13797

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL DE ETNOGRAFIE ŞI FOLCLOR „C. BRĂILOIU"

HABITATUL

Volumul III
TRANSILVANIA

20308

Editura
Etnologică

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

H A B I T A T U L
VOLUMUL III
TRANSILVANIA

T H E H A B I T A T I O N
VOLUME III
TRANSYLVANIA

https://biblioteca-digitala.ro

Cartea a apărut cu sprijinul

ADMINISTRAŢIEI FONDULUI CULTURAL NAŢIONAL

Cartea reprezintă proiectul nr. 3, subproiect 3.1 din planul de cercetare
pentru anul 2011, activitatea desfăşurându-se în cadrul
INSTITUTULUI DE ETNOGRAFIE ŞI FOLCLOR "C: BRĂILOIU"

© **Editura Etnologică**
Editori: Emil Ţîrcomnicu, Lucian David

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
INSTITUTUL DE ETNOGRAFIE ŞI FOLCLOR "CONSTANTIN BRĂILOIU" (Bucureşti)
Habitatul : răspunsuri la chestionarele Atlasului Etnografic Român. - Bucureşti : Editura Etnologică, 2005-
5 vol.
ISBN 973-87372-4-9
Vol. 3 : Transilvania. / Ghinoiu Ion (coord. gen.), Ciobănel Alina Ioana, Drogeanu Paul. - 2011. - ISBN 978-973-8920-31-6

I. Ghinoiu, Ion (coord.)
II. Ciobănel, Alina Ioana
III. Drogeanu, Paul
39(498-22)
398.34(498-22)

Seria: *Documente Etnografice Româneşti*

Coperta I: *Curte pătrată,* Poiana Sibiului, jud. Sibiu, apud Romulus Vuia, *Le village Roumain de Transylvanie et du Banat,* Bucarest, 1937, planşa IX-B.

Coperta a IV-a: *Harta reţelei de sate din judeţele cercetate,* autor Lucian David.

Machetare şi grafică computerizată: Emil Ţîrcomnicu
Traducere în limba engleză: Alina Ioana Ciobănel

Printed in Romania

https://biblioteca-digitala.ro

13797

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL DE ETNOGRAFIE ŞI FOLCLOR „C. BRĂILOIU"

CORPUS DE DOCUMENTE ETNOGRAFICE

HABITATUL

Răspunsuri la chestionarele Atlasului Etnografic Român

VOLUMUL III

TRANSILVANIA

Alina Ioana CIOBĂNEL   Paul DROGEANU

Editura Etnologică
Bucureşti, 2011

Inv. 20308

https://biblioteca-digitala.ro

Coordonator general:

ION GHINOIU

Elaborarea, îngrijirea ştiinţifică şi redacţională a volumelor

ALINA IOANA CIOBĂNEL — AŞEZAREA, GOSPODĂRIA

PAUL DROGEANU — LOCUINŢA

https://biblioteca-digitala.ro

CUPRINS

CUVÂNT ÎNAINTE 11
FOREWORD 12
INTRODUCERE 13
INTRODUCTION 16
Notă 19

Partea I - AŞEZAREA 21

ELEMENTE GENERALE 21
Categoria social-istorică a satului 21
Legende de întemeiere 22
Documente ale istoriei locale 25

MOŞIA SATULUI 32
Obiceiuri de stabilire 32
Hotare intersăteşti 33
Hotare individuale 36
Toponime generale, forme de relief 39
Toponime specifice 54
Tehnici de măsurare a pământului 74
Sisteme de împărţire a pământului 74
Forma de proprietate a terenului 81
Modul de utilizare a terenului 82
Ocupaţii principale 86
Ocupaţii secundare 88
Meşteşugari 90
Târguri 91
Comercializarea produselor 96
Deplasări pentru muncă 99
Proprietăţi pe teritoriul altor sate 106
Semne de locuire în moşia satului 107
Semne de locuire legendară 109
Construcţii şi amenajări 110

VATRA SATULUI 122
Obiceiuri de întemeiere 123
Suprafaţa 123
Localizare 124
Formă 127
Tip 130

https://biblioteca-digitala.ro

Toponime, forme de relief 133
Schimbări de vatră 135
Amenajări 137
Surse de apă 138
Elemente de depistare a apei freatice 140
Folosirea sursei de apă 141
Obiceiuri 142
Locuitori. Genealogie. Aşezare 144
Număr de locuitori 144
Număr de gospodării 145
Număr de familii 145
Originea locuitorilor 146
Spiţele de neam 146
Părţile satului 151
Porecla sătenilor 155
Obligaţii ale satului 157

CIMITIRUL 158
Locul unde se îngropau morţii 158
Împărţirea cimitirului 161
Moştenirea locului de înmormântare 161
Locul unde se îngropau veneticii 162
Cruci pentru mort 162

Partea a II-a – GOSPODĂRIA 165

Curtea 165
Tipuri de locuire în aceeaşi gospodărie 169
Tipuri de împrejmuiri 171
Porţile 180
Grădinile 185
Anexele gospodăreşti. Materiale şi tehnici 188
Adăposturi pentru păstrarea cerealelor 189
Adăposturi pentru animale 198
Modalităţi de păstrare a nutreţului şi a păioaselor 211
Adăposturi pentru atelaje şi unelte 220
Alte construcţii 223
Materiale şi tehnici de construcţie 229
Talpa 229
Temelia 230
Pereţii 232
Tavanul 240
Acoperişul 241
Învelitoarea 252

https://biblioteca-digitala.ro

Partea a III-a – LOCUINȚA 260

CASA 260
Orientare 261
Planuri 263
Case cu o singură încăpere 263
Case cu două încăperi 265
Case cu trei încăperi 267
Case cu patru încăperi 273
Case cu cinci sau mai multe încăperi 275
Case de forma literei „L" 276
Planuri noi 278
Modificarea planului inițial al casei 279
Proporții 280
Prispa 282
Foișorul 288
Materiale și tehnici de construcție 291
Talpa 291
Temelia 294
Pereții 301
Acoperișul 317
Valori artistice 336

INTERIORUL 350
Sisteme de amenajare a camerei de locuit 350
Vatra 356
Cuptorul 360
Soba 366
Instalații pentru captarea fumului 370
Țestul 375
Mijloace de iluminat 378
Piese de uz gospodăresc 381
Spații și piese pentru odihnă 387
Piese pentru aranjat și depozitat 396
Spații și piese cu funcție de reprezentare 400

LOCUINȚA SEMIÎNGROPATĂ (BORDEIUL) 416
LOCUINȚA PE DIFERENȚE DE NIVEL ȘI/SAU SOCLU ÎNALT 416
LOCUINȚA CU DOUĂ NIVELE 417

GLOSAR 423

Anexa 1. Lista satelor cercetate din Transilvania 439
Anexa 2. Localități, culegători, subiecți 441

https://biblioteca-digitala.ro

TABLE OF CONTENTS

FOREWARD 11

INTRODUCTION 13

Note 19

Part I – THE SETTLEMENT 21

GENERAL ISSUES 21
Social-Historical Category 21
Founding Legends 22
Local History Data 25

THE VILLAGE ESTATE 32
Customs to establish the Estate of the Village 32
The Boundaries between the Villages 33
The Individual Boundaries 36
General Toponyms, forms of relief 39
Particular Toponyms 54
The Techniques of the Measurement of the Land 74
Systems of Dividing the Land 81
The Form of the Property of the Land 82
The Way to farm the Land 86
Main Occupations 88
Secondary Occupations 90
Handcraftsmen 91
Markets 96
Trading of the Products 99
Shifting for the Work 106
Properties on the Territories of other Villages 107
Signs of Habitation in the Estate of the Village 109
Buildings and Implements 110

THE PRECINCTS OF THE VILLAGE 122
Customs to establish the Precincts of the Village 123
The Area 123
The Place of the Precincts 124
The Form 127
Type 130
Toponyms, forms of relief 133
Changes of the Precincts of the Village 135

https://biblioteca-digitala.ro

Melioration ... 137
Drinking Water Supplies ... 138
Finding out the Water Supplies ... 140
The Way to use ... 141
Customs ... 142
The Inhabitants ... 144
Number of the Inhabitants ... 144
Number of the Households ... 145
Number of the Families ... 145
The Origin of the Inhabitants ... 146
Kin ... 146
The Parts of the Village ... 151
The Nicknames of the Inhabitants ... 155
Duties of the Village ... 157

THE CEMETERY ... 158
The Place where the Dead were buried ... 158
The Dividing of the Cemetery ... 161
The Inheritance of the Burial Place ... 161
The Place of the Burial of the Strangers, of the malefactors suicides ... 162
Crosses for the Dead ... 162

Part II – THE HOUSEHOLD ... 165

The Yard ... 165
Habitation Units within the same Household ... 169
The Enclosures ... 171
The Gates ... 180
The Gardens ... 185
The Outbuildings ... 188
Shelters for the Grains ... 189
Shelters for the Animals ... 198
Ways to shelter the Forage and the Straws ... 211
Shelters for Carts and Tools ... 220
Other Buildings ... 223
Building Materials and Techniques ... 229
The Foundation and the Sole (Romanian *talpă*) ... 229
The Walls ... 230
The Ceiling ... 232
The Roof and the Framework ... 240
The Cover ... 241
By Categories of Shelters ... 252

https://biblioteca-digitala.ro

Part III – THE HOUSE 260

THE HOUSE 260
The Orientation 261
Designs 263
One room house 263
Two rooms house 265
Three rooms house 267
Four rooms house 273
Five or more rooms house 275
House with a plan in shape of „L" 276
Recent designs 278
Changing the Initial Design of the House 279
Proportions 280
The Porch 282
The Balcony 288
Building Materials and Techniques 291
The Foundation 291
The Base 294
The Walls 301
The Roof, the Framework 317
Artistic Values of the House 336

THE INTERIOR 350
Ways to arrange the Rooms 350
The Hearth 356
The Oven 360
The Stove 366
The Installations to evacuate the Smoke 370
The Griddle 375
Ways to lighting 388
Pieces for Housekeeping 381
Pieces for Storage 387
Resting Spaces and Pieces 396
Representation Spaces and Pieces 400

THE SEMIBURIED HOUSE, THE COTTAGE 416
THE HOUSE BUILT ON LEVEL DIFFERENCES AND/OR HIGH SOCLE 416
TWO LEVELS HOUSE 417

GLOSSARY 423

Appendix 1: List of Researched Villages in Transilvania 439
Appendix 2: Villages, Researchers and Informers 441

https://biblioteca-digitala.ro

CUVÂNT ÎNAINTE

Volumul al treilea din seria *Habitat* a corpusului de *Documernte Etnografice Româneşti (DER)* clasifică informaţiile etnografice primite de la 1019 subiecţi din zece judeţe ale Transilvaniei la întrebările a două chestionare ale *Atlasului Etnografic Român (AER): Aşezare – Gospodărie* şi *Locuinţă – Interior*. Autorii, după ce au transcris datele etnografice înregistrate pe teren de 28 anchetatori, le-au clasificat şi ilustrat cu imagini reprezentative, au întocmit instrumentele lor de identificare. În felul acesta miile de informaţii etnografice au devenit valoroase documente de istorie orală puse la dispoziţia cercetătorilor şi cititorilor interesaţi, prin publicare la Editura Etnologică.

Transilvania, cea mai extinsă provincie istorică a României, are câteva trăsături geografice care o unesc şi, în unele privițe, o individualizează teritorial. Ca înfăţişare generală, este o depresiune înconjurată de jur-împrejur, ca un cuib de pasăre, de Carpaţii Orientali, Meridionali şi Apuseni. Munţii ospitalieri au oferit omului adăpost pe largile platforme de eroziune, în bazinele şi depresiunile lor, cea mai importantă fiind Transilvania. Carpaţii au oferit, de asemenea, mari facilităţi de transport de-a lungul apelor, pe poteci şi drumuri de culme, locuri de întâlnite la renumitele Nedei (Sântilii), numite şi *Târguri de două ţări*, resurse ale solului (culesul din natură, păstoritul, agricultura pe platformele de eroziune şi în terase, vizibile şi astăzi) şi resurse ale subsolului (sare, minerale utile, combustibili etc.).

Inelul muntos care înconjoară Transilvania a generat o dispunere etajată şi armonioasă a elementelor etnografice, inclusiv a celor legate de habitat. Acestă *corona montium*, cum o numeau anticii, a avut un rol însemnat pentru apărarea de-a lungul mileniilor a locuitorilor carpato-dunăreni: geto-daci, daco-romani, români. Asemănător cercului muntos, Transilvania este înconjurată de cinci provincii româneşti: Maramureş în nord; Crişana şi Banat în vest, Oltenia şi Muntenia în sud; Moldova în est. Cu excepţia Dobrogei, toate provinciile istorice au avut, în ciuda tuturor vicisitudinilor istorice, contacte nemijlocite cu Transilvania.

Spre deosebire de alte provincii româneşti, Transilvania dispune de un mare tezaur documentar reprezentat de *Consripţia fiscală* realizată în vara şi toamna anului 1750 din dispoziţia Curţii de la Viena. Acesta, oferă cercetătorilor cea mai completă înregistrare a realităţilor demografice, economice, administrastiv-fiscale, sociale, etnografice din secolul al XVIII-lea (*Conscripţia fiscală a transilovaniei din anul 1750*, Editura Enciclopedică, Bucureşti, 2009). Multe din informaţiile conscripţiei realizate în cele 2001 localităţi se corelează, după 230 de ani, cu datele înregistrate de chestionarele AER, în special de *Chestionarul Aşezare-Gospodărie* care a avut o *Fişă de sat* cu date referitoare la: numele localităţilor anchetate, cadrul natural, vatra şi moşia satului, structura demografică, situaţia economică, vieţa socială şi culturală. Întrucât rolul cunoaşterii monografice a realităţii locale nu a fost şi, probabil, nu va fi niciodată epuizat, cele două surse documentare, *Conscripţia fiscală din anul 1750* şi *Atlasul Etnografic Român*, sunt esenţiale pentru întocmirea monografiilor asezărilor din Transilvania.

Felicitând autorii pentru reuşita deplină a muncii lor, le urăm să editeze, cu acelaşi profesionalim, următoarele volume din seria *Habitat* a colecţiei de *Documente Etnografice Româneşti*.

Ion Ghinoiu

Coordonator al Atlasului Etnografic Român

https://biblioteca-digitala.ro

FORWORD

The third volume of the series **Habitation** of the corpus of *Romanian Ethnographic Documents (DER)* classifies the ethnographical information given by 1019 subjects from 10 counties of Transylvania to the questions of two questionnaires of the *Romanian Ethnographic Atlas (AER): Settlements - Household* and *House – Interior.* The authors, after transcribing the field ethnographic data collected by 28 researchers classified and illustrated them with representative images, did their identification instruments. Thus, by publishing at Editura Etnologica, thousands of ethnographic information became valuable documents of oral history for the interested researches and readers.

Transylvania, the largest historical Romanian province has some geographical features that unite and in some aspects, territorially individualizes it. As a whole, is a depression surrounded, as a nest by the Carpathians, Oriental, Meridional and Western. The hospitable mountains offered shelter to the man on the large erosion platform, in their basins and depressions the most important being Transylvania. Also, the Carpathians had great opportunities of transportation along the rivers, on mountain path and roads, places of meetings at the famous Nedei (Santilii), called *Markets of two countries* too, resources of land (gathering from the nature, shepherding, agriculture on the terraces, visible till today) and resources of the subsoil (salt, useful minerals, combustibles etc).

The mountain ring that surrounds Transylvania generated a harmonious disposing of the ethnographic elements, those connected with the habitat included. This *corona montium*, as the antics called it, played an important role to protect along the millennium the Carpathian-Danubium inhabitants: Geto-Dacians, Daco-Roman, Romanians. Alike the mountain circle Transylvania is surrounded by five Romanian provinces: Maramureş in North, Crişana and Banat in West, Oltenia and Muntenia in South, Moldavia in East. Except Dobrogea, all historical provinces had, despite all historical vicissitudes direct contacts with Transylvania.

Unlike other Romanian provinces Transylvania has a big documentary thesaurus, *Conscripţia fiscală* done in the summer and autumn of 1750, ordered by the Court of Vienna. This offers to the scientists the most complete recording of the demographical, economical, administrative-fiscal, social, ethnographical realities of the XVIII century (*Coscripţia fiscală a Transilvaniei din anul 1750,* Editura Enciclopedică, Bucureşti, 2009). Many of the information of this book, collected in 2001 localities are correlated, after 230 years with the data recorded for AER questionnaires, especially of that of *Aşezare-Gospodărie* which had a *Fişă de sat* (a village file) with data about the names of the village, the natural frame, the settlement and the estate, the demographic structure, the economic structure, the social and cultural life. Because the role of the knowledge of the local reality was not and probably is never to be exhausted the two documentary sources, *Conscripţia fiscală din anul 1750* and the Romanian Ethnographic Atlas (*Atlasul Etnografic Român*) are essential to make the monographs of the settlements in Transylvania.

Congratulating the authors for their complete achievement we wish them to publish, in the same scientific level the next volume of the series *Habitation* of the collection of *Romanian Ethnographic Documents.*

Ion Ghinoiu
Coordinator of the Romanian Ethnographic Atlas

https://biblioteca-digitala.ro

INTRODUCERE

Al treilea volum al seriei **HABITAT** din ciclul **CORPUSULUI** de **DOCUMENTE ETNOGRAFICE ROMÂNE (DER), TRANSILVANIA** cuprinde informaţiile de teren obţinute în cadrul anchetei pentru realizarea **Atlasului Etnografic Român** (1972-1982) existente în chestionarele de **Aşezări-Gospodărie** şi **Locuinţă-Interior**, aplicate în 140 de sate ale Transilvaniei.

Partea I este structurată în două mari secvenţe: **vatra**, locul unde se găseşte majoritatea sau totalitatea gospodăriilor şi **moşia**, terenul care aparţine satului, care au multe şi diferite semne ale intervenţiei omului, începând cu locuinţele propriu-zise şi sfârşind cu mărcile care delimitează proprietăţile localităţilor învecinate.

Datele consemnate, cum sunt obiectele fizice, toponimele ş. a. demonstrează că locuitorii aşezărilor au privit tot pământul satului ca pe un spaţiu de locuire care le aparţine întru totul şi a fost umanizat în consecinţă. Am dorit ca tocmai acest tip de mentalitate să fie evidenţiat şi exemplificat prin modul în care am organizat volumul, ca să marcăm atât unitatea terminologică, fenomenologică şi funcţională a datelor cercetărilor de teren, cât şi diversitatea şi specificul variantelor tipologice, micro sau macrozonale, pe variate paliere de generalizare.

Totodată varietatea de date permite o paralelă între limbajul imagistic şi cel concret şi astfel se poate crea necesara punte între cei doi poli ai gândirii tradiţionale, realul şi imaginarul, nepercepuţi ca atare în trăirea cotidiană, dar posibil de disociat la o analiză atentă. Această viziune complexă asupra realităţii apare pe tot parcursul volumului şi nu numai în unele obiceiuri, dar şi în toponime (*arsură* desemnează un loc, dar şi o tehnică de defrişare) şi denumiri metaforice ale unor obiecte sau tehnici etc.

În Transilvania au existat multe date istorice consemnate la nivel local. Capitolul *Elemente generale* evidenţiază categoria satelor de grăniceri, sate de oameni liberi, care în schimbul unor privilegii aveau obligaţii de pază şi control. De altminteri, şi unele toponime prezintă această realitate. Interesent este că, la fel ca în volumele precedente, şi în aceste sate apar multe legende de întemeiere, indiferent de statutul lor istoric

Moşia satului relevă semnele vechi de hotare intersăteşti şi între săteni, alături de cele moderne (chiar şi în satele cooperativizate la data anchetei), inclusiv mărci ale agriculturii prin rotaţia culturilor. Dintre *toponimele generale şi specifice*, pot fi menţionate cele care indică metode arhaice de defrişare, instalaţiile tehnice populare, mineritul, evenimente legate de lupte.

Datele economice indică atât o preponderenţă a culturii cerealelor şi a creşterii animalelor (rar apar alte ocupaţii principale), cât şi o deosebită preocupare pentru comercializare, exprimată şi prin marele număr de târguri locale. Se adaugă fenomenul emigrării, mai ales temporare, aşa cum a fost el în perioada interbelică.

Măsurarea pământului relevă coexistenţa unităţilor cutumiare alături de cele exacte, cu echivalenţe din cele mai diverse. Apar şi *multe semne de locuire legendară*, care se completează cu toponimile specifice din moşia satului.

Sunt multe *construcţii şi amenajări* în moşia satului, indiciu al unei economii diversificate, care consemnează două tipuri mari de construcţii şi amenajări: cele

https://biblioteca-digitala.ro

permanente, cum sunt *colibele*, cu funcţie preponderent de creştere a animalelor, unde se locuia tot sau aproape tot timpul anului şi cele temporare, ocupate doar în anumite perioade, pentru păstorit, viticultură, pază etc. Tipurile constructive sunt similare sau apropiate celor din vatra satului.

Tipurile de *vatră de sat*, cu suprafeţe diverse ca întindere şi relief indică o mare varietate, începând cu satele - crânguri ale Apusenilor şi terminând cu cele geometrice ale unor zone de câmpie. Apar mutări de vetre, unele datorte motivelor de ordin istoric.

Ca şi în **Oltenia, Banat, Crişana şi Maramureş**, gruparea locuitorilor pe neamuri în vatra, moşia dar şi cimitirul satului, este clar evidenţiată de structura aşezărilor, a proprietăţilor, a spiţelor de neam, de denumirea multor uliţe şi părţi de sat.

Gospodăria, partea a II-a a volumului, reflectă diversitatea şi complexitatea vieţii rurale transilvănene. Sunt prezente toate tipurile de amenajări corespunzătoare variatelor preocupări economice.

Tipurile de împrejmuiri relevă, printre altele, curtea cu ocol întărit, prezenţa a mai multor curţi alături de porţile înalte, dar şi tipuri arhaice de gospodării fără gard.

Gospodăria din Transilvania este foarte diversă ca structură, foarte bogată şi variată, cu o organizare complexă.

La diversele *anexe gospodăreşti* se evidenţiază clar zonele mai înstărite de cele mai sărace. Apar şuri complexe, multifuncţionale, uneori de dimensiuni impresionante, cu materiale şi tehnici de construcţie solide, cocine de porci din bârne, dar şi simple lăzi de depozitare a cerealelor. Cooperativizarea forţată de după al doilea război mondial, a dus câteodată la transformarea unor spaţii pentru animale, cum ar fi grajdul, pentru bucătărie de vară ori locuire iar locul de depozitare pentru atelaje să servească altor scopuri. Chiar dacă sărăcirea a făcut să se degradeze unele adăposturi pentru cereale, construcţiile în sine nu au fost dărâmate şi uneori au fost refăcute, chiar reconstruite.

Materialul tradiţional, lemnul sub diverse forme de prelucrare, începând cu talpa şi sfârşind cu şindrila, este încă prezent mai ales în zonele cu păduri. Sunt uimitor de variate tehnicile de prelucrare şi construcţie, dacă ar fi să enumerăm numai cele de îmbinare a bârnelor pereţilor. Denumirile lor sunt egal de interesante relevând metafore neaşteptate alături de calcuri lingvistice cu aculturaţie bipolară. Sigur că apar şi materiale moderne, dar sunt cam egale ca pondere şi uneori chiar depăşite numeric de cele tradiţionale.

Locuirea şi construirea casei în ţinuturile ardelene, mărginite de ţări locale piemontane sau chiar intra-carpatice, ţine seama de peisaje culturale extrem de variate, cu satele sale, risipite, de vale sau de drum, cu echilibrul mereu refăcut dintre resursele muntelui, ale pădurii şi ale văilor largi, de câmpie. Soluţii constructive care se găsesc şi în zonele bănăţene ori maramureşene, muntene ori bucovinene, sunt consemnate în partea a III-a a cărţii (*Locuinţa*). Dar dominantă, pare a fi aici *casa cu tindă*, devenită ax al construcţiei, prin înglobarea cuptorului.

Ea va duce la *un tip de locuinţă*, la început cu trei încăperi, deschis spre o creştere firească legată de specializări ale locuirii, iniţial devălmaşe în unica «casă», unde se dormea, se gătea, se mânca, se sta...Ştiute fiind resursele locale, talpa casei va fi mai degrabă pe temelie de piatră, decât pe pământ, pereţii de bârne, nuiele împletite ori pământ, bătut ori

https://biblioteca-digitala.ro

«văioage», acoperişurile din paie ori stuf (înalte) sau din şindrilă ori draniţă. Evoluţile majore ţin însă de *instalaţiile de încălzire* (de la vatră la sobă) şi de evacuare a fumului, şi de rolul lor în dezvoltarea artei de a locui în «casa» dinainte sau dinapoi, în a găti (în tindă), în a se bucura de decorul din casa mândră sau din târnaţ (şi din dezvoltările lui pe laturile casei ori ca foişor). A doua încăpere, ce apare în planuri de cealaltă parte a tindei, nu mai e, de multe ori, cămară (aceasta devenind «spais» ori «celar»). Ea ajunge să fie locul sărbătoresc al casei, unde se expune patrimoniul sau se primesc oaspeţi.

În prima jumătate a secolului al XX-lea, dezvoltarea casei ardelene pare a urma câteva direcţii precum folosirea ţiglei (din ţiglării locale sau de la oraş), ridicarea soclurilor (pentru a îngloba pivniţe, bucătării etc.), ornamentarea frotoanelor cu stucatură sau trafor sau creşterea rolului structural al tindei cu foc şi al târnaţului. Apar mai multe încăperi, planul în «vinclu» (în formă de L) şi, mai ales interbelic, «filigoria» (foişorul).

Locurile importante ale *interiorului* «casei» sunt marcate cu ţesături şi ceramică (sau mobilă pictată). Acestea nu mai sunt doar depozitate, ci sunt expuse cu intenţii vădit estetice. Decorul nu priveşte doar icoana, patul sau fereastra, nu rămâne fixat în «podişoare», «rude» sau «fogaşe», ci merge roată jur împrejur. S-au putut număra astfel şi peste 150 de blide şi căni pe pereţii şi grinzile unei singure încăperi. Uneori e decorat şi peretele spre târnaţ.

Spre sfârşitul secolului trecut, locuirea pare a-şi fi epuizat resursele de asimilare firească, tradiţională, a influenţei din centrele urbane. Planurile şi decorul includ tot mai multe elemente (faţade de faianţă, turnuleţe, peşte de sticlă) ale unui mod de viaţă străin de locurile satului.

Glosarul consemnează termeni care evidenţiază nu numai regionalisme dar şi denumiri de obiecte, fenomene specifice unei anumite îndeletniciri ori zone, iar pentru cei interesaţi de aculturaţie, o multitudine de posibilităţi de cercetare. Totodată, la fel ca în cazul volumelor anterioare din DER, apar şi denumiri ale unor noţiuni incomplet sau deloc cercetate.

Alina Ioana CIOBĂNEL

Paul DROGEANU

https://biblioteca-digitala.ro

INTRODUCTION

The third volume of the series **HABITATION** from the **CORPUS OF ROMANIAN ETHNOGRAPHIC DOCUMENTS (DER), TRANSYLVANIA** has the field data recorded during the researches for the **Romanian Ethnographic Atlas** (1972-1982) in the questionnaires of **Settlements-Household** and **Residence-Interior** in 140 villages from Transylvania.

The first part is structured in two large sequences: **the precinct** of the village, the place where the majority or the totality of the households are and **the estate,** the land belonging to the village which have many and different signs of the work of man beginning with the houses till the marks separating the neighboring villages.

The recorded data, such as physical objects, toponyms etc prove that for the inhabitants of these settlements the land of the village was a whole, consequently a space to be humanized. We wished this very type of mentality to be underlined and exemplified by a certain organizing of the volume, to mark the terminological, phenomenological and functional unity of the field data as well as the diversity and the specific of the micro and macro zonal typological variants on diverse stages of generalization.

On the same time the variety of data allows a parallel between the imagistic language and the concrete one thus creating the necessary bridge between the two poles of the traditional thinking, the real and the imaginary, usually unperceived but possible to dissociate in an analysis. This complete vision of the reality is visible along all the volume, not in customs but also in toponyms (*burning* means a lace but a deforestation technique too) and metaphorical names of some objects or techniques.

In Transylvania there were many historical data recorded at local level. The chapter *General elements* shows the category of the villages of frontier guards, villages of free men, which had obligations of guarding and control in exchange for privileges. Some toponyms present this reality too. In the villages of Transylvania appear many legends of founding legends, no matter their historical status.

The estate of the village presents many old signs of inter-village and between the land properties of the inhabitants, along with the modern ones (even in the villages co-operativized at the time of the field work), including marks of the agriculture done by rotating the cultures. Among the *general and specific toponyms* the ones indicating archaic forestation methods, popular equipments, mining, events connected with wars and fights could be mentioned.

The economic data show the preponderance of the agriculture, animal breeding (seldom other principal occupations) and of the commercialization, many local markets being recorded. The emigration, especially temporary in interwar period could be added.

The measurement of the land reveals the co-existence of the customary units along the exact ones, with extremely diverse equivalencies. There are also *many signs of legendary habitation*, completing the specific toponyms of the estate of the village.

There are many *buildings and implements* in the estate of the village, sign of a diverse economy. There are two main types: the permanent, such as *colibele*, especially

https://biblioteca-digitala.ro

for the animal breeding, inhabited all the time or only in the certain periods of the year and the temporary, for some time, for shepherding, vinery, guarding etc. The constructive types are similar or close to those from the precincts.

The types of precincts, with diverse areas (largeness, relief) are of great variety, beginning with the very small villages of Apuseni Mountain, where there are no borders between the precincts and the estates until the geometrical ones, specific to some plain zones. Some precincts have been moved, some because of historical reasons.

The Household the second part of the volume reflects the diversity and the complexity of the rurål Transylvanian life. All the types of implements, corresponding to the various economic activities are present.

The types of the enclosures reveals, among others the rectangular completely closed and protected yard, the presence of more than one yard in a household but archaic types of enclosures too along with tall gates.

The household here is very diverse as structure, very rich and various, with a complex organization.

At the *household implements* there are clear differences between the rich and the poorer area. There are complex, multifunctional outhouses, buildings for animals, forage and straws, carts and tools, cereals, etc. They have impressive dimensions, solid construction techniques but simple boxes for cereals too. The forced cooperativization led sometimes to the transformation of some spaces for animals into summer kitchen or habitation and the place for carts and tools to other destinations. Though the impoverishment made some shelters for cereals to be ruined, they were nor demolished and sometimes were remade, even rebuilt.

The traditional *material*, the wood in diverse forms of processing, beginning with the basement until the shingle is still present, especially in the forest areas. The techniques of processing and building are amazingly various if only speaking about the uniting the beans of the walls. Their names are equally interesting , revealing unexpecting metaphors along with linguistic calculus with bipolar acculturation. Modern materials appear too but equal or even surpassed numerically by the traditional ones.

The Habitation and the building of the house in these areas, bordered by the local pre-mountain counties or even intra-Carpathian, take in consideration extremely various landscapes, with its villages, scattered, in valleys or on roads, permanently rebalancing between their resources of the forest, large valleys of plain. Constructive solutions which can be found in Banat, or Maramures areas, Muntenia or Bukovina are written down in the third part of the book, *the habitation*. But dominant here seems to be *the house with the entrance*, become axe of the building, by including the oven.

It will led to *a type of building*, at the beginning with three rooms, open to a natural growth connected by specializations of the habitations, initially common in the single «house» where it slept, cooked, sit... Because of the local resources the base of the house is more on the stone than on ground, the walls from beans, wattle or clay, battered or «văioage» (crude bricks), the roofs from straw or reed (tall) or shingle. The major evolutions are *the heating equipments* (from the hearth or the stove) and of evacuation

https://biblioteca-digitala.ro

the smoke and their role in the development of the art of habitation in the «house» (room) from the front or from the back, in cooking (in the entrance), in enjoying the scenery in the good room or in porch (and its development on the sides of the house or as balcony). The second room, which appears in plans on the other side of the entrance many times is not storage room (this one becoming the «spais» or the «celar»). It becomes the place to celebrate, where the patrimony of the family is placed and the guests are received.

In the first half of the XX century the development of the Transylvanian house seems to follow some directions such the use of the tile (from local small factories or from town), the rising of the bases (to include cellars, kitchens etc), the ornamenting of the frontons with stucco or jigsaws or the increasing of the structural role of the entrance with a source of fire and of the porch. Many rooms appear, the plan in «vinclu» (**L** form) and especially interwar, «filigoria» (balcony).

The important places of the *interior* of the «house» are marked with fabrics and ceramic (or painted furniture). These are not only stored but displayed with obvious aesthetical intentions. The décor does not imply only the icon, the bed or the window, does nor stay fixed in «podişoare», «rude» or «fogaşe» but goes around the room. More than 1500 plates and cups on the wall and the beans on a single room could be counted. Sometimes even the wall of the porch is adorned.

Towards the end of the last century the habitations seemed to exhausting the natural, traditional assimilation resources from the urban centres. The plans and the décor include more and more elements (faience façade, little towers, glass fish) of a way of life alien to the village.

The Glossary includes terms which are not only regionalisms but names of objects, specific phenomena to a certain occupation or areas and for those interested in acculturation, a multitude of possibilities of research. Also, as in the precedent volumes of **DER**, there are notions incomplete or at all known.

Alina Ioana CIOBĂNEL

Paul DROGEANU

https://biblioteca-digitala.ro

NOTĂ

Informaţiile de teren sunt prezentate în ordinea alfabetică a judeţelor şi localităţilor. Sunt situaţii în care s-a considerat oportun ca enumerarea să fie sintetizată în ordine cronologică sau în funcţie de frecvenţa anumitor elemente componente ale categoriilor şi subcategoriilor analizate.

Codul judeţului şi al satului este indicat în *Anexa 1* iar numele culegătorului, anul culegerii şi date despre subiectul care a oferit informaţia, în *Anexa 2.*

În cazul în care sunt mai multe informaţii pentru acelaşi fapt de cultură, primul cod indică localitatea care a oferit informaţia reprezentativă.

Corpusul de documente nu consemnează răspunsurile negative (*nu; nu se cunoaşte obiectul, tehnica, materialul, obiceiul; nu există*) din chestionarele pentru Atlasul Etnografic Român cu unele excepţii, considerate importante.

Textele între ghilimele „....” reprezintă răspunsul dat de subiect, consemnat în chestionarele AER. Termenii între «...» sunt locali şi se regăsesc în Glosar. Textele între [...] aparţin redactorilor şi au fost incluse pentru o mai bună înţelegere a frazei.

Folosirea diferitelor corpuri de literă se face în funcţie de rangul categoriilor şi subcategoriilor tematice, după principiul de la complex la simplu.

În volum, datele sunt prezentate la două momente: 1900 şi azi (adică data anchetelor, între 1972 şi 1982). Când realitatea consemnată pe teren nu este aceeaşi pentru ambele repere temporale, se aduc precizările necesare.

La *Glosar* la unii termeni care au mai multe accepţiuni şi au trimitere încrucişată a fost introdusă în paranteză o cifră corespunzătoare sensului din definiţia la care se face referire.

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

PARTEA I

AŞEZAREA

ELEMENTE GENERALE

CATEGORIA SOCIAL – ISTORICĂ A SATULUI

Sat de oameni liberi: Ab 3, 12 (mai târziu), 15, 19 (n-au avut însă statut de nemeşi), BN 2 (o parte din populaţia maghiară – satul este mixt), 3, 4 (nemeşi), Bv 1, 7-10, 15, 16, Cj 3, 13, 16, Cv 2-6, 8 (numai ungurii din acest sat), Hg 2, 5, 6, Hd 3, 11, 13, 15, Ms 13, Sb 1, 5, 8-13; „Sat de oameni liberi dar şi cu iobagi boiereşti; familii de boieri (ţărani liberi) români: Socol, Boier, Sinea, Răduleţ; şi sat de grăniceri": Bv 2; „Le ziceau boieri. În urma politicii austro-ungare de dezbinare a bisericii ortodoxe o parte din locuitori au fost trecuţi la greco-catolici. Aceştia se bucurau de anumite înlesniri economice şi politice": Bv 4, 11; „Ţărani liberi, freie Bauern": Bv 13; „Sat de nemeşi, ulterior iobăgit": Cj 6; „Sat de nemeşi": Cj 7 (Sânmărtin), Hd 6, 9, 14, Sj 7; „La început erau paza Clujului [liberi]. Au devenit iobagi în sec. XVIII – XIX, aparţinând domeniului Clujului. A rămas [în toponimie] denumirea Pădurea Iobagilor": Cj 9; „Erau ţărani liberi dar se făcea o zi de lucru pe săptămână la domn, la curte": Cj 12; „Oameni liberi, dar trebuiau să facă zile de lucru unui boier mare": Cj 17; „De nemeşi, după 1617": Cj 18; „Liberi, prin cumpărare [de teren] de la moşierul din Zagon": Cv 6; „Sat de oameni liberi; se pare că ar fi fost moşia lui Ioan de Hunedoara": Hd 5; „Dobra – grăniceri, sat de moşneni": Hd 7; „De nemeşi, erau «gazde». Doar cei săraci plecau ca «birişi»": Sj 4; „Ţărani liberi şi colonişti saşi": Sb 2; „Sat de ţărani liberi, de «scăunaşi», termen opus celui de sat de iobagi": Sb 7.

Sat de grăniceri: BN 5-7, 10, 11, Hg 1, Hd 14; „Din 1783": BN 1; „Nemeşi, sat de grăniceri cu acte de înnobilare date de Ana Bornemisa": Bv 6; „A fost cea mai puternică aşezare grănicerească dinspre Muntenia şi Oltenia": Sb 6.

Sat de iobagi: Ab 5, 8, 11, 18, 21, BN 2 (numai românii – satul mixt), 9, Bv 3, 4, Cj

https://biblioteca-digitala.ro

2, 8, 11, 15, Cv 8 (numai românii – sat mixt), Hg 4, 7, Hd 1, 2, 17, Ms 2, 3, 8, 17, Sj 1, 8, 10; „Şi-au răscumpărat de timpuriu libertatea": Sj 9; *domneşti*: Ab 14; *mânăstireşti*: „Pe moşia Mitropoliei": Ab 4; *boiereşti*: Ab 7, BN 4 (sat Chiraleş), Bv 11, Cj 1, Cv 1, Hg 8, Hd 4 (la grof), 10, Hd 16, Ms 7, 9-12, 16, Sj 2, 3, 5, 6, Sb 4; „Groful Andraş şi Urmanţi": Ab 1; „Pe moşia grofului din Zam": Cj 5; „Lucrau trei zile pe săptămână la grofi, numai la câmp sau la ce-i puneau. Erau obligaţi a lucra şi cu vitele: «Cine are patru vaci, mâncă şi pită, şi colaci; cine are patru boi, duce un car de nevoi»": Ab 2; „La groful Mayer Ödön care a avut 3000 de iugăre în hotarul Dăii": Ab 6; „Întâi; apoi ţărani liberi": Ab 12; „«Ghirişi», servitori, păstori aduşi de groful de la Războieni care pe la începutul lui 1900 a plecat şi pământul s-a împărţit la oameni": Ab 16; „Mai toate terenurile au fost boiereşti. Trebuiau să cosească, să ducă ouă, vin, la Budila, unde le lua finul boierului. Boierii stăteau la Ozunu. Casele trebuiau făcute numai cu aprobarea boierului": Bv 12; „Au devenit iobagi în sec. al XIX-lea": Bv 16; „Iniţial, de nemeşi; ulterior, iobăgit": Cj 6; „Sat de iobagi, până în 1848": Cj 7; „Pe moşiile grofului Andras Gyula": Cj 10; „Toţi românii de pe Valea Casinului erau iobagi": Hg 3; „Proprietatea familiei Béthlén": Ms 1; „Groful din Sânvăsii": Ms 4; „Doar câţiva nemeşi; iobagi nobiliari înainte de 1850": Sj 8; „Puţini ţărani liberi, care se ocupau cu olăritul; restul, iobagi boiereşti": Sj 10; „Au fost iobagi boiereşti până în 1848. Oamenii luau în dijmă, o treime din recolta de porumb; pentru grâu se dădeau lemne în schimb; erau boierii Holer Ştefan, Fidvaria, Chineriu, Grindea (Gherendi), Acaş": Sb 3; *Altfel*: „Teritoriu cezaro-crăiesc": Ab 13; „Iobagi ai statului, obligaţi să lucreze la mină, la tăiat lemne, la transportat minereu, la plutăritul lemnului": Ab 20; „Sat de iobagi până la 1783, când a fost eliberat de iobăgie şi declarat sat de grăniceri": BN 1; „Câţiva iobagi pe moşia lui Bethlem": BN 3; „Gura Dobrii – sat de iobagi": Hd 7; „Oamenii aveau casa şi dreptul de a lua pământ de muncit de la boier. O parte din recoltă se dădea boierului şi o alta o lua omul. Oamenii nu aveau voie să lucreze la alt boier, mai ales dacă depindeau de casă, iar boierul era proprietarul majorităţii caselor": Ms 5; „La groful din Sânpaul": Ms 14.

Sat de clăcaşi: Cj 4, Ms 6. *Episcopali*: „Episcopia Romano-catolică": Ab 6. *Boiereşti*: „Plăteau zeciuială, din zece părţi, plăteai o parte": Ab 9; „Clăcaşi pe moşia lui Mailat de Făgăraş, moşie predată lui Vlad (n-a venit niciodată pe aici)": Bv 14.

LEGENDE DE ÎNTEMEIERE

„Primul care s-ar fi aşezat a fost Urs Ilie, venit se pare cu oile de prin zona Bihorului. Şi-a făcut o colibă; satul s-a făcut din neamurile lui": Ab 1; „Numele Almaş (magh. măr) vine de la întinsele livezi de meri": Ab 2; „Bătrânii spuneau că din primii locuitori au venit unii de la munte (Muntean), de la pădure (Pădurean)": Ab 4; „Se crede că primii locuitori au venit de la şes, din cauza iobăgiei, dar şi aici s-a întins iobăgia": Ab 8; „Lomanul, nume venit de la un om numit Aloman. [Pentru sate din aceeaşi comună] Săsciori: Ţonea ar fi un nume de origine maghiară şi ar însemna «afară, în câmp»; Goseni, de la un teren, Goasele": Ab 9; „Satul ar fi fost întemeiat de boierul Mihalcea, care după luptele de la Mirăslău s-ar fi retras cu oastea şi a întemeiat satul Mihalcea. Primul document care atestă denumirea Mihalţ este însă din anul 1332. Numele ar veni de la un domnitor numit Mihal": Ab 11; „Datează de 700

https://biblioteca-digitala.ro

de ani. Au fost ocoale pentru vite, de unde numele de Ocoliş. Ocoliştenii ar fi venit de foarte multă vreme iar satul este amintit cu acest nume într-un document al lui Mihai Viteazul": Ab 12; „Pe timpuri se furau cai de la târgurile de la Trăscău, Iara, Turda, Aiud, Sălciua. Acolo se adăposteau animalele. Satul a fost înfiinţat de aceşti hoţi": Ab 16; „Una dintre legende susţine că satul Şugag ar fi fost întemeiat de oameni veniţi din Oltenia": Ab 19; „Se spune că satul s-a format în jurul cetăţii dacice dar nu se ştie exact când": BN 6; „Se spune că primii oameni care au întemeiat satul, defrişând pământul, au dat şi toponimele dealurilor şi văilor": BN 7; „Satul Perişoru [făcut de oameni care] s-au refugiat în timpul stăpânirilor barbare dinspre părţile Transilvaniei; satul Suplai este cel mai vechi dintre cele aparţinând de Zagra": BN 11; „Una din legende susţine că satul a fost înfiinţat de un cioban numit Coman. Numele se presupune că ar veni fie de la ciobanul întemeiator, fie de la numele fiicei lui Ştefan Mailat, nobil român din Comana, ajuns la mijlocul sec. al XV-lea voievod al Ardealului": Bv 4; „La Breaza, cetatea zisă a lui Negru Vodă": Bv 4; „Moeciu înseamnă apă curgătoare; există Moecelu Rece şi Moecelu Cald": Bv 7; „Au fost trei săticele: Baciu, Turcheş, Satulung; din săticele, Săcele": Bv 8; „În vremea Mariei Tereza au fugit locuitorii din Şinca Veche ca să scape de armată (regimente de grăniceri) şi de catolicism. S-au aşezat pe actualul sat, unde erau păduri, în jurul unei mânăstiri de lemn, care mai există şi azi. Apoi au venit şi refugiaţi din Ţara Românească": Bv 9; „Când a bătut parul la Ucea de Sus, la Radu, unde e căminul cultural [au fost] un băiat de la Ucea de Jos şi unul de la Ucea de Sus": Bv 11; „Probabil toţi au venit cu secole în urmă, cu oile. Înainte s-a numit Buzăul Ardelean. Îi spune Vama pentru că era la graniţa dintre Regat şi Transilvania. Munţii Ciucaşului s-au dărâmat şi Buzăul [apa] a trebuit să-şi întoarcă cursul": Bv 12; „[Numele satului ar veni de la] numele boierului Vlad": Bv 14; „Numele vine de la un izvor cu apă rece (fântâniţă) din care au băut nişte oşteni şi au exclamat: «Vai, da' rece e ! » (satul se cheamă Valea Rece)": Bv 16; „A luat fiinţă după năvălirea barbarilor. Oamenii s-au retras şi s-au ascuns în păduri": Cj 3; „Se spune că aici s-a făcut grâu mult. Numele satului este traducerea ungurească a cuvântului grâu": Cj 4; „Se spune că a fost o ceată de haiduci care s-a stabilit în pădure. Amintirea lor se păstrează în toponimul Fântâna Hoţilor": Cj 7; „Numele satului vine de la un om numit Doboc care a slobozit Tăul care se întindea de la Cetate la Apus, pe mai mulţi km. Observaţie a cercetătorului: structura topografică a terenului pare să confirme existenţa unui străvechi zăgaz care unea cele două dealuri paralele": Cj 8; „Au venit aici cinci locuitori, Pop, Nicoară, Mihalca, Balea şi Boja, care la început stăteau în Pustă. Pe aici trecea drumul spre Turda. Când a trecut Maria Tereza, i-au tăiat hoţii degetul, să-i ia inelul. Ea a trimis colonişti să taie pădurea cât vor, să facă aşezare şi să gonească hoţii": Cj 9; „De mult, se spune că ar fi venit trei fraţi de la Bonţida (Bonda) şi alţii din Munţii Apuseni (Farcaş). Din ei s-au înmulţit locuitorii şi au venit şi alte familii lângă ei": Cj 10; „Există legende despre întemeierea bisericii: s-ar fi întemeiat pe preluca Taurului, locul unde trăgea un taur, pare-se animal considerat sfânt înainte": Cj 12; „Numele [satului, luat] după cel al apei. Mai vechi a fost Gilăul, apoi Someşul Cald şi apoi Someşul Rece. Acum 400 de ani în Someşul Rece erau numai 16 case. Se zice că acolo ar fi fost cetatea lui Gelu, la dealul Cetatea. Gelu ar fi murit la apa Căpuşului": Cj 16; „Primul locuitor, pe la 1822, a fost un baci, numit Mirica ori Iuga. De aceea îi spune satului Băcel (de la baci). În maghiară îi spune Bácstelek, aşezământul baciului. Încet, încet [oamenii] s-au mai înmulţit": Cv 2; „În timpul regelui maghiar Bela al III-lea, pe la 1240, exista o comună Kertz, pe valea râului Corlat, care a fost distrusă de tătari. Locuitorii rămaşi în viaţă

https://biblioteca-digitala.ro

s-au refugiat în comuna Belin. Numele ar veni de la bön lön, întindere sau bön lön böleny, zimbru": Cv 3; „Se spune că a fost un cioban, cu numele Breţcanu care s-ar fi aşezat primul în sat şi i-a dat şi numele. Se spune că neamurile Teacă, Dimian, Păvălucă, Fenechiu şi Boroş ar fi fost primele care au întemeiat satul": Cv 4; „[Satul s-ar fi întemeiat] de un cioban, Dobre, cam cu 400 de ani în urmă. Primii care s-au aşezat în sat se numeau Scurtu, Moghiurca": Cv 5; „A fost unul Voinea": Cv 7; „Sunt mai multe legende: 1. Când au venit ungurii, au numit satul Ovezea Românul; în maghiară, zab = ovăz, olá = român. Au fost până recent familii numite Ovesea. Mai sunt două sate numite Ojdula şi Budila, Ojd olá şi Bod olá. 2. Zăbala ar veni de la un loc unde se legau în zăbale cei certaţi cu orânduirea. Aceştia nu puteau fi decât români (secuii se bucurau de mari privilegii). 3. Când au venit turcii, aici au scos zăbalele din gura cailor. 4. Când umblau tătarii pe aceste meleaguri, adunau caii de pe la oameni şi le băgau zăbale în gură": Cv 8; „Au venit doi oameni din partea Bucureştiului Sunt multe nume Bucur. Aici a fost pădure. Satul a fost înfiinţat de un ostaş plecat din armata austro - ungară, care era din Paloş (Târnave)": Hg 2; „Numele satului vine de la Imperiul Roman, primii care s-au aşezat a fost o familie de romani (?!)": Hg 3; „Satul se numea Rocoteş, un loc cu răchite, unde se făceau coşuri de nuiele. Primul locuitor s-a numit Ţifrea, crescător de vite, venit nu se ştie de unde. Raconi înseamnă neamuri, iar numele de Rocoteş ar putea veni şi astfel: locuitorii au cumpărat pământ de la groful din Lăzarea şi spuneau: mergem la neamuri": Hg 6; „Se spune [că oamenii] ar fi venit din Săcele, jud. Braşov": Hg 7; „Pe un deal, Coasta Rusului, ar fi fost o cetate. Satul s-a numit Subcetate": Hg 8; „Pentru a se construi biserica, care este în centrul satului, s-a vândut o căprioară": Hd 1; „Se zice că aici a fost numai un om, Lungu îi zicea. Numele de Bulzeşti vine de la o stâncă mare care se găseşte în mijlocul comunei": Hd 3; „Un haiduc pe nume Neagu, din Oltenia a venit cu patru ortaci (au dat si numele cătunelor satului): Manoleşti (de la Manolescu), Stancioni (de la Stanciu), Todeşti (de la Todea) şi Tăbăroni (de la Tabără), Mojotconii (de la Mojatcă), Hamzonii (de la Hamză). Tăbăronii şi Hamzonii ar fi venit mai târziu. Primii patru (Stanciu, Manolescu, Todea şi Mojatcă) au primit din partea călugărilor de la Tismana, Muntele Scoarţa, pentru prinderea unui turc": Hd 4; „Numele satului ar veni de la forma de clopot a dealurilor, asemănătoare clopotului care chema oamenii la muncă la domnii care stăpâneau pământul": Hd 6; „Moşii noştri au venit aici de prigoană. Au fugit la pădure. Ungurii nu stau pe dealuri. Tot pe şes, la pustă sunt. Au tăiat pădurea şi au făcut loc de muncă": Hd 8; „Numele satului ar veni de la un om numit Hobicean. El ar fi întemeiat satul": Hd 10; „A fost o apă micuţă. Oamenii, pentru a trece pe dealul Lelese au făcut o leasă. Au venit nişte stânjenari colibaşi şi s-au aşezat la Gostaia. Treptat, s-au mutat la deal": Hd 11; „Se zice că de sus or de pe dealuri au venit jos oamenii. Cei mai săraci au rămas mai pe de lături. Aceia sunt mărgineni": Hd 13; „Ar fi venit aici 16 familii de la început, din care s-ar trage neamurile [actuale]": Hd 14; „Locuitorii au fugit din faţa invadatorilor. Aici au găsit un tău cu apă caldă, păduri întinse. S-au format sate pe coama dealurilor. Ca să trăiască mai uşor, au coborât pe Vaţa. Se pare că primii locuitori au fost moţi. Acum 150 de ani aici în sat erau numai 6 gospodării": Hd 17; „Se spune că numele vine de la un bătrân numit Adam. Varianta ungurească: de la Adam mas (Adam spală)": Hd 17; „Se spune că un anume Balint, iobag la groful din Sânvăsii, ar fi înfiinţat satul": Ms 4; „Se pare că numele vine de un om foarte bogat": Ms 6; „Se zice ca romanii au fugit după un dac (dăcel) şi-i strigau să se oprească: ho!, dăcel!. Se mai spune că pe Poiu lui Crai românii au fugit şi şi-au

https://biblioteca-digitala.ro

potcovit caii cu potcoavele aşezate invers ca să-i păcălească pe unguri": Ms 8; „Bătrânii spun că satul a fost întemeiat de un cioban numit Moise": Ms 13; „Se spune că prima dată, acum câteva sute de ani satul a fost [aşezat] după Curmătură. Familia Lanţeş a venit de vreo 300 de ani": Ms 15; „Aici a fost o poiană şi au venit doi ciobani cu oile şi s-au aşezat aici": Ms 17; „Nu se ştie, dar era obiceiul să se buciume cu un corn de vită când era ceva în sat şi veneau oamenii de pe câmp": Sj 2; „După cum am auzit din bătrâni, Cizerul ar avea o vechime de 300 de ani. Când s-a dat numele satului se spune că s-au bătut românii cu ungurii şi ungurii au învins. S-a dat numele satului după Csizei, cel mai viteaz sau mai bogat dintre ei [azi satul are numai români]. Apoi ungurii s-au retras la Horoatul Crasnei, că nu le-a plăcut aici": Sj 3; „Primii oameni au fost Arăndăşenii şi Vaideştii, primele familii care au întemeiat satul cam acum 500 de ani": Sj 4; „Se spune că era o femeie cu 7 feciori la Hornuri, cam la 7 km de vatra actuală şi din cauza năvălirii popoarelor a venit la actualul loc al satului. Întâi la Dâmbul Popii (la 1 km de vatra de azi). O fetiţă a găsit o bisericuţă şi pe locul acela s-a zidit actuala biserică": Sj 7; „La Arăş era o cetate. Îi zicea Cetăţea. Era un horn adânc de ţipam (aruncam) lemne în el. Au fost pe timpuri uriaşi. La Corbu a fost sat. Eu am găsit acolo o piatră de râjniţă": Sj 9; „Satul s-a numit Toha şi Tiha. Numele vine de la Tuhutum (una din căpeteniile lui Arpad?) în lupta în care a murit voievodul Gelu, nu departe de Tihău. Vârful Dâmbul Cucului are o adâncitură de forma unui picior. Sunt două legende iar una spune că este urma piciorului lui Pintea Viteazul care a păşit cu un picior pe Tihău şi cu altul pe Dâmbul Cucului ": Sj 10; „Numele satului vine de la un boier Bolas": Sb 3; „Se spune că satele Oprea şi Streza [din care s-a format Cârţişoara] îşi trag numele de la doi fraţi ciobani care s-au stabilit cu turmele pe aceste locuri": Sb 4; „Se zice ca era o baltă fără fund lângă sat în care s-a scufundat un car cu bivoli; azi este secată": Sb 5; „Ar fi fost odată o femeie pe nume Zâna care a venit pe aceste meleaguri înconjurată de mai mulţi haiduci. Au venit aici din cauza persecuţiilor. Ei s-au aşezat pe Gruiul Zânii (astăzi numit Grujin)": Sb 6; „Se zice că în partea de jos a satului a fost un lac care a secat odată. De aici ar veni numele actual al satului (Sac odată) – Săcădate": Sb 10; „A fost un om cu numele Teliuş. Pe râul Valea sau Tilişcuţa au venit şapte familii. Aici au făcut bordeie şi apoi case. Se ocupau cu pescuitul şi lemnăritul": Sb 12.

DOCUMENTE ALE ISTORIEI LOCALE

„Răscoala lui Horea, Cloşca şi Crişan, Revoluţia lui Avram Iancu se păstrează în memoria satului. În 1936, pădurea care era a statului a fost despăgubită de sat şi a trecut la comună. Cel care putea lucra, plătea o taxă comunei. Fiecare lucra cât putea. Oamenii aveau grijă să păzească puieţii şi plantaţiile, curăţau crengile arborilor, ca să crească drepţi etc.": Ab 1; „Prima atestare documentară a localităţii la 1418. Prof. Suciu în Dicţionarul Istoric citează în anii 1418 şi 1485 Illa Valahis Nagyalmás, Capela Valahis în Nagyalmás. Preotul Petru Onea (era învăţător pe atunci, la 1921) arată că de pe inscripţia unui clopot din 1357, clopot confiscat în Primul Război Mondial, precum şi din unele însemnări pe cărţi vechi cu litere greceşti (ceaslovul şi octoihul) se deduce că biserica din Almaş a fost ridicată la 1357. Din monografia parohiei Almaşu Mare, întocmită de preotul Aron Vălean: «Nu se ştie din documente de unde se trage numele. Cea mai veche denumire este Nagyalmáş care

https://biblioteca-digitala.ro

a devenit ulterior Almaşu Mare. În Geografia istorică din timpul Huniazilor de Dumitru Csanki (Budapesta 1913, p. 67) se citează atestarea documentară a unei biserici de rit oriental la 1418 (Poss Almas et Alie Ville Juxta Quirgitem Kysalmas patac vocatum a parte orientali existent (1418 ur. docum. 29698)». Dr. Virgil Ciobanu în statistica românilor din Ardeal făcută de administraţia austriacă la 1760-62 arată că în Almaşu Mare erau 178 de familii ortodoxe, 4 preoţi uniţi şi 2 biserici neunite. Silviu Dragomir (în Istoria dezrobirii religioase a românilor din Ardeal, Sibiu, 1930) arată că Almaşu Mare a fost a şasea comună de familii ortodoxe (cca. 178) după localitatea Deva care avea 298 de familii ortodoxe în sec. XVIII. Din documentele bisericii (contribuabili) rezultă că la 1900 în Almaşu Mare erau 370 de familii împreună cu cătunul Brădet. Dintr-un raport al preotului Şt. Onea aflăm că şcoala funcţiona cu 210 elevi între 6-15 ani. Preotul Aron Văleanu a găsit în Telegraful Român că 12 locuitori din Almaş au contribuit la un centru de colectare din Braşov cu suma de 12 florini pentru a susţine Războiul de independenţă (1877-78); la centrul de colectare Sibiu, 2 contribuabili cu 2 florini. Cei din Braşov au fost colectaţi de Ana Poruţiu şi la Sibiu de Iudita Măcelaru, între colectanţi figurând preotul Baziliu Damian. Românii de aici au mai contribuit cu 2 kg. scamă şi 80 bucăţi fâşii. Locuitorii Almaşului au luat parte la Revoluţia de la 1848 luptând la Zlatna şi Presac. La biserica Almaşului (cu hramul Bunavestire) se află, pe iconostas, cinci icoane pe lemn datate 1764, cu o semnătură indescifrabilă. Minele Sfânta Ana şi Ieruga erau proprietatea locuitorilor din sat, care le lucrau. Erau organizaţi în cuxe, adică părţi – drepturi. Un locuitor sărac avea numai o cuxă iar alţii, 2-10 cuxe. Almaşu Mare era cea mai mare localitate din împrejurimi datorită băieşilor; în 1762 avea 172 de familii în timp ce Glodul avea 32, Nădăştiu, 28 iar Cibu, 38 de familii": Ab 2; „Relatările lui Gheorghe Pădureanu, cantor, însemnate pe o carte a unui fost preot din sat zis Monroi: lângă sat există un deal care se cheamă Cetăţea. În timpul migraţiilor acolo a fost un post de pază care avea legătură cu alte posturi de la Măgura Crăiţii şi Măgurile Haşăgului (către Sibiu). Când veneau năvălitorii, buciumau ca să fugă oamenii. În Dealul Bisericii a fost un schit ai cărui călugări erau vegetarieni. Acolo era o pădurice (Pădurea Popii) de unde se foloseau lemne şi o păşune zisă Valea Popii. În afara satului a existat o hodaie, zisă Crăiţa, moşie a unui prinţ italian care a vândut-o Anei Bornemisa": Ab 4; „Săpături arheologice făcute de Muzeele din Sebeş, Alba Iulia, Sibiu; urme din paleolitic, neolitic, epoca bronzului, a fierului, din perioada daco-romană. Satul este atestat documentar din a doua jumătate a sec al XIII-lea; se păstrează date despre Adunarea de la Blaj şi de acţiunile conduse de Ion Cutean în 1933; în 1918 la noi a fost un fel de revoluţie că s-au dus la curţile boiereşti şi au luat pământ, vite. Aceste informaţii apar în lucrarea în manuscris a Anei Tiniariu: Valorificarea cunoştinţelor istorice locale...": Ab 6; „Învăţătorul Ioan Oţel din Lunca Mureşului a găsit în arhivele grofului din Războieni documente din care reiese că groful a adus la Gura Arieşului cioplitori în lemn care făceau linguri, fuse şi coveţi din lemnul de plop de pe lunca Mureşului. Se crede că aceştia au întemeiat după 1600 (pe la 1630) localitatea. După 1900 erau cca. 80-90 de case, toate de români. Primul medic român din Transilvania, Simion Stoica era din acest sat şi a profesat la Abrud. Pe locul numit La Furci se spune că au fost spânzurătorile în Răscoala de la 1848; pe liziera de deasupra satului au fost trupele hitleriste. În timpurile vechi, când prindeau oamenii la armată cu arcanul, pe cei care se opuneau îi omorau cu bâta pe locul numit Unde – i Doja": Ab 7; „Ocolişul, Runcul au luat parte alături de Horea la răscoală şi la Revoluţia lui Avram Iancu; în 1944 aici a fost front de luptă": Ab 12; „Urme de exploatări

https://biblioteca-digitala.ro

aurifere de pe vremea celţilor. Cel mai vechi document din 1454": Ab 13; „Biserica datează din 1711-1724; satul, de 3-400 de ani": Ab 14; „La Lopadea, Cicău, documente arheologice; o monografie tipărită prin 1920": Ab 16; „Din monografia în manuscris a prof. pensionar Pop Roman din Zlatna: Valea Morilor (stradă şi cartier în oraşul Zlatna) are aceeaşi vechime cu a fostei comune Zlatna (din 1968 declarată oraş). Zlatna, cu vechea denumire Ampelum (dată de romani) ar fi nume dacic. În anul 200 Ampelum a fost ridicat la rangul de municipiu (sub Septimius Severus); datorită faptului că era centrul exploatării aurifere din Apuseni, era sediul unui procurator „procurator aurariarem", reprezentantul imperiului pentru colectarea aurului din Dacia. În Zlatna s-au găsit numeroase vestigii ale stăpânirii romane (monumente funerare, altare votive, resturi de arhitectură în piatră, urmele unui templu, ceramică (cea mai mare parte dacică), unelte de fier şi bronz şi obiecte de aur. În perioada de venire a slavilor şi-a schimbat denumirea devenind Zlatna (tot cu nume care vădeşte ocupaţia de aurari a locuitorilor). Când au sosit ungurii s-a maghiarizat, numele apărând mai des sub numele de Zalatna (citit ungureşte Zalatno, atestat încă din sec. XII). În timpul stăpânirii austriece a devenit din nou centrul colectării şi prelucrării aurului. Zlatna cu Abrudul şi Câmpenii precum şi satele de la izvorul Arieşului făcea parte dintr-un grup administrativ cunoscut ca „Domeniul Zlatnei". La 1747 din vechile cuptoare s-au născut Uzinele IMMN Zlatna. În 1962 s-a construit flotaţia pentru spălarea tuturor metalelor neferoase. În 1760 - 62 Zlatna a fost centrul răscoalei anticatolice conduse de călugărul Sofronie. La 1784 aici a fost unul din centrele marii răscoale ţărăneşti a lui Horia, Cloşca şi Crişan. La 1848 Zlatna, Abrud şi Câmpeni au fost centre ale revoluţiei condusă de Avram Iancu. La Zlatna era sediul legiunii submontane condusă de Petru Dobra (are bust în centrul Zlatnei) iar după ce a murit, asasinat de unguri, a fost condusă de Axente Sever. În 1918 Zlatna a fost prezentă la Marele act al Unirii din 1 decembrie 1918": Ab 20; „Se păstrează amintirea Revoluţiei lui Avram Iancu, mai puţin Răscoala lui Horia, Cloşca şi Crişan. Ţăranii înşişi au fost organizaţi cu apărare militară între cele două războaie mondiale şi mai ales în al II-lea Război. În 1944, imediat după insurecţie, ungurii închiseseră oamenii în biserica ortodoxă, la Lunca Argeşului şi în ultima clipă, când să le dea foc, au fost salvaţi de batalionul fix de ţărani din Avram Iancu şi Vidra": Ab 21; „Aici au fost cătune ascunse de nobili, de stăpânire, ca să nu se facă recensământ, deşi [erau] ostaşi [grăniceri]": BN 1; „În monografia jud. Silurk – Doboka satul apare în 1269, cu numele de Acva Palose; în 1362, Arpasthon; monografia în manuscris menţionează în 1929, Braniştea": BN 2; „S-au descoperit urme din neolitic, ceramică, topoare, pe Homorâce, pe Calea Onii, mai deasupra văii, apoi din epoca bronzului, la Dumbrăviţa, pe Stricata, un cimitir de incineraţie, cultura Wietemberg, sabie miceniană la Dobricel; sunt şase terase de locuire: trei mai vechi şi mai puţin observabile şi trei din cuaternarul dezvoltat. Este şi depozit de unelte agricole romane la Valea Slatinii, Ticele, Valea Pietrii, Săcăşag. Romanii duceau sare de la Căianul Mare. Atestare documentară la 1456 sub numele de Kis Kaian (Kadar, VI, 262): regele Ladislau al V-lea ia Căianul Mic de la un grof şi-l dăruieşte. În 1893 a bântuit holera": BN 3; „Lupta regelui Solomon cu tătarii în 1070 pe dealul Bungur, atestare a satului Chiraleş; după lupta cu Mihai Viteazu generalul Basta a incendiat comuna Chiraleş; în 1848 ţăranii au distrus palatul grofului Bethlem": BN 4; „Satul s-a înfiinţat după năvălirea tătarilor (sec. al XIII-lea). Locuitorii din Maieru au fugit din satul lor şi s-au ascuns prin văgăunile de aici": BN 5; „Există monografie în manuscris, Laurian Someşan, Mihai Tancu, Radu Tancu: sat atestat la 1319; în 1848 generalul Bem a fost atacat la trecerea

https://biblioteca-digitala.ro

prin comună": BN 6; „Este atestat la 1245, de Pompei Boca; N. Drăgan îl atestă la 1380 şi în Codexul Hurmuzachi, vol I, p. 669 apare la 1440": BN 7; „Sat menţionat în documente la 1329, aşadar cu 650 de ani vechime": BN 9; „Pe vremea Mariei Tereza şi mai înainte erau câteva case în Şanţ": BN 10; „Din 1450, din timpul lui Matei Corvin apare în documente. Pe la 1340-60 a fost construită o cetate, unde s-a stabilit o populaţie de ceangăi din Ţara Bârsei. Cetatea era înconjurată de Olt. Numele cetăţii: Remetevár, apoi Feketevár (cetatea neagră), apoi Apaţa (în germană Geist – călugăriţă) – Apacza. Feketevár a fost schimbat în Apaţa de către Iancu de Hunedoara, în jurul anilor 1940. Era mănăstire cu călugăriţe; în cetate, călugări; de aici denumirea Apaţa – călugăriţă. În 1794 comuna a ars complet, n-a rămas nimic; a ars şi în 1833 şi 1866. Casele erau de lemn cu acoperiş de stuf; copiii s-au jucat cu focul. După 1866 s-a hotărât să se construiască casele de cărămidă, cu acoperiş de ţiglă. Au venit în ajutor locuitorii din Aita Mare, care au salvat cetatea de la biserică": Bv 1; „Satul este pomenit pentru prima dată într-o cronică în care se vorbeşte despre aducerea din secuime a Doamnei Clara, a doua soţie a lui Alexandru Basarab": Bv 4; „Atestat documentar din sec. al XVII-lea, la 1658; act de „boierie" dat de Ana Bornemisa; localnicii au făcut donaţii în I Război şi s-au prezentat voluntari în armata română. Au fost arestate 30 de persoane pentru că au primit cu entuziasm Armata română": Bv 6; „La Drumu' Carului şi la Moeciu de Sus se fac săpături arheologice; Moeciu de Jos s-a numit Lungoeşti după preotul Lungoj. Până în 1918 ungurii îi spuneau Moeci inferior şi Moeci superior": Bv 7; „Maghiarii din Ciuc şi Odorhei au venit aici după 1800. Au ocupat şoseaua, unde, până la 1800 stăteau românii. Românii, pe uliţele laterale. Oierii treceau în Dobrogea, Muntenia, Moldova, rămâneau numai mamele cu copiii": Bv 8; „Biserica saşilor este din 1350": Bv 10; „Maria Tereza a împroprietărit familia Sileştilor pentru merite militare – document pe piele; nu se păstrează, s-a pierdut de cca. 20 de ani; de peste 400 de ani au venit familii": Bv 11; „[Satul] datează de pe la 1570 şi ceva": Bv 14; „Au fost doi fraţi care au împărţit satele în Vajda Recea şi Téléky Recea": Bv 16; „Este foarte vechi. În drum spre Aşchileu Mic este un loc unde se spune că s-a făcut pace [s-a făcut] jurământ mare. Se spune că satul se cunoaşte de pe timpul lui Gelu": Cj 1; „Satul este cunoscut prin răscoala de la 1437. Dar se ştie că Olpretul sau Bobâlna de azi ar data de la 1300. Un preot bătrân, Vasile Vasilache ar fi cules date din care rezultă că la 1300 Bobâlna exista ca localitate. datele ar fi fost culese, după afirmaţiile lui V. Vasilache din Moldova şi din arhivele clujene": Cj 2; „[Se spune] că aici a fost un ocol pe deal, la Bisericuţă, distrus de tătari. Aici a fost găsită o râşniţă de piatră care funcţiona pe principiul du-te vino. Aceasta a fost dusă la muzeul din Reghin": Cj 4; „Cea mai veche comună din jurul Huedinului. În 1848 a ars toată comuna; numai o singură casă a rămas nearsă, a lui Todoru Ursului şi biserica. Mai este o veche biserică de lemn şi una edificată în 1816 pe spezele poporului (o cronică a bisericii scrisă de preotul Gavril Condor). Şaguna a intervenit pentru bisericile arse la Francisc Iosif I şi a obţinut un ajutor în 1851; vine la Călata în 1855; preot la acea dată era Gavril Moldovan": Cj 5; „Se ţine minte participarea sătenilor la cele două Războaie Mondiale": Cj 7; „Satul Hăşdate ar fi fost cândva un mic şi vechi centru administrativ al zonei (din relatările primarului Oltean care a citit monografia satului, acum dispărută). În memoria satului sunt păstrate represalii din 1848 şi din 1945, când au fost ucişi 4-5 locuitori": Cj 10; „Există o cronică a Mărgăului care consemnează mutarea vetrei satului, prin 1340": Cj 12; „Înainte erau puţine gospodării în sat. Pe la 1900 era 80-100 de gospodării, şi români, şi maghiari. Ungurii sunt „corciţi", ştiu toţi româneşte: Românii nu ştiu toţi ungureşte; sunt

https://biblioteca-digitala.ro

85% români": Cj 13; „În 1940 [când s-a „cedat" Ardealul] frontiera cu ungurii a fost chiar în sat": Cj 16; „Satul are o ctitorie a lui Ştefan cel Mare, o mânăstire care aparţinea Episcopiei Vadului, iar denumirea veche a satului este Vadu Mânăstirii": Cj 17; „Sarmasagi Sigismund (sec. XVI-XVII) avea proprietate în Viişoara (avea trei părţi de sat). Viile poartă numele celor trei fete ale lui: Eva, Catalina, Trejia. Şi astăzi se numesc astfel viile. În 1617 Bethlén îl atacă pe Sarmasagi cu armată. Alături de Bethlén erau 40 de oameni din Viişoara, cu trei români, Mărincă, Feurdean şi Dragotă. Comuna e ridicată la rang de oraş şi populaţia e ridicată la rangul de nemeşi, scutiţi pentru totdeauna de obligaţii către de sat. Pământurile lui Sarmasagi au fost împărţite populaţiei din Viişoara. Gh. Basta, după ce a jefuit satul Bolduţ, a venit la Viişoara unde a fost înfrânt de populaţia locală condusă de Csaky Istvan. În partea de jos a satului, sub dealul Lopaşa exista Dealul Spânzuraţilor, loc de execuţie. Cel mai înalt loc se numeşte Comandă, tot în partea de jos. Se vorbeşte că de aici era un tunel până în centrul satului, unde se credea că au fost ascunse comori. Prin 1910 s-au găsit pivniţe de cărămidă. În sec. XVI-XVII conducerea comunei avea drept de a lua amenzi, până la 25 de coroane. Cei ce păşunau animalele în loc interzis (Tilalmas) plăteau 25 de coroane. Dacă recidivau, erau bătuţi cu 25 de beţe. Şi azi, un loc din păşune se numeşte Tilalmas. În 1838 s-a înfiinţat şcoală militară de husari grăniceri (în limba maghiară şi în limba germană). Există până în 1860. În localul şcolii s-a înfiinţat grădiniţa unde intrau toţi copiii, indiferent de naţionalitate sau religie, sub ocrotirea statului. Cei cu comportare excepţională urmau şi şcoala, primind haine şi mâncare de la stat. În 1848 viişorenii au participat la revoluţie, românii alături de unguri. N-au fost niciodată disensiuni între cele două naţionalităţi. Din trei companii, două au participat la revoluţie iar o companie a rămas în sat, pentru menţinerea ordinii. În 1848 mulţi viişoreni au fost închişi şi executaţi": Cj 18; „Atestat în 1567 în Registrul de la Oradea cu 34 porţi cu denumirea de Keokeos. [Au fost] lupte pe teritoriul Băcelului şi Chichişului între 1940-44": Cv 2; „Se află ruinele unui vechi castru roman, atestat printr-un document: diploma militară de bronz datată 14 iunie 92 e.n. (după Christos.). În 1426, decret al regelui Sigismund al Ungariei, care dă Breţcului statut de oraş. Satul a ars de două ori: odată în 1916, din cauza războiului – pe aici a trecut linia frontului doi ani (la Poiana Sărată). A doua oară a ars din cauza unui bombardament, în al II-lea Război Mondial, când frontul a ţinut în sat 10 zile şi s-a distrus complet partea centrală a satului. Românii nu aveau voie să cumpere pământ şi nici să-şi construiască locuinţele în centrul satului, pe vale, până la Unirea din 1918. Până la I Război Mondial, parohia ortodoxă Breţcu a fost cea mai mare din acest ţinut secuiesc. În I Război s-au refugiat mulţi în România, mai ales dintre ciobani, care au rămas în bălţi, etc. După Război s-au întors mai puţini. Până în 1940, populaţia românească s-a refăcut. În 1940, românii s-au refugiat iar, în Braşov, Moldova, şi din 7-800 de familii mai rămăseseră circa 200, cam câte sunt şi azi": Cv 4; „În 1918, sat de graniţă, a fost linie de frontieră. Prin 1916 erau puţine case, câteva zeci. Râul Buzău mergea prin Lădăuţi. S-a săpat în munte şi Buzăul face o întoarcere, Întorsura. Cu 400 de ani în urmă aici a fost «ploştină», loc mlăştinos rămas în urma secării Buzăului. Se zice ca ar fi fost o ladă ascunsă pe undeva (Lodonţ, uliţa lăzii)": Cv 6; „Învăţătorul Ion Hagiu are mai multe piese arheologice: ceramică, unelte de piatră, etc": Cv 8; „Se pare că aici au fost şi ardeleni, şi moldoveni. Bunicul bunicului informatorului (informatorul are 92 de ani) spunea că ar fi apucat doar 7 sate în zona Corbului. Bătrânii ziceau că hoţii din două ţări aici s-or strâns. Cam pe la 1850-1860, când bunicul informatorului era tânăr, a venit un domn, Raţ

https://biblioteca-digitala.ro

pe nume, care a scris pământurile, că până atunci oamenii foloseau pământurile fără act de proprietate, fiecare cât defrişase şi pe unde se aşezase. Ulterior au început să plătească impozite. Munţii şi pădurea nu erau ale oamenilor, erau ale ungurilor înainte, le ziceau «terenuri private». Oamenii le arendau, le închiriau de la unguri": Hg 1; „Satul exista la 1453. Pe la 1730 apare în documente numele actual al satului": Hg 7; „Prima apariţie documentară la 1468": Hd 1; „Din monografia localităţii Câmpu lui Neag: prima atestare documentară a satului la 1493, întemeierea aşezării de către Neagu şi cei patru ortaci, lupte cu turcii şi construirea bisericii săteşti cu călugării de la Tismana": Hd 4; „Se pare că satul este vechi de 500 de ani": Hd 5; „Se spune că biserica a fost construită în 1793 de cele 12 familii din sat": Hd 9; „Nu se ştie precis [de când datează satul]; se afirmă că de cca 700 de ani": Hd 12; „Sunt multe mărturii arheologice la cetăţile dacice Costeşti, Blidariu, Grădiştea": Hd 13; „Descoperiri din neolitic, epoca dacică (sec. III-II, înainte de Cristos), romană (sec. II-III d. Ch), epoca feudală. Un document din 1453 atestă satul ca proprietate a lui Iancu de Hunedoara, în Dicţionarul istoric al lui C. Suciu. Statutul de sat nemeşesc datează din timpul lui Iancu de Hunedoara. Ulterior s-a produs înregimentarea în regim de graniţă austriacă, în sec. al XVIII-lea, cu împroprietărirea lor [a localnicilor] cu munţi, pierduţi când s-au dizolvat regimentele de graniţă. Există monografii în manuscris şi tipărite: N. Pocanski, Sălaşu de Sus, Aşezare străveche românească, Cluj, 1967, Iacob Radu, Istoria vicariatului Ţării Haţegului, 1913, Solomon Pocanski, Monografia satului Sălaşu de Sus, mss. În Memoriul fostului Regiment I românesc de grăniceri, referitor la munţii revendicaţi, Sibiu, 1925 satul apare cu numele Păroasa": Hd 14; „A fost un preot săsesc care a lăsat o monografie a satului. Se pare că la 1140-1150, când au venit saşii, au găsit populaţie românească, crescători de vite. În 1762, pe vremea Mariei Tereza au venit aici 180 de familii din Cugir; fugiseră de fapt să nu fie uniţi [obligaţi să treacă la religia greco-catolică]; după alte versiuni, să nu fie grăniceri": Hd 15; „În 1332, prima atestare documentară a satului, Registrul dijmelor; săpături arheologice cu urme din neolitic, Cultura Coţofeni, epoca bronzului, a fierului, căţui dacice, ceramică roşie romană şi monede romane": Ms 2; „Satul are peste 300 de ani vechime; participanţi la Revoluţia de la 1848 şi la I Război Mondial": Ms 3; „La Sânvăsii a fost un grof care a avut iobagi care s-au stabilit pe locurile satului": Ms 4; „În Dicţionarul istoric al localităţilor din Transilvania, a lui Suciu, apare prima atestare documentară a satului în 1549, sub numele Kiralyfalva. Cel mai vechi este Milăşelul. La 1713 erau 16 gospodării: 21 de iobagi, 13 zileri şi 1 alţii. La 1898 se vorbeşte în arhivă de Craifălău": Ms 6; „În 1848 Fealeagul a fost ars de soldaţii secui chemaţi de groful din Mureni (satul alăturat)": Ms 7; „În Dicţionarul localităţilor din Transilvania Coriolan Suciu aminteşte că Hodac este menţionat în documente de la 1453 şi 1459. În arhiva bisericii sunt documente de pe la 1853. La 1848 sătenii se răscoală şi atacă pe groful de la Gurghiu. În 1849 trupele lui Kossuth atacă satul şi execută prin împuşcare şi decapitare câteva femei şi peste 150 de bărbaţi printre care şi pe preotul Lupu. Numele victimelor apar nominal în revista Transilvania, apărută la Braşov în 1871": Ms 8; „Se zice că aici au fost saşi, de la Roadeş. I-ar fi adus groful. Ar fi murit toţi de ciumă şi a rămas doar unul, care a plecat în comuna Roadeş. De aceea nu sunt saşi în sat. Aici au fost 20 de familii de români iobagi. Vechii proprietari se chemau «orbararişti»; erau vreo 40, aveau şi arabil şi pădure; erau oameni liberi şi se zice ca fuseseră împroprietăriţi de grof": Ms 12; „Pe timpul iobăgiei, când se lucra la grofi, fiecare familie lucra o moşie (20 de iugăre). Unele, mai puţin, o jumătate de moşie. Cei care aveau braţe de muncă lucrau şi

https://biblioteca-digitala.ro

două moşii (40 de iugăre). Moşia ţinea de groful din Sânpaul": Ms 15; „Se ştie că satul este foarte vechi. Se pare că primii locuitori au venit de sus, după deal, de la Ogrăzi, foarte aproape de Sărătură, unde s-au găsit bronzuri. Se vorbeşte că în Via Goală ar fi fost un castel şi se vede chiar locul plat şi un şanţ. Atestat la 1246 iar în A magyar Korona országainak Helységnévtara, Budapest 1895 se vorbeşte despre satul Aluniş, Szamos-Szeplak cu 115 case, 583 de locuitori şi o biserică greco-catolică": Sj 1; „S-a descoperit un toporaş din epoca bronzului. În perioada Daciei romane, Cizerul s-a aflat pe teritoriul dacilor liberi. Prima atestare documentară la 1214 (Terra Caesar), iar la 1558 ca Czyzer; aşezarea Boian, inclusă în Cizer, este amintită la 1481. La 1773 Horea a construit o biserică; la 1848 Avram Iancu a trecut prin Cizer": Sj 3; „Se pare că există documente de atestare a satului la 1274": Sj 4; „Când s-a făcut biserica (monument istoric, sec. al XVIII-lea) au fost doar 40 de case în sat": Sj 6; „Până la 1560 Tihău aparţine Ţării Almaşului, ca drept de proprietate a lui Bebek Francisc. Din 1560 moşia Tihăului intră în posesia familiei Bathory. La 1599 dă moşia românului maghiarizat Dobai Ioan. Există şi azi pădurea Dobăieştilor, în hotarul Tihăului. Trece apoi dintr-o stăpânire în alta şi la 1837 o ia baronul Iósika, parte din ea fiind în posesia familiei Iósika până după al II-lea Război Mondial": Sj 10; „S-a descoperit un tezaur daco-roman din sec. al IV-lea. În sec. al XII-lea au fost colonizaţi germani dintr-o regiune germană şi din Luxembourg. În 1331 se confirmă de către episcopul de Alba Iulia şi pentru Biertan privilegiul din 1318 dat pentru Mediaş şi Şeica. Privilegiul e dat de Carol Robert Freiburg pentru saşii din Mediaş, Şeica Mare: să fie liberi de a face stagiul militar, să nu dea produse în natură dar în ziua de Sf. Martin (11 nov) să dea 400 de ? ca impozit. În această suma se cuprindea şi răscumpărarea de găzduire şi participare la oaste. Privilegiul e numai pentru saşi. Este aici o cetate, celebru monument de artă": Sb 2; „Satul exista în sec. al XII-lea, când a fost construită mânăstirea de la Cârţa, din Ordinul Cistercienilor. În sec. al XIII-lea, Diploma lui Andrei II; la 1599 Mihai Viteazul trece prin Cârţişoara (scrie N. Bălcescu); se mai ştie de prinderea haiducului Budac, viaţa lui Badea Cârţan, viaţa lui M. Tâmfocea": Sb 4; „A locuit Mihai Viteazul într-o casă ţărănească": Sb 5; „Cele două Războaie Mondiale s-au păstrat în memoria satului": Sb 7; „Bătălia de la Şelimbăr; în 1924 au ars 24 de şuri": Sb 8; „Există Monografia comunei Răşinari, V. Păcală, Sibiu, 1915. Românii din Răşinari au avut conflicte cu saşii din Cisnădioara fiindcă aceştia au mutat hotarul în favoarea lor. Câţiva răşinăreni au fost împresuraţi de saşi, acum vreo 100 de ani ": Sb 9; „Urme de locuire umană din neolitic, epocile dacă, daco-romană, protoromânească. Aici a avut loc Dieta Ardealului la 1541; sunt şi documente privind Revoluţia de la 1848; există o monografie tipărită a prof. Achim Stoia şi cronici ţărăneşti": Sb 11; „Atestare documentară din sec. al XIV-lea. Cetate dacică întărită din perioada Hallstatt": Sb 12; „Atestat documentar în 1510, arhiva de la Viena": Sb 13.

https://biblioteca-digitala.ro

MOŞIA SATULUI

Denumire generică: „Câmp": Ab 9, 13 (pentru cel arabil), 16 (în câmp), BN 2, 3, 5, 10, Bv 1, 3, 4, 8, 11, 13 (Feld), 14-16, Cj 3 (partea cultivată), 4, 5 (mai rar), 16, Cv 1, 2, 4, 7, Hg 3, 8, Hd 6, 9, 11, 14-17, Ms 7, 9, Sj 6, Sb 4, 9; „Câmpul de Sus (Pârâul Mic) şi Câmpul de Jos (Ploştina)": Hd 10; „La Delniţă": Bv 10, Sb 8; „Holdă": Hd 15; „Hotar": Ab 2, 3, 5, 6 (mai nou), 7-14, 16, 19, 20, BN 1-4, 6, 7, 9, Bv 2, 6, 9-12, 15, Cj 1-13, 15, 17, 18, Cv 4, 5, 7, Hg 2-4, 6, 7, Hd 2, 5, 6, 7, 10, Ms 1-5, 8, 10-17, Sj 1-10, Sb 1, 3-7, 9-13; „Locul satului": Hg 1; „Locuri": Hd 12; „Loturi": Sb 10; „Moşie": Ab 12 (mai puţin folosit; într-un an, terenul din stânga Văii Ocolişului era islaz, «nimaş» iar partea dreaptă, ţarină; în anul următor se inversa), 18, Bv 7, Hd 5, Sb 2; „Ţarină": Ab 2 (terenul pentru agricultură), Cj 8, Hg 8 (ţarnă) Hd 12, Ms 6, Sj 9; „Vatră": BN 4.

Fără denumire generică: După modul de folosire a terenului: „Până la Comisaţie nu era termen generic, ci se spunea ogor, păşune etc": Ab 6; „Hotar, câmp, fânaţ, holdă": Hd 13; După toponime, forme de relief: BN 11, Bv 1, 11 (cel mai mult), Cj 16, Cv 3, 5-7, Hg 1, 2, 5, Hd 1 (la Deal), 4 (la Sălaş, în Deal), 8, Sb 8, 13 (la Fânaţ); „Foarte rar, pădure; dar în general se denumeşte după toponimul respectiv, pentru că nu există o vatră propriu-zisă, gospodăriile se întind peste tot hotarul": Ab 1; „Sat risipit, deci după toponime, forme de relief": Ab 15, 20 (pământurile satului).

OBICEIURI DE STABILIRE

„Prin acte şi Hotărârea lui Horea. Legenda spune că Horea a stabilit hotarele satelor, împreună cu bătrânii satelor. Nu a existat obiceiul aruncării cămăşii ciumei dar se credea că ciuma era o femeie care venea să bage spaima în oameni, dar nu le făcea nimic": Ab 1; „Hotarul a fost bine împărţit de bătrâni": Ab 2; „Se bătea un băiat în punctul cel mai însemnat al hotarului": Ab 9, 13; „Se arunca cămaşa ciumei": Ab 10, 11 (sus în apă), Cj 7, Sb 11 (iia ciumei), 12; „Prin proces şi judecată": Ab 20; „Hotărâri, zapisuri, acte": Ab 6, 10, 14 (de către autorităţi), 15, 21, BN 1, 4, 6 (contracte de intabulare), Bv 3, 4, 6 (măsurători), 11, Cj 1, 4, 5 (măsurători), 8, 13, 15, Cv 1, 4, 8, Hg 1 (de prin 1840-50), 3 (după «catasterii» satului), 5, 7, Hd 1, 3, 4, 6, 7, 10, 11, 17, Ms 3 (măsurători), 13, 15 (măsurători), Sj 3 (autorităţile din comună), 4, 6-8, Sb 3, 4, 5 (harta comunei), 6, 10, 12; „Satele aveau hotar-moşie stabilită prin hartă (plan) cu acte la instanţa judecătorească": Cj 10; „Se arunca cămaşa ciumei; s-a jurat cu pământul în opinci la o pricină de hotar cu Urenii; la cumpărare de noi proprietăţi se bătea un băiat pe hotar": BN 2; „Doar munţii (la 50 km de sat) au fost împărţiţi de diverse sate prin delimitarea cu brazda de plug": BN 5; „Se zice că hotarul Toarclei era de unde curge apa de la dealuri în jos. Un sas de la Cincu a mutat graniţa mai jos de vârful dealului. O luat pământ în cizmă, jurând că e pe pământul Cincului. La un pod a căzut calul şi a murit, că jurase strâmb. De la Cincu înspre Cincşor erau doi fraţi, Cincu Mare şi Cincu Mic. Unul dintre ei a dus o piatră mare, cât a putut; când a scăpat-o jos, acolo s-a stabilit

https://biblioteca-digitala.ro

hotarul lor": Bv 10; „Hotarele s-au moştenit din vechime": Bv 15; „Au auzit că se bătea un băiat în punctul cel mai însemnat al hotarului [ca să ţină minte], dar n-au văzut": Cj 3; „Cât putea înconjura un om călare o zi, atât se fixa hotarul satului. S-a aruncat şi cămaşa ciumei între hotare": Cj 6; „Se pare că hotarul s-a stabilit după distanţa pe care a străbătut-o un om pe jos sau călare într-o zi": Cj 12, Hd 7; „Se arunca cămaşa ciumei dar nu ca semn de hotar; au făcut-o la o răscruce, la Făgădău": Cj 17; „De cât a putut ocoli groful într-o zi": Hg 4; „Se jura cu brazda în cap": Hd 2, 4; „Dacă un om muta hotarul rămas din vechime, era pus de vecinul căruia îi furase din pământ să jure cu brazda în cap, ca să nu meargă la judecăţi. Lua omul o brazdă de pământ «furat» în cap şi jura: «Aşa să-mi ajute Dumnezeu, pe unde păşesc eu!» Dacă jura, pământul luat în discuţie, pe unde a păşit şi de unde a luat brazda, era al lui. Acest jurământ se ţine şi azi": Hd 5; „În 1923, când s-a schimbat un primar, cel vechi l-a luat pe holdă, să-i arate hotarele. La fiecare movilă, noul primar se apleca iar cel vechi îi da câte una la spate, să ţină minte hotarele satului. Şi vechiului primar i se dăduse la fel la spate": Hd 15; „Se arunca cămaşa ciumei între hotare, în caz de boală molipsitoare": Sj 7; „[Unde se arunca cămaşa ciumei] acolo era loc nearat": Sj 9; „S-a făcut în sat cămaşa ciumei, de mult timp. S-or adunat în şezătoare nouă babe «iertate» şi au trebuit s-o termine în noaptea respectivă": Sb 3; „Hotarul era foarte întins. Nu se putea da brazdă sau să se meargă călare într-o singură zi": Sb 9; „Se jura cu crucea în mână": Sb 11.

HOTARE INTERSĂTEŞTI

Absenţa hotarelor: Hd 7, Ms 8, Sj 7; „Înainte nu existau hotare. În 1805 au început să se pună semne de hotar pe deal şi pe pâraie. Între satul Albac şi celelalte sate care compun comuna nu există nici astăzi hotar": Ab 1; „Nu a fost şi nu există hotar între satele: Loman, Pleşi, Tonea": Ab 9; „Nici acum nu există hotar între „satele" După Deal, Vale-n Jos şi Ponor. Din acest motiv le-am tratat ca o singură aşezare de tip risipit": Ab 15; „Între Bârgaie, într-o vreme foarte îndepărtată, nu au fost hotare. Într-o hotărnicie dinainte de 1783 se delimitează Bârgăul de celelalte sate din jur (săseşti şi româneşti) fără a se preciza satele actuale de pe Valea Bistriţei: Joseni, Suseni, Mijloceni, Prundu, Bistriţa Bârgăului, Cobiliţa, Mureşani şi Tiha": BN 1; „În general nu erau hotare dar se ştia hotarul": BN 11 («mejda hotarului»), Sb 8; „Nu au fost delimitări de hotare, cu excepţia muntelui, pentru a nu trece animalele unuia în partea celuilalt": Bv 7; „Când au fost iobagi pe pământul grofului din Zam": Cj 5; „Înainte nu a fost hotar între Petreştii de Jos şi Petreştii de Mijloc. Satul Petreştii de Mijloc a fost înfiinţat mai târziu de locuitorii veniţi din Crăieşti. Până la acea dată Petreştii de Jos «se hotărau», aveau hotar cu Petreştii de Sus": Cj 15; „Terenurile Belinului şi ale Arinului se întrepătrundeau, nu aveau hotare": Cv 3; „Între Covasna şi Voineşti": Cv 7; „Între Livezi şi satele vecine Nădejde şi Mihăileni": Hg 5; „Răchitiş este înglobat în Bilbor. N-a avut hotar cu Bilbor; a avut cu Corbu şi Lăzarea": Hg 6; „Cu Braşcul, înainte. Astăzi este o limită aproximativă formată din pădure": Hd 1; „Nu existau hotare propriu-zise între niciunul din satele: Orăştioara cu Bucium, Ludeşti, Costeşti, Ocolişu Mic, Gridu, Dâmbu Mare, Orăştioara de Jos": Hd 12; „Nu erau hotare între Romos şi Vaidei, Pişchinţ şi Gelmar. Satul are la est localităţile: Pişchinţ, Vaidei şi Cugir; la sud, Romoşel; la vest: Orăştie, Cuceriş şi Căstău; la nord, Gelmar şi Aurel Vlaicu": Hd 15; „Între Band, Valea Rece, Mărăşeşti şi

https://biblioteca-digitala.ro

Drăculea": Ms 2; „Între Jina şi Dobra nu a fost hotar. Astăzi dobrenii ţin de Consiliul Popular Şugag, dar pământul le este în hotarul satului": Sb 6.

Traseul hotarului: ***Coama dealurilor şi a munţilor***: Ab 1, 3, 5, 9-11, 12 (Ocolişul de Jos, Ocolişul de Sus), 13-16, 19, 21, BN 2, 4-6, 10, Bv 4, 11 (spre Regat), 13, Cj 11, 15, Cv 4, 8, Hg 2-8, Hd 1, 3-8, 10-12, 16, 17, Ms 2, 9, 14, 17, Sj 2, 5, 8, 9, Sb 7, 11; „Erau plaiuri": BN 1; „Dobricel şi Poieni Măgura despart Căianul Mare de Săsari; Năzania desparte Căianul Mare de Beclenuţ şi Coldău; Dealul Chiuzdei desparte Dumbrăviţa de Chiuzda (Dealul Diugului); Dealul Mânăstirea desparte Ciceu Poieni de Neguleşti": BN 3; „Între Zagra şi Târlişua": BN 11; „Dealul Rotund de Ormeniş, Muntele Perşeni de Dobca, Mateiaş, Racoş, Ormeniş": Bv 1; „De la graniţa cu regatul": Bv 2; „Spre sud, munţi": Bv 6; „Pe munţi, cu Simon, Fundata": Bv 7; „De Cincu, Gherdeal, Merghindeal": Bv 10; „De judeţul Prahova": Bv 12; „De Perşani": Bv 14; „De Arin": Cv 3; „De Teliu, Mărcuş, Întorsura Buzăului": Cv 5; „De Sarmaş Costanda": Cv 6; „Coama dealurilor şi a Muntelui Meseş": Sj 8; „Săliştea, Tilişca, Orbat, Gura Râului, Novaci": Sb 6. ***Pe coama munţilor***: Cv 7, Hg 2, Sb 4. ***Pe coama dealurilor***: Ab 2, 4, 6, 20, BN 5, 9, Cj 1, 5-10, 12, 13, 18, Hd 9, 15, Ms 1, 3, 4, 6, 7, 12, 13, 15, Sj 1, 3, 4, 7, 10, Sb 2, 5, 7, 10; „Monor şi Şieuţ": BN 6; „Pe culmile dealurilor trec drumuri de hotare intersăteşti; dealurile duc «mejdele»": BN 7; „Când s-au aşezat aici, cei din Şinca Veche le-au cerut să facă hotar pe matca râului. Ar fi fost prea mic hotarul. Sătenii le-au făcut cinste şi s-a stabilit hotarul pe coama dealurilor": Bv 9; „Între Boju şi Pata, un deal": Cj 3; „Pe cununa de deal": Cj 4; „Culmea Răchiţelii": Hd 2; „Dealul Becheleştilor; cu Iacobeni, pe Faţa Ursului; cu Tăureni, creasta dealului în Capu Dealului; cu Cocu, creasta dealului pe Dealul Popii": Ms 16; „Au fost două hotare, unul în Poic şi cel actual, pe coama dealului": Sj 6; „Pe dealuri şi pe pădurea de pe dealuri; pe trei laturi hotarul trecea prin pădure": Sb 3; „Sub coama dealului, cu Poplaca": Sb 9; „Dealurile Apoldului, Radului, Dorului": Sb 12. ***Pe văi, matca râului***: Ab 1 (pâraie), 8, 10 («viroagă»), 11, 18, 20, BN 1, 10, Bv 2-4, 9, 11, 15, 16, Cj 5, 9-13, 15, 17 (pâraie), Cv 8, Hg 3 (pârâu), 5, 7, 8, Hd 4, 5, 7, 10-12, Ms 1, 11, 17, Sj 3, 8, Sb 4 (pâraie), 7, 10, 11; „Pe Văile: Pianului, Cugirului, Mărtinici": Ab 9; „De Runcu, Vidolm, Lunca Arieşului": Ab 12; „Între Dobra şi celelalte sate ale comunei Şugag hotarul a existat pe Valea Sebeşului. Valea Sebeşului a fost hotar şi între judeţele Alba şi Sibiu": Ab 19; „Someşul": BN 2; „Ilişua între cele două Căiane": BN 3; „Obcina, vârful Colund, Coama Cicerii, vârful Măgurii, până la apa Ilvei": BN 5; „Cel mai adesea, pe pâraie": BN 11; „Valea Hotarului de satul Măieruş, Oltul de satele Aita Mare şi Belin": Bv 1; „Spre est şi vest": Bv 6; „Între Cernatu şi Satulung, între Târlungeni, Zizin şi Purcăreni": Bv 8; „Vale la ieşirea din sat": Bv 10; „De Întorsura, prin Acriş": Bv 12; „Hămăradia, de Codlea": Bv 14; „Pârâul Mociului": Cj 13; „Pârâul Bordeştilor, de Muntele Rece, de Someşul Cald (vecinii sunt satele: Someşul Cald, Muntele Rece, Gilău, Stolna, Finişelu)": Cj 16; „Pe pârâul Valea Porcului, pârâul Lazul Omului, Valea Văcăreţului": Cj 17; „Oltul": Cv 1; „Oltul de Apaţa": Cv 3; „De Lunca, Uzun şi Chichiş prin Râul Negru": Cv 2; „Prin Depresiunea Tg. Secuiesc, pârâu cu Poiana Sărată, gârlă, cu Lemnia": Cv 4; „De Bătrâna, Dobrişoara": Hd 2; „Râul Mare cu Râu de Mori; valea Râuşorului, cu Hobiţa şi Sarmizegetusa": Hd 6; „Între Hodac şi Ibăneşti": Ms 8; „Pârâul Comlod": Ms 10; „Pârâul Valea Frăţii, cu Frata": Ms 16; „Pe luncă": Sj 1, 6 (cu Poiana); „De-a curmezişul văilor": Sj 9; „Prin Hârţa, de Nocrich": Sb 1; „Şugagul": Sb 6; „Apa Tocila, cu Veştem": Sb 8; „Matca râului Râuşor, cu Cisnădioara": Sb 9; „Cu

https://biblioteca-digitala.ro

Tilişca": Sb 13. ***Prin pădure***: Cj 9, 10, Cv 5, Hd 15, Ms 11, Sb 3, 7; „Între Rachiş, Poiana, Vălişoara, Livezile, Lopadea": Ab 16; „Coasta pădurii": BN 10; „Pădurea, de Cheia": Bv 7; „Pădure, către Roadeş": Ms 12; „Pădurea Botea; cu Iacobeni, pădurea Ursului; cu Tritiu, locuri de coasă în pădurea Valea Largă": Ms 15; „Pe lângă pădure": Sj 8; „Cu Gârbova": Sb 6; „Cu Coşolţ": Sb 8. ***Pe (peste) câmp***: Ab 4, 7, BN 6, Cv 1, 7, Hg 4, Hd 14, Ms 4, Sb 2; „Loc de arătură între Rachiş şi Cicău": Ab 16; „De Gilău, Finişelu": Cj 16; „De Bigfalău, Dobârlău, Prejmer": Cv 2; „Pe şes de Aita": Cv 3; „Pe şes, pe ţarină": Ms 6; „Pe ţarină, hodaie": Ms 10; „Ţarină în piatră, cu Saschiz": Ms 12. ***Pe platou***: Bv 16. ***Păşune, fâneaţă***: Ms 6, 11; „Între Boju şi Cara, păşune şi arabil": Cj 3; „De Gilău, Finişelu": Cj 16; „De Şelimbăr": Sb 8. ***Arabil***: „Între Boju şi Turda, arabil şi fânaţe": Cj 3. ***Altfel***: „La stânga, calea ferată până la hotarul Cianului Mare. Înainte era o vale fără apă": Cj 18.

Semne de hotare intersăteşti: ***Movile, măguri (cu sau fără pietre, stâlpi în vârf)***: Ab 4, 19, BN 1, 4-6, Bv 4, Cj 4, 5, 15, Cv 8, Hg 6, 7 (moviliţe), 8, Hd 17, Ms 3 (spre pădure), 7, 17, Sj 5, 6, 10, Sb 5 (la fâneţe), 10; „«Buglă» de piatră": Ab 1, 20, 21 (între pădurile oamenilor şi ale statului), Cj 16, Hd 3, 9 (făcute în pădure); „«Bugile», pământ sau piatră îngrămădită în care se punea un stâlp": Ab 14; „«Gomile»": Ab 9, Hd 7, 10, 12 (între toate satele), 14 (de pământ sau piatră); „A rămas terenul satului din moşi strămoşi. Era recunoscut după drumuri, movile şi pietre (sat Chiraleş)": BN 4; „Dâmb": BN 10; „Movile în păduri": Bv 2, 13; „De pământ sau [azi] de ciment": Bv 7; „Movile cu pietre înfipte în ele": Bv 10, Hg 1; „Moghile spre Corbi, măguricea spre Ucea de Jos": Bv 11; „Mohile": Cj 8, 9; „«Holumbe», movile mici cu câte o piatră în vârf": Cj 10, Sb 6, 13; „Se făcea o movilă în care se punea o sticlă şi cărbune de fag înăuntru, ca să se păstreze locul unde a fost hotarul": Hg 3; „Moşuroaie": Hg 5, Hd 12 (muşuroaie); „Măguri cu nuiele împletite la mijloc": Ms 6; „În movile se punea cărbune sau var; dacă distrugi movila, rămân urmele în pământ": Sj 2; „Măgură, de Chirpăr": Sb 1; „Aşezate în jurul unui stejar": Sb 3; „«Hâlnuri»": Sb 9. ***Cruci, troiţe***: Ab 9, 15, 21, Bv 7, Cv 7, Hd 3, 5, 8, 11, 16, Ms 12, Sj 9, Sb 5, 11; „Răstigniri": BN 1; „La Lopadea şi spre Podeni, Cicău": Ab 16; „Din piatră": Ab 1; „Între Zagra şi Mocod era pe vremuri o cruce": BN 11; „O cruce de lemn spre Dobca": Bv 1; „Între Boju şi Turda": Cj 3; „Cruce în hat": Cj 6; „Crucea Mărtănuşului pe Dealul Mărtănuşului, cruce de hotar între Breţcu şi Mărtănuş; o cruce, cu Lemnia": Cv 4; „Rugi": Hd 1; „Crucea din Deal": Ms 6; „Cu Şincai este drum de hotar cu piatră pusă la cruce": Ms 10; „La Praveţ": Sb 6. ***Pietre***: Ab 12, 18, 21, BN 1, 2 (mari), 4, 9, 10, Bv 3, 13, 16, Cj 11, 12, Cv 5-7, Hg 3, 4, 8, Hd 2, 6, 7, 10, 12, Ms 6, 14, 17, Sj 3, 5, 8, 9, Sb 4, 10; „«Marmure» care despart pădurea": Ab 2; „Movile de pietre, «bugle»": Ab 8, 10; „Movile de pietre": BN 2; „Gurguleu": Ab 13; „În pădure, şi grămezi, şi câte o piatră": Bv 1; „Se ştia miezuina": Cj 7; „La pădure": Cj 9; „Pietre-borne": Hg 4, Hd 15; „Marmure": Hd 9; „Cu satele Suseni şi Dridat erau un şanţ de hotar, piatră, drum de hotare": Ms 11; „Azi sunt pietre de hotar cu Diosid, Crudlău": Sj 4; „Pe pietre, în munte, era săpat însemnul Cristianului, un fel de roză a vânturilor, cu braţele de săgeţi, cu cercuri concentrice în mijloc": Sb 5. ***Drumuri de care, poteci***: Ab 1, 10, 11, 15, 19, 20 (cărări, drumuri de hotar), BN 1, 2, 4, 6, 9, Bv 3, 7 (uneori), 8, 12, 13, 15, Cj 1, 4, 5 (în câmp), 6, 8, 12 (de hotar), 13, 15, 18, Cv 1, 7, 8 (drum înţelenit), Hg 1-3, 6-8, Hd 3, 8, 10, 15-17, Ms 1, 6, 7 (de hotar), 11, 13, 15, Sj 2, 3, Sj 4 (înainte), 7, 8, 10 (poteci), Sb 2, 10-12; „Drumeag, la nord": Bv 6; „Între Monor şi Şieuţ": BN 6; „Drumuri în lungul

https://biblioteca-digitala.ro

apelor Someş şi Răcătău": Cj 11; „Pe Culmea Răchiţelii sunt drumuri": Hd 2; „Cu Săbet, este o piatră şi un drum de hotar": Ms 10; „Drum pe Curmătura Beiului, cu satul Bei; cu Miheşul drum pe Dealul Behelştilor": Ms 16; „Se cheamă linii": Sj 1; „De Chijasa": Sb 1; „Spre Poiana": Sb 6. ***Bornă:*** Sb 2; „Nu erau înainte, acum s-au pus": Ab 6; „Bornă de piatră sau lemn": BN 3, Hg 4 (piatră); „După al II-lea Război Mondial": Cj 16; „Prin păduri": Hg 1; „Erau şi sunt borne de hotar, la Hulă, la Dealul Romaneşti, la Chiciura Baznei şi în Dealul Velţii": Sb 3. ***Şanţuri:*** Ab 11, Bv 15, Hg 3, 5, Hd 6; „Şanţ larg de 2-3 m": Cj 18; „Cu Râciu este un şanţ de hotar plantat cu sălcii, până în pârâul Comlodului": Ms 10; „Cu Săcelu de Pădure era şanţ prin pădure; şanţuri, şi cu Suseni şi Dridat": Ms 11. ***Copaci, pădure:*** Bv 13; „Însemnau copaci": Ab 1; „Se tăiau copacii": BN 1, Sj 10; „Plantau răchită": Hg ; „Sălcii": Ms 3; „Cu Petea, salcâmi": Ms 5; „Câte un salcâm": Ms 14; „Plantaţii de salcâmi pe Coama Dealului şi pădurea Botea": Ms 16; „«Colnic», tăietură de pădure": Sj 2. ***Lemne:*** „Lemne ca mejdie; aici mejdie înseamnă orice semn de hotar": BN 9; „Lemne cioplite pe marginea drumului": Hd 12; „Stâlpi de lemn cu însemnul satului Cristian, o roză a vânturilor cu cercuri concentrice în mijloc": Sb 5. ***Brazdă:*** Ms 1, 12; „Brazde înţelenite": Cj 18; „O brazdă de plug": Cv 2; „De o jumătate de metru": Sb 9. ***Imaş:*** „Cu Brâncoveneşti, păşunea despărţea hotarul": Ms 11. ***Răzor, hat, slog:*** Bv 16, Sj 5; „«Metă» de hotar" Ab 3, Cj 9; „Răzoare care despărţeau proprietăţi ale sătenilor din sate diferite": Ab 4; „Hat limitat prin piatră": Ab 8; „Mnezuină, loc nearat": Cj 1; „Mejde de pământ": BN 3, Cj 16; „Mejde arate": Sj 7; „Mejdine": Hd 12; „Hotarul cu Oroiu, un răzor şi o piatră; cu Iclăzel, Icland (satul Ghidaşteu), Papiu Ilarian (înainte, satul Budâi), Grebeniş, răzoare; cu Band (pe Valea Rece) şi o tablă, azi": Ms 5; „Era înainte «duleu», o porţiune de teren nemuncită": Sj 4. ***Altfel:*** „Nu erau semne, dar au fost întotdeauna hotare cu satele vecine": Cj 2; „Nu există semne, îşi cunoaşte fiecare sat hotarul": Hd 5, 11 (sunt cruci, dar toţii oamenii cunosc hotarul); „Către Sibiu erau hălmuri iar în jurul satului erau pari bătuţi în pământ": Sb 5; „Nu erau semne, se foloseau ca repere forme diverse de teren, cum ar fi vârful dealului": Sb 7.

HOTARE INDIVIDUALE

Stabileau hotarele: ***Bătrânii:*** Ab 1, 5, 8-11, 15, 19, BN 1, 2, 5, 9, 10, Bv 4, 9, 16, Cj 4, 8, 15, Cv 1, 7, 8, Hg 2, 5, 8, Hd 1, 3, 4, 7, 14, Ms 13, Sj 5, 8, 9; „Bătrânii au stabilit hotarul cu pasul şi au făcut câte o movilă la 100 sau 200 de paşi": Sj 2; „Pentru munţi": Sb 6. ***Bătrânii cu primarul şi alte autorităţi:*** Ab 13, Cj 7, Hg 3, Hd 2, 11, 17, Sb 4; „Şi cu notarul şi popa satului": Sb 11. ***Autorităţile:*** Ab 1, Hd 10, Ms 3, Sj 3; „Conducătorii comunei şi inginerul; nu era măsurat ca la şes, că aici nimeni nu ştia câţi metri pătraţi are. Pământurile sunt sărace, mai la deal. Mai demult le dregeau [îngrăşau] cu oile": Ab 14; „Comisii": Cj 1; „Aleşii satului": Sb 5, 10 (juraţii primăriei); „Consiliul comunal" : BN 6; „Bătrânii moşteneau hotarele de la bătrânii lor": Bv 2. ***Satul:*** „Când se stabilea hotarul după cât putea înconjura un om călare, participa întreg satul": Cj 6; „Întreg satul, când s-a mers călare": Cj 12; „Întreg satul": Hd 6; „Toţi locuitorii care aveau pământul la marginea hotarului": Sb 6.

Semne care marchează hotarele individuale: ***Răzor:*** Ab 3-5, 7, 12, 13, 16, 19, BN 2, 3 (bucată de pământ necultivată), 4, 6, 7 (teren necultivat), 9, 10 («răzvor»), Bv 1, 6,

https://biblioteca-digitala.ro

7, 9, 12, 15, 16, Cj 2-4, 8, 11, 13 (nesăpat, necosit), 15, 17, 18, Cv 1, 2-4, 6, 7, Hg 3, 4, 7 (brazdă nearată), 8, Hd 1-3, 6-9, 14, 15, 17, Ms 1-7, 10-13, 16, 17, Sj 5, Sb 1 (înainte), 3, 4, (la fâneţe), 6, 7 (la arabil), 10, 12, 13; „Termen local «hat»": Ab 8, 10, 11, 15, 18, 20, BN 1, Bv 4, Cj 10, Hd 16, Ms 9, 14; „O fâşie nearată de 20-30 cm": Bv 11; „Brazdă cu pari şi pietre": Bv 13, Hg 3; „La arătură": Bv 14; „Termenul local, «mnezuină»": Cj 1, 7; „Sunt răzoare numai pe dealuri. Acolo unde sunt răzoare se ară numai cu plug schimbător": Cj 5; „Răzor cu iarbă şi mejdie de spini": Sj 9; „Termenul local «metă»": Cj 9; „Răzor cam de 50 cm lăţime": Cj 12, Sb 8; „Brazde mici": Cj 16; „Holdele (pământurile de arătură) se despart. Răzor se cheamă partea despărţitoare de sus, iar mejdină se cheamă partea despărţitoare de jos": Hd 5; „Brazdă înţelenită. Se tăia după ce se puneau pietrele": Cv 8; „Răzor ca de un lat de mână": Ms 15; „Miezunie": Sj 1; „Mejdină (mejdie)": BN 2, 4, 5, 11 (mejdă), Cj 6, Hd 11, 12, Sj 2, 3, 4 («mejdră»), 6, 8-10; „Erau puşi copaci, pietre sau erau răzoare – toate se cheamă mejde": BN 7; „Mujde": Hg 5; „Mejdină se cheamă partea despărţitoare de sus, care separă pământul de holde, în timp ce răzorul este partea despărţitoare de jos": Hd 5; „«Dulău», un lat de palmă lăsat nelucrat sau mejdie": Sj 7; „Hat semănat cu cânepă": Sb 2; „Pe deal era răzor de 1-5 m; pe locurile de la şes era brazdă cu pociump": Sb 11. ***Şanţuri:*** Cv 6, Ms 8; „Trase cu plugul": Cv 2; „Unde avea mai mult pământ într-un loc se făcea şanţ": Cv 8; „Şanţurile înconjurau pământurile mai mari": Ms 5. ***Movile:*** Cv 6; „Muşuroi de pământ": Ab 5, 14 (muşunoaie); „Movilă între terenurile oamenilor şi pădure": Bv 14; „Muşuroaie": Cv 4, Sb 7 (la fânaţ şi la pădure); „Făceau un şir din muşuroaie de furnici de pe cositură": Hg 3; „La fâneţe erau «muşinoaie» mici şi găuri": Sb 5. ***Pietre:*** Ab 8-13, 15, 19, 21, BN 2, 4, 5, 7, 11, Bv 2, 3, 6, 7, 11, 13, 15, 16, Cj 4, 6, 8, 10, 11, 12, 15-18, Cv 1, 6, 8, Hg 3-6, 8, Hd 2-4, 6-8, 10-12, Ms 1, 6, 8, 10, 11, 15-17, Sj 1, 5, 9, Sb 2, 4, 6, 9, 10, 11 (rar), 12, 13; „De hotar; «hat» de piatră": Ab 1, 3, 5, (puse în brazdă); „«Ţoghi» de piatră, în special": Ab 2; „Câte o piatră mare la capetele locului şi între locuri": Ab 16, Sj 8; „Pietre şi movile": Ab 20; „Grămezi de pietre": BN 1, Hd 13 (muşuroi); „Borne, la capătul răzorului": BN 3, Ms 12; „Bolovani mai mari": Bv 1, 4; „La capu locului, piatră de hotar": Bv 8; „În loc de ţăruş": Bv 10, Sb 1; „Pietre înalte, câte patru la capete şi la mijloc": Bv 12; „Unde nu este răzor; la capete": Cj 7; „Pe pietre era obiceiul să se sape litera proprietarului": Cv 4; „Pietre înalte": Cv 5; „La capetele de holdă şi la locurile de coasă": Hd 5; „Marmuri, cel mai frecvent semn de hotar": Hd 9, 16; „La fânaţ": Hd 14; „Puse pe o înălţime": Hd 15. ***Ţăruşi, pari:*** Ab 1, 14, 15, 20, BN 2, 4, Bv 2, 10 (cei mai mulţi), 12, 16, Cj 1, 2, 8, 12, 16, 18, Cv 1, 4 (înainte; stâlp de fier, azi), 7, Hg 2, 3, 5, 6, Hd 2, 4, 6, 7, 11, 12, 16, Ms 1, 8-10, 13, 15, 17, Sj 2 («ţiap»), 6 («ţeap»), 10, Sb 1, 6, 9 (stâlpi de stejar), 10, 13; „Unde nu era arat, la fânaţe": Cv 3, Ms 11 (găuri cu pocimb, par); „Termen local «pociumb»": Ab 11, 16, BN 9 (pociumpi), 10 (pociumbi), 11 (pociumpi), Bv 7 (pocei), Cj 5 (clociumbi), Hg 1 (pocium), 7, Ms 4 (păciumb), 5 (pocium), Sb 3 (bătut la capătul locului), 11 (pociump); „Marea majoritate aveau ţăruşi, pentru că în mejdră se făceau şoareci": Sj 4; „«Ţuiepi» bătuţi în mejdie": Sj 8. ***Copaci:*** Ab 1, 2 (uneori), 9, 16, 20, BN 4, 5, 7, 10, Bv 7, 9, 12, Cj 4, 6, 7, 16, 17, Cv 5, 8, Hg 1, 4, 5, 7, 8, Hd 2, 4, 7, 8, 10-13, 16, 17, Ms 5, 6, 11, 16, Sj 10, Sb 2, 6, 10 (rar), 12; „Răchită": BN 1, Cv 6, Ms 8, Sj 1 (şi pomi de umbră), Sb 1; „Rar, un copac pe un răzor": BN 3, 9 (acăţari), Bv 10; „Copaci cu semne": BN 11; „La proprietăţile din pădure": Cv 4; „Cum este cireşul de pe deal": Ms 10; „Sălcii, plopi, peri sălbatici": Ms 13. ***Mărăcini:*** Ab 16, BN 5, 11, Bv 2, Cj 4, 16, Cv 4, 5, Hg 5, Hd 2, 4, 12, 16, Ms 5 (porumbei), 6, 10, 11, 13,

https://biblioteca-digitala.ro

16, Sb 2, 11 (schini), 13; „La fânaţe": Bv 14; „Gard viu de schini - spini": Cj 17; „Doar dacă au crescut, că nu s-au plantat anume": Hd 5. ***Tufe:*** Bv 4, 11, Cv 6, Hd 13. ***Garduri:*** Ab 1, 12 (rar), 15, 20, 21, Bv 9 (rar), Cj 11, Cv 4 (azi, rar), Hg 1, 2, 4, Hd 1 (rar), 2, 4, 7, 8, 10, 11, 16, 17, Sb 6, 12, 13; „Gard de răzlogi": BN 1; „Azi se fac garduri, să nu intre mistreţii": Cv 4; „Gard de prăjini orizontale, cu spaţii mari între ele": Cv 5; „Gard de piatră": Hg 8; „De piatră, de nuiele de alun": Ms 14. ***Gropi:*** „Făcute cu sapa, la fâneaţă": Hd 13.

Pământuri închise cu gard comun: ***Ţarina:*** Hg 1, Hd 6, Ms 8; „Se despărţea ţarina de imaş («imaş»). Erau mai multe porţi, la fiecare intrare sau drum. Dacă nu închideau poarta, primeau bâte, dacă erau prinşi. La porţi erau făcute «zvârdole» unde se «huiţau» fetele şi băieţii": Ab 10; „Ţarina era cultivată cu grâu. După ce se cosea grâul şi prima coasă la iarbă, se lăsau animalele să păşuneze. Aveau paznici, «ardău», plătiţi de obşte în natură şi bani. Se făcea rotaţia culturilor: un an se cultiva toată partea de hotar, în anul următor se lăsa «ţelină»; în anul următor se inversa": BN 3; „La locul unde se desparte islazul de hotar; fiecare, până la 4-5 m de gard": Bv 9; „Toată lumea avea delniţele în acelaşi loc. Delniţa este un teren mai bun de cultură, de legume, cartofi, în hotar. Era neîmprejmuită dar aveau jitari, câte 6 deodată; puteau fi realeşi. Li se dădeau produse, câte o dublă de porumb. După ce se lua recolta «se publica în sat cu cornul» deschiderea delniţei, aşa cum se anunţase şi închiderea ei": Bv 10; „Pe partea spre islaz": Bv 11; „Desparte islazul de arabil; fiecare era obligat să participe la lucratul gardului de la ţarină. Terenul se rotea: un an, păşune, un an, cultură, dar era şi păşune stabilă, la 3 km de sat": Bv 14; „Gardul servea ca poartă de hotar, făcută pentru rotaţia culturilor": Cj 6; „Gardul ţarinii": Hd 2; „Ţarina are poartă, îi zicea vraniţă. Înainte, fiecare drum care ieşea în ţarină avea vraniţă": Hd 11; „Când era proprietatea comunei": Sj 8; „Uneori delniţa era împrejmuită; delniţa era [terenul] unde avea fiecare locul, aproape de vatra satului; se cultivau varză, sfeclă": Sb 1; „Pe o anumită distanţă, pe unde veneau vitele de la păscut": Sb 4; „Ţarina se separa de locurile particulare. În dreptul drumului se construia poartă": Sb 6; „Gard de o parte şi de alta a drumului care mergea la păşune pentru protejarea culturilor agricole": Sb 10; „Fiecare avea câte o porţiune de gard. Avea 5 porţi, câte o poartă la fiecare drum": Sb 12. ***Viile:*** Ab 13, BN 2, 4, 6, Cj 17 (gard de schini), 18, Ms 8; „Se închideau cu garduri de schini (spini)": BN 9; „Gard viu de sânger, lemnul câinelui, spini": Sj 8; „Se puneau carpeni şi se lega cu grădele, gard de mărăcini": Sb 5. ***Grădinile, livezile:*** „La grădini dar era gard şi între sat şi cele două părţi ale hotarului; acum nu mai este dar îi zice „La Gard": Ab 9; „Grădina Decenilor şi Grădina Brădiceştilor": Ab 11; „Livezile de pomi": Bv 15; „Grădinile care erau lângă hotar": Ms 11. ***Păşunea, fâneţele:*** Ab 19, Hg 1 (şi azi), 5, Ms 12, Sb 13; „La livadă; se înţelegeau 2-10 vecini": Ab 1; „Există un gard de 15 km lungime, care desparte zona de fâneţe în două părţi: partea I, mai joasă şi partea a II-a la altitudine mai ridicată. Este construit şi reparat de fiecare gospodar, proporţional cu puterea economică": Ab 19; „Livezile, locuri pentru coasă, pentru iarbă, despărţite de islaz cu pari şi gard, ca să nu intre vitele": Bv 2; „Livezile, gard de schini": Cj 17; „La poieni şi fânaţe, garduri de crengi": Hg 3; „Păşunile, ca să se ferească de vite": Hd 5, Ms 6 (câteodată); „Se separau păşunea şi cositura prin gard de ţarină": Hd 11. ***Izlazul:*** Cv 5, Hd 10, 12; „Până la 1900; după 1900 locuitorii satului nu au mai avut izlaz": BN 1; „Demult, îngrădit cu mărăcini; azi, nu": Bv 1; „Se despărţeau terenul de păşune de cel de fânaţ şi se făcea rotaţie: un an, păşune, un an, fânaţ": Cj 12; „«Corfaie»": Cj 18; „Partea

https://biblioteca-digitala.ro

dinspre margine; şi azi": Cv 4; „«Inimaşul»": Ms 8; „Rar": Ms 16; „Gard de mărăcini": Sb 5. ***Cu şanţuri***: „Cimitirul era înconjurat de şanţ": Ms 5. ***Altfel***: „Ţarina nu avea porţi; erau paznici, «hăitaşi», aleşi dintre oamenii din sat. Erau plătiţi în natură, câte o jumătate de litră de porumb sau grâu (o litră avea 15, 16 kg, adică o baniţă). După ce se strângea recolta, fiecare îşi grupa vitele pe terenul lui. Între 20-25 mai ieşea hăitaşul sau paznicul de la primărie şi striga peste deal să iasă toate vitele din ţarină": Ab 12; „Nu sunt garduri; fiecare are păşunea lui, neîngrădită. Aici ţarină este un loc unde nu se păşunează; toţi oamenii au loc în ţarină [este terenul de culturi agricole]. Erau paznici de câmp, «ardăi», care puteau fi schimbaţi în fiecare an sau puteau rămâne. Sunt plătiţi în natură: 10 kg de porumb de fiecare familie. După ce se culege recolta se poate păşuna în ţarina de ovăz, prin august. În ţarină se rotesc culturile, dar porumbul se poate pune şi mai mulţi ani consecutiv pe acelaşi loc. Închiderea şi deschiderea ţarinii se anunţa cu doba (toba). Se păşuna laolaltă": BN 11; „Ţarina unde erau semănate păioasele avea paznic hăitaş. Era plătit în natură: dintr-un iugăr de pământ lua doi snopi de la fiecare om care avea pământul acolo. Ţarina se deschidea după recoltarea grâului, dar nu se anunţa. Nu era îngrădită": Cj 3; „Ţarina se cheamă holdă. Nu are gard, dar este păzită de «jutari», plătiţi cu produse. Erau patru jutari, fiecăruia îi revenea un car de bucate. Fiecare om le dădea feldere de ştiuleţi, raportate la pământul pe care îl avea. Poartă este între drum şi tarlale. Se bătea toba pentru slobozitul câmpului la păşunat; la începutul lui octombrie se oprea din nou păşunatul": Hd 13; „Tot ce este îngrădit pe munte se cheamă «ogradă», teren cu fân, cartofi, ovăz, orz, etc": Bv 7; „La hotarul către Buneşti era gard": Bv 13; „Rar, se îngrădeau pământurile oamenilor": Cj 16; „Se cultiva terenul 3-4 ani, apoi se lăsa să se odihnească, ogor, creştea iarba pentru furaj, oile mâncau şi îngrăşau pământul. Apoi se semăna din nou cu grâu, se gunoia bine": Cv 2; „A fost un gard care separa proprietăţile gospodăriilor de pe vale de păşune. Erau trei porţi de intrare în sat, numite «vraniţe»": Hd 1; „Fiecare sătean de la marginea satului avea gard spre hotar. Uliţele care ieşeau în hotar aveau vraniţe (porţi dintr-o bucată); azi, nu": Hd 7; „Holda, terenul arabil, era păzită de jitari, ca să nu se fure produse sau animale. Li se da 2 snopi de grâu de pe o holdă, [cantitate variabilă], care depindea de mărimea holdei. De la fiecare car [recoltat] se primea o felderă de porumb. Animalele păşunau după ce se recolta. Se păşuna fiecare pe holda lui": Hd 15; „În delniţe erau toate terenurile de cultură. Era un paznic de câmp ales de primărie, acelaşi în fiecare an, plătit în bani. Vitele intrau în delniţe numai după ce se strângea recolta, se publica cu duba prin sat. Când se însămânţa, nu se mai dădea drumul la vite": Sb 8.

TOPONIME GENERALE, FORME DE RELIEF

„Ape: Arieş, Valea Boholţului (Albăcel), Datioanu, Murgului, Nămăşoii, Potacului, Valea Rogozului, Valea Sinesii, Valea Starpă; toate aceste văi izvorăsc din munţi şi se varsă în Albac şi Arieş, curgând şi pe moşie şi în sat. Păduri: Cerbu, pădure comunală foarte mare şi pădurea urbarială cu părţile: pădurea Bisericii (Bologa), Dealul Pleşa, Dosu, Runc; Munţii Apuseni, munţi: Ciuha, Morşoaia, Petreasa, Runcu, Sturu; dealuri: a Bărăştilor, a Runcului, a Sohodolului; Faţa Albacului, Dealul Lămăşoii; Bărăşti, Dealul Bihorului, Costeşti, Deve, Pleşeşti, Valea Murgului, Zugăi": Ab 1; „Pâraie: Babei, Haneş, Valea Almaşului, Valea Lungă; pădurea Breaza": Ab 2; „Ape: Pârâul Corbului; Călugăru, Căpăţâna, Curul Bucerzelor, Dealul

https://biblioteca-digitala.ro

Boierului, Drobodeava, Fădeanu, Hâj, Măgura, Piatra Crăivii, Piatra Somnoroasă, Pietrele Negre, Sfredeleaşa, Sfredeluşul, Valea Bucerdei, Valea Şotrii": Ab 3; „Pâraiele: Cergaiele Mare şi Mică, Valea Arborelui, a Griniciului, Valea Silimanului, a Viilor; zona deluroasă a Podişului Secaş, partea de est a podişului; Măguri: a lui Budelea, a Crăiţii, a lui Ionu Mărichii, Coasta lui Uşurica": Ab 4; „Zona deluroasă la sud de Apuseni; pâraiele: Bolvăneşti, Cucutei, Dumbriţa, toate se varsă în Valea Cerului; dealuri: Bulbucu, Corbu, Cucuta, Dumbriţa (Dumbrăviţa), Fântâna Stânii, Ghera, Poiana Domnească, Stâna Mezeului, Ulmu": Ab 5; „Drumul Sebeşului: Bucşoarele, Butnariu, Calea Braşovului, Calea Luncanului, Cântătorii, Ciolha, Coarnele Dăii, Coasta aia Mare, Creasta Furcilor, Dealul Glodului, Dealul Orzii, Delniţe, Faţa pârâul Manasii, Finiscioarele, Gaura Bancului, Gruiul Negru, Locu Armeanului, Lopăteasa, Lunca lui Achim Avram, Moinele, Obeada, Ochiuri, Pădurea Leu, Pârâul între Pâraua, Răcurele, Răzoarele, Rotogolul, Sfeda, Umplutu, Valea Bisericii, Vârtop, Valea Oii, Zăbran. Prin hotar nu trece nici o apă. Hotarul e ca o farfurie pe fundul căreia este satul": Ab 6; „Lunca Mureşului şi un platou de 30 km; ape: Arieşul, Mureşul; pâraie: Valea Morii, pârâul de la Vâlcele; la Arieş, Băltoaca, la Botorci, Cărămida, Cireş, Dealu Lindicului (zis Dealu cu Nume), Delnâţi, între Dealuri, la Furci, Mirioara, Ostrov, Pepenişti, pe Prund, Rămpile lui Rakoni, Sub Coastă, Sub Vii, Subt Obrejă, Şes, Tăuşor, Trestii, Unde-i Dojă, Viile Pustii; Chirc, pe Vale, Valea Caselor, Vâlcele, Vârful Purcarului": Ab 7; „Pâraie: al Bâhâceştilor, al Boului, al Caprei, al Ciumernei (a Băieşului), al Feredeului, Honca Feredeului, al Paltinului, al Turcului, al Ursului, Valea Rea; munţi; Bucerdea, Burmezeu, Capra, Căpăţâna, Ciumernea, Comarnici, Dealu lu Coman, Desa, Drogu, Frunţi, Lutu, Măgulicea, Mărginile, Muncelu, Hulmuri, Plaiu Muntelui, Scorobaia Mare, Ticera, Tiopu, Vârful Panţâi": Ab 8; „Ape: văi: Chienel (la izvor) şi apoi Valea Bălţii, a Pleşilor, Rece, a Şcolii, a Tonii; pâraie: Bălţii, Blidării, Cânechilor (Cânepii), Cercului, Ciungilor, a lui Ciurcil, Cristianului, Ghemului, Hâgiului, Măgurei, Mărgăilor, Mărului, Pâraielor, Pârţei, Răcătăului, Târşugilor, Topliţei, Trocii, Ţacărului, Ţiganilor, Vârtoapelor; dealuri; Partea I a hotarului: satul Liman: Ban, Capul Purcăretelui, la Cânechi, Dealul Rujilor, Duşila, pe Flora, Groapa cu Bani, în Lazuri, Locul cu Viile, Mijlociu, Pârâul Viilor, Poiana Babei, la Poieni, la Purcel, la Rudari, Secături, Tulea; satul Pleş: Bătâiul, Cahul, Crucea Frumoasă, la Curmături, Dara, Dealul ăl Mare, în Dealul Pleşului, la Lupani, Peticul, în Răchitiş, în Stria, Sub Plaiul Greşului, Suceşti, în Suliţă, Târnicioara, în Vârtoape; satul Tonea: Curmături, Dosul Tonii, Goseni, în Hâj, în Lac, Muchea Lungă, Muchea Mărului, pe Pădini, Pleşa, la Şcoală, în Stârghină, în Tăuri, Valea Pianului (Dunoaia); partea a II-a a hotarului: la Cărări, în Comarnici, în Crestătură, în Cruci, în Faţa Muncelului, Rogojina, în Runc, Vârful Colţului; partea a III-a a hotarului: Auşel, Cârpa, Clăbucet, Măgura Haţeganii": Ab 9; „Ape: pârâul Chisei, Gondălăilor, al Poalelor, Sec, al lui Şetruţ, al Ursului; Băile Vulpii, Calea Satului, Căbălăşile (fântâni şi dâmb), la Căsoaie, Cerchezu, Cheşu, Cilnea, Cingitura, Citera Beutorului (ridicătură de teren), Citera Ganei, Coacăzul, Coasta Grecului, Coasta Neamţului, Coasta Praţei, Coasta Troaşel, Colţul Chimului, Colţul Corbului, Colţul Ferădăului, Colţul Moliviilor, Colţul Tomuţei, Colţii Grecului, Cristianul, Cuptoraşul, Curmătura, Dâmbul Banciului, Dâmbul Cărăfii, Dâmbul Chisei, Dâmbul Hozii, Dâmbul Luchii, Dâmbul Mălăişte, Dâmbul Melcului, Dâmbul lui Muchel, Dâmbul Rostului, Dâmbul Ţăranului, Dealul Mărgău, Dealul Popii, Divanul de la Gof (loc de petrecere în pădurea de brad), Dosul Albeştilor, Dosul Băţagilor, Dosul Moliviilor, Dosul Runşorului, Dosul Şerboiului, Doştina lui Antonie, Doştina Băutorului, Doştina Fântânii Reci, Drumul lui

https://biblioteca-digitala.ro

Mihai, Drumul Obârşia, Duba, Dubele Neamţului, Dudăul, După Măgură, După Măргaie, După Piatră, După Şes, Faţa Fântânei Reci, Faţa Mărgăiţei, Faţa Mărgău, Faţa Runşorului, Faţa Şerboiului, la Făfăliga, la Găbăreşti, Grâul Întreluşi, Gura Pâraielor, Hoanca Amblotii, Hoanca Bădăului, Hoanca Bârghii, Hoanca Berarului, Hoanca Candrii, Hoanca lui Cantor, Hoanca Cotrofanului, Hoanca Goii, Hoanca Grecii, Hoanca Hirezarului, Hoanca Lupului, Hoanca Mununilor, Hoanca Notărăşiţei, Hoanca Sârbului, Hoanca Târsei, Huducai, Iazurile, Între Văi, la Ghezuini (viezuri), la Iepureşti, Lunca Hădărăului, la Mocirlă, la Muşuroaie, Lunca Vadului, Măgura Dobrei, Măgura Pâraielor, Mărgaia, Mărgăiţa, Milerul, Moliviile, Mununile, Muntele Mare, Obârşea, Ocolul Berarului, Pădurea Crângului, Pădurea Tomuţei, Pătule, Piatra Banciului, Piatra Doamnei, Piatra Ţărcii, Pietrele Măgurei, Poarta Chisei, Poarta Zgheburaşii, Podurile, în Pomi, la Prăţăşti, Preluca lui Chioaru, Preluca Cornenii, Preluca Drelii, Preluca lui Dubel, Preluca Ghioceii, Preluca lui Indreia, Preluca cea Lungă, Preluca Porţii, Preluca Răcătăului, Preluca Şerboiului (poartă la ţarină), Preluca Utrei, Prelucile Şteviei, Prislop, Pogăceana, Purdaştii, Scăriţa (pădure), Spănoaia, Stârcu, Straja, Susaiul, Şerbăneşti (cătun), Şerboiul, Şesul Cireşului, Şesul Pâraielor, Şesul Târşugii, Şesurele, Tarniţa Fântânei Reci, Târşuga, Tomnatecul, Troaşul Ardelenei (loc împrejmuit), Troaşul Oltului, Troaşul Puţinelului, Troaşul Spânului, Ţârâul lui Nicoară, Ţichileul Mare şi Mic, Valea Băii, Valea Mare, Valea Mică, Valea Ţâncului, Vărteja, Vârful Maximului, Vârful Runşorului, Vârful Susaiului, Zăpadia; drumuri: la Măgura Pâraielor merge pe Suraiul până la Fântâna Rece; la Mănăstire, pe Chei în sus până în Valea; de la Mănăstire pe Cuptoraşul şi apoi pe Măgura Dobrei, în sus; de pe Valea Caselor merge până Între Văi, unde se ramifică: Între Văi, pe valea Fântânei Reci iar Coasta Praţei până la Padină, pe Pătule în sus; cel din Lunca Satului pe Runcuri în sus pe Şerboi, Târsa, Carofa până la Padină; de la Târsa până la Morminte; Drumul Ţării (mergea în Ţară)": Ab 10; „Ape: Mureş, Padiş, Secaş, Târnava; podiş": Ab 11; „Ape: Valea Ocolişului, izvoare din Muntele Mare; depresiune între munţii Vârfuiata şi Jidovina; păduri: Baciu (şi fânaţ), Bisa (şi arabil), Bulbucu, Cornăţel, Dealul Coşăgii, a Dragei (şi fânaţ), Dealul Plopului (şi fânaţ), Dos, Dosul Vamei, Doştina lui Pârhan, (ogor şi fânaţ), Giurgioaia, Gobârligiu (şi fânaţ), Jidovina (şi cariera de piatră veche, după numele unui om care s-a aşezat acolo), Lariţă (monument al naturii, pe care creşte o specie anumită de brad), Lăpşor (şi fânaţ), Ocoliş, Piatra Arsă, Pinet, Ponovalişte, Porcăreţ (şi fânaţ), Scăriţele (rezervaţie naturală), Sub Primaveri (şi arabil), Şesul Craiului (a fost omorât Cun Bela de turci), Tabla Heacuri (şi fânaţ), Tâlve, Urdaş, Valea Belioara, Virguiata (şi fânaţ), Vulturese (şi viran); fânaţ: Agra (şi arabil), Bărăoi, Calea Morii (acum i se spune şi Valea Morii), Crăstăneasa, Dealul Cireşului, Dealul Văratecului, Fântâni, Geolomăia, Ghişaia (şi arabil), Marginile, Pârâul Coacăzului, Plaiu, Poduri (şi arător), Poiana, Şipote, Tisa sau Valea Rătăcită (este un pârâu care curge ca un şarpe), Valea Boului (s-a furat un bou care a fost mâncat acolo; este şi pădure); arabil: Balda (şi fânaţ), Coaste (Coste), Corn, Dealul Paltin (şi pădure şi islaz), Dealul Urci (şi fânaţ), Hense (şi pădure), Muncel, Pleşcuţa": Ab 12; „Ape: Valea Pianului; locuri din şes: Calea Ciorii, Câmpu Viuţii, Chischieş, Luncă, Lunca din Sus, Margini, Năsipuri, Padia (de unde s-a mutat Pianul), Sughii, Valea Hotarului; locuri din deal: fânaţe: Făget, Negrila, Purcăreţi, Sub Dos, Valea Tomii, Văratec; Bora, Casa Împăratului, Cărpiniş, Coastă, Dosu lui Raţă, Faţa lui Raţă, Feţe, Fruntea Borii, la Furciu (grădini), Gruiu, Gruiul Lebului, Holmu, Pădurea Frumoasă, Râpa Lebului, Rotogolul Borii, Sâglea, pe Surdaşu (livezi), Zăpozii": Ab 13; „Ape: Valea Albă, Valea Negrilesei; dealuri; Coasta Botească, Corabia,

https://biblioteca-digitala.ro

Detunata, Dosu, Fâsa, Flocoasa, Geamăna, Grâubun, Jajel, Negrileasa, Vâlcani": Ab 14; „Pâraie: Poputaştilor, Cosmeştilor, Custurii, Corbului, Hueştilor, Banului, Goşului, Brihoieştilor, Pălcăieştilor, Bradii; Cicera Graului, Doştina Bisericii, Cicera Tomuţeştilor, Cicera Pietricea, Dealul Cucului; 1. Cătunul Vale-n Jos: a). Concentrări de gospodării (crânguri): Bărbeşti, Clămbeşti, Cormeşti, Poputeşti, Răceşti; b). Alte toponime: Arie, Cliceşti, Colţuşele, Dâmbu lui Boambă, Dealul Clămbii, Dealul Poputeşti, Ghermăneasa, Gruiu Lung, Hiacul Clămbii, Nanu, Oaş, Obârşie, Pârâul Clăbeşti, Pârâul Lupului, Vânătoare. 2. Cătunul După Deal: a). Concentrări de gospodării: Ciorbeşti, Ciuleşti, Grozăşti, Purceleşti; b) Alte toponime: Arsurile, Hiacul Ciorbeştilor, Pârâul Ciorbeştilor, Pârâul Grozăştilor, Piatra Cununii, Podirel, Sâhla Grozăştilor, Vârful Projii; 3. Cătunul Ponor: a) Concentrări de gospodării: Ponor – Centru, Pârâul Babii, Valea Rece; b) Alte toponime: Citera Cristovului, Coasta Satului, Colţul Mutului, Curmătură, Dealul Cucului, Dealul Herdii, Grohotă, Gruiu cu Piatra, Hecuţ, Hiacul Ghioghiului, Hoanca lui Briboi, Hoanca Cornului, Mluhă, Munceluş, Pârâul Goşa, Pârâul Huieştilor, Pârâul Ponor, Petrimanul, Piatra Crâsnicului, Ponorăl, Râpa Ţiganului, Sarica, Strâmtura, Şanta, Şclipă, Valea Ciorii, Valea Seacă, Văratici, Vârful Cornului": Ab 15; „Ape: pâraie: Braniştei, Căsăreilor, Cânepii, Raghiţii, Rece, Rogozului, Toilelor, Valea Răchişului, toate curg spre Poiana; păduri: la Chiatra Lungă (este şi peşteră), la Coasta Mare, la Copos, la Cornu Dealului, la Dâlma Căsăreilor, la Dos, Faţa lui Gheţe, Gorie cu Calea la Pleaşa, la Groapa Mare, la Porcăreţu, la Prund, Şipote, pâraiele Cânepii, Raghiţii; loc arător: la Baltă, pe Bâla, în Câmp, Comor, în Dos, în Goruni, la Hârtoape, Lungisă, în pârâul Rogozului, în Zăpodie; la fânaţ or «cositoriu» or rât: în Capul Feţii, Râtul lui Bogdan, Ruga Highişului": Ab 16; „Ape: Târnava Mică, Valea Bălcaşului, Valea Furcii, Vatra Satului; Dealul Balcaşului, Grand, Gruişor": Ab 18; „După ultima organizare administrativ-teritorială comuna Şugag este formată din următoarele sate: Şugag (sat de centru), Arţi, Jidoştina, Dobra, Mărtinie, Bârzana, Tău. Trăsăturile economice, social-istorice şi etnografice nu justifică însă această împărţire administrativă. Ape: Sebeş. Toponime: satul Şugag: Gura Velii, Lunca, Lunca Florii, Turni, Valea Groşeştilor, Vărful lui Pătru cu: Canciu, la Curmături, Dealul Ivănişului, Dindu, Graniţe, Gura Potecului, Măgura, Oaşa, Poiana Pietrii, Poieniţa, Poarta Raiului (trecătoare), Puru, în Rai, Sălanele, Slimoiu de Jos, Sinida Mare, Sinida Mică, Slimoiu de Ţară, Tărtărău, Vârfu Fetiţei; satul Mărtinic: Cucui, Griu, Groapa, Năvrâp, Mărtinic de Sus, Valea Mărtinic; satul Bârzana: Capul Bârzănii, Dealul Bârzănii, Faţa Olmului, Între Şugage, Pârâul Bârzănii, Sub Drăguş, Titiana; satul Arţi: Capul Dealului, Dealul Steneştilor, Doştiori, Faţa Băii, Întrepâraie, Lespezi, Sub Piatră, Surcar, Talele, Vârtoape; satul Jidoştina: în Curmătură, Pârâul ăl Mare, la Runc; satul Tău: Coasta Tăului, Curmătură, Simida; satul Dobra: Dobra de Jos, Dobra de Sus, Fântânea, Muşetoaia": Ab 19; „Ape: Valea lui Lal, Valea Poienii, Zlătniţa, toţi afluenţi ai Văii Morilor, care se varsă în Ampoi (centrul Zlatnei); localitate aşezată între Munţii Trascăului şi Munţii Metaliferi pe Valea Morilor care izvorăşte din Munţii Vulcoi şi se varsă în Ampoi": Ab 20; „Ape: Valea Arieşului, Valea Dragostei, pâraie: a lui Cocoş, Forcoşeşti, a Şutului, Valea Zlatinii; munţi aparţinând Masivului Bihor; la Hozminchet (poiană), Tolea (poiană), în Zăpoade (deal cu pădure, poiană), păduri: la Arsoaie, a Bisericii, a lui David Nicolae, a Draghii, a lui Iancu Gheorghe, de la Lodobeşti, a lui Minerva lui Dinu, a lui Resiga Estin": Ab 21; „Ape: Bistriţa, Bridireasa, Colbu, Izvorul Lung, Pârâul Macrii, Pârâul Moişii, Pietroasa, Repedea, Tătarca, Tărcuţa, Tăul Zânelor, Tinosul, Valea Bârnilor; Bistricior, la Capul Dealului, Călimani, Căsăriu, Câmpu, Coacăz, Dealul Albului, Dealul Jauchii, Făgeţelul, Feţele, Hâgile,

https://biblioteca-digitala.ro

Jirezu, Muntele Vulturul, Pietriceana, Poderei, Podişor, Săcrieşul, Scurtu, Simegea, Strâmba, Strumior, Şoimu de Jos, Şoimu de Sus, Ştezia, Ţiganca": BN 1; „Şes şi mai ales deal; ape: pârâul Adrii, al Borzii, Someşul, Valea Dicii, a Sărmădichii; în Baltă, Bărcu lui Laibăla, Bărcu lui Levi, Bărcu Satului, Bonta, în Borza, Bungărul Cheţelii, în Chişpod, Cleja Ungurească, Coasta Bisericii, Coasta Sărăciei, Dealul Ciobanului, Dealul din Mijloc, Groapa Borzii, Groapa Dicii, Groapa lui Duibe, la Hăitaşi, Între Aurului, Între Morminte, pe Lab, Murgău, în Nearoş, Paloba, Păşunea Forţată, a Clejii Ungureşti, a lui Faragău, a lui Jombori, Peste Apă, Poderee, la Râpă, Râtul Banchicii, în Râtul Cristurului, Sasud, la Scuturi, Sechereud, Strigăile, Şesul, în Şosea, în Şoşi, la Şuri, în Tăbluţă, Ţiţregi, Vagas, în Vaidapă": BN 2; „Ape: Ilişua, desparte Căianul Mic de Căianul Mare, pârâul Mâjii; când plouă: Brătila, Valea Pietrei, lacul Căianului în vârful dealului; su' Balatrucel, Balcoaia, Bârc, Blidaroaia, Bucşoare, Ciurgău, Coasta Săcăşagului, în Coastă, pe Costiş, Dosuri, După Deal, Gredini, Groapa lui Milea, Hotropi, pe Luncă, Măgura, Munţii Budulinii, după Năzane, la Obârşie, Poduri, Râtu Taurilor, la Steancă, drumul Străjii, Sub Cergi, Sub Dosuri, Su' Rogoază, în Trei Pâraie, Turcale, Valea Gileagului, Valea Iancului, Valea Mietului, Valea Pietrei, Valea Prihodiştii, Zleamăn. Toponime din Dumbrăviţa, sat aparţinător comunei: ape: Dicşor, pârâul Holănenilor, Subteni, Şurgău, Tăul lui Bodău, a Moşucului, a Popii, a lui Trifan,Valea lui Ciormag, a Slatinei, a Xânii; Acostăi (loc de spânzurătoare), Baia de Piatră, Bârlog, Cârligătură, Cerdac, Ciungi, Cleja Popii, Coasta Barării, a Bâtii, a Blaghii, a Sacaşagului, Colacu Tăului, Coltoă, Corn, Cornu' Măgurii, a Pietrii, Costiş, Dealul Belheci, Dâmbu' Gol, Dosul Pleşilor": BN 3; „Ape: Vale, Valea Mare; Aluniş, Broşteasca, Buna, la Confonberiş, la Cap, Coada Mâţii, Coldaşi, Dealul Rece, După Deal, După Făgădaua, Fizeşu, Forânberiş, la Gropi, Grend, Gribalău, Hoşald, Lampaş, Lunga, pe Poderei, Savinca, Schineticu, la Strolnă, la Şolt, Ţigănească": BN 4; „Ape: Ilva; dealuri: Arşiţei, Blidari, Buducean, Căţelei, Colund, Coteanca, Dosu din Jos,Valea Bleznei": BN 5; „Ape: Luţu (afluent al Mureşului); pâraie: Gledinelului, al Ştiubeilor, al Viilor; Lunca Luţului şi dealurile: la Acăştăi, Godovana (deal cu vii), Mănăstire (fostă mănăstire iezuită), Rugă, Ştiubei": BN 6; „Dinspre est: pârâul Alacului, Valea Carelor, Valea Lupului, în Costiş, pârâul Plaiului, văi: a Badiului, a Bâdiului, a Runcului, Lungă, Vâlceaua Rece, cea Rea, Valea Glodului; între Vălceaua Rea şi Valea Glodului este Întrevăi; Grăii Lacului, Valea Lacului, Runşoru, dealul Rusului, Pietrişul, Porcăreţele, dealul Dumbrăvii, dealul Capă, vii: a Frasinului, a lui Capătă, a lui Brătan, dealul Crucii, în Carpini, Lunca Arsă, Dosul Şipotului (apoi se ajunge la Parva); toţi afluenţii Văii Lungi: pârâul Mânăstirii, în Pleş, Coasta Borească, pârâul Ciocâltauăle, Valea Poienii, Lunca cu Socii, Valea Pietrii, Valea Lazului Mică, Valea Lazului Mare, pârâul Mănanţului. Treheşul, pârâul Treheşului, Coasta Căsii, la Colibi, Colibele Mari, Colibele Mici, pârâul Munceilor, pârâul Oltoii, Mărul lui Ion": BN 7; „Pârâul Lechinţa, deal şi văi; dinspre răsărit: Între Pârâuri, Parcălurian, Valea Zeilor, Sub Corabie, Ghingheu (Gigeu), Gorganu, Fânaţu, Ruen, Ciorotei, Podu Mare, Podu Chiciudalei, Zăpozi, Faţa Tăului, Stângu, Tău Rotund, Dosuri, Glodu Sărat, Recea, Coasta Mare, Valea Românului, Tău Zurii, Faţa Comorii, Zgăurata, Valea Morii, Tău Beltii, Peste Pârău, Podişele, Dosu lui Acos, Crişana; alte toponime: Budunoi, Ciorotei, Coltană, Corabia, la Cot, Dideu, Faţa Comorii, Gorgan, Între Pârete, Între Poduri, Podişele, Podul Chiciudiului, Runcu, Sărcăliman, la Stângu, Valea Fânaţului, Valea Românului, Zgăurate": BN 9; „Ape: pârâul Buenariului, Căbăşel, Cârţibuş, Cârţilor, Hăzbăoaia, Someşul Mare, Valea Cornii; dealuri: Hăzbăoaia, dealul Hârlei, Ineuţ, Prelucile, Vărful Boului; munţi: Beneş, al Cornii, Cucureasa, Ineu, Vărful Roşu": BN

https://biblioteca-digitala.ro

10; „Ape: Zagra, Ţibleşel (se varsă în Zagra); văi: a Câmpilor, a Dracului, a Gruiului, a Piostinii, a Pleşii, a Pomilor, a Râtii, a Runcului, a Undiului, a Ursului, Vâlcea; toate se varsă în Zagra şi Ţibleşel; Tăul lui Alac; dealuri; la Alac (o varietate de orz, cu spicul având ţepii mai mari; se cultivă şi acum), Câmpi, Câmpu Mare, Cetăţele, Coasta Caprei, Coasta Glodului (a fost multă tină), Coasta Mandocii, Coasta Ursului, Copăciş, Dealul Malului, Dealul Popii, Dealul Ursoaie, Dosul Măgurii, Dosul Ţibleşelului, După Colnic, După Deal, După Plopi, După Vad, Făţata, Găvojdie, Gordăneasa, pă Groşi, în Grui, la Hotară, Ideci, Ivăniş, Măguri, Măguriţă, Obârşia Vasului, Piciorul lui Moţ, Pietriş, Pizda Babei, Pleşa Râtii, Ploştină, Ploştiniţă, în Poale, pe Pod, Podereie, în Pom, Ponoare, Prizloptel, Râpa cu Corni, Rogojel, Ruen, Subcorobăni, Subponciş, Şesul Perilor, Tarniţă (dealul e ca o tarniţă, şa), Vaculea, Valea lui Haiduc, Valea Varului, între Văi, Vârfu' Ulisimului, Veneş, sub Zgău": BN 11; „Lunca Oltului şi văi înguste, câmpia aluvionară şi terase înalte, versanţii estici ai Munţilor Perşani, în stânga Oltului; ape: Valea Lungă, Valea Morii": Bv 1; „Ape: Berivoi, Racoviţa; lunca râului Berivoi; pădure: la Dejeni, pe râul Baha; arabil: Gropile Popii, Hârtopu": Bv 2; „Ape: râul Târlung; pâraie: Feceteu, Gărcinu, Podu Telului, Valea Popii, Zizin; podiş, şes": Bv 3; „Ape: Balta Unghiului, Balta Slatinei, Heleşteu, Iazul, Oltul, Valea; vâlcele: Dimii, Ghezuinilor, Grozii, Heleşteului, Hotarului, Huba, Lupului; pâraie: al Cerbului, al Mânăstirii, al Peşterii, al lui Trud, al Ursului, cel din Vâlceaua Heleşteului, din Vâlceaua Hotarului; Hotarul din Sus: Arini, Arinii Şandrului, Calea Brazilor, a Comănii, a Pădurii, Calea de pe pârâul lui Trud, Calea Spoielii, Ciungi, Dealul lui Banci, Dealul Ghizuinii, Dealul Slatinii, Dobrile, după Garduri, Grişorul Caprii, Grişorul Mare, Gropile, Hula Comănii, Hulă, Leasă, Păişuri, Pietricea, Radu Voicu, Răchiţele, Roghina Morii, Roghină, Ruginoasa, Spodi, Sub Pleşiţă, Şerpăria; Hotarul de din Jos: Balta Begului, a Crângului, a Gropilor sau după Baltă, a Ostrovului, a Slatinii, Baţ, Calea Fâneţii, Calea Ostrovului, Calea Plocşarilor, Calea între Poduri, Cărămizi, Cânepi, Crâng, După Şuri, Fânaţe, Grâul Văcarului, Între Pâraie, Între Poduri, Lunca lui Pătru, a Podului, Lunca Tomii, Luncă, Ostrov, Sac, Sărătură, Slaniţă, Strâmturi, Truncheciu, Trunchia, Unghiu, Unghiul Crihălmii, Unghiul Lot, Văiugă; păduri şi dealuri: Bulzi, Chiciora, Coasta Dealul Crihălmii, Costiş, Dealul lui Stan Micu, Dobiş, Frunzari, Gârbova, Glăji, Încălecita, Jufa, Măgura Dobişului, Măgura Săratei, Mestecăniş, Omu, Peştera Liliecilor, Piscul Ars, Pleaşa, Pripoane, Stejăriş, Valea Purcarului": Bv 4; „Ape: Dumbrăviţa, Lisa, Sâmbăta, Seaca, Secuţa; dinspre nord: Lunca, în Calea Sâmbetii, în Funduri, Calea Cornului, la Stejărei, pe Ţarină, la Bordeiul lui Cornilă, Cărarea Câmpului, Calea Netotului, Colnice, Calea Fântânii, Sub Bârc, Sub Răstoci, la Secuţă, Calea Neagului, Calea Răstocii, la Pod, Peste Vale, Coada Piscului, Calea Dragului, Calea Voivodenilor, Răcorilă, în Ferige; în păşunile de munte ale lisenilor sunt două locuri: Comanda de iarnă şi Comanda de vară, denumiri legate de cantonamentele grănicerilor; denumiri în păşune: Gropana, în Lecăşteu, Muncelu, Piscul Cornii, Piscul Podii, Pleaşa, Telciul, Trăznita": Bv 6; „Ape: Moeciu, Zbârcioana; văi înguste la poalele unor munţi înalţi: Bângălească, Moecelului Cald şi Rece care se întâlnesc pe Valea Popii, formând apa Moeciu (au fost joagăre, fierăstraie care aveau iazuri; acum nu mai sunt). Toponimia din hotar coincide cu părţile satului: Andole (adâncitură, pod), Colţul Dealului în Gaura Lupului, Colţul lui Piţigoi, Colţul Zâliţii (la poalele lui sunt case), Grădiştea (loc nelucrat, pădure), Malu' Simonului (din Bângălească se ajunge la Simon); munţi: Bărbuleţ (cu Pasul Strunga), Clăbucet (pădure de fag), Grohotiş (Grotiş, loc pietros), Jigăra (numai coacăze, afine, bujorul de munte), Lacu (se găseşte şi un lac mare, de acolo se trece în

https://biblioteca-digitala.ro

Ţară, la fel ca pe la Strunga şi Bărbuleţ), Lucşoru, Pleaşa, Stăncioaia": Bv 7; „Depresiunea Bârsei; ape: izvoare, Gârcinu; dealul Highiş, împădurit de un notar român, Găvruş; Gârcinu, Şanţ, Tăieturica, Ţiefa, Valea Adâncă, Valea Dereasă, Valea Târlungului; păduri: Valea Adâncă, Valea Dereasă, Tăieturica": Bv 8; „Pâraie: al lui Ghiabătă, Holbav, al Hontului, Mântuloaie, al Mesteacănului, Moişoara, ăl Sărat, Ruda Mare, Ruda Mică, Valea lui Crai, a Lupului, a Şincii, a Sorii, Strâmbă; dealuri, podiş: Boria, Chiţcu Mântuloaie, Chiţcu între Rude, Chiţculetele, Ciuta, Măguricea, Podul Strâmbii (podiş), Răchita, Şovârna, Ţâlfa": Bv 9; „Ape: Valea Cincului, Valea lui Ciocârlan; arabil şi fâneţe: Ateng, Dealul Bornului, pe Faţă, Foalenc, Ghelăroanele, Gleşerană, Glimee, Lacu, Loate, Marghel, la Pădurea a Frumoasă, Pârâul Morii, Pârâul Popii, Ribih, Sub Dos; pădure: Braztea, Pădurea Cracii, Pădurea a Frumoasă, Podu Mărăcinilor; păşuni: Dealu Olarilor, în Dosul, Lungărecu, Roană Broană": Bv 10; „Munţii Făgăraş cu Vârful Tărâţa (păşune), Depresiunea Făgăraşului, terasele râului Ucea Mare; ape: Ghirloţel, pârâul Glăjăriei, Richicioara, Ucea Mare; Câmpşor, Dealul Podului, Gârdonean, Glodişor, Hotarul Vâlcelii, Lunca Bogor, Măguricea, Ograda, Pâraiele, pe Pod, Podrag (păşune); căi: Calea Arpaşului de Sus, Calea Calicică, a Fântânii, Glăjăriei, a Mânăstirii (la Arpaşul de Jos), de Mijloc, a Muntelui, a Saşilor, a Veştii de Sus, a Ucii": Bv 11; „Podişul Transilvaniei, Depresiunea Buzaelor; ape: Acriş, Buzău, Buzoel, Dălghi, Strâmbu, Urlătorile, Valea Fetii (odată au prins ielele o fată pe acolo şi a rămas aşa denumirea); teren arabil: pe lângă case, în Lunca Corbului; păduri: în Acriş, Beldiplai, Dălghieş, Larma, pe Buzoel, Piruşc, Strâmbu (are cotituri şerpuite), Valea Prundului, pă Vrăbescu; păşuni: în Acriş, Beldiplai, Dălghieş, Păieju, Seci, Stăvărăşti (acum e sat), Strâmbu Tabla Buţii – bătrânii aduceau băutură din Regat cu butea, de unde numele. De acolo se formează o vale, Valea Fetii, ar fi fost război, ar fi luptat fetele acolo": Bv 12; „Ape: Pârâul Luncii; Dealul Cop, Dealul Movilă, Gaura de Lături, Rărişte": Bv 13; „Ape: Băiaş, Cârligata, Valea Mare (pe hartă, Hamaradia); arabil: Băiaş, Cârligata, Faţa lui Corcuş, Furca Popii, Găvanele, Hămărăzi, Holdele Lungi, Sub Dosu Râozii, Trestioara, Tulburea, Valea Boului (erau case); păduri: Capu' Dosului, Cumătra (a fost un han), Dealul Negru, Forestieră, Tulburea": Bv 14; „Ape: Drăguşelul, Vâlcica; câmp": Bv 15; „Ape: Râul Dejanului, Valea Mechiei, Racoviţă, Bâra; platou, luncă, dealuri: Bâra, Dealul Glovădăului, Lungoceşti": Bv 16; „Ape: pârâul Cărbuneşti, Cristorelu, Valea Mare, Valea Racii. Sunt trei furdulane, arător şi cosalău (teren de arătură şi de fânaţe), Legheti cu locurile: Barca, Bucile, Perşa, Pustuţa; Luşardeu cu Gura Micloşoii; Recea cu Beneaşa, Pusta, Zăpodea; în păşune: pârâul Pchivelor (spuneau bătrânii că pe timpuri acolo erau pive de făină de scoarţă sau de ulei); Barca Hrubelor, Boburi (păşune şi arător)": Cj 1; „Ape: Valea Opretului, Valea Prunilor, Valea Rea; dealuri: Dâmbul lui Cioară, Dâmbu lui Crai, Dâmbul lui Miloman, Dealul Pustii, Valea Rea": Cj 2; „Ape: pâraie: Balaş, Bărculiu, a Râturilor, de la Şipoţel, tăuri de ploaie, Topilele; dealurile Clujului; După Deal: Bătăile, Bârcu (pădure; înainte şi la Ghinda), Botoş, Chietriş, Cigaştău, Cireşei, Corăbii (între Pata şi Boju), Covata Popii (teren lăsat ca o covată), Dealul Ciurii, Dealul Lutului, După Coaste, Fânaţele Reghiului, Ghinda, Groapa Bătăilor, Huşumala, Moinile Pietrişului, Păpuşelu, Păşunea Patei, Pripoare, Straja Mare, Straja Mică (acolo se pare era tabără a lui Mihai Viteazu dar şi «căştoi» - spânzurători, îi trăgea pe iobagi în ţeapă), Tău Raţelor, Ţigla; Peste Vale: Cornu, Dojenii, După Strajă, Faţa Tăului, Fiscosu, Haieu, Răzoru ăl Mare, Sărături, Tăbărişte, Vătăştina": Cj 3; „Mai multe pâraie": dealuri: Beghea, Caşuşa, Căstei, Coasta Viilor, Dealul Căsteilor, Dealul Costaşului, Dealul Florilor, Dealul Poienilor, După Labu, După Pădure, Faţa Morii, Faţa

https://biblioteca-digitala.ro

Surdului, la Izvoare, Jaica, După Moară, Pusta, Răţeni, Râmpău, la Săpieş, Sub Delniţă, Surduc": Cj 4; „Ape: Bahaţan (un ochi de apă care ţinea o moară), Buteniţa, Pârâul Bongului, Şarsău, Valea Călăţii; dealuri; dinspre nord spre răsărit: Rât, Valea lui Mihai, Costiţa, Dijmatu, Valea Holdii, Râpa Urâtă, Valea de Mijloc, Valea Vulpii, Turdanu, Gârjobu, Valea Macului, Cioroiaş, Râpile Oanţii, la Furci (unde îi spânzura pe oameni), Silu, Vâlcele, Poduri, Valea Vâlcăului, Coasta Hotarului, Glimeie, Unghiuţ, Mocirle, Şuvara, Pietricele, Clenguri, Măzărişte, Valea Neagră, Sub Faţă, În Sus şi În Jos, Muncelu, Sorţile, Valea cu Răchiţi, Vadu, Freoaş": Cj 5; „Dealuri, văi; extremitatea de sud a Ţării Lăpuşului; ape: Baltă, Măgoaja, Pârâul Călimanului, Pârâul Jezuniilor, Pârâul Sângerilor, Popeni, la Recea, Sălătruc, Strâmbu, Valea Bricii, Valea Calului, Valea Cocii, Valea Copşorii, Valea Libotinului, Valea lui Vlad; Calineasa, Chiseră, Cornul Muncelului, Deal la Cruce, Dealul Popii, Dider, Dosul lui Aresân, Dosul Bricii, Dosul lui Doboş, Faţa Dealului, Frântură, Fundătură, Moine, Podiereii, Reghiu, Sânjerii, Sfezi, Tălnicioara, Valea Calului, Valea Ciorii, Valea lui Ivan, Valea lui Opriş, Valea Popii, Vârful lui Iacob": Cj 6; „Ape: Pârâul de la Pădure, Pârâul din Hârtoape, Pârâul din Crac, Pârâul Cununii, Pârâul la Fântâna Ilii, Pârâul Gheorghiţei, Pârâul din Sălci din Jos, Valea, Valea Oşorheiului, Valea Sâmboienului; la Bancă, Bodiş, Brădiş, Bugeac, Capul Coastei, în Căliman, în Cânepişte, Cetatea, Coasta, Coasta lui Cioată, Coasta Furcii, Coasta lui Maghiar, Coasta Mare, Coasta lui Orşanu, Coasta Popască, la Comandă, Crac, Cracul de Jos, Cracul lui Fârtan, după Cunună, Dâmbu, Dâmbu Cânepii, Deal (pădure), sub Deal, Dealul lui Barbat, După Dealul lui Barbat, Dealul Căcatului, Dealul Florii, După Dealul Florii, Delniţe, pe Dos, Dosuri, După Muncel, Durgăvii, Fânaţele, Fecheneu, Flistie, Fundul Luncii, către Gaura Fetii, Gărdăoară, Gezunii, Gherghelău, Gorgan, După Gorgan, Groapa Brădişului, Groapa din Jos, Groapa din Sus, Gura Fânaţii, Hâlboane, în Hârtoape, Hosuba, în Luncă, Mălăiu, Osoi, Ovesteni (păşune), Sub Ovesteni, Pădurice, Părul lui Cârcui, Peste Vale, în Podaş, Poderei, Podul Cornii, Podul Cucii, Popupluca, la Prunul ăl Alb, Răgaş, Sălciu de Sus, de către Sânbou, Silosa, la Soci, Sub Rupturi, în Sus, Tăul la Borte (păşune), în Tufiş, la Vaduţ, Vătăştina, Vârful Brădişului, Vârful Cetăţelei, Vârful Delniţelor, Vârful Dorului, Zăpode; drumuri: Drumul Cuţcii, Drumul Diviciori, Drumul Viţei": Cj 7; „Ape: Pârâul Braniştea, Pârâul Cioncoş, Pârâul din Deal, Vale; două dealuri prelungi, Dosul şi Faţa Veche cu toponimele: Branişte, la Cetate, Chiuzaş, Coasta Hodoroaiei, Dâmbul lui Carol, Dâmbul Colibelor, Dâmbul lui Floscaş, Ghilcos (spânzurătoare pentru ucigaşi), Groapa Măgheruşului, Horgoş, Medveş, Pătrânjele, Stăvărie (loc de odihnă a vitelor), pe Şanţ, la Turn": Cj 8; „Ape: Pârâul Şipot, Valea Căpriorii, Valea Racilor, Valea Ursului; dealuri; la Bălţi, Bordăceşti, Coman, Măzărele, în Pândeală, Prundărie": Cj 9; „Ape: Pârâul Hăşdate; zona de deal în Depresiunea Hăşdate": Cj 10; „Ape: Valea Răcătăului, Valea Someşului": Cj 11; „Ape: Agastău, Crişul Repede, Dobrana, Mărgăuţa (şi în vatră), la Mesteceni, Pârâul Punte, Valea Călăţele, Valea Ruginoasei, Zăvoiul, Zmerecet; dealuri şi văi: Agastăul, Alacu, Brădăţel, Cioroiu Bârdii, Ciungii, Coasta Mare, Cortofele, Cununile Podului, Dâmbul Inoii, Dâmbul Leagului, Dâmbul lui Taitiş, Dâmbul Ţarinii, Dealul, Dealul Botii, Dealul Călăţelii, Dealul Ghezunoii, Dobrana, Dosul, Faţa Ştiolnii, Frânturele, Fundăturile, Gardul Ţarinii, Golumbăţul, Goronet, Griocii, Măgura, Mâneul, Mesteceni, Munceii, Pietricele, Podişorul, Ponorul, Punte, Răginoasa, Rânşoru, Râpile Roşii, Râscolul, Rovina (loc mai aşezat), Smerecet, Şesul Albeştilor, Şesul Ciuleii, Şesul Pietrii, Şesul Preutului, Şesul Toldii, Ţâclău (deal), Valea Răginoasei, Valea Satului, Vâlcele, Zopodile": Cj 12; „Ape: Falca, Mociu; dealuri şi văi mici: Costaoane, Hoance, Locu Popii, Orzaştină,

https://biblioteca-digitala.ro

Pădurea Lată, Pădurea Soatului, Rocoteş": Cj 13; „Ape: Hăşdate, Negoteasa, Valea de la Indol, Valea Ştiopilor; şes: Tabăra; dealuri: Râpă, Ştiubeu; munţi: Cariera Căpâlna, Coada Stânilor, Dealul Beclenii, Dealul Neagului, Dealul Ştiopilor, Groapa Varului, Horna, Poarca, Poderei, Strâmtură, Şeusa, Ţâgle, Zăpodia, Zerdea": Cj 15; „Ape: Pâraie: Bâcului, Bechea, Popiţii, Râşca, la Tosii; Cuda, Groapa Piloceştilor, Someşul Cald, Someşul Rece; Valea Alcerului, Valea Boii, Valea Brădetului, Valea Dobrii, Valea Fugii, Valea Iegrilor, Valea Lupului, Valea Urseilor, Vârtoape; poalele Munţilor Apuseni şi Gilău, dealurile Clujului - păşune şi fâneaţă: la Baie, Bărături, Cetate, Dâmbul lui Chietruş, pe Faţă, Fujea Frăsinei, Lunca Mare, Orzişte, la Pătraşca, Pleheşu, între Stolnile, Tufoi, Valea Sacă, Vinta; pădure: Cuda, Pâjiştioara, Pârâul Băii, Pârâul Popiţii, Podireul Tomeştilor, Ursei, Valea Acerului, Valea Brădetului, Valea Custurii, Valea Dobrilor, Valea Fugii, Valea Lupului; dealuri cu fâneţe: Bâcului, Bontidenii, Cetatea, Cornu, Cornu Cetăţii, Curmătura, Dâmbul lui Cicăilă, Dâmbul Ungurilor, Guiurile, Hârburile, Sasului; teren arător: Căpâlna (la motel), Labu, la Pustă, în spate la Teleanu, pe Vale, pe din jos de Vale": Cj 16; „Ape: pârâul Fundăturii, Someşul, Valea Bogăţii, Valea Cetăţelii; dealuri: Cetăţuia (Cetăţeaua, cel mai înalt deal), Coasta Ciurgăului, Coasta Dascălului, Coasta Popii unde e cimitirul, Coasta lui Trifan, Colnicea, Dealul Danciului, Dealul Oului, Dealul Petrii cu Groapa lui Şerban, Dosul Morii, Fânaţe, Fundătură, Măgura cu două fântâni, Milierea, pe Ogrădeasa, între Pâraie, Râtul Ermăţii, Scoruş cu Fântâna din Scoruş, pe Tablă, Ţâcloaie (e pădure), Valea Baştii, Valea Cetăţelii (primii episcopi aici au avut casa), termen care alternează cu cel de Valea Caselor, Via; şes: Baştea, Braniştea, Grădinile de pe Mal, Labul, Labul din Jos, Labul din Sus, Moluţul, Păstă Apă, pe Poduri": Cj 17; „Ape: Arieşul şi pâraiele: Codiciului, în care se varsă izvoare cu apă potabilă, Valea Bolduţului (împarte comuna în două), Valea Buturului (se varsă în Bolduţ şi merg împreună în sat), Valea Săcalăşului (se varsă în Buturi); şes: Botoşia (botoşer, omul care îngrijea vitele; aici a fost proprietatea şcolii româneşti din Văsând), Coboru, Dealurile Buturului (cu păduri), Dealul Secilor, Ghirăieşti (de la birău-ghiriaş, primar, au fost moşiile primarului, aici primeau pământ primarii), Groapa Mare, Măcicaş, Mălăieştilor, Nagy Denes (Denes era proprietarul), Rujaş, Valea Săcălaşului cu vârful Ciuha, Zăpodia": Cj 18; „Ape: Oltul, Vale; dealuri: Câmpşor, Chişeu, Ciocaşul, Danţoşul, Dos, Grădina Verdilor, Lunca, Rancartul, Vârful Ghiţelului, Viţelul, Vopotâca": Cv 1; „Ape: Dobârloiaşul, Oltul, Râul Negru, Târlungul; Depresiunea Ţara Bârsei; arabil: Lunca Saşilor, Olameno (spre Vlahi), Seaca (pământ arid), şi fâneaţă şi arabil, Uivari (numele unui moşier), Zăbăgău": Cv 2; „Ape: Belinul Mare, Belinul Mic, Nyrespotok, Oltul, Valea Borvizului, Valea Corlatului, Valea Ulök; extremitatea de nord-est a depresiunii Braşovului, lunca Oltului, Munţii Baraolt; Botoştog (un comerciant, Botoş), Dorokman, Grădina Caldă (Foro kert), Groftog (a fost un grof maghiar, de la el a rămas denumirea), Gurdon, Ilinuş, Nagyhago, Pucioasa (izvor de apă sulfuroasă), Tivodar Tag, Teri, Valea Noroioasă (Şoroşpotog), Veröfei; păduri: Bicobeţ, Cărbunari (se făceau cărbuni), Kinoş, Valea şi Coasta Borvizului, Valea şi Coasta Corlatului, Vericut (a fost o cetate ţărănească, loc de refugiu în mijlocul pădurii)": Cv 3; „Ape: Pârâul Breţcu, Iezeş şi Recaş; Carpaţii Orientali, Depresiunea Tg. Secuiesc; Cărămidărie, Coasta Racoşului, Dealul Negru, Dumbrava, la Fântâna Rece, Groapa Cherjeu (fâneţe şi arabil), Hodoluţ, Iezeş (păşune), Mesteceni (păşune), Pleşa, Poiana Vântului, Seghiuşer, Valea Dumbrăvii, Vârful lui Ciurheghi, Vârful Moghioruşului": Cv 4; „Ape: Lacul Piliştea, pârâul Dracului, Finişoara, Giurcuţii, Leacuri, Orvoşagului, Răchiţii, Valea Dobârlău în care se varsă pâraiele Argintiu, Fesului, Fetei, Pietrosului, Pistrongoşului; dealuri: Cusuruşu,

https://biblioteca-digitala.ro

Mituleciu, Muntele Cârlanu, Păliştea, Pilişca Mică, Seredeu, Terbet, Zoltanului; păşuni: Cusuruşu": Cv 5; „Ape: Nada, cu afluenţii Ghergheloi, Valea Călugărului; pârâul lui Crăciun, pârâul Stânii; Podişul Transilvaniei; pădure: Berţu, Borşoşu, Călugăru, Cerăt, Dosul Călugărului, Fântâna Hoţilor, Fundu Ghergheloii; păşuni: Călugărul, Locu' Şchiopului. în Vârf la Stâni ori Muchia Călugărului": Cv 6; „Ape: Bâsca Mare, Bâsca Mică, Covasna, Horgaza; pâraie: Mioarei, Hoimaş; Capoţ, Ceret, Ciulianoş, Dealul Bătrân, Dealul Lung, Dobroslavu, Fagul Alb, Gorie, Meleşbirţ, Mordanul, Şiclău, la Trenuşor, Valea Palachii, Valea Porumbeilor; munţi: Clăbucii, Dealul Negru, Lăzăuţul, Mănişcuţa Mare, Mănişcuţa Mică, Sălaşul, Simioaca": Cv 7; „Ape: Pârâul Bacara, pârâul După Deal, al Fierarului, pârâul Ghepcii care se continuă cu Valea Zăbelii; munte, depresiune, pădure: Bradul Cântător, Creasta (culmea) lui Munteanu, Grădina Târgului, Perasca, păşunea Pietroasa (Mestecăniş), Preventoriu, Vârful Lăcăuţului (1777 m), Vârful Zârna (1660 m)": Cv 8; „Ape: Bistricioara, care traversează comuna, pâraie: Argintăriei, Branei, al lui Cocoş, al lui Lăbonţ, Savului, Zlamului; Munţii Căliman, lângă Pasul Tulgheş, la hotar cu Ceahlăul; Arşiţa (deal), Bâciul, Dealul Corbului, Runcu": Hg 1; „Ape: Bernat (unul dintre izvoarele Trotuşului), Trotuşul; munte, coaste: Baraţ, Büktetö, Fugaştalac, Macovina, Muntele Păgânilor, Rotomoşul, Vârful Fagului, Viscolul Mic": Hg 2; „Ape: pârâul Casin; dealuri: Bakmaj-oldale, Cseretetö, Dolsihagye, După Pădure (Ebhát), Hegzcskö, Lasonag, În spatele Bradului (Fenyöhát), În spatele Mesteacănului (Nyihát), Pincehát, Repat, Tekerö": Hg 3; „Ape: Mureşul, Cheşpotoc, pârâul Fântânii, pârâul Ţipiluşenilor, Sinetea, Valea; depresiunea carpatică: la Bologu, Chindeni, Coasta Cocoşelului, Dâmbul Găbăroaei, Dealul Padinei, Dealul Stoicii, Delniţe, Farcoşves, la Făgeţele, la Fundoaia, Între Curechişte, Limba, Luncă, Mesteceni, Moroşmir, la Nemătu, la Niaroş, Padina, Peste Mureş, Peste Vedere, Piciorul Padinii, Răchitiş, la Şandor, Ţigancut": Hg 4; „Ape: Condoreni, Pârâul Caracăului, al Florilor, Racu Mare, Racu Mic; Caracău: Ariniş, Cărarea Ţiganului, Chetrele Păscurului, Citocuşi, Coasta Babei, Coasta Bârsanilor, Coasta Hăisii, Curcăi, Dâmbul Obcinăriţei, Dâmbul Şilăului, Drumul Caracău, Drumul Satului, Fântâna Lovesului, Fântâna Rece, Groapa lui Gheorghiţă, Izvoarele, Jgheabul Ghengii, Jgheabul Mare, Omlaş, Pârleală, Pietrele Vinete, Podiree, Poiana Nanii, Poiana Puiului, Sub Pod, Valea Chiodului, Vârful Chiodului, Vârful Lovesului; Pârâul Florilor: Dealul Ilonchii, Ghiurcheanu, Poiana lui Bota; Bucureni: Cărarea Puşcaşilor, în Chitricică, Cimitirul de la Paltin, Fântâna lui Bucurel, a lui Jilea, la Troci; Cilipeni: la Cruci, în Pâraie, în Prelucă, la Troaca (izvor mare), Vârful Chiciorului; Racu Mare: Borocoasa, Coasta Cărpinişului, Fântâna Şarpelui, Pârâul Racu Mare, Racu Mic, în Ţarină": Hg 5; „Pâraie: Bistricioara, Borzoş, Hecioaiei; Bâtca Rocoteşului, pe Bâtcă, Borzoş": Hg 6; „Ape: Vidacut; Berc, la Brazi, dealuri: între Bercuţe, al Chicuiului, al Cetăţii, al Merezului, Uilacului, al Zăposii, Dosul, în Faţă, Între Furci, Higlab, Potârnău, Sub Budii, Sub Chicui, Sub Piatră, Şesul Porcii": Hg 7; „Ape: pâraie: Călnaci, Duzii, Muscă şi Mureşul, perpendicular pe vatră; dealuri: Ceştina, Coasta Filpii, Coasta Svineşilor, Dealul Saşchiului, Duda": Hg 8; „Ape: Almaşul, Baicului, Boişasa, Boului, a Braşeului, Dosului, a Groşilor, Jdibaşul, Juraţilor, Măguri, a Mărului, a Nichii, a Perilor, a Ponorului, Sandru, Scoarţei, Strâmbu, Şovarului, Tarniţa, Tăul Neamţului, Toaca, Ursoii; culmi: Colibi, a Rugului, Săcări, Scai, Sirianului; dealuri: al lui Dumitru, al Plopilor, Tăului, al Vulturului; dâmburi: al Coşerului, cel Mare, al lui Mariş, al Porcului, al Socilor, al Şurii; şei: Ciuturoaie, Şeaua Gruiul Ursului, Şeaua lui Jurcă, Şeaua Marincăi, Şeaua de la Prislop; văi: a Almaşului, a Bercului, Mare, Mică; vârfuri: Biriş, Bogdanului, Căpăţânii,

https://biblioteca-digitala.ro

Comorele, Curcubăta, Dosului, Goronul, Gruiețului, Juraților, Măgurii, Paragina, Paviului, Păiunelui, Păroasei, Rotundului, Sfredelul, Stăneasa, Șestina Dosului; Boiul de Sus, la Cărări, Câmpuri, Cerbu, Certejul, Cheia Strâmbului, Colnici, Colțatul, Cornet, Costoală, Dănulești, Dâmbul Cornilor, Dârvină, Deșelătură, Dosul Șesului, Dunga Hotarului, Fața Barașului, Fața Colibei, la Feți, Frăsinetul, Giolcăul, Grui Colea, Gruiul Ursului, Gura Negrului, Gurgulaia, Hortoane, Hotar, în Sus, Jdibașul cel Mare, Măgureaua, Măgurița, Mușuroi, Obârșie, Orliță, Padina, Padina Bocii, Padina Covaciului, Padina Hodobana, Padini, Pădurea de la Hotar, Păiuș, Pleșu, Pleșurț, Podeiul Bogaților, Podeiul Păiușului, Podeiul Popii, Podeiul Raiului, Pogoriș, Prihodiște, Rădăcini, Roină, Sană, Scorușul, Slăienii, Sovarul, Stânca Feredeului, Șestina, Tranăș, Tranic, Vârtoape, Vezurini": Hd 1; „Ape: pâraie: Bătrâna, Bistrienilor, Brețca, Bulineasa, al Piscarului, Topilii, râul Bătrânii, văi: a Bughilei, Bulinesii, Ciomului, Ciuciuleii, Costeasa, Dobrișorii, a Poienii lui Stan, Roșie; zonă de munte: Capul Bughiului, Carigata, Câmpulung-Bughile, Comanda, Cracul Muncelanului, Dâmbul Costesii, Dâmbul Românesc, Dobrișoara (pășune), După Cioacă, Fața Costesii, Fața Roșie, Piatra, la Popi, Răchițeaua, Rât Boghioana, Turnuri Ciorman": Hd 2; „Ape: Jiul de Vest (Românesc), Tăul Buta (lac glaciar); pâraie: al Manoleștilor, Negru, Șchioapei, Todeștilor; văi: a Buții, a Greniului, a Lazărului, a Mării, a Răstoveanului; munți: Buta, Dâlma cu Brazi, Dâlma Mare, Fața Iarului, Piule, Scorușa cu Apă, Scorușa Sacă, Străune; Câmpul Mielului, Cracul Toveanului, Dealul lui Buță": Hd 4; „Ape: pâraie: Govăjdioara, Lunca, Valea Arănieșului; dealuri, văi: Bălți, Brusturi, Calea Câmpului, Costișu, Dealul Izvorului, Delniță, Dos, Dosu Tomii, Dosu Zlaștiului, Fântânele, Frasinu, Limpăd, Lomaja, Lunca, Măgura, Mohor, Muchea Arsurii, Muchea Stravii, Padeș, Piatra Cursii, Plăiuț, Prisloape, Râușoru, Șuvaru, Valea Bradului, Valea Frumii, Valea Gardului, Valea Găvăjdiorii, Valea Izvorului, Valea Popii, Vârfu Dosului, Viezurei": Hd 5; „Ape: Odovasniță, Râul Mare, Surupișu, Valea Ciorenilor, Valea cu Apă; Dealul Mărgăilor, Delișor, Furcătura, Gruni, Muncelul, Pojorâta": Hd 6; „Ape: Dobra, Mureș, Șideasca Mare, Șideasca Mică, Valea Mărășească, Valea Pietrosului; deal, lunca și terasele Mureșului: Partea de Sus: Gura Dobrii: Carpenu, Căiu, Dealul lui Țigu, Grindu, Gura Dobrii, Gura Râului, Hotărâș (la marginea hotarului cu Grindu), la Luncă, pă Sat, Sub Față, Șideasca Mare, Șideasca Mică, Valea Pietrosului; Dobra-Grăniceri: Băi, Bășești, Bolda, Cazarma Grănicerilor, Dâmbu Calului, Dealul Pietrosului, Pietrariu, Poșta Grănicerilor, Valea Mărășească, Zăbranu": Hd 7; „Cătunul Ancășesc, cu: Curătură, Dâmbul Ancășesc, Dâmbul Doștinei, Dâmbul Dulachii, Dâmbul Lăzuț, Dâmbul Mâtului, Fața, Între Păduri, Hoanca Ghișească, Pârâul Ancășesc, în Spini, Șesul Frujesc, Vf. Dealului, Vf. Ticerii; cătunul Făuresc, cu: Dâmbul Calului, Dâmbul Făuresc, Dâmbul Jughii, în Deal, Fața Șiloii, Pârâul Calului, Pârâul Izvorului, Sohodil; cătunul Între Dealuri, cu: Curătură, Dâmbul Alexesc, Dâmbul Monului, Dealul Izvorului, Hodobană, Izvor, Jidău, Pietrișeana, Tăul (mlaștină), la Țipiș, Vf. Celneșului, Vf. Dealului, Vf. Iederii; cătunul Libulești - Bologi, cu: Colțul Bologilor, Dâmbul Libulesc, în Doștină, Pârâul Frunților, la Soci, Vf. Doștinei, Vf. Frunților, la Vrăceasca (fântână); cătunul Pleșa, cu: Dâmbul Lupesc, Dealul Blăjănesc, Rugina, Șerdan, Vf. Pleșii, Vf. Tărniciorii; cătunul Șiloaia, cu: la casa lui Bivolu, Dâmbul Salciei, Dealul Mosorii, Dolea Salciei, Dosul Calului, la Motu, Pârâul Salciei, Pârâul Șipotului, la Șurile Jurleștilor, Tarnița, la Vălăul Banului; cătunul Valea, cu: la Boncășești, Dâmbul Gumii, la Grenești, la Gumești, la Nemulești, Pădurea Lămuleasa, Pârâul Șerdanului, Valea Strâmbă; cătunul Valea Artanului, cu: Dâmbul Poștii, Dealul Pleșii, la Vălac, Vf. Măgurii": Hd 8; „Ape: Pârâul Mare, Pârâul Pleșii, Valea Gruierii;

https://biblioteca-digitala.ro

dealuri: Bulzul, Chicera, Chiua, Cireşu, Gurguieta, Măgura Băii, Pleşa": Hd 9; „Ape: Râu Bărbat; pâraie: Bălcia, al Brădăţelului, Murguşul, al Pinului, al Sohodolului, al Ştirbinei, al Ursului; dealuri, munţi; Bălcia, Bercu, Calea Târgului, Câmpul din Sus, Câmpul de la Vale, Cosma, Dosul Dealului, Faţa Cristei, Faţa Dealului, Faţa Mare, Faţa Sohodolului, Feţe, Găeru, Gura Uliţei, Locul Taurului, Marginea, la Obârşie, Ploştina Notăraşului, Rotundu, Şanţul Popii, Ştirbina, Vârful Dealului, Vârful Nedeii": Hd 10; „Ape: pârâul Măciucii, Runcu; dealuri, văi; Barda, Blidar, Calea lui Brătuşiu, Calea Morii, Cerişorul, Cerul, Chilii, Coş, Dealul Ciorii, Dealul Galbenii, Dealul Negrinii, Dealul Românesii, Dealul Stezii, Dosul Lelesii, După Deal, Galbena, Gostoia, Grunul Lemnelor, Grunul Nădrabului, Grunul lui Verticel, Între Guri, Jireada, Leleasa, Liordea din Sus, Macoviştea, Mâineasa, Muchea Runcului, Negrilii, la Pâraie, Piatra Stezii, Pietriş, Plai, Plitan, Pravăţul, Purcăreţ, Runcuri, Ţiparda, Scoalu, Strezii, Valea Bărbosii, Valea Caprei, Valea Dobrii, Valea lui Inuruş, Valea Lăpuşului, Valea Moghii, Valea Neagră, Valea Ogradelor, Valea Românesii, Valea Spinului, Valea Stezii, Valea Vârciorobului, Vârful lui Carpen, Vârful Poienii, Verticel, Voineştiul, Zăpozea Câinii, Zăpozea Largă, Zâpozea lui Mihai": Hd 11; „Ape: pâraie: Bilca, al Cerbului, Muşceţului, al lui Poni, Reu, Săcărilor, Stanciului, Val de Pietre, Valea Boroslavului, Valea Iloii; zonă muntoasă: Delurel, Megeleane, Musceţ, Ogăşele, Valea Clascului (Teascului), Valea lui Toboc": Hd 12; „Ape: văi: a Bradului, Mare, Negoiesei, a Pesterenilor, a Tulii; Depresiunea Orăştiei: Valea Plăşii, Zmidă; holde: Cioanca (fânaţe, pădure), Chietrari, Costini, Faţa Glămeii, Dosu lui Mihai, După Coastă, În cei Deal, Mogolaş, Piatra Grădiştei, Slăvu, Sturzeşti, Poiana Mare, Prislop, Râpa Naltă, Şărmuri (păşuni), Valea Mare, Vârfu cu Fragile, Viezuri (păşuni); pădure: Copăcel (era numai pădure de goruni), Făget, Fergiele, Gurdeal": Hd 13; „Ape: Paroş; Câmpul de către Coroieş, Dealul Piatra Mâţii, Dealul Sălaşului, Şesul Zăvoaie": Hd 14; „Ape: Romos; Podişul Transilvaniei; dealuri: Comorile, Mic, Poiana Lungă; câmp, fâneţe: Calea Oraşului, Câmpu Mare, în Deal, în Faţă, Lunca, Peret, Prelunjin, Pucioasa, Sărături, Stricata, Şesul Lung, Şoarţa; păşune: Comori, Hambu, Ploştină": Hd 15; „Ape: văi: Ciungilor, Mijlociei, Săriturii, Sărunii, Stânii, Tisei; dealuri: Bucurescilor, Câinelui, Fragilor, Ludu, Măgurei": Hd 16; „Ape: Crişul Alb, Pârâul Bozului, Pârâul Varului, Valea Ponorului; depresiune montană: Drumul spre Basarabasa, Drumul spre Vaţa de Sus, pe Dâmb, Fabrica de Var, Highiu, pe Rât, la Ştiubei, Ticera, Ţarină, pe Vale, la Varniţ; dealuri: Bălanul, Boaşeta, Bozul, la Casa Vancului, la Ciulinu, Coasta Mare, la Corni, Gura Pârâului Bozului, Muşătoaia, în Meri, Peste Criş, Piatra Buhii, Sub Dâmbla": Hd 17; „Ape: Târnava Mică, pâraie: Buziaş, Doroşteu, Râtu Popii; dealuri: Dealul lui Miklos, Doroşteu, Holomkőz, Râpău, Sărătură, Szabomatikukjo, Vârleştii": Ms 1; „Ape: pâraie: Bunii, Cioncaşului, Grebenişului, Lechinţa, Popii, Valea Rece; dealuri, văi": Ms 2; „Ape: Pârâul Fundăturii (când seacă, se face cucuruz), Valea Beicii, Valea Seacă, Vâlcea; depresiune, coline; dinspre sud: Dosu, Dosu din Jos, După Deal, Faţa Cetăţele, Corlaţi, Fundătura, Grâul Ursului, Peste Vâlcea, Râtu (şes), Sugrişor, Şesu, Valea Mare, Valea Ursului, Vârful Bercului": Ms 3; „Ape: Pârâul Nirajului şi Pârâul Valea Mare; deal şi lunca Nirajului": Ms 4; „Ape: Comlod; Apătăii, Balaur, Borşa, Chichineia, Chisăliţa, Dosu Petii, Locu lui Stoianovici, Neag, Pădurea Căpuşului, Peste Tău, Tinereaua": Ms 5; „Ape: pâraie: Budunei, Bunii, Ciurgău, Colţului, Valea Fundăturii; dealuri, văi: Cânepişte, Coasta Tăului, Cremenişul, Dealul Căstăilor, Dealul Popii, Dealul Zăpodiilor, Dosul Budunoiului, Dosul Colţului, Dosul Fânaţelor, Dosul Fântânii, Dosul Luncii, Dosul Tăului, Dosul Urmenişului, Faţa Budunoiului, Faţa Bunii, Faţa Râpii, Fânaţele, Gropcile, Podiru, Râtul lui Deju, Râtul Mare, Tăul lui Deac,

https://biblioteca-digitala.ro

Valea Fundăturii, Valea Urmenişului": Ms 6; „Ape: Pârâul Satului; dealuri: Gardul Lupilor, Lipolţ, Puturosu": Ms 7; „Ape: râul Gurghiu, pâraie: Hodăcel şi Isticeu; regiunea colinară din sud estul Depresiunii Transilvaniei în zona premontană a Munţilor Gurghiului, lunca Văii Gurghiului, la poalele munţilor": Ms 8; „Ape: Idicel, Valea Cornii; dealuri: Dealul Potocului, Faţa Măgurii, Măgurişa": Ms 9; „Ape: Lechinţa, care aici se cheamă Comlod; Berc, Creţu, pe Deal, Dealul Dracului, Dealul Sebediului, Labu Dinapoi, Mălăişte, la Moară, Pădurea Lechinţii-Hodaie (păşune), Pe sub Pădure, Podirei, Podmet, Rât, Sighetul Ciocănelu, Sus în Jos, la Zâne": Ms 10; „Ape: Mureş, Valea Luieriului; de la est: Coasta Râtului, Printre Hotară, Fundoaie, Pădurea Baranului, Între Uricuri, pe la Uricul lui Ilie, pe Faţă, Capul Dealului; pământ dat după Război: Almaşu, Hotarul Dredatului, Hotarul Săcalului, Jupane, Moceara, Obreja, Orgaşia; toponime din hotarul Bantaşului Vechi: Balca, pe Brişteni, Corhanul (pădure), Deasupra Crujocului (pădure), în Făget (pădure), pe la Râturi, pe la Rovinca, pe Vale": Ms 11; „Ape: pâraie: de la Casa de Piatră, al Crucii, al Fundăturii, de la Gureţi, al Ploştinarilor, al Scroafei, al Stânii, al Vii; Calea Archiţii, Coasta cu Braţe (vii), Coasta Furcii (e un gurgui mare acolo, probabil au fost furci [de spânzurători?], Coasta Roadăşului, Coastele Morii (a fost moară cu apă), Corniş (fânaţă), Dealul Pandrii (păşune), Drumul Cloaştefului, Dumbrava, După Grădini, După Vii, Fâneţele, Feţe (păşune), Fundătură, Grădina Mânjilor (pădurice), Grădina Vinţelerului, Groapa Oancii, Heghiuri (păşune), Lăzuleş (fânaţe), Lunculiţa, la Movile (arabil), Pădurea Buget, Pădurea hai Mare, Pădurice (păşune), Plioştile (fânaţă), Poiana, Roura (arabil), la Sărături, Şesul Oamenilor (aici era terenul oamenilor; restul era al grofului), Tufele (pădurice), Valea Scroafei": Ms 12; „Ape: Pârâul de la Rât; Bercu, Boţocul, la Buduroi, Către Almaş, la Cetate, la Chiatră, Chichinisa (pădure), Chisina, Coasta Râpii, De după Deal, Delniţele, Dosurile, pe Faţă, Fânaţile, Grădina Curţii, la Gureţe, Hagău, Hodaie, Labu, Lompaş, la Măzărişte, la Ogradă, la Pari, Pârloagele, Râtul, la Salcă, Soci, la Stână, Sub Pădure, din Sus de Sat, Viha, la Zăloage": Ms 13; „Ape: Mureş, pâraie: Androneasa, Căpăţâna, Căsii, Coborului, Costeasa, Creanga, Fântânelu, Frăsinet, Listeş, Lod, Lupului, Moara Dracului, Pana Bradului, Peşcoasa, Porcului, Răstoliţa, Tăltău, Tisa, Tomoroaga, Trocilor, Ulmu, Urdea, Valea Gălăoaie, Valea Visa, Vârşa; Lunca Mureşului, Munţii Căliman; Aleiu, Ciumina, Dealul Făgetului, Lunca Mare, Padinul, Podireele cu Butucii, Podireul Răstoliţei, Podireul Şcolii, Tarniţa, Valea Răstoliţei, Visa; munţi: Bradu Ciont, Chica, Dealul Alb, Dealul Lat, Drăguşul, Negoiul, Piciorul Popii, Pietrosu, Răchitiş, Steja Drăguşului, Voivodeasa": Ms 14; „Ape: nu sunt în moşie; şes, deal; Dealul Ridicatu, Dosu, După Curmătură, După Vale, Faţa, Fânaţe, Mădăreşti, Păşunea, Pârloage, Podinacu, Răzoare, Valea Măţăului": Ms 15; „Ape (pâraie, văi): Mălăieşti, Pârâul Crucii; văi: a Ciorii, a Frăţii, a Glodului, a Pădurii, a Uriaşului; dealuri, văi: pe Babe, Capu Dealului, Faţa Ursului, Dealul Popii, pe Dos (Berleşu), Dosul Beiului, Dosul Făgădăului, După Faţă, la Gaura Sângerului, la Lecuri, la Melini, la Omeghii, Pământul de la Cruce, Râtul Grofului, la Sâiacob, în Secăluşa, Spuza, Şâlea, Ştefăneasa, în Ţarină, Urieşu": Ms 16; „Ape: Cuejdel, pârâul Dracului, al Niţului, Valea Poienii; dealuri: al Bontii, al Cânepelei, al Istăţelei, al Mâncelului, al Niţului, al Runcului, Poiana Tomii": Ms 17; „Ape: Someşul, Valea Fâneţelor (cursul mijloociu al Hlubei), Valea Urdii (cursul superior al Hlubei); marginea luncii Someşului şi poale de dealuri de sub Munţii Mezeş: Aluniş, Arini, Bocsid, Caba, Ciocârlău, Ciuhă, Clinţ, Colibi, După Tău, pă Feţe, Gloduri, Părău (Fundu lui Macarie), Prunduţ, Soroş, Şesul, Ursoi, Via cea Goală, Zăvoi": Sj 1; „Ape: Lunca, Măhăiasa, Valea Ragului; Muntele Meseş, dealuri: Citera, Dealul Gurguiutului, al Lupului, al Negreanului,

https://biblioteca-digitala.ro

al Porumbacului, Grădiştea": Sj 2; „Ape: Valea Cizerului sau Valea cea Mare, Valea Secăturii; dealuri şi văi: dinspre nord: Coasta, Colţ, Valea Sacă, Bulci; păşune: Capu Dealului din Sus, Cetatea, Coasta Secăturii, Dealul Boteştilor, Dos, Goz, Subcoaste, Surivchi, Valea Rupturii; fâneţe şi pădure: Ciungi, Dealul lui Coară, Dealul Cozmii, Dealul lui Gordan, Dealu Haşcului, Dealul Michii, Dealul Omului, Dealul Satului, Dealul Tocului, Fundătură, Gropi, Mânăstire, Pă după Gropi, Piciorul lui Grui, Plopiş, Râtu Chionchii, Trestie, Valea Ademniresei, Valea Bendii, Valea Crisnişorii, Valea Secăturii": Sj 3; „Ape: Valea Chilioarei sau a Diusodorului; dealuri, o mică depresiune între dealuri, văi: dealul Căstaurului, la răsărit; «căstau» = spânzurătoare; pe vremuri, când făcea cineva o greşeală, era spânzurat acolo; Dealul către Archid, Valea Cătulaşei, la apus; Dealul Mincului, Seru": Sj 4; „Ape: Pârâul Bălaşului, al lui Ion, Valea Iepei, Valea Văcarului; dealuri, vale: Ciuhă, Măgura, Pogocu": Sj 5; „Ape: Valea Almaşului, a Peşterii, a Popii, a Şesurilor; dealuri (coaste): Coasta Cârnoaiei, a Peşterii, Dealul Popii, al Târgului, Secătura": Sj 6; „Ape: Halmăjd, văi: a Dumoii, Josanilor, a Moşieştilor, a Moşincăteştilor; deal": Sj 7; „Ape: văi: a Briscăneştilor, a Buticii, a Cornilor, a Drăgoşeştilor; dealuri: Bartoca, Barunului, Berc, Bidisig, Boncii, Bobă Rât, Carpeni, Chişcuţ (fântână mică), Cotrici, Fileş (vârf), Hosu, Măgdana, Mesteceni, Mughiuruş, Pustă, Râtu, Tenche, Zilebic; drumuri: de la Berc, al Boancei, al Boartei, al lui Cartobic, al Catriciului, al Horvatului, de la Hossu, al Râtului": Sj 8; „Ape: Pârâul Gheţii, Pârâul Orbanului, Pârâul Părinţilor, Valea Dreaptă, Valea Strâmbă; Cornişori, Dâmbul Arinilor, Dâmbul Cremenii, în Deal, Dealul Popielicului, Dealul Şerburilor, Deasupra Hopoii, Dobârca, Dos, Dosul Cornitului, Dosul Paielor, După Deal, Fânaţele Groşii, Fundătură, Fundu Lupilor, Fundu Şerpelui, Fundu Ursului, Golişte, Groapa Arşicoaia, Groapa Corbu, Groapa Crăciunului, Groapa Gurişoarii, Groapa Jugaştrii, Groapa Leurzeaua, Groapa Nucului, Groapa lui Papălapte, Groapa Strâmbinosu, Groapa Toaderu, Groape, la Gruieţe, la Guera Cornişorilor, Gura Râniilor, Guşata, la Hopoaia, Între Hotare, Lupi, Maziri, Muşata, Orăşu, la Pătraşca, Podereele Groapelor, Poduri, Poiu, Priloagele, Purcăreştii Dumeştilor, Purcăreştii Ilenii, pe sub Rotundu, Stânişori, Şerpele, Unguru, Ursu, Valea Dreaptă, Zăpoza": Sj 9; „Ape: Mureşul, Pârâul Şcolii, Valea Almaşului; Braniştea, Coasta Bârsului, Coasta Briceagului, Dâmbul Cucului, Grâul Ursului, Piatra Corbului, Piatra lui Pintea": Sj 10; „Ape: Hârtibaciul, pâraie: Bârgului, Chelteorului, Furcilor, Hârţa, de Laturi, de Mijloc; limita sudică a Podişului Transilvaniei; arabil: Bârcu, după Biserică (biserica săsească), în Bucium, la Butulău, în Hanca, sub Hămuci, la Hulă (deal mare), Între Verze (popa saşilor a avut pământ acolo şi punea numai verze), în Jos de Vad, la Lăcuţ, la Moara Veche (ar fi fost o moară acolo), în Pârâul Furcilor, Pârâul de Laturi, în Pârâul de Mijloc, în Poiană, în Purcăreaţă, după Ruduberghi, la Ruduberghi (faţă), în Sorlea, în Şes, Zăpodia; păduri: a Bisericii, Făget, Faţa Hulii, Hârla (Hârliţa), Roianului, Ruduberghi, în Valea Agniţii; păşuni: în Gropane, Hârla, în Mesteceni, Pârâul lui Baltoş, Pârâul Furcilor, la Pop, în Poteacă, către Şorlea": Sb 1; „Ape: Târnava Mare la 9 km, Biertan; bazinul Târnavei: Fetea, Groapa Dupuzului, Gruisăle, Klöni, Livând (arabil), Neselar, Valea Lacului": Sb 2; „Ape: Fizaşul, Podul Păucii, Valea Hireanului, Valea Ţiganului, Valea Velţii – apele se duc în Târnava Mare şi în Târnava Mică; Bodieşul, Botorca (spre nord), Dâlma Labului (pe aici sunt ţelinile), Dealul Bodişului (la est), Dealul Buziaşului (spre nord), Dealul Furcilor (între est şi nord), Dealul Săsesc (Cânechile, aici s-a pus cânepă), Dealul Velţii, Dealuri (spre nord), Doşteag, Făgădaiele (spre sud), Fizaş (pe unde se urcă la Hulă), Fruntea Dealului, în Fundătură, Groapa Popii, Hânşurile, Hula (spre sud), Merdes (pădure), Pădurea Beldea, Pădurea Dumbrava (spre sud), Podul Păucii, Râtul Poterilor, Şesul Morii, la Tufele

https://biblioteca-digitala.ro

Roşii, Valea Rece, Viile Bodeşului, Viile Nouă (sunt plantate de foarte mult timp, că şi în timpul iobăgiei atât avea un om, o arie sau două de vie)": Sb 3; „Ape: Arpăşel, Bilca, Laita, Valea Seacă, toţi afluenţi ai Cârţişoarei; şes: Copriniş, pe Grui, pe Mal, pe Sminca; deal: Coasta lui Nadic, Cula Ovesilor, pe Gralaita, pe Măluşel, pe Sprâncea; munţi: Arpăşel, Bilca, Laita, Valea Doamnei": Sb 4; „Ape: Cibin, Mărăjdie (un pârâiaş); Lunca Cibinului, dealuri până la Munţii Cibinului": Sb 5; „Ape: Bistra, Ciban, Dobra, Frumoasa; zonă de munte": Sb 6; „Ape: Hârtibaci, Secaş; dealuri şi văi: Bârc, Bârcul Şulerului, Bobdă, Bribchini, Budălău, Calea cu Bei, Calea Gusului, Capul Luncii, Cu Capu-n Luncă, Coasta lui Ilie Rău, Coasta Lupului, sub Coastă, Curmătura, Dealul Viilor, la Făgădău, Fâneţe, Gorganul Mare, Gorganul Mic (s-au găsit oale de pământ cu urme de incinerare, dar n-au fost cercetate arheologic. Gorganele sunt în Dosul Perilor, la Ţiglărie), După Moldă, Gura Padinii, Hulă, Între Pârauă, Lunca Fundăturii, Lunca de Jos, Muler, Padina, în Peri, Piciorul Apoldului, Plomoade, Răzorul Căplanului, Redea, Sărături (aici, după cooperativizare s-au scos fragmente de ţiglă şi cărămidă romană), Stăuina, Sub Bobdă, Şesul de Sus, Şura Gusului, Valea Părului, Zăloage": Sb 7; „Ape: Cibinul, Hărtibaciul, pâraie: al lui Braghel, al Crucii, al lui Miclăuş, al Teişului, al Viilor; lacuri: al Bradului, al Taberei; terenuri arabile: Balta, la Cărare, la Crucea Feciorilor, la Crucea lui Rotariu, Dealul Fântânii, Dealul Găochi, Dealul Şesu, Dealul Veştemului, în Delniţe, După Biserică, Grădina Bucşii, în Grind, Între Drumuri, la Podul Râului (Cibin), Prundu Vadului, pe Râu (Cibin) la Deal, de Sus din Drumuri, Vadu, Via lui Anghel; fânaţ: pe Calea Muntelui, la Cărare, în Gât, Între Iazuri la Chivuţu, la Podul de Fier, la Podul Râului, în Rogojină, Şomâldori; pădure: de Către Veştem, Coada cu Mesteacăn, Coasta Boilor, Coasta Grădinii, Dealul Feţei, Dealul Luncilor, Dealul Nucilor, Deasupra Cărărilor, în Gropi, la Omu ăl Mort (a fost omorât un om. Oricine trece pe acolo rupe o creangă, o înfige în pământ şi când se adună multe, li se dă foc), în Pisc, la Trei Morminţi (ţiganii din satul vecin, scoşi de saşi din sat, şi-au făcut bordeie acolo), Valea Cioarei, Valea Cristianului; islaz la Păşunea Boilor": Sb 8; „Ape: Râul Caselor, Sibişel, Şteaza, Valea Burului, Valea Muntelui; Bătrâna, Bucşa, Buru, Capra, Dârjan, Dealul Săcelului, Ghehan, Groşii, Muncelu, Runc, Valea Muntelui, Valea Plaiului": Sb 9; „Ape: Oanăş, Oltul, Pârâul Luncii, Valea Blidariu, Valea Igoblei, Valea Marcului, Valea aia Mică (Valea Hotarului), Valea Nucilor, Valea Sadului; dealuri, lunca şi terasele Oltului: Coasta Mandei, Coasta Sârbului, după Coaste, Între Văi, din Jos de Vale, Lunca de Sus, Piscul Igoblei, în Prigoană, Prundu de Jos, la Vad": Sb 10; „Ape: Colba, Pârâul Popii, Pârâul Ursului, Râpa, Vin; Depresiunea Şeicii: la Coasta Turcilor (se spânzurau cei făcători de rele), Dealul Mărului, Gherghelău, Gruiu Bisericii (acolo ar fi fost o biserică), Gura Fagilor, la Lăcuţ, Pădurea din Sus, pe Râpă, la Roghină, în Soci, Între Şuri, Valea Lupului, Valea Mare, Valea Podului, pe Visa": Sb 11; „Ape: Bârză, Lunca, Pârâul Barbeş, Pârâul Bumbii, Pârâul Calea Pleşii, Pârâul lui Carotă, Pârâul lui Ghişă, Pârâul Negru, Pârâul lui Petruţ, Pârâul Peşterii, Şugajele, Tilişcuţa, Valea Mare, Valea Mică, Valea Muierii, Valea Radului; munţi: Bolindru Mare, Crinţ, Frumoasa, Sărăcinul Mare, Tarnea Tilişcanilor, Turişoara; dealuri: Bălţate, Butila, Cătănaş, Cetatea, Dealul Dorului, Grădina lui Măneg, Mărunţişu, Plaiul; plaiuri: Lăcenţe, Pleşe. Dealul Dorului este la hotarul dintre Tilişca şi Rod. Când plecau ciobanii din Rod cu oile în Dobrogea, în Baltă, în Rusia, femeile, fetele, copiii, rudele îi petreceau până pe coama dealului. Aici se sărutau înainte de despărţire. De aceea dealul s-a numit al Dorului": Sb 12; „Ape: Lunca, Valea Mare; deal şi munte: Arini, Capu Dealului, Coastele, Delniţele de Mijloc, Delniţele din Vadu, Fruntea Neagră, Dealul Nucilor, Staule": Sb 13; „Ape: Mârşa, Oltul, Răcovicioara; podiş, şes: Gârbova, Munţii Suru, Scara": Sb 14.

https://biblioteca-digitala.ro

TOPONIME SPECIFICE

Defrişarea pădurii: „Arsură (lângă dealul Bărăştilor), Curătura (la dealul Sohodolului), Dealul Runcului, Jarişte, Muntele Runcu, Pădurea Runcului, Pârlita, la Poiană (lângă comuna Horea), Pojorâtă (pe Arieş în jos), Prelucă (deal), Târsă (deal); în pădurea Dos este poiana Câmpul cel Mare şi poienile Piatră şi Zapodia; în pădurea Cerbu sunt poienile Heristaşu şi Sub Deal; Secătură era numele unei comune din vecinătate, care azi se cheamă Vadu Moţilor": Ab 1; „Dosul Dumbrăvii, Sulazuri, Tăietura": Ab 2; „Au rupt pădurile şi astăzi se cheamă Poiana Domnească, Stâna Mezeului, Ulmu": Ab 5; „Poiana Ascunsă, Secătură": Ab 8; „Crucilor, Coasta Seciului, în Curătură, în Jerişte, în Lazuri, Poiana Babei, la Poieni, în Prelucă, Runcu, în Seci, Secături": Ab 9; „Arsura, Colţul Runcului, Curătură, Lazurile, Secătură, Poalele Runcurilor, Preluca Cornenii, Preluca lui Dubel, Preluca lui Indriu, Preluca cea Lungă (prelucă = poiană), Râncurele, După Runcuri, Runcurile, Şesul Râncurile, Şesul Târsei, Târsa:": Ab 10; „În Poiană": Ab 11, BN 6, Hd 7, Sb 1, 11; „Prisaca, Runcuri (pădure, fânaţ), Faţa Runcurilor, Poiană, Dumbrava": Ab 12; „Poieniţă, Poiana Fertini": Ab 13; „Runcani": Ab 14; „Arsurile, Oaş": Ab 15; „Laz, loc arător şi cositor": Ab 16; „Coasta Arşiţei, Curătă Oaşa, Pârlitura Oaşa, Prisaca, Runcu Bârzănii, Dosul Seciului, În Seci, Preluca Gadului, Poieniţă, În Poiana Pietrei": Ab 19; „La Citeră, în Băhale, Poiana din Vârfu Poienii, Săcături, Dealu Rudelor": Ab 20; „La Arsuri, în Poieni, la Curătură, la Runc": Ab 21; „Arşiţa, Ciungi, Dealul Pietrei, Poiana Calului, Poiana Slatinei, Poiana lui Ţarcă, Poienile, Preluci, Runcu, Secătura, Tătărcuţa": BN 1; „În Branişte, Lazu": BN 2; „Lazu Popii, pe Lazuri (lăzuire: se tăia copacul apoi se scotea ciotul; teren cultivat, azi), Poiana, Poieniţă. La Dumbrăviţa (sat aparţinător comunii), pe dealul Ciungi a fost un incendiu, după care s-au scos lemnele şi a crescut din nou pădure; Târşă, pădure subdezvoltată": BN 3; „În Poieni, Stejăriş": BN 4; „Arşiţa, Secături, Sehelbe (loc unde s-a tăiat pădurea)": BN 5; „Arsa, Loză, Lunca Arsă, la Poiană, Preluca Zmeului, Runcu, Secătura, Valea Lazului Mare, Valea Lazului Mică, Valea Poienii": BN 7; „Runcurile, Săhelbe, Semănătură": BN 10; „Arsuri (loc arabil azi), Dumbrăvi (a fost cândva pădure), Poiana Săvoaiei, Poiană (arătură), Poieniţa, la Prisăci (păşune), pe Runcuri (arabil, păşuni, azi), Tăietură (păşune)": BN 11; „Lazul Berivoiului, Lazul lui Novac, Poiana Fântânii, Poiana Ferigii, Poiana Mare, Poiana Pietriceaua, Poiana Pleşii": Bv 2; „Oloşag": Bv 3; „Lazul Cândrii, Lazul lui Tămaş, Lazuri; numele de Poiană îl au mai multe locuri din hotar – Poiana Ţentului, Prelugi": Bv 4; „Lazuri (este o poiană, se cosea): a Domnului, a Nemeşului, a lui Nistor, pârâul Lazul Nemeşului, Lazul Râpcii; Calea Dumbrăviţei, Calea Pojorâtei, râul Pojorâtei, Tăietura": Bv 6; „Poiana Clăbucetului, a Lacului, a Stânii – fiecare munte are o poiană, Seciu (a fost pădure); aici, după tăierea copacilor rămân buturugile": Bv 7; „Laz (păşune pe Valea Rece), Poieniţă, Tăieturică, Valea Popii": Bv 8; „Laz, Pârjol, Seciu": Bv 9; „Loancinul": Bv 10; „La Aşchii (Poiană), Braniştea, Dumbravă, Lazuri (pădure şi fânaţe): Lazul Boldii, Lazul lui Crăciun, Lazul lui Pătraşc, Lazul Neculii, Poiana Rainii (pădure, până la Cornul Fagilor), Poiana Şănţii, Poiana Tărâţa, pe Şeţ, Tăietură (la Şipote)": Bv 11; „Seci": Bv 12; „Rârişte": Bv 13; „Lazuri": Bv 14; „Ciuturugi, Jariştea, Laz, Pârlitură, Poiană": Bv 15; „Poieni: Cărarea Laţilor, Cordanu, Golu, în Luncă, Luturile, a Mechiei, Piscul Alb, Pleaşa, a Şteghii, a Voicului": Bv 16; „Braniştea, Dealul Poienilor, Poieni": Cj 4; „Dumbrava": Cj 5; „Dumbravă, Laz, Lazul Lazarii, Lăzuţ, Poiana Ciorii, Poieni, Prelucă, Săcătură": Cj 6; „Cornul Dumbrăvii, Lazuri, în Poiana Domnească, Poieni, Tăietură": Cj 7; „Arşiţă, Dumbravă, Faţa

https://biblioteca-digitala.ro

Arşiţei, Poiana Cioncoş, Poiana Jidrutului": Cj 8; „Delul Diecilor, Grădina Negrii, Între Hotare": Cj 9; „Arsura, Curăţitură": Cj 11; „Hârsă, Prelucile, Runcu, Runcuri, Săcătura, Socii": Cj 12; „Poiană, Secătură": Cj 13; „Butuceii, Poiana Ferii, Tăietură": Cj 15; „Arsuri (cătun), Dumbrava, Lazul, la Lunca Poienii, Târsă (câmp pentru fânaţ)": Cj 16; „Dumbravă, la Lazuri, Lazul Omului (probabil s-o lăzuit, zice informatorul), Poiană": Cj 17; „Buţuri": Cj 18; „Pe Cipcheş (azi, fânaţă), Dumbravă, Poiana Bătăturii, Poiana Pleşcii, Poiana Sărată, Poiana Vântului, Tăiata, la Tăieturi, Valea Dumbrăvii. Aici defrişarea s-a făcut prin tăierea copacilor, scoaterea cioatelor şi arderea lor, proaspete sau putrezite": Cv 4; „Poiana Cusuruşului": Cv 5; „Poiana Biţii": Cv 6; „Pârjolaş, Piliş, Poiana Gorodicului, Poienile Zânelor": Cv 7; „Poiene: Berzelor, Buceagul, Butuci (izvorăşte pârâul Bâsca Mare), Clopotniţa, Drumul Despărţirii, Fabricii, Fagul Curat (1440 m), Muntele Iacob, Pal, Piscul Hoţilor, al Secerişului": Cv 8; „Arşiţa, Pârlitură (lângă pârâul Cupela), Poiană, Prelucă, Runc. Defrişarea: se tăiau copacii, se ardeau şi se scoteau rădăcinile": Hg 1; „Arşiţa": Hg 2; „Pârlitură": Hg 4; „Arşiţă, în Pârleală, Poiana lui Botă, Poiana Curcăilor, Poiana Puiului, în Prelucă": Hg 5; „Bâtca Rocoteş, Dosu Răchitişului, Faţa Răchitişului, Pârlitură, Prelucă, Smida Anitei, Smidă, Tăietură": Hg 6; „Lazul lui Miela": Hg 7; „Făgeţel, pe Runc, Piciorul lui Niciţă, pe Saştiu": Hg 8; „Lazuri, Poiana, Târsele": Hd 1; „Poiana Bogionilor, Poiana Mare, Poiana lui Stan, Preluci, Prisaca, Târsa": Hd 2; „Arsură, Gărână, Jară, Pârlitură, Poiană, Prelucă, Sacă, Tăietură": Hd 4; „Arsură, Tăiata": Hd 5; „Gărână, Pojorâtă": Hd 6; „Curătură (două locuri cu acest nume), lazul Mălean, Poiană": Hd 8; „La Pleşa": Hd 9; „Preluci, Poiană (sunt multe toponime Poiană), Seciu": Hd 10; „Lazuri, Poiana, Runcuri": Hd 11; „Gărână (loc defrişat, aici stăteau şi mai stau oile), Poienile Lungi": Hd 12; „Curătură, Prisacă, Runc": Hd 13; „Arsuri, Leş": Hd 14; „Poiana Lungă": Hd 15; „Benedina, Horni, Lazuri, Murtatu, Preluci": Hd 16; „Lazul Marcului, la Poiana": Hd 17; „Arsa, Cioncaş – Bitea, Laz, Pojorâta": Ms 2; „Locul defrişat se cheamă aici Livadă sau Moină": Ms 5; „La Arsuri, Locul Ars, la Secătură": Ms 6; „Crepari, Dealul Nucilor, Lazuri, Pelioară": Ms 7; „Tăietură": Ms 8, 10; „Laz, Măgurişa, Pleşa": Ms 9; „Almaş (loc defrişat din pădure), Tăietura din Crujoc": Ms 11; „Dumbravă, Laz, Lăzuleţ, Poiană": Ms 12; „În Laz": Ms 13; „Gălăşoaia (Runcu), Gura Secului, Laz; poieni: (păşunate pe timpul iernii): Aleei, Arşiţa, Bejenaria, Bortă, a Bradului, Căpăţâna, Chei, Ciungitură, Ciutcoş, Deluţ, Făget, Fântânelului, Ferigii, Frăsinet, Glodeţ, Gura Scurtului, Laz, Lăptăria, Lăstuni, Listaş, Lunca Mare, Lungă, Moldoveanca, Paltin, Piciorul Popii, Pietrosu (hotar cu Bârgăul), Podiree, Podireul Vişeii, Porcu-Brad, a Porcului, Pripor, Prislop, Rămeţel, Ruştii, Sărăcin, Secu, Şteala, Tarniţa, Tătarului, Tăul Zânelor, Tei, Trepâraie, Ţiganca, Ulmului, a Vârfului Mare, a Vişei, Tisa, Valea Porcului, Vârful Runcului, Vârşa": Ms 14; „Secăluşă": Ms 16; „Branişte, Mesteceni, Runc, Secătură": Ms 16; „Tăieturi": Sj 1; „Tăietură în Meseş şi Valea Ungurului": Sj 2; „Coasta Secăturii, Dâmbu Arsurii, Prelucă, Valea Secăturii": Sj 3; „Căcatu' Vacii, Dumbravă, Fuştea, Măgura, Picioarele Ursoii": Sj 5; „Belte, Brădăţel, Călăuşu, Cărbunari, Dealul Lupilor": Sj 6; „Poiană": Sj 8, Sb 11; „Poiana Catiră, Poiana Largă, Poiana Muscoaiei, Poieni": Sj 9; „Pe sub Vii, Poiana Tomânesei": Sj 10; „Curătură (este însă o porţiune a vetrei satului), Tăietură": Sb 3; „Poiană, Tăietură": Sb 4; „Coasta Arşiţa, în Curătură, Jarişte, Pârleală, Poieni, Runcu; la Coasta Arşiţa şi la Pârleală sunt locuri cu fâneţe arse uneori de insolaţia puternică": Sb 6; „Buturugi, Curătură (la fâneţe)": Sb 7; „Poiana Mare, Poiana Mălaiului (a fost un cioban numit Mălai)": Sb 8; „Laz, Runcu, Secătură, Tăietură": Sb 9; „În Laz, Poiana Itului, Poiana Mare, Poiana Ţapului": Sb 10; „Tăietură": Sb 13, 14.

https://biblioteca-digitala.ro

Vii: „Dealul Boierului, Dealul Unguresc, După Deal, Ghiharea, Hâj, Măgura, Rujaj, Sălişte, Subcale": Ab 3; „Faţa Viilor, Viile Domneşti (unde avea şi Vlădicu vie), Viile dă cătă (către) români: Ab 4; „La Ghie, Prunii Viilor": Ab 6; „Sub Vii, Viile Pustii": Ab 7; „Valea Vii": Ab 11; „Viile din Jos, Viile din Sus": Ab 13; „Chepchenu, pe Ganhet, Între Vii, Nedaştenău": Ab 18; „La Vii, Murgău, Sub Vii, Via Grofului": BN 2; „Buna, Cofonberiş, Între Vii, Rupeşul, Sub Vii, Zontul": BN 4; „Coasta Fântânii, Godovana": BN 6; „În Vii; vii au fost de prin 1928 până prin 1962": Bv 10; „La Vie": Bv 13; „Coasta Viilor, Dealul Viilor": Cj 4; „Via lui Maciunel, Viile Româneşti, Via lui Verziu": Cj 7; „La Via; au fost vii, azi, livadă de pruni": Cj 17; „Măcicaş (rom. fâneţe), Mălăieşti, Rujaş": Cj 18; „Via Domnească": Hg 7; „În Faţa Coastei, la Gorgonel": Hd 13; „Dealul Mic, Hanţagor, Holga, Hurdeie, la Piatră, Şliunc": Hd 15; „Sagnăr": Ms 1; „Dealul Viilor, sub Vii": Ms 2; „Vii în Borşa, în Roia, Via lui Debor, a lui Ianoş": Ms 5; „Sub Vie, Zăpodii": Ms 6; „La Coastă": Ms 8; „Pe Podirei": Ms 10; „Deasupra Crujocului, în Jii (vii) deasupra satului; azi nu mai sunt": Ms 11; „Coasta Viilor, Dealul Viilor": Ms 12; „La Nuci": Ms 13; „După Vale": Ms 15; „Faţa Ursului, Secăluşa, Ştefăneasa, Urieş": Ms 16; „Via lui Becşi (au rămas doar urmele, prin pruni, nuci)": Sj 1; „Brustureasa, Bulgăru, Costa Peşterii, Dealul Bară": Sj 6; „Viile Mari, Viile Mici": Sj 8; „Sub Coaste, Sub Văduţ, Via Boteştilor": Sj 10; „Valea Ţiganului, Viile Nouă": Sb 3; „Locurile cu vii au toate denumiri nemţeşti: Bleschkirolienbrich (Dealul Cireşelor), Bronzel, Hoasegarten (grădini de iepuri), Kalleberser (Pământ Pleşuv), Kirschenbrich": Sb 5; „La Curmătură şi la Dealul Viilor (şi azi se mai plantează)": Sb 7; „Via lui Anghel (erau vii mai de mult)": Sb 8; „Valea Blidarului, Viile Gherghelonilor": Sb 10; „Dealul Mărului, Rupturi": Sb 11; „La sud de Avrig, în Jii (vii)": Sb 14.

Livezi: „Erau pe dealurile din jur; azi nu mai sunt": Ab 1; „Prunii Viilor": Ab 6; „Grădinile Morii": Ab 13; „Laz, Sub Vii (în jurul satului)": BN 2; „Sunt acum la Dumbrăviţa şi Căianul Mare": BN 3; „Lampaş, Livezi, Savinca": BN 4; „Arşiţă, Secături": BN 5; „Livezile sunt noi; vechi n-au existat": BN 6; „În Luncă, în Răstoci, pe Seaca": Bv 6; „În Ghirloţel, Locu Satului, în Luncă": Bv 11; „Crighinile, Luncile, Râul Sec": Bv 16; „În Groapa Vii, la Livadă": Cj 7; „Lopoşa, Silaşa": Cj 18; „Nu formează concentrări": Hd 1; „Livadă": Hd 4; „Unul singur avea livadă": Hd 13; „Pomărişte": Ms 2; „În Dosu Petrii, Faţa Apătăii (la fânaţe), Tinerea": Ms 5; „Zăpodii": Ms 6; „Din Sus de Biserică, Livada": Ms 10; „Azi, pe Vale": Ms 11; „Grădina din Plioşti, Grădina Vinţelerului, în Laz": Ms 12; „Drumul Făgădăului, Dosul Beiului, Sub Popa": Ms 16; „Lica, în Şesuri": Sj 6; „Grădina Dascălului": Sj 10; „În Dealul Săcelului, în Lunca Mare, în Lunca Mică": Sb 5; „Trainei": Sb 9; „Livadea Blaga": Sb 10.

Odăi, conace: „Colibe la pârâul Berbecului; bordeie în pământ: la Calea Mocanilor, Doştină, Fântâna Ursului, Gura Pârâului, Valea Şotrii": Ab 3; „Hodaia lui Pinca, Crăiţa şi a lui Ion a lui Dumnezeu": Ab 4; „Colibe la Capra (între munţi), Căpăţâna, Desa, Drogu, Muncel, Tiop": Ab 8; „Coşcani, Curături, Dosul Tonii, Dunoaie, Goseni, Hâj, în Jerişte, în Lac, în Murtea, Muchia Lungă, Muchia Mărului, Padina Corbului, Pleşea, în Tăuri, Zăpodia": Ab 9; „Şuri: Deburoasa, Fântâna Rece, Grâul lui Dan, Grâul Întreluşi, Hoanca Chisei, Măgura Dobrei, Movilile, Pâraiele, Runcuri, Şerboiu, Şagăul, Susaiul": Ab 10; „Colibele se găsesc în zona de fâneţe (Hotarul din Sus şi Hotarul din Jos): Ab 19; „La colibi": Ab 21; „La fiecare «tablă» a omului era colibă": BN 4; „Pe toate dealurile din hotarul satului; la Colund, Fundoaia, Fundul Văii, Jghiabul Drimopţi, Vârful Măgurii, Vârful Stegii": BN 5; „Erau căsuţe la fânaţe

https://biblioteca-digitala.ro

în Săcălel": BN 6; „Cârţibav, Hăzboaia, Hoituri, Maria Mare, Maria Mică, Valea Cornis, Valea Mare": BN 10; „La fânaţ, ţarna de la deal": BN 11; „«Căsuţe» la Chiscul lui Bârsian, în Dosul Paltinului, Piscul Mântuloaia, Piscul între Rude, Seciu, Strâmba": Bv 9; „Căsuţe la cătunul Susnemă": Bv 11; „Dălghieş, Dragomiri, în Plai, la Seciu": Bv 12; „Colibe": Bv 13; „Căsoi": Cj 6; „Colibe: sub Cioncoş, Măgheruş": Cj 8; „Colibe: La Trunchii cei Putrezi, Crucile din Jos, Crucile din Sus, Groşciori, Mişcota, Găureasa, Dobroşu, Gârda, Ţigăneasa, Stânişoara": Cj 11; „Căpâlna, Pârâul Neagului, la Tăul lui Roman": Cj 15; „Cetate, Curmătură, Dealul Custurii, Şura lui Roman, Vinta": Cj 16; „Hodăi la Botoşie, Buţuri": Cj 18; „Nu era în hotarul Băcelului ci la Dobârlău pe Piliştea": Cv 2; „Loga, Csereş": Cv 3; „Armane, la Câmpu": Cv 7; „Poiate: la Făgeţel, Fenic (Funduri), între Pârâuri": Hg 4; „Colibe: Budurves, la Ciurgău, Naşcolat": Hg 5; „Colibe în câmp": Hg 7; „Duda, Făgeţel, Gălăuţeş, Hodoşa, Picioruş": Hg 8; „Jdibaş, Măgura, Păiuş": Hd 1; „Coteţe sau conace": Hd 4; „Sălaşe": Hd 6; „Colibe la Cârnitura, Muchea Runcului, Plai, Zăpodu Cerului": Hd 11; „Stâne la Comănicel, Godeanu, Muncel, Steaua Mare, Steaua Mică, Tâmpu": Hd 13; „Stâne la Romosa, Tomnatec, Valea Rea": Hd 15; „Sălaşe la: Ciungi, Mormântu, Murtatu, Vârfu Săriturii ": Hd 16; „Râpău": Ms 1; „Odăi": Ms 2; „Au fost şi sunt şi azi case în hotar: în Apatăii, Balauri, Borşa, Gheja, Mălăişti, Mial, Tinerea": Ms 5; „La Clunga, după Coastă, după Dos, la Dupulă, Mirjoaia, la Pietriş; aici sunt şi târle": Ms 8; „La Hodaie (păşune)": Ms 10; „La Berc, la Boţoc": Ms 13; „Case la hotar: în Capu Dealului, Dosul Beiului, la Melini, în Ştefăneasa": Ms 16; „Au fost doar două colibe. În 1930 s-au făcut case în câmp, dar nu mai există": Sj 2; „Colibi la Ciuha, Măgura": Sj 5; „Colibe: la Coasta Câmoaiei, Dealul Bară, Lica, Poic, Şesuri": Sj 6; „Colibe în numeroase locuri din moşie": Sj 9; „În Bâme, Lazul Cerului": Sj 10; „Colibe la fânaţe. La 23 aprilie oile trebuiau să plece din islaz sus la munte": Sb 5; „Arşiţa, Bătrâna, Căstan, Checea, Coasta Porunghelului, Curătură, Dealul Giurcă, Dealul Lung, Dealul Paştilor, Ghencel, Joagăr, Lăcuţ, Măgura, Mocirle, Muşetoaia, Năvrâp, Nedei, Pârâul Negru, Podoaia, Pogoana, Porunghel, Prihodiştea, Runcu, Tomnostea, Totmane, Urzică, Vajmot, Vâlcele, Vârtoape": Sb 6; „În terenul de păşunat": Sb 8; „Colibi la Buru, Dârjan, Fagii Creţului, Runcu, Secătura": Sb 9; „Dealul lui Mihai, Dealul Satului, Măgura, Neagoe, Plase, Şugaje": Sb 12.

Târle, coşare, oboare: „Stâne şi mutături: Dorna, La Gard, Prizlac": Ab 1; „Oboare la Burmezeu, Ciumerna, Poiana Ascunsă, Tăul Porcului": Ab 8; „Stâne în partea a II-a a hotarului: Comornici, Cruci, Muncel; stâne în partea a III-a a hotarului: Auşel, Cârpa, Clăbucet, Ghilele, Măgura Haţeganilor": Ab 9; „Stâne: Stăuină, Vârtop": Ab 11; „Stâne şi colibe: Hoanca Cornului, Dealul Herdii": Ab 15; „Stâni mutătoare": Ab 16; „Stâne pe Deptău": Ab 18; „Stâne în zona alpină (vara sunt 13 stâne): la Comanul, Stânişoara, Babele, Prisaca, Fetiţa, Luncile Prigoanei": Ab 19; „La Imaş": BN 1; „Dealul Clejii, pa' lu Conacu, pe Sasud, pa' lu Vârtoaie": BN 2; „Stâne: Confonberiş, După Deal, pe Păşune": BN 4; „Unde erau casele în câmp": BN 5; „Târle la Săcălel": BN 6; „Dealul Glodului, Hăzboaia, Hoituri, Măria Mare, Măria Mică, Valea Cornii": BN 10; „Ogor, Unghiul Judeţului": Bv 3; „Stâne în Pleaşă": Bv 4; „Stâne, pe toţi munţii înconjurători": Bv 7; „Muntele Susai, Valea Adâncă": Bv 8; „Stână la Roană Broană": Bv 10; „Târle: la Golu (în munte), în Şteghe": Bv 15; „Târle, la Baba, Budiu, Lupşa, Piciorul Bătrân, Valea Radului": Bv 16; „Stâne pe Gorgan, la Mălăiu": Cj 7; „Stâne: la Brazi, la Horgoş": Cj 8; „Făgeţele, Inaţe, la Stâni (teren arabil în hotar, lăsat un an pentru oi, pentru gunoit), Şipoţele": Cj 9; „Stâna lui Pârv Vasilie": Cj 15; „Cetate, Curmătură, Dealul

https://biblioteca-digitala.ro

Custurii, Şura lui Roman, Vinta": Cj 16; „Stăuroi": Cj 17; „Stâne: Bolaş, Drumu Roşu": Cv 1; „Se fac târle şi coşare, dar se mută periodic, nu sunt locuri fixe. Se fac cam la 18 km distanţă de sat, pe munţii: Clăbuc, Stânişoara, în Dobrile, Golul Lepşii; şi azi, la fel, nu se fac în hotarul satului Breţcu. Erau şi drumuri transhumante pentru oi, până în Dobrogea ori Moldova. Pe la 1910 erau cam 40-50000 de oi şi cam 50 de proprietari; mai târziu erau 100000 de oi. Azi, mai fac în jur de 5 inşi transhumanţă şi ei adună şi oile altore": Cv 4; „Cârlanu, Piliştea": Cv 5; „La Corunguş, Cresteş, Muchia Călugărului, Ochiuruş, Poiana Biţii": Cv 6; „Stâne, la Chiişoara, Dealul Negru, Mănişca, Piliş": Cv 7; „La Tablă; azi s-a «împădurărit»": Hg 1; „Coasta stânei (Esztenasorak)": Hg 3; „Stâne: la Bocuri, Nearoş, la Şandor": Hg 4; „Bâtca, Faţa Racoteş, Hadacia, Muncel, Piciorul Glodului, Piciorul Paltinului": Hg 6; „La Coşare, Lazul lui Miala, Uilac": Hg 7; „Duda, Făgeţel, Gălăuţaş": Hg 8; „Stâne: la Câmpu cu Brazi, Câmpu cu Tei, Comanda, Dos, Poiana lui Stan": Hd 2; „Târlă": Hd 4, 6; „Stâne: sub Cornu, la Stoguri": Hd 7; „Cireşu, Dealu Porcului, Trecătoare": Hd 9; „Oboare pentru vaci sterpe, boi: Balcia; stâne: în Comarnic, în Găieru": Hd 10; „Pe deal, la Colibi, la Peştisala": Hd 11; „Hotarul se împărţea în două, numai o parte din hotar, pentru stână şi acela se pregătea pentru grâu": Ms 3; „Pe păşuni sau pe ogoare: Borşa, Gheja": Ms 5; „Stâne, la Hodaie; la Ciurdă, se ţineau cele sterpe": Ms 6; „Târle la Petreşti, Poieni, Sălciş": Ms 9; „Nu în hotarul satului. Oile se duceau la munte, la Topliţa, Bitău, Răstoliţa": Ms 11; „Stâne, pe Ogoară": Ms 12; „La Gureţi, la Lompas, la Tâsina": Ms 13; „Colibe: Crăciunu, Făget, Podireu, Podireul Vişei, Runcu": Ms 14; „Târle, pe păşune, vara: pe Babe, pe Dos (Burleşu), la Gaura Sânjerului, la Lecuri, la Sâiacob": Ms 16; „Târle la Dealul Bonţii, Dos, Faţuică, Mesteceni, Păltiniş, Runc, Secătura": Ms 17; „Local «bărcarie» în locul După Deal": Sj 1; „Valea Agrijului, Măgura, Presaca": Sj 2; „Bulgăru, Faţa Bară, Secătură": Sj 6; „Staure de oi la Berc, la Ţigani": Sj 8; „Stâne: în Dos, la Rotunda, la Unguru": Sj 9; „Târle la Bârne, Lazul Cerului, Osoi": Sj 10; „În Pădurea Bisericii, la Pop": Sb 1; „Stânele arendau pământ de la boieri: la Bia, Bugheşul Medaşului, Valea Saroşului (azi, Deleni)": Sb 3; „Târle la Gunoietură": Sb 4; „Stâne desfiinţate prin împădurirea golurilor cu păşune: Căzile (12 stâne), Chicioare (două), Ciuciula, Coastă, Mijlocia, Mocirla, la Muncelul Mare, la Muncelul Mic, Stâna Deasupra, în Tăietură, Tomnatec, Tortură; stâne existente la 1900 şi azi: Gropata Lungă, Gropata Scurtă, Gungurezu, Hanăşu (9 stâne), Marginea lui Man, Oaşa, Stâna Dorunilor, Şerbotele (două)": Sb 6; „Aici s-a practicat agricultura în trei câmpuri, deci în fiecare an stânele se aşezau pe terenurile care rămâneau necultivate. Acest sistem s-a menţinut până în 1947, era ogor liber; apoi totul a fost cultivat": Sb 7; „Târle, la fâneţe, unde erau şi colibele": Sb 9; „În Pădurea de Jos, în Pădurea de Sus (păşuni); stâni în apropierea acestor păduri": Sb 10; „Pe Pârăuţ, pe Râpa, pe Visa": Sb 11; „Stâne: Balindru Mare, Balindru Mic, Frumoasa, Sărăcinu Mare, Tarnea Tilişcanilor": Sb 12.

Mori, pive, vâltori, joagăre: „Erau mori la Gatu, la Tău": Ab 1; „Au fost în vatra satului, nu în moşie": Ab 3, 8, BN 10, Bv 16, Hg 8 (pe Călnaci), Hd 16, 17, Cj 6, 12, Ms 4; „La Făgădău": Ab 6; „Pe Valea Morii": Ab 7, BN 9; „Valea Rece": Ab 9; „Dubele Drelei, Moara lui Cercel, Valea Caselor": Ab 10; „Pe Secaş": Ab 11; „Pe Valea Runcului": Ab 12; „Falion, Andrei, Valea Rece, Ursulica, Paleu": Ab 15; „Mori, pe Valea Racheşului": Ab 16; „La Dobra, La Tău, Iac, Mărtinic, Pe Sebeş": Ab 19; „Erau pe vale, în sat, pe Arieş": Ab 21; „La Moară la Boncu, la Moară la Cociorbă": BN 1; „În Bârc, la Moară, la Râpă": BN 2; „Cu

https://biblioteca-digitala.ro

roată verticală, cu aducție inferioară pe Ilișua": BN 3; „La Moară": BN 4, Hd 6, Ms 10, 11, Sb 4; „Între Măguri": BN 5; „La Moară, în Vătoșniță": BN 7; „Pe Valea Zăgrii": BN 11; „Pe Valea Pietrii (2, una în mijlocul comunei": Bv 1; „Mori: a lui Frata, a Socoleștilor; azi: moara lui Șerban; erau 14-15 pive: a lui Cristian, a lui Crișcoi, a lui Grigore Luca, a lui Moisea Softii, a lui Păiș, a lui Simică, a lui Șuleri, a lui Vasile, a lui Zaharia": Bv 2; „Mori: în Capul Satului, lângă Roghină, Ruginoasa; piuă în Ruginoasa": Bv 4; „Piua Fileleștilor": Bv 6; „«Pkiuă» în Ișani, până în 1950; a fost repusă în funcție, ca și vâltoarea existentă mai jos de confluența văilor": Bv 7; „Mori, pe pârâul Gârcin": Bv 8; „Mori: a lui Balu, Domnească, a Fărăștenilor, a lui Hanț, a lui Nicuț, a Păuneștilor, a Popeștilor, a Robinceilor; piua lui Ghinea, a lui Lăzărică, a lui Neculi. În 1920 erau 2 pive de țesături de lână, cioareci și straie, cu 4 ciocane, câte două de gaură; 2 oloinițe, mai târziu încă una, cu șuruburi, pentru sământă de cânepă, bostan, floarea soarelui; 4 joagăre; 5 mori cu două rânduri de pietre": Bv 11; „Pe Buzău": Bv 12; „La Moară, loc pe un deal unde a fost moară de vânt": Bv 13; „Mori: la Morișcă, la Rogozari, la Șipot": Bv 15; „Coasta Morii": Cj 6; „Moara din Sus, Moara lui Tacoi": Cj 8; „Moara lui Cioroloi, Moara lui Tiurean, Gheorghe a Moașei, Pârâul Morii, La Papuc, Moara Bădești, Moara lui Șandru": Cj 11; „Înainte era moară cu piatră, mergea cu lemne și cu mangal; azi este cu sită": Cj 13; „Cinci mori pe Hășdate": Cj 15; „Patru mori cu vâltoare și patru pive pe Someș": Cj 16; „Dosul Morii, la Moară": Cj 17; „În vatră a fost Dealul Morilor, unde erau mori de vânt. Morile s-au mutat apoi pe Arieș": Cj 18; „Prundu Gărului (pe Olt)": Cv 1; „Mori pe Târlung": Cv 2; „Mori pe valea Belinului; au fost 17 mori": Cv 3; „Mori au fost în centrul satului; Moara lui Ioan Grosu și 3-4 maghiare; nu mai sunt, au rămas casele": Cv 4; „Mori, pe Dobârlău": Cv 5; „Moara lui Victor Cojaru, Șornu": Cv 7; „La Stează": Hg 1; „Două mori pe Trotuș": Hg 2; „La Chindeni, la Moară": Hg 4; „Mori: Macheaș, Racu Mare": Hg 5; „Moara Bogdăneștilor, Moara Popii": Hd 1; „Moara lui Gârlașu și a lui Grozavu, pe Dobrișoara, Moara din Jos, cea din Mijloc și cea din Sus, pe pârâul Bătrânii": Hd 2; „Mori în Luncă": Hd 5; „Mori: Moara lui Bugioane, Moara Composesoratului Grănicerilor pe Dobra, Moara lui Fof": Hd 7; „Berchii, Griva, la Împăratu, la Parichescu, Porcureanu, Tripou, Valea Racășului": Hd 9; „Moara Nistorești": Hd 10; „Mori, la Gostaia": Hd 11; „Moara lui Ijac, la Val de Pietre, Între Văi": Hd 12; „Pe apa Grădiștei": Hd 13; „Pe pârâul Romos": Hd 15; „Barcu Morii": Ms 1; „Nu mai există moară de apă": Ms 2; „La Bolboană, a lui Sandu Ianoș": Ms 5; „Înainte, la Milășel": Ms 6; „Pe Vale": Ms 7; „La Borzani, la Dumitrașcu, pe Gârla lui Florianu Florii, Gârla Morii, la Hușiu, la Istișeu (mori, fierăstraie), Moara lui Ionu Zaharie, Moara lui Vețan, la Moldoveanu, Piua lui Alexandru, Piua Corneștilor": Ms 8; „Mori la Ceaunița, Luca, Pui Lazăr, Sușneilă, Vasilică (numele proprietarilor)": Ms 9; „La Coastele Morii, unde a fost moară de apă": Ms 12; „La Răstolița": Ms 14; „Morișca, Râtu Morii": Ms 15; „Mori: la Melini, la Râtul Grofului": Ms 16; „Pe Valea Satului": Ms 17; „Moara Cucului, a Pecei": Sj 2; „La Moara Țăranului și în vatră": Sj 6; „Ulița Morii": Sj 8; „Mori: Sub Rotunda, Râtu Morii": Sj 9; „După Cerci, la Vișcu": Sj 10; „Mori pe valea Hârtibaciului; la Moara Veche": Sb 1; „Valea Morilor": Sv 5; „Lunca, Valea Dobrii": Sb 6; „O singură moară pe Cibin": Sb 8; „Moara Doamnei, Moara de Jos, Moara de Sus; pive pe râul Ștezei": Sb 9; „Moara lui Bartoc, dincolo de Vale": Sb 11; „Joagăre pe Luncă, pe Valea Mare": Sb 12; „Mori, în luncă": Sb 13.

Topile de in, cânepă: „La topile pe deal, în baltă la Cânepiște, la Izvoare sau lângă Arieș": Ab 1; „În Topchile, «toșile»": Ab 2, 16, Hd 14 (topire); „La Capul Satului": Ab 3; „Pe

https://biblioteca-digitala.ro

vale, la Secaş": Ab 6; „Oriunde pe lunca Mureşului": Ab 7; „În vatra satului": Ab 8, BN 10, Cj 6, Ms 17, Sj 10; „Valea Tonii, Valea Rece": Ab 9; „Topile pe lângă Arieş, pe Valea Caselor, în bălţi": Ab 10; „Pe marginea Secaşului, a Târnavei": Ab 11; „Se făceau bălţi pe malul apei": Ab 12; „La Topile": Ab 15, Bv 15, Cj 3, Hd 5, 6, 12, Sb 14; „Pe Târnava": Ab 18; „Tocpiluţe, tochiluţe pe dungile văilor": Ab 21; „La Topilă la Prigon": BN 1; „În Someş": BN 2; „În Ilişua": BN 3; „Pe pârâu": BN 4, Bv 13; „Arşiţa, Secături, Valea Blidari, Valea Botii": BN 5; „Şi azi se topeşte de-a lungul văii": BN 7; „In se pune cam de 20 de ani; până atunci, nu se punea; pentru cânepă, topile": BN 11; „Bălţi, pe marginea Oltului": Bv 1; „Între lacuri şi Pârâul Glodului": Bv 2; „Târlung": Bv 3; „În Domnească (bălţi)": Bv 6; „În apă curgătoare sau pe marginea apei": Bv 7; „Cânepa, demult, în apa Gârcinului": Bv 8; „La Morişoara, pârâul Hontului, al Turcii": Bv 9; „În pârâul din sat ori chiar în Olt": Bv 10; „La bălţi": Bv 11, Cv 6, 7 (lacuri); „În lacuri de topit, pe malul Buzăului": Bv 12; „În pârâul Hămăradia": Bv 14; „Cânepa, la Alexucă, pe Racoviţă": Bv 16; „În tăuri de ploaie": Cj 3; „La Râtul Popii (pe Vale), la izvoare, în tăuri": Cj 4; „Valea Dăbâcii": Cj 8; „Cânepa, în Tăuri sub Feleac (sub Coastă, Valea Clejii)": Cj 9; „Toptila Culii": Cj 11; „La Pârâul Podişorului sau în hotarul satului": Cj 12; „La Tău": Cj 13; „În Hăşdate": Cj 15; „În tăuri făcute de apă sau amenajate de om": Cj 16; „Se topeau în Someş": Cj 17; „Tăul Buţurilor": Cj 18; „În Olt şi prin bălţi": Cv 1; „În Pârâul Negru şi în Târlung": Cv 2; „În apă curgătoare, pe marginea lacului": Cv 3; „Cânepa se topea în pârâu": Cv 4; „Cânepă se cultiva foarte puţină şi se topea pe vale": Cv 5; „În lacuri, pe Zabala": Cv 8; „Erau topile peste tot unde băltea apa": Hg 1; „Pe marginea Trotuşului": Hg 2; „În topile, pe lângă Mureş şi pe râul Cheşpotok": Hg 4; „Pe pârâul Caracău, Racu Mare": Hg 5; „Pe pârâul Vidocutului": Hg 7; „Pe Călnaci": Hg 8; „Pe Valea Almaşului şi pe Valea Strâmbului": Hd 1; „În pârâul Topilii": Hd 2; „La Iazuri, Topilă": Hd 4; „În topile pe râul Dobra": Hd 7; „La topile pe vale şi pâraie": Hd 7, 9, 10; „La Gostaia": Hd 11; „În topile lângă apa Grădiştei": Hd 13; „În râu": Hd 15; „La Valea Sărăturii": Hd 16; „Pe Ponor": Hd 17; „Togu Porcilor": Ms 1; „Lângă fosta moară, la marginea satului": Ms 4; „În pârâul Comlod": Ms 5; „La Cânepişte": Ms 6; „În şes": Ms 7; „La topilă la Hodăcel": Ms 8; „În vale": Ms 9; „În pârâul Homlod": Ms 10; „În Mureş": Ms 11; „În Valea Scroafei": Ms 12; „La Salcă": Ms 13; „La Mureş, în lacuri": Ms 14; „Tăul Rău": Ms 16; „Topchile de cânepă la Valea Mihăiasa": Sj 2; „Tăuri, pe valea dinspre Coşei": Sj 4; „Cânepiş": Sj 5; „Pe Valea Şesurilor": Sj 6; „La tochile, pe Valea Tolisca": Sj 8; „Râtu Hizii": Sj 9; „La Butulăul Baciului (izvor), în Pârâul Furcilor, cel al Stancului, în Şorlea": Sb 1; „Pe Valea Hireanului": Sb 3; „La Gloduri": Sb 4; „Cânepişti pe luncă": Sb 5; „Lunca, Valea Cucuruzului, Valea Nedeiului": Sb 6; „Cânepa, pe teritoriul satului, în Valea Secaşului": Sb 7; „În Hârtibaciu": Sb 8; „În Olt": Sb 10; „Pe Visa": Sb 11.

Surse de apă: „Bărăşti, Dealul Lămăşoii, Deve, Faţa Albacului, Sohodol, Ştiubeu": Ab 1; „La Şipot (un izvor puternic)": Ab 2; „Calea Râturilor": Ab 3; „Şipotu Verigeriului, la Fântânele, Fântâna Naidii, în Rodină (La Faţa Viilor)": Ab 4; „Pe valea Purcarului şi la Buturǎ, unde au fost izvoare": Ab 7; „La Burmezeu, Ciumerna, Fântâna Fetii, Muncel; surse de apă sunt în toate păşunile pentru că stratul freatic e la suprafaţă": Ab 8; „Comarnici, Crucii, etc (vezi ape din hotar)": Ab 9; „Căbălăşile, fântâni: Apa Rece, a Buiului, Crângului, lângă Curmătură, Curtului, Motroanei, a lui Popa Nicoară, a Vădanuţei, fântânile de la Obârşie, ale Pogăcelei, Şesul Ursului, Scocul, Ţâraiele Baştei, izvoare: Butucilor, Cărăfii, Fântânei Reci, Izvoruţul, Mocirlei, pe pârâul Măgurei, Picioragului, Şteviei, Ştiubeul": Ab

https://biblioteca-digitala.ro

10; „Fântâni: Grădina Decenilor, Stăuină, Valea Dumelciului, Valea Largă": Ab 11; „La Poiana, pe Tâse, la Fântâna lui Katy, la pârâul din Runcu, a Coacăzelui, Şipote, Fântâni": Ab 12; „La Lac, Lacu de Sus, Lacu de Jos": Ab 13; „Hoanca Cornului, Fântâna Rece, Şipotul Mare, Tăul lui Barnă": Ab 15; „Şipote, la Branişte, la Pârâul Rece, la Pleaşa, Fântâna Seacă, la Dealu Mare, fântânele pe marginea pădurilor, pe lângă sat": Ab 16; „Şipoturi la Tudoran, la Fusbrunău, Pe Vale": Ab 18; „Şipotul de sub Piatră": Ab 19; „Şipoturi": Ab 21, Bv 11; „Ştiubeie la: Ciureni, Poiana Slatinei, Runc, Slatina, Slătioara; Ciurloiu de la Izvoru Lung": BN 1; „Pa' lu Colacu, Dealul Clejii, Laz, pe Sasud, Sub Vii": BN 2; „La Ciurgău, Fântâna Rece, Tăul Cetăţele, Şciubei (ştiubei); din Dumbrăviţa (sat aparţinător comunei): la Ciurgăul Ţâncului, Copăcel, a Cucului, Suboteni, din Valea Mărului, Vâlcele": BN 3; „Fântâniţe: După Deal, la Făgădău, a lu' Fizeş, Între Vii, la Pârâul Rău, Ştiubei": BN 4; „Halăul lui Maftei (pe Arşiţa), Prihodişte, Secături, Valea Borcuţului": BN 5; „La Ştiubei": BN 6 „Ştiubeu": Cj 15, Hd 2; „Ciurgău (şipot)": BN 6; „Dosul Şipotului şi toate pâraiele din hotar": BN 7; „Tău Beltii, Tău Rotund, Tău Zurii": BN 9; „Tot terenul era plin de fântâni, unde sunt locuri de fân": BN 10; „Fântâna Florii, Fântâna de Piatră, Fântâna Străchinii, Măgura Lupului, Valea Hurdii, sub Zgău": BN 11; „Izvoare la câmp şi la pădure": Bv 1; „Ştiubeie: la Ghezuini, Heleşteu, la Rad Voicu": Bv 4; „La Fântânele, la Fântâni": Bv 6; „Pe toţi munţii; la 2-3 case există izvoare ori fântâni nesăpate": Bv 7; „Şipoţelul Broni": Bv 8; „Bătătură, la Grădină, Pârâul Negru, Rădoaie, al Şurii, Trestioară, Puţul Garcei, al Roşului": Bv 9; „Fântâniţă, la Moară": Bv 10; „Ştiubeie în scorbură de fag, chiar şi în vatră": Bv 12; „Foarte rare şi puţine, se săpau gropi": Bv 13; „Fântâna lui Boban": Bv 14; „Şipoţel": Bv 15; „Căliniş, Fântâna Gonţii, Pârâul Cucului, Putinei": Bv 16; „La Buduroi, la Făgădău în deal (apă bună), Recea, Şipote, Şipoţel": Cj 3; „La Ştiubeu; fântâni: sub Delniţă, în Pustă, în Surduc, Ţăpiaş": Cj 4; „Fântâna de Piatră": Cj 5; „În Dealul Podului, la Izvoară; sunt în tot hotarul izvoare": Cj 6; „La Ciurgău, Fântâna lui Ciotu, Fântâna lui Gheţii, Fântâna Ilii, Fântâna din Râtu Popii, Fântânele, la Lazuri": Cj 7; „Fântâna Oalelor, Turgăul din Faţă, Turgăul de la Măgheruş": Cj 8; „Şipot la Cilbucut": Cj 9; „Fântâni (sunt izvoare): Bâcului, a lui Boroş, Daicului, Drindii, Groapa Furcilor (aici se spânzurau tâlharii), Malici, Mocului, la Păşune (a lui Sf. Gheorghe), Rece, Vâculosii, Voasii": Cj 11; „Ştiubeie: Izvorul Ştiubeiului": Cj 12; „Fântâna Cocoşului, a Hândrenilor, a lui Mihai, a Pintii, a Telecanului; sunt multe pe dealuri": Cj 16; „Două fântâni la Măgură, Coasta Ciurgăului, Fântâna din Scoruş, Fântâna Vlădicului (aici a fost odată satul), Izvorul din vale (vezi legenda la schituri)": Cj 17; „Pe fiecare vale erau 2-3 fântâni: Ciocaş, Groapa Mare, Păşunat, Valea Săcălaşului (aici se întretaie patru drumuri); izvoare: Casa lui Nagy Denes, Fâsăici (fasole), Raişug, Sângătău": Cj 18; „Fântânuţe: la Pârâul Lupului, la Ştiubeu": Cv 1; „La Pucioasa, Borviz (Forkos Lakaya, Kinoş), apă minerală sărată": Cv 3; „La Fântâna lui Boroş, la Păşune, Rece": Cv 4; „La Pârâul Cusuruşului, al Răchiţii (se formează din izvoare), pe Piliştea": Cv 5; „Multe fântânele şi ciuciuraşe": Cv 7; „Fântâni: Dealul Observator, Mesteceni": Cv 8; „Ştiubeie pe pârâul Branului, cu apă minerală": Hg 1; „Cseretetö": Hg 3; „Ştiubeie: în Rudină, lângă Mureş; fântâni: la Bolboană, Monorii": Hg 4; „Fântâniţe: Fântâna Rac, a Şarpelui, la Hăisa, Lovesului": Hg 5; „Fundul lui Huruba, la Mutu (Jgheabul Mutului), Pârâuţul Vinului (aici s-a spart un butoi de vin venit de la Borşa)": Hg 6; „Dosul Surducului, la Podul lui Sandor, în Potârnău, Surduc, Uilacul Săcelului": Hg 7; „Duda, Făgeţel, Gălăuţaş": Hg 8; „Sunt fântâni pe la toate grajdurile şi sălaşele [din hotar]": Hd 1; „Ştiubea": Hd 4; „Fântâni: în Dos, la Mohor, la Şesuri; s-au părăsit azi, că s-au potopit

https://biblioteca-digitala.ro

(au dispărut) izvoarele": Hd 5; „La Izvor": Hd 6; „Fântâni: Băseşti, Gura Dobrii": Hd 7; „Cireşu, Măgura Băii, Pleşa, Podul Lacului": Hd 9; „La Chilii, în Vale, la Vârciorob": Hd 11; „Izvoare: din Faţa Mare, la Mituleşti, al Oproanii, Reace (Rece)": Hd 12; „Izvoare: După Coastă, la Făget în Bunicele, la Feregele, Grădina lui Iosâf, la Puhoiul Popii, în Valea Cioancăi, la Valea Făgetului, izvorul lui Ilă în Valea Negoişii": Hd 13; „Calea pârâul Jigii, Fântâna Pripor, Şoarţa, Ţărmul Roşu, Ţuţurău": Hd 15; „Vârfu Fericelii, Stână": Hd 16; „Dealul Cocii, Dealul Sagnăr, Doboly Patak, Fântâna lui Sas Gheorghe, Grofoaia, pe Podei": Ms 1; „Fântâna locului lui Baica Aron, cea de la Lab, cea a lui Olah Vasile": Ms 4; „Fântâni în Apatăii, Balaur, Borşa, Chichineia, Chisăliţă, Dosu Petrii, Fântâna ai Bună, Gheja, Mihal, Tinerea": Ms 5; „Fântâna de la Buna, de la Budunoi (budunoi=ştiubei), de la Cruce, din Dosul Fânaţelor": Ms 6; „Crepuri, Şipote": Ms 7; „Izvoru de la Bunu": Ms 8; „Fântâna a de bent, la Hodaie, la Grecu, «miziună» (ştiubeu), în Sus": Ms 10; „Fântâni: Bârdac, a lui David, Fântâna Rece, Susurlac": Ms 11; „Fântâni: a lui Dumitru, cea din Fundătură, a lui Toderel, fântâniţa de la Pârâul Viei, Fântâniţa de la Sărături": Ms 12; „La Buduroi, Botoc, Gureţi, Peri": Ms 13; „Fântâni la Podireu": Ms 14; „Fântâni: de la Blaga, a Cailor, de la Colac, a Niriştii, de la Omeghii, de la Pădure, a Pintii, sub Popa, de la Valea Glodului": Ms 16; „Fântâna de pe Caba de După Deal, a Heiului, izvoarele din Via Goală". Sj 1; „Cioroiul Valea Ungurului, Fântâna Baciului, a Tâlharului, Fântâna lui Zâmbrai, Sudosu": Sj 2; „Fântâna Surdului, Dumbravă, Piciorul Tâlharului": Sj 5; „Belte, Fântâna Pârjolitelor, Surâpa Chionsa": Sj 6; „La Fântâna Turii": Sj 7; „Fântâna Tâlharilor": Sj 8; „Fântâni: a Morii, a Sâmuleştilor": Sj 8; „Fântâni: Arinii, la Dâmbu Cremenii, După Deal, Fântâna cea de Piatră": Sj 9; „La Morărescu, Prundariu, Recea": Sj 10; „La Butulăul Baciului ([pârâu unde apa curge] în scorbură de lemn scobit)": Sb 1; „Şipoturi: la Fântâna Cioară (erau două şipote), la Nircu (în Doşteag), în gura fânaţelor mici": Sb 3; „Fântâniţa lui Crăciun, cea a lui Marian": Sb 4; „Şipote: în Capul Satului, în Coasta Baştii, Coasta Căpitanului, Coasta Dobrii, la Dinuţ, la Jgheab, Padina Dordii, în Pârâu, Prislop, Şipotul Boii, Valea Secii": Sb 6; „În Coasta Lupului, la Filip Panţa, la Răstoacă, la Troci": Sb 7; „La Putinei, la Varniţă": Sb 9; „Şipote: Fântâna Românului, Fântâna de la Valea Sadului": Sb 10; „Fântâni: a Bogatului, a Mărgului, Pârâul Găunaş, pe Pârâuţ, cea Rece": Sb 11; „Şipote la Hârla, Sub Priboi, la Şipot": Sb 12; „Şipote: Arinii, Sâmpetrului, Staule, Struţului, Şipotul Mutului": Sb 13; „La Şipoţele": Sb 14.

Producerea cărbunelui de lemn: „La marginea pădurii": Ab 1 (azi, nu), Sb 7 (şi azi); „La pădurea Breaza": Ab 2; „La Poiana Ascunsă, Pârâul Turcului, Pârâul Băieşului": Ab 8; „Valea Tonii": Ab 9; „În Baia, Dosul Şerbănoiului, Hoanca Androlii, Hoanca Bârdii": Ab 10; „La Tău": Ab 19; „Bocşeriile se mutau din loc în loc, în funcţie de exploatarea pădurilor": Ab 20; „Bocşerii": Ab 21; „Pe Brătila, Valea Pietrii, nu se mai face de multă vreme": BN 3; „Arşiţa, Cocerea Mare, Cicerea Mică, Dosu din Jos, Prihod": BN 5; „În Cobăşel": BN 10; „La pădure": Bv 1, 13, Cv 6, Hg 1, Sj 7, Sb 3; „Înainte, nu; acum se mai fac". Bv 7; „Apeniş, Chiscul Căpăţânoasei, Groapa Curmăturii": Bv 9; „La Urlătoarea": Bv 12; „Pe Homorâci": Bv 14; „Bâra, Valea Mechiei": Bv 15; „În Făget, la Cărbunari": Cj 7; „La Cărbunări": Cj 10, Sb 14; „La Valea Custurii, Vârful Brădetului": Cj 16; „Probabil la Milărei": Cj 17; „La Cărbunari": Cv 3; „La pădure, la Oituz; se face şi azi": Cv 4; „Poiana Cheţaşului": Cv 7; „Pe pârâul Bătrânii": Hd 2; „La Valea Arsurii, Valea Bradului": Hd 5; „La Cărbunerie": Hd 6; „Setra": Hd 9; „La Arpadia, Fâcuri": Hd 10; „La Dosu Bâlii, Mucea (Muchea) Lungă, la

https://biblioteca-digitala.ro

Muchea Seciului": Hd 12; „La Costeşti la Beha": Hd 13; „Dealu Ungurului, Preluci": Hd 16; „La Pădurea satului, la Pietriş": Ms 8; „La Pădurea Şcolii": Ms 9; „Pe Bradu, la Cascadă, la Tisa": Ms 14; „La Cuejdel, dealul Bonţii, Dealul Stăţelei": Ms 17; „Pe Meseş": Sj 2; „Belte": Sj 6; „Cărbunari": Sj 8; „Dosul Trestiei, la Pustă": Sj 9; „Aici nu, dar la Valea Mărului erau ţigani care făceau câte un sac de cărbune": Sb 5; „În Pădurea Cacovei, în Coastă, în Praveţ, în Staule": Sb 6; „Dealul Bucşii": Sb 10; „Pe la tăieturile de pădure": Sb 12.

Extragerea pietrei de var: „La Valea Murgului; azi, nu": Ab 1; „La Vărelniţă": Ab 5; „La Cheile Gâlzii, Gâldiţa": Ab 8; „Pârâul Gosenilor, pârâul Varului din Dosul Tonii": Ab 9; „La Poarta Pâraielor": Ab 10; „La Cunună": Ab 15; „La Poiana (comuna Livezile)": Ab 16; „La Valea Poienii": Ab 20; „În Cobăşel": BN 10; „Carieră de calcar; funcţionează şi acum două pentru CAP; erau vreo 100 de cuptoare": Bv 1; „În Pădurea Oprită (Buzâlă)": Bv 2; „Din Pleaşa": Bv 4; „De peste tot; chiar de pe gârlă": Bv 7; „Vârful Grăutişului": Bv 9; „La Acriş, Seci": Bv 12; „La Măgura Codlei (pe teritoriul Codlei)": Bv 14; „Din Cheie, Groapa Varului": Cj 15; „La Ciuha": Cj 18; „De pe Bărăsău, de vreo 3-4 ani; înainte, de la Borsa, la 7 km": Hg 1; „Dealul Stoicii": Hg 4; „Ciurgău": Hg 5; „La Cornet": Hd 5; „De pe teritoriul satului Roşcani": Hd 7; „Pe Valea Lelese": Hd 11; „La Grădişte de Munte": Hd 13; „La Pchiatră": Hd 14; „În satul alăturat, Grohoţele": Hd 16; „Pârâul Vetişoara": Hd 17; „Măgura, Puntea Izbotului": Sj 2; „Chionsa, În Peşteri": Sj 6; „La Valea Vadului": Sj 7; „Pe Arpăşel": Sb 4; „Faţa Varului": Sb 14.

Extragerea pământului de oale: „La Pleşeşti": Ab 1; „Ţiglărie": BN 4; „Pentru cărămizi, la Reisgrowen": Bv 13; „În Dosuri": Cj 7; „Se scoate din râpe şi azi; erau doi olari unguri; azi, nu mai sunt": Cv 4; „Szetje": Hg 3; „Pe pârâul Ancăşesc": Hd 8; „Din Faţa Dealului": Hd 10; „A fost un singur om care făcea oale. A murit demult. Lua pământul de la Porcărie, în capul satului": Hd 15; „Din Bacaici (la marginea cimitirului)": Ms 5; „De la Cruce": Ms 10; „Din Rât": Ms 11; „Pământ pentru cărămidă, de la Cărămizi, lângă dosul satului": Ms 12; „La Lutărie": Sj 2; „La Văduţ": Sj 10; „La Gruieţ": Sb 4.

Mine, băi: „La Dealul Runcului a fost mină de aur, care azi este părăsită, pe Deleţ, la Horj, la Mină, la Valea Dătioanei": Ab 1; „Ieruga (Slăveasca), Sfânta Ana (azi Haneş)": Ab 2; „Băi: La Băi, la Pârâul Turcului": Ab 8; „Baia Carului, Baia de la Purdeşti, Băile Vulpii": Ab 10; „În hotarul Zlatnei, la Vulcoi – Corabia au fost carierele romane, situate la izvorul pârâului Valea Morilor": Ab 20; „Nu, deşi se pare că există cărbune în zonă": Ab 21; „La Colbu, mină de aur": BN 1; „Jghiabul Băii (între Măguri; nu mai există)": BN 5; „În Cobăşel; azi: Făget, Valea Blazna": BN 10; „La Ţiglărie": Bv 6; „La Cojocna": Cj 3; „La Baia Groasă, în fundul Agostăului; azi se încearcă să se dea o exploatare minieră la Aluniş": Cj 12; „De aur, prin 1920-25, la locul numit Baia, în Valea Sacă": Cj 16; „Mină de argint, la Paltinu, pe Valea Seacă; au fost şi mori de măcinat argint": Hg 1; „De cărbuni, la Chilerţeş": Hg 6; „La Strej": Hd 2; „La Valea Arănieşului": Hd 5; „Băi, mine de aur la Cordurea, Pârâul Bulzului, Pleşa, Racăş": Hd 9; „Mine de talc de prin 1931": Hd 11; „Borzeşti, Dealul Ungurului, Valea Tisei": Hd 16; „Cărbuni în Piatra Corbului": Sj 10.

Gaz metan: „La Bazna şi Saroş se exploatează din 1910-1911": Sb 3.

https://biblioteca-digitala.ro

Tuf vulcanic: BN 3.

Granit, piatră: „La Corni; a fost un loc unde se exploata granit roşu": Cj 10; „Carieră de piatră de construcţii pe pârâul lui Izuş": Cv 4; „Carieră de piatră la Băiuşag": Sj 1; „Baie de piatră pe Creasta Albă": Sj 4.

Ape sărate, iodate, petrol: „Slatina": Ab 6; „Băi pe unele pâraie din hotar": Ab 9; „Izvor sărat la Sârbu": Ab 11; „În Slatină, Slatina Reteagului, în Şoşi – izvor sărat de unde luau slatină": BN 2; „La Căianu Mare şi la Dumbrăviţa izvoreşte apă sărată": BN 3; „Balta Sărată (este apă sărată)": BN 11; „În Slatină, erau izvoare sărate. Slatina (apa sărată) era folosită în alimentaţie": Bv 4; „Era Râul Sărat, de unde se aducea apă pentru gătit şi pentru vite": Bv 9; „Izvor de apă sulfuroasă la Beldiplai": Bv 12; „Sarea e la suprafaţa pământului; e şi fântână de apă sărată – se face mâncare, se pune la vite, a murături; o dată pe săptămână se putea lua apă de acolo, în rest era încuiată. Acum s-o distrus": Cj 3; „Bikabirz, izvor sărat". Cv 3; „La Murătoare": Hd 4; „Sărătura din Zăpodii": Ms 6; „La Sărături": Ms 12; „Apa Sărată": Sb 14.

Rudării: „Pe unele pâraie din hotar, La Rudari": Ab 9; „Înainte, nu; acum fac ţiganii coşuri din sălcii, mături, ştergătoare pentru picioare din papură": Bv 1; „În Belin Vale, se făceau coşuri, linguri, fuse şi alte obiecte de lemn": Cv 3; „La Cochirle": Sb 4; „În sec. XIX era un italian, Pipini, care lucra la colibe şi făcea fuse şi linguri": Sb 5; „Pe teritoriul satului în Băieşi este o puternică comunitate de rudari, numiţi băieşi. Aceştia confecţionează produse specifice din lemn [linguri, fuse, funduri etc] şi mangal": Sb 6; „În Băiaşi": Sb 14.

Glăjării (sticlării): „Glăjari pe pârâul Glăjăriei, după joagărul Fărăseştilor. Oamenii din Ucea de Sus mergeau la glăjării": Bv 11.

Schituri: „La Dealul Bisericii": Ab 4; „Lunca Chiliei": Ab 6; „La Mânăstire": Ab 10, Cj 9, Sj 3, Sb 5 (dar este în sat); „În Tăţi": Ab 19; „La Chilia": BN 1; „A fost demult o mânăstire la Ciceu Poieni": BN 3; „Pe deal": BN 4; „La Mănăstire, la Rugă": BN 6; „Mânăstire pe la 1700, care ar fi fost arsă de hoţi": BN 7; „Spre Aluniş": BN 11; „Mânăstire, demult": Bv 1; „A fost mânăstire pe timpuri": Bv 2; „În Poiana Mânăstirii": Bv 4; „Pe Rui": Bv 6; „Se presupune că la valea Bângălească; au fost în mod sigur [schituri] la Peştera şi Cheia; s-a făcut biserica actuală pe locul schitului; s-au găsit şi oseminte": Bv 7; „În vatra satului": Bv 9; „În sat există o biserică – cetate foarte veche, monument istoric": Bv 13; „La Grancea, Grădina Mânăstirii": Bv 15; „În Deal, unde a fost mânăstire dărâmată": Cj 2; „Groapa Călugărului; Mânăstiri în Dâmbul Călugărului, Dealul Podului": Cj 6; „La Poduri, lângă Fântâna Vlădicului sau Valea Caselor. Este o legendă legată de izvorul din Vale: odată a venit valea mare şi l-a astupat. Oamenii vorbeau că acolo s-au băgat clopotele de la biserică, când au venit năvălirile sau războaiele. Apa izvorului era rece vara şi iarna foarte caldă, acolo se spălau hainele. Azi s-a destupat din nou": Cj 17; „Au fost pustnici în pădure, pe la Poiană": Cv 4; „Este la Sânmărtin, nu aici": Ms 6; „La Piscul Mânăstirii": Sb 4.

Troiţe, cruci: „La Bologa, Dealul Bărăştilor, la Costeşti, la Potacu, la Sohodol": Ab 1; „La Corni, la Cruce, spre Dosul Dumbrăvii, în Plai, la Valea Lungă, la Vârfu Crucii": Ab 2;

https://biblioteca-digitala.ro

„La Calea Vacii, la Capul Satului": Ab 3; „Pe Cruce (la Verigele), la Cruce în drumul spre Blaj": Ab 4; „La Corbu (la Vârful Corbului), Crucea Eroilor, Crucea lu Timoc, La Trau Darichii": Ab 5; „Sub Coastă": Ab 7; „La Ciumerna, la Desa": Ab 8; „La Căldări, În Curmătura Lucacilor, la Curmături, După Grui, la Numărătoare, la Pătru Tomii": Ab 9; „Crucea lui Antonie, Crucea Tomnatecului, Dâmbul Chisei, Dâmbul Mâţului, Dâmbul Satului, Drumul Mâţului, Grâul lui Dan, Jghebuioara, la Linc, Lunca satului, Natu, Pârâul Cristianului, Pisc, Vârfu Măgurii": Ab 10; „În Deal, La Răzoare": Ab 11; „În hotar, la răscruci, pe vârful dealului": Ab 12; „Crucea Uţii, Crucea Cosmeştilor, Crucea lui Damian, Porumbel, Clembeşti, Cosmeşti, Hordu, Folion, Curmătura, Crucea Onţii": Ab 15; „La Bulz, la Cruce-n deal, La Cornu Dealului, la marginea satului": Ab 16; „La marginile satului": Ab 18, Sj 8 (două); „În Tăţi, Dealul Aitului, Dealul Botoaia, Ivăniş": Ab 19; „Sunt troiţe, cruci la locul unde s-a murit de moarte violentă sau pentru slujbe pentru recolte": Ab 21; „Numai la intrările în sat şi de-a lungul drumurilor (Bolog)": BN 2; „La Cruce – a fost şi Mihai Viteazu pe aici, e cruce de piatră; de pe vremea creştinării la Dobric şi Căianu Mare, cruce făcută dintr-o singură bucată": BN 3; „Crucea lui Bulbuc, Dealul Arşiţei; se cheamă «răstigniri»": BN 5; „Dosul Crucii, Faţa Crucii": BN 6; „Dealul Crucii, Grăii Lacului (azi nu mai este), Valea Colibilor": BN 7; „În Cruci": BN 10; „Una singură de lemn, pe strada Românilor": Bv 1; „La ramificare de drumuri": Bv 2; „În Capul Satului, la cele trei intrări în sat": Bv 4; „Crucea Burghii": Bv 6; „La piaţă, la şosea, în faţa bisericii": Bv 8; „La Hula Văii Lupului, la Pârâul lui Ciuta, al Şurii, la Ruda a Mică": Bv 9; „Crucea lui Avel, a lui Dise, a lui Onisân, a Rainii, a lui Tomiţă": Bv 11; „La răspântii": Bv 12; „Cruci, la capetele de sat": Bv 14; „La Cruce, Crucea Pojorţii, la Mânăstire": Bv 16; „Între sate, pe Făgădău, în deal": Cj 3; „Dealul Begbei, Dealul Vrabie": Cj 4; „Dealul Crucii; mai există şi azi": Cj 6; „Crucea Balului, Crucea lui Pipoc, sub Ţiglă (la Gorganu)": Cj 7; „În Capu Satului, Dâmbu Crucii": Cj 8; „Cotitura (actualmente Curba Morţii pe şosea)": Cj 9; „Există o cruce pe Ţiclău, la intrarea în sat": Cj 12; „Pe la Cruce, la Locul Popii, erau 10-12 cruci la rând": Cj 13; „La Căpâlna": Cj 15; „Cruce la intrarea în sat, la o răspântie": Cj 16; „La intrarea în sat": Cj 18; „Sunt vreo trei: una spre Punte, una la Negrea, spre Dobârlău, una la şcoală, la răscruce": Cv 2; „Crucea lui Teaca, spre Lemnea, Crucea Mărtănuşului. Sunt şi azi cruci la capetele satului şi în sat": Cv 4; „Înainte nu erau, acum sunt trei: la Capu Satului, Gura Ghergheloii şi încă una; s-au făcut prin 1948": Cv 6; „La Crucea lui Pichiocă": Cv 7; „Se găseau cruci la toate ieşirile din sat": Cv 8; „Crucile se puneau şi se pun lângă drum": Hg 1; „Pe dealul Fügos, Rotomoşul": Hg 2; „Vârful Dealului, Forcoşvese (Smida Lupului)": Hg 4; „Crucea Bulacului, la Paltin": Hg 5; „La Cruce": Hg 7, Hd 14 (mai multe locuri cu acest toponim); „Coasta Crucii": Hg 8; „Rugi [cruci mari, cu Isus răstignit]: la Cornet, Crucea Sâmzienii, Şestina": Hd 1; „Rugi: Bănceriu, a lui Hârdeală, a Ioanei, a lui Metar, a lui Pătrăşcău, Ruga de Lemn": Hd 2; „Rugi: la Dealul Mohorului, la Dealul Socetului": Hd 5; „La Cruşe": Hd 6; „La Făgeţel, Gura Dobrii": Hd 7; „Dâmbul Ancăşesc, în Dealul Josănesc, Vârful cel Roşu": Hd 8; „La Cireşu, Cordurea, Gruieri (la Bârlea), Piua, Pleşa": Hd 9; „La Blidării, Grunul Nădragului, la cele două intrări în sat": Hd 11; „La Carafost, la Crucea lui Iova, la Crucea lui Moisoc de la Vraniţa Bătrână, Ruga Boboroanii": Hd 12; „Pe marginea drumului, la holdă, în câmp": Hd 13; „Pe hotar, pentru morţi sunt cruci": Hd 15; „Ciungi, Dealul Bucureşcilor, Lazuri, Vârful Scărişorii": Hd 16; „Sunt foarte multe. În fiecare an, la Rusalii, se ridica câte o rugă": Hd 17; „În capătul satului": Ms 1; „Deasupra cimitirului, în Grădina Popii": Ms 4; „Troiţă a fost la şcoală, a lui

https://biblioteca-digitala.ro

Maier Petru, azi nu mai este; cruci la Fântâna ai Bună, lângă a lui Axinte, la Fânaţ, Gura Ghejii, în Gura Chichinerii": Ms 5; „Crucea din Deal, Crucea de la Ţarină; sunt şi cruci de mulţumire, cruci puse unde au avut loc accidente, o troiţă la şcoală": Ms 6; „Sunt rugi cu «chipuri», la cimitir, la Grădina de Flori, pe Hodăcel, la Ionu Florii în Dealul Mârjoii": Ms 8; „La Laz": Ms 9; „La Cruce, lângă Gară, la crucile de hotar ": Ms 10; „În Balca, la Cruce, Cruce la intrarea în sat": Ms 11; „Înainte, la Cruce; azi, şi în capul Satului, la Ţintirim, la Vie": Ms 12; „La Chişina, la Labu (Rât)": Ms 13; „La Omeghi, la Pământul de la Cruce, lângă Spuza": Ms 16; „La Vârful Muncelului": Ms 17; „Răstigniri: a lui Ioan Lucăcel şi a lui Gheorghe Mureşan": Sj 1; „La Curmătura, în Deal, Moara Pecei": Sj 2; „La Dealul Bisericii, Brustureasa, Bulgăru": Sj 6; „Între Drumuri, Gura Ungurului, la Hopaia": Sj 9; „Crucea Pinteştii, la Podul Tihăului": Sj 10; „La Faţa Hulii": Sb 1; „Cruci la Botorca, la Gârlă, în Hulă, la Viile Nouă": Sb 3; „La Cruci": Sb 4; „După 1918, troiţă la capătul satului": Sb 5; „La Crinţi (la Gugă), Crucea Jupânesii, la Dinuţ, la Fântânele, la Gura Coastei, Între Căli, în Pârâu, la Poieni, în Rotunda, la Saca, în Tătmane": Sb 6; „Pe Lunca de Jos": Sb 7; „Sunt patru cruci în hotar: la Calea a Mare, Crucea Feciorilor, Crucea lui Rotariu, la Pod (la intrarea în sat), la Vad; în vatră: Crucea de lângă biserică, Crucea lângă Gurean, Crucea lui mama Bănciului, la Pârâul Crucii": Sb 8; „Căliniş, Crucea Cisnădiorii, Podul Gociului": Sb 9; „Crucea de la Cântar, Crucea lui Vasile Nichifor, Crucea Oprii, Crucea lui Prie, în Deal la Cruce": Sb 10; „Crucea din Capul Satului, Crucea lui Mihăilă, Crucea din Şes, în «Hula» Chiliei": Sb 11; „La Cruce, Crucea de la Balte, Crucea Zăvedei": Sb 12; „Crucea din Capu Arinii, Crucile din Săliştiori": Sb 13; „Cruci la capete de sat, la intrarea în pădure": Sb 14.

Comori: „La Dâmbul Bologului, sub Păltiniş": Ab 1; „La Piatra Crăivii": Ab 3; „La Vârfu Pimniţii": Ab 5; „Groapa Comorii": Ab 6; „La Fântâna Fetii": Ab 8; „La Izvoarele (la munte), la Vârful lui Petru": Ab 9; „Lunca Satului": Ab 10; „La Comoară, Dealul Comorii": Ab 11; „Se vorbea că or văzut flăcări albastre": Ab 12; „La Gruiuşor". Ab 18; „La Comoara în Poderei, Comoara la Şoimac". BN 1; „În Laz s-a găsit un plug de aur cu boi": BN 2; „Sub Săcăşag, Sub Plop (Căianul Mare)": BN 3; „Faţa Comorii": BN 9; „Vârful Boului": BN 10; „Comoară şi în grădina casei unui cetăţean": BN 11; „La Fântânele": Bv 2; „Se spune că aceste comori erau lăsate de oameni bogaţi unor pretinşi urmaşi; mulţi credeau că comoara poate fi şi o unealtă a diavolului. Toţi cei care au găsit comori nu au beneficiat prea mult – nu se ştie dacă e curată sau necurată. Exista credinţa că anumite comori fac o flacără efemeră, care apare noaptea. S-au găsit chiar la săparea de case, la rădăcini de pomi. S-a săpat pe Coasta Popii": Bv 7; „În noaptea Sf. Gheorghe au săpat oamenii unde a jucat comoara dar n-au găsit nimic": Bv 8; „În vârf la comoară la Vârful Ţâlfii": Bv 9; „La Măgurice": Bv 11; „La Portiţa": Bv 16; „Nu se ştie exact locul, dar la Măgoaja este un loc care se cheamă Comoara lui Pintea, unde şi-ar fi îngropat haiducul comoara": Cj 6; „În Boghiş": Cj 7; „În Cetate": Cj 8; „Pe Comori, la Şipot, în vatră": Cj 9; „Citera Comorii, Comoara de Sus, Comoara de Jos, Dosul Comorii, Faţa Comorii": Cj 11; „Pe pârâul Comoara": Cj 12; „La Falca şi în multe grădini, se „bat" banii – arde flacăra lor. Oamenii credeau şi unii mai cred şi azi în existenţa acestor comori, îngropate de grofi. Nu se poate duce să-i scoată decât acela care-i vede. Banii care se văd de la amiaz până la miezul nopţii nu erau buni, că erau de aramă. Cei de la miezul noţii până la amiaz, dacă se bat, sunt de aur. Se povestesc „cazuri reale" de oameni care au săpat, şi din ce săpau mai adânc, li se arăta un om sau dracul

https://biblioteca-digitala.ro

fumând din pipă, iar comoara se îngropa şi n-o puteau ajunge": Cj 13; „În Cheie": Cj 15; „Ardeau banii la Cetatea lui Gelu, din şapte în şapte ani": Cj 16; „La Buţuri": Cj 18; „În Dos": Cv 1; „Iese foc din adâncul pământului în preajma unor date fixe, în jurul unor moşii boiereşti": Cv 3; „La Geamăna, era o fântâniţă şi acolo s-a găsit un ceaunaş": Cv 4; „Fagu Alb, Husauşi": Cv 7; „Harolele Mici": Cv 8; „Către Borsec": Hg 1; „Pe vale; acesta este o peşteră unde ascundeau hoţii banii": Hg 4; „Preluca Tâlharului": Hg 6; „Dealul Caselor": Hd 1; „La Piatra": Hd 2; „În Pleşa": Hd 4; „La Muchea Jgheabului": Hd 5; „La Faţă, la Fântâna Mare": Hd 10; „Lunca Mare din Calea lui Brătuşiu": Hd 11; „La păşune, flăcările jucau la Paşte": Hd 13; „La Comoară, la Gropile": Hd 15; „Vârful Fericelii": Hd 16; „În Dosul Măgurii": Hd 17; „La Comori": Ms 2; „La Moara Dracului (în Coasta Mare)": Ms 5; „La Tireu, când s-a făcut defrişarea oamenii care tăiau cu firezu (fierăstrău) un gorun au aflat o comoară în trunchiul găunos; la Izvoru Comarnicului": Ms 8; „Dealul Dracului": Ms 10; „În Dealul Lazului (la Trimovile)": Ms 12; „Pe Podireul Răstoliţei": Ms 14; „La Melini": Ms 16; „Groapa Hoţii": Sj 2; „La Goriştea s-a văzut para arzând": Sj 9; „Cornul Mureşului, la râu": Sj 10; „În Zăpodia, ieşeau flăcări naptea": Sb 1; „La Bugheş": Sb 3; „La Comori": Sb 4; „În râpile dealului s-a săpat după comori, că se spunea că turcii au lăsat comori care s-au şi găsit": Sb 5; „La Foltea (pe munţi)": Sb 6; „Se pare că s-au făcut săpături şi s-au găsit comori în Piciorul Apoldului": Sb 7; „Crucea Cisnădiorii, Dealul Secului": Sb 9; „Pe Bruneasă, la Coliba Boşu": Sb 10; „Dealul Comorilor, Ţucu Turcului": Sb 12; „La Comori, în Izvorul Auriştii": Sb 14.

Locuri legate de haiducie: „La Huda de Lapte, la Poiana Horea": Ab 1; „La Zăbran (era un nuc mare)": Ab 6; „La Vârful lui Petru": Ab 9; „Muntele Mare": Ab 10; „Prin pădure": Ab 16, Cj 12; „Gaura lui Turnilă, La coliba Ungurului": Ab 19; „Brazi, Budireasa, Pietroasa; haiduci: Curea, Găină, Pralea, Rogină. Dintre aceştia au fost executaţi trei: Curea, Găină, Pralea. Haiducul Pasăre a jefuit mânăstiri din Moldova. Aici era punct de oprire între Ardeal şi Moldova. La Panaci s-a format un sat întreg de hoţi din Transilvania (fugiţi de frica autorităţilor). În Moldova îşi schimbau numele ca să nu fie extrădaţi": BN 1; „Fântâna Masa lui Pintea": BN 3; „Prin pădurile din jur; Fulga şi Budac, în timpul I Război Mondial": Bv 7; „La Strâmba, haiducul Bălan": Bv 9; „Budac din Ţara Oltului ajungea şi pe aici; hoţul Bălan a fost prins la Făgăraş şi înmormântat acolo. Ei ieşeau în special la Lamor după deal şi la Bener": Bv 10; „Este zona lui Pintea": Cj 6; „Tot hotarul a fost pădure bântuită de haiduci: Coman, Şipot etc": Cj 9; „La est, pe hotar, în afara satului, la stânga, se află locul La Furci unde erau spânzuraţi iobagii din sat": Cj 10; „Prin Pădurea Lată şi Pădurea Soatului": Cj 13; „În Cheie, acolo sunt 32 de peşteri": Cj 15; „La Rât, a umblat Rozso Sandor": Cj 18; „La Viţel": Cv 1; „Pe Moghioruş ieşeau haiduci": Cv 4; „La Magherău": Cv 7; „La Stânca. Au fost doi haiduci: Măciucă şi Costică Bahnă": Cv 8; „Au fost haiduci, dar nu se ştie unde stăteau": Hg 1; „Peştera Sugău": Hg 4; „Fundul lui Huruba, Preluca Tâlharului; au trecut Vasile cel Mare şi Niculiţă Haralambie la crâşma lui Moisiuc": Hg 6; „Dealul Lotrilor, Moara Lotrilor": Hd 1; „La Piatră": Hd 2; „Peştera Zeicului, Pleşa": Hd 4; „Hoţi care au săpat peştera la Bradu lui Mihai": Hd 12; „Mişu, spărgea case, fura de prin toate satele": Hd 13; „Vârful Fericelii": Hd 16; „În hotarul Căzăneşti, iar în sat la Hiji era o casă unde se adăposteau lotrii": Hd 17; „Prin păduri": Ms 12; „Aici haiduc înseamnă om fugit la nemeşi, să se adăpostească de unguri": Sj 7; „Fântâna Tâlharilor": Sj 7; „Pe teritoriul satului Păduriş este Fântâna Tâlharilor": Sj 9; „Piatra lui Pintea": Sj 10; „În pădure la Marpod": Sb 1; „La Piatra

https://biblioteca-digitala.ro

Ţiganului unde a avut bordeiul haiducul Budac": Sb 4; „Aici nu; la Sălişte era fagul lui Budac": Sb 5; „La Foltea, veneau jienii, mărginenii, novăcenii, vaideenii": Sb 6; „Bălan, la Balta Neagră. Bălan lucra la fabrică în Cisnădie. S-a făcut hoţ mare, l-a-mpuşcat pe Sasu, patronul fabricii, a luat tot, a împărţit la săraci. Trâgea întotdeauna într-o colibă a păstorului care păzea vitele, într-o păşune la Balta Neagră. De-acolo se ducea şi fura de la Făgăraş. L-a descoperit un militar îmbrăcat civil. A trăit cam acum 30-35 ani. Înaintea lui a fost Terente. Avea şi cântare, dar n-o mai ştim bine: «Terentea şi cu Mihai / S-au făcut geambaşi de cai»": Sb 8; „Pârâul Şincului (haiducul Budag)": Sb 10.

Nedei, govii, rugi: „Nedeie la pârâul Grecilor şi la Vârfu Crucii": Ab 2; „Se ieşea la bancă, mereu în locuri diferite": Ab 7; „La Bătrâna (la Sf. Petru), la Cărări, Sureanu (la Sf. Ilie)": Ab 9; „La Piatra Crâsnicului, nedeie la Rusalii, la care participă păcurarii din Ponor şi alte comune învecinate": Ab 15; „La Poieniţă": Ab 19; „Nedeie anuală la Negrileasa": Ab 20; „Pe Muntele Sânt Ilie, nedei în iunie – iulie la stână": Bv 7; „Solomon mergea spre Regat în timpul I Război Mondial, cu o ladă de bani. A murit de 2-3 ani, având în jur de 90 de ani": Bv 12; „În hotar": Cj 6; „La Sf. Ilie se serba lângă biserică, se adunau toţi flăcăii, se făceau căsătorii, etc, se petrecea trei zile şi trei nopţi": Cv 4; „Sântilia, la 20 iulie": Cv 7; „Hramul bisericii este Sf. Ilie. Vin ciobanii şi petrec 2-3 zile": Cv 8; „Hram la 8 noiembrie [Sf. Mihail şi Gavril]": Hg 7; „Pe locurile unde se ridica şi câte o cruce": Hd 1; „În vatra satului": Hd 2, 6, 14 (în curtea şcolii de azi); „Nedei la Măciuga («măciugă»=un fag mare şi scorburos), Stânca Hamzii, un loc numit Nedeia, altul, Nedeuţă": Hd 4; „Se ţineau şi se ţin şi azi în sat, la Rusalii": Hd 5; „Pe Vale": Hd 8; „La Greleşti": Hd 9; „Nedeia se ţine în sat «la Paştele Mic» (Duminica Tomii), dar există în moşia satului toponimul Vârful Nedeii, poate un străvechi loc unde se ţinea nedeia": Hd 10; „Pe Valea Bisericii se făcea joc la Paşte": Hd 11; „În Culmea lui Poni şi în Sălişte, la Rusalii şi la Sânziene": Hd 12; „Nedei la Sf. Ilie, la Duminica Tomii, la hramul bisericii": Hd 13; „La Sâmpetru, la pădure": Hd 15; „În Parc": Hd 17; „Se ţineau la Rusalii": Ms 5; „La Rusalii şi a II-a zi de Paşte se duceau la Praică; tinerii proaspăt căsătoriţi cu feciorii se întâlnesc şi se întrec": Ms 6; „La Pădure, la Moară, la Rusalii, se petrecea": Ms 10; „Se ieşea afară, la Cruce, la Ţarină, la Rusalii": Ms 11; „La Maială, a II-a zi de Rusalii": Ms 12; „Nedei se fac între hotare, împreună cu Arpaşul de Sus": Sb 4; „Maialis, în mai mergeau în pădure, şi saşii şi românii": Sb 5; „În Poiana Muierii": Sb 6; „Nu. De Ziua Crucii se cosea în hotar": Sb 10; „Maial în Staule": Sb 13.

Sâmbra, măsuratul şi răvăşitul oilor: „Pe la stâne": Ab 1, Bv 8, Hg 2, Hd 2, Ms 10, 17 (târle, la fânaţ), Sj 7; „La Stână, la Strungă": Ab 2; „La Pârâul Berbecelui se măsura laptele": Ab 3; „Nu; oile se băgau la măsură în curţile din sat. Erau 3-4 turme de oi care se strângeau în 3-4 curţi": Ab 4; „La «îmbrânzit»: la Burmezeu, Desa, Gruiul Caşului, Tiop": Ab 8; „La Numărătoare": Ab 9; „Se făceau la cioban acasă (nu era o denumire specifică); în sat": Ab 16, Bv 10, Sj 10, Sb 11; „La Băhale sau în Săcături": Ab 20; „La Bridireasa, Miţa, Pietroasa, Strâmba. Le zice La Măsurat": BN 1; „Oilor, la stână, în hotar". BN 3; „Dealul Neghiobu, Perşa, Rotunda, Suhard; nu sunt în hotarul satului dar erau în proprietatea oamenilor": BN 5; „La Pietriş, pe dealul Tamiţei, Vârful Măglii": BN 7; „Dealul Glodului, Maria Mare, Maria Mică, Hoituri, Războaia, Valea Cornii": BN 10; „Însimbratul oilor, prin mai, la fiecare stână în parte, după Colnic, Dosul Ţibleşului, Runcuri, la Zănoaga Runcului":

https://biblioteca-digitala.ro

BN 11; „Răvăşitul oilor la baci": Bv 7; „Laptele se măsura la Faţa Clii, Gruiu Lung": Bv 9; „La împreunarea turmei, la gazda care avea mai multe oi": Cj 3; „La stâne: Bodiş, Lazuri, Poderei": Cj 7; „În marginea satului este o casă unde se măsoară laptele": Cj 9; „La Măsurişul oilor, la stâne, pe hotar, unde se fac stânele; azi, la fel": Cj 12; „La Hodaie": Cj 13; „Împreunarea oilor, la începutul lui mai, pe câmp, unde se făcea stâna": Cj 16; „La Împreunatul oilor, pe hotar se făceau masă şi joc după împreunat. Azi se face numai masă": Cj 17; „Pe baltă, la marginea satului": Cj 18; „Se măsurau la stânele din munţi. Nu se mai măsoară de peste 80 de ani, azi se dă [cantitatea de brânză] fix. Azi se măsoară vacile": Hg 1; „Se zicea «crestatul oilor» şi se făcea în sat": Hg 4; „La Arşiţă, Piatra Roşie, Sălămaş": Hg 5; „Se măsura laptele la Harlecia, Muncel, Piciorul Glodului, Piciorul Paltinului": Hg 6; „Făget, Togur, Mortunca": Hg 8; „Măsuratul şi alesul se fac la stână, şi la oi, şi la vaci": Hd 4; „Se ţineau şi se ţin la stâne, în păşuni, peste tot": Hd 5; „La răscol": Hd 6; „Se măsura laptele la Dâmbul Cailor, Stoguri": Hd 7; „Măsuratul oilor la Curmătura, la Mucea (Muchea) Lungă şi la Pişcu": Hd 12; „Măsura oilor, înainte": Ms 6; „La Clunga, la Mirjoaia": Ms 8; „La Dosul Căsoii şi Faţa Măgurii se strângeau oile primăvara": Ms 9; „La Sânziene, se controlau oile care aveau 50 de grame de lapte": Ms 12; „Înainte, «împreuniş» pe Sărături; azi, fiecare îşi mulge oile şi ştie cât are de luat de la ciobani": Sj 1; „Lapte se măsura la Măgura, Presaca, Valea Agrijului": Sj 2; „Măsuratul oilor la Dealul Bară, Secătura": Sj 6; „Nu, pentru că brânza se dădea după numărul de oi, cinci oi la un lapte": Sb 3; „Caşul se ia pe număr de oi": Sb 7; „Laptele se măsura la Buru, Dârjan, Fagii Creţului, Secătura, Runcu": Sb 9; „În Viile Blidarului": Sb 10.

Slujbe şi ceremonii religioase: „La Dealul Bărăştilor, Costeştilor, Sohodol": Ab 1; „La Sulazuri şi la Ţicu": Ab 2; „La Capul Satului (pentru grâu), la Hâj (pentru vii)": Ab 3; „La crucile, troiţele din hotar": Ab 5, 10; „La Înălţare (la Ispas) se făcea o slujbă la câmp. Se spunea că «ies la ţarină», unde era o cruce pe câmp sau lan de grâu semănat. Azi se iese la Mureş; s-a interzis în ultimii ani, din 1976": Ab 7; „La Ciumerna, Desa": Ab 8; „Între Vii": Ab 9; „La Orbaia, în Şes, pe la cruci (vara) şi la râuri (La Bobotează)": Ab 11; „La Sf. Gheorghe, la Ispas, Rusalii, se mergea la holdă şi se sfinţea ţarina. Fiecare aducea o doniţă cu apă, care era sfinţită": Ab 12; „Pe la cruci": Ab 15; „La Rusalii şi la Ispas se ieşea la holde; la Bobotează, la o cruce": Ab 16; „La Rusalii se ieşea la grâu, pe la cruci": Ab 18; „La Oaşa (la Sf. Maria), La Tăţ (la Rusalii)": Ab 19; „Cam peste tot hotarul era chemat preotul": Ab 21; „La Vale, pe câmp": BN 1; „La crucile din capul satului, la Rusalii; la Bobotează se ieşea pe vale": BN 2; „La Ispas, la Rusalii, la ţarină, şi acuma, la Bobotează, la râu, şi acuma": BN 3; „La Bobotează, la vălicică, la Rusalii, la ţarină, la grâu": BN 4; „La Crucea din Grăii Lacului": BN 7; „La Bobotează, la Rusalii, sărbători pentru ţarină, cam trei vineri pe vară, la o margine de hotar, lângă un izvor cu apă": BN 11; „La capul satului, la grâne": Bv 2; „Căliman": Bv 3; „La Cruci, unde era grâul de Ispas şi unde era porumbul la Duminica Mare, la Bobotează, la Vale": Bv 4; „Unde erau holdele de secară şi grâu": Bv 6; „La ieşitul oilor, la stână, la una-două-trei săptămâni; când vitele sunt bolnave, când este secetă, la râu; la Bobotează": Bv 7; „Când era secetă şi la Bobotează, la cişmele": Bv 8; „Pârâul Şurii": Bv 9; „La troiţă la Ispas, la 10 mai la Monumentul Eroilor, când nu ploua, în special înainte de Rusalii; la hotar, lângă o holdă de grâu, la Bobotează, la un şipot": Bv 10; „La Bobotează, la râu; şi acum": Bv 12; „La Înălţare se ieşea pe hotar, la crucile de la capul satului, în caz de secetă": Bv 14; „La Căliniş, Crucea Pojorţii, Putinei": Bv 16; „La Ispas, la Rusalii, la Sfânta Maria Mare se face

https://biblioteca-digitala.ro

slujbă la ţarină, la izvor; la Bobotează, la un izvor": Cj 3; „După Deal": Cj 4; „Se făceau «moşi» primăvara, a doua sau a treia zi de Paşte: se făcea masă comună la biserică. La Strâmba au mese mari de piatră. Se fac slujbe religioase la începutul semănatului şi la Bobotează": Cj 6; „La Crucea din Gorgan, Crucea lui Pipoc": Cj 7; „Pe Şanţ": Cj 8; „În Pândeală, de Bobotează şi de Rusalii": Cj 9; „Pe hotar, la Rusalii şi la Ispas. La slujba pentru ţarină, fetele mari împletesc cununi de grâu şi le agaţă la prapuri": Cj 12; „La Cruce, în capul satului; şi azi se iese la Rusalii": Cj 13; „După Pădure, la Tuclui": Cj 15; „La Rusalii, la crucea de la marginea satului": Cj 16; „La Sf. Gheorghe se îmbrăcau nişte feciori cu sumane foarte lungi, sure sau de culoare albastru închis. Pe cap îşi făceau o chivără foarte lungă, din scoarţă de cireş. Se mascau şi pe piept îşi puneau scoarţă de răchită în diagonală, cu frunză verzi şi în mâini aveau bote. Copiii îi aşteptau cu trâmbiţe. Flăcăii se chemau moroi. Flăcăii veneau în sat şi cine ieşea primul la arat primea de la ei un kg. de ţuică, se dădea de băut. Nu ziceau nimic, dădeau din cap, jucau în mijlocul satului. Un om înstărit le dădea de băut. La joc invitau fete şi apoi mergeau în Someş. Se dezbrăcau şi se spălau şi aruncau frunzele verzi în Someş": Cj 17; „Pe baltă, la măsuratul laptelui. Mai ieşea la Rusalii, pentru animale şi la Ispas, pentru holde, în capătul Codiciului, la Podul Codiciului": Cj 18; „La Olt": Cv 1; „La Bobotează, la Pârâul Negru; când era secetă, pe câmp": Cv 2; „La Bobotează, la câmp, la Ispas, la câmp şi la secetă": Cv 3; „Când dădea spicul şi la secetă, se ieşea până la Crucea Mărtănaşului, spre Lemnea": Cv 4; „La apa Covasnii la Bobotează, la Fântâna Pavii": Cv 7; „Ieşeau oamenii cu popa la Rusalii, la grâne": Cv 8; „La ţarină, la Rusalii şi la fiecare stână, vara": Hg 1; „Pe Rotomoşul": Hg 2; „La Rusalii se făceau slujbe pentru ţarină. A doua zi de Rusalii se aducea câte o cununiţă": Hg 3; „Fundoaia, Găina, Preluca": Hg 6; „La capetele de sat, la grâu, porumb; de Bobotează se ieşea la Burduf": Hg 7; „Coasta Crucii": Hg 8; „La rugi, în zilele de Bobotează, Rusalii, Sf. Marie (15 august), Arhangheli [Sf. Mihail şi Gavril]": Hd 1; „La rugi, vara, şi la izvoare, iarna, la Bobotează": Hd 2; „La Ţarină şi la biserică; şi azi, la fel": Hd 5; „La Vadu Mare": Hd 6; „Se ieşea cu crucea la Rusalii la Pietrari; la Bobotează se ieşea la râul Dobrii": Hd 7; „În Dealul Mătăsesc": Hd 8; „La Sf. Gheorghe se ieşea mai jos de sat, la Câmp": Hd 10; „La Grunul Nădragului": Hd 11; „În Culmea lui Poni şi în Sălişte, la Rusalii şi la Sânziene": Hd 12; „În locurile care se cheamă La Cruce": Hd 14; „La Cruce, la Ispas, la Rusalii, la vii": Hd 15; „La Rusalii, unde se ridica rugă": Hd 17; „După Garduri, la Sas Ion": Ms 1; „La Bobotează, mergeau la moară, până a nu se strica": Ms 4; „La ţarină, la Fântâna ai Bună, la Rusalii şi la cimitir, la Înălţare": Ms 5; „La ţarină": Ms 6; „În capetele satului, la Lipolţ, Puturosu": Ms 7; „La Apă, la Bobotează şi în Capu Satului din Jos la Rusalii şi la Ispas": Ms 8; „La Fântâna de Beut şi în Ţarină, la holdele de grâu, la crucile din hotar": Ms 10; „La Rusalii, la Cruce şi la Cruce în Balca": Ms 11; „La secetă, la Holdă": Ms 12; „La Feştania Oilor ieşea popa pe Podireu, Runc, Vişa": Ms 14; „În Ţarină, la Ispas şi la Rusalii, în ţintirim, la Paşte": Ms 16; „La Răstignirea lui Lucăcel de Rusalii, la pod, sfinţirea apei de Bobotează": Sj 1; „De Rusalii se ieşea când era grâul stricat şi în tot hotarul, unde erau holdele": Sj 2; „Se ieşea la semănăturile de grău; locurile variau în funcţie de rotaţia culturilor": Sj 4; „La Cânepiş": Sj 5; „Dealul Bară, Secătură": Sj 6; „La izvorul de la Fântâna Turii": Sj 7; „La holde, la Rusalii": Sj 8; „Între Drumuri, Râtul Morii": Sj 9; „Grâul Ursului, în Şes": Sj 10; „La Bobotează, la Ispas, la Sânpetru (când făcea grâul spic) şi la monumentul eroilor": Sb 1; „La Botorca şi la biserică": Sb 3; „La cruci": Sb 4; „La Bobotează popa ieşea în capul satului şi făcea crucile şi sfinţea apa. Veneau şi săsoaicele şi luau apă. La

https://biblioteca-digitala.ro

Ispas iese afară către holde şi botează": Sb 5; „La Crucea Jupânesii, în Tătmane, la Sânziene": Sb 6; „Se ţin la câmp, odată pe an": Sb 7; „La Ispas, la Rusalii se făceau slujbe la Crucea de lângă Gurean. Toţi aveau pământurile la Delniţe. La Ispas, la crucea unde era semănat grâu se sărbătorea: băieţii făceau cununi din holde cu spic verde, le împărţeau fetelor pe care le îndrăgeau. Fetele, îmbrăcate în costume naţionale, mergeau cu cununile pe braţ de la un capăt la altul al satului, cântând Sus, la poarta raiului: «Sus în poarta raiului / De-a direapta tatălui / D-o chilie de tămâie / Până la Sfânta Mărie / Da-n chilie cine sta / Era Maica Precista / C-un prunc mic ce tot plângea / Maică-sa din grai grăia / Taci fiule nu mai plânge / Ca maica ţie-ţi va da / Tot cheile raiului / Raiul tu-l vei descuia / Şi lumea o vei vedea». Fiecare vers se repetă de două ori. În drum lăsau cununi la cruci. Se lăsau până se uscau; una se ducea la biserică, unde se trăgeau clopotele; se ştia că au sosit fetele acolo": Sb 8; „Căliniş, Gruiu lui Ion, Valea Drăguţei": Sb 9; „La crucile din hotar şi pe la ape": Sb 10; „În Capul Satului; la Rusalii se ieşea cu crucea la grâu, la Ispas se ieşea la cucuruz, la Bobotează se mergea la râu": Sb 11; „În Bârc, la Cruce": Sb 12; „La Şipotul Sâmpetrului": Sb 13.

Locuri legate de lupte: „Cu ungurii, la Dealul Bihorului": Ab 1; „Piatra Strâmtă": Ab 9; „La Morminte în Muntele Mare, Şesul Lupşanului (la 1848, luptă câştigată de moţi), Mormintele (lupte între moţi şi unguri)": Ab 10; „În Şes, lupte purtate de mihălţeni împotriva ungurilor": Ab 11; „Numai la Miráslău, pe vremea lui Mihai Viteazu": Ab 16; „Sunt multe legende legate de Avram Iancu; la Găina, lupte cu ungurii": Ab 21; „La Tătarca": BN 1; „Se spune că la 1270 au fost ceva lupte cu tătarii; din cauza hoiturilor împuţite i-a zis [unui loc] Câmp puturos": BN 3; „La Cunii, pe dealul Bungur": BN 4; „La 1660-1670 treceau trupele turceşti; populaţia a fugit în bastionul cetăţii. Noaptea, turcii n-au observat cetatea, dar a cântat dimineaţa un cocoş şi atunci au măcelărit toată populaţia din cetate. De atunci, de Paştele maghiar se sărbătoreşte împuşcatul cocoşului. Înainte, copiii de clasele II-VIII împuşcau un cocoş viu, cu puşcă de lemn cu săgeţi de fier, făcute de fierar. După I Război Mondial, se împuşcă o tablă pictată; vine fanfara; există o ceartă simbolică dacă se împuşcă sau nu cocoşul. E o masă mare la sfârşit. Sunt 6 băieţi care au rol principal; trebuie să fie buni ţintaşi, să aibă voce, să aibă comportare bună, sunt numiţi viteji; este şi unul popă al ţiganilor. De la conducătorul lor pleacă alaiul şi acolo e şi masa festivă": Bv 1; „La Fântânele": Bv 2; „La Olt, în 1916, lupte cu ungurii": Bv 4; „La Ban": Bv 7; „Înainte de 1800": Bv 8; „A fost front în I şi în al II-lea Război Mondial": Bv 12; „Lupte între vlădăreni şi saşii din Codlea, pentru încălcări de teren, pe la 1700 şi ceva; după 1918 au fost lupte şi mai puternice, tot cu saşii": Bv 14; „Dealul Bobâlna sau, local, Dealul Băbiu": Cj 2; „Straja Mare – pe vremea lui Mihai Vitezu ar fi avut tabără acolo, Straja Mică": Cj 3; „Locul unde se crede că a fost oraşul": Cj 4; „Cu ungurii la Beliş (nu în hotarul satului), la locul numit Fântânele": Cj 12; „Chiar prin sat au fost lupte cu ungurii, în 1939": Cj 13; „Aici, nu; în Petreştii de Jos": Cj 15; „Cu ungurii, în 1940": Cj 16; „Pe Arieş, cu tătarii": Cj 18; „Se spune că înainte ar fi trecut prin Pasul Oituz, până aici, în al II-lea Război": Cv 4; „În deal, pe la Craca Mare": Cv 5; „La Cetate": Cv 7; „Dealul Observator, la Despărţirea Drumurilor, la Fagul Curat, Moghilă": Cv 8; „Cu ungurii, peste tot hotarul": Hg 1; „La Vârful Dealului, Făget, Cruciţa Ghindenilor": Hg 4; „La Halagia, în 1918": Hg 6; „Între Furci": Hg 7; „Şi de ocupanţi interni, locuri de refugiu: Boişoara, Orleşti, Piatra Iepii, Poniţă, Tău": Hd 1; „În Plopi, împotriva ungurilor": Hd 2; „La Turceaua, locul taberei turceşti; lupta s-a dat în Pieptul Izvorului": Hd 4; „În

https://biblioteca-digitala.ro

Dealul Mătăsesc au venit ungurii împotriva lui Avram Iancu": Hd 8; „Se zicea că au fost pe aici turci, tătari": Hd 10; „La pârâul Turcului": Hd 15; „Măguricea Oierului, Salca Roşie": Hd 17; „Din bătrâni ni se spune că turcii au bătut pe români şi că ar fi stat mult pe aici. Din biserica de la Sânvăsii şi-au făcut ei biserică – moscheie": Ms 4; „După 1848, când ungurii l-au tras pe roată pe popă": Ms 8; „Cu ungurii, în I Război Mondial": Ms 12; „La Tătaru": Ms 14; „Cu ungurii": Sj 7; „În grădina Trestian Volei": Sj 9; „În Turnul Slăninii au fost arşi saşii, de armata lui Mihai Viteazul, fiindcă saşii au tras cu puşca în armata care trecea": Sb 5; „Lupte cu ungurii în 1916, pe Păşunea Boilor": Sb 8.

Locuri unde era straja satului: „În Cerbu, la Ciuha, Petreasă": Ab 1; „La Cetăţea (după legendă)": Ab 4; „Valea Străjii": Ab 6; „La Strajă la Muntele Mare": Ab 10; „La podul Mureş": Ab 11; „La Şesul Craiului, unde s-ar fi retras Bela al IV-lea. Este un sat care se numeşte Belioara, la poalele Şesului Craiului. Ar fi fost şi armata ungurească în 1848, pe vremea lui Iancu": Ab 12; „Pe Bâle": Ab 16; „Pe dealurile Văseştilor şi Săgajului, pază să nu dea ungurii. Au fost organizaţi cu apărare militară ţăranii înşişi, între cele două războaie şi mai ales în al II-lea Război": Ab 21; „Valea Străjii; de deal de Miţa a fost Comanda grănicerilor": BN 1; „Coasta Bisericii": BN 2; „Numai la Dumbrăviţa (sat aparţinător comunii) la Cerdac, la Cornu Ietrii, la Ciceu Poieni (locul mânăstirii)": BN 3; „Vârful Măgura": BN 5; „A fost până în 1851 (desfiinţat); exista o garnizoană de grăniceri în sat, înfiinţată în 1762": BN 7; „Vârful Hidii, unde a fost Cetăţuia ori castrul": BN 11; „Comanda de iarnă şi Comanda de vară (pentru grăniceri)": Bv 6; „Nu; satul putea fi văzut de pe toţi munţii": Bv 7; „La Muntele Ighiş": Bv 8; „La Larma; a existat până la apariţia avioanelor cu reacţie": Bv 12; „În turnul bisericii – cetate": Bv 13; „La Bisericuţă": Cj 4; „La Dâmbu Clompii, Vârful Gorgan": Cj 7; „Se striga de pe Dâmbul Bisericii, Dâmbul Colibii": Cj 8; „La Pândeală": Cj 9; „La Ţigla era un paznic plătit. Dacă vedea că vin ostaşi unguri, alţi invadatori, striga": Cj 15; „La Cetatea": Cj 16, Cv 7, Sj 9; „La Comandă, pe vârf de deal": Cj 18; „La biserica unitariană": Cv 3; „A fost sat de graniţă, aşa că au avut grăniceri": Hg 1; „La Cseretetö, o movilă înaltă de unde vedeau toată Valea Casinului": Hg 3; „Vârful Chiojdului": Hg 5; „La Afumătorile, unde se băgau la afumat călătorii din Moldova, să nu aducă molimă, la Straja": Hg 6; „La Brazi, la Strajă": Hg 7; „Râpa Vidului": Hd 1; „În Comânda, unde a fost loc de observaţie înainte de război": Hd 2; „În Cioaca lu Bucur, îi zicea La Toace, după modalitatea de semnalare a pericolelor": Hd 4; „În Dunga Dealului": Hd 10; „În Hiji": Hd 17; „La Capu Coastei": Ms 8; „La Chiatră": Ms 13; „La Straje": Sj 8; „Dealul Meseş": Sj 8; „Turnul bisericii": Sb 5; „Gura Potecului, Guruieţ, Piatra Albă": Sb 6; „Biserica lui Toni, punct de observaţie înfiinţat de armată în I Război": Sb 8; „În Vârful Viilor": Sb 10.

Locuri rele: „La Zugăi, că umblă dracul, la Izvoare": Ab 1; „În Curmătura Lucacilor": Ab 9; „Pe la cimitire": Ab 10, Cv 7; „Sub Coasta Râtului": Ab 11; „La «Mluhă», loc fără fund, la Vânătare": Ab 15; „Se pare că în păduri": Ab 21; „La Moară la Diacu, la Podul de Fier, la Tăul Zânelor": BN 1; „Noaptea, pe pârâul Sasudului cântă banda dracului, în Vărful Viilor, cânta cilioaia": BN 2; „La Lacul Căianului, a murit o femeie. Este o legendă (din Colecţia de comunicări, Oradea, 1973): Fata Pădurii la mânie făcea să moară oamenii, animalele. La Poiana Zânelor se adunau zânele iar Fata Pădurii, supărându-se pe ele, a cutremurat pământul şi aşa s-a format lacul Căianului care se mai numeşte şi Tăul fără fund. Oamenii au

https://biblioteca-digitala.ro

pus blestem pe ea: ea a murit. Blestemul spunea că ea va învia când va fierbe sucitorul de mămăligă în ceaun. Sucitorul a fiert, dar ea n-a murit. [O altă variantă]: Un car cu bivoli a căzut de pe stâncă şi a ajuns la Cotu Dejului, pe Someş şi s-a format lacul.": BN 3; „La Criptă, la Dămonaş": BN 4; „Pe pârâul Itoii se vedeau zmei, duhuri; pe Valea Mănanţului, este Preluca Zmeului": BN 6; „Balta Unghiului, Vâlceaua Ghizuinii": Bv 4; „Stâncile din chei se crede că-l au pe diavol, care poate apare sub diverse înfăţişări: căţei, etc": Bv 7; „La Măgurice": Bv 11; „Când era negură se zicea că Fata Pădurii fierbe hainele pe Băbiu": Cj 2; „La Podul Imaşului, Râpile Năsarului": Cj 4; „La Pârâul Babei": Cj 6; „Râpa lui Morţică": Cj 7; „Pârâul Cionii, Valea Rea": Cj 8; „La Boticău": Cj 11; „La Ţâglău": Cj 12; „La pârâul Falca, că umblă dracul după banii din comori; dracul şedea pe răzor şi se «duhănea», fuma": Cj 13; „În Cheie": Cj 15; „Sub Cobor": Cj 18; „La Văioaga Uscată, la poduri, la răscruci, ies draci şi câini negri (tot draci). La Groapa Furcilor (a spânzuraţilor); aici se spânzurau tâlharii": Cv 4; „Coasta de la Despărţirea Drumurilor, Coasta Tare din Zârna": Cv 8; „Era Mama Pădurii în munţi": Hg 1; „După Luncă, la Morăreni": Hg 4; „Locurile unde au murit oameni": Hg 5; „Pârâul Pleşului": Hd 1; „La Peştera": Hd 2; „Părul cu Icoana": Hd 7; „Vârful Coastei Rele": Hd 10; „Vârful Fericelii": Hd 16; „Pârâul Buşeşti": Hd 17; „La Şanţ, unde se zice că umblă dracul": Ms 5; „În cimitire, pe Valea Urmenişului, pentru că au avut loc foarte multe accidente": Ms 6; „Dealul Dracului, la Răscruci": Ms 10; „La Dâlmă, pe drumuri, pe văi: «M-am dus în sat, pe vremea seceratului, şi scoborând pe o dâlmă, mă întâlnesc cu două femei, dar foarte mici de statură şi negre. Nu mi-am dat seama că ce-s! Şi, trecând pe lângă ele, în dreptul unei porţi, o femeie s-o plecat jos şi-o rupt un gătej! Şi după aia mi-am dat seama că n-o putut să-mi facă nimic, au trecut podul şi au luat-o pe vale în sus. Nu mi-au făcut nimic, ca le-am vazut eu întâi! După ce m-am despărţit de ele, m-a cuprins spaima»": Ms 11; „La Răscruce de drumuri, că se adună strigoii": Ms 12; „La Feri, vinerea şi marţea mergeau câte 4-5 femei la un loc mai îndepărtat, spre comuna Râciu, cu câte o găină neagră, «pentru făcut» [la făcut farmece, vrăji]": Ms 13; „Tăul Zânelor": Ms 14; „La răscruci, ieşeau zmei şi pricolici (sunt strigoi care se fac câini)": Ms 16; „Pârâul Natului": Sj 8; „Curmătura Toaderului": Sj 9; „Cimitirul noaptea": Sb 1; „La Căptanu, către Coastă, către Pravăţ": Sb 6; „Coasta Lupului": Sb 7; „Pârâul Obârşiei": Sb 10.

Locuri sfinte, bune: „În satul vecin, Glod ar fi fost un schit unde este un izvor care ar avea apă sfinţită": Ab 2; „La Honca Feredeului, la Pârâul Feredeului, unde apa izbucneşte direct din piatră, oamenii se spală şi lasă bani pentru că ei cred că apa este vindecătoare. De aceea lasă bani în apă, ca plată": Ab 8; „Apa Rece, Apa Bună": Ab 10; „Izvorul Tămăduirii, Sub Piatră": Ab 15; „Munţii Sf. Petru, În Rai, Poarta Raiului, Izvorul de lângă bisericuţa din Oaşa": Ab 19; „Muntele Lac, [are] apă de leac [pentru] cei care sunt suferinzi de plămâni": Bv 7; „Fântâna lui Chiper: cine bea apă cu o lingură de lemn se făcea bine de friguri": Cj 15; „La Gura Carului este o peşteră de unde se bea apă pentru vindecarea bolilor": Hd 11; „La Zâne; ele apăreau numai din şapte în şapte ani, şi dacă ajungeai când ieşeau ele, te ajutau sau îţi împlineau o dorinţă. Zânele ieşeau câteodată şi jucau şi pe streaşina bisericii": Ms 10; „Nu, este un izvor la Poiana": Sb 6; „Şipotul Sâmpetrului": Sb 13.

https://biblioteca-digitala.ro

TEHNICI DE MĂSURARE A PĂMÂNTULUI

SISTEME DE ÎMPĂRȚIRE A PĂMÂNTULUI

Moşi: Cj 10, Hd 4, Ms 2; „Satul Albac a avut 10 moşi; erau 10 crânguri: Faţa Albacului, Dealul Bărăştilor, Dealul Păltinişului, Dealul Lămăşoii, Fericet, Dealul Sohodolului, Dealul Costeştilor, Devi, Dealul Pleşeştilor, După Pleaşă": Ab 1; „Nu se ştiu moşii, dar se spune că pământul a mers din moşi-strămoşi": Cj 13; „Pământ împărţit pe «nimotenii», neamuri": Hd 2; „Pe neamuri mari": Hd 17; „Gospodării şi nume de moşi la sfârşitul sec. al XIX-lea: Lunca Dociţei, Lunca lui Ion al lui Ioniţă Ion lui Diacu, Lircani, Gligani, Ion al lui Avram, Poienarii Simineţii (pe Poderei), Teocanii, Găboreştii, Porcu, Deluţu": Ms 14.

Curele: Hd 4.

Sfori: Hd 1.

Altfel: „În hotarul satului există o porţiune de teren numită «curechişte». Suprafaţa din acest loc pentru fiecare familie era calculată în raport cu dreptul ei în fostul composesorat al foştilor iobagi, exprimat prin «iuş» de păşune. Dacă nu aveai «iuşuri» de păşune, nu aveai nici drept la păşunat şi nici drept la curechişte": Ab 7.

Unităţi de suprafaţă

Crânguri: Ab 1.

Fâşii: Ab 1.

Locuri: Ab 1, 3, Bv 9, 15, Sb 14; „Pentru terenurile de cosit": Hd 5.

Loturi: Hg 6.

Bucată: Cv 5; „Pe locuri, pe bucăţi": Ab 21; „Pe bucăţi, unde o bucată poate avea 1 ha, 1,50 ha, 2 ha": Cj 6; „Pe bucăţă": Cj 12; „Stak, loc, bucată": Sb 5.

Delniţă: Ab 9, 10, 20, BN 5, Bv 4, 11, Cj 11, 13, Hg 1, 4, 8, Hd 8, 16, Ms 2, 13, Sj 1, Sb 4, 5, 13; „Unde aveau toţi pământurile se numea în Delniţă": Sb 8; „Se măsura pădurea în delniţe": Ab 3, 12, 16; „Erau fâşii pe care semănau curechi, cânepă, napi pentru vite, cartofi": Ab 4; „Nu ca unitate de măsură, dar există pe hotar o porţiune de teren foarte îngustă şi lungă care se cheamă delniţe şi care se mai află şi în alte sate, cu aceeaşi denumire": Ab 7, BN 7; „Delniţă însemna un teren îngust dar foarte lung": Ab 9, 10 (sau «chingă»; necultivat, delniţă), BN 4; „Pământ cu fânaţ": Ab 11, Ms 10, Sb 7; „La marginile de sat,

https://biblioteca-digitala.ro

teren cultivat cu cânepă şi in": Ab 16; „Pentru delimitarea locurilor de casă. Are înţeles de fâşie de pământ": BN 1; „Fără o mărime precisă, pentru o bucăţică de pământ": BN 2; „Fâşie lungă şi îngustă pentru cereale sau cânepă": BN 3; „Delniţă pe cosalău, adică [locul] de cosit": Cj 2; „O bucată de pământ diferită ca mărime": Cj 4; „O delniţă de loc": Cj 6; „Se măsura pe delniţe: o delniţă de branişte etc, aşa se măsura până de curând": Cj 17; „Delniţe mai mici şi mai mari": Ms 4; „Delniţa înseamnă aici o bucată compactă de pământ": Ms 5, 16 (ghelniţă); „În delniţă am o «darabă» de loc": Ms 8; „Delniţa, aproape de vatra satului: teren cultivat cu varză, sfeclă; teren unde avea fiecare locul, împrejmuit": Sb 1, 10; „La Poiana": Sb 6; „Loc mai mic în vatră, unde se punea zarzavat": Sb 8; „Pământ puţin, fertil pentru semănarea cânepei, sfeclei, grădină": Sb 11.

Iuşuri: „Teren de păşunat, dat în folosinţă de către comună; numărul de iuşuri era proporţional cu cât lucra fiecare la pământul proprietarului, în vale": Ab 8.

Poiene: „Se despărţeau prin haturi": Ab 20.

Troian: „O bucată de teren la şes, împrejmuită": Ab 10.

Troaş: „O bucată de pământ mai mică, împrejmuită": Ab 10.

Termeni care denumesc suprafeţe mari cultivate

Moşie: Ab 9; „O moşie = 20 de iugăre". Ms 15.

Câmpul: „Hotarul satului era împărţit în trei părţi: grâu, porumb şi imaş [tradiţionala rotaţie a culturilor]": BN 4; „Câmpul de Jos şi Câmpul de Sus": Hd 10; „Câmpuri pentru creşterea animalelor, împărţite în fâneaţă şi păşune şi ţarina, câmpuri pentru agricultură, împărţite în porumb şi grâu. Câmpurile se schimbau anual, prin rotaţie": Hd 11; „Erau trei câmpuri: Hillefeld, La Deal, Poplakerfeld, către Poplaca şi Orlaterfeld, spre Orlat": Sb 5.

Holda: Cv 1, Hg 8, Hd 1, 6, 8, 12, 14, Ms 2, Sj 3, Sb 14; „Teren semănat": Ab 10 (cu grâu), 12 (păioase), 18, BN 3, Bv 4, 6 (şi cucuruz), 11, 13, Ms 8, 13 (cu grâu), Sj 8 (cu grâu), 9; „La grâu, orz, ovăz": Ab 16; „O holdă = 8 ferdele, numai pentru cereale": Bv 1; „Terenul săpat manual, cu hârleţul (holdă de «piciocі», cartofi) sau teren de fâneaţă": Bv 7; „Are 1 ha; 2 holde fac un iugăr": Bv 8; „Are 1600 m^2": Bv 12, Hd 17; „Cele mai mari holde aveau 6 feldere": Bv 13; „O holdă = un iugăr": Cv 3, 5; „O holdă = 4 feldere": Cv 4; „1600 de stânjeni = o holdă": Cv 6; „De grâu, porumb sau fânaţ": Hd 2, 7; „Holdă arătoare (pentru arătură)": Hd 5; „Mai multe holde fac o tablă": Hd 15; „Loc cultivat cu orz, ovăz": Ms 14.
Holdiţă: „De o jumătate sau un sfert de felder (4 feldere = 1 de iugăr)": Bv 13.

Lanul: Ab 1, 9, BN 3 (la moşieri), Hd 6; „Lanul înseamnă mai multe holde semănate cu aceeaşi cereală": Hd 2; „O bucată mai mare cultivată cu grâu, porumb": Ms 13.

https://biblioteca-digitala.ro

Semănătură de grâu: Sb 12.

Ocale: „Anumite locuri, unde păşunau vacile vara, erau împărţite în ocale": Bv 7.

Părţele: Bv 15, Cj 11 (de pădure), Sj 2, Hg 6 (părcele), Sb 6; „După desfiinţarea iobăgiei": Sj 6; „Parcele, pentru păduri": Sb 9.

Părticică: Ms 9.

Pe lanţuri: „Lanţ de pământ (fâşie)": Sj 8.

Pe pământuri: „Pământuri (parcele)": Sj 8, 9.

Pe loturi: „Azi": Ab 18, Bv 11, Sb 10.

Pe hotare: Cv 8; „Hotarul din jos de gard şi Hotarul din sus de gard, pentru că există un gard de 15 km la fâneţe": Ab 19; „Pământul de arătură era împărţit în trei: hotarul spre Veneţia de Jos, hotarul spre Comana de Sus şi hotarul spre Cuciulata. Pe aceste terenuri se făcea rotaţia culturilor: grâu, porumb, orz şi ovăz": Bv 4; „Pământul satului era împărţit în trei hotare: grâu, porumb, păşune. Hotarului pentru păşune îi spunea «ogor negru» şi aici păşteau numai oile şi porcii. vacile păşteau an de an la Uilacul Săcelului": Hg 7; „Hotarul de Sus şi Hotarul de Jos": Sb 6; „Au fost trei hotare: pentru grâu, pentru porumb şi ogor (pustiu). În fiecare an o parte a hotarului era lăsată să se odihnească. În anul 1906 s-a făcut comasarea pământurilor şi s-a renunţat la împărţirea hotarului în trei părţi ": Sb 11.

Darab: Ab 2, 9, 10, Cj 11 (dărab), Ms 14.

Table de pământ: Cj 3, Ms 2; „«Tablău», teren pătrat": BN 11; „Tabla, suprafaţă de peste un iugăr; lotul este în tablă; [se spune] mă duc în tablă": Cj 2; „Tabla Câmpeneştilor, a lui Iancu, a lui Varga etc": Cj 4; „O tablă este un darap de pământ însumând mai multe iugăre. Într-o tablă de pământ intrau mai multe familii înrudite": Cj 8; „Tăblii cu drumuri între ele": Cj 15; „Satul era împărţit în trei table: ogor (ţinut pustiu şi gunoit de oi), grâu şi porumbişte. Pământul era împărţit urmaşilor tot în table. O tablă era tot pământul unui proprietar": Cj 18; „Mai multe holde fac o tablă": Hd 15.

Chingă: „Suprafaţă îngustă şi lungă": Cj 11.

Furdulaşă: Ab 11; „Hotarul de arat era împărţit în trei: 1. grâu; 2. porumb; 3. imaş. Cele trei părţi ale hotarului se numeau furdulaşe. Furdulaşul era împărţit în tăblii": Cj 15.

Furdulană: Cj 1.

Furdulău: „Tot pământul era împărţit în patru «furdulăie», pentru rotaţia culturilor": Sj 4.

Livadă: „Terenul agricol se numea livadă. Acum livadă se spune la grădina de pomi": Sb 9.

https://biblioteca-digitala.ro

Altfel: „Fiecare familie avea pământul pe o vale, așezată între două pâraie; se lua ca «mejde» (semn de hotar) un pârâu, o velicioară": BN 7; „Semănături de grâu": Sb 10.

Instrumente și modalități aproximative de măsurare a pământului

Degetul: „«Șucul» este distanța dintre degetele mici a două palme unite prin atingerea degetelor lor mari, care sunt în unghi drept față de palmele lor": BN 5.

Cotul: Ab 1, Cj 5 (60-63 cm), Sj 10.

Piciorul: BN 2, 4, Bv 13, Cj 5, 12, Cv 6, Hg 3, 7, Ms 6, 10, 13.

Pasul: Ab 5, 7-11, 12 (rar), 14-16, 19, 20, BN 2-4, 11, Bv 1, 3, 4, 6, 8-12, 15, Cj 4, 5, 7, 11, 15, 16, 18, Cv 1-5, 7, 8 (și acum dăm cu pasul), Hg 4, 5, Hd 1, 2, 4, 7, 10-13, 15, 17, Ms 3, 4, 7-9, 11-13, 14 (măsurătoarea cea mai obișnuită), 16, 17, Sj 1, 5, 6, 8-10, Sb 1, 4, 6, 10, 12; „Cam de 80 de cm": Ab 1; „Rudele măsurau cu pasul": Ab 4; „Are un metru": Cj 17, Sb 3; „De 75 cm": Hg 1; „2 pași = 1 m": Ms 1.

Ruda (Bățul): „De 3-4 m": Ab 2; „Un băț de 2 m": Hd 2, 13; „Parul": Hd 4; „Ruda de 3-4 m, se folosea la împărțitul moștenirii": Hd 5.

Funia: Ab 5, 7, 12 (rar), 16, 19, BN 2, 7, 11, Bv 1, 4, 8, 9, Cj 7, 11, Cv 5, 8, Hd 4, 6, Ms 7-9, 17, Sj 6, 9, Sb 3, 6, 10, 12; „De cânepă": Ab 4; „Funia cu nod": Ab 20; „Mai ales pământul rămas moștenire": Ab 21; „De 12 m": Bv 12; „Frânghia de 50 de m": Cj 6; „Funia are 4 m": Cj 17; „Întâi se măsura funia, apoi se folosea": Cv 6; „Cam de 3 m": Hd 5; „Cu prima": Hd 8; „De cânepă, de 10 m": Hd 13; „Se diviza în 12; o parte avea 1, 89 m, deci funia avea 12 pe 1, 89": Hd 15; „Rar": Ms 6; „Mai nouă": Ms 11; „De cânepă, de 20 m": Sj 2; „Pământul arabil": Sb 7.

Sfoară: „De 10 m": Hg 3.

Zala: „O urmă de cca 30 de cm": Sb 7.

Carul de fân: Ab 1, 15, Bv 8, Cj 15, Cv 1, 7, 8, Hd 10, 11, Ms 8, 14, Sb 6; „Terenul de pe care se scotea un car plin, adică 800 kg de fân": Bv 16; „Pentru fânațe": Hd 1.

Claia de fân: Ab 1, 15, Bv 8.

Claie de grâu: „Numărul clăilor și al [parilor] pentru holdele de grâu": Hd 1.

Numărul de cosași: Cj 7; „Ziua de coasă, pe 2-3-4... cosași": Ab 9, Sb 6; „Fânațele, după cosași: câți oameni puteau cosi într-o zi: „Am loc de x cosași. Nu se spunea altfel": Hg 3, Ms 14.

https://biblioteca-digitala.ro

Numărul de căpiţe: „Pământ de o claie, de două clăi... de 10 clăi": Ab 21.

Zilele de coasă: Hd 11.

Delniţa: „Teren lung şi îngust, 200 m lungime, 10-15 m lăţime": BN 11; „Are 15-20 de ari": Bv 10; „Parcele de pământ lungi şi înguste, de 30 - 40 m / 4 - 5 m în pădure sau pe care se cultiva cartofi, cânepă": Cj 16; „Are 400 sau 800 de stânjeni": Sj 9.

Curechi: „[Fâşie] de 2-3 m lăţime": Sb 6.

Vica (Dică, Ghică): „Are 22 de kg sau 30 de litre": Cj 5; „O vică sau o mierţă = 25 kg sau 20 cupe; 5 vici = un iugăr, pe care se semănau 125 kg de grâu; se mai spune un loc de o zi de arat sau de o jumătate de, de un sfert, etc. Un loc de două zile de arat = un iugăr": Sj 1; „O ghică = 24 kg [cu care se pot semăna] cca 250 m^2": Sj 3; „O vică = 25 de kg de grâu şi pământul se măsura în funcţie de cât grâu se băga la însămânţat": Sj 4; „Se spune pământ de o vică, două, etc. O vică = 7 arii; 4 vici = un chibul; un hold = 6, 7 vici": Sj 7; „O vică = 20 kg grâu pentru semănat": Sj 7.

Fărtace (fârtal): „Se zice că hotarul era împărţit în fârtaie. Hotarul era împărţit în trei părţi: ogor negru, grâu şi porumb – unde este semănat porumb se spune mălai [rotaţia culturilor]": Cj 7.

Ferdelă (felderă, ferderă): Hg 7, Ms 12, Sb 2, 3, 6 (ferderă); „O ferdelă = 20 de kg de grâu, adică suprafaţa de teren pe care se puteau semăna 20 de kg; se spunea o şindilă de 1, 2, x ferdele. Suprafaţa se calcula în şindile de atâtea ferdele": Ab 5; „Câte ferdele de seminţe erau necesare pentru semănat": Ab 9 (grâu), Sb 10; „Ferdelă (ferdală) de pământ, suprafaţă de ogor": Ab 11; „O ferdelă (sau veka) are 20 de kg": Bv 1; „Feldera are o baniţă, adică 20 de kg": Bv 8; „O ferdelă = 7 ari; la 7 ari mergea o dublă de ovăz, grâu, etc": Bv 10, Sb 4; „4 feldere = 30 de arii; 12 feldere = un iugăr": Bv 11; „4 feldere = un reamp = o jumătate de iugăr": Bv 13; „Un loc de X ferdele": Bv 14, 15; „O felderă = 6 ari; o găleată = 4 feldere": Bv 16; „O ferdelă = 1600 m2": Cv 2; „4 feldere = o jumătate de holdă; holda = un iugăr = 57 de ari": Cv 3; „4 feldere = o holdă; un felder = cam 7 ari": Cv 4; „O felderă = 25 de litre": Cv 7; „O felderă = 200 de stânjeni": Hg 5; „Feldera are un litru mare, un litru mic = 25 kg. După cantitatea pe care o semănai, ştiai câte feldere de pământ ai; se folosea numai pentru holde": Hd 13; „O ferdelă = 15-20 kg. Dacă semăna 2 ferdele se zicea că a semănat un loc de 2 ferdele": Sb 1; „10 feldere = un iugăr": Sb 5; „O felderă = un iugăr": Sb 7; „O felderă = 200 stânjeni = 7 ari; 8 feldere = un iugăr": Sb 11.

Jumătate: „O jumătate = 4 feldere = 28 ari": Sb 7.

Sfârtai: „Un sfârtai = o jumătate din jumătate, adică 2 feldere sau 14 ari": Sb 7;

Găleată: „O găleată are 4 feldere": Bv 16.

https://biblioteca-digitala.ro

Şindilă: „Egală cu un număr variabil de ferdele": Ab 5.
Şindilă de o litră: „O litră = 15 kg de grâu, adică suprafaţa pe care se puteau semăna 15 kg de grâu": Ab 5.

Litra: „Era egală cu 15 kg de grâu": Ab 5, Cj 15; „Câte litre de cereale intrau la semănat. Se zicea că are un «darab» de 2 litre, etc": Ab 10; „Pământ de x litre (litra = baniţă = 15 kg, după sămânţa care intra la semănat, de atâtea zile de plug; se zice pământ de 5, 10, 15 litre": Ab 16; „20 de litre = o baniţă": Hg 3.
Jumătate de litră: „Numai câţiva proprietari aveau aşa pământul": Bv 7.

Baniţa: „O baniţă = 15 kg = o litră": Ab 16; „4 baniţe = 28 ari; o baniţă = 7 ari = 20 litre = 16 cupe; se spunea: am pământ de X baniţe": Hg 3.

Chibul: „Un chibul = 4 vici, când vica = 7 arii": Sj 7.

Darab: Hd 8; „O bucată mai mare de pământ": BN 2; „Un dărab de pământ = 800 de stânjeni pătraţi": Sb 7.

Mierţă: Cj 4; „Mierţa de boabe: 4 mierţe = un hectar": Cj 7; „O mierţă = 10 kg": Sb 1.

Cupa: „16 cupe = o baniţă": Hg 3.

Măsura, cantitatea de semanat: Bv 15; „O măsură = 20 kg = 30 l, unitate de măsură folosită pentru grâu": Hd 17; „Cantitatea de cartofi necesară semănării unui «darab» de pământ": Ms 14.

Ziua de arătură (arat): BN 1; „Două zile de arat = un iugăr": Sj 1.
O jumătate de zi de arătură: BN 1.

Ziua de coasă: Ab 15, BN 1, Cv 7; „Aşa se măsoară terenul de fânaţ – atâtea zile de coasă": Ab 16.
O jumătate de zi de coasă: BN 1.

Cosaşi (număr de...): „Fânaţ de 3... cosaşi": Sj 8, Sb 12.

Săpaşi (număr de...): „Pământ de 5... săpaşi (săpători)": Sj 8.

După sămânţa necesară la însămânţat [x suprafaţă]: Ab 15; „După numărul găleţilor de sămânţă": Cv 8.

Împărţire din ochi: „Fiecare hotăra cei i se cuvine la moştenire *din ochi*": Ab 21.

https://biblioteca-digitala.ro

Instrumente de măsurare exactă

Metrul: Hg 1.

Holdul: „Un hold = 1600 de stânjeni": Hg 3; „Un hold = 6, 7 vici, când o vică = 7 arii": Sj 7.

Stânjenul: Ab 7, 8, 10, 11, 13, 18, 19, BN 6, 9, 11, Bv 2-4, 6, 9, 13, Cj 11, Cv 1, 2, 7, 8, Hg 4-6, 8, Hd 1, 4, 6, 7, 9, 17, Ms 10, Sj 2 (mai nou); „De 2 m": Ab 1, 4, 12, BN 3, Bv 1, Cj 9, 15, 17, Cv 3, Hg 3, 7, Hd 2, 13, Ms 2, 6-9, 11, 13-15, Sj 1, 8, 10, Sb 2, 4, 6, 9, 10-13; „1600 de stânjeni = un iugăr": Ab 3, Sj 9; „Un stânjen = 2 m – 3,60 m2": Ab 12; „La lemne": Ab 16; „De 1,90 m": Ab 20, BN 10, Bv 14, Cj 4, Sb 3, 7; „Stânjenul austriac, de 1800 m": BN 1; „De 2 m": BN 2, Bv 10, Cj 8, Ms 1, 4, Sj 6, 9; „De 1,95 m": BN 4, Cj 3; „De 1,80 m": Cj 12; „Un stânjen = 1600 m2": Cj 16; „1 stânjen^2 = 1, 80 m": Cv 6; „De 2, 20 m": Hg 1; „De mărimea brațelor": Hd 8; „Pentru terenurile mici": Hd 14; „Un stânjen = 1, 89 m": Hd 15; „Un stânjen = 1, 98 m": Ms 12; „Un stânjen = 1, 750 m": Sb 1; „Stânjenul pătrat, lofter, unitate de măsură și pentru lemne, și pentru pământ, egal cu 2 m, în ambele cazuri": Sb 5; „Un stânjen = 3, 80 m; 200 stânjeni = o felderă": Sb 11.

Lătunoi: „Un lătunoi are 1800 de stânjeni": Cj 3.

Prăjina: Cj 11, Cv 6, 8, Hd 4, 8-11, 16, Ms 7, 9, 17, Sj 9, Sb 2; „De 5-6 m": Bv 12; „Cam de 4 m": Cj 17; „De 2 m și ceva": Hg 1; „Sau «ploșter», egală cu 2-3 m": Hd 12.

Lanțul: Ab 6, 7, 9, 12 (cerut de la primărie), BN 2, 4, 6, Bv 1 (de la primărie), 7, 10, 11, 14, Cj 2 (se păstra la primărie), 3 (de mult), 11, 13, 15, 18, Cv 1, 4, 7, Hg 1, 2, 8, Hd 1, 4, 6, 7, 13, 15 (multă vreme), Ms 11, 13, 14, Sj 1, 5, 9, Sb 1 (numai autoritățile), 14; „De 10 m": Ab 1, 20, Cj 8; „Este egal cu un stânjen": BN 5; „Pe lanț erau măsurați stânjenii": BN 10; „De 20 de m – 10 stânjeni": Cj 1, 9, 10, Ms 1, Sb 3; „Cam de 16 m": Cj 6; „Cam de 4 m": Cj 17; „Pentru pământ mult": Hd 14; „De 100 m": Ms 4, 10; „Lanțurile au lungimi variabile": Ms 5; „Termen local, «petea», are 20 de m; pământul se măsura pe lanțuri înainte": Ms 16; „Lanțul măsura și pământul și lemnele": Sj 4; „Un lanț = 10 stânjeni": Sj 8, 9; „Un lanț = 20 stânjeni": Sb 5.

Lanțică (ruletă): Ab 10, 14; „«Pantica» de tablă a inginerului": Bv 12; „Inginerul măsura cu o «pantică» din pânză (ruletă)": Cv 5; „Pantica de oțel, de 10 m": Cv 6; „«Petea»": Ms 3.

Litra: Ab 1.

Compasul: „«Calul» de 2 m, din 1961". BN 3; „Din 1962, compasul cu deschiderea de 2 m": Cv 2, 3, 5; „«Călărețul» de un metru": Hg 5; „«Meterul», compas de 2 m": Ms 8.

Hectarul: Ab 14, Hg 1; „Azi": Ab 6, Cj 16 (după al II-lea Război Mondial), Cv 6 (după 1945).

Pogonul: Hg 1, Hd 8.

https://biblioteca-digitala.ro

Arul: „Azi”: Ab 6; „De 100 m^2.

Petea: BN 4; „Pecea sau funie, lată cam de un metru, lungă de 20 de metri, din pânză ca o muşama”: Cj 13; „Pitea, panglică de 50 m”: Hg 8; „Înseamnă lanţ cu verigă”: Ms 5.

Iugărul: Ab 1, 6 (înainte), 9, 10, 13, 14, 16, 18-20, BN 1, 4, 7, 11, Bv 2, 4, 6, 7, 13, 15, Cj 2, 4, 7, 10, 12, 13, 17, Cv 1, 6 (după 1918), 8, Hg 1, 2, Hg 4, 7, 8, Hd 2, 9, 10, 17, Ms 1-3, 5, 6, 10, 11, 15, Sj 1, 2, 5, 8, Sb 2, 3, 6, 10, 12; „Un iugăr = 1600 de stânjeni^2”: Ab 3, Hd 7, Sj 9; „Un iugăr = 5600 m^2 = 56 de ari”: Ab 4; „Un iugăr are 5664 m^2”: Ab 7; „Un iugăr = 58 ari”: Ab 11, BN 9, Bv 10, Cj 3; „Un jugăr = 1600 stânjeni = 5755 m^2”: Ab 12, Bv 14; „Un jugăr = 1600 de stânjeni; un stânjen = 1, 90 m”: BN 10, Cj 9, 15; „Are o jumătate sau un sfert de fârtaie”: BN 2; „Are 60 de ari, 6000 m^2”: BN 3; „Un iugăr = 12 ferdele”: Bv 1; „Un iugăr = 2 holde; o holdă = 1 ha”: Bv 8; „Un iugăr = 4 feldere”: Bv 11; „Mai recent”: Bv 12; „Un iugăr are 100 de frânghii (o frânghie are 50 m)”: Cj 6; „Un iugăr = 59 de ari”: Cj 16; „Iugărul sau holda, de 1680-1700 m^2”: Cv 2; „Un iugăr = o holdă = 57 de ari”: Cv 3, Sb 11; „Un iugăr = o holdă [fără alte precizări]”: Cv 5, 7; „Un iugăr = 1500 m”: Hd 13; „Un iugăr = 5575 m^2 = 8 ferdele = 7 ari; unde un ferdel = 30 litre; se spune: Am semănat de X ferdele sau Am cosit o holdă de X ferdele”: Hd 15; „Un iugăr = 1600 m^2”: Ms 4; „Un iugăr = 10 lanţuri, unde un lanţ = 20 m; mai nou, pământul se măsoară pe iugăre”: Ms 16; „Un iugăr =5 vici pe care se semănau 125 de kg de grâu=teren de arat 2 zile”: Sj 1; „Un iugăr = 1800 m^2”: Sb 1; „Un iugăr = 8 feldere = 28 de ari”: Sb 7.

Jumătate de iugăr: Hg 1.

Delniţă: Cj 11; „Are un iugăr şi trei fârtaie; până prin 1904”: Cj 3; „Are un iugăr sau o jumătate de iugăr”: Cj 17; „O delniţă = 7 ari”: Sb 12.

Fârtai: „Fârtai de iugăr”: Cj 15; „Este un sfert de iugăr”: Cj 2, 16.

Reamp: „Un reamp are o jumătate de iugăr”: Bv 13.

Prima: „O ruletă din postav”: Ab 3.

FORMA DE PROPRIETATE A TERENULUI

Sat cooperativizat: Ab 3, 4, 6, 7, 11, 13, 16, 18, BN 2, 4, 6, 9, Bv 1-4, 6, 8, 10, 11, 13-15, Cj 1-8, 13, 15, 17, 18, Cv 1-3, Hg 3, 4, 7, Hd 6, 7, 10, 11, 14, 15, 17, Ms 3-6, 10-13, 15, 16, Sj 1, 3, 4, 7, 8, Sb 1-5, 7, 8, 10, 11, 14; „Numai o parte a comunei a fost cooperativizată, între care şi Orăştioara de Sus”: Hd 13.

Sat necooperativizat: Ab 1, 2, 5, 8-10, 12, 14, 15, 19-21, BN 1, 3, 5, 7, 10 (dar au IAS (întreprindere agricolă de stat) şi SMA (staţiune de maşini agricole), 11, Bv 7, 9, 12, Cj 9-12, 16, Cv 4-6, 8, Hg 1, 2, 8, Hd 2-5, 8, 9, 12, 16, Ms 2, 8, 9, 14, Sb 6, 9, 12, 13.

https://biblioteca-digitala.ro

MODUL DE UTILIZARE A TERENULUI

Suprafață: „2289 ha (agricole)": Ab 1; „2620 ha": Ab 2; „2998 ha": Ab 4; „269 ha": Ab 5; „4243 ha": Ab 6; „1250 ha": Ab 7; „1263 ha, suprafață nedefalcată pe categorii de folosință": Ab 10; „3940 ha, total comună, din care agricol 2060 ha": Ab 12; „1971 ha": Ab 13; „515 ha": Ab 14; „1607 ha": Ab 15; „6527 ha extravilan și 210 ha intravilan": Ab 16; „8385 ha, total comună": Ab 18; „24011 ha, total comună": Ab 19; „3749 ha": BN 1; „4149 ha, total comună, 1506 ha ale satului": BN 2; „9114 ha, din care 6280 ha agricol": BN 3; „13451 ha, total comună, din care 10285 ha agricol și 3165 neagricol": BN 4; „3872, 9 ha la CAP și loturi individuale 5297, 9 ha (Monor și Glediu)": BN 6; „3800 ha": BN 7; „1886 ha": BN 9; „7843 ha, total comună": BN 11; „5389, 28 ha": Bv 1; „Agricolă totală: 3276 ha": Bv 6; „4133 ha (agricol)": Bv 7; „146, 99 ha": Bv 9; „Suprafața totală: 11632 ha, din care 8948 ha Cincu, 2684 ha Toarcla": Bv 10; „2222 ha": Bv 11; „1720 ha, total comună": Bv 14; „2231 ha": Bv 15; „6512, 72 ha, total comună (din datele pe comună, cam 35% aparțin Așchileului)": Cj 1; „2280 ha": Cj 2; „8732 ha agricole": Cj 3; „1920": Cj 4; „665 ha": Cj 5; „2795 ha": Cj 6; „553, 69 ha la Cutca și 1515 ha satul Sânmărtin": Cj 7; „1540, 6 ha": Cj 10; „8423 ha, total comună, din care 2670 ha Mărgău": Cj 12; „2011 ha": Cj 13; „791 ha": Cj 17; „1927, 22 ha, total comună; Chichiș 1100 ha și Băcel 890 ha": Cv 2; „2736 ha, total comună": Cv 3; „6967 ha": Cv 4; „1884 ha": Cv 5; „8285 ha": Cv 8; „5456 ha, total comună": Hg 1; „5417 ha, total comună": Hg 4; „698 ha": Hg 7; „13406, 65 ha": Hd 4; „12863 ha, total comună, satele Cerbăl, Arănieș, Fereghi, Merișoru din Munte, Poienița Tomii, Poiana Răchițelii, Socet, Ulm ": Hd 5; „1228, 70 ha": Hd 6; „1690 ha agricole, ale C.A.P.": Hd 11; „390 ha": Hd 12; „5833 ha, total comună, din care cooperativizată 1565 ha": Hd 13; „625 ha": Hd 14; „3248 ha": Hd 16; „9659 ha": Ms 2; „280 ha": Ms 3; „135, 05 ha": Ms 4; „1975 ha": Ms 8; „1909 ha, Idicel Sat și Idicel Pădure": Ms 9; „767 ha": Ms 13; „21 660, 31 ha, total comună": Ms 14; „600 ha": Ms 15; „1800 ha": Ms 16; „428 ha": Sj 1; „7123 ha": Sj 3; „Peste 1000 ha": Sj 4; „2100 ha": Sj 7; „1862 ha": Sj 8; „6154 ha total comună; 4778 ha Alțâna; 937 ha Benești; 1120 ha Ghijasa de Sus": Sb 1; „5000 ha": Sb 2; „3402 ha, total comună, satele: Blăjel, Romanești, Păucea": Sb 3; „8575 ha și 48 ari": Sb 4; „Comuna avea 24 de munți, dintre care: Surdul, Beșinea, Vălar, Păltiniș. La prima reformă 12 dintre ei au fost dați comunei Poplaca": Sb 5; „37322, 37 ha": Sb 6; „Peste 2100 ha, plus pădure": Sb 7; „3145 ha (agricole), total comună: Șelimbăr, Mohu, Bungard, Veștem": Sb 8; „1792 ha": Sb 13; „3275 ha": Sb 14.

Arabil: „494 sau 518 ha": Ab 1; „830 ha": Ab 2; „1994 ha": Ab 4; „128 ha": Ab 5; „2677 ha": Ab 6; „45, 2 ha": Ab 8; „199 ha": Ab 9; „3806 ha" : Ab 11; „500 ha": Ab 12; „940 ha": Ab 13; „35 ha": Ab 14; „1910 ha extravilan, 48 ha intravilan": Ab 16; „5792 ha, total comună": Ab 18; „181 ha, total comună": Ab 19; „25, 3 ha": Ab 21; „752": BN 1; „1325 ha, total comună, 810 ha ale satului": BN 2; „2512 ha": BN 3; „4922 ha arabil, total comună și 380 ha Chiraleș": BN 4; „400 ha": BN 5; „1435, 5 ha (Monor și Glediu)": BN 6; „500 ha": BN 7; „1052 ha": BN 9; „2599 ha, total comună": BN 11; „838 ha CAP și 127 ha individuale": Bv 1; „828 ha": Bv 4; „795 ha": Bv 6; „221 ha": Bv 7; „49, 229 ha": Bv 9; „3800 ha, total comună": Bv 10; „550 ha": Bv 11; „574 ha": Bv 12; „1720 ha, total comună, din care 182 ha IAS (întreprindere agricolă de stat), 850 ha cooperativa agricolă de producție, 153 ha gospodăriile populației, plus 530 ha": Bv 14; „1045 ha": Bv 15; „2740, 47, total comună": Cj

https://biblioteca-digitala.ro

1; „1133 ha": Cj 2; „5358": Cj 3; „1343": Cj 4; „464 ha": Cj 5; „882 ha": Cj 6; „467, 69 ha la Cutca şi 1087 ha satul Sânmartin": Cj 7; „187 ha": Cj 8; „Feleacul nu are teren arabil. Tot este la CAP (cooperativa agricolă de producţie) Înfrăţirea Cluj": Cj 9; „518 ha": Cj 10; „181, 6 ha": Cj 11; „420 ha": Cj 12; „1576 ha": Cj 13; „660 ha": Cj 15; „1337 ha": Cj 16; „276 ha": Cj 17; „3328 ha": Cj 18; „1470, 66 ha, total comună": Cv 2; „1499 ha, total comună": Cv 3; „827 ha": Cv 4; „693 ha, 91 ha Dobârlău Vale": Cv 5; „1063 ha, total comună": Cv 6; „1958 ha ale CAP şi 4656 ha ale comunei": Cv 8; „113 ha, total comună": Hg 1; „2090 ha": Hg 3; „430 ha; 717 ha, total comună": Hg 4; „316 ha": Hg 7; „145 ha": Hd 2; „503 ha, total comună": Hd 3; „29 ha": Hd 4; „751, total comună": Hd 5; „415, 37 ha": Hd 6; „7582 ha, total comună": Hd 8; „219 ha": Hd 11; „59, 26 ha": Hd 12; „922 ha, total comună, din care 582 ha suprafaţă cooperativizată": Hd 13; „205 ha": Hd 14; „2454 ha, total comună": Hd 15; „176 ha": Hd 16; „7774 ha": Ms 2; „220 ha": Ms 3; „114, 40 ha": Ms 4; „970 ha": Ms 5; „1500 ha, total comună": Ms 6; „611 ha": Ms 8; „180-200 ha": Ms 10; „615 ha": Ms 11; „Cam 120 ha": Ms 12; „540 ha": Ms 13; „83, 43 ha, total comună": Ms 14; „460 ha": Ms 15; „396 ha": Sj 1; „1695 ha": Sj 3; „900 ha": Sj 4; „800 ha": Sj 7; „855 ha": Sj 8; „3151 ha, total comună; 2140 ha Alţâna": Sb 1; „1490 ha, total comună": Sb 3; „946 ha": Sb 4; „2143 ha": Sb 5; „458, 66 ha": Sb 6; „1082 ha": Sb 7; „1936 ha": Sb 8; „707 ha": Sb 9; „635 ha": Sb 10; „3754 ha, total comună": Sb 11; „155 ha, total comună; 61 ha, sat Tilişca": Sb 12; „109 ha": Sb 13; „1703 ha": Sb 14.

Vii: „9 ha": Ab 4; „39 ha": Ab 6; „106 ha": Ab 11; „4 ha": Ab 13; „108 ha extravilan, 2 ha intravilan": Ab 16; „137 ha, total comună": Ab 18; „38 ha, total comuă, 17 ha ale satului": BN 2; „25 ha": BN 3; „600 ha, total comună şi 6 ha Chiraleş": BN 4; „43, 6 ha, Monor şi Glediu": BN 6; „15 ha": BN 9; „2 ha, total comună": BN 11; „0, 30 ha": Cj 1; „4, 66 ha la Cutca şi 14 ha satul Sânmartin": Cj 7; „3 ha": Cj 8; „19 ha": Cj 13; „3 ha": Cj 17; „52 ha": Cj 18; „0, 12 ha": Hg 7; „6 ha, total comună, din care suprafaţă cooperativizată, 3 ha": Hd 13; „52 ha, total comună": Hd 15; „71 ha": Ms 2; „6, 01 ha": Ms 4; „11 ha, total comună": Ms 6; „5 ha": Ms 8; „Cam o jumătate de hectar": Ms 12; „5 ha": Ms 13; „8 ha": Sj 1; „5 ha": Sj 3; „100 ha": Sj 4; „12 ha": Sj 7; „47 ha": Sj 8; „Vii şi pepiniere viticole, 8 ha total comună": Sb 1; „32 ha, total comună": Sb 3; „16 ha": Sb 5; „20 ha": Sb 7; „2 ha": Sb 9; „14 ha, total comună; 23 ha vii şi livezi, sat Tilişca": Sb 12; „2 ha": Sb 14.

Livezi: „10 ha": Ab 1; „24 ha": Ab 2; „7 ha": Ab 5; „71 ha": Ab 6; „6 ha": Ab 11; „3 ha": Ab 12, Ms 10; „28 ha": Ab 13; „5 ha": Ab 14; „2 ha": Ab 15; „89 ha extravilan, 9 ha intravilan": Ab 16; „339 ha, total comună": Ab 18; „232". BN 1; „750 ha, total comună şi 72 ha Chiraleş": BN 4; „8 ha": BN 5; „Cu grădini: 127, 3 ha (Monor şi Glediu)": BN 6; „55 ha": BN 9; „94 ha, total comună": BN 11; „89 ha": Bv 4; „101 ha": Bv 6; „2, 071 ha": Bv 9; „2 ha": Bv 11; „43 ha": Bv 15; „72, 17 ha, total comună": Cj 1; „277 ha": Cj 2; „8 ha": Cj 5; „89 ha, meri, pruni": Cj 6; „17, 79 ha la Cutca şi 3 ha satul Sânmartin": Cj 7; „49 ha": Cj 10; „6 ha": Cj 12; „22 ha": Cj 13; „39 ha": Cj 16; „Livezi şi grădini împreună, 30 ha": Cj 17; „25 ha": Cj 18; „0, 45 ha, total comună": Cv 2; „57 ha, total comună": Cv 3; „15 ha": Cv 4; „6 ha": Cv 5; „2, 10 ha, total comună": Cv 6; „25 ha ale CAP şi 37 ha ale comunei": Cv 8; „25 ha ale CAP şi 37 ha ale comunei": Cv 8; „11 ha, total comună": Hg 3; „1 ha, total comună": Hg 4; „13 ha, total comună": Hd 3; „10, 18 ha, cu grădinile": Hd 4; „Cu grădini, 39 ha, total

https://biblioteca-digitala.ro

comună": Hd 5; „Cu grădini, 90, 03 ha": Hd 6; „9 ha": Hd 11; „15 ha, total comună, cooperativizate": Hd 13; „21 ha": Hd 15; „15 ha": Hd 16; „21 ha": Ms 2; „3, 49 ha": Ms 4; „2-3 ha": Ms 5; „72 ha, total comună": Ms 6; „21 ha": Ms 8; „1 ha": Ms 11; „Cam 4 ha": Ms 12; „2 ha": Ms 13; „40 ha": Ms 16; „5 ha": Sj 1; „303 ha": Sj 3; „100 ha, cu grădinile": Sj 4; „200 ha": Sj 7; „124 ha": Sj 8; „Livezi şi pepiniere pomicole: 96 ha, total comună; 55 ha Alţâna": Sb 1; „30 ha, total comună": Sb 3; „115 ha": Sb 5; „În curţi: 287, 75 ha": Sb 6; „2 ha": Sb 7; „236 ha": Sb 9; „20 ha": Sb 10; „25 ha, total comună; 23 ha, vii şi livezi, sat Tilişca": Sb 12; „67 ha": Sb 14.

Grădini: „15 ha": Ab 1; „Foarte puţin": Ab 21; „1387 ha, total comună, 247 ha ale satului, din care 112 ha în folosinţa oamenilor [satul avea CAP]": BN 2; „313 ha": BN 3; „Cu livezi: 127, 3 ha (Monor şi Glediu)": BN 6; „1 ha gospodării particulare": Bv 11; „Incluse în suprafaţa satului de 98 ha": Bv 15; „6 ha": Cj 5; „15 ha": Cj 8; „122 ha, legume şi cartofi": Cj 12; „Grădini şi livezi împreună: 30 ha": Cj 17; „10, 18 ha cu livezile": Hd 4; „Cu livezi, 39 ha, total comună": Hd 5; „Cu livezi, 90, 03": Hd 6; „15 ha": Hd 14; „Cca 5 ha": Ms 3; „10 ha legume + 9 ha cartofi, total comună": Ms 6; „15 ha": Ms 8; „1, 5 ha": Ms 10; „Nu sunt în masiv": Ms 12; „38 ha": Ms 13; „15 ha": Ms 16; „100 ha, cu livezile": Sj 4; „2-3 ha": Sj 7; „86 ha": Sj 8; „20 ha, total comună": Sb 3; „14, 57 ha": Sb 6; „16 ha": Sb 13.

Păşuni: „819 ha": Ab 1; „756 ha": Ab 2; „472 ha": Ab 4; „73 ha": Ab 5; „685 ha": Ab 6; „35, 67 ha": Ab 8; „882 ha": Ab 11; „700 ha": Ab 12; „620 ha": Ab 13; „305 ha": Ab 14; „829 ha": Ab 15; „1742 ha extravilan": Ab 16; „1048 ha, total comună": Ab 18; „2087, total comună; plus 15433 ha, total comună, păşune şi fâneţe, care aici se cheamă grădini": Ab 19; „33, 57 ha": Ab 21; „1364": BN 1; „368 ha, total comună, 99 ha ale satului": BN 2; „1943 ha": BN 3; „2785 ha, total comună şi 9,6 ha Chiraleş": BN 4; „225 ha": BN 5; „981, 3 ha, Monor şi Glediu" : BN 6; „1100 ha": BN 7; „268 ha": BN 9; „3556 ha, total comună": BN 11; „829 ha": Bv 1; „495 ha": Bv 4; „1627 ha (împădurită)": Bv 6; „2894 ha": Bv 7; „38 ha": Bv 9; „3820 ha, total comună": Bv 10; „1200 ha": Bv 11; „2044 ha": Bv 12; „2406 ha, total comună, din care IAS 932 ha, plus 682 ha, CAP 542 ha, la populaţie 250 ha": Bv 14; „500 ha": Bv 15; „1353, 75 ha, total comună": Cj 1; „618 ha": Cj 2; „2094 ha": Cj 3; „Păşuni şi fâneţe, 667 ha": Cj 4; „42 ha + 260 ha proprietatea comunei": Cj 5; „684 ha": Cj 6; „71, 69 ha la Cutca şi 151 ha satul Sânmartin": Cj 7; „1080 ha": Cj 8; „350 ha": Cj 9; „91, 6 ha": Cj 10; „135, 6 ha": Cj 11; „597 ha": Cj 12; „220 ha": Cj 13; „380 ha": Cj 15; „1560 ha": Cj 16; „164 ha": Cj 17; „1243 ha": Cj 18; „10, 17 ha, total comună". Cv 2; „713 ha, total comună": Cv 3; „1670 ha": Cv 4; „833 ha, 281 ha Dobârlău Vale": Cv 5; „2371, total comună": Cv 6; „680 ha ale CAP şi 1200 ha ale comunei": Cv 8; „4024 ha, şi ale statului şi particulare, total comună": Hg 1; „1104 ha sat": Hg 3; „694 ha; 745 ha, total comună": Hg 4; „59, 3 ha": Hd 2; „2810 ha, total comună": Hd 3; „3382, 41 ha": Hd 4; „1589 ha, total comună": Hd 5; „3917 ha": Hd 6; „3141 ha, total comună": Hd 8; „804 ha": Hd 11; „0, 14 ha": Hd 12; „2502 ha, total comună, ale Consiliului Popular": Hd 13; „166 ha": Hd 14; „1389 ha": Hd 15; „669 ha": Hd 16; „1206 ha": Ms 2; „9, 08 ha": Ms 4; „Cu fâneţe, 4-500 ha": Ms 5; „328 ha, total comună": Ms 6; „141 ha": Ms 8; „3 ha": Ms 10; „110 ha": Ms 11; „Cam 187 ha": Ms 12; „61 ha": Ms 13; „1296 ha, total comună": Ms 14; „113 ha": Ms 15; „88 ha": Ms 16; „19 ha": Sj 1; „1598 ha": Sj 3; „200 ha": Sj 4; „516 ha": Sj 7; „340 ha": Sj 8; „1746 ha, total comună;

https://biblioteca-digitala.ro

538 ha Alţâna": Sb 1; „316 ha, total comună": Sb 3; „1492 ha": Sb 4; „Cu fâneţe, 1726 ha": Sb 5; „4748, 46 ha": Sb 6; „464 ha": Sb 7; „2096 ha": Sb 8; „4169 ha": Sb 9; „700 ha": Sb 10; „1970 ha": Sb 11; „1471 ha, total comună; 1087 ha, sat Tilişca": Sb 12; „1867 ha": Sb 13; „182 ha": Sb 14.

Fâneţe: „962 ha": Ab 1; „632 ha": Ab 2; „523 ha": Ab 4; „61 ha": Ab 5; „345 ha": Ab 6; „54, 65 ha": Ab 8; „381 ha": Ab 11; „860 ha": Ab 12; „379 ha": Ab 13; „160 ha": Ab 14; „1545 ha": Ab 15; „377 ha extravilan, 21 ha intravilan": Ab 16; „1069 ha, total comună:": Ab 18; „3179 ha, total comună": Ab 19; „97, 69 ha": Ab 21; „1405": BN 1; „256 ha, total comună, 150 ha ale satului": BN 2; „1487 ha": BN 3; „1096 ha, total comună şi 25 ha Chiraleş": BN 4; „600 ha": BN 5; „1681 ha (Monor şi Glediu)": BN 6; „700 ha": BN 7; „1592 ha, total comună": BN 11; „40 ha": Bv 1; „263 ha": Bv 4; „653 ha": Bv 6; „1014 ha": Bv 7; „104, 661 ha": Bv 9; „1410 ha, total comună": Bv 10; „470 ha": Bv 11; „1125 ha": Bv 12; „1001 ha, total comună, din care IAS 306 ha, plus 65 ha, CAP 629 ha, populaţie, 1 ha": BV 14; „2500 ha": Bv 15; „810, 33 ha, total comună": Cj 1; „252 ha": Cj 2; „1630 ha": Cj 3; „Fâneţe şi păşuni, 667 ha": Cj 4; „137 ha ale CAP": Cj 5; „482 ha": Cj 6; „110, 95 ha la Cutca şi 302 ha satul Sânmartin": Cj 7; „212 ha": Cj 9; „882 ha": Cj 10; „602, 6 ha": Cj 11; „750 ha": Cj 12; „174 ha": Cj 13; „280 ha": Cj 15; „1017 ha": Cj 16; „300 ha": Cj 17; „335 ha": Cj 18; „314, 14 ha, total comună": Cv 2; „467 ha, total comună": Cv 3; „420 ha": Cv 4; „352 ha, 92 ha Dobârlău Vale": Cv 5; „741 ha, total comună": Cv 6; „578 ha ale CAP şi 700 ha ale comunei": Cv 8; „1319 ha, total comună": Hg 1; „6193 ha": Hg 3; „1650 ha; 2830 ha, total comună": Hg 4; „322 ha": Hg 7; „159, 68 ha": Hd 2; „1710 ha, total comună": Hd 3; „500, 41 ha": Hd 4; „2466 ha, total comună": Hd 5; „669, 02 ha": Hd 6; „694 ha, total comună": Hd 8; „658 ha": Hd 11; „327, 79 ha": Hd 12; „2388 ha, total comună, din care 965 ha suprafaţă cooperativizată": Hd 13; „212 ha": Hd 14; „320 ha": Hd 16; „407 ha": Ms 2; „60 ha": Ms 3; „2, 07 ha": Ms 4; „Cu păşuni, 4-500 ha": Ms 5; „190 ha, total comună": Ms 6; „794 ha": Ms 8; „2-3 ha": Ms 10; „260 ha": Ms 11; „Cam 100 ha": Ms 12; „51 ha": Ms 13; „264, 57 ha, total comună": Ms 14; „27 ha fâneţe": Ms 15; „110 ha": Ms 16; „1026 ha": Sj 3; „60 ha": Sj 4; „120 ha": Sj 7; „26 ha": Sj 8; „1135 ha, total comună; 730 ha Alţâna": Sb 1; „477 ha, total comună": Sb 3; „1980 ha": Sb 4; „Cu păşuni, 1726 ha": Sb 5; „5298, 86 ha": Sb 6; „719 ha": Sb 7; „1845 ha": Sb 9; „360 ha": Sb 10; „1963 ha": Sb 11; „2253 ha, total comună; 1680 ha, sat Tilişca": Sb 12; „776 ha": Sb 13; „775 ha": Sb 14.

Păduri: „Ale Ocolului Silvic, cca 3500 ha; cea comunală, 750 ha": Ab 1; „316 ha": Ab 2; „245 ha": Ab 6; „3000 ha": Ab 12; „Comunale: 224 ha": Ab 15; „1942 ha": Ab 16; „157 ha, total comună": Ab 18; „Foarte puţine pe raza satului": Ab 21; „2256 ha": BN 3; „1812 ha, total comună": BN 4; „829 ha, Monor şi Glediu": BN 6; „1000 ha": BN 7; „91 ha": BN 9; „Ale Ocolului Silvic": Bv 1, 6; „32 ha": Bv 4; „5482 ha": Bv 7; „2608 ha, din care 1658 ha Cincu şi 950 ha Toarcla": Bv 10; „77 ha": Bv 11; „Aprox. 11000 ha": Bv 12; „40 ha": Bv 15; „1285, 80 ha, total comună": Cj 1; „362 ha": Cj 3; „40, 40 ha la Cutca şi 336 ha satul Sânmartin": Cj 7; „300 ha": Cj 8; „17362 ha, total comună şi 472 ha pădure de protecţie": Cj 11; „300 ha pădure comunală [pe teritoriul comunei sunt foarte multe păduri, dar satul Mărgău are numai o suprafaţă mică]": Cj 12; „80 ha": Cj 13; „106 ha": Cj 15; „5389 ha": Cj 16; „Pădurea comunală: 297 ha; ale Ocolului Silvic: 1600 ha": Cj 17; „0, 32 ha, total comună":

https://biblioteca-digitala.ro

Cv 2; „3984 ha": Cv 3; „Ale statului": Cv 4; „9366 ha, 3000 ha Dobârlău Vale": Cv 5; „Sunt foarte multe": Hg 1; „13012 ha, total comună": Hg 3; „879 ha, total comună": Hg 4; „700 ha": Hd 2; „5470 ha total": Hd 3; „7236 ha": Hd 4; „7805 ha, total comună": Hd 5; „3900 ha": Hd 6; „1810 ha": Hd 16; „392 ha": Ms 2; „Pădurea Mocearu în apropiere": Ms 3; „54 ha, total comună": Ms 6; „Teren împădurit: 189 ha": Ms 8; „180 ha": Ms 11; „Cam 100 ha": Ms 12; „60 ha": Ms 13; „20 000 ha, total comună": Ms 14; „40 ha": Ms 16; „1790 ha": Sj 3; „1264 ha, total comună, adică şi în satele Aleuş, Drighiu, cătunul Fufez (20 de case de slovaci), Cerişa şi înainte şi Valea Târnei care azi aparţine com. Şinteu din jud. Bihor": Sj 7; „230 ha": Sj 8; „1410 ha, total comună; 800 ha Alţâna": Sb 1; „22 ha ale Ocolului Silvic Mediaş": Sb 3; „3980 ha pe raza comunei, ale statului". Sb 4; „25048, 71 ha": Sb 6; „Cam 4000 ha, stejar, carpen": Sb 7; „1849 ha, total comună; 1699 ha, sat Tilişca": Sb 12; „19 ha": Sb 13; „60 ha": Sb 14.

Bălţi, eleşteie, ape curgătoare: „69 ha ape şi stuf, extravilan, 1 ha intravilan": Ab 16; „123 ha, total comună şi 17 ha Chiraleş": BN 4; „60, 26 ha": Cv 2.

Neproductiv: „119 ha": Ab 1; „62 ha": Ab 2; „97 ha": Ab 6; „99, 12 ha": Ab 8; „1880 ha": Ab 12; „10 ha": Ab 14, Ms 12; „Drumuri, 112 ha extravilan, 13 ha intravilan": Ab 16; „173 ha ale satului": BN 2; „578 ha": BN 3; „630 ha, total comună şi 24 ha Chiraleş": BN 4; „145 ha": BN 5; „6, 9 ha": BN 6; „250 ha": BN 7; „211 ha": BN 9; „43 ha + 18 ha mlaştini + 21 ha drumuri": Bv 4; „750 ha, total comună": Bv 10; „23 ha": Bv 11; „130 ha": Bv 15; „67, 54 ha, total comună": Cj 1; „18 ha": Cj 5; „46, 60 ha la Cutca şi 91 ha satul Sânmartin": Cj 7; „70 ha": Cj 9; „96, 5 ha, din care curţi 4 ha": Cj 11; „15 ha": Cj 13; „70 ha": Cv 4; „56 ha, total comună": Hg 1; „76 ha, total comună": Hg 3; „82 ha": Hd 2; „2248 ha, din care 18, 21 ha curţi şi clădiri": Hd 4; „237 ha, total comună": Hd 5; „2 ha": Hd 6; „426 ha, total comună": Hd 8; „5, 91 ha": Hd 12; „148 ha, total comună": Hd 13; „27 ha": Hd 14; „268 ha": Hd 16; „126 ha": Ms 8; „15, 31 ha, total comună": Ms 14; „Există, dar este inclus în arabil deşi de fapt neproductiv din cauza eroziunilor": Ms 15; „460 ha şi 66 ha ape": Sj 3; „5-6 ha": Sj 7; „154 ha": Sj 8; „346 ha suprafaţă afectată de inundaţii sau eroziuni": Sb 1; „10 ha": Sb 3; „169 ha": Sb 4; „567 ha": Sb 5; „1465 ha": Sb 6; „120 ha": Sb 7; „121 ha, total comună; 118 ha, sat Tilişca": Sb 12; „486 ha": Sb 14.

Monumente ale naturii: „Dealul cu Melci, la Peşteri": Ab 21; „Cascada Vălul Miresei, pe Valea Stanciului, termen paralel cu Cascada Răchiţele, Cetăţile Rădesei, Izvorul Izbuc, Peştera Valea Firii": Cj 12; „Un stejar ocrotit": Sj 7; „Lacul şi cascada Bilca": Sb 4.

Alte suprafeţe (neprecizată structura): „3131 ha, total comună": Ab 19; „245 ha, total comună": Hg 4.

OCUPAŢII PRINCIPALE

Cultura cerealelor: Ab 4-7, 11, 13, 18; *În trecut*: Ab 2, Bv 1, Cj 18, Hd 5, 9. *În trecut şi azi*: Ab 20, BN 2-4, 6, 9, 11, Bv 2-4, 6, 10, 11, 13, 15, Cj 1-4, 8, 13, 15, 17, Cv 1,

https://biblioteca-digitala.ro

3, 5 (de după I Război, din 1927), Hg 7, Hd 1, 7, 13-15, 17, Ms 1-8, 10-13, 15, 16, Sj 1-4, 7-10, Sb 1-5, 7, 10, 11, 14; „Înainte nu se făcea porumb": Cj 5; „Dar cerealele merg slab azi; înainte se făceau mai bune": Cj 6; „Mai mult mălai": Cj 7; „Principalele culturi: grâu, porumb, secară, orz de toamnă, sfeclă de zahăr și cartofi": Sb 1; „Grâu, porumb, cartofi; acum lucrările agricole se fac mai mult cu ajutorul elevilor": Sb 8. *Azi:* Hd 6, Sj 6.

Creşterea animalelor: *În trecut:* Bv 1, 8 (oieritul,), 14, Hd 9, 14, Sj 6. *În trecut şi azi*: Ab 1-16, 19, BN 1-7, 9-11, Bv 2-4, 6, 7, 9-13, 15, 16, Cj 1, 2, 3 (rase Siementhal şi Podolică), 4-6, 7 (vite mari, oi şi capre), 8, 10, 11, 12 (oi şi vaci), 13, 15-17, Cv 1, 2 (în special vaci de lapte), 3, 5-8, Hg 1-8, Hd 1-8, 10-13, 15-17, Ms 1-17, Sj 1-3, 5, 7-10, Sb 1, 2, 4-14; „Majoritatea erau crescători de vite iar în sat erau peste 100 000 de oi": Cv 4; „Vaci, bivoli, porci, cai, oi, capre, iepuri": Sb 1; „Sat specializat acum 40-50 de ani (anii 1929-1939) pe îngrăşarea şi vânzarea vitelor mari": Sb 3; „Sat specializat în oierit": Sb 13.

Viticultura: Ab 3, 11; *În trecut*: Ab 18, BN 2, Cj 18. „La vie la Mediaş, mai ales femeile": Sb 3; *În trecut şi azi*: BN 4, Cj 7, Hd 15, Sb 5.

Pomicultura: *În trecut şi azi*: BN 4, Cj 1 (pruni), 2 (pruni pentru fructe de uscat), 7, Hd 1, 3, Sj 3, 7, Sb 13. *Azi*: BN 2, Bv 15, Sb 14.

Grădinăritul: *În trecut*: „Cultura cartofilor": Bv 16. *În trecut şi azi*: „Cartofi": Cv 2, 4, 8; „Cultura cepei": Ms 3. *Azi*: „Cultura cartofilor": Hg 8; „Azi este sat specializat pe cultura castraveţilor; se mai pun napi şi cartofi": Sb 7.

Lucrul la pădure: *În trecut*: Ab 9, BN 9, Bv 1, 9, 14, Cj 1, 9, 16, 17, Cv 6, Hg 5, 8, Hd 11(stânjenari), 13, 15, Sj 1, Sb 6, 9, 12. *În trecut şi azi*: Ab 1, 10, 14,20, 21, BN 1, 5, Bv 2, 7, 12, 16, Cj 11, Cv 4, 5, Hg 3, 6, Hd 12, Ms 8, 14, Sb 4, 14; „Cam de pe la 1900": Hg 1.

Pescuitul: *În trecut*: BN 2, Sb 14.

Cărăuşia: *În trecut*: Ab 1, BN 1 (cu lemne, în direcţia Clujului), 4, Bv 1 (cu cherestea şi piatră), 7, 14 (cu var, lemne), Cj 17 (pentru că aveau foarte multe lemne), Cv 6, Hg 3, Hd 13 (cam jumătate de sat făcea cărăuşie), 15, Sb 4, 5 (cu ţigle pentru fabricantul Kraus, cărămizi, lemn), 9, 14. *În trecut şi azi* : Cj 11, Ms 2, Sb 13; „Cu lemne, la câmpie": Ms 8.

Meşteşuguri: Olari: *În trecut*: Sj 10; **Geamgii**: „Sat specializat de geamgii": Cj 12; **Lemnari**: Ab 1, 21; **Ţesători**: *În trecut*: Sb 5.

Negoţul: *În trecut*: Hd 7, Ms 2, Sb 12; „Cu cherestea şi piatră": Bv 1, Hg 3. *În trecut şi azi*: BN 4, Sb 13; „Cu cherestea, bârne pentru case, şindrilă, draniţă, grinzi": BN 1.

Industria: Bv 8 (azi), Hd 14; „Azi, muncitori la Câmpia Turzii, care este la 1,5 km de sat; 3000 de persoane": Cj 18; „Şi înainte, fabrică de var în localitate; azi, şi fabrică de cărămidă": Hd 17; „Înainte şi azi, bărbaţii şi femeile la Mediaş": Sb 3.

https://biblioteca-digitala.ro

- **minerit**: Ab 2, 14, 20, Hd 9 (azi), 16 (înainte şi azi).
- **prelucrarea metalelor neferoase**: Ab 20.

Transporturi: „Muncitori la CFR, şi azi": Hg 5.

Apicultură: „O treime din populaţia satului s-a ocupat cu creşterea albinelor": Ab 6; „Înainte": Cj 15; **Voştinari**: „Vând voştina până în Turcia, R.F.G., Japonia. Înainte oamenii ajungeau până în Ungaria, Polonia, Rusia. O achiziţionau din Rusia, Dobrogea, Ungaria, Polonia, Munţii Apuseni, Moldova şi apoi o vindeau prin negustori în ţară şi în ţările respective. Cei de aici o prelucrau la o presă rudimentară. De menţionat că nu se face apicultură aici; şi azi": BN 3.

*Notă: La **Industrie** au fost consemnate numai localităţile unde locuitorii si-au câştigat existenţa în acest mod şi înainte de anii când s-a efectuat ancheta ori practic întreaga populaţie a satului trăieşte de pe urma veniturilor din industrie.*

OCUPAŢII SECUNDARE

„Agricultura": BN 5, 10, Cj 11, Cv 7, Hg 1, 2, 4, 5, Hd 10, 16, Sb 6; „Creşterea animalelor": Ab 21, Cj 18; „Pomicultură": Ab 5, Cj 6, Bv 6, Ms 7 (doar în vatră), 13; „Cărăuşia, înainte": Cj 15, Bv 4, Cv 1 (cu nisip la Braşov), Sj 1 (şi azi), 3 (azi, mai puţin); „Lucrul la pădure, înainte": Hd 14, Ms 3; „Viticultura": Ms 4; „Apicultura": Ms 10; „Lucrau ţesturi de piatră pe care le vindeau în ţară": Ab 2; „Creşterea păsărilor": Ms 16; „Cultura cerealelor, recent, pomicultura": Ab 3; „După I Război Mondial s-au dus servitori la oraşe; se duceau şi fetele, care stăteau 1-3 ani": Ab 6; „Agricultura, lucrul la pădure": Ab 8, Ms 17; „Apicultură, cultura cerealelor, pomicultură, şi azi": Ab 9; „Cultura cerealelor, pomicultura": Ab 10; „Apicultură, pomicultură": Ab 11, 15, Hg 7, Ms 6; „Cultura cerealelor, grâu de primăvară, porumb, pomicultură, apicultură, cules din natură (zmeură, afine, puţin), lucrul la pădure (fiecare îşi tăia pentru casă, vindeau puţin); cioplitori la cariera de piatră din interiorul comunei": Ab 12; „Viticultură, exploatarea pădurilor, cărăuşie de lemne; la 1900-1910 cca 25-30 de familii se ocupau cu spălatul aurului": Ab 13; „Lucrul la pădure (azi), pomicultură": Ab 14; „Cultura cerealelor, pomicultura, pescuitul (raci), cărăuşia. Toţi oamenii (tineri, bătrâni, femei) lucrau la scoarţă: se curăţa scoarţa de copac «se belea» cu nişte linguri anume, apoi se punea pe o «rudă» să se usuce, cam trei săptămâni. O duceau apoi la Aiud la tăbăcării. Oamenii din sat erau plătiţi de cei din Aiud să taie la scoarţă": Ab 16; „Creşterea animalelor, pomicultura": Ab 18; „Munca la pădure, pomicultura": Ab 19; „Grădinărit, cosit pe pământurile lor": Ab 20; „Cultivarea plantelor: orz, hrişcă, cânepă, in, cartofi; azi, nu": BN 1; „Creşterea albinelor (şi azi), viticultura (şi azi), cărăuşia (înainte), pescuitul": BN 2; „Viticultura, pomicultura, negoţul cu cereale şi vite, înainte; azi, cu artizanat, cam 100 se ocupă cu tricotatul; culesul fructelor şi a ciupercilor din pădure, pentru consum propriu": BN 3; „Viticultura (înainte), pomicultura (şi azi), negoţul (şi azi), apicultura (înainte)": BN 6; „Agricultură, pomicultură, apicultură": BN 7; „Puţină pomicultură şi acum şi puţine vii": BN 9; „Apicultură, culegerea din natură (hribe, bureţi, etc), morărit, pivărit": BN 11;

https://biblioteca-digitala.ro

„Pietrărit, cultura cerealelor (azi), creşterea albinelor, mai des acum”: Bv 1; „Pomicultură, negoţ cu vite”: Bv 2; „Pomicultură, cărăuşie, înainte; azi, nu”: Bv 3; „Negoţul”: Bv 7; „Cultura cerealelor, negoţul, creşterea albinelor, ţesutul”: Bv 8; „Cultura cerealelor, cărăuşia, pomicultura”: Bv 9; „Cărăuşia, viticultura, înainte”: Bv 10; „Cărăuşia, pomicultura, lucrul la pădure; azi, nu”: Bv 11; „Cultura cerealelor (azi, nu), a cartofilor (şi azi), pescuitul (şi azi), cărăuşia (azi, nu)”: Bv 12; „Cultura cerealelor (şi înainte secundară), creşterea animalelor (azi, secundară), lucrul la pădure (azi, secundară)”: Bv 14; „Negoţul, cărăuşia, apicultura, înainte; cultura cartofilor, azi”: Bv 16; „Foarte puţine: apicultură, viticultură, cărăuşie”: Cj 3; „Viticultura şi pomicultura”: Cj 4, Ms 2, Sj 9, Sb 2, 7; „Pomicultura (pruni, peri), şi azi, lucrul la pădure, şi azi; negoţul cu geamuri, azi, nu; cărăuşie cu scânduri, azi, nu; apicultura, aveau stupi primitivi”: Cj 5; „Apicultura, mai puţin; numai 5-6 oameni au avut ceva stupi, dar acum nu mai au deloc; cărăuşia, azi, nu”: Cj 7; „Pomicultură, albinărit”: Cj 8; „Creşterea animalelor, cultura cerealelor”: Cj 9; „Cultura cerealelor, şi azi; sezonier: lucrul la pădure, cărăuşia, înainte”: Cj 10; „Cultura cerealelor (grâu, ovăz), culegerea de poame pădureţe”: Cj 12; „Viticultură, pomicultură, lucru la pădure, negoţ, cărăuşie”: Cj 13; „Cultura cerealelor (grâu deloc, puţin porumb, orz, puţini cartofi), pomicultură, lucrul la pădure (azi, ocupaţie secundară), pescuitul, negoţul (înainte)”: Cj 16; „Pomicultură; azi şi legumicultură”: Cj 17; „Puţin pescuit, porumb, aveau teren arabil puţin; acum, sfeclă de zahăr”: Cv 2; „Au fost 17 mori. Fiecare morar mergea cu căruţa la Căpeni, Micloşoara, Aita, Drăghig, Arini, Măieruş, pentru a aduce cereale la măcinat. Aveau clopote şi semne la clopote [cu care îşi anunţau venirea; îşi dădeau] tot interesul să-şi servească mai bine clienţii”: Cv 3; „Agricultura, pomicultura, cărăuşie”: Cv 4 (erau cam 15-20 de cărăuşi specializaţi), Hd 2, 11 (şi azi); „Cărăuşia, culesul din natură”: Cv 5; „Agricultura, şi azi; lucrul la pădure, azi”: Cv 6; „Industria casnică (prelucrarea lânii), şi azi; albinărit, negoţul şi cărăuşia, azi, nu”: Cv 8; „Cultura cartofului, a ovăzului, secarei, puţin grâu”: Hg 3; „Cultivarea cartofului, cărăuşie”: Hg 6; „Cărăuşia, cultura cerealelor, înainte; muncitori în industrie, azi”: Hg 8; „Lucrul la pădure (şi azi), vânătoarea (azi, nu), apicultura (şi azi)”: Hd 1; „Lucrul la pădure, apicultură, cultura plantelor”: Hd 3; „Vânătoarea, lucrul la pădure (pe la 1900), la talian, un anterprenor din Italia”: Hd 4; „Lucrul la pădure, la drumuri, mineri la Ghelar”: Hd 5; „Agricultură, tăierea pădurilor, înainte; transporturi, activităţi industriale, azi”: Hd 6; „Pomicultura, viticultura, grădinăritul (bulgarii)”: Hd 7; „Minerit, pomicultură, înainte; agricultura, creşterea animalelor, azi”: Hd 9; „Apicultură, sericicultură, viticultură, pomicultură, pescuit, negoţ”: Hd 13; „Pomicultura, apicultura, şi înainte; cărăuşia, azi”: Hd 15; „Pomicultură, apicultură, lucrul la pădure”: Hd 17; „Pomicultură şi viticultură”: Ms 1; „Pomicultură, viticultură, pescuitul cu mreaja, albinăritul, vânătoarea”: Ms 8; „Agricultura, pomicultura, lucrul la pădure”: Ms 9; „Cărăuşia cu produse lactate, lucru la pădure”: Ms 12; „Agricultura, pescuitul”: Ms 14; „După I Război Mondial, s-au dezvoltat întrucâtva viticultura şi pomicultura”: Ms 15; „Cărăuşia, puţin, înainte; pomicultura, azi”: Sj 2; „Creşterea animalelor, viticultura, pomicultura”: Sj 4; „Cultura cerealelor, lucrul la pădure”: Sj 5; „Înainte: agricultura, pomicultura, lucrul la pădure; azi, creşterea animalelor, pomicultura”: Sj 6; „Lucrul la pădure, meşteşuguri”: Sj 7; „Pomicultura, viticultura, albinăritul, lucrul la pădure”: Sj 8; „Pomicultură, minerit, înainte; azi, pomicultură”: Sj 10; „Cărăuşia, înainte; legumicultură (cartofi, roşii, ardei, ceapă, varză, morcovi, spanac, pătrunjel) şi pomicultură, şi azi; viticultură, azi”: Sb 1; „Legumicultură, viticultură; azi, şi pomicultură şi creşterea animalelor”: Sb 3; „Apicultură,

https://biblioteca-digitala.ro

pomicultură": Sb 5; „Cultura cerealelor, pomicultura, se angajau ciobani": Sb 9; „Viticultură, pomicultură, albinărit, pescuit, negoț": Sb 10; „Viticultură, pomicultură, apicultură": Sb 11; „Lucrul la pădure (azi), pomicultura, cultura legumelor și zarzavaturilor, și azi": Sb 12; „Industria casnică - prelucrarea lânii": Sb 13.

Notă: când nu se fac alte precizări, ocupațiile secundare au fost aceleași la ambele date de referință ale anchetei.

MEȘTEȘUGARI

„Câțiva dulgheri": Ab 16, Cv 2, Hg 2, 3, Ms 3; „Câțiva dulgheri; nu erau alți meseriași - oamenii se duceau în Tărlungeni, la 2 km": Bv 3; „Lemnari": Ab 15, Hd 5; „Pietrari": Bv 1; „Cojocari": Ab 19, Cj 16; „Fierari": Hd 12; „Rotari": Ms 4; „Fierari, lemnari: cioplitori, ciubărari, dulgheri, șindrilari, rotari": Ab 1; „Dulgheri, fierari, lăcătuși-forjori, mineri (căutători de aur), pietrari, țesători, zidari": Ab 2; „Cojocari, dulgheri, fierari, rotari, tâmplari, țesătoare": Ab 3; „Fierari (covaci), lemnari, rotari, tâmplari, zidari": Ab 4; „Nu au existat; fiecare își lucra singur cele de trebuință": Ab 5; „Dulgheri, pietrari, zidari, zugravi": Ab 6; „Croitori și croitorese, cizmari («șușteri»), fierari («cănaci»), lemnari": Ab 7; „Cărbunari, dogari, fierari, lemnari, rotari": Ab 8; „Lemnari, șițari": Ab 9; „Aurari, extragerea aurului prin spălarea nisipului, dulgheri": Ab 10; „Dogari, fierari, lemnari, rotari": Ab 11; „Dulgheri, tâmplari": Ab 12, Hd 13; „Butănari, cojocari, dulgheri, zidari (mai mulți acum): Ab 13; „Cojocari, croitori (sabăi)": Ab 14; „Dulgheri, fierari, rotari": Ab 18; „Cojocari, fierari, lemnari, pantofari, pietrari, tâmplari": Ab 20; „Cărămidari, cojocari, dogari, dulgheri, fierari, mangalagii (cărbune de lemn), rotari, tâmplari, țesătoare, zidari": Ab 21; „Dogari, dulgheri, industrie casnică": BN 1; „Dogari, fierari, rotari, tâmplari, zidari": BN 2; „Dulgheri, pietrari-prelucrează tuful vulcanic, rotari, tâmplari": BN 3; „Dulgheri, fierari, rotari, tăbăcari": BN 4; „Cojocari, dogari, dulgheri, fierari, tâmplari, pietrari, rotari": BN 5; „Cojocari, dulgheri, fierari, rotari, tâmplari, țesătoare; dezvoltată industrie casnică textilă; azi, doar dulgheri, tâmplari": BN 6; „Dulgheri, fierari, rotari": BN 7; „Cojocari (suci), dulgheri, fierari, rotari, tâmplari": BN 9; „Cizmari (șusteri), cojocari (suci), dogari, dulgheri, fierari, tâmplari": BN 10; „Dulgheri, tâmplari": BN 11, Cj 3, Bv 2 (erau și foarte multe pive), Sj 3; „Fierari, rotari, tâmplari": Bv 4; „Dulgheri, pietrari, zidari": Bv 6; „Dogari, dulgheri": Bv 7; „Cojocari, croitori, pantofari, tăbăcari, țesători": Bv 8; „Cizmari, fierari, lemnari, rotari": Bv 9; „Dulgheri, rotari, zidari, dar numai sași, românii nu erau meseriași": Bv 10; „Cojocari, croitori, rotari, tâmplari, [specializați] în țesături de casă; veneau nemții cu spete și cumpărau pânză; erau multe instalații de produs și prelucrat țesături; azi, cojocari": Bv 11; „Dulgheri, fierari, morari, tâmplari, zidari": Bv 12; „Cizmari, fierari, rotari, tâmplari": Bv 13; „Vărari, câțiva zidari": Bv 14; „Cizmari, cojocari, dulgheri, fierari, rotari": Bv 15; „Cojocari, croitori, fierari, lemnari, rotari, tâmplari": Bv 16; „Rotari și tâmplari": Cj 1; „Cojocari, dulgheri, fierari, lemnari, rotari": Cj 2; „Geamgii; azi, în orașe": Cj 5; „Cojocari, lemnari": Cj 6, Hg 3; „Dogari, dulgheri, fierari, olari, rotari, la centrul de comună, Sânmartin": Cj 7; „Fierari, lemnari, sumănari (țeseau țundre), înainte; azi, nu": Cj 9; „Fierari, dulgheri, tâmplari": Cj 10; „Dogari, șindrilari": Cj 11; „Sat specializat de geamgii": Cj 12; „Argăsitori, dulgheri, fierari, rotari, tâmplari, țesătoare, zidari": Cj 13; „Meșteri de

https://biblioteca-digitala.ro

case, rotari, vărari": Cj 15; „Cojocari, croitori, dulgheri, fierari, oameni care acopereau casele cu trestie, tăbăcari": Cj 18; „Fierar, lemnar, rotar, tâmplar": Cv 1; „Dulgheri, fierari, lucrători de mături, linguri, troace. măcelari, tâmplari": Cv 3; „Dogari, fierari, lemnari, ţesătoare": Cv 4; „Fierar, tâmplar": Cv 5; „Dogari, fierari, rotari, tâmplari": Cv 7; „Dogari, dulgheri, fierari, morari, rotari, tâmplari": Cv 8; „Cojocari, dogari, lemnari": Hg 4; „Cojocari, rotari": Hg 5; „Dulgheri, fierari, rotari": Hg 7; „Fierari, lemnari": Hd 1; „Fierari, rotari": Hd 2; „«Bănieşi» - mineri, cojocar, tâmplar": Hd 4; „Cojocari, dulgheri, fierari, «murari»-morari, rotari, înainte; dulgheri, tâmplari, zidari, azi": Hd 6; „Cizmari, cojocari, croitori, dulgheri, fierari, mecanici, morari; azi este în sat o tâmplărie cu 90 de muncitori": Hd 7; „Meşteri de fluiere": Hd 8; „Cojocari, dulgheri, fierari, rotari, tâmplari": Hd 9; „Căldărari, dulgheri, fierari, roatri, tâmplari": Hd 10; „Lemnari, rotari": Hd 11; „Rotari, înainte; dulgheri, zidari, azi": Hd 14; „Dulgheri, zidari": Hd 15; „Cojocari, dulgheri, fierari, morari, zidari": Hd 16; „Cizmari, cojocari, fierari, lemnari": Hd 17; „Cizmari, dulgheri, fierari, rotari, tâmplari, zidari": Ms 2; „Dulgheri, ţesătoare": Ms 6; „Cojocari, croitori, dulgheri, fierari, lucrători de fluiere, pietrari, rotari, tâmplari": Ms 8; „Cojocari, fierari, lemnari": Ms 9, 17; „Fierari, lemnari, ţesătoare": Ms 11; „Ţesătoare, un tâmplar": Ms 12; „Lemnari, rotari, fierari": Ms 13; „Cărbunari, drăniţeri, lemnari": Ms 14; „Dulgheri, fierari, înainte": Ms 15; „Dogari, fierari, lemnari, rotari, ţesătoare": Ms 16; „Dulgheri, fierari, pietrari, rotari, spătari, tâmplari, zidari": Sj 1; „Dulgheri, fierari, ţesătoare, zugravi, zidari": Sj 4; „Dogari, rotari, tâmplari, ţesătoare": Sj 7; „Fierari, lemnari, pielari, ţesătoare": Sj 8; „Dogari, dulgheri, fierari": Sj 9; „Cizmari, cojocari, croitori, dulgheri, fierari, rotari, tâmplari, zidari, zugravi": Sb 1; „Fierari, zidari, tâmplari; cu mult înainte erau bresle": Sb 2; „Cojocari, fierari, lemnari, pantofari, zidari": Sb 3; „Dulgheri, fierari, rotari, tâmplari, zidari": Sb 4; „Cizmari, dulgheri, rotari, tâmplari (mai ales cei care nu aveau pământ), ţesători, zidari": Sb 5; „Apicultori, cojocari, dogari, lemnari – rudari, lucrători la joagăr, rotari, şindrilari; azi se practică foarte puţin meşteşugurile": Sb 6; „Cojocar, dogar, fierari, lemnari, rotar, zidari": Sb 7; „Fierari, rotari, zidari": Sb 8; „Cojocari, dulgheri, fierari, tâmplari": Sb 9; „Dulgheri, rotari, zidari": Sb 10; „Cojocari, fierari, pielari, rotari": Sb 11; „Cojocari, dulgheri, fierari, rotari, zidari": Sb 12; „Cojocari, croitori, curelari, fierari, pantofari": Sb 13; „Fierari, dulgheri, rotari, zidari": Sb 14.

Notă: când nu se fac alte precizari, meşteşugarii au existat la ambele date de referinţă ale anchetei.

TÂRGURI

Târguri ţinute în sat: „De 20 de ani, oficial. Dar oamenii coborau cu o zi înainte de târgurile din Câmpeni în Albac, mai demult. Fără a fi declarat târg oficial, Albacul prefaţa târgurile din Câmpeni pentru că aici se efectuau numeroase schimburi comerciale astfel că mulţi cumpărători şi vânzători nu mai ajungeau la târgurile din câmpie a doua zi ": Ab 1; „Nedeie de Înălţare; la nevoie se ţine un fel de piaţă": Ab 2; „La Colnic, târg, înainte; la Vârful lui Petru (la Curmătură), la Sf. Ilie, nedeie, şi azi": Ab 9; „Unul săptămânal, vinerea, numit «mărturie», şi azi; alte şase anuale: la 30 ianuarie (Trei Ierarhi), 25 martie (Bunavestire), 3 mai, 20 iulie (Sf. Ilie), 18 septembrie": Ab 10; „La 6 martie şi 20 septembrie; azi, nu": Ab 11; „A fost între cele două războaie, dar n-a ţinut mult": Ab 13; „În fiecare duminică": Ab 14;

https://biblioteca-digitala.ro

„Azi este târg lunar; înainte, nu": Ab 15; „Nedeie, la Surianu, de Sf. Ilie, şi azi; la Poieniţa, de Sf. Constantin şi Elena, în Dealul Teoscrileu, la Ispas şi azi; azi este şi târg în sat, duminica": Ab 19; „Sâmbăta (şi azi), la Sf. Petru (Sâmpetru), Sâmedru, Sângiorgiu": Ab 20; „Nu se mai ţine de 70 de ani": Ab 21; „Târg anual şi săptămânal, joia": BN 4; „La 21 mai şi la 27 septembrie, târg de mărfuri; la 19 mai şi 25 septembrie se ţinea târgul de vite; din 1930 se ţine un târg şi la 21 martie, de vite şi mărfuri": BN 6; „Din 1924 se ţine miercurea; sunt şi târguri mari, trimestriale, care ţin trei zile, între 25-28 ianuarie, 25-28 martie, 25-28 iulie, 25-28 octombrie; vin mai multe sate": BN 9; „La 21 mai (Constantin şi Elena) şi la Sânmedru, din 1933; se fac şi jocuri": BN 11; „Înainte erau la 30 ianuarie, 20 mai, 14 octombrie; prima zi era târg de vite; a doua zi era târg de diferite mărfuri şi de porci": Bv 4; „A durat numai 3-4 ani, prin 1925": Bv 6; „Nedeie, după 1918, la Fundata": Bv 7; „Lunea, de prin 1950": Bv 8; „Până în 1910, târg săptămânal; azi, nu": Bv 14; „Târg bianual, în martie şi în septembrie": Bv 15; „Târguri la 18 ianuarie, 21 martie, 1 august": Bv 16; „După 1950 a fost târg joia; după aceea s-a desfiinţat": Cj 1; „În ultima duminică din fiecare lună": Cj 2; „În primele duminici ale celor patru anotimpuri": Cj 4; „Înainte, lunea sau duminica; azi, nu": Cj 5; „În fiecare marţi, piaţă; târguri, la 15 februarie, 15 aprilie, la Ispas, la 17 august - Târgul Secerii, la 18 octombrie - Târgul de Octombrie, la 20 decembrie - Târgul Crăciunului": Cj 13; „Se ţinea duminica dar a durat doar doi ani": Cj 17; „Până în 1887 Viişoara avea piaţă săptămânală. De la această dată s-a mutat la Luduş. Sunt patru târguri pe an: în 10 ianuarie, 16 martie, 20 iulie şi 12 noiembrie. Înainte fiecare târg ţinea trei zile: în prima zi era pentru animale; a doua zi, produse meşteşugăreşti şi a treia zi era a târgului: comercianţi, bâlci, dans etc. Din 1940 se ţine o singură zi": Cj 18; „Aici nu a fost târg. Târguri făceau numai cei care aveau drept de la împărăţie": Cv 3; „Marţea, şi azi; duminica, rar": Cv 4; „Sântilia, înainte (20 iulie); azi, la 2 august": Cv 7; „Erau două târguri, primăvara, la Sf. Gheorghe şi toamna, la Sf. Dumitru şi la Sf. Ilie; azi, nu": Cv 8; „Hram la Sf. Ilie; vin coşnenii şi alţii": Hg 2; „Era înainte, de trei ori pe an: la 1 mai, 2 iulie şi 27 noiembrie; azi nu se mai fac": Hg 3; „Săptămânal, joia": Hg 8; „Nedei la Rusalii, Sf. Ilie, Sf. Maria (la 15 august), Arhangheli; şi azi, dar mai puţin": Hd 1; „Nedei se ţin la Rusalii şi de Vinerea Mare": Hd 2; „Târgul Găinii; şi azi": Hd 3; „Nedeia, în prima joie după Paşti şi lunea Rusaliilor": Hd 4; „O singură dată s-a făcut târg de vite în sat": Hd 5; „Nedeie este de Sf. Ioan": Hd 6; „La Sf. Gheorghe, Sf. Dumitru, Sf. Maria, Ornapie (a II-a săptămână după Rusalii), Marţea Albă (înainte de Lăsata Secului); azi, nu": Hd 7; „Nedee, este a doua zi de Rusalii": Hd 9; „Este la Paştele Mic (Duminica Tomii)": Hd 10; „Nedee la Duminica Mare": Hd 11; „Întâi s-a ţinut la Ispas, în cinstea eroilor; apoi, la Sf. Ilie, la Duminica Tomii; este şi bâlci, din 1977; nu se ţineau în acelaşi an": Hd 13; „Nedeie, se ţine la Rusalii": Hd 14; „Târg, din 1918; nedeie, în prima duminică după Rusalii; la prima vinere din săptămână după târgul anual din Brad": Hd 17; „Târg săptămânal şi două anuale, începând din 1852": Ms 2; „Târg săptămânal miecurea, dar a durat numai între 1935-36 şi 1945": Ms 5; „A fost târg duminica, foarte puţin timp. Azi se face un târg anual, în ultima duminică a lunii iulie": Ms 6; „De vreo 5 ani [de prin 1977] este târg de căpşuni, în a treia duminică a lunii iunie": Ms 16; „Târgul este joia": Sj 2; „Târg săptămânal de animale, vinerea; şi azi": Sj 3; „Târguri de marfă şi animale la 18-20 februarie şi la 29 august; şi azi, iar de vreo 30 de ani (din 1949) se mai ţine un târg de animale în 14 aprilie": Sb 1; „Lunea era piaţă; azi, nu; târguri la 14 aprilie şi 2 septembrie; şi azi": Sb 2; „Între 1920-1930, târg de vite, care se ţinea în aprilie şi în noiembrie": Sb 3; „Nedei la Rusalii": Sb 4; „Azi este târg; înainte, nu era":

https://biblioteca-digitala.ro

Sb 6; „Săptămânal, joia; nu se mai ţine de prin 1970; de două ori pe an, în aprilie şi septembrie, şi azi": Sb 7; „Se pare că a fost târg, cu multă vreme înainte": Sb 9; „Erau două târguri anuale, la 14 aprilie şi la 1 septembrie; azi, nu": Sb 10; „Târg de vite, «mărturie», anual şi săptămânal. Cel săptămânal se ţinea miercurea, înainte, duminica, azi; cele anuale, se ţin de 10 ianuarie, 1 martie, 18 mai şi 28 august": Sb 11; „La 40 de sfinţi era Târgul Vărţelor, târg de turte; azi, nu": Sb 12; „Este maial la 29 iunie, de Sf. Petru şi Pavel": Sb 13; „A fost şi este târg săptămânal": Sb 14.

Târguri frecventate: „Câmpeni, la 2 mai (Izvorul Tămăduirii), 14 septembrie (Înălţarea Sfintei Cruci), 25 octombrie (Ajunul Sf. Dimitrie), Sântămărie, Sânandrei, Sânpetru, 24 mai; la Abrud, bâlci în februarie, la Sf. Nicolae, la Sf. Maria, la Lupşa, la Sălciua, la Gârda": Ab 1; „Alba, Abrud, Orăştie, Zlatna": Ab 2; „Ighiu (Vinerea Mare), Benic": Ab 3; „Blaj, Sibiu": Ab 4; „Geoagiu, Orăştie, Şibot (Jibot în trecut), Zlatna": Ab 5; „Alba Iulia, Feniş, Ohaba (Haba), Săsciori, Sebeş": Ab 6; „Aiud, Câmpia Turzii (fost Ghiriş), Luduş, Turda, Uioara (Ocna Mureşului)": Ab 7; „Alba Iulia, Câmpeni, Sălciua, Teiuş, Zlatna": Ab 8; „Câlnic, Săsciori, Sebeş, Vinţi": Ab 9; „Abrud, Câmpeni, Huedin (azi, nu), Iara (azi, nu), Năsăud (azi, nu), Sălciua, Reghin (azi, nu), Teiuş (azi, nu), Turda, Zlatna": Ab 10; „Aiud (22 ianuarie, 1 august), Alba, Blaj (Sf. Nicolae), Teiuş (17 februarie, 25 august, Sâmedru, Sânziene - târg de vite)": Ab 11; „Iara (în fiecare marţi), Remetea, Sălciua, Turda (cumpărau cereale)": Ab 12; „Alba Iulia (mai puţin), Câlnic, Cugir, Orăştie, Săsciori, Sebeş, Şibot, Vinţul de Jos": Ab 13; „Abrud, Câmpeni, Zlatna": Ab 14; „Abrud (la Bobotează), Câmpeni, Muntele Găina (azi, nu), Negrileasa (azi, nu), Sălciua (la 4 aprilie, 8 mai, 30 iunie, 20 octombrie)": Ab 15; „Aiud (vite, porci, oi, «galiţi»), Sălciua (vite), Teiuş (vite), Trăscău (vite), Turda (vite)": Ab 16; „Blaj (29 iunie), Cetate (târgul Bulciului), Jidvei": Ab 18; „La Jina, Poiana Sibiului, Săsciori, Sebeş, la 6 aprilie, târg de oi şi tot la Sebeş, târg de ţară": Ab 19; „La Abrud, Aiud, Alba Iulia, Brad, Câmpeni, Negrileasa (la 20 iunie, când înfloresc narcisele), Orăştie": Ab 20; „Avram Iancu, Câmpeni": Ab 21; „Beclean, Bistriţa: Târgu Cucului (primăvara), al Bulgii (august), Năsăud, Prundu Bârgăului, sâmbăta": BN 1; „Beclean (săptămânal, miercurea şi erau şi 4 târguri anuale şi al Porcilor în noiembrie), Dej (săptămânal, marţea, a Taurilor, la 2 martie), Reghin, Reteag (săptămânal, joia), Sâmpetru (târg anual), Târgu Moşului (decembrie, se vindeau porci), a Sângeorzului": BN 2; „La Beclean (miercurea şi două târguri de animale), la Dej (marţea şi trei târguri de vară, primăvara, toamna şi iarna), la Reteag (joia şi două târguri de ţară), la Spermezeu (lunea şi două târguri de ţară, primăvara în mai şi toamna), la Târlişua (la fiecare două sâmbete)": BN 3; „Beclean, Bistriţa, Reghin, Urmeniş": BN 4; „Ilva Mare, Năsăud, Rodna": BN 5; „Beclean, Bistriţa, Prundu Bârgăului, Reghin, Topliţa, Văşand": BN 6; „Înainte: Beclean, Bistriţa, Dorna, Năsăud, Sângeorz; azi, Năsăud": BN 7; „Beclean, Bistriţa, Lechinţa, Mocui, Năsăud, Râcui, Sâmpetru, Sărmaş, Teaca": BN 9; „Rodna": BN 10; „La Beclean şi Năsăud, cu vite, pănură, brânză, lapte, slănină, lână; la Baia Mare, cu pănură; cumpărau haine, unelte. Acum merg şi pe la Vişeu": BN 11; „La Aita, săptămânal, la Baraolt, Braşov, Feldioara, Rupea (pentru cai); vindeau purcei, produse agricole; cumpărau mărfuri industriale. Acum merg mai mult pentru cumpărături, mărfuri industriale": Bv 1; „Copăcel şi Recea, înainte; azi, Recea, două târguri de vite pe an": Bv 2; „Prejmer": Bv 3; „Crihalma, 25 martie, 1 iulie, 2 decembrie; Făgăraş, la sfârşitul lunii mai; Hălmeag: 11 aprilie, 15 octombrie; Rupea, târg săptămânal, vara, şi la 25 iulie; Şercaia, la 8 mai, 22 august, 8

https://biblioteca-digitala.ro

noiembrie; Veneţia, 1 martie, 7 iulie, 22 septembrie": Bv 4; „Arpaş, Făgăraş, Recea, Viştea de Jos, Voila": Bv 6; „La Cândeşti, Argeş, se duceau procoiţe, lână, sărici; se dădeau fie pe poame, fie pe fasole, nuci, ceapă, prune, depinde cum se înţelegeau cu omul; la Fieni şi Voineşti vindeau zdrenţe, vechituri şi lucruri bune (îmbrăcăminte)": Bv 7; „La Braşov, vinerea, Fălciu, Fălticeni, Feteşti, Pogoane, toamna, la Sf. Dumitru. La toate târgurile din Moldova erau anumiţi oameni care mergeau cu dimie, zegii, «ghebe» cusute, cioareci; se numeau «mămulari»": Bv 8; „Braşov, Codlea, Făgăraş (2 iunie), Râşnov, Şercaia, Şinca Veche": Bv 9; „Agnita, Cincu, Făgăraş, Sâmartin, Viştea": Bv 10; „Arpaşu de Jos, Avrig, Bruiu, Făgăraş, Porumbacu, Viştea de Jos, Voila, înainte, azi, peste tot în afară de Bruiu, unde se duceau cu scânduri, la Victoria, cu păsări şi zarzavaturi": Bv 11; „Întorsura Buzăului (la 12 km), târg săptămânal şi 4 târguri anuale, Prejmer": Bv 12; „Criţ, Homorod, Rupea, Saschiz": Bv 13; „Codlea, la 30 aprilie şi unul toamna, Şercaia; vindeau şi cumpărau animale": Bv 14; „Arpaşul de Jos, Făgăraş, Porumbac, Şercaia, Viştea, Voila": Bv 15; „Alba, Arpaş, Sebeş, Voila": Bv 16; „Cluj, Drag, Panticeu Voivodeni, înainte; azi, la Cluj, Hida, Panticeu": Cj 1; „Dej, Gârbou, Glod, Panticea, Răteag": Cj 2; „Cluj, miercurea, cu cereale, animale, şi azi; Cojocna (lunea, cu porcii), înainte; duminica, azi; Turda, sâmbăta, cu cereale, animale; cumpărau îmbrăcăminte, încălţăminte, etc": Cj 3; „Gherla, în ultima joi din lună; Moci, la mijlocul fiecărui trimestru: târgul Ispasului, târgul Secerei, târgul de toamnă": Cj 4; „Huedin (şi acum) şi odată pe an la Negreni (Fechetău)": Cj 5; „La Dej, marţea şi la Lăpuş, joia": Cj 6; „Beclean, miercurea; Buza, miercurea; Chiochiş, târg anual în septembrie; Dej, marţea; Gherla, săptămânal şi târguri anuale: cel de iarnă, de primăvară (Târgul Cucului), de toamnă şi de vară; Lechinţa, joia, târg anual la 21 septembrie; Reteag; şi acum merg în aceleaşi localităţi": Cj 7; „Şi azi merg la: Bonţida (prima duminică din lună), Borşa (la Sf. Gheorghe, Sf. Mărie -15 august, 6 octombrie, 24 februarie), Cluj (miercurea), Gherla (patru târguri pe an)": Cj 8; „Cluj, Tureni (la Rusalii)": Cj 9; „Cluj, Iara, Săvădisla, unde erau săptămânal, lunea şi două târguri mari, anuale, în octombrie şi în martie": Cj 10; „Abrud, târg de vite, Câmpeni, târg de vite şi de haine, Gura Albacului, târg de vite, Hodin (Huedin), târg de ţară, Jilău (Gilău), vinerea; la toate se merge şi azi": Cj 11; „Călăţele şi Huedin, doar în timpul cedării Ardealului; Huedin (Hodin, pronunţarea locală), azi": Cj 12; „Cluj, Gilău, Sărmaş": Cj 13; „Cluj, Lara, Trăscău, Turda (târg lunar)": Cj 15; „Cluj, Miercurea, Turda": Cj 16; „Bobâlna, Dej, Ileanda, Tg, Lăpuş": Cj 17; „Aiud, Luduş, Teiuş, Turda": Cj 18; „Braşov, târg săptămânal, joia şi un târg în iunie; Feldioara, mai şi decembrie; Prejmer, în martie şi în august; Sf. Gheorghe, târg săptămânal, lunea şi târg de ţară; Uzum, târg de ţară; şi azi mai merg la aceste târguri, dar mai rar": Cv 1; „Braşov (mai puţin), Ozun, Prejmer (porci, vaci de lapte), Sf. Gheorghe, aduceau ciubere, lucruri necesare în gospodărie": Cv 2; „Aita Mare, marţea; Baraolt, miercurea; Feldioara, miercurea; Ozun, târg de animale; Sf. Gheorghe, lunea şi la bâlciurile anuale din primăvară şi toamnă; vindeau vaci, cai, viţei, boi, cereale; cumpărau încălţăminte, îmbrăcăminte, pânzeturi": Cv 3; „Braşov, Oneşti, lângă Caşin, Sf. Gheorghe, Tg. Secuiesc (joia)": Cv 4; „La Ozun (miercurea), Prejmer (în martie şi august); vindeau porci, vite, cumpărau tot animale, scânduri": Cv 5; „Boroşneu Mare, Întorsura Buzăului; se vindeau cartofi, viţei, vaci, porci; se cumpărau obiecte de uz gospodăresc": Cv 6; „La Întorsura Buzăului la 29 august, şi azi; la Prejmer, târg de cai în 15 iulie (azi, nu); la Sf. Gheorghe, la 15 septembrie, şi azi; la Tg. Secuiesc, în mai, vara şi toamna": Cv 7; „La Covasna, Tg. Secuiesc": Cv 8; „Ditrău, Gheorghieni, Topliţa, înainte; Tulgheş, azi": Hg 1;

https://biblioteca-digitala.ro

„Frumoasa, târg anual, la Sf. Petru şi în octombrie şi târg săptămânal, sâmbăta; la Miercurea Ciuc, târg săptămânal, miercurea": Hg 2; „Plăieşii de Jos, la 25 mai, la Sf. Ecaterina şi la 21 iulie, cumpără coase, seceri": Hg 3; „Cârţani, la 15 octombrie, azi, nu; Ditrău, târg săptămânal, azi, nu; Frumoasa, la 15 octombrie, azi, nu; Gheorghieni: la Florii, la 15 iunie, 15 septembrie (Târgul Luţii), 13 decembrie; două zile era târg de vite şi o zi târg de ţară. Astăzi nu mai sunt ci este târg săptămânal": Hg 4; „Frumoasa, la 6 ianuarie, azi, nu; Gârţani, la 15 august, şi azi; Miercurea Ciuc, târg în fiecare miercuri": Hg 5; „Brâncoveneşti, azi; Ditrău, la 25 octombrie, Târgul Cătălinei; azi, la 25 iunie, la Târgul Cireşilor, Topliţa, lunea, şi azi; Tulgheş, la Sf. Dumitru, înainte": Hg 6; „Cristur, Odorhei, Saschiz, Sighişoara, Vânători": Hg 7; „Ditrău, la 25 octombrie, şi azi; Gheorghieni, în noiembrie, azi, nu; Topliţa, şi azi": Hg 8; „La Brad, Dobra, Gurahonţ, Hălmagiu, Ilia (Sâmziene), Petriş (Sântilie), Zam (8 iulie)": Hd 1; „Dobra (la Sângiorz şi Sâmedru), Hunedoara (la Ispas, Vraci - 1 noiembrie), Ilia (La Blagoveştenie, Rusalii, Sf. Ioan)": Hd 2; „Baia de Criş, Brad, Câmpeni, Hălmagiu": Hd 3; „La Haţeg şi Pui, şi azi; la Godineşti, în Gorj, după 1914, azi, nu": Hd 4; „La Deva, Dobra, Haţeg, Hunedoara, Ilia, Sămuş, Zam, înainte; azi, la Deva, Dobra, Haţeg, Hunedoara, Ilia, Şoimuş": Hd 5; „Haţeg (luni), Pui (sâmbătă), Sarmizegetusa (de două ori pe an)": Hd 6; „Abrud, lunea, Brad, joia, Câmpeni, joia, Vidra, sâmbăta": Hd 8; „În satele vecine şi în Abrud, Brad": Hd 9; „La Haţeg, de Florii, Vinerea Mare şi la Pui, de Vinerea Mare şi de 1 Mai": Hd 10; „La Dobra, de Sf. Gheorghe; la Haţeg, de Sf. Paraschiva (2 februarie), Florii şi de Sf. Maria Mică; la Hunedoara era târgul când se cumpăra totul pentru iarnă, apoi târgul de primăvară, în postul Paştelui, cel de Sâmpetru, şi de Tăierea capului Sf. Ioan, de 29 august; se merge şi azi la aceste târguri": Hd 11; „La Ghelar, Haţeg, Hunedoara, Ruspelt (Rusca Montană)": Hd 12; „La Haţeg, mai mult se cumpăra; la Orăştie, pentru vânzare; în special animale": Hd 13; „La Haţeg, Pui, Sălaşu de Sus – de două ori pe an, la Sânmihai şi Sf. Gheorghe; azi, la Haţeg şi Pui": Hd 14; „Geoagiu, târg de animale; Orăştie, târg săptămânal de animale, produse agricole; cumpărau şi animale, şi îmbrăcăminte": Hd 15; „Abrud, Brad, Câmpeni, Zlatna": Hd 16; „Brad, prima joie înainte de Paşte, Rusalii, Crăciun, Sf. Mărie; Hălmagiu, prima sâmbătă înainte de Paşte, Rusalii, Crăciun şi Sf. Mărie": Hd 17; „Cetatea de Baltă, Mediaş, Târnăveni": Ms 1; „La Iernut, Luduş, Rieni, Sărmaş, Tg. Mureş": Ms 2; „Petelea, târg de vite, Reghin": Ms 3; „Miercurea Nirajului, Tg. Mureş, la Sânmartin sau la Rojali": Ms 4; „Târguri săptămânale: lunea, la Zau; miercurea, la Târnăveni; joia, la Tg. Mureş; vinerea, la Iernut şi Şăulia; sâmbăta, la Band; târguri de ţară, la Rusalii, Sâmpetru, de boi; la Sânpaul, târgul pepenilor; la Tg. Mureş, în noiembrie, târg de vite": Ms 5; „Înainte lunea, la Reciu, miercurea, la Urmeniş, joia, la Reghin şi vinerea, la Milaş; azi, la Reghin şi Urmeniş": Ms 6; „Cristur, Saschiz, Vânători": Ms 7; „La Gurghiu, Hodoşa, Reghin": Ms 8; „Brâncoveneşti": Ms 9; „La Săbed şi Râciu, lunea, până la I Război Mondial; târguri anuale, la 12 iulie, la Sânpetru se ţinea timp de 2 săptămâni târg foarte mare de vite; la 20 august, la Râciu; se mai ţin şi azi cele anuale, dar nu aşa de mari; azi se mai merge şi la Râciu, la Band (sâmbăta) şi la Tg. Mureş, joia": Ms 10; „Târguri de vite la Reghin la 12 februarie, târgul de iarnă, la 1 mai, 15 august, 18 octombrie; tot la Reghin, târg săptămânal joia": Ms 11; „La Cristurul Secuiesc, la 2 iulie, la târgul cerealelor; la Criţ, de două ori pe an, la 20 august şi în februarie; la Saschiz, de trei ori pe an; la 20 mai, în iulie şi în noiembrie – era o zi pentru vite şi una pentru marfă; şi azi se merge la aceste târguri": Ms 12; „La Bandu de Câmpie, duminica; la Căluşeriu, marţea; la Hodoşa, sâmbăta; la Petelea; la Râciu, lunea; la Reghin şi Tg. Mureş, joia; la

https://biblioteca-digitala.ro

Sebeş, lunea": Ms 13; „Band, Iernut": Ms 15; „La Luduş, marţea şi la Zau, lunea; târguri de vite: la Gârbici, toamna, primăvara şi la Turda, prima vinere din fiecare lună; vite se mai vindeau însă şi la Luduş, la târgul de marţi şi la Turda, sâmbăta": Ms 16; „Monor, Reghin, Şieu": Ms 17; „Ariniş, Cehu Silvaniei, Hida, Jibou, Şomcuta, Ulmeni, Zalău": Sj 1; „Negreni, la 10 octombrie": Sj 2; „Cuicea, Crasna (târgul de bază), Huedin, Nuşfalău, Sâg": Sj 3; „Ardihad, Cehu Silvaniei, Hodod, Jibou, Sărmăşag, Şimleul Silvaniei, Zalău, înainte; Hodod, Jibou, Sărmăşag, Zalău, azi": Sj 4; „Ileanda, vineri, după 15 ale lunii, Zalha, prima luni din lună; şi azi; Glod, înainte": Sj 5; „Huedin, luni şi marţi, Negreni, toamna; şi azi": Sj 6; „Marghita, Negreni, Nuşfalău, Suplac; azi, şi la Marghita": Sj 7; „Crasna (marţea), Fetetău (15 octombrie), Zalău (sâmbăta), rar Buciumi, Dragu, Hida (după oi)": Sj 8; „Hida (lunea), Jibău (marţea), Hodin (joia), Zalău": Sj 9; „Jibou, de Sf. Mihail şi Gavril; şi azi; Surduc, marţea, azi, nu": Sj 10; „La Agnita, Chirpăr, Nocrich unde se vindeau bivoli, boi, vaci, viţei şi cumpărau tot animale, îmbrăcăminte, etc": Sb 1; „Dumbrăveni, Mediaş, Sibiu": Sb 2; „Bazna, Cetatea de Baltă, Mediaş, târguri săptămânale": Sb 3; „Arpaşul de Jos, Avrig, Făgăraş, Marpod, Porumbacu de Jos, Sâmbăta de Jos, Sibiu, Voila": Sb 4; „Orlat, iarmaroc de vite, Sibiu, pentru alte târguieli": Sb 5; „Apold, Miercurea, Poiana, Sălişte, Săsciori, Sebeş": Sb 6; „Miercurea Sibiului, Ocna, Sălişte; azi, la Miercurea Sibiului": Sb 7; „Cisnădie, foarte puţin; Sibiu, animale, cereale": Sb 8; „Cisnădie, Ocna Sibiului, Sibiu, Tâlmaciu": Sb 9; „Alţâna, Arpaşul de Jos, Avrig, Copovăţel, Marpod, Nocriş, Porumbacul de Jos, Sibiu (în Marţea Mare, 19 martie, 1 iunie, la 12 august, 1 octombrie)": Sb 10; „Copşa Mare, Mediaş, Proştea Mare, Sibiu": Sb 11; „Mergeau cu straie la Alba Iulia, Făgăraş, Mediaş, Orăştie, Sibiu, Teiuş, şi azi. Azi se duce brânză la Bucureşti şi Ploieşti, lână la Bucureşti, Sibiu": Sb 12; „Miercurea, Sălişte": Sb 13; „Arpaş, Sibiu, Tălmaci": Sb 14.

COMERCIALIZAREA PRODUSELOR

Vânzare pe bani: „Cherestea, ciubere, şindrilă, grinzi cioplite, înainte; azi, ciubere, cherestea, grinzi cioplite, pentru că mai au oamenii câte puţină pădure în proprietate": Ab 1; „Aur (unii care aveau băi proprii sau spălau pe vale), ţesturi de piatră, vite, porci": Ab 2; „Vin, vite": Ab 3; „Cereale, vite, porci": Ab 4; „Vite, porci, oi": Ab 5, Ms 4, Sj 7 (şi capre); „Grâu, porumb, vite": Ab 6; „Cereale şi în special vite": Ab 7; „Animale": Ab 8, BN 5, Cj 1; „Şiţă, lemn de foc, azi, nu; produse animaliere, şi azi": Ab 9; „Lemn şi produse de lemn, înainte": Ab 10; „Porumb, grâu, cartofi, vite; azi, nu": Ab 11; „Cumpărau cereale, animale, obiecte de uz gospodăresc; vindeau oi, porci, vaci, lână, brânză; azi, la fel": Ab 12; „Lemne, oi (mari crescători de oi), vin, cereale (cei mai înstăriţi)": Ab 13; „Aur şi vite; azi, vite": Ab 14; „Vite, produse animaliere": Ab 15, Hd 10 (produsele animaliere, azi); „Cartofi, grâu, porumb, porci, dar vindeau puţini": Ab 16; „Grâu, porumb, vin; azi, nu": Ab 18; „Cojoace, pieptare": Ab 19; „Cruci şi alte produse de piatră (monumente, stâlpi de garduri, trepte, vaze de flori etc)": Ab 20; „Produse de lemn: ciubere, lemn pentru construcţii etc şi produse animaliere, inclusiv animale": Ab 21; „Vite, lemne: case din bârne, şindrilă şi draniţă; azi, nu": BN 1; „Cereale (azi, nu), fructe (şi azi), struguri (şi azi), animale (azi, nu)": BN 2; „Cereale, animale, ceară (voştină), tuf vulcanic, slănină; cumpărau tot vite şi obiecte de uz gospodăresc": BN 3; „Vin, cereale (şi azi: grâu, porumb, ovăz), animale, cartofi (şi azi)": BN 4; „Căciuli,

https://biblioteca-digitala.ro

ţoale, sumane; azi, nu mai vând nimic": BN 6; „Brânză, lapte, lână, vite, păsări": BN 7; „Bucate: grâu, porumb (mălai, „mălaiul a fost talpa casei"); mai târziu, floarea soarelui (mai înainte oamenii făceau oloi din sământă de cânepă şi bostan)": BN 9; „Lemnul la evrei, ţesături, înainte; boi, oi, dogărie, şi azi": BN 10; „Pănură, la Baia Mare": BN 11; „Animale, lână, cartofi, sfeclă": Bv 1; „Cartofi, lemn de la pădure": Bv 2; „Cartofi, porumb, lemne, înainte": Bv 3; „Grâu, porumb, orz, ovăz, cartofi, porci; azi, nu": Bv 4; „Cartofi, fructe, lemne (mai rar), ovăz, secară, vite": Bv 6; „Animale, zeghe, dimie, costume populare": Bv 7; „Dimie, zeghii, ghebe cusute, cioareci, stofă, fire de lână, cuverturi de pat, feţe de masă, animale, produse lactate": Bv 8; „Lemn, oi, vite, înainte; azi, nu". Bv 9; „Se vindea foarte puţin; satul mic, teren puţin; duceau vite, porci, cereale; cumpărau încălţăminte, îmbrăcăminte": Bv 10; „Vite, porci, lemne, cojoace, pânză, ţoale, «chindeauă»": Bv 11; „Vindeau cai, boi, porci, lemne; cumpărau obiecte de uz gospodăresc": Bv 12; „Vite, grâu, porci, cai, înainte": Bv 13; „Vite, var, lemne; cumpărau peşte, oale, fructe, legume": Bv 14; „Cartofi, ovăz": Bv 15; „Cereale": Cj 2 (înainte), Hd 15, Sb 2 (înainte); „Animale, cereale": Cj 3, 13; „Grâu, vite; azi, nu": Cj 4; „Grâu, vite, lemne; azi, nu": Cj 5; „Vite, porci, lemne, oi": Cj 6; „Cereale, vite, vin, poame, pere, baraboi (cartofi)": Cj 7; „Vite, produse animaliere (lână, brânză); azi, nu": Cj 8; „Lemne, înainte": Cj 9; „Vite; şi azi, la stat, pe contract": Cj 10; „Lemn pentru construcţie, şindrilă, vase de lemn": Cj 11; „Boi, vaci, oi, lapte, lână, brânză, fân; şi azi vând vite şi foarte mult fân": Cj 12; „Boi, oi, porci, lână, brânză; înainte, azi, nu": Cj 15; „Lemne, animale; cumpărau produse de uz gospodăresc": Cj 16; „Grâu, porumb (local, mălai), păsări, viţei, oi": Cj 17; „Produse agricole, vite, legume": Cj 18; „Cereale, cartofi, animale şi produse animaliere; azi, nu": Cv 1; „Cartofi, porumb (familiile mai înstărite), animale": Cv 2; „Grâu, porumb, cartofi, vite; unii ciobani vindeau caş, urdă": Cv 3; „Vite, oi, brânză, lână, lemne, stofă prelucrată, cartofi": Cv 4; „Păsări, animale": Cv 5; „Cartofi": Cv 6; „Animale şi produse animaliere şi mulţi cai; şi azi": Cv 7; „Brânza, pănura; şi azi": Cv 8; „Vite, oi, cai": Hg 1; „Brânză, lână, animale": Hg 2; „Cartofi, lemne, borviz (apă minerală), înainte; azi, cartofi": Hg 3; „Vite, lemn de construcţie; azi, nu": Hg 4; „Lemne, animale; şi azi": Hg 6; „Grâu, porumb, cartofi, vite, porci; şi azi": Hg 7; „Animale, şi azi; lemne, azi, nu": Hg 8; „Produse animaliere şi animale (boi); şi azi": Hd 1; „Vite": Hd 2, 12, Sj 6; „Animale, produse animaliere, şindrilă": Hd 3; „Vite, oi, înainte; fân, azi": Hd 5; „Lână, brânză, lemne, scânduri, înainte; vite, lapte, azi": Hd 6; „Cojoace, încălţăminte, haine, animale": Hd 7; „Animale, fluiere": Hd 8; „Fructe (mere. pere, prune, nuci), aur, ţuică": Hd 9; „Animale, lână": Hd 11; „Lemne, vite, oi, capre, fasole, fructe": Hd 13; „Oi, brânză, aur": Hd 16; „Cereale, vite": Ms 1, 6; „Grâu, porumb, orz": Ms 2; „Ceapă": Ms 3; „Vaci, boi, porci, cereale, brânză, lână, păsări": Ms 5; „Oi şi vite": Ms 7; „Vite, oi, porci, cherestea, coteţe pentru porci": Ms 8; „Miei, oi, miere, brânză": Ms 9; „Porumb, grâu, cartofi, vite, porci, oi": Ms 10; „Vite, oi, miei, brânză, lână, cereale": Ms 11; „Vite, porci, cereale": Ms 12, 15; „Grâu, porumb, înainte": Ms 13; „Oi": Ms 14, 17, Sj 5; „Vite, porci, cereale, păsări, lână, brânză, ouă": Ms 16; „Cereale, porci, vite vândute pentru [a se plăti] dările la stat": Sj 1; „Vite, porci, oi, înainte; porci, vite, azi": Sj 2; „Vite, fructe (mere), ţuică, brânză, înainte; azi, vite, mere, prune": Sj 3; „Grâu, porumb, ulei, vite, vin, ţuică, înainte; vin şi ţuică, foarte rar, azi": Sj 4; „Grâu, de către cei înstăriţi, înainte": Sj 8; „Cereale, animale şi produse animaliere; azi, vite": Sj 9; „Oale, animale, înainte; animale, azi": Sj 10; „Cereale, animale (porci)": Sb 1; „Cartofi": Sb 4; „Cereale, vite, ţesături, butoaie de vin. Cereale se duceau şi la Viena şi au

https://biblioteca-digitala.ro

adus scripete şi traverse pentru acoperiş": Sb 5; „Produse animaliere, scândură, şiţă, pari pentru vie, înainte; azi, numai produse animaliere": Sb 6; „Cereale, vite, porci, oi, înainte; azi, castraveţi foarte mulţi, păsări şi ouă": Sb 7; „Oi, brânză, lână, lemne; azi nu se mai vând lemne": Sb 9; „Cereale, animale, piatră de pe Olt, animale": Sb 10; „Grâu, porumb, cartofi, caş, înainte": Sb 11; „Straie, lână toarsă, oi, vite, produse lactate (telemea, brânză de burduf), şi azi; azi vin maramureşeni şi cumpără lână din Tilişca": Sb 12; „Brânză, lână, cartofi": Sb 13; „Cartofi şi foarte puţin grâu": Sb 14.

Schimb în natură (troc): Cj 2; „Frecvent, înainte, ciuberele, scânduri, grinzile cioplite, şindrila se dădeau numai pe produse; azi, nu": Ab 1; „Ţesturi de piatră pe cereale": Ab 2; „Vin şi grâne pe şindrilă şi scândură de la mocani": Ab 3; „Cereale contra oale şi blide, coşuri (un fel de hambare mici, portative, lucrate din lemn de fag)": Ab 4; „Cereale pe oale, scânduri": Ab 7; „Juguri, obezi, cărbuni pe grâne": Ab 8; „Lemn pe cereale": Ab 10 (azi, nu), Hg 6 (şi azi); „Porumb pe oale, mere; azi, nu": Ab 11; „Brânză de oi sau porumb pe oale; un blid de mere pe un blid de cucuruz": Ab 12; „Brânză, fructe": Ab 15; „Porumb pe ceapă adusă dinspre Praid, pe mere aduse dinspre Apuseni; azi, nu": Ab 18; „Lemne pe produse cerealiere, în special mălai": Ab 21; „Cereale, păsări pe oale, icoane pe sticlă de la Nicula, păcură (dohot), ciubere (din Apuseni); rar se dădeau bani, mai mult troc": BN 3; „În anii din urmă se duceau cu cartofi şi schimbau pe porumb sau grâu": Bv 6; „Zeghe, dimie, costume populare le dădeau la târgurile din Ţara Românească pe fructe, fasole, ţuică, nuci; traversau munţii cu caii": Bv 7; „Brânză şi lână pe cartofi, lemne, orz, ungurilor din sat": Bv 8; „Lemne pe porumb (aduceau de la Făgăraş)": Bv 9; „Cucuruz şi grâu pe var, de la Comana, petrol, de la Ploieşti, oale, din Făgăraş": Bv 10; „Fuioare de cânepă pe struguri; negustorii de mărunţişuri făceau schimb pe alimente": Bv 11; „«Pichioci» pe porumb": Bv 12; „Var pe grâu, porumb; se duceau prin sate; două ferdele de var pe una de grâu": Bv 14; „Cartofi pe porumb": Bv 15, Hg 3; „Cartofi, porci, pe mere": Bv 15; „Cereale pe var adus de la Mediaş, oale de la Iara, scânduri, de la Mărişel, Someşul Rece": Cj 3; „Oalele pe cereale: umpleai oala de două ori cu grâu, porumb; azi, nu": Cj 4; „Lemne pe grâu şi porumb": Cj 5, 6, Hg 8; „Cereale pe cherestea": Cj 7; „Oale pe mălai, grâu, azi, nu": Cj 8; „Uneori lemne de gorun, stejar pentru lucru sau de foc, contra cereale": Cj 10; „Lemn pentru construcţie, vase de lemn, şindrilă pe cereale": Cj 11; „Fân pe cereale": Cj 12; „Oale pe zdrenţe (haine vechi); înainte, azi, nu": Cj 15; „Se mai duceau prin regat cu cartofi şi purcei. Îi schimbau pe porumb şi grâu": Cv 2; „Lemne pe cereale (făină), cereale pe oale, cartofi pe nuci, prune uscate": Cv 3; „Fân pe porumb, pe fructe": Cv 4; „Cartofi pe porumb (după 1918); ajungeau până la Nehoiu Mare, Buzău": Cv 6; „Lemn pe grâu, înainte; cartofii pe grâu, şi azi": Cv 8; „Vite, oi, cai pe cereale": Hg 1; „Lână pe făină, grâu": Hg 2; „Porumb pe oale, mături, troace; azi, nu": Hg 7; „Şindrilă pe cereale": Hd 3; „Brânză şi lână date pe porumb, oale de lut, vase din doage": Hd 4; „Lâna, pe grâu şi porumb": Hd 5; „Cereale, mere, nuci": Hd 6; „Brânză pe porumb; mergeau cu căruţele la şes spre Deva": Hd 11; „Mere pe porumb": Hd 13; „Bucate pe ciubere, lăzi şi oale; azi, nu": Hd 14; „Cereale pe oale": Hd 15; „Oi, brânză, pe cereale; şi azi": Hd 16; „Grâu, porumb pe vase şi lemn de construcţie": Ms 2; „Cereale, animale pe cherestea, grinzi pentru case, şi azi": Ms 4; „Cereale pe oale, fructe": Ms 5, 12; „Ulei, porumb, pe miere de albine; porci, fuioare, pe zahăr sau marfă industrială de la prăvălii": Ms 6; „Lemne, cherestea, coteţe de porci lucrate din fag pe cereale": Ms 8; „Miei, brânză,

https://biblioteca-digitala.ro

mere, schimbate pe porumb": Ms 9; „Porumb pe mere; cereale, lână pe vase": Ms 10; „Cereale, brânză, lână pe oale, bumbac": Ms 11; „Oi pe grâu, porumb": Ms 14; „Orz pe lemne": Ms 16; „Oi pe grâu": Ms 17; „Vite pe grâu şi porumb; mergeau către Carei": Sj 3; Oale pe cereale": Sj 10; „Cereale se mai schimbau pe fructe (veneau din apropiere, de la Ghijaba, Fofelda) şi pe oale (din secuime)": Sb 1; „Cereale, porci, oi şi în special vaci, viţei, boi, a fost sat specializat în îngrăşarea şi vânzarea vitelor mari": Sb 3; „Cartofi pe grâu": Sb 4; „Produse de lemnărie (bârne pentru pereţi, grinzi, căpriori şi şiţă), produse animaliere, pe cereale, înainte; azi, doar produse animaliere pe cereale": Sb 6; „Animale pe animale: o vacă, un cal pe oi etc; azi, nu": Sb 10; „Brânză, poame, cartofi pe cereale": Sb 13.

DEPLASĂRI PENTRU MUNCĂ

Cositul fânului: Ab 8, 18. *În trecut*: BN 5, Cv 1, Ms 3, 7, Sj 3, 5 (câţiva); „La Valea Ierii (către Turda), 7-10 inşi": Ab 1; „La Sebiş, Muntele Băişoara, Valea Ierii, Muntele Rece, Buciumani, bărbaţii": Ab 10; „La boierii unguri": Ab 12; „Lângă Sălişte, bărbaţi": Ab 16; „Pe Valea Mureşului, bărbaţii": Ab 20; „Înainte, la Brad, cam 10-20 de bărbaţi; azi vin alţii în sat, la coasă, de Criş, Hunedoara": Ab 21; „La munte, la coasă, în august, cca 20 de bărbaţi": BN 2; „Aici veneau cosaşi din Ciuc, Trei Scaune, Odorhei": Bv 8; „La Feldioara, Rotbav, Bod, Hălchiu, la saşii mai bogaţi; până la 10 km depărtare": Bv 1; „La Codlea, Stupini, Cristian": Bv 4; „Demult de tot": Bv 7; „Prin Regat, în Ialomiţa": Bv 10; „În Ardeal": Bv 11; „La Târlungeni, Prejmer, Săcele, Hărman": Bv 12; „În zona Dejului, Turda": Cj 8; „În zona Clujului sau la munte, bărbaţii, dar puţini": Cj 10; „Aici veneau la coasă de prin alte sate": Cj 16; „10-12 inşi la Rodna, Tiha, Prundu Bârgăului": Cj 17; „La ceangăi, la Săcele, 10-15 oameni": Cv 2; „În imprejurimi, la munte, la Oituz, cam 10-12 inşi": Cv 4; „La Târlungeni, Prejmer, Săcele, Purcăreni": Cv 5; „La Şoimuş": Hg 7; „Înainte; azi vin oameni la cosit din Bistriţa, Maramureş, Cluj": Hd 5; „La Deva, Petroşeni, grupuri de 4-5 oameni": Hd 8; „La „ţară", pe jos, pe Mureş, spre Deva, puţini bărbaţi": Hd 9; „În satele vecine din Ţara Haţegului": Hd 10; „La Strei, Sângeorgiu": Hd 13; „Spre Deva, câţiva bărbaţi": Hd 16; „În satele apropiate": Hd 17; „La Moreni, Braşov, Cluj; se mergea pe jos": Sj 1; „Erau foarte mulţi; munceau la grof şi primeau o treime din ce coseau": Sj 4; „În jud. Cluj, Alba, Braşov, în Banat": Sj 9; „Feciorii, pe la Răşinari, prin satele de saşi": Sb 1; „La Cisnădie": Sb 4. *„Azi, la fel*: Hd 12; „La Orăştie, Geoagiu, Binţinţi, Vinerea; plecau (şi azi) mulţi oameni, pe grupe, şi împărţeau câştigul": Ab 2; „Foarte puţini": Ab 3, Ms 8 (azi); „Plecau şi mai pleacă după arat până la sapa porumbului, cca 100 de oameni, la Sibiu (mergeau pe jos câte 50 de km până la tren) şi în împrejurimi": Ab 4; „La Tilişca, jud. Sibiu": Ab 15; „În satele din jur": BN 6, Bv 15 (cca 40% din locuitori); „La Dumitra, Bistriţa, Cepari": BN 7; „La Bistriţa, puţini": BN 11; „La Turda": Cj 3; „La Lăpuş, cam 30-40 de inşi": Cj 6; „La Săcele, dincolo de Braşov; azi, la IAS, se duc cu camioanele; câţiva ţigani": Cv 3; „Pe la Săcele, Prejmer, Budila": 6; „La Piatra, Răchiţeaua, la Faţa Roşie, în judeţul Hunedoara": Hd 2; „În judeţ, la Baldovin, Baia de Criş": Hd 3; „În Bucova, Pui, Baru Mare, Banat": Hd 6; „La Giurgeu, înainte, în secuime; azi lucreaza la GAS [Gospodărie Agricolă de Stat, intreprindere agricolă] şi fac fânul în parte: jumătate din ce cosesc iau ei, jumătate rămâne întreprinderii de stat": Ms 4; „La Lăzarea,

https://biblioteca-digitala.ro

Joseni, Toplița, foarte mulți și azi": Ms 6; „Mai rar, azi": Ms 9; „La Zau, Luduș, către Reghin, Gheorghieni, Lechința, câteva zeci de oameni; și azi se merge în toată țara": Ms 16; „La Huedin, Poieni; azi, rar": Sj 8. *Azi*: „Nu, înainte; azi, în părțile Ciceului, la Mihăești, Dej, jud. Hunedoara": BN 3; „Nu, înainte; azi, la Gostat": Ms 11.

Seceratul cerealelor: Ab 8, Bv 11, Cj 7. *În trecut*: Ms 3, 8, Sb 1 (puțini); „La Alba Iulia, Sibiu, 20-30 de inși, și bărbați, și femei": Ab 1; „La Orăștie, Geoagiu, Binținți, Vinerea, în campanii de secerat; plecau câteva sute, lucrau ca ortaci și împărțeau câștigul": Ab 2; „Foarte puțini; mai mult veneau din alte părți la lucru aici": Ab 3; „Înainte mergeau «la holde în pâine, la țară» peste Mureș, la Sânpetru": Ab 5; „În satele din jurul Turdei, și bărbații și femeile": Ab 10; „În jurul Turzii; bărbații, la îmblătit, prășit, femeile, la seceră": Ab 12; „Înainte, puțini; mergeau femeile mai sărace": Ab 14; „La Aiud, jud. Alba, femei, bărbați; plecau câte 1-2 din fiecare casă": Ab 15; „Pe la Râmeț, Podeni (jud. Cluj), Lopădea, femei": Ab 16; „La Mărginimea Sibiului, bărbați, femei": Ab 18; „Pe Valea Mureșului, bărbați, femei;": Ab 20; „La Sebeș, în Banat, plecau soți": Ab 21; „În satele din jur": BN 6; „În satele sătești, lucrau familii": BN 7; „Se angajau în sate de până la 10 km. depărtare și participau la toate muncile câmpului, de la arat la recoltat; cam un sfert din sat mergea, cei mai săraci, tineretul, fie bărbați, fie femei": Bv 1; „În Țara Bârsei, femei": Bv 6; „Pe la sașii din jur, și bărbați, și femei": Bv 10; „La Prejmer și la sași, în Hărman, că aveau loc mult": Bv 12; „Mergeau în pustă și luau a douăsprezecea parte din ce secerau; nu era casă din care să nu meargă la lucru la seceră": Cj 5; „În zona Dejului, Turda": Cj 8; „În județul Cluj; plecau mulți": Cj 11; „La câmpie, în Mureș și în Crișana": Cj 12; „La Oradea, Jilău (Gilău), cei mai săraci": Cj 16; „La Bod, la sași, aproape tot satul": Cv 1; „În dijmă: o claie pentru cel ce a secerat, 9, pentru proprietar; în Belin, toată Țara Bârsei; 50-60 de familii": Cv 3; „La Hărman": Cv 5; „La Reghin, cam jumătate din locuitori, bărbați și femei se deplasau la munci cu caracter agricol": Hg 4; „La Șoimuș": Hg 7; „Până în 1848, ca iobagi ai grofului din Sântămărie Orlea aveau obligația să meargă pe moșia grofului câte două săptămâni pe lună în zilele de vară. Iarna stăteau o perioadă la vitele grofului, mai mult pentru paza vitelor": Hd 4; „Mergeau «în pâine», cu plata în grâu, un grup mare de 10-12 persoane": Hd 5; „La Deva, Arad, Petroșeni, grupuri de 4-5 oameni": Hd 8; „Puțini, spre Deva, mergeau pe jos": Hd 9; „În satele vecine din Țara Hațegului": Hd 10; „La Martinești, Pricop, Turdași, femeile": Hd 13; „La țară, spre Deva": Hd 16; „În Regat, foarte puțini, lucrau ca angajați la supraveghere": Ms 5; „La Archita, Filiași, Mureni, Săcuieni": Ms 7; „La Sălazdru, Lunca Bradului, câțiva, care nu aveau gospodărie în sat": Ms 9; „La Zau": Ms 16; „La Brașov, Cluj, Oradea; se mergea pe jos": Sj 1; „În Ungaria; unii mai curajoși, și în Banat; puțini bărbați": Sj 2; „În jud. Satu Mare, Cluj și în Banat; mulți bărbați și fete voinice, fără copii": Sj 3; „Erau foarte mulți oameni «birișí»; munceau la grof și primeau a 11-a parte din ce secerau": Sj 4; „Puțini, la Gherla, Dej": Sj 5; „După Oradea, mulți, și femei": Sj 6; „În Câmpia Crișurilor și spre Huedin": Sj 8; „În jud. Cluj, Alba, Brașov, în Banat": Sj 9. *Azi, la fel*: „Puțini bărbați, în jud. Alba; și azi, foarte puțini": Ab 19; „Bărbați, femei, câteva zeci": BN 5; „La Bistrița, Târziu, Dumitra, Viișoara": BN 11; „La Turda": Cj 3; „În Banat, la seceră, 3-4 inși; și azi, 5-6": Cj 6; „În Regat": Cv 4; „În Banat, la secerat și cules": Hd 2; „În județele Arad și Timiș": Hd 3; „În Țara Hațegului, «păidași», mai mult femei care secerau; bărbații făceau clăi și le împărțeau cu proprietarii; azi, mai rar": Hd 12; *Azi*: „Nu, înainte; azi, la Ciceu, Mihăești, Dej, jud. Hunedoara": BN 3.

https://biblioteca-digitala.ro

Prăşitul, culesul porumbului: *În trecut*: BN 5, Bv 11, Cj 7, Ms 7-9; „La Orăştie, Geoagiu, Binţinţi, Vinerea, foarte mulţi, în grupe": Ab 2; „Foarte puţini, mai mult se venea aici": Ab 3; „În satele din jurul Turdei": Ab 10; „La îmblătit, prăşit, cules, femeile şi bărbaţii la Mihai Viteazu, Corneşti, Moldoveneşti, în jurul Turzii. La prăşit, ajungeau până la Ludoş. Cei mai mulţi mergeau cu o zi, două înainte de începutul muncilor, să-şi găsească de lucru. Mergeau pe jos sau cu caii şi de multe ori plecau primăvara şi veneau toamna": Ab 12; „La Aiud, Teiuş, femei, bărbaţi; plecau câte una-două persoane din fiecare casă": Ab 15; „Pe Valea Mureşului": Ab 20; „Către Brad, 10-20 de inşi": Ab 21; „La Codlea, Stupini, Cristian, vara, toamna, puţini": Bv 4; „La sapă, în Ţara Bârsei, femei": Bv 6; „La sapă, demult de tot": Bv 7; „La culesul porumbului, în Regat, toamna, puţini bărbaţi": Bv 9; „La saşii din localitate": Bv 10; „La Prejmer, la cules, femeile mai sărace": Bv 12; „La sapă, la Brăila, Codlea, Ghimbav, la saşii mai bogaţi; puţini, 20-30 de bărbaţi şi puţine femei": Bv 14; „În zona Dejului, Turda": Cj 8; „Se lucra în parte la Someşeni (Cluj) începând cu praşila şi până la cules. Semănatul îl făcea proprietarul; la sapă mergeau şi femeile; mergeau 7-10 oameni": Cj 10; „Cam jumătate de sat mergea la seceră şi la cules, în Crişana şi la câmpie, în Mureş": Cj 12; „Pe la 1920 se lucra pământul în parte [în funcţie de înţelegere, o parte din recoltă revenea proprietarului], în zona Turdei": Cj 15; „La Oradea, Gilău": Cj 16; „La Bod, la saşi, aproape tot satul": Cv 1; „La Şoimuş": Hg 7; „La Peştiş, Răcăşdie, Boj, se lua pământ în parte la săpat şi cules; la seceră şi porumb mergea aproape o jumătate de sat, între 60-100 de persoane": Hd 5; „La Deva, Arad, grupuri de 4-5 oameni": Hd 8; „Puţini, spre Deva, pe Mureş, mergeau pe jos": Hd 9; „În satele vecine din Ţara Haţegului": Hd 10, 12; „La cules, femeile": Hd 13; „Spre Deva": Hd 16; „În Regat, foarte puţini, angajaţi la supraveghere": Ms 5; „Se lucra în parte; plecau câte 50 de inşi la Brâncoveneşti": Ms 11; „La Braşov, Cluj, Oradea, 20-30 de bărbaţi; se mergea pe jos": Sj 1; „Foarte mulţi înainte; munceau la grof şi primeau a 11-a parte din cereale; ca birişi mergeau cu toată familia, şi la seceră": Sj 4; „La cules, după Oradea, mulţi, şi femei": Sj 6. *Azi, la fel*: „La Alba Iulia, Sibiu, Hunedoara, 20-50 de inşi, şi bărbaţi, şi femei": Ab 1; „La Cugir, Ighiu, Săliştea Sibiului, Galdu de Jos, Sântimbru, şi femei şi bărbaţi": Ab 8; „La cules, în jud. Alba, bărbaţi, femei": Ab 19; „La cules, la Boiu": Cj 3; „La cules, în Bărăgan, Banat, cam 30-35 de inşi": Cj 6; „În jud. Cluj, la Apahida, Călean, Gădălin, Moci, 100-200 de inşi, bărbaţi şi femei, înainte; azi, foarte puţini": Cj 11; „În Regat, 2-300 de persoane, şi români, şi maghiari, câteodată familii întregi; azi, foarte puţin": Cv 4; „La Băcel, înainte, azi, la ferme la Hărman, Câmpu Frumos (lângă Sf. Gheorghe); se duceau; şi azi, cei mai săraci, bărbaţi, 10-15 persoane": Cv 5; „La Doboli, Boroşneu, Arad, Moldova, cam un sfert din sat pleacă la munci agricole": Cv 6; „În Ardeal, Moldova, cam 7-10 familii, înainte; se făcea porumbul pe din trei: două grămezi erau ale boierilor şi una era a celui care prăşea şi culegea; azi, rar, pleacă 2-3 inşi": Hg 1; „În Banat, la cules": Hd 2; „În judeţele Arad şi Timiş": Hd 3; „La săpat în zona Tg. Mureş şi pe Valea Mureşului, primăvara, prin mai": Ms 4; „În jud. Satu Mare, Cluj, în Banat, bărbaţi, femei": Sj 3; „În Câmpia Crişurilor şi spre Huedin; azi, rar la Banat": Sj 8; „În jud. Cluj, Braşov, Alba, în Banat; azi, la prăşit": Sj 9; *Azi*: „Nu, înainte; azi, la Ciceu, Mihăeşti, Dej, jud. Hunedoara": BN 3; „La I.A.S.-uri": BN 7; „În Banat": BN 11; „La Gostat": Ms 11.

Creşterea animalelor: *În trecut*: Ab 8, 18, 20, Cj 10, Ms 7-9; „Saşii aduceau primăvara păstori din satele de munte; toamna se întorceau": BN 4; „Mergeau până în

https://biblioteca-digitala.ro

Vechiul Regat; erau vestiți ciobanii de Bran; iarna, în Bărăgan şi la Baltă, vara, pe munte": Bv 7; „Mocanii plecau primăvara în Regat, pe la Brăila, Buzău, Ploieşti, Râmnicu Sărat, Câmpia Bărăganului, Făurei, Galați, cu oile; stăteau de primăvara până la Sf. Dumitru iar cei care plecau în bălți stăteau acolo toată iarna. Unii se stabileau pe acolo pe unde se duceau": Bv 8; „Puțini": Bv 10, 11, Ms 17 (în satele vecine); „La Hărman, Târlungeni, Maieruş": Bv 12; „Ajungeau până în Dobrogea, la baltă, iarna": Bv 16; „În comunele vecine": Cj 3; „Aici veneau ciobani din Agârbici, de la Muntele Rece": Cj 16; „În comunele maghiare şi săseşti: Prejmer, Chichiş, Bigfalău, Liznău, Vâlcele, 10-15 oameni ca baci": Cv 2; „Prin satele maghiare din jud. Harghita": Hg 4; „Fugeau de armată în Gorj, la oi": Hd 4; „Plecau la Iernei, Gorneşti, Periş, Iara, Pecerea": Ms 11; „Ciobani în Dobrogea": Sb 4; „Aici se tocmeau ciobani din Tilişca": Sb 5; „Se angajau ciobani în tot jud. Sibiu, puțini bărbați": Sb 9; „15-20 de bărbați la saşi, la Roşia, Guşterița; se angajau cu anul": Sb 10. *Azi, la fel*: Ab 19, Cv 4; „La Borşa, Iliuța, Ciosa, Bârnariu, vara": BN 5; „În satele din jur, înainte; în toate părțile, azi, mulți": BN 6; „La Căşei, 5-6 ciobani; azi, foarte rar, la IAS-uri": Cj 6; „Aici veneau ciobani din Arini, Măieruş, Aita; azi vin şi din Barcani": Cv 3; „La Tărlungeni, Zizin, Săcele, dar mai mult aici în sat": Cv 5; „La Zagon, Covasna, Zăbala": Cv 6; „În trecut în Dobrogea, 20-25 de inşi; azi, mai puțini, în jud. Harghita şi Covasna": Cv 8; „Puțini, şi înainte, şi azi": Hd 12; „Veneau şi vin să se angajeze aici de pe la Jina, Poiana, Sălişte": Hd 13; „La Petea, în împrejurimi": Ms 5; „Puțini feciori la Poiana [Sibiului], Răşinari": Sb 1; „În jud. Sibiu, Argeş, Muscel, bărbați, puțini, angajați cu anul": Sb 6; „Se angajau ciobani în Bucovina; azi, la Dipşa, Bistrița, cam 30, 35 la coasă, animale": BN 7. *Azi*: „Azi, prin satele din Mărginimea Sibiului, bărbați": Ab 9; „De prin 1960 veneau de la Bran aici": Bv 1; „În Braşov, Harghita": Cv 8; „Acum, de vreo 5-7 ani au început să se angajeze ciobani la CAP-uri şi IAS-uri vecine": Sb 7; „În Dobrogea, Banat, angajați pe câte un an, 50-60 de tineri necăsătoriți": Sb 12; „70% din locuitori, la oierit, în toate zonele; iarna, numai bărbații": Sb 13.

Lucrul la pădure: Ab 8, 14; *În trecut*: Ab 19, Hd 5, 8, 9, 11, Ms 3, Sj 1 (şi fabrici de cherestea), 3 (foarte puțini); „La plantat păduri cu brazi, primăvara, pe Măgura în Munții Cugirului": Ab 5; „În Munții Sebeşului": Ab 9; „Foarte puțin": Bv 1, 11 (că aveau pădure); „Mai mult de jumătate de sat lucra la pădure, pe la Mureş, la Sălard, Comandău; femeile nemăritate cojeau brazii; se pleca primăvara până pe 20 iulie; apoi, din nou, după cositul fânului, până iarna": Bv 7; „La Negreşti, 5-6 inşi": Cj 6; „La metri, în pădure": Cj 10; „Spre Timişel": Cj 16; „Mai mult aici în sat, unde aveau păduri boierii de la Chichiş, Bicfalău, Ozun, Band": Cv 5; „Dormeau în colibe sau veneau seara acasă; mergeau numai în jurul satului, majoritatea bărbaților": Hg 3; „Puțini bărbați, spre Piatra Neamț": Hg 5; „În satele vecine din Țara Hațegului": Hd 10; „În împrejurimi": Ms 12, 17; „Doar sub formă de prestație pentru lemne pentru casă": Sj 4; „Puțini, la Dej, Gherla": Sj 5. *Azi, la fel*: Cv 4, Hd 2, 17, Ms 8, 9; „Mulți, şi până într-o sută, la Sebeş, tăietori de lemne, Sibiu, tăietori de păduri, câte 4-6 luni pe an": Ab 1; „Mulți": Ab 2; „La Toplița, Sebiş, Sibiu, Valea Ierii, Bereşu; azi lucrează pe teritoriul comunei": Ab 10; „Prin împrejurimi": Ab 16; „Azi în pădurile statului din jur": Ab 20; „La Sebeş şi în împrejurimi, 40-50 de inşi; azi, cam 10": Ab 21; „Borşa, Iliuța, Ciosa, Bârnariu, iarna": BN 5; „Doar în pădurile composesoratului (al satului)": Bv 2; „În jud. Cluj": Cj 11; „La Comandău, Coronguşi, Zăbrătău": Cv 6; „În Moldova, plecau câte 3-4 luni iarna; azi, foarte mulți, majoritatea bărbaților, la Întreprinderea Forestieră cu sediul aici, în Corbu":

https://biblioteca-digitala.ro

Hg 1; „La Răstoşnea, Sălazdru, Putna, Moldova, mulţi bărbaţi care stăteau din toamnă până în primăvară; azi, puţini": Hg 8; „În jud. Hunedoara": Hd 3; „10-15 bărbaţi": Hd 6; „Foarte mulţi; plecau chiar de la 9-12 ani, 80-100 de inşi, şi mai mulţi, la Petroşani, Tismana, Bozovici, Făget, Orăştie, Caransebeş; şi azi mulţi, zilieri la pădure": Hd 12; „La Cugir, Braşov, iarna; la plantaţie de pădure, la Surian, Retezat, Steaua Mică, Steaua Mare, Rudile, primăvara": Hd 13; „Rar, şi azi, la Meseş": Sj 8. *Azi*: BN 11, Bv 10.

Lucrul la vie: „La cules, la Panciu, Focşani, Bacău, Galaţi": Cv 4; „La Mediaş, ambele sexe; şi azi": Sb 3.

Lucrul la grădină: „La sfeclă, şi azi; spre Giurgiu, Ripiceni": Cv 4; „Azi, la Gostat, la sfeclă": Ms 11.

Alte ocupaţii

- În agricultură: „Femeile plecau toamna la cartofi": Ab 4; „La recoltatul sfeclei, înainte": Bv 4; „Se angajau slugi în agricultură, în Regat, 10-15 oameni; şi azi se angajează în agricultură, la IAS-uri (Întreprinderi Agricole de Stat)": Cj 6; „La sfeclă, la Bod; la cartofi, în toată Ţara Bârsei; azi, nu": Cv 3; „La «napchi», sfeclă; şi azi în zonele Reghinlui, Luduşului": Ms 9; „Azi, mecanizatori, tractorişti": Sj 9; „Azi, 35 de navetişti la Nocrich, la fermă": Sb 1.

- Servitori, slugi: „Se angajau servitori pe 4-5 ani, băieţii, până la armată, fetiţele, până la măritiş. Plecau la grof, la saşi, la oraş, la Braşov (la grof), Câlnic, Gârbova, Pianu de Jos, Sebeş şi în alte localităţi; azi, nu": Ab 6; „Servitori la Bucureşti": Ab 16, Sj 8; „Fetele sărace se duceau şi la Bucureşti, se făceau servitoare": Bv 9; „Servitoare, rar": Bv 13; „Înainte, foarte puţini, cam 5-6 copii mai «sirineani» (sărmani) mergeau servitori în alte sate": Cj 1; „Se duceau servitori la oamenii mai înstăriţi din alte sate. Până în 1918 se duceau ca servitori şi la Budapesta; după Unire, la Bucureşti, Braşov, Mureş": Ms 3; „Servitori şi muncitori la Bucureşti, înainte": Ms 12; „Foarte rar, slugi la Bucureşti, înainte": Sj 7; „«A vint dulcele / Arde-l furcile / Hai văruţo slujnice»; fetele se duceau slujnice înainte ca la un fel de şcoală de calificare pentru gospodărie; mergeau la Sibiu, şi romănce şi săsoaice": Sb 5.

- Emigrări, deplasări pe lungă durată: „Slugi la Bucureşti şi la saşi; bărbaţi şi femei, înainte; la sfârşitul sec. al XIX-lea şi începutul sec. al XX-lea mulţi locuitori din Comana de Sus au mers să muncească în SUA. O parte din emigranţi s-a întors după ce au agonisit ceva bani; alţii au rămas definitiv": Bv 4; „Între 1900-1950 au mai emigrat şi în America; femeile şi tinerii, cam 30-40, cei mai săraci, la saşi, ca slugi, înainte": Bv 6; „Mulţi au mers în America. Satului i se zicea Colţul Americii; stăteau 1-2 ani şi veneau cu bani, cumpărau pământ şi făceau gospodărie. Unii s-au stabilit acolo, dar cei mai mulţi au venit înapoi": Bv 11; „Mulţi plecau [înainte] în America şi se întorceau când strângeau bani": Bv 16; „Unii au plecat în America": Ms 1; „Plecau în America pentru 2-3 ani": Sj 2; „Prin preajama I Război Mondial au plecat cam 20-30 de oameni în SUA; s-au întors toţi": Sb 7; „Pe la sfârşitul sec. al XIX-lea mulţi locuitori din Tilişca mergeau în America şi Rusia. Din America se întorceau cu bani iar din Rusia cu turme de oi": Sb 12.

-Negustorie, meşteşuguri, industrie locală: „Azi lucrează la Trustul de Construcţii Hidrotehnice de pe teritoriul comunei; aici sunt şi 3500 de lucrători care locuiesc în coloniile temporare din Dobra, Tău, Fetiţa, Prigoana şi Canciu": Ab 19; „Mulţi au fost negustori sau

https://biblioteca-digitala.ro

au lucrat ca zileri în orașele unde au ajuns cu oieritul": Bv 8; „Geamgii, în toată țara; treceau Carpații și rămâneau în țară": Cj 5; „Sat specializat de geamgii: și azi pleacă mai toți bărbații tineri, din primăvară până în toamnă, cu o întrerupere pe timpul fânului, când se întorc acasă": Cj 12; „Comercializarea de lemn, cherestea, fructe, înainte": Hd 6; „Povestea un bătrân că moșul lui spunea că bărbații erau prinși cu funia și ținuți 30 de ani în Tirol. Acolo lucrau la linia ferată printre munți": Hd 8; „Înainte mergeau la București, Brașov ca zidari, dulgheri, servitori": Sj 8; „Cam 20% din meșterii dulgheri, plecau înainte în sudul Transilvaniei, în orașele mari, vara; azi, dulgherii și zidarii, foarte mulți, fac naveta în construcții": Sb 5.

Industrie: *În trecut:* „Se angajau muncitori necalificați la Cluj": Cj 9; „Plecau câte 30-40 de inși, câteodată cu soțiile la Tălmaci (Sibiu) la o fabrică de scânduri. Stăteau și 3-4 ani": Cj 17; „Lucrau în port, la Galați": Hg 3. *Azi, la fel:* Hd 17, Sj 1, 8 (rar, înainte); „După 1920, la Brașov, la Steagul Roșu, Tractorul, Hidromecanica, Fabrica de ciment, Fabrica de bomboane, la Bod, la Fabrica de zahăr, la Baraolt, Feldioara": Bv 1; „În industrie, la Sighișoara, Mediaș": Bv 13; „Înainte, foarte puțini; azi, mulți": Hd 5, 13, 15 (majoritatea în Cugir, Hunedoara, Orăștie, Simeria); „În centrele siderurgice din jud. Hunedoara": Hd 14; „Înainte, muncitori necalificați în Regat; azi, 45 de navetiști spre Tg. Mureș": Ms 5; „Cam un sfert din sat, în industrie la Mediaș; veneau seara acasă": Sb 3. *Azi*: Ab 1-5, 6 (Alba Iulia, Sebeș, Cugir, Hunedoara), 8-12, 15, 16, 18, BN 2-7, 9, 10, Bv 3, 6, 8-10, Cj 1-6, 8-10, 12, 15, 16, Cv 1-8, Hg 2-5, Hd 3, 4, 7-10, 16, Ms 2-4, 7-10, 13-15, 17, Sj 3, 4 (puțini), 5, 7, Sb 4, 5 (foarte mulți), 6, 7 (foarte puțini, cam 10 navetiști), 8-10, 12; „După înființarea Industriei Sârmii din Câmpia Turzii mulți s-au angajat acolo": Ab 7; „Au întreprinderi în localitate": Ab 20; „La Câmpeni, Baia de Arieș, Abrud, Roșia (ind. mecanică, minieră, prelucrarea lemnului, textile)": Ab 21; „Cei mai mulți la Bistrița, utilaje, Beclean, construcția laminorului, Năsăud, textile": BN 11; „La Făgăraș: Combinatul Chimic, Fabrica de Utilaj chimic": Bv 2; „La Brașov, Făgăraș, Cuciulata": Bv 4; „Din 1950 s-a înființat Electroprecizia, de motoare electrice și are câteva mii de muncitori; mulți lucrează aici; alții fac naveta la Brașov": Bv 7; „La Combinatul Chimic Victoria, la 4 km distanță": Bv 11; „La Brașov, Întorsura, Săcele": Bv 12; „Cam 2800, total comună, pleacă zilnic la Brașov, Codlea, Ghimbav": Bv 14; „La orașul Victoria": Bv 15; „La Brașov, Făgăraș": Bv 16; „La Gherla, Dej": Cj 7; „400 de navetiști la Cluj, în industrie și construcții": Cj 13; „Azi la Combinatul de Celuloză, la Dej": Cj 17; „Azi cam 3000 de oameni lucrează la Câmpia Turzii, care este la 1,5 km distanță de sat, la Turda sau la Cluj": Cj 18; „Și în sat este întreprindere": Cv 4; „Azi, în industia apelor minerale, la Moara de calciu, la IF Toplița": Hg 1; „La Toplița, Borsec": Hg 6; „La Sighișoara merg românii; la Cristuru și Odorhei merg maghiarii": Hg 7; „Azi, 500 de navetiști la Toplița, Hodoșa, Gălăuțaș, Gheorghieni (inclusiv în transporturi și cooperație)": Hg 8; „La Fabrica de conserve Hațeg, la cea de cherestea de la Zăvoi și Hațeg, la Uzinele Calan și Combinatul Siderurgic Hunedoara": Hd 6; „Tinerii sunt la combinat la Hunedoara": Hd 12; „600 de navetiști la Târnăveni": Ms 1; „La Tg. Mureș, Reghin, Sighișoara; cam 200 de navetiști în industrie și construcții": Ms 6; „Azi, 150 de navetiști spre Reghin": Ms 11; „Azi, la Sighișoara, puțini bărbați": Ms 12; „Azi, 660 la Câmpia Turzii, Turda": Ms 16; „La Zalău, navetiști, cam 100 de persoane (și în construcții, transporturi": Sj 2; „120 de persoane navetiști la Huedin, și în construcții și în transporturi": Sj 6; „Azi, la Șorecani": Sj 9; „La Zalău, Baia Mare, 120 de navetiști": Sj 10; „Peste 300 pleacă zilnic, 200 la Sibiu, 70 la Agnita": Sb 1; „Navetiști la Copșa, Mediaș, Sibiu, 70%". Sb 2; „Azi, 25, 4% sunt navetiști": Sb 11.

https://biblioteca-digitala.ro

Industria silvică: „Şi azi, întreprinderi forestiere": Hd 17; „Cam 100 de inşi, înainte": Cv 4.

Construcţii: *În trecut*: Hd 13, 15 (puţini, înainte), Sj 8 (frecvent şi înainte). *Azi, la fel*: „Şi înainte, plecau să lucreze în construcţii; azi sunt angajaţi la stat": Ab 4; „După 1920, la Braşov; zidari de aici se duceau şi la Bucureşti": Bv 1; „De prin 1922 au muncit la Bucureşti, în construcţii; azi merg la Zalău, Cluj, Baia Mare": Sj 4. *Azi*: Ab 1-3, 5, 6, 8, 11, 12, 16, BN 2-7, 9, 10, Bv 3, 6 (mai puţin), 7, 9-11, 14-16, Cj 1, 2, 4-6, 8-10, 12, 15, 16, Cv 2, 3, 5, 6, 8, Hg 3, 5, 6, Hd 3, 5, 7, 10, 14, 16, Ms 1-5, 7-11, 15-17, Sj 1-7, 10, Sb 2-4, 8-12; „La Năsăud": BN 11; „Braşov, Făgăraş, Cuciulata": Bv 4; „La Braşov, Întorsura, Săcele": Bv 12; „La Gherla, Dej": Cj 7; „La Şantierul Râul Mare": Hd 6; „La Tg. Mureş, Reghin, Sighişoara": Ms 6; „Azi, la Sighişoara, puţini bărbaţi": Ms 12.

Cărăuşie-Transporturi: *În trecut*: „Înainte se duceau la Bucureşti, unde aveau trăsuri; mergeau cu paşaport": Bv 3; „Erau cam 15-20 de cărăuşi specializaţi; duceau cartofi, aduceau porumb": Cv 4; „Duceau cărbuni de lemn de la Lazuri la furnale, la Hunedoara": Hd 11; „La tunele, sfărâmat de piatră, poduri": Sj 1. *Azi, la fel*: BN 3, Bv 7, 14, Cj 3, Cv 2 (înainte, câţiva), Hg 5, Hd 13, Ms 2, Sb 2; „Între cele două războaie foarte mulţi localnici au lucrat la CFR": Ab 7; „La CFR, din 1910": Ab 12; *Azi*: Ab 1-3, 6, 8, 9, 11, 16, 19, BN 2, 4-6, 9- 11, Bv 1, 3, 6 (câţiva şoferi), 9. 10, 11 (puţini), 13, 15, 16, Cj 1, 5, 7-9, 15, 16, Cv 3, 5, 6, 8, Hg 3, 4, 6. 8, Hd 3, 4, 5 (foarte puţini), 7, 10, 14, 15, 17, Ms 1, 3, 5-7, 15 (puţini), Sj 2, 5, 6, 7 (foarte puţini), 8-10, Sb 3, 4, 6, 8-12, 14; „Braşov, Făgăraş, Cuciulata": Bv 4; „La Braşov, Întorsura, Săcele": Bv 12; „La Dej, Cluj, Bistriţa": Cj 17; „Azi, la drumuri şi poduri, câţiva bărbaţi": Ms 12; „Azi, doar 12 persoane în transporturi (şi 4 în industrie); sat specializat pe oierit": Sb 13.

Minerit, petrol: *În trecut*: „La mina din Ghelar se lucra iarna iar vara făceau fân pentru vite": Hd 11; „La sonde, la Moreni": Sj 1. *Azi, la fel*: Hd 5; „La Baia de Arieş, Valea Jiului, Roşia Poieni": Ab 10; „Plecau mineri la Petroşani": Ab 14; „În centrele miniere din jud. Hunedoara": Hd 14; „La Mina Barza": Hd 16. *Azi*: Hd 8, 10, 12; „La Roşia Montană": Ab 1; „La Lupeni": Ab 16; „La mine la Cavnic": Cj 17; „La Băla": Hg 1; „Azi, la mina Muncel, navetişti": Hd 2; „În minele de la Brad": Hd 3; „La Uricani, Lupeni, Bărbăteni": Hd 4; „Azi lucrează aici, în Lelese, la minele de talc": Hd 11.

Cooperaţie meşteşugărească: *În trecut*: Hd 13 (rar, înainte). *Azi*: Ab 3 (puţini), 6, 12, BN 10, 11, Bv 1, 6 (lucru la domiciliu), 7, 10, 12-14, Cj 1 (artă populară), 16, Cv 2, 3, 5, 6, Hg 8, Hd 5 (foarte puţini), 14, 15, Ms 2, Sb 8-10; „Lucrează fluiere, cavale": Ms 8; „Trei femei, croitorese la Sighişioara": Ms 12.

Gospodăria locală: „La Făgăraş": Bv 2.

Paza contractuală: Cj 10; „Azi sunt mulţi paznici, portari": Ms 4, 13.

Sate fără migraţie pentru muncă sau cu un procent foarte redus: BN 1, 4, 9, 10, Cj 1, 2, 4, 13, 18, Cv 7, Hg 1, 2, 6, Hd 1, 7, Ms 1; „Cu excepţia celor angajaţi la CFR

https://biblioteca-digitala.ro

este un sat de unde nu s-a plecat la nici un fel de alte activități": Ab 7; „Un număr mic de familii făcea transhumanță îm Oltenia, Jugoslavia; cca 20 de familii au plecat în America de Nord; cele mai multe s-au întors": Ab 13; „Înainte nu mergeau nicăieri pentru muncă": BN 4, 9, 10, Cj 2, 18, Hg 2, 6, Ms 2, 13, 14, Sj 10, Sb 8, 11, 14; „Aici se venea la coasă şi la seceră": Cj 1, 13 (la praşila porumbului), Ms 6 (la cules), 10 (de la munte), 15; „În satul Sânmartin se venea la secerat, cules, prăşit din satele vecine şi din Maramureş, spre deosebire de Cutca, de unde mai plecau cei mai săraci": Cj 7; „Fiind foarte aproape de Cluj, se mergea şi înainte la munci necalificate. Nu au existat deplasări pentru munci cu caracter agricol": Cj 9; „Nici nu se mergea din sat, nici nu se venea aici pentru munci agricole. Azi se duc în industrie, transporturi, mineri în Valea Jiului": Hd 1; „Azi vin din satele vecine să lucreze la minele de talc din Lelese": Hd 11; „Oamenii se angajeaază la cosit fân (şi azi), secerat grâu (înainte), cules porumb (azi), lucrul la pădure, dar numai în perimetrul satului": Hd 14; „Aici veneau moţi la munci agricole": Hd 15; „Nu există navetişti. Câţiva lucrează la oraş, la Dej, dar nu vin acasă decât sâmbăta": Sj 5; „Înainte nu se mergea nicăieri la muncă. Şi azi sunt doar vreo 10 navetişti şi câţiva angajaţi ca ciobani. Cei care pleacă se stabilesc definitiv acolo": Sb 7.

PROPRIETĂȚI PE TERITORIUL ALTOR SATE

Munţi: Ab 3, 13 (în Retezat), Ms 8, Sb 5; „Au primit în dar de la Maria Tereza Munţii Căliman şi Rodnei, păşuni şi pădure, fiind sat grăniceresc": BN 6; „Rebra are patru munţi proprietate, unde se duc vara la păşune vitele sterpe şi oile. Munţii sunt: Poiana, Craia, Detunata şi Izvorul, între hotarele Rebrei, Sângeorzului, Telciului, Mohodului. Prin rotaţie, cele patru turme ale satului merg în fiecare an în alt munte": BN 7; „Munţi, proprietatea satului: Pietriceaua Popii, Scoarţa (cumpărat de la un boier pe la 1870), Gropile, Pietrile Popii (la gol)": Bv 2; „Oamenilor li se dădeau loturi de pădure, în care ei tăiau lemnele, valorificându-le": Bv 7; „Până la al II-lea Război Mondial munţii se închiriau pe 5 ani, la licitaţie: Ciucaş, Tesla, Munţii Cailor, Urlaţi, Vaida, Valea Rece, Paltinu. O parte din munţi erau ai comunei, o parte ai Braşovului. Se închiriau cu oferte închise: banii se puneau în plic şi se judeca ulterior cine a dat mai mult": Bv 8; „La Arpaş, Ucea de Jos, Feldioara": Bv 11; „„Din Paroş până la Tg. Jiu": Hd 14; „La Dobârna, Tilişca, Jina, în jud. Vâlcea": Sb 13.

Arabil: Ab 3, 8, 11, 18 (puţin), BN 2, 10, Bv 4, Cj 4, 8, 16, 17, Cv 7, Hg 3, 4, 7, Hd 6, 9 (puţini), 10 (rar), Ms 8, 11 (rar), Sj 7, 8, 9 (rar), Sb 3, 4; „Pe hotarele satului Copan şi puţin pe cel al satului Căptălan": Ab 7; „Prin căsătorie": Ab 9 (azi, nu), Sb 11; „Prin căsătorie, în satele din jur": Hg 3, Sb 10 (şi cumpărări); „La Sebeş, Vinţ": Ab 13; „Dacă primea zestre pământ în alt sat, de obicei se dădea în arendă": Ab 21; „La Cristeşti, Ilişua, Uriu, Reteag, prin cumpărări; aveau multe familii; mergeau cu carul; fie se întorceau în fiecare seară, fie dormeau acolo": BN 3; „Pe la Copăcel": Bv 2; „Cei mai mulţi în Dobrogea, Ialomiţa, Basarabia (Cahul), Bălţile Ialomiţei, Brăilei sau închiriau acolo pământuri": Bv 8; „La Arpaş, Ucea de Jos, Feldioara": Bv 11; „La Sâmbăta de Sus": Bv 15; „Se lucra dacă distanţa era mai mică faţă de sat; dacă nu, se vindea": Cj 6; „În centrul de comună (Sânmartin), Sinboem, Csaba": Cj 7; „La Liznău, Măgheruş, Saciova, prin cumpărare": Cv 2; „În satele dimprejur. Înainte românii nu aveau dreptul să cumpere pământ. Ungurii puteau însă să cumpere. Deci la

https://biblioteca-digitala.ro

români singura posibilitate de a avea pământ era moştenirea. Până şi pământurile bisericii ortodoxe au fost confiscate în 1940 (la cedarea Ardealului). Românii erau mari proprietari de vite, şi neavând foarte mult pământ erau obligaţi să-şi găsească teren de păşunat şi în alte zone ale ţării. Şi azi au arabil în alte sate": Cv 4; „La Imen, Peteni": Cv 8; „Foarte puţini, până la Braşov; mai departe. nu": Hd 13; „La Moţeşti, Coroeşti": Hd 14; „Mai rar, numai prin căsătorie şi vânzare-cumpărare": Hd 15; „În satele vecine": Ms 2, 4 (Păsăreni); „La Cioaş, Merişor, Băla": Ms 13; „După dealul Mineului": Sj 4; „În comuna Miercurea": Sb 6; „La Ocna Sibiului, Roşia": Sb 9; „La Apoldu Mare, prin împroprietărire": Sb 12; „La Dobârna": Sb 13.

Vii: „Prin căsătorie": Cj 13.

Fâneţe: Ab 21, Bv 4, Cj 5, 6, 12, 17, Cv 7, 8, Hg 1, 3, 4, 7, Hd 1, 6, Sb 4; „Se căpăta doar prin zestre, «cosalău»": Ab 1, Cj 13; „La Loman, Răduţa": Ab 13; „Şi azi": BN 5; „La Târlişua, Suplai, Aluniş": BN 11; „La Cheia, Fundata, Şimon, prin moştenire, donaţie": Bv 7; „La Arpaş, Ucea de Jos, Feldioara": Bv 11; „La Cincu": Bv 15; „Şi azi au fâneţe în alte sate": Cv 4; „La Sohodol (Peştişele)": Hd 11; „Fâneaţă cu sălaş": Hd 12; „La Dobârna, Tilişca, Jina": Sb 13.

Păşuni: Ab 1, 21, BN 4, Bv 8, Cv 4, Hg 1, Hd 17, Sj 7; „Păşune pentru vite spre Buzău; stăteau din mai până în septembrie": Bv 3; „La Lazuri, lângă Vadu Dobrii": Hd 11; „La Ciureni": Sj 10; „La Presaca, aparţine de comuna Păuca": Sb 7.

Păduri: Cj 5, 17, Ms 8, Sj 7; „După 1945 pe teritoriul Măieruşului, pentru defrişare": Bv 1; „În Buzău: la Vama Buzăului, Acriş, Gura Strâmbii": Bv 3; „La Muntele Mare": Cj 18; „La Dobârlău": Cv 2; „A fost şi pădure în devălmăşie la Seru, până în 1948": Sj 4.

Alte terenuri: „Livezi, prin căsătorie": Cj 13; „Grădini": Sj 7; „Rât": Sj 9.

SEMNE DE LOCUIRE ÎN MOŞIA SATULUI

„Erau case la grădini, la Baba; este o Sălişte spre nord vest": Ab 2: „Case, cu teren de agricultură; în Cetăţeauă se spunea că erau cavaleri care erau întreţinuţi de localnicii din Cergaie, Lupu, Spătaru, Roşia, Tău; era hodaia lui Ion a lu Dumnezeu": Ab 4; „Valea Bisericii, Valea Chiliei (a fost mânăstire): Ab 6; „Cătune": Ab 8; „Pe Teria, La Bordei; cimitire vechi, în Duşila; Cetate, la Valea Cetăţii (Valea Grădinilor)": Ab 9; „Bordeie se spune că erau la Dâmbul Ţăranului; case, silişte, cătune": Ab 10; „Cimitir": Ab 11, BN 5; „Case, cimitire, biserici, se crede că au fost la Agra": Ab 12; „La Cetate (Sub Piatră)": Ab 19; „Sunt silişti la Dâmbău şi la Vârcoi": Ab 20; „Căsuţe din bârne, case, cimitir, biserică la Strâmba, La Pustă": BN 1; „Urme de aşezare din neolitic, pe Homorâce; de cimitir la Dumbrăviţa": BN 3; „Au fost case": BN 4; „În cimitir era biserica veche; apoi s-a construit alta mai jos de cimitir". BN 6; „La Colibi, cimitir şi biserică pe locul şcolii (se spune că un brad înalt ar fi fost pe locul bisericii; s-au descoperit oseminte)": BN 7; „S-au făcut săpături arheologice pe Vârful Hidii. Acolo s-au găsit ceva urme de Cetăţele. Pe poteca între Năsăud şi Salva este un loc Cetăţele":

https://biblioteca-digitala.ro

BN 11; „Ar fi fost o biserică în secolul trecut (XIX) în Valea Remetea – mânăstire de teutoni, care au plecat în Palestina. Nu a fost şi sat. Valea Remetea, în hotarul com. Apaţa; în câmp şi în pădure, Cetatea Apaţei": Bv 1; „A fost o mânăstire căreia i-au dat foc austriecii": Bv 2; „În Cânepi, Grâul Văcarului": Bv 4; „Se crede că pe Râu, undeva, ar fi fost o mânăstire": Bv 4; „Cimitir şi biserică, pe Valea Bângălească": Bv 7; „Există un loc în luncă numit La Bordei": Bv 9; „Se zice că ar fi făcut biserică evanghelică": Bv 10; „Biserici, la Grădina Mânăstirii": Bv 15; „La Bucile Lupului s-au găsit cărămizi şi cioburi de oale; în păşune este Barcul Hrubelor, unde pe timpul năvălirilor s-au retras oamenii şi au făcut «hrube»": Cj 1; „În deal se zice că a fost mânăstire dărâmată cu tunurile": Cj 2; „În grădinile oamenilor s-au găsit urme de case vechi; toponim Ogratie, care este pământ arabil": Cj 3; „Au fost bordeie, case, cimitire, biserici în moşia satului": Cj 4; „Sub Faţă, unde a fost prima vatră; la Furci, cimitirul vechi; la Glimeie, o aşezare neolitică": Cj 5; „Lângă Coasta Morii, la Groapa Călugărului, în Dealul Podului au fost vechi mânăstiri care au fost arse": Cj 6; „Satul Cutca nu şi-a schimbat vatra, dar oamenii s-au înmulţit; satul Sânmartin a avut vatra veche sub Gherghelău": Cj 7; „Case şi biserică pe Şanţ, cimitir la Dâmbul Crucii; locuri unde au fost cătune, cetate": Cj 8; „La Ograde, loc în moşie": Cj 10; „Au fost case, cimitire, biserici": Cj 15; „Cetate": Cj 16 (pe un deal), Cv 7, Hg 6, 8, Sb 13; „Case la Valea Caselor, cimitir din jos de Coasta Ciurgăului, între Valea Caselor şi sat; a fost cetate la Cetăţea; se cunosc urmele şi azi": Cj 17; „Cimitir vechi la Elöhago; la Kisslüget (Orinişul Mic) s-a găsit în pământ o piatră mare, rotundă, resturi de cruci de lemn şi piatră": Cv 3; „Case şi biserică pe Valea Dumbrăvii, urmele castrului roman la Cetate (la Fântâna Rece)": Cv 4; „Bordeie la capătul de sus al satului, la Craca Mare (Noghiag)": Cv 5; „Case la Grădina Prunilor, spre Cetăţuie (cetate)": Cv 8; „Au fost cimitire şi biserici vechi": Hg 2; „Case, cimitir la Uilacul Săcelului, Cetate la Dealul Cetăţuii": Hg 7; „Case la Dealul Caselor, actuala Şestina": Hd 1; „Case, cimitire, biserici, în Faţa Bulinesii": Hd 2; „Case, cimitire, ogrăzi": Hd 3; „Casele vechi, cătun erau la Topliţa": Hd 4; „Sălişte la marginea satului": Hd 6; „Bordeie la Dâmbu Calului": Hd 7; „Case în crânguri": Hd 8; „La Poiana Stanciului, bordeie construite în timpul I Război; sunt şi silişti, dar cu sensul de locuri pentru semănături şi un toponim Ograda Mare, la pădure": Hd 10; „Case, moară (se cunoaşte locul), biserică, o grădină îngrădită": Hd 11; „Sălişte, la intrarea dinspre Lunca Cernii": Hd 12; „Grădiştea": Hd 13; „Cimitir La Cruce, la intrarea dinspre Sălaşu": Hd 14; „S-au găsit cărămizi, oale, la Grădinile Dealului; e un loc Ograda Popii": Hd 15; „A fost cătun cetate": Ms 2; „Cimitirul vechi aşezat Din jos de sat, Mânăstirea Hodacului şi Runcului (de călugări), La Mânăstire": Ms 8; „Bordeie pe Faţa Măgurii": Ms 9; „Când s-a arat cu tractoarele s-au găsit blide, oale pe Susurduc": Ms 11; „Cimitirul din Sus; în hotarul satului, la locurile numite Pe Faţă, în Coasta din Faţă şi la Grajd, la Colectiv [C.A.P.] sătenii au găsit numeroase fragmente de ceramică; de asemenea sunt locuri numite la Cetate şi în Ogradă": Ms 13; „Case, cimitire": Ms 14; „Şi azi sunt 8 gospodării în moşia satului": Ms 15; „La Colibi (bordeie), la feţe (case), sub Via cea Goală (cimitir şi ar fi fost un castel), biserică veche în actualul cimitir": Sj 1; „Cimitir, castrul Roman numit şi Grădiştea": Sj 2; „Groapa lui Tătar; movile de pământ, «holiumburi» (morminte) şi la o râpă, Cetate, vecină cu mormintele": Sj 3; „A fost un cimitir foarte vechi, sub dealul Ariţa. S-a mutat de foarte mult timp, de peste 150-200 de ani, pentru că venea apă": Sj 4; „Au fost o biserică şi câteva case": Sj 6; „La Cetăţele": Sj 8; „Case, la Corbu, biserică la Purcăreţi, Cătun, Cetăţea": Sj 9; „În Lazul Cerului, un loc mlăştinos, unde s-au scufundat case, biserică, etc şi la Cetate

https://biblioteca-digitala.ro

la Grădişte, castru roman": Sj 10; „Case la Bodiş, la Făgădaună, în Hulă la Jendariu, la Valea Rece, în Valea Ţiganului (la Cotor); colibe în actualul sat Româneşti; cimitir spre Bazna (la Ţelini)": Sb 3; „Bordeie ale ţiganilor la Cochirle, case şi cimitir la Glăjărie, biserică la Glăjărie, în Gura Secii": Sb 4; „Bordeie, la Băieşi; case, pe Valea Nedeiului; pârâul Seliştenilor, cătun la Bordeaua, cetate între Gârbova şi Jina": Sb 6; „Bordeie şi case pe deal, Ograda lui Lazăr, Ograda Tomii, de unde s-au coborât casele": Sb 10; „Case la Pădure, la Chietriş; cimitir la Chilie, Cimitirul vechi; biserici la Chetriş, la Vacâlea Mică; cetate la Burgberg, la Cetate": Sb 11; „Eru case, cimitire, cetate la Dealul Cetăţii şi la Căţinaşi": Sb 12.

SEMNE DE LOCUIRE LEGENDARĂ

„Se spune că se mai cunosc locurile unde au călcat uriaşii, la Slătinău, pe Valea Păltinişului. În Deleţ era o mină în care lucrau uriaşii. Ei îşi aruncau ciocanele cu care lucrau în mină dintr-un deal în alt deal; se chema Mina Uriaşilor": Ab 1; „Pe Mărul Roşu (la Grohaş) a fost o cetate turcească, cu pimniţe mari, bune, cu comori. Acolo se zice că au fost urieşi care puneau oala la foc şi plecau după sită la Orăştie": Ab 2; „Cetate unde se credea că au fost uriaşi la Piatra Crăivii (cetate romană şi apoi feudală pe acst loc), Sălişte": Ab 3; „Loc al uriaşilor la Moticuţa": Ab 11; „Uriaşii ar fi clădit dealul Jidovina, unde ar fi avut şi cetate. De fapt se pare că este o stâncă vulcanică. Uriaşii au ajuns cu cetatea până la cer, dar şi-au uitat sfredelul jos. Coborându-se şi urcându-se din nou după sfredel au obosit şi au zis: O, trăznite-ar Dumnezeu, că mare mai eşti! Şi a trăznit-o Dumnezeu. Pietrele s-au împrăştiat, formându-se grămezi mari de dacit. La uriaşi li se spunea şi «jidovi». Uriaşii ar fi fost aşa de mari încât stăteau cu un picior pe Vârfuiata, cu unul pe Urdaş şi beau apă din Arieş. Piatra au adus-o din Muntele Mare": Ab 12; „Locuri ale uriaşilor la Cetate": Ab 18, Sj 10; „Masa Jidovilor (uriaşilor)": Ab 19; „Erau ureşi (uriaşi) pe la graniţa cu Avram Iancu": Ab 21; „La locul numit Între Morminte, Strigabi (uriaşi), morminte mari": BN 2; „Cetatea Uriaşilor în vatra satului. la nord; erau oameni mari care aveau nişte pivniţe pentru vin": BN 3; „Pe Vârful Pietriş se spune că au fost uriaşi care locuiau într-un palat de marmură, ce ar fi fost sfărâmat de oameni. Rocile sunt calcaro-cristaline şi datorită eroziunii se văd urme formate din pietricele mici, albe": BN 7; „A fost o piatră aruncată de uriaşi, la Pietrică": Bv 4; „Se spune că ar fi fost uriaşi aici, în hotar, care au făcut movile mari la hotarul cu Bucureştii, cu paşi de uriaşi": Bv 13; „Sub Gherghelău ar fi fost uriaşi": Cj 7; „La Goroneţ în Vârful Golumbăţu locuiau uriaşi. Coborau în vale şi aduceau apă cu burdufele. Aici unde a fost satul, era pădure; pe locul bisericii era preluca şi era o cireadă de vite. Taurul se culca întotdeauna pe preluca şi acolo au ales locul de biserică. S-a procedat aşa pentru că taurii erau consideraţi animale sfinte": Cj 12; „La Ciortoş, în hotarul Mociului, au fost uriaşi": Cj 13; „Au fost uriaşi în pădurea Butucei. Erau uriaşi şi la Cluj. Veneau unii la alţii de împrumutau făină, ciurul de cernut făina": Cj 15; „Pe Cetăţea, către fântână erau nişte stânci crăpate, unde se spunea că au fost casele uriaşilor": Cj 17; „La Buţuri, uriaşii s-au luptat cu cei din Munţii Apuseni, care aveau podoabe de aur. Lupta s-a dat la Turda şi au fost învinşi de mocani, fiindcă erau greoi": Cj 18; „În Chise": Cv 1; „În munţi ar fi fost uriaşi": Cv 4; „Au fost uriaşi prin pădurile din preajmă": Hg 1; „Au fost uriaşi pe Muntele Păgânilor": Hg 2; „Au fost uriaşi la Dealul Secării": Hd 1; „Se spune că au fost uriaşi, dar s-a pierdut amintirea

https://biblioteca-digitala.ro

locului": Cj 6, 8, Hd 5; „Uriaşii or făcut o cetate la Deva. Or fost două surori. Ele or pus un pariu: una a făcut cetatea Devei. Aceasta i-a zis soră-si, că dacă o ajută Dumnezeu, gată [termină] cetatea în trei zile; cealaltă a spus că şi dacă n-o ajută, tot va termina, dar n-a terminat, că tot se dărâma. Le-a rămas de lucru o zi la Huroi. De aia i s-or şi huruit cetatea. Uriaşii or pus fetele astea să facă cetatea": Hd 13; „Calea Urieşilor": Ms 2; „Mai de mult, un uriaş mergea după o sită de mălai cu împrumut, şi până la Turda făcea doar 3 paşi": Ms 5; „La Poiu lui Crai (poi=coşer, târlă)": Ms 8; „Fata de uriaş a luat în poală un om care ara, cu plug şi boi. Tată-său i-a zis: «Du-i înapoi, ca ăştia vor moşteni lumea!». Şi uriaşii mergeau la Cluj, la vecin, după o sită de malai": Ms 10; „Se povestea ca atunci când saşii au făcut biserica, pietroaiele mari de pe teren au fost suite de uriaşi": Ms 12; „Uriaşii de pe Muntele Gălăoii au împrumutat sita de cernut mălai de la uriaşii din Muntele Gurghiu, de peste Mureş": Ms 14; „Există toponimul Urieş, dar nu se cunosc legende": Ms 16; „În Coşei (sat vecin, centrul de comună) se spune că au fost uriaşi": Sj 4; „Au fost uriaşi pe dealuri": Sj 7; „În vatra satului, unde este biserica ungurească [au fost uriaşi]": Sj 8; „La Cetăţeaua [au fost uriaşi]": Sj 9; „Înainte trăiau nişte uriaşi. Unul a pus făină de mei la foc şi a plecat să caute un făcăleţ. Cum lemne groase şi drepte se găseau doar pe Dâmbul Cucului a făcut o săritură până acolo şi i s-a imprimat talpa": Sj 10; „La Pateri": Sb 3; „Se spune că locuiau în două case din sat. O fată de a lor a plecat la câmp şi a adus un om cu plug cu tot şi a spus tatălui ei că a găsit ceva dar tatăl ei i-a spus ca aceştia vor moşteni pământul. Uriaşii au făcut biserica nemţească": Sb 5; „Piatra Jidovului, Masa Jidovului": Sb 6; „La Cisnădioara a fost şi o biserică a uriaşilor": Sb 8; „La Cetate, la Fundu Vălii Mari erau două «movile», morminte, unde se zice ca şi-au scuturat uriaşii picioarele": Sb 11.

CONSTRUCŢII ŞI AMENAJĂRI

Pentru oameni

Conac: „Cuprinde «căsoane» pentru locuit, cu două încăperi, «staor» şi coteţe de vaci, colniţe de oi, coteţe «sulare», pentru viţei, lucrate din bârne, toate în spatele căsoanei. Este la fânaţ, locuită în fiecare anotimp, pentru fân, animale, consumarea furajelor. Toată familia stă atunci când se face fânul; în restul timpului, tineretul, băieţi şi fete; şi azi": Hd 4.

Odaie: „Gospodării cu case, şuri, ocol pentru vite, locuite permanent; identice cu gospodăriile din vatră": Ab 1; „Au fost şi mai sunt (foarte puţine) gospodării în hotar, identice cu cele din vatră; cu timpul, au format cătune: Zoreni şi Roşieni; azi au şi şcoală, şi CAP": Cj 13; „Gospodării permanent locuite iar proprietarii nu mai aveau alte case. Aveau şi anexe gospodăreşti. Mai sunt şi azi, puţine": Ab 2; „Erau 3-4 gospodării (azi, nu), locuite permanent": Ab 4; „Pe Valea Porcului a existat un cătun întreg care astăzi este dezafectat": Cj 17; „Hodaia avea: colibă pentru oameni, ocol cu şopru pentru vite şi oi, grajd pentru vite. Era locuită permanent de întreaga familie. Locuinţa era lipită de grajd de care era lipit ocolul cu şopru. Ocolul era o împrejmuire cu şopron mare. Avea grădină în spatele casei şi clăi în faţa casei": Cj 18.

https://biblioteca-digitala.ro

Bordei: BN 1 (vezi **coliba**); *În trecut*: „Cei care lucrau la pădure, aveau bordeie săpate în pământ, acoperite cu lemne şi cu pământ; stăteau acolo cu săptămânile": Bv 1; „Hrube, hurube, bordei, pe câmp": Cj 4, Ms 2; „Coliba pentru ciurdar, conică, din trestie sprijinită de un par pe mijloc": Ms 5. *Azi, la fel*: Ab 3, Hd 12; *Azi:* „Azi se fac bordeie pentru paznici": Sb 7.

Colibă: *În trecut*: Ab 5, 11, Bv 15, Cj 2, 8, 15 (pentru paznici), Cv 6 (la pădure, câteva, acoperite cu crengi de brad, cetini); Hg 4, Hd 3, 14, Ms 2, Sj 1; „Înainte, ca adăpost pentru cei care aveau terenul departe de sat": Ab 4, Sb 1; „Acoperite cu paie"; Ab 6; „Erau numai doi bătrâni în sat care aveau colibe. Stăteau tot timpul acolo, iar în sat stăteau copiii lor. Locuinţa era alcătuită dintr-o încăpere; grajdul era fie separat, fie sub acelaşi acoperiş cu locuinţa; era staul pentru oi, o împrejmuire fără acoperiş, căpiţe «boade», «bozi», şi mai puneau câte un strat de ceapă": Cj 16; „Colibe, amenajări exclusiv sezoniere, pe perioada cositului; după ce se termina fânul, se stricau; stăteau cosaşii, eventual copilul cel mai mare": Bv 8; „Colibă, adăpost unde se stătea 1-2 nopţi sau se întorceau seara acasă; avea şi un şop de fân, rar, câte o şură; se făceau unde avea omul tot pământul": Bv 10; „Câte una, sumar făcută, cât dura fânul, la pădure": Bv 12; „Foarte de mult timp, erau colibe într-un loc îndepărtat de păşunat; se stătea cu caii de primăvară până în toamnă": Bv 13; „Colibe pentru jitari şi paznici la vii; colibe locuite de primăvara până toamna, de bărbaţi apţi de muncă": Hd 7; „Colibele, adăposturi ale păcurarilor, locuite iarna. Pe la 1900 era puţin săpată în pământ, cu pereţii din «cosoree», bârne subţiri, crăpate şi înfipte în pământ. Coliba era acoperită cu pământ. Azi sunt sălaşe": Hd 12; „Colibă, până în 1962, pe câmp, la islaz": Hd 13; „Coliba, 2x2 m, înaltă de 1, 5 m, din bârne, acoperită cu paie; avea o grădiniţă cu puţină ceapă, morcovi, pătrunjel, curechi, cartofi, neînprejmuită": Hd 15; „Au fost 2 colibe şi prin 1920 s-au făcut şi 7 gospodării în hotar dar azi nu mai există nimic": Sj 2; „Erau 8-10 colibe, de bârne lipite, la fâneţe; erau locuite de proprietar cu unul-doi copii, înainte de 6 mai şi după cosire, de la începutul lui august până în octombrie": Sj 3; „Era o colibă locuită vara de bărbaţi; animalele erau legate de un «pociumb»": Sj 5; „Era o colibă pentru oameni, şi o şură de nuiele, pentru animale; în podul şurii se ţinea fânul dar era aşezat şi în fârcituri (stoguri) afară; erau pe dealuri şi erau locuite de întreaga familie, vara": Sj 6; „Coliba era construită din furci de lemn şi era acoperită cu paie, coceni": Sj 9; „Colibă la fâneţe, locuită vara de un bărbat; avea şi şură pentru vite şi fârcituri de fân care erau aduse iarna în sat": Sj 10; „La fâneţe, pentru adăpost, erau colibe rare. Dar erau 3-4 care erau compuse din locuinţă şi grajd de vite, şi care se mai numeau şi după localizare, ăi de la Botorca, ăi din Valea Velţii. Erau locuite permanent, de întreaga familie": Sb 3; „Era coliba ţuţuiată, săpată în deal, ca un triunghi în partea de sus format de acoperiş, cu uşa la mijloc şi era coliba de deasupra pământului, simplă, cu acoperiş în două ape. Pereţii erau de bârne şi scânduri, trestie pentru acoperiş; mai de mult, colibele se construiau şi din nuiele împletite, lipite cu pământ": Sb 10; „Colibă, cu 1- 2 încăperi, locuită de bărbat şi uneori unul dintre băieţi; avea grajd": Sb 14. *Azi, la fel*: Ab 2, BN 10, Cj 2 (azi, la stână), Cv 4 (în pădure), Hg 1, Hd 16, Ms 6, 14, 16, Sj 8 (azi, rar), Sb 2; „Colibă sau «cort» pentru oameni, care nu se mai fac azi dar există, moştenite şi locuite cele vechi; sunt şi pentru mai multe familii, 2-13": Ab 1; „Colibe locuite primăvara şi vara, lucrate din bârne, cu acoperiş de paie şi şiţă, chiar şi azi, lucrat la fel; pentru oi şi fân; femeia stătea la lapte şi bărbaţii, la fân, cu ţarcuri pentru oi": Ab „Era şi mai

https://biblioteca-digitala.ro

este şi azi, la fâneţe, o gospodărie completă, locuită vara, la cositul fânului şi iarna, la îngrijirea animalelor formată dintr-o colibă de locuire, o «poiată» pentru animale şi o şură pentru fân; câteodată şura şi poiata erau sub acelaşi acoperiş; termenul general pentru această gospodărie este «colibi»": Ab 8; „Sunt în partea a II-a a satului şi li se spune tot stâne. Au sub acelaşi acoperiş stâna, grajdul; celarul, coteţul, saivanul de oi, care sunt grupate. Grajdul şi coliba (stâna) sunt în linie. În spatele stânei se găseşte staulul. Perdeaua de leasă (lesele erau prinse de pari) se mută după 2-3 zile. Are staul pentru oi, lucrat din stâlpi cu «clemi» la capetele superioare şi scânduri lungi de fag. Este locuită permanent de un om în putere şi vara, de întreaga familie, când se mergea la fân": Ab 9; „Colibă de lemne, acoperită cu paie; staul de oi, din leasă din mesteacăn, neacoperită, unde se mulgeau oile; poiată ori grajd din bârne, acoperit cu paie. Aproape toţi aveau acest tip de construcţii. Stăteau mai mult femeile şi copiii, până prin octombrie. Iarna, se mutau cu vitele la munte; aveau colibă de iarnă, de 4 m pe 3 m, din bârne, acoperită cu paie": Ab 12; „Coliba este o construcţie, în general din piatră, formată dintr-o singură încăpere în care locuiesc pe timpul păşunatului îngrijitorii vitelor. Paturile diferitelor gazde (familii) sunt aşezate pe lângă pereţi. La colibă mai sunt: coteţ de piatră pentru porci, păsări, staur pentru oi, aşezat mai departe, «cramba» pentru păcurari (oieri), şură cu una-două poieţi, clăi îngrădite. Este locuită de la 21 mai până la sfârşitul lunii septembrie. Stau bătrâni, tineri, bărbaţi, femei": Ab 15; „Este o aşezare risipită cu nuclee de concentrare a gospodăriilor pe valea Şugagului. Locuitorii comunei Şugag au, în majoritate, câte o casă pe valea Sebeşului (centru, Mărtinic), lipsită aproape de anexe gospodăreşti şi câte una-două-trei colibe (adevărate gospodării) în Arţ, Jidoştina, Bârzava, Tău. La colibă există o casă pentru adăpostul oamenilor, «coteţ» de vite, frecvent cu şură la mijloc sau într-o margine, coteţ pentru porci, coteţ pentru păsări sub acelaşi acoperiş cu cel de vite sau de porci, «curte», perdea şi staul pentru oi. Încă din vechime, datorită nevoilor de hrană pentru animale, locuitorii au despărţit hotarul comunei în două părţi: partea I, cea de locuit propriu-zisă şi partea a II-a, pentru colibe. Este gard despărţitor, de 15 km lungime. La hotarul din sus de gard este colibă cu coteţ de vite, staul, perdea de oi, coteţ de porci; la zona de păşune este stână cu coteţ de porci, de viţei, oboare pentru vaci şi strungă pentru oi. Coliba formează centrul grupului de construcţii, acareturile fiind în jurul ei, la 10-50 m distanţă. În partea de jos de gard colibele sunt locuite permanent. În partea de sus de gard, între 15 mai-1 octombrie, după această dată este liber la păşunat tot hotarul. Pe timpul săptămânii casa din Şugag centru rămâne încuiată. Duminica, către unul-doi membri coboară de pe dealuri la biserică, consiliul popular sau după cumpărături. Toate instituţiile din Şugag centru lucrează duminicile, adaptându-se specificului comunei": Ab 19; „Sunt colibe mai rudimentare, acoperite cu crengi şi pământ": Ab 20; „La colibi; cuprinde căsuţă mică ce are o cameră, grăjduţ de vite, cocină, gospodărie îngrădită cu «drui», pari; se cheamă «mutătură»; locuită din primăvară până în toamnă; şi azi; stă bărbatul, un copil; se duceau toţi doar dacă erau puţini": Ab 21; „Termenul local: «la bordei» sau «la pădure»; este o gospodărie compusă din bordei pentru oameni, grajd pentru vite, corlă şi staul în faţă pentru oi, pătul pentru păstrarea fânului. Este şi azi, dar mai rar. Este locuită vara, în perioada fânului şi pentru păşunat şi iarna, de către bărbat, un copil. Bordeiul este aşezat în mijlocul proprietăţii [din moşia satului], lângă o sursă de apă. Este din bârne, la suprafaţa solului. Grajdul, ocolul pentru vite, corla, staulul pentru oi, pătulul, grădina, clăile erau lângă casă (termenul local, bordei). Este aşezat la fâneţe sau la pădure. Tipul de construcţii este identic celui din vatra

https://biblioteca-digitala.ro

satului": BN 1; „Cei cu mai puțin teren, mai săraci, au colibe unde stau de obicei bătrânii, cei care sunt mai sănătoși. Pot avea și cort, lemn acoperit cu fân sau paie": BN 7; „Colibă unde se stă de la Sânmedru până la Crăciun, ciobanul. Un om făcea câte 10-12 colibe. Au 4 furci, 2 «zvârghii», cam 4 m pe 2, 2,5 m; din dos se rezemau 2-3 crăpături de lemn; se făcea spre pătrat. «Hăizașul» se făcea într-o singură apă. O fac cei care au multe oi. Sunt și poiată și staur, lângă colibă. staurul este neacoperit; poiata este pentru oile fătate, acoperită cu fânul rămas de la ceea ce mâncau oile. Se făceau din pari și nuiele. Are grădină de fân": BN 11; „Colibă pentru ciobani; și azi": Cj 4; „La fânațe, colibe de piatră, acoperite cu paie, la Cutca. Uneori erau de nuiele, acoperite cu pământ. Oamenii țineau vite peste iarnă și acolo stătea stăpânul vitelor; aveau și colnițe pentru adăpostul vitelor și căpițe de nutreț; azi nu mai sunt; totul aparține colectivei (CAP)": Cj 7; „Sunt colibe mutătoare la stâne": Cj 9; „Sunt colibe mutătoare pe șine sau roți pentru ciobani și pentru prelucrat laptele. Se mută ca să se facă gunoirea, pentru care se plătește ciobanului o sumă de bani sau i se dădeau cereale. Numai vara; vitele și oile iernau acasă": Cj 10; „Este locuită de un bătrân, un copil, de primăvara până în iarnă. Are poiată pentru vite, staul pentru oi, cotețe pentru porci. În podul cotețelor sunt găinile. Sunt așezate pe pășunea din golul de munte și în pădure": Cj 11; „Se făceau colibă și o poiată, cei care aveau mai mult pământ și vite; se făcea pentru fân și creșterea vitelor, dar au fost doar 5-6. Stăteau câteodată și iernau acolo, câte un bărbat care locuia permanent; făceau și gunoi de la vite; azi sunt extrem de puține": Cj 12; „Colibă pentru păstor la hodaie (pășune), unde se sta din mai până în octombrie cu vitele. Vitele se duceau zilnic cu ciurda; permanent rămâneau doar sterpele, vițeii și boii; stăteau sub cerul liber. La hodaie stăteau și stau și oile, din mai până la Crăciun. Pentru oi se face ocol pentru muls, alături de coliba pentru cioban": Cj 13; „Colibe de pază contra mistreților, lucrate din scândură, frunză, paie. Sunt foarte sumar lucrate, cu spațiu cât încăpea o persoană sau două, înalte până într-un metru și jumătate, acoperite cu scândură, rogoz, așezate pe deal": Cv 5; „Colibă, locuită vara de un bărbat": Hg 5; „Colibă la câmp, pentru cei ieșiți la muncă și colibă la pășune, pentru păstorii de vaci": Hg 7; „Colibă la fânețe, cuprinde coliba pentru oameni și, sub același acoperiș, șoprul pentru vite; locuită de un bărbat de primăvara până toamna": Hg 8; „Colibe, construite pe deal, locuite de la 1 mai până la 15 septembrie, de unii membri ai familiei. Înainte erau poieți pentru animale; acum se fac grajduri": Hd 1; „Colibă, gospodărie locuită în toate anotimpurile, pentru coasă, animale. Coliba este așezată la mijlocul sau la marginea locului; este șură, pusă în fața colibei, obor, staul pentru oi; și azi. Existau și colibă ori bordei pentru muncitorii forestieri, pe timp de iarnă. Azi sunt cabane pentru ei": Hd 2; „Colibe, locuite de la 1 mai până după Sf. Ilie (20 iulie), așezate la fânețe; la colibe sunt grajduri pentru animale, clăi, frunzare": Hd 3, 4 (este denumirea nouă a conacului); „Pentru ca să stea omul când păzește oile, iarna; este și staur pentru oi; tot în moșie, grajd pentru vite mari, ca să se hrănească iarna": Hd 5; „Coliba este la fel ca sălașul, locuită permanent, cu încăpere cu vatră, poiată pentru vite, staur, obor": Hd 6; „Colibă, care are locuință, grajd pentru animale, locuită vara, de bărbați; este la fânețe": Hd 9; „Coliba, simplă, are patru pari": Hd 10, 11; „Este sat cu gospodării risipite în tot hotarul, dar sunt și colibe la fânețe, care au coșare pentru vite, și rar, grajduri": Ms 9; „Satul este foarte mic și are și hotarul foarte mic, de aceea sunt puține construcții și amenajări. Coliba are 4 pari, acoperită cu paie; se puneau paie și în chip de pereți": Ms 10; „De pază; azi, rare": Ms 13, Sj 4; „Sunt și azi, 4 colibe pentru paznici de câmp, «gornici», pentru lanuri și vii; azi au rămas numai pentru vii":

https://biblioteca-digitala.ro

Sj 7; „Azi sunt numai colibe de pază": Sj 9; „Colibe de pază (germ. kalip) la fâneţe şi la vie, pentru pândari. Colibele din vie erau de cărămidă, acoperite cu ţiglă, cu una, rar două încăperi. Colibele de la fâneţe erau din scândură, şi din bârne încheiate, cu fundaţie pe stâlpi sau de piatră. Se stătea 2-3 zile, o săptămână, cât ţine cositul dar şi iarna, când mergeau bărbaţii la pădure. Aveau şi grajd pentru cai": Sb 5; „Este o gospodărie locuită permanent de întreaga familie, şi care are: colibă pentru locuit, compusă din cameră, tindă cu vatră pentru foc şi celar pentru păstrarea laptelui şi a produselor lactate; şură încadrată de 1-2 grajduri; sălaş pentru oi, construit în spatele colibei sau a şurei; perdea pentru oi, pentru primăvară şi toamnă. Construcţiile formează un patrulater care închide o curte interioară": Sb 6; „Coliba este locuită în perioadele de muncă, de bărbaţi; femeile merg doar la fân. Are o locuinţă şi staul pentru oi, legar de colibă, clăi de fân": Sb 9; „Colibele sunt locuite permanent şi sunt risipite în zona fâneţelor. Adevărata viaţă economică se petrece aici. Are două încăperi, tinda şi camera de locuit. În tindă se mai bagă mieii imediat ce erau fătaţi. În spatele colibei este curtea de oi: gard de nuiele de alun, cu streaşină de 60-80 cm. Pe paie se puneau «răzgroşi», ca să nu le ia vântul. Coliba are un geam mic în spate, pe unde se poate vedea zi şi noapte curtea de oi. În faţa colibei este grajdul pentru vite şi aproape de ea, azi este şi saivanul pentru oi. Tot în faţa colibei, oborul. Sunt clăi dar nutreţul se păstrează şi în podurile colibei şi grajdului": Sb 12.

Sălaş: *În trecut:* „Era sălaş locuit permanent de către un bărbat": Sb 7. *Azi, la fel:* „Sălaş, se zice La Muntărie, locuit numai vara pentru că este apă puţină şi iarna este viscol. Are colibă şi pentru adăpostul oamenilor, sălaş pentru oameni unde dormeau copiii, un bărbat, femeia, iar cel care îngrijea de oi dormea în colibă, staul pentru oi, şură, ocol pentru vite": Ab 10; „Sălaşe din bârne, acoperite cu paie; azi, foarte rare": Ab 20; „Sălaş sau colibă, este la fâneţe, este locuită mai tot timpul anului de unii dintre membrii familiei. În faţa colibei este un coşar din laţi, pentru animale": Hg 2; „Locuinţă la fânaţ, denumire mai nouă a conacului": Hd 4; „Sălaş pentru odihnă, depozitat alimente, are vatră şi este locuit permanent de bărbaţi care îngrijesc vitele. Când se recoltează fânul, stau şi femeile. Are staul pentru vite, sălaş cu obor": Hd 6; „Se cheamă sălaş sau căsuţă şi este locuit permanent de un bătrân. Este la deal, şi are o căsuţă, care mai de mult se chema colibă, o şură (grajd) şi «clădituri» de fân şi paie, «clăpiţe»; 3-4 clăpiţe alcătuiesc o claie. Paiele de cucuruz se fac snopi legaţi cu salcă şi se fac jireadă ca să se usuce": Hd 8; „Sunt locuite iarna, adăposturi ale păcurarilor. Sunt din grinzi, încheiate în «ceturi»; azi, mai puţine, că oile se duc iarna acasă": Hd 12; „Aşezat la fâneţe, la pădure; lucrat din bârne, acoperit cu paie. Are locuinţă, grajd, care este fie sub acelaşi acoperiş cu sălaşul, fie separat. Are staor pentru oi şi şură pentru nutreţ; iarna, furajele se aduceau acasă. În jurul sălaşului este puţină grădiniţă, pentru cartofi. Este locuit vara, de către bărbaţi": Hd 16.

Poiată: „Mai rudimentare; azi, nu": Ab 2.

Casă: *În trecut:* „Au fost patru căsuţe la vii, pentru «vinţăleri»; au casă, şură, găbănaş, coştei, «cătreaţă», «turnumătar»; era permanent locuită de întreaga familie; erau şi căsuţe separate, pentru vinţeleri care nu mai sunt azi": BN 4; „Căsuţă cu grăjduţ, sub acelaşi acoperiş; acoperită cu frunze şi paie, locuită de către bărbat şi nevastă, vara; cu clăiţe la par

https://biblioteca-digitala.ro

şi uneori cu grădină în spatele casei": Bv 9; „Căsuţe, pe Sumerna; azi este sătuc acolo; aveau, rar, grajduri unde ţineau vite, capre sau coviltir, ca o corlă, mai ales pentru oi şi capre; erau pe lazuri, în pădure; erau locuite toamna şi iarna; azi, nu, este cătun": Bv 11; „Căsoi; o construcţie locuită vara, la fân şi iarna, cu animalele; stătea iarna capul familiei, un bătrân mai în putere sau o slugă. Se puneau două tălpi pe care se puneau «lobe» (grinzi, scânduri groase) în şanţurile făcute special de-a lungul tălpilor. Deasupra lobelor, aşezate în unghi, se făcea o «zvârghină»; pe lobe se punea pământ. Într-un colţ al căsoaiei se făcea un coş foarte larg de nuiele lipite şi împletite sub care era vatra. La căsoaie era şi un grajd pentru vite mari şi «străuroi» pentru oi": Cj 6; „Foarte rar se făcea o căsuţă foarte mică": Cj 17; „Căsuţă de 2 m x 3 m": Hg 4; „Erau case care aveau şi un adăpost pentru vite; erau locuite permanent, de întreaga familie": Ms 6; „Au fost câteva case în hotar, cu anexe, locuite de un bărbat, de primăvara până toamna": Ms 10; „Gospodării identice celor din sat, locuite de toată familia ori de un bătrân, un cioban": Ms 16; „Era casă cu coşeri pentru oi, grajd, staur, corliţă, cu clăi, căpiţe, la fâneţe. Locuinţa era sub acelaşi acoperiş cu şura grajdul (sau poiata) ori şura şi grajdul erau sub acelaşi acoperiş iar coşeriul era într-o latură. Era locuită permanent de bărbaţi": Ms 17. *Azi, la fel*: „Căsuţă cu «măietoare» (grajd), şi azi, mai rar, au rămas mai puţine": Ab 14; „Doar în Dumbrăviţa, nu în Căianu Mic; era căsoaie pentru om, cu staur pentru oi, din bârne, piatră, acoperite cu şindrilă": BN 3; „Casa în câmp, locuită permanent de bătrâni şi copii; când era mai mică, se chema colibă. Are locuinţa pentru oameni, grajd pentru vite, şură pentru car şi fân, depozitat în pod, staur şi şopru pentru oi. Casa, şura şi grajdul sunt sub acelaşi acoperiş. Nu există grădină, gard, ocol (curte). Este la 2-4 km de sat, la fâneţe": BN 5; „«Casă la deal», locuită permanent de întreaga familie; şi azi, de obicei la fâneţe. În hotar există două categorii de gospodării: un sfert din sat locuieşte permanent la hotar, pentru că oamenii nu au altă gospodărie în sat şi un alt sfert dintre locuitori au aşezări folosite temporar, iarna sau primăvara-toamna, pentru hrănirea vitelor. Casa din deal este o gospodărie permanentă, compusă din locuinţă, grajd, şură şi «şoapre» ori corle (termeni care funcţionează paralel) pentru oi": BN 7; „Casă la câmp, care are casă, grajd, şură; locuită fie permanent, fie iarna, de către cei care stau cu oile şi vara; unii stau cu întreaga familie. Locuinţa este aşezată în rând cu culturile sau separat de ele; acareturile, în rând cu casa sau separat de ea; clăile sunt în grădină; grădina este lângă casă": BN 10; „Căsoaie din lemn rotund, necioplit, cu o singură încăpere; la făcut fânul este locuită 2-3 luni pe vară, la vite se stă până iarna. Stă un bărbat singur sau cu soţia ori un copil. La căsoaie este coteţ pentru porc, păsări, ocol pentru oi – un gard închis, neacoperit; este şi căsuţă la târlă": Hg 1; „Au fost şi sunt case pe hotar, gospodării similare celor din sat": Ms 5, 9; „Azi se fac şi căsuţe": Hd 1; „Căsuţă locuită primăvara, până la urcarea vitelor la munte, vara, la făcut fânul şi toamna, de la coborârea vitelot şi oilor din munte până cădea zăpada. Căsuţele sunt la fâneţe, pădure, golul alpin. Stă un copil, bătrân un îngrijitor": Ms 14; „Sunt şi azi 8-10 gospodării în moşia satului": Ms 15; *Azi*: „Case pentru adăpostul muncitorilor forestieri": Sb 4.

Şură: „Erau şuri înainte: o construcţie care avea sub acelaşi acoperiş un grajd pentru vite, cu pod în care se ţinea fânul şi o cămăruţă pentru oameni. Stăteau bărbaţii mai bătrâni vara. Erau pe dealuri, la fâneţe": Hg 3.

https://biblioteca-digitala.ro

Stână: *În trecut*: „Erau stâne care se mutau săptămânal, ca să îngraşe pământul": Bv 13; „A fost o singură stână": Sb 8. *Azi, la fel*: Ab 3, 11, Bv 15, Cj 9, 12, 15, Hg 1, 2, 4, 5, 8, Hd 5-7, 10, 11, 14, Ms 2, 5-7, 10, 13, 14, 16, Sj 9, Sb 4-7, 11; „În partea a II-a a satului; (vezi coliba)": Ab 9; „Oierii au stâne la munte": Ab 13; „Stâne cu strungă pentru oi, la păşune": Ab 18; „Stâne aşezate pe păşunea din golul de munte": BN 1, Cv 8 (şi la pădure până urcă); „Stână pentru baci cu colibă pentru păcurari şi strungari, cu staur din lese": BN 2; „Colibă pentru păcurari şi strungar, înainte; stână pentru baci": BN 4; „Doar la munte, în afara hotarului": BN 5; „Căsuţă, echivalentul stânei; s-au făcut până prin 1950 şi au rezistat până la înfiinţarea CAP (cooperativă agricolă de producţie), în 1962. Era făcută din bârne, pentru oameni. Avea alături ţurla şi staurul, pentru animale": BN 6; „Cu ţarcuri pentru oi, în pădure": Bv 4; „Stâna, din bârne; trei încăperi: fierbătoarea, unde se fierbea zerul, mămăliga, se închega brânza; comarnicul, se mulgeau oile - avea 3-4 uşi, la fiecare era un mulgător; stâna, se ducea caşul. În spate, coteţ şi strungă, pentru oile mulgătoare; aşezate la lazuri": Bv 8; „Stâne, pe timpul verii": Cj 5; „Stâne

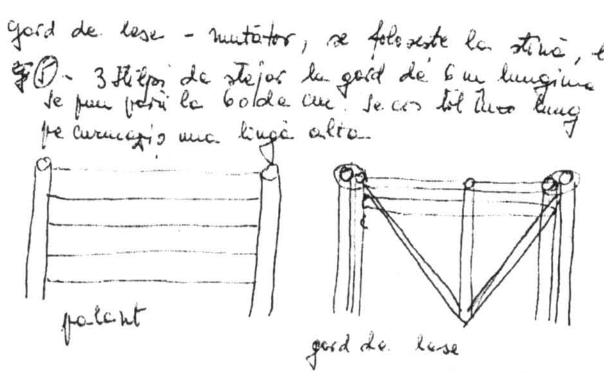

Gard de lese mutător la stâne,
com. Zagra, jud. Bistrita Năsăud (Monica Budiş)

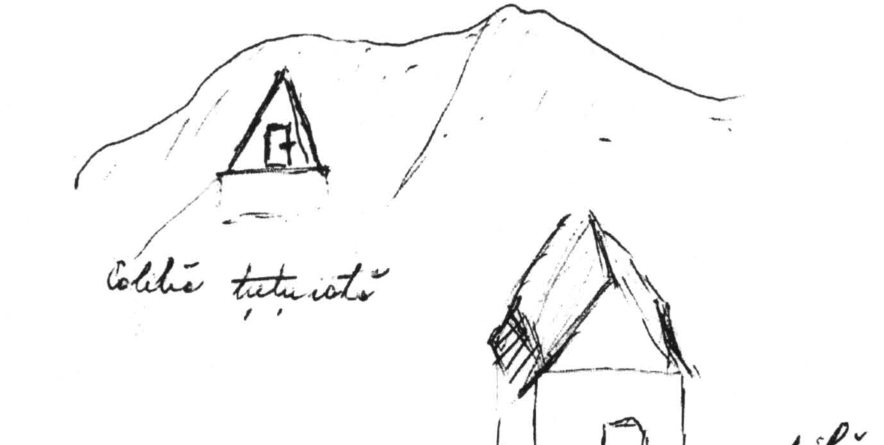

Amenajări pentru oierit,
com. Avrig, jud. Sibiu (Ion Ghinoiu)

https://biblioteca-digitala.ro

mutătoare; azi, la CAP": Cj 7; „Înainte erau 4 stâne în sat; azi sunt 3": Cj 18; „Stâne sunt multe ale breţcanilor, dar la fâneţe, la mare distanţă de moşia satului": Cv 4; „Sunt şi azi; azi, până la 30 de km distanţă de sat. Dar voineştenii au practicat o transhumanţă intensă. Bătrânii apreciază efectivul de oi la 70 000-100 000. Erau mulţi locuitori care aveau câte 1000-2000 de oi. Mergeau în Baltă, pe Bărăgan, în Dobrogea": Cv 7; „Stâne; se muta să gunoiască nu numai terenul celor care aveau animale în turmă ci şi pământul celor ce nu aveau oi, pentru că se spunea că oile mănâncă şi de pe pământul lor. Construcţia are pereţi de scândură şi acoperiş cu două feţe (ape)": Hg 7; „La stână este o colibă sau covergă; înainte erau bordeie; o «mreajă», ţarc unde dorm oile şi de unde sunt băgate în strungă pentru muls": Hd 2; „Stâne complexe, cu celare pentru preparatul laptelui": Hd 4; „Colibă mutătoare, pe sanie trasă de vite, pentru ciobani, la fâneţe": Hd 9; „Stâna cuprinde hăzaşul, poiul şi strunga. Pentru oile sterpe era târla, unde dormea «sterparul» şi coşeiul, legat de poiul oilor cu lapte": Ms 8; „Stânele se licitau, că târleau ogoarele; sunt şi azi": Ms 12; *Azi*: Cj 8; „Se fac de vreo 20-25 de ani (deci cam din anii 50), şi ale oamenilor, şi ale CAP-ului": Cj 13; „Stâne cu târle pentru oi, la fâneţe": Ms 9; „De vreo 20 de ani se fac adăposturi pentru ciobani": Ms 15; „În munţi": Sb 9, 12.

Surlă: Ab 12, Hg 5 (şi azi), Hd 13 (înainte); „«Ţurlă» rotundă, din garduri de nuiele, mică, din două rânduri de împletituri între care se puneau gunoaie de la aşternutul oilor. În vârf se lăsa un loc pentru ieşirea fumului [de la vatra deschisă din mijlocul construcţiei]; acoperişul, din glugi (coceni) de porumb; de prin 1962, la CAP": BN 6; „Bordeie de păstori la stână; şi azi": Bv 6; „La stână este stâna şi strungă şi obor pentru vaci": Bv 7; „În Baltă, Bărăgan, Dobrogea azi, nu": Cv 7; „Surlă şi pentru adăpostitul oamenilor şi pentru animale: se săpa un şănţuleţ în pământ, roată, în care se băteau lemne. Acoperişul este ascuţit, iar cam până la un metru înălţime se bătea pământ pe dinafară, ca să nu fie curent": Hg 1.

Hăzaş: „La stână, pentru adăpostitul oamenilor. Are acoperiş într-o apă, cu patru pereţi de bârne de cca un metru înălţime. Încăperea este destul de înaltă, pentru că nu are tavan. În faţă are un «colop», un adăpost deschis, pe doi stâlpi, ca să ferească focul de ploaie; şi azi": Ms 8.

Buşcă: „Amenajare rudimentară, mutătoare, pe patru furci cu trei pereţi; azi, nu": Sb 10.

Corniţă: „La târle, corniţă ciobănească: corni de lemne, sprijiniţi pe pământ, aşezaţi în unghi la vârf, acoperiţi cu paie; azi, saivane": Ms 11.

Comarnic: „Mobile, de scânduri, învelite cu materiale diferite; înlocuiesc colibele vechi": Cj 2.

Celar: „Construcţie la munte, de bârne, fie separată de stână, fie în cadrul stânii, pentru prelucrarea laptelui; şi azi": Hd 4.

Cort: „Gard de nuiele, împletit până la 1 m. Se băteau furci în pământ; sus se punea o «zvârgină», peste ea, «hoduri» – lemne apoi găteje; pe găteje, lut, apoi goz (fân nefolosibil). La cort, ca şi la colibă, se făcea foc, se gătea: mămăliga pe cujbă (un par bătut în pământ,

https://biblioteca-digitala.ro

cu un cârlig pe care se atârna ceaunul); pentru prăjit se trăgea puțin jarul și se punea tigaia direct pe el. La cort, ciobanul stă de la Sânmedru (8 nov. pe stil vechi) până prin martie; apoi, la colibă; sunt și poiată și staur, în apropierea cortului": BN 11.

Adăpost: „Au existat adăposturi cu troițe pentru oameni, pe terenul arabil. S-au mai păstrat doar câteva": Ab 13.

Covergă: „Și azi": Ms 4.

Colniță: „Se făcea la holdă și se stătea cât durau lucrările agricole. Avea o singură încăpere, lucrată din bârne, acoperită cu praștilă. Își făceau colniță cei care aveau de la 6 - 7 iugăre de pământ în sus; azi, nu": Hd 15.

Hoancă: „Adăpost în tulpină de fag bătrân": Hd 12.

Cabană: „Era o singură cabană de vânători, în pădure, din bârne sau din piatră, acoperite cu pământ, sub pământ; un grajd de scândură, acoperit cu țiglă, cu un șop legat": Cv 3; „Cabane forestiere, azi": Ms 14.

Baracă: „Pentru muncitorii forestieri; și azi": Hd 4.

Notă: în satele unde au fost consemnate gospodării sau amenajări gospodărești în moșia satului, construcțiile și amenajările pentru animale, păsări, nutreț, existente în acestea nu mai apar la subcapitolele speciale.

Pentru animale

Târlă: „Înainte": Ms 11; „Se făceau în special în pădure, în apropierea fânațelor. Azi nu se mai fac": Cj 12; „De oi, și azi": Bv 6, 15, Cv 1, Hg 1, Ms 6, Sb 2, 12.

Șopru: „Șoproane pentru vite, «șopuri», din lemn, acoperite cu țiglă; și azi": Bv 14; „O încăpere din scândură": Sb 11.

(H)odaie: „«Hodaie»; toți munții dimprejur sunt împânziți de hodăi și azi. Aproape toți din sat au câte una. Sunt niște grajduri din bârne, acoperită cu șiță subțire, așezată în rânduri suprapuse și șindrilă mai groasă, așezată într-un singur rând. Nu locuia nimeni la hodaie. Se țin animalele iarna acolo. Se duceau să le dea de mâncare și seara veneau acasă; și azi se face la fel. Unele (h)odăi au și trei încăperi: pentru animale mari, pentru oi și pentru viței": Bv 7.

Închisori, garduri de mărăcini: „Leasă (gard de nuiele) mutătoare pentru oi; și azi": Hd 9.

https://biblioteca-digitala.ro

Coşar: Cv 4, Hg 5 (şi azi), 7 (şi azi); „Pentru oi şi vaci; se mutau în fiecare noapte, pentru gunoire; se plătea separat; azi, nu": Bv 1; „Neacoperite, pentru oi, şi azi": Hg 2; „Coşer din prăjini de brad, neacoperit; azi, la CAP": Hg 4; „Pentru oi şi vite, pe câmp, la păşune; şi azi": Hg 7; „Azi s-a făcut un coşer acoperit cu ţiglă, al CAP-ului": Ms 4; „Termenul local este «poi», o împrejmuire neacoperită din «sulunari», prăjini de brad, fag; şi azi": Ms 8.

Colibă: „Pentru vaci, viţei, capre, oi": Hd 9; „Pentru viţei se mai construia o colibă dacă primăvara sau toamna erau friguroase şi ploioase; azi, nu": Sj 9.

Şură: „Şi azi, mai rar": Ab 1; „Azi": Bv 15; „Înainte, pentru vite": Sj 10.

Grajd: „Înainte": Hd 7 (rar), Sb 14 (la colibă); „Azi, ale CAP": Hd 14, Sb 10, 11; „Adăposturi acoperite": Ms 2; „Şi azi, pentru vite, viţei, oi, la fâneţe, pe păşunea alpină, la pădure": Ms 14; „Rar, adăpost pentru cai în vie, înainte": Sb 5.

Staul: „Staur, şi azi, mai rar": Ab 1, BN 4, 6 (azi, la CAP), Sj 8; „Staur, o simplă împrejmuire de schini; azi, nu": Cj 2; „Se făcea stăuroi, o construcţie pentru vite (vaci, boi) şi oi; animalele se ţineau vara, la fân. Oamenii dormeau în podul stăuroiului. Azi nu se mai face stăuroi": Cj 17; „Staur pentru oi; şi azi": Hd 11, Sj 9; „Pentru oi, acoperite sau nu": Hd 12; „Staulul, împrejmuire ce se mută din loc în loc; staulul se plăteşte ciobanilor, ca să îngraşe terenul celui care dă banii": Sj 1; „Pentru vaci, înainte": Sj 7; „La colibe, pentru oi, şi azi": Sb 9.

Strungă: „Şi azi": Ab 11, BN 1, Sb 11; „Înainte; azi, stâne": Cj 13; „Strungă din joarde, pari, bătuţi în cuie; şi azi": Ms 15.

Saivan: „Azi": Bv 1 (la CAP), Cv 7, Ms 11; „Pentru oi, când plouă, vara; şi azi": Sj 4.
Perdele: „Înainte, în Bărăgan": Cv 7.

Ocol: „De spini, şi azi": Cj 8; „Împrejmuire de la vite": Cv 1, Sj 8 ; „«Coşer», o împrejmuire unde dorm vitele şi oile. Această împrejmuire se mută la un interval de 2-3 nopţi pentru îngrăşarea locului; şi azi": Ms 14; „«Colniţă», unde stau oile membrilor CAP; azi": Sj 1.

Oboare: „Pentru viţeii care se ţin la colibă, şi azi": Ab 1, Hd 2; „Pentru vacile sterpe şi la stână, pentru oi; şi azi la fâneţe, pe păşune, în pădure": Hd 10; „Şi azi": Hd 14, Sb 10 (de oi).

Ţarc: „Pentru oi, şi azi": Ab 3, Cv 8, Hg 8 (la stână); „Pentru vite; şi azi": Bv 6; „Pentru oi, sau «mreaje», tot neacoperite": Hd 12; „Adăpost pentru porci, la stână; mâncau zer": Sb 5.

Poiată: „Şi azi, mai rar": Ab 1; „Înainte": Hg 4; „«Poiată», şi azi": Hd 9 (pentru vaci şi boi).

https://biblioteca-digitala.ro

Pentru cereale, vin, nutreţ

Groapă de bucate: „Şi azi, se fac pentru cartofi, fie în teritoriul moşiei, fie în gospodărie": BN 7; „S-au făcut în timpul I Război Mondial": Cj 13; „Înainte, de cartofi": Hd 14; „Pe timpuri grele, pentru cereale sau vin; azi, nu": Sj 4.

Magazie: „Azi, ale CAP": Hd 14.

Pivniţă: „La vie, pe deal; azi, nu": Sj 4; „Înainte": Sb 10.

Căpiţă: „Înainte": Ab 11 («boghiu»), Cj 7, 18, Cv 7, Hg 3, Ms 2; „Rar, la munte": Bv 8; „Şi azi": Cj 4, 15, Cv 1, Hg 1, 2, 5, Hd 2 (la colibe, oboare), 11, Sj 8, Sb 10, 12; „Numai până se usca fânul": Cv 4, 5; „Până la colectivizare": Sb 11;

Claie: „Înainte": Hd 7, Ms 2, Sb 1, 6 (în ţarc); „Şi azi, la fâneţe": Ab 1, 9, 10, Cj 4 (la câmp), 15, Cv 8, Hg 1, 2 (de 10-15 căpiţe), 5, Hd 1, 2 (la colibe, oboare), 4-6, 11 (şi pe păşune), 14 (la câmp), 15, Sj 7, Sb 10, 12; „«Boghi» de fân la pădure": Ab 3; „Grădină pentru clăi, o împrejmuire care închide una sau mai multe clăi, care nu se transportă la şuri": Ab 15; „De un car de fân": BN 5; „Se fac în câmp şi apoi iarna se aduc acasă, ori, pentru cei care au casă pe hotar rămân clăile acolo": BN 7; „Până iarna": Bv 7, Ms 15 (azi, nu); „«Stârcituri», la fâneţe, şi azi": Cj 6; „Jireadă, claie mai lungă, în patru coame; şi azi, ale CAP-ului": Cj 13; „«Furcituri»; se ţin şi azi la fâneţe": Cj 17; „«Bodi» sau «săcastru» (dreptunghiular), pe coamă de deal; azi, nu": Cj 18; „De grâu, şi azi": Cv 8; „Înconjurate de coşere; şi azi": Hg 4; „«Sălceri» de fân, neacoperit, un simplu par înfipt în pământ şi proptit cu rude; la fâneţe": Hd 9; „Fârcituri care iarna se aduceau acasă; azi, nu": Sj 10; „Se lasă azi clăi pe câmp, la CAP, pentru că se strânge foarte mult": Sb 3.

Pari: „Un par are două clăi; se fac şi azi, la fâneţe; înainte, şi la pădure": Hd 1.
Stog: Hd 6; „De grâu, azi, nu": Ab 10; „Are 4-5 care de fân": BN 5; „Înainte": Cj 7, Hd 7; „«Fârcituri», la fâneţe; se îngrădeau şi stăteau până primăvara; şi azi se fac": Cj 12; „Şi azi": Hd 14.

Frunzar: „Înainte": Cj 4, 12, 13, Cv 7, 8, Hd 5, 10, 11, Sb 6, 10, 12; „Se făceau la marginea pădurii, din frasin, stejar, paltin, tufă; nu se mai fac azi": Ab 1; „De carpen, frasin, arin; şi azi": Ab 10; „De acăţ (salcâm); azi, nu": Ab 11; „Din frasin, plop; şi azi": Ab 15; „De stejar şi de mesteacăn; şi azi": BN 7; „Din frunză de stejar; azi, nu": BN 11, Cj 15 (se făceau între 15-20 august); „Pe deal; şi azi": Cj 6, 7, Hd 1 (când nu se face fânul), 2, Hd 6, 15 (la fâneţe); „De frunză de gorun, dar toamna îl aduceau din pădure acasă; azi, nu": Cj 8; „La secetă, pentru oi; azi, nu": Ms 11; „Foarte rar, azi se fac frunzare": Sj 7; „Şi azi, rar": Sj 8; „S-au făcut o singură dată, în 1946, când a fost seceta foarte mare": Sb 3; „Se făceau înainte, dar acasă": Sb 7.

Şop: „Înainte; în copac": Sb 6.

https://biblioteca-digitala.ro

Pătuiag: „Rar, înainte": Ab 9; „Pătul de fân": Ab 10 (azi, nu), Hd 4; „Pătule, pe patru furci peste care se aşează «cosorăi». Pe lângă furci, pe lateral, jur împrejur se pun 4-6-8 propte, aşezate uşor oblic. Fânul se aşeză pe cosorăi, în jurul unui par vertical. Deasupra lui se aşează «gemene», crăcane de lemn. Se fac şi azi, la bordeie şi la holdă, dar mai puţin": Hd 12; „«Londină» pentru depozitarea fânului": Ms 14.

Prepelice: Sb 12.

Altfel: „Nutreţul se înconjura de un gard, «gărdăoaie»; de când există CAP, nu mai sunt": BN 6; „Ţarcuri la fânaţ şi la munte, fânăriţă": Hd 6.

Distanţa faţă de sat a construcţiilor şi amenajărilor: „Între 100-1000 m": Hd 8; „Între 500 m-4 km": Cj 12; „Între 500 m-6 km": Sj 9; „Între 500 m-20 km la fânaţ": Hd 4; „Până la 1 km": BN 2 (stânele), Ms 15; „1-2 km": Ab 11, Hd 13, Ms 11 (la câmp), 12 (stâna), Sj 4, 5 (la fâneţe), 7 (la câmp sau fâneţe); „La 1-2 km maximum; la păşunea satului, stânele şi azi; casele, la ceeaşi distanţă, înainte": Ms 10; „Bordeiele, la 1-2 km; stânele, la 2-10 km": BN 1; „La 1-3 km": Cj 8; „Colibele de pază, pe dealuri; stânele, pe islaz; la 1-3 km": Ms 13; „Între 1-5 km": Hd 9; „Între 1-5, 6 km": Cj 6, Hd 1; „La 1-6 km, la fâneţe; şi azi": Hg 4; „Pe câmp, înainte; la fâneţe, şi azi; între 1-7 km": Hd 7; „Între 1-6, 8 km": Hd 5; „La 1-10 km, şi azi": Hg 5; „La 1-15 km": Hd 3, 4 (exploatările forestiere); „La 2-3 km, şi azi": BN 4, 6, Hg 2, 7, Hd 2; „La 2-4 km, casa din câmp": BN 5; „2-5 km": Ms 9, Sj 6, Sb 3, 7 (pe câmp); „La 2-8 km": Ms 14; „La 2-20 km": Ab 1; „La 3 km, stânele": Bv 4; „La 3-4 km": Cj 4, 15, Hd 11, Sj 10, Sb 2 (la câmp); „La 3-5 km": Bv 9; „La 3-7 km, la fâneţe, pădure": Sj 8; „La 3-8 km": Ab 10, BN 7; „3-40 km": Sb 6; „Câmpul de cultură, cu clăile, stogurile, sunt dispuse până la 4-5 km distanţă de sat": Hd 14; „La 4-5 km": Ms 17; „Între 4-5 km până la 10 km": Ab 8; „Pe câmp, pe păşune alpină, la 4-10 km; şi azi": BN 11; „Până la 5 km, căsuţele": Ab 14; „Stânele la fâneţe, în terenurile arabile, până la 5 km; şi azi": Cj 9; „La 5 km": Hd 16; „Până la 5-6 km, la fâneţe; şi azi": BN 10, Cj 18 (azi, nu); „La 5-10 km": Hg 3 (înainte), Sb 4 (azi, la pădure); „5-20 km": Cj 11; „La 6-7 km": Cj 16, Hg 8; „La 6-8 km, la fâneţe": Ms 7; „Colibele şi şurile, la cca 7 km": Bv 15; „La 7-8 km": Bv 11; „La 7-10 km, pe lazuri (teren defrişat)": Bv 8; „7-14 km": Ab 15; „La 8-10 km": Sj 3; „La 10 km": Ab 18, Bv 6 (stânele), Cv 1; „Până la 10-12 km, la fâneţe, pe păşunea din golul de munte": Hg 1; „La 10-15 km stânele": Cv 8; „La 10-20 km la fâneţe": Hd 6, Sb 14; „Între 10-30 km în golul alpin, la Pleşa, respectiv în Gorau": Hd 4; „13-15 km; toate colibele sunt la pârâul Berbecelului şi la Comarnic iar pentru fân la Hotarul Şardului": Ab 3; „La cca 15 km, pe păşunea din golul de munte": Ms 8; „La 18-20 km de sat, fâneţele": Sb 5; „Până la vreo 20 de km stânele din partea a II-a a hotarului; până la 30-35 de km stânele din munte": Ab 9; „30 km": Hd 10; „Colibele, cam la 30 km distanţă de sat; şi azi se mai fac": Ab 21, Cv 7 (stânele); „La 35-40 km păşunea de la munte": Hd 6; „La 50-60 km de sat, cea mai îndepărtată stână": Sb 12; „Ori foarte aproape ori foarte departe de sat": Bv 7; „Nu erau departe de sat": Bv 10, Ms 16 (pe câmp, la islaz, la fâneţe), Sb 1; „După cum avea omul locul": Ab 12, Hd 15; „Hotarul se împărţea în două: jumătate la imaş, jumătate ţarină. Se schimba în fiecare an. Colibele erau cam la 4-5 km de vatra satului în Cutca şi până la 1 km în satul Sânmărtin": Cj 7; „Câţiva kilometri": Cj 13; „La 1-3 ore de mers": Sb 9; „Pe păşune, şi azi": Sb 11.

https://biblioteca-digitala.ro

VATRA SATULUI

Denumire generică. „Vatră”: Ab 6, 7, 12, 14; Ab 1 (deşi nu este o vatră distinctă, pentru că se suprapune moşiei satului, dar oamenii spun zonei mai concentrate a Albacului, vatră), 10, 20, 21, BN 5, 7, 9 (mai rar), Bv 6, 8, 9, 11 (vatra satului), 12, 14, Cj 2, 3, 5-7, 10, 12, 15, 16, 18, Cv 5, 6. Hg 2, Hd 4, 7, 15, Ms 2, 5-8, 9 (pentru centrul satului), 10-12, 14, 16, 17, Sj 1, 4-7, 10, Sb 1, 3, 4, 6, 7, 10, 11, 14; „De vreo 40 de ani se spune vatra satului”: Sj 2; „Sat”: Ab 2-4, 9-11, 13, 15, 16, 18, 19, BN 1-4, 6, 9, 10, Bv 1, 2, 4, 7, 10, 15, 16, Cj 1, 4, 7-9, 11, 13, 17, Cv 1-4, 7, 8, Hg 1, 3-8, Hd 1-6, 9- 14, 16, 17, Ms 1-4, 13, 15, Sj 3, 8, 9, Sb 1, 2, 8, 9, 12, 13; „Silişte”: Hd 1; „Teleag, Cătun”: Bv 3; „Gemeinde”: Bv 13; „Comună – Dorf”: Sb 5. **Altfel**: „Nu există termen generic. Se spune: «locuiesc pe vale» sau «locuiesc în Cucuta» etc”: Ab 5; „Nu există termen generic, casele fiind răspândite în toată moşia satului”: Ab 8; „Sunt mai multe crânguri, toate formează Dumbrava”: Hd 8.

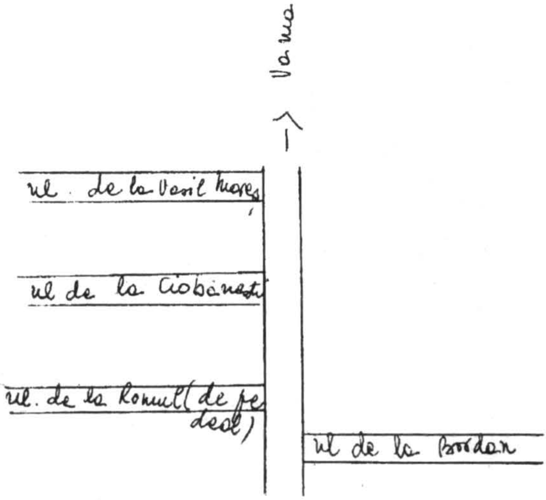

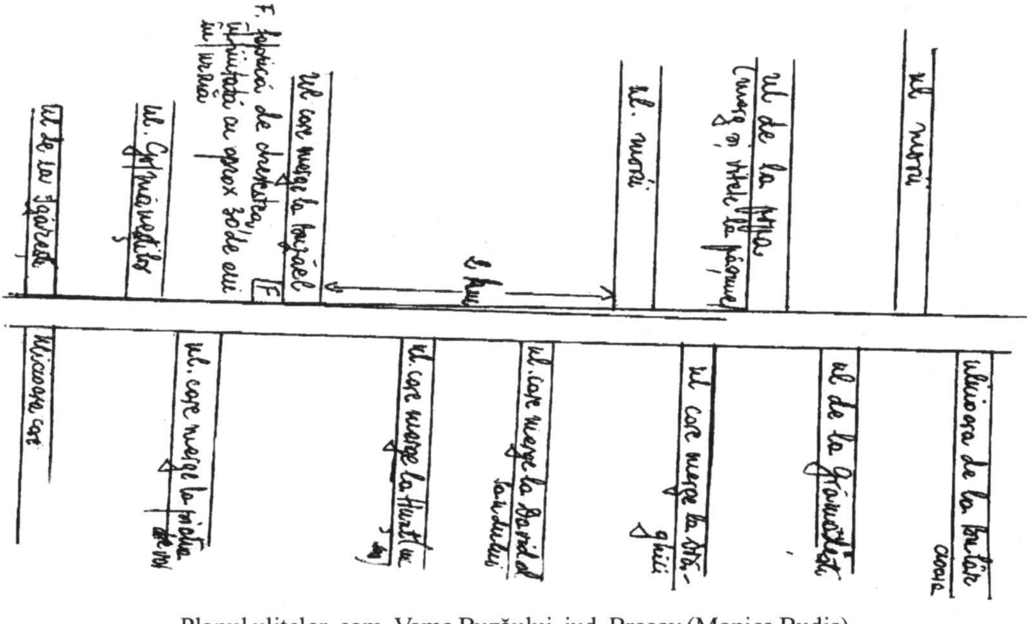

Planul uliţelor, com. Vama Buzăului, jud. Braşov (Monica Budiş)

https://biblioteca-digitala.ro

OBICEIURI DE STABILIRE

„Se împlânta un stâlp în mijlocul terenului care urma să fie vatră de sat; Aloman a bătut parul (a bate parul înseamnă a face ceva durabil)": Ab 9; „Aici a pus parul": Bv 11, Sj 9; „Se împlânta un ţăruş în mijlocul terenului care urma să fie vatră de sat": Bv 9, Cj 8, Hg 7, Hd 3, 10 (cel care a făcut primul casă aici), 11 (cel care a făcut primul casă aici), Sj 8; „Se înconjura pământul cu o stâncă în braţe": BN 10; „Este un blestem [legat de vatră]": Cj 4, Cv 1; „Este o vorbă: «Cine a bătut parul»": Cj 7; „Venea unul care era mai isteţ şi bătea un par şi zicea: Aici să facem sat": Cj 15; „Există o legendă că Ştefan cel Mare a tras o săgeată şi aşa s-a fixat locul mânăstirii care a fost aici": Cj 17; „Se înconjura terenul cu o brazdă de plug": Hg 2, Sj 8, 9; „Se îngrădea de jur-împrejur": Hd 2; „Se împrejmuia [terenul] cu gard sau se făcea şanţ": Hd 7; „Se blesteamă cel care a bătut parul aşezării pe un teren cocoţat în munte": Sb 6; „[Împărăteasa] Maria Tereza a pus o roată de aţă pe care a tras-o un cal şi cât a ţinut aţa, atât s-a însemnat vatra unui sat pentru saşi": Sb 8.

SUPRAFAŢĂ

„41 ha": Ab 1; „470 ha": Ab 2; „32 ha": Ab 3; „49, 2 ha": Ab 4; „5 ha": Ab 5; „85 ha": Ab 6; „428 ha": Ab 7; „92 ha": Ab 10; „80 ha": Ab 12; „128 ha": Ab 13; „10 ha": Ab 14; „78 ha extravilan, 103 ha intravilan; Rachişul este propus pentru dezafectare": Ab 16; „32 ha satul de centru, Şugag": Ab 19; „Cartierul Valea Morilor, cca 20 ha": Ab 20; „5 ha": Ab 21; „75,5 ha": BN 2; „62 ha pentru construcţii şi 524 ha in folosinţa membrilor CAP": BN 3; „49,6 ha": BN 4; „22 ha": BN 5; „109 ha": BN 6; „80 ha": BN 7; „47 ha": BN 9; „116 ha": Bv 1; „49 ha": Bv 2; „71 ha": Bv 3; „64 ha": Bv 4; „101 ha": Bv 6; „Moeciu de Jos: 122 ha; Moeciu de Sus: 79 ha; Cheia: 14 ha; Drumu' Carului: 11 ha; Măgura: 118 ha; Peştera: 63 ha": Bv 7; „518 ha": Bv 8; „28 ha": Bv 11; „Toate satele comunei: 114, 6 km^2": Bv 12; „98 ha": Bv 15; „39, 8 ha": Cj 1; „82 ha": Cj 1; „Boju: 115 ha; Cojocna: 192 ha; Cara: 109 ha; Iuriu: 120 ha; Boju Mic: 1 ha; Huciu: 15, 5 ha; Straja: 24 ha; Mosişti: 15 ha": Cj 3; „24, 5 ha": Cj 4; „170": Cj 5; „170 ha": Cj 6; „Satul Cutca: 32, 60 ha, din care 26, 47 ha teritoriul locuit; satul Sânmartin: 14, 11 ha": Cj 7; „400 ha": Cj 8; „181, 2 ha": Cj 9; „38, 7 ha": Cj 10; „159 ha": Cj 13; „221 ha": Cj 15; „225 ha, toate satele comunei (Gilău, Someşul Rece, Someşul Cald)": Cj 16; „48, 5 ha": Cj 17; „201 ha": Cj 18; „25, 47 – unele case sunt în afara vetrei; curţi, clădiri în vatră: 20 ha": Cv 2; „94 ha": Cv 3; „43, 3 ha": Cv 4; „4559 ha total comună, 1264 ha Dobârlău Vale": Cv 5; „220 ha": Cv 8; „50 ha, din care cam 2988, 60 m^2 suprafaţă locuibilă": Hg 1; „10 ha": Hg 3; „80 ha": Hg 4; „32 ha": Hg 7; „85 ha": Hg 8; „31, 4 ha": Hd 4; „31 ha": Hd 5; „48 ha": Hd 6; „145 ha": Hd 7; „27 ha": Hd 8; „114, 9 ha": Hd 9; „53, 14 ha": Hd 11; „16 ha": Hd 12; „Orăştioara de Sus: 34, 60 ha; Bucium: 15, 98 ha; Costeşti: 27, 13 ha; Costeşti de Sus: 5, 60 ha; Grădiştea de Munte: 8, 50 ha; Ludeştii de Jos: 17 ha; Ocolişul Mic: 25, 95 ha": Hd 13; „23 ha": Hd 14; „Existent: Romos: 96, 30 ha; Romoşel: 85 ha; Vaidei: 60 ha; Pischinţ: 32 ha; propuse să fie după sistematizare: Romos: 73, 50 ha; Romoşel: 47, 40 ha; Vaidei: 46, 90 ha; Pischinţ: 17, 94 ha": Hd 15; „18, 5 ha": Hd 16; „18, 21 ha": Ms 3; „18, 95 ha": Ms 4; „7 ha": Ms 5; „47, 5 ha": Ms 6; „109 ha": Ms 8; „46 ha": Ms 9; „2, 5-3 ha": Ms 10; „8, 6 ha": Ms 11; „2 ha": Ms 12; „25, 62": Ms 13; „52, 5 ha": Ms

https://biblioteca-digitala.ro

14; „19 ha": Ms 15; „152, 26 ha": Sj 3; „183 ha": Sj 4; „106 ha": Sj 7; „48 ha": Sj 8; „482 ha, total comună": Sb 1; „20 ha": Sb 2; „107 ha": Sb 3; „71 ha": Sb 4; „156, 95 ha": Sb 5; „136 ha": Sb 6; „128 ha": Sb 9; „80 ha": Sb 10; „198 ha": Sb 11; „34, 50 ha": Sb 12; „127 ha": Sb 13; „208 ha": Sb 14.

LOCALIZARE

Într-o margine a moşiei: Bv 14, Hg 7, Ms 5, 13; „Pe Tonea": Ab 9; „Pe ape": Ab 10; „Pe stânga râului Târnava": Ab 11; „Pe ambele maluri ale Văii Ocolişului, spre sud": Ab 12; „Pe Valea Satului": Ab 18; „Pe mai multe ape; satul este format din mai multe cătune": Ab 19; „Pe mai multe ape: Pietroasa, Bistricioara, Brighireasa": BN 1; „Într-o margine a moşiei; sunt două grupuri: În Sus şi În Jos": Bv 3; „La poalele pădurii, pe ambele maluri ale Izvorului": Bv 8; „Pe malul de apus al apei, în partea de nord-est a hotarului": Bv 11; „Spre marginea de nord-vest a hotarului, două grupuri de gospodării": Cj 5; „Către Cluj, pe versantul nordic; mai multe părţi ale satului, separate prin dealuri şi văi: sub Coastă, sub Corabie, la Mânăstire, Poiana Ulii, Pojărlu, Şipotul Nicoreştilor, la Tău, Valea Mânăstirii": Cj 9; „Către Huedin e mai puţin hotar. Mai mult este spre Răchiţele, Dealul Botii şi Valea Călăţele; comuna Mărgău are satele: Mărgău, Răchiţele, Bociu, Scrind-Frăsinet, Buteni şi Ciuleni": Cj 12; „Spre sud, pe ambele maluri ale Someşului Rece": Cj 16; „Pe malul stâng al Arieşului": Cj 18; „Pe Olt": Cv 1; „Pe ambele maluri ale Târlungului şi pe malul stâng al Râului Negru": Cv 2; „Pe apele Covasna şi Horgaza": Cv 7; „Pe Zăbala": Cv 8; „Pe Trotuş": Hg 2; „Pe ambele maluri ale pârâului Casin": Hg 3; „La 1900, pe două ape, Valea şi pârâul Fântânii": Hg 4; „Pe râul Dobra": Hd 7; „Pe partea stângă a râului Bărbat": Hd 10; „Pe Grădiştea, pe Valea Mureşului": Hd 13; „În partea sudică a moşiei, pe partea stângă a Târnavei": Ms 1; „În partea de sud": Ms 2; „Spre marginea de miazănoapte, pe terasa de nord a Văii Beica": Ms 3; „Pe şosea": Ms 10; „Pe Mureş şi Răstoliţa": Ms 14; „La marginea de nord-est, pe două ape": Sj 3; „Pe ambele maluri ale Văii Almaşului": Sj 6; „Pe ambele maluri ale Mureşului": Sj 10; „În partea de vest a moşiei satului, pe ambele maluri ale râului Bilca": Sb 4; „Pe un platou vălurit": Sb 6; „La vestul hotarului, pe Secaş": Sb 7; „Pe Valea Mare, Valea Radului sau Lunca": Sb 12.

În mijlocul moşiei: Ab 7, Bv 10, Cj 3, 11, Hd 1, 3, 8, 11, 12, 16, Ms 8, 9, 16, Sb 8; „Pe amândouă malurile Văii Bucerdei, în mijlocul moşiei": Ab 3; „Pe trei ape": Ab 4; „Pe ambele maluri ale Văii Sărate": Ab 6; „Râul Târnava, pe stânga": Ab 11; „Pe ambele maluri ale râului Pianul": Ab 13; „Pe trei văi": Ab 14; „Pe malul drept al apei": BN 3; „Pe Valea Lechinţii": BN 4; „Pe ambele maluri ale Ilvei": BN 5; „Pe ambele maluri ale apei Luţu şi pe pâraiele Căpâlna şi Mare": BN 6; „Pe două ape: Valea Lungă şi Valea Rebrei, alcătuită dintr-un grup iniţial de gospodării, care ulterior s-au ramificat": BN 7; „Din mai multe grupuri de case, sat de tip răsfirat, dar acum 50 de ani erau mai mari distanţele dintre grupuri (denumirile apar la părţile satului)": BN 9; „Pe malul drept al Someşului Mare": BN 10; „Pe Valea Pietrii şi Dogospatak, în formă de dreptunghi neregulat": Bv 1; „Pe ambele maluri ale Berivoiului": Bv 2; „Pe Valea Dumbrăviţei": Bv 6; „Pe Valea; vatră în formă de dreptunghi, tip adunat geometric; grupuri de gospodării: Popeşti, Costeşti, Conţeşti, Urdeşti, Cociş, Iţeşti": Bv 4; „Aşezată pe două ape, cu grupuri de case": Bv 7; „Pe ambele maluri ale Văii Şincii": Bv 9;

https://biblioteca-digitala.ro

„Pe ambele maluri ale apelor Buzău şi Buzoiel; înainte, din mai multe grupuri de gospodării care acum sunt unite": Bv 12; „Pe un deal": Bv 13; „Pe două ape, Drâguşelul şi Vâlcica": Bv 15; „Pe o apă": Bv 16, Hd 17, Sb 2; „Pe malul stâng al apei": Cj 1; „Pe ambele maluri ale pârâului Valea Olpretului": Cj 2; „Mai multe grupuri de gospodării, pe o apă": Cj 4; „Sunt mai multe cătune; o parte mai există şi azi: Mălătău, Baltă, Popeni, Valea Strâmbului, Valea Calului, Gura Dreptului; sunt pe două ape: Valea Strâmbului şi Valea Măgojii": Cj 6; „Aglomerat de-a lungul drumului şi a unei uliţe, satul Cutca; pe un pârâu, satul Sânmărtin": Cj 7; „Pe râul Luna, alcătuit din cătunele: peste Vale, pe Coastă, Ţiligrad, Lonora, Felegvar, Cătun Mogheruş, Ulicioara, Podul Dascălului": Cj 8; „Pe ambele maluri ale pârâului Hăşdate": Cj 10; „Pe o vale, între dealuri şi pe dealuri cocoţate câteva case": Cj 13; „Satul este aşezat de o parte şi de alta a râului Hăşdate. Pentru a se feri de inundaţii, gospodăriile sunt amplasate la 400-500 de m de albia râului. În spatele gospodăriilor se găsesc grădinile care se întind până la râu": Cj 15; „Cu aproximaţie, pentru că dincolo de Someş este ceva mai puţin hotar": Cj 17; „Pe Valea Belinului Mic şi a Borvizului": Cv 3; „Pe pârâul Breţcu, pârâul Negru, Racoş": Cv 4; „Pe trei ape, Apa Mare, Valea Dobârlău, Pârâul Răchiţii": Cv 5; „Pe Nada şi Ghergheloi": Cv 6; „De-a lungul Bistricioarei": Hg 1; „Azi": Hg 4; „Pe pâraie": Hg 6; „Pe ambele maluri ale pârâului Călnaci": Hg 8; „Pe patru pâraie": Hd 2; „Pe deal": Hd 5, 6; „Pe mai multe pârâuri": Hd 9; „Pe ambele maluri ale râului Paroş": Hd 14; „Pe malul Romosului": Hd 15; „Pe Valea Rogoazei": Ms 4; „Pe pârâul Comlod": Ms 6; „Pe ambele maluri ale Pârâului Satului": Ms 7; „Pe dealuri": Ms 11; „Pe Valea Fundăturii şi pe şosea": Ms 12; „Pe ambele maluri, majoritatea [gospodăriilor] pe malul stâng": Ms 15; „Pe Cujdel şi pâraiele: Draculu, Niţului şi Valea Poienii": Ms 17; „În lunca Someşului": Sj 1; „Pe pâraiele Lunca şi Mihăiasa": Sj 2; „Sat aşezat pe o groapă": Sj 4; „Pe un mal al Văii Iepei": Sj 5; „Pe trei pâraie care se unesc": Sj 7; „Pe patru ape şi patru versanţi de deal; pe o apă (Meseşenii de Jos)": Sj 8; „Pe ambele maluri ale Văii Strâmbe": Sj 9; „Pe un mal al Hârtibaciului şi pe ambele maluri ale pâraielor Bârgului şi Chelterului": Sb 1; „Pe dealuri şi pe văi": Sb 3; „Pe Cibin": Sb 5; „Pe ambele maluri ale Văii Caselor şi pe alte ape": Sb 9; „Îe pâraiele Oanăş, Valea Marcului, Valea Sadului": Sb 10; „Pe Visa, Calba, Pârâul Popii": Sb 11; „Pe Valea Arinii, Valea Vlasinului": Sb 13; „Între trei ape, Râul Mare, Iazu şi Oltul": Sb 14.

Altfel: „Satul este risipit, format din cătune: Albac centru, Rogoz, După Pleşe, Pleşeşti, Potionci, Tamboreşti, Faţă, Deve, Sohodol, Roşeşti, Costeşti, Ruseşti, Budăeşti, Dealul Lămăşoii, Cioneşti, Bărăşti": Ab 1; „Satul are un nucleu restrâns, răsfirat dar este format din cătune, tipul clasic, risipit, al Apusenilor; grupe de gospodării: Valea Lungă, De după Deal, La Haneş, Spre Albini, Valea Babei, Lazurile, De peste Vale, De lângă Ţintirim": Ab 2; „Sat risipit, format din cătune, cu acelaşi nume ca părţile satului": Ab 5; „Cătune, cu grupe de gospodării: Floreşti, pârâul Tiocului": Ab 8; „Sat risipit, format din grupe de gospodării: Lapuţeşti, Clămbeşti, Centru, Cristeşti, Grozeşti, Ciorbeşti, Chiuleşti, Hueşti, Bebeşti, Bârghioaie, Goşu, Coasta Satului, Dealul Ponorelului, Valea Seacă": Ab 15; „Sat [risipit] pe pâraie": Ab 16; „Pe Arieş şi pe mai multe pâraie; sat risipit; Vidra este numele comunei, formată din cătunele: Dosul Luncii, Dosul Nemeş, Dosul Văseştilor, Gligoreşti, Săgaj, la Modoleşti, Jefleşti, la Văseşti, Hănăşeşti, Ruseşti, Horleşti, Goeşti, Nemeş": Ab 21; „Alcătuită din mai multe grupuri de gospodării, pe o vale": BN 2; „Sat risipit, format din trei cătune: Joseni, Bodăneşti şi Suseni şi mai multe crânguri": Cj 11; „Vatra satului se confundă în mare

https://biblioteca-digitala.ro

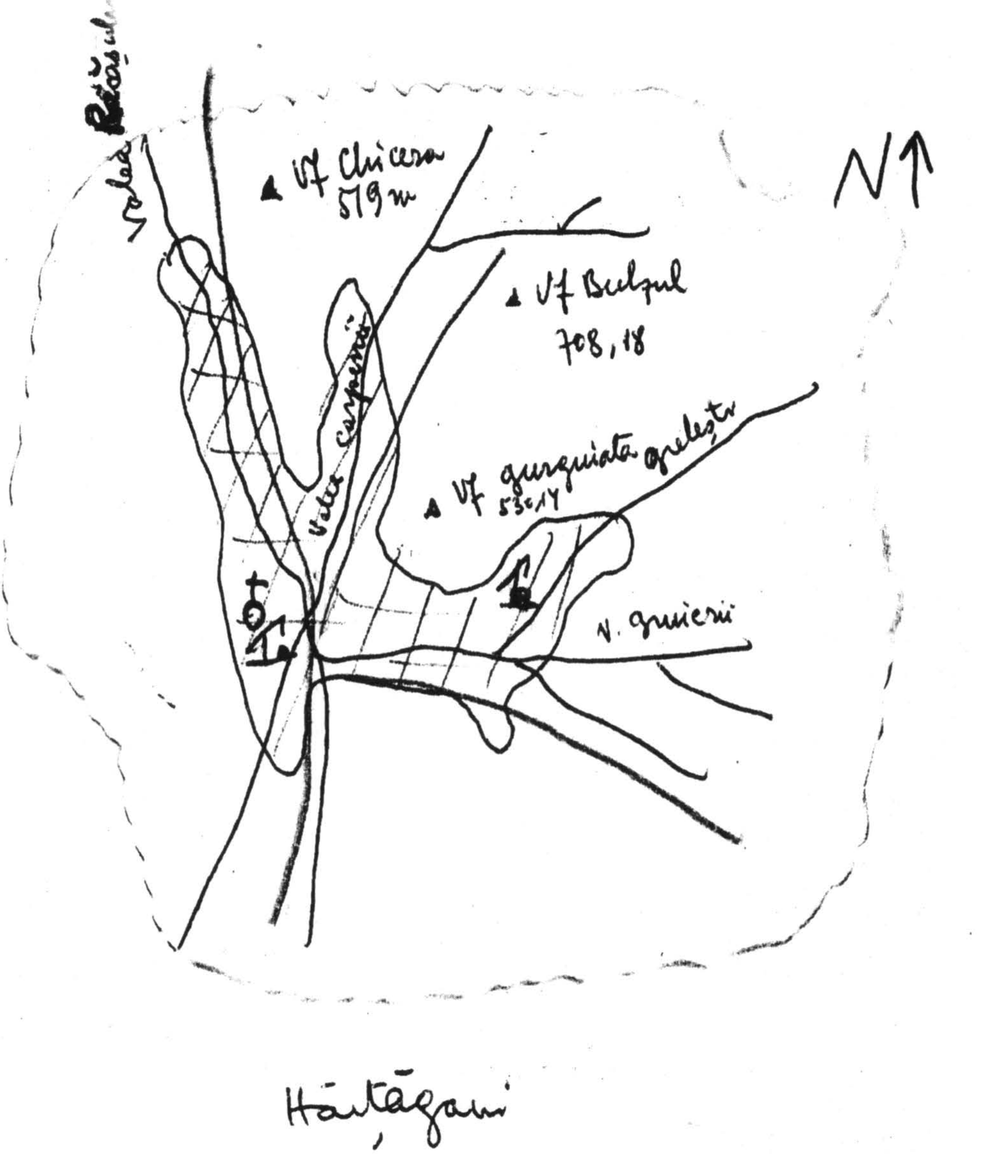

Planul uliţelor, com. Hărţăgani, jud. Hunedoara (Petre Popovăţ)

parte cu moşia. Primele gospodării au fost amplasate în partea de nord, Bucurenii şi Cilipenii; gospodăriile sunt aşezate pe mai multe ape": Hg 5; „Se învecina la răsărit cu Uricani; este pe ambele maluri al Jiului românesc; cca 10 gospodării sunt aşezate pe malurile Topliţei": Hd 4.

https://biblioteca-digitala.ro

FORMĂ

„Sat risipit": Hd 8; „Satul este format din cătune, tip risipit, dar are un fel de centru puțin concentrat, cu ulițe fără nicio ordine": Ab 1, 2, 8, 15; „Cătune, crânguri - sat risipit tipic; centrul alungit": Ab 21; „Sat risipit, cu formă neregulată, cu ulițe fără ordine": Cj 9, Hd 3; „Sat risipit, alungit pe 7 km": Cj 11; „Înainte, risipit; azi, tentacular pe văi, cu trei ulițe, una a bisericii și două pe văi care se înfundă în pădure, Bângălească (4 km) și din Ișani, Valea Popii (2 km) care se întâlnesc, formând un unghi; restul satului este risipit-alungit pe văi, cu formă foarte neregulată, cu gospodării separate prin terenuri cultivate sau nu, dealuri, ape": Bv 7; „La 1900 era risipit; azi, sunt grupuri de gospodării, fără nume, dar locuite de familii înrudite, iar satul este în prezent răsfirat, cu două ulițe paralele și două de legătură": Cv 6; „Sat risipit, cu ulițe fără ordine. Cătune: Bucureni, Cilipeni, Chiod, Caracăul de Jos, Caracăul de Sus, Pârâul Florilor, Racu Mare, Racu Mic": Hg 5; „La 1900 era sat risipit; azi, alungit de-a lungul apelor și a drumului, cu tendințe de adunare, cu ulițe în formă de cruce și de T": Bv 12; „Înainte, risipit; azi, răsfirat, cu ulițe fără ordine": Ms 5; „Sat risipit, cu excepția centrului care este pe pâraiele Valea Cornii și Idicel": Ms 9; „Sat risipit înainte; azi, răsfirat cu formă dreptunghiulară; ulițele sub formă de cruce și unele neregulate": Sj 10; „Sat răsfirat, cu ramificații pe văi, cu gospodării separate prin mejde din piatră așezată pe o ridicătură, cu răzor (fâșie de pământ lăsată nelucrată), cu ulițe fără ordine": BN 7; „Sat răsfirat, cu ulițe fără ordine": Cj 4, Hg 7, Hd 16, Ms 16; „Sat răsfirat, la 1900; alungit, azi; cu ulițe mai mult în formă de T, neregulate, toate pornesc din Ulița Mare și ajung în câmp": Cv 2; „Înainte, răsfirat; azi, adunat, alungit de-a lungul drumului și a apelor, cu ulițe în formă de cruce și de T": Cv 3; „Răsfirat, neregulat ca formă, înainte; alungit, de-a lungul drumului și al apei, azi, cu ulițe fără ordine și una ca un semicerc": Cv 5; „Sat răsfirat, foarte alungit, cam pe parcursul a 10 km, cu ulițe mici care pornesc toate din cea principală, de o parte și de alta. Înainte erau păduri foarte mari, care coborau până în lunca Bistricioarei. Treceai călare cu calul numai pe o potecă. Cam pe la 1800, 1820 s-a defrișat. dar mult timp, la arat, se mai găseau rădăcini de brazi pe luncă": Hg 1; „Sat răsfirat, cu grupuri de gospodării: Țepelușeni, Chiriceni, Blagani, Voidășeni, Dăndeni, Covăsileni (neamul Pop)": Hg 4; „Sat răsfirat, înainte; azi, alungit, de formă dreptunghiulară, cu ulițe în formă de cruce, cele mai multe": Hd 15; „Răsfirat, la 1900, cu formă ovală; azi, adunat, oval, cu ulițe fără ordine": Hd 17; „Sat răsfirat, înainte; îngrămădit, cu formă foarte neregulată azi, cu ulițe fără ordine": Ms 6; „Sat foarte mic, răsfirat, sub formă de trapez, cu ulițe neregulate": Hd 2; „Răsfirat alungit, cu ulițe fără ordine": Ms 7, 10, 15, Sj 8; „Răsfirat, de-a lungul apei, se adună la capete, formă elipsoidală, cu ulițe fără ordine": Sj 3; „Sat răsfirat pe dealuri, înainte; azi alungit, cu ulițe tot neregulate": Sj 6; „Sat răsfirat, mai mult rotund, cu ulițe neregulate": Sj 9; „Răsfirat, până pe la începutul secolului XX; azi, sat adunat, tentacular de-a lungul drumurilor, cu ulițe tot fără ordine": Sb 3; „Răsfirat, cu ulițe radiare și unele paralele și altele perpendiculare unele pe altele": Sb 5; „Neregulat; satul este format din grupuri de gospodării: Tonea, Pleși și Loman": Ab 9; „Neregulat, alungit de-a lungul apei și a pârâiașelor, cu ulițe fără ordine, unele paralele cu pârâul Hășdate": Cj 10; „Extrem de neregulat ca formă, tentacular de-a lungul drumurilor": Cj 12; „Satul de centru este alungit, celelalte au formă neregulată; toate au ulițe fără ordine": Ab 19; „Alungit, cu ulițe fără ordine": Hd 5; „Alungit de-a lungul drumului, cu ulițe fără ordine": Hd 12, 13, Sj 5; „Alungit de-a lungul apei, cu o uliță dreaptă, principală și una care

https://biblioteca-digitala.ro

face un semicerc (Uliţa Verigii), cu ambele capete pe uliţa principală": Ab 3; „Alungit de-a lungul văii Pianului, cu uliţe fără ordine; azi este un ansamblu format din mai multe cartiere": Ab 13; „Alungit, cu o parte din uliţe fără ordine şi altele sistematizate, care se întretaie perpendicular": Ab 16, BN 4; „Alungit de-a lungul drumului, dar din grupuri de gospodării: Între Români, Între Lazi": Ab 18; „Alungit de-a lungul drumului, cu uliţe fără ordine, cu grupuri de gospodării: Mateonii, Hămzonii, Tăbăronii, Cândonii, Todeştii, Manoleştii, Stăncionii, Năjoteonii, Tunsonii": Hd 4; „Alungit de-a lungul apei, cu uliţe fără ordine": BN 5, Bv 16, Cv 4, 7; „Alungit de-a lungul apei, în formă de T, cu uliţe fără ordine": Ms 14; „Alungit de-a lungul apei, cu uliţe fără ordine. În centru satului stăteau grofii. Ţăranii şi-au făcut casele prin văioage, de aceea satul s-a lungit": Ms 1; „Alungit de-a lungul apei cu uliţe întretăiate în cruce": BN 2, 10, Bv 2; „Alungit de-a lungul apei, cu uliţe paralele cu râul Hăşdate": Cj 15; „Alungit, cu tendinţă spre dreptunghi, cu uliţe fără ordine, derivate toate din drumul principal": BN 9; „Alungit, dreptunghiular, cu o uliţă principală din care pleacă două uliţe": Ms 3; „Alungit de-a lungul apei şi a drumurilor, cu uliţe în T sau fără ordine": Bv 1; „Alungit, de-a lungul apei şi al drumului, în forma literei T, cu uliţe radiare, în trei direcţii. Au fost trei părţi de sat, Strâmbani, Josani şi Văieni care la 1900 erau deja unite între ele": Hd 1; „Alungit, cu un singur drum, cel spre Prejmer. Casele sunt de o parte şi de alta a drumului. Nu există uliţe": Bv 3; „Alungit, dreptunghi neregulat, cu străzi în forma literei T, unele radiare, altele fără ordine": Bv 8; „Alungit, pe lângă drum, cu uliţe fără ordine": Bv 9, 13; „Alungit de-a lungul drumului, cu uliţe în formă de T": Bv 10; „Alungit de-a lungul drumului şi a apei cu două mici încrengături pe Valea Rea şi Spre Pruni": Cj 2; „Alungit, elipsoidal, cu două uliţe paralele": Cj 5; „Alungit de-a lungul drumului, cu uliţe paralele cu râul": Cj 8; „Alungit şi cu câteva grupuri de gospodării: Gura Râştii, pe Faţă, Prigoreşti, Bordeşti, Arsuri, cu uliţe sub formă de T sau neregulate": Cj 16; „Foarte alungit astăzi, cu uliţe scurte, perpendiculare pe Someş": Cj 17; „Alungit şi puţin curbat, după vale": Hg 2; „Alungit de-a lungul drumului, cu o singură uliţă (cătunul Dubai), cu uliţe sub formă de cruce (satul Imper)": Hg 3; „Alungit de-a lungul apei, în formă de L": Hg 8; „Alungit în formă de T, cu uliţe întretăiate în formă de cruce": Hg 6; „Alungit, înainte, dreptunghiular, azi; uliţe fără ordine, rar întretăiate în formă de cruce": Hd 13; „Alungit tentacular de-a lungul drumurilor, cu uliţe neregulate": Bv 3; „Alungit, înainte; rotund, azi; cu uliţe fără ordine": Ms 17; „Alungit, uşor risipit, cu uliţe fără ordine": Sj 4; „Alungit, ca o pâlnie, cu uliţe fără ordine, cu case lipite una de alta": Sb 7; „Alungit, dreptunghiular, cu uliţe în formă de T": Sb 8; „Alungit, azi, pătrat înainte, cu uliţe radiare în centru şi fără ordine în rest": Sb 9; „Tentacular, de-a lungul drumurilor, cu trei uliţe principale, din care se ramifică altele mai mici": BN 6; „Tentacular, pe firul văilor, cu uliţe fără ordine": Cj 6; „Tentacular, cu uliţe fără ordine": Cj 13, Ms 2; „Tentacular, în forma literei T, cu uliţe fără ordine": Cv 1; „Tentacular, cu uliţe fără ordine, format din mai multe grupuri de gospodării: Racăş, Gruieri, Carpeni şi Greleşti": Hd 9; „Tentacular, triunghi cu baza spre Someş, cu uliţe fără ordine": Sj 1; „Tentacular, ca o stea în cinci colţuri, mai rotunjită, cu ulite radiare": Sj 2; „Tentacular îngrămădit, cu uliţe în cruce, înainte, în T, azi": Sb 1; „Tentacular de-a lungul drumurilor, cu mai multe grupuri de gospodării, cu uliţe parte plecând din centru satului, parte neregulate": Sb 6; „Tentacular, de-a lungul drmurilor şi apelor, cu uliţe radiare şi unele fără ordine": Sb 11; „Tentacular, oval, cu uliţe radiare": Sb 13; „În formă de cruce, cu uliţe radiare, din trei puncte ale vetrei unde se găsesc fântâni, cruci, troiţe": Sb 10; „Triunghiulară, înainte;

https://biblioteca-digitala.ro

dreptunghiulară, azi; cu uliţe fără ordine": Sb 14; „Împrăştiat în special pe malul drept a Văii Cerului, pe pâraiele Bolvăneşti, Cucuta şi Dumbriţa, cu uliţe fără ordine": Ab 5; „Neregulată, de-a lungul pâraielor, cu uliţe fără ordine": Ab 4; „Întinsă pe trei văi, a Negrilesei, Albă, Almaşii, cu uliţe fără ordine": Ab 14; „Neregulată, cu uliţe fără ordine": Ab 7, 12; „Neregulată, cu tendinţă de alungire pe două uliţe; există trei uliţe, două paralele şi una curbă": Ms 12; „Înainte aproape rotundă; azi, alungită, pe direcţia N-S, cu uliţe fără ordine, cu tendinţă de organizare azi": Ab 6; „Rotundă, cu uliţe fără ordine": Ab 11; „Rotundă, cu uliţe radiare, care pleacă din centrul satului": Hd 7; „Rotundă, cu uliţe fără ordine": Hd 10; „Rotundă, cu uliţe fără ordine; azi sunt două grupuri distincte de gospodării, două sate, Oprea şi Streza": Sb 4; „Sub formă de potcoavă, alungit": Cj 1; „Semicerc, cu uliţe fără ordine": Hd 11; „Îngrămădit, de formă ovală, cu uliţe întretăiate ca o cruce": Bv 6; „Îngrămădit, a avut 24 de gospodării înainte; cu două uliţe paralele; alungit, cu două părţi: Uliţa de Jos şi Uliţa de Sus": Cj 7; „Îngrămădit, neregulat ca formă, cu uliţe fără ordine": Hd 14, Ms 8, Sj 7; „Îngrămădit, în forma literei Y, cu uliţe radiare": Sb 12; „În formă de cruce, cu uliţe fără ordine": Ab 10; „Ca o stea cu patru coarne, cu uliţe fără ordine, întortocheate": Cj 3; „Vatra constituită după 1783 are formă dreptunghiulară dar în ansamblu vatra împreună cu casele risipite are formă neregulată [deci are un nucleu şi în rest este risipit]": BN 1; „Vatră dreptunghiulară, alungită la 1900, tot satul concentrat de-a lungul drumului; azi, uliţe fără ordine iar vatra, îngrămădită": BN 3; „Vatră spre dreptunghi, cu uliţe fără ordine": Ms 11; „Dreptunghi neregulat, cu uliţe radiare, plecate din centrul satului": Cj 18; „Trapez alungit, cu uliţe în formă de cruce şi unele fără ordine": Bv 11; „Spre triunghi neregulat, cu uliţe în formă de T unele şi altele fără ordine": Bv 14; „Adunat cu uliţe ordonate geometric, o parte întretăiate în formă de cruce, o parte radiale": Bv 4; „Sat adunat, cu uliţe fără ordine": Bv 15, Hd 6; „Adunat, poligon neregulat, cu uliţe fără ordine": Ms 4; „Adunat geometric, cu uliţe sub formă de cruce şi radiare": Sb 2.

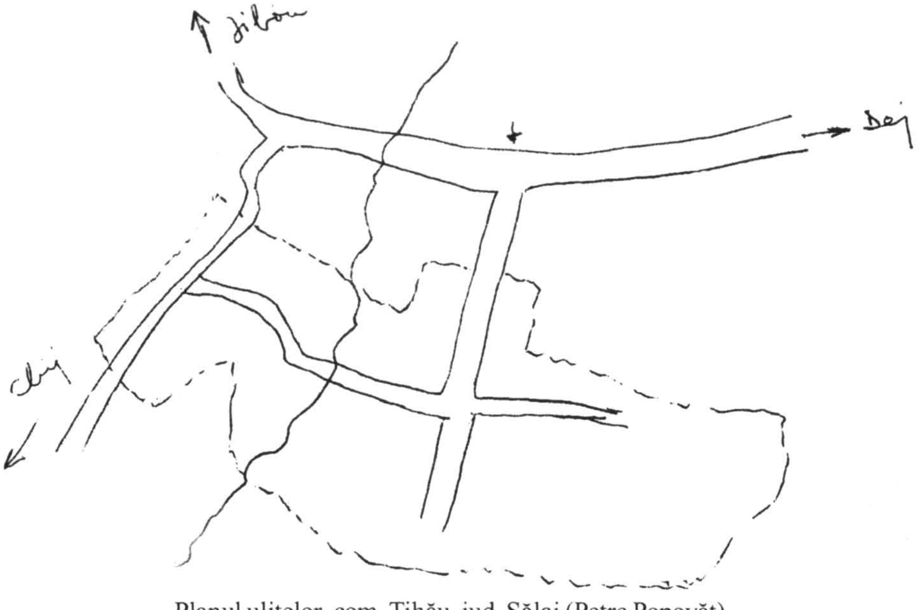

Planul uliţelor, com. Tihău, jud. Sălaj (Petre Popovăţ)

https://biblioteca-digitala.ro

TIP

Adunat îngrămădit: Ab 4, 6, 7, Bv 6, 10, 15, Cj 7 (sat Cutca), Cj 18, Cv 4, Hd 6, 10, Ms 8, 11, 17, Sj 7, Sb 1, 4, 12, 14; „Îngrămădit alungit": Bv 11, 13, 14 (de-a); „Îngrămădit alungit de-a lungul drumului: Sb 7, 8; „De-a lungul apei": Hd 14, Ms 4; „Azi, de-a lungul drumului şi apei": Hd 15; Azi: Hd 17, Ms 6; „Cu tendinţă de alungire pe două uliţe": Ms 12; „Tentacular de-a lungul apelor": Sb 1.

Adunat geometric: Ab 11, Bv 4, Hd 7, 11, Sb 2; „Un nucleu dreptunghiular şi restul, risipit": BN 1; „Azi": BN 3.

Alungit: Ab 20, BN 5, Cj 8, 11, Hd 5; „Azi, cu tendinţă de concentrare, alungire de-a lungul apei": Ab 2, 3; „Alungit, munţii coboară până în sat": Ab 12; „De-a lungul apei şi a drumului": Ab 13, Cj 2, 5, 7 (sat Sânmartin), 10, Cv 5 (azi), Hg 2, Hd 1; „Prin 1931 erau vreo 35 de case; alungit de-a lungul drumului şi al apelor, pe marginea văii, înconjurat de păduri, dealuri şi munţi": Ab 16; „Alungit de-a lungul apei, cu grupuri de gospodării": Ab 18; „La 1900": BN 3; „De-a lungul apei": BN 10, Cj 15, Cv 7, Hg 8, Ms 1, 3, Sj 5, 6, Sb 9; „Foarte alungit de-a lungul Someşului": Cj 17; „Adunat alungit": Bv 1; „Adunat alungit de-a lungul apei": Bv 16; „Alungit de-a lungul drumului": Bv 3, Cj 1 (ca o potcoavă), Hg 3, 6, Hd 4 (cu grupuri de gospodării), 12, 13, Sb 10; „Alungit de-a lungul pădurii, pe unde merge şi drumul": Bv 8; „De-a lungul apei şi a drumului (care merge pe lângă apă), cu tendinţă de tentacular": Bv 9; „Alungit de-a lungul apei şi a drumurilor, cu tendinţe de adunare": Bv 12,

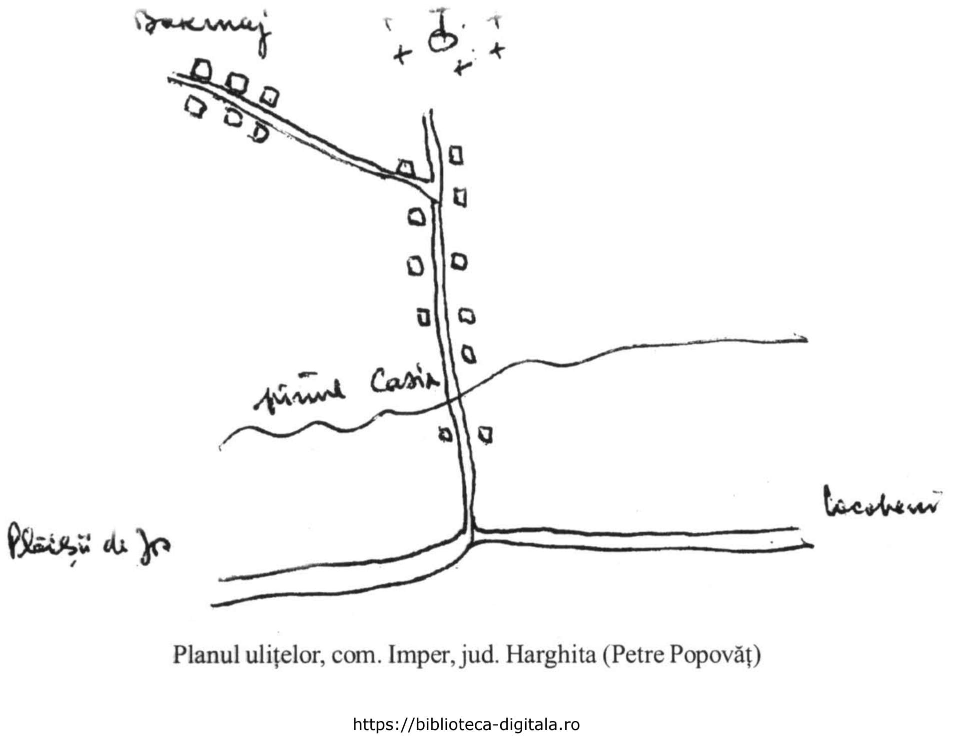

Planul uliţelor, com. Imper, jud. Harghita (Petre Popovăţ)

https://biblioteca-digitala.ro

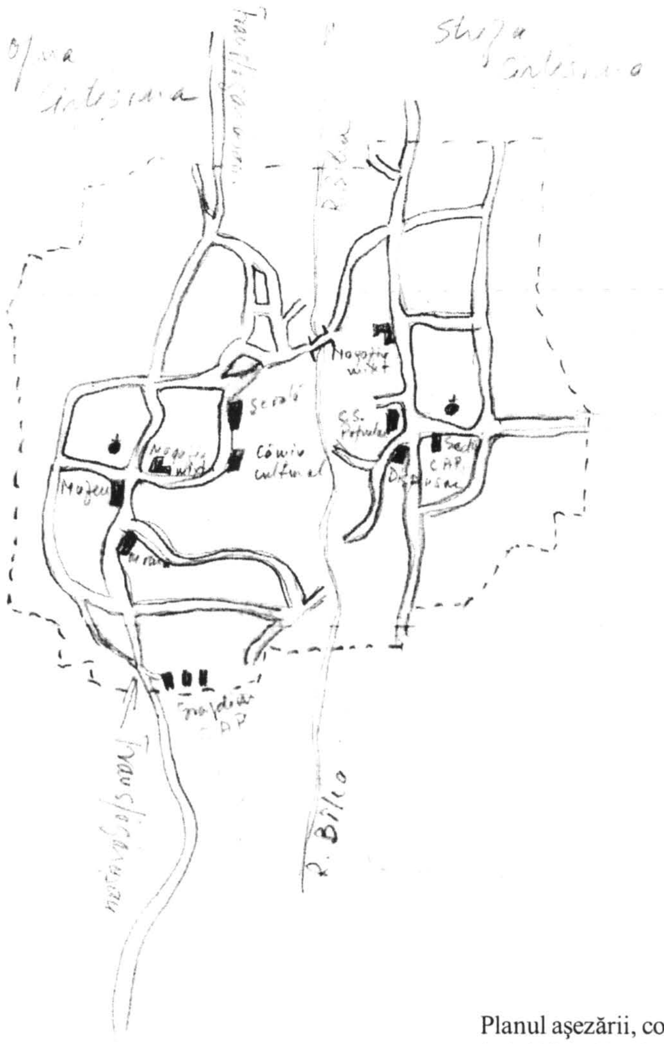

Planul aşezării, com. Cârtişoara, jud. Siibiu (Ştefan Palada)

Cv 3; „Alungit de-a lungul apei şi a drumului şi cu câteva grupuri de gospodării; azi, spre adunat": Cj 16; „Alungit de-a lungul drumului şi al apelor Tărlungul şi Râul Negru": Cv 2; „Uşor răsfirat": Sj 4.

Răsfirat: Ab 1, 2, 5, 8, 14, BN 2, 7, 9, Cj 4, Hd 2, Sj 9, 10 (azi), Sb 3 (înainte); „Alungit de-a lungul apei, dar şi cu gospodării răsfirate": BN 10, Ms 7; „Înainte; azi, tentacular, alungit pe văi, de-a lungul apelor": Bv 7; „De pe la 1880 până în prezent, răsfirat de-a lungul drumului": Cj 3; „Înainte": Cv 5, Hd 15, 17; „Azi şi alungit de-a lungul apelor": Cv 6; „De-a lungul apei, şi foarte alungit": Hg 1; „De-a lungul apei şi cu formă elipsoidală": Sj 3; „Rotund": Hg 4; „Spre pătrat": Hg 7; „Azi, cu tendinţă de adunare pe şosea, pe ape":

https://biblioteca-digitala.ro

Hd 13; „Cu formă neregulată": Hd 16; „Azi": Ms 5; „Alungit de-a lungul şoselei": Ms 10; „Alungit de-a lungul Văii dar cu câteva grupuri de case, aşezare răsfirată, cu grădini mari. Este în curs de dezafectare naturală, la 80 de familii sunt doar 15 copii în 4 clase": Ms 15; „Cu vatră extrem de neregulată": Ms 16; „Cu porţiuni alungite de-a lungul apei şi a drumului": Sj 8; „De-a lungul drumurilor": Sb 5.

Tentacular: „De-a lungul apelor": Ab 10, Hd 9, Ms 14; „De-a lungul drumurilor care merg spre Tigău, Arcadia, Sirioara": BN 4; „Tentacular de-a lungul drumurilor": BN 6, Cj 12, Cv 1, 8, Ms 2, Sj 1, 2, 3 (azi), Sb 6; „Tentacular, răsfirat de-alungul văilor (şi al celor fără apă)": Cj 6, 13; „Doar câteva case pe fiecare pârâu": Cv 5; „De-a lungul drumurilor şi a apelor": Sb 11; „Tentacular de-a lungul drmurilor": Sb 13.

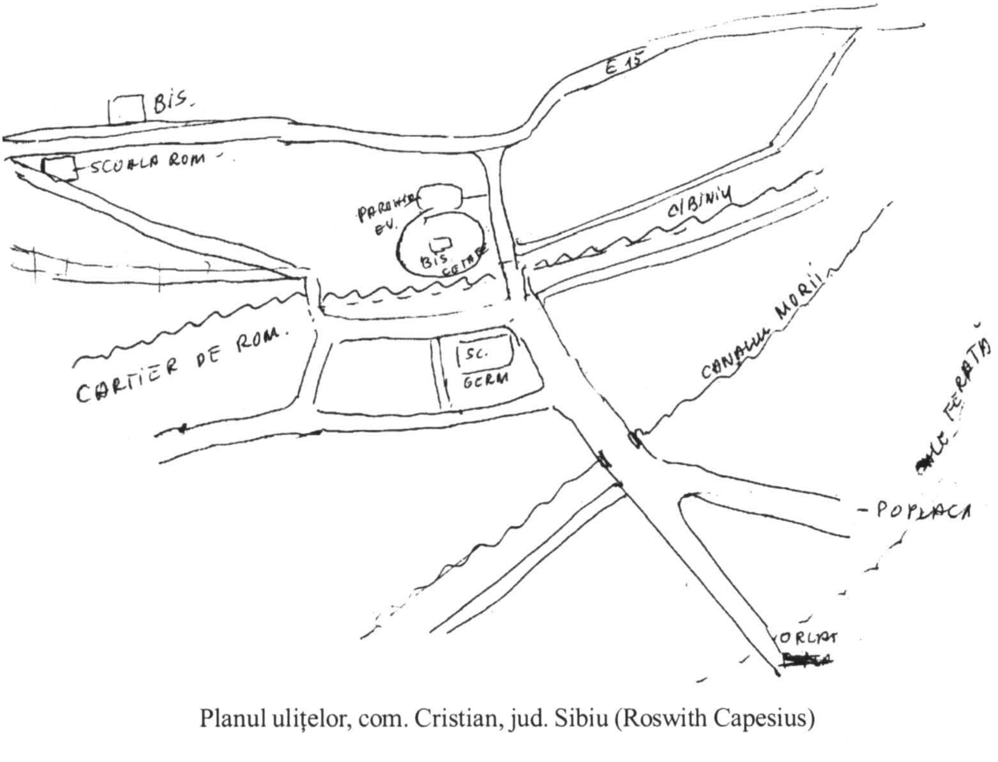

Planul uliţelor, com. Cristian, jud. Sibiu (Roswith Capesius)

Risipit: Ab 1, 2, 9, 15, 19, 21, Cj 9, 11, Hg 5, Hd 3, 8; „O parte, risipit": BN 1; „La 1900": Bv 7, 12, Cv 6, Ms 5, 9 (cu excepţia câtorva case din centru), Sj 10; „Până la 1880 satul era risipit în tot hotarul": Cj 3; „Până pe la 1900, risipit; azi, cu cătunele Văleni, 6-7 case şi Bărineni, 6-7 case, mai sus de sat, dar nu chiar pe deal; cătunul Costeşti deal, cu vreo 10 case": Hd 13.

https://biblioteca-digitala.ro

TOPONIME, FORME DE RELIEF

„Ape: Arieş cu afluenţii, Dealul şi Valea Arăzii (azi, Valea lui Horea)": Ab 1; „Ape: Valea Haneşului, a Babei, a Dumbrăvii; Vârfu Crucii, Guşeţi": Ab 2; „Ape: pârâul Valea Bucerdei, dealuri": Ab 3; „Ape: pâraie: Cergaiele Mare şi Mică, Valea Arborelui şi Valea Silimanului; zona deluroasă a Podişului Secaş": Ab 4; „Ape, pâraiele: Bolvăneşti, Cucuta, Valea Cerului, Curpeni, Dumbriţa; zona deluroasă la sud de Munţii Apuseni, în zona colinară la sud de Munţii Metalici, pe gresii calcaroase": Ab 5; „Ape: Valea Sărată cu afluenţii: Raiţa, Şipot, Valea Alacului, Valea Bisericii, Pârâul Mare, Pârâul Cutenii; dealuri": Ab 6; „Ape: Mureşul; Lunca Mureşului": Ab 7; „Ape: Valea Gâlzii, Gâldiţa; Munţii Capra, Muncelu, Drogu": Ab 8; „Tonea, pârâul Şcolii, al Tonii": Ab 9; „Ape: Valea Caselor, Arieşul": Ab 10; „Râul Târnava": Ab 11; „Ape: Valea Ocolişului, care izvorăşte din Muntele Mare": Ab 12; „Ape: râul Pianului; şes, deal, munte": Ab 13; „Ape: Valea Negrilesei, Albă, Almaşii, Stănişorii; dealuri": Av 14; „Dealuri, pâraie (aceleaşi ca în moşie, pentru că satul este de tip risipit): Ab 15; „Ape: Valea Rachişului cu afluenţii; satul este într-o depresiune la poalele munţilor Trascău": Ab 16; „Ape: Târnava Mică, Valea Satului, Valea Furcii, Valea Bălcaşului; satul este aşezat pe o terasă: Gruişor, dealul Balcaşului, Grand": Ab 18; „Ape: Valea Mărtinici, prin Mărtinic, Sebeş, prin Şugag, Valea Groşeştilor prin Şugag; zonă de munte": Ab 19; „Ape: Valea lui Lal, Zlătniţa, Valea Poienii, Valea Morilor, Ampoi": Ab 20; „Ape: Valea Arieşului, a Dragostei, a Zlatinii; pâraie: a lui Cocoş, a Şutului, Forcoşeşti; Munţii Bihor": Ab 21; „Ape: Bistriţa; munţi, dealuri": BN 1; „Şes şi deal; ape: Pârâul Borzii, Cireşoaiei, Sasudu, Valea Dicii": BN 2; „Lunca Văii Ilişua, dealuri": BN 3; „Deal şi şes; ape: Valea Mare; dealuri: Breabăn, Bungur, Fânaţele Mari, Fânaţele Mici, Măgura, Pumnezău, Sighetu Mare, Sighetu Mic, Slatina": BN 4; „Râul Ilva, văi": BN 5; „Lunca Luţului, pâraiele Căpâlna şi Mare, poalele dealurilor": BN 6; „Ape: Valea Lungă, Valea Rebrei, a Lazului, a Poienii, a lui Capătă, a Frasinului, a Lupului, pârâul Treheşului şi dealurile înconjurătoare": BN 7; „Pârâul Lechinţa şi mai este unul care seacă vara; deal şi văi": BN 7; „Ape: pâraie, râul Someşul Mare, sat aşezat pe vale": BN 10; „Ape: văi: Burjunu, Hotarului, Pietrii": Bv 1; „Ape: Berivoi, Racoviţa; lunca Berivoiului": Bv 2; „Râu: Târlung; podiş, şes": Bv 3; „Ape: Dumbrăviţa; şes": Bv 6; „Ape: Iazul Morii, Valea; Lunca Oltului": Bv 4; „Ape: văi: Bângălească şi Işani; dealuri, văi": Bv 7; „Ape: Izvoru; Depresiunea Bârsei": Bv 8; „Ape: Valea Şincii; dealuri": Bv 9; „Ape: Valea lui Ciocârlan; Podişul Transilvaniei, extremitatea sudică a Podişului Hârtibaciului": Bv 10; „Ape: Ucea Mare, Ucişoara, Richicioara; Racuiţa (merge până la Olt); şes, depresiune": Bv 11; „Ape: Buzău, Buzoiel; Podişul Transilvaniei, Depresiunea Buzaielor": Bv 12; „Deal": Bv 13; „Nu sunt ape în vatră": Bv 14; „Ape: Drăguşelul, Vâlcica; câmp": Bv 15; „Ape: Bâra, Râul Dejanului, Racoviţa, Valea Mechiei": Bv 16; „Ape: pârâul Cărbuneşti, Valea Mare, Valea Racii; vale şi deal": Cj 1; „Ape: Valea Olpretului, Valea Prunilor, Valea Rea; lunca pârâului Valea Olpretului": Cj 2; „Ape: Şipoţelul, numai când plouă; Dealurile Clujului": Cj 3; „Un pârâu foarte mic, fără nume; dealuri: Branişte, După Sat, Lăpiaş": Cj 4; „Ape: Valea Călaţii, Buteniţa; poale de deal": Cj 5; „Ape: Valea Măgojii, Valea Strâmbului; dealuri şi văi": Cj 6; „Ape: Valea (pârâul) satului; la Bojor, după Cruce, la Cruce, în Deal, la Fântâna Satului, la Grajduri, după Grădini, pe Groapă, la Gurete, Muncel, Pogorat, Schepetelul de Jos, Schepetelul de Sus, la Temeteu, pe Vale": Cj 7; „Ape: Luna, Vale; dealurile Someşului": Cj 8; „Ape: Şipotul Nicoreştilor, Şipotul din Sat, Valea Căpriorii, Valea Mânăstirii, Valea Racilor, Valea Ursului; dealuri": Cj 9; „Ape: Hâşdate; zonă

https://biblioteca-digitala.ro

de deal în Depresiunea Hăşdate": Cj 10; „Ape: Valea Răcătăului, Valea Someşului": Cj 11; „Ape: Pârâul Mărgăuţa; Someşul Cald, Valea Firii, Valea Răcadului, Valea Săcuieului, care formează Crişul Repede; Vârful Vlădesei, zonă de munţi şi dealuri, cu variaţii bruşte de teren, între 800-1900 m altitudine": Cj 12; „Ape: Valea Mociului; dealuri şi văi mici": Cj 13; „Ape: Hăşdate; dealuri: Ştiubeu, Râpă": Cj 15; „Ape: Someşul Rece; dealurile Clujului, la poalele Munţilor Apuseni şi Gilău": Cj 16; „Ape: pârâul Fundăturii, Valea Bogăţii; Hoştezele, pe Mol, pe Vale, peste Vale": Cj 17; „Ape: Arieş, pâraie: Codiciului, Valea Bolduţului, Valea Buţurului; şes": Cj 18; „Ape: Vale; dealuri": Cv 1; „Ape: Târlungul în mijlocul satului, se varsă în Râul Negru; Râul Negru izvorăşte din Munţii Breţcului şi se varsă în Olt; pârâul Dobârloiaşul; Depresiunea Ţara Bârsei, şes": Cv 2; „Ape: Lacul Lung, Lacul Rotund": Cv 3; „Ape: Breţcu, Racoş; Depresiunea Tg. Secuiesc înconjurată de Munţii Carpaţi; dealuri, văi, şes puţin": Cv 4; „Ape: Apa Mare, Pârâul Dobârlău, Valea Răchiţii; relief muntos, satul aşezat pe vale": Cv 5; „Ape: Nadu, cu afluenţii Ghergheloi şi Valea Călugărului; pârâul lui Crăciun; Podişul Transilvaniei": Cv 6; „Ape: Covasna, Horangaza, vale": Cv 7; „Ape: Mestecănişul, Zăbala, munte; câmpul Movila, IAS Patru Case, Gara Fierăstrău, Ghemeş, la Şălata, Dealul Lung, Fântâna Csekme, Fântâna Biszok, Fântâna Konya": Cv 8; „Ape: Bistricioara; dealuri şi văi": Hg 1; „Ape: Trotuş; munţi": Hg 2; „Pârâul Casin, vale între dealuri": Hg 3; „Ape: Valea, pârâul Fântânii; depresiune carpatică": Hg 4; „Ape: Pârâul Caracăul, al Florilor, Racu Mic, Racu Mare, Condoreni. satul find risipit, toponimele sunt comune vetrei şi hotarului": Hg 5; „Pâraie: Bistricioara, Borzoş, Hecioaiei; dealuri": Hg 6; „Ape: Vidacut": Hg 7; „Ape: pârâul Călnaci; vale": Hg 8; „Zonă de munte; pâraie: Bistrienilor, a lui Breţca, a lui Mihai, al Topilii": Hd 2; „Zonă de munte, altitudine 700-1000 m": Hd 3; „Ape: Jiul Românesc, Pârâul Strugului, Topliţa, Valea Paroşenilor; Dealul Hamzonilor, Dealul Topliţei, Lunca Satului": Hd 4; „Nu sunt ape în vatră; Dealul Cerbălului": Hd 5; „Ape: Valea cu Apă, Caracia, a Ciorenilor, Pojorâta, a Săulului, râul Surupişu": Hd 6; „Ape: Dobra; Lunca şi terasele Mureşului": Hd 7; „Ape: Carpeni, Racăş, Valea Dubii": Hd 9; „Valea râului Bărbat": Hd 10; „Lunca Sohodolului-Gostaia": Hd 11; „Ape: pâraie: a lui Bucur, a Feţii; zonă muntoasă: la Cărpeniş, Cioacă, Curmăturile, Faţa lui Bucur, Faţa Piscului, Glombăcene, Grunul Morii": Hd 12; „Ape: Grădiştea, Valea Mureş; Depresiunea Orăştiei": Hd 13; „Ape: Paroşul; Lunca Paroşului": Hd 14; „Ape: pârâul Romos; Podişul Transilvaniei, dealuri": Hd 15; „Ape: Valea Mărginei, Valea Stănijei; văi şi dealuri": Hd 16; „Ape: Ponor; depresiune montană": Hd 17; „Ape: Târnava; dealuri": Ms 1; „Ape: pâraiele Bunii, Cioncaşului, Grebenişului, Lechinţa, Popii, Valea Rece; deal: Suseni, Romineni, Joseni, Ungureni-parte nouă, adăugată cu maghiari": Ms 2; „Ape: Valea Beicii; vale şi deal": Ms 3; „Ape: Nirajului, Valea Mare, Valea Rogoazei": Ms 4; „Ape: pârâul Comlod, Bolboană - o baltă": Ms 5; „Pârâul Comlod": Ms 6; „Pârâul Satului": Ms 7; „Ape: râul Gurghiu, pâraiele Hodăcel şi Isticeu; Poalele Munţilor Gurghiului": Ms 8; „Ape: Idicel, Valea Cornii; dealuri": Ms 9; „Ape: Comlod": Ms 10; „Ape: Mureşul, Valea Luieriului; dealuri, văi": Ms 11; „Ape: Valea Fundăturii": Ms 12; „Ape: Pârâul de la Rât": Ms 13; „Ape: Mureşul; Lunca Mureşului, zonă de munte": Ms 14; „Ape: Valea; şes, deal": Ms 15; „Ape: Tăul Rău, Valea Fraţii": Ms 16; „Ape: Cuejdel, pâraie: Dracului, Niţului, Valea Poienii; vale": Ms 17; „Ape: pârâul Valea Hlube; marginea luncii Someşului şi poale de deal": Sj 1; „Ape: pâraiele Lunca, Mihăiasa, Valea Ragului; şes (fund de caldare)": Sj 2; „Ape: Valea Boianului, Valea cea Mare (sau Valea Cizerului), Valea Rupturii; deal, vale": Sj 3; „Ape: Valea Diusodorului (sau pârâul Chilioarei), o mică depresiune între dealuri": Sj 4; „Ape: Valea

https://biblioteca-digitala.ro

Iepei; vale, dealuri": Sj 5; „Ape: Valea Almaşului; dealuri": Sj 6; „Ape: văi: a Josanilor, a Mosieştilor, a Moşincăteştilor": Sj 7; „Ape: Văi: a Briscăneştilor, a Buticii, a Cornilor, a Drăgoşeştilor, Colisca (Meseşenii de Jos); dealuri, văi cu luncă îngustă": Sj 8; „Ape: Valea Strâmbii; vale, deal": Sj 9; „Ape: Mureşul; vale": Sj 10; „Ape: Hârtibaciul, o parte a pâraielor Bârgului şi Chelteorului; depresiune, limita sudică a Podişului Transilvaniei": Sb 1; „Ape: Biertan; bazinul Târnavei Mari": Sb 2; „Ape: Fizaşul, Podul Păucii, văi: a Hireanului, a Ţiganului, a Velţii": Sb 3; „Ape: Bilca, Valea Seacă; şes": Sb 4; „Ape: Cibinul (germ. Zabeng); luncă, şes": Sb 5; „Ape: Bistra, Ciban, Dobra, Frumoasa; munte": Sb 6; „Ape: Hârtibaci, Secaş; dealuri şi văi": Sb 7; „Apele trec pe la marginea grădinilor, nu în vatră; şes, deal": Sb 8; „Ape: Valea Caselor; deal": Sb 9; „Ape: pârâurile Oanăş, Valea Marcului, Valea Podului; lunca şi terasele Oltului": Sb 10; „Ape: Visa, Colba, Râpa, Pârâul Popii; Depresiunea Şeicii din culoarul Visa": Sb 11; „Ape: Tilişcuţa, Valea Mare, Valea Radului; dealuri şi munţi": Sb 12; „Ape: Valea Arinii, Valea Vlasinului; deal şi munte": Sb 13; „Ape: Râul Mare, Iazu": Sb 14.

SCHIMBĂRI DE VATRĂ

„Se spune că la început, mai demult, satul a fost pe Lunca Chiliei şi pe Pârăuţ": Ab 6; „Vatra a fost pe moşie înainte, între dealuri; se presupune că s-a mutat din cauza inundaţiilor". Ab 7; „Vatra, pe Runc; pe actuala vatră a fost cnezatul Chindeş iar vatra a fost coborâtă după desfiinţarea cnezatului". Ab 10; „Vatra a fost mutată din Măticuţa la confluenţa Târnavei cu Mureşul din cauza năvălirilor popoarelor migratoare. Se spune că la Măticuţa ar fi fost un oraş dacic. De aici pleca un drum roman, pe Valea Secaşului până la Târnava, la locul numit «a Podului»": Ab 11; „Partea românească din Luncă a fost mutată": Ab 18; „Primele gospodării au fost în Jidoştina": Ab 19; „Vatra a fost mutată. După înfiinţarea regimentului de grăniceri (1783) s-a desecat mlaştina care se întindea pe actuala vatră de sat, prin construirea a două canale de scurgere. S-au trasat două drumuri principale şi mai multe uliţe perpendiculare. Pământul vetrei s-a împărţit în «delniţe» egale şi apoi s-au tras la sorţi. Coborârea gospodăriilor [de pe munţi, dealuri, pe vatră] s-a făcut cu mare greutate (a durat aproximativ 100 de ani) şi nu s-a efectuat până la capăt. Odată coborâte, unele gospodării au urcat din nou. Astăzi se găsesc numeroase gospodării risipite în moşie": BN 1; „În antichitate, vatra veche a fost pe terasele I şi II; nu s-a mutat, s-a dezvoltat de-a lungul drumului Uriu - Tg, Lăpuş": BN 3; „Pe Poderei [a fost vatra veche]. A fost arsă de grupuri răzleţe de tătari. S-a coborât vatra pe Valea Lechinţei. Românii au fost alungaţi pe Valea Someşului superior (Sate pe Someş: Sângiorgiu Băi, Nepasul, Feldru). Când aveau saşii sărbători, românii le tăiau plugurile şi «teleguţele» (rotilele). Când aveau românii sărbători, la fel procedau şi saşii. Saşii au învins şi i-au alungat pe români pe Valea Someşului. Primăvara aduceau la ei numai câţi păstori le trebuiau; toamna erau obligaţi să plece în satele de munte": BN 4; „Vatra era în Arşiţa şi Secături. La înfiinţarea graniţei (1763-1770) s-a stabilit vatra satului aici. Cu mare greutate au fost mutate casele aici, unde era numai răchitiş, [teren] mlăştinos": BN 5; „Cea mai veche parte este la Monument": BN 9; „În Grâul Văcarului, în Câmpi şi pe actuala vatră de sat au fost case": Bv 4; „Vatra nu s-a mutat dar s-a mărit. Prima dată ar fi fost o biserică de lemn, pe Valea Bângălească; a fost şi cimitir. Pe la 1700 a fost o bisericuţă de lemn după care

https://biblioteca-digitala.ro

s-a construit una în stil brâncovenesc. A fost un preot, Bucur Bangălia hirotonisit în 1759, la Târgovişte (prin pasul Strunga se trece foarte uşor în Ţara Românească iar culoarul Moeciu – Bran era zonă neutră în timpul Imperiului Austro-Ungar). Probabil aici era şi schit. La 1789 s-a făcut o a doua biserică, tot de lemn – există o inscripţie pe clopot: preot Ioan Tişcă, hirotonisit în 1771 şi toate familiile de pe uliţa aceea se numeau Tişcă. S-a mutat de pe Dealul Tişcanilor mai jos. Actuala biserică din Moeciu de Sus este de la 1842": Bv 7; „Nu, dar se povesteşte că satul era mult mai mare înainte numai că a ars odată": Bv 13; „La 1700 satul era împrăştiat pe tot hotarul, prin pădure, pe pâraie; era pe Valea Boului, Cărbunare, pârâul Totii, pe Cumătra, din cauza năvălirilor tătare. [Apoi] în centrul satului au fost aduşi saşi. Pe la 1800 s-au făcut două uliţe: a Bisericii şi cea Nouă": Bv 14; „Cu secole în urmă, înainte de 1700, se zice că satul a fost în altă parte, spre sud, sud-est, peste dealuri, spre gara Boju, unde este Boju Mic; se zice că a fost pământul fetelor sărace din Budapesta; din sus de calea ferată, care ar fi fost pământ al unei grofoaie": Cj 3; „Satul a fost pe deal, la Bisericuţă; s-a mutat din cauza vântului sau se crede că satul vechi (oraşul) ar fi fost distrus de tătari": Cj 4; „Satul a fost Sub Faţă; s-au aşezat apoi în Josani şi s-au extins; biserica satului este de piatră, în Josani": Cj 5; „Nu, dar se pare că prima casă din Chiuieşti a fost pe Vârful Muncelului": Cj 6; „Satul Sânmartin a fost sub Ghergheleu": Cj 7; „Vetre vechi de sate au fost reperate pe cele două dealuri paralele, atât pe Faţă cât şi pe Dos; vetre vechi: la Bârc, pe Şanţ, la Dâmbul Crucii. S-au mutat în urma comasărilor": Cj 8; „Din Goronet s-a mutat pe actuala vatră; această mutare este consemnată istoric, prin 1340": Cj 12; „Vatra veche a fost în Sărcadea. S-au apropiat apoi de căile de comunicaţie": Cj 15; „Sus pe Cetate [s-au găsit] cărămizi, ceramică": Cj 16; „Vechea vatră a satului a fost aşezată cam la un km distanţă de actuala vatră, pe Valea Caselor, azi, Valea Cetăţelii, unde azi este teren arabil. Între timp, albia Someşului s-a mutat şi s-a mutat şi satul pe locul actual, dar mutarea s-a făcut înainte de 1400, pentru că biserica, ctitorită de Ştefan cel Mare (fosta Episcopie a Vadului) este aşezată în actuala vatră a satului": Cj 17; „Vechea vatră a satului a fost pe Valea Săcalăş. Satul s-a mutat pentru că pe aici trecea drumul spre Mociu. Pe Valea Săcalăşului erau condiţii bune, era ferit de vânt. Satul s-a mutat pe Arieş pentru că pe râu puteau trece lemne, de construcţie sau de foc. S-au strâns şi oamenii care stăteau la hodăi pe actuala vatră, deci tendinţă de concentrare. Se mai crede şi că s-au mutat din cauza invaziei tătarilor sau a ciumei": Cj 18; „Se spune că biserica românească şi satul, cu mult timp în urmă, ar fi fost pe Valea Dumbrăvii, cam la 1, 5 km distanţă de vatra actuală. Nu se ştie de ce s-a mutat, poate pentru că era locul deschis, mai mare; românii sunt aşezaţi pe marginea satului, că nu le-au dat voie să-şi facă locuinţele în centru. Aici, pe dealuri era mai aproape de pădure, să se poată refugia că le era frică să nu-i omoare noaptea ungurii": Cv 4; „Primele gospodării au fost în ţarina actuală iar pe vatra de azi era ţarină înainte": Hd 1; „Vechea vatră a fost pe Faţa Bulinesii, de unde s-a mutat pe vatra actuală": Hd 2; „Nu exista vatră de sat; nici azi, sat risipit": Hd 3; „Vechea vatră a fost la Topliţa, mai jos de vatra actuală. Nu se ştie când s-au mutat dar au făcut-o pentru că le-au ars casele": Hd 4; „La Gostaia erau colibaşi, Acolo aveau şi moară. De acolo au venit pe deal, unde aveau pământ pentru arătură": Hd 11; „Vatra a fost la Grădinile Dealului. Sus nu era apă, s-au tras la râu": Hd 15; „Nu s-a mutat, dar satul a fost ars, distrus complet la Revoluţia din 1848 şi a fost reclădit pe acelaşi loc": Ms 7; „În centru stăteau ungurii, care nu-i lăsau pe români să se adune de pe dealuri": Ms 9; „Se spune ca satul ar fi fost pe Susurduc, că a fost acolo pădure şi s-au tras oamenii, dar de foarte

https://biblioteca-digitala.ro

mult timp. Se pare ca din cauza ungurilor": Ms 11; „Vatra nu şi-a schimbat locul, dar la reforma agrară s-a dat pământ şi în Luncă şi astfel satul s-a extins": Ms 12; „Au fost pe platourile din lungul Văii Mureşului, numite de localnici «podiree». Acestea au fost vechi terase ale Mureşului": Ms 14; „Nu s-a mutat dar s-a extins spre Grochile şi spre Vale": Ms 15; „Vatra veche a fost pe Sărături şi se presupune că după retragerea Someşului pe actualul vad oamenii s-au apropiat de lunca Someşului": Sj 1; „Vatra veche a fost cam la 7 km, la locul numit Hornuriel; apoi s-a mutat la Dâmbul Popii, la un km şi treptat, s-a ajuns pe actuala vatră": Sj 7; „Nu, doar s-a extins şi pe alte văi şi pe coastele dealurilor": Sj 8; „Se pare că vatra veche a fost la Corbu": Sj 9; „La început vatra a fost pe platoul Lazul Cerului iar după năvălirea popoarelor migratoare s-a mutat la poalele Calea Dealului": Sj 10; „Se spune că înainte satul ar fi fost aşezat pe Şesul Morii, în hotar, cam la un km. de vatra actuală. Se pare că s-ar fi aşezat pe vatra actuală din cauza unor războaie. Satul, inițial răsfirat, s-a concentrat treptat în actuala vatră. Satul era mult redus înainte, dar după împroprietărirea de la 1920 s-a extins, deoarece oamenii au primit teren construibil din fosta moşie boierească": Sb 3; „S-a mutat din Valea Nedeiului pe actuala vatră; nu se ştie când": Sb 6; „Primele gospodării erau aşezate pe Gurețu, pe După Zid, Ulița Arsă. De aici s-u extins pe Calea Apoldului şi Singătinului, din punctul numit La Lături": Sb 7; „Cam acum 200 de ani vatra era la pârâul Roşcăi; şi acum sunt case acolo; satul s-a mărit şi s-au tras mai jos": Sb 8; „Nu, dar a fost extinsă, au coborât casele de pe deal mai spre vale, fără ca vatra să fie părăsită": Sb 10; „S-au produs mici deplasări ale vetrei": Sb 11; „Vatra s-a mutat de la 6-7 km, din Dealul Satului": Sb 12.

AMENAJĂRI

„S-au făcut plantații pe deal, ziduri pe lângă şosea, ca să se împiedice alunecările de teren": Ab 1; „Se săpa pe vale (se curăța), şi puneau lemne pe mal (dig), se plantau acăți": Ab 3; „Nu; dar construcția rambleului de cale ferată a oprit inundațiile": Ab 7; „Se îndiguia cu păduri contra inundațiilor. Au fost alunecări de teren, dar nu se putea să se ia măsuri": Ab 12; „Este «măiug» urcat sus pe scripete manual, ca să nu bage apa în curți": Ab 16; „Nu s-a făcut nimic, dar se mai aşezau casele cu spatele la vânt": Ab 19; „Plantații de sălcii, baraje de pomi pe Arieş, făcute contra inundării şi a alunecărilor de teren": Ab 21; „Nu sunt alunecări de teren; vatra satului este ferită de vânturi fiind aşezată pe văi": BN 1; „S-a îndiguit Valea Cireşoii": BN 2; „Au fost făcute lucrări de asanare pe timpul grofului". BN 4; „«Câsițe» (întăriri de mal) la Lunca Pietrii (din stejar) şi pe Valea Lazului, la pârâul Treheşului, lângă şcoală, la pârâul Văii şi plantări de «acăț» (salcâm), din 1936": BN 7; „Au fost multe inundații, se plantau sălcii, dar alte măsuri de protecție nu se pot lua, pentru că este teren argilos, mlaştini": Bv 1; „Pe la 1900 s-a făcut un dig": Bv 6; „În 1942 se aduceau brazi, formând diguri": Bv 7; „S-au plantat sălcii, de prin 1946 s-a făcut şi un canal": Bv 8; „Se plantau sălcii, tufe, mărăcini; se puneau pari cu pietre între ei, contra inundațiilor": Bv 9; „Arături la mijloc, pentru scurgerea apei": Bv 11; „Se mai plantau sălcii sau anini": Bv 12, Hd 13, 15; „Pârâul a fost zăgăzuit cu buşteni": Bv 13; „Contra vânturilor se făceau gardurile înalte": Bv 14; „S-a curățat Valea Mare; pe Pârâu s-au făcut două diguri": Cj 1; „Circa 100 de metri de dig din piatră în centrul satului, pe Valea Olpretului": Cj 2; „Azi s-a îndiguit o porțiune şi de

https://biblioteca-digitala.ro

vreo 15-20 de ani s-au plantat acăţi (salcâmi)": Cj 6; „Plantaţii de plop, salcâmi, răchită; în trecut erau păduri": Cj 7; „Recent s-au făcut plantaţii de brazi": Cj 9; „Plantaţii de salcâm la Dâmbul Ţarinii, Golumbăţ": Cj 12; „Plantaţii de răşinoase, făcute recent": Cj 13; „Pe un pat de nuiele se puneau bolovani mari, lipiţi de mal, un fel de diguri": Cj 16; „Plantări de acaţi (salcâmi) prin 1935-1936": Cj 17; „Arieşul a inundat. Au alunecat şi viile din hotar, pe teren pietros, în vatră. S-au făcut «cionci», îngrădituri de nuiele cu pari şi pietre, vârâte în saci": Cj 18; „În dreptul satului, Oltul a fost îndiguit": Cv 1; „Se mai plantau pomi; se ţinea cont de direcţia de bătaie a crivăţului la construirea caselor": Cv 5; „Au fost multe inundaţii; se mai făceau şanţuri, pentru dat drumul apei": Cv 6; „S-au făcut lucrări de diguire cu capre de lemn, «căsiţe» de lemn. Astăzi, diguri de zidărie şi beton": Hd 4; „S-au plantat pomi, salcâmi, la râpe, acum vreo 40 de ani (prin 1938)": Hd 5; „Plantaţii de salcâmi la pâraie": BN 9, Hd 6; „Plantaţii de salcâmi şi pruni, pentru consolidarea dealurilor": Hd 14; „Se făceau garduri de nuiele": Hd 16; „De vreo 5 ani s-a amenajat Valea": Ms 15; „Din 1949 s-au făcut plantaţii de salcâm şi molid pe râpe de către Ocolul silvic": Sj 3; „Făceau scuturi din nuiele pe pari": Sj 5; „Făceau diguri, «căşiţe» din nuiele": Sj 6; „Azi, plantaţii de salcâm": Sj 8; „Plantaţii de acaţi pe Cornu Dealului": Sb 3; „De mult, plantaţii de salcâm între pârâuri, care s-au replantat azi": Sb 7; „Plantaţii de sălcii": Sb 8.

SURSE DE APĂ

Apă curgătoare

Râu, pârâu: *În trecut*: Ab 10, BN 1, 2, Bv 1, 3, 9 (pârâu), 12, 16, Cj 15, 16, Cv 5, Hg 4, 5, Hd 4, 7, 9, 16, Ms 9, 17, Sb 2, 4; „Înainte, puţini, cei care locuiau pe lângă Valea Pianului; din această cauză aveau guşă": Ab 13; „Înainte; iarna se tăia burduf": Ab 18; „Din Arieş": Ab 21, Cj 18; „Din Tărlung, puţini, înainte": Cv 2; „Din Niraj": Ms 4; „Din Cibin": Sb 5; „Apa se lua de dimineaţă şi era foarte curată": Sb 9. *În trecut şi azi*: Ab 5, 8, 9, 11 (azi, rar), BN 7, Bv 7, Cv 8 (la munte), Hg 1, 6 (pâraie), Hd 1 (la munte), 3, 6, 12-14, 15 (rar, azi), 17 (rar, azi), Ms 14 (rar, azi), Sb 12 (puţin); „Când se lucrează la câmp": Ms 8; „Din vale, din apă curgătoare; din fântâni spun că e prea moale": Sj 7.

Izvor: *În trecut*: Cv 5; „Erau 5-6, cu pompă": Sb 1. *În trecut şi azi*: Ab 1, 5, 13 (la fânaţe), Bv 1 (în câmp), Cj 5, 6, 16, 17, Cv 3, 4, 6, 8, Hg 6, 8, Hd 3-6, 9, 10, 12, Ms 6, 8, 9, 13, 14, Sj 1, 3, 8; „Izvor captat, în câmp": Bv 9; „Apa este adusă, captată, pe ciuciur din 1904": Bv 10; „Pompă instalată": Bv 12; „Apa de izvor a fost şi este folosită la băut": Cj 12; „Izvor cu apă obişnuită şi izvor cu apă minerală": Hg 3; „În hotar": Hd 7; „Izvorul din Dos": Ms 3.

Termeni care desemnează variate amenajări de izvoare

Borducă: „Fântâniţă în pădure sau pe răzor [în moşia satului, izvor] la care se pune un trunchi scorburos pe unde curge apa": BN 3.

Broancă: „Izvor amenajat, pe hotar": Sb 3.

https://biblioteca-digitala.ro

Budoroni: Hd 6.
Buturoi: Ab 4, Ms 13, Sb 6; „Budunoi, termen local pentru şipot": Ms 6.

Cioroi: „La izvor e pus un jghiab de lemn, numit cioroi; şi azi": Sj 6.

Cişmea: *Azi*: Hd 11; „Pompă": Hd 15.

Ciuciuraş: Cv 7; „Ţuţuruş": Hd 10; „Ciuciur, întâi de lemn; apoi, din 1909, bazin de beton; şi azi": Sb 1.

Ciurgaua: *Azi, la fel*: „Izvor captat cu scoc de lemn": Cj 2; „Ciurgău, izvor amenajat": BN 9, Cj 7, 8 (ciurgău, turgău).

Fântână: *În trecut*: Ms 17, Sb 5, 7; „Fântâniţe din vale": Bv 11, 18; „Fântână cu «budie», izvor captat într-un trunchi scorburos": Sj 8. *În trecut şi azi*: Ab 2, 9-11, 13 (la câmp), 19, 20, BN 2, 5, 6, 10, Bv 2, Bv 7, 9, 13, 14, 15, Cj 2, 4, 8, 12, 15, Cv 4, Hg 2, 5, Hd 1-4, 6, 8, 11, 16, 17, Ms 2, 14, Sj 2, 5, 8-10, Sb 1, 2, 4, 6, 10, 12-14; „Fântâniţă, numai la câmp": Ab 16, BN 4; „În hotar": Bv 6; „Fântâniţă": Bv 16, Cv 1, 7, Hg 7.

Şipot: *În trecut:* Cj 3, Hd 17, Sj 8, Sb 2. *În trecut şi azi*: Ab 2, 4, 5, 7-9, 12 (şipot se cheamă jgheabul pe care curge apa), 15, 19, 20, BN 6 (pe hotare, în moşie), Cj 9 (şi azi), 10, Hd 15, Ms 7, Sb 3 (pe hotar), 10-14; „Şipoţel, şi azi": Bv 8; „Azi au adus şipote de pe Lepşa": Cj 1; „Termenul local «vizitie»; şi azi, nu sunt folosite surse de apă freatică": Cj 11; „La Valea Caprei": Hd 11; „Şipot în scorbură, lemn scobit pe care merge apa din izvor în «vălău» (vasul din care beau animalele la păşuni)": Hd 13; „«Sâp» de unde iau apă potabilă toţi locuitorii din centrul satului": Ms 15.

Ştiubei: Ab 1, 10, BN 4, Hg 4. *În trecut*: Hd 1. *În trecut şi azi*: Bv 12, Cj 4, 15, Cv 1, Hg 5, Hd 4; „Aici, groapă naturală unde se adună apa de izvor": BN 3; „În hotarul satului": Bv 4.

Ţârău: Ab 14, 21 (ţirău, şi azi); „La izvor se pune o ţeavă sau un scoc mic iar apa se scurge în «vălău»; amenajarea se cheamă ţârău": Ab 20.

Vălău: Ab 9, Hd 13; „«Valău» înseamnă aici jgheab la un izvor, pentru adăpatul vitelor": Sj 1.

Apă stătătoare

Lacuri: „Numai pentru spălat": Bv 7, 8, Cj 3, Cv 3, 5; „Înainte de 1900; astăzi este un lac din apă de ploaie": Sb 5.

Tău: Ms 2.

Baltă: „Pe hotar": Ms 8.

https://biblioteca-digitala.ro

Apă freatică

Fântână: *În trecut şi azi*: Ab 1-11, 12 (cu cumpănă, cu furcă, rudă, vadră de lemn), 13 (pietruită, cu cumpănă), 14-16, 18-20, BN 1, 2, 4-6, 10, Bv 1-4, 8-12, 15, 16, Cj 1, 2, 4, 5, 7, 10, 13, 16, 18, Cv 1-8, Hg 2-5, 7, 8, Hd 1, 3, 4, 6, 7, 9, 10, 11 (rar, azi), 13, 15, 17, Ms 1-4, 6-14, 16, 17, Sj 1-10, Sb 1-11, 13, 14; „Prima fântână din sat a fost săpată de echipele Şcolii Sociologice a lui D. Gusti; recent a mai fost săpată una": Ab 21; „Cu cumpănă sau cu cârlig, înainte; cu roată sau cu manivelă, cu o singură găleată, azi": BN 3; „Foarte puţine; au apărut de vreo 60-65 de ani (de pe 1915)": BN 7; „Cu cârlig şi cumpănă; azi s-au introdus şi pompe; avem apă bună": BN 9; „Cele mai multe fântâni aveau cumpănă; acum sunt cu roată şi pompă": Bv 6; „Cu găleata, bota sau cu doniţa". Bv 7; „Cele mai vechi, cu cumpănă, cu sul, cu lanţ": Bv 14; „Cu cârlig, şi azi la fel sunt": Cj 3; „Cu cumpănă sau cârlig, înainte; cu lanţ sau cârlig, azi": Cj 6; „Cu cumpănă, cu fus; şi azi": Cj 8; „Înainte se făcea groapa dreptunghiulară; azi fântânile se fac rotunde": Cj 9; „Înainte, fântâni cu cumpănă; azi mai sunt foarte puţine; majoritatea sunt de piatră, cu roată şi manivelă": Cj 17; „Cu sul, lanţ": Cv 5; „Înainte, cele mai multe erau cu cumpănă; azi, majoritatea sunt cu lanţ şi manivelă, cu roată sau sul": Hg 1; „Înainte erau puţine": Hd 2; „Apa din fântânile alimentate cu apă freatică este folosită numai pentru vite. Oamenii beau apă exclusiv de la izvoare": Hd 5; „Înainte era o singură fântână în tot satul, nefolosită; azi sunt mai multe": Hd 12; „Cu cumpănă sau cu roată": Hd 16; „Cu cârlig şi cumpănă, înainte; cu cârlig, şi cu scripeţi, azi": Ms 3; „Erau cam 20 de fântâni; şi azi": Ms 12; „Cu cumpănă": Ms 15; *Azi*: Hd 14, Sb 12; „Fântâni cu pompe": Sb 5.

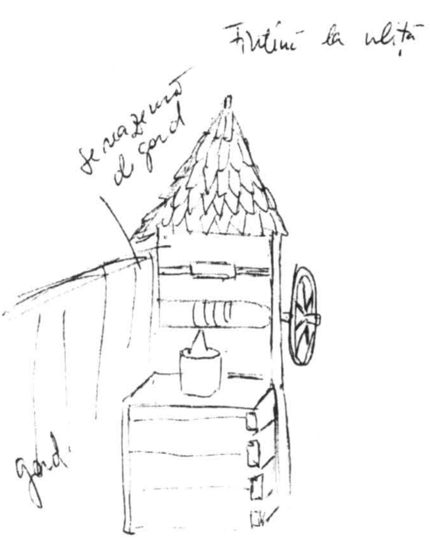

Fântână cu roată, com. Breţcu, jud. Covasna (Alina Ioana Ciobănel)

Cişmea: Azi": Sb 13.

Conductă de apă: *Azi*: Ab 6, 7 (înainte, direct de la şipot; azi, sursa rezervorului de apă canalizată este şipotul), 14 (care au izvoare în apropiere au apă băgată în casă), Cj 18, Sb 9, 13.

Altfel: „Apa freatică se foloseşte doar pentru utilităţi casnice, cum este spălatul; nu este potabilă": Cj 12; „Nu există fântâni cu apă freatică, doar izvoare": Hg 6.

ELEMENTE DE DEPISTARE A APEI FREATICE

Vegetaţie: Ab 2, 5, 10, 19, BN 6, Cj 4, 8, 11, 15, Hd 2, 10, Ms 14, Sj 9, Sb 2, 10; „Creşte pipirig, recuină": Ab 9; „Unde se găsea rogoz": Ab 15, Bv 12; „Rogoz, pipirig": BN 1, 2, 4, Ms 13, Sb 11; „Creştea pipirig": Cj 6, 9 (şi azi); „Iarbă lată şi verde, «nintă» şi pipirig": Cj 13; „Pipirig, salcie, răchită": Hd 4; „Pe timp de secetă se află puţină verdeaţă şi

acolo se sapă fântâna": Hd 5; „Iarbă mai lată": Hd 9; „Pipirig, papură": Hd 15; „Pipirig sau şişcă": Sj 7; „Pipirig şi poldean": Sb 6.

Felul pământului: Hd 14, Ms 6, 14, 16, Sb 2, 10; „Loc mai «moinos», mlăştinos": Ab 1, 2, 5, 10, 12 (apătos), 18, 19, BN 2, Cj 13, Hg 8, Hd 15, Ms 9 (moştină), 13, Sb 11; „Era mai ud terenul; pânza freatică la 8-9 m": Bv 1, 12 (la 8-13 m); „Unde e locul mai moale şi mai gârlos şi uneori, la întâmplare": Cj 10; „Pământ mai mlăştinos; pânza freatică este la 6-10 m adâncime": Cj 16; „După ploaie, stă umed pământul": Hd 17; „Locuri care se menţin umede chiar şi vara": Sj 4, 7, 9.

Configuraţia terenului: Ab 9, 19, BN 6, Cj 4, 8, 10, 15, Hg 7, 8, Hd 2, 6, 10, Ms 2, 11, Sb 2; „Se căutau locuri mai joase, pe unde a curs valea": Ab 12, Cj 3, 11; „Să fie mai şestinoi, adică mai şes": Hd 9.

Altfel: „Apa freatică este la suprafaţă. Dădea cu călcâiul opincii şi dacă ieşea apă, acolo făcea fântâna": Ab 8, Hg 3; „După direcţia izvoarelor sau a altor fântâni": Ab 11; „Există pânză freatică peste tot, la 5-12 m adâncime": Ab 13, Bv 6; „Primăvara, când plouă mult, ies izvoarele": Ab 14, 20; „Pânză freatică la 5-6 m adâncime": Ab 16; „Pânza freatică este în luncă, până la 1 m adâncime, în terasa a II-a până la 11-12 m şi în terasa a III-a la 4-8 m": BN 3; „Apa se găseşte foarte uşor": BN 7, 9, Bv 7, 8 (şi la 1 m), 10, 11, 15, 16, Cj 17 (apa freatică este la suprafaţă), Hg 1, 2, 4, Hd 3, Sb 4, 5, 12, 14; „Unde sunt broaşte": BN 10; „Pânza freatică, la 4-5 m adâncime": Bv 2, 14; „La întâmplare": Bv 3, 9, Cj 1, 5 (apa freatică la 9-10 m), 7 (apa freatică la 2-4 m), Cv 2 (apa freatică este la 4-5 m), 3, 4, 5 (la deal, la 12-15 m este apă; la vale, la 4-7 m), 6 (deşi pânza este la adâncime), Hd 13, Ms 3 (apa freatică, la 8 m), 4, 7, 8, 15, Sj 2, 3, 5, Sj 10, Sb 1, 9; „Unde apare apă": Cj 4, Hd 1 (izvor), Ms 1; „Satul este aşezat într-o zonă cu foarte multe izvoare": Cj 12; „Fântânarii, de aici sau din alte locuri, ştiau unde e bine să facă fântâni. Se orientau după fântânile vechi": Cj 18, Ms 17; „Dacă se dă întâmplător de apă când se sapă pentru alte scopuri sau, pur şi simplu, se sapă de probă": Hd 5; „Se ştia din bătrâni înainte": Hd 7; „Săpau până dădeau de nisip de Someş, alb şi curat. Este o pânză freatică la nivelul Someşului": Sj 1; „La nimereală, dar să fie locul potrivit, să nu încurce casa sau şura": Sj 6; „Se săpa la întâmplare şi când dădeai de pietriş curat însemna că nu trebuie să sape": Sb 8.

FOLOSIREA SURSEI DE APĂ

Individual: *În trecut şi azi*: Ab 2, 4-10, 12, 13, 16, 20, BN 2, 4-6, Bv 1, 2, 6, 8 (de dinainte de al II-lea Război Mondial), 9, 10, 13, 16, Cj 5, 9-11, Cv 2, 3, Hg 3, Hd 4, 6, 9, 16, Ms 4, 7-9, 11-13, 16 (rar), 17, Sj 1 (mai rar la 1900), 3, 5, 6, 8 (rar înainte), Sb 2, 3 (cele mai multe), 4, 5, 9; „Foarte rar, pentru că apa nu e potabilă, se foloseşte pentru vite": Hd 5; „Numai pentru vite are fiecare fântâna lui": Ms 15; *Azi*: Ab 2, 11, 18, Bv 4, 12 (majoritatea), 15, Cj 3, 4, 7, 8, 15, 16 (majoritatea), 17, Cv 1, 4, 6-8, Hg 1, 7, 8, Hd 1, 7, 10, 14, 15 (cele mai multe), 17. Ms 1-3, 14, Sj 2, 7 (foarte rar), 10, Sb 8, 11, 12, 14; „Aproape fiecare om are fântână dar sunt doar 5-6 fântâni cu apă bună": Cj 1; „La cişmelele din curte": Hd 11.

https://biblioteca-digitala.ro

Pe grupe de gospodării: *În trecut și azi*: Ab 1, 2, 4-6, 8-10, 11, 18, BN 6, 8, 12, Bv 15, Cj 3, Cv 1, 7, 8, Hg 1, 8, 10, Ms 13, Sj 2, 3 (rar), Sb 4, 8; „Erau numai trei fântâni de stradă": Cv 3; „Fântâni, la Stănuț, la Lixandru, la Pătru lu' Aproi": Hd 15; *Azi, la fel*: Ab 13 (sunt cca. 13 fântâni pentru cei din jurul lor), 14, 15, 19, 20, 21, BN 1-3, 5, 10, Bv 1, 3, 4 (rar, azi), 7, 9, 11, 16, Cj 1, 2, 4-10, 12, 13, 15-18, Cv 5, 6, Hg 4, 5, 7, Hd 1-4, 6-8, 16, 17, Ms 1-4, 6, 8, 14, 16, 17, Sj 3, 7, 8 (rar azi), 10, Sb 1 (azi sunt 3-4 familii cu apă curentă), 2, 6, 9-14; „Sunt patru fântâni mari pentru stingerea incendiilor": BN 4; „Sunt foarte puține fântâni folosite pe grupuri de case": BN 7; „Toată lumea învecinată; la fiecare capăt de sat este apă bună": BN 9; „Sunt mai multe fântâni cu apă bună": Bv 14, Sj 1; „Cele mai multe fântâni sunt comune (7-8 familii fac în comun o fântână, în drum, mai adesea la o răspântie": Cv 4; „Cea potabilă": Hd 5; „Gospodăriile din partea stângă au apă sălcie, cele din partea dreaptă, apă bună": Hd 13; „În câteva cazuri, când apa din fântână e bună de băut": Ms 15; „Înainte erau și câte 30 de familii la o fântână; azi, mai puține": Sj 9; „În sat, 12-13 fântâni făcute de grupul de gospodării care le folosea": Sb 7; *Azi*: „Foarte puține fântâni": Ms 10.

O sursă comună întregului sat sau unei mari părți: *În trecut*: „La fântâna din Vale": Hd 11. *În trecut și azi*: Ab 14, 21 (râul), Bv 10, 11 (canalizare, azi), Cj 2 (canalizare de la izvor), 7, Hg 7, Hd 6 (râul), Sb 10, 12; „Mai puțin": Ab 2; „Cea de pe Valea Largă": Bv 8; „De la Șipoțel ia tot satul apă pentru fasole": Cj 3; „Când era izvorul, toți din Josani luau apă de la izvor": Cj 5; „Canalizarea, azi, dar este și o fântână la Moară, Raișug": Cj 18; „Fântâna lui Drăghici": Hd 13; „Sursa principală de apă a locuitorilor din Paroș, ca de altfel și a satelor din jur a fost râul Paroș. Apa, cu conținut sărac in iod, a făcut să prolifereze gușa endemică, cu deformări monstruoase": Hd 14; „De la Izvorul din Dos": Ms 3; „Și azi, aproape tot satul se aprovizionează de la Fântâna a Bună, este o fântână cu cumpănă": Ms 5; „Majoritatea beau apă de la Fântâna de bent": Ms 10; „Sâpul, izvor amenajat": Ms 15; „În sat există o singură fântână cu apă foarte bună, folosită și de Archid, satul vecin, Fântâna din Rât. Celelalte fântâni sunt folosite ca apă de gătit, pentru adăpat animalele, pentru trebuințe gospodărești etc": Sj 4.

Altfel: „Se bea apă exclusiv de la izvoare": Hg 6.

OBICEIURI

„Se găsea locul cu nuielușa de salcie: unde tremura, acolo se săpa. Se făcea slujbă religioasă după săpare": Ab 3; „Veneau oameni din alte sate cu nuia de salcie în formă de Y și stabileau locul de fântână după tremuratul nuielii": Ab 18, Bv 4 (se lăsa nuiaua în jos); „Era unul Chiș care recunoștea locul cu ajutorul unei nuiele de salcă": Ab 6; „[Povestește informatorul] am auzit de la un ungur ca punea seara blide cu gura în jos. Sub care găsea sudoare mai multă, săpa pentru fântână": Cv 6; „Se scotea o sălcuță din rădăcină. Moșul meu o ținea de tulpină cu mâinile, aproape de rădăcină. mergea cu ea ținând-o vertical, cu ochii închiși. Unde simțea că se apleacă salcia, acolo săpa. Sigur găsea apă": Hg 7; „Se căuta izvorul cu o nuia bifurcată ale cărei capete se prindeau între degete. În punctul unde era izvor, nuiaua se ridica în sus": Sj 8; „Se umbla cu o nuia și se spunea că unde se îndoia, acolo se găsea apă": Sb 7, 10; „Se sfințește fântâna după săpare": Ab 1, 11, 15, 21, Bv 12, Cv 8, Hd 1, 3, 7, 17, Sb 6; „Vine popa

https://biblioteca-digitala.ro

şi face sfeştanie, o sfinţea după care se face o ţâră de pomană, cu cei care au săpat, preotul, cantorul şi vecinii": Ab 5; „Care era mai credincios făcea câte o sfeştanie; se făcea un adălmaş; azi nu se mai face": Ab 6; „Se făcea sfeştanie la începutul lucrului şi la terminarea fântânii. Se mai punea câte o cruce, icoană": Ab 9; „Se făcea sfinţirea fântânii; se dădea şi o masă cu băutură": Ab 13, Cv 4, Hg 4 (şi azi), Ms 12 (feştanie, şi azi); „Se boteza la Bobotează": Ab 16; „Se făcea clacă pentru construirea fântânii": BN 2, 4, Bv 1; „Azi, de vreo 10 ani, cruce la fântână": BN 3; „Se punea cruce de lemn în fundul fântânii, peste care se clădeau bolovanii": Bv 3; „La terminarea fântânii se bea un adălmaş. Săpatul fântânii se face de către fiecare, cu vecini şi neamuri; numai pentru căptuşirea cu piatră se recurge la un zidar": Bv 6; „După ce era fântâna gata, se făcea sfeştanie; se făcea pomană la fântână, cu cei din jur, care au lucrat": Bv 8, Hd 10; „Care voia, erau mai credincioşi, chemau preotul să sfinţească locul şi la început şi la sfârşit. Fântâna era săpată de oameni care ştiau anume, erau plătiţi. Nu toată lumea ştia să sape o fântână. O zideau cu un rând de piatră; acum se face cu două rânduri": Bv 11; „Se da uneori de pomană când se făcea o fântână. La Sângeorgiu, băieţii prindeau fetele pe la fântână şi le udau, ca să dea oile lapte": Cj 3; „Se făcea o cinste la terminarea fântânii, celor care o săpau": Cj 4, 8, Ms 15, Sb 1; „Se face clacă la săpat. mai rar, care era mai credincios, sfinţea apa": Cj 5; „La terminare se făcea o masă, dar numai la casă se făcea sfinţire la terminare": Cj 7, 15, Sj 1; „La fundul fântânii se punea cruce de lemn. [Se crede că] apa iese doar dacă fântâna este săpată de un om integru fizic; dacă îi lipseşte un deget, apa nu iese": Cj 9; „Mai demult, cei care erau proprietarii izvoarelor cu apă foarte bună, cereau celor care luau apă, câte o zi de lucru pe an de familie, ca să poată folosi apa; azi, nu se mai păstrează obiceiul": Cj 12; „După ce se face o fântână, se pune sare pe fundul ei, ca să apară izvoarele mai repede. Este o zonă săracă în izvoare": Cj 13; „Primul care bea apă trebuia să fie cel mai puternic bărbat din familie. Se punea o cruce de lemn de plop sau de arin pe fundul fântânii": Cj 18; „Pe fundul fântânii se punea o cruce de arin. Dacă se făcea masă la terminare, se invitau rude, prieteni, vecini": Cv 3; „Se sfinţea, când dădeau de apă; se punea în fundul fântânii un lemn în formă de cruce, înainte, azi nu; se făcea clacă la lucratul fântânii, cu vecini, rude": Cv 5; „Se sfinţea fântâna şi s-au făcut două fântâni pentru morţi": Cv 6; „Se sfinţea fântâna la terminarea construcţiei. Se bagă un bolovan de sare": Cv 7; „Se da de pomană o găină. Se sfinţea": Hg 7; „Se sfinţea fântâna nou construită; se da de pomană din fântâna nouă": Hd 2, Sb 10; „Fântâna din Vale [care era sursă de apă pentru întreg satul] se sfinţea în fiecare an": Hd 11; „Se sfinţeşte fântâna şi se pune cruce": Hd 13; „Se face clacă la săpare şi se dă o masă celor care au săpat": Ms 3; „Nu strict legate de fântână, ci de apa potabilă. Astfel, când era hora mare a tineretului, veneau femei şi aduceau pomană de apă jucătorilor; după mort se căra apă tot de la fântână, în ulcele noi, tot la horă; se căra o zi întreagă": Ms 5; „Se făcea pomană de apă": Ms 6, 16; „Înainte nu erau meşteri fântânari, se făcea clacă; azi, sunt; se făcea, la sfârşit, masă cu cei care au lucrat la fântână": Sj 3; „În fântână puneau un bulgăre de sare, var nestins. Se făcea aldămaşul cu meşterii": Sj 8; „Se smulgea sasău şi se băga între pietre ca să înfrunzească. Se făcea slujbă religioasă. Se «molătea» lumea (se dădea de pomană)": Sj 9; „Se sfinţeşte fântâna": Sb 2; „Se căuta cu o «joardă» de salcie; după ce se săpa fântâna, se punea o cruce în fundul fântânii; şi azi": Sb 3; „[Se credea că există] femeia fântânilor cu care se speriau copii": Sb 5; „Se făcea slujbă la fântână la terminare şi se punau cruci de fag, stejar în fundul fântânii, când dădeau de apă": Sb 8; „Maiştrii fântânari foloseau o răchită îndoită, care arăta direcţia izvorului. Veneau fântânari din Boarta, Ruşi şi Lunca": Sb 11.

https://biblioteca-digitala.ro

LOCUITORI. GENEALOGIE. AŞEZARE

NUMĂR DE LOCUITORI

„2986 total comună, din care 521 Albac": Ab 1; „1271": Ab 2; „1393": Ab 3; „1190": Ab 4; „127": Ab 5; „3250": Ab 6; „750": Ab 7; „172": Ab 8; „Loman: 579; Pleşi: 262, Tonea: 438": Ab 9; „868": Ab 10; „2776": Ab 11; „Ocoliş: 710; Runc: 280; Lunca Largă: 240; Vidoliu: 320": Ab 12; „1925": Ab 13; „175": Ab 14; „680": Ab 15; „3300, total comună": Ab 16; „1509": Ab 18; „4050 total comună": Ab 19; „Cca 800": Ab 20; „308": Ab 21; „4450": BN 1; „3810, total comună, 1508 în sat: 596 români, 984 maghiari": BN 2; „6458, total comună, din care 1668, Căianul Mic": BN 3; „2837": BN 4; „1800": BN 5; „1528": BN 6; „2850": BN 7; „1053": BN 9; „2800": Bv 1; „1211": Bv 2; „474": Bv 3; „1002": Bv 4; „1340": Bv 6; „Moeciu de Jos: 2298; Moeciu de Sus: 909; Cheia: 554; Drumu' Carului: 220; Măgura: 819; Peştera: 976": Bv 7; „33919": Bv 8; „1400": Bv 9; „2575 total comună; Cincu: 2049; Toarcla: 526": Bv 10; „1227": Bv 11; „3300, total comună; Acriş: 1020; Buzăel: 480; Dâlghiu: 130; Vama Buzăului: 1670": Bv 12; „Peste 430": Bv 13; „5380, total comună, din care 3780 la Dumbrăviţa şi 1600 la Vlădeni": Bv 14; „1750": Bv 15; „1112 în total din care 1066 stabili": Cj 1; „970": Cj 2; „Boju: 1141; Cojocna: 3645; Cara: 1111; Iuriu: 823; Boju Mic: 203; Straja: 298; Mosişti: 68; Huciu: 108": Cj 3; „2160": Cj 4; „687": Cj 5; „2100": Cj 6; „749 satul Cutca şi 445 satul Sânmartin": Cj 7; „1424": Cj 8; „2613": Cj 9; „995": Cj 10; „1675": Cj 11; „Între 800-900": Cj 12; „2017": Cj 13; „1080": Cj 15; „8372, total comună": Cj 16; „7002: Cj 17; „6450": Cj 18; „580": Cv 1; „2159, total comună, din care 1375 Chichiş şi 784 Băcel": Cv 2; „1763": Cv 3; „3250": Cv 4; „2470, total comună; Dobârlău: 1085; Mărcuş: 470; Valea Dobârlău: 383; Lunca Mărcuş: 526": Cv 5; „4894, total comună; Barcani: 2183; Lădăuţi: 776; Valea Mare: 1229; Sarmaş: 706": Cv 6; „3568": Cv 8; „933 Corbu, 821 Capu Corbului, la recensământul din 1976": Hg 1; „3514, total comună; în cătunul Dobai sunt 30 de familii, toţi români": Hg 3; „1464": Hg 4; „188": Hg 7; „1800": Hg 8; „230": Hd 2; „În 1930: 2435; în 1956: 165; în 1960: 351; în 1972: 156": Hd 3; „1566": Hd 4; „347": Hd 5; „1132": Hd 6; „1738": Hd 7; „326": Hd 8; „1566": Hd 9; „854": Hd 11; „6852": Hd 12; „Orăştioara de Sus: 687; Bucium: 415; Costeşti: 639; Costeşti de Sus: 106; Grădiştea de Munte: 275; Ludeştii de Jos: 435; Ludeştii de Sus: 94; Ocolişul Mic: 549": Hd 13; „512": Hd 14; „Romos: 1418; Vaidei: 1062; Romoşel: 1000; Ciungu: 95; Pischinţ: 288": Hd 15; „773": Hd 16; „3132": Ms 2; „391": Ms 3; „284": Ms 4; „1100": Ms 5; „950-960": Ms 6; „2773": Ms 8; „908": Ms 9; „150": Ms 10; „1013": Ms 11; „Cam 480-500": Ms 12; „681": Ms 13; „1156": Ms 14; „296": Ms 15; „4670": Ms 16; „1050": Sj 1; „843": Sj 3; „1033": Sj 4; „1565": Sj 7; „1367": Sj 8; „2940, total; 1964 Alţâna; 496 Beneşti; 480 Ghijasa de Sus": Sb 1; „3940, total comună; 2200, Biertan": Sb 2; „2340": Sb 3; „1310": Sb 4; „4960 (1914 români, 2625 germani, 14 maghiari, 7 ţigani)": Sb 5; „4614": Sb 6; „1026": Sb 7; „5630, total comună; 2227: Şelimbăr: 720: Bungard; 840: Mohu; 1843: Veştem": Sb 8; „6248": Sb 9; „966": Sb 10; „6800, total comună": Sb 11; „1590": Sb 12; „3910": Sb 13; „5976": Sb 14.

https://biblioteca-digitala.ro

NUMĂR DE GOSPODĂRII

„122; 765 total comună": Ab 1; „336": Ab 2; „510": Ab 3; „285": Ab 4; „39": Ab 5; „877": Ab 6; „205": Ab 7; „Loman: 236; Tonea: 143, Pleşi: 105": Ab 9; „260": Ab 10; „681": Ab 11; „67": Ab 14; „273": Ab 15; „46 în Rachiş, 338 în Mirăslău, 226 în satul Lepedea, 279 în Decea, 157 în Cicău, 91 în Ormeniş": Ab 16; „444": Ab 18; „834, total comună": Ab 19; „Cca 200 de case": Ab 20; „76": Ab 21; „1113": BN 1; „450": BN 2; „680": BN 4; „495": BN 5; „395": BN 6; „650": BN 7; „305": BN 9; „300": Bv 2; „116": Bv 3; „409": Bv 6; „Moeciu de Jos: 613; Cheia: 106; Drumu' Carului: 60; Măgura: 164: Moeciu de Sus: 250; Peştera: 203": Bv 7; „450": Bv 9; „265": Bv 11; „Acriş: 222; Buzăel: 140; Dâlghiu: 34; Vama Buzăului: 911": Bv 12; „320": Cj 1; „289": Cj 2; „Boju: 303; Cojocna: 1079; Cara: 346; Boju Mic: 54; Huciu: 28; Straja: 68; Mosişti: 68": Cj 3; „700": Cj 4; „257": Cj 5; „207 satul Cutca şi 188 satul Sânmartin": Cj 7; „501": Cj 8; „706": Cj 9; „301": Cj 10; „435": Cj 11; „317": Cj 12; „585": Cj 13; „301": Cj 15; „1957, total comună": Cj 16; „203": Cj 17; „1489": Cj 18; „216": Cv 1; „750, total comună, din care 473 Chichiş şi 277 Băcel": Cv 2; „697": Cv 3; „9262": Cv 4; „1335, total comună; Barcani: 597; Lădăuţi: 198; Valea Mare: 356; Sarmaş: 184": Cv 6; „1155": Cv 8; „4442": Hg 1; „55": Hg 2; „250, total comună": Hg 3; „532": Hg 4; „146": Hg 5; „85": Hg 7; „820": Hg 8; „85": Hd 2; „251": Hd 4; „85": Hd 5; „295": Hd 6; „562": Hd 7; „70": Hd 8; „499": Hd 9; „281": Hd 11; „115": Hd 12; „116": Hd 14; „179": Hd 16; „1058": Ms 2; „123 locuinţe": Ms 3; „112": Ms 4; „244": Ms 5; „231": Ms 6; „756": Ms 8; „270": Ms 9; „49-50": Ms 10; „306": Ms 11; „160": Ms 12; „238": Ms 13; „111": Ms 15; „278": Sj 1; „830": Sj 3; „294": Sj 4; „420": Sj 7; „512": Sj 8; „1200, total comună": Sb 2; „618": Sb 3; „486": Sb 4; „1445": Sb 5; „1144": Sb 6; „480": Sb 7; „1862": Sb 9; „263": Sb 10; „1788, total comună": Sb 11; „560": Sb 12; „1263": Sb 13; „1758": Sb 14.

NUMĂR DE FAMILII

„122; 830, total comună": Ab 1; „336": Ab 2; „579": Ab 3; „318": Ab 4; „39": Ab 5; „877": Ab 6; „205": Ab 7; „Ocoliş: 260; Runc: 90; Lunca Largă: 70; Vidoliu: 120": Ab 12; „520": Ab 13; „67": Ab 14; „285": Ab 15; „834, total comună": Ab 19; „Cca 300 de familii": Ab 20; „76": Ab 21; „1800": BN 1; „537": BN 2; „1596, total comună, din care 419, Căianul Mic": BN 3; „680": BN 4; „510": BN 5; „402": BN 6; „650": BN 7; „337": BN 9; „905": Bv 1; „125": Bv 3; „4052": Bv 4; „403": Bv 6; „873, total comună; Cincu: 697; Toarcla: 176": Bv 10; „319": Bv 11; „1265 la Dumbrăviţa şi 383 la Vlădeni": Bv 14; „629": Bv 15; „320". Cj 1; „289": Cj 2; „750": Cj 4; „264": Cj 5; „630": Cj 6; „204 satul Cutca şi 188 satul Sânmartin": Cj 7; „550": Cj 8; „820": Cj 9; „301": Cj 10; „441": Cj 11; „317": Cj 12; „585": Cj 3; „372": Cj 15; „194": Cj 17; „1860": Cj 18; „240": Cv 1; „1420": Cv 4; „Dobârlău: 288; Mărcuş: 142; Valea Dobârlău: 116; Lunca Mărcuş: 142": Cv 5; „1235": Cv 8; „444": Hg 1; „55": Hg 2; „250, total comună": Hg 3; „612": Hg 4; „86": Hg 7; „85": Hd 2; „103": Hd 5; „317": Hd 6; „620": Hd 7; „76": Hd 8; „162": Hd 10; „250": Hd 11; „126": Hd 12; „Orăştioara de Sus: 173; Bucium: 109; Costeşti: 138; Costeşti de Sus: 25; Grădiştea de Munte: 41; Ludeştii de Jos: 113; Ludeştii de Sus: 25; Ocolişul Mic: 132". Hd 13; „116": Hd 14; „Romos: 425; Videi: 472; Romoşel: 288; Ciungu: 62; Pischinţ: 118": Hd 15; „210": Hd 16; „117": Ms 3; „113":

https://biblioteca-digitala.ro

Ms 4; „244": Ms 5; „231": Ms 6; „651": Ms 8; „289": Ms 9; „49-50": Ms 10; „306": Ms 11; „238": Ms 13; „355": Ms 14; „116": Ms 15; „273": Sj 1; „843": Sj 3; „294": Sj 4; „465": Sj 7; „512": Sj 8; „1200, total comună": Sb 2; „645": Sb 3; „486": Sb 4; „1444": Sb 5; „1180": Sb 6; „480": Sb 7; „1741, total comună; 633: Şelimbăr; 245: Bungard; 291 Mohu; 572: Veştem": Sb 8; „1862": Sb 9; „300": Sb 10; „613": Sb 12; „1324": Sb 13; „1861": Sb 14.

ORIGINEA LOCUITORILOR

„Localnici": Ab 2, 8, 10-15, 18, 21, BN 2-4, 6, 7 (de prin văile din împrejurimi), Bv 2-4, 13, 15, 16, Cj 1, 2, 4, 6-8, 11-13, 15-18, Cv 1, 2, 7, 8, Hg 6, Hd 1, 4-7, 9-12, 16, Ms 1-3, 7-9, 11, 13, 14, 17, Sj 2, 5, 6, 9, 10, Sb 6, 9-14; „Din Bihor, Urs Ilie, după legendă, dar ei se consideră localnici": Ab 1; „Unele neamuri sunt din Intregalde; ceilalţi sunt localnici": Ab 3; „Bătrânii spuneau că primii locuitori au venit de la munte (Muntean), de la pădure (Pădurean), precis nu se ştie însă": Ab 4; „Se spune că au fost fugari iobagi sau că sunt urmaşii iobagilor împroprietăriţi": Ab 5; „Din venituri": Ab 6; „De pe timpul refugierii din calea barbarilor, de atunci au rămas oameni semănaţi pe aici": Ab 9; „Au venit din munţi": Ab 16; „Se crede că au venit din Ţara Românească, din Oltenia": Ab 19; „Majoritatea spiţelor de neam sunt localnice. Unele sunt din Moldova": BN 1; „Au venit din Maieru": BN 5; „Ceangăii, din Ţara Bârsei; secuii, din [fostul judeţ] Trei Scaune": Bv 1; „Mulţi au venit ca grăniceri": Bv 6; „Din Câmpulung de Argeş şi din jud. Dâmboviţa: Bangălă, pe Valea Bangăleasca, Voinescu, dinspre Voineşti de Argeş; toate aceste neamuri sunt venite demult, odată cu întemeierea satului şi s-au aşezat pe înălţimi": Bv 7; „Din Şinca Veche": Bv 9; „Din Ucea de Jos; de peste munte; din Argeş": Bv 11; „Din Transilvania": Bv 12; „De la Piatra Lată": Cj 5; „Au venit din Pustă": Cj 9; „Din Apuseni şi din zona Bonţida, din jos de Cluj": Cj 10; „Mai mulţi dinspre Sita": Cv 6; „Ardeal şi Moldova": Hg 1; „De pe Târnave": Hg 2; „Prima dată s-au aşezat în Dobai 7 familii venite de la Codlea (Braşov), aduse de boierul Balasz care avea proprietăţi întinse aici": Hg 3; „Aici a fost moşia grofului Lazăr din Lăzarea. Groful a adus muncitori de pe moşia lui din Oşlobeni, din Moldova": Hg 4; „Din Voşlobeni": Hg 5; „Săcele": Hg 7; „Moldova": Hg 8; „Au venit de pe Valea Mureşului. S-au refugiat aici": Hd 2; „De pe Mureş şi din alte locuri. Fugeau de asuprire şi de armată": Hd 3; „Moşii noştri au venit aici de prigoană, din părţile Bradului şi Desei": Hd 8; „Au coborât de pe dealurile Romoşelului. «Când am coborât eu în 1946, pe deal erau încă multe case, cam vreo 400, că în vatra satului erau foarte puţine, mai mult brusturi şi baltă», spunea bunul meu": Hd 15; „Din Transilvania, moţi, se pare": Hd 17; „Din Ţara Oltului": Ms 15; „De lângă Nuşfalău": Sj 7; „Băştinaşi şi colonişti saşi": Sb 2; „De la Cârţa, satul vecin": Sb 4; „Românii au fost întotdeauna [aici], saşii au venit din Flandra, Luxembourg, Rin iar landlerii din Austria": Sb 5.

SPIŢELE DE NEAM

„Localnice: Dan, Todea, Pleşa, Hoinea, Giurgiu; mai numeroase: Costea, Todea, Pleşa, Paşca; venite: Dobra": Ab 1; „Localnice: Truf, Zaharie, Ponteraş, Jdireşti, Oprea, Croampa, Popovici, Bora, Păşcău, Coşobea, Cărăbeţ, Ursa, Galea; mai noi: Abrudeanu, Perţa (din

https://biblioteca-digitala.ro

Cib), Gavrilă (din Techereu), Medruț (din Dealu' Roatei), Crăciun (din De după Piatră), Petruş (din Crâmpoiele), Teoca, Jorja (din Pietreni), Ciuru": Ab 2; „Localnice: Ştefeşti (Ştef), Truțeşti; mai noi: Floreşti, Nistoreşti şi Mogoşeşti (din Intregalde), Borzeşti (nu se ştie de unde)": Ab 3; „Localnice: Pădurean, Muntean, Pinea, Ban; mai noi: Spătăcean (din Spătac, sat), Sântimbreni (strămoşul lor a venit din Sântimbru acum 100 de ani); mai numeroase: Pădurean, Muntean, Spătăcean, Pinea, Ban": Ab 4; „Localnice: Bota, Bolvan, Bardan, Tanasă, Bucur, Oţăl, Ţarca, Precup, Clonța, Puța (Ciupa), Badiu; mai noi: Groza (din Văleni), Zgârdea (din Băcăinți)": Ab 5; „Localnice: Câbu, Pățan, Palcu, Ispas; mai numeroase: Ispas, Stânea, Câbu, Istrate; venite: Stânea (de la Pianu), Damian (de la Valea Sebeşului)": Ab 6; „Localnice: Hopârtean, Stoica, Urcan, Ocnean, Mureşan, Vințeler, Boldor, Ciocan; venite: Pitea (din Găhud), Iacob (din Nandra), Naghi (din Tăureni), Hărăstăşan (din Oşlac), Sârbu": Ab 7; „Spițele de neam localnice au dat numele satelor vecine: Modoleşti (Modol), Nistoreşti (Nistor), Necrileşti (Năcreală), Ivăniş (Ivaşcu), Ilieşti (Ilie), Mărineşti (Marian), Floreşti, actualul sat Intergalde (Florea), Tecşeşti (Tecşa), Ghioncani (Ghioancă), Popa": Ab 8; „Localnice, mai vechi: Vlad; mai numeroase: Stancu, Petraşcu, Filimon, Vlad": Ab 9; „Localnice: Păuneşti, Cosmeşti, Căbuleşti, Prăteşti, Cepeşti; mai numeroase: Albu, Spânu": Ab 10; „Localnice: Breaz, Cârnați, Comşa; mai noi: Haţeganu": Ab 11; „Localnice: Străjeşti (Straja), Răduţeşti, Munteneşti, Cursău (pe cale de dispariție), Turca, Zbânca; dispărute: Borfotă, Rad, Dan, Mircea": Ab 12; „Localnice: Bena, Blăjăniță, Cristea, Sinea": Ab 13; „Localnice: Crâsnic, Colda, Iancu": Ab 14; „Localnice: Cordea, Onea, Gheoghiu, Herdea, Barb, Luca, Tomuța, Clamba, Groza, Polcu, Panța": Ab 15; „Localnice: Costan, Codrea, Lazăr; venite: Oţel (din Podeni, Cluj)": Ab 16; „Localnice: Găldean, Picu, Cristea, Florea; mai noi: Manoiu, Trocău, din Ocnişoara; Răhăian, din Teiu; saşii, din Flandra": Ab 18; „Mai numeroase: Ştefan Gros, Cernat, Orăşan": Ab 19; „Localnice: Iancu, Tătar, Pătringenar, Bivolar, Habian, Puşcău, Plăcintă, Arsin; mai noi: Stanciu, Toaca, Itu, Meteşan": Ab 20; „Localnice: Tomoşeşti, Goeşti; mai numeroase: Trif, Bordea, Vârtan, Pleşa, Drăgoi; mai noi: Crişan": Ab 21; „Localnice: Păsăreni, Ştefeşti, Ciureni, Purcelenşi, Prăluțeni, Ruşi; mai numeroase: Cireni, Popeni, Păvălenii, Neucani, Păsăreni; mai vechi: Ciureni, Popeni; din Moldova, Hangani (Hangu) de pe vremea lui Ştefan cel Mare şi Petru Rareş": BN 1; „Localnice: Lăpuşan, Săplăcan, Mora, Săsărman, Văleanu, Moişe; mai vechi: Moşa, Jombori, Bezerița; mai numeroase: Mureşan, Balaş, Bezeriță, Săplăcan; mai noi: Kiş, Balint": BN 2; „Localnice: Vidican, Retegan, Tăuţ, Boca, Pop, Silaş; mai noi (de la Căianul Mare): Ţărmure, Pugna, Mureşan, Moldovan, Ciuşi; existente pe la 1850: Tăuţ, Kindriş, Bielz, Vlad, Birta, Silaş, Vidican, Racolţea": BN 3; „Localnice: Dănilă, Lechințeanu, Bugnar; mai numeroase: Vernaş, Toricean, Mureşan, Muscaru, Radu, Boțani, Fizeşan, Söcs": BN 4; „Localnice: familii vechi care mai există şi astăzi, venite din Maieru: Bora, Horga, Pleşcan, Romanesi, Mici, Bota, Bazga, Urdă, Sitaru, Moldovan, Ciot, Cǎndale, Bulbuc, Ruşti, Bădiu (Badea), Moroşan": BN 5; „Localnice: Neagoş, Drăgan, Tancă; mai noi: Echim (din Moldova), Motoc, Ursu, Arvinte; mai numeroase: Neagoş, Drăgan, Echim": BN 6; „Localnice, vechi: Nedelea, Capătă, Rus; mai noi: Lup, Seni; venite, şi mai noi: Grozavu (din Rebrişoara), Măierean, Rusu, Iacob; mai numeroase: Rus, Scurtu, Nedfelea, Gavriloaie": BN 7; „Localnice: Hârda (podul Hârzii), Gogance, Focşa, Muscar, Huzmezan, Tic, Stupinean, Valea, Gabor, Sabo; mai numeroase: Muscar, Dosar, Hăpinean, Tic; mai noi: Neguşa": BN 9; „Localnice: Pătrăşcanii, Davidenii, Olărenii; mai noi: Grăpinarii (din Grapini), Cotenii (din Cotu)": BN 10; „Localnice: Orban, Olah, Simon, Boier, Marcu, Biró, Szentali, Boloni, Szabo; mai noi: Faucsale (din Lupeni),

https://biblioteca-digitala.ro

Dendi (din Hita Mare), Dibernardo (din Italia – Udine), cioplitori de piatră": Bv 1; „Localnice: Coman, Socol, Chiujdea; mai numeroase: Fratiu, Răduleţ, Coman, Socol, Beleaua": Bv 2; „Localnice: Beştea, Obadă, Zaharie, Dogar; mai noi: Condrea. Marin, Bocârnea (din Prejmer)": Bv 3; „Localnice: Popeşti, Conţeşti, Costeşti, Holmaghi; mai numeroase: Costeşti, Popeşti, Iţeşti; mai noi: Iţeşti, Urdea, Cociş": Bv 4; „Localnice: Paler, Şerban, Greavu; mai noi, veniţi ca soldaţi grăniceri în compania a 9-a: Munteanu, Boscotean, Pop, Cismaş": Bv 6; „Localnice, venite demult, odată cu întemeierea satului: Clinciu (din Ardeal, Făgăraş ori din Ţara Bârsei - Săcele); au fost două valuri importante: unul dinspre Ardeal, Făgăraş şi altul dinspre Ţara Românească; Pucheanu (de la Pucheni, Dâmboviţa), pe Valea Popii; Dragoslăveanu (din Dragoslavele), Lupoiu, Tişcă, ambele familii din Ardeal": Bv 7; „Localnice: Voicu, Ivaşcu, Şeitan, Moldoveanu, Gologan, Pascu, Căciulă, Jarnea, Râşnoveanu, Jinga, Ardeleanu, Munteanu": Bv 8; „Mai vechi, venite din Şinca Veche: Flucuş, Moraru, Chiujdu; din Regat: Itu": Bv 9; „Localnice: Gherghel, Pascu, Branişte; mai noi: Cloaşter, Fleşariu": Bv 10; „Localnice: Bărbat, Silea, Ghindea, Vlad, Bogdănel, Purece, Suciu; mai noi: Munteanu (de peste munte, din Argeş), Funariu, Bursu (din Ţara Bârsei), Ciupa (din Munţii Apuseni), Giurgiu": Bv 11; „Localnice: Mareş, Baba, Buzea, Drăgan, Iagăr, Stăvar; mai noi: Chirloşeşti, din Transilvania": Bv 12; „Localnice: Langkönig (azi nu mai sunt), Markel, Fernholand, Binder; au venit ţigani": Bv 13; „Localnice: Câmpean, Potcoavă, Şteblea, Zorca": Bv 14; „Localnice: Rogozea, Sofonea, Fogoroş, Tătaru, Codrea, Trimbiţoi, Husea; mai noi: Bogdan (din Arpaş), Costea (din Olteţ), Borzea (din Viştea)": Bv 15; „Localnice: Boer, Paparadu, Răceanu, Şofletea, Urs": Bv 16; „Localnice: Pop, Sâncrăian, Turcu, Stanciu, Todea, Felecan, Tamaş; nu avem venituri": Cj 1; „Localnice: Petruş, Stupar, Jeler, Nemeş, Chira, Danciu, Gheletuş, Mezei; mai noi: Ghiurcan (de la Ghiocuri), Zane (de la Ţigău), Zăpârţan; mai numeroase: Petruş, Rus, Chira, Danciu": Cj 2; „Localnice: Crăciuneşti, Olteni, Popeni, Moldoveni, Hădăreni, Mureşeni, Ionuţ, Macea; mai noi: Todoreni (din Cianu), Ruseşti (din Cianu), Sărădiş (de la Feleag; li se spunea şi măturari, că făceau mături de mesteacăn), Chireni (din Aruncata; dar nu mai e niciunul)": Cj 3; „Localnice: Câmpeneşti, Chiseşti, Chetăşti, Tocaci, Moldoveni, Ţegher": Cj 4; „Localnice: Rosteşti (Roşca), Popa, Herdea, Băraş; acum au venit familii noi de la Rogojel, Frăsinet": Cj 5; „Localnice: Georgenii; mai noi: Salationi (din Salătin), Moldoveni (din Moldova), Ţopeni (Ţopi)": Cj 6; „La Cutca: localnice: Butur, Boca; mai noi: Fekete (de pe la Ciucea), Rus (de la Sita); la Sânmărtin: localnice: Rusu, Pop, Zăgreanu, Varga, Vintze; mai noi: Vereş, Conţ": Cj 7; „Localnice: Perseşti, Meseşeni; mai noi: Borşeni, Chioreanu; mai numeroase: Perşa, Olosutean, Ielcean": Cj 8; „Localnice: Bojan; mai noi: Căpâlnaş, Simoneşti (veniţi dinspre Rusia), Popeni (din Pustă), Mihalce (din Pustă), Balea (de la Lupşa), Tanţău, Nicoară (de la Talpaş)": Cj 9; „Localnice: Bonda, Farcaş, Nistor, Pleşa, Felecan; mai noi: Tompa, Crişan, Blag, Bodea, Benţa, Ignat; mai numeroase: Farcaş, Bonda": Cj 10; „Localnice: Bogdan, Budaie, Drânda, Mariş, Negrea, Roba, Safta, Toader; mai numeroase: Bogdan, Roba, Encescu, Negrea": Cj 11; „Localnice: Brad, Capota, Mitilca": Cj 12; „Localnice: Sălăgeanu, Ban; mai noi: Marina, Bretea, Aruncutean, Buduşan": Cj 13; „Localnice: Puşeşti, Niculiceşti, Anceşti, Pârveşti, Rotăreşti, Băliceşti, Şendreşti; mai noi: Opreşti (din Petreştii de Sus), Bujor, Toader, Greţa": Cj 15; „Localnice: Petrişori, Handru, Tomeşti, Coman, Neciu, Marta, Ignat, Totelecan, Baica, Cadiş; mai noi: Vidrean (din Vidra); în 1970 s-au început lucrările la lacul de acumulare de apă potabilă pentru Cluj. Au fost expropriaţi oameni şi li s-a dat teren în satele Someşu Rece şi Gilău": Cj 16; „Localnice: Călugăru, Mureşanu, Rus, Băieşi; mai noi: Bob (din Bogata)":

https://biblioteca-digitala.ro

Cj 17; „Localnice: Marincă, Tăurdean, Dragotă, români; Simonfi, Szabo, Fejér, Babian, Torök, maghiari": Cj 17; „Localnice: Cherciu, Cioflecii, Ancu, Bibu, Radu, Toma": Cv 1; „Localnice: Mirică (pe cale de dispariţie); familii venite demult din alte părţi – pot fi considerate localnice: Iuga (din Ialomiţa), Negrea (din Făgăraş), Taraş (din Săcele)": Cv 2; „Localnice: Bucşa, Păcuraru": Cv 3; „Localnice: Iordache, Gociman, Demian, Moldoveanu, Fenechiu, Stăncic, Teacă, Păvălucă, Puşcariu, Moroianu, Stoichici, Boroş, Budileanu, Ursulescu, Fintea, Iacob, Rencea, Vlăduţ, Spânu; mai noi: Sârbu (din Vrancea), Alexa Popa (din Vrancea), But (din Vrancea), Vrânceanu": Cv 4; „Localnice: Pătrunjel, Toderică; mai noi: Găitan (din Întorsura Buzăului), Bâgiu (din Valea Neagră, spre Prejmer)": Cv 5; „Localnice şi mai vechi: Stroe, Mareş, Bularca, Doboleni, Marin, Pastor, Baniţa": Cv 6; „Localnice: Bârleşti, Giugleşti, Căşuneni, Cosmieni, Furtuneşti; mai noi: Cojeni (din Vâlcele-Brăila), Ruseşti (din Vrancea), Tirmăneşti (Ghelinţa-Covasna)": Cv 7; „Localnice: Vlad, Preda, Măciucă, Condrea, Oprea; mai noi: Hagiu (din Târnave), Rusu (din Vrancea), Rusandu (din Poiana Sărată, Bacău)": Cv 8; „Localnice: Rugineni, Spacieni, Popa, Câmpeni, Paşcu, din Moldova; Cojocăreni, Hăbăleni, Ungureni, din Ardeal; mai noi: Fruginoi, din Argeş; Bentea, din Sibiu; Blaga, din Ardeal": Hg 1; „Localnice: Bucur, Pora; mai noi: Timar, Baius, Crăciun": Hg 2; „Localnice: Vancea, Radu, Todoran, Crăciun; mai noi: Maro (din Feldioara), Şimon (din Moldova)": Hg 3; „Localnice: Ţepeluşi, Chindea, Chiriac, Colceriu, Ciobotariu, Finca, Voidaş, Suciu; mai noi: familiile maghiare": Hg 4; „Localnice: Bucur, Voşloban; mai noi: Sava, Suciu, Almăşan, Gabor": Hg 5; „Localnice: Ţifrea, Trifeni, Dunăraş, Stan; mai noi: Tezlovan (din Tazlău), Moraru (din Sărmaş)": Hg 6; „Localnice: Suciu, Maior, Mehes; mai noi: Costea, Pipaş": Hg 7; „Localnice: Dobreni, Hurubeni, Urzică, Museşenii; mai noi: Popeni, Cotfas": Hg 8; „Localnice: Dălceşti, Blăjeşti, Tămşeşti, Durăşti": Hd 1; „Mai vechi şi mai numeroase: Bodeoru (Bodea), Bistreni (Bistrian), Costoni (Costea)": Hd 2; „Localnice: Giurgeşti, Ruseşti, Păuleşti, Furdeşti, Boliteşti, Sănileşti; mai noi: Cionceşti, Gavrileşti, Meştereşti, Stănculeşti, Străuţi, Tomoteşti, Hondoreşti, Luncăneşti, Dăneşti": Hd 3; „Localnice: Manoleşti, Mojotconi, Stăncioni, Todeşti; mai noi: Tăbăroni, Hamzoni (din turci), Măteoni (aduşi de turci), Muscalii (rămaşi de la ruşi), Cândonii (din Râu de Mori, Clopotiva), Mauroni (din Paroş, Peştera), Tunsoni (din Paroş, Peştera), Mihăiasă (din Paroş), Ianc Vasile (din Bâlta). Din Gorj s-au adus adeseori femei, deoarece erau învăţate cu vitele; cele din Valea Jiului, poreclite bărăhoici nu erau învăţate cu vitele": Hd 4; „Localnice: Lăscuş, Medeleanu": Hd 5; „Localnice: Angeloni, Băbăi, Româneşti, Tomoni, Ivanconi, Foarce, Ienăşoni, Vasioni, Jurconi, Blidaripancioni, Florescu, Poga; mai noi: Mihăiloni (din Pănciuleşti), Avrămoni (din Târnova), Craşoveni (Sarmizegetusa), Gonano (colonişti italieni), Druţulescu (din Ostrov), Tenschel (austriac), Prodan (din Moldova), Itul (din Sălaj), Bojin (din Ostrov), Brăila (din Ostrov)": Hd 6; „Localnice: Nandra, Tomuţa, Iuga, Olariu, Ţigu, Herbei, Şulea, Cristea, Popa; mai noi: Opreanu, Morariu, Angheloff, Nedelcovici": Hd 7; „Localnice: Josăneşti, Jugeşti, Acheşeşti, Făureşti, Moteşeşti": Hd 8; „Localnice: Moga, Hogman, Radu, Demian": Hd 9; „Localnice: Gligoroni, Păpeşti, Coandrăş, Cocola": Hd 10; „Localnice: Muşa, Costiu, Herban, Stăncoane": Hd 11; „Localnice şi mai vechi: Lupulesc, Crăciunesc, Sălăşan, Zepa, Scorobete; noi: «De dus, s-or dus, dar de venit, n-or venit!»": Hd 12; „Localnice: Manolescu, Sturzeşti, Munteanu, Pesterean, Boşorogău, Dănescu, Mihăescu, Visăroi, Vinerean, Râjoi; mai noi: Bodea (din Luncani), Toncea (din Costeşti Deal)": Hd 13; „Localnice: Basarabă (formează majoritatea), Popescu, Todoran, Fărcaş, Drăghici, Razailă, Drăgoi, Andraş, Ciurcău, Gruiţă; mai noi: Mihăiasă (din Paroşeni), Ţirea (din Sălaşu), Romanesc (din Lupeni), Oneasă (din Coroieşti),

https://biblioteca-digitala.ro

Mogoş (din Lupeni), Mang (din Sălaşu)": Hd 14; „Localnice: Basarab, Căstăian, Lomonar, Ştef, Ştefan, Dubleş, Hudiță, Drăgan; mai noi, nu prea sunt: Ordean (de pe lângă Alba Iulia), Dăian, Flescirea (din Cugir)": Hd 15; „Localnice: Mărcuş, Cătălina, Bota, Borza, Crăciun, Iancu; mai numeroase: Crăciun, Bota, Iancu": Hd 16; „Localnice: Blegăieşti, Bodiceşti, Boloteşti; mai noi: Turuceşti (din Hălmagiu), Mâţeşti": Hd 17; „Localnice: Dragomir, Popa, Brătianu, Andonie, Albu, Sas, Bucur, toţi români; maghiari: Szentgyorgy, Kiss, Hunjadi, Mathias, Csikos": Ms 1; „Localnice: Bucur, Bota, Szabo; mai numeroase: Bucur, Bota, Trif, Carghizan, Szabo, Bartha": Ms 2; „Localnice: Borda (jumătate din sat), Truţă, Blaj, Ilieş; mai noi: Curteanu (din Băla), Miculi": Ms 3; „Localnice: Plah, Fărcas, Şimon; spiţe mai noi nu se ştiu. Numai femeile veneau din alte sate, multe unguroaice, ceeace a contribuit la maghiarizare. Multe femei poartă nume curat româneşti": Ms 4; „Localnice: Tăbăneştii, Şandoreştii; mai noi: Nignea": Ms 5; „Localnice: Bucşe, Slătineanu, Grigore; mai numeroase: Cătineanu, Chiorean, Porav, Bucşe, Vereş, Husar": Ms 6; „Localnice: Diţeştii, Stănceştii, Beian, Pavel": Ms 7; „Localnice: Lupu, Fărcaş (derivat din Lupu, obligaţi să se maghiarizeze), Recoţeanu, Frandeş, Albu, Moldovan; mai noi: Matei (din Ibăneşti), Suciu (din Chinceş), Tomşa (din Idicel), Cremene, Hărşan, Bucur": Ms 8; „Localnice: Puieştii; mai noi: Cosmeştii (din satul Cosma), Tătarii (din satul Moşi)": Ms 9; „Localnice, gazdele vechi ale satului: Pavel Gheorghe, Anghel Ion, Săbezan Avram, Ştefan Aron, Ştefan Petre": Ms 10; „Localnice: Bălău, Câmpean, Murare, Iacob, Ignea, Toader": Ms 11; „Localnice: Bărdoş, Baboş, cam jumătate din familiile din sat au aceste nume; tot localnice: Baciu, Chitu, Oancea": Ms 12; „Localnice: Bocicor, Ceuşan; mai noi: Olteneşti, Stan, Regheanu; mai numeroase: Bocicor, Paleu, Roşca, Ceuşan, Pop": Ms 13; „Localnice: Simineţ, Gliga, Lirca, Gabor; mai numeroase: Lirca, Buta, Movilă, Mogilă, Simineţ, Demian, Bondrea": Ms 14; „Localnice: Olteanu, Guţin, Lanţoş; mai noi: Şăulean, Lengher, Răduţ; mai numeroase: Olteanu, Guţin": Ms 15; „Localnice: Cocan, Mătieşeşti, Vlăseşti": Ms 16; „Localnice: Bondeşti, Ghermăneşti, Cioteşti": Ms 17; „Localnice (şi mai numeroase): Suciu, Cormoş, Opriş, Mureşan, Pintea; mai noi: Taloş, Vlad (din Muntenia), Stelian, Cristea": Sj 1; „Localnice: Chiorean, Ciupe, Guşet, Longodor, Mocan, Onaca, Pece, Ştirb, Ţap; mai noi: Negreanu (din Maramureş, de vreo 2-400 de ani)": Sj 2; „Localnice: Roşca, Lupuţ, Cristea, Sabău, Borhuş, Pop, Gordan, Barboş, Donea": Sj 3; „Localnice: Sabou (este de departe şi cel mai numeros); mai noi: Culcea (din Hoarja)": Sj 4; „Localnice: Grădeştii, Iepeneştii; mai noi: Mureşenii (de la Mureş)": Sj 5; „Localnice: Măneşti, Măngăeşti (primii locuitori), Prodăneşti": Sj 6; „Localnice: Moşincat, Opriş, Borciu; mai noi: Puşcaş, Tirean iar de la Plopiş: Sârcă, Moise": Sj 7; „Localnice: Gudea, Dragoş, Briscan, Ţurcaş; Deheleni, Sereş, Buciumeni, Buceşti, Ţurcăşeşti (Meseşenii de Jos); mai noi: Mocan, Moldovan, Ciutre": Sj 8; „Localnice: Popeşti, Puşcaş, Petrula, Fizeşan, Deac": Sj 9; „Localnice: Boteşti, Cheţeşti, Chireşti": Sj 10; „Localnice: Tatu, Preda, Bârsan, Ţichinderean; saşi: Bengheri, Schuster, Diering, Schop": Sb 1; „Localnice: Cindea, Florea, Sivean; mai noi: Moldovan, Konrad, Marcus, Weller": Sb 2; „Localnice: Româneşti, Haţegan, Hossu, Bârza, Vandor; porecle: Liciulea, a Onului, a Ciulului, Lipipi": Sb 3; „Localnice: Budac, Cinduleţ, Banciu, Udrişte, Blendea, Căpăţână; mai noi: numai familiile de rudari Ursu au venit cam de 45 de ani": Sb 4; „Localnice: români: Bălan, Voicu, Pipernea; saşi: Gromen, Hotter, Bartescu, Benning; landleri: Gassenbauer, Ramsauer, Beer, Holzinger, Liebhardt; noi (aduceau femei din Săcel, Acilin, Marginea): din Livling: Konnert; din Ruşi (Reuben): Drotleff; din Criţ: Martin": Sb 5; „Mai numeroase: Streulea, Starp, Bebeşelea, Pamfiloiu, Bogdănel, Morariu, Vingărzan; mai noi: Furdiu, Grozav, Câmeală": Sb 6; „Localnice: Rău, Muntean,

https://biblioteca-digitala.ro

Muțiu, Popa, Glodariu, Anghel, Fara, Luca; mai noi: Branea (din Mohu)": Sb 7; „Localnice: Bucşa, Pisoi, Gălăsii, Iancu; nu prea au fost veniți din altă parte; au mai venit în ultimii 20 de ani: Săbădaşii, din Titeşti, Bratoveşti, Vâlcea": Sb 8; „Localnice: Giurcoi, Vidrighin, Băra, Cânean, Dancăşin; mai numeroase, aceleaşi de mai înainte, în plus, Capotă": Sb 9; „Localnice: Stanciu, Bucur, Balint, Căbuz, Radu; mai noi: Dămian, Mândreanu": Sb 10; „Localnice: Hicleanu, Avram, Bucur": Sb 11; „Localnice: Bratu, Zeicu, Iuga": Sb 12; „Localnice: Munteanu, Vlad, Dobrotă, Lazăr, Vonica, Ghişe, Bozdoc, Lal": Sb 13; „Localnice: Coțofană, Lăzăroaie, Bădilă, Chialdă; mai noi: Tămăşel": Sb 14.

PĂRȚILE SATULUI

„Cătune (sate aparținătoare de com. Albac): Rogoz, Măsoi, După Pleşe, Pleşeşti, Potionci, Devi, Sohodol, Ruseşti, Codăeşti, Costeşti, Fața, Barăşi, Păltiniş, Dealul Lămăşoii, Ruseşti şi Centrul (satul Albac). Părțile Centrului (ale Albacului), pe grupe de case: Ciotreşti, Ciozeşti, Cireşti, Haldine, la Necşeşti, Conțoreşti, Hedeşei, Centru (o aglomerare mai mare de gospodării) sau Costanuşă": Ab 1; „Cătune, cu parohii separate: Țestari, Joseni, Şesuri, Suseni, Brădet, Lazuri; centrul este pe văi, ulițele nu au nume, sunt cunoscute după văi: Valea Haneşului, a Babei, a Dumbrăvii, La Guşeți, Vârfu Crucii": Ab 2; „Satul Românesc, Satul Unguresc, denumirile vechi; azi: Satul de Jos, Satul de Sus, Ulița Verigii, Ulița Principală": Ab 3; „Ulița Borşului, a Roşii, de pe Grui, de pe Corni, De Su Deal, De Su Curte, De Su Coastă, Lunca Satului": Ab 4; „Părțile satului: Între Văi, Valea Curpeni, Pleşa, Clisada, Bolvăneşti, Cucuta, Dumbrăvița, Ceru (Valea Cerului)": Ab 5; „Părțile satului: Capu Satului (Bălgrad), Din Sus de Garduri, Strada Morii, La Ghețar, Calea Oardei, După Garduri, Calea Balgradului, Pe subt Coastă, Ulița cea Mică, Valea Besericii, Mândra, Făgădău, Groapă, La Țigani, Ulița ai Mare, Înspre Râmu, Drumul Sebeşului, Dinspre Sebeş, Subt Codrişor, Mândra Heiuri (locuri de casă după 1922); partea cea mai veche: Ulița ai Mare; La Călestură, un fel de drum comunal (unde închideau vitele paznicii)": Ab 6; „Sub Vii, Tonorog, Boznia (nume mai nou, îi mai spune şi Cartierul Dragostei sau Cartierul Florilor), Ulița Mică, Ulița Mare, Strada Cooperativei, a Fierăriei": Ab 7; „Centrul Intergalde: Floreşti, Pârâul Tiozului (Hățegăneştilor)": Ab 8; „Tonea: Tonea, Pleşe, Dosul Tonii, Gosăni, Muchea Mărului, În Pădini, La Curmături, Stroia; Pleşi: Văsălați, Poiana Babei, La Cerc, Vârtoape, Dara, Dealul Pleşilor, Răchitiş; Loman: Măceşu, Duşila, Colnic, Tulea, Bran, Toplița, Lazuri, Rudari, la Pârâul Țiganilor (acum 30 de ani, 7-8 case; azi, 40 de case-familii), Priboaiele, Capu Câmpului, Blidare, Cerc, Văsați": Ab 9; „Valea Caselor, Cristian, Hozanci, Greci, Centru": Ab 10; „Deal, Cânepiş, Prund, Orbaia, Ghimorii, Groapa": Ab 11; „După pâraie sunt denumirile ulițelor: Cristăneasa, Craca, Ciondru, Gângăoaie, a lui Berlej, Pociovalişte; alte ulițe: a Baciului, Runcu, Joseni, Suseni": Ab 12; „Poporul de Sus şi Poporul de Jos, grupate în jurul fiecărei biserici, despărțite prin Podu Lolii; Poporul de Sus: Râureni, Găuri, Tecănel, Cotârhău, Peste Râu, Măcui (pârâu), strada Principală; Poporul de Jos: strada Principală, După Grădini, Gruiete, Valea Hotarului; altele: Scăunel, Strâmturi, Măciun, Biserică, Brânzei": Ab 13; „Lupuleşti, Poieni, Valea Stănişorii, Valea Negrilesei, Valea Albă": Ab 14; „Pe Vale în Sus, Pe Vale în Jos, După Deal, Grozeştii, Cristeştii, Chrileştii, Prăjeştii, Ciuleştii, Valea Rece, Valea Ciorii": Ab 15; „Ulițe: Pă Vale-n Jos, Pă lângă Şcoală; părți: Valea lui Mihai, Capu Satului din Jos": Ab

https://biblioteca-digitala.ro

16; „Părţile satului: În Sus, În Jos": Ab 18; „Părţile satului sunt aceleaşi cu toponimele, pentru că este o localitate de tip risipit. Şugag: Lunca Florii, Turni, Valea Groşeştilor, Gura Velii, Lunca; Mărtinic: Groapa, Năvrâp, Grui, Cucui, Valea Mărtinici, Mărtinic de Sus; Bârzava: Titiana, pârâul Bârzavei, Sub Drăguş, Dealul Bârzavei, Capul Bârzavei, Faţa Olmului, Întreşugage; Arţi: Vârtoape, Capul Dealului, Doştiori, Lespezi, Dealul Steneştilor, Faţa Băii, Talele, Surcar, Sub Piatră, Întrepâraie; Jidoştina: În Curmătură, La Runc, Pârâul ăl Mare; Tău: Coasta Tăului, Curmătură, Smida; Dobra: Dobra de Jos, Dobra de Sus, Muşetoaia, Fântânea": Ab 19; „Valea Morilor, Valea lui Lal, Valea Poienii; uliţe: a lui Crişan, strada Eminescu, strada Valea Morilor": Ab 20; „Grupuri de case: Tomoşeşti, Mihuleşti, Ciuleşti, Lopeşti, Trifăneşti, Săcădate, Forcoşeşti": Ab 21; „Părţile satului: Brighireasa, Pietroasa, Potica, Tătarca, Valea Munceilor, Brazii Buni, Dealul Podişor, Valea Bârnilor cu Strâmba, Poderei; uliţe: a Neamţului, Cercezii, Morari, Dispensarului, a lui Cloşca, a lui Chivu Pavel, Pridireasa, Cociorvă, Prigon, Pietroasă, Cobuţ, Tătarcă, Slatina, Tărcoaia, Valea Bârnilor, Butnari Dănilă, Bocului, Ciucsi, Popenilor, Ţabrii, Andrei Neuc": BN 1; „În Jos (Josu), În Sus (Susu), Boloj, Borta, spre Cireşoaie, pe Vale": BN 2; „Bucşoare, Brătila, pe Poduri, Valea Pietrii; uliţe: a Corbenilor, pe Bucşoare": BN 3; „Străzi: Principală, Ungurească, a Gării, Broştească; Pe Ştiubei, Pe Loc, Vorişte (grădini)": BN 4; „Sus, Centru, Jos": BN 5; „Uliţe: Către Siret, Către Glediu, Către Batoş, Dâlma Oncii, Spre Şieuţ, ulicioara Icimeştilor, Râtul Curţii (fostul sediu al batalionului de grăniceri)": BN 6; „Partea de Sus, Partea de Jos": BN 7; „Podu Mare, Tâu Nou, Zura, la Moară, Nunăş, Peste Vale, în Poştă, pe Pârâu, la Buna, Valea Viilor, Zgăurata; uliţe: Peste Vale, la Moară, pe Piscuri, Tău Nou, la Buna, pe Dos, Nimaş, Uliţa Satului, în Velniţe, în Poşte": BN 9; „Josenii, Susenii, Cobăşelenii, Cârţibănenii": BN 10; „Uliţa Românilor, a Braşovului": Bv 1; „Partea din Sus, Partea din Jos; uliţa Mare, cea Principală, a Şcolii, pe Boltă, pe Jos": Bv 2; „În Jos (la nord), În Sus (la sud)": Bv 3; „Uliţe: Crintei, Luncii Peştelui, Cerceleşti, Măneştilor, Principală": Bv 4; „Suseni, Joseni, Lătureni, Păstrăvăleni (de la Peste Vale), Uliţa Domnească; uliţe: a Balului, a Pinăseştilor, a Grevoştilor, Seacă": Bv 6; „Sunt trei uliţe: a Bisericii (a Popii), care vine din Valea Bângălească şi uliţa care vine din Işani, a Tişcanilor, Malu Laichii (numele unei femei)": Bv 7; „Uliţe: Valea Largă, Uliţa Mică, Strada Lacului (se strângea apa de ploaie), Strada Mocanilor, Valea lui Boroş, Şipoţelul Bronii": Bv 8; „Flucuşeşti, Iteşti": Bv 9; „Uliţe (care dau şi numele părţilor satului): Pârâul Morii, pe Hudiţă, Crongos, Uliţa Mare. În partea spre Agnita, predominau ţiganii şi românii iar saşii începeau la Piatra lui Oinz (mai jos de bufet), în sus. Acum s-au mai amestecat, româncele s-au mai căsătorit cu saşi": Bv 10; „Partea de Sus, Partea de Jos cu Colcereşti, la apus şi Robincei, la răsărit; uliţe: Strada Principală, a Colcereştilor sau Uliţa Rea, Ungheru Norii, Uliţa Panosii, Haiducuţa, Ungheru lui Pătrasc, Uliţa lui Onisin, Ungheru lui Bănucuţă, Calea Muntelui, Uliţa Urseştilor, Ungheri, Câplii, Uliţa Domnească, Uliţa Rainii, Uliţa Drăguşeneştilor, Ungheru lui Chirion, Uliţa Zăganului, Robincu": Bv 11; „Vama de Sus, Acriş, Buzoel, Centru Vama; dinspre Întorsura Pod, pe stânga: uliţe: de la Igăreşti, a Gojmăneştilor, cea care merge la Buzăel, a Morii, de la Popa (pe unde merg şi vitele la păşune), tot uliţa Morii, de la Romul (de pe deal), de la Ciobăneşti, de la Vasile Mareş; pe dreapta: Ulicioara, uliţe: cea care merge la piatra de var, cea care merge la Hunţ, la David al Sandului, la Drăghici, la Grămădeşti, la Bulărcioasa, de la Bordan": Bv 12; „Strada Lungă, Strada Bisericii, Strada Nouă": Bv 13; „O parte, Cârligata; uliţe: a Bisericii, Nouă, Capul Satului (la Cleştea), Cârligata, în Unghi, Uliţa Mică": Bv 14; „Capul din Jos, Capul din Sus, Rogozari, Husari, Codrari, Uliţa Bisericii, Uliţa Mare, Vâlcică, Lăscari, Grădinari, Nicheşti":

https://biblioteca-digitala.ro

Bv 15; „În Sus, În Jos, Pârâuri, Calea Berivaiului, Ursari, Boeri, Şofletari": Bv 16; „Pe Pârâul Cărbuneşti, Dâmbu, Răcii, Peste Vale, pe Deal, Fânaţe, Coasta Râtului, Uliţa Mare": Cj 1; „Valea Ră, Cătă Pruni, Cătă Oşorhel, Cătă Razbuneni, Înspre Zapist, Păstă Vale, Uliţa Prunilor, Uliţa Dombii, Pârău, Branişte": Cj 2; „Străzi: Bisericii, Principală, Printre Garduri, Răcea, Măceştilor (toţi locuitorii de aici sunt Macea), Coborul, de pe Şipoţel, Drumul de pe Haieu, a Şesului, Printre Cruci, de la Mormânturi, În Deal – acolo se făcea hora; părţi de sat: Joseni (mai jos de biserică), Suseni (de la biserică în sus), Forţaţi (de la extremitatea sudică în dreapta; au fost împroprietăriţi în 1921)": Cj 3; „Pe Deal, Branişte, După Sat, După Lac, Pusta": Cj 4; „Josani, Susani, Vâlcui (peste apă)": Cj 5; „Satmareni, Popeni, Pe din Jos de sat, Pe Baltă, Chepeteni, Gura Dreptului": Cj 6; „La Sânmărtin: Uliţa de Sus, Uliţa de Jos": Cj 7; „Dâmbul Morii, pe Coaste, Lonara, Tăligrad, Ulicioara, în Deal, Podul Dascălului, Peste Vale": Cj 8; „La Mânăstire, la Tău, Valea Mânăstirii, Şipotul Nicoreştilor, Sub Coastă, Poiana Ulii, Sub Corabie, Pojărelu": Cj 9; „Bondeşti, Chişoieşti, Pârâu Gligoroaie, Felecăneşti, Tompeşti, Blăgeşti, Costeşti, Lucăceşti, Nistoreşti, Nemţeşti, Curcheşti, Pleşeşti, Pişpăceşti": Cj 10; „Satul este format din trei cătune şi mai multe crânguri: Joseni, cu Robeşti, Negreşti, Doljeşti, Pălăceşti, Petreşti, Cleteşti; Bogdăneşti, cu Secăreşti, Grădineşti, Renceşti, la Biserică; Suseni cu Poiana, Cioceşti, Făureşti, Coebeşti, Heteşti, Bulzeşti, Băiceşti, Tălduri": Cj 11; „Josani, Susani, Corăşti (este cătun), Şuteşti, Oratie, Meteşti": Cj 12; „Căpuşel, Orzaştina, la Recea, Falcă (pârâu), Turmaş, Groapa Ursului, în Gropchi, la Fântâniţă, la Ochiuri; uliţe: Sojba, Uliţa Boteniului, a Crişeniului, Cerci, Barbu Lăutaru": Cj 13; „Capul Satului din Jos, Capul Satului din Sus, Tăblii, Tabără (Şăuşa), sub Pădure, pe Deal, pe Cot, dealul Unguraşului": Cj 15; „Uliţe: a Popii, a Toşii, a Bârdii, a Bâcului, la Lăzăreşti, Piloceşti (partea de sus), Făluteşti, Chituleşti, Neceşti, pe la Betca, Hăndrăeşti, Mişca, Tăveşti; satul este grupat pe neamuri care au dat şi numele părţilor de sat": Cj 16; „Pe Vale, Hoşteze, peste Vale, pe Mol, Braniştea": Cj 17; „Partea de Sus, Partea de Jos": Cj 18; „În Jos, În Sus; uliţe: a Bradului, Pusta, Araciului, Nouă": Cv 1; „Înspre Chichiş (aparţineau de parohia din Chichiş), Prunari (se ocupau cu adusul ţuicii), Zăbăgău, Joseni; Uliţa Mare. În mijlocul satului se află un şanţ făcut de saşii din Prejmer. Unii aveau pământ spre sud-vest, alţii spre nord-est. teritoriul agricol şi fânaţele din Bigfalău ajungeau până la acest şanţ. După I Război Mondial au tot început să cumpere pământ, ajungând până la Sf. Gheorghe": Cv 2; „Satul se numeşte după străzi: Principală (Fö), Mică (Kis), Colţul de Jos (Altszeg), Colţul de Sus (Felszeg), a Dealului (Hegy)": Cv 3; „Pe Deal (români), de Vale; Centrul (maghiari), Ciurda Caprelor, Strada Principală, Pitokoskert (maghiari) şi câteva uliţe: Uliţa lui Puşcariu (români), la Păvălucă (români), Uliţa lui Spânu (români), Uliţa Moroienilor, a Gării. Până la 1918 românii trebuiau să-şi facă locuinţele pe marginea satului, pe coastă. N-aveau voie să-şi construiască casele în centrul satului. De-abia după Unirea din 1918 au început să se tragă şi românii către vale, unde este centrul satului": Cv 4; „Uliţe: pe pârâul Răchiţii, al Giurcuţii, al Orvoşagului; în rest, o singură uliţă": Cv 5; „Ghergheloaia, Groapa Socăciţii, Hânca, Groapa Incăului; uliţele nu aveau nume": Cv 6; „Satul nu are mai multe părţi": Cv 7; „Partea de Jos, Partea de Sus, Cetăţuia": Cv 8; „Valea Corbului, Barasău, Valea Frumoasă, Valea Seacă, Pârâul lui Cucoş, Valea Vinului, Subâţi (azi, Capu Corbului), Pârâul Savului, Strâmtura, Pârâul Zlamului, al Argintăriei, Comarnic, Pârâul Branei": Hg 1; „În Imper sunt patru cartiere – cătune, grupuri, aşezate în triunghi: Dobai (români), Bakmaj, Tekerö, Fenyöalja. În Plăieşii de Jos este o uliţă, Olah utca şi în Plăieşii de Sus este Domany utca unde trăiesc majoritatea români": Hg 3; „Cătune: Mureş, Chindeni, Hăvădăr; alte nume: la Curiteşti, la Vedere, la Podeţ, la Fântână,

https://biblioteca-digitala.ro

la Morăreni": Hg 4; „Sunt cătune: Bucureni, Cilipeni, Chiod, Caracăul de Sus, Caracăul de Jos, Pârâul Florilor, Racu Mare, Racu Mic": Hg 5; „Joseni, Suseni": Hg 6; „Şesul, Partea de Jos, Partea de Sus, Hudiţa": Hg 7; „Pe Dos, pe Faţă, pe Runc": Hg 8; „Josăni, pe Strâmba şi pe Valea Mare": Hd 1; „Cărigata, Bogioni, Bistrieni, Ciolăneşti, Bedăreni": Hd 2; „Sunt numite după spiţele de neam": Hd 3; „Mateoni, Hămzoni, Tăbăroni, Todeşti, Manoleşti, Stăncioni, Măjoteoni, Tunsoni": Hd 4; „Gruni, Vale, Costeşti, în Cruce, Uliţa Muierească": Hd 5; „Cioreni (sus), Lătureni, Săcel": Hd 6; „În Băi (a fost mină), Uliţa Mare, Sub Coastă, Uliţa Vuiască, Bălseşti": Hd 7; „Pe Vale, Între Dealuri, Ciloaia, Făureşti, Ancheşeşti, Motăşeşti, Josăneşti, Vişeşti, Crânguri": Hd 8; „Racăş, Carpeni, Gruierii, Greleşti": Hd 9; „Sălişte, Zăvoaie, Uliţa Luncii, Balta Stanciului, la Ţigani": Hd 10; „Suseni, Joseni, Costeşti": Hd 11; „În Pomi, Vârfu Săliştii, Padina, Valău, Calea Bătrână, Gruniu Colibelor": Hd 12; „Florani, Băroi, Manoleşti, Pestereni, Troasani; străzi: a Bisericii, a Şcolii, a Morii": Hd 13; „Lasconi, Jocşeni, Duzeni, Popeşti": Hd 14; „Joseni, partea de jos, Suseni, partea de sus": Hd 15; „Stănije Vale, Măgura, Câinele, Botoieşti, Tăuţu, Certez, Marginia, Mijlocia": Hd 16; „Vaţa şi Hiji": Hd 17; „Românime, Râtu, După Garduri, Sub Temeteu; uliţe: a Viilor, a Podului, a Morii, Nouă": Ms 1; „Tăul Dosurilor, Copăcel, Cânepişte, Pieni-Tuglui, Hula, Valea Rece, Căstoi, Ţâglă, Calea, Cetatea Bandului, Cheptar": Ms 2; „Între Ocoale (pe lângă biserică), În Jos (de la biserică spre Beica de Jos), În Sus (de la Consiliu-primărie în sus), Întracolea-uliţa spre biserică, La Vale-uliţa care merge la vale": Ms 3; „Către Stonoroage sau Chicaş, Calea de Sus, Capu Satului, Drumul de Apă": Ms 4; „Satul Nou, Chisăliţa, Fânaţe, Satul Vechi": Ms 5; „Sub Vie, Fundătură, la Gară, Dâlmă, Boctărie, Fundata, Cârligate": Ms 6; „Joseni, Suseni, Cotcoroveni": Ms 7; „Podu Mare, Dolina, Floreşti, la Rât, Gloduri, pe Grui": Ms 8; „Pui, Arin, Bonzar, Gâscă, Blidariu, Marcu": Ms 9; „Spre Ricine, Spre Şincai (lângă Cruce), lânga Fântâna de Bent": Ms 10; „Pe Moceară, Mijlocu Satului, Valea cătră Secară, Înspre Hotare, pe Vale în Jos": Ms 11; „Uliţa pe Vale, Fundătura, pe la Ilie ăl din Higiuri, pe la Chitu, Uliţa după Garduri, Uliţa Bisericii": Ms 12; „Uliţa din Sus, Uliţa Nouă": Ms 13; „În Tinog, la Vişa, pe Vale, pe Porcu, la Listăş": Ms 14; „Peste Vale, Grochile, Mijlocul Satului": Ms 15; „La Grădini, Uriaşu, Valea Glodului, Valea Frăţii, Valea Şurii, Pădurea, Capu Dealului, Satul": Ms 16; „Herţa, Dealul Popii, Vatăjliţ, Seca": Ms 17; „Zona, După Satu, Uliţa Mare, Hlube, Pipirig, După Vale, Pe Pietriş, în Deal": Sj 1; „Şesu, Negranii, Dealul Nalt (ţigani), Lunca, Mihăiasa, Centru": Sj 2; „Josani, Susani, Valea Boului; uliţe: Principală, a Mărceştilorr, a lui Ciroş, a lui Cojoc, a Dumii, a Veseştilor, Lăloaie, a Pizlii, a Bojii, a Hajcului, Şoseaua": Sj 3; „Din Sus de Sat, Capătul Satului, Satul dinspre Diosod, Măgureni, pe Oale (aici au stat Arândoşenii)": Sj 4; „Joseni, Suseni, Zălhoaia": Sj 5; „Şesuri, Valea Chioasei, Călăuşi": Sj 6; „Uliţa Sfatului, Valea Moşincăteştilor, Dumoaia, Dealul de la Criş, Lola, Mosieşti, Josani": Sj 7; „După Deal, Turda, Briscăneşti, Cioroca, Maioşeşti, Gâlgăieşti; Băneasa Şes, uliţele: Morii, Căţelului, Crăsnii, Horvat (Meseşenii de Jos)": Sj 8; „Dosul, Suseni, Joseni, Guguleni": Sj 9; „Joseni, Suseni, Păstăvăleni": Sj 10; „Uliţe: Nouă, în Capu Satului, pe Pârâu, pe Deal, lângă Lac, lângă Vale, în Unghi, pe Dealul Saşilor": Sb 1; „Strada Cintărului, a Richişului, a Sării, Cocoş, Raiciu, Hunor": Sb 2; „Pe Deal, Valea Velţii, Badeşului, Curătură": Sb 3; „Oprea şi Streza, grupurile mari de gospodării; pe Coastă, Ungheţ, uliţa Bucurenceştilor, a Tinerogului, a Susenilor, a Sprintenului, a Zengherului": Sb 4; „Spre Roscior: Valea Sălciilor, Valea Mărului; spre Săcel: Oprit, Lacui (erau bălţi), Henceşe, Cânepişti, Lunca Mică, Lunca Mare, la Răzlogi; străzi: a Gării (Bangasse) sau Nouă, a Bisericii (Kierchegasse), Lungă (Langasse), a Mânăstirii, Staubenburg (numele unui fost avocat), a

https://biblioteca-digitala.ro

Curechii (Krautgasse), Harmisch, a Vinului (Vengasse), Hinterbach, a Poplăcii, a Morii, Moara cea de Sus, a Călugăriţelor, Răstoaca din Dreapta, Răstoaca din Stânga, Uliţa Răilor (strada unde treceau căruţe)": Sb 5; „Dindu, Prislop, Pripon, Băcaşu, Hudiţa, Curmătura, Târgul, Hodeşul Mic, Hodeşul Mare, Uliţa Mare, Uliţa lui Martin, Capul Satului, Guruieţ, Valea Săcii": Sb 6; „Sunt două zone, Căpeţenii, cu: Gureţiu, Uliţa lui Graur, Calea Sângătinului, Pe După Zid, Uliţa Arsă, După Garduri şi Godârlenii, cu: Calea Gusului, Calea Şipotului, Calea Sibiului, Sub Coastă, Godârlău": Sb 7; „Uliţe: a Bisericii, a Morii, în Capu Satului, pe la Biserică, Pârâul Roşcăi, pe la Vad": Sb 8; „Străzi: Subcostiţă, Şteaza, Fierului, Crucii, Olarului, Pârâul ăl Mare, Râul Caselor": Sb 9; „Căpoşeni (Capul satului), Răgoaze, Joseni, Gheorgheleni": Sb 10; „Cărări, Valea Mare, Răchiţele, Sub Progade, Uliţa din Sus, Lângă Valea, pe Drum (strada pricipală), Uliţa Lungă, Pârâu": Sb 11; „Pe Luncă, pe Vale, pe Dos, pe Iugeşti": Sb 12; „Arină, Vlaşin, Handoc Deal": Sb 13; „Gruiu, Suseni, Joseni": Sb 14.

PORECLA GENERICĂ

„Moţi, ca termen generic, dar cei din Câmpeni le ziceau celor din Albac ţopi": Ab 1; „Mocani, când se duceau la seceră pe Mureş; altfel le ziceau almăşeni": Ab 2; „Cei de la şes le zic mocani şi ungureni ori li se mai zice ciorgoveni": Ab 4; „Cerăni": Ab 5; „Cai, pentru că mergeau pe jos până la Sebeş": Ab 6; „Vaideasigani, de la denumirea veche a satului": Ab 7; „Mocani": Ab 8, 15, BN 6, Cv 7, 8 (aşa li se spunea românilor); „Mărgineni; satele din câmpie le zic mocani": Ab 9; „Mocani, ţopi": Ab 10; „Cosorari": Ab 11; „Mocani (de la Moldoveneşti, de la pod, aproape de Turda, pe Valea Arieşului, toţi erau numiţi aşa), ungureni": Ab 12; „Uneori, mărgineni": Ab 13; „Moţi": Ab 14; „Răchişeni": Ab 16; „Păstoreni, pentru locuitorii români; saşi, pentru populaţia germană": Ab 18; „Mărgineni, şugăgeni": Ab 19; „Zlătneni; văleni – aşa li se spune de către localnicii din alte cartiere ale Zlatnei": Ab 20; „Ţopchi sau mocani": Ab 21; „Brănişteni": BN 2; „Căenari sau voştinari": BN 3; „Pipă-n foc (de la un singur ţigan care se ocupa cu friptul pipei), ţigănoşi, măgureni": BN 5; „În cadrul satului, cei de baştină le spuneau celorlalţi: aduşi de apă, venetici; cei din alte părţi le spun guşaţi, guşalăii de rebreni sau rebreni": BN 7; „Napci (cartofi) fripţi": BN 10; „Apăţeni": Bv 1; „Bastonaşi se cheamă gazdele localnice": Bv 3; „Mânzoci, poreclă dată de locuitorii satului Veneţia": Bv 4; „Liseni": Bv 6; „Mocani; cei de aici îi porecleau pe cei din Argeş, gherlani şi pe cei de peste munţi, regăţeni": Bv 7; „Mocani, săceleni": Bv 8; „Văleni": Bv 9; „Torcăleni": Bv 10; „Tăgăduşi şi pită cu struţ; noi le spuneam celor din Ucea de Jos gogoroanţe şi celor din Arpaş, şuleri": Bv 11; „Fustaşi, pentru că umblau cu cămăşile pe dinafară": Bv 12; „Viscreni": Bv 13; „Vlădăreni": Bv 14; „Olteni, pentru cei din dreapta Oltului; lăcuste": Bv 15; „Gogoşari; aici, gogoaşă înseamnă cartofi şi sunt cultivatori de cartofi": Bv 16; „Olpreteni": Cj 2; „Bojeni": Cj 3; „Buzeni": Cj 4; „Călătani": Cj 5; „Chiuieşteni": Cj 6; „Cutcani": Cj 7; „Felecani": Cj 9; „Hăşdăteni; uneori, de la Turda în jos îi numeau mocani": Cj 10; „Măgureni": Cj 11; „Mărgăoani, le spun cei din satele vecine şi moţi, cei din alte judeţe": Cj 12; „Petrigheni, petrizel": Cj 15; „Moţi, gilăoani, someşeni": Cj 16; „Vădeni": Cj 17; „Brişcaşi (cuţitari)": Cj 18; „Lăibăricari- la costumul popular aveau o lăibărică de dimie. Cei din Băcel le spuneau celor din Lunca Câlnicului bordeieni sau colibari": Cv 2; „Belineni": Cv 3; „Mocanii de la Breţcu, breţcani": Cv 4; „Dobârleni sau la vale": Cv 5; „Lădăuţeni": Cv 6; „Olah, aşa le

https://biblioteca-digitala.ro

ziceau ungurii, ungureni, li se zicea când mergeau în Moldova": Hg 1; „Făgețeni, olah": Hg 2; „Valahi": Hg 4; „Olahok sau olaok ne spun satele din jur, secuii; boangheni ne spun satele din Moldova": Hg 5; „Săceleni": Hg 7; „Varvizeni (vechea denumire a satului a fost Varviz)": Hg 8; „Capre, pădureni": Hd 2; „Moți, crișeni": Hd 3; „Ungureni, momârlani, câmpeni": Hd 4; „Cerbăleni și pădureni": Hd 5; „Clopotivani": Hd 6; „Grăniceri, gușați": Hd 7; „Crișeni": Hd 8; „Buhe, poreclă dată de satele din zona Hațegului și țărani, poreclă dată de momârlani": Hd 10; „Buhe": Hd 11; „Meriani sau mereni": Hd 12; „Orăşteni, ungureni": Hd 13; „Nemeşii din Paroş": Hd 14; „Romoşeni": Hd 15; „Broscai": Hd 17; „Adămuşeni": Ms 1; „Cepari, pentru că se cultivă multă ceapă": Ms 3; „Olah sau bolintineni. Satul este înconjurat numai de localități maghiare, cu locuitori foarte şovini, în special galîțeni, vestiți hortişti": Ms 4; „Căpuşeni": Ms 5; „Crăieşteni": Ms 6; „Hodăceni sau râurari pentru toți locuitorii de prin satele văii râului Gurghiu": Ms 8; „Lechințeni": Ms 10; „Luiereni": Ms 11; „Zoltăreni, şi azi, tot aşa": Ms 12; „Moişeni": Ms 13; „Răstoşani": Ms 14; „Țicugeni": Ms 16; „Săplăcani, broscari (aşa îi «ciufuleau» cei din Ineu) sau spătari (se lucrau spete pentru războiul de țesut)": Sj 1; „N-au fost «ciufuliți», adică porecliți": Sj 4; „Iepeni": Sj 5; „Fildani de sus": Sj 6; „Cei de peste Meseş îi numeu ungureni (satul aparținea în vechime «părților ungureşti», Partium; Cățeluşa (Meseşenii de Jos)": Sj 8; „Olari": Sj 10; „Alțânăreni": Sb 1; „Români, saşi": Sb 2; „Blăjeni, Blăjuțeni": Sb 3; „Cârțişoreni; între ei îşi zic păstrăvăleni, de la peste vale": Sb 4; „Cristereni; landlerilor li se zicea Heppinger iar saşilor Bahonzen": Sb 5; „Mocani le spun regățenii; li se mai zice mărgineni; sfori le zic şugăjenii. Poienarilor li se spune cionți; şugăjenilor, gârtani; grumpănarilor, rod; telişcanilor, căcăneață": Sb 6; „Ludoşeni": Sb 7; „Numai cei care stau la marginea pădurii şi a muntelui se numesc mărgineni": Sb 8; „Sâmburari din Secădate (mâncători de semințe de bostan)": Sb 10; „«Cioică» (cioară) din Calvaser": Sb 11; „Mărgineni": Sb 12; „Mocani, ungureni, mărgineni, şcieri (aveau ştiință de carte)": Sb 13; „Avrigeni": Sb 14.

Întemeieri de aşezări: „Prin 1947-48 au plecat mulți în Bistrița –Năsăud (cam 50 de familii) şi în Banat, în jurul Aradului (peste 100 de familii) şi au făcut aşezări perechi de colonişti": Ab 1; „Au plecat în Banat, com. Maşloc, satul Fibiş": Ab 5; „O treime din populația satului a fost în America până la I Război Mondial. După aceea nu s-au mai dus. Majoritatea s-a întors": Ab 6; „Toate cele din jur: Modoleşti, Nistoreşti, etc": Ab 8; „La Livada, lângă Arad, au întemeiat un cartier întreg": Ab 21; „Colibița": BN 1; „Moldova, comuna Boroaia": BN 6; „Se crede că satul Lisa din Teleorman a fost înființat de noi": Bv 6; „Tohanu Nou": Bv 7; „Nu; dar s-au stabilit în alte părți: cei mai mulți în America şi alții în Brăila, Ialomița, Tulcea, Constanța; mulți sunt la Bucureşti. Axente Pandrea a plecat în țară; a ajuns administrator de moşie boierească apoi la Brăila, unde şi-a deschis o prăvălie. Apoi a ajuns bogătaş; a construit la Slănicul Moldovei şi o biserică. În sat, când a venit, a lăsat fonduri pentru biserică şi a schimbat acoperişul. A trăit 92 de ani": Bv 11; „Nu, dar înainte de I Război Mondial au plecat în SUA şi Canada şi în România (înainte de Unire)": Bv 15; „Au fost colonişti în Dobrogea": Bv 16; „Nu; în Boju sunt viituri din alte părți": Cj 3; „Cătunul Dăbâca numit Pâcă în anul 1950, Între Hotare": Cj 8; „Pe lângă Timişoara, în cătun în Ianova": Cj 10; „Strada Lacului, din 1972, familiile strămutate din partea de jos": Cj 16; „Nu, dar au plecat foarte mulți la Mălăngrav (lângă Sighişoara)": Cj 17; „Belinul Mic, prin împroprietărire: prin 1920 s-au dat pământuri de cultură celor din Belin care nu aveau pământ. Prin 1930 au început să construiască case. În 1940 construcția de case a luat o dezvoltare foarte mare, chiar s-au vândut locurile

https://biblioteca-digitala.ro

de case": Cv 3; „Fața Roșie, Răchițeaua, Piatra": Hd 2; „Plecați în jud. Arad, Timiș, la Sânlian, Comloșul Mare, Sandra, Dudeștii Noi": Hd 3; „Paroșeni": Hd 14; „Nu au întemeiat așezări, dar sunt mulți coloniști în Arad": Hd 17; „În Valea Rece": Ms 2; „Au fost colonizate cam 6 familii într-un sat din jud. Satu Mare": Sj 3; „Au plecat peste 500 de persoane în Banat": Sj 7; „Vaideeni, Băbeni (Vâlcea), Corbi de Piatră (Argeș)": Sb 6; „Coloniștii sași au întemeiat alte așezări, pe loc gol sau lângă așezările românești": Sb 11; „Tilișcanii, nu; cei din Rad au întemeiat sate": Sb 12; „În jud. Gorj, Poienari Ungureni; în Vâlcea, Vaideeni, Băbeni": Sb 13; „Satul Felega este întemeiat de familii din Avrig și Săliște în timpul lui Vlaicu Vodă": Sb 14.

OBLIGAȚII ALE SATULUI

Să păzească granița: Hg 1, Hd 7; „Sat de grăniceri din 1783. La Prundu Bârgăului era poarta. Mai erau porți la Bistrița – Prundu Bârgăului – Tihuța, Poiana Stampei": BN 1; „Sat de grăniceri; să păzească granița": BN 5-7, 10, Bv 2, 6, 11; „Dumbrăvița (satul vecin) era considerată comună la graniță și avea privilegii față de vlădăreni – scutiri de impozite; cei de acolo sunt macedoneni": Bv 14; „Au fost câteva familii de grăniceri": Bv 15; „A fost cazarmă în timpul Mariei Tereza": Bv 16; „Să păzească Clujul – locul denumit În Pândeală": Cj 9; „La Comandă era locul de pază": Cj 18; „Chiar numele, plăieși, arată această obligativitate. Dar numai puțini maghiari din Imper au fost plăieși. Românii, nu": Hg 3; „Sat de grăniceri de pe timpul lui Iancu de Hunedoara, [statut] conservat ulterior prin înregimentarea populației de aici în regim de grăniceri, de către austrieci în sec. XVIII": Hd 14; „Foarte de demult": Sb 5; „A fost cea mai puternică așezare grănicerească dinspre Muntenia și Oltenia": Sb 6.

Să încaseze vama: Hg 1, Hd 7; „Cei ce aduceau sarea și treceau Arieșul plăteau vama. Se numea Drumul de Spoială sau Drumul Romanilor. De la Hărădău, veneau de la Ocna Mureșului spre Cluj. Regele Sigismund a interzis încasarea vămii de către viișoreni": Cj 18.

Să asigure trecerea oamenilor și a mărfurilor peste râurile mari: Hd 7; „Erau plutași pe Mureș": Ms 14.

Să transmită corespondența pe drumurile de poștă: Hd 7; „Între Turda și Bihor": Ab 1; „Beclean – Târlișua, cu dejugătoare (popas, probabil) la Spermezeu": BN 3; „Era stație de poștă în Vlădeni": Bv 14; „Sf. Gheorghe – Belin – Vâlcele – stația în Kinoș": Cv 3; „Să aducă poșta de la Vulcan la Câmpu lui Neag pentru sat și pentru groful din sat (informație de la Hamz Constantin, referitoare la moșul lui, care era cel ce aducea corespondența)": Hd 4.

Alte obligații: „În timpul stăpânirii austro-ungare și austriece, unii locuitori erau obligați să asigure transportul sării pe Mureș, de la Ocna Mureșului la Arad. Se știe că satul trebuia să trimită pe o anumită perioadă un anumit număr de oameni": Ab 20; „Aveau obligații față de Cetate [Ban. Satul] era împărțit pe străzi și case care păzeau cetatea; înainte era numai drum de câmp": Bv 1; „O parte din familii aveau anumite obligații să presteze muncă pe moșia de stat maghiară numită Ieraru". Bv 15; „Să asigure transportul mărfurilor în lungul apei": Hd 7.

https://biblioteca-digitala.ro

CIMITIRUL

LOCUL UNDE SE ÎNGROPAU MORȚII

În cimitirul satului: ***Pe vale***: Ab 1, Cj 5, Cv 3, 7, Hd 3, 11 (înainte), Ms 14, Sj 1, Sb 10, 12; „Pe vale, în centrul satului": Ab 19, BN 3, Bv 14, Hd 10 (azi); „Sunt 4 cimitire şi 4 biserici ortodoxe. Primul cimitir s-a făcut în 1957. Până atunci se duceau la Barcani ori îl înmormânta pe fiecare pe locul lui": Cv 6; „Sunt două cimitire; este şi unul pe deal; sunt în afara satului": Ms 3, 8 (cimitirul vechi); „Sunt două cimitire, unul pe vale şi altul pe deal, lângă biserică": Sj 3; „Sunt patru cimitire: două româneşti, unul al saşilor şi unul ţigănesc. Cele două cimitire româneşti, al ortodocşilor şi al catolicilor erau unul lângă altul, pe vale; azi s-au unit": Sb 1; ***Pe deal***: Ab 1-3, 6, 7, BN 1, 2, 4, 10, Cj 5 (azi), 6, 7, 18, Cv 1, 5, 6, 8 (cimitirul unguresc), Hg 2, 3, 5, 7, Hd 1, 2, 11 (azi), 17, Sj 6, 7, 9 (azi), Sb 1, 3; „Pe deal, lângă biserică": Ab 20 (la marginea localităţii), Ms 7, Sb 8; „Pe deal, lângă biserică; sunt două cimitire": Ab 21; „Este un cimitir pe deal, la marginea satului": BN 6, Ms 8 (cimitirul nou), 10; „Sunt două cimitire, unul românesc şi altul maghiar, ambele pe deal": Bv 1; „Sunt 5 cimitire: pe deal, lângă biserică, la marginea satului": Bv 7; „Sunt două cimitire, unul românesc şi altul săsesc": Bv 10; „La marginea satului; şi azi; sunt 4 cimitire; trei actualmente: în Deal, la biserica unită, cimitirul de sub Pustă": Cj 2; „Sunt trei cimitire pe deal şi la marginea satului": Cj 8; „Sunt 5 cimitire (şi la biserică, şi la marginea satului): Pândeală, Poiana Ulii, Măzărele, Pojărel, Biserică": Cj 9; „Sunt două cimitire ortodoxe şi unul reformat": Cj 13; „Este un cimitir, pe deal, în centru, lângă biserică": Cj 15; „Sunt trei cimitire ortodoxe, unul evreiesc şi unul reformat. Cel de pe deal e mai nou, e la marginea satului, de vreo 6-7 ani": Cj 16; „La Coasta Popii": Cj 17; „Cimitirul ţiganilor din Belin Vale": Cv 3; „Sunt 5 cimitire: trei ortodoxe, unul catolic şi unul al pocăiţilor": Hg 1; „Sunt două cimitire, amândouă pe deal: cel vechi, de la biserica veche, care astăzi s-a dărâmat şi cel nou, de la biserica nouă. De asemenea există şi cimitire familiale, în care nu se mai îngroapă de vreo 50 de ani (de prin 1930)": Hd 5; „În sat sunt mai multe cimitire: ortodox, catolic, evreiesc, al pocăiţilor": Hd 7; „Sunt trei cimitire, două ortodoxe şi unul săsesc, toate trei pe deal, la marginea satului": Hd 15; „Pe deal, la marginea satului, peste drum de biserică": Ms 4; „Sunt două cimitire pe dealuri, din care unul ortodox; celălalt este dezafectat": Ms 12; „Sunt trei cimitire, în afara celor familiale: pe deal, lângă biserică şi în centrul satului": Ms 13; „Pe deal, la marginea satului": Ms 15; „Cimitirul vechi, pe care cei care trăiesc azi nu l-au mai apucat; se chema «temeteu, cu pluralul temetauă»": Sj 1; „Sunt două cimitire ortodoxe şi un vechi cimitir evreiesc": Sj 4; „Şi cimitirul vechi şi cel nou sunt pe deal, la marginea satului": Sj 8; „Sunt două cimitire, unul ortodox şi altul catolic (nu mai sunt catolici în sat)": Sb 7; „Sunt 5 cimitire: pe deal, lângă biserică (înainte), la marginea satului": Sb 11; „Sunt două cimitire: din deal de la biserică şi după deal": Sb 13; ***Lângă biserică***: Ab 3, 7, 8, 12-14, BN 2 (înainte, biserica din cimitir a ars), 3, 4, 9, Bv 2, 3, 6, 9, 15, Cj 5 (înainte), 9, 13, 16 (cel mai vechi), Cv 6, 8 (cimitirul românesc), Hg 1, 3-5, 7, 8, Hd 3, 6-9, 10 (azi), 11 (azi), 12, 16, 17, Ms 14, 16, 17, Sj 5, 10 (înainte), Sb 1 (azi), 7; „Sunt două cimitire, unul pe deal şi altul pe vale, în centrul satului, lângă biserică": Ab 1, 2, 10; „Sunt două cimitire: unul lângă biserică şi altul pe deal": Ab 6 (pe deal, unde a fost biserică de lemn), 11, Sb 6; „Pe deal, în

https://biblioteca-digitala.ro

centru": Ab 15; „Este «stănină» lângă biserică, şi în afara satului, aproape de pădure": Ab 16; „Sunt două cimitire: cel de lângă biserică este cu taxă; celălalt, de pe deal, cimitirul de sus, unde se îngroapă şi sinucigaşii": BN 7; „Sunt două cimitire: lângă biserică şi la marginea satului": Bv 4; „Sunt 4 cimitire: 2 ortodoxe, 2 reformate; lângă biserică, în centru": Bv 8; „O «progadie», lângă biserică": Bv 11; „Sunt 3 cimitire: în Vama de Sus, a fost unguresc, în Centru, cel mai vechi. în Capul Satului, pe şes": Bv 12; „Cimitirul foarte vechi este chiar în incinta bisericii; şi azi, tot lângă biserică": Bv 13; „Era unul, dar s-a dărâmat biserica şi nu mai este nici cimitir": Bv 14; „Fruntaşii satului, ctitorii bisericii; şi azi [sunt aici îngropaţi]": Bv 16; „Azi, şi lângă biserică; sunt 3 cimitire": Cj 1; „Înainte, lângă o biserică de lemn demolată prin 1903": Cj 2; „Sunt două cimitire; unul lângă biserică, pe deal, unde se plăteşte locul şi unul la marginea satului, tot pe deal": Cj 3; „La cimitirul de lângă biserică se plăteşte locul": Cj 7; „Azi, cimitirul nou": Cj 10, Hd 4 (dar nu se cheamă cimitir); „Este un cimitir, lângă biserică, în centrul satului": Cj 11; „Sunt două cimitire: unul, în centru, lângă biserică şi celălalt, la intrarea în sat": Cj 12; „Lângă biserica română veche era cimitir românesc şi unguresc": Cj 18; „Sunt două cimitire ortodoxe; celălalt este pe marginea Tărlungului": Cv 2; „Cimitirul unitarian, cel reformat şi între ele, al sectanţilor şi cel romano-catolic": Cv 3; „Sunt două cimitire ortodoxe şi unul catolic": Cv 4; „Înainte": Hd 2; „Cimitirul satului este împărţit în două: lângă biserică (cu taxă de la 25 la 100 de lei un loc) şi peste drum de biserică (gratis)": Hd 14; „Cine cumpără locul de la preot": Ms 8; „Foarte puţine morminte, doar pentru ctitori şi preoţi": Ms 10; „Actualul cimitir a fost în curtea bisericii, în centrul satului; azi mutat": Sj 1; „Existau 4 cimitire, 2 lângă biserică şi 2 «progadii» la marginea satului": Sb 4; „Românii se îngroapă lângă biserică. În biserica săsească s-a găsit o groapă comună de pe vremea ciumei": Sb 5; „Sunt trei cimitire, unul baptist": Sb 9; „Progadie, lângă biserică; este un singur cimitir pentru toate confeiunile": Sb 14; ***În centrul satului*:** Ab 1, 2, 9 (în centrul grupelor de gospodării; sunt 8 cimitire, grupate pe spiţe de neam, în Tonea şi un cimitir sătesc în Loman), 12, 18 (cel săsesc), Bv 2, Cj 18, Cv 6, Hd 2, 9, 10 (azi), 11, Ms 5, 14, Sb 9; „În 1940 a fost dărâmată biserica românească din centru": Bv 1; „La Bâtca Bisericii": Hg 6; „Cel săsesc": Hd 15; „Sunt două cimitire, şi unul lângă biserică": Ms 6; „Cel nou": Ms 11; ***La marginea satului*:** BN 2, 4, Bv 2, Cj 4, 9, 16, Cv 1, 5, 7, Hg 2-7, Hd 17, Sj 2, 8, 9 (azi), 10 (azi), Sb 1, 5; „Cel ortodox": Ab 18, Bv 1 (azi); „Sunt 6 cimitire ortodoxe, 2 penticostale şi unul baptist": BN 3; „Sunt trei cimitire: lângă biserică, în centru": BN 5; „Sunt două la marginea satului; termenul local «ţintirim»": BN 9; „Spre est, «progade»": Bv 6; „Sunt două cimitire, unul lângă biserică şi altul la marginea satului": Bv 15; „Oamenii de rând [sunt îngropaţi aici]": Bv 1; „Unul vechi, părăsit azi": Cj 10; „Au fost trei cimitire: unul pe deal; după ce s-a umplut, s-a mutat la biserică; după ce s-a umplut şi acesta, s-a mutat la marginea satului, în est": Hd 13; „Sunt trei cimitire: ortodox, catolic, reformat": Ms 1; „Sunt 5 cimitire: ortodox, greco-catolic, iudaic, reformat, romano-catolic": Ms 2; „Sunt două la marginea satului": Ms 11; „Azi, dezafectat": Ms 12; „A fost şi un cimitir evreiesc, al evreilor din sat; azi evreii au plecat": Sj 1, 8; „Cimitir al sectanţilor din sat": Sj 8; „Sunt 4 cimitire: unul de români, unul la căminul de bătrâni, unul, saşi şi unul la ţigani": Sb 2.

În moşia satului: „La locul fiecăruia": Cv 6; „Între hotare, foarte rar, care stătea acolo": Ab 12; „Cei morţi de moarte violentă, cu peste 80-90 de ani în urmă, se îngropau chiar în munte": Ab 21; „Pe lotul personal; azi, nu": BN 2; „Odată, cineva care a ars şurile a

https://biblioteca-digitala.ro

fost îngropat între hotare; deci tâlharii erau înmormântați acolo; în hotar există un loc care se cheamă La Sasul spânzurat": Bv 13; „La Cătun, pe deal; la Cătun la gară, în Botoș, în sat prin grădini foste domnești": Cj 3; „Pe dealuri": Cv 5; „În munți, și azi": Hd 4; „De pe moșie, unde se afla gospodăria; azi, nu": Ms 8; „Cei care stăteau la margine sau pădurarii se îngropau în hotar": Sb 3; „Rar, la colibe, înainte": Sb 6.

În cimitirul spiței de neam: *În trecut*: Hd 10, Ms 13; „Existau cca. cinci familii": BN 2; „Pe spițe de neam: a Câmpeneștilor, Moldoveneștilor": Cj 4; „În Cătun": Cj 8; „Înainte de 1900 au fost două cimitire familiale [de neam]: Bucurenii și Cilipenii": Hg 5; „Nu se mai îngroapă de vreo 50 de ani în cimitirele familiale": Hd 5; „Înainte de 1900": Hd 11. *Azi, la fel*: Ab 5, 9 (și azi, la Tonea, Pleși), 12, Hd 1, 3, 6; „La casele care erau foarte răzlețe pe hotar; se îngroapă și aici, dar pe un loc pe care îl sfințește preotul": BN 7; „La Ciungu Mare, Valea Rea, Frăsineni, sunt mărgineni, pentru că stau la munte. Ei își înmormântează morții prin poieni – grădini": Hd 15; „Azi, rar": Hd 16; „Cei care locuiau la hotar, deci în afara satului": Ms 5.

În gospodărie: *În trecut*: Hd 4, Ms 14, Sj 9, 10, Sb 12; „În fundul grădinii din vatra satului": BN 2; „La Dumbrăvița și Dobric, nu la Căianu": BN 3; „Există un singur caz, în grădină, care se mărginește cu cimitirul": BN 6; „Care a vrut [și-a îngropat morții în gospodărie]; cimitir familiale sunt și la Cutca, și la Sânmărtin": Cj 7; „În Cătun": Cj 8; „La al II-lea Război Mondial": Cj 9; „Fiecare se îngropa în grădina lui, la familia lui. Numai cei care nu aveau pământul lor se îngropau în cimitir. De vreo 10 ani (1968) se îngroapă numai în cimitir": Cj 13; „Nu se mai îngroapă morții în gospodărie cam de 30-40 de ani, dar cimitirele există și azi": Cj 17; „Cei care locuiau în afara vetrei satului, în hotar [la hodaie] își îngropau morții în jurul casei": Cj 18; „De abia în 1957 s-a făcut primul cimitir în sat, așa ca s-au mai dus la Barcani ori s-au înmormântat pe locul pe care îl avea fiecare": Cv 6; „În satele aparținătoare [comunei Subcetate], Călnaci și Filpea, se îngropau înainte în grădină": Hg 8; „Mai ales copiii": Hd 7; „În grădina casei, la cei care locuiau în câmp. Nu se mai îngroapă de vreo 8-10 ani (de prin 1972)": Ms 6; „În fundul grădinii": Ms 8; „Fiecare familie își îngropa morții în marginea locului de casă": Ms 10; „În grădina casei; nu se mai îngroapă de prin 1946-47": Ms 11; „În Sângiorgiu de Meseș, care aparține de Buciumi, se mai îngropau și în grădină": Sj 2; „Rar, în grădină": Sj 8; „Nu se mai îngroapă în grădină de prin 1960": Sb 3. *Azi, la fel:* Ab 5, 9, 19, BN 1, Hd 1, 3, 6, 12, 16; „Azi, mai puțin": Ab 2, 8; „În satele vecine, ca de ex. Sălciua, se îngroapă și astăzi în grădină": Ab 15; „În cazul gospodăriilor izolate; satul este răsfirat": Ab 21; „În grădini, unde nu iese apa; [se îngroapă] rudeniile, vecinii": Cj 1; „Marea majoritate a locuitorilor sunt îngropați în grădina gospodăriei lor. Fiecare voia să fie înmormântat în grădina lui, mai ales unde erau distanțele mari. Și azi cimitirele familiale sunt folosite foarte des": Cj 6; „În satele vecine, Răcătău, Muntele Rece, se îngroapă în grădină": Cj 11; „În satele vecine, Răchițele și Scrind se îngroapă morții în gospodărie": Cj 12; „În satul Valea Agrișului, nu aici": Cj 15; „În Costești Deal, Strugani (parte din Orăștioara de Sus), Grădiștea, chiar în spatele casei": Hd 13; „Sunt numai cimitire în fiecare gospodărie, pe dealuri": Ms 9; „Există peste 100 de cimitire familiale: Azi mai sunt rar folosite": Ms 16; „Și azi se mai îngroapă în cimitirul familial. Sunt cam trei familii cu cimitire proprii": Sj 4. *Azi*: „Azi fiecare își îngroapă morții acasă": Hd 2.

https://biblioteca-digitala.ro

Pe locul unde a murit: Ab 9 (pe munți, înainte), 12 (foarte rar, ori i se ridica cruce): Ab 12, Ab 19 (azi, nu); „Cei morți de trăsnet, pe munte și locul se cheamă „La Morminte"; și azi": BN 7; „Azi": Cj 3; „Da, dacă se spânzură un om": Cj 11; „Sinucigașii": Cj 12; „Îi îngropa în hotar dacă aveau acolo pământ și nu-i îngropau în grădina lor. Se mai îngropa pe locul unde a murit, dacă era omorât": Cj 13; „Sau îi ridicau numai cruce": Cv 5; „Și azi, în munți": Hd 4; „La munte, înainte": Hd 6; „Ciobanii, în zona pășunilor alpine": Ms 14.

Notă: „Nu există cimitir sătesc": Ab 5.

ÎMPĂRȚIREA CIMITIRULUI

Pe spițe de neam: *În trecut:* Ab 10, Hd 2 (pe nemotenii), Hd 7; „În cimitirul vechi: Sb 13. *Azi, la fel:* Ab 1, 6, 9, 14, 15, 21, BN 5, Bv 1, 4, 14, Cj 6, 17, Cv 4, 7, 8. Hg 1, 3, 7, Hd 1, 4, 8, 10, Ms 4, 5 (la cimitirele familiale), 9, 13, 15, 16 (și la cimitirul satului), Sb 4, 6, 7, 9, 14. *Azi:* „Azi, românii": Sb 5; „Toți care stau într-o gospodărie sunt îngropați în aceeași groapă, din moși-strămoși, astfel că într-o groapă ajung să fie străbunici, bunici, fii, etc": Sb 8.

Pe familii: *În trecut:* BN 2, Cv 3, Ms 6, Sj 9; *Azi, la fel:* Ab 3, 8-11, 15, 19, BN 1, 3-5, 7, Bv 2, 4, 6-8, 10, 11, 13, 15, Cj 2 (soții și copiii împreună), 4, 9, 11, 1, Cv 1, 2, 5, 7, Hg 2-7, Hd 1-3, 7, 8, 10, 11, 15, 17, Ms 8, 10-12, 14, 17, Sj 4, 7, Sb 1, 2, 4, 6, 7, 10-12, 14; „Nu există o împărțire riguroasă dar se ține cont de grupul familial" : Ab 2, Bv 12, Cj 5; „Foarte rar": Ab 13, 16; „Se îngrădește locul azi": Cj 13; „În general, pe neamuri, dar îi mai îngroapă și pe familii": Cv 4; „Doar dacă se exprimă dorința se îngroapă lângă ai lui; altfel se îngroapă la rând": Hd 5, Ms 1, 3, Sj 2; „Când sunt îngropați în gospodărie": Hd 16; „Se respectă destul de strict și azi obiceiul de a se îngropa pe familii": Sb 3; *Azi:* Ms 13; „Numai dacă se cumpără locul": Sj 9; „În cimitirul nou": Sb 13.

Indiferent cum: Ab 8, 12, 16, BN 1 (azi), 6, Bv 2 (înainte), 3, 16, Cj 7, 8, 10, 15, 18, Cv 2 (azi), 6, Hg 8, Hd 6, 9, 14, Ms 2, Sj 1, 3, 5, 6, 8, 10, Sb 5 (înainte).

Altfel: „Pe porțiuni de sat (cătune)": Cj 9.

MOȘTENIREA LOCULUI DE ÎNMORMÂNTARE

Băiatul cel mare: „Sau oricare băiat": Ab 3, 9 (cel mare, înainte), BN 5, Bv 4, 16.
Băiatul cel mic: *În trecut:* Ab 1, 11, Cv 1, Hd 10. *Azi, la fel:* Ab 10, 19, BN 1, Cj 4, 11, Cv 7, 8, Hg 5, 7, Hd 4, 8, 17, Ms 13, 14, Sb 6, 11.
Băiatul care moștenea casa părintească: Hg 3.
Fata cea mare: „Dacă nu au un fecior": Cj 11; „Înainte": Hd 10.
Fata cea mică: Ab 9 (azi), Cj 4, Hg 7, Hd 4, 17, Sb 6; „Când nu are frați": Hg 5.
Fata care moștenea casa părintească: Ab 10, 19, Ms 13.

https://biblioteca-digitala.ro

Altfel: „Cine îngrijea mormântul": BN 6, Bv 2; „Cine murea primul, din neam, la rând": Ab 1, 2, 6, 8, 21, BN 2-4, 7, 9, Bv 14, Cj 6-8, 12, 17, Cv 4. Hg 1, 2, Ms 9, Sj 4, 7, 8, Sb 2 (pe linie bărbătească), 3, 7; „Copiii, în primul rând şi apoi alte rudenii. Nu există regulă de prioritate": Ab 14, BN 10; „Nu se lăsa moştenire, dar prin tradiţie rămânea al familiei": Bv 12, Cv 2; „Nu se moşteneşte, dar se îngroapă lângă părinţi, fără să fie, însă, o regulă specială": Hd 16; „Copilul de pe curte [cel care rămânea cu părinţii]; cui îi rămânea casa, îi rămânea şi locul de veci": Bv 6, 8, 11, 15, Hd 2, 6, 7, Sb 4, 5 (la saşi), 10, 12-14; „Se ştie pe curte, rămâne locul din tată-n fiu": Sb 8; „Fata se duce mai mult unde are soţul loc": Bv 1, Cv 5, Sb 2; „Nu se respectă nici o regulă": Ab 15, 16, 20 (în ultimul timp, preotul ortodox vinde locurile), Bv 3, 7, 9, 10, Cj 3, 9, 10, 15, 16, 18, Cv 1 (azi), 3, 6, Hg 4, 6, 8, Hd 1, 9, 13-15, Ms 1, 6, 7, Sj 1-3, 5, 6, 9, 10, Sb 5 (la români); „Toţi tinerii părăsesc satul": Hd 11; „Nu poate lăsa nimeni moştenire": Sb 1.

LOCUL UNDE SE ÎNGROPAU VENETICII

În cimitir: Ab 3, 6-8, 10-14, 20, BN 2, 5, 6, 7 (în cimitirul din deal sau în celălalt, în funcţie de achitarea taxei), 9, Bv 2, 3, 9, 10 (sau în satul de unde era), 11, Cj 1-6, 7 (temeteu), 8-10, 12, 17, 18, Cv 2-5, 6 (sau îl ducea la el acasă), 8. Hg 1-3, 6, 8, Hd 5, 6 (cimitirul comunal), 7, 9, 13 (sau în satul lor, dacă voiau), 14, 15 (sau la el acasă), 16, Ms 2, 4, 7, 8, 10, 11, 16, 17, Sj 1-5, 7, Sb 3, 5, 7, 9, 11-14; „La o margine" : Ab 1, 2, 15, Bv 1, 4, 8, 14 (sau în satul lor), 14, Cv 7, Hg 4, 5, Hd 2, 11, 17, Ms 13, Sj 9; „În «progadea» cimitirul de la marginea satului": Bv 6; „În cimitirul din marginea satului" : Bv 16, Sb 4 (în progadie); „Dacă erau complet străini şi fără de familie": Cj 13; „Au un mic cimitir, lângă cimitirul unguresc": Cv 1; „În cimitir, loc separat": Hg 7 (pentru ţigani şi străini), Sb 10; „În cimitir, după confesiune": Ms 1; „La cimitir este loc separat pentru ţigani şi sinucigaşi": Sj 3, 7 (la margine); „Sinucigaşii se îngroapă la marginea cimitirului": Sj 8.

Altfel: „Sinucigaşii şi tâlharii se îngroapă în hotar": Ab 1; „Sinucigaşii, străinii-muncitorii forestieri maramureşeni care au murit aici sunt înmormântaţi pe hotarul dintre Răstoliţa şi satul vecin": Ms 14; „Sinucigaşii şi oamenii prea păcătoşi se îngropau în afara cimitirului": Sj 4; „În câte un cimitir din gospodărie": Ab 5; „În cimitirul săsesc nu era primit nici un străin": BN 4; „Erau duşi în satul natal": Bv 7, 12, Cv 3, Sb 1, 8; „În gospodărie, înainte; lângă biserică, azi": Hd 4; „Fiecare unde se stabilea, la gospodăria lui": Ms 9; „Copiii nebotezaţi erau îngropaţi la marginea cimitirului": Sj 1; „Nu sunt locuitori veniţi": Sb 6.

CRUCI PENTRU MORT

În cimitirul satului: Ab 1-21, BN 1-7, 9-11, Bv 1-4, 6-12, 14-16, Cj 1-3, 5-7, 9-13, 15-18, Cv 1-8. Hg 1-8, Hd 2, 3, 5-17, Ms 1-8, 10-17, Sj 1-10, Sb 1-14; „În cimitir, la mormintele vechi, se puneau la capul mortului pietre cioplite dar neşlefuite; pe pietre nu se scria numele mortului. Acestea se mai pot vedea şi astăzi. La unul din capetele mormântului, mai des, la capul mortului, se plantează pruni": Cj 4; „La cimitir se pune şi o cruce mare la

https://biblioteca-digitala.ro

mijloc": Cj 8; „Saşii au stâlpi, în acelaşi cimitir, dar separat": Sb 5.

Lângă cimitir: Cj 8 (şi azi), Hd 13; „Există un cimitir al satului, dar nu este folosit": Hd 1.

În gospodărie (cimitirul familial), în curţi: Ab 2, 5, 8, 9, 12, 19, 21, BN 1-3, 7, Cj 1, 6-8, 13, 17, 18, Cv 5 (al spiţei de neam), Hd 1-6, 10, 13, 15, 16, Ms 5, 6, 8-11, 13, 16, Sj 4, 9, 10, Sb 3, 12; „Se fac cruci în gospodării pentru binele casei, Răstigniri, IIsus Christos răstignit; cu cât oamenii erau mai înstăriţi, cu atât crucile se făceau mai mari": BN 3; „În curtea gospodăriei; şi azi": Sj 4.

La poarta gospodăriei: BN 2, Bv 15, Hd 4, 5, 13, Ms 5; „La capătul casei, spre drum": Cj 7; „Se scotea câte o rugă pe la porţi; şi azi": Hd 11; „Celor ce-au murit în război sau tineri": Hd 12; „La mărgineni": Hd 15; „În faţa casei, răstigniri; şi azi": Sj 4.

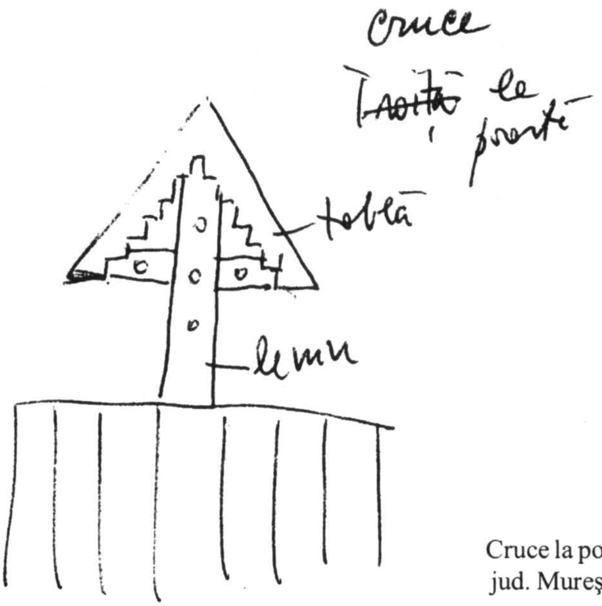

Cruce la poarta gospodăriei, com. Iclănzel, jud. Mureş (A.I. Ciobănel)

La răscruci: Ab 1, 2, 11, 13, 14, 18 ; BN 2, Bv 2, 11, 15, 16, Cj 3, 4, Cv 6, 7, Hd 2-4, 6, 13-15, Ms 10, Sj 3 (troiţă sau răstignire), Sb 2; „E o troiţă la răscruce, la Cernat care a fost ridicată în urma epidemiei de ciumă; sunt morţi îngropaţi la un loc": Bv 8; „Crucile de la răscruci sunt puse ca să se închine": Hd 5, Sj 4 (şi azi).

La marginea drumului: „Dacă dispărea cineva în război, se ridica o cruce la marginea drumului": Hd 9; „Troiţă sau răstignire": Sj 3.

La fântâni: Ab 1, 11, BN 2, Cv 4, 7, Hd 2, 3, 13.

La izvoare: Ab 14 ; „La izvoară, lângă drum" : Cj 4.

https://biblioteca-digitala.ro

În capătul satului: Ab 3, BN 6 (în sat).

Pe locul unde şi-a dat sufletul: Ab 1, 5, 6, 11, 13, 15, 18-21, BN 1-7, Bv 4, 6-8, 11, 12, Cj 1, 7-9, 11, 15, 17, Cv 1, 3, 4, 6. Hg 1, 3-5, 7, Hd 5-7, 10, 12-15, Ms 5, 8 (chiar şi pe munte), 10-14, Sj 1-10; Sb 1-4, 8-13.

În câmp: BN 6 (în afara satului); „Unde avea teren mai mult": Bv 11.

La hotar: Ab 3, 13 (cruce în hotar cu acoperiş pentru adăpost), Bv 11, Sb 6 (înainte); „În locul unde a fost îngropat cineva omorât": Cj 13; „În cimitirele familiale de la hodăi": Cj 18; „Pe munţi, pe locul morţii violente": Cv 7, Hd 6; „Cine nu avea copii, făcea cruce la hotar": Bv 11; „Pe pământul fiecăruia; şi azi": Hd 3; „La proprietate, fiecare la locul lui": Hd 5; „În hotar, la cei care mor fără lumină, cei morţi în război dar şi pentru alţi morţi; şi azi": Hd 11.

Altfel: „La troiţe": Ab 1; „La bărbaţi se pune stâlp, specific numai pentru cimitir, la femei, cruce": Ab 13; „La marginea drumului": BN 2, Hg 1; „La locul unde s-au întâmplat evenimente importante": Cj 1; „Pe case": Cv 4; „De Ziua Crucii, se pun cruci simple, din aşchii de lemn, la uşi, ferestre" : Hg 6; „Rugile se puneau şi se pun la locul unde s-a murit de moarte violenta, ori ca să nu mai moară vitele sau pentru alte necazuri": Hd 5; „Între hotare, unde sunt străinii şi pe golul alpin, unde sunt îngropaţi ciobanii morţi acolo": Ms 14; „S-au făcut trei cruci pentru morţi": Sb 1.

https://biblioteca-digitala.ro

PARTEA a II-a

GOSPODĂRIA

CURTEA

Terminologie

Terenul pe care se află întreaga gospodărie: „Avere cu moşie, Nămaş": Ab 1 (sat de tip risipit); „Bătătorie": Cj 5 (numai locul pe care s-a construit); „Bătătură": Hd 3; „Cămin": Cj 11; „Curte": Bv 10, Hg 7, 11, Sb 3, 5, 7, 14; „Curte de casă": Sb 11; „Gospodărie": Bv 10, 12, 13 (Helfstahl), Hg 1, 2, Sb 1; „Grădină": BN 4, 9, Cj 1, 2, 7 (sau loc de grădină), 8, 9, Cj 15, Hd 1, 2, Ms 3, 5, 13, 15, 17, Sj 1, 8 (sat Meseşenii de Jos), 9; „Grădină de casă" (cu accent pe primul ă): Cj 6 (sat de tip răsfirat, azi; risipit, înainte, cu pământ lângă casă), 13, 17, Hd 5; „Grădina căşii": Ab 5 (satul de tip risipit şi cea mai mare parte din pământuri este în jurul casei), BN 11, Hg 6, Hd 9, 16; „Hei de casă": Ab 4, 10 (heiu de casă), 16 (cei mai mulţi), 18 (şi curte, azi), Bv 2, 6 (heiu, înainte), 11 (heiu), 15 (heiu), 16, Hd 5, 6, 10, 13-15; „Hei de casă sau grădină": Ab 11; „Hei de gospodărie": Hd 12; „Iertăoane": Hd 3; „Iortoane, Iosaguri sau Moşie": Ab 2; „Iosag": Ms 4; „Loc de casă": Ab 6, 9, 12, 13, 15, 16, BN 1, 2, 5, 10, Bv 3, 4, 6 (azi), 7, 8, 9, 14, 15, Cj 5, Cv 2-4, 6, 7, 8 (azi), Hg 2, 3 (azi), 5, 8, Hd 6, Ms 1, 2, 6, 7, 12, 16, Sj 7, 8, 10 (azi), Sb 1, 4, 8, 9 (înainte), 10, 12; „Loc de casă sau lot de casă": Ms 10, Sj 4; „Loc de moşie": Cv 1; „Loc în sat": BN 7; „Moşie": Hd 7; „Ocol": Hd 11, 12, 17, Sj 2 (căşii); „Ogradă": Ab 7, BN 3, 6, Cj 3, 10, 16 (căşii), 18, Hd 3 (azi), Ms 8, Sj 3, 6; „Parcelă": Cv 3, Sb 9 (parţelă, azi); „Plaţul casei": Ab 21; „Scaun de casă": Hd 5 (azi), Sb 6, 13; „Silişte de casă": Cv 4; „Tablă": Cj 4; „Târlă": Cv 8 (înainte); „Uricul căsii": Ab 8; „Vatră de casă": Ab 12, 14, 20, Bv 7 (înainte), Cj 12, Cv 5, Hd 5 (azi), 8, Ms 2, 9 (numai pentru gospodăriile din centrul satului), 11, Sj 1 (azi), 8, 10 (înainte), Sb 2; Fără termen special: Ab 3, 7, 19, Hg 4, Hd 4, 12, Ms 14, Sj 5.

Terenul din gospodărie fără construcţii: „Bătătură": Bv 7, Hd 8, 9, 16; „Curte": Ab 1-4, 6, 8-10 (curtea casei), 11, 12 (rar), 13-16, 18-21, Bv 2-4, 6, 7 (azi), 8, 9-16, Cj 2 (azi), 3 (azi), 16 (azi), 18, Cv 1, 2 (azi), 3-8, Hg 2, 3, 7, Hd 4 (azi), 6 (azi), 9, 10 (azi), 14 (azi), 15, 16, Ms 1, 2, 7, 12, Sj 1 (rar, azi), Sb 3-14; „Drumul dinaintea casei": Hd 8; „Gardul

https://biblioteca-digitala.ro

casei": Cj 11; „Ocol": Ab 5, 20 (al găinilor, al porcului), BN 1, 2, 4-7, 10, 11, Cj 1, 2 (şi azi, paralel cu termenul curte), 5, 6, 9-11, 12 (terenul din faţa casei şi a şurii), 16 (înainte), 17, Hd 2, 4-7, 10 (înainte), 11-13, 14 (paralel cu termenul curte), 17, Ms 3, 4, 8, 9, 17, Sj 1-10, Sb 5; „Ogradă": Ab 7, 10 (ograda şurii), 12, BN 3, 9, Bv 7, Cj 3, 4, 5 (ogreadă), 7, 8, 12 (terenul dinapoia şurii), 13, 15, Cv 2 (înainte), Hg 1, 4-6, 8, Hd 8 (ograda şurii), Ms 2 (înainte), 4-6, 10, 11, 13, 14, 15 (ogreadă), 16, Sb 1, 2, 5 (dacă sunt două, despărţite); „La şură": Sb 4; „Luncă: este terenul şes din faţa casei, în general cultivat": Bv 7; „Ogradă înseamnă aici petice de pământ pentru fân. Înainte erau închise cu gard": Hd 15.

Descriere, tipuri

O singură curte: Ab 1, 3-10, 12-15, 18, 19, 21, BN 1, 2, 5-7, 11, Bv 3. *În trecut*: Ab 11, Bv 1, 8, 15, Cv 8, Ms 16, Sb 1; „Marea majoritate": Ab 16. *Azi, la fel*: BN 4, 9, 10, Bv 4, 6, 7, 9, 10, 12, 13, 14, 16, Cj 1 (cel mai adesea), 2-11, 13, 15-18, Cv 1-5, 7, Hg 1-7, Hd 1-4, 6, 9, 12, 14, 15 (cei mai înstăriţi, două), 16, 17, Ms 1-5, 8-13, 15, 17, Sj 1-9, Sb 2, 3, 5-14; „Ocol, pentru acareturi şi pentru băgat vitele": Hd 5; „Tipul cel mai frecvent, curte deschisă în faţa casei": Ms 6.

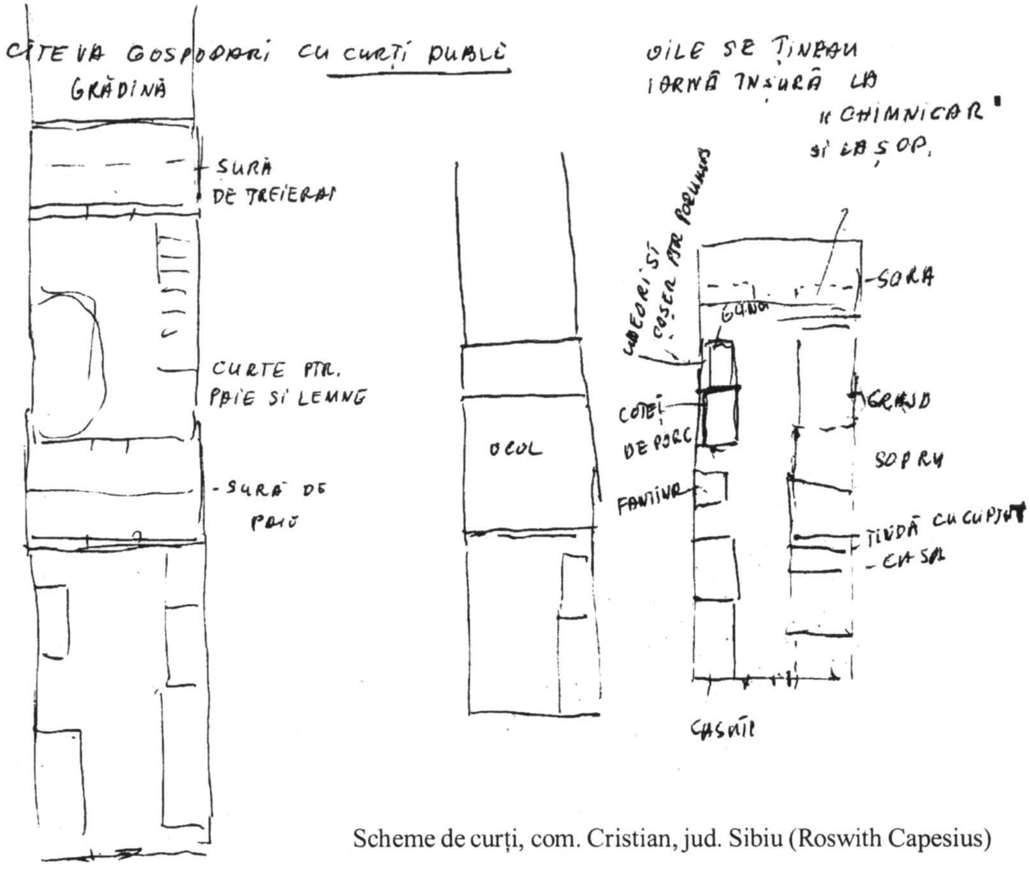

Scheme de curţi, com. Cristian, jud. Sibiu (Roswith Capesius)

https://biblioteca-digitala.ro

Mai multe: ***Două:*** *Azi, la fel:* „Curte şi curtea păsărilor, despărţite prin gard": Ab 11, Bv 1 (curtea păsărilor dindărăt), 2 (pentru om şi păsări), Cv 8; „Doar vreo trei case au curtea de dincoace, unde stăteau «galiţele», porcii şi curtea dincolo, pentru plug, căruţă, rotile; despărţite prin gard, pălant": Ab 16; „Extrem de rar, azi, o curte în faţa grajdului, despărţită prin gard de ocol": BN 7; „Curtea din faţa casei, întotdeauna despărţită de şură. Spaţiul din faţa şurii, mai demult, nu era despărţit de grădină; acum, da": Bv 11; „Mai rar; una, pentru nutreţ şi vite; a doua, pentru cereale, despărţite prin gard şi portiţă": Cj 1; „Ocol sau curte - terenul din faţa casei şi a şurii şi ogradă - terenul dinapoia şurii; sunt despărţite de şură şi gard": Cj 12; „Una pentru animale, una pentru trecut prin ea, despărţite prin gard de lemn": Cv 6; „Ogradă, pentru oameni, despărţită printr-un gard de un ţarc unde stau oile şi se pun clăile de paie": Hg 8; „Ocolul pentru oameni, în faţa casei şi ocolul pentru animale şi păsări, despărţite prin garduri de leţuri": Hd 7; „Ograda şurii şi bătătura sau vatra casei, despărţite prin garduri": Hd 8; „Curtea pentru oameni şi ocolul pentru vite": Hd 10; „Ocol, curtea propriu-zisă şi la şură, pentru depozitat fânul în clăi împrejmuite cu ţarc de nuiele, ştacheţi": Hd 11; „Ocol, curtea şi obor, numai pentru animale, despărţite prin gard": Hd 13; „Cei mai înstăriţi, şi o curte după şură, pentru lemne, animale, păsări, gunoi": Hd 15; „Ogradă şi ţarc pentru vite. În ogradă circulau oamenii; ţarcul făcea legătura între adăposturile animalelor; spaţiile acestea sunt despărţite prin gard": Ms 14; „Curtea, pentru activităţi gospodăreşti şi la şură, pentru păsări şi animale": Sb 4; „Curte şi ocol, una pentru vite şi alta pentru oi": Sb 5; *Azi:* „Azi, şi două curţi: ocol pentru flori şi iarbă şi ocol pentru porci şi păsări": BN 2; „De prin 1950 două curţi, despărţite prin gard de sârmă": BN 3, Bv 8 (de vreo 40 de ani, despărţite mai de mult prin garduri de zăbrele, azi, prin plasă de sârmă), „Azi, două curţi: prima, de intrare, cu flori; a doua, pentru păsări şi animale": Bv 15; „Azi, uneori, loc separat pentru legume" Cj 10; „Tip mai puţin frecvent, cu o curte în faţa casei, cu bucătăria de vară, fântâna, grădina de flori şi legume şi cu ocolul vitelor, cu grajd, şură, coteţe, atelaje; cu despărţitură pentru păsări, azi": Ms 6; „Azi, şi una pentru păsări, despărţită de gard": Ms 16; „În ultimii 5-6 ani (de prin 1973-74) sunt două curţi, prin prima se intră iar a doua e pentru găini şi animale": Sb 1; ***Trei:*** „Şi trei, azi, în plus cu una pentru păsări şi eventual, pentru flori, cu gard între ele": Hg 1; „Curte, ocolul găinilor, ocolul porcului": Ab 20.

Forma: „Poligonală, în funcţie de loc": Ab 2, 10, 12, 14; „Dreptunghiulară": Ab 3, 6, 8, 11, 13, 20, BN 3, 6, 10, Bv 1, 3, 6, 8 (în cartea funduală, cartea funciară, erau specificate locurile de casă, cu vecinii respectivi; locurile erau paralele), 9, 10, 12-14, 15 (azi, depinde de loc), Cj 5, 9, 15, 18, Cv 1, 2, 7 (sau neregulată), 8, Hg 3, 6, 8, 15, Ms 1-3, 15 (cel mai adesea), Sj 6, 7, Sb 1-4, 6, 8 (azi), 9-14; „Rectangulară; de obicei, poligon neregulat, în funcţie de heiul (terenul) pe care îl avea omul": Ab 4, 5 (latura mare către poartă), 7, BN 1, BV 11, Cj 2 (rectangulară), Sj 1 (cât putea întoarce carul), 8 (azi), Sb 5 (rectangular), 7; „Pătrată": Ab 9, 19, 21 (depindea însă de teren, accidentat în zonă), Hg 7, Ms 2, 5, 6, 11, 12, 16, Sj 2, 5 (şi azi), 10, Sb 4; „Pătrat sau dreptunghi": Cj 1, Hg 1, Hd 11, Ms 4; „Spre patrulater, în funcţie de teren": BN 7, 9, Bv 4, Cj 6, 7, Cv 4, Hd 5, Ms 8; „Alungită sau dreptunghiulară; cele două ocoale sunt despărţite de garduri de fier, azi": BN 2, „În formă de unghi drept; casa este aşezată între cele două laturi ale unghiului": BN 4; „Aproximativ rotundă": Cj 4; „Spre pătrat sau rotund, în funcţie de teren": Cj 12; „Neregulată": Ab 1 (terenul este foarte accidentat), 15, 16, Bv 7, Cj 3, 8, 10, 13, 16, 17, Cv 3, 5-7, Hd 6, 9, 14

https://biblioteca-digitala.ro

(spre rectangular), 16, Ms 3 (rar), 7, 9, 13, Sj 8 (înainte), Sb 8 (la casele vechi); „Fără regulă, în funcţie de teren": BN 5, 11, Bv 16, Cj 11, Hg 2, 4, 5, Hd 1-4, 7, 8, 10, 13, 17, Ms 10, 14, 17, Sj 4 (se tinde spre pătrat sau rotunjit), 9; „Înainte, de forme diferite; acum, de obicei lunguieţe, ca să ocupe cât mai puţin teren": Sj 3.

Curţi pietruite: *În trecut*: Ab 9 (rar), 13, BN 4, Sb 13; „Se mai punea prundiş; nu erau pietruite": Ab 10; „Rar": BN 1, Bv 7, Ms 11, Sb 8; „Partea din faţă, cu piatră de pârâu": Cv 3. *Azi, la fel*: BN 6, Bv 3 (unele), 12, 13, 16, Cv 1, 7, Hg 4, Hd 4, 7, 15, Ms 3, Sj 5, 6, 8 (Meseşenii de Jos), 10, Sb 6 (azi, mai rar), 9; „Dacă nu se pietruiau, se împotmoleau carele": Ab 1; „Mai mult pietruite, că e piatră destulă la noi": Ab 14, Bv 1; „Pe unde se umbla": Ab 20; „Înainte, numai la domni; azi, majoritatea au curţi pavate": Bv 6, 9, 11; „Înainte, cu piatră de râu; azi, betonate": Bv 8; „Cu balast, parţial": Cj 10; „Cu piatră mare de râu": Cj 18; „Puţine": Ms 7; „Unele pietruite, altele, nu": Sb 5; „Azi sunt foarte multe pietruite; au început de prin 1915; din 1940 pietruitul s-a generalizat": Sb 7. *Azi*: BN 11, Cj 2, Hd 6, 11, 13, Ms 5, 8, 11, Sj 1, 2, 4, Sb 10, 12, 14; „Acum se pietruiesc cu piatră de râu": Ab 6; „Cu balastru şi nisip; azi, cu trotuare de beton, pavate cu piatră de râu": BN 3; „Mai rar": Cj 5, Cv 6, Hg 2, Hd 10, 14, Ms 6, Sj 3, Sb 1; „Multe pietruite": Cj 6; „Cei mai cuprinşi, piatră sau cărămidă; foarte rare": Cj 13; „Unele": Cv 4, Ms 16; „De vreo 40 de ani, dar sunt şi nepietruite": Ms 12.

Curţi betonate: *Azi*: „Cimentate": Bv 2, 4, Cj 2 (uneori), Hd 13, 15, Sb 13; „Câte o alee din beton": Ab 16, Bv 1, 7, Cj 7, 16, Cv 3, Ms 4, Sb 3, 8; „Parţial betonate": Sb 11.

Tipuri specifice unor zone

Curte cu ocol întărit: „Sunt în partea I a hotarului (din jos de gard). Aşezare de tip risipit. Coliba, formată din tindă, colibă (odaie), celar şi cu «privar» în faţă (sală); şopruI, uneori coteţul sunt dispuse în jurul unei curţi interioare. Curtea este pătrată sau dreptunghiulară. Are un spaţiu adăpostit care face legătura între colibă şi anexele situate pe marginea curţii. Curtea este un spaţiu restrâns de 30-40 m^2 închis pe o latură de colibă şi pe celelalte trei laturi de bârne sau zid de piatră. Pe una sau două laturi pot apărea o şură cu coteţ (grajd), un şopru. Când pe laturile curţii nu există nicio construcţie în afară de colibă, gardul de bârne sau zidul de piatră este acoperit. Panta [acoperişului] de scurgere a apei spre interiorul curţii este de 1,5-2 m, formând un adăpost sau şopru unde se ţin lemnele, uneltele, se doarme pe timpul verii sau se aduc mieii când sunt fătaţi pe timpul iernii. Astăzi este tendinţa ca acest spaţiu să fie acoperit, formând astfel o încăpere spaţioasă. Localnicii numesc această încăpere tot curte": Ab 19; „Cele mai vechi şi cele mai numeroase. Locuinţa are trei încăperi (casa de stat, tindă, casa mare), cu aplecătoare pe latura lungă a casei, spaţiu al grajdului, cu palan lateral din bârne. Nu se mai fac din 1950; aveau şi câte o şatră: vatră pe patru pari, acoperită cu o scoarţă de brad; se gătea la pirostrii. Gospodăria se închidea mai mult de frica hoţilor": Bv 7; „De vreo 20 de ani, cu tendinţe de ocol întărit": Cv 6; „Mai sunt numai câteva gospodării cu ocol închis azi. În hotar, ocolul era închis cu staurul. În vatră, sunt: casa, pe fundul ocolului; cămara, în faţa casei, lângă poartă; coteţele,

https://biblioteca-digitala.ro

de vaci, viței și miei, lângă cămară; colnița de oi, cu un singur perete, pe partea opusă; cocina, cotețul de câini și poarta acoperită, spre drum. Bătrânii aveau numai ocol închis": Hd 4; „Sunt și azi: casa este în față, șura, în fund, bucătăria și cotarca, pe părți; este o poartă înaltă și zid pe margine. Curtea are formă dreptunghiulară sau pătrată": Hd 6.

Curte cu tendință de închidere pe două-patru laturi cu anexe: Bv 12; „Înainte, puține, numai la cei mai înstăriți; azi, au început mai multe. Pe o latură a curții, începând de la drum, sunt: casa, șopul și grăjdiuțul; perpendicular pe ele, cu fața la drum, grajdul cu șura și un alt grajd, sub același acoperiș; pe cealaltă latură a curții, începând din fundul curții, cotețul de porci, cel de găini, coșul pentru porumb și bucătăria de vară lângă gardul de la drum": Cv 2; „Curtea este închisă la drum de gard, în spate de șură, pe laturi de casă și șopruri. În unele cazuri, o latură a curții este închisă de zidul (spatele) casei vecinului. Spațiul de construcție în vatra satului este foarte strâmt": Sb 12; „Gospodăriile erau închise de construcții funcționale și nu aveau garduri": Sb 13.

Notă: *multe sate din Transilvania de tip adunat au curțile închise pe două, trei laturi cu anexe gospodărești și una cu locuința. Am consemnat doar exemple, ca să nu prezentam materiale identice sau asemănătoare.*

TIPURI DE LOCUIRE ÎN ACEEAȘI GOSPODĂRIE

O singură locuință pentru părinți și unul dintre copiii maturi; se folosește totul împreună: „Nu avea importanță cine rămânea cu părinții": Ab 3, 5, 6 (înainte), 13-15, 18, BN 5, Bv 1-4, 6, 7, 9, 11, 15, Cj 2 (azi, mai rar ca înainte), 3, 7, 9, 13, 16 (înainte; în grădină, fiecare avea stratul lui), 17, 18, Hd 1 (înainte), 2, 6, 8, 14, 16 (înainte), Ms 8 (înainte), Sj 4 (înainte), 8, Sb 1 (înainte), 12 (înainte), 14; „Cel mai mic stă cu părinții": Ab 18 (înainte), Bv 12, Cj 11, Cv 1 (înainte), 2 (înainte), 4, 7, 8, Hg 4, 7, Hd 3, 10 (înainte), 11 (înainte), 13 (înainte; rar, azi), 17, Ms 2 (înainte), 3 (rar, înainte), 13 (înainte), 14, Sb 11 (înainte); „Cel mai slab, mai neputincios copil stătea cu părinții; azi, la fel, și cel mai mic": Ab 9; „Cel mai mic, uneori fata, alteori cel mai iubit care oferea garanții [de îngrijire] bătrânilor; azi, rar": Ab 20; „Băiatul cel mai mare; azi, nu": BN 2, Sb 5 (dar și după înțelegere sau după cm se însoară); „Înainte; cam de după al II-lea Război Mondial, se fac căsuțe cu una-două încăperi în curte, în care locuiesc bătrânii; fie folosesc totul în comun, fie se mai despart": Bv 10; „De obicei, cu cel mai mic copil, înainte": Cj 4, 8, 15; „În trecut se întâmpla ca o singură familie compusă din părinții, fii, nepoți să locuiască sub același acoperiș și chiar într-o singură cameră. Bătrânul dirija munca întregii familii; azi, nu": Cj 10; „Părinții rămâneau cu băieții; fetele plecau; se folosea totul în comun; azi, nu se mai locuiește împreună": Sb 4; „Foarte rar, înainte. În general, când omul nu avea prea mulți bani în momentul căsătoriei, construia întâi o căsuță mai mică în fundul curții. Își lăsa loc la stradă și cu timpul își construia acolo casa mare": Sb 7.

Mai multe familii în aceeași casă: „Mai demult stăteau și 2-3 familii în aceeași casă": Ab 12, Cv 2 (foarte rar, frați și împărțeau totul; azi, nu); „Câteodată, frați; foloseau

https://biblioteca-digitala.ro

totul împreună; foarte rar se despărţeau": Cv 6, Sj 8 (foarte rar); „Fraţi, rar; şi azi; împărţeau totul, înainte; azi se despart": Hd 6, 8.

Două sau mai multe locuinţe în cadrul aceleiaşi gospodării: „Înainte, un copil, cel mai mic [căsătorit] rămânea în casa părintească, împreună cu părinţii sau se făceau două case, una pentru copilul care rămânea cu părinţii; totul se folosea în comun; azi, se face casă fiecărui copil care rămânea în sat, dar rămân foarte puţini": Ab 1; „De obicei se separau; când locuiau părinţii şi copiii sau fraţi, utilizează grădina împreună iar înainte şi curtea": Ab 2; „Locuite de părinţi şi copilul mai mic; înainte, intrare şi curte comună; grădina şi pomii, separaţi; azi se separă": Ab 4, BN 2, Bv 14 (dar aici totul se foloseşte în comun, inclusiv fântâna); „Se construiesc şi două locuinţe, părinţi şi copii, dar folosesc totul în comun": Ab 6, Ms 6, 10, 11, 12 (copilul cel mai mic), 17 (copilul cel mic), Sj 9 (înainte), Sb 9 (cel mai mic); „Locuinţe pentru fraţi sau pentru un copil, dar foloseau totul în comun pentru că bătrânul conducea totul": Ab 10; „Părinţii şi copilul cel mai mic; înainte, şi fraţi; totul se folosea în comun": Ab 11, Sj 1 (cu excepţia grădinii), Sb 8 (rar, fraţi, înainte), 10 (rar, fraţi, înainte); „Erau două locuinţe, părinţi şi un copil, rar, fraţi; se folosea totul în comun; azi, nu": Ab 12, BN 1 (azi, rar), Bv 8 (fraţii se separau), Hd 4 (şi azi, un copil); „Rar, doar în vreo 6 locuri": Ab 16; „Cel mai mic sau cel mai iubit copil sau fata, ori fraţi au case în aceeaşi gospodărie; sunt despărţite prin garduri şi folosesc în comun numai fântâna şi cuptorul de pâine": Ab 20; „Foarte rar două locuinţe; foloseau totul separat, cu excepţia fântânii, chiar dacă numai grădina era despărţită prin gard sau un pom": BN 3; „Părinţii şi oricare dintre copii; totul folosit separat": BN 4, Sj 7 (înainte); „Părinţii şi oricare dintre copii sau fraţi; înainte, totul în comun; din 1944 se fac garduri şi totul este separat": BN 6; „Înainte, 2-3 case; azi, mai rar; după ce se făcea casa nouă, se despărţeau": BN 9; „Câte 3-4 locuinţe, nu avea importanţă care copii; totul în comun": BN 10; „Un copil, cel mare sau cel mic; totul împărţit prin gard, chiar şi grădina": BN 11; „Azi, totul separat, cu excepţia fântânii": Bv 1; „Foarte rar; separat, grădina": Bv 12; „Rar, fraţi, dar se separau": Cj 1; „Locuite de fraţi; în comun, ocolul şi fântâna; azi, nu": Cj 5; „Erau 2 şi 3 case; rămânea copilul cel mai mare; despărţite de gard uneori, casele; alteori, nu se despărţeau; foloseau totul împreună; azi, nu": Cv 3; „Înainte se mai făceau două case, că erau mulţi copii. Rămânea cel mai mare sau cel mai mic, în funcţie de cum se înţelegeau şi erau sau nu despărţite prin gard. Azi, câte o locuinţă pentru fiecare": Hd 5; „Părinţii şi cel mai mare băiat; totul se folosea împreună, cu excepţia casei; azi, nu": Hd 7; „Azi, 2-3 case, părinţi, copii, despărţite prin garduri şi cu folosinţă comună a curţii": Hd 14; „2 case, părinţi şi copilul cel mic, numit «rusuroi» (la fel ca aluatul care rămânea de la o zi la alta); foloseau totul în comun": Hd 15; „Azi, două, o casă pentru un copil; grădina, folosită împreună: Ms 16.

Fiecare familie cu locuinţă şi gospodărie proprie: Ab 7, 8, 12 (azi), 20, BN 1 (azi), 2 (azi), 7, 11 (azi), Bv 1-4, 6-9, 11-13, 16, Cj 1, 3, 4 (azi), 5 (azi), 6-13, 15-18, Cv 1-8, Hg 1-8; Hd 1-17, Ms 1-17, Sj 1-10, Sb 1-14.

Alte moduri de locuire - observaţie: tradiţional, foarte des apare în trecut tipul de locuire mixt, atât cel unde un copil rămâne în casa părintească cât şi de cel de locuire independent.

https://biblioteca-digitala.ro

TIPURI DE ÎMPREJMUIRI

Gospodării fără împrejmuiri:

În trecut: Ab 1 (rar, gard), Bv 9, Cj 4, Hg 1, Ab 18, BN 1, 2, 4, 5, 11, Bv 4, Cj 11, 15, 17, Cv 2, Hd 7, 9, 12, 17, Ms 1, 7-9, 12 (multe), 13, 16, Sj 8 (rar), Sb 4, 12; „Erau despărțite prin grădini": Ab 10; „Erau multe": Bv 12, Cv 6; „Rar": Hg 5, Hd 4, Ms 2, 5, 6, 15; „Cele din hotar nu aveau gard. Și azi, cele mai îndepărtate, nu au gard": Cj 13; „Grădinile nu erau complet închise cu garduri ci cu o «mnezuină»": Bv 11; „La gospodăriile din marginea satului": Ms 11; „Cu grădini neînchise": Sj 4; „Mai ales în fundul curții": Sb 3. *Azi, la fel*: Ab 15, 19, BN 9 (rar, și nu cele spre stradă), Cj 3 (azi, rar), Hd 2 (azi, rar), 8, Sj 9 (rar); „Gospodăriile din câmp": BN 7; „Puține": BN 10; „Înainte erau multe neîmprejmuite. Azi sunt foarte puține": Cj 6, Sj 3; „Mai rar și înainte; azi, numai la hotar": Cj 7; „Foarte multe, înainte; și azi sunt gospodării fără gard, cu o simplă rudă sau un răslog puse la ocol; satul are gospodării care se întind și dincolo de vatră, în hotar, cu spații mari între ele": Cj 12; „Puține azi, la gospodăriile de la marginea satului și din câmp": Ms 10; „Pe strada principală mai ales nu au existat și nu există garduri în fața casei, cel mult pe lateral, între vecini. [Gospodăriile sunt foarte apropiate iar în spațiul dintre ele este poarta]": Sb 1; „Azi, numai la băieși (rudari)": Sb 6; „Gospodăriile erau închise de construcții și nu aveau gard. Foarte rar existau porțiuni de gard la stradă, de 3-5 m, lucrat din scânduri verticale": Sb 13.

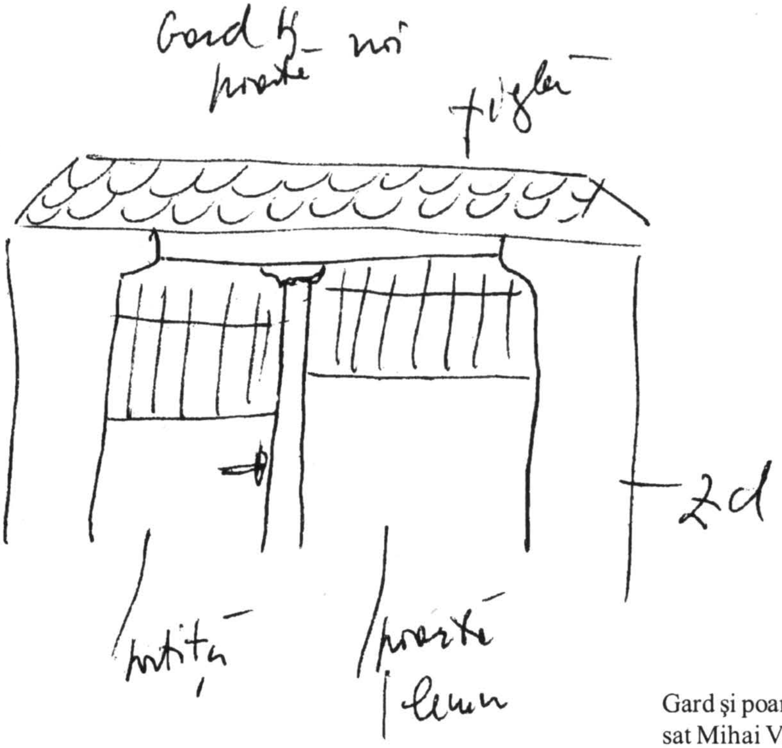

Gard și poartă, com. Saschiz, sat Mihai Viteazu jud. Mureș (Alina I0ana Ciobănel)

https://biblioteca-digitala.ro

Gospodării despărțite prin garduri. Materiale și tehnici de construcție ale gardurilor

Gard viu: *În trecut*: Ms 4, Sj 6; „Se lăsau să crească spini vii numai pe răzor [în moșia satului] și azi; gardul de spini tăiați, numai pe hotar, nu se mai face azi": Ab 20; „Se țineau anume mărăcini, nu se tăiau": Hd 5; „Se plantau mărăcini și acăți": Ms 7; „Se prindeau acâți într-un șanț": Ms 9; „Rar, de «lițion» și «porumbei»": Ms 10; „Se planta răchită și acâț": Ms 17; „De spini": Sj 4; „Puțin, în spate": Sb 1; „În spate, rar, lemnul câinelui": Sb 8. *Azi, la fel*: „Gard de «catrafori» (spini); se aducea cu rădăcină din câmp și se planta": BN 2; „De salcie, salcâm, plop, arin, spre apă": BN 3; „De răchită": BN 7; „Mărăcinii creșteau și omul îi tundea cât să formeze un gard": Hd 9; „Gard de «frăgar», dud, de păducel, la grădini; și azi, rar": Hd 15; „De brazi; azi, rarisim": Ms 8; „Din caprifoi, carpen tăiat scurt; azi mai rar": Sj 1; „Se mai fac pe lângă grădină": Sj 7; „De spin, sânger, păducel plantați primăvara în șanț; azi, rar": Sj 8; „La vie": Sb 5.

Material lemnos

Mărăcini (cu sau fără șanț): *În trecut*: Ab 6, BN 9, Hd 7, 11, Ms 3, 5, 6, 8, Sj 6, Sb 10, 11; „Pari la 1 m cu «schini» între ei, puși cu furca": Ab 4, 16 (azi doar la grădini), BN 3, Bv 10; „Se pun doi pari în pământ și se îndeasă cu spini": Ab 7, 18, BN 11 (în spate), Cj 1 (mai rar), 5; „Pari la 20 cm distanță, mărăcini puși între ei": BN 5; „De «lițion», un fel de spini": Cj 8, 15, Ms 15; „Numai la liziera pădurii": Cv 3; „Se împleteau mărăcini peste nuiele, între pari": Hd 5; „Gard de «tirși»: se băteau pari cam la 50-60 cm și se împleteau crăci": Hd 12; „Puși cu furca [pe orizontal] sau pe vertical": Hd 13; „Mărăcini de porumbei": Ms 1; „Împletiți între pari": Ms 7, 8, Sj 1; „De schini, acoperite cu paie": Ms 11; „La grădini, în spatele gospodăriei, puși cu furca": Sb 8. *Azi, la fel*: Ab 15, Cj 17, Ms 2, 14, (rar, azi); „Se bat în pământ pari cu vârful ascuțit, la cca 50 cm distanță unul de altul și se așează mărăcini între ei": Ab 2 (tipul este mai frecvent la gospodăriile din hotar), 5; „Se bat «pociungi» la 1 m distanță și se pun «schini» între ei": Ab 3, 11, BN 6; „De spini": Ab 15, Cj 6 (în fundul grădinii), Hd 15, Ms 13; „Schini de porumbele și măceș; azi, mai rar": Cj 2; „Gard de mărăcini: pari bătuți în pământ, cu spini așezați orizontal": Cj 4, Ms 16, Sj 8 (de stini, spini, azi, rar); „Neacoperite; se băteau pari și spinii se împletesc (îngrădesc) printre pari": Cj 13; „Înainte gardurile acestea erau majoritatea; azi, extrem de puține": Sj 4; „Rar, azi": Sb 2; „La vie și la grădini": Sb 5; *Azi*: „La grădini, lângă poiată": Ms 10; „Azi, rar": Cj 10.

Nuiele împletite între pari: *În trecut*: Ab 3, 11, 18, BN 4, Bv 1, 4, 15, Cj 8 (azi, rar), 9, Cv 1, 5 (erau cele mai multe), 7, 8, Hg 4, 7, Hd 1, 7, Ms 3, 4, 14, 15, Sb 6, 7, 11, 12, 14; „Pari la cca 35 cm distanță, între care se împleteau nuiele de alun": Ab 4; „Pe orizontal, nelipite, cele mai multe; se băteau pari din 50 în 50 cm, printre care se împleteau nuiele": BN 3, 5, Cj 3 (de alun, salcă, «agăț» - salcâm), Hd 13; „Pari la 1,5 m, cu nuiele de răchită împletite între ei": Bv 3; „De pari, îngrădit cu nuiele de fag și alun": Bv 6, Ms 8 (și de carpen); „Se înfigeau pari la 1 m distanță; se împleteau nuiele de alun, fag, în jurul parilor": Bv 9; „Cele mai multe; nuiele împletite între pari; se mai puneau și mărăcini": Bv 10, 11, 14, Cj 16; „Nuiele de alun și mesteacăn": Bv 16; „Înalt de 1, 20 m, de nuiele de gorun, acoperit cu paie": Cj 1; „De carpen, alun, gorun": Cj 2; „Nuiele de salcie pe lângă pari": Cj 18, Ms 1

https://biblioteca-digitala.ro

(de alun, carpen); „Între vecini": Cv 3; „Se băteau țăruși în pământ și se împleteau nuielele din carpen, salcie sau fag; deasupra se puneau mărăcini, paie": Hd 16, Ms 12; „Înalt de 2 m; deasupra se puneau niște țepușe orizontale și se împleteau nuiele. Peste această împletitură orizontală se puneau jnepeni, pentru a nu ploua peste garduri": Hd 17; „Nuiele de carpen, fag": Ms 7; „Gard cu streașină și acoperiș de pănuși de porumb, acoperit cu mărăcini, puzderii de cânepă": Sj 1; „Din 50 în 50 de cm se puneau pari de stejar, se îngrădeau cu nuiele de carpen sau răchită": Sb 1; „Nuiele de fag și de alun": Sb 4; „Cele mai vechi, în spatele gospodăriei, pari care se îngrădeau": Sb 8. *Azi, la fel*: Ab 1, 2, 4, 5 (la 50 cm parii), 6, 7, 9, 10, 13, 15, BN 7 (puține, și azi tot puține), 9 (mai rar), Bv 2, 4 (rar, azi), Cj 1, 15 (azi rar), 17, Cv 4, Hg 6, Hd 2, 3, 10, 11 (rar, azi), Ms 2, 6, 10, 11 (azi, rar), 13, 16, Sj 2, 3, 4 (puține, azi), 5, 6, 7 (rar, azi), 9 (rar, azi), 10, Sb 2, 3, 10 (rar, azi); „De salcă, împletite orizontal, cele mai multe; se băteau pari din 50 în 50 cm, de 1,5 m înălțime. Se împleteau nuielele, nelipite, neacoperite; se mai făcea și gard de leasă": Ab 12; „Gard de nuiele de alun și carpen, împletite cu streașină de paie": Ab 16, BN 6, Cj 13 (streașină de goz); „Împletite printre pari puși la 50 cm distanță": Ab 20 (azi, rar), Hd 15 (de stejar, carpen, salcă; azi, între gospodării, la spate); „Din nuiele de tufă, și azi, dar rar": Ab 21; „Se băteau pari în pământ la distanță de cca 60 cm și se împleteau nuiele iar în partea superioară se fixau bețe și se puneau paie": BN 2; „Se băteau pari la 30 cm unul de altul; se îngrădeau nuiele de tufă, nelipite, cele mai multe cu chetoare la capătul gardului": BN 11; „Și azi, multe": Cj 12; „Azi, la hotar și în fundul grădinii": Cj 7; „De tufă de alun": Cj 10, Ms 17 (sau de fag); „Se băteau pari din jumătate în jumătate de metru; se împleteau nuiele, se lipea cu pământ. Se acoperea cu paie și cu bolovani": Cv 2; „Azi, puține; parii bătuți la 40 cm": Cv 6; „Azi se mai fac doar la hotar, între grădini; nu se mai fac în sat": Hd 5; „Pari de stejar de 2, 3 m, înfipți în pământ din 25 în 25 de cm, nuielele împletite după pari cca 2 m, acoperite cu paie": Hd 6; „Gard de leasă: se puneau pui de gorun și se împletea cu nuiele de carpen printre ei. Deasupra se punea o streașină de spini": Hd 9; „Pari bătuți în pământ la la 50-60 cm distanță; se împletesc nuiele între ei; azi, rar": Hd 12; „Pari de 2 m, din anin, mesteacăn, salcă, așezați din 30 în 30 cm, printre care este împletitură de nuiele": Hd 14; „Azi, rar, la marginea dinspre grădină": Ms 5; „De carpen și fag": Ms 9; „Nuiele de sânger, alun, împletite între pari, streșinit cu spini și paie; azi, rar": Sj 8; *Azi*: BN 10.

Stobori: „Se băteau stobori în pământ și se puneau rude din lemn cioplit": Ab 10; „Stobori; stâlpi la 3 m distanță unul de altul, cu două prăjini orizontale pe care se fixau vertical scândurile – stoborii; și azi": Bv 3; „De prin 1920, din stobori și lățișori. Se puneau stâlpi, la 4 m și se pun scândurile, lungi de 4 m; și azi": Cv 2; „Așezați și pe verticală, și pe orizontală; și azi": Cv 5; „Gard de stobori, crăpături de lemn; se bat stâlpi de 1, 5 m la 3-4 m distanță unul de celălalt. Pe stâlpi se prind cu cuie rude, la 20 cm de pământ și cam la 60 cm de cea de sus; pe rude se bat stoborii; se face azi, înainte, nu": Hd 4.

Lanți: *În trecut*: „Stâlpii la 2 m cu lețuri verticale – ulucă îngustă, cu brâiele pe orizontal": BN 3; „Se înfigeau pari și se puneau leațuri lungi, orizontal, prinse în cuie de lemn": Hg 8; „De lețuri, înainte": Sj 2; „De «potice», crăci de plop crăpate și puse vertical": Sj 1. *Azi, la fel*: „Gard de «ghile», scânduri de 1, 20 m înălțime, rudimentar fasonate, bătute la cca 0,50 m între pari de 2 m, înfipți în pământ cu «pusca» (barosul) pe care se bat rude, lațuri

https://biblioteca-digitala.ro

orizontale": Ab 2; „De «laţi»": Ab 9, 21 (de laţuri, trunchiuri subţiri, despicate, nefinisate; azi, foarte rar), Cj 11; „De «leţe», scânduri orizontale, dese la cei înstăriţi, bătute între pari, «şoşi»": Ab 12, 15, 16; „De leaţuri, de prin 1945": Cj 3; „De leţe: se bat şoşi în pământ, apoi două rigle; pe ele se bat leţele": Cj 16; „De leţuri": BN 1, 9 (leaţ), 10; „Gard de laţuri, speteze înguste": Hd 13; „Se pun stâlpi de stejar pe care se bat în cuie leţuri cioplite, de stejar": BN 7; „Gard de «corlăţi»; se bat stâlpi din 2 în 2 metri, pe care se pun, în picioare, la distanţă de până la 10 cm, corlăţile. Pe orizontală se pun două prăjini şi o scândură deasupra. Se poate face înfundat (scândură lângă scândură), de vreo 10-15 ani sau mai rar. Azi se fac înfundate, ori de fier, ori cu ciment jos şi scândură în partea de sus": Bv 12, Cv 6 (se fac de vreo 40 de ani, din corlăţi de fag); „Gardul de leaţuri (rar, şi azi): se băteau şoşi; pe ei se băteau «ştaflii», grinzi subţiri şi pe ştaflii se băteau leaţurile. Sunt neacoperite": Cj 13; „Leţuri mocăneşti: cioplituri rudimentare, puse orizontal, sprijinite cu alte leţuri oblice": Cj 18; „Din 4 în 4 metri se băteau prăjini, se băteau în cuie şi apoi se puneau lăţişori în curmeziş": Cv 2; „Gard de «ruge», lemne rugi, orizontale, sparte în două": Hd 2. *Azi*: Sb 10; „Gard de «gălendre», lucrat din pari bătuţi la 2-3 m distanţă, cu câte 3 «gălendre», lemne crăpate în două bătute orizontal pe pari; înainte nu se făceau": Ab 5, Bv 6 (gardul spre grădină); „Gardul de laţi, la fel cu cel de stobori": Bv 3; „De leaţuri": Hg 2, Ms 9, Sb 8 (de laţ, la grădină); „De leţuri bătute pe stâlpi de lemn": Sj 4.

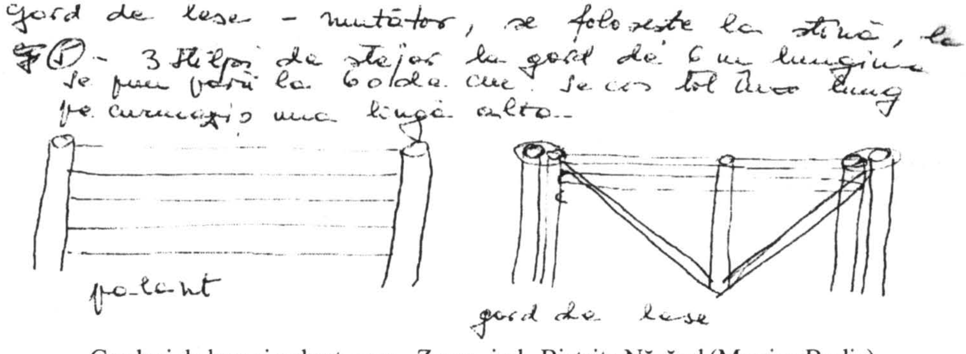

Garduri de lese şi palant, com. Zagra, jud. Bistriţa Năsăud (Monica Budiş)

Scândură: *În trecut*: „Pe orizontal": BN 3, Bv 6 (puţini); „Gard de pălan": Bv 4; „Puse şi orizontal, şi vertical": Bv 12; „De palanc, scânduri bătute orizontal pe stâlpi": Hd 11; „De blană de stejar, cu streaşină deasupra": Ms 12. *Azi, la fel*: Ab 1 (rar), 10, 13 (azi, mai rar), 14, BN 5, 10, Bv 2, 4 (azi, mai mult), 8 (cele mai multe), Cj 6, 17, 18, Cv 1, 4, 7, Hg 4, 5, Hd 12, Ms 2, 4, 10 (înainte, mai rar), 11, 17, Sj 2 (puţine înainte), 5, 7 (multe azi), Sb 2, 12; „Se bat «şoşi» (pari) verticali de care se prind cu cuie scândurile": Ab 3; „Gard de scânduri orizontale, cele mai vechi; verticale, azi": Bv 1; „Şi verticale, şi orizontale; sunt cele mai multe garduri": Bv 14, Ms 1; „Gard de «pălan»; parii la cca 3 m distanţă pe care se bat cu distanţe mari între ei laţi de brad sau de altă esenţă": Ab 4, Bv 7, Cv 1, Ms 7; „De pălan, scânduri şi stâlpi de brad": Bv 16, Ms 8 (pălant), Sb 8 (între vecini), 10; „După Primul Război Mondial, «pălanc»": Ab 6; „De palant": BN 1 (azi, rar), Ms 13-15; „Palan, scândură aşezată orizontal": Bv 10 (azi, la grădini), 15 (şi azi la gospodării), Cj 15; „De palan, făcut din şoşi bătuţi în groapă de pământ galben": Ms 16; „De palant vertical şi orizontal": BN 4, 9, Cj 4, Ms 3; „Gardul de palant – 3 stâlpi de stejar la un gard de 6 m lungime; se pun parii

la 60 de cm, se «cos» (fixează) tot în lung, pe orizontală, palantul, adică lemnele": BN 11; „«Palanc», scânduri aşezate orizontal, acoperite": Ab 10, Hd 15; „Gard de «palanc»: se puneau «ştempi», pari, din trei în trei m. Pe ei se puneau 2 «rigle» orizontale pe care se fixau vertical «speteaza» sau «prăştila»": Hd 9; „Se băgau «şoşi» în pământ, la 2 m unul de altul. Se băteau două scânduri cu cuie, una sus, alta jos şi apoi «palantul»": Ab 16; „Se fixau «săşi» la 2 m şi se băteau scândurile, palant, în lung, orizontal şi se acopereau cu scândură într-o apă": BN 2; „Gard de palant": Cj 7, 8; „Palan de scânduri aşezate vertical, una lângă alta; stâlpii, din 2 în 2; se puneau şi «rigle» - lanţ; şi azi": Bv 10; „De «palang»": Hd 10; „Pălang pe pari de salcâm, puşi la 2 m distanţă": Hd 13; „De «rigle» (speteze), scânduri mai subţiri şi mai scurte, bătute des pe o scândură mai lungă ce este fixată pe pari aşezaţi la 3-4 m distanţă unul de altul": Ab 20; „Gard de scânduri de care se prindeau rigle, înalt de 1, 20 m": Cj 1; „De «spetează», «lăturoi», «hăgae»": Ab 9; „Cei gospodari; satul era sărac": Cj 2; „Se implântau «soşi» mai groşi de gorun sau de salcâm la 2 m distanţă unul de altul, se băteau scânduri de brad lungi de 4 m, puse orizontal, fie cu spaţiu, fie fără spaţiu între ele; şi azi sunt cele mai multe": Cj 3; „Şoşi la 3-4 m; de şoşi se prindeau chingi şi apoi scânduri în picioare; înălţimea, 1,5 – 2 m": Cj 5; „De margini de scândură": Cj 10; „Mai rar, înainte; foarte multe, azi": Cj 12; „Se ciopleau «şoşi» şi se băteau în pământ. Pe ei se băteau scândurile şi gardul se acoperea cu scânduri": Cj 13; „De scânduri orizontale": Cj 16, Sj 9 (rar şi înainte şi azi); „Bulumaci groşi pe care se prind scânduri orizontale": Cj 18, Cv 8; „Se băteau stâlpii la 4 m distanţă unul de altul şi în mijloc altul; dacă se puneau scândurile vertical, atunci se punea sus şi jos câte o bară de lemn pe care se băteau laţii sau scândura, dacă se prindeau orizontal, nu se mai puneau bare": Cv 3, 6 (scândurile, numai orizontale); „Scânduri bătute vertical, pe laţi": Cv 8; „Gard cu «ţope», ţepuşe, scânduri ascuţite la vârf, bătute în pământ; longitudinal se bat pari subţiri": Hg 1; „De scânduri bătute orizontal pe stâlpi": Hg 3; „Gard de spetează": Hd 2, 3, 7, 17; „Gard de speteze: se bat scândurile, «spetezele» pe «rigle», scânduri lungi; şi azi": Hd 5, 10, 13; „Stâlpi din lemn de stejar, din 2 în 2 metri, din «rigle», laţuri, pe care se coseau scânduri, «speteze»; se numea la fel, palanc de speteze, şi dacă spetezele erau mai înguste": Hd 15; „Azi este frecvent": Ms 5; „Gard de leaţuri": Ms 6, 10; „De palan - din doi în doi metri, scândură de stejar şi brad, apoi scândurile puse orizontal, una lângă alta, după al II-lea Război Mondial; azi, rar": Sb 1; „După 1918": Sb 3; „De «palaci» şi de scânduri aşezate orizontal între stâlpi verticali": Sb 5; „Stâlpi de stejar şi scândură de brad": Sb 9; „Stâlpi de stejar în pământ şi scânduri de brad aşezate transversal": Sb 14; *Azi*: Ab 2, 18, 20, BN 6, Cj 8, 9, 11, Hd 6, 16, Sj 6, 9 (de lanţ); „De «pălang»": Ab 11; „De «pălant»": Ab 7; „De «speteze»": Ab 7, Hd 1 (spetează), 10; „De «palani», de vreo 10-20 de ani": Ab 12; „De «pălan», scânduri orizontale sau verticale, la 1, 80 m, fixate pe stâlpi": Bv 2, 6, 11, Sb 11; „Gard de şipci, spre grădină": Bv 6; „Puţine, la exterior, spre stradă": Bv 13; „De scânduri aşezate orizontal": Hg 7, Sb 4; „Gard de scânduri, din stâlpi de brad, acăţ, aşezaţi din 2 în 2 m, îngropaţi 50 cm; pe ei se bat 2 rigle, sus şi jos, şi pe ele «lăturoaiele» – scândurile": Hd 14; „Pe şoşi (stâlpi) se bat orizontal, în cuie, scândurile": Sj 8.

Ulucă: *În trecut*: „Foarte rar": BN 3, Bv 4, Cj 10; *Azi, la fel*: Ab 1, 16, 21 (multe), Bv 6, Cj 16 (de prin 1926), Hd 7; „Gard de «spenţe», uluci, numai la grădini şi la curţile colibelor care sunt în interiorul gardului care desparte hotarul": Ab 19; „Desparte cele două curţi": Bv 8; „Gard de «stacheţi» bătuţi între pari aşezaţi la 3-4 m distanţă unul de altul": Ab

https://biblioteca-digitala.ro

20; „Şi azi; din laţi de 15-20 cm, ascuţiţi la vârf; câteodată, ulucă şi mai lată”: Bv 12; „Şi înainte, dar azi este frecvent”: Cv 4; „Gard în picioare”: Cv 5; „Din «ţepi», scândură ascuţită la un cap”: Hg 6. *Azi*: Sj 3; „Ulucă verticală”: Cv 6, Hg 8, Sj 8 (frecvent); „De «prăştele»”: Hd 8; „Gard de ştacheţi, scânduri înguste, bătute în picioare”: Hd 11.

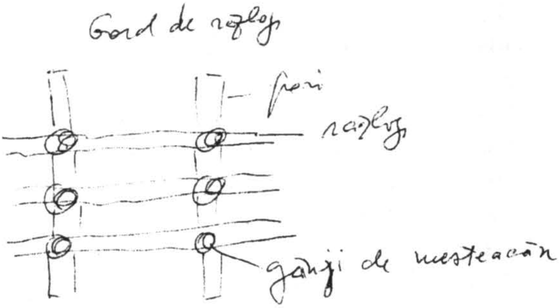

Gard de răzlogi, com Rebra, sat Rebra, jud. Bistriţa Năsăud (Alina Ioana Ciobănel)

Alte tipuri de gard din material lemnos. Bârne: „Rar, azi”: Ab 9; „Şi azi, la grădinile şi curţile colibelor”: Ab 19; „Se băteau doi pari şi între ei se împleteau trei bârne rotunde; azi, nu”: Cv 4; „De «rude»”: Ab 10, 15 (şi azi), BN 10, Cj 11 (şi azi), Hd 8, 10 (şi azi). **Răslogi, lăturoi:** Hg 5; *În trecut*: BN 1, Hd 11 (de rude), Ms 5, Bv 4 (rar); „Gard de lăturoi, simplu”: BN 1, Sb 7; „Lemnele lungi, orizontale, nu se spărgeau”: Hd 2; „Pari la 2 m distanţă pe care se fixau orizontal 2 răslogi”: Sb 4; „Pari în pământ, se puneau chingi longitudinale şi perpendicular se puneau răslogii”: Sb 14. *Azi, la fel*: „Margini rămase de la tăierea lemnelor la joagăr”: Ab 1 (rar), Sb 2 (lăturoi); „De răslogi”: Ab 7, 14 (azi, la căsuţele din hotar), Bv 2, Cj 12 (azi, mai rar), Cv 4, Hg 2; „Se băteau câte doi pari, «cobile» la 1,5 m distanţă; se băgau «sulăii», cât cinci sulăi în cobile; se legau”: Ab 12; „Gard de «lăturoi» cu pari şi legat cu nuiele”: BN 1; „Se băteau «săşi» în pământ, la distanţă de 2 m. şi se băteau «brâiele» (laţuri) şi apoi se fixau răslogii (lopăţele) cu cuie”: BN 2; „Se bat perechi de pari. La mijloc se leagă un «gânj» de molid sau mesteacăn şi unul peste altul se vâră răslogii”: BN 5; „Majoritatea erau şi sunt de răslogi; între pari se pun 2-3 rânduri de răslogi, prinşi cu «gânjuri» de mesteacăn”: BN 7, 9; „Se bat pari la 2-5 m, după mărimea răslogilor. Se pun răslogii în câte o ţepuşcă printre răslogi (una pe faţă, una pe dos); la pari se ţineau răslogii cu colaci de gânji de răchită; la colţ, răslogii erau unul peste altul, ca în «cetori» (fără să se cioplească) şi câte un par de fiecare parte”: BN 10; „Gard de prăjini; sunt cele mai vechi şi cele mai multe. Se bat pari la 4 m distanţă şi pe ei, orizontal, se fixează în cuie 4 răzloage”: Bv 7; „Se bat pari, la 2,5 m; pe ei, orizontal, 2 răzloage şi apoi se fixează «ţambre»”: Bv 10; „Azi, numai în hotar; răzlogii se băteau pe stâlpi la 2 m, cu cuie; răzlogii sunt lemne rotunde, cu diametrul de 5-10 cm”: Bv 12; „De «lobe» bătute una lângă alta; şi azi, rar”: Cj 6; „Gard de răslogi, la fântâni, în Sânmărtin”: Cj 7; „Din prăjini, înainte; se băteau pari cam la un metru unul de altul şi se îngrădea cu prăjini”: Cv 2; „Şi azi acest tip de gard, deşi nu e cunoscut termenul”: Cv 3; „Gard de prăjini, lemne rotunde sau crăpate în două, şi prinse orizontal pe pari”: Sb 6; „De răzlogi prinşi în cuie, pe pari”: Cv 5, 6 (parii, la 4-5 m); „Gard de «belde»: trunchiuri rotunde, mici ca diametru, care se bat pe pari; deasupra se pun câteva rânduri de sârmă ghimpată”: Hg 1, 4 (de beldii); „«Lăzdrogi»”: Hg 6 (de molid), Ms 14; „Gard de «suli»: se băteau pari de 2 m în pământ, din 3 în 3 m, perechi; se legau cu nuiele şi între ele se clădea gardul din suli”: Hd 4; „Râzlogii bătuţi în cruce, cu lemn pus peste ei”: Hd 6; *Azi*: „Gard de lopăţele, ramuri cioplite pe două laturi şi bătute vertical pe două rude

https://biblioteca-digitala.ro

orizontale, prinse în cuie pe şoşi; frecvent": Sj 8. **Ţăruşi, pari**: „Gard de «rude», «ştempi» bătuţi în pământ şi rude de brad": Ab 1, Hd 3. **Lese:** „Gard de lese – 5 leţuri în lung, 3 curmezişuri, 2 contrafise, cu lăţimea de 3-4 m. Se «cos» pe curmeziş, la distanţă de 15-20 cm unul de altul. Lesele se leagă câte două de un par cu un gânj. Gardul de lese este mutător, se foloseşte la stână, la oi": BN 11. **Paie, alte materiale**: „În trecut se făceau garduri de paie fixate cu ţăruşi şi acoperite cu mărăcini": Ab 4; „Gard de «cepuri» de brad (crengi tinere)": BN 10.

Piatră: *În trecut:* Ab 16, BN 5 (piatră lipită cu pământ), Hd 17, Ms 14; „Zid de piatră": Bv 1, Cv 1, 3, Hd 7, Sb 12; „La hotar": Ab 12; „Înainte, rar": Ab 13, Cj 7; „Cu tencuială de pământ muiat": Hd 13. *Azi, la fel*: Ab 1 (rar), BN 4, Cj 8, Bv 10, Cv 7, Hd 4, 10, 11, Sb 9, 10; „Înainte, rar, azi, foarte frecvent; se lucrează fără liant. Locuinţele din dealuri nu aveau garduri de piatră, ele au fost făcute la gospodăriile de pe Valea Cerului": Ab 5; „Azi, mai rar": Ab 14, Cj 13; „Cărămidă şi piatră; rar, înainte; azi, mai mult": Bv 4; „Rar, şi înainte, şi azi": Cj 6, 12; „70-80 de cm din piatră şi deasupra scândură dispusă orizontal": Cj 18; „Fundaţie cu legătură de pământ şi gardul zidit tot cu pământ acoperit înainte cu praştilă, cu ţiglă; azi, cu beton": Hd 6; „Zid de «gronot», piatră, cu fundaţie de 40 cm, de piatră uscată; pe ea, zid de piatră cu liant din pământ galben muiat, gros de 50 cm": Hd 14; „Din piatră de râu nelegată": Hd 16; „Piatră de râu zidită şi legată cu var sau lut": Sb 4, 14; *Azi*: Ab 2, „Gard de piatră orizontală sau verticală": Cj 15, Cv 6; „De fier cu piatră": Hd 5; „Piatră de râu, lipită înainte cu pământ, azi, cu ciment": Hd 9; „Piatră peste piatră, cu «păpălaşcă», nisip şi apă ca liant": Sb 1.

Cărămidă: *În trecut*: Bv 1. *Azi, la fel*: Bv 10, Cj 1, Ms 5, Sb 10, 12; „Şi azi, foarte masive": Bv 13; „Rar, azi": Cj 13, Cv 8, Hd 7 (înainte, mai rar), Sb 9; „Cu tencuială de pământ muiat şi mortar din var, nisip, apă, «văcălaş»": Hd 13; „Zidărie cu liant de var sau lut": Sb 4; „Către stradă, încadrează poarta": Sb 5, 6; „La uliţă este doar poarta şi zidul casei": Sb 9; „Zidărie de cărămidă legată cu mortar": Sb 14; *Azi*: Ab 3, 6, 11, 13, 18, BN 2, Bv 3, 4 (cu piatră), 11, 15, 16, Cj 9, 16, Cv 1, 3, 5, 6, Hg 3, Hd 9, Ms 1, 7, Sj 3, 7, 8, 10, Sb 1, 11; „Temelie de cărămidă la gardul de scânduri": Bv 8; „Azi, fier cu cărămidă": Hd 5; „După 1940, gard de tip săsesc, de cărămidă": Ms 12; „De prin 1940; azi este majoritar. Este foarte înalt, ajunge până la latura de sus a streşinii; din exteriorul gospodăriei nu se vede nimic înăuntru": Sb 7.

Beton, fier, sârmă: *În trecut*: „De sârmă ghimpată": Cv 4. *Azi*: Ab 3, 4, 6-8, 13, 21, BN 2, 9, 10, Bv 3, 8, 9, 11, Bv 14 (puţine), 14, 16 (majoritatea), Cj 1, 9, 10, 13, 18, Cv 5, 8, Hd 16, 17, Ms 1-3, Sj 3, 5, 6, 8-11; „De vreo cinci, şase ani": Ab 16; „De vreo 10-15 ani de fier cu fundaţie de beton": BN 3; „Garduri de ciment cu plasă de sârmă": BN 7 (foarte puţine), Bv 2, Cv 4, Cj 5, 17, Hg 3, 4, Hd 4, Ms 4, 11, Sj 7, Sb 1; „Gard de ciment, înălţat cam la 1 m de la pământ şi apoi scânduri; este gardul dinspre stradă": Bv 6; „De fier sau de ciment în partea de jos şi scândură, sus": Bv 12; „De ciment şi leţe (ulucă), pleu (tablă)": Cj 16; „De «drod», plasă de sârmă": Cj 3, Ms 4, 9, 10 (foarte puţine), 12 (sârmă împletită), 16; „La casele noi, majoritatea gardurilor se fac din beton şi fier": Cj 6; „Din sârmă pe schelet metalic": Cj 7, Sb 4; „De fier cu beton": Hd 5, 6, 13, 14; „Piloni de ţeavă şi sârmă împletită pe temelie de beton": Hd 15; „Gard metalic sudat": Ms 4; „Tablă cu scândură": Ms 8;

https://biblioteca-digitala.ro

„Temelie şi stâlpi de beton cu plasă de sârmă": Ms 15; „De beton": Sj 2, Sb 2; „Gardurile de beton sunt despărţitoare între gospodăriile din centru, pentru că la faţadă nu mai există gard azi. Este casă de casă, poartă de poartă, aşa încât la faţadă se văd numai casele. Gardurile se fac pe uliţele secundare": Sb 8; „De beton, de fier, sudate; de beton cu «lipe», plasă sus": Sj 4; „Azi au început să se facă din beton, cu porţi de fier": Sb 3.

Neacoperite: *În trecut*: Sb 12; „Cele de mărăcini": Ms 1. *Azi, la fel*: Ab 1-3, 5, 6 (cele de scânduri), 7, 9, 10, 12, 13, 14 (cele de răslogi şi de piatră), 15, 16, 20, BN 5, 7 (cele de răslogi şi leţuri), 9, 11, Bv 1-3, 7-9, 12, 14, 16, Cj 5-9, 11, 12, 15-18, Cv 1-3, 5-8, Hg 1-8, Hd 2-5, 8, 10-13, Ms 2-11, 13-14, 16, Sj 1, 3 (cele mai multe), 4 (majoritatea), 7 (cele de scânduri şi mărăcini), Sb 1 (puţine), 2, 3, 5, 6, 8, 11; „Gardul de răzlogi şi cel de lăturoi": BN 1; „Cele mai multe": BN 3, Cj 2, Hd 15; „Cele de spini, leaţuri": Cj 13; *Azi:* Ab 18, BN 4, Bv 11 (cele de tablă şi beton), Cj 4, Hd 7, 14, 17, Sj 5, 8, 9; „Cele dintre gospodării": Bv 13, Cj 3; „Cele de nuiele": Bv 15.

Acoperite: *În trecut*: „Cele de nuiele, cu streaşină de paie": Ab 15, 18, Cj 2, 7, 4, Hd 10, Ms 1, 3, 4, 11, Ms 17, Sj 5, 9, Sb 7, 11, 14 (nu toate); „Cu paie, scânduri, spini, şindrilă": Ab 20; „Rar": Cj 5, 8; „Streşinite": Cj 10, Ms 6 (rar), 12 (cele de scândură), 15 (cele de nuiele); „Cu paie, scândură": BN 4; „Cele de nuiele, spini, ferigă şi apoi paie": Hd 1; „Cele de nuiele, cu paie, spini şi mărăcini mărunţi": Hd 5, 11, 14, Sb 10; „Cu spini": Hd 7, 9; „Cele de nuiele, cu streaşină din snopi de vreji de porumb, cam jumătate de metru": Hd 13; „Cu spini, mărăcini şi paie rămase de la vite": Hd 16, Ms 12 (cele de nuiele); „Streaşină din jnepeni": Hd 17; „Cel de nuiele împletite se streşinea cu paie. Acest tip se făcea şi la ocolul oilor, că se adunau animalele sub streaşină când ploua": Ms 10; „Streaşină de pănuşi de porumb acoperite cu mărăcini, puzderii de cânepă": Sj 1; „Cele de scândură, cu şindilă": Sj 5; „Cele de nuiele, cu pământ": Sb 4. *Azi, la fel*: Sj 4; „La cele de nuiele, cu paie": Ab 4, BN 7, 9, Bv 4, 9 («podeală» de paie), 10, 11, Cj 1, 6, 12, Ms 2, 9, Sj 3 (în special cele de pe lângă drum), Sb 2, 3; „La gardurile de nuiele, de mărăcini, streşini de paie peste «schini»": Ab 5, Ms 7; „Cele de nuiele, streaşină din nuiele cu paie": Ab 6-8, 11, BN 2, 6 (paie şi gunoi); „Cele din scândură, acoperite cu o scândură": Ab 14, Bv 10, 11, 15, Cj 7, Cv 4, 8, Hg 3, Ms 1 (scândură înclinată), 3; „Paie cu câte un «schin» deasupra": Ab 16, Sj 2, 6, 8 (cele de nuiele); „Palantul era acoperit fie cu scândură, fie cu şindrilă": BN 1, 2 (scândură), 11 (scândură), Cv 7 (gardul de scândură); „Unele garduri de nuiele aveau streaşină din nuiele cu paie ori şindrilă; unele de scândură, acoperite cu scândură": BN 3; „La gardurile de nuiele cu jipi de paie, legate câteva mănunchiuri de paie": Bv 1; „Gardurile de nuiele, cu laţi deasupra şi peste ei, paie": Bv 6; „Cu şindrilă": Bv 8, Cj 17, Ms 5; „Cele de la stradă": Bv 13; „Cele de nuiele, cu goz (paie de grâu) şi pământ; cele de scândură, o scândură puţin oablă – înclinată": Cj 3, 13; „Cele de nuiele, cu un lemn pus deasupra, apoi gozuri - resturi de fân, ogrinji şi apoi o piatră": Cj 16; „Cel de nuiele, cu paie şi bolovani": Cv 2; „Cele de nuiele, cu paie, cu praştină, cu ţiglă": Hd 6; „Cele de nuiele, cu streaşină de paie, cu două nuiele deasupra, să nu le ia vântul; la palanc, pe orizontală, acoperit cu prăştilă, cu lăţimea de 80 cm – 1 m": Hd 15; „Gardurile de nuiele, acoperiş ca o streaşină pe care este «goz» (buruiană) şi pe el pământ": Ms 16; „Cele de nuiele, streşinite cu spini şi viţă de vie": Sj 7; „Cele de nuiele, cu mărăcini; cele de palan, cu o scândură": Sb 1; „La cele de mărăcini, nuiele, se puneau deasupra

https://biblioteca-digitala.ro

mărăcini sau câte o scândură; azi, se pun pe gardurile laterale": Sb 8; „Cu şiţă, la gardurile de scândură": Sb 9; „Cele de zid, cu şiţă, înainte, ţiglă, azi": Sb 12; „Cele de zid, cu ţiglă": Sb 14; *Azi*: „De vreo 15 ani, cu câte o scândură deasupra": Bv 12; „La cele de cărămidă, azi, se pune deasupra un rând de ţiglă": Cv 3, Sb 10; „Acoperiş de paie, scândură, draniţă": Ms 8.

Gardul dinspre uliţă: „Material mai bun şi mai bine construit, mai îngrijit lucrat": Ab 1 (când exista), 2, 5 (azi), 6-9, 12, 16, 18, 20 (şi azi), BN 2-4, 7, Bv 8, 11, 14, Cj 1-4, 6-10, 13, 15, 17, Cv 2-6, Hg 5, 7, 8, Hd 5-7, 9, 10, 15, Ms 3, 5, 8 (azi, tablă şi scândură), 10-12, 14-16, Sj 1, 2, 4-9, Sb 2, 6, 8, 10-12; „Se făcea din scândură": Ab 3, BN 6, Ms 2; „Gardul de la drum, din palanc": Ab 10, BN 9; „Pălan la intrare şi gard (de nuiele) în rest": Bv 16; „În grădină se făcea gard de «schini»": Ab 11, BN 6; „Cel din spate, de nuiele, mărăcini": Bv 10; „În grădină, gard de nuiele înainte": Cv 1; „De regulă, în trecut, era gard numai spre uliţă": Ab 13; „Cel de la uliţă, din scândură; celelalte, de obicei din nuiele, sau, foarte rar, pe dealuri, laţuri": Ab 21, Bv 15; „Depindea de puterea economică a omului": BN 1; „Înainte, cel de la uliţă era de leţuri; azi, au început să fie de beton şi sârmă": BN 7; „De stobori, cel de la uliţă": Bv 3; „În spate se mai puneau şi mărăcini": Bv 4, Ms 7 (la uliţă, de nuiele sau scânduri); „Azi, de ciment cu scândură sau palan, scândură": Bv 6; „De multe ori, şi la stradă era tot de corlăţi; azi, e mai bun cel din faţă": Bv 12; „Gardul spre uliţă era necrestat, făcut de meşteri în romburi": Cj 5; „În faţă era din scândură sau leţuri": Cj 18; „Cele de cărămidă sau sârmă sunt doar la uliţă": Hg 2; „Azi, la uliţă, gard din beton şi plasă": Hd 4; „Cel spre drum, mai solid; şi azi": Hd 11; „Se făcea mai frumos, uneori din leaţuri; azi, fier forjat, beton, etc": Ms 4; „Cel de la uliţă era de nuiele; celălalt, viu": Ms 17; „La fel cu celelalte": Ab 4, 14, 15, BN 5, Bv 2, 9, 13, Cj 11, Hg 1, 2, 6, Hd 1-3, 4 (înainte), 12, 16, Ms 6, 8 (la 1900); „Se face la fel, dar în spatele curţii câteodată nu era gard": Sb 3; „În faţă, înainte, se făcea gard de spetează": Hd 13; „Înainte, identice, azi, cel dinspre uliţă, de beton cu fier": Hd 14; „Nu este cazul, sat risipit, fără uliţe": Ms 9; „Nu prea sunt garduri la stradă": Sb 1; „Înainte erau la fel; azi, cel de la uliţă mai bun": Sb 4; „La stradă, de cărămidă, rar": Sb 5; „Cel de la drum, de zid; cele interioare, de scândură": Sb 7, 14; „La uliţă nu este gard, doar poartă şi zidul casei": Sb 9.

Gospodăriile din hotar: „Locuinţa era îngrădită numai pe o latură": Ab 1; „Tipurile de gard identice celor din vatră": Ab 2, 5, Hd 6, Ms 17; „Nu aveau şi nu au gard": Ab 9, 15, Hg 8, Hd 2, 9, 16, Ms 10; „Cu leţe, piatră, dar nu la toate": Ab 12; „De răslogi": Ab 14, BN 1, Ms 14 («lăzdrogi», înainte); „Gard de răslogi, pentru vite. Iarna, când se stătea cu oile, se făceau garduri de răzimături – un stâlp mare în pământ, cu brâu de rude. De el se reazemă lobde (lemne groase, neprelucrate). Brâul este doar în sus, între stâlpi, pentru a se sprijini lobdele. Se face un ocol în care dacă sare lupul sau ursul, nu mai poate ieşi": BN 10; „De obicei nu aveau; rar, de nuiele sau din laţuri; azi, la fel": Ab 21, Bv 9 (de nuiele); „Gard la căsuţele vinţălenilor": BN 4; „N-au avut şi nu au gard": BN 7, Hd 2, 3, Ms 9; „De prăjini – răzlogi": Bv 7; „Nu erau": Bv 10, Sb 3; „La căsoi nu erau garduri": Cj 6; „La colibă nu erau garduri": Cj 11, 12; „Se făceau garduri de spini şi de nuiele sau deloc; şi azi": Cj 13; „Nu erau, cu excepţia celor cu ocol închis": Hd 4; „Colibele aveau gard, înainte": Hd 11; „Aveau gard câteodată": Ms 6; „Doar la grădinile gospodăriilor din hotar": Ms 8; „Au porţi simple la colibă": Sb 6; „Gard viu, de carpen şi de sârmă ghimpată în special la grădini; şi azi": Sb 9; „Au gard": Sb 12.

https://biblioteca-digitala.ro

PORȚILE

„Înainte nu erau porți, până prin 1920. Se deschideau câteva «belde», cu zăvor": Hg 1; „Nu erau porți. Erau «zăvoare», se trăgeau răzlogii lateral între doi pari": Hg 6; „Erau și gospodării fără porți": Ms 15 (până în 1920), Sj 4.

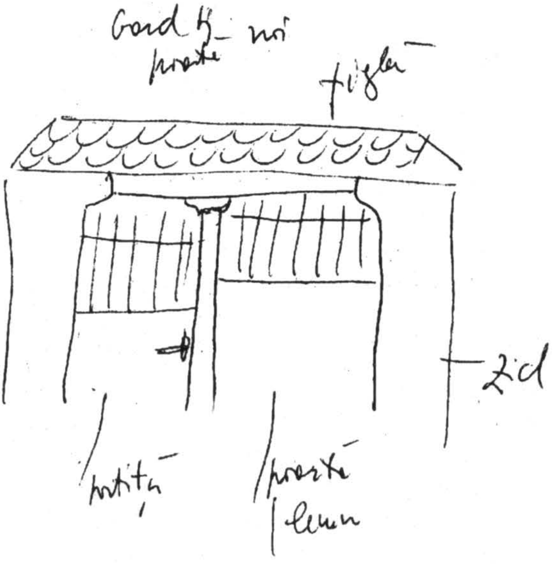

Gard vechi cu portiță, com. Saschiz, sat Mihai Viteazu, jud. Mureș (Alina Ioana Ciobănel)

Numărul, denumirea și modul de folosire

Denumire. O singură poartă: „Leață": Cj 16, Sj 4 (leasă); „Poartă" : Ab 7, Bv 8, 12, Cj 15, Cv 5, Hd 4, Sb 1, 3; „Pârlaz": Ms 15; „Prilaz cu «cătează»": Ab 9; „Prilaz": Ab 10; Ușă": Bv 7; „Vraniță": Ab 5, 12, 16, Cj 2 (vramniță), 10 (vramiță, înainte), 12, Hd 2, 3, 12, 13 (vraiță), 15 (la munte, nu în sat), Sj 3, 8; „Vraniță și pârleaz": Hd 6; „Vraniță cu «prilaz»": BN 3.

Două porți, poartă pentru intrarea oamenilor separat de cea pentru car, vite: „Căputuri, termen generic pentru ambele, paralel cu poartă și ușă": Sj 7; „Coșar și poartă": Cv 2 (azi, nu); „Leasă și portiță": Cj 5; „Poartă mare și poartă mică": Ab 1, 5 (azi), 7, 10 (azi), 21 (azi, majoritatea), Bv 1, 3, 8, 13, Cj 13, 15 (azi), 17, Cv 4, Hg 3, 4, Hd 2 (azi), 8 (azi), Ms 2, Sj 9 (azi), Sb 6, 12; „Poartă și portiță": Ab 2, 4, 6-8, 13, 14, 16, 20, BN 1, 5, 7, 10, Bv 2, 4, 6, 9 (azi), 10, 11, 14-16, Cj 1, 8, 10 (azi), 12 (poartă și portuță), 15 (azi), Cv 6 (de prin 1945-50), 7, 8, Hg 2 (azi), 6 (azi; sau pârleaz în loc de portiță), Hd 1, 9, 10 (azi), 16, Ms 4, 6-8, 10, 12, 14, 15, Sj 5 (azi), 6, 10, Sb 1-5, 7-9, 10, 11 (azi), 12, (azi), 13 (azi), 14; „Poartă și «pârlaz»": BN 1; „Poartă și «vrănicuță»": Ab 12; „Poartă mare și portiță": Cj 3, 7, Cv 1, 2 (de prin 1930), 3, 5, Hg 1, 7, 8, Hd 5, 6, Ms 5, 11, 16, 17, Sj 4; „Porțile mari și portiță": Cj 4; „Poartă și ușă": Ab 3, Hd 13 (după ce s-au numit vraiță și ușă), 15 (poarta, cu două uși), Ms 3, 13, Sj 3, 7 (ușa pentru oameni); „Poarta și ușa porții, pentru oameni": Ab 18, Cj 18; „Poartă și vraniță": Ab 19, Sb 13 (înainte); „Poartă și ușiță": BN 6, Sj 1, 2; „Poarta mare și ușița": Ms 1; „Prilaz, poartă": Ab 9; „Ușă mică și poartă": Bv 7; „Ușa ocolului și poarta": Cj 16; „Uștioară și poartă": BN 2, 4 (ușteoară); „Ușcioară, poartă cu două deschideri": BN 3; „Uscioară (pentru oameni) și poartă (pentru care și animale)": BN 9; „Vraniță și lescioară": BN 11; „Vraniță și uștioară": Cj 6; „Vraniță și portiță": Cj 9, Hd 11, 14; „Vraniță mare și vraniță mică": Cj 11, Hd 7, 17; „Vrănetuță (poarta mică) și vraniță (poarta mare)": Hd 2; „Vraniță și poartă mică": Hd 12; „Vraiță și ușă": Hd 13; „Vraniță și ușiță": Sj 5 (înainte), 8.

https://biblioteca-digitala.ro

Tipuri: Porți simple (o singură poartă pentru om și pentru car): *În trecut*: Ab 1, 7, BN 10, Bv 9, Cj 2, 4, 8, 15, Cv 6, Hg 1, 5, 7, Hd 2, 4, 6, 10, 11, 14, Ms 14, Sj 3, 4, 9, 10, Sb 4, 5, 10-12; „Din nuiele": Ab 5; „Prilaz de rude; azi, nu. Trăgeai rudele dintre stobori și intrai în curte. Avea o leasă din «doște» așezate orizontal pe «straje»": Ab 10; „Vramnița era făcută din leasă sau din leațuri cioplite": Cj 2; „Vranița, din răslogi; erau și porți înalte de 4 m, cu sculpturi, acoperite, dar erau foarte rare": Cj 12; „Din lețe": Cj 15; „Leață de 4 m": Cj 16; „La casele cu curte nu prea aveau care – aveau câte o ușă de lemn": Bv 7; „Până la I Război Mondial; poarta veche este din trei scânduri late prinse între doi stâlpi, cu o prăjină în diagonală, bătută peste scânduri": Bv 12; „Vraița este azi numai la grădini": Hd 13; „Vranița avea una sau două aripi, inițial lese de nuiele": Sj 8; „Foarte puține, mai la margine": Sb 1. *Azi, la fel*: Ms 9; „Doar la gospodăriile din hotar - colibe": Sb 6.

O singură poartă cu o poartă mică în ea: „Poartă și vrănicuță, pe unde intră omul": Ab 12; „Vranița se dăltuiește în amnar; lescioara este mai mică, cu lețuri": BN 11; „Vraniță din scânduri, într-o țâțână de lemn și portiță pentru oameni": Cj 9. *Azi, la fel*: Ab 12 (la casele vechi), 16 (la casele vechi), Hd 8; „Din scânduri orizontale peste care sunt două scânduri în cruciș, între pari, unul fiind cu un fel de balamale primitive, parul porții": Ab 15; „Majoritatea; azi, foarte rar": Ab 21, Cj 11; „Înainte, din nuiele și scândură; azi, de fier": BN 9; „Poarta simplă, doi stâlpi, între care se face poarta: scânduri groase, așezate orizontal, peste care se bate o scândură groasă, în diagonală": Cv 6.

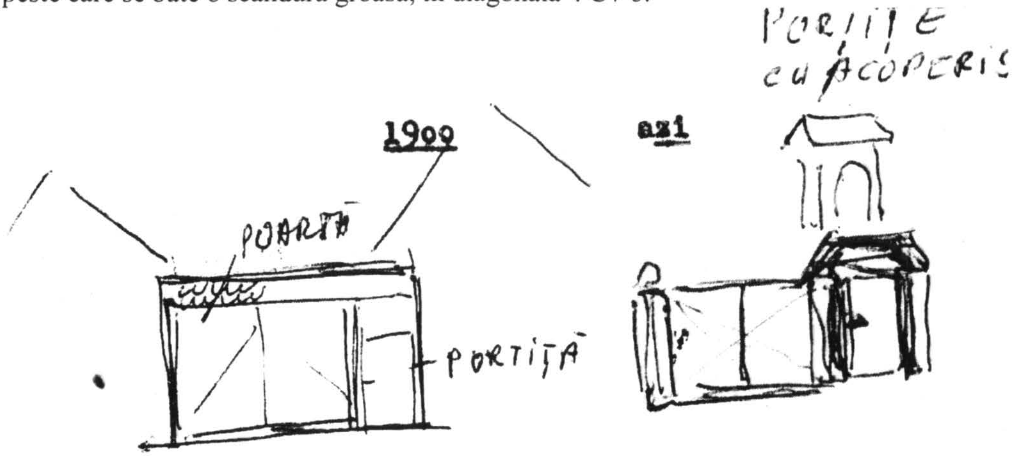

Porți vechi și noi, com. Cristian, jud. Sibiu (Roswith Capesius)

Două porți: Ab 1, 3-5, 7, 14, 20, BN 2, Bv 2, 3, 9 (azi), 10, 11, 13, 14, 16, Cj 1, Cj 3-8, 13, 15, 18, Cv 2, 6, 8, Hg 1, 5, Hd 2, 4-7, 8 (azi), 9, 10 (azi), 11 (azi, 14 (azi), 16, 17, Ms 1-5, 7, 8, 10-17, Sj 1-5, 7, 8, 9 (azi), 10 (azi), Sb 1, 2, 4 (azi), 6, 8, 11 (azi), 12 (azi), 13; „Portița lată de 1 m; poarta, de 3 m": Ab 2; „Acum majoritatea porților sunt de fier, neacoperite": Ab 6; „Poartă și portiță, după 1920; poarta avea o singură parte; de vreo 15 ani, poarta are două părți. Poarta este lucrată ca gardul, dar peste scânduri este bătută o prăjină în diagonală. Acum, cele mai multe porți sunt de fier": Bv 12; „Leasa de nuiele, pentru care; portița, mai rar ușița, pentru oameni": Cj 5; „Uneori este spațiu între poarta mare și portița mică": Cv 3;

https://biblioteca-digitala.ro

„Uşa şi poarta din scândură verticală": Hd 13; „Poarta în zid; azi, de fier". Hd 15; „Poarta mare este la înălţimea gardului; portiţa este înaltă, cu acoperiş de şindrilă": Ms 6; „Poarta este la înălţimea gardului şi are trei scânduri orizontale; fiecare dintre ele se dă separat în lături. Portiţa este la aceeaşi înălţime, cu acoperiş": Ms 8; „Azi, plasă de fier": Ms 16; „Poarta de nuiele şi portiţa de scândură": Sj 6; „Din 1920-1940 a apărut şi o uşiţă pentru oameni": Sj 8; „Porţi separate pentru oameni şi atelaje au apărut după 1918; majoritatea se fac azi de fier": Sb 3; „Poarta şi portiţa sunt de lemn": Sb 5; „Înainte porţile aveau cam 1, 80 m înălţime, lucrate din lemn de stejar, fag, brad. Erau porţi separate pentru oameni şi pentru animale şi nu erau acoperite. De prin 1915 au început să se construiască în sat porţi foarte înalte, înglobate în zidul de la intrare. Porţile actuale au între 3, 30 m – 3, 80 m iar portiţele, cam 1, 80 m înălţime. Zidul este acoperit cu ţiglă": Sb 7; „Porţi de cărămidă, acoperite cu ţiglă": Sb 8; „Porţi de lemn acoperite cu şiţă. Se deschideau cu acoperiş cu tot": Sb 9; „Poartă în zidărie în formă de arc": Sb 14.

Neacoperite: *În trecut*: Ab 10, 13 (de leasă, neacoperite), BN 10, Bv 15, Hg 7, Hd 8, 13, Sj 8, Sb 4, 7, 10. *Azi, la fel*: Ab 1-9, 15, 18-21, BN 2, 3, 4 (la români), 9, Bv 1-4, 6, 9, 10, 12, Cj 1 (cele mai multe), 2, 3 (cele mai multe), 5, 6-9, 11, 12 (cele mai multe), 13, 15-17, Cv 1-6, 8, Hg 1-6, 8, Hd 1, 3, 5, 7, 9-12, 14, 16, 17, Ms 1, 2 (cea mare), 3 (cele mai multe), 4, 5, 7, 9, 11, 13-15, 16 (porţile), 17, Sj 1-7, 10, Sb 1 (înainte, majoritatea), 2 (la români), 3, 9; *Azi*: Hd 2, 15, Sb 11.

Acoperite: Sb 11; **Materiale folosite**: *În trecut*: „Cele mai multe erau lese; cele de scândură, acoperite cu scândură": Cj 1; „Porţi înalte, de peste 3 m, acoperite cu draniţă; azi nu mai sunt": Cj 6; „Scândură, rar": Ab 7, 16; „Portiţa, acoperită cu scândură": Bv 2; „Şindrilă": Ab 18, Hg 7, Hd 2, Ms 2 (poarta mică); „Scândură şi şindrilă, draniţă": Ab 20 (portiţa, înainte), Cj 12 (foarte rar, cele înalte); „La saşi, cu ţiglă, înainte": BN 4; „Rar acoperite": Hd 7; „Cu prăştilă-şindrilă, ţiglă": Hd 15; „Jnepeni": Hd 17; „Şindrilă, ţiglă, scândură, dar foarte puţine aveau «coperiş»": Sj 1. *Azi, la fel*: „Acoperiş, şi înainte, de scândură, şiţă, ţiglă": Ab 13; „Şindrilă": Ab 21 («şindilă»), Cj 17, Cv 2 (poarta mică, cu şindilă, de prin 1930), Cv 8, Hg 3 (unele), 4 («prăştilă»), Ms 5, 6 (poarta mică); „Cu draniţă": BN 5; „Acoperiş de şiţă": Ab 19, Sb 9; „Cu o scândură deasupra": Bv 12 (rar, azi), 16, Cj 7 (doar un leţ), Cv 3 (uneori), Ms 16 (portiţa); „Scândură de stejar; şi azi, mai rar, pentru că la casele noi se fac porţi metalice": BN 7; „Coperiş sau şopru, din scândură": Cj

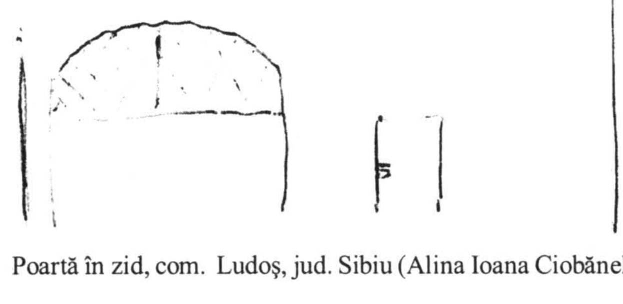

Poartă în zid, com. Ludoş, jud. Sibiu (Alina Ioana Ciobănel)

https://biblioteca-digitala.ro

18; „Cu draniță, șindrilă": BN 1; „Scândură și șindrilă, draniță": Ab 14, 20, Cv 4, Hg 1; „Cu draniță, șirepă (țiglă)": BN 11; „Țiglă": BN 6 (din 1925), Bv 14, Sb 14; „Poartă cu «curcubeu», apărută după Primul Război; lucrată numai de cărămidă; o lucrau meșteri din Sebeș (Sibiu) sau sași de peste Olt; curcubeul este o arcadă tot de cărămidă; la porțile de lemn se punea numai o scândurică de o palmă, ca să nu plouă; portița avea acoperitură de scândură; la stâlpii porții se făceau flori scobite": Bv 11; „Rar, cu beton, sau lemn ori țiglă": Bv 1; „Cu șindrilă, poarta mare, cu zid, portița": Bv 8; „Zid și acoperiș de cărămidă, cu streașină - «bolteală»": Bv 10; „Mai demult, porțile erau de lemn; acum, stâlpii de beton și poarta de lemn sau tablă": Bv 11; „Porți înzidite": Bv 13; „Portița, acoperită și înainte cu scândură; poarta, doar azi acoperită cu beton": Bv 15; „Portița, de prin 1920, cu țiglă, «pleu» – tablă": Cj 3; „Unele, porțile scunde, acoperite cu scândură înclinată; azi, rar": Ms 1; „Porțile mai bune, acoperiș de scândură, înainte; țiglă, azi": Ms 3; „Portița este acoperită cu draniță sau «șirepuri», țiglă": Ms 8; „Portița, acoperită cu scândură; se sculpta cu struguri, sori, flori": Ms 10; „Portița, cu scândură de stejar, ca o streașină, era făcută pe doi stâlpi; azi sunt porți tot de lemn, portița și poarta, încadrate de un zid, acoperite cu țiglă": Ms 12; „Portița, acoperită cu scândură": Sb 3; „Azi cele mai multe sunt acoperite; porți de zid, acoperite cu țiglă": Sb 1, 2 (la sași); „La sași, sub același acoperiș; la români, poarta este neacoperită și portița, acoperită. Acoperișul este de țiglă, șindrilă": Sb 5; „Cu șiță, înainte, țiglă, azi": Sb 6, 12, 13 («șișă»). *Azi*: Hd 8; „Cu «pleu» (tablă)": Ab 7; „Cu șindrilă": Ab 10 (acoperiș la poartă), Hg 8 (rar); „Numai portița, acoperită azi cu șindrilă sau «doască», marginea": Cj 10; „Draniță sau tablă, azi": BN 10; „Cu țiglă": Ab 12, 18, Hg 7, Hd 4, Sj 6, Sb 7, 8, 10 (parțial acoperită); „Azi, arcadă de beton": Bv 3; „Rar": Hd 1; „Zid din piatră cu cărămidă, acoperit cu țiglă": Hd 6; „Poarta este acoperită cu prăștilă (șindrilă) de un metru lățime": Hd 13; „Uneori cu țiglă sau «pălant»": Ms 4; „Portița": Ms 11; „Cu «șirepuri», țiglă, draniță": Ms 14; „Ușița este frecvent acoperită; la început cu scânduri, mai târziu cu țiglă; scheletul porților este de lemn": Sj 8; „Cu scândură și tablă": Sb 4.

Gard cu portiță, sat Mihai Viteazu, com. Saschiz (Alina Ioana Ciobănel)

Amenajare de odihnă în fața porții. Terminologie: „Bancă": Ab 1, 3 (azi), 4 (azi), 8 (azi), 19, Bv 1, 6 (azi), Cj 3, Cv 2, 8 (azi, rar, trei în tot satul), Hg 1, 3 (înainte), 4 (azi), 6 (azi), Ms 1 (azi, rar), 10 (azi), 14 (rar), 16, Sj 2 (azi), 6 (azi), 7 (azi), 10 (azi), Sb 2, 5; „Butuc": „Înainte": Bv 4; „Laviță, laiță": Ab 7 (azi), 10, 13, 16, 20, BN 2, 3, 5, 10, Bv 6 (înainte), 8 (lăicioară), 11 (lăicioară), 14, 15 (lăicioară), Cj 1, 2, 4, 7, 10 (azi), 12, 16, 17, 18 (laviță), Cv 5, Hg 4 (lăițucă, înainte), Hd 2 (azi), 17, Ms 2-6, 8, 13 (înainte), Sj 1 (înainte),

https://biblioteca-digitala.ro

5, 6 (înainte), 8 (laditá, rar), 9, 10 (înainte), Sb 10; „Laiţă lângă poartă, la faţadă, sub streaşina casei; şi azi": Bv 16; „Pârlaz: pentru odihna călătorilor; avea o bancă (scaun), cofă cu apă şi o ulcică; azi, nu": BN 1; „Piatră": „Mai rar, câte o piatră sau o scândură": Cj 5; „O piatră lată, mare": Ms 12; „Poliţă": Sb 8; „Polmod": Ab 4; „Polmon de pământ, înainte": Ab 16; „Scaun": Ab 2 (azi), 3 (înainte), 5, 8 (azi), 12, 18, 19 (şi azi), BN 11 (rar), Bv 3, 9, 10 (azi), Cj 8, 9 (dar au fost foarte rare; azi, nu), 13, 15, Cv 1 (înainte), 3, 4, 7, Hg 7, 8, Hd 1 (azi), 2 (azi), 5, 6 (înainte), 7, 11, 13-15, Ms 5 (azi), 7 (rar), 10 (înainte), 11, 12, 16, Sj 1, 4, Sb 1, 3, 5, 7, 9, 11, 13; „Tălpiţe": Sb 4, 10, 12 (talpă), 14.

Caracteristici. ***Scaun, bancă:*** „Din scânduri": Ab 4; „Au început azi să acopere scaunul de la drum cu ţaglă": Bv 12; „Bancă - butuci": Ab 18; „Doi ori patru pari şi o scândură": Bv 1; „Scaun lung de 4 m; şi azi": Cj 13; „Scaunul, o piatră; şi azi": Cj 15; „Scaun de pământ, sub streaşina casei, înainte": Cv 1; „La gardul de scândură, se pune o scândură pe două picioare; la gardul de zid, s-a făcut o scobitură în zid, cu o straşină în faţă în care este un scaun lipit de zid, pentru 3-4 persoane": Cv 3; „Scaun bătut pe patru ştempi": Hd 7, 13 (cu o scândură deasupra); „La cele două porţi principale ale satului, la Joseni şi Suseni se găseşte, în zonele lor centrale, câte o bancă de 20-30 de locuri. Acestea sunt ocupate la sărbători, mai ales de către femei": Hd 11; „Doi pociumpi-pari, cu scândură cosită deasupra": Hd 15; „Uneori era un trunchi, gros, cioplit, pe care se putea sta": Ms 1; „Scaunul era acoperit cu scândură; azi banca este neacoperită": Ms 10; „Scaunul, o scândură pe 4 «pociungi»; erau lungi, pentru 7-8 oameni; azi sunt mai scurte": Sb 11; „Scaunul este acoperit de streaşina casei, şişă, înainte, ţiglă, azi": Sb 13. „Azi banca este uneori lucrată din fier forjat şi sudat; altele sunt simple": Sj 1. ***Laviţă, laiţă:*** „Scânduri": Ab 7, 10, BN 4; „Patru «pociumpi» cu o scândură deasupra, laviţă": Ab 16; „Scânduri pe ţăruşi, foarte rar acoperită cu şindilă; azi, fără acoperiş": Ab 21; „Patru «pociumpi» cu o scândură lată deasupra; azi, nu": BN 3; „Patru stâlpi bătuţi în pământ, cu o scândură înfundată, acoperită cu şindrilă": Bv 8; „Scaun sau laiţă; şi azi": Cj 6; „Doi pari bătuţi în pământ peste care se bate o scândură": Cj 12, Sj 8; „Laiţa, 4 ştempi cu o scândură deasupra": Cj 16; „Rar, la oamenii mai înstăriţi, laviţă pentru patru oameni; şi azi": Cj 18; „Doi-trei pari bătuţi în pământ, şi o scândură pe ei": Cv 5; „Laviţa, acoperită cu şindrilă, înainte; cu ţiglă, azi": Ms 2, 3; „De palant – scândură, acoperită cu ţiglă, şindilă, înainte; azi, neacoperită": Ms 4; „Şi azi, acoperită cu paie; unele erau şi neacoperite": Sj 6; „Laiţa, câte un butuc; şi azi": Sj 9. ***Polmod:*** „O ridicătură de lut bătătorit, chiar lângă poartă; azi, nu": Ab 4; „Un butuc": Bv 4; „Doi pari şi o scândură": Bv 14.

Utilizare: „Pentru odihnă, povestit": Ab 1, 3, 4, 7, 12, 21, BN 10, Bv 11, 16, Cj 6, 12, Cv 4, Hg 1, Ms 7, 11, Sj 4, 10, Sb 13; „La sărbători, pentru odihnă sau când aşteaptă pe cineva să vină": Ab 2; „În zilele de sărbătoare, pentru odihnă, străini care veneau la târg (călători)": Ab 5; „La sărbători, ori seara": Ab 10, 18-20, BN 4, 5, 11, Bv 3, 4, 8, 9, 14, Cj 1-4 (acolo se ţes minciunile), 7, 16, Cv 2, 5, Hd 6, 11, 13-15, Ms 2, 3 (mai joacă cărţi), 4, 6; Cj 2, 10, Ms 13, Sj 1, 2, 5, Sb 1, 2, 5, 8-10, 12; „Vara, se stă de taină, de poveşti": Bv 6, 10 (duminica), 12, Cj 8, 10, 13; „Seara, la sfat cu vecinii": Hd 5, Sj 6 (sau după ploaie); „La sărbători, după biserică şi seara, când îşi aşteaptă vitele": Bv 15, Sb 14; „Bătrânii, ziua; ceilalţi, pe înserat, la sărbători": Ms 8; „La sărbători, femeile se strângeau şi discutau; în zilele de lucru torceau sau scărmănau lână": Sj 8, Sb 7; „Seara se aşteptau vitele afară la portiţă; de sărbători se povestea cu vecinii": Sb 4.

https://biblioteca-digitala.ro

Alte construcţii lângă porţi spre drum

Adăposturi pentru troiţe: Sb 1 (şi azi), 8 (şi azi); „La cei mai înstăriţi": Ab 1; „Se pun răstigniri, troiţe, în curţi, spre drum": Cj 6; „Se pun cruci mari la intersecţii": Cv 4; „Azi, la rugile pentru pomenirea morţilor": Hd 11; „Adăposturi pentru cruci, rar azi": Hd 13; „Sunt rare": Ms 11.

Cruce: „Se făceau cruci şi neadăpostite; se pun cruci şi azi": Ab 21; „Gard de leaţuri pentru adăpostirea crucilor; azi, foarte rar": Cj 13; „Adăposturi pentru cruci, din zid, acoperite cu prăştilă, tablă; şi azi": Hd 15; „Cruci de lemn la gard, acoperite cu tablă; nu sunt adăpostite într-o construcţie specială": Ms 5; „Răstigniri; şi azi": Sj 4; „O construcţie care adăposteşte o cruce cu încă două cruci mici lângă ea": Ms 6; „Azi sunt foarte puţine": Ms 10.

GRĂDINILE

Terminologie: „Grădină": Ab 6-10 (nu erau pomi; mai aveau un păr sălbatic în grădină), 11-14, 16, 18-21, BN 2-4, 7, 9 (dar cu mai multe despărţituri), 10 (sau pomărie), Bv 1-4, 6-13, 16, Cj 1-13, 16, 18, Cv 1-8, Hg 1-8, Hd 1-5, 12, 14-17, Ms 1-12, 14 (pentru cereale, pomi fructiferi), 14, 16, 17, Sj 1 (pentru pomi şi porumb), 4, 5, 7, 8 (o parte), 9, 10 (cereale), Sb 3, 5-14; „Grădină" sau „straturi": Ab 1-3; „Grădină pentru legume": Ab 5, 15, Sb 4; „Grădină pentru pomi şi fâneaţă": Ab 5; „Grădină pentru pomi şi zarzavaturi": Ab 6, Bv 14; „Grădină şi ogradă": Hd 11; „Grădinuţă pentru legume, zarzavaturi": Ab 5, 12, 16, BN 2, Cj 17 (şi pomi), Hg 5, 6, Ms 14, Sj 6, 10; „Grădinuţă pentru flori": Ab 6, 7 (azi), BN 3, Cj 1, 2 (azi), Ms 2, Sb 3, 4; „Grădină de pomi": Ms 8, Sb 4; „Grădină pentru pomi, grădinuţă pentru zarzavaturi": Bv 15; „Livadă pentru pomi": Ab 15, Hd 6; „Ocol, dacă este îngrădită": Hd 8; „Ogradă": Sj 2, 8 (ogreadă); „Ogrăzea": Sj 1 (pentru legume); „Picioicărie, de legume": Ms 8; „Pomărie": Hg 5 (pentru pomi); „Straturi; nu sunt îngrădite": Hd 8; „Fără nume": Sj 3.

Caracteristici

O singură grădină: *În trecut*: Ab 4, 10 (legume, zarzavat, porumb, flori), 16 (morcov, pătrunjel, ceapă, ardei, roşii, cartofi, porumb, pomi), 20, BN 11 (baraboi, mălai, păstăi, meri, nuci; o parte se lăsa pentru fânaţ), Bv 7 (pentru toate zarzavaturile), 13, Cj 2, 5, 10, 16, Cv 4, Ms 11, 12, Sj 9; „Porumb, fasole, cartofi, sfeclă; pe margini: zarzavaturi, ceapă, ridichi": Cj 3; „Ceapă, ridichi, morcovi, cartofi, varză": Cv 2; „Ceapă, castraveţi, usturoi, şălată (salată), morcovi": Cv 6; „Numai de pomi [şi se cosea în jurul lor]": Ms 3; „Pomi şi zarzavat": Ms 6, 16; „Doar de pomi": Sb 4. *Azi, la fel*: Ab 13 (legume), Cj 6, 8, 11, Cv 8, Hg 5, 6, Hd 1, 3, 12, 14, 15, Ms 10, Sj 2, 6; „Zarzavaturi (ceapă, varză, usturoi, salată), cartofi şi cânepă": Ab 1; „Porumb, zarzavaturi, legume, pe margine erau pomi": Ab 3; „Pomi, legume, zarzavaturi": Ab 8, Cv 7, Hg 3, Hd 7 (azi, rar, şi grădinuţă de flori), Ms 4, 5, 9, 17, Sj 4, 5, 7 (azi, şi porumb), Sb 2, 3, 9, 10 (azi, şi porumb), 13, 14; „Cucuruz, crumpene, ceapă, varză, «mure»": Ab 9; „Pomi fructiferi, porumb, legume, zarzavat": Cj 9; „Pentru

https://biblioteca-digitala.ro

pomi, cartofi, porumb, ceapă, varză, flori, aşezată în spatele gospodăriei": BN 1, 4 (în spatele şurii); „Azi, câteodată, o singură grădină pentru pomi fructiferi, zarzavaturi, porumb, fasole": BN 2, 10; „Înainte se puneau porumb, cânepă, in; azi cartofi, porumb, legume-morcov, pătrunjel; cânepă şi in nu se mai cultivă astăzi": BN 6; „Pomi, zarzavat, porumb, cartofi": BN 7, Cj 4, Hd 16, 17; „Cu despărțituri pentru flori (mai puțin loc), parcelă pentru pomi; cel mai mult teren, pentru cartofi şi porumb": BN 9; „În spatele şurii, pentru porumb, cartofi, varză": Bv 3; „Pentru fasole, ceapă, cartofi, salată; într-o margine, pomi: meri, peri, cireşi": Bv 4; „În spatele şurii, pentru cartofi, morcovi, castraveți, sfeclă, roşii, cu o alee de flori pe lângă zarzavat": Bv 10; „Acum se mai desparte; în spatele curții": Bv 11; „Cu ceapă, salată, ridichi, cartofi; în spatele casei, după şură sau între gospodării; se mai face acum o grădiniță de flori, între drum şi casă": Bv 12; „Legume, pomi; foarte rar una pentru flori, în fața casei": Bv 14; „Grădină de pomi, în spatele curții; şi azi": Bv 16; „În spatele casei": Cj 12; „Pentru porumb, ceapă, pătrunjel, ai (usturoi)": Cj 15; „Pentru pomi şi legume: în dreapta se făcea grădina de legume, în stânga cea de pomi fructiferi. Nu erau separate": Cj 18; „Porumb, cartofi, lucernă, trifoi, aşezată în spatele casei, lateral, pe dealuri": Cv 5; „Orz, secară, grâu, cartofi, porumb, înainte; porumb, fasole, cartofi, azi": Hg 1; „Ceapă, cartofi, pătlăgele, morcovi": Hg 2; „Ceapă, cartofi, varză": Hg 4; „Pentru pomi, cartofi": Hg 6; „Pentru pomi, ceapă, usturoi, fasole; azi, rar, o grădinuță, lângă casă": Hd 2; „Cartofi, varză, ceapă, fasole, zarzavaturi, bob, mazăre rotundă, floarea soarelui (mai rar)": Hd 4; „Pentru zarzavat, pomi fructiferi şi se lăsa şi loc de cosit printre pomi; azi, la fel; este aşezată în spatele ocolului": Hd 5; „Pomi fructiferi, legume şi zarzavaturi (cartofi, varză, morcovi etc), câte un strat de flori pe margine": Cj 13, 17, Hd 9, Cv 1, Hg 8, Sb 1 (după şură); „Porumb, sfeclă, cartofi, pomi fructiferi (pruni, meri, peri). Sub pomi se coseşte

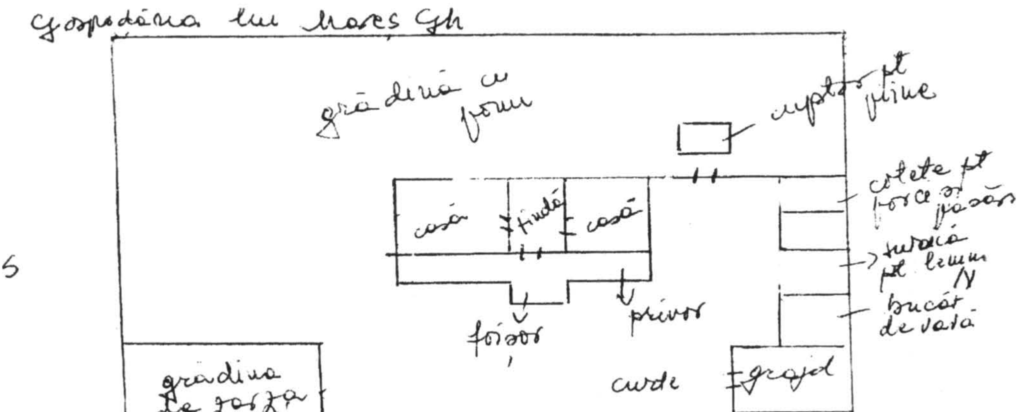

Schema gospodăriei lui Mareş Gheorghe, com. Barcani, sat Lădăuți, jud. Covasna (Monica Budiş)

https://biblioteca-digitala.ro

fânul": Ms 7; „Până la cooperativizare, grădina era numai pentru pomi şi iarbă. Se mai puneau ceva zarzavaturi": Ms 15; „O parte pentru legume (morcovi, pătrunjel, castraveţi, fasole) între care sunt şiruri de flori (busuioc, etc) şi tufe de agrişe şi rozinci, o parte pomi. Cartofii se pun numai la câmp. Acum se pune şi porumb": Sb 5; „Cu ceapă, curechi, «grumpene», napchi, «păstae», pomi, «mure», «ai»": Sb 6; „«Grumpeni», cucuruz; de prin 1940 se pun foarte mulţi «crastaveţi»": Sb 7; „De cartofi, zarzavat; florile se pun pe margine; grădina se face în spatele tuturor construcţiilor, după şură": Sb 8; „Legume şi zarzavaturi; pomii se puneau în curţi fără casă": Sb 11; „De zarzavaturi, cartofi, pomi fructiferi. Uneori, împărţită prin garduri în trei, pentru păsări, pomi, şi zarzavat": Sb 12.

Mai multe, amplasare.

Două: *Azi, la fel:* „De zarzavaturi şi grădina de flori, în faţa casei": Ab 2, 4 (grădină, în spatele şurii şi grădinuţă, în faţa casei), Cj 16, Ms 2; „Pomii se sădeau pe locul gospodăriei şi fânul creştea în jurul lor; lângă gospodărie şi grădinuţa pentru cartofi, ceapă, puţin usturoi şi rar, flori, azi, mai aproape de casă": Ab 5; „Grădinuţa pentru flori, la capătul sau în faţa casei": Ab 6, 20, Cj 5, Cv 2 (în faţa casei); „Dacă aveau loc, lângă casă. Cei mai mulţi aveau grădini şi în altă parte; grădină de cartofi şi alta de pomi": Ab 14; „Livada era mai aproape de casă; nu se împrejmuia, merg găinile; grădina este împrejmuită şi se găseşte mai departe de casă": Ab 15; „Flori, pe lângă casă; grădinuţă de zarzavat, fie în spate, fie lateral, după cum era soarele": Ab 16; „La hotarul de jos de gard: cartofi, napi (sfeclă furajeră), varză, ceapă, pomi fructiferi. Uneori pomii fructiferi formează grădini separate. La hotarul de sus de gard se puneau numai cartofi": Ab 19; „Grădină de pomi şi grădină de zarzavat": Hg 7 (şi înainte, separate prin gard), Sj 3 (după cum cădea, pe o latură a ocolului sau în spate), 4 (sau una singură); „Grădinuţa, mai aproape de locuinţă; grădina cu pomi fructiferi, în spatele grădinuţei": Bv 15; „O grădină de zarzavat cu morcovi, pătrunjel, ceapă, varză, nu cereale; cel mult porumb şi cartofi şi o grădiniţă de flori în faţa casei": Bv 1; „Înainte, o grădină pentru fân şi iarbă unde se puneau şi zarzavaturi şi o grădiniţă pentru flori; azi, mai pun şi vie, şi cartofi că nu le-a prea dat loturi [Oamenilor care erau în CAP – cooperative agricole de producţie – li se dădeau în folosinţă individuală loturi de pământ, cu o suprafaţă foarte mică, pe care plantau câte ceva din cele strict trebuincioase traiului; uneori însă nici măcar acest lot nu era atribuit]": Bv 6; „Grădinuţă pentru zarzavaturi şi livadă pentru pomi fructiferi": Cj 7; „Pentru cartofi, zarzavaturi, legume, pomi fructiferi, porumb (cei cu grădini mai mari), lateral sau în spatele casei, după cum permite terenul şi florărie. Erau femei bătrâne care mai frecvent cultivau flori decât legume": Cv 3; „Grădinuţă şi pomărie": Hg 5; „Grădină şi livadă de pomi fructiferi, în spatele gospodăriei": Hd 6; „Ocol, livezi de pomi şi straturi de zarzavat": Hd 8; „Ogradă şi grădină; grădina de zarzavat, mai aproape de casă iar ograda, în spatele întregii gospodării, pentru pomi fructiferi şi fâneţe": Hd 10; „Grădina, pentru zarzavaturi şi legume, mai aproape de casă şi ograda, pentru pomi fructiferi, în continuarea grădinii": Hd 11; „În spatele şurii, respectiv, al casei, grădină de flori, de pomi (când există)": Hd 13; „Grădinuţa, aşezată în imediata apropiere a casei, pe terenul însorit şi pământul mai bun, pentru zarzavaturi şi legume; grădină, aşezată mai departe de casă, în continuarea grădinuţei, pentru cereale, pomi fructiferi": Ms 14; „Grădina mică, îngrădită, se cheamă «ogrăzea», pentru legume, să aibă omul de «pârgălit» şi grădină, pentru pomi, cartofi şi porumb. Ogrăzeaua era aproape de casă iar grădina, în fundul curţii": Sj 1; „Ogreada este tot terenul

https://biblioteca-digitala.ro

de lângă casă; tot ogreadă se cheamă partea folosită ca fânaţ, arabil şi livadă; grădină este partea imediat de lângă casă, pentru zarzavaturi, legume şi flori": Sj 8; „Grădina, pentru cereale, grădinuţa, pentru zarzavaturi şi legume": Sj 10; *Azi*: Cj 2, Cv 6; „Grădină de zarzavat şi grădină cu pomi": Ab 21 (azi); „Azi, grădină în spatele locuinţei şi a şurii şi grădinuţă îngrădită în faţa locuinţei": BN 2, 3 (şi în spatele grajdului, grădina), 11, Bv 8, Cj 1 (mai rar, înainte, pentru flori), 3; „Azi, o grădiniţă de flori în faţa casei şi grădina de zarzavat, fie în faţa casei, fie pe o latură, după cum permitea locul. Nu se punea în spate, pentru că se construia casa chiar sub coastă": Bv 7; „Azi, foarte rar, şi pentru flori": Cj 4, Hd 15; „Azi, separat pentru zarzavaturi şi legume"; Cj 10; „Grădină de zarzavaturi şi legume şi una pentru cereale şi pomi fructiferi": Ms 6; „Grădina pentru pomi şi grădina de zarzavat": Ms 13; „Grădină de zarzavat şi una de flori": Sj 9.

Mai multe: *Azi, la fel*: „Grădină pentru pomi, grădinuţă pentru zarzavaturi, grădină pentru cereale (azi nu se prea mai seamănă din cauza mistreţilor), unde avea omul locul, mai mult lateral ori în faţa casei": Ab 12; „De zarzavaturi şi legume, de cereale, de pomi fructiferi; în spatele şurii": Bv 9; „În spatele şurii era grădina de zarzavat; după ea, grădina de pomi şi de cereale; [în faţă], grădina de flori": Ms 1; „Grădină de flori, înaintea casei; «picioicărie», grădină de legume, în grădina casei sau la hotar şi grădina de pomi, în fundul grădinii": Ms 8; „Grădină de zarzavaturi şi legume, una pentru pomi şi grădinuţă de flori, în fţa casei": Sb 3; *Azi*: „Azi, de flori, zarzavaturi şi legume şi de pomi": Cv 4, Ms 3, 16; „Azi, trei grădini separate pentru: flori, zarzavaturi, legume şi cereale şi pomi fructiferi": Ms 11, 12; „Azi sunt: grădină de pomi fructiferi, în spatele şurii care se află în spatele casei; grădiniţă de zarzavaturi, între casă şi şură; grădiniţă de flori, tot între casă şi şură sau la faţada lungă a casei": Sb 4.

ANEXELE GOSPODĂREŞTI. MATERIALE ŞI TEHNICI

Termeni generici: „Acareturi (uneori)": Ab 13, BN 3 (înainte), 6 (înainte), Sb 2; „Anexe": Cv 3; „Aşezământ": Ms 8; „Celturi": BN 1 (certuri), 5, 10; „Cobaşă": Hd 6; „Conace": Hd 14; „Curte": Sb 6, 9; „Găzduşaguri": Ms 10, 13 (găzduşi), 14, 15 (găzdăşag), 16; „Gospodăria omului, a casei": Ab 6, 13, Bv 3, 9 (împreună cu casa), Cj 8, 13, 15, Cv 4, 8, Hg 1, 2, 3 (înainte), 7, Hd 5, Ms 11, Sj 4, 6, 9 (azi), Sb 5, 10 (azi); „Grajdiuri": Sb 13; „Hăizaş, pl. hăizaşuri, heizaşuri": Ab 4, 11, Cj 10; „Heiuri": Cj 4, Hd 10 (sau cramuri), 11, Sb 1, 3 (heiuri pe curte), 10 (înainte), 11; „Hleaburi": Cj 6; „Iertăoane": Hd 3; „Ileturi": Hg 6, 8; „Ipuletiuri (epulaturi)": Cj 9, Ms 3, 5, 6 (ipulaturi), Sj 1, 3, 8 (iepuletiuri); „Iortoane": Hd 17; „Iortoane sau Iosaguri": Ab 2; „Măietori": Ab 10, 21 (muietori), Cj 11, Hd 8; „Nemestii": Bv 4, 15; „Nimestii". Bv 11, Sb 14; „Nimestre": Bv 6, 16 (nemesturi); Ocături sau bujdule: Ab 1; „Olate": Ab 20, BN 2, 7 (holate), Cj 12 (olaturi); „Sălaşe": Ab 9, Hd 2, Sb 7 (sau şopuri); „Sălaşe sau şopuri": Sb 7; „Şleaburi": Cj 2, 17; Nu există termen special: Ab 3, 5 (se zice că «are rânduială bună»), 7 (se spunea «gazdă bună» pentru cei muncitori), 8, 12, 14-16, 19, BN 4, 9, 11, Bv 1, 10, 12, 14, Cj 1, 3, 5, 7, 16, 18, Cv 1, 2, 5-7, Hg 3 (azi), 4, 5, Hd 1, 4, 7, 9, 12, 13, 15, 16, Ms 1, 2, 4 (se spune că e gazdă), 7, 9, 11 (rar, şuri, dar nu există termen generic), 17, Sj 2, 5, 9 (înainte), 10, Sb 8, 12.

https://biblioteca-digitala.ro

ADĂPOSTURILE PENTRU PĂSTRAREA CEREALELOR

Terminologie

Adăposturile pentru porumb (ştiuleţi): „Cămară”: Hg 1, Hd 4; „Colnă”: Hg 8; „Coşarcă”: Ab 6; „Coşeri, coşere, coşar, coş”: Ab 4, 7, 11, 12, Bv 3, 4, Cj 15, 18, Cv 1, Hg 7 (coş), Ms 1, 4 (coş), 5 (coş, înainte), 9 (coşoi), 10 (coş), 11 (coşoaie), 13, 15 (coş, coşar), 16 (coş), Sb 1 (coş, coşer, hambar), 2 (coşer), 3 (coş), 5 (coşer), 7, 8 (coşer), 10 (coşar), 11, 14; „Coştei”: BN 1 (azi, nu), 2, 3 (azi se cheamă găbănaş), 4, 9 (pentru mălai), Cj 1 , 3, 4 (azi, nu), 6, 7, 8 (azi, rar), 10, 17, Ms 6, Sj 1, 4 (azi, pătule), 5, 8, 10; „Cotarcă”: Ab 1 (azi, nu), 2, 3, 10, Hd 1, 6, 7, 9-11, 13 (cotargă), 15, 17; „Găbănaş”: BN 3 (azi), 6 (până în 1950), 9 (azi mai rar), Cj 1, 3, 4 (azi, nu), 13, 17, Hg 7, Hd 13, 14, Ms 3 (înainte), 5 (azi, mai nou), 13 (înainte); „Horn”: Sj 3; „Magazie”: Bv 6 (unde se ţin coşurile de cereale), 15 (azi), Cj 3, 4 (azi), 6 (azi), Hg 2; „Pătul”: Bv 13, Cj 4 (azi), Hg 7, Ms 2, Sj 4 (azi); „Porumbar”: Cv 3, Ms 2; „Sâsâi”: Cj 2, 15 (sâsâie).

Adăposturile pentru alte cereale (boabe, făină): „Cămară”: Hd 2, 9, 16 (azi); „Găbănaş”: Ab 3, BN 1 (azi, nu), 2 (rar, înainte; nu, azi), 4, Cj 3, 4, 7 (azi, rar), Hd 15, Ms 3 (înainte), 6, 11, 15, Sj 5 (sau grajd); „Grajd”: Sj 2, 6 (sau găbănaş), 8-10; „Hambar”: Sj 4,

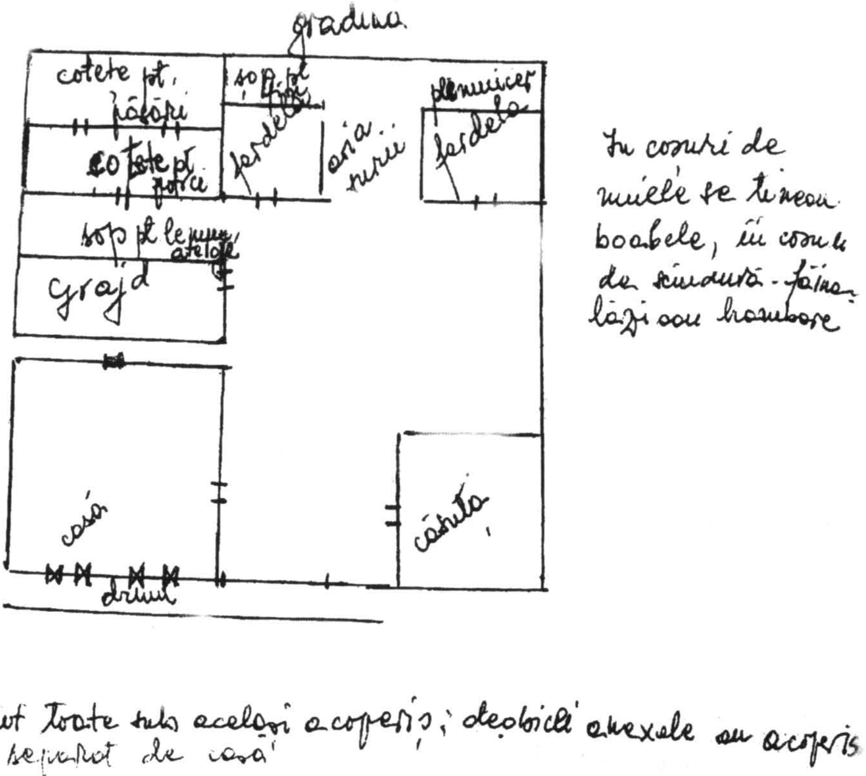

Schema gospodăriei, com.Cincu, sat Toarcla, jud. Brasov (Monica Budiş)

https://biblioteca-digitala.ro

Sb 1 (coş), 3; „Magazie": Cv 6 (azi), Hd 9.

Gropile de bucate: Ab 1, 5, 6, 8, 12, Cj 6, 13, 17.

Caracteristici, amplasare

Gropile de bucate. „Gropi de bucate în celar, înainte, pentru că nu erau pivniţe": Bv 2; **Pentru cereale:** *În trecut*: „Aşezată pe teren mai ridicat, ca să nu pătrundă apa; pentru porumb, cartofi. Erau rotunde sau pătrate, de 2 – 4 m. adâncime; se „lemnea", se puneau lemne pe fund şi pe pereţi; se ţineau porumb, cartofi; şi azi, pentru cartofi": Ab 1; „În timpul războiului, gropi unde au băgat lăzile cu cereale": Ab 6; „Groapa se făcea de 1, 50 m – 3 m adâncime (în funcţie de teren). Se băgau în groapă «sâsâiace», lăzi de cereale iar groapa se făcea după dimensiunea sâsâiacelor, deci dreptunghi. Nu se ardea. Se acoperea cu paie şi pământ, ca să nu se cunoască locul": Cj 6; „S-au făcut în timpul I Război Mondial": Cj 13; „Se făceau în casă, sub şuri sau în ogradă. Erau pătrate, nearse, se acopereau cu paie şi se lipeau cu lut. Se puneau grâu, porumb, etc. Mulţi îşi clădeau grămada de lemne pe groapă, când se făcea în ogradă. Se făceau când era pericolul unor primăveri secetoase, ca să aibă rezerve": Cj 17.

Pentru cartofi: Ab 8 (şi varză, făcută în coastă), BN 1, 7, Cv 1, 4, Hd 3 (de picioci), 4. *În trecut*: Hd 11, 14, Sj 2, Sb 2, 8; „Gropi pentru cartofi, sfeclă şi chiar mere": Ab 5; „Gropi de «peruşte», făcute la hotar, pe unde se cultivau peruşte, nu în gospodării. Pătrate, adânci cam de 1,5 m pe 1, 5 sau 1 m, se puneau paie şi apoi, deasupra, paie cu pământ": Ab 12; „De «picioci», adânci de 2-3 m, pătrate, rotunde. Se puneau «pocimpi» şi paie, (a)coperite cu «jupi» de «tulei». Pe fund se puneau paie. Nu se ardeau; capacitate: 15-20 de litre [adică 225-300 kg]": Ab 16; „Se săpa groapa cam la 1, 5 m, adâncime, lungime cam de 1,5 m, lăţime cam de 80 cm. Se căptuşea cu paie; se puneau cartofii, un strat de paie, pământ sub formă trapezoidală, fără aerisire; intrau cam 4-500 kg de cartofi": BN 3; „1 m pe 1 m, cam o jumătate de metru adâncime; mai bine făceai căpiţă sus. Se puneau paie pe fundul gropii; peste cartofi se puneau paie, pământ, iar paie, ca să nu străbată apa. Cartofii de consum se ţineau în casă ori în cămară": BN 11; „Gropi de «picioci», rotunde, strâmte sus şi largi jos, cu o capacitate de până la 200 kg; deasupra se punea cetină de brad": Bv 7; „Se săpa pământul până la 2-2, 5 m; [se puneau grinzi]; se făcea un coperiş peste grinzi; lăsau numai uşa pe care să se umble; diametrul de 1,5-2 m; nu se ardeau, nu se puneau paie; unii umblau la cartofi iarna, alţii, nu": Bv 12; „Erau gropi pentru «pere de pământ». Se săpa în pământ până la 1 m; era pătrată sau rotundă; azi nu se mai fac. Nu se ardeau şi nu se căptuşeau. Se acopereau cu paie, coceni pentru răsuflători, pământ. Aveau o capacitate de 500 – 600 – 1000 kg. După cât de mulţi cartofi avea, aşa făcea groapa la deal, în grădină, unde era terenul mai ridicat": Cj 3; „Gropi, numite şi şanţ, dreptunghiulare sau pătrate, de 1, 5 m adâncime; nu puneau paie; se acopereau cu pământ; se umbla în timpul iernii la ele; se ţineau cartofi, morcovi": Cv 3; „Patrulater de 2 m. Se puneau paie sau stuf; deasupra, stuf, paie, pământ; capacitate de 200-300 kg": Cv 5; „Lungime de 3 m, 1, 5 m lăţime, 1, 5 m adâncime; se acoperea cu lemne, paie ori rugi de cartofi; capacitatea de 10-15 «măji» (o majă are 100

https://biblioteca-digitala.ro

de kg)": Cv 2; „Gropi de picioci; se săpa la adâncime de 50-80 de cm, doi metri pe un metru, cu paie şi pământ deasupra": Cv 6; „Era simplă, nearsă, nepodită, nezidită; deasupra se puneau fân, paie": Hg 1. *Azi, la fel*: Ab 1, Ms 14; „Şi azi, gropi de cartofi în curte, pe lângă şură": Bv 9; „Se făceau şi se fac gropi de cartofi, dar doar de către cei care n-aveau şi nu au pivniţă": Cj 12; „Groapa de cartofi, de 1, 20-1, 30 m adâncime, de 2 m pe 1, 5 m. Se pun paie, pământ peste cartofi. Intrau 5-10 mierţe (o mierţă are 22 de kg)": Cj 16; „Gropi de crumpene; se săpau acolo unde nu ieşea apa. Se săpa cam 1, 1, 5 m adâncime şi 2 m pe 1 m lungimea şi lăţimea. Se puneau nişte furci peste care se aşezau lemne, crăci, paie. Nu se zideau, nu se ardeau. Nu se mai fac decât în Strugari": Hd 13; „Gropi de «grumpile»: groapă de până la 2 m adâncime, cu gura de 2 m x 1, 5 m, de formă dreptunghiulară. Se puneau paie, pământ deasupra. Se lăsa o răsuflătoare; şi azi, mai rar": Hd 15; „Gropi de crumoene: pătrate sau dreptunghiulare, cam de 2 m adâncime; se puneau paie, apoi crăci, paie, pământ. Capacitatea, de 5-6 saci": Sb 8; ***În timpul iernii nu se umbla la cartofi:*** Ab 1, 12, 16, BN 3, 7, 11, Cj 3, 16, Cv 5, Hd 13, Sb 8; „Erau în grădină, la cei care nu aveau pivniţe": Bv 16; „Grumpile erau pentru semănat, de aceea nu se umbla până în primăvară": Hd 15.

Adăposturile pentru porumb

Cotarca: *În trecut*: „Cotarcă din nuiele sau laţuri, paralelipipedică, acoperită cu şindrilă sau cu paie, aşezată în apropiere de şură": Hd 7; *În trecut şi azi*: „Din nuiele de alun şi apoi laţuri; lată de 0,70 m, lungă de 3-4 m, înaltă de 2 m. Pe stâlpi de susţinere crestaţi, ca să împiedice şoarecii să se suie la porumb. Pe stâlpi era pusă talpa cotărcii şi pe ea, cotarca propriu-zisă, din leasă – împletitură. Era singura construcţie pentru cereale, aşezată la un loc luminat de soare, cu curent de aer, lateral faţă de locuinţă": Ab 2; „Aşezată lângă casă, ca să fie supravegheată; sub ea se ţineau găinile. Din nuiele nelipite": Ab 3; „Din beţe de lemn, nuiele, înainte; din laţe de lemn, azi; paralel cu locuinţa": Ab 10; „Din laţuri, aşezate pe o margine a curţii": Ab 18; „Mai aproape de casă": Hd 1; „Cu plan dreptunghiular, 3-5 m lungime, un metru lăţime, aşezată între casă şi grajd, mai departe de uliţă; şi azi": Hd 6; „De nuiele, leasă, pe patru stâlpi de 5 m; azi, leaţuri; acoperită cu şindilă, înainte, ţiglă, azi. Aşezată în faţa casei, la 5-6 m, să fie supravegheată mai bine, cu faţa spre casă. Spaţiul de dedesubt se înfunda şi se adăposteau păsările sau câinele": Hd 9; „Cotarca, din nuiele împletite sau din laţi, înălţată pe stâlpi din lemn sau pe zid de piatră; aşezată aproape de casă, pe un loc expus la soare şi vânt": Hd 10; „Din nuiele împletite sau din ştacheţi, înălţată puţin cu pietroaie puse la colţuri": Hd 11; „Cotarga, din nuiele de alun, muruite (lipite cu pământ), acoperită cu paie, prăştilă, după cum avea posibilitate omul. Capacitatea, tot în funcţie de avere, cam de 40 de feldere": Hd 13; „Cotarga, 4 m pe 2 m, cu 0, 70 m lăţime, aşezată între casă şi şură, cât mai aproape de casă, mai în spate, şi mai departe de uliţă; şi azi": Hd 14; „Din nuiele, laţi de brad, acoperită cu paie, prăştilă, ţiglă, ridicată pe stâlpi cam de 80 cm; cu o capacitate de 3-4000 kg": Hd 15; „Pe o latură a casei, mai departe de drum": Hd 17.

Coşarul pentru cucuruz: *În trecut*: „Coşere de nuiele, pe stâlpi de 1 m, cu dimensiuni de 2 m pe 1 m, înalt de 3-4 m, capacitate de 30-40 de litre, după cum erau de «gazdă»; la 4 m depărtare de casă, pe o latură a ei, între casă şi drum; erau puţine; azi nu mai există niciunul.": Ab 12; „Înainte; paralel cu locuinţa şi perpendicular pe uliţă": Bv 4; „Avea forma ovoidală, dacă era construit din nuiele şi forma dreptunghiulara, daca era construit din şipci;

https://biblioteca-digitala.ro

așezat în rând cu casa": Cv 1. *În trecut și azi*: Ab 11; „«Coșeri» din nuiele; azi, din «lați» de brad, așezat în fața locuinței, mai aproape de drum înainte; azi, departe, la 15-20 m": Ab 4, Ms 1; „Coșer pentru cucuruz. Unele, lucrate din nuiele sau din blane de scândură, în funcție de puterea economică; numai pentru porumb. Coșerul este lat de 1 m și lung de 4-8 m, înalt de 2 m; înainte, acoperiș de paie sau trestie și rogoz; azi, țiglă. Așezate departe de casă, să se evite incendiile, șoarecii": Ab 7; „Din nuiele de alun nelipite ori din lețe": Ab 16; „În fața casei, ridicat pe pari, din nuiele sau lați; spațiul de sub el se închidea și se țineau cloștile cu pui": Bv 3; „Coșer de lați sau de nuiele (pe la 1900), lat de 0,50 m, lung de 2 m și înalt de 3 m. Tălpile se așează pe pietre și nu pe stâlpi. este așezat în fața locuinței sau în rând cu ea": Cj 15; „Coșer din leațuri, ținut în șură sau afară": Cj 18; „Coșul pentru porumb, de un metru lățime, 4 m înălțime, în continuarea casei, pe o latură": Cv 2; „Coșul de porumb, lucrat din lați, grădele, pe pari înfipți în pământ, acoperit cu șindrilă, așezat paralel cu grajdul când acesta era în prelungirea casei ori între casă și restul anexelor, când acestea erau perpendiculare pe casă": Cv 5; „Coșul de porumb, îngust și înalt, ca să se usuce porumbul, din nuiele împletite, așezat pe stâlpi sau șoși": Hg 7; „Coșul de porumb, din nuiele împletite, înainte; din grădele, azi; are 3-6 m lungime și 1-1, 5 m sau mai mult, lățime; orientat ca să fie mereu bătut de vânt și soare, mai departe de drum": Ms 4; „Coșul de porumb, cu pereți fie din nuiele împletite, fie din tulpini de floarea soarelui; băgați pari în 2 tălpi și apoi se împleteau nuielele sau tulpinile": Ms 5; „«Coșoi» de leasă de nuiele, pe 4 tălpi, acoperit cu paie, așezat lângă casă": Ms 9; „«Coșoaia» are 1 m pe 3-4 m, pereții din leațuri, acoperit cu țiglă": Ms 11; „Coșerul de laț, acoperit cu țiglă, cu capacitate de 3-4 care de cucuruz știuleți (cam 20 de ferdele), ținut în curte, pe o latură; puține": Sb 1; „Coșer din lați": Sb 2; „Se puneau patru pietroaie mari la colțuri pe care se fixau grinzile pe tălpi. Pereții se făceau din scânduri, acoperișul era tot din scânduri": Sb 7; „Coșerul, din lemn de stejar, pe stâlpi, de șipci pereții, acoperit cu țiglă, de 4, 5 m x 1, 5 m, așezat pe o latură a casei, în continuarea ori în fața ei": Sb 8; „Coșerul, din lați, înălțat pe stâlpi să nu se urce șoarecii și pentru a se usca porumbul. Se construia la poartă, să vadă trecătorii dacă era plin cu porumb sau gol": Sb 10, 11 (picioare de 0, 50 m); „De lați, dreptunghiular": Sb 14.

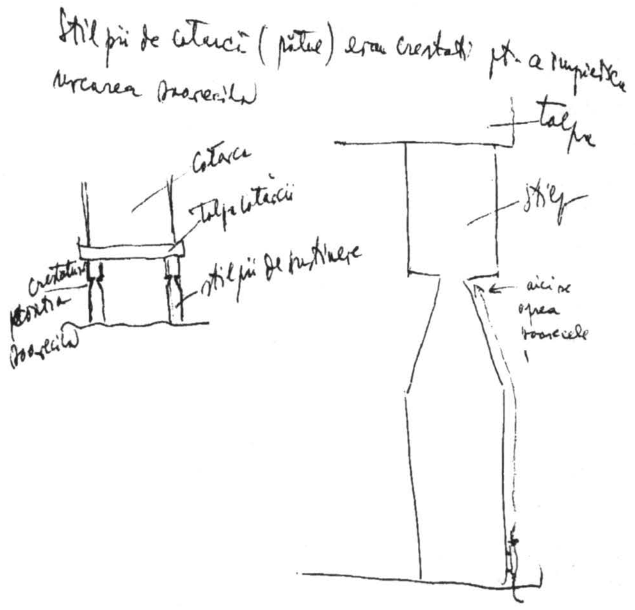

Stâlpi de cotarcă, com. Almașu Mare, jud. Alba (Gh. Aldea)

Coșarca: „Coșarcă din lați și stâlpi": Ab 6.

https://biblioteca-digitala.ro

Coşteiul: *În trecut*: „În fața casei, mai departe de drum, folosit iarna, primăvara, vara": BN 1; „Din nuiele sau leațuri; azi nu se mai fac coşteie": BN 9; „Coşuri de nuiele împletite, îngrădite, care se puneau pe tălpi, între 4 stâlpi; se țineau în curte": Sj 4. *În trecut şi azi*: „În fața casei sau în rând cu casa, la aer şi la soare": BN 2; „Pentru ştiuleți de porumb; schelet din grinzi de lemn, cu lețuri de brad, pentru aerisire; acoperit cu şindrilă, cu capacitate de până la un vagon de cereale. Aşezat în fața casei, paralel cu ea sau între casă şi grajd. Sub el, spațiu unde uneori erau porci, vite, adăpost contra ploii. Aveau numai cei bogați": BN 3; „Pentru ştiuleți; aşezat în rând cu casa, perpendicular pe drum": BN 4; „Din nuiele de alun, capacitate de 1000-1500 kg; acum se fac din şipci de brad; aşezat mai în spate, nu se prea puneau la drum": Cj 3; „Înălțat 30-40 de cm, cu pietroaie la colțuri, să aibă loc pisica; de formă paralelipipedică, îngust, dar foarte înalt; aşezat pe un teren mai înalt, expus la soare şi la vânt, în apropierea casei; azi, pătul": Cj 4; „Coşteiul de porumb se ridică pe pietre, pe care se pun tălpile; pe cele 4 tălpi, două perechi, una lungă şi una scurtă, se ridicau fuşteiele (băgate în găuri sfredelite) şi cu pereți din nuiele îngrădite. Se acoperea cu draniță sau paie. Se făcea de 2, 50 m pe 5-15 m, cu înălțimea de 2, 50 m": Cj 6; „De nuiele": Cj 7, Sj 8, 10, „Aşezat pe tălpi de gorun, puse pe pietroaie la colțuri şi la mijloc, nu departe de casă, la un loc cu aer să se usuce porumbul; azi, rar": Cj 8; „Coşteiul este pentru depozitat mălaiul (porumbul). Se face pe tălpi de lemn, puse pe pietre şi cu pereții din nuiele împletite între pari, acoperite cu şindrilă sau paie. Cele noi au pereți din lețuri de lemn": Cj 17; „Coşteiul mai vechi avea pereții din nuiele împletite. Coşteiul mai nou este aşezat pe tălpi, cu pereți din leațuri dese şi late, cu acoperiş de țiglă; are 1, 50 m pe 2-3 m": Ms 6; „Coşul pentru porumb, de 3 m pe 3 m şi 80 cm lățime, cam 2, 50 m înălțime; pe tălpi aşezate pe pietre; pereții se făceau fie din leațuri late cam de două degete fie de nuiele de alun împletite, situație în care tălpile se găureau şi se băteau pari": Ms 10; „Coşul (pătulul) tip mai nou: pe picioare peste care sunt tălpi; pereții din scânduri înguste, cu şoşi la colțuri, întăriți cu scânduri transversale, acoperit cu țiglă": Ms 16; „Coştei de nuiele împletite, cu o capacitate de până la 40 de coşuri de porumb, de formă rectangulară, acoperit cu «jupi de nadă» (snopi de stuf), paie, mai rar şindrilă; aşezat în fața casei sau lateral": Sj 1.

Horn: „Înainte se lucra din nuiele împletite; azi se face din şipci; se aşează pe latura dinspre curte a casei": Sj 3.

Sâsâi: Cj 2.

Porumbar: „Ridicat pe picioare de piatră, apoi de ciment, aşezat paralel cu casa, în fața ei. Are pereți de lațuri, acoperit cu țiglă; pentru ştiuleți de porumb": Cv 3.

Pătulul: „Rar": Ab 13; „Au fost doar patru pătule în sat; lucrate din lați": Bv 13; „Azi": Cj 4; „Înainte se chema coştei. Fundație de piatră (azi, de ciment), aşezat pe tălpi; se ridicau stâlpii; se puneau «breiele» (brâie), se aşezau cununile pe stâlpi, pe ele grinzişoarele, apoi căpriorii. Pe căpriori şi pe brâie (pentru pereți) se băteau lețurile. Are 3, 4 sau 5 m lungime pe 0, 80 sau 1 m lățime": Sj 4.

Notă: Deşi există similitudini între diferitele adăposturi pentru porumb-ştiuleți, consemnarea s-a făcut plecându-se de la termeni, pentru facilitarea lecturii.

https://biblioteca-digitala.ro

Hambarul – construcţie: Ms 2; „«Hămbarele» aveau scheletul de lemn iar pereţii de scânduri, cca 3 m lungime, cu 2-3 compartimente, pentru cantităţi mai mari de cereale": Ab 7; „Hambarul are 1-2 încăperi şi spaţiu pentru cereale. Acest spaţiu se găseşte numai la hambarele românilor, la cele ale ungurilor nu există.": Cv 4; „«Hâmbarul» din nuiele împletite, aşezat pe 4 tălpi": Ms 16; „Are 1 m pe 2 sau 3 m": Sj 4; „Din scândură de brad, cu două sau mai multe despărţituri; pentru grâu, cucuruz, orz, ovăz; capacitatea de 120 de ferdele [o ferdelă=15-18 kg]": Sb 1.

Adăposturile pentru grâu

Cămara pentru grâu: „Cămară de scânduri, se ţineau lădoaie, făină; şi azi; din scândură şi blană, de 4 de 4 ori 5 m, în funcţie de puterea economică; înainte, cu acoperiş de paie ori trestie şi rogoz; azi, de ţiglă; aşezată departe de casă, ca să se evite şoarecii, incendiile": Ab 7; „Lângă tindă": Cj 9; „Cămara. a treia cameră din casă – casa dinainte, tinda, cămara": Cj 18; „Foarte puţine": Cv 3; „Cămară de făină, bucate şi haine": Hd 4; „În cămară, care este separat de casă se ţin hambare, lăzi de grâu": Hd 9, 11; „Cămară pentru bucate, de fapt o cameră; şi azi": Sj 7.

Găbănaşul - amenajare: *În trecut*: Ms 3; „Construcţie din lemn sau piatră; avea o singură încăpere pătrată; aşezat în rând cu casa, perpendicular pe drum şi mai aproape de el": BN 4, 6; „Pereţi din scânduri groase, «poştă»": BN 9; „Găbănaşul – grajd de bucate; are o singură încăpere de 4 m pe 4 m, cu lădoaie pentru bucate, coşuri de nuiele; aşezat în faţa casei": Cj 1; „Găbănaşul, ca o cămară, în faţa casei": Hg 7. *În trecut şi azi*: Ab 16 (pentru coşurile de grâu), Ms 3; „Era cât mai aproape de casă, în prelungirea ei; şi azi, la fel. O singură încăpere pentru grâu, slănină, făină. Se lucra din văiugă": Ab 3; „Găbănaşul este sub acelaşi acoperiş cu şura şi grajdul; magazie şi loc pentru oi, iarna; are 7 m lăţime pe 2 m lungime": Ab 5; „Din lodbe (scândură), cu o singură încăpere; în faţa casei sau în rând cu ea, ori în faţa grajdului ori a şurii, retras de la uliţă; azi, foarte rar": BN 2; „E identic coşteiului, dar este denumire nouă": BN 3; „Găbănaşul este pentru cereale şi lână. Din bârne, acoperiş cu şindrilă, unele au pridvor în faţă. Au cei mai bogaţi": BN 3; „Are 4 pe 4 m, din scânduri; este fie legat de şură, fie de o bucătărie, după cum avea omul locul": Cj 3; „Înălţat 30-40 de cm, pe pietroaie la colţuri, să aibă loc pisica; era ca o cămăruţă cu târnaţ": Cj 4; „Se puneau 4 tălpi; pe tălpi se împlântau 4 «şefi» (stâlpi); între ei se puneau lobe (lobde crăpate la ferăstrău); peste lobe şi şefi se puneau 4 cununi; pe cununi se ridicau cornii şi se acoperea cu draniţă. Se făcea cam de 3 pe 4 m cu o înălţime de cam 1, 80 m": Cj 6; „Se cioplesc lemnele, se pun pietroaie ca temelie (de 30 de cm înălţime); tălpile se pun pe pietroaie. Se fixează stâlpi înalţi de 2 m; se pun cununile, se fixează cornii pe grinzi (grinzile se pun pe cununi); pereţii se leţuiesc (se bat scânduri); înainte se acoperea cu trestie sau scânduri; azi, cu ţiglă sau cu tablă de pleu. Se ţine porumb, grâu, «fărină» (făină) de mămăligă şi grâu. Are o singură încăpere, de 3 pe 4 m, rar, 4 pe 5 m, dacă se făcea cu târnaţ. Azi nu se mai fac găbănaşe, dar s-au păstrat cele vechi, aşezate în faţa locuinţei sau pe o latură, în apropierea ei": Cj 13; „Pentru depozitat grâul. Se puneau la capătul şurii sau separat, cu pereţi din scândură": Cj 17; „Se cheamă şi hambar; are două despărţituri, numite «urechi»": Hd 3; „De scânduri, ridicat 60 de cm de la pământ": Ms 5; „De scânduri groase sau de grădele de nuiele; are 1, 50 m pe 2 m": Ms 6; „În găbănaş se ţinea hambarul. Este o construcţie pe

https://biblioteca-digitala.ro

patru tălpi aşezate pe un strat de piatră de o palmă; pereţii de scânduri aşezate între patru «şoşi» groşi, acoperiş cu patru coame cu legătură la mijloc, la fel cu al poieţii. Se podea cu scândură şi sus (tavan) şi jos; acoperit cu ţiglă": Ms 10; „Pereţi încheiaţi în «cetori», din lemne rotunde, acoperit cu ţiglă": Ms 11.

Găbănaşul – ladă: Sb 2, 7 (ţinut sub şopru); „Dreptunghiular, de 2 m pe 50 cm, ca o ladă de scândură. Se ţinea în şură sau cămară": Hd 13; „O ladă de scânduri de brad, cu o capacitate de 2400-2500 kg de grâu. Pus în podul casei, în câte o cămară": Hd 15.

Magazia: „Coşar de scândură": Ab 6; „Unde se ţin coşurile de cereale": Bv 6; „Acum au mai făcut o magazie lungă, sub acelaşi acoperiş cu casa": Bv 11; „Pentru ovăz, porumb, orz, de 25 de ani încoace; sunt puţine; aşezată în prelungirea sau perpendicular pe casă, cu faţa la curte, cu o latură la drum": Cv 6.

Grajd: „Magazie pentru cereale şi haine aşezată în faţa casei sau într-o parte. Este din scândură, 4 m pe 3 m; şi azi se ţin lădoaiele cu grâu": Sj 2; „Grajdul sau găbănaşul pentru cereale: o construcţie cu trei părţi, la mijloc este un spaţiu deschis, şoprul pentru atelaje iar pe laturi, două încăperi pentru lădoaiele de cereale; şi azi": Sj 6; „Grajdul de cereale, construcţie de bârne, cu o singură încăpere, destinată păstrării cerealelor; are latura de un metru; sunt două lădoaie mari, una dreptunghiulară, pe tot peretele din fund şi alta ceva mai mică, pătrată, pe peretele din stânga. Este plasat cu faţa la ocol, când casa este în fundul curţii; fie în faţa casei, fie în fundul ocolului, când casa este plasată cu capătul spre uliţă": Sj 8; „Lângă casă, pentru cereale boabe, alimente, haine": Sj 9; „Grajd în care se ţin lădoaiele, sâsâie pentru grâu": Sj 10.

Coşurile din nuiele lipite: *În trecut:* Cj 10, „Lipite cu balegă, puse în găbănaş": Cj 4; „Lipite în interior": Sj 1. *În trecut şi azi:* „De 20-50 de feldere capacitate; se ţineau în găbănaşe": Ab 16; „Se cheamă «susâi»; se ţine în pod, în «cohă»": BN 2 (în cămară şi în pod); „Ţinute în pod sau în găbănaş": BN 4, Cv 7 (în pod); „Coşniţe de nuiele lipite, de ţinut bucate, aşezate în târnaţul casei, în cămară; şi azi, mai rar cele lipite": Cj 8; „Bucatele mărunte": Ms 15; „Lipite cu balegă": Sj 10; „Coşarcă de nuiele de salcă, lipită cu balegă, capacitate de 15-25 de ferdele, păstrată în pod sau în şopron": Sb 1.

Coş nelipit: *În trecut şi azi*: „Coş nelipit, în pod": Ab 5, 8 (se cultiva puţin grâu, secară şi hrişcă), 13 (sau în magazia de lângă şură), Bv 14, Cv 1, Hg 4, Ms 3, 17; „Aşezat în şură sau cămară, construită în continuarea casei": Ab 6, 8; „Coşuri de bucate, ţinute sub şop, în celar": Bv 2; „Se ţineau boabele": Bv 10; „Coş de scânduri, sub suşop": Bv 11, 16; „Oamenii mai săraci": Ms 1; „Ştiuleţii, şi în coşuri de nuiele": Ms 7; „În şură": Ms 9; „Tipul vechi de coş, din nuiele de alun; tipul mai nou, din lănteţi": Ms 16; „Puse în grajd dar unele şi în pod; se ţin fasole, seminţe şi fructe uscate": Sj 8; „Cerealele se ţin în coşuri, în tindă": Sb 4, 9 (în podul casei); „Coş de bucate, în pod": Sb 12; „Coş de scânduri": Sb 14. *Altfel:* „Coşul era construit direct în pod, până în tavan": Cv 3.

Hambarul (ladă mare): *În trecut şi azi*: Ab 3, 16, 18 (în şopru, şură), Ms 4, 16;

https://biblioteca-digitala.ro

„Hămbar, ţinut în pod, cămară": Ab 1, 3, 6 (şi în şură), 14, 20 (hămbare; se folosesc şi azi, au brutarii), Cv 4, Hd 2, 13, Sb 11; „Hambare în cămară": Ab 2 (de fag), Hd 5, 17; „Hambare de până la 150 de ferdele, confecţionate la Blaj, comandate după capacitatea dorită, ţinute în şopru": Ab 4; „«Humbari», ladă ţinută în pod": Ab 5; „Hambar ţinut în pod": Ab 11, 14, BN 4 (şi în găbănaş), Bv 3, Cv 1, 7, 8 (azi, şi în şură), Ms 6, 11 (şi în găbănaş), Sb 5; „«Tron», ladă ţinută în pod, pentru depozitat grâul şi porumbul": Bv 9; „În hambare sau lăzi se ţinea făina ori în coşuri de scândură, sub şop": Bv 10; „Ladă din blăni, cu capac, pusă în şură sau în găbănaş. Avea 2-3 ochiuri. Intrau 50 -100 de mierţe, câteodată şi 5-6000 de kg. O mierţă are 24 kg": Cj 3; „Hambare din scânduri de lemn cioplit – lădoaie foarte mari, care se ţineau în grăjdoi sau găbănaş": Cj 17; „Hambare pentru boabe şi făină, ţinut în podul casei": Cv 2, Hd 1; „Lăzi, hambare, ţinute în colnă, şură": Hd 6; „Ţinute în pod şi cămară": Hd 7, 16; „Aşezat în grajd, şură, şopru (colnă)": Hd 10; „«Humbar», în cămară sau şură": Hd 14; „Hambar, ladă mare de scândură, pus în şură; este şi ladă mai mică pentru cereale": Ms 1; „«Litre», lăzi mari, erau cu 6 despărţituri, cu o capacitate de până la 40 de duble de cereale, aşezate în şopru": Ms 4; „Hambare, şi pentru grâu, şi pentru porumb, ţinute în cămară": Ms 7; „Hambarele, de scânduri, cu capac, cu o capacitate de până la 200 de litre (o litră=15 kg), ţinut în pod sau în şură": Ms 8; „În şură": Ms 9; „Făina de grâu, mălaiul, în hambare (lăzi) aşezate în pod": Ms 16; „Hambare pentru grâu şi mălai, în recipiente din trunchiuri scobite, înainte; azi, lăzi, hambare - ladă, ţinute în grăjduţuri": Sj 1; „Din scânduri cioplite, aşezat pe prispa casei sau în pod": Sj 3; „Ladă mare, de 5-600 kg": Sj 7; „În hămbar se păstrează grâu, secară, ovăz": Sj 8; „Hambare, lăzi, coşuri": Sb 1; „Coş de scândură, ţinut în pod, în magazie": Sb 10.

Buturi: „Ladă cioplită din trunchiuri de copac, pentru porumb, grâu, aşezată în podul casei": Hd 5.

Buduroi : „Trunchi de copac scobit, unde se ţinea făina": Hd 13.

Lada: *În trecut şi azi*: „În pod": Ab 10 (azi, rar), 12 (sau în magazia de lângă şură), BN 2, B«»v 3, 14, Cv 1, Hg 5, 8, Ms 17, Sb 14; „Coş de lemn, în podul casei, în cămări, de 2 m pe 1,5 m sau de 2 pe 2 m, pentru grâu": Ab 12; „Coş din scânduri cioplite cu securea, în pod, cămară": Ab 15; „Coş de scândură, în şopru, şură": Ab 18; „Lăzile pentru păstrarea cerealelor se cheamă «coşuri»": Ab 19; „Coş de scândură, în poduri": BN 1; „În «cohă»": BN 2; „Pentru făină": BN 3; „Făină se ţine în lăzi, care se pun în şură, în bucătărie": Cj 3; „«Fislog», ladă de făină şi mălai": Cj 13; „Lăzile pentru boabe şi fărină se ţin în pod sau în târnaţ": Cj 16; „Lăzi de boabe şi făină": Cv 3; „Se cheamă «susechi», ladă de cereale": Hg 7, Sb 3 («suseghi», coş de cereale); „Lăzi pentru săcară şi grâu sau direct în pod": Hd 12; „Bucatele mărunte": Ms 15; „Lăzi rudăreşti": Sb 4; „Coşul, de scândură de brad, mai demult de grădele de alun spoite cu pământ. N-avea coperiş pentru că era o ladă, hambar, cu o capacitate de 10 saci": Sb 8.

Lădoaia, lădoiul: *În trecut şi azi*: Ms 13; „Lădoaiele cu un singur compartiment se foloseau pentru cantităţi mai mici de cereale, până la 40 de feldere": Ab 7; „Pentru boabe; din viţă de curpen lipite sau din bucăţi de lemn, ţinute în găbănaş sau în casa dinapoi": BN 3; „Aşezat în podul casei": BN 5, Cj 12; „Cerealele se păstrau exclusiv în lădoi, în podul caselor": BN 10; „Lădoaie împletite din curpeni şi lipite cu pământ, balegă, 2 m pe 1 m,

https://biblioteca-digitala.ro

despărțită în două, o parte pentru porumb, una pentru grâu": BN 11; „«Jigniță», ladă mare, pentru boabe ori făină, ținută în cămară": Bv 1, 4 («jimniță», în pod, sub șopru); „Porumbul, ovăzul, în coșuri de nuiele; azi, mai rar": Cj 2; „Lădoaie pentru bucate, care se încheiau în podul casei, unde se păstrau": Cj 5; „În cămară": Cj 7; „Lădoi de fag, pus în pod": Cj 8; „Lădoi sau «fișlong»": Cj 9; „Lădoaie de scândură": Cj 10, Ms 3; „Lădoi ținut în șură": Cj 11; „În lăzi, butoaie, troacă, în pod": Cv 5; „Lădoi de ținut grâul, în găbănaș": Ms 5; „Lădoaie de scânduri, cu o capacitate de 40-50 de litre (o litră=15 kg), ținute în pod, în șură": Ms 8; „«Jimniță», ladă mare pentru grâu și porumb, ținută în podul casei sau în pivniță": Ms 12; „De grâu, ținute în grajd (ca o magazie)": Sj 2, 6, 10; „Lădoi ținut în grajd sau în târnațul grajdului": Sj 9.

Sâsâiacul: „«Sinsiac» cu despărțituri pentru boabe, ținut în podul casei, în grajd": Bv 12; „Lipit cu balegă de vită, perfect netezită, ținut în pod, gropi de bucate": Cj 6; „«Sâsâie» de scânduri, ținut în cămară sau șură; și azi": Cj 15, Cv 6 (în cămară), Sj 10 (în grajd); „Este un lădoi": Sj 5.

Cerealele se mai țineau în poduri (al casei): *În trecut și azi*: Ab 9, 10, 12, 13, 19, 21 (în saci, porumbul și grâul), BN 6, 10, Bv 3 (grâul), 14, Cj 16, 18, Cv 4, Hg 1 (grâul și porumbul), 4, 5, 7, Hd 1, 5 (grâul și porumbul), 6, 7, 12, 16, Ms 2, 3, 14, Sb 9; „Porumbul": Ab 3, 6, BN 2, 5 (împrăștiat sau cununi), Bv 16, Cj 5, 9, Cv 2, Hd 9, Sj 5-8, Sb 1, 4, 11, 12, 14; „Porumbul ceva mai verde și grâul": Ab 4; „Când erau în cantități mai mici": Ab 7; „Cei mai mulți, chiar știuleții": BN 3; „Porumbul și grâul": BN 7; „Nu se cultiva porumb; orzul, grâul, secara se păstrau în poduri sau cămări, în lăzi": Bv 8; „În tron; nu se cultivă cereale, este zonă de vânătoare; azi oamenii evită să cultive cereale din cauza mistreților": Bv 9; „În podul casei sau al grajdului, porumbul legat păpuși": Bv 10; „Porumbul, coșuri de grâu": Bv 11; „Porumbul, pe pod; grâul, în lăzi": Bv 13; „În saci": Cv 6; „În lăzi, hambare, și azi, sau și direct pe pod, înainte": Hg 2, 3; „În «buturi»": Hd 5; „Porumbul, buduroaiele, «mazărea» (fasolea)": Hd 13; „Știuleții": Cj 10, Ms 7, 8, Sj 1; „Știuleții de porumb se agățau și de grinzile podului, în camerele de locuit, ca să se usuce": Ms 14; „Cine avea mai puține cereale": Sj 4; „Întâi se usucă pe pod și apoi se așează în grajd": Sj 9; „În coșuri de scândură": Sb 6.

Podul șurii: „Știuleții de porumb": Cj 3.

În cămară (șpais): Ab 6, Hd 2, 12; „Cămara cam făcea corp comun cu casa, este de 2 m pe 4 m": Hg 1.

În ciubere, butoaie sau în alte obiecte din lemn: „În butoaie, și azi": Bv 3, 14, Sb 11; „În poloboace, în podul casei": Hg 8; „În ciubăr, în cămară": Hd 4; „Coș de leațuri de brad": Ms 8; „În căzi, tocitori, trunchiuri scobite": Sj 10.

Altfel: „În «ferdelă», construcție lângă grajd, sub același acoperiș": Ab 6; „Mai rar, cămări construite în locuință": BN 6; „Porumbul, coceni ori împletit în funii, ca ceapa, sub streașină; tot aici se țin lădoaiele pentru grâu și porumb; și azi": BN 11; „«Colnă», o parte a șurii unde se adăposteau cerealele înainte de treierat": Hg 8; „În târnațul cămării, în cămară; și azi": Hd 1; „Știuleții, și în șură; și azi": Ms 8: „În tocitoare sau căzi": Sj 2.

https://biblioteca-digitala.ro

ADĂPOSTURILE PENTRU ANIMALE

Terminologie

Adăposturile pentru animale mari (cornute, cabaline): „Bordei": Sb 3; „Coşar": Bv 8 (înainte), Cv 5 (înainte), Hg 5, Ms 9; „Coteţ" [termen pentru grajd]: Ab 19, Hd 4, BN 10 (pentru viţel), Sb 6; „Grajd": Ab 1-5, 9, 11 (azi), 12 (azi), 14, 18 (azi), 20, 21 (pentru toate animalele), BN 1, 2 (azi), 3, 4 (azi), 5-7, 10, 11, Bv 1-4, 6, 7 (azi), 8-16, Cj 7 (azi), 8 (azi), 13, 17, 18, Cv 1-4, 5 (azi), 6-8, Hg 1-4, 5 (înainte), 6, 8, Hd 2, 3, 5 (azi), 6, 7, 9, 10, 11 (azi), 13-17, Ms 1, 2, 4, 6-12, 13 (azi), 14, 16, 17, Sj 4, 10 (azi), Sb 1, 2, 4, 5, 8-14; „Poiată": Ab 1, 2, 4, 7, 8, 11 (înainte), 12 (înainte), 13, 15-18, BN 4 (înainte), 7, 9 (mai rar azi), Cj 1, 5, 8 (înainte), 9-12, 15, 16, 18, Hg 7, Hd 1, 5 (înainte), 11 (înainte), 12, 13, 15, Ms 1-3, 5, 10, 13 (înainte), 15, 16, Sj 1-9, 10 (înainte), Sb 3, 7; „Puic, grajd mai mic": BN 6; „Puiucul şurii": Ab 18, BN 2 (înainte); „Staur": Cj 7 (înainte); „Şopru": Ms 16 (pentru cai); „Şură": Ab 10, Hd 8.

Pentru ovine: „Colibă": Bv 1 (dacă avea mai puţine); „Colnă": Ab 16, Cj 10; „Colniţă": Cj 9, 11, Hd 4; „Conihău": Sj 10; „Coniţoaie": Hd 15; „Corlă": BN 1, Hg 1, 6, Ms 8 (înainte), 9 (corliţă), 11 (colniţă), 17 (corliţă); „Coşar": Cv 2; „Coteţ": Hd 17 (înainte), Ms 14, Sj 10 (azi); „Curte": Ab 19; „Felderă": Bv 11, Sb 4 (ferdelă); „Găbănaşul, magazie şi loc pentru oi, iarna; sub acelaşi acoperiş cu şura şi grajdul": Ab 5; „Grajd": Ab 21 (iarna), Cj 6, Bv 9, Hd 16 (iarna), Ms 8 (azi), Sb 9; „Grajd de oi": Hg 3, Ms 7; „Grăjduţ": Bv 12, Cv 6; „Grăjdiuţ şi poiată pentru oi": Bv 16; „Grăjduţ pentru oi şi deasupra. coteţ pentru găini": Bv 3; „Ocol": Ab 3 (gard), 4, 7, 11, 20 (înainte), BN 9, Cj 3, 4, 8, 13, 15, Hd 3, 5, Ms 1, 10, 15, 16; „Ogradă": Ab 9; „Părţitoare": Ms 12; „Perdele": Ab 9, 19; „Pliznicar": Ms 1; „Poiata": Ab 10, Bv 4 (înainte), Cj 16, Hg 4, 7, Hd 15, Ms 3 (poieţică), Sj 2, 6, 8 (poiecioară); „Puic": Cj 7 (azi), Sb 11 (pui); „Scuti": Cj 5; „Staul": Ab 2, 15, 18, BN 7; „Staur": Ab 1, 8, 21 (vara), BN 5, Cj 7 (înainte), Hd 5, 10 (înainte), 11, Sj 5 (staor), 10 (stăuroi, înainte), 9; „Saivan": Cv 4; „Strungă": Sb 3; „Şoapre": Ab 5, Ms 13; „Şopron": Cv 5; „Şopru": BN 2, 3, 5, Cj 9, 18, Cv 3, Hd 5 (înainte); „Şură": Sb 5; „Şură şi strungă": Ab 6, Sb 1 (şură); „Şureică şi şură": Cv 6; „Târlă": Hg 2; „Tâmaţ": Sb 7; „Ţarc": Bv 12 (de mult); „Erau ţinute la hodaie": Bv 7; „Animalele mici se ţineau iarna în Bărăgan, bălţi; vara, în munte; nu stăteau deloc acasă": Bv 8.

Pentru porcine: „Catreţ": Cj 6; „Cocină": Ab 1, 2, 5, 10 (cu coteţ pentru păsări), 13-15, 19, 20, 21, Bv 2, 6, 9, 13, 16, Cj 11, Hd 1-11, 13, 14, 16, 17, Sb 13; „Cotecior": Sb 6; „Coteţ": Ab 4, 7, 8, 11, 12, 16, BN 1, 3-7, 9-11, Bv 1, 3, 7, 11, 15, Cj 1, 3-5, 8-10, 13, 15-18, Cv 1-5, 7, 8, Hg 1-8, Hd 12, 15, 17, Ms 1-17, Sj 1-3, 5, 6, 8-10, Sb 1-5, 7-12, 14; „Coteaţă, grăjdiuţ": Cv 6.

Pentru păsări: „Cătuş": Bv 11, 15 (înainte); „Cotecior": Sb 6; „Coteţ": Ab 2, 4, 5 (azi; înainte, dormeau pe unde apucau), 6, 7, 9, 10 (cu cocina), 14-16, 19, 20, BN 1, 4-7, 10, 11, Bv 1, 2, 4, 7-9, 16, Cj 10, 16-18, Cv 1-5, 7, Hg 1-8, Hd 1, 2, 3 (coteţă), 4-7, 11, 12, 14, 16, 17, Ms 2-7, 11, 12, 15-17, Sj 1, 3, 8, Sb 1-5, 7-14; „Coticar": Ms 1; „Cotineţe": Cv 8; „Cotră": Ab 12; „Cotreţe": BN 2, 3, 4 (înainte), Cj 4, 5, 6 (catreţ), 7 (cătreţ), 8, 13, 15

https://biblioteca-digitala.ro

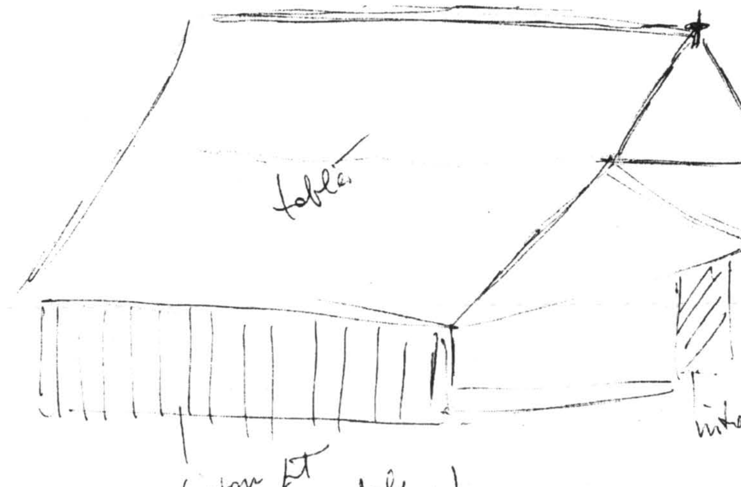

Grajd cu saivan de oi, com. Brețcu, jud. Covasna (Alina Ioana Ciobănel)

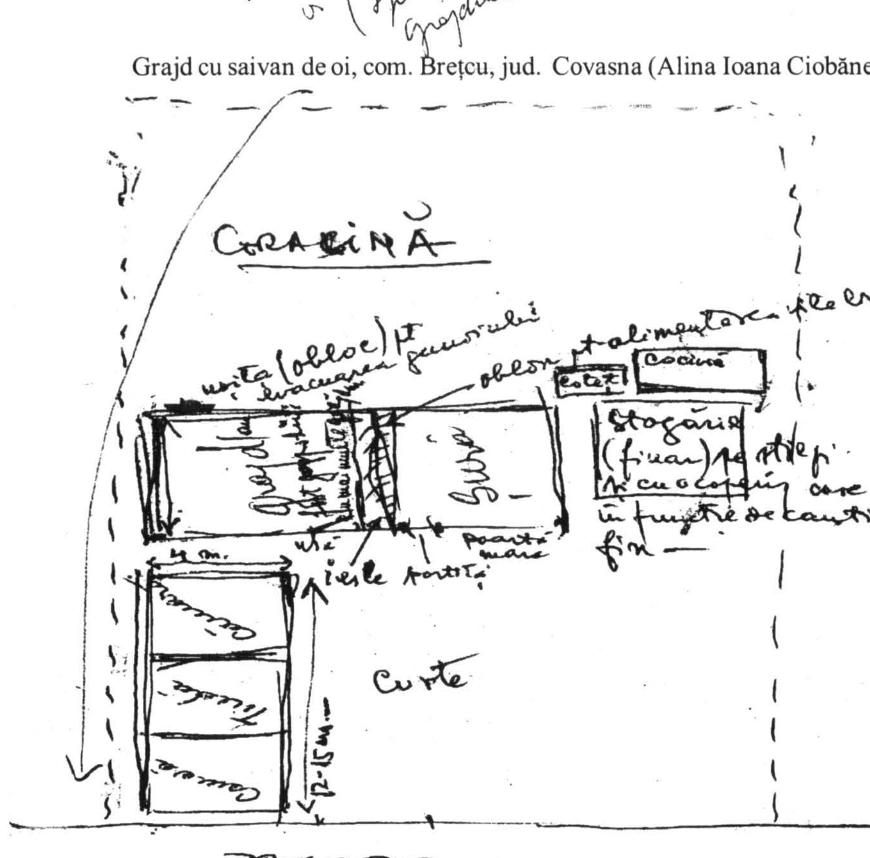

Schema gospodăriei, com. Zlatna jud. Alba (Gh. Aldea)

https://biblioteca-digitala.ro

(cătreţ), Ms 13, Sj 4 (cătreţi), 5, 9 (cătreţ); „Cureac": Hd 9; „Cuşcă pentru găini": BN 1, Ms 14 (sau găinărie); „Găinar": BN 9 (pentru «galiţe»), Cj 3, 7, Ms 8, 13, Sj 2, 6, 7 (sau coteţ), 10; „Grăjdiuţ": Cv 6; „Păsările dormeau înainte în pomi; azi, în coteţ": Ab 8; „În pomi sau în găinar, înainte; azi, găinar": Bv 6; „În podul casei, pe corlan": Cj 9; „Păsările dormeau pe cocină": Hd 13, 15 (în podul cocinii); „Păsările stau în pomi": Ms 9.

Pentru câine: „Codirleaţă": Sb 1; „Colibă": Sb 8.

Caracteristici

Grajdul (Poiata): *În trecut şi azi*: Ab 2, 5 (pentru «marhă», vite), 9; „De 4 m pe 6 m; bârne de stejar necioplite, înainte; cioplite, azi. Grajdul vechi: temelia se făcea pe «boci», stâlpi pe pietroaie la colţuri, dacă terenul era drept. Dacă nu, se zidea puţin, cu piatră necioplită (azi, nu). Pe pietroaie se puneau patru «tălpi», pe care se ridicau pereţii din grindă necioplită (înainte, cam până pe la 1910-1920), apoi cioplită. Grinzile se încheiau (şi azi) în cheotoare. Pe pereţi se puneau grinzele, peste ele, cunună; pe cunună de ridicau căpriorii, termen local «corni» îmbinaţi, fie drepţi, fie în rândunea. Câte grinzi sunt, atâţia corni ai la acoperiş. Cornii se prindeau în «muşcătoare» sau se îmbucau doi câte doi. Pe căpriori se băteau laţurile pe care se punea «şindila». Pentru întărire, pe căpriori, la 80 cm sau la un m se băteau «găinarii». Leaţurile se prindeau înainte cu cuie de lemn sau de fier, lucrate de fierari; azi, cuie de cumpărat. Acoperişul era şi este în două ape; la construcţiile vechi, şi în patru ape. Învelitoarea era de paie călcate (înainte), de şindrilă dreaptă (şi azi), cu şanţ făcut cu horjul. Şindrila este de 40-50 cm lungime şi 10-12 cm. lăţime. Azi, şi ţiglă. Termen paralel pentru grajd, «poiată»": Ab 1; „Din bârne de fag, carpen, stejar, mesteacăn; azi, de cărămidă. Grajdul are plafon. Grinda pe care se fixează cornii are un şanţ în care se bagă, cam de 12 cm. Cornii (căpriorii) sunt la 1 m distanţă unul de altul, simetrici şi perechi; în trecut, la fel. Numărul lor varia după lungimea construcţiei. Între cusurău şi ultima bârnă a peretelui se

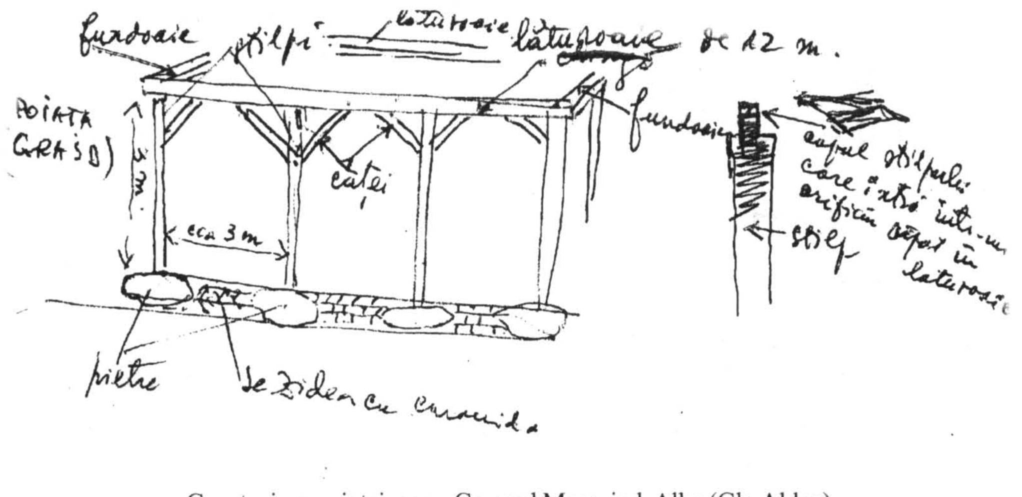

Construirea poiatei, com. Cergaul Mare, jud. Alba (Gh. Aldea)

https://biblioteca-digitala.ro

introduceau «țăpăruile» care aveau rostul să constituie streașina de cca 40 cm. Ele erau așezate între corni și sub rudă. Cornii au la capătul superior o cioplitură în unghi drept, prin care se trece cuiul. Apoi se îmbină în două moduri: fie cu o grindă chiar sub îmbinarea cornilor, numită «coama de sub coarne», fie fără. Leațurile, zise «lațuri» se fixau cu cuie de lemn de corn, înainte. Rămâneau cu cca 10 cm afară, pentru a susține paiele. Erau din rude crăpate, indiferent de lemn [esență lemnoasă], așezate la 50 de cm interval. Streașina era și este de 40 cm": Ab 2; „Poiata (termen local pentru grajd) este sub același acoperiș cu șura pentru atelaje și ferdela pentru nutreț. Este în rând cu casa, dar izolat, contra incendiilor. Are o lățime de 4-6 m, o lungime de 4-5 m. Toată construcția are 12-14 m lungime": Ab 4; „Găbănașul, șura și grajdul sunt sub același acoperiș, în această ordine. Construcția este așezată pe o latură a curții, în dreapta sau în stânga porții de intrare în gospodărie, în timp ce locuința este pe o altă latură, cea opusă porții; pereții, din bârne încheiate în cleşte; tavanul din leasă (împletitură de nuiele) peste care ședea nutrețul care ținea de cald. Pe la 1900 șarpanta acoperișului avea grindă, care calcă pe cusurău, care este fixat pe zid și corni; azi, la corni se pune chingă, pentru întărire iar de la locul unde se fixează chinga pe căprior, de o parte și de alta, merg în jos perechi de «vecsele» care leagă chingile de grinzi. Cornii sunt, bineînțeles, simetrici și dubli": Ab 5; „Construcția este formată din șură, grajd și ferdelă. Mai demult erau grajduri și din grădele «bușite» (lipite cu un strat gros) cu pământ amestecat cu pleavă, cu acoperiș de paie; țigla a venit mai târziu": Ab 6; „Termen local, «poiată»; înainte, în funcție de puterea economică, erau de 4-6 m lungime pe 4 m lățime, cu un oblon lateral pentru hrănit vitele. Azi, grajdul este: a) sub același acoperiș cu ocolul pentru oi, sau b) sub același acoperiș cu șura și fânarul; în primul caz are 5 pe 5 m; în cazul al doilea, 4 m lungime pe 5 m lățime. Erau înainte către stradă și casă, în centrul ogrăzii": Ab 7; „Pământ bătut, nuiele lipite, pereții, înainte; mai târziu, bârne; azi, bârne, cărămidă": Ab 11; „Animalele se țineau și vara și iarna la munte, dar nu la cioban. Erau și grajduri, cam la 6-7 m în spatele casei, nu prea aproape, ca să fie ferite de incendii": Ab 12; „Pereții se lipeau în exterior cu pământ și balegă, numai la grajd": Ab 14; „Sub același acoperiș cu șura se găsesc 1-2 poieți pentru animale": Ab 14, „Poiata, din blăni [scânduri groase], piatră albă": Ab 16; „Cotețul este dreptunghiular": Ab 19; „Grajdul (sau grajdurile, pot fi până la 5, în funcție de numărul de vite) sunt sub același acoperiș cu șura; au o ușă exterioară, o ușiță, «obloc» care dă spre grădina din spate, pe unde se evacuează gunoiul, o ușă spre șură, pe unde se iau furajele. Două grajduri cu șură între ele pot avea 12-14 m lungime și 4 m lățime; din bârne de fag, brad, gorun, și azi": Ab 20; „Grajdul cu șura, sub același acoperiș; grajdul, 3 , 50 m pe 2, 50 – 4 m": Ab 21; „Grajdul cu șura și cu săcastrul cam la 10-20 de m distanță de casă, perpendicular pe ea. Mulți au făcut acum din șură, grajd și din sacastru, bucătărie de vară": BN 3; „Grajdul, în spatele casei, 4-5 m pe 5 - 6 m; temelia de piatră pe care se pun tălpi de stejar; pereții, din bârne de fag cioplite, încheiate la colțuri în cetori; pe pereți se pun cununi și pe ele, corni, la un metru distanță; pe corni se bat lețuri de mesteacăn și se acoperea cu draniță; azi, temelie de beton, pereți de cărămidă, acoperit cu draniță sau «șirepuri» (țiglă)": BN 7; „Grajdul, termen mai nou, era o construcție mare, dreptunghiulară, cu trei despărțituri: grajd, șură și puic (azi, mai rar); tavan de scânduri, pereții de «năglap» sau văioage, acoperiș de paie, mai demult, apoi de șindrilă; azi, de țiglă, «șirepuri»": BN 9; „Grajdul, șura și «fârtaia», sub același acoperiș, pe o latură a casei sau chiar în fața ei; construcție dreptunghiulară, 5 m pe 6 m; în șură pot intra două care alăturate; și azi": BN 11; „Construcția

https://biblioteca-digitala.ro

este formată din: felderă, şură, grajd şi casă, toate în rând, casa fiind spre uliţă; la grajd şi felderă erau pereţi de bârne; lipite şi văruite, la grajd; nelipite, la felderă, ca să nu se umezească snopii; azi se fac de cărămidă": Bv 2; „Sub acelaşi acoperiş cu casa, pentru vite şi cai; şi azi": Bv 3; „O construcţie lungă, care cuprinde: înşopul sau suşopul, grajdul, şura şi feldera, aşezată în rând cu casa; pereţii de bârne la grajd, şură, suşop - azi construcţia toată de cărămidă; temelia de piatră cu lut, înainte, de ciment, azi; feldera, cu scândură; fundul şurii (care are un perete deschis), din bârne sau scândură; acoperiş de paie de secară în jipi, înainte şi de ţiglă, azi": Bv 6; „Înainte vitele şi caii se ţineau cel mai adesea la hodaie, iarna, iar vara se dădeau la munte; erau oprite numai cele necesare diferitelor munci; de vreo 30 de ani stau în grajd, acasă. La «casa cu crosne» grajdul este sub aplecătoarea casei, care este în spatele casei, pe toată lungimea ei": Bv 7; „În rând cu casa, dacă avea şi şură sau perpendicular pe casă, dacă n-aveau şură": Bv 8; „Schema unei gospodării: pe o latură, casa, cu o latură spre uliţă, chiar la drum; în continuare, grajdul şi alături de el, şopul pentru atelaje, lemne; lângă el, coteţele de porci şi păsări; pe latura următoare, în unghi drept, şura care are o zonă centrală deschisă; în stânga, ferdela; în dreapta, altă ferdelă; în spatele lor, un şop pentru fân, respectiv, plemnicerul. Anexele sunt rar sub acelaşi acoperiş; de obicei au acoperiş separat de casă": Bv 10; „Gospodăria: casa, cu latura mică spre stradă; în continuare suşopul, amenajare separată; pe aceeaşi latură, sub acelaşi acoperiş, grajdul, şura şi feldera; curtea este pe toată întinderea laturii opuse casei şi acareturilor; în spatele lor, grădina": Bv 11; „Grajdul, absolut la toate gospodăriile este în spate, cu faţa spre curte şi drum, perpendicular pe casă; şura, la un loc cu grajdul, 5-6 m pe 4-5 m; grăjduţul, fie în continuarea şurii, sub acelaşi acoperiş şi la aceeaşi înălţime, fie se face o aplecătoare mai mică, în dreptul grajdului": Bv 12; „Grajdul cu pod pentru fân şi şură, în fundul curţii, perpendicular pe casă. La unii, şopul era tot la grajd ori în prelungirea casei, cu acoperişul mai jos": Bv 14; „Şura are poiată, şură şi grăjduţ şi este de 7 m lungime şi 4 m lăţime. Conţine poiata, pentru vite, de 4 pe 4 m, şura, în centru, cu sau fără porţi [adică poate fi deschisă larg] şi grăjduţul, care are 3 pe 4 m, pentru depozitat alimente, cereale şi în care se şi doarme, când e vremea bună. Este amplasată lateral faţă de locuinţă, cu faţa spre poartă, să intre direct carul": Cj 2; „Poiata este în faţa casei; dar şi după cum avea omul locul; este o singură încăpere": Cj 3; „De cele mai multe ori poiata cuprinde un grup de anexe: poiata propriu-zisă, şura şi ocolul pentru oi. Uneori ocolul pentru oi era separat. Poiata era folosită şi ca loc de dormit de tinerii căsătoriţi pe timpul iernii întrucât în aceiaşi locuinţă câteodată, înainte, puteau sta 2-3 fraţi căsătoriţi; se pune în faţa casei sau în rând cu ea": Cj 4; „Grajdul cu şura şi grajdul de oi: 12 m lungime, 7-8 m lăţime (dacă era găzdac, adică bogat, gospodar) sau 4 m, dacă era mai sărac. Întâi se făceau legături de piatră, cam la 80 de cm înălţime. Pe legături se puneau tălpile şi se încheiau în chetori. Pe tălpi se implântau şefii (stâlpii) din 2 în 2, 5 m, apoi pereţii se bârneau cu bârne în chetori – se ciopleau puţin, ca să se potrivească la chetoare. Pe pereţi se puneau apoi cununile; peste cununi, grinzile şi apoi se făcea celălalt grajd, că erau două, al doilea, al oilor. Peste amândouă se puneau cununile lungi şi peste ele, alte patru cununi în lăţime. Apoi se ridicau alte două cununi lungi pe care puneau cornii, care se băteau în cuie de lemn de stejar. Căpriorii se întăreau cu leţuri şi se puneau răzămători. La grajdul vitelor bârnele erau de stejar iar la cel al oilor, de fag (este o zonă fără stejar). Se acopereau cu paie şi, de vreo 40 de ani, cu draniţă": Cj 6; „Poiata, de văioage, de nuiele împletite şi lipite": Cj 8; „Sub acelaşi acoperiş: colna pentru oi, şura, la mijloc şi poiata propriu-zisă (grajdul); înainte,

https://biblioteca-digitala.ro

învelitoare de paie; aşezată de obicei lateral faţă de casă, „pe curmătura casei", mai rar în faţa ei, mai departe de drum, de regulă cu faţa spre est": Cj 10; „Poiata, înainte cu acoperiş în două ape, acoperită cu goz; azi, ţiglă": Cj 11; „Erau construcţii cu două poieţi, de 10-12 m lungime pe 4 m lăţime, cu şura plasată la mijloc; altele, cu o poiată, aveau 7 m lungime şi 3 m lăţime. Cele mai mari erau în fundul curţii, cele foarte vechi, la drum. Şura avea o aplecătoare, «turmătoare». Şura foarte veche: tălpi de stejar pe temelie de piatră, însă doar la colţuri şi la mijlocul tălpilor. Grinzile se ridicau din metru în metru, sau şi mai rare. Înainte, bârnele din care se făceau pereţii erau rotunde; azi, se cioplesc": Cj 12; „Grajdul are pereţii fie din scânduri (lucraţi ca la găbănaş), fie din pământ călcat cu vitele, amestecat cu paie, bătut cu furcile. Acest tip, cu pereţi de pământ, se făcea fără fundaţie; după o săptămână se rădea peretele cu hârleţul; se puneau cununi, grinzi, corni; se leţuia şi se acoperea cu trestie, tulei (coceni de porumb); azi se acoperă cu ţiglă": Cj 13; „Poiata, şura şi uneori ocolul pentru oi alcătuiesc o construcţie sub acelaşi acoperiş, aşezată perpendicular pe casă; azi, la fel. La unele gospodării coteţul pentru porci se găseşte în poiata vitelor. În poiată se şi dormea uneori în trecut": Cj 15; „Grajdul, o construcţie de 10-15 m lungime, 6-7 m lăţime, care cuprinde trei încăperi: grajdul, şura şi grăjdoiul sau sinul. Grajdul are 4-5 m lungime, şura (pentru car, nutreţ pentru iarnă şi tulei - tulpini de porumb verde pentru fiecare zi) tot 4-5 m şi grăjdoiul sau sinul (pentru fân), de 2-3 m lungime. Are temelie de piatră continuă cam până la 30-60 cm înălţime. Pe ziduri se pun tălpi de lemn. Pereţii, din bârne cioplite, se ridicau în stâlpi pe colţuri, cu leţi, sau fără stâlpi pe colţuri, încheiate bârnele ca la stână. Pe pereţi se punea cunună de grinzi; pe fiecare grindă, la capăt se puneau corni. Se băteau în

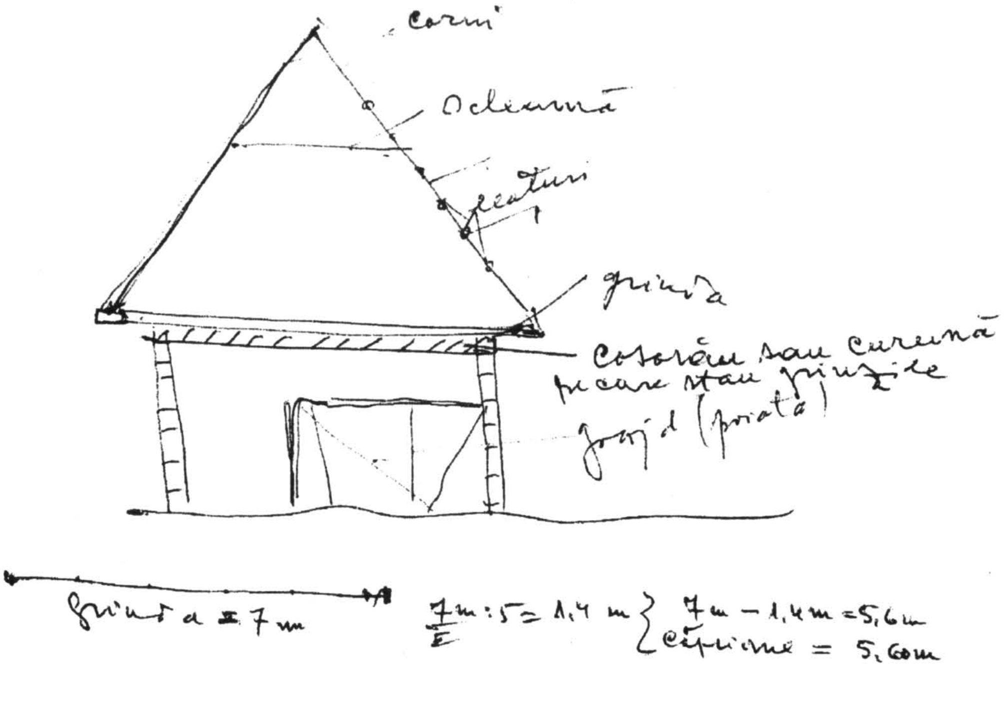

Grajd, com. Hăşdate, jud. Cluj (Gh. Aldea)

https://biblioteca-digitala.ro

cuie în X şi jos se punea o chingă care-i întărea": Cj 17; „Grajdul şi poiata se făceau sub acelaşi acoperiş cu şura. Grajdul se făcea din piatră şi poiata, din bârne. Sunt în continuarea casei, pe aceeaşi latură a curţii": Cj 18; „Grajdul în spatele casei, cu faţa la curte şi la drum ori în faţa casei, paralel cu ea. De multe ori se făcea grajdul înaintea casei": Cv 2; „În lungul casei; în cele mai multe cazuri, lângă grajd era şoprul de animale; uneori grajdul şi şoprul sunt sub acoperişul şurii": Cv 3; „Se săpa un şanţ de 20-30 cm adâncime; fundaţie de piatră, ridicată cam de 25-30 cm deasupra solului; se ridicau pereţii înalţi ca, de 2, 50-2, 80 m, din bârne cioplite, încheiate în cheetori, cei mai vechi pereţi, în dinţi, mai noi. Pereţii se lipeau şi în exterior şi în interior cu argilă şi paie. Are cam 6-8 m pe 10-12 m. Se făcea tavan din 3 grinzi cu meşter-grindă; se podea cu scânduri. Căpriorii se prindeau fie în cruciş, fie cap la cap, pe coamă; se băteau leţuri şi se acoperea cu şindrilă; azi, ţiglă. În partea de fânar, jos se făcea magazie de cereale sau, acest tip: trei părţi: grajd, şopru pentru atelaje (sus, fân) şi hambar sau magazie pentru cereale": Cv 4; „Grajdul, şura, şureica sunt fie cu spatele la drum (la gospodăriile de pe partea dreaptă a apei), fie cu spatele spre dealuri. Oricum ar fi, sunt cu spatele spre răsărit, să le încălzească soarele": Cv 6; „Grajdul, temelie de piatră (şi azi), pereţi de bârne (şi azi), cărămidă (numai azi)": Cv 8; „Grajdul, împreună cu şura, sub acelaşi acoperiş, dar pe o latură; construcţia are o aplecătoare cu un acoperiş de 2 m, sub care sunt şopru de lemne sau corlă pentru oi. Grajdul este de 5-6 m pe 5 m iar şura, de 7 m pe 5. Se sapă temelia cam la 50 de cm; se umple cu piatră măruntă iar deasupra se zideşte cu piatră mare (30-40 cm înălţime); pe temelie se pune talpa, pe care se ridică stâlpii. Între stâlpi se pun bârne necioplite care se încheiau «stâneşte»; mai nou, se face încheietură fixă, mai durabilă, «în şlic», tip vinclă. Pe pereţi se pun grinzile, pe care se aşează podul pe care se pun alte două grinzi. Pe aceste grinzi se face un «sân» de un metru înălţime, ca să poată intra fân mai mult. Pe sân se pun iar grinzi pe care se pun două «costoroabe», pe care se pun căpriorii, din metru în metru. Înainte se puneau căpriorii «în barbă», adică în X şi între ei se bătea «cingă»; azi, se pun fără costoroabă, direct pe grinzi, fix (cap la cap), cu «scaun». Se acoperea cu draniţă sau scândură; azi, cu ţiglă, şi de aceea se face scaun, ca să reziste, pentru că ţigla este mai grea": Hg 1; „Grajdul şi şura, sub acelaşi acoperiş, formează un unghi drept împreună cu casa. Construcţia grajdului cu şura are 12 m pe 6 m": Hg 8; „A apărut de prin 1939-1940; înainte era poiată. Poiata era de 10 m lungime şi 6 m lăţime; lipită de ea se făcea şura, ambele construite identic. De fapt este o singură construcţie, cu două încăperi. Se puneau pietre, care formau o temelie continuă cam de 20-30 cm; pereţii se ridicau din bârne necioplite sau cioplite, pe «tălponie». Peste pereţi se puneau «cosoree»; pe ele se puneau cam 10 perechi de coarne. Perechile de coarne, ca şi cosoreele se prindeau cu cuie de lemn. Pe coarne se băteau laţuri cu cuie de lemn. Se acoperea cu şindrilă sau paie. Paiele se puneau cu furca şi se călcau în picioare iar rândurile se fixau cu ajutorul unor cuie de lemn. Acoperişul era în patru ape": Hd 5; „Are două încăperi: grajdul şi şura sau trei: grajd, şură şi magazie; are 12 m lungime şi 6 m lăţime, dacă are două încăperi, şi 15 m lungime, dacă are şi magazie. Se construieşte ca poiata": Hd 5; „Sub acelaşi acoperiş cu şura": Hd 10; „Poiata, din nuiele, înainte; din bârne, cărămidă sau piatră, azi": Hd 12; „Poiata, o singură încăpere cu despărţituri, coteţe pentru viţei, porci; din bârne, nuiele muruite (lipite) cu pământ, acoperită cu paie. Este în spatele casei, sub acelaşi acoperiş cu şura. Lângă poeţi se făcea cotargă. Azi sunt grajduri, tot cu o singură încăpere, cu faţa la curte, spre poartă, perpendicular pe casă, tot sub acelaşi acoperiş cu şura": Hd 13; „Poiata poate fi

https://biblioteca-digitala.ro

parte a unei construcţii sau o singură încăpere, de 6-8 m pe 10 m, cu un coteţ pentru viţei. Când este o construcţie mai mare, aceasta poate avea o poiata (sau grajd) pe o latură, şură, la mijloc şi cămară pe cealaltă latură sau două poieţi cu şura la mijloc. Deasupra poieţii (grajdului) se făcea puiul de şură pentru furaje; se făceau doi pui, cel din stânga şi cel din dreapta. Zidurile de piatră, cărămidă, acoperită cu paie, prăştilă (şindrilă), puţin lemn. Şura poate ocupa toată lărgimea curţii; şi azi": Hd 15; „Grajdul are cam 13 m lungime pe 6 m lăţime. Are trei încăperi: fânarul, şura, la mijloc, de 4 m pe 6 m şi grajdul, de 6 m pe 6 m; temelie de piatră pe tălpi, înainte; azi, şi beton cu cărămidă; pereţii, din nuiele lipite cu tină (lut), înainte; cărămidă, azi; tavan de scânduri lipite cu tină şi învelitoare de paie, scânduri, şindilă, înainte; ţiglă, azi": Ms 4; „Poiata, tipul foarte vechi: 1. Îngropată, cu pereţi de 2 metri înălţime, de bârne sau scânduri de sprijin; cu acoperiş de leţe de salcâm peste care se puneau paie în aşternut gros şi deasupra, lemne groase, să nu le ducă vântul. 2. Pereţi din blană, pe temelie, cu acoperiş de trestie, paie, ţiglă (mai nou); 3. Pereţi din lut amestecat cu paie, călcat cu vitele, «năglag», care se pune în trei rânduri. Partea superioară a pereţilor, trestie legată pe mijloc cu o nuia, susţinută şi de scânduri aşezate cruciş. Are pe o parte încăperea grajdului şi pe cealaltă fânarul. Partea inferioară a fânarului este tot de scândură, nu de lut, ca a grajdului. Fânul putea fi depozitat şi în pod, şi atunci lipsea partea de fânar; pe centru, şură pentru atelaje": Ms 5; „Grajdul mai vechi era cu şura sub acelaşi acoperiş, cu pereţii din îngrădituri de nuiele, bătute cu lut simplu sau cu lut amestecat cu paie. Acoperişul era de paie sau trestie. Grajdul mai nou are sub acelaşi acoperiş şura, la mijloc, şi fânarul; este aşezat pe tălpi, cu pereţi de scândură, cu învelitoare de ţiglă şi cu o aplecătoare pe partea opusă grajdului. Doar încăperea şurii are 2 m pe 4, 5 m ori 2 m pe 2 m": Ms 6; „Sub acelaşi acoperiş, şura (la mijloc), casa şi grajdul, pe câte o parte. Şura avea 3-4 m, pereţi din bârne (la spate), acoperiş de paie; azi şura este în spatele casei şi grajd, separat": Ms 9; „În sat sunt trei tipuri de poiată: 1. Cu dimensiuni de cam de 4 pe 4 m; 4 pari la colţuri, se săpa un şanţ cam de o jumătate de metru adâncime, până se dădea de pământ nelucrat; se puneau pietre cu care se umplea şanţul; peste piatră se punea pământ amestecat şi călcat cu paie şi pleavă, «năglag». Pământul acesta se clădea cu furca şi se călca, rând pe rând, cu picioarele. Se bătea în trei rânduri şi se lăsa rând cu rând să se usuce. Pe pereţi se puneau cununile, pe cununi se puneau grinzile, care se prindeau «în babe» - grinzile aveau babe, adică găuri. Căpriorii se prindeau cu piron şi erau susţinuţi de o «legătură». Se acoperea cu trestie legată în snopi micuţi, care se dezlegau după ce se puneau, sau cu paie de secară, grâu, tot snopi, bătute sus cu furca. 2. Tălpi de acăţ, sub care se puneau pietroaie cam în trei locuri; la colţuri, pari, între care sunt scânduri foarte groase. Acoperişul este identic tipului 1. Pereţii se lipeau şi pe dinăuntru, şi pe dinafară. 3. La tipul trei, pereţii se făceau «pe furcoi», cu «joarde» - leaţuri, nuiele bătute de două rânduri, cu lut în interior. Exista şi grajdul «hrubă». Se săpa într-o coastă o groapă cam de 2, 2, 50 m adâncime; era complet sub pământ; se puneau scânduri în interior; căpriorii se puneau ca la construcţiile de la suprafaţă. Deasupra, tot pământ. Există şi tipul de grajd mai nou: pe o latură a construcţiei este o aplecătoare închisă, cu pereţi, pentru oi; pe centru, şura, pentru atelaje; pe cealaltă latură, grajdul de vite; construcţia este cu pereţi de scânduri groase, acoperită cu ţiglă; azi pereţii sunt de scândură, cărămidă": Ms 10; „Grajdul tip vechi: temelia din tălpi de lemn aşezate pe piatră; pe tălpi se pun lemne rotunde sau scândură dublă, încheiate la colţuri în «şoşi» pe care se pun cununile; pe cununi, grinzi, pe care se aşează cornii. Cornii se băgau în baba (gaura) de

https://biblioteca-digitala.ro

la grindă cu «muc»; sus erau cruciş, fixaţi între ei cu cui de lemn (azi, piron de fier). Acoperişul era de paie, trestie sau şindrilă. Grajdul tip mai nou este o construcţie complexă care are şură la mijloc, magazie pe o latură şi grajdul cu coteţe de porci pe cealaltă. Lângă grajd este o aplecătoare pentru colniţa de oi. Este cu pereţi din scândură dublă, acoperit cu ţiglă": Ms 11; „Grajdul vechi, din trei părţi: pe o latură, grajd, în mijloc, şură, pe cealaltă latură, «părţitoare» pentru grâu, până la treierat, apoi pentru oi, furaje şi aplecătoare. Este construit pe tălpi aşezate pe pietroaie, pe care se ridică grinzile încheiate «în chetori», retezate la capete, pe care se pun «cheile», grinzile, pe care sunt «vanturile», cununa. Pe cunună, căpriorii la creastă sunt puşi parte pe parte, fixaţi cu piron şi susţinuţi de «cătuşă». Acoperit cu paie, trestie. Grajdul se face azi cu pereţi de piatră uşor cioplită şi cărămidă, iar părţătoarea şi şura sunt din scândură. Astăzi sunt două încăperi cu funcţie de grajd, de o parte şi de alta a şurii (care este închisă pe toate laturile). Ambele au ferestre şi uşi separate, iar una are răsuflători în partea de sus pentru că partea superioară serveşte de fânar, se cheamă «şop». Lângă această încăpere este părţătoarea»": Ms 12; „Poiata foarte veche, care se făcea paralel cu cea de bârne: săpată în pământ, la o adâncime de 2 m şi o lăţime de 3 m. Acoperişul era susţinut de grinda mare care avea şoşi în faţă şi în spate şi era aşezată pe pământ. Pe grindă se puneau lemne groase, peste ele, lemne mărunte, paie şi apoi pământ. La intrare era o pantă, de altfel poiata se şi săpa într-o pantă. Poiata din bârne era pe tălpi de lemn, peste care se puneau bârne peste care se aşeza «sunătoarea» şi pe ea grinzi. Grinzile se crestau şi pe ele se ridicau cornii (căpriorii), în cruce, la capătul superior, susţinuţi de o scândură perpendiculară pe ei, numită «căprior». Se acoperea cu trestie legată cu sârmă sau cu paie de grâu. Avea cam 10 m pe 15 m. La tipul foarte vechi de poiată, dinainte de 1880, cornii se puneau direct pe sunătoare şi se prindeau cu cuie de lemn. Cornul era puţin crestat şi venea dinafară pe sunătoare. Erau şi poieţi cu pereţii de «năglag» (pământ bătut). Grajdul (poiată) nou, construit în 1967; are trei despărţituri: grajdul pe centru şi camara, respectiv, fânarul, pe laturi. Are temelie de beton peste care sunt puse tălpile; grajdul are pereţii de bârne subţiri, puţin cioplite şi o uşă mare; un perete are şi o mică ferăstruică sus. Cămara are pereţi din scândură groasă, o uşă mare. Fânarul are peretele de lângă grajd de bârne subţiri iar cel de la margine din scânduri groase; are o uşă mare. Toată construcţia este acoperită cu ţiglă şi are 14 m lungime şi 3, 5 m lăţime": Ms 16; „Se cheamă şură şi are trei încăperi; în centru, şura propriu-zisă, pentru atelaje, cu un perete liber; pe o latură, poiata pentru vite şi pe cealaltă, poiata pentru oi": Sj 2, 6 (şura are poartă); „Poiata, încăpere a şurii": Sj 3; „Poiata are trei încăperi: poiata, şura şi sinul (fânar)": Sj 4; „Poiata tip vechi: construcţie aşezată pe 4 pietroaie puse la colţuri; pe ele, grinzi de lemn, cu stâlpi de lemn în colţuri. Stâlpii, încheiaţi «în falţ»; bârnele cu locaş; bârnele intrau în şoş la mijloc sau în căţei, la colţuri; pe pereţi este cusurău şi peste cusurău, grinzele sau «cresturi». Apoi se podea cu scândură de fag sau de stejar şi se lipea cu tină. Acoperişul: coarne, la un metru, se băteau leţuri de fag sau de mesteacăn cu cuie de lemn, înainte. La coamă, cruciş, bătut cu cuie de lemn puse în lăcaş sfredelit; învelitoarea, paie călcate": Sj 7; „Toată construcţia, poiată şi şură, era de 10 m lungime pe 5 m lăţime; azi s-a adăugat bucătăria de vară lângă şură": Sj 8; „Grajdul, în rând cu casa, la 1900; cu şura, azi; este cam pentru 6-8 vite, 4-5 m pe 6-8 m": Sb 1; „În majoritatea gospodăriilor grajdul este separat de şură": Sb 2; „Poiata (mai veche) se lucra pe tălpi de lemn, puse la colţuri pe pietroaie. Pe colţuri se ridicau «şoţi», bârne cioplite; între şoţi se băteau paralel pari care se bulgăreau cu pământ, pe nuiele îngrădite; pământul se

https://biblioteca-digitala.ro

amesteca cu pleavă şi balegă. Acoperişul era din paie. Poiata (mai nouă): se săpa un şanţ de fundaţie cam de 40-50 cm; se zidea piatră şi apoi pereţii se făceau din cărămidă; se acoperea cu ţiglă": Sb 3; „Şura este încadrată de obicei de două «coteţe», grajduri": Sb 6; „Sălaşul foarte vechi, de dinainte de 1900, se făcea pe talpă de stejar pe care se fixa la cele patru colţuri câte un stâlp. Pe stâlpi, cununile de grinzi; între stâlpii din colţ se fixau alţii şi între ei se îngrădeau nuiele. Se izbea pământ amestecat cu balegă de vacă. Se făcea tavan de podilă de scândură care se lipea cu pământ iar acoperişul era din paie. Sălaşul, tip de construcţie ce datează de prin 1900, care cuprinde poiata, şura şi ferdela. Se săpau cam 50 de cm până când se dădea de un loc tare, nelucrat. Se băga piatră de râu, necioplită şi se punea mortar (din pământ udat); şanţul de temelie era lat tot de 50 cm. Se lucra pe ajutor – veneau vecinii, rudele, prietenii la cărat piatra. Apoi se pornea cu cărămida, la un grajd era nevoie de 12000 de cărămizi. Cărămida se lega tot cu pământ argilos umezit. La ferdelă intrau cam 8000 de cărămizi. Pe cărămizi se puneau doi «vantrozi» (grinzi groase de brad) apoi se aşezau 13 grinzi de 12 m lungime. Se făceau «ajutoare» care se băgau sub caferi care aveau cam 5 m lungime şi care se ridicau iar pe ei se băteau laţii pe care se puneau ţigle. Înainte nu se tencuiau pereţii; au început de prin 1925-1926, şi se pune var amestecat cu nisip luat din hotar. Sălaşele pot să aibă poiată, şură şi ferdelă ori grajd (de 5 m pe 7 m lăţime) cu fânar sus, spaţiu pentru atelaje de 4 m pe 7 m şi zonă de nutreţ, paie, fân, de 3-4 m pe 7 m, toată construcţia având cam 12-13 m lungime şi 7 m lăţime": Sb 7; „Grajdul, parte a unei construcţii mari care ocupă latura din spate a curţii, aşezare tipică zonei": Sb 8; „Grajdul, aşezat în fundul curţii: şură la mijloc şi câte un grajd de o parte şi alta iar perpendicular pe el, un şop pentru lemne, cu trei pereţi. Mai demult, grajdul era sub acelaşi acoperiş cu casa": Sb 9.

Notă: vezi şi **Şura.**

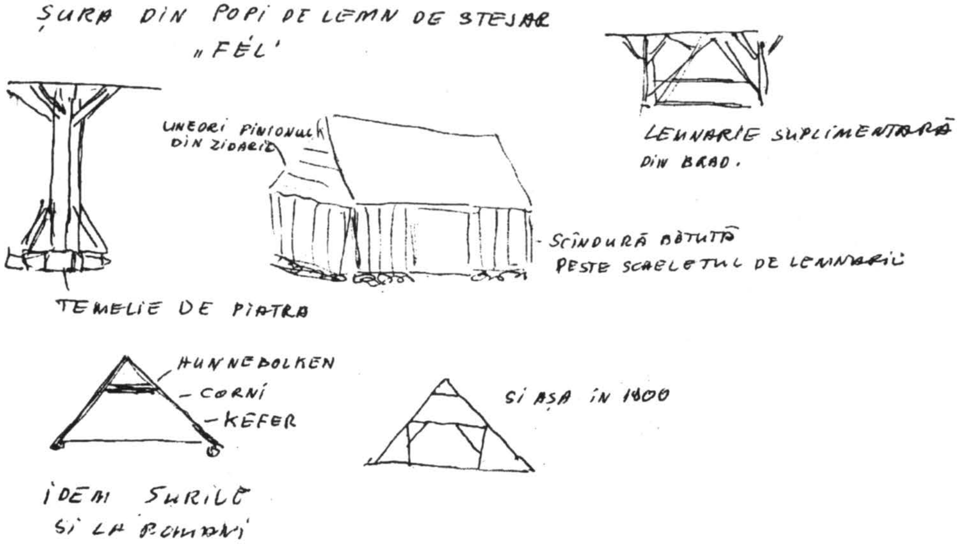

Şură, com. Cristian , jud. Sibiu (Roswith Capesius)

https://biblioteca-digitala.ro

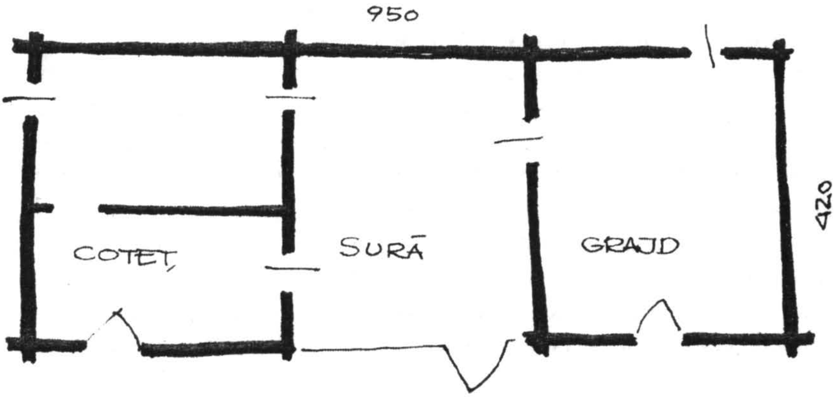

Planul șurii, com. Poiana Sibiului, jud. Sibiu (Ștefan Palada)

Bordei: „Pentru vite, semiîngropate în pământ, 6 m pe 6 m sau 6 m pe 4 m. Nu s-au păstrat date despre locuire în bordeie": Sb 3.

Coșar: „Gard din nuiele pentru adăpostit vitele și oile; și azi": Ms 9.

Șura: „Sub același acoperiș cu grajdul, cu pereți din lemn": BN 9; „Șură cu «șop»": Bv 9; „De scândură, pentru oi": Cv 6.

Șoprul: „Șofrul era fie lângă poiată, fie separat. În general, acareturile erau așezate în fața casei": Ab 1; „Nu are plafon și deci, nici grinzi pe pereți. Cornii au un șanț și se fixează cu cuie în cusurău": Ab 2; „În rând cu casa sau cu grajdul": Ab 9; „Cu acoperiș de șindrilă sau paie pe stâlpi; primăvara se strica, se puneau legume; este fie în spatele grajdului, fie perpendicular pe el, paralel cu casa, ca să nu vină miros de la grajd; și azi": BN 3; „În spatele grajdului, pentru oi": Cj 9; „Șoprul pentru oi este în ocol (îngrăditură). Șoprul era din stâlpi cu nuiele sau scânduri între ei și acoperit cu stuf": Cj 18; „Șoprul, de scândură, bârne, cărămidă, acoperit cu șindilă (foarte rar), cu țiglă (era fabrică la Feldioara)": Cv 3; „Șopronul este cu trei pereți, lângă grajd": Cv 5; „În spatele șurii, un șopron numit «conițoaie»: stâlpi de lemn, acoperiți înainte cu paie, azi, cu țiglă. Aici se țin oile iarna": Hd 15; „Șoprul pentru cai; are un perete deschis, pod tot deschis în care se ține fânul și lipit de el este ocolul de oi": Ms 16.

Colna: „Din blană de gorun sau de plop": Ab 16.

Corliță: „Pentru oi": Ms 9.

Staulul, staur: „Pentru oi, din bârne": Ab 2; „Staurul, un loc îngrădit, pentru oi": Ab 8; „Staur, de oi, din nuiele împletite sau scânduri; și azi"; Ab 21; „Staulul se făcea la gospodăriile din hotar, ca să apere vitele de animale de pradă; se făceau ziduri de bârne, încheiate în cetori, peste care se punea draniță; nu avea acoperiș": BN 7; „Oile, în șură sau sub șop; și azi; șopul, din bârne, înainte, din cărămidă, mai târziu; construcție cu patru pereți, acoperită cu șiță, înainte, cu țiglă, ulterior": Bv 14; „Saivanul de oi, lângă șură sau grajd sau separat,

https://biblioteca-digitala.ro

în grădină. Se lucra fără fundaţie: se băteau 4 stâlpi (6-8, în funcţie de lungime), se acoperea cu şindrilă şi se băteau pereţii din scândură, de 1-1, 5 m înălţime; sus rămânea o porţiune liberă. Azi se acoperă şi cu carton asfaltat, tablă ori ţiglă": Cv 4; „Se băteau pari în pământ şi se îngrădeau cu nuiele. Nu se lipeau şi nu se acoperea. Se făcea o poartă cam de un metru": Hd 5; „Stăuroiul din bârne, cu acoperiş de paie; înainte": Sj 10; „Oile stau în staul doar la fâneţe. Dacă fată, sunt aduse în gospodăria din sat. Mieii sunt aduşi în desagi cu fân aşezaţi pe măgar. În sat, oile stau în grajd, într-o încăpere sau construcţie separată de vite şi cai şi în grădină": Sb 9.

Conihău: „Patru pari, cu acoperiş de paie şi îngrădit cu nuiele": Sj 10.

Curte:„Gospodăriile din partea I a hotarului (cea din jos de gard) au câte o construcţie acoperită în jurul casei (localnicii îi spun casei «colibă» chiar dacă nu au altă locuinţă) numită «curte». Această construcţie (curte) este înlocuită în partea a II a hotarului (din sus de gard) cu staulul": Ab 19.

Felderă: „Pentru oi, este un compartiment al şurii": Sb 4.

Târnaţ: „Pentru oi; se făcea din 4 stâlpi, fără temelie, cu acoperişul la fel ca la sălaş; avea 4 pereţi din nuiele îngrădite": Sb 7.

Ţarc: „Demult, pentru oi; o împrejmuire simplă, fără acoperiş, de răzlogi": Bv 12.

Ocol: „Ocolul folosit iarna, azi, sub acelaşi acoperiş cu grajdul; de 7 m lungime, 5 m lăţime": Ab 7; „Ocolul, din scândură sau tulpini de cânepă pereţii, înalţi de o jumătate de metru, acoperit cu paie sau trestie, folosit iarna. Vara oile se dădeau la păcurar": Cj 3; „Ocolul de oi, de nuiele împletite şi lipite": Cj 8; „Ocolul de iarnă, acoperit; şi azi": Cj 13; „Ocolul, cu toţi pereţii închişi, sub acoperişul aplecătorii": Ms 5; „Vara, gard de floarea soarelui, cânepă; iarna, seara, lângă grajd şi şură": Ms 10.

Poiată: „Pentru oi, neacoperită; şi azi": Bv 16; „Poiata oilor este lipită de poiata mare şi de şură. Din şură se dă mâncare la oi": Cj 16.

Strungă: „Se făcea numai la cei cu oi multe. Se băteau pari în pământ între care se băteau orizontal alţi pari lungi, care îngrădeau spaţiul. Nu exista acoperiş": Sb 3.

Altfel: „Colniţă, pentru oi; îngrăditură din nuiele împletite, lipite cu lut şi acoperită cu paie": Cj 9; „Coşar de oi, în 4 muchii, cu pereţi din bârne, acoperit cu paie, de 4 pe 4 m, înalt de 1, 5 m, cu un ocol în faţă. Care avea oi, avea coşar": Cv 2; „Porumbar cu pereţii de şipci": Cv 8; „Târlă, în interiorul grajdului, şi azi": Hg 2; „Grajd mai mic şi într-un şopron de scândură, pe trei laturi, în continuarea şurii": Bv 9; „Grajdul de oi, sub acelaşi acoperiş cu şura, pe una dintre laturi. Şura, cu uşi mari, este la mijloc iar în cealaltă parte este grajdul de vite": Hg 3; „Colniţa pentru oi, apărută după 1900": Hd 4; „Oile nu se ţin în sat, ci la colibe, în moşia satului": Sb 12.

https://biblioteca-digitala.ro

Coteţele. Pentru porci: Ab 6, Bv 14; „«Cotreţ» pentru porci; şi azi.": Ab 1; „Cocina pentru porci era din bârne lipite pe dinafară; şi azi la fel": Ab 2; „Cocina, între casă şi grajd, acoperită, înainte, cu lespezi de piatră sau cu paie, cu fundaţie cu pietroaie la colţuri": Ab 5; „Coteţ cu pereţi de piatră, la colibe; şi azi": Ab 15; „Coteţ sau poiată pentru porci, din lodbe": Cj 7; „Cocina, aşezată în spatele stogăriei, în grădină, din bârne": Ab 20; „Existau până acum 20-30 de ani (adică anii 1940, 1950) cocine de porci săpate în coaste (deal), cu pereţii bătuţi cu scânduri pe pari, acoperite cu paie; dar nu la locuinţe semiîngropate pentru că nu erau bordeie în sat": Cj 6; „Se face la fel ca găbănaşul (tălpi pe temelie de pietre, lemn leţuit pentru pereţi, trestie sau scândură pentru acoperit, ţiglă sau tablă, azi), cu una sau două încăperi: una pentru scroafă când fată şi alta, pentru porcul de îngrăşat": Cj 13; „Coteţul porcului şi al păsărilor se pun aproape de poiată": Cj 16; „Coteţul pentru porci, din bârne, aşezat în faţa şurii": Cj 18; „De cărămidă, bârne, rar de scânduri, pentru că iarna este foarte frig": Cv 4; „Cotineţul, temelie de piatră (şi azi), pereţi de bârne (înainte), cărămidă (azi)": Cv 8; „Coteţul, sub acoperişul grajdului": Hg 2; „Construcţie lungă de 4 m şi lată de 1,5 m, cu pereţi de lemn, aşezaţi pe tălponi puse pe zid; cu acoperiş ca la poiată, cu şarpantă": Hd 5; „De bârne, acoperit cu paie, înainte, cu ţiglă, azi, aşezată cam în faţa grajdului": Hd 15; „Coteţul mai nou este pe tălpi aşezate pe pietroaie, cu pereţi de scânduri groase, acoperit cu ţiglă. Are două încăperi, cu uşi separate: una, pentru porcii care se îngraşă şi alta, pentru porcii de sământă": Ms 10; „Înainte, porcii stăteau jos în coteţ iar păsările, sus; azi sunt coteţe separate": Sj 3; „Coteţul, pe bârne aşezate la colţuri pe pietroaie, cu pereţi de bârne, la fel ca poiata": Sj 7; „Înainte, de bârne, acoperit cu paie; azi, de scânduri": Sj 8; „Coteţ de scândură de brad, îmbinată în pană şi uluc, acoperiş de ţiglă": Sb 5; „Talpă de lemn; pereţii, scânduri; la cele foarte vechi, bârne de lemn. Pe jos se puneau «decheli», lemne sparte, crăpate, din stejar sau brad. Jos se ţineau porcii iar sus păsările": Sb 7.

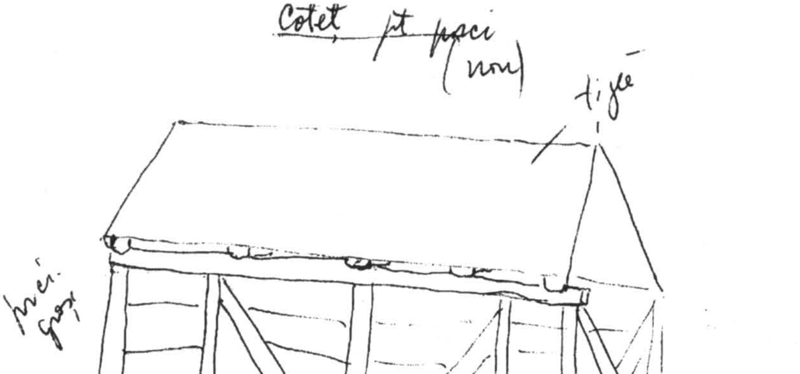

Coteţ de porci, com. Şincai, sat Lechincioara, jud. Mureş (Alina I. Ciobănel)

https://biblioteca-digitala.ro

Coteț de porc, com. Cristian, jud. Sibiu (Roswith Capesius)

Pentru păsări: Ab 6, Bv 14, 15; „Cotețe de păsări din bârne, înainte, cărămidă, azi, acoperită înainte cu lespezi, paie": Ab 5; „Cotreață, din nuiele lipite": Ab 11, Cj 18, Hg 7 (coteț); „Coteț cu pereți de piatră, la colibe; și azi": Ab 15; „Cotețul, în spatele stogăriei, în grădină, din scânduri": Ab 20; „Sub casă": Ab 21; „Cătreț, înainte; coteț, azi": BN 4; „Cotețul de păsări, deasupra grăjduțului pentru oi; și azi": Bv 3; „După grajd, sau în spatele casei, după cum era locul": Bv 8; „Așezat în sușop": Bv 11; „Cătuși, deasupra cotețului de porci, și azi": Bv 15; „Găinar de nuiele; azi îi zice coteț": Cj 7; „Cătrețul de găini, de nuiele împletite și lipite": Cj 8; „Cotrețul de găini se face din văioagă, cărămidă sau scândură": Cj 13; „Se făceau din «fostăne», scândură groasă": Cv 3; „De cărămidă, bârne": Cv 4; „Cotețul, temelie de piatră, pereți de bârne (înainte), cărămidă (azi)": Cv 8; „Cotețul, sub acoperișul grajdului": Hg 2; „Păsările stau în podul cocinii": Hd 15; „Cotețul de găini, amenajare separată; cotețul de rațe și gâște, sub pătul; și azi": Ms 1; „Se făcea și coș, din nuiele sau tulpini de floarea soarelui, împletite printre pari băgați în 2 tălpi; pereții se lipeau": Ms 5; „Înainte, păsările stăteau în partea de sus a cotețului de porci; azi sunt cotețe separate": Sj 3; „De bârne, acoperit cu paie, înainte; de scândură, azi": Sj 8.

MODALITĂȚI DE PĂSTRARE A NUTREȚULUI ȘI A PĂIOASELOR

Terminologie: ***Forme de așezare a în aer liber:*** „Boghie": Cj 1; „Boade, bodi": Cj 16, Sj 9, 10; „Căpiță": Cj 1, 7, 9, Hd 7 (azi, nu), Sj 3; „Căzal": Sj 4; „Claie": Ab 1, 9, 10, 12, 15, 18, 20, BN 2, 3 (pentru «vejele» de porumb), 4 (înainte, paiele), 7, 10, Bv 1, 4 (azi, nu), 7, 12, Cj 3, 6, 11, 13, 17, 18, Cv 5 (de fân), 6, Hg 1 (pe câmp), Hg 2 (înainte), 3, 4, 7, 8, Hd 2, 4, 5 (clăni), 6, 7 (azi, nu), 9-12, 15, 16, Ms 4, 5, 8, 9, 11-15, Sj 2, 3, 5, Sb 2, 5, 6-10, 11 (pe câmp), 13, 14; „Clăditură": Hd 8; „Colnă": Ab 2; „Fârcitură": Cj 5, 12, 16, Sj 1, 2, 4 (furcitură), 6, 7 (furcitură), 10; „Fârtai": BN 1, 11 (fărtaie) 16; „Glugă (de coceni)": Sb 8; „Grămadă": Sb 1 (de coceni); „Jireadă": Ab 3, 4, 8, 11, BN 2, 6, 9 (gireadă pentru paie), Bv

https://biblioteca-digitala.ro

1, 4 (azi, nu), Cj 1 (paiele), 3, 5 (gireadă), 9 (în spatele grajdului), 15 (înainte), Cj 16 (de tulei, coceni de porumb), Cv 5 (de paie), Hg 7, Hd 7 (azi, nu), 13 (de vreji), 15, Ms 7 (jiragă de paie), 12, Sb 1, 5, 7 (şi de lemne), 8, 10, 11 (înainte), 14 (de paie); „Păpuşă": Hd 15 (de tulei de porumb); „Pupi": Sj 1 (de pănuşi de porumb); „Săcastru": Ms 4, 14; „Şiră de paie": BN 3, Bv 6, 10, 13, Ms 1, 2, Sb 4; „Stog": Ab 13, Bv 1, Sb 11 (acasă); „Stogar": Ab 1, 2; „Stăgărie, stogărie": Ab 20.

Adăposturi amenajate: „Fânar": Ab 7, Cj 2, Cv 3, 4, Hg 2, Ms 6 (încăpere sau amenajare separată), 8, 9 (câteva), 10, 11, 15, 16, Sj 8 (foarte rar), Sb 10 (azi, la CAP); „Fânăriță": Hd 6, 14; „Ferdelă de fân": Ab 4, Bv 16, Hg 7 (felderă), Sb 1, 3 (felderă); Grajd: Hd 5 (azi), 15 (în podul grajdului), Ms 2, 5 (în pod sau în încăpere separată), 14 (podul, numit «şoapre»); „Grăjdoi": Cj 17; „Pătul": Hd 13; „Plemnicer": Bv 10 (pentru pleavă), Sb 8 (plimicer); „Plevărie": Ab 7; „Pleznicar": Sb 14 (pentru pleavă); „Podul poieții (grajdului)": Cj 9, 11; „Prepeleac": Cv 5 (pentru coceni); „Pui de şură": Hd 15; „Puic": BN 4, 9 (este o parte a şurii), Hd 13 (puiag); „Săcastru": BN 3, Cj 17, 18; „Sin": BN 2, Cj 6, 13 (rar), 15-17, Hg 1 (sân), Sj 4, 5, 7, 10 (sin); „Şop": Bv 6, 10, 11, Cv 6, Ms 12 (spațiu deasupra grajdului), Sb 7 (al grajdului); „Şopeci pentru otavă": Bv 6; „Şopru": Ab 2, BN 1, 4, Cj 13, Hd 15, Ms 4 (în podul şopronului), 7; „Şopron": Cv 3, Ms 3; „Şură": Ab 1, 3-5, 13, 18-21, BN 1, 3, 4 (fânul, şi azi), Bv 1-4, 7, 8, 13, 14-16, Cj 4, 7, 9, 11, 12, 17, Cv 1-5, 7, 8, Hg 1-6, Hd 1-3, 5 (înainte), 6-8, 10 (azi), 13, 14, 15 (în podul şurii), 16, 17, Ms 1 (lumina şurii), 2, 7, 9 (în pod), 13, 15, 15, Sj 2 (pod), 3 (pod), 4-6 (pod), 7-9, 10 (azi), Sb 1, 2, 4, 6-14; „Turnmătari (turmătari, turnumătari, turmătoare), pentru pleavă": BN 4, Cj 12.

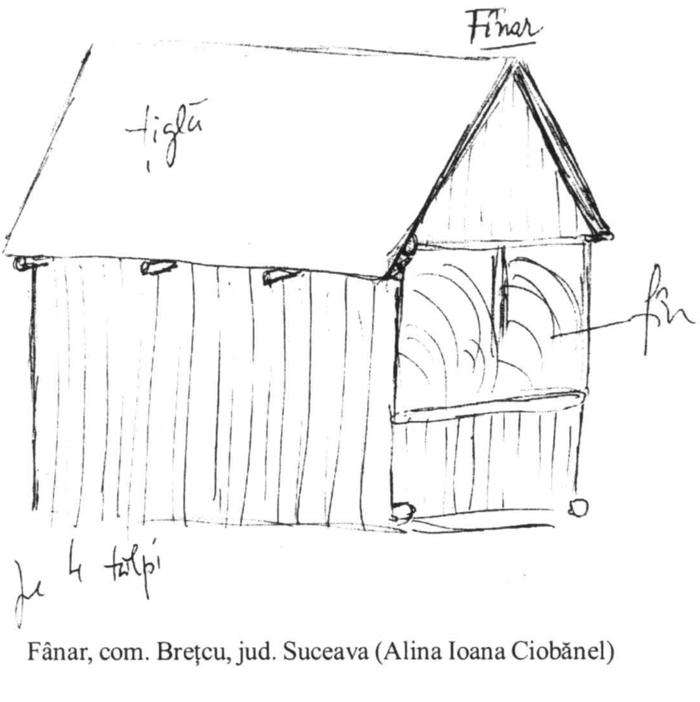

Fânar, com. Brețcu, jud. Suceava (Alina Ioana Ciobănel)

https://biblioteca-digitala.ro

Caracteristici, amplasare

Căpiţele, clăile, şirele, jirezile: *În trecut*: Sb 12; „Jireada, paralelipipedică, în spatele şurii": Hg 7; „Aşezate în rând cu casa": Hd 7; „Jireada, lângă şură": Sb 11. *În trecut şi azi*: Ab 9 (în faţa casei), 10 (în ograda şurii), 18 (după şură), BN 1, Bv 9, 15 (şiră), Hg 5; „Claie; se ţineau şi se ţin în apropierea poietii, în «ograda de fân», câte 4-5 clăi": Ab 1; „«Jireadă», în dosul grajdului": Ab 3, 4 (în fundul curţii), 11, Cj 16 (în grădina ogrăzii, lângă grajd), Ms 12 (de paie); „[Putea] fi o singură jireadă, după puterea gospodăriei; are 3-12 m lungime, 3-5 m lăţime, 2,5-4,5 m înălţime": Ab 7; „Clăi lângă şură": Ab 8, 15 (în gardul şurii), 19 (în ţarcul şurii); „Claie în grădină": Ab 12, BN 5, 10, Cj 6, 13, Cv 2, Hg 1, 3, Sj 3 (şi căpiţele), 5, Sb 5, 9; „Claia are capacitatea de un car; clăditurile au 3-4 care": Ab 20; „Se ţineau şi se ţin nutreţurile şi pe câmp, în clăi": Ab 21; „Paiele, numai în jirezi şi clăi, în spatele şurii; fânul, în clăi": BN 2; „Şire de paie; clăi de «veje», tulpini de porumb": BN 3; „Clăile, aproape de grajd": BN 11; „Claia de paie are 18 snopi – 4 picioare; fiecare picior are 4 snopi, unul jos, unul sus, cu spice cu tot. Pe câmp rămânea numai până la treierat, apoi se făcea jireadă, în spatele şurii; dacă era mai puţin, se făcea stog în şură, la adăpost": Bv 1; „Şiră": Bv 10 (în spatele şurii sau pe hotar), 16 (în grădină), Cj 13 (în ogradă); „Clăi, în spatele grajdului": Bv 12, Cj 17; „Jireada de paie, în curte": Cj 1; „Jireada de paie, lungă de 10-20 m, lată de 3-4 m, înaltă de 4-5 m": Cj 3; „Clăile, în curte, în faţa grajdului; cele dreptunghiulare se cheamă «săcastru»": Cj 18; „Căpiţele, pe câmp ori în jurul casei, închise cu răzlogi": Cv 6; „Aşezate în fundul ogrăzii, perpendicular pe casă, dreptunghiulare, cu o capacitate de 30-80 m^2": Hg 4; „Clăile, în ţarc": Hg 8, Hd 2 (ţarcul şurii); „În grădină; doar la cei foarte bogaţi mai rămâneau pe câmp": Hd 5; „Clăile de nutreţ, în spatele grajdului. Snopii de cereale erau depozitaţi în şură până la îmblătitul lor cu îmblăciul, apoi se făcea claie în ogradă": Hd 6; „Clăditură în ograda şurii; o clăditură are 4-6 clăi": Hd 8; „Jireada de vreji, 3, 4 pari, deasupra lor, 2, 3 rude, pe care se puneau snopii de vreji". Hd 13; „Jireada, prismatică, cu dimensiuni de la 2 m până la 5-6 m latura şi 6-8 m cealaltă latură, cu înălţimea de 3 m; aşezată în dosul şurii, în grădină": Hd 14; „Jireada, de 4-10 m lungime, 3 m lăţime,": Hd 15; „Şira de paie, aşezată după şură": Ms 1; „«Săcastrul», şira de paie, după grajd": Ms 4; „Claia e rotundă, săcastrul este în patru colţuri": Ms 15; „Jireada e lungă; fârcitura înseamnă claie": Sj 2; „Şire lungi de 10-15 m, în spatele şurii": Sb 4.

Păpuşă: „De tulei de porumb; o păpuşă are 15 snopi, puşi în cerc, pe un singur rând. Se lăsau pe câmp şi se aduceau acasă pe măsură ce era nevoie de ei": Hd 15.

Pupi: „Pănuşile de porumb se adună în pupi, până la 100 de pupi laolaltă": Sj 1.

Fârcitura: „Fârcitura, un fel de căpiţă cu par pe mijloc": Cj 5, Sj 1 (claie tronconică).

Construcţii

Colna: „Colna era lateral de casă; de obicei 4 m pe 4 m din bârne, sub acelaşi acoperiş cu grajdul şi adesea împreună cu cocina porcilor sau cu grajdul oilor": Ab 2.

https://biblioteca-digitala.ro

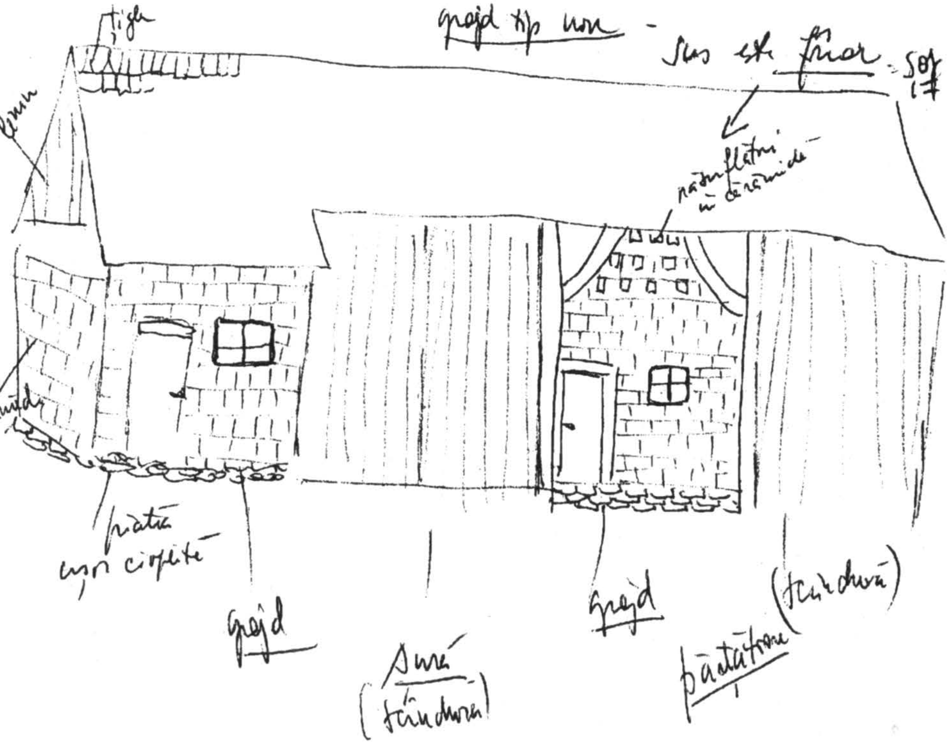

Grajd de tip nou, com. Saschiz, sat Mihai Viteazu, jud. Mureş (Alina Ioana Ciobănel)

Fânarul: Ab 7 (şi azi), BN 2 (şi azi), Cj 4 (înainte); „La 1900 nu existau; azi, sub acelaşi acoperiş cu grajdul şi şura; 4-5 m pe 5 m": Ab 7; „Din bârne, acoperite cu paie; foarte puţine, 5-6": Ab 16; „«Fârtai», în rând cu grajdul; şi azi": BN 1; „Puţine, la cei harnici; şi azi": Cj 2; „Patru picioare şi un acoperiş care poate fi reglabil; în funcţie de cantitate de nutreţ, acţionat de scripeţi sau fix": Cv 3; „Făcea corp comun cu şura, 3 pe 4 m ori 4 pe 6-8 m, cu pereţi de scândură şi acoperiş de şindrilă, înainte, ţiglă, azi. Între şură şi fânar era şi este un perete înalt cam de un metru, care ţine fânul din fânar să nu cadă în exterior": Cv 4; „O încăpere de 6 m pe 2, 5 – 3 m, a construcţiei complexe care cuprinde şi grajd şi şură": Ms 4; „În ogradă, în continuarea şurii; este pe patru stâlpi, fără pereţi, cu acoperiş fix, de draniţă, cu podea": Ms 8; „Fânarul, înalt de 5, 6 m, lung de 0, 12 m, lat de 5, 6 m; n-avea pereţi, avea doar «legături» de lemn de salcâm; erau 4 pari în colţ şi se acoperea cu trestie": Ms 10; „Fânarul are pereţii de scândură, acoperiş de ţiglă; o jumătate din peretele dinspre curte are doar câteva blăni jos, pe verticală, restul fiind gol, pentru fân. Cealaltă parte a peretelui are doar o fereastră mică": Ms 11; „Dreptunghiular, 3 m pe 5 m ori 4 m pe 6 m, în rând cu casa sau perpendicular pe ea; pereţii din bârne de stejar, cu şoşi din acaţ şi stejar, cu acoperiş de paie din juchi de grâu şi scânduri; azi se fac mai rar": Ms 15; „Fânarul, construcţie independentă ori deasupra grajdului sau o încăpere alăturată grajdului": Ms 16.

Fânăriţă: „Sub acoperişul şurii, azi": Hd 14.

https://biblioteca-digitala.ro

Şura: *În trecut şi azi:* „Se făcea pe lângă grajd, de 4-5 m pe 8 m": Ab 1; „Sub acelaşi acoperiş cu grajdul, cu faţa la drum": Ab 2, Hg 6 (pe o latură); „Şura cu grajdul, sub acelaşi acoperiş, în prelungirea casei, la câţiva metri distanţă. Într-o margine era şi puiuţul şurii, pentru otavă. Pereţii din pământ bătut, văiugă sau cărămidă; şi în «puiuţul şurii», pentru otavă": Ab 3; „Lipită de poiată (grajd)": Ab 4; „Şura este alcătuită din trei încăperi: găbănaşul, şura şi grajdul. Lăţimea totală a construcţiei: 14 m; lăţimea: 7 m, stâlpii de 3 m. Înainte, acoperită cu paie, azi, cu ţiglă": Ab 5; „Mai mult curmeziş faţă de drum, în fundul curţii": Ab 6; „În rând cu toate anexele mari": Ab 7; „În rând cu casa sau cu grajdul": Ab 9; „Şura cu una sau două porţi": Ab 10; „Majoritatea au şură lângă grajd, în fundul curţii; acolo se aduna recolta şi se îmblătea": Ab 14; „Şura este dreptunghiulară": Ab 19; „Şura poate fi sub acelaşi acoperiş cu grajdul, pe o latură a construcţiei sau în mijlocul construcţiei, între două încăperi – grajduri. În primul caz, între grajd şi şură este un oblon pentru alimentarea vitelor iar şura are o poartă mare; în ambele cazuri, dimensiunile variau în funcţie de puterea economică a proprietarului; uneori puteau fi până la 5 grajduri, ca la Ponoran Niculae care avea 6 boi, 2 cai, 3 vaci, 100 de oi, etc. Şura cu grajduri de o parte şi de alta putea avea între 12-14 m lungime şi 4 m lăţime; din bârne": Ab 20; „Şura, cu grajdul, sub acelaşi acoperiş; are 4-6 m lungime pe 2, 50-4 m lăţime. Este aşezată mai departe de casă, pe lateral faţă de casă": Ab 21; „Este lipită de grajd; se construieşte la fel ca şi grajdul": BN 7, Bv 14; „Se şi treiera în şură; deşi lângă casă, acoperişul este perpendicular pe casă ": Bv 1; „Şura avea pardoseală de piatră şi era lată, pentru că aici se îmblăteau snopii cu îmblăciul; azi este şi pardoseală de piatră, şi de ciment": Bv 2; „Rare, şi azi": Bv 8; „Sub acelaşi acoperiş, unul după altul: suşopul, (cu trei pereţi), grajdul, cu ieşire la suşop, pe unde intră vitele; şura, deschisă în

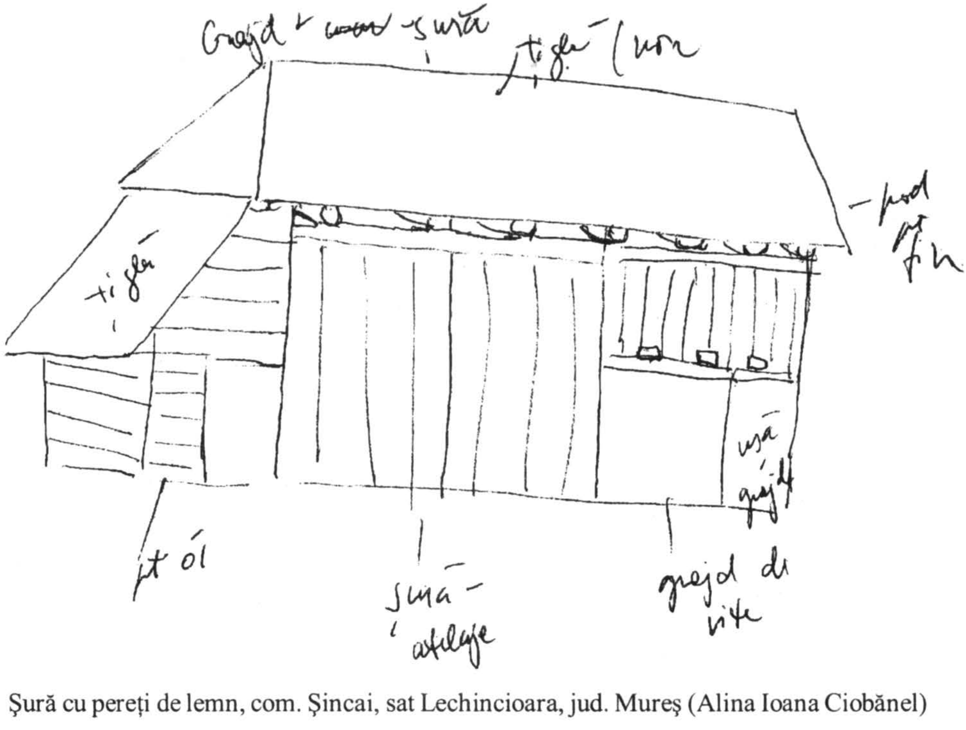

Şură cu pereţi de lemn, com. Şincai, sat Lechincioara, jud. Mureş (Alina Ioana Ciobănel)

https://biblioteca-digitala.ro

faţă, cu şop deasupra şi grajdul pentru oi, cu ieşire prin faţă; construcţie aşezată în continuarea sau perpendicular pe casă": Bv 9; „Şura, era construită cu temelia de pietroaie, pereţii de bârne şi fundul şurii din scândură. Acoperişul vechi, din paie, cel nou, de ţiglă. Avea 4 încăperi, din care una era împărţită în două: una mare, pentru fân; alături, o alta, pentru atelaje; lângă ea, spaţiul împărţit în două, o parte, mai mare, pentru paie şi o alta, mai mică, un grajd; în capăt, ultima încăpere, grajd; construcţia avea cam 20 de m lungime 8-10 m lăţime": Bv 13; „Şura este plasată în prelungirea casei sau peste curte, are între 16-20 m lungime şi poate avea 7 încăperi: suşopul, şi pe lungimea lui, două coteţe de porci; în continuarea suşopului, una lângă alta, grajdul pentru vite, aria şurii, pentru atelaje, ferdela şi plevnicerul. Faţă de casă, şura este la cca 5-6-10 m; dacă este peste curte, atunci sunt 15 m (cazuri mai recente)": Bv 15; „Şura, legată de grajd; nutreţ, car, căruţă, lemne de foc, iarna; au 6-8 m pe 5-6 m": Cj 3; „Uneori şura nu avea pereţi şi nici grindă, pentru a aşeza mai bine fânul": Cj 4; „Şura sau şoprul se fac lângă grajd, în acelaşi corp; cu pereţi de scânduri între stâlpi": Cj 13; „Paralelă cu drumul, aşezată în spatele curţii": Cv 1; „Erau rare înainte. Au început să se înmulţească după 1920; înainte era grăjdiuţ pentru vite, iar fânul se ţinea în podul lui": Cv 2; „Pereţi de bârne, bătute cu scândură, picioare de lemn, acoperită cu ţiglă": Cv 3; „Cu temelie săpată, şanţ de 20-30 cm, piatră de 25-30 cm deasupra solului; pereţi înalţi de 4-5 m; fără tavan, cu grinzi în locul lui, pe care se băteau scânduri pe care se puneau diferite soiuri de nutreţuri": Cv 4; „Paralelă cu drumul şi perpendiculară pe casă": Cv 7, Sb 12; „Şura, corp comun cu grajdul, perpendiculară pe casă, la distanţă de peste 30 de m de ea; temelie de piatră, pereţi de bârne": Cv 8; „Şura, cu uşi mari, 10 m pe 20 m; la

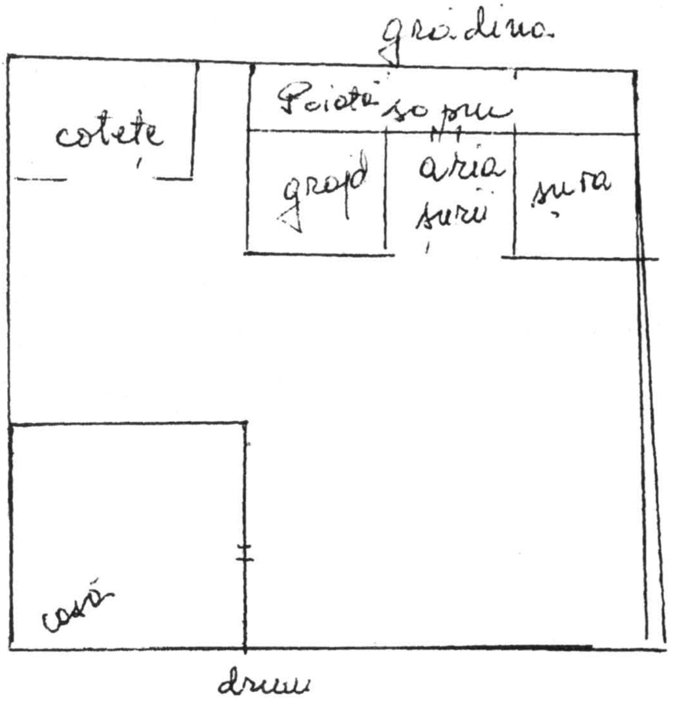

Schema gospodăriei, com. Alţâna, jud. Sibiu (Monica Budiş)

https://biblioteca-digitala.ro

mijloc, şură; pe laturi, simetric, grajd de vite, respectiv, grajd de oi": Hg 3; „Puţine": Hd 2; „Cam de 6 m pe 12 m, aşezată înspre spatele casei": Hd 13; „Şura, cu un grajd sau cu două grajduri; cu «fânăriţă» şi «puiag», podul grajdului. Dimensiuni: 7 m pe10 m, înainte; azi, mai mari, până la 15 m; este aşezată în dosul heiului": Hd 14; „Şura are trei delimitări: pe o latură, feldera şurii, spaţiul din mijloc, deschis, pentru atelaje, care are puse sus scânduri, pe care se aşează fânul şi grajdul, pe cealaltă latură. Este aşezată în fundul curţii, perpendicular pe planul casei": Ms 1; „Aşezată fie perpendicular pe casă, la o oarecare distanţă, fie în rând cu ea; şura este la mijloc, între un grajd şi un şopron (sau şop), încăperi sub acelaşi acoperiş": Ms 3; „Aşezată în spatele casei, fie la mijloc, între două grajduri, fie alături de un singur grajd, sub acelaşi acoperiş": Ms 7; „Termenul este grajd cu şură; fânul se păstrează în podul grajdului, al şurii şi al şuriţei. Construcţia este ca un L, unde latura lungă are trei încăperi: şuriţă ori grăjduţ, de 5, 5 m lăţime pe 2, 5 m lungime, grajd, de 6 m lungime şi şură, de 5, 5 m lungime. Latura mică, cu plan separat, este şoprul, care are 8 m lungime şi 4 m lăţime": Ms 8; „Pe tălpi, cu pereţii de bârne subţiri sau de scândură": Ms 16; „Şura poate avea două încăperi: grajdul, pentru «marhe» şi şoprul, în care se intră direct de afară - nu are un perete; sau poate să aibă trei încăperi, grajd, şură şi grăjduţ sau magazie": Sj 1; „Lucrată la fel ca poiata": Sj 7; „Înainte erau şuri pe tălpi, aşezate în fundul curţii şi şuri lângă poiată; azi, doar cele lângă poiată": Sj 8; „Sau în rând sau perpendicular pe casă": Sj 9; „Pentru fân, otavă, trifoi": Sb 1; „Se fasonează lemnele; se ridică pe tălpi de lemn cu câteva pietre; se ridică schelăria acoperişului. Se acoperea cu paie, înainte, cu ţiglă, azi. Pereţii se îngrădeau (nu se bulgăreau)": Sb 3; „Şura are mai multe compartimente: felderă (pentru oi), şură (pentru furaje, atelaje), grajd (pentru vite), suşop (pentru furaje, atelaje) şi două coteţe (încăperi mai mici, cu perete despărţitor perpendicular pe peretele lateral al şurii, comun cu suşopul)": Sb 4; „Şura, pentru nutreţ, de 18-20 de m lungime pe până la 12 m lăţime, aşezată în fundul curţii; temelie de piatră, pereţii, popi de lemn de stejar, scândură bătută peste scheletul de lemnărie; în interior, lemnărie suplimentară de brad [de susţinere]": Sb 5; „Şura, 4-6 furci şi un acoperiş de paie ori ţiglă, cu 3-4 despărţituri, şopul (care poate fi şi o despărţitură a grajdului), «plemicerul», ferdelă pentru fân şi aria şurii, unde se treiera grâul. Are până la 12 m lungime, 8-10 m lăţime, 4 m înălţime plus acoperişul": Sb 8; „Şura, aşezată în spatele casei, la 8-10 m distanţă, din trei încăperi: grajd, şură la mijloc şi felderă": Sb 11.

Notă: vezi şi **Grajdul (Poiata)**.

Ferdelă (felderă): Sb 1; „«Ferdelă» de fân, amenajare fără pereţi, sub acelaşi acoperiş cu poiata şi şura, lată de 4-6 m şi lungă de 3-5 m": Ab 4; „Feldera, spaţiul din şură rezervat paielor iar în cealaltă latură a şurii, spaţiu pentru fân": Bv 16; „Felderă, încăpere paralelă cu grajdul": Hg 7; „Felderă, parte a şurii, pentru fân": Sb 3.

Fârtaie: „4 stâlpi la colţuri, scânduri «cusute» ori stâlpi înfundaţi cu lemne, mai rare, să intre vântul; fie pe o latură fie în faţa casei": BN 11.

Grăjdoi: „Lângă şură, sub acelaşi acoperiş, similar sinului": Cj 17.

Odor: „Mai demult, o amenajare separată din 4 stâlpi între care se puneau scânduri

https://biblioteca-digitala.ro

verticale; azi, sub şură; pentru depozitat furajele. În odor nu e pardoseală, fânul se pune de sus până jos": Bv 12.

Pătul: „Un par pe mijloc şi încă patru pari, pe care se făcea padina de 1, 80 m – 2 m [o platformă] pe care se punea fânul. Iarna, băgau oile dedesubt, după şură, în grădină": Hd 13.

Puiul şurii: „Amenajare în care se păstrează nutreţul": Ab 13; „Deasupra grajdului, de o parte şi de alta, se face câte un pui de şură, pentru furaje": Hd 15.

Puiag: „Despărţitură de nuiele în şură, şi în afara ei, sub acelaşi acoperiş, în care se punea nutreţ. De multe ori sub puiag se făcea «pimiţă», pivniţă": Hd 13.

Săcastru: „Încăpere sub acelaşi acoperiş cu grajdul, similară şurii, pentru fân": BN 3.

Sin: „Se face în prelungirea grajdului ori a şurii sau separat": BN 2; „Cu 4 tălpi, cu laţuri bătute pe stâlpi, cu acoperiş de draniţă, aşezat în grădină, lângă şură": Cj 6; „Sinul pentru fân: se bat şoşi de 4 m în pământ, se pun 6-7 în lungime. peste şoşi, o grindă, apoi grinzile, căpriorii şi acoperişul din scândură": Cj 16; „În prelungirea şurii, sub acelaşi acoperiş": Cj 17; „Sânul nu este construcţie aparte ci o încăpere a şurii". Hg 1; „Când este construcţie separată este pe 4 furci, cu acoperiş mobil; dimensiuni: 5-10 m pe 3-5 m": Sj 4; „Acoperiş

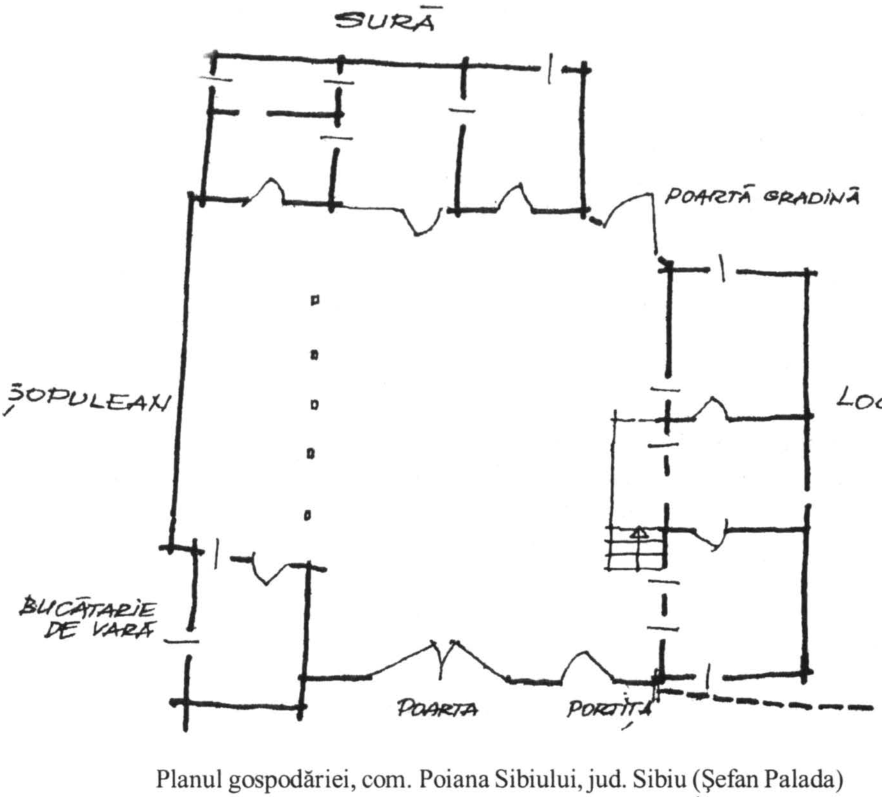

Planul gospodăriei, com. Poiana Sibiului, jud. Sibiu (Şefan Palada)

https://biblioteca-digitala.ro

pe 6 stâlpi": Sj 5, 10 (azi); „Are temelie de piatră, cam de 50 de cm; pe pietroaie se pun grinzi; se acoperea cu paie (jupi de secară); azi, cu ţiglă": Sj 7.

Stogar: „Au 5-8 m lungime, 4-6 m lăţime, 2,5-3 m înălţime; nu aveau pereţi; construite pe stâlpi de gorun, fag, frasin şi acoperite cu paie (azi, cu ţigle), pe temelii de piatră, lateral în grădină sau în dosul ori lângă şură dar mai departe de locuinţe": Ab 1, 5 («stogăria»); „Din bârne; nu are plafon şi deci nici grinzi pe pereţi. Şarpanta: cornul, care are un şanţ, se fixează în cusurău cu cuie": Ab 2; „Stogăria sau fânăria, aşezate pe «ştiezi», pari, au acoperiş reglabil, care se ridica în funcţie de cantitatea de fân; aşezate în rând cu grajdul, la o oarecare distanţă, sau între casă şi grajd. Au 4 m pe 4 m, deci plan pătrat": Ab 20.

Şop: „Pentru fân, deasupra suşopului şi a grajdului": Bv 6; „Este podul şurii, loc de depozitat furaje. Cine avea şopul mic, ţinea furajele şi în clăi": Bv 9, 10; „Podul de deasupra grajdului, în care încap 6-7 care de fân; şi azi": Cv 6.

Şopeci: „Construcţie pentru otavă, pe care o aveau cei mai înstăriţi; este acoperită cu jipi de paie şi împrejmuită cu scânduri": Bv 6.

Şopru, şopronul: BN 1; „Din bârne": Ab 2; „Un fel de şură mai mică": Cv 3; „Se cheamă şopru, dar este podul grajdului": Hg 7. „Şopron, cu acoperiş mobil din prăştilă, spre dreptunghiular, 4 x 6 m, aşezat în grădina casei": Hd 15. „Lângă şură, din pari de lemn, acoperit cu paie": Ms 7.

Plevăria: „Pleava se păstra separat, în «periţi» de paie: se îngrădea un loc cu paie şi se punea pleava": Ab 7.

Plemnicer: „Plemnicerul pentru pleavă este sub acelaşi acoperiş cu şura, fie pe toată latura şurii, fie în spatele ferdelei; bătrânii îi spuneau şi «tifirioi»". Bv 10; „Plevnicer, sub acelaşi acoperiş cu şura": Bv 15.

Pleznicar: „Construcţie adaos în spatele suşopului, unde se păstra pleava": Sb 14.

Nutreţul se mai ţine în podul diverselor construcţii: „Al grajdului": Ab 4, 9, 11, BN 2, 3, 10, Bv 8, 11, Cv 4, Hg 6, 8, Hd 4 (al coteţului – grajd), Ms 9; „În podul poieţii": Ab 11; „Al şurii": Ab 6, 9, 10, 15, BN 5-7, Bv 11, Cj 2, 5, 7, 8, 10, Cv 1; „În gardul şurii": Ab 15; „În podul şurii, pleava şi paiele pentru hrana animalelor, înainte": Hd 11.

Altfel: „Fânul se mai ţinea sub aplecătoare": Ab 1; „Erau paie foarte puţine şi acestea se puneau pe poiată, în amestec cu cetină de brad. Acoperişul se fixa astfel mai bine împotriva vântului": Ab 1; „Pătul era şi este în arbore sau în proptele": Ab 9.

https://biblioteca-digitala.ro

ADĂPOSTURILE PENTRU ATELAJE ŞI UNELTE

Terminologie: „Colnă": Ab 2, Hd 1, 6, 10 (înainte), 14, 16, 17; „Colniţă": BN 6 (colniţă), Cj 8 (înainte), 11, 16, Hd 2, 5 (pentru car), 11, Ms 11 (cornită), 14; „Magazie": Cv 4; „Sin": Cv 7, Hg 3; „Suşopuri": Bv 2-4, 11, 15, 16, Cv 8 (subşop), Sb 4, 14; „Şofrond": Bv 11; Şop: Bv 10, 14, Cv 2, 3, Sb 6, 7; „Şopru, şopron": Ab 1-3, 5, 6, 9, 10, 13-15, 20 (şoapre), 21 (şoapre), BN 1, 7, 8 (dar oierii nu prea aveau), Cj 6, 10 (uneori; şi azi), 12, 13, 16, Cv 1 (rar, azi), 4, 5, Hg 1, 2, 4-6, 8, Hd 5 (pentru unelte), 6, 8 (azi), 9, 10, 12, 15, 16, Ms 1, 7, 8, 13 (de la şură), 16, Sj 4, 6, Sb 1 (sau şop), 2 (şop), 3, 5, 8, 10-12, 13 (şopulean); „Şupă": Cv 1; „Şură": Ab 3-6, 7, 9, 12, 13, 16, 18-20, BN 2-7, 9-11, Bv 2 (şi azi), 4, 9-16, Cj 1-3, 5-7, 8 (azi), 9, 10 (de regulă, şi azi), 11, 13, 15 (şi azi), 16-18, Cv 4, 7, Hg 1-3, 7, 8, Hd 3, 4 (puţine, azi), 6, 7, 9, 10, 13-15, 16 (dacă era loc), Ms 1-15, 17, Sj 1-3, 4, 7-10, Sb 1, 3, 4, 7-12; „Şureică": Cv 6; „Nu existau căruţe, sănii; nu era drum până în 1946, erau numai poteci; nu era nici plug; uneltele le ţineau prin curte": Bv 7; „Se puneau şi pe podul cocinii": Hd 13.

Caracteristici

Colna, colniţa, corliţa: „Colna, de obicei 4 m pe 4 m, din bârne, este sub acelaşi acoperiş cu grajdul şi de obicei împreună cu cocina porcilor sau cu grajdul oilor; aşezată lateral faţă de şură": Ab 2; „Corliţa este ca o polată, pe o latură a şurii, sub acelaşi acoperiş, închisă pe două sau trei laturi": BN 6; „Colniţa era din nuiele împletite, aşezată într-un colţ de ogradă; azi, nu": Cj 8; „Cei mai săraci aveau colniţa şi pentru lemne: o încăpere cu trei pereţi de scândură, unul liber, acoperită cu scândură": Cj 16; „Colna este un şopron acoperit, lângă cocină, uneori sub acelaşi acoperiş": Hd 1; „Colniţa este sub acoperişul şurii sau construcţie separată, lângă şură": Hd 2; „Aşezată lângă grajd sau în continuarea lui": Hd 5; „Are 3 m pe 4 m, şi se face din furci în pământ, cu grinduţe nefixate între ele. Acoperită cu paie sau şindrilă, într-o apă": Hd 5; „Colniţa este asociată cu diferite anexe: şura, grajdul, cu sau fără şură, cămara": Hd 11; „Colna, pentru unelte, atelaje, înainte; lemne şi unelte, azi": Hd 14; „Colna, aşezată pe o latură a casei sau lângă cămară": Hd 17.

Şura:

Notă: Uneltele şi atelajele se adăpostesc într-o încăpere a construcţiei.

În trecut: „În fundul curţii, dreptunghiulară, de 5 m pe 7 m sau mai mică; azi nu se fac": Ms 15; *În trecut şi azi*: Ab 3, 5, 6, 9, 11, 16, BN 5, Bv 3, 12, Cj 4, Hd 7; „Cam de 8 m lungime; sau se ţin pe lângă un perete": Ab 1; „Aşezată lângă poiată; rar, şi azi": Ab 4; „Sub acelaşi acoperiş cu poiata; poiata are o uşă mică pe latura spre grădină, pentru aruncat gunoiul": Cj 9; „Aşezată către fundul curţii, în nici un caz către stradă sau locuinţă; şi azi, la fel. La 1900, şurile erau grajduri. În şură, carul, plugul uneltele; vara se îmblătea în şură: era o suprafaţă numită arie, care se lipea pe jos. Şura, atunci când era clădire separată, avea 10 m lungime pe 6 m lăţime; dar putea fi aşezată la mijloc, între grajd şi fânar, sub acelaşi acoperiş. Era deschisă în spate şi în faţă. În acest caz dimensiunile erau de 4 m lungime şi 5 m lăţime; mai este şi azi acst tip": Ab 7; „În şură se îmblătea şi se ţineau uneltele, înainte.

https://biblioteca-digitala.ro

Acum se mai pune şi fân. Şurile erau cam în spatele casei, uneori şi pe câte un deal, în afara vetrei satului, de 6 m pe 4 m, 2 m înălţime": Ab 12; „Şura avea: poiata (grajdul), aria şurii şi magazia de bucate sau un «pui» de şură în care se păstrează nutreţul pentru vite şi snopii de cereale. Snopii care nu încap se fac stog. Uneltele şi atelajele, în aria şurii. Cel mai adesea, şura este în fundul curţii, perpendicular pe planul de amplasare a casei, cu faţa la drum; de obicei, o construcţie mai mare, de 7-10 m lungime, 4-6 m lăţime": Ab 13; „Şura este sub acelaşi acoperiş cu coteţul (grajdul), mai departe de colibă". Ab 19; „Şura, sub acelaşi acoperiş cu grajdul, pe o latură a curţii, perpendicular pe casă, din bârne": Ab 20; „Sub acelaşi acoperiş cu grajdul, la mijloc, între grajd şi sin. Construcţia are 12 m pe 5 m şi este în spatele ocolului, perpendicular pe casă": BN 2; „În spatele curţii (azi), în prelungirea casei (înainte), formată din trei încăperi: grajd, şură şi puic; lucrată din piatră, cărămidă, bârne (înainte, azi nu se mai lucrează din bârne ci din cărămidă); învelită cu paie, şindilă, trestie; azi, numai cu ţiglă": BN 4; „Înainte, sub acelaşi acoperiş cu casa; azi, cu grajdul": BN 5; „Şura, şi azi; sub acelaşi acoperiş cu grajdul şi puicul (grajd mai mic). Mărimea era în funcţie de starea economică a proprietarului": BN 6; „Şura era înainte încadrată de grajd şi de casa de locuit; azi e lipită de grajd sau la mijlocul a două grajduri; are doar trei pereţi; are 6 m pe 5 m şi era fie în rând cu casa, fie în curmezişul ei (azi). Când şura este alăturată unui singur grajd se numeşte «şură în scaon»; peretele comun cu cel al grajdului este din bârne iar cel liber este de scândură. Când şura este între două grajduri toţi pereţii sunt de bârne cioplite": BN 10; „În dosul casei, construcţie separată, cu trei pereţi de bârne": Bv 3; „Şura, pentru car": Bv 11; „Încăperea din şură sau separat, pe o latură, cam de 8-10 m pe 6-7 m": Bv 13; „Şura este aşezată fie în continuarea casei, fie perpendicular pe ea. Are două compartimente laterale, închise, unul, feldera, pentru cereale, paie şi altul pentru fân; în centru este deschisă, pentru adăpostit atelajele": Bv 16; „Înainte, construcţie separată că se îmblătea cu îmblăciul; azi, sub acelaşi acoperiş cu poiata; împreună au 8-10 m lungime şi 7 m lăţime": Cj 1; „Şura, sub acelaşi acoperiş cu grajdul sau poiata; în afară de unelte şi atelaje se ţin coşerul de porumb şi unele lădoaie de grâu. Şura era mai înaltă, ca să intre carul cu fân, intrarea era deschisă iar printr-un oblon se dădea de mâncare la vite, la iesle. Pod avea doar grajdul. Azi se face unde este mai mult loc": Cj 18; „Şura, simplă sau combinată cu grajd şi fânar": Cv 4; „Perpendiculară pe casă": Hg 7; „Sub acelaşi acoperiş cu grajdul": Hd 3; „Şura, la mijlocul clădirii iar grajdul într-o parte a şurii sau pe ambele părţi. Are cca 7 m pe 12 m, cu pereţi înalţi de 3 m şi cu acoperişul de 5-6 m înălţime": Hd 9; „Cam de 8 m pe 10 m": Hd 15; „Şura, pentru atelaje": Ms 1; „Şura era sub acelaşi acoperiş cu grajdul şi uneori şi cu casa. Azi este alături de casă, sub acelaşi acoperiş cu casa. Are trei pereţi (cei laterali erau ai grajdului sau ai casei)": Ms 17; „Şura. aşezată în faţa casei; poiata, în dreapta, găbănaşul sau grajdul pentru cereale, în stânga": Sj 5; „Şura, între poiată (grajd) şi sin; are cam 5 m pe 5 m, 5 m pe 6 m ori 6 m pe 6 m": Sj 7; „Sub acelaşi acoperiş cu poiata. Şura de îmblătit era separată": Sj 8; „La tipul vechi de anexe, şura era o încăpere între cele două poieţi, fără peretele dinspre ocol; azi este aşezată între bucătăria de vară şi grajd, fostele poieţi": Sj 10; „Se adăposteşte căruţa; rar, la capătul sau în spatele şurii este o poiată pentru adăpostit lemne de foc": Sb 1; „Construcţia are sub acelaşi acoperiş feledera, şura şi grajdul (poiata) şi câteodată şopru. Şura are cam 4-5 m pe 6 m; toată construcţia are cam 12-14 m pe 6-8 m": Sb 3; „Şura are patru încăperi: graj, şură deschisă la mijloc şi două coteţe; azi nu mai există o ordine precisă, se fac în funcţie de spaţiu ": Sb 13.

https://biblioteca-digitala.ro

Şoprul, şopronul: *În trecut:* Ab 11; „Şopre": Ab 20; „Şoprul are 4 m pe 2 m. Se băteau în pământ nişte furci şi se puneau grinduţe simple, nefixate între furci. Se acoperea cu paie sau şindrilă. Acoperişul era într-o apă": Hd 5. *În trecut şi azi*: Ab 3, 9, 10, 15, 19; „Şoprul era şi este fie lângă poiată, fie separat, din bârne": Ab 1, 2; „În loc de şură, la oamenii săraci". Ab 13; „Aproape de casă sau grajd, de 3 pe 4 m": Ab 14; „Şoprul este lângă şură": Ab 15, Hg 2 (în continuarea şurii); „Şoprul este, în general, pe o latură a curţii. Una din feţele de la acoperişul gardului este lată de peste 1, 50 m şi se foloseşte ca şopru": Ab 19; „Şoapra: pe un perete al şurii se făcea un acoperiş aplecat (rar pe lateral; de obicei în spate, pe toată lungimea şurii), special pentru atelaje": Ab 21, Hg 1 (şopron); „Aşezat lângă grajd": BN 1, Cj 6, Hg 6; „Înainte, şura de 4-5 m înălţime, suprafaţa de 6 pe 9 m; şoprul, 3 pe 4 m. Azi şura sau şoprul sunt tot lângă grajd, dar sunt foarte rare şi mult mai mici. În general, pentru că nu mai sunt atelaje, grajdul se face azi cu pod şi în pod se pune totul": Cj 13; „Şoprul este în dosul grajdului, din lemne necioplite, netencuite, încheiate în cetori; acoperiş, la fel ca grajdul": BN 7; „Şopronul este sub acelaşi acoperiş cu casa, lângă grajd; ordinea: casă, şopron, grajd": Bv 1; „Şoprul era liber, rezemat de grajdul de oi, cu acoperişul într-o apă": Cj 6; „Şopronul, pus pe patru tălpi, cu «brâncări» în colţuri. Pe de laturi se băteau scânduri": Cj 12; „Şoprul: îngrădit cu scândură pe trei părţi, o parte liberă, un fel de colniţă": Cj 16; „Şopru, sub grajd": Cv 4; „Separat de cel de animale, lucrat la fel, acoperit cu jipi de paie, înainte, ţiglă, apoi": Cv 5; „În faţa casei, mai în interiorul curţii; dreptunghiular; azi este folosit mai mult pentru depozitatul lemnelor": Hg 4; „În spatele casei sau lângă grajd": Hd 6; „În faţa casei sau pe o latură a ei": Hd 10; „Şoprul era din grinzi şi nuiele, înainte; azi este din grinzi şi cărămidă. Are numai trei pereţi; este lat de 3-4 m şi lung de 4-5 m, aşezat în faţa casei": Hd 12; „Aşezat după şură": Hd 15; „În spatele casei. Acoperiş de şindrilă sau scândură,

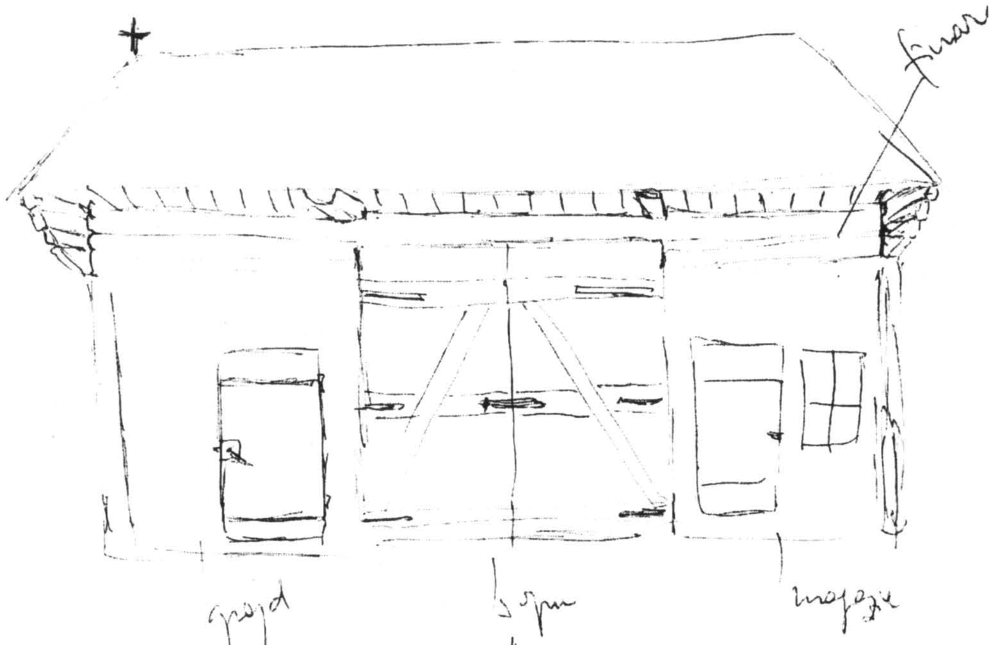

Şopru cu grajd, magazie, fânar, com. Breţcu, jud. Covasna (Alina Ioana Ciobănel)

https://biblioteca-digitala.ro

«doşte», pe stâlpi de lemn. O latură sprijinită de peretele din spatele casei": Hd 16; „Pentru unelte": Ms 1; „Căruţa se mai adăposteşte şi în şură, dacă proprietarul nu poate construi un şopru": Ms 8; „Fie la un capăt al grajdului, fie separat, cu trei pereţi închişi şi unul deschis, din scândură. Se acoperea (ca şi unele poieţi şi şuri) şi cu şindrilă crestată, cu şanţ şi limbă": Ms 16; „Încăpere a grajdului, spaţiu deschis între cele două încăperi laterale unde se ţin lădoaiele de cereale": Sj 6; „Sau şop, pentru adăpostit plugul, grapa, rotilele": Sb 1; *Azi:* Ab 5; „Azi, şopron pentru car, lângă şură": Ab 6; „Aşezat lângă grajd sau în continuarea lui": Hd 5; „În spatele şurii şi grajdului sau fie în rând cu grajdul, fie separat, sub plecătoarea şurii": Sb 1; „4 m pe 6 m": Sb 5; „Şoprul, pentru lemne, cuptor, «căroaie»": Sb 12.

Şuşop: „Spaţiu de 3-4 m, între grajd şi casă; casa şi grajdul sunt sub acelaşi acoperiş": Bv 3; „Subşopul se amplasa, în general, în rând cu casa şi perpendicular pe şură": Bv 4; „Pentru car şi unelte": Bv 11; „Compartiment al şurii; şi azi": Bv 15, Sb 14; „În suşopru, uneltele": Bv 16; „Subşopul, paralel cu casa şi, în general, lipit de şură; şi azi": Cv 8.

Şopul: „Patru stâlpi şi un acoperiş, lângă şură sau în spatele ferdelei, sub acelaşi acoperiş cu şura sau după grajd": Bv 10; „Şopul vechi: pereţi din bârne, acoperit cu şiţă; ulterior de cărămidă, acoperit cu ţiglă": Bv 14; „La capul casei, o prelungire a acoperişului; are 4 m pe 4 m": Cv 2; „Şopul în trei părţi cu pereţi de bârne bătute cu scândură, acoperit cu ţiglă. Putea fi o prelungire la casă. dacă avea şură, nu mai avea şop": Cv 3; „Sunt 1-2 şopuri pentru car, unelte, lemne de foc": Sb 6.

Şopulean: „Pentru unelte, lemne de foc, aşezat în faţa casei, alături de bucătărie": Sb 13.

Magazie: „Folosită şi pentru cereale": Cv 4; „Pereţi de scândură": Cv 8.

Şofronel: „Construcţie mică, în spatele şurii, unde se ţin grapa, plugul, rotilele". Bv 11.

Sin: „Aplecătoare pentru adăpostit căruţele sau uneltele; şi azi": Hg 3.

Altfel: „Plugurile, grapele de lemn se ţineau pe sub streşini, înainte": Ab 5, (sau în curte); „În curte, ogradă": Ab 12, Cv 2; „Sub streaşina şurii, şi azi": Ab 15; „Sub streaşina grajdului; şi azi": BN 3; „Aşezate în podul coteţelor (grajdurilor)": Hd 4.

ALTE CONSTRUCŢII

Terminologie, caracteristici, materiale de construcţie, amplasare

Bucătăriile de vară: **Terminologie:** „Bácăză": Sb 8; „Boacăse": Sb 3; „Bucătărie": Ab 9, 13, BN 6, Bv 1, 3, Cj 3, 4 (azi), 5 (azi, mai rar), 13, 15, 18, Hg 6-8, Hd 5, 11 (azi), 12, 16, Ms 1 (azi), 3-6, 8 (azi), 12, 14, 15, Sj 2-4, 6, 7, Sb 1, 4, 5, 9-14; „Căsuţă în curte, căsuţă de vară": Hg 7; „Cohă": Cj 1, 4 (înainte), 7, Sb 5; „Comnă (comne, cumnă, cumne)":

https://biblioteca-digitala.ro

Ab 9, Hd 4, Sb 6, 7, 12; „Comnie”: Hd 10, 13, 15; „Conie”: Ab 3, 4, 16, BN 9, Hd 1 (azi), 8, Ms 1 (înainte), 13; „Coptorie”: Ab 15; „Cuptori”: Hd 2, 3, 9, 11 (înainte), 17; „Cuptorişte”: Cj 16 (înainte, rare); „Cuhnă”: Bv 8 (azi, mai puţine); „Cuhnie”: Ms 10; „Şubă”: Hg 4.

Caracteristici, localizare: *În trecut şi azi*: Ab 9, 13 (mai rar, înainte), BN 6, 9, Bv 1, 3, Cj 3, 13, 15, Cv 8, Hg 1, 2, 6-8, Hd 3, 15, Sj 6, Sb 4, 9; „În trecut, din scânduri; din zid, azi, cei mai mulţi, lipite de case”: Ab 7; „Pe o latură a casei, mai la distanţă”: Ab 21; «Coptorie», bucătărie în curte, pe o latură a casei”: Ab 15, Hd 9 (cuptori); „Înainte, rar; în faţa casei, lângă casă; azi, în locul coşteiului”: BN 1-3; „Lângă casă”: Ab 1, 3, Cj 4, 7, Hg 4, 6, Hd 3; „Lângă casă sau în faţa casei”: Ab 6, Hd 10; „Lângă casă sau lateral”: Ab 2, Cj 13, 15; „Conie, înainte; azi, căsuţă, bucătărie de vară sau conie”: Ab 4; „În faţa casei”: Bv 3, 11 (mai rar), Hg 7; „În coastă”: Hg 2; „Conia, cu cuptor de pâine, godin, aşezată în continuarea casei”: Ms 1; „Cuhnia de pe la 1919, 1920, este pe pietroaie peste care se pun tălpi, cu pereţi de scânduri groase, lipite şi pe dinăuntru, şi pe dinafară, cu aplecătoare de scândură nelipite, în spate, acoperită cu ţiglă. Are prispă deschisă pe trei laturi, podită şi lipită cu lut galben, cu cerdac deschis cu stâlpi în faţă, cu acoperiş cu fronton”: Ms 10; „Grăjduţul este transformat în bucătărie de vară”: Sj 1; „De prin 1920”: Sb 1; „În prelungirea casei”: Sb 2; „Boacăsele, cu pereţii din nuiele îngrădite, ridicaţi pe tălpi”: Sb 3; „Bácăza (cu accent pe primul a), un fel de bucătărie de vară, din 1-2 încăperi”: Sb 8; *Azi*: Ab 3-5, 6, 8 (la 2-3 m de casă), 11, 12 (rar), 14, 16 (în dunga casei), 17 (în rând cu casa), 20 (în continuarea locuinţei), BN 4, 5, Bv 2, 9, 15, 16, Cj 2, 6, 8, 9, Cv 6 (în faţa casei), Hd 7 (în rând cu casa), 12 (în faţa casei), 16, Ms 4, 5 (lângă casă), 6 (lipită de casă), 14 (în faţa casei), Sj 2, 3, 8 (lângă poiată sau în faţa casei), 9, 10, Sb 11, 14; „«Comnă» în faţa casei, azi”: Ab 9; „Pe o latură a casei sau în faţa ei, în funcţie de teren”: BN 7, Hg 1 (la 3-4 m); „De 10-15 ani; cam în faţa casei”: BN 11;

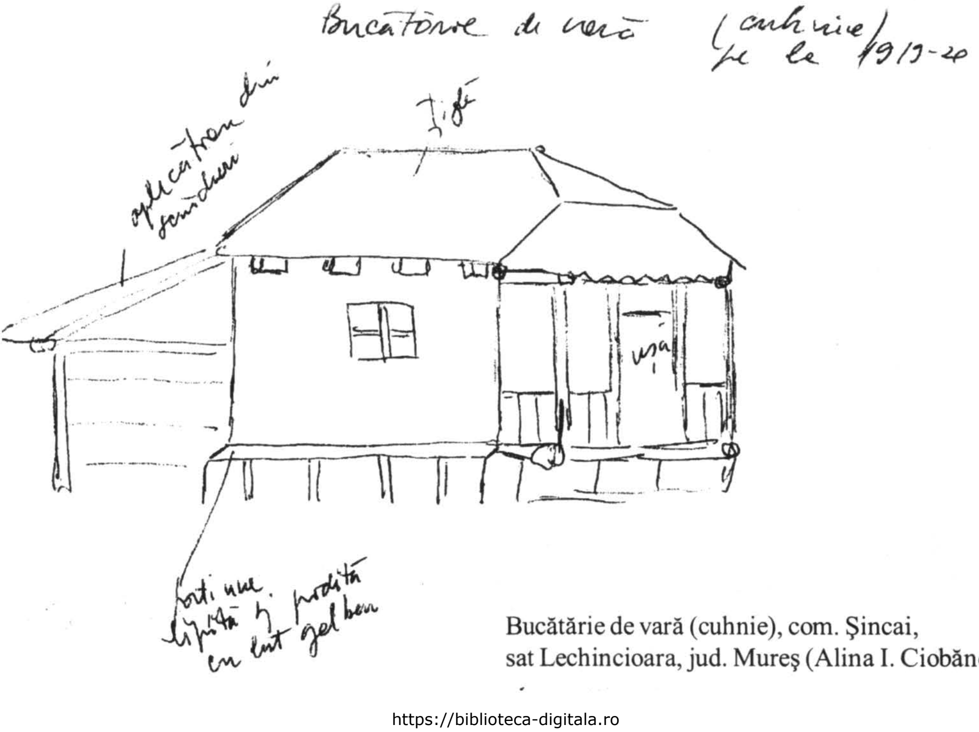

Bucătărie de vară (cuhnie), com. Şincai, sat Lechincioara, jud. Mureş (Alina I. Ciobănel)

https://biblioteca-digitala.ro

„De vreo 20 de ani": Bv 7; „«Cuhna», este aşezată paralel cu intrarea în casă, pe peretele vecinului": Bv 8; „Rare, înainte": Bv 12, Cj 12; „Bucătăria cu cuptor cu vatra, paralel cu casa": Bv 14; „Azi, rar": Cj 10, 17; „Fiind lipsă de lemne, se făcea focul şi cu balegă uscată. Ca să nu miroasă urât, se făceau bucătării separate de casă": Cj 18; „De prin 1930": Cv 2; „Bucătăria de vară, lângă casă sau în faţa ei, în funcţie de teren; cu fundaţie de piatră, peste care este talpă de lemn, cu pereţi de bârne, construită la fel ca grajdul. Dacă este lângă casă, au acoperiş comun, al bucătăriei fiind în pantă": Cv 4; „Între casă şi şură": Hg 3; „În apropierea casei, uneori în spatele ei": Hd 1; „Se fac de vreo 15 ani (de prin 1963), construite aparte de casă, de obicei în faţa ei. Se fac la fel ca şi casele: temelia, fundaţie de piatră de 60-80 cm sau din tălpi de lemn ridicate pe piatră. Zidurile sunt de cărămidă sau de piatră; pe zid se pun grinzile pe care se fixează cornii, care se bat în cuie pe capul grinzilor. Se acoperă cu ţiglă": Hd 5; „După 1918 au început să se construiască": Ms 3; „De vreo 20 de ani": Ms 12, Sj 7; „De prin 1970; în faţa casei": Sj 4; „Azi este în locul poiatei": Sj 10.

Căscioară: „Când se însura copilul, mai stăteau părinţii într-o căscioară cu două încăperi, construită în faţa casei": Bv 8.

Cuptor de pâine: Ab 21, BN 4, Cv 4, 6, Hg 3, Ms 12, Sj 5, 6; „La câţiva metri de casă; se zideşte din piatră sau cărămidă, rotund, cu un diametru de 0, 80 m-1 m, ca un ou; şi azi se face la fel; ca liant se foloseşte pământ cu pleavă": Ab 1; „Înainte": Ab 8, 14, Sj 2; „Aşezat lângă cuptorie (bucătărie), azi; nu era înainte cuptor": Ab 15; „Rotund, din cărămidă zidită": Cj 6; „Cuptorişte": Cj 11; „Patru stâlpi şi un acoperiş, mai de mult": Cv 2; „În ocol, şi azi se mai fac, în special pentru vară": Hd 5; „În conie": Ms 1; „În grădină, în spatele şurii": Ms 7; „Cuptor de pâine, în curte, în faţa casei; construcţie este cu pereţii din bârne, lemne rotunde,

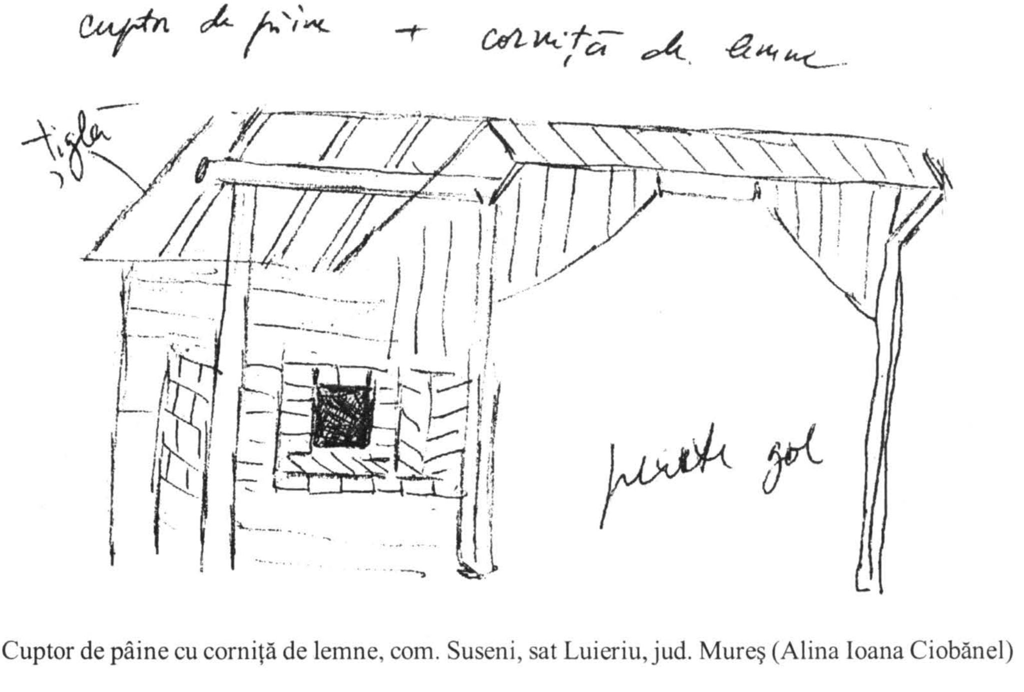

Cuptor de pâine cu corniţă de lemne, com. Suseni, sat Luieriu, jud. Mureş (Alina Ioana Ciobănel)

https://biblioteca-digitala.ro

încheiate în stâlpi. Cuptorul propriu zis din cărămidă. Costrucţia este înaltă, acoperită cu ţiglă şi are alături de cuptor un perete gol, un spaţiu sub care se adăpostesc lemnele, «corniţă» de lemne": Ms 11; „În ocol sau în tinda casei; şi azi": Sj 7; „Este în bucătăria de vară": Sb 3; „Pereţi de scândură": Sb 5; „Era pătrat, zidit din cărămidă. Se umplea cu pământ, de cam 2 m pe 2 m. Vatra se lucra din cărămidă cu nisip; se făcea o gaură rotundă cu cărămidă şi mortar din pământ ud. Se fîcea acoperiş cu căpriori şi se acoperea cu paie. Azi, cuptorul se face ca o bucătărie de vară, cu ziduri de cărămidă, acoperit cu ţiglă": Sb 7; „Sub şopru": Sb 12.

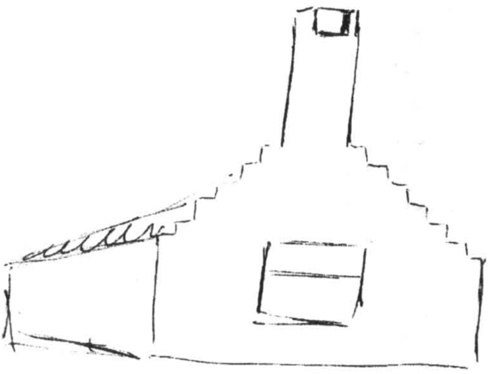
Cuptor de pâine, com. Breţcu, jud. Covasna (Alina Ioana Ciobănel)

Cămară pentru bucate, haine: Ab 21, Cj 7, Hd 17; „În faţa casei": Ab 1, Hd 7; „Pe o latură a casei": Ab 2, 6, Hd 7; *În trecut*: Cj 5 (pentru bucate), Hd 6, 7, Ms 16 (pentru bucate); „Înainte, în curte; azi, în case": Ab 7; „Pentru alimente". Ab 11; „Unii ţineau şi haine în găbănaş": Cj 3, 6 (rar; azi, nu); „Lângă casă": Cj 8; „Rar": Cj 10, Hg 8; „Cămara, din grădele, acoperită cu paie sau prăştilă. Se ţineau făina, butoaiele cu vinarţ, cânepa, lâna, hainele, cămăşi atârnate pe culme": Hd 13; „De 4 m pe 6-8 m; se ţineau: slănina, făina, găbănaşele; lucrată din zid, cărămidă la pereţi, piatră la fundaţie, acoperită cu paie, prăştilă, ţiglă": Hd 15; „În faţa sau în continuarea casei, sub acelaşi acoperiş, pentru haine": Ms 8; „Se făcea cu faţa la curte, între poartă şi şură; azi, încăpere a casei": Sb 8; *În trecut şi azi*: Hd 1, 2; „Pentru bucate": Ab 6, Hd 16; „Înainte, cămară; azi, îi spune găbănaş": Ab 11; „Pentru ţinut câte un ţol, brânză; nu, de vreo 10 ani, de 4 m pe 4 m, înalte de 2 m (peretele), acoperite cu paie": Ab 12; „În faţa casei": Ab 15; „În capătul dinspre curte al casei": Ab 20; „Mai rar azi, «grăjdoaie»": Cj 2; „Lângă casă, lateral": Cj 10, 15, Hd 3; „Înainte; azi, foarte rar, numai cei care au o căsuţă foarte mică": Cj 12; „Cămară de făină, bucate şi haine": Hd 4; „De haine": Hd 8; „Pentru cereale şi haine uzate, de cele mai multe ori sub acelaşi acoperiş cu cuptoriul (bucătăria de vară) într-o parte a casei": Hd 9; „Cămara de bucate, pe tălpi, cu pereţi de scânduri încheiaţi în şoşi": Ms 16; „«Grajd»": Sj 2 (azi doar pentru cereale), 9 (pentru bucate, haine); *Azi*: „Azi cămara se cheamă «găbâlnaş» şi nu se mai păstrează haine în ea. Putea avea o încăpere sau două, una pentru haine şi alta pentru alimente. Este aşezată în faţa casei sau în rând cu ea": Hd 11; „Cămara, de dată mai recentă, are o singură încăpere, lipită de locuinţă. Este construită din bârne, acoperită cu şindrilă, aşezată în continuarea casei. Se intră prin târnaţ": Hd 16; „Se cheamă găbănaş; înainte, nu": Ms 13; „Grăjduţul era magazie şi cămară": Sj 1; „Este o cameră aparte în casă". Sj 7; „Cămara dinapoi": Sb 7; „Grajd de bucate, într-o latură a şurii, simetric cu grajdul de vite": Sb 9.

Pivniţele (în curte): Ab 21, Ms 11, Sb 14 (înainte); „Termen local, «bordei»: Ab 4, 11 (sub cămară sau separat, din piatră necioplită, înainte); „Erau gropi simple în pământ; azi pivniţele se fac sub locuinţe": Ab 5, 7; „Sub casă, şi azi; azi se fac şi separat de casă". Ab 6;

https://biblioteca-digitala.ro

„Sub casă, mai rar, înainte; azi": Ab 13, 14, 20; „În curte, mai pe o parte, într-un loc fără apă": Ab 18 (bordei), 21; „Înainte, într-o coastă a casei (într-o parte); azi, nu": BN 5; „Mai târziu, şi sub casă": BN 9; „Bordei lângă casă, înainte; azi se fac pivniţe sub casă": Bv 4; „Sub casă (majoritatea), sub felderă, dar se mai face şi separat": Bv 11; „Pentru cartofi şi fructe, în spaţiul opus şurii, pe marginea gospodăriei; înainte": Bv 15; „Dacă este locuinţa în coastă": Cj 6; „Şi azi, în grădină, sub un dâmb": Cj 8, Sj 10 (în coastă); „Joase, înainte, în malul dealului; azi, cele mai multe, sub casă": Cj 10, Ms 10, Sj 6; „În coaste; dar şi înainte se făcea şi sub casă, acolo unde permitea terenul; azi, foarte rar separat de casă": Cj 12; „Aproape de casă; şi azi": Cj 13; „Se făceau doar sub cămară": Cj 18, Hd 1 (şi azi); „Chimniţă; azi, nu": Cv 8; „Foarte rar": Hg 1, Ms 1; „Înainte; azi, foarte rar": Hg 2, Sj 3 (azi, sub casă); „În răzor, risipite sub deal": Hg 8; „Azi, rar, în spatele curţii": Hd 7; „Sub cămara de haine": Hd 8; „Sub şură": Hd 13; „Sub cămară sau sub şură, înainte": Hd 15; „Înainte, alături de casă, în spatele ei; azi, numai sub casă": Ms 8; „Înainte, numai sub casă; azi se fac şi separat": Sj 7; „Înainte, sub grajdul de cereale; azi, sub casă": Sj 8; „Pimniţele: se săpau cam 2 m; se acoperea cu pământ. Se făceau şi aparte, şi sub felderă, casă; şi azi": Sb 3.

Cramele: „Înainte; azi, rar": Cj 8; „Cramele le făceau oamenii în hotar; şi azi se fac, dar de către IAS": Sb 3.

Uscătorii şi afumătorii pentru fructe: **Terminologie**: „Bujdei": Cj 1, 2, 6, 7, Sj 4 (înainte), 9; „Coşar": Ab 1, Sb 9; „Coşeri": Ab 9 (azi, rar), 19, Hd 1, 3 (înainte), 8, 11 (înainte), 17, Sb 6 (înainte), 11 (înainte); „Cuptor de copt prune": Sb 9, 10; „Lese": Ab 21; „Lozniţă, lojniţă": BN 6, Ab 18, Cj 9, Cv 7 (lojniţă; azi, nu), 8 (lojniţă; azi, rar), Hg 7, Ms 3, 8, 9 (înainte), 13 (loşniţă), 14 (înainte), 17 (înainte), Sb 3; „Slaniţă": Bv 3, 8, 9 (sloniţă), Cv 8 (azi, rar); „Şuşnic": Cj 5, 12 (sujnic), 16 (înainte), Sj 8 (sujnic); „Uscătorie": Cj 18, Sb 7.

Caracteristici, localizare: *În trecut*: Cj 7, Ms 9 (în grădină), Bv 4, Sb 9; „Coşer pentru uscat şi afumat mere. Temelia de piatră, zid de 0,70 m-0,80 m înălţime; încăpere de 1,20 m lăţime; acoperiş în două ape; leasă pentru pus fructele; o groapă în mijlocul construcţiei, ca un şanţ în care se aprindeau butuci şi putregaiuri care «să nu facă pară, ci fum mult». Peste ziduri, legătură de lemne": Ab 2; „Mai rar, înainte, în grădină": Ab 13, Sb 10, 11; „Unde este dâmb, în grădină, se făcea şanţ cu gratii (lese)": BN 6, 11; „Bujdeiul era o leasă peste o groapă, în grădină": Cj 1, Sj 9; „Slaniţa, din leşi (leasă), în grădină, înainte; azi se usucă în cuptorul de pâine": Cj 8; „Fructele se uscau în cuptor, după ce se scotea pâinea sau se făcea o groapă cu leasă în grădină, în care se afumau cu putregai de lemn; înainte": Hd 5; „Lojniţele, rare şi înainte": Ms 3; „Sujnicele erau mobile": Sj 8. *În trecut şi azi*: Ab 12, Sb 2 (de prune); „Coşar, aşezat mai departe de casă şi poiată": Ab 1; „Coşeri departe de casă, pe coastă": Hd 1, 3; „În grădină": Ab 12, Cj 16, Hg 2, 7, Ms 13, 17, Sb 3; „Pe lângă casă, mai spre găbănaş": Ab 16; „Lojniţă": Ab 18, Cj 9 (înainte, în fundul grădinii); „Coşeri, mai departe de colibă": Ab 19; „Lese, în grădină": Ab 21; „În grădină; azi, rar": BN 1; „La şarpanta acoperişului, pe gratii de nuiele, pentru uz familial ori în grădină": BN 3; „«Slaniţa», în grădină, în dosul şurii". Bv 8, 9; „Fructele se uscau în cuptorul de pită, după ce se scotea pâinea": Bv 16, Ms 4, Sj 7, 8; „Bujdeie, înainte, azi, nu; aveau un cuptor pentru foc, peste care erau 3-4 lese de nuiele de răchită; acoperişul era susţinut de 4 stâlpi; nu avea pereţi". Cj

https://biblioteca-digitala.ro

2; „Bujdeiul, din cărămidă şi pe deasupra, leasă de nuiele; era ca un cuptor, cu coş foarte lung, ca să nu se afume fructele": Cj 6; „Şuşnicul: o groapă cu leasă de nuiele, lipită cu pământ":.Cj 5; „Coşeriul, în grădină, în ogradă": Hd 11; „Sujnicul, leasă împletită, foarte rar azi": Cj 12; „Uscătorie între casă şi bucătăria de vară": Cj 18; „Departe de casă": Hd 17; „Lojniţa nu era construcţie, numai împletitură de nuiele": Ms 8; „Coşar, groapă cu leasă, pe care se coceau prunele; azi, foarte puţine": Sb 9.

Lemnărie: „Pentru păstratul lemnelor; şi azi": BN 2.

Atelierele meşteşugăreşti: „În faţa casei": Ab 3; „Lângă casă": Ab 8, Sb 3; „Separat de casă": Ab 12, Bv 1, 16, Cj 16; „Ca un şopru, separat de casă": Ab 16, Hd 16; „Şopru separat de casă, deschis, din cauza prafului [făcut] de pietrari". Ab 20; „Lângă grajd, şură; şi azi": BN 1; „Fierăria, la drum, şi azi; celelalte ateliere erau construite în funcţie de cerere, după cum avea loc [meşterul] în curte": BN 2; „În şură, în casa dinapoi, afară în curte": BN 3; „Legate de casă": BN 4, 15 (corp comun cu locuinţa); „Sau în incinta casei, sau la distanţă mică de casă, pe o latură; şi azi": BN 7, Cj 18; „Se lucra în casă; acum, o încăpere separată, lipită de casă": BN 11 (ori în şură), Ms 17; „În tindă": Bv 9; „În continuarea casei sau în şură": Bv 10; „În rând cu casa": Bv 12; „O cameră separat de casă, în spatele ei": Bv 14; „Fie în şură, fie în casă": Cj 3; „Lemnarii, în casă; fierarii aveau atelier separat, lângă casă": Cj 9; „Lipite de casă, mai în spate": Cv 3; „În şuroaică, lângă şură": Cv 6; „Puţine; azi, nu": Cv 8; „Lângă casă sau în interiorul casei; şi azi se mai fac": Cj 12 (sau într-o poiată), 13, Hd 5; „În pivniţă, sub casă; uneori, lângă cămară şi cuptori": Hd 9; „În cămară, la şură": Hd 13; „Fluierele se lucrau numai în casă": Ms 8; „Sub cerul liber; în şură, când plouă": Sj 1; „Lângă bucătărie sau în casă": Sj 7; „În fundul curţii": Sb 2, 4 (în spatele casei); „Pentru tâmplari, dulgheri, rar": Sb 5; „Sub şopron, în curte": Sb 8; „Doar fierarii aveau atelierul în construcţie separată": Sb 13.

Latrinele. Terminologie: „Budă": Ab 2, 4, 7 (înainte), 9 (înainte), 13, 20 (înainte), BN 1, 2 (înainte), 4-7, 10, 11, Bv 2, 15, Cj 2 (înainte), 3, 6, 7, 10 (înainte), 11 (înainte), 12, 13, 18, Hg 1, 4, 5, Hd 2, 4, 5, 7 (înainte), 12, 15, 16, Ms 3, 4, 7, 10 (înainte), 14-16, Sj 1 (înainte), 8, Sb 2-4, 6 (înainte), 7, 8 (înainte), 13, 14; „Closet, clozet: azi": Ab 5, 7, 9, 16, 19, BN 1, 2, 4, 7, 11, Bv 2, 3 (şi înainte), Cj 2, 11, 17, Cv 4 (înainte), Hd 5, 6, 15, Ms 8, Sj 1, 7, Sb 6, 7; „Latrină": Hd 4; „Privadă, privată": Ab 1-4, 6-8, 10, 16, 20 (înainte), 21, BN 2, 4, 10, 11 (înainte), Bv 1, 6, 9, 15, Cj 3, 5, 7, 9 (prevadă), 10 (azi), 11 (înainte), 13, 15, 17, Ms 2, 8, Sb 6 (înainte), 8 (înainte), 9, 13, 14; „Umblătoare": Sj 8, Sb 7 (azi); „Veceu, azi": Ab 2, 5, 20, BN 1, 4, 7, 10, 11, Bv 4, 13, Cj 7, 11, Cv 4, Hd 7, 9, 14, 15, Ms 4 (veţă), 9, 10, 12, 14, Sj 1 (azi), Sb 5, 8.

Apariţia: „La 1900 nu erau closete". Ab 5, 19, Hd 12-14; „Înainte nu prea existau": Ab 7, 8, Bv 9, Cj 3, Ms 9; „După I Război Mondial": Hd 15; „Bătrânii nu aveau": Ms 3; „Nu prea sunt": Ms 11; „Se fac de peste 20 de ani; înainte nu existau, se duceau pe gunoi": Sj 4.

Amplasarea: „În spatele şurii sau pe o latură; azi, la fel": Ab 13; „În fundul curţii, lângă grajd": Ab 14, Bv 13, Cj 7, Cv 8 (lângă şură), Hd 9, 12, Ms 4, Sj 1, 7 (lângă sin); „Înainte,

https://biblioteca-digitala.ro

în spatele şurii; azi, lângă groapa de gunoi": Bv 15, Sb 5; „Lângă gunoi sau într-un capăt al grajdului": Cj 10, Sb 4; „La intrarea în grădină; şi azi": BN 1; „În spatele grajdului, paralelipiped": BN 7, Ms 5 (sau lângă), Sj 4; „Aşezate mai dosit": BN 9, Bv 6, Ms 2; „În spatele şurii": Bv 4, Hg 4 (lângă şură sau coteţ); „În spatele grădinii": Hd 2, Sj 3; „În colţul casei; azi, mai departe de casă": Hd 4; „În ogradă": Hd 6; „În spatele casei sau al şurii, azi": Hd 14; „În grădină, lângă groapa de gunoi": Sb 14.

Forma: Paralelipiped: Ab 1, 5 (1 m pe 1 m), BN 6 (cu acoperiş într-o apă), Bv 13, Cj 2, 6, 10, Hd 9, 14, Ms 9, 17, Sb 3, 5; „Pătrat de cca 1 m pe 1 m": Ab 2, 4, 7, 20, BN 2, 4, Bv 2, Cj 13 (şi înălţate), Hd 4-6, 12, 15, Ms 4, 16, Sj 1, Sb 2, 4; „Câteva lemne pe o groapă; azi, paralelipiped": Ab 21; „Înainte, un hăizaş mic din draniţă, pe doi pari; azi, o cabină de lemn": BN 10; „O groapă şi nişte «tuleni de vejă» (coceni de porumb)": BN 11; „Patrulater de scândură sau de nuiele": Cj 12, Ms 8; „Îngrăditură de nuiele, acoperită cu paie": Hd 16; „Fără pereţi, scândură pe pociumbi (pari)": Ms 7; „Pereţi de scândură sau tulpini de porumb, acoperiş de paie; şi azi": Sj 8; „Înainte era un scaun acoperit cu trestie; azi, paralelipiped": Sb 7.

MATERIALE ŞI TEHNICI DE CONSTRUCŢIE

Construcţii aşezate pe: *În trecut:* „Pe stâlpi": Ab 1, 2, (boci), 11, Cv 3 (porumbarele), Hd 15 (cotărcile), Ms 9 (şoşi de stejar), 15 (şoşi), Sb 7; „Înainte se puneau bârnele pe pământ": BN 6; „Stâlpi sau şoşi la coş (pătul)": Hg 7; „Lemne în pământ, tip bordei, la construcţiile cu pereţi din «năglag»": Ms 16; „Stâlpi la construcţiile de văioage şi pământ bătut": Sj 8; *În trecut şi azi:* „Cu stâlpi de lemn crestaţi la «cotarcă» ca să nu se suie şoarecii şi să poată circula pisicile": Ab 2; „Pe furci sau pe tălpi": Ms 6, 10; „La porumbar, stâlp de piatră de 0, 80-1 m": Cv 8; „Pe stâlpi de lemn, piatră, coşerele, la 1 m": Ab 12, 16 (tălpi pe stâlpi), Ms 5 (pari), Sb 1 (la 2 m), 8, 10, 11; „Cu picioare de piatră": Hd 6 (cotarca), 10 (cotarca), 13 (cotarga, de jumătate de metru înălţime), 17 (cotarca).

TALPA

În trecut: BN 8, Cj 1, 7, Cv 3, Hd 2, 15, Ms 1; „Se puneau pe «butuci», «şoşi», rădăcini, peste care se aşeza «talpa» casei": Ab 7; „Bolovani la colţuri, înainte; pe ei, tălpi": BN 1, 2, 3 (găbănaş şi coştei), 11, Hg 6, Hd 4, 6 (cocina, cotarca), 12, 13 (la şură, poiată); Cj 9, Ms 12, 16 («temeie»), 17, Sj 2, 6, Sb 1 (şurile), 7; „Pietre la colţuri, bolovani mari în dreptul şoşilor": BN 9, Bv 15 (şurile); „Cu pietroaie la colţuri, poiata, bucătăria de vară": Cj 3; „Pietre la colţuri şi la mijloc, peste care se punea o talpă groasă de gorun": Hd 9; „Talpă de stejar": Hg 7; „Tălpi de stejar în care se prindeau furcoaiele. Se băga lemnul cu butucul în pământ": Ms 13; „Trunchiuri în patru muchii, ce formau tălpile care sunt sprijinite pe un rând de piatră de râu": Sj 8. *În trecut şi azi*: Sj 9; „Cu «boci» (stâlpi) în pământ, tălpi de lemn; rar, pietre în strat cam de 0, 40-0, 50 m": Ab 1; „Două lemne rotunde, cotarca": Hd 14,.Ab 12, 13 (mai rar, azi), 15 (şi azi, piatră continuă), BN 7 (pe care se pun tălpi de stejar), Sb 5, 9, 12 (piatră continuă); „Pietre la colţuri şi la mijloc, peste care se punea talpa de stejar. Azi, zid de

https://biblioteca-digitala.ro

piatră şi ciment, 0, 50 m în pământ, 0, 50 m în afară": Ab 2, 5; „Piatră necioplită, slabă, «mial», la colţuri sau, mai rar, continuă; azi, mai puţin": Ab 6; „Pe piatră se pun tălpi": Ab 10 (de gorun), Hd 7 («tălpoi»), 10; „Cu pietroaie la colţuri, înainte; temelie de piatră continuă, azi, la toate construcţiile": Ab 11, 16 (piatră şi ciment, azi, cam de 0, 60-0, 70 m, de vreo 15 ani), Cv 7, Hg 2 (şi beton, azi); „Cu pietroaie la colţuri; diferea pentru că trebuia să îndrepte locul. Din diferenţa de teren rezultă pivniţa construită sub colibă": Ab 19; „Piatră de 0, 25-0, 30 m, necioplită; pe ea se puneau grinzile, şi azi, majoritatea; sau pietroaie la colţuri, azi, mai rar": Ab 21; „Cu pietroaie la colţuri": Ab 1, 2, 6, BN 4 (şi azi la: şură, puic, coteţ, coştei), Hg 3, 5, Hd 1, 11 (cotarca, şi azi), 14 (stâna, cocina; şi azi), 16, Ms 2, 5; „2-3 pietre la colţuri, înainte; fundaţie de piatră, de 0, 40 m, azi": BN 10; „Cu pietroaie la colţuri, şurile": Bv 1, Cj 4 (şi azi); „Piatră la colţuri, una sau două; se cheamă picioare; azi, şi beton": Cj 5; „Cu pietroaie la colţuri, şurile; temelie de piatră continuă de 0, 50-0, 70 m adâncime şi 50 cm înălţime": Bv 10; „Înainte, pietroaie la colţuri; de vreo 40 de ani, fundaţie: 0, 60-0, 70 m în jos, 0, 50-0, 60 m în sus": Bv 12, Ms 3 (piatră cu ciment); „Pietroaie pentru colţuri şi lemne pe tălpi, înainte; temelie de piatră sau de beton, azi": Cj 6, Hd 17 (necioplită); „Pietroaie la colţuri, şi azi; temelie de piatră continuă, numai azi": Cj 8, 15, Ms 11; „Pietroaie cioplite la colţuri, cu tălpi peste ele": Cj 10; „Cu pietroaie la colţuri ori cu temelie de piatră continuă, şi înainte şi azi, ambele tipuri": Cj 11; „Pietroaie la colţuri şi la mijlocul tălpilor; şi azi se construieşte la fel; foarte rar, când este construcţia pe coastă şi trebuie înălţată, se toarnă beton": Cj 12; „Piatră la colţuri, înainte; temelie continuă de piatră şi azi": Cv 1; „Pietroaie la colţuri, înainte; piatră continuă, de prin 1930: 0, 40 m în pământ, 0, 50 m în afară": Cv 2; „Porumbarele, şi pe pietroaie la colţuri; de vreo 50 de ani se face temelie de piatră continuă la anexe şi mai recent, de ciment": Cv 3; „Pietroaie la colţuri, şi azi; piatră continuă, şi azi; azi se face şi de beton": Cv 5, Sj 7; „Pietroaie la colţuri, cu piatră între ei, înainte; piatră continuă, de după 1950; şanţ de 0, 50-0, 80 m, înălţime de 0, 50-0, 80 m la toate anexele": Cv 6; „Se puneau 6 pietroaie la 6 cheutori şi piatră continuă, după 1935-40, de cam 0, 30 m înălţime": Hg 1; „Pietre la colţuri; după terminarea construcţiei spaţiul rămas se umplea cu pietre; azi, temelie de piatră continuă": Hg 4; „Pietre necioplite la colţuri, înainte; stâlpi sau pilaştri sau temelie de piatră continuă": Hg 7; „Tălpi, «tălponie», ridicate pe brâu de piatră care are între 0, 20 şi 0, 80 m": Hd 5; „Pietroaie la colţuri şi pe mijloc, ca să nu se flambeze talpa; talpa din buştean fasonat; la grajd, coteţe; azi fundaţiile se mai fac şi din beton şi cărămidă": Ms 4; „Fie cu pietroaie la colţuri, pe tălpi, fie cu temelie de piatră cioplită, continuă, care poate avea până la un metru înălţime, în funcţie de teren; liantul era «moalter», pământ simplu sau amestecat cu balegă; azi piatra este uneori înlocuită de ciment": Sj 4; „Piatră la colţuri şi/sau temelie de piatră continuă, de 1 m": Sb 2; „Tălpi pe pietroaie la colţuri, înainte; temelie de piatră continuă, azi": Sb 3; „Piatră de râu; construcţiile mici din lemn se ridicau pe 4 pietroaie, apoi se umplea cu zidărie din piatră până la talpă": Sb 14.

TEMELIA

În trecut: „Fundaţie de piatră": BN 9, Bv 3 (necioplită), Ms 8 (de munte sau de râu), 15; „Piatră de râu cu lut, înaltă de cca 0, 40 m": Bv 6; „De 0, 20-0, 30 m până la 1 m": Bv 7; „Piatră cu var, de 0, 30-0, 40 m înălţime": Bv 9, Sj 10; „Zid de 0, 30-0, 50 m": Sj 5; „Bolovani de piatră cu var, cu pământ; temelie de 0, 50-0, 60 m numai la «oala» (partea de

https://biblioteca-digitala.ro

jos) a grajdului": Bv 11; „Zid de piatră de 0, 60-0, 80 m, cu var": Bv 16; „Fundaţie de 0, 40-0, 50 m până la un metru, de tuf vulcanic": BN 3; „Piatră necioplită, scoasă din «băişag», dar pe la 1900 se scotea de prin văi unde era adusă de viiturile de apă": Sj 1; „Şurile, rar, cu pietroaie la colţuri; temelie de piatră continuă 1 m în pământ, 1-1, 5 m deasupra": Sb 8; „Piatră de munte": Sb 13. *În trecut şi azi:* „Piatră, înainte; piatră şi beton, azi": Ab 3, Bv 2, Sj 3 (azi, de 25-30 cm); „Fundaţie de piatră continuă, de cca. un metru înălţime": Ab 3, 5 (la şuri, stogării, şi azi), Sb 11 (la şură, necioplită); „Se sapă şanţ de cca. 0, 50 m. Pentru fiecare stâlp al construcţiei se punea pe pământ o piatră mare pe care se aşeza stâlpul. Între pietre se zidea cărămidă": Ab 4; „Din piatră continuă, de 0, 50 m înălţime": Ab 8, 9 (grajdul, coteţul); „Cu pietroaie la colţuri, completat cu piatră fără legătură de ciment. Are 0, 50 m adâncime şi peste 0, 40 m la suprafaţă": Ab 12, Cj 16 (50 cm la suprafaţă); „Temelie de piatră continuă, de 0, 30-0, 50 m; azi, mai rar": Ab 13, 14 (şi azi, piatră cioplită), Cj 17; „Temelie de piatră continuă": Ab 18, BN 2, 11, Bv 4 (necioplită), 13, Cj 8, Cv 8, Hd 3 (necioplită, înainte), 10 (necioplită), 11 (necioplită), 14 (necioplită, la şură, grajd); „Zid de piatră spartă (brută) de pe vale, adusă de apă, de cca. 0, 50 m până la 1 m; azi, şi cu beton": Ab 20; „Temelie de piatră de 15 cm, lipită cu lut sau mortar, şi azi la: şură, poiată, găbănaş, coştei, cotreţ": BN 4; „Temelie de 0, 20-0, 30 m înainte, 50-60 cm azi": BN 5; „La grajd, dintotdeauna de piatră; dar şi beton, azi": Bv 1; „Piatră cioplită, de 0, 20-0, 30 m înălţime temelia, cu liant de pământ înmuiat; şi azi, alături de ciment". Cj 1; „Piatră nefasonată, de pe văi, adusă de ape sau de pe Bobâlna; temelie de cca 0, 50 m înălţime sau mai mult, cu mortar de pământ, «moltăr», la grajd, poiată, şură, coteţe": Cj 2; „De prin 1945, înaltă de de 0, 50-1 m, lipite cu «năglaj» - pământ cu paie şi apă": Cj 3; „Temelie de piatră de 0, 10-0, 20 m, în funcţie de înălţimea bolovanilor, care se puneau unul lângă altul, la grajd şi la găbănaş; la coteţ, numai pietroaie; la şopru şi sin, fără temelie": Cj 13; „Piatră continuă, 0, 30 m deasupra solului; azi, ciment, temelie înaltă 0, 50 m": Cj 18; „Fundaţie de piatră continuă, 0, 20-0, 25 m în pământ şi 0, 25-0, 30 m afară, înainte; azi, la fel; şi de beton": Cv 4; „Fundaţie continuă, de piatră necioplită înainte, cioplită azi, de 0, 20-0, 25 m înălţime": Hg 8; „Zidărie din piatră uscată, de 0, 20-0, 30 cm, foarte rar necioplită, înainte; de piatră cu ceamur, beton, azi": Hd 4; „Temelie de piatră continuă, şi cioplită, şi necioplită la grajduri, bucătărie de vară, şură, colnă, cocină, cotarcă": Hd 6; „Temelie de piatră continuă, de 0, 30-0, 40 m": Hd 8; „După ce se fixau pietroaiele la colţuri, se înălţa clădirea. Apoi se zidea temelia între pietroaiele de la colţuri": Hd 2; „Între 0, 50 m-1 m, în funcţie de teren": Ms 7; „De piatră continuă, de 0, 60-0, 70 m, la grajd, coteţe, corliţ": Ms 14; „Temelie de piatră de râu continuă, de 30 cm, fără liant, înainte; cu liant, azi": Sb 4; „Temelie de piatră de 0,50 m-1 m, după teren": Sb 6; „Temelie de piatră de 0, 50 cm": Sb 7; „Piatră, 80 cm în pământ pentru toate construcţiile, cu excepţia coşerului": Sb 10; *Azi*: „Temelie de piatră continuă": Cv 4, 7, Ms 9, 12, 13; „Din 1950, de piatră": BN 6; „Cu fundaţie": BN 1, Ms 2; „Temelie de piatră de 0, 50 m-0, 60 m, azi": Hd 12; „Pietre legate cu ciment": Bv 15; „Piatră, ciment": Ms 17, Sj 8; „Fundaţie continuă, de piatră de carieră, cioplită în forme paralelipipedice": Sj 1; „Temelie înaltă de 0, 40-0, 50 m": Sj 2.

Din pământ. *Bătut*: „Ceamur de pământ, rar, înainte; mai mult, azi": Ab 6.

Cărămidă: *În trecut:* Sb 1. *În trecut şi azi*: Ab 18; „Între pietre": Ab 4.

https://biblioteca-digitala.ro

Ciment, beton. *Azi*: Ab 2-4, 6, 7, 13, 20, BN 2, 3, 6, 7, 9, Bv 1, 3, 6-9, 11, 15, 16, Cj 1, 5, 9, Hg 6, Hd 4, 9, 13, 15, Ms 1, 15, 17, Sj 1, 5-7, Sb 1, 8, 9, 13.

Adâncimea şi/sau înălţimea temeliei: „Şi azi, cea de piatră sau de piatră şi ciment, de 0, 40-0, 60 m, în funcţie de teren": Ab 2; „Cca. un metru": Ab 3, Bv 6 (azi, cea de ciment); „Cam 0, 50 m adâncime". Ab 4; „De 0, 20-0,30 m": Hd 4; „Temelie de jumătate de metru în pământ şi jumătate, afară; azi, mai mare": Hd 13; „De 0, 60 m-1 m, azi, la cea de beton": Sj 10; „La ambele, de cărămidă şi de beton, 0, 70 m în pământ şi 0, 50-0, 70 m la suprafaţă": Sb 1; „De 0, 30-0, 40 m, în funcţie de panta terenului": Sb 13; „Piatră de râu, 0, 60 m în pământ şi 0, 30 m la suprafaţă": Sb 14.

Spaţiu sub amenajări, construcţii: „Subcotarcă, înainte": Hd 6.

PEREŢII

Mod de construcţie, materiale şi tehnici

Lemn. Nuiele împletite. Nelipite: „Cotarca": Ab 3, 7; „Coşerele": Ab 12, 16 (de alun; şi coşuri); „Coşteiul": BN 3, 9, Cj 4 (azi, rar), 8; *În trecut*: Cv 1, Ms 6; „Puiagul": Hd 13; „Coşul de porumb": Cv 2, Hg 7; „Staurul": Hd 5; „În tălpoi se fixau pari verticali între care se împleteau nuielele": Hd 7; „La cotarcă, nelipite": Hd 15; „La coş, hambar": Ms 16; *În trecut şi azi*: „La coş (coşar)": Ms 5, Sb 3; „La coşoi, coşar şi corliţă": Ms 9; „La curtea de oi din hotar": Sb 12. **Lipite**: *În trecut*: Hd 10 (la cotarcă), 13 (la cotargă, şură), 15 (la grajd, şură), 16, Ms 2, 6 (la găbănaş, coştei), 8, 17 (la coşeri), Cv 5 (la coşurile de porumb), Hg 7 (la coteţe şi coş), Sj 1, 2 (la câteva găinate), 4 (la coşurile de cereale), 10 (la şură, poiată, grajd), Sb 1, 8; „La cuptoare-bucătării de vară, în curte": Hd 6; „Nuiele împletite care se «bulgăreau», zise «grădele»": Ab 4, 5 (rar), 6 (se «buşeau», grădele cu «bruşi»), 7, 11; „La poiată, grajd şi şopru": Ab 13, Hd 12; „La grajduri": Ab 16, Cj 16; „La poieţi": Ab 18, Ms 15; „Grădele, la grajd": BN 2, Cj 1 (poiată, termen local); „La multe anexe, în afara coşteiului". BN 3; „La cătreţ": BN 4, Sj 9; „Cortul, la oi": BN 11; „La poiată, coteţe, şură": Cj 2; „De carpen, salcă, alun, gorun, la coşteie, la cei mai săraci; până prin 1920": Cj 3; „La poiată, cotreţ, bucătăria de vară": Cj 4; „Stânele, pereţii din nuiele lipite şi se acopereau cu paie; pereţi din nuiele lipite şi la grajduri, colibe": Cj 7; „La coşniţe de ţinut bucate, cătreţe pentru găini, poiată, ocolul pentru oi": Cj 8; „Se puneau 3-4 bâme orizontale şi nuielele se împleteau vertical, printre ele sau se înfigeau în pământ stâlpi de lemn şi se făcea îngrăditură orizontală; se lipea cu pământ; la şopru sau la colniţa pentru oi": Cj 9; „Cu foarte mult timp în urmă se făceau pereţi din nuiele împletite": Cj 12; „Şi gard de pământ, la poiată, ocol": Cj 15; „Nuiele lipite, la coştei": Cj 17; „La coşerele de porumb, coteţele de găini": Cj 18; „La grajd, coteţe": Cv 1, Ms 14, Sj 3; „Nuiele bulgărite": Ms 1; „Grădele, nuiele de carpen, împletite pe vertical printre stinghii aşezate orizontal, lipite cu tină – lut, la grajd, coteţe; azi, cărămidă": Ms 4; „Nuiele îngrădite pe furcoaie şi pământ galben bătut, la şură, poiată, conie": Ms 13; „Doar la şura de animale din moşia satului": Sj 6; „Se numeau «potice» sau îngrădele": Sj 8; „Nuiele îngrădite, lipite cu pământ amestecat cu balegă de vacă": Sb 7; *În trecut şi azi*: Ms 5, 10

https://biblioteca-digitala.ro

(coşul); „Nuiele îngrădite, pământ bulgărit, amestecat cu pleavă şi balegă, paie": Sb 3.

Lănteţi: „Leaţuri, la coşteie; azi nu se mai fac": BN 9; „Se fac şi azi": Cv 4.

Scândură: Sb 7; *În trecut*: „Înainte, scândură şi lodbe (crăpături de stejar)": BN 2; „Şura": BN 3, Sb 1; „La găbănaş, grajd, scânduri groase, «poştă»; azi nu se mai fac": BN 9; „Cocina se făcea din table de stejar, scânduri groase": Hd 7; „Scânduri bătute pe furcoaie": Ms 13; „La şuri": Sb 8. *În trecut şi azi*: Bv 10 (la şuri), 14 (la unele şuri), Ms 5 (poiată, găbănaş), 6 (şură, grajd, coteţe), Ms 16, Sb 10 (şură, coteţe); „La unele coteţe de păsări": Ab 12; „La coteţe": Ab 20, Ms 10 (de porci), Sb 10; „Şura": Ms 1 (şi azi; rar), Sb 10; „La grajduri, coteţe, găbănaşe, scânduri, leaţuri": Cj 3; „Scândură la găbănaş, coteţ, cotreţ, grajd": Cj 13; „La găbănaş": Cj 17; „La şură, bucătării de vară, grăjdiuţ": Cv 2; „Înainte; azi, şi de cărămidă": Cv 4; „Din spărturi de lemne, scândură, la şuri": Cv 5; „Mai târziu, prin comparaţie cu bârnele": Cv 6; „Şi azi, la magazie": Cv 8; „Scândură dublă, leaţuri": Ms 11; „Spintecături de scânduri, la corliţ": Ms 14; „De prin 1920, la şuri": Bv 1, 8; „De laţi, coşerul; de scândură, coteţele": Sb 2; „La şopru, şură, coteţ de porci, cuptor": Sb 5; „La şuri, şopuri, coteţe; laţi pentru coşare": Sb 11. *Azi*: Ab 7, Cj 2; „Au început [acum] să se construiască grăjduţurile, «magazinele» - magaziile": Bv 12; „Azi, la magazie, porumbar (şipci)": Cv 8; „La şură şi la «părţătoare»": Ms 12; „Scânduri groase la grajd; scânduri şi cărămidă la şură; scândură la cătreţul de găini": Sj 9.

Dulapi. *În trecut*: „Înainte, dulapi de scândură, încheiaţi în şoşi; azi, scândură (dulapi) şi cărămidă": Ms 3. *În trecut şi azi*: Ms 10; „«Poştă», blăni groase de 10 cm şi late de 30-35 cm, de brad şi fag, trase la joagărul de apă; la şuri, grajduri, coteţe": Ms 8; „Lemne cioplite pe două feţe la grajd, coteţe": Ms 14; „Scânduri groase, tăiate, de brad, la fânar, poiată, după 1920": Ms 15.

Bârne: *În trecut*: Sb 7; „Bârne la grajd, şopru, stogar, cocină, poiata de oi; buşteni

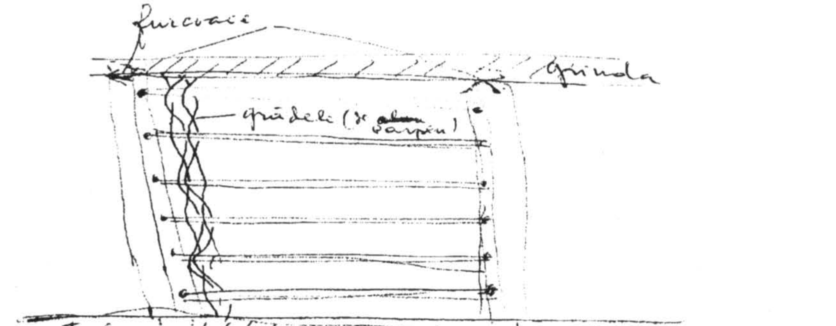

Perete de grădele, com. Bolintineni jud. Mures (Gh. Aldea)

https://biblioteca-digitala.ro

rotunzi, nefasonați, de fag, gorun": Ab 2, 5; „Toate anexele, în afară de grajd și șură": BN 3; „De brad, la grajd, găbănaș, coteț de porci": BN 4; „Bârne de stejar sau brad, cioplite, până pe la 1950, la toate construcțiile": BN 6; „De fag, cioplite": BN 7, Bv 4, 9; „Până prin 1920, de fag, stejar": Bv 1; „La șură, grajd, grăjduț, coteț de porci, bârne de fag, brad": Bv 3; „De molid, cioplite": Bv 6; „De brad, cioplite, la șură, grajd; majoritatea": Bv 11, Sb 9; „Cioplite": Bv 14; „Bârne de brad cioplite, lipite sau nu": Bv 15, Ms 2, 5 (rar); „Bârne de brad lipite cu lut călcat, amestecat cu balegă. Rămâneau aparente doar colțurile cu cheotorile": Bv 16; „Bârne cioplite, lipite în interior, de brad, plop, cer, gorun, încheiate în șoși": Cj 1; „La șură, poiată, cotețe; cioplite, tip blăni de cca 0, 10 m, «lobe», de gorun, plop, orice avea omul": Cj 2; „La cotețe de porc, găbănașe, bârne de stejar cioplite": Cj 4; „Cioplite și necioplite, de molid; la cele bătrânești se punea mușchi între bârne": Cj 5; „Bârne necioplite, de fag, stejar": Cj 6; „Bârne de gorun, la coteț, cămară": Cj 8; „La șură, grajd, bârne necioplite de plop, stejar": Cj 9; „De brad, cioplite, la cotețul porcilor, cămară": Cj 15; „La toate anexele, bârne cioplite de brad, plop": Cj 16; „Bârne, cioplite la șură, grajd, necioplite la cotețul porcului": Cj 18; „De stejar, și cioplite și necioplite": Cv 1 (aparente în interior), Sj 5; „Bârne de fag, carpen, necioplite, cioplite. Cioplirea și așezarea bârnelor se chema «copșalao»": Hg 7; „Bârne de fag necioplite, cioplite, înainte": Hd 9; „Înainte, de brad, și necioplite și cioplite": Hd 10, 11, Sb 13; „Bârne de brad, mesteacăn, plop, numai la cotarcă, colibele din moșie, colnițe; în rest, apar numai în satele vecine": Hd 15; „Bârne de stejar, fag, plop, cioplite și necioplite": Hd 17; „De fag, brad, cioplite, lipite la grajd în interior, ca să nu bată vântul": Ms 12; „Bârne puțin cioplite, de fag, brad, la poiată": Ms 16; „De stejar, necioplite": Sj 1; „Bârne cioplite de stejar, gorun, cer, pentru pereți; furcile pereților din gorun, la toate anexele": Sj 4; „De gorun, arin, cioplite": Sj 6; „Bârne de gorun și fag, necioplite; de prin 1920, cioplite": Sj 8; „De gorun, cer, necioplite sau crăpate în două și puțin cioplite; grajdul, șura, cotețul de porci": Sj 9; „Necioplite, de fag, carpen, la poiată; cioplite, la șură": Sj 10; „La cele mai multe construcții vechi, casă, grajd, șură, ferdelă, cotețe; bârne de stejar, brad": Sb 8; „Necioplite de brad, plop, stejar, fag la șură, cotețe, grajd": Sb 10; „Cioplite, de fag și brad": Sb 14. *În trecut și azi*: „Necioplite și cioplite, înainte; cioplite, azi": Ab 12, BN 5 (la toate construcțiile), 11 (la toate), Cv 8 (de brad), Hg 1, 5 (la poiată, șură), Ms 14, Sj 3 (azi, mai rar); „Grinzi de brad, «sâhlă» (molid), necioplite, la grajd": Ab 1; „Cioplite": Ab 8 (de fag), Cv 4; „Necioplite, înainte; cioplite, azi; de mesteacăn, gorun, fag, brad; azi, și cărămidă": Ab 9; „De brad, cioplite": Ab 10, Cv 7 (și molid), Hg 3, Sb 4; „Șură, poiată, de brad și azi; necioplite, înainte, cioplite, și înainte, și azi": Ab 12, 13, 14 (grajd, șură, șopron); „Toate construcțiile anexe, din bârne de brad, fag; între ele se băgau mușchi; sunt lipite cu lut galben": Ab 15; „Blană, bârne, de gorun, carpen, plop la corle, cotețe de porci": Ab 16; „Bârne necioplite, din brad": Ab 19, Ms 11; „Din grinzi de fag, brad, gorun, cioplite în patru fețe (sau tăiate la joagăr) la grajd, șură, cocină; și azi, mai rar, când se mai face câte o anexă": Ab 20; „Pereții vechi, din grinzi de fag, brad, necioplite și se băga mușchi printre ele; mai nou, grinzi cioplite sau scânduri orizontale bătute între grinzile de susținere; la toate construcțiile": Ab 21; „Bârne necioplite (înainte) și cioplite (azi), de brad, molid": BN 1, Hg 2 (brad), 6, 8; „Bârne de stejar, acățar (salcâm), cioplite, aparente și afară și pe dinăuntru, la șură; și azi, mai rar": BN 9; „Bârne rotunde, de molid, brad, înainte; cioplite, azi": BN 10, 11 (de fag), Hd 6 (și de stejar, la grajd, șură, cuptori-bucătărie, colnă, cotarcă, cocină); „Bârne cioplite de brad, înainte; ciment și var, azi": Bv 2; „Azi, de brad, molid; de vreo 15 ani, peste

https://biblioteca-digitala.ro

bârne se pune draniță vopsită, cioplită cu cuțitoaia, ca să nu bată ploaia și de frumusețe; se pune la pereții caselor, la șură, la grajd": Bv 7; „Bârne de brad, fag": Bv 8; „La toate construcțiile, înainte; azi, mai rar; lemnul nu se tăia niciodată cu sevă, se tăia iarna. Arin, fag, brad; se crestau bârnele cu toporul, se bătea pământ; de vreo 30 de ani se bat șipci": Bv 12; „Bârne cioplite de stejar, fag, brad, scânduri (la funduri): Bv 13; „Azi, mai rar; la poieți, cotețe, la care era mai înstărit; bârne de brad": Cj 3; „Poiata, cămările, cotețele, se mai fac și azi (alături de cărămidă, deși e mai costisitor de lemn) de bârne de brad": Cj 10; „Bârne de brad, necioplite înainte, cioplite azi, la toate construcțiile": Cj 11, 12; „La sin, șopron": Cj 13; „La grajd, cioplite": Cj 17; „Azi, mai rar se fac din bârne. Erau și sunt de brad, fag, mesteacăn, necioplite, înainte, cioplite, azi": Cv 2; „Bârne de fag, stejar, molid; înainte, necioplite; după 1920, cioplite, bătute cu șipci și lipite cu pământ": Cv 3; „Uneori, din bârne necioplite de fag, stejar, plop, arin": Cv 5; „Bârne la toate anexele; azi se pun mai rar; sunt de brad, mesteacăn, fag, cioplite": Cv 6; „Bârne de brad necioplite, înainte, cioplite, azi; se folosesc la toate construcțiile, deși azi sunt mai rare, fiind înlocuite de cărămidă": Hg 4, 5; „Necioplite, înainte, cioplite, azi. Bârnele sunt de gorun. Prima bârnă se numea «subtoaie». Ultimele bârne se numesc «legău» și «cusurău». Între legău și cusurău se prindeau grinzile tavanului. Pe sub grinzile tavanului se punea o grindă groasă numită «meșter-grindă»": Hd 1; „Bârne cioplite de fag, mesteacăn, plop, brad la șuri, cotețe, cocini, cuptori (bucătărie)": Hd 2; „Bârne necioplite, înainte, cioplite, azi; de gorun, fag, plop; peste temelie se pune grinda numită «suptoaie», peste care se așează «grinzile», lodbele. Ultima grindă se numește «cunună» și pe ea se așează coarnele": Hd 3; „Bârne de brad, fag, frasin, anin, necioplite sau cioplite": Hd 4; „La cămară, șură, bârne de brad, plop, tei": Hd 7; „Bârne de gorun; necioplite, înainte, cioplite, azi, «lodbe»": Hd 8; „Bârne de fag, la grajd, șopru, cotețe, cioplite; înainte; azi, la fel dar și cărămidă": Hd 12; „Bârne cioplite de mesteacăn, fag, stejar, la cei mai bogați": Hd 13; „Doar stâna se construiește și azi din bârne de brad, acoperită cu prăștilă de brad": Hd 14; „Bârne de fag, gorun, necioplite, înainte, cioplite, azi; la grajd, șură": Hd 16; „De brad, cioplite, la grajd, șură": Ms 6; „Bârne necioplite (rar), cioplite, de stejar, fag; azi, mai rar": Ms 7, Sj 7 (cioplite); „La șură, grajd, de fag, brad, necioplite, înainte și cioplite, azi": Ms 9; „Bârne cioplite, de brad, fag, la corliță, șură, grajd": Ms 17; „De fag, stejar; cioplite": Sj 2; „Bârne cioplite de brad, la colibe, șură, coteț": Sb 5; „Bârne de brad necioplite înainte, cioplite azi, la grajd, șură, cotețe, căsuță": Sb 6; „De brad, cioplite și necioplite, la toate construcțiile din hotar; în sat, șura și cotețul înainte": Sb 12.

Bârne aparente. ***În exterior, lipite în interior***: Ab 5 (înainte), 14 (azi), 15, 16, 19, 20 (și azi), BN 3 (la grajd), Cj 6, 18, Hg 5, 6 (cu lut), Hd 4, 5, 15, Ms 6 (și azi), 10-12, 16; „Cu lut și pleavă; înainte": Cj 9; „La grajd. În interior erau lipite cu balega amestecată cu paie; azi, lipite și în exterior": Hg 3; „Grindușele de la șopru, colniță; și azi nelipite; la celelalte construcții erau rar lipite în exterior înainte": Hd 5; „Unii, numai în interior": Hd 13; „Puteau fi aparente în exterior și lipite în interior, dar nu era o regulă": Ms 8; „Putrezeau mai greu; azi, mai rar": Sb 6; „Cercuite cu nuiele de alun și lipite cu lut": Sb 13; ***În interior, lipite în exterior***: BN 11 (și azi), Bv 3, 4 (înainte), Cv 7; „Numai cocina porcului era lipită pe dinafară": Ab 2; „Ori băteau șipci, pe care «țipau» bulgări, se văruia": Ab 16; „Cu balegă de vacă": Ms 16; „«Puricate» în exterior": Ms 17; ***În interior și exterior***: Ab 1, 2, 13 (la aria șurii și la magazie), 14, 15, BN 4 (înainte), 7 (înainte), Bv 2 (la felderă), Cj 10, 15, 16, Hg 2, 3 (la șură; azi, lipite), 4, 8

https://biblioteca-digitala.ro

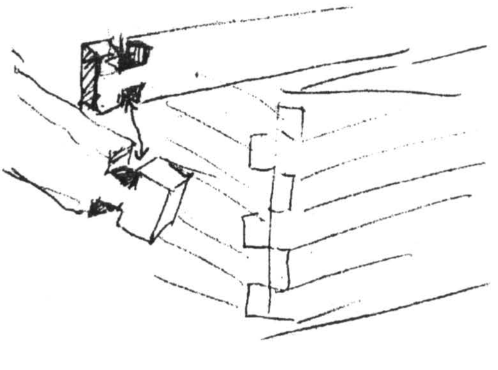

Pereți de bârne în cheutori, com. Zlatna, sat Valea Morilor, jud. Alba (Gh. Aldea)

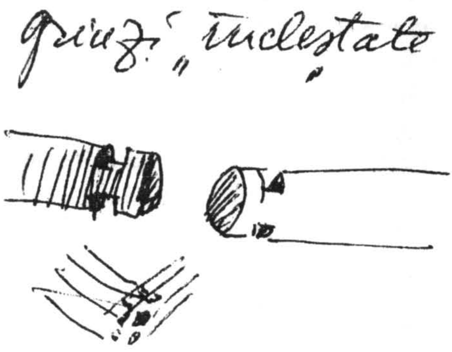

Grinzi încleştate, com. Ceru Băcăinți, jud. Alba (Gh. Aldea)

(la şură, şi azi), Hd 3 (înainte), 6, 10 (înainte), 11 (înainte), 14 (la şură, grajd, înainte), Ms 9, 14, Sj 2 (înainte), Sb 5, 12 (înainte); „Muşchi printre bârne; şi azi": Ab 15; „Câteodată rămâneau aparente; alteori se înfundau cu pământ sau cu muşchi": Ab 21; „Uneori": Bv 8; „La grajd": Bv 11; „Între bârne se îndesa muşchi sau se lipea cu balegă; şi azi": Cj 11; „Între bârne, pământ cu balegă; şi azi, aparente": Cj 12, Hd 8, 9; „Grajdul şi poiata se lipeau pe la crăpături cu balegă": Hd 17; „Se îngrădeau, câteodată": Sj 4. **Lipite:** ***În interior şi exterior***: Ab 12 (cu excepția coşerelor), 13 (la poiată), BN 5, Bv 1, 2 (la grajduri), 4, 6, 7, 12-16, Cv 2, 3, 5, Hg 7, 8 (grajdul), Hd 1, 5, 7, Sj 1, 2 (azi), 4 (câteodată), 5-7, 9, 10, Sb 4, 10; „Lipite cu balegă; şi azi": Ab 8; „Cu pământ în afară, între bârne, cu «văcălaş» în interior şi apoi văruit, mai ales în albastru": Ab 10; „Cu balegă pe dinafară şi în interior": Ab 19, Hd 2; „Cu balegă, şi azi; cu cheotori aparente": BN 1; „Bârnele sunt puricate cu «puricături» (lețuri) şi «unse» cu lut şi în interior, şi în exterior şi văruite; între bârne se punea balegă": BN 10; „Cele mai multe, cu lați şi tencuială de pământ": Bv 8; „Se înfigeau pene din lemn şi se lipeau cu lut amestecat cu balegă şi paie tocate mărunt": Bv 9; „Lipite cu «ajag», pământ cu pleavă şi balegă": Cj 2; „Pe bârne se puneau leațuri, ca să stea tencuiala, şi înăuntru, şi în afară. Apoi se tencuia; azi, nu": Cj 3; „Cu lut, înainte": Ms 17, Sb 10; „Bârne peste care se băteau lați şi în interior, şi în exterior, apoi pământ; uneori pământul se bătea direct peste bârne, în care se bătuseră în prealabil pene": Cv 6; „Şipci de nuiele de alun": Hd 13; „Pământ amestecat cu paie": Sj 8; „Se băteau şipci, se lipeau cu pământ": Sb 8; „Pe unele se puneau țăndări de brad şi se lipeau cu pământ": Sb 9; „Pământ galben şi var": Sb 14. ***Numai printre bârne***: Sj 3.

Îmbinarea bârnelor şi a paiantelor. Terminologie, modalități: „Îmbinare «muşcătoare» - stânească, ciobănească, în cheotori, făcută şi la grinzile fasonate, azi": Ab 1; „În cheotori. În trecut rămâneau capetele bârnelor de cca. 0, 10 m; azi se taie la nivelul peretelui": Ab 2, 8 (chetori), 9 (cheotoare, şi azi), 10, 12, 13, 14 (cheie), (cheotoare; şi azi), 19 (încheotori, şi azi), 20, BN 1, Bv 12 (încheietură), Hg 1 (stâneşte), 7 (cheotoare dreaptă), Sb 9 (cheotori, înainte); „În muşcături, încheietură mai veche; cele mai multe, în stâlp": Ab 16, Sb 7; „Se încheiau «fără față», adică lemnele nu erau retezate, în coadă de rândunică sau drept; se încheia şi «cu față», adică lemnele erau retezate, tot în coadă de rândunică": Ab 21; „Cheotoare rotundă, la bordeie, înainte; nemțească, înainte, rar, azi; în şoşi, şi azi":

https://biblioteca-digitala.ro

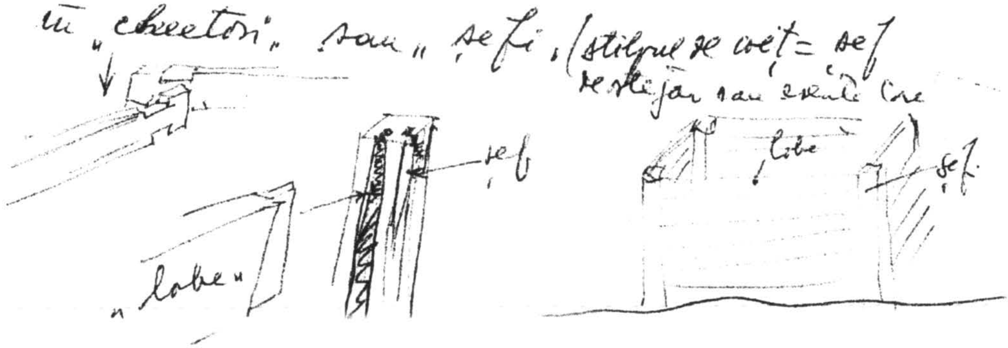

Bârne în cheetori sau şefi, com. Bobâlna, jud. Cluj (Gh. Aldea)

BN 1; „Prin cioplitură, petrecute ori retezate": BN 3; „Cu cioplitură, petrecute cap peste cap": Bv 14; „Pătrată şi în coadă de rândunică, înainte": BN 4; „În cetori, înainte": Ms 5; „În cetori, şi azi": BN 5, 7, Cv 4 (cheetori), 7 (încheietură), 9, 11, 17, Sj 6 (chetori), Sb 4; „În cheotori drepte; după război, se încheie în şoşi": BN 6, 9 (azi, nu; nu se mai fac din bârne), Cj 15 (înainte); „În cetori, înainte; azi, în cetori şi «în scaon» (cu popi la colţuri)": BN 10; „Trei tipuri de îmbinări: 1, chetoare (crestez); 2, chetoare nemţească (bârnele tăiate la capete); 3, «şoşi» în talpă şi în ei cusute bârnele cu cuie, tip de vreo 10-15 ani": BN 11; „În căţei sau cheotori": Bv 2, 11, 15; „În «babe», crestate": Bv 3, 6 (crestătură); „În cheotori": Bv 4, 9, 16, Cj 6 (chetori), 9 (chetori), Hg 5 (rotundă), 8 (ciotori), Hd 3, 6, 8 (chiotori), Sb 10; „În încheietură sau cheie românească – bârnele cioplite şi petrecute la capete şi în încheietură nemţească – bârnele retezate la capete": Bv 7; „Petrecute la capete": Bv 8; „În cheotoare dreaptă": Bv 13, Cv 2 (crestătură făcută cu toporul), Hg 3 (înainte, capetele bârnelor ieşeau in exterior, azi sunt retezate), Ms 12 (înainte), 16, Sj 1; „În «cheetori» sau «şefi», stâlpul de colţ, care este din stejar sau altă esenţă tare; «lobele» sunt cioplite aproape de capete, ca să se îmbuce între ele sau chiar la capete, ca să intre în «şefi» - stâlpii de colţ": Cj 2; „Încheietură în crestături, în şoşi (în amânar)": Cj 3, 4, 8 (crestări); „Fie în căţei sau muşcători, fie în şoşi; şi azi": Cj 10; „Încheotoare rotundă, înainte; dreaptă, azi": Cj 11; „Încheietura veche, când se construia cu bârne necioplite, era stânească; azi, bârnele cioplite se încheie în muşcătură": Cj 12; „În chetoare sau în şoşi (în stâlpi la colţ)": Cj 16, Cv 1 (neretezate), 5 (cheotori); „În coadă de rândunică": Cj 18 (muşcătură), Hd 13; „Îmbinate în cheotori în colţ de lup (coadă de rândunică) sau în stâlpi. Pe stâlpi se face, vertical, «petercaie», o canelură, şanţ, în care se bagă bârnele care sunt cioplite ca capete [ca să se potrivească în petercaie]": Cv 6; „Cheotoare dreaptă (înainte), cheotoare rotundă (înainte), cheotoare în colţi de lup (azi)": Hg 2; „Rotundă (în cheotori), înainte; dreaptă, azi": Hg 4; „Cetori, înainte; căţei, azi": Hg 6; „În «ciotori», înainte, în «uscior», azi": Hd 1; „În coada rândunicii, în muşcătură şi în căţei; şi azi": Hd 2; „Bârne în «cheietură», «mărăceşte», rotundă, la bârne rotunde, în «bureţi», tăietură dreaptă, «nemţeşte», îmbinarea grinzilor cu tăietură piezişe, în coadă de rândunică, fără prelungirea capetelor grinzilor": Hd 4; „În coada rândunelii": Hd 5, 9, 15; „Încheietură în jumătate, coadă de rândunică, în muşcătură sau în crestătură": Hd 7; „În căţei, coadă de rândunică şi în limbă": Hd 10; „Cheotoare rotundă şi pătrată, înainte": Hd 11; „Îmbinate în încheietură nemţească, în coadă de rândunică sau în «ceoptori», «creste»

https://biblioteca-digitala.ro

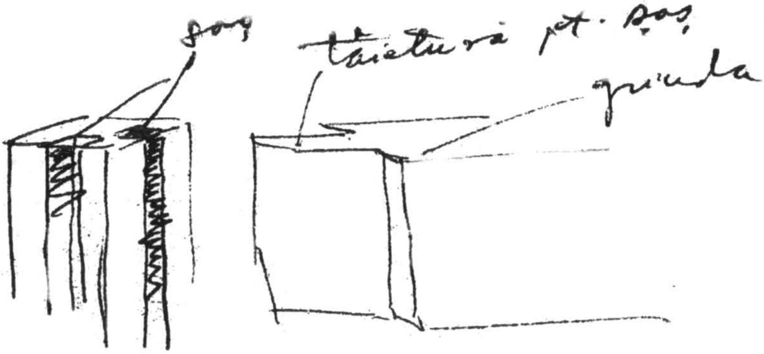

Bârne încheiate în şoşi, com. Ibăneşti, jud. Mureş (Gh. Aldea)

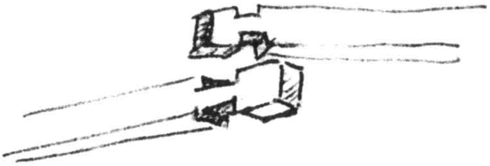

Încheietura de bârne, com. Benesat, jud. Sălaj (Gh. Aldea)

- în căţei": Hd 12; „În căţei (babe), şi azi": Hd 14, Sj 4 (înainte); „Crestate, înainte, la bârnele necioplite; în coadă de rândunică, azi": Hd 16; „În chiotoare şi vijlău, înainte": Hd 17; „În cetori, cele vechi; în şoşi, cele noi": Ms 6, 14, Sj 8 (înainte); „«Legate», încheiate la colţuri şi «cu stâlpi», se puneau stâlpi şi între ei, bârnele": Ms 7; „În şoşi": Ms 8, 11, 15; „În căţei (azi, mai rar) şi şoşi (înainte, doar la construcţiile care aveau talpa bună)": Sj 2, 5 (înainte); „În «halău»": Sj 3; „În cepi": Sj 7; „În căţei, poiata, în şoşi, şura, înainte": Sj 10; „Încheietură stânească, în cleşte, la şoşi": Sb 3; „În nut şi feder, la coteţe": Sb 5; „Bârneşte, înainte; în căţei, azi": Sb 6; „Cheotoare, şi înainte şi azi; coadă de rândunică, azi": Sb 12; „În căţei": Sb 13; „Încleştătură simplă şi coadă de rândunică": Sb 14.

Mod de realizare: „În muşcătoare se fac «melci», un băţ care se bagă dintr-un lemn în altul, ca să ţină lemnele să nu se mişte": Ab 1.

Pereţi din pământ bătut: *În trecut*: Ab 11, Sj 1; „Cu maiul, între scânduri, ca un cofraj, înainte; la toate anexele. La colţuri se punea câte un par vertical şi se răsuceau nuiele care mergeau în unghi drept, într-o parte şi în alta": Ab 3; „Pereţi de pământ amestecat cu paie de grâu, care se bătea cu un vatalău de lemn; se puneau şoşi (pari), leaţuri de brad şi se umpleau cu «năglaj», se numea perete năglăjit. Leaţurile se puneau fie absolut paralel, fie unul puţin mai sus, unul puţin mai jos, şi se puneau şi oblic. Scândura o lua jos când se usca pământul; cele mai multe construcţii aşa se făceau. Azi nu se mai fac": Cj 3, 7; „Rar, la grajd, cotreţ": Cj 13; „De pământ călcat": Hd 2; „Foarte rar, la grajdurile cele mai vechi": Hd 15; „Pământ cu pleavă, bătut cu maiul, între două scânduri de leţuri, încheiat în stâlpi de lemn, la grajd; şura nu era bulgărită": Ms 1; „«Năglag»": Ms 16; „La grajd, demult": Sb 2. *În*

https://biblioteca-digitala.ro

trecut şi azi: Cj 4; „Lut": Ab 19, Sb 4; „«Năglag», la poiată": Ms 5, 10; „A apărut după văioage": Sj 8. *Azi*: „Foarte rar paiantă, la 1-2 bucătării de vară": Cv 6.

Chirpici: *În trecut*: „Cărămidă nearsă la grajduri, «conii», înainte de I Război": Ab 16; „Bulgări de pământ amestecaţi cu paie, nişte chirpici mai mici": Ab 18 (la poieţi), Hg 7; „La poiată": Hd 13; „S-a folosit după pământul bătut; la şură, grajd": Hd 15. *În trecut şi azi*: „Cărămidă nearsă, bulgărită cu tină. Bulgării erau amestecaţi cu pleavă. La cca trei metri se pun stâlpi care în partea de sus au «căţei», pentru o mai bună fixare, lemne aşezate în unghi pe lăturoaie. Capul stâlpului intră într-un orificiu din lăturoaie": Ab 4; *Azi*: „Rar, la poiată": Sj 3.

Văiug, văioagă: *În trecut*: BN 2, 4 (înainte, la grajd), 9, „Ceamur": Cj 1; „La poieţi, la cel care era mai înstărit". Cj 3; „La poiată, coteţ, bucătărie": Cj 4; „La poiată": Cj 8; „La poiată, ocol": Cj 15; „«Voioage»": Sj 1. *În trecut şi azi*: Sj 8; „Văiugi, pământ şi pleavă, uscat la soare, la grajd cu şură, la găbănaş": Ab 3. *Azi*: „«Ceamur», tină": Ab 5; „La poiată, «vălioci»": Ms 15; „Văioage": Sj 7.

Piatră: *În trecut*: Ab 11 (la bordei-pivniţă, înainte), Hd 2, Sb 7 (rar); „Mial, piatră slabă": Ab 6; „Grajdul înainte, din tuf vulcanic cioplit în forme regulate": BN 3; „La grajd, coteţ, piatră necioplită, amestecată cu cărămidă": BN 4; „La colibele din fânaţe": Cj 7. *În trecut şi azi*: Ab 16, Hd 5; „Piatră necioplită": Ab 1, 11 15 (colibele, coteţele de la colibe), Ab 18 (azi, rar); „Piatră cioplită; se făţăreşte cu ciocanul, pentru a se putea aşeza. Nu se dau forme regulate": Ab 2; „Necioplită, înainte; rar, azi": Ab 9; „Coliba şi pereţii coteţelor": Ab 15; „Piatră albă, cioplită regulat, la grajduri, lipită cu «văcelaj», mortar din nisip, var, apă": Ab 16; „Piatră cioplită în formă regulată, poiata, pivniţa": Cj 8; „Piatră şi cioplită, şi necioplită": Hd 5; „La grajd, şură, piatră necioplită": Hd 14. *Azi*: Ab 5, BN 2, Bv 3, Hd 11, Sj 1; „Piatră cioplită şi cărămidă, azi": Ab 14.

Cărămidă: *În trecut şi azi*: Ab 3 (toate, şi de cărămidă), 8 (rar, azi) 18, BN 8 (grajd, găbănaş), Bv 1, (de prin 1920), 10 (la grajduri), Hd 5, Ms 2, Sb 1, 2 (grajd, şură), 4, 5 (grajd, fund de şură), 7, 10; „Şi înainte, mai puţin; azi, toate anexele numai din cărămidă": Ab 6; „Stâlpi şi curmezişuri din stâlp în stâlp; între curmezişuri, cărămidă arsă, adusă de la Târlungeni, înainte de I Război": Bv 8; „Rar, înainte; numai cărămidă, azi": Bv 11; „A început să fie folosită după I Război Mondial, dar mai rar, înainte, pentru că era mai scumpă": Hd 15; „De cel puţin 70 de ani se fac de cărămidă (cam de pe la începutul sec. XX)": Sb 8; *Azi*: Ab 5, 7, 9, 11, 13 (rar, înainte), 14, 16, 18, 20 (majoritatea), BN 1-3, 7, 9, 11 (de prin 1940), Bv 2, 3, 9, 15, Cj 1, 2, 5, 6, 9, 13 (foarte rar), 18, Cv 1, 4, 5, 7, 8, Hg 4, 7, Hd 1, 3, 4, 6, 9-11, 14, 16, 17, Ms 1, 5 (foarte rar), 6 (foarte rar), 7-10, 11 (rar), 13, 15, 16, Sj 1-10, Sb 3, 9, 11 (la şuri), 14; „De 20-30 de ani, făcută de mână, arsă; de fabrică, din 1972": BN 3; „De vreo 40 de ani": Bv 12; „La grajduri": Cj 7, Ms 12; „Şura, coteţul": Cj 10; „Doar câteva grajduri azi, după 1970": Hg 1; „La grajduri, şopruri, bucătării": Hd 12; „Azi, cu dulapi (scândură) sau numai cărămidă": Ms 3; „La grajd, căsuţă": Sb 6; „Şura şi grajdul": Sb 12.

Prefabricate: „BCA, azi": BN 5; „Azi, calupi de ciment de 20 / 30 cm": Bv 12; „Bolţari de beton": Hd 4, 6.

https://biblioteca-digitala.ro

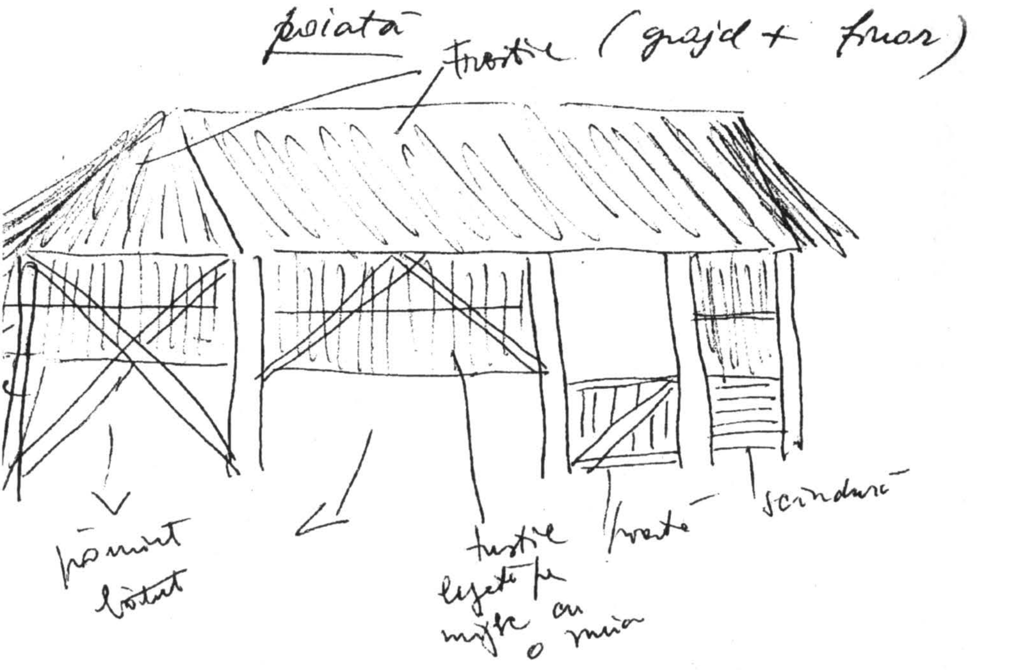

Poiată cu pereți parțial de trestie, com. Capușu de Câmpie, sat Iclănzel, jud. Mureș
(Alina Ioana Ciobănel)

Alte materiale. Tulpini de floarea soarelui, trestie. *În trecut*: „Tulpini de floarea soarelui, la coș (coșar)": Ms 5. *În trecut și azi*: „Trestie, o parte a pereților de la poiată, alături de lut": Ms 5.

Liant pentru pereți (inclusiv tencuiala)**:** *În trecut*: „Lut": Cj 4, Hg 7, Sj 3; „Ceamur": Hg 7, Hd 17. *În trecut și azi*: „Pământ cu pleavă": Ab 2; „Ceamur; azi, și mortar": Ab 14; „Lut": Ab 18, Bv 2, Hd 6, 7, 13, 14, Ms 5, Sj 1, Sb 7, 11; „Maltăr": Sj 7; „Moaltăr": BN 3; „Mortar": BN 4, Hd 14; „Pământ galben, var": Sb 14; *Azi*: „Mortar": Ab 9, 14, 18-20, Cj 4, Hg 7, Hd 6, 11, Sj 3; „Lut": Hd 11.

TAVANUL

Fără: Ms 9, Sj 4, Sb 1.

Tavan din nuiele: *În trecut*: Cj 4, Ms 7, Sj 5; „Grădele de nuiele care se bulgăreau sau se lăsau simple, acoperite cu paie, că țineau cald": Ab 4, 7; „Leasă de nuiele acoperită cu fân": Ab 5; „Îngrădituri de nuiele lipite cu pământ – leasă": BN 2, Sj 2, 10; „Leasă sau scândură": Cj 1; „Pe la 1900 cu leasă, scânduri, leațuri; majoritatea cu leasă. Azi, scândură, lemne sparte, etc": Cj 2; „Leasă de nuiele cu puțin pământ pe ea": Cj 8, Hd 9; „Gard din nuiele împletite": Cv 1; „Nuiele bulgărite și pământ bătut între lețuri": Ms 1. *În trecut și azi*: Ms 5, 6, 11, 16; „Împletitură de nuiele, la sușop": Sb 4.

https://biblioteca-digitala.ro

Scândură: *În trecut*: Cj 4; „Scânduri de brad pe grinzi": Bv 11; „Scândură tăiată la joagăr de mână ori simple scânduri crăpate şi necioplite. Uneori bârne subţiri şi rare, pentru a se usca fânul": Sj 1. *În trecut şi azi*: Ab 1-3, 4 (care putea, înainte), 6, 8, 9, 13, 14, BN 2, 3 (înainte, netencuită), 4, 5, 9, Bv 3, 13, 16, Cj 7, 9, 12, 13, 17, 18, Cv 1, 4, 7, Hg 1, 3, 5, 8, Hd 5, Ms 2, 3, 5-8, 10-12, 14, 16, Sj 3, 6, Sb 2, 13, 14; „Scândură de brad": Bv 15, Cj 5, Sb 9; „Scândură de pe marginea trunchiului": Cj 10; „Scândură podită cu pământ - stobor acoperit cu pământ": Hd 12; „Scânduri, care la grajd se lipeau cu tină pe deasupra": Ms 4; „Scânduri şi lemne sparte": Ms 13, Sj 7, Sb 10 (grajd, coteţe, felderă), 11 (coteţe, şuri), 12; „Scândură fixată pe grinzi de lemn, la grajd": Sb 4; „Bâme şi scândură, la grajd şi coteţe": Sb 5. *Azi*: Ab 4, 7, 11, 15, 21, BN 6, 9, Cj 8, 15, Cv 8, Hg 4, Hd 1, 4, 9-11, 17, Ms 1, Sj 2, 5, 7, 10; „Înainte nu aveau; cel mult o podeală de scândură": Cj 3; „Podină de scânduri": Hd 6 (şura); „Scândură sau bâme şi stucatură": Hd 6 (bucătăria de vară); „Grinzi şi scândură": Hd 6 (colna, cocina); „Table, scânduri groase": Hd 7; „Doşte din lemn de plop, fag": Hd 8; „Scândură peste care se pune pământ cu pleavă": Hd 15; „Numai scândură de joagăr (stejar, brad)": Sj 1; „Scândură bulgărite deasupra": Sb 3; „Scândură, lemne cioplite": Sb 6; „Scândură şi lemn, la «bácăză» (bucătăria de vară)": Sb 8.

Lănteţi: „Laţi, înainte": BN 6; „Şi azi": Cv 4.

Bârne, grinzi, lemne mai subţiri: *În trecut*: „Lodbe, înainte": BN 2, Ab 1, 11; „Lemne sparte în două": Ab 15, Cj 4, 6, 8, 15, Cv 8, Hd 1, 10, 11, 17, Sj 8 («lobe» de stejar sau fag); „Din lemne subţiri crăpate": Ab 21; „Rude, «lătunoi», înainte; scândură, azi": BN 10; „Răslogi": Bv 9; „Bâme": Hg 4. *În trecut şi azi*: Sb 7; „Grinzi – lemnul se crăpa în două şi se punea pe pod": Ab 13, Bv 4; „Grinzi peste care se bătea scândură": Ab 2; „«Doşte» din lemne crăpate": Ab 10; „Lemne crăpate": Cj 11, Hd 2; „Lemne": Ab 18, BN 11, Hg 2, 7, Ms 16; „Din grinzi podite cu scândură (doşte)": Ab 20; „«Bile» de lemn": Hg 6; „Grinzi de lemn şi scândură": Hd 14; „Blăni crăpate din săcure, înainte; la firez, azi": Hd 4, Sj 8 (de brad, azi); „Grinzi de brad peste care se pune pământ cu pleavă": Hd 15; „Bâme şi scândură, la grajd şi coteţe". Sb 5. *Azi*: „Azi, din bâme peste care s-au bătut nuiele şi s-a dat cu mortar": Hd 12.

Plăci de beton: *Azi*: Bv 11, Sb 13.

ACOPERIŞUL

ŞARPANTA

Terminologie. Grinda (grinzile) inferioară de la baza şarpantei, în care se prind căpriorii: „Cosoraie": Ab 7, 11 (cosoroaie); „Cosorăi": Ab 12, Hd 11; „Cosoreie": Hd 2, 5 (cosoree), 7 (cosoreie), 8 (cusuroaie), 15 (cusurău), 16 (cusurău); „Cursurău": Ab 2; „Cusurău": Ab 3, 5, 8, 10 (cusuroaie), 15 (cusuraie), Hd 9 (cusuraie lungă), 17 (cusuroaie), Sb 10 (cosorău); „Cosoroabă": Bv 15, Cv 8, Hg 1 (costoroabă), 5 (costoroabă); „Cunună": Ab 1, 14, BN 1, 2, 4, 5, 7, 9-11, Cj 4, 7, 13, 17 (cunună de grinzi), Hg 2 (cununa vântului), 6, 8, Hd 4, 12, 14, Ms 13, 16, 17, Sj 1-3, 5, 8-10; „Curună": Cj 5, 12, Sj 6; „Fundoaie": Ab 4;

https://biblioteca-digitala.ro

„Grindă": Ab 5, 10, 16, 20, BN 3, Bv 1-3, 13, 14, Cj 9 (azi), 10, 11, 15, 16, 18, Cv 2-4, Hg 3, 4, 7, Hd 1, 10, 13, Ms 1, 3, 5, 6, 8-11, 14-16, Sb 7, 14; „Grinzele": Ab 21, Cj 2, Sj 4 (grinzişoare), 7; „Lăturoaie": Ab 4; „Stabloane": Cj 3; „Sunătoare": Cj 9 (înainte); „Vantură": Bv 4, 9, 10 (vântură), 11, 12, 16, Cv 1, 5, 6, Ms 12, 15, Sb 1, 3, 5, 8, 9, 11; „Vantrotă": Ab 19, Sb 6, 12; „Vânturi": Ms 7.

Grinzea (grinzele – grinzi orizontale pe pereţii casei): Ab 21, Cj 2, Sj 1.

Grinda superioară în care se prind căpriorii: „Cal": Sb 12; „Coamă": BN 1, Cj 17, Cv 4, Sb 14; „Culme": Cj 2; „Custurău": Hd 13; „Sprijoană": Cj 3; „Vantură": Cv 2; „Lemnul pisicii": Hg 2; „Cunună": Hg 3; „Vârf": Sj 1.

Căpriorii, terminologie: „Caferi": Ab 6, 11, 19, Sb 1, 12; „Capră": Bv 9; „Căpriori": Ab 1, 4, 7, 14, 18, 21, BN 6, 9, 10, Bv 1-4, 6, 10-16, Cj 11, 13, 17, 18, Cv 1, 2, 4, Hg 1, 4, 6, 8, Hd 11, 15, 16, Ms 1, 4, 6, 8, 10, 12, Sj 2, 6, Sb 2, 7, 8, 13; „Cârlige": Ab 3, 5, 8, 15; „Coarne": Ab 3, 5, Hd 7-10, 13, 14; „Corni": Ab 2, 5, 12, 13, 20, BN 1, 2, 4, 5, 7, 10, Cj 1, 4, 9, 12, 16, Ms 9, 11, 13, Sj 1, 3, 4, 7-9; „Cornişe, coarne": Ab 10.

Căpriorii, îmbinarea lor: „Lungimea şi numărul căpriorilor depindea de dimensiunile construcţiei. Sunt în număr egal cu grinzile. Se îmbinau drept sau în rândunea. Pe ei se pun laţuri pe care se bate «şindila»": Ab 1; „La stogar şi la şopru, care nu au tavan, cornii, care au un şanţ, se fixează jos în cursurău, cu un cui; la grajd, într-o gaură făcută în grindă. Sus,

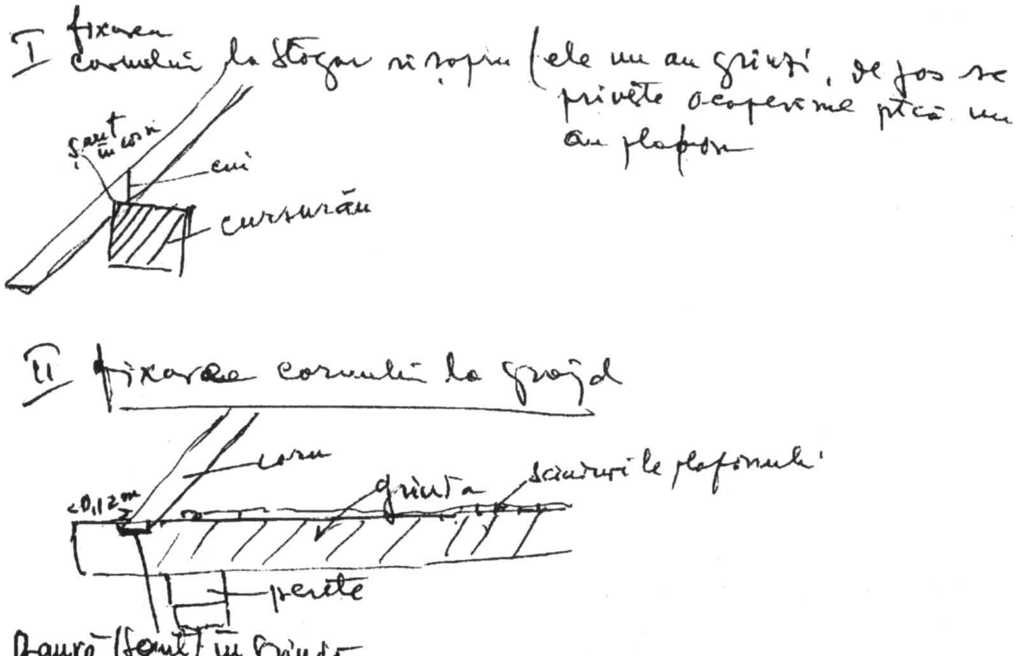

Forma şi fixarea cornilor (căpriorilor), com. Almaşu Mare jud. Alba (Gh. Aldea)

https://biblioteca-digitala.ro

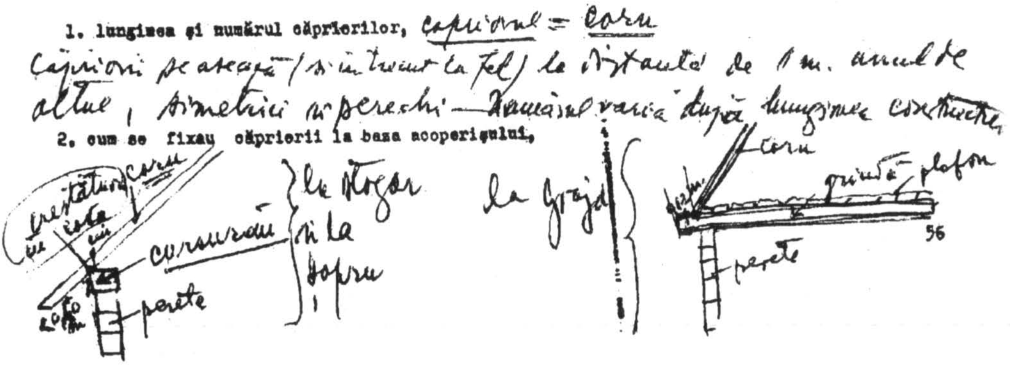

Fixarea cornilor pe cursurău, com.Almaşu Mare, jud. Alba (Gh. Aldea)

sunt ciopliţi în unghi drept şi se fixează cu cuie; pot să aibă şi o grindă – coama de sub coarne aşezată exact sub încheietura cornilor": Ab 2; „Se cheamă coarne sau «cârlige»; se aşează la un metru distanţă. La baza acoperişului se fixează într-o grindă lungă, «cusurău», într-o cioplitură; sus, într-o cioplitură, «muşcătură» şi sunt întăriţi cu «chingi»": Ab 3, 5; „La fiecare metru, o pereche de căpriori, numărul fiind în funcţie de lungimea anexei; 24 de căpriori la 12 metri lungime. La bază se fixează într-un şanţ, în lăturoaie sau în fundoaie. Sus se fixează în muşcătură": Ab 4; „Azi, există «vecsele», perechi de lemne care leagă cornii de grindă, formând un dreptunghi împreună cu chinga. La vârful coarnelor există piroaie care le fixează în perechi": Ab 5; „«Caferii» în piroane, pe vantură; mai nou, în «vecsel» care este băgat în vantură din metru în metru, în rosturi": Sb 1; „La fiecare metru, câte o pereche de «caferi», căpriori; se fixează cu cep de grindă, la baza acoperişului; cepul fie se taie oblic, fie se bate în cui": Ab 6; „Sunt două sisteme; 1, căpriorii se fixează la bază în cosoraie,

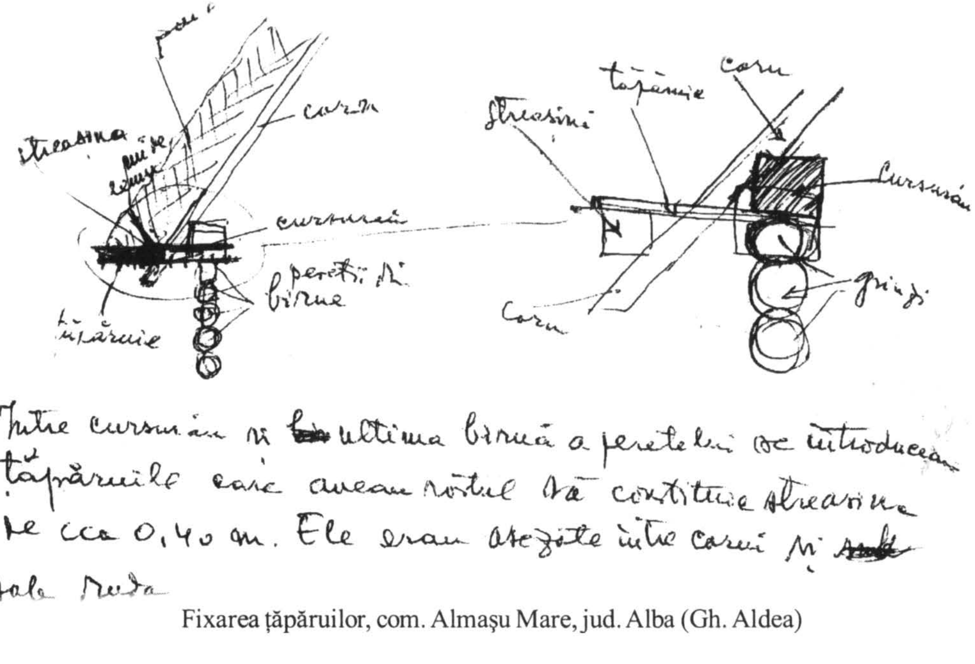

Fixarea ţăpăruilor, com. Almaşu Mare, jud. Alba (Gh. Aldea)

https://biblioteca-digitala.ro

într-o crestătură a căpriorului, care are o prelungire pentru streaşină, pentru acoperiş mai înalt, deasupra grajdului; 2, căpriorul are lungimea până la grindă şi este fixat în cui, iar streaşina este făcută prin grindă. Sus, căpriorii se fixau fie în crestăturile pe care le avea fiecare căprior, fie se trecea un cui între ei; înainte, de lemn sau de fier, azi, cuie de cumpărat": Ab 7; „Căpriorii, «cârlige», au 6-8 m, la acoperişul de paie şi 5-8 m la cel de şindilă; la bază se fixau de cusurău; se făcea căpută care se prindea de cusurău, în cuie de fier; azi, la fel": Ab 8; „«Cornişele» se prindeau în cusuroaie, «melci», cuie de lemn; în vârful casei se prindeau două câte două în melci. Coarnele se alipeau, nu se petreceau": Ab 10; „Pe cosoroaie, cu cuie de lemn. Se zicea că este prins „în cap"; azi, cuie de fier. Caferii se îmbucau în muşcătură şi se prindeau doi câte doi printr-un căprior (legătură între caferi)": Ab 11; „Cornii, din metru în metru, fixaţi în cosorău (cosorăi) = toată rama casei, îmbinaţi unul în altul în cioplitură, cap la cap, susţinuţi de o «căpriţă», legătură orizontală dintr-o scândurică": Ab 12; „Cornii se făceau după lungimea construcţiei; la acoperişurile de paie şi «şisă» cornii erau mai lungi, de 5-6 m, la coamă fixaţi cu cuie de lemn (înainte), de fier (azi)": Ab 13; „Cât lungimea construcţiei; căpriorii se fixau de cunună, la bază şi în tăietură, la coamă; cu cuie de lemn, înainte, de fier, azi": Ab 14, BN 10 (în dăltuitură, la bază), Cj 13; „«Cârligele» (căpriorii) sunt foarte înalte; se prindeau pe «cusuraie» cu cuie de lemn, înainte. Două cârlige formau o «căpriţă» şi cârligele se încrestau la coamă": Ab 15; „Din metru în metru, prinşi jos în grindă, cu cuie de lemn (înainte), fier (azi), îmbinaţi la coamă cap la cap, cu muşcătură şi fixaţi cu «prinsoare», legătură între ei": Ab 16; „Căpriorii se îmbucau sau se încleştau doi câte doi. Se prindeau [unul de altul] cu o stinghie numită prinsoare": Ab 18; „Se puneau grinzile orizontale. Pe capetele grinzilor se fixau «vantrotele». Pe acestea se încleştau «caferii», lungi de 3-5 m, fixaţi cap la cap": Ab 19; „«Cornii» se pun la interval de cca 1 m unul de altul; numărul lor varia în funcţie de lungimea construcţiei, fiind perechi şi simetrici. Se fixau în capătul grinzilor pe care se punea plafonul, într-o gaură făcută pe forma cornului şi se bătea un cep de lemn în gaura sfredelită sau cu cuie de fier, mai către zilele noastre. La coamă, «creastă» [sunt crestaţi, ca să se îmbuce şi] au cuie de fier care-i fixează; şi azi": Ab 20, Sj 3; „Căpriorii au între 4-6 m şi sunt cam 10 perechi; dacă laţurile erau foarte bune, se puneau mai rar. Pe grinzele şi pe longitudinal, uneori se punea un lemn pentru susţinere. În grinzele se făceau cuiburi şi se prindeau căpriorii cu cuie de lemn; ulterior, de fier": Ab 21; „Cornii se aşezau la 1 m distanţă iar la colţuri se aşezau 4 «sape» (căpriori lungi). Cornii se prindeau cu căpriorii (chingile). Cornul se ciopla

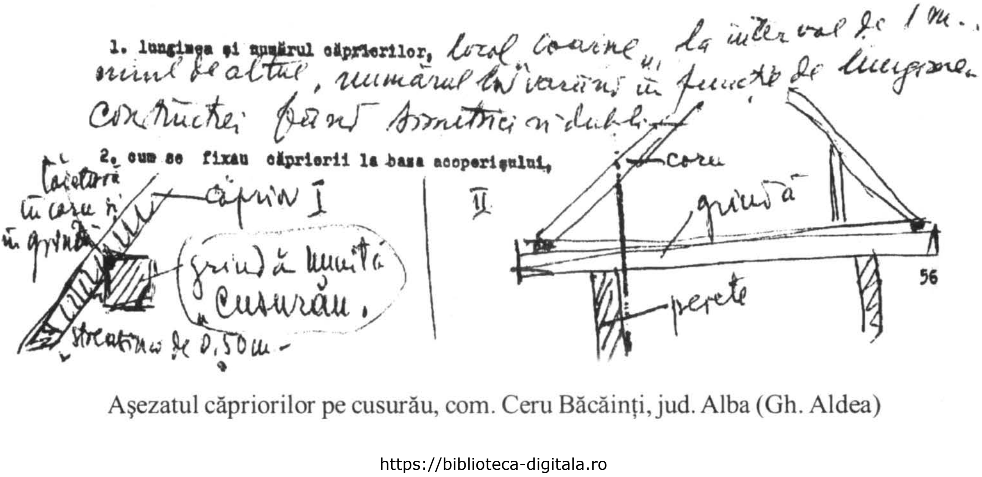

Aşezatul căpriorilor pe cusurău, com. Ceru Băcăinţi, jud. Alba (Gh. Aldea)

https://biblioteca-digitala.ro

pe fața care se așeza pe cunună iar capătul trecea cca 50 de cm peste cunună, fixându-se cu piroane în 4 muchii făcute de țigani": BN 2; „Prin cioplitură la coamă, cornii, în grindă cu cuie de lemn (înainte). Transversal, grinzile; pe fiecare grindă, un corn; dacă acoperișul era mare, căpriorii (legătura orizontală dintre corni) erau susținuți de «popă», lemne verticale care pleacă de la îmbucarea căpriorilor cu cornii, pe ambele părți și formează un dreptunghi; sub corni, cununa. La capete, unde nu erau grinzi se puneau «cai» de lemn": BN 3; „Cornii se fixau pe cunună așezată pe grinzi; la coamă se îmbucau câte doi; și azi": BN 1, 4, 10, Cj 4; „Cornii se așează la 1-1,20 m distanță; la bază se fixează în cuib (scobitură) în cunună (bârna lungă care se pune peste toate grinzile); azi, la fel": BN 5; „Căpriorii, din metru în metru; lungimea lor era în funcție de lățimea construcției; la construcțiile care se acopereau cu paie, căpriorii erau mai lungi, două treimi din lățime. La acoperișurile învelite cu paie, se fixau cu cuie de lemn pe cunună; la cele cu țiglă, se fixează la capătul grinzii cu un piron; și azi": BN 6; „Cornii, de 5 sau de 5 m și jumătate se fixează în cuiburi pe cununa de grinzi și apoi se bat în cuie": BN 7; „Căpriorii se fixau în cununi; 8-10 perechi la o șură de 5-7 m lungime; azi se fac mai rar șuri": BN 9; „Căpriori de până la 6 m; se pun atâția căpriori cât de lung e grajdul; jos se făcea coardă, lemnul în care se pune pe lung se numește cunună și cel pus pe lat, «scof»": BN 11; „Căpriorii fixați în grindă, cu cuie țigănești": Bv 1, Hg 4; „Căpriori de brad lați, cam la 1 m distanță, fixați pe grinzi cu cuie de fag": Bv 2, 3 (crestați «în babe» pe grinda lungă cât peretele); „În scobituri în «vantură»": Bv 4; „Căpriorii, 15-20 de perechi din lemn de molid, cam de 6 m, înainte, de 5 m, azi; la baza acoperișului se pun pe pereții vanturii și se fixau cu cuie de lemn, înainte; azi, sunt grinzi pe zid și de grindă căpriorii se fixează cu piroane": Bv 6; „«Caprele» plătuite pe grindă în cuie; la coamă, cu cioplitură; se pun pe lățimea șurii, la 1 m distanță unul de altul; la bază fixați în bârnă groasă, «vantură» crestată, în care intră crestăturile căpriorilor": Bv 9; „La 10 m lungime se pun 11 perechi de căpriori; la 15 m lungime (la șură) se pun 16 perechi; la bază se fixează prin căței, în vântură": Bv 10; „Căpriorii, la 3,50 m-4 m distanță; la baza acoperișului, căpriorii se fixau pe vantură, două lemne lungi cât toată construcția": Bv 11; „La un metru unul de altul, în vantură, jos, cu cuie de lemn, înainte, apoi, de fier": Bv 12; „Căpriorii,

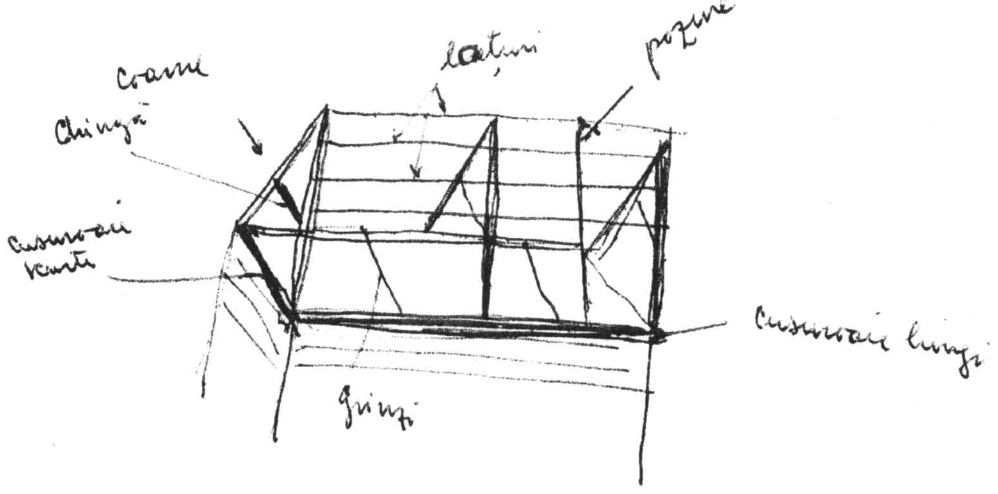

Șarpanta acoperișului, com, Hărțăgani, jud. Hunedoara (Petre Popovăț)

https://biblioteca-digitala.ro

din metru în metru în cuie, în găuri rotunde, făcute special în grindă": Bv 13, Cv 3 (în scobitură), Ms 10; „Pe grindă, căpriorii sunt bătuţi în picioare, cu cioplitură": Bv 14; „Căpriorii, la cca 1,50 m distanţă unul de celălalt. La construcţiile cu paie erau puţin mai lungi decât lăţimea construcţiei. Azi, la cele acoperite cu ţiglă, sunt mai scurţi decât lăţimea construcţiei. La capetele inferioare se dăltuiesc pentru ca să formeze un şanţ care se aşează pe grinda cosoroabă. La casele acoperite cu paie se fixau şi cu cuie de lemn. Azi, cuie de fier şi streaşina mai scurtă": Bv 15; „De 5-6 m, la un metru distanţă, aşezaţi pe vantură": Bv 16; „4-5 perechi de corni de 7-8 m; cornii erau fixaţi de cununi cu legături şi cuie de lemn": Cj 1; „Cornii în perechi, la interval de un metru; pe capătul grinzelei se fixau cu piroane de lemn la 1900, cu cui, azi": Cj 2; „Căpriorii, în piroane, pe «stabloane» - grinzi pe pereţi": Cj 3; „Sunt 7-9 perechi de corni, la un metru distanţă, lungi de 8-9 m; azi, 5 m; se fixează în «cunună»": Cj 5; „În trecut, 4-5 perechi de corni; azi, 12-14 perechi, fixaţi în cunună": Cj 7; „Corni înalţi de 6-7 m, la 2 m distanţă unul de altul; este un lemn de-a lungul, «sunătoare», se făcea o creastă şi se fixau cornii în cuie de lemn, înainte; azi, pe grindă": Cj 9; „Şura are 6 m lungime. Meşterii bătrâni luau cu sfoara lungimea grinzii, o împărţeau la cinci şi scădeau din lungimea grinzii o cincime. Ce rămânea trebuia să fie lungimea căpriorului. La învelitoarea de ţiglă se face căprior de sub 4, 60 m. Grinzile se aşează pe «cosorău» sau «cunună». Grinda are 8 cm grosime şi 7 m lungime şi pe ea se pun cornii de 5, 60 m lungime, fixaţi cu cuie de lemn înainte, de fier, azi": Cj 10; „8-10 corni, pe o grindă, în cuie; şi azi": Cj 11; „Înainte, cornii erau înalţi de 7 m şi se puneau din metru în metru, cam 7-13 perechi; azi acoperişurile se fac mai puţin înalte. Înainte se fixau pe cunună în cuie de lemn; azi, în piroane de fier": Cj 12; „Pe grindă, în cuie; sunt 8-12 perechi de coarne": Cj 16; „Au între 2 m-2, 5 m, în funcţie de lăţimea construcţiei. Sunt puşi la 0, 90 m-1 m distanţă unul de celălalt; sunt între 10-15 perechi de căpriori": Cj 17; „De 4 m înălţime, la un metru distanţă unul de altul; la bază se fixau în grinzile aşezate transversal pe «sunătoare», bârnă lungă. Căpriorii se prindeau cu cuie de lemn pe grinzi. Grinzile se fixau pe sunătoare printr-o scobitură, «răvaş»": Cj 18; „Căpriorii se fixau pe vantură. Vantura şi căpriorul se ciopleau puţin, ca să se fixeze bine. Vanturile se fixau prin «copcelău»": Cv 1; „Aproximativ 12 perechi de căpriori, bătuţi în grindă": Cv 2; „Se pun pe grinzi în scobitori, cu cuie de lemn, înainte; azi, în scoabe": Cv 4; „Din metru în metru, fixaţi în vantură, cu scobitură": Cv 5, 6, Ms 15; „Cu război": Cv 7; „În cosoroabă, cu scobitură, cu cuie de lemn (înainte), fier (azi)": Cv 8; „Tipul vechi, «în bărbie»: se scobea costoroaba, se băga căpriorul (pus din metru în metru) şi se bătea un piron de tisă deasupra sau cuie de lemn, jos; sus se fixau în X, cu cingă între ei. Azi se fixează sus cu «scamn», cu popi laterali de susţinere, pentru că acoperişul este de ţiglă, mai greu": Hg 1; „Şurile aveau şi au căpriorii foarte lungi, îmbinaţi cap în cap": Hg 2, 7; „Căpriori de 8-12 m lungime": Hg 3; „Căpriori de 4-6 m, în cunună": Hg 6; „Căpriori de 4-5 m, în cunună, din metru în metru": Hg 8; „În vechime, căpriorii erau puşi la distanţă de 2 m unul de altul; azi, la un metru; lungimea, o treime din lungimea construcţiei. Se fixau înainte printr-un cuib în cunună, cu cuie de lemn de frasin, în găuri date cu sfredelul. Azi se fixează prin executarea unei tăieturi în căprior. Se prind de grindă cu cuie de fier": Hd 4; „Înainte căpriorii se puneau la trei sferturi din lărgimea clădirii, azi se pun la 2/3 din ea, ori din metru în metru. Se fixau în «şireagă» şi în scobitură, înainte, în «şireagă» şi bătuţi cu piroaie, azi": Hd 6; „Pe zid se puneau cosoreie. Peste cosoreie se puneau coarnele, care se fixau cu piroane": Hd 7; „Coarne de 8-10 m, puse la un metru, prinse două câte două în chingi": Hd 8; „Se fixează coarnele, care au 8 m, în cusuroaia lungă (cusuroaia scurtă este pe lăţimea construcţiei)": Hd 9; „Se face cuib pe grindă şi se bagă cornul în scobitură. Cât laşi grinda de lungă, atât este

https://biblioteca-digitala.ro

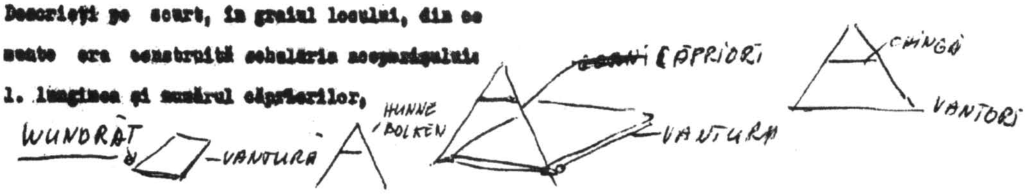

Şarpanta, com. Cristian, jud. Sibiu (Roswith Capesius)

streaşina": Hd 10; „Acoperişurile erau înalte înainte, aşa că şi căpriorii trebuiau să fie lungi. Azi, mai scurţi": Hd 11; „Cornii, fixaţi în grinzi, cu scoabe făcute de covaci şi cleştături – ciopliturí": Hd 13; „Se aşează grinzile pe zid (perete); peste ele se aşează cununa; coarnele se aşează pe cunună, crestându-se şi fixându-se cu cuie din lemn, înainte, de fier, azi": Hd 14; „Căpriorii se prind pe «cusurău» (grinda care vine de-a lungul construcţiei), în piroane": Hd 15; „Căpriorii, de 4-5 m înălţime, prinşi în cusurău, cu crestătură, din metru în metru": Hd 16, Sj 5 (prinşi în cunună); „Căpriori de 4 m lungime, la 1, 1, 5 m distanţă unul de celălalt; prinşi pe grindă; azi, la fel": Ms 1; „De 5 m lungime, la un metru distanţă, în grinzi": Ms 3; „Căpriorii, 6 m lungime la interval de un metru, grinda în care sunt fixaţi, de 7 m": Ms 4; „Pe pereţi, vanturi, pe vanturi se pun grinzile. Căpriorii de fixează pe grinzi în cuie de lemn (înainte), fier (azi) şi «scobitori»": Ms 5; „Căpriori cam de 1, 1, 10 m, la bază fixaţi «în babă», pe grindă": Ms 6; „Au 4-6 m lungime la şură şi 3 m la şopron, cu o distanţă între ei de un metru; se fixează cu scobitură, în «vânturi»": Ms 7; „La o construcţie lată de 5 m, căpriorul are 4, 5 m; fixat în grindă, cu cuie de lemn, înainte; de fier, lucrate de fierar, ulterior": Ms 8; „Înainte, cornii la 2 m distanţă unul de celălalt; azi, la un metru; înalţi de 3 m": Ms 9; „În «babă» şi «muc», adică grinda are o gaură, baba, iar cornul, căpriorul are muc, care intră în babă": Ms 11; „În scobitură şi cap: vantura are scobitură şi căpriorul, cap care se bătea în vantură": Ms 12; „Cornii, doi câte doi, în chingi; căpriorii de la colţuri se numesc corni de la funduri": Ms 13; „Se fixează cu piroaie de cunună sau grinzi". Ms 16; „Din metru în metru, au 2-3 m înălţime, fixaţi cu cuie de lemn înainte de cunună, grinda lungă, longitudinală": Ms 17; „Cornii, la 80 cm sau la un metru distanţă unul de celălalt; prinşi de cunună cu cuie de lemn; pe cunună, perpendicular pe lăţimea construcţiei, sunt grinzele care se îmbucă de cunună printr-un şanţ scobit şi se fixau cu cuie de lemn": Sj 1; „Înainte căpriorii avea 6-7 m şi se fixau pe cununa şurii cu cuie de lemn; azi au 5 m": Sj 2; „Cornii au 3 sau 3, 5 m şi sunt cam 7 perechi de corni şi 6 colţari (4 laterali şi 2 pe mijloc). Pe stâlpii pereţilor se pun cununile, peste ele, grinzişoarele pe care se aşează căpriorii": Sj 4; „Căpriori de 12 m înainte, de 6-8 m azi, din metru în metru": Sj 6; „Cornii, lungi de 3, 50-4, 50 m, 4-6 perechi; şi azi": Sj 7; „14-16 perechi de corni de cca 8-10 m lungime, 4 perechi plus câte un corn pentru fiecare colţ şi încă unul la jumătatea laturei scurte; peste ei, leţurile şi apoi învelitoarea; cornii au la capătul de jos un «călchii» care se fixa într-o crestătură din cunună": Sj 8; „Cornii se prindeau pe cunună cu cuie de lemn sau făcute de ţigani": Sj 9; „De 7 m lungime, la 1, 30 m distanţă unul de celălalt": Sj 10; „6-8 perechi de căpriori, fixaţi în cuie la bază": Sb 2; „Caferii, cam de 5-6 m lungime se puneau din metru în metru (azi se pun la 80 cm); se băteau cuie de lemn (azi, fier); se făcea o «creastă» care se aşeza pe dungă la vantură şi se băga un cui de lemn (azi, fier)": Sb 3; „Înainte, căpriorii, lungi de 5-6 m se fixau la 1, 20 m distanţă; azi au 3,5 m-4 m lungime şi se aşează la un metru unul de celălalt; la bază se fixează în crestătură, cu cui de fier, azi, de lemn, înainte": Sb 4; „5 m lungime, 13 perechi; se fixau în grinzi; căpriorii aveau cepi şi se îmbucau în grinzi": Sb 7; „Căpriorii, fixaţi în vantură, cu cuie de lemn, înainte; sunt 4 «fundoaie», din brad sau stejar, lemne aşezate în unghi care formează

https://biblioteca-digitala.ro

cei trei pereţi despărţitori la acoperişul şurii": Sb 8; „Caferii, în vantrotă. prinşi în babă": Sb 12; „Căpriorii, 7 m lungime înainte, 6 m azi; crestaţi, cu cuie de lemn (înainte), fier (azi)": Sb 13; „4-5 m lungime, puşi din metru în metru, încheiaţi pe grindă cu babă şi scobitură": Sb 14.

Fixarea căpriorilor în partea superioară: „Cu cuie de lemn, înainte sau de fier, lucrate de fierari; cuie de cumpărat, azi": Ab 1, 2, 6, 7, 15, 19 (de gorun, înainte), 21, BN 9, 10, Cj 7, 8, Sb 1, 3; „«Caferii» se prind cap în cap sau îmbucaţi doi câte doi, în cătuşă": Ab 9, Sb 6; „Se sprijineau la coamă fără cuie (se ciopleau la capete)": BN 1; „Se fixau în cruce, avea fiecare o cioplitură de îmbucare": BN 2, Ms 11 (cu cuie de lemn, înainte, piron, azi); „La coamă este un leţ lung, deasupra perechilor de corni, unde aceştia se îmbină": BN 5; „La cele acoperite cu paie, se îmbucau drept; la cele cu ţiglă, în cheotoare (cu cioplitură)": BN 6; „Se încheie în dăltuitură şi apoi se bat cuiele": BN 7, Bv 9, 10, 12, Cj 13, Ms 3; „Petrecuţi, cu scobitură şi cu «vânturi»": Bv 1; „Crestaţi «în babe»": Bv 3; „Se îmbinau cu cepuri, doi câte doi prin cătuşă": Bv 4; „Înainte se crestau şi se prindeau cu cuie de lemn; azi se face «război» (ca un patrulater)": Bv 7; „Cu cioplitură, cu cui de lemn, înainte; azi, dacă e mai mare podul, se pun scaune, picioare cu grinzi deasupra". Bv 8; „Se fixau în cruce; se făcea câte o adâncitură şi fiecare căprior se fixa cu cuie; de lemn, înainte; apoi, piroane": Bv 11, Ms 16; „Fixaţi drept, cu cuie; au susţinere". Bv 13, Ms 10 (susţinerea, legătură); „Cap la cap, cu cioplitură cu cătuşă": Bv 14, Cv 1; „Cap la cap, cu cioplitură, încheiaţi între ei": Bv 15, 16, Hd 13, Ms 17 (încrestaţi), Sj 10; „În cruce; la mijloc, o «scleamă»; apoi se face război": Cj 1; „La creasta culmii, fie se îmbucă, fie se lipesc unul de altul din tăietură şi se trece un cui dintr-o parte în alta": Cj 2, Ms 7; „Cei mai mulţi sunt puşi unul lângă altul ori au o «sprijoană» pe mijlocul cornilor [pusă vertical, pe mijlocul îmbucăturii din partea superioară] şi o sprijoană orizontală – chinga": Cj 3; „Cea mai veche lucrătură (nepracticată de peste 100 de ani) este cea cu vârf şi gaură, fără cuie. Ulterior, cu cuie de lemn, acum vreo 50 de ani; azi, cuie de fier": Cj 6; „Se îmbucau prin crestătură, cu cuie de lemn, înainte, fier, azi": Cj 5, 8, 15, 17, Cv 8, Hg 7, Hd 3, 10; „Înainte se scobeau ambii corni şi se petreceau unul peste celălalt, în X şi se băteau în cuie, de lemn, înainte, de fier, mai târziu, în X; azi, cap la cap, tot în cuie": Cj 9, 10, 12, Hg 1; „Prin cioplitură, cu cuie; oblic se punea o «prinsoare», contrafişă": Cj 16; „În X la vârf, petrecuţi": Cj 17, Hd 5, 8, Sj 7 (cu cuie de lemn, înainte, fier, azi), Sb 4 (cuie de lemn, înainte, de fier, azi), 14; „Se făcea scobitură, retezaţi, fixaţi cap la

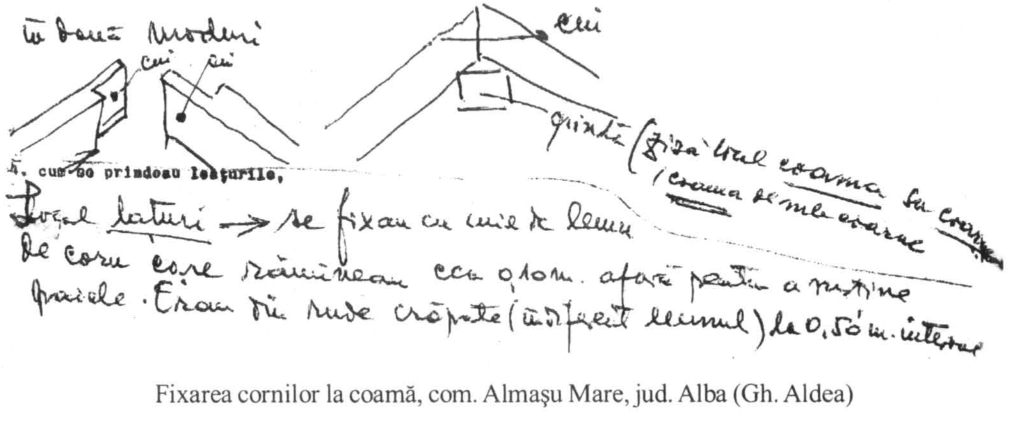

Fixarea cornilor la coamă, com. Almaşu Mare, jud. Alba (Gh. Aldea)

https://biblioteca-digitala.ro

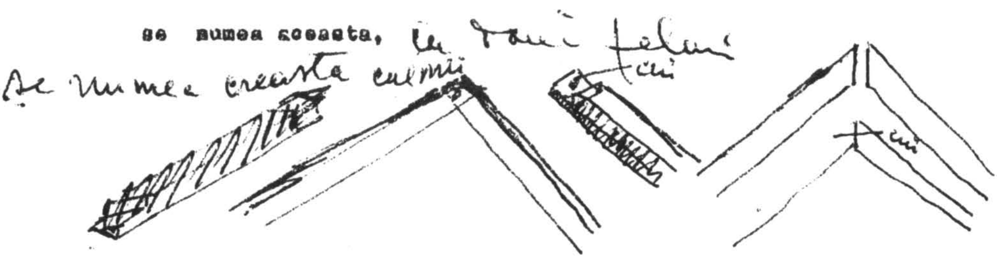

Căpriori îmbinați la creasta acoperișului, com. Bobâlna, jud. Cluj (Gh. Aldea)

cap. Pe dedesubt, la fiecare al treilea sau al patrulea căprior erau sprijiniți pe picioare": Cv 3; „Cap la cap, crestați, cu legătură între ei": Cv 2, 4; „Cap la cap, în cuie, mâni la căpriori, susținuți de război încheiat în cepuri; la fiecare căprior, popi de susținere": Cv 5; „Cap la cap, cu cioplitură sau cu scobitură cu cătușă": Cv 6; „Se îmbucau la capete. Se uneau doi câte doi prin chingi de lemn": Hg 4, Hd 17; „Se teșeau coarnele și se prindeau două câte două; și azi": Hd 1, Ms 15; „Câte două coarne formau o «înnodătură». La o șură mijlocie trebuiau zece înnodături. De coarne se prindeau lațuri din lemn spart. Se prindeau coarnele cu cuie de lemn în «cosoreie». De capătul coarnelor se prindea un laț găurit în care se introduceau cuie mari de lemn. Acesta se numea streașina șurii. Din două în două înnodături este fixată câte o «țăpăruie» mai lungă cu doi metri decât coarnele. Peste acoperișul de paie se pun «păunjeni»": Hd 2; „Înainte se îmbinau în crestătură, prinși cu cuie de lemn. Azi, și în crestătură, și cap la cap, cu cuie de fier": Hd 4; „La coamă se îmbinau înainte prin crestătură și limbă, ori prin tăietură «șireagă», cap la cap; astăzi, prin crestătura ambelor coarne și cu cuie la vârf": Hd 6; „Coarnele se uneau sus prin crestătură și prin cuie de lemn, două câte două, prin scleme": Hd 7; „Coarnele nu se îmbinau la coamă; se susțineau cu chingă; și azi": Hd 9; „Îmbucați doi câte doi. Se tăia câte puțin din fiecare, se îmbucau și se prindeau cu cuie de lemn, înainte, de fier, azi": Hd 11, 12, Ms 4, Sb 2; „Se crestează coarnele și se prind cu un cui de lemn, odinioară, din fier, azi": Hd 14, Ms 8, 9, Sj 2, 5; „Se prindeau cu scoabe făcute de țigani, în cioplitură ori cu cuie de lemn; și azi; sunt susținuți de o chingă proptită de «cai», susținere similară «războiului»": Hd 15; „În crestături, prinși cu cuie de lemn, înainte; cu «țepăruie» în vârf, pentru susținerea paielor (înainte), unde se îmbucă": Hd 16; „În crestez, îmbinarea arată ca un fulger; susținuți de o «cruce»; și azi": Ms 5; „În «muc», înainte cu cuie de lemn": Ms 6; „Căpriorii se îmbină «în costișă», adică pe oblic,

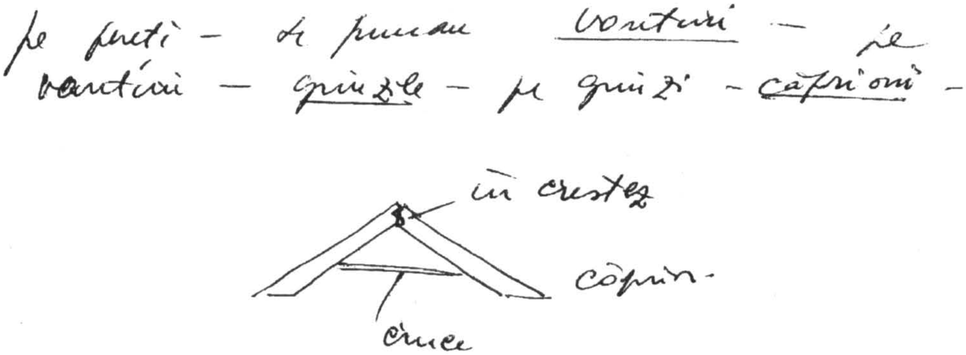

Căpriori prinși în crestez, la coamă, com. Capușu de Câmpie, sat Iclănzel, jud. Mureș (Alina Ioana Ciobănel)

https://biblioteca-digitala.ro

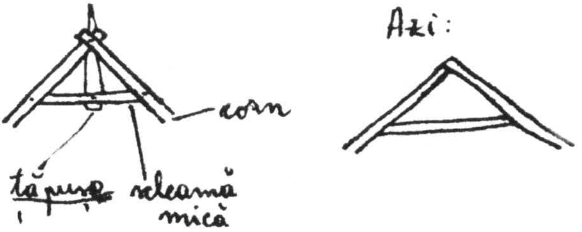

Țepușe la capriori, com. Meseșenii de Jos, jud. Sălaj (Ion Goia)

Încheierea capriorilor, com. Cristian, jud. Sibiu (Roswith Capesius)

bătuți cu cuie până la vârful căpriorilor, ca să fie stabil": Ms 12; „Crestați, în tăieturi drepte (în L), atât cap la cap cât și în cruce, cu cuie de lemn, fier, azi". Sj 1; „Sus se fixează cruciș și se retează. Se încheie între mijlocaș și legătura de corni": Sj 4; „Îmbinați în cheotori, prinși cu cuie de lemn, înainte, de fier, azi, cu «oprice» sau scleme": Sj 6; „Îmbinați în X, cu o «țăpușe» care trece perpendicular pe sclemă (legătura dintre căpriori) până la îmbinarea superioară a căpriorilor, înainte; azi, nu este țăpușe iar căpriorii se îmbină cap la cap": Sj 8; „În pană și uluc, cu cuie": Sb 5; „Se făceau furcuțe și cepi și se încleștau într-un cui de lemn (la sălașele vechi, înainte), de fier, azi": Sb 7; „Căpriorii, cap la cap, cu cătușă între ei. Dacă se depășesc 8 m înălțime, se face al doilea scaun, cu încă o vantură pe sub caferi (căpriori). Pe fiecare fundoaie se pun două picioare. Totul arată ca un unghi ascuțit, care are în interior scaunul din trei laturi, cele de sus în unghi drept, ca un dreptunghi cu laturile (picioarele) sprijinite pe fundoaie (un V întors în care este un U întors)": Sb 8; „Îmbinați în «limbă și crăcan»": Sb 9; „Îmbucați; cei de pe aceiași parte se prindeau cu o chingă de vânt iar perechea se prindea cu cătușă": Sb 10; „Caferii, se îmbucau (se teșeau); și azi": Sb 11, 13 (se «plătuiau»); „Caferii se îmbucau și se prindeau pe «cal»": Sb 12.

Legătura orizontală între căpriori: „Căprior": Ab 11, 15, BN 2-5, 7, 10, Cj 4, 13; „Căpriță": Ab 12; „Cătușă": Bv 7, 9, 10, 11 (cam la un metru de la vârf), 14, 16, Cv 1, 3, 6, Hg 7, Sb 1 (azi), 6, 8, 10; „Chingă": Ab 3, 5, BN 9, Cj 2, 17, Hg 4, 6 (cingă), 8, Hd 1, 8-10, 15-17, Ms 12, 13, 14 (cingă), 15, Sb 1 (înainte), 5, 11, 12; „Coclete": BN 1; „Cruce de susținere": BN 11 (pusă cam la 1 m), Ms 5, 6; „Găinari": Ab 1; „Laț de întăritură": Ab 20, 21; „Legătură": Ab 7, Ms 1, 4, 10, 11, Sj 4, 9; „Oprice": Sj 6; „Pisică": Hg 3; „Prinsoare": Ab 16, 18, Sj 5; „Vintriș": Cj 16; „La învelitoare ușoară, se pune cătușă; la țaglă (țiglă) se punea «război», o grindă din cap în cap, pe lungimea acoperișului": Bv 12; „Se face război, încheiat în cepuri": Cv 5, 7; „Război de sprijin, la mijlocul coarnelor". Hd 6; „Scleamă": Cj 1, 5 (cam la 1,5 m de la vârf), 8 (zgleamă), 9, 10, 15, 16, Hd 7, Sj 1, 6, 8; „Sprijoană": Cj 3; „Se fac cu sau fără întăritură": Hd 5.

Alte elemente ale șarpantei: „Pe căpriori se bat «lațuri», trunchiuri subțiri, crăpate sau scânduri pe care se fixează învelitoarea acoperișului; se bat în cuie pe corni, la cca 30 cm distanță pentru acoperiș de paie și lespezi de piatră și la cca 35 cm pentru țiglă": Ab 5; „Lețurile se prindeau de căpriori în cuie de lemn; azi, fier": Ab 4, 10-16, BN 4-6, 9, 11 (făcute de fierar), Bv 3, 4, Cj 3-5, 12, 13, 17, Cv 2, 5, Hg 2, 7, 8, Hd 7, 9, 14, 16, 17, Ms 1, 5, 9, 10, Sj 2, 3, 5, 8 (cuie de gorun, înainte), 10, Sb 2, 4, 8, 11-13; „Pe căpriori se pun lațuri la cca 0, 35-0, 40 m, în funcție de lungimea șindilei (cca 0, 50 m și puțin sub)": Ab 20, BN 3; „Leațurile erau făcute rude din plop și loză (tot un fel de plop), se ciopleau pe două fețe și se fixau pe corni cu cuie de fier în patru dungi. Cuie de lemn se bătea pe corni pentru a fixa paiele": BN 2; „Lețuri

https://biblioteca-digitala.ro

de mesteacăn se bat pe corni cu cuie de leţ, care sunt mai mari": BN 7; „Leţuri prinse de căpriori cu cuie de lemn de fag": Bv 2; „Laţi din fag, prinşi cu cuie de lemn, înainte; găurile se făceau cu sfredel; azi, laţi de brad, cuie de fier": Bv 6, Cj 8, 11, Hd 4; „Pe laţi, fixate cu cuie de fier, se pun prăjini de vânt în diagonală": Bv 10; „Cuie de lemn, de fixare a leaţurilor la acoperişurile de paie, de fier, la cele de ţiglă": Bv 15; „Leaţurile, legate cu paie de căpriori, apoi, cu cuie ţigăneşti (manuale). Leaţurile erau pomi tineri şi subţiri, lungi de 5-6 m": Bv 16; „Leaţurile se prindeau cu nuiele de răchită apoi cu cuie de fier": Cj 1 (şi cu «şuveie»), Sj 9; „Leaţurile, înainte, cu cuie de fier făcute de «cănaci», la distanţa de 0, 50 m pentru paie; azi, pentru ţiglă, peste 0, 30 m": Cj 2; „Leaţuri de plop, găurite cu sfredelul şi prinse cu cuie de lemn, înainte; cu cuie de fier, azi": Cj 9; „Leaţurile, găurite să intre cuiele de lemn (înainte), azi, de fier; la acoperişurile de paie, distanţa leţurilor 0, 40-0, 45 m; la cel cu ţiglă, 0, 33 m": Cj 10; „Leţurile prinse cu cuie de lemn, de fier, lucrate de fierar; de fier, de cumpărat, azi": Cv 1, 3, 7, Ms 7; „Leaţuri fixate cu cuie de lemn, înainte": Hg 3, 4, 6 (din lemn de tisă); „Înainte, la acoperişurile de paie, cu nuiele, la cele de prăştilă, cu cuie de lemn, înainte, fier, azi, la cele de ţiglă, cu cuie de fier, azi". Hd 6; „Leaţuri de rude prinse cu cuie de gorun, înainte": Hd 8; „La distanţă de cca 40 cm pe corni, de care se fixau cu cuie de lemn, după ce se făcuseră găuri cu sfredelul; azi, cuie de fier": Hd 12; „Laţurile, cu cuie de fier": Hd 13, 15, Ms 3, 8 (de fierar, înainte), 14, 15, Sb 6; „Leaţurile bătute la 0, 50 m la învelitoarea de paie, la 0, 30 m la cea de şindrilă, ţiglă": Ms 4; „La acoperişul de paie, leaţurile erau puse la intervale de 0, 50 m; la cel de draniţă, la 0, 70 m; la cel de ţiglă, la 0, 30 m": Ms 8; „Leaţurile, rude de stejar, fixate pe corni cu partea crăpată, la cca 0, 30 m distanţă unul de altul; la învelitorile de stuf, paie, strujeni, se fixau cu cuie de lemn": Sj 1; „Leaţurile se prind cu cuie de căpriori, pentru acoperiş şi pe brâie, pentru pereţi": Sj 4; „Înainte, laţurile erau bătute cu cuie lucrate de fierar şi existau şi chingi de vânt, prinse în diagonală pe caferi": Sb 1; „Înainte se puneau leaţuri nefasonate (nuiele mai groase) şi se băteau tot cu cuie de lemn. Azi, leţuri de scânduri şi cuie de fier": Sb 3; „La acoperişurile de paie, pentru snopi, laţurile erau de 0, 40-0, 50 m; altfel, se pun după mărimea ţiglei": Sb 14.

Streaşina. „Înainte nu aveau streaşină, doar cât veneau căpriorii": Bv 6.

Îngustă: Ab 3, 11, 12, 16, 18, BN 3, 4, 11, Bv 10, 14, Cj 7, 11, Cv 2, 5, 6, Hg 2, 4, 5, Hd 2, 12-14, Ms 2, 7, 13, 14, Sb 5, 6; „La acoperişurile cu ţiglă": BN 6, Cj 2; „Azi": Ab 6, BN 2, Bv 12, Cj 8, Cv 1, Hd 4, 11, Sj 8, Sb 1, 2; „20-25 cm": Sb 10; 0, „25-0, 30 m" Hg 1, Ms 1, Sb 9; „Între 0, 25 m şi un metru": Bv 16; „De 0, 30 m, şi azi": Ab 8 (la acoperişul de şindilă), Hd 10, 15 (şindrilă şi ţiglă), Ms 12, Sb 4 (azi), 14; „În faţa şurii, coteţelor, coşului": Hg 7; „Azi, mai îngustă": BN 7, 15; „Toate laturile, cu excepţia celei dinspre curte": Sb 8, 9.

Mijlocie: Cv 7; „De 0, 30-0, 40 m; şi azi": Ab 4, 21, Hd 15, Sj 6, Sb 3, 11; „De 0, 30-0, 50 m": BN 10, Ms 6; „De cca 0, 35 m înainte": Ab 7; „0, 35-0, 45 m": Ms 5, 16; „De 0, 40 m": Ab 2, Bv 7, Hg 6, Ms 11, Sj 4 (plus 10 cm ţiglă); „Între 0, 40-0, 50 m": BN 2 (înainte), Cj 17, Sb 12; „Între 0, 40-0, 60 m, în funcţie de cum se prind căpriorii în grinzi": Hd 6; „De 0, 45 m la acoperiş de ţiglă; de cca 0, 30 m la învelitoare de lespezi": Ab 5; „Streaşina, cam de 40 cm, dar spre vecin se lăsau 0, 30 m, ca să pice apa în curtea proprietarului, să nu se supere vecinul": Sb 7; „0, 45-0, 50 m, azi": Sb 10.

Lată: Ab 10, 14, 15, Cj 15, Hd 3, Sb 13; „De cca 0, 50 m": Ab 7 (azi), 8 (la acoperişul de

https://biblioteca-digitala.ro

paie), 19, BN 1 (şi azi), 5, Cj 1, 2 (la construcţiile acoperite cu paie), 3, 9, 12, 18, Hd 1, 5, 15 (la acoperişurile de paie), Ms 4, 8, 17, Sj 7, 9, Sb 9 (cea din faţă); „0, 50-0, 60 m": Bv 11, 13, Ms 15, Sj 3; „De 0, 50 m-0, 70 m": Bv 1, 2, Ms 3, Sj 1; „Azi „0, 50-0, 75 m": Hg 8; „Între 0, 50 m-1 m": Hd 7; „Peste 0, 50 m, în funcţie de grosimea acoperişului, înainte": Cj 10; „De cca 0, 60 m; şi azi": Ab 20, Cj 6, Hg 3 (şi azi), Hd 9, 16, Sj 6, 10; „De 0, 60-0, 70 m": Ab 1, 5 (la acoperişul de paie), BN 6 (la acoperişul de paie), Cj 4; „0, 70 m, înainte; 0, 50 m, azi": Hd 17; „0, 70 m în spate şi 1 m în faţă": Cv 8; „De 0, 80 m": Sb 4 (înainte); „De 0, 80 m-1 m": Hd 8; „De până la un metru": BN 9, Bv 6; „De un metru, înainte": Ab 6, 13 (până la un metru), Cj 5 (şi azi), Cv 4, Ms 9; „De un metru, la şură, de 50 de cm, la găbănaş": Cj 13; „De 1 m-1, 5 m, latura dinspre curte a grajdului": Sb 8; „De 1, 5 m": Sj 2; „Uneori, la uşa poieţii era lată": Cj 16; „La poiată, în faţă, lată": Hg 7; „Înainte, lată": Cj 8, Cv 1, Hd 4, 11, Sj 8, Sb 1 (ca să nu stropească zidul); „Sub streaşină este cosoroaba, aşa că are şi un metru": Bv 8; „Foarte lată la construcţiile vechi": BN 7.

ÎNVELITOAREA

Materiale şi tehnici

Paie. Călcate, bătute cu furca. *În trecut*: Ab 1, 3, 4, 7, 11-13 (şură, grajd), 16, 18, BN 2-3, 6, 9, Bv 13, Cj 1, 5, 7 (la poiată), 7, 15 (poiată), Hg 7, Hd 5, 7, 8, 10, 11, 16 (şi greblate), 17, Ms 5, 11, 12 (grajd), Sj 3, 4 (cele de grâu), 5, 7, 9, Sb 3; „Un rând de paie se punea începând de la ţăpăraie şi se construia culcându-se roată, de jur împrejur. Dacă erau uscate, se udau cu apă şi se băteau cu furcoiul. Se puneau la toate construcţiile anexe": Ab 2; „În cusuroaie se prindeau ţepuşi de lemn": Ab 10; „Pe corni se prindeau ţăpuşe de lemn, prinse în cuie de lemn sau fier, să ţie acoperişul. Paiele de grâu, ovăz, se puneau cu furca; intrau 6-7 şi chiar 10 care de paie la un acoperiş; [se aşeza] un rând de paie, un rând de «cături», crăci de pom, iar paie; deasupra rămâneau paie": Ab 12; „Se construia [puneau] în trepte, pe rânduri succesive, le udau [paiele] şi le băteau cu maiul şi le călcau. Se construiau [Se făcea învelitoarea] din paie călcate, începând de la streaşină, ele fiind fixate la streaşină cu cepuri de lemn bătute în corni şi prinse pe rigle (laţi crăpaţi). Din loc în loc se puneau spini de mărăcini în coarne, cu crăcile în jos. Pe laţi, perpen-

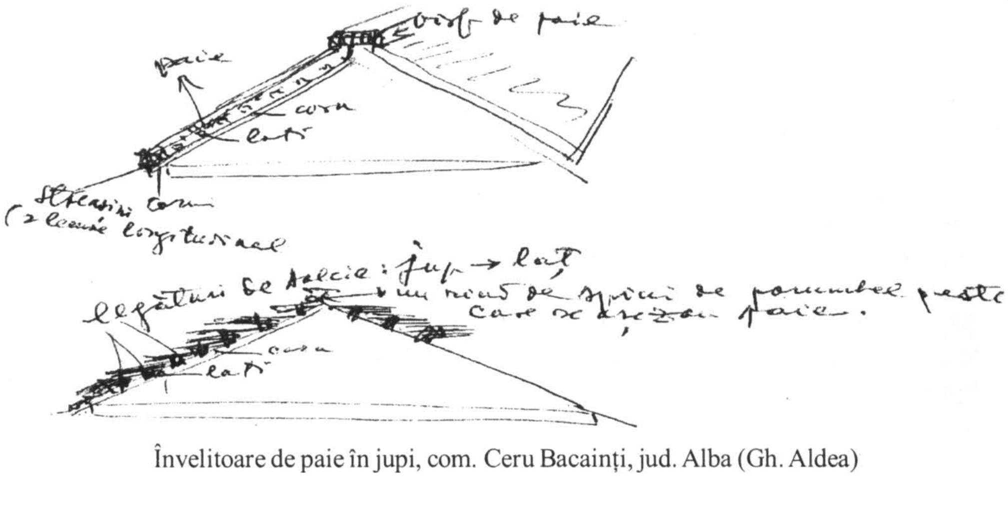

Învelitoare de paie în jupi, com. Ceru Bacainţi, jud. Alba (Gh. Aldea)

https://biblioteca-digitala.ro

dicular se puneau nuiele şi crăci ca să nu cadă paiele în pod.": Ab 20; „Paie care se fixau pe cuie bătute special": Ab 21; „De secară": Bv 8, 11, Sj 5; „Se înconjura acoperişul cu un rând, până se ajungea de unde s-a început. Coama o făcea cu paie în grosime de un metru. Peste paie se puneau leţuri zise «pozne»; azi, nu": Cj 2; „Foarte puţine; îndesate cu furca": Cj 3; „Cu furca, începând de la streaşină": Cj 4; „Paiele se ridicau pe casă cu ţepari. Paiele se udau jos ca să se aşeze mai bine": Cj 8; „Paie fixate cu prăjini, «pozne»; se puneau la şură-poiată. Intrau câte 13 care de paie la un acoperiş": Cj 9; „După ce în prealabil se puneau ţăruşe scurte lângă streaşină, se mergea roată, roată – spirală": Cj 10; „Înainte, la toate olaturile": Cj 12; „Bătute cu furca la şură, grajd": Cj 13, Sj 1; „La găbănaş şi coşteiele vechi": Cj 17, Ms 6; „Peste paiele călcate se punea pământ": Cv 5; „Paie amestecate cu ferigă şi jnepeni": Hd 1; „La şuri, fânărițe": Hd 6; „La toate anexele. Se puneau rude, «pozne» cât mâna, peste laţuri, de la vârf în jos, dese, laţurile erau la un metru distanţă. Peste pozne se puneau paiele, începând de jos şi călcate până sus. Apoi se greblau. Când era gata acoperişul, se înfigeau mai multe ţepuşe în vârf": Hd 9; „Se făcea streaşina şi apoi se împrăştiau paiele cu furca. Paiele se călcau apoi cu picioarele": Ms 13; „Se puneau în roată, spirală ascendentă, până la vârf": Sj 1; „Se făceau numai pe ploaie, să ţină mai bine, să nu le ia vântul. Se urcau câte 40-50 de oameni şi le călcau": Sj 2; „Se udau, ca să fie mai presate". Sj 6, 10 (sau pe ploaie). *În trecut şi azi*: Ab 8, 19, 20; „Paie amestecate cu frunză. Se începe de la streaşină; între straturile de paie se alternează crengi de fag sau de mesteacăn, cu frunze, ca să lege acoperişul mai bine, să se întărească împotriva vântului": Ab 15; „Călcate şi bătute": Hd 2; „Rar": Hd 3; „La grajduri, şopron": Hd 12; „Paie scuturate şi călcate, la toate construcţiile; azi, foarte rar la şuri": Sj 8.

În snopi. *În trecut*: Ab 6, 9 (azi, foarte rar), 17, 20, BN 2, 9, Cj 8 (legaţi de leţuri cu răchită), Cv 1, 2 (la şură, grajd, grăjdiuţ), 7 (paie de secară), Hg 4 (jupi), 5 (jupi), 8, Hd 2, 10, 12, 14, Ms 1 (legaţi tot cu paie), 3, 9, 10, 15 (poiată, fânar), 16 (la poiată), 17 (la şură, grajd, corliţă), Sj 3 (mai rar), 4 (cele de secară), 7 (de secară), Sb 8 (la cele mai vechi construcţii), 11, 12, 14 («pişi»); „La şură, grajd": Ab 1, Cj 7 (la grajd), Sj 1 (jupi), 9 (jupi, rar); „Snopi legaţi cu nuiele, la toate construcţiile": Ab 3, BN 3 (la grajd, şopron), Ms 4 (jupi); „La streaşină puneau două lemne paralele la capetele cornilor şi apoi un rând de spini fixaţi în lemnele acestea; începea construcţia acoperişului cu primul rând de paie fixate în spini şi călcate. Paiele se băteau cu furca şi se călcau cu picioarele, treptat, la acoperişurile mai îngrijite. Se legau 2-3 «jipi» (snopi) la un loc cu nuiele de salcă": Ab 5, 6, 11; „«Jupii» erau fixaţi de leaţuri cu legături de nuiele pe care le acoperea jupul următor, care era mai retras decât cel de sub el (în trepte)": Ab 7, BN 6 (erau înainte la toate construcţiile); „În jupi, foarte puţine acoperişuri": Ab 12; „Şomoiege legate cu nuiele de salcă de căpriori, de leţe şi un snop de altul": Ab 16; „Cu paie, «jipi», înainte – snopi de paie legaţi tot cu paie; azi, cu ţiglă": Bv 2-4, 6 (paie de secară), Sb 7; „Jipci de paie, prinse în braţele (nuiele) de mesteacăn sau tot cu paie. Se puneau 4-5 rânduri": Bv 9; „Snopi legaţi de laţi cu nuiele de salcă, răchită, cu spicele în jos; la şuri, ferdele": Bv 10, Cj 4 (cu gânji de leaţi); „Jipi de paie, foarte vechi; apoi, şindrilă": Bv 12; „Paie de secară": Bv 14; „Jipi": Bv 1 (foarte puţine), 15, 16, Hg 2 (jupi); „Cele mai multe. Jupii mici, snopii se legau de corni şi de leaţuri cu sârmă. Se puneau la majoritatea anexelor, cu excepţia coşteielor, că stau şoarecii acolo": Cj 3; „Se puneau câte 2-3 snopi legaţi cu gânjuri de mesteacăn": Cj 9; „Jupchi – snopi de paie care se legau cu nuieluţe de salcie, răchită - «berc», în trepte; se puneau la toate construcţiile": Cj 10; „Snopi mici, legaţi cu nuiele; se băteau bine cu scândură la bază. Streaşina se tăia cu coasa": Cj 15; „Snopi legaţi, cu lemne, să nu-i ia vântul": Cj 16, Sb 2; „Snopi de secară, bătuţi cu îmblăciul": Cv 3; „Snopi de

https://biblioteca-digitala.ro

paie, legaţi cu sârmă": Cv 6; „Jipi legaţi de laţi cu nuiele de mesteacăn, carpen": Cv 8; „La şuri, şoproane, colne, cocini": Hd 6; „La toate construcţiile, până acum 30-40 de ani [1938-48] snopi legaţi cu nuiele de salcă, mesteacăn": Hd 15; „Legaţi tot cu paie sau cu nuiele": Ms 7, Sb 6 (cu paie); „În rânduri suprapuse": Ms 8; „Se făceau jupci care se legau cu nuiele de salcă sau cu legături de paie de secară": Ms 13; „Laţii se băteau mai rari; snopii se legau de laţi; erau puţine învelitori de paie, la şuri, poieţi": Sb 1; „Cam de 30 cm grosime un snop": Sb 3; „La şuri, «pişi»": Sb 4; „Jupi legaţi de laţi, la şură": Sb 5; „«Pâşi» de paie": Sb 10. *În trecut şi azi*: „În «jâpi» legaţi cu paie de laţi, cu «huluji», paie încurcate legate": Ab 19; „Se lucra cu jupi care erau legaţi de laţuri şi de corni cu nuiele subţiri de salcie": Ab 20; „Cu jupi s-a acoperit după 1900": Cj 2; „La poiată": Ms 5; „Doar pentru cârpirea acoperişurilor stricate; foarte rar azi": Sj 8.

În trepte. *În trecut*: Ab 20, Hg 6, Sb 7; „La şură, grajd": Ab 1; „Local, «jichi», cu un diametru de 30 cm, legaţi tot cu paie. Se punea primul rând de jichi care se fixa cu nuiele de laţi. Urma alt rând, scăzând în trepte până sus iar la vârf se introduceau paiele unele între altele şi se răsuceau. Se fixau cu «coghile», prăjini, ca să nu ia vântul paiele": Ab 4; „Şura, găbănaşul, în snopi, în trepte": BN 4; „Fie snopi cusuţi cu sârmă, bătuţi cu un lemn, să rămână numai capetele afară, fie se puneau laţi, jipi cusuţi cu sârmă, care formau un fel de trepte": Cv 5; „Snopi legaţi de corni şi de laţi cu drod (sârmă), se puneau în trepte; la cocini, şuri": Hd 13; „Numai cei de stuf; foarte puţin": Sj 1. *În trecut şi azi*: „Cu moţ, paie legate la vârf": Ab 19.

Stuf, trestie. *În trecut*: „În maldăre legate": Bv 4; „Trestia se prindea cu nuiele de salcie (cigoaie), nu se lega mănunchiuri, se punea împrăştiat vertical": Cj 18.

În snopi. *În trecut*: Ab 7, 11, BN 9, Cj 8, Cv 5, Ms 2, 11, 12; „Mai rar": Ab 4, Ms 15; „La fel ca la paie, legaţi cu nuiele de leaţuri şi snopi aşezaţi în trepte": Ab 7, Bv 10 (nuiele de salcie, de tei), Cj 8 (nuiele de răchită), 9 (nuiele de mesteacăn), Ms 1 (legaţi şi cu paie), 4 (rar); „În snopi mici": Ab 18, Ms 10, 13 (jupci), Sb 7 (foarte rar); „Şură, coştei, cătreţ": BN 4; „La grajduri, înainte; se legau snopi de trestie şi se aşeza primul strat de la streaşină după care se aşezau rândurile următoare la cca 15 cm, asemeni draniţei. La vârf erau împletite": BN 2, 3 (adusă de la Cristeşti); „Snopi, «jupti» micuţi, legaţi de leaţuri cu nuiele de pădure, gânjuri, sau cu răchiţi": Cj 13; „Stuful se făcea snopi (mănunchiuri) legaţi. Îi puneau unul lângă altul. Cu un leaţ se împingea ca să stea cât mai bine. Tot cu un leaţ se modela şi partea de deasupra, ca să fie uniform": Cj 18; „Snopi legaţi cu nuiele în 2-3 locuri. Un rând se punea cu vârfurile în sus, un rând cu vârfurile în jos; azi, nu": Cv 1; „La cocini, şopuri, mai rar": Cv 2; „Snopi în trepte; se împleteau la coamă": Cv 5; „Snopi legaţi cu drod, sârmă de leaţ, ca să nu intre apa": Ms 8; „Legată cu paie": Ms 16; „Snopi aşezaţi în rând, iar cei de deasupra îi protejau; puşi ca solzii": Sj 4; „Snopi cam de 30 cm grosime": Sb 3; „La şopurile mai mici": Sb 11. *În trecut şi azi*: Ms 6; „Snopi subţiri de aceeaşi lungime, legaţi cu nuia de salcă; rar, azi": Ab 16.

Tulpini de porumb (coceni): *În trecut*: Ab 18, Cv 5, Sj 1, 6 («huluji»); „Se alegeau cu mâna şi se puneau unul lângă altul; tuleii (cocenii) erau legaţi cu gânji, nuiele, sau nu erau legaţi": Cj 13; „Rar, coşarele": Cv 1; „Coceni, înainte, numai la şopron": BN 3.

Lemn. Şindrilă. *În trecut*: „Dreaptă": Ab 8 (în rânduri petrecute), BN 2, 3, 9, Cj 1 (în două rânduri), 5 (în două rânduri suprapuse), 10, 15, Cv 4 (ascuţită, într-un rând), 6, Hg 2 (în

https://biblioteca-digitala.ro

rânduri suprapuse), 7 (într-un rând), Ms 16 (în 2-3 rânduri), 17 (la 2-3 rânduri, la grajd, şură), Sj 3 (rar, la şuri), 8 (foarte rar), Sb 2 (în rânduri suprapuse); „Se cumpăra de la Vinerea (jud. Alba), lângă Cugir; era dreaptă, aşezată în rânduri suprapuse": Ab 5, BN 2, Hg 1, 2; „Şindrilă cu «sfânţălaş» (uluc, horj), de 40 de cm; cea de 60 cm nu are uluc": BN 2; „Şura, găbănaşul, coşteiul, şindilă dreaptă, într-un rând, de 50 cm lungime, cu şanţ făcut cu horjul, pentru îmbucare": BN 4; „Foarte rar, şi numai la case, şindrilă cu horj; în rest, dreaptă": BN 6; „De pe la 1900, şindrilă ascuţită, în rânduri suprapuse": Bv 1, Sb 5 (rar); „Puţin, dreaptă, petrecută pe un rând": Bv 4, 7, Ms 10 (foarte rar şi înainte); „Şindilă, de 40 cm pe 7-10 cm, dreaptă, pe două rânduri, numai în partea de sus; nu se mai pune după al II-lea Război Mondial": Bv 12; „Rotundă": Bv 14; „Şindila avea 0, 50 m, făcută din fag şi rar, de fag; draniţa era de 0, 80 m şi mai mult": Cj 2; „Cumpărată de la Cluj sau de la mocani; foarte rar": Cj 3; „Şindrilă dreaptă, horjită, dar era făcută foarte rar": Cj 6; „La poiată, şindrilă dreaptă, într-un singur rând; rar": Cj 7; „Foarte rar, ascuţită, în coadă de rândunică; dublată la streaşină; se punea dublă «dufla» dacă omul era mai bogat şi voia un lucru mai bun": Cj 12; „Şindrilă dreaptă cu «pârcan», şănţuleţ lateral de îmbinare": Cj 13; „Dreaptă, ascuţită": Cj 17; „Şindrilă cu şanţ, lungă de 40 cm, lată de 10-12 cm, groasă de 2 cm": Cv 1; „De prin 1915, dreaptă, mai rar ascuţită, în coadă de rândunică, în rânduri suprapuse. Chiar dacă avea un metru lungime şi 10-15 cm lăţime, tot şindilă se numea": Cv 2; „Taban, la şuri, colibe; şindrilă dreaptă, ascuţită, în rânduri suprapuse": Cv 5; „Şindrilă cu şanţ, ca să se îmbuce; de 25 cm lungime şi 9-10 cm lăţime": Cv 7; „Şindrilă cu horj; mai rar şindrilă dreaptă, mai frecvent şindrilă ascuţită; pusă într-un singur rând": Hg 3; „La cotarcă şi la magazie; aşezate într-un rând, cele de fag, făcute în sat, că erau mai groase; în trei rânduri, cele de brad, cumpărate din alte sate": Hd 9; „Prăştilă dreaptă, într-un singur rând, cu excepţia marginilor şi capetelor acoperişului, când era acoperită de alte prăştile; avea 0, 40 m-1 m lungime, 1 cm grosime şi 8-10 cm lăţime": Hd 10; „Şindrilă dreaptă, de 50-60 cm, care începea să se pună de la streaşină în sus. Şindrilele se suprapuneau la capete şi la margini": Hd 11; „Dreaptă, în rânduri suprapuse, adusă de la Vinerea, din satele din jur; s-a pus până la 1910": Hd 15; „Şindrilă de brad, de cca 35 cm, dreaptă, cu şanţ": Ms 4, 16 (într-un rând); „Şindilă ascuţită, într-un rând, horjită": Sj 1; „Dreaptă, pusă într-un rând, de 79 cm pe 5 cm lăţime": Sb 12; „Şindrilă cu nut şi feder": Sb 13. *În trecut şi azi*: Cj 11, Hd 5; „«Şindilă»: Ab 1, 10 (40 cm lungime, 6-7 cm lăţime), 14, 20; „Şindila de brad, fag, stejar, de 60 cm lungime, lată de 10-12 cm, cu şanţ făcut cu horjul. La colţuri se pune şindilă ascuţită. Este un singur fel iar lungimea variază. Capetele se suprapun cu 10 cm": Ab 2; „De brad, dreaptă, aşezată într-un singur rând": Ab 14; „Şindrilă, şiţă, dreaptă, într-un singur

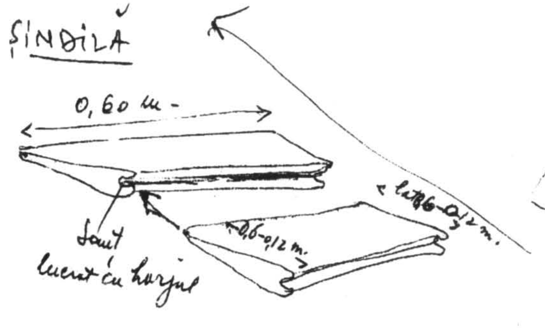

Şindrilă cu şanţ, com. Almaşu Mare, jud. Alba (Gh. Aldea)

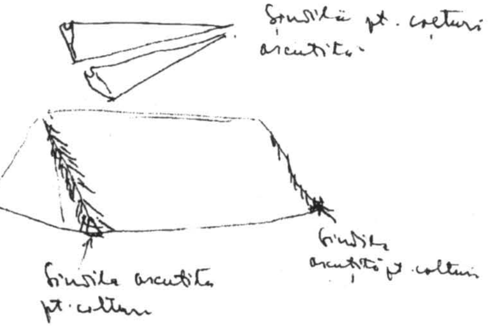

Şindrilă la colţuri, com. Almaşu Mare, jud. Alba (Gh. Aldea)

rând, lungă de 50 cm, lată de 10-12 cm; şiţa, de brad iar şindrila de fag; şi azi": Ab 15; „«Şindilă» lungă de cca 0, 50 m, din brad, fag sau stejar, dreptunghiulară, [îmbinată] în nut şi feder": Ab 20; „Şindilă de două feluri: cu şi fără horj (şanţ lateral); are 35-40 de cm lungime, 5-10 cm lăţime": Ab 21; „Şindrilă pusă dublu (era fără şanţ şi mai subţire), dreaptă; azi, rar": BN 1; „Şindrilă cu horj, de 10 cm, pusă pe un singur rând, şi azi": BN 10; „De 40 pe 15 cm, în coadă de rândunică, îmbucate una în alta, una cu şanţ, alta cu muche": Bv 8; „Şindrilă de 30 cm pe 7, 8 cm": Cj 16; „Şindrilă dreaptă, aşezată într-un singur rând, rar în două, cu o margine mai groasă trasă la horj; azi, rar": Cv 8; „Şindrilă dreaptă, în rânduri suprapuse": Hd 2, 5, Sj 9 (ascuţită); „Şindrilă, dreaptă, într-un singur rând; azi, rar": Hd 3, 12 (prăştilă); „«Prăştilă» dreaptă sau teşită, pusă în rânduri suprapuse": Hd 4; „Praştilă dreaptă, acuţită (înainte), solzi de peşte (înainte), bătută pe un singur rând, «săseşte», de 60-80 cm lungime; azi, în două rânduri suprapuse": Hd 6; „Dreaptă, ascuţită la streaşină, în rânduri suprapuse": Hd 7; „Prăştilă dreaptă, lungă, pusă pe 3-4 rânduri": Hd 13; „Praştilă dreaptă, lungă de 60 cm, lată de 6-10 cm; doar la stâne, şi azi": Hd 14; „Şindrilă dreaptă şi rotundă, într-un singur rând, la coştei, grajd": Ms 6; „Şindrilă dreaptă, într-un singur rând; la bază şi la vârf, în rânduri suprapuse": Ms 11; „Dreaptă, în două rânduri": Ms 13; „De fag, dreaptă, într-un singur rând, cu «răvaş» - cu şanţ, lucrat cu horjul": Sj 2.

Draniţă: BN 3, Cj 2, Hg 5; *În trecut*: „Draniţa se punea într-un rând, se îmbuca una într-alta; azi, rar; «îndoielile» (în alte zone ale ţării se numeşte şiţă) puse în rânduri suprapuse": BN 1; „De brad şi fag, de 50-60 cm sau 1 m şi nu are sfânţălaş (uluc, şanţ)": BN 2; „Înainte, dreaptă": BN 5, Hg 2; „De brad, se cumpăra de la Izvor, avea cam 60-70 cm pe 15-18 cm, cu o grosime de cam 1 cm; se punea în rânduri suprapuse, la absolut toate acareturile": BN 11; „Era cea mai folosită înainte": Cj 6; „Draniţa dreaptă, de molid, fără şanţ, de 40-70 cm lungime şi 10-15 cm lăţime, înainte, la toate anexele": Hg 1; „Fără horj": Hg 3; „Înainte s-a folosit numai draniţă: 50 cm pe 15-20 cm": Hg 4; „La şuri, găbănaşe": Ms 3; „De 0, 80 m lungime, la şură, grajd": Ms 8; „La grajd, coteţe, corliţ, draniţă de 70 cm lungime": Ms 14. *În trecut şi azi*: „Şi azi, dreaptă, în două rânduri": BN 7, 10 (de 20 cm), Hg 8; „De 45 cm pe 10 cm": Cj 16; „Pusă pe două rânduri, de un metru": Hg 6; „De fag, de 0, 50-0, 80 m": Ms 4; *Azi*: BN 6; „La şură, grajd": Ms 9.

Şiţă: *În trecut*: „Termen local, «şâţă»; este dreaptă": Ab 3; „În rânduri suprapuse": Bv 7; „Şiţă de brad". Bv 11; „«Şisă» dreaptă, de 1, 20 m lungime pe 15-20 cm lăţime": Sb 6; „Lungă de 1, 62 m": Sb 9; „Şiţa, 1 m, 1, 20 m pe 50 cm, aşezată în rânduri suprapuse": Sb 12; „«Şişa», de 0, 80 pe 1, 20 m, dreaptă, cu capetele suprapuse": Sb 13. „*În trecut şi azi*: Ab 18; „Şiţă, suprapusă 5-6 cm una peste alta": Ab 19; „«Şisă» dreaptă, în rânduri suprapuse, are între 50-80 cm lungime": Ab 9, 13 (înainte, lungă de până la un metru); „Numai la stână": Bv 6.

Se punea: ***Într-un singur rând***: Ab 3, 20, 21; „Dreaptă, cu horj, într-un rând, bătută pe laţuri": Ab 1; ***În două rânduri***: „La cei bogaţi": Ab 21.

Doscă (scândură): Cj 11; „Scândură la coştei, poiată, şură, la cine era mai înstărit; azi, nu": Cj 3; „Scândură, înainte": Cj 16, Sb 5; „Scândură de patru metri lungime": Hg 1; „Doştele au 1, 2 m pe 0, 2 m": Hd 16; „Acoperişurile construcţiilor din hotar se înveleau înainte cu scândură şi scoarţă de brad": Hg 5; „Înainte, scândură de 4 m; rar azi": Sb 6.

Răzlogi: „De fag, drepţi, puşi pe un rând; şi azi": Hd 8; „Au 1, 2 m pe 0, 2 m": Hd 16.

https://biblioteca-digitala.ro

Ţiglă: *În trecut şi azi*: Ab 16 (după I Război), 18, BN 4 (azi, toate anexele), Bv 8, 14, Cv 3, Hd 1, 5, Ms 3, 5, 11 (azi, majoritatea), Sj 8 (din 1900), Sb 2, 3 (din 1900), 4 (puţină înainte), 5, 10-12, 14; „Ţiglă de fabrică sau mică, manuală": Bv 1; „De prin 1920": Bv 7, 10 (cumpărată din Cincu, Voila, Făgăraş, Banat), Cj 3, 16 (cirip); „La început era ţiglă solzi. Când a apărut cea de la Jimbolia se duceau românii până acolo, să cumpere": Bv 16; „Înainte de I Război Mondial, cei mai bogaţi; azi, majoritatea": Cv 6; „Şi înainte, dar azi este foarte multă": Hd 13; „De vreo 50-60 de ani; se fixa pe laţi": Hd 15; „Înainte ţigla era mică, cât o şindrilă; azi, mai mare": Sb 1; „Ţiglă este de prin 1890-1900; în 1907 se făcuse în hotarul satului ţiglărie dar azi s-a distrus". Sb 7; „Ţiglă foarte mică, asemănătoare şindrilei, de pe la 1900": Sb 8; *Azi*: Ab 1-9, 11, 12 (după al II-lea Război), 13, 14, 19, 20, 21 (câteodată), BN 1, 2, 3 (din 1950), 5, 6, 9, Bv 2, 3, 9, 11-13, 15, Cj 1, 2, 4, 5, 7-10, 12 (foarte rar înainte), 13, 15, 17, 18, Cv 1, 2 (de prin 1930), 4, 5, 7, 8, Hg 1-8, Hd 2-4, 6, 8-12, 14, 16, 17, Ms 3, 4, 6-17, Sj 1-3, 5-10, Sb 6, 9, 13; „De vreo 40-50 de ani": BN 7; „De la paie au trecut direct la ţiglă": Bv 6, Hd 6 (la toate anexele); „Se aşează pe leaţuri; se bate şi «ţaban»": Sj 4.

Olane: „La colţuri şi sus". BN 3; „Numai la coamă şi muchii": Bv 7, 8; „Azi": Cj 6, Cv 5, Ms 3.

Tablă: „Foarte rar înainte": Cj 12, Hd 13; *Azi*: Ab 2, 9 (rar, înainte), 16 (la coteţe), 19, 21 (câteodată), BN 1-3, 5, Cj 3, 4, 6, 13, Cv 4, 5, Hg 3, 6, Hd 2, 12, 16, Ms 7, 9, 17; „De vreo câţiva ani": BN 7, Sb 2; „De vreo 10 ani, puţine": Bv 12; „«Plev»- tablă": Cj 2; „Foarte rar": Cj 5, Ms 6 (azi), 15; „De vreo 40 de ani; pe cornii fără laţi, se cosea scândura, apoi se bătea tabla": Hd 15; „Pleu alb sau negru": Ms 8.

Carton gudronat, eternită - azbociment: *Azi*: „De prin 1960-70": BN 3; „Internit": Ab 1, Cj 6 (internită), Ab 1; „Iternită (azbociment plăci) cam la jumătate din construcţii": Cj 12; „Carton presat": Hg 5. „Azbociment": Ab 8, 21, BN 2, 5, Hg 1, 6, 8, Hd 15, Sj 1 (rar).

Alte materiale. *În trecut*: „Cetină de brad": Ab 1; „Lespezi de piatră, la şoapre, coteţe, cocini": Ab 5; „Fân": Hg 6; „Coajă de brad la stâne, sau colibe la munte": Hd 6.

Forma acoperişurilor. Într-o apă: Hd 7; „Unele anexe": Ab 4; „Şoapra": Ab 21, BN 3 (şopronul oilor); „Şoprul": Cv 5, Hg 1, 4; „Anexele din hotarul satului": Hg 8; „La cocine, budă": Hd 4; „Coteţe": Sj 1.

În două ape: *În trecut*: Ab 14; „La grajd, poiată, înainte": Cj 7; „Rarisim, înainte": Cj 10; „La toate anexele": Sb 13. *În trecut şi azi:* Hd 7, Sb 2; „La şură, grajd": Ab 1, 13, 18, Ms 3; „La toate anexele": Ab 3-5 (cu excepţia stogăriilor), 6 (mai rar), 7, 8 (exceptând pe cele cu acoperiş de paie), 9-11, Bv 1-3, 7-14, 16, Cj 4, 9, 13, 18, Cv 3, 5-7, Hd 10, 12-14, 15, Ms 1, 2, 4-6, 11, Sb 1, 5-8, 10, 11, 14; „Cu fronton, mai rar înainte; azi": Ab 16, Ms 10; „La grajduri, şuri; cocinile aveau de obicei, o singură apă, ca şi coteţele, câteodată": Ab 20; „La grajd, şură": Ab 21; „La grajdurile şi şurile foarte mari": Sj 1; „În două «feţe», la toate anexele": BN 3-5; „La coteţe": Cj 2; „Coşteiul are «hăizaş» în două sau patru părţi": Cj 3; „Foarte rar": Cj 12, Hd 17, Ms 13 (azi); „Majoritatea": Hg 1; „O parte, înainte; azi, toate": Hg 3; „Rar, înainte; mult, azi": Hg 4; „La grajduri, cocine": Hd 4; „Şurile, bucătăria, cocina, cotarca, şopronul": Hd 6; „La cămări şi cuptori (bucătăria de vară)": Hd 9; „Grajd, şură, şopron coteţe": Ms 8; „În două

https://biblioteca-digitala.ro

«streaşine»": Ms 12; „La toate anexele, acoperiş în două ape, care aveau înainte o pantă; *Azi*: Bv 15, Cj 6, 8, 15, Cj 16, Hg 8 (la toate), Hd 8, Ms 14-16, Sj 4, 5 (cu pinion); „La grajdurile şi şurile foarte mari": BN 2; „La cele mai noi, acoperite cu ţiglă": Cj 5; „Poiata, cocina, azi": Cj 11.

În patru ape: *În trecut:* BN 4, 15, Cj 6, 16 (mai ales la anexele acoperite cu paie), Hg 4, 8, Hd 8, Sj 4, 5; „La cele vechi, acoperite cu paie": Cj 5, Sb 14; „O parte, înainte; azi, nu": Hg 3; „Grajdul şi şura, înainte, când erau acoperite cu paie": Hd 6. *În trecut şi azi:* Bv 4, Cj 1, Hg 1, 7, Sb 4; „La şură, grajd": Ab 1, 4 (uneori), 6, Hd 5, 9, Ms 8; „La stogării": Ab 5; „La anexele [cu învelitoarea acoperişului] din paie": Ab 8; „La toate anexele": Ab 12, 14, 15, BN 1, 9, 10, Cj 15, Cv 8, Hg 2, 6, Hd 1-3, 13, 16, 17, Ms 7, 13-15, 17, Sj 2, 3, 6, 8-10; „La şurile şi grajdurile acoperite cu paie": Ab 16; „La şură, sin, coteţ, grajd, găbănaş": BN 2; „La şură, poiată": Cj 2; „Poiata": Cj 3, Hd 5; „La toate construcţiile acoperite cu paie, înainte; azi, la poiată": Cj 8; „Poiata, cocina": Cj 11; „Marea majoritate": Cj 12; „La coteţe (grajduri), stâne, cămări": Hd 4; „Staur": Hd 5 „Feţele şi fundonile": Hd 10; „Găbănaşul": Ms 3; „Grajdul, când este construcţie separată": Sj 1; „Rar": Sb 5; *Azi:* Sb 11; „La grajduri, colibe": Cj 7; „La toate anexele": Sb 13.

Altfel: „La construcţiile din hotar acoperişul porneşte de jos, în unghi; este pe stâlpi şi se acoperă cu scândură": Bv 10; „La grajduri, înainte, în trei ape şi «fundoane»": Hd 6, 7; „Grajdul azi, şi în trei ape": Sj 1; „Azi, şi în trei ape, dacă au vinclu": Sj 4.

Prelungiri ale acoperişurilor. Terminologie, funcţionalitate: „«Aplecătoare», se ţineau fân şi lemne": Ab 1; „Sub streşină": Ab 10; „Apărătoare de ploaie, în faţa târnaţului, la cămări": Ab 12; „Şopru, la pereţii laterali; şi azi": Ab 15, Ms 5 (pentru atelaje), 10 (pentru oi); „Bordei pentru oi, lemne, «puiucul şurii», «plesnicarul şurii»": Ab 18; „Una din feţele de la acoperişul gardului este lată de peste 1, 50 m şi se foloseşte ca şopron": Ab 19; „Şoapra, latura lungă a acoperişului şurii este prelungită". Ab 21; „Şopru": BN 2 (azi), Hd 15, Ms 13 (rar); „La pereţii laterali şi la cei longitudinali; se cheamă «şif», şopru; şi azi": BN 4; „Şopru în spatele casei, format din prelungirea acoperişului": BN 5; „Şopru pentru oi, la peretele longitudinal": BN 10; „La pereţii laterali; adăpostul obţinut se cheamă «pliniceri»; în el se pun lemnele, pleava": Bv 4; „La casele cu croşnie, care nu se mai fac de 40-50 de ani, este o prelungire pe latura lungă, şi are funcţie de grajd". Bv 7; „«Polată» la grajd; pentru unelte; vara, găini": Bv 8; „La şură, plemnicer sau tifirigi": Bv 10; „Uneori la grajd ori la şură, cam la 1/3 de la sol se face un acoperiş sub care se construieşte grăjduţul": Bv 12; „Şopru; mai scuteau de ploaie găinile şi câinii sub el; se mai punea carul": Cj 3; „Nu; şoprul se făcea cu acoperiş aparte": Cj 6; „Prelungire a acoperişului casei: colniţă pentru adăpostul lemnelor, uneltelor, alimentelor; şi azi": Cj 11; „Turmătoare la şură, acoperişul este prelungit până jos": Cj 12; „Nu era prelungitoare, dar şurile se făceau cu streaşina mult lungită, ca să nu bată ploaia": Cj 13; „Azi se prelungeşte la peretele lateral şi se face ocol, adăpost pentru oi": Cj 15; „Şop la casă, pe latura din spate": Cv 2; „La şură, în faţă sau la grajd, şop pentru atelaje": Cv 3; „Şopron pentru coteţe": Cv 4; „Surlă la grajd, adăpost pentru lemne": Cv 5; „Uneori la grajd ori la şură, pentru grăjdiuţ sau şuroaică": Cv 6; „Sin pentru unelte şi atelaje": Cv 7, Hg 3; „Saivan; azi, rar": Cv 8; „La peretele lateral al şurei, şopru sau corlă pentru atelaje, unelte, oi": Hg 1, 2 (şopru), 4, 5, Ms 6; „La grajd se făcea colnă, în care se punea fân, ca să nu se umble tot timpul în şură": Hg 6; „În faţa sau în spatele poieţii, pentru depozitare": Hg 7; „Acoperişul coteţului; şi azi": Hd 4; „Câteodată, la grajd sau casă, se prelungea un perete lateral sub care se făcea un şopron pentru oi": Hd 5; „Şopru pentru unelte; şi azi": Hd 6; „Uneori la grajd sau la

https://biblioteca-digitala.ro

cămară pentru adăpostirea carului, a lemnelor": Hd 7; „Se face şopru pentru lemne, animale, bucătărie, azi": Hd 10; „Un adăpost": Hd 11; „În spatele şurii sau a grajdului, «pleznicer» pentru adăpostit vara o oaie sau un purcel": Ms 1; „Colniţă, pentru miei şi viţei; şi azi": Ms 9, 11 (oi); „«Părţătoare» la peretele lateral al grajdului, pentru grâu până la treierat, oi, furaje": Ms 12; „La peretele din spate al şurii; fără denumire, o streaşină care acoperea magazia de lemne, coteţele, etc": Sj 1; „În spate, pentru unelte agricole, etc": Sj 2; „«Comandă» pentru adăpostit pleavă, unelte agricole": Sj 5; „«Sub streaşină», pentru grapă şi alte unelte agricole": Sj 6; „Rar, colniţă, pentru adăpostirea unor unelte, a cuptorului de copt, a unei bucătării de vară; şi azi": Sj 8; „Colniţă la şură, grajd, casă, pentru adăpostit lemne, unelte, animale": Sj 9; „La pereţii din spate, adăpost pentru viţei": Sj 10; „«Plimicer», în spatele şurii; sub el se ţinea «târnomeţa», paie mărunte şi frunze rămase de la batoză": Sb 8; „«Pleznicar» la peretele din spate; se adăpostea câte un viţel sau porcul": Sb 9; „Şopru pentru oi, pentru lemne": Sb 10; „Puiuc, pui, şi azi, la capătul şurii, spre curte; pentru oi": Sb 11; „Poiată": Sb 12.

Elemente artistice la construcţiile gospodăreşti. „Porţile şurilor se mai crestează (trafor) cu fierăstrăul cu modele relativ simple": Ab 2, 5; „Azi, la porţile de fier": Ab 6; „La porţi, la cei care erau «gazde»; se făceau şi «ţifonşaguri» la streaşină": Ab 12; „La porţile de scânduri şi la şuri, ornamente traforate": Ab 13; „La şură, grajd, porţi, şi azi, tăieturi": Ab 14; „Şura, grajdul, găbănaşul, flori cu «firizul»": Ab 16; „Porţile, cu figuri geometrice": Ab 19, Cv 6 (la stâlpi), Hg 4 (şi floral), Hd 4, 7, Sb 6 (şi florale); „Rar se decorau porţile cu motive geometrice şi florale; şi azi": BN 1, 2; „La garduri, porţi, colţişori crestaţi": BN 3; „La porţi, azi, rar, flori, păsări, dinte, figuri antropomorfe, frunză de viţă, struguri". BN 7; „La şură, la porţile de fier": BN 9; „Azi, la şură şi grajd, cu traforaj, flori şi «cârlige»": BN 10; „La poarta şurii, flori, crestături – geometrice, cruce": Bv 16; „La porţi, stâlpii găbănaşelor": Cj 1; „Găbănaşul, şi azi cu motive geometrice": Cj 4; „Rar, soarele, rozetă pe şuri şi garduri; câteodată sub formă de jumătate de rozetă": Cj 6; „La cămară, înainte, motive geometrice": Cj 8; „La găbănaş, dacă avea târnaţ, pe pereţi sau stâlpi se făceau «forme», cioplituri artistice": Cj 13; „La porţi, la bucătăria de vară, motive florale şi geometrice": Cj 15; „Lalele pe porţi": Cv 2; „La şură": Cv 4; „Şura, porţile, cu motive geometrice, florale şi zoomorfe, cel al şarpelui pe porţile de lemn": Cv 8; „Şiruri de struguri pe porţi, motive geometrice": Hg 7; „La cămară": Hd 1; „Stâlpii porţilor cioplţi din bardă, înainte": Hd 13; „Cruci pe peretele şurii": Hd 15; „Geometrice, fitomorfe, uşile, stâlpii cămării, înainte": Hd 17; „Uşile şurii, porţile gospodăriei, cioplituri cu toporul, mai rar elemente traforate": Ms 3; „Grajdul rar, înainte; stâlpii, streaşina acoperişului": Ms 11; „Elemente fitomorfe şi antropomorfe la şoşii porţilor": Ms 14; „Cioplituri la coşar, azi; la porţi, găbănaş, înainte": Ms 15; „Stâlpii de piatră ai porţilor sau gardurilor cu vrej, flori, frunze, ghindă; cele de fier forjat sudat cu spirale": Sj 1; „În vârful şurii se puneau cruci iar pe peretele ei se pictau": Sj 2; „Porţile şurei au bătute şipci pe care se fac figuri: triunghiuri, flori, sori, tăiate cu ferăstrăul": Sj 4; „Pe peretele şurii animalelor se pictează cu vopsea neagră o vacă sau un bou": Sj 6; „Pe «şezată» (stâlp din centru) şi pe cusurău se fac motive geometrice": Sj 7; „La grajd, porţi": Sj 8; „Cămara, magazia, porţile, streaşina, şi azi; stâlpii, înainte; învelitoarea, coama acoperişului, azi; motive geometrice şi fitomorfe": Sj 9; „La grajd, înainte; pe stâlpi; cruci, câte o floare, un cerc": Sb 1; „Porţile cu motive abstracte şi cruci": Sb 2, 9; „Porţile cu strugure şi cruce pe stâlpi, înainte; azi, cele mai multe porţi sunt de tablă": Sb 3; „Pe porţile de lemn, uneori, flori crestate; pe şură, anul construcţiei şi numele proprietarului": Sb 5; „La grajduri, motiv solar; acelaşi, complet sau jumătate, la porţi; şi azi": Sb 7; „Porţi cu motive florale, astrale (soarele), geometrice, cruci": Sb 10; „Porţile, cu motive fitomorfe, zoomorfe, geometrice": Sb 11.

https://biblioteca-digitala.ro

PARTEA III

LOCUINȚA

CASA

„De la 1916, la sol pivniță (cereale) şi «găbănaş» de piatră (cartofi), iar deasupra casa, ca şi cum ar fi la sol, din «şoşi» cu bârne de brad şipcuite şi lipite cu pământ": Cj 14; „Se construiau case provizorii, după întemeierea unei noi familii": Cj 16; „«Târnațul» se construieşte numai pe lungimea încăperilor din spate, camera din spate nu are": Cj 18; „La fundație puneau bani, hârtii scrise, cine a fost primar şi notar": Hg 7; „Căşi în cheetori": Ms 8; „«Case de huruban», erau case mici făcute de grofi pentru țărani": Ms 13; „Există case cu pereți din «văioage», pe temelie de piatră de stâncă, fără talpă. Au «şoşi» la colțuri, susținuți de chigi, să nu cârmească. Acoperişul se sprijină pe două «cusuraue» şi pe «grinzele» transversale. «Coarnele» susțin «jupi» legați frumos cu sârmă şi împletiți la cunună. Intră circa patru care de «jupi» la un acoperiş gros de 30-40 «țenti»": Sj 7; „Unii au una, două case din lemn «la colibe», cu până la trei odăi": Sb 6.

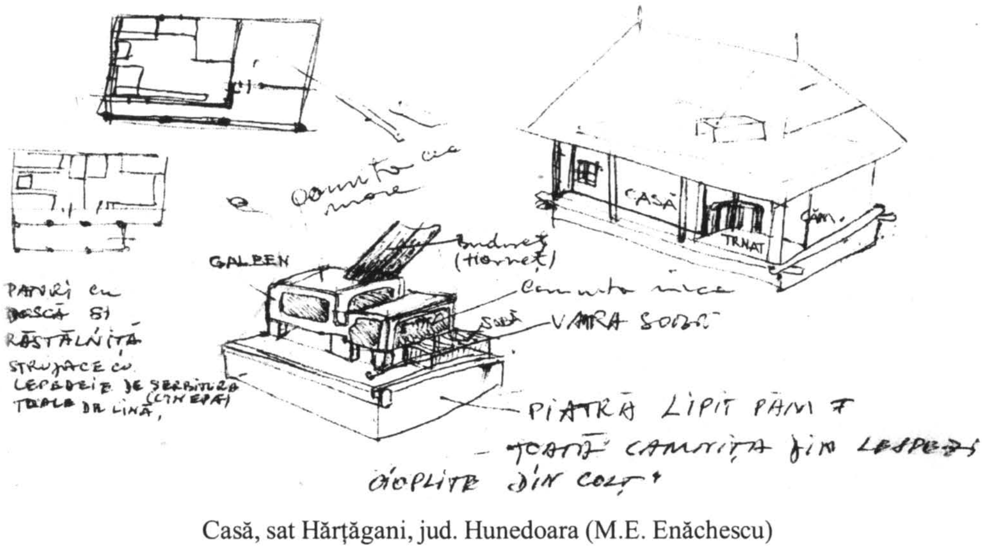

Casă, sat Hărțăgani, jud. Hunedoara (M.E. Enăchescu)

https://biblioteca-digitala.ro

ORIENTARE

Faţă de curte

„[În trecut] nu era o regulă. Se construia acolo unde era terenul mai potrivit. Azi, majoritatea caselor noi se construiesc la stradă": Ab 2, Cj 7; „După cum e şi locul": BN 9; „În funcţie de teren. Casa se făcea pe un loc plat": Cj 9; „La intrarea sau în mijlocul curţii, cam la câţiva metri de drum, în funcţie de teren": Cv 4; „Nu era regulă specială": Ms 7; „Este orientarea care primează şi azi. Casele sunt lipite de stradă, chiar la marginea ei": Sb 7; „Casele se clădeau la mijlocul grădinii. Numai de prin 1912-1913, au început a se aşeza la drum şi atunci nu cu casa dinainte la drum ci cu cea dinapoi, cu fumariul şi cuptorul cocător": Sb 2.

La intrarea în curte: *În trecut:* BN 1, Bv 13. *Azi, la fel:* Ab 17, BN 2, 4, 6, 10, 11, Bv 2, 3, 5, 9, 11, 14-16, Cj 1, 10, 17, Cv 1, 7, 8, Hg 2-5, 7, 8, Hd 6, 7, 10, Ms 1-4, 6, 10, 12, 17, Sj 1, 2, 6, 7, Sb 1, 2, 4, 5, 7, 9, 10, 12-14; „De obicei": Ab 13; „Nu era e un plan. Dar, cel mai mult, la intrarea în curte, cu geamuri la drum": Ab 14; „Cu o grădiniţă în faţă": Ab 16; „Pe una din laturi": Ab 20; „Cel mai adesea, mai la o margine": BN 9; „Circa 2-3 m de la stradă": Cj 2, Hd 5, Ms 16, Sb 3, 7 (cele vechi); „De la I Război": Cj 16; „Spre dreapta, la 2 m de gard": Cj 17; „Înainte, rar, cu spaţiu între drum şi casă; azi, nu este spaţiu": Cv 3; „La câţiva metri de drum": Hd 11; „Direct la stradă": Hd 15; „Cam la 3 m de uliţă, înainte; azi, la uliţă": Ms 5; „Rar, înainte, foarte frecvent, azi": Sj 5; „Foarte rar, înainte, frecvent, azi": Sj 8; „La 2-3 m faţă de drum, înainte; azi, la drum": Sb 11; *Azi:* Ab 2-4, 6-8, BN 5, Bv 4, Cj 1, 3, 5, 7, 11, 15, Cv 6, Hg 6, Hd 1, 2, 4, 8, 9, 12-14, Ms 8, 9, 11, 13-15, Sj 3, 10; „La un metru, doi, de la stradă": Ab 11; „Foarte puţin retrasă de la drum": Ab 7; „Mai retrasă în curte": Bv 6; „Dar cu gard în faţă. Acum, direct la stradă": Bv 8; „Rar": Ab 9; „La câţiva metri de drum": Cj 4, 8; „La şosea, dar este amplasamentul obligatoriu al Consiliului popular (primăria)": Cj 6; „Mai spre stradă": Hg 1; „Azi, chiar la stradă": Sb 8.

În mijlocul curţii: *În trecut:* Ab 4, 6-8, 11, BN 1, Bv 4, 12, Cj 4, 5, 8, 15, 16, Cv 1, Hg 1, 4, 6, 7, Hd 9, 10, 12, 14, Ms 3, 10, 15, Sj 5, 10; „Casa se aşeza în mijlocul «gredinii», nu la drum, până prin 1912-1913": BN 2; „Cele mai multe": Cv 6; „La vreo 4-5 m": Hd 5; „Ca să vadă în toate părţile": Ms 8. *Azi, la fel:* Ab 9, BN 3, Hd 2, 3, 6, Sb 5; „Se umbla cu carul roată pe lângă casă": Ab 1: „Când sunt în vale, pentru a se apăra de inundaţii. La fel şi în deal, pentru a supraveghea gospodăria": Ab 5; „Marea majoritate": Cj 6; „Cam la 4-10 m distanţă de drum": Cj 12; „Rar". Sj 2, 8. *Azi:* „Azi, cu gard în faţă": Cv 1.

Retrasă în spatele curţii: *În trecut:* Ab 3, BN 5, Bv 12, Cj 1, 4, 11, 15, Hd 1, 8, 11, Ms 9, 13, 14, Sj 3, 4; „Cât puteai arunca cu piatra în drum": Cj 3; „Ca să nu se aprindă casele învelite în paie": Cj 7; „Înainte la drum era ocolul": Hd 4; „Uneori": Sb 5. *Azi, la fel:* Ab 12, Bv 7, Cv 5, Hd 16, 17; „Mai retrasă": Ab 21; „Retrasă, (în trecut) la 8-10m, [azi] 3-4m": BN 2; „Frecvent, înainte, rar, azi": Sj 8.

Alte moduri: *Azi, la fel:* „La o marjine": Ab 1, 15, 18; „După configuraţia terenului": Ab 9; „Cu faţa la curte": Bv 1; „Direct la stradă": Bv 10; „La o margine de ogradă": Cj 13; „Pe o latură a curţii": Hd 17, Sj 9; „Azi se fac la margine, lângă drum": Sj 4.

https://biblioteca-digitala.ro

Față de drum

„Nu se ținea seama de drum. Cele mai multe case nu aveau un drum lângă ele": Ab 1; „Nu se ține seama de drum": Ab 9, 15, 19, Cj 9, Hd 3, 9, 16, Ms 17, Sj 10; „Se urmărea soarele și nu drumul. Astăzi țin cont de aliniament și de drum": Ab 7; „Se ținea seama mai mult de drum": Ab 12, Hd 15; „După cum era terenul față de uliță": Ab 11, Cj 13 (înainte); „În funcție de loc și de așezarea față de stradă": Ab 20; „Numai de prin 1912-1913 au început a se așeza la drum. Și atunci, nu cu «casa dinainte» la drum, ci cu «casa dinapoi», cu «fumariul» și «cuptorul cocător»": BN 2; „Direct la stradă, fără gard": Bv 1; „Direct la drum": Bv 14; „Se ținea seama și de drum și de punctele cardinale": Bv 8; „În trecut, și cu fața și cu spatele la drum": Cj 7; „Se ținea seama mai mult de punctele cardinale": Cj 16, Ms 10; „Cu fața sau cu o latură la drum, în funcție de teren": Cv 4; „Nu se ținea seama de drum înainte": Hd 8, 11; „Se ținea cont numai de orientarea spre soare": Ms 8, Sj 1.

Cu fața la drum: *În trecut:* Ab 1, 12, BN 1, 11; Bv 3, 12, Cj 7, Cv 6, Ms 15, Sj 3, 13; „Rar": Ab 17, Hd 5; „Foarte rar, la casele extrem de vechi": Cj 12; „Cel mai des": Sj 8. *Azi, la fel:* Ab 16, BN 5, 14, Cj 4, 6, 11, Hg 3, 4, 7, 8, Hd 4, 6, 7, Ms 6, 7, 10, 12, 16, Sb 2, 10-12, 14 (fațada îngustă); „De obicei": Ab 21; „Numai în Șugag (centru)": Ab 19; „Rar": Cj 17; „Cu frontul la drum, erau trei camere la drum": Hd 15; „Acolo unde există drumuri": Ms 9. *Azi:* Ab 2, 4, 11, 20, BN 2, 4, 10; Bv 2, 6, 15, Cj 3, 8, 15, 16, Cv 7, Hg 6, Hd 10, 11, 13, 17, Ms 1, 13, 14, Sj 2, 9, Sb 1, 3, 4; „Cele mai noi, cu fața către drum": Ab 7, Cj 12 (foarte noi), 13; „Dar se intra prin curte": Bv 10.

Cu o latură la drum: *În trecut:* Bv 10, 13, Hg 3, Hd 13; „Fațada lungă și intrarea, spre curte": Bv 15;. *Azi, la fel:* Ab 2, 6, 11, 13, 14, 16-20, BN 1-4, 6, 9, 10, Bv 4, 5, 8, 9, 16, Cj 1, 4, 5, 8, 11, 15, 17, Cv 1-3, 5, 7, 8, Hg 2, 4-7, Hd 1, 2, 5-7, 10, 14, 17, Ms 1-4, 10, 11, 13, 14, 16, Sj 2, 4-7, 9, Sb 1, 2, 4, 5, 7-12, 14 (fațada îngustă); „Cam din 1918 încoace": BN 11; „Azi și cu două camere": Bv 1; „Îi spunem «față»": Bv 11; „Trei geamuri, o odaie și o cămăruță": Bv 14; „Rar": Ab 21; „Cele mai multe": Cj 2, 12, Cv 6; „Fața casei este și latura ei, unde e intrarea": Cj 17; „Cu «fruntul»; și azi, marea majoritate": Sb 3. *Azi:* Bv 12, Cj 7, Hg 1, Hd 8, 11, Ms 15, Sj 3; „Majoritatea sunt lateral către drum": Ab 7; „Cu o latură scurtă la drum": Sj 8.

Cu spatele la drum: *În trecut:* Bv 2, Cj 2, 3 (rar), 4, 7, 8, 15, Hg 1, Ms 13. *Azi, la fel:* Cv 3, Hd 6, 10, 14.

Față de punctele cardinale

„Depindea de locul casei și poziția străzii. De regulă sud și răsărit": Ab 4; „Majoritatea locuitorilor are în vedere să-și orienteze casele (colibele) cu spatele la vântul dominant, indiferent dacă fața construcției vine spre drum sau spre soare": Ab 19; „În funcție de loc și de așezarea satului. Din cauză că valea este orientată N-S, casele au majoritatea fața spre sud": Ab 20; „Către răsărit sau miazăzi, în funcție de poziția locului": BN 7, 9; „Dacă nu-i permitea terenul [spre sud sau est], o așeza altfel": Bv 11; „Mai demult se ținea mai puțin

https://biblioteca-digitala.ro

seama de punctele cardinale": BN 11; „Se ţinea şi se ţine seama mai mult de drum": Bv 1, 10, 14, Cv 3, Hg 7, Sb 1, 13; „Acum, după aliniere, nu se mai ţine seamă de punctele cardinale": Bv 6; „Indiferent. Totul era să fie cu o latură la drum": Bv 9; „După orientarea străzii": Bv 15, Sb 4, 8; „Se ţine cont de punctele cardinale şi de teren câteodată. De la vest vin vânturi mari, ploaie şi viscol": Cj 10; „Primează orientarea faţă de punctul cardinal, din cauza vânturilor": Cv 4; „Nu se prea ţinea seama de punctele cardinale": Hd 13, Sb 9; „În funcţie de uliţă": Ms 12; „Toate casele sunt orientate spre centrul satului": Sj 2.

Cu faţa la sud: *În trecut:* BN 10, 13, Bv 16, Cj 3; „Majoritatea": Bv 12. *Azi, la fel:* Ab 1, 2, 4-7, 9, 11, 14-19, 21, BN 1-7, 9, Bv 2, 4, 7, 14, Cj 4-8, 11, 17, Cv 1, Hg 6, 8, Hd 1-4, 6, 7, 10, 11, 14, 15, 17, Ms 1-7, 9-11, 14, 16, 17, Sj 5, 6, Sb 2, 5; „Cel mai adesea": Ab 13, 20; Bv 11, Cj 1, 7, 15-17, Cv 1, 6-8, Hg 1-5, 13, Ms 15, Sj 1, 8-10, Sb 4, 8, 10-12, 14; „Pe cât posibil": Cj 9; „Majoritatea; primează orientarea spre punctul cardinal, din cauza vânturilor": Cj 12; „Faţada trebuie să fie spre sud": Hd 9; „În funcţie de sistematizare": Hd 12; „Faţada trebuie să fie spre sud": Hd 16; „Să aibă soare": Ms 8; „Majoritatea": Sb 3. *Azi:* BN 11.

Cu faţa la est: *În trecut:* Ab 3, 8, 10, BN 1, 10, Bv 3, 16; „Destul de multe": Bv 12; „Camera curată, «casa mândră» trebuia să fie spre răsărit": Hg 6. *Azi, la fel:* Ab 1, 2, 4-7, 11, 14, 15, 17- 20, BN 2-5, 7, 9, Bv 4, 7, 8, 11, 14, Cj 1, 2, 4, 5, 7-11, 15, 17, Cv 1, 5-8, Hg 2-5, 8, Hd 1-7, 10, 11, 14, 15, 17, Ms 1, 3, 7, 9, 13, 14, Sj 1, 5, 6, 9, 10, Sb 2, 8, 10, 12; „Cele mai multe [case]": Ab 16, Cj 1, Sj 3, 7, 8; „Rar": Ab 9, Hg 1, Ms 15; „Era criteriul specific de orientare care se încearcă să se respecte şi azi, în funcţie de sistematizare şi se aşezarea drumului": Cj 13; „Multe": Cj 16; „Cu faţa la răsărit – este motivaţia care primează la construcţia caselor": Sj 4. *Azi:* Cj 3.

Cu faţa la vest: *În trecut:* Hg 3; „Puţine": Bv 12. *Azi, la fel:* Ab 20, Cj 2, 4, Cv 8, Hd 7, Ms 4, 6; „Cînd nu se putea la sud sau la est": Ab 2; „Unele": Cj 16; „Rar". Hd 2, 6.

PLANURI

B C
A D
F E

CASE CU O SINGURĂ ÎNCĂPERE

„A dispărut demult": Cv 2, Ms 6, Sb 1; „Foarte rare la 1900, aparţinţnd familiilor sărace": Sj 8; „Multe înainte de 1900": Sj 3; „Au dispărut înainte de 1900": Sb 6 (rar, şi numai «la colibe»); „Ultima casă a dispărut după 1900": Ab 12; „Ultimul exemplar dispărut după 1914": Ab 2, Ms 7, Sb 3; „Au dispărut după 1915-1916": Cv 6; „Au dispărut după primul război mondial": Cj 16, 18; „A dispărut prin 1920": Ab 11, Cv 8; „O singură casă, a dispărut în 1925": Ab 7; „Au dipărut prin 1925": Sj 7; „Prin 1935 ultima": Sj 1; „Dispare după 1940": Cv 1; „Puţine, ultima dispare în 1945": Ab 20; „În «furcoaie», eventual cu «prismă». A dispărut postbelic": BN 9; „A dispărut din 1945": Hd 1; „Puţine, ultima dispare în 1950": Ab 8, BN 7, Ms 1; „Dispar după 1955": Sj 9; „După 1956, cele fără cămară": Hd

https://biblioteca-digitala.ro

9; „Acum douăzeci de ani [1969] ": Bv 7; „Casa lui Ionu Cioanchi, pe Valea Bârnelor. [A dispărut] acum zece ani [1970]": BN 1; „Casa lui Poete Alexa, a dispărut recent": Bv 12; „Cu sau fără «polmon» parțial, «polmon» lung, târnaț, târnaț cu prispă pentru stupi": Cj 3; „Mai sunt și azi [1978]": Ab 10, 17, 21, Sb 8; „Mai rar, puține": Ab 9, 21, Cj 5; „Numai la «sălașe», în munte. «Sălașele» la fânețe sau locuințele provizorii erau construite cu o încăpere, având în față «pomnol» sau târnaț": Cj 10, 12, 16; „Căsuțe pentru bătrâni": Hg 1 (și astăzi); „Rareori fără cămară": Hd 14; „Rar": BN 7, Cj 13, 18, Cv 1, 8, Hg 1, Hd 8, Ms 7, 9, 11, 12, 14, 16, Sj 5; „Foarte rar": Cj 1, 7, Ms 6, Sb 3, 11.

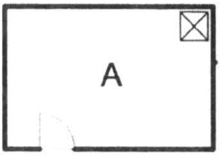

Plan 1

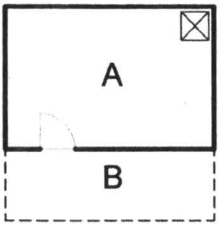

Plan 1.1

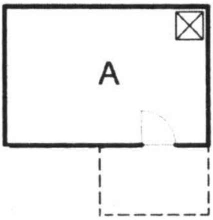

Plan 1.2

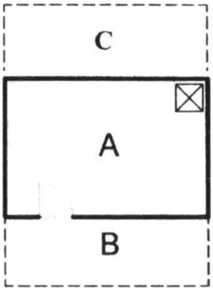

Plan 1.3

Plan 1: Ab 2, 3, 5, 9, 11, 12, 17, 20, 21, BN 1, 7, 9, Bv 12, Cj 4 (mai este una), 7, 17, 18, Cv 6, Hg 2, 8, Hd 1, Ms 6, 14, 15, Sj 4, 6, 8, Sb 11; „«Hodaie»": Cv 2.
Plan 1.1: Cj 5, 11, Cv 1, 8, Hd 6, 7, 9, 10, 13, Ms 5, 8, Sj 5, 6, 9, Sb 8; „A- casă cu vatră cu «camniță» și cuptor, B- «pognol»": Ab 7; „A- casă cu vatră cu «camniță», B- târnaț": Ab 8, Cj 3; „A- casă cu «camniță», B- prispă": Ab 10, BN 9; „B-prismă": Cj 8; „B-«pomnol»": Cj 9, 10, 15 («polmon»), 16; „B-talpă din piatră, fără stâlpi": Sj 1; „A-casă, B-târnaț": Hd 12 (uneori cu cămară în capăt), Sj 3.
Plan 1.2: „A- casă, B- «pomnol» parțial": Cj 3.
Plan 1.3: „A- casă, B- prispă, C- «crosnie»": Bv 7.

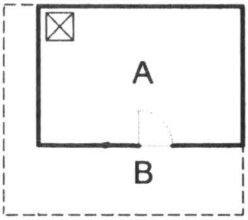

Plan 1.4

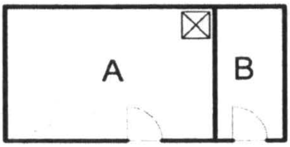

Plan 1.5

Plan 1.4: „A- casă, B- târnaț": Cj 3, 11, Ms 4.
Plan 1.5: „A- casă, B- cămară": Ab 14, Hd 3, 8, 14, 16.

https://biblioteca-digitala.ro

CASE CU DOUĂ ÎNCĂPERI

„Cea mai slabă, tot mai are târnaţ, cămară...Casa cu două căşi... la 1900 erau 30% din case, azi numai 2%": Ab 1; „Cu două camere, de-abia după 1918": Ab 4; „De la 1900": Ab 7; „Dinainte de 1900. În perioada interbelică, acelaşi plan, doar cuptorul de pâine era construit în afara tindei, separat": Ab 8; „La 1900 erau aproape în exclusivitate locuinţe cu două «case», eventual cu beci cu apă, fără cuptor. Cuptorul apare interbelic": Hd 5. „[Evoluţie] de la casa cu «prismă», «casă» şi tindă fără pod la cea cu tindă cu pod": BN 1; „«Fumariu» în tindă. Se mai păstrează până prin 1912-1913. Dispare total prin 1925": BN 2; „Până prin 1912-1913, se mai păstrează «fumariul» în tindă, care dispare total prin 1925": SB 2; „Casa lui Ana Ci[o]mului, construită pe la 1900, astăzi [1980] încă locuită, de Petradi Todor": BN 3; „[Cele mai vechi exemplare], de după războiul din 1918": BN 4; „Casele au deseori sub acelaşi acoperiş şi grajdul [şi şoprul]": BN 7; „Casa dinainte (tinda), cu cuptor de pită şi casa dinapoi («casă»), cu cuptor cu «căhăli»": Bv 6; „Focul era în prima încăpere, şi acolo dormeau şi găteau": Hg 3; „Până în perioada interbelică": Hd 12; „Abia interbelic apare şi se generalizează locuinţa cu două «case». De fapt, cel mai ades, se lăţeşte cămara existentă": Hd 14; „Au dispărut în ultimii douăzeci-douăzecişicinci de ani": Sj 2 [1955-1960]; „Azi nu se mai construiesc case cu două încăperi": Cj 16; „Rar": Hd 1.

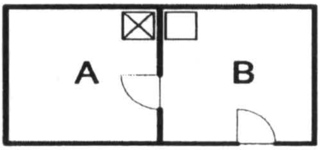

Plan 2.1

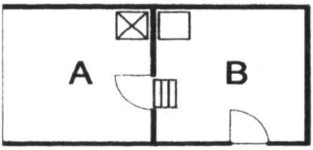

Plan 2.2

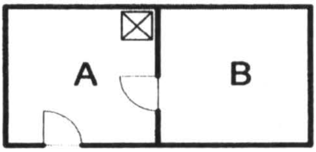

Plan 2.3

Plan 2.1: Hd 1, 16, Ms 12, 16, Sb 6, 11; „A - casa dinainte, B - casă": Ab 2; „A- casă, B- tindă": Ab 2, 3, 13, Bv 5, Cj 1, 2, Cv 5; „A- casa dinainte, B- casa dinapoi sau tindă": Ab 11; „A- casă, B - «cea casă»": Ab 14; „A- casă cu «ploaten», B - tindă cu «camniţă»": Ab 8; „A - cealaltă casă, B - casă şi sobă cu camniţă": Ab 20; „A- tindă, B - casa a mare": Bv 3; „A - casă, B - tindă": Bv 4, 6, 9; „A - 30 m2, B- «luif»": Bv 13.
Plan 2.2: „Majoritatea urcau 3-4 trepte [între tindă şi casă]": Bv 5.
Plan 2.3: Cj 8, Cv 6, Hg 1, Hd 3, 5, 8, 10, Ms 4, 6, 7, 9, 11, 16, Sj 7, Sb 6, 7, 12; „A - tindă cu vatră, B - casă cu «ploaten»: Ab 9, Bv 2; „A- tindă cu cuptor, B- cameră cu vatră": Ab 12; „A - tindă (uneori neacoperită) cu vatră, B - casă; „A - tindă, B - casă": Ab 16, 20, BN 4, 8, 9, Bv 11, 14, Cj 7, 17, Cv 4; „A - tindă şi cuptor de pâine, B - casă şi cuptor cu horn din «cahali»": Ab 1 17; „A - tindă şi cuptor cu «băbură», B- casă": Ab 18; „A - casă, B - casa dinainte": Ab 18; „A - tindă, B - casa dinainte": Bv 1 (sau A-«cuină»), Ms 3; „A - tindă, B - camera mare": Bv 8; „A - tindă, B - casă": Cj 4, Sb 5; „A-tindă, B-casa dinainte, cu celar": Sb 4; „A - tindă,B - casa cea mare": Sb 9.

Plan 2.4: „A - tindă, B- casă": BN 4.
Plan 2.5: „A - casă, B - tindă": Hg 4.

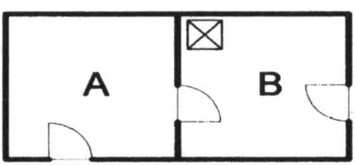

Plan 2.4

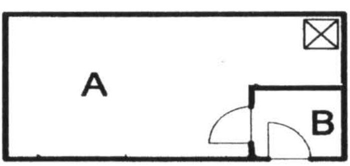

Plan 2.5

https://biblioteca-digitala.ro

Plan 2.6: „A- grajd, B- şopru, C- tindă, D- casă”: BN 7.

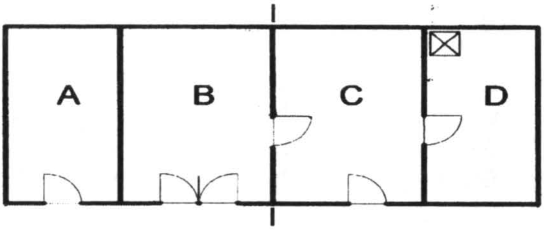

Plan 2.6

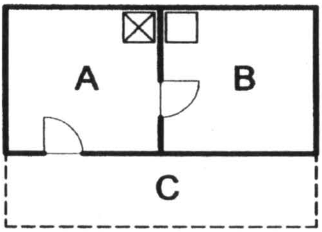

Plan 2.7

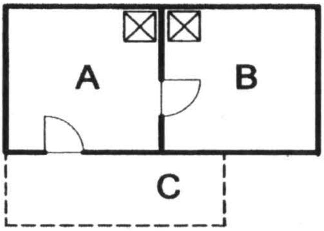

Plan 2.8

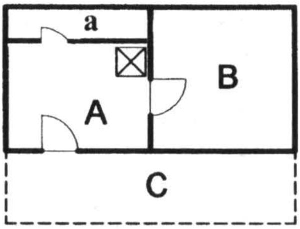

Plan 2.9

Plan 2.7: BN 3, Cj 5, Cv 1, Hg 1, 2, Hd 3, 5, 7, 13, 14, 17, Ms 5, 8-10, Sj 3, 5, 6, 9, 10, Sb 2, 3; „A - tindă, B - casă, C- prispă”: Ab 4, 5, Sj 4; „A - tindă, B - casă, C - târnaţ”: Ab 8, 10, 19, BN 6, Cj 2, 3, 15 (târnaţ sau «polmon»), 18, Sj 7; „A - tindă, B - casă, C - prismă de piatră”: BN 11; „A - tindă, B - casa a mare, C - pridvor”: Bv 3; „A - tindă cu cămară, B -căsuţă, C - «privor»”: Cv 1 (interbelic la fel); „A - tindă (cu «camniţă», ulterior cuptor)”: Hd 15; „A - tindă, cu sau fără foc, uneori tăvănită, B - casă, C - talpă de piatră, cu stâlpi”: Sj 1; „A -tindă, B - casă, C - «prismă»”: Sj 8.

Plan 2.8: „A - tindă, B - casă, C - «privar»”: Sb 1; „A - tindă, B-casa mare, C - prispă, cu cămară şi (sau) scară la pod”: Sb 10.

Plan 2.9: „A - tindă, a - «fumariu», B- casă, C - târnaţ: BN 2; „A - casa dinapoi, a - «fumariu», B - casa dinainte, C - târnaţ (înainte «prismă»)”: BN 2; „A - tindă, a - căsuţă, B-casă, C - târnaţ”: Cv 1.

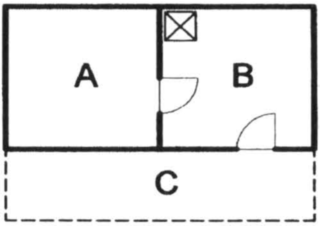

Plan 2.10

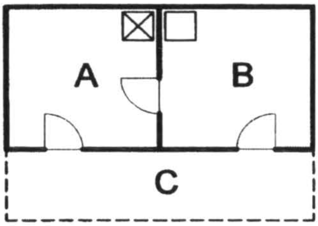

Plan 2.11

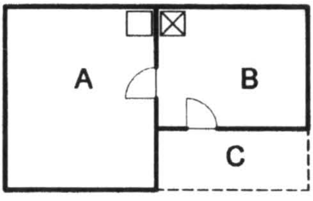

Plan 2.12

Plan 2.10: Cj 16, Cv 8, Hg 3, 4, 6-8, Hd 12; „A - casă, B - tindă, C - «prispă»”: BN 1, Bv 10; „A - casa dinainte, B-tinda, C - «pomnol» deschis”: Cj 10; „C - «pomnol» sau «târnaţ»”: Cj 3; „A - casă, B - tindă, C - târnaţ”: Cj 13; „A - casă, B - tindă, C - «privari» sau «târnaţ»”: Ms 1; „A - casa mare, B - bucătărie, C - gang, cu acces la pod”: Sb 10.

Plan 2.11: Cj 12, Hd 2, 6, 9, 11, 12, Ms 13; „A - casa de ţinut, B - casa de stat, C - târnaţ”: Ab 1, 21; „A - cameră cu foc, B - cameră cu foc, C - coridor”: Ab 12; „A - casa dinapoi, B - casa dinainte, C - «târnaţ»”: Ms 2 (uneori, A - tindă).

Plan 2.12: Cv 8; „A - cameră, B-casa de locuit, C - târnaţ”: Cj 11 (interbelic, uneori cu o cămară mică din A), 12.

https://biblioteca-digitala.ro

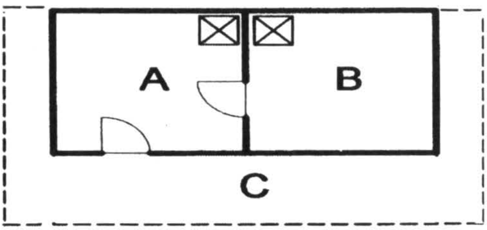

Plan 2.13

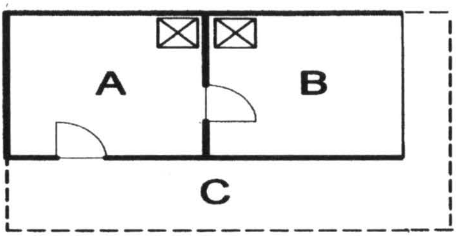

Plan 2.14

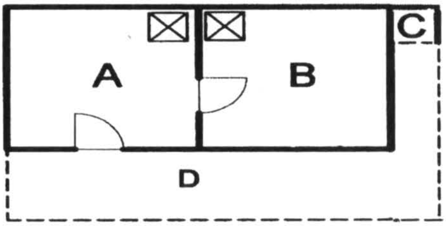

Plan 2.15

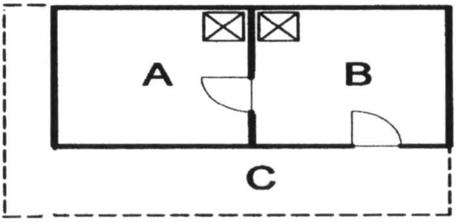

Plan 2.16

Plan 2.13: „A - tindă, B- casă, C - «pognol»”: Ab 7; „A - casa dinainte, B - casa dinapoi, C - prispa”: Ab 15; „C - târnaţi”: Ms 13.
Plan 2.14: Ms 15; „A - tindă, B - casă, C - târnaţ”: BN 8, Cj 3, 7, 9 (C - «pomnol»), 11; „A - casa curată cu «şpor», B - tindă şi cuptor cu «corlan», C - prizmă (la capăt, pe latură, cu cămară”: Cj 6.
Plan 2.15: „A - casa dinainte”, B - casa dinapoi, C - cămară, D - târnaţ”: Cj 10 (în perioada interbelică).
Plan 2.16: Ms 11, 15, Sb 8; „A - casa dinainte, B - tinda”: Ms 3 (sau B - casa dinapoi).

CASE CU TREI ÎNCĂPERI

„Înainte de anii '70 nu erau case cu trei încăperi”: Ab 1; „Nu erau case cu trei încăperi la 1900, decât rar”: Ab 2; „De la 1900. Pe la 1930 au dispărut casele cu trei încăperi”: Ab 7, 10; „Casa preotului Constantin Georgescu, construită în 1854”: Ab 12; „La casele cu două nivele sau cu două cu soclu înalt”: Ab 14; „Şi şase pe şase metri o cameră. O casă (putea avea) şi optsprezece metri lungime totală”: Ab 16; „Nu erau case cu mai mult de două încăperi. După 1918, şi cămară şi pivniţă”: Ab 18; „Casa lui Corbanu Maftei, clădită pe la 1850”: BN 3; „Nu erau, la 1900”: BN 6; „Casa fostului primar, din 1910”: Sj 1; „După 1914”: Ms 16 (foarte rar); „După 1916”: Bv 6; „[Apar] interbelic”: BN 9; „În general, tindă, casă, cămară”: BN 10; „Care aveau trei camere, aveau toate uşă [în spatele casei], fiindcă casele -erau în lungul străzii”: BN 11; „Vatră era şi în «casa dinainte» şi în «casa dinapoi»”: Cj 1; „Un exemplar vechi este casa locuită de familia Berecki, strada Republicii, datând de prin 1860, construită de Fekete Dumitru din lemn de stejar, din pădure de la Hrast, în timpul vrăjbilor (Feketeştii proveniţi din familia Radu Negru, din bucovineni). După 1975, nu se mai construiesc case mai mici de trei-patru camere”: Cj 3; „O singură casă, de învăţător”: Hd 3; „După 1920, a ieşit cu două «case»”: Hd 8, Ms 1; „Foarte rar, casă cu două camere şi tindă mediană”: Sj 2; „Cu tindă centrală, numai acum”: Hd 1; „Şi azi”: Ab 9 [1980].

https://biblioteca-digitala.ro

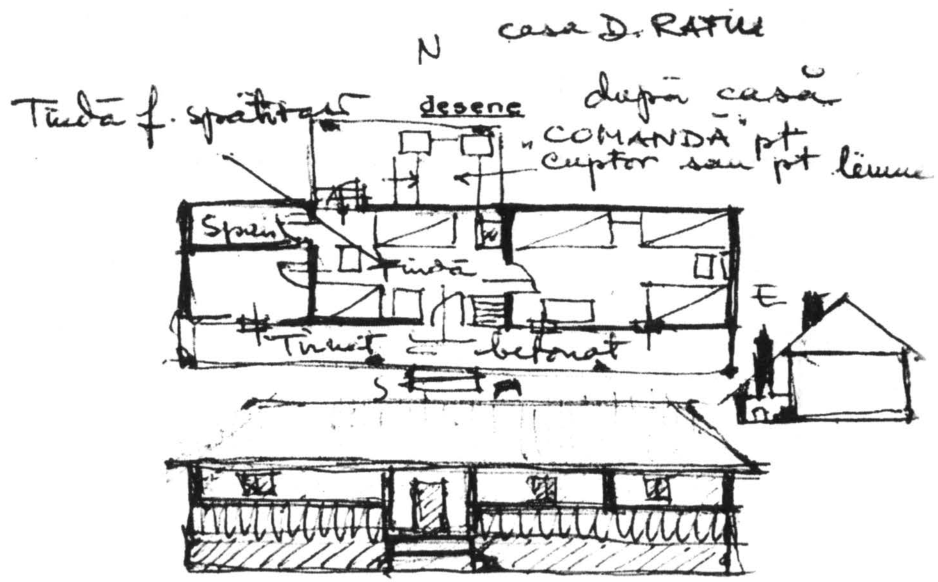

Casă cu trei încăperi (Casa D. Rațiu). Sat Fântânele. Jud. Sălaj (Măriuca Vulcănescu)

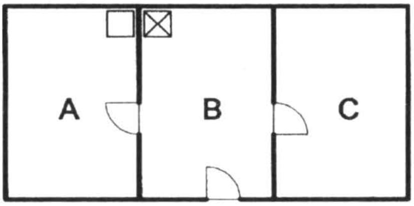

Plan 3.1

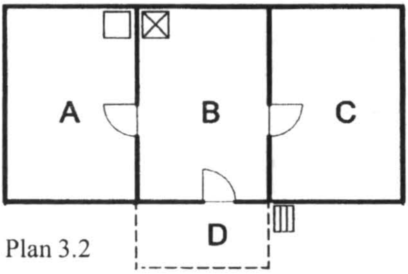

Plan 3.2

Plan 3.1: Cv 8, Hg 4, 5, Hd 16, Ms 7, 12, 14, 17, Sb 3, 5, 9, 12; „A- casa dinainte, cu sobă, B- tindă, cu cuptor, C- casa unde șezi, cu «camniță»: Ab 3; „A- casa de stat, B- tinda cu cuptor, C- casa curată": Ab 9; „A- casa dinainte, B- tindă, C- casa dinapoi": Ab 11, 13, Cj 13, 17, Ms 3; „A- casa dinainte, B- tindă, C-casa dindărăpt": Ab 16; „A- casa dinapoi, B- tindă, C- casa dinainte": Ab 17; „A- casă, B- tindă, C- cămară": Ab 4, 5, 9, 13; „A- casa inainte, B- tindă, C- căsuță": Ab 18; „A- cămară, B- tindă, C- casă": BN 7, 11, Sb 1; „A- casă (cu pivniță), B- tindă (casă), C- căsuță": Bv 5; „A- casa mare, B- tindă, C- cămară": Bv 8; „A- casa a mare, B- tindă, C- căsuță": Bv 9, 10; „A- «federscht stuf», B- «luif» cu «wekt kief», C- «stifker»": Bv 13; „A- căsuță, B- tindă, C- casă": Bv 14; „A-casă, B-tindă, C-casa curată": Cv 5; „A-casa mare, B-tinda, C-casa mică": Ms 1 (uneori, C-cămăruță pentru alimente); „A-casa dinapoi, B-tindă, cu cuptor de copt, C-casa dinainte, către drum, mai gătită": Ms 4; „A-casa dinapoi, cu celar, B-tindă, C-casa dinapoi, cu celar": Sb 3 (case de cărămidă, de prin 1870, uneori B-tindă cu celar); „A-odaie, B-tindă, C-celar": Sb 6 («la colibe»).

Plan 3.2: Sb 12; „A-casa dinainte (curată), B- tindă, C- căsuță, D- pridvar": Bv 10; „A-casa dinapoi, B-tindă, C-casa dinainte, D-«privar»": Sb 1.

https://biblioteca-digitala.ro

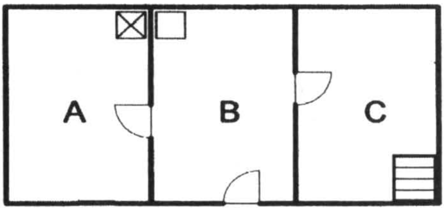

Plan 3.3

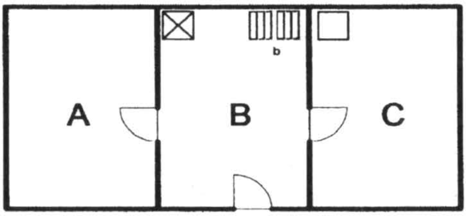

Plan 3.4

Plan 3.3: „A- casă, B- tindă, C- cămară , c- intrare la pivniță ": Ab 9, 19; „A- cămară, B- tindă, C- casă": BN 4, 5; „A- cămăruță, B- tindă, C- casa dinainte, D- târnaț": BN 8; „A- tindă, B- casă, C- cămară": BN 10.
Plan 3.4: „A- casa dinainte, B- tinda cu scara pentru pod, C- casa dinapoi": Bv 1.
Plan 3.5: „A-casă de măndrit, B-casă de stat, C-tindă": Hg 8.
Plan 3.6: „A- tindă cu cuptor de pâine, B- celar, C- casă cu «ploatăn»": Bv 2, 4 (mai nou, casa dinainte şi casa dinapoi), 6; „A- tindă, B- celar, C- casă: Bv 9; „A- tindă. «Cotârlău» după cuptor, B- celar, C- casă": Bv 11.
Plan 3.7: Hg 3-5, 7, Hd 9, Ms 2, 7, Sj 5, Sb 1, 8; „A- casa dinapoi, B- casa din față (curată), C- tindă": Bv 14, Cv 8; „Rar": Bv 1, Hg 8, Ms 3, 10.

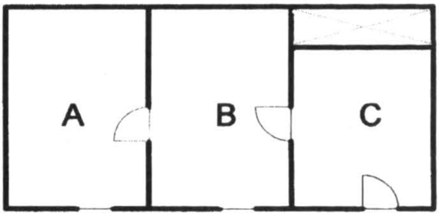

Plan 3.5

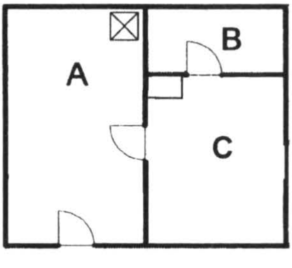

Plan 3.6

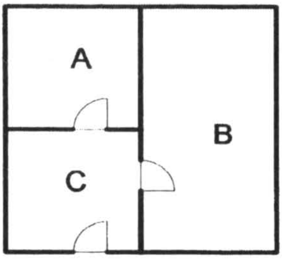

Plan 3.7

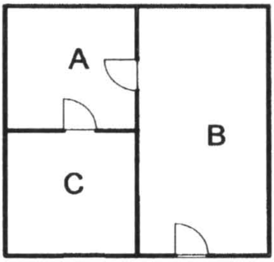

Plan 3.8

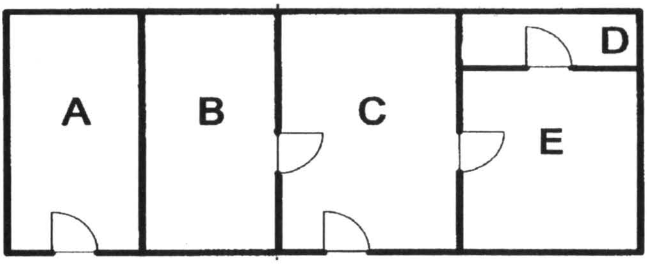

Plan 3.9

https://biblioteca-digitala.ro

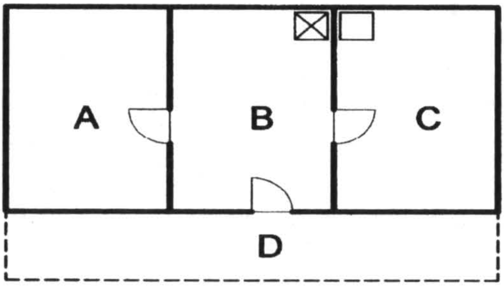

Plan 3.10

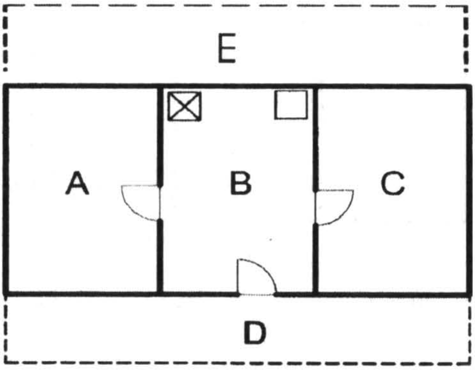

Plan 3.11

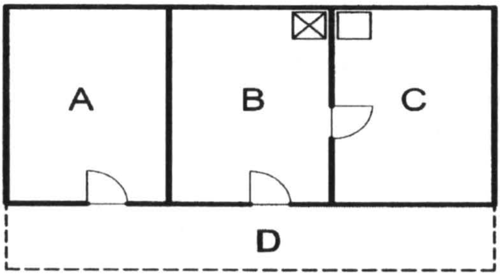

Plan 3.12

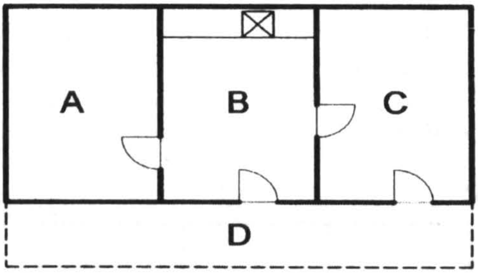

Plan 3.13

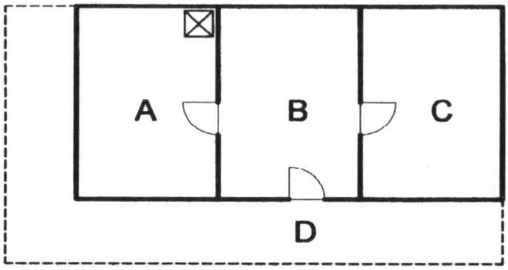

Plan 3.14

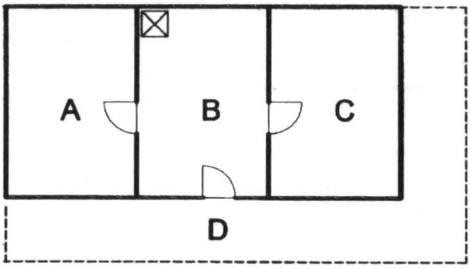

Plan 3.15

Plan 3.8: „B- gang": Bv 13.
Plan 3.9: „A- grajd, B- şură, C- tindă, D- cămară, E- casă": BN 5.
Plan 3.10: Cj 8, 14, 16, 18, Cv 4, 8, Hd 5, 7 (puţine), Hd 11, 13, 15, 17, Ms 2, 8 10, 11, Sj 4-10, Sb 2, 8; „A- casa dinainte, B- tindă, C- casa dinapoi, D- târnaţ": Ab 2, 5, 8, BN 3, 6, 9, Cj 1, 2, 3 (D- «prismă»), Hg 7 (D-«pridvar»); „A- căsuţa dinapoi, cu «ploaptăn», B- tindă, cuptor vatră, C-casa dinainte, cu «ploaptăn», D- «pognol »": Ab 7; „A- casa dinapoi, B- tindă, C- casa dinainte, D- târnaţ": Ab 19, 20; „ A- casă, B- tindă, C- cămară, D- târnaţ": Ab 16; „A- casa «de paradă», B-tindă, C-casa de locuit, D-târnaţ": BN 1; „A- casă, B- tindă, cu «fumariu» (până prin 1912), C- casă; D- târnaţ: BN 2; „A- cămară (sau, prin extindere, casă), B- tindă, C- casa a mare, D- pridvor": Bv 3; „A-casă, B-tindă, C-cămară, D-«prismă»": Cj 4; „A-casa curată, B-tindă, cuptor cu «corlan», C-casă cu sobă, D-prizmă": Cj 5; „A- casa mare, B-

https://biblioteca-digitala.ro

tindă, C-casa mică, D-târnaţ": Cj 7; „A-căsuţă, B-tindă, C-casă, D-târnaţ": Cj 15; „A, B, C-camere, D-coridor": Sb 10.

Plan 3.11: „A- casa mare, B- tindă, C- casa mică, D- prispă, E- «crosnie»": Bv 7.

Plan 3.12: Cv 6, Hg 6; „A-casă, B-casă, C-cămară, peste pivniţă şi cu acces la pod": BN 1; „A-casa dinapoi, B-casă, C-bucătărie cu cămară, D-târnaţ": Cv 1; „A-casa curată, B-tinda, cu «băbătie», C-casă, cu «şpor» şi cuptor de copt, D-talpă de piatră, cu stâlpi ": Sj 1.

Plan 3.13: „A- camera de locuit, B- tindă, C- camera «gătită», D- prispă": Bv 12.

Plan 3.14: Hg 2, Ms 11, 13; „D- târnaţ sau coridor": Ab 16; „A-casa mare, B.tindă, C-casa mică, D-târnaţ": Cj 7; „A-casa dinainte, B-tindă, C-casa dinapoi, D-târnaţ": Cj 12; „A-casa dinainte, B-sală, C-casa dinapoi": Ms 3.

Plan 3.15: „A- casa dinapoi, B- tindă, C- casa dinainte, D- târnaţ": BN 7; „A- casă, B- tindă, C- casa de paradă, D- prismă": BN 11; „A-căsuţă, B-tindă, C-casă, D- târnaţ": Cj 3 (pe latură, prispă de stupi); „A-casă curată (cu «şpor»), B-tindă (cu «corlan»), C-cămară, D- prizmă"; „A-casă, B-tindă, C-căsuţă, D-«privor»": Cv 1 (uneori cu cămară la capăt, pe latura scurtă a «privorului»); „A-casă, B-tindă, C-casa cea mândră, D-târnaţ": Hg 4; „D-talpă de piatră, cu stâlpi": Sj 1.

Plan 3.16: „A-casă , B-tindă, C-casă curată, D-cămară, E-târnaţ": Cj 9; „D-cămăruică, pe latura scurtă a târnaţului": Cj 10.

Plan 3.17: Ms 5, 15; „A-camară, B-odaia de locuit, C-odaia curată, D-prispe sau târnaţ": Hg 2.

Plan 3.18: Hd 9; „A-cameră, B-tindă, C-bucătărie, D-târnaţ" „Rar": Sj 2.

Plan 3.19: „A-casa dinainte, B-cămară, C-casă, D-târnaţ": Hg 1.

Plan 3.20: Sb 3, 7, 10; „A-casa dincolo, B-tindă, C-casă, D-«privar»": Sb 6.

Plan 3.21: „D- «târnaţ», cu cămară": Sb 11.

Plan 3.22: Cv 8; „A-casă curată, B-casă, C-bucătărie cu cămară, D-târnaţ": Cv 1 (interbelic).

Plan 3.23: „A-casa de ţinut, B- casa de stat, C-târnaţ, D- cămară": Ab 1.

Plan 3.24: „A, B, D-camere, C-prispă ": Hg 6.

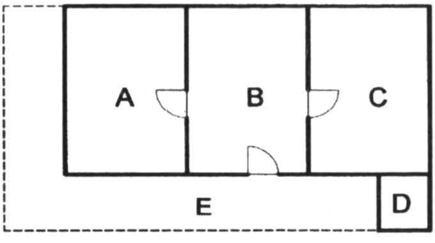

Plan 3.16

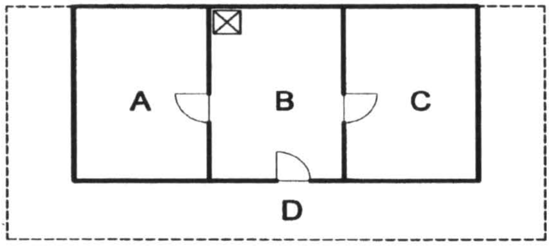

Plan 3.17

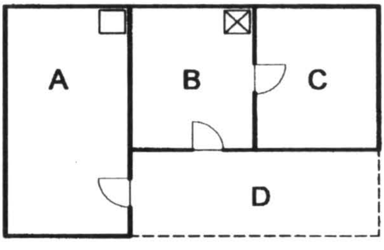

Plan 3.18

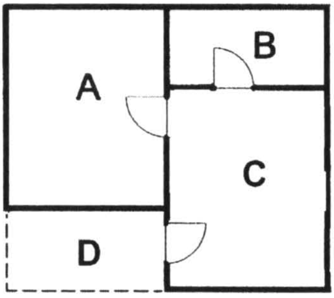

Plan 3.19

https://biblioteca-digitala.ro

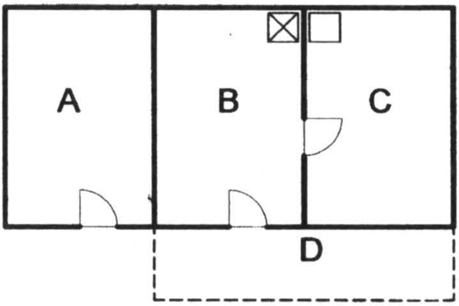

Plan 3.20

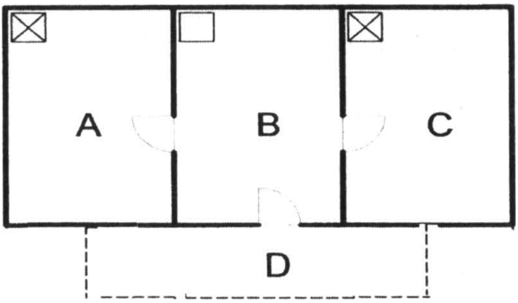

Plan 3.21

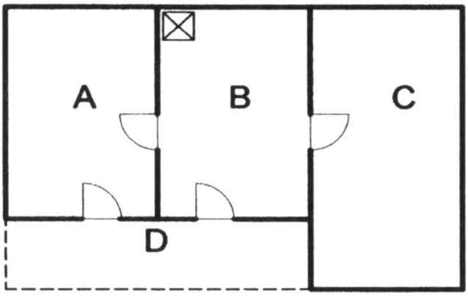

Plan 3.22

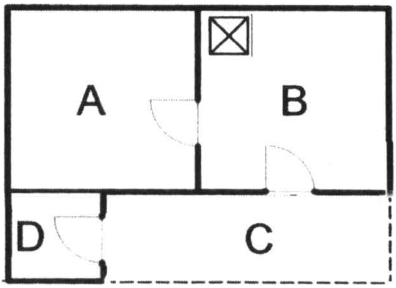

Plan 3.23

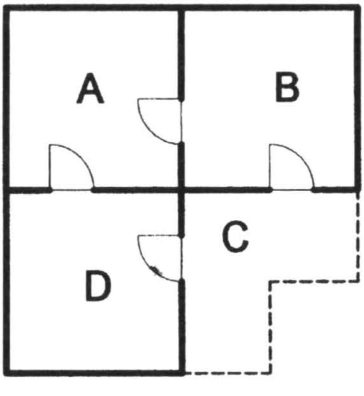

Plan 3.24

https://biblioteca-digitala.ro

CASE CU PATRU ÎNCĂPERI

„Casă din 1905": Bv 13; „1908, anul construcției": Ab 20; „După 1916": Bv 6; „Din perioada interbelică": BN 11; „După 1918": Ms 15 (se făcea un «spais»), Sj 8; „După 1929": Ms 12; „Interbelic": Sb 4; „După 1965": Cv 6; „Astăzi [1978], cu patru- cinci camere": Ab 20; „Mai nou [1979]": Ab 19; „Rar. La un om foarte bogat, arendaş": Cj 1; „Rar": BN 7; „Numai astăzi": Sb 1.

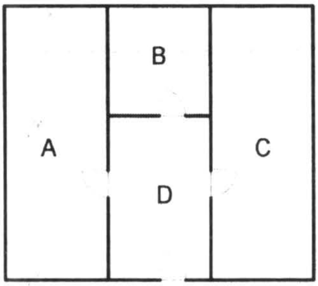

Plan 4.1

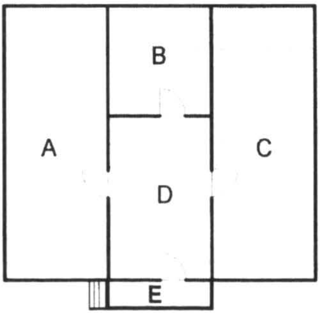

Plan 4.2

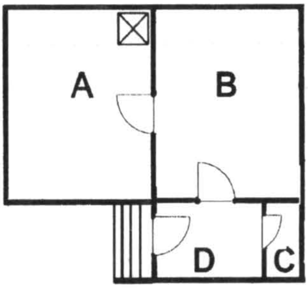

Plan 4.3

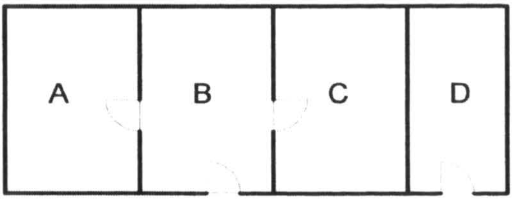

Plan 4.4

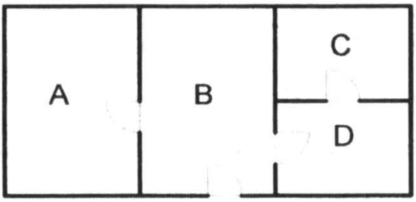

Plan 4.5

Plan 4.1: Cj 1, 9; „A- căsuță, B- cămară, C- casă, D- tindă": Bv 14; „A-casă, B-cămară, C-casă, D-tindă": Cv 1, 8.

Plan 4.2: Ms 5; „A-cameră, B-cămară, C-cameră, D-antreu, E-foişor, verandă": Cj 10; „B-cămară, D-tindă": Hg 7.

Plan 4.3: „A- casă, B- casă, C- cămară, D- tindă (în perioada interbelică)": Ab 17.

Plan 4.4: Cj 5, 6; „A- casa dinapoi, B- tindă, C- «şpaiț», D- casa dinainte": Ab 7,8; „A-casa de locuit, B- tinda, C- cămară, D- casa frumoasă, «mândră», cu căncee, blide, «culme»": Ab 10; BN 10; „A- casă, B- tindă, C- cămară, D- casă": BN 10; „A- casa dinainte (sobă cu «căhăli»), B- tindă (cuptor de pită), C- celar, D- casă": Bv 6, 11. „A-casa dinainte, B-sala, C-casa, D-bucătărie": Ms 7, 14; „D-bucătărie": Ms 3.

Plan 4.5: Cj 9, 11, 16, Cv 1, Hg 3, Ms 17, Sj 8, Sb 8 (puține); „După 1918": Ms 13, 15; „Din 1920, câteva": BN 11; „Azi": Ms 2 [1979]; „Rar": Bv 9, Cj 1, Hg 4, Ms 14.

Plan 4.6: „A- cămară, B- bucătărie, C- casa dinainte, D- tindă": Bv 1.

Plan 4.7: Ms 11.

Plan 4.8: Ms 15; „A-cămară (magazie); B, D-camere, C-tindă, E-târnaț": Hg 6; „D-bucătărie": Ms 13.

Plan 4.10: „A- bucătărie de vară, B- cămară, C- casă, D- casă, E- târnaț": Ab 20.

https://biblioteca-digitala.ro

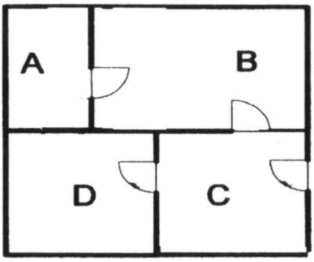

Plan 4.6

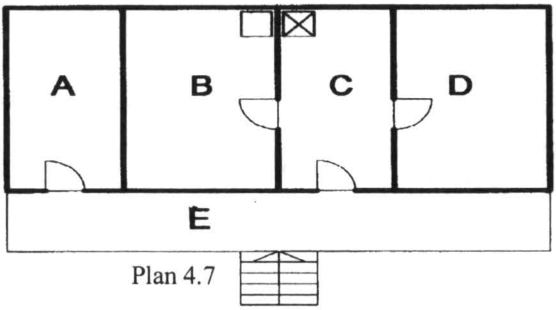

Plan 4.7

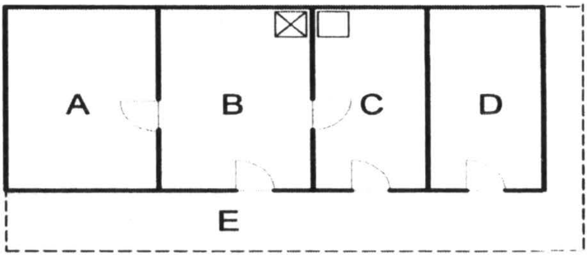

Plan 4.8

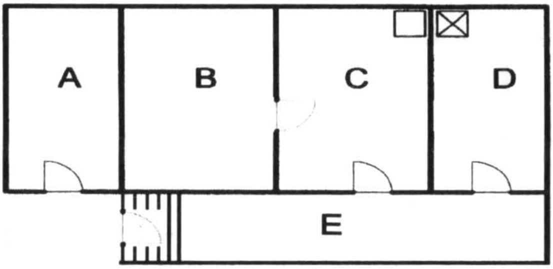

Plan 4.9

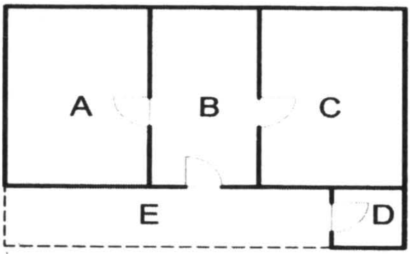

Plan 4.10

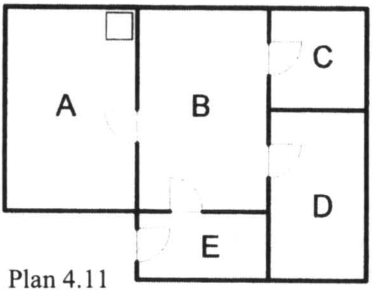

Plan 4.11

Plan 4.11: „D- cămară, în fundul târnaţului E": Ab 3, Cj 4.
Plan 4.12: Cv 8 (interbelic), Sj 9; „A-bucătărie, şi scară în pod, B-sufragerie, cu cămară, C-dormitor, D-dormitor, E-«privar», închis cu geamlâc": Sb 4.
Plan 4.13: Cv 6; „A-casa curată, B-tinda, C-cămara, D-casa la grădină, E-prizmă": Cj 6; „A-casă, B-cămară, C-casă, D-tindă, E-târnaţ": Cj 16.
Plan 4.14: Cv 6, Sj 7; „A- casa de ţinut, B- casa de stat, C- camera de copii, D-târnaţ, E-cămară": Ab 1; „A-cămară, B-tindă, C-casă, D-„prismă, E-casă": Sj 8.

https://biblioteca-digitala.ro

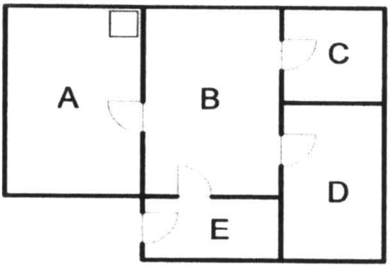

Plan 4.12

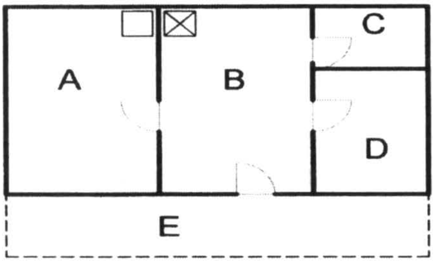

Plan 4.13

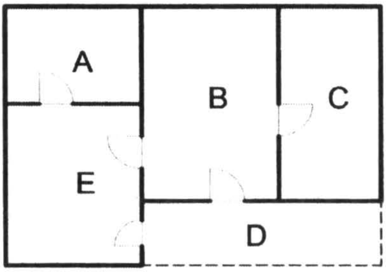

Plan 4.12

CASE CU CINCI SAU MAI MULTE ÎNCĂPERI

„Numai cele noi": Ab 10; „Casa lui moş Năftănăilă (mort prin 1905- 1906, la 75 de ani) făcută în 1877": Bv 2; „Casa lui Ion Vintilă Trăistaru (născut în 1903), din 1925": Bv 6.
Plan 5.1: „A- celar, B- casa dinainte, C- tindă, D- casa dinainte, E- celar": Bv 6.
Plan 5.2: Ab 10, Cj 5, 11, 16, Cv 8, Sb 10; „A- casa dinapoi, B- celar de faină, C- tindă cu cuptor de pâine, D- celar de brânză şi slănină, E- casa dinainte (curată)": Bv 2; „Acest plan exista frecvent. Casa cu trei geamuri, la uliţă": Bv 14;„A, E-casă, B,C-casa dinapoi, D-tindă":

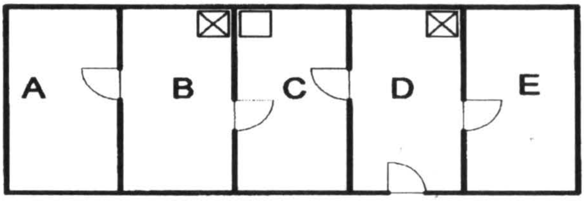

Plan 5.1

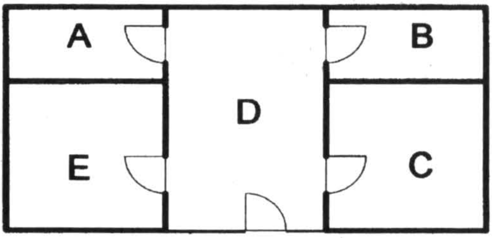

Plan 5.2

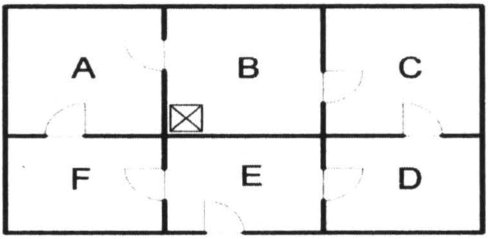

Plan 5.3

https://biblioteca-digitala.ro

Cj 9; „A, B, E- camere, D-antreu": Cj 10; „A, E- casă, B-cămară, C-bucătărie, D-coridor": Cj 12; „Rar": Ms 2.
Plan 5.3: „A- cămară, B- coridor, C- cameră, D- cameră, E- coridor, F- cameră": Ab 12.
Plan 5.4: „A-cameră, B-bucătărie şi «spais», C-cameră, D-antreu, E-cameră": Sb 6.

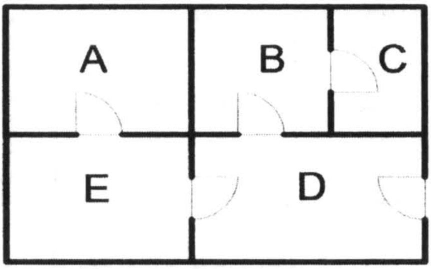

Plan 5.4

CASE ÎN FORMĂ DE «L»

„De foarte demult. Era un semn de stare": Cj 3; „După 1900": Ab 12, Ms 3; „După 1920, rar. Azi mai des": Bv 9, Cv 8; „După 1920": Sb 10, 11; „Din perioada interbelică": Cv 1, Sb 8; „După 1929": Ms 12; „Din 1935": Sj 1; „Încă înainte de 1940": Ms 5; „De prin 1940, rar": BN 7, Ms 17; „După 1945": Ab 2, 3, Ab 18; „De prin 1950, în vinclu": Ab 7, Sj 2, Sb 4; „Din 1960": Ab 8; „Doar cele noi": Ab 10, 11; „Prin 1950-1970": Cj 1; „Casa în vinclu, după 1959": Cv 6; „După 1960": Ms 11, Sj 3; „1960-1965": Cj 8; „1965-1967": Sj 8; „Circa 1970": Cj 6, Sj 7; „Astăzi cu verandă": Ab 19, Ms 7, 13; „[Cu latura lungă] la stradă": BN 4; „[Cu latura lungă şi intrarea] la stradă. La saşi, încă din 1920": BN 8; „Astăzi, cu latura scurtă la stradă": Bv 1; „În «vincol»": Bv 6; „Mai nou. Case tip vilă": Bv 14; „Completare spre curte": Ms 14; „Recent": Ms 3, 15; „Astăzi": Ab 13, Bv 2, Ms 2, Sj 4.
Plan L1: Ab 7, 8, 10, 18, BN 8, 11, Bv 2, Cv 1, Hg 5 (contemporan), Ms 2, 3, 10, Sj 3, 4, 7, 8, Sb 4, 5, 8; „A- dormitor, B- cameră, C- cămară, D- odaie de lucru, E- coridor. Casa lui Ion Vintilă Trăistaru, construită de el, în 1970": Bv 6; „Rar": BN 4, Bv 6.
Plan L2: Hg 4, Ms 11, Sb 7, 10, 11; „E- verandă": Ab 20, Bv 5, Ms 7, 13, 15; „A-casă dinainte, B-casă, C-cămară, D-casă, E-verandă": Sj 4; „A-bucătărie, B-odaie, C-cameră, D-cameră, E-antreu": Sb 6.
Plan L3; Ab 13, BN 8, Sb 1; „A, B, C, D- camere, E- «privari»": Ab 13; „E- verandă": Ab 19, Bv 1; „E- târnaţ": Cj 3; „E-verandă": Hd 11(uneori cu «filigorie», după 1920); „A, B-casă, C-bucătărie (tot casă), D-cămară, E-talpă de piatră, cu stâlpi de lemn": Sj 1.
Plan L4: Bv 14.
Plan L5: „A-casă, B-casă, (uneori între Aşi B, baie şi hol), C-casă, D-cămară, E-coridor": Hd 2 (la case cu soclu înalt, azi).
Plan L6: Sb 10.

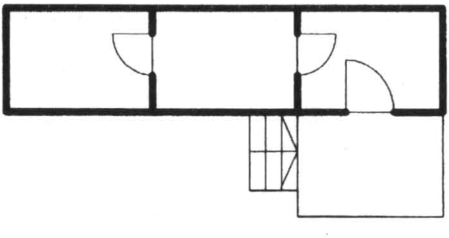
Plan L1

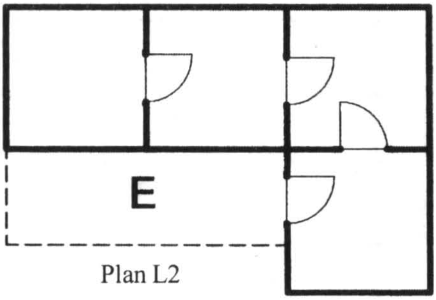

Plan L2

https://biblioteca-digitala.ro

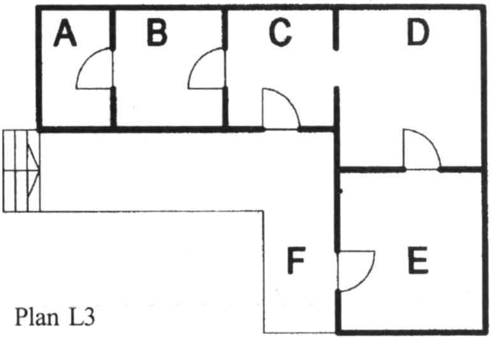

Plan L3

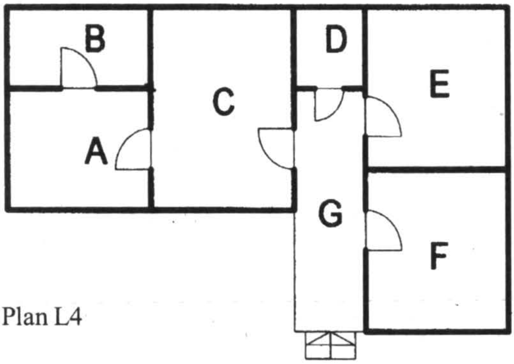

Plan L4

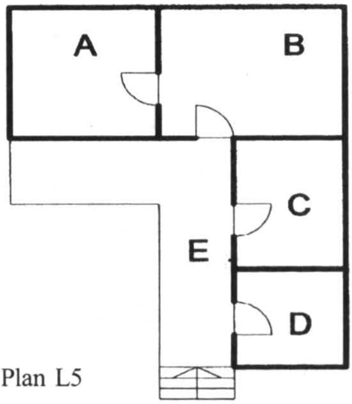

Plan L5

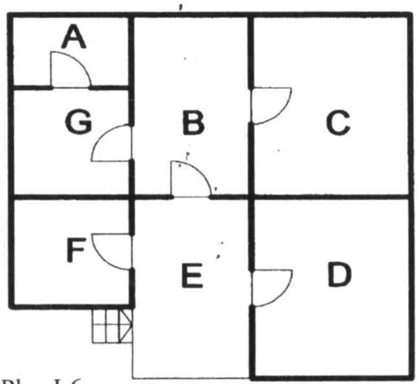

Plan L6

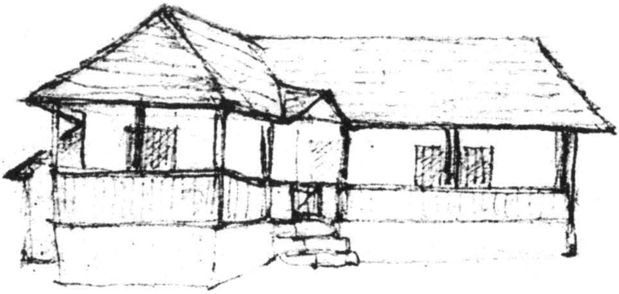

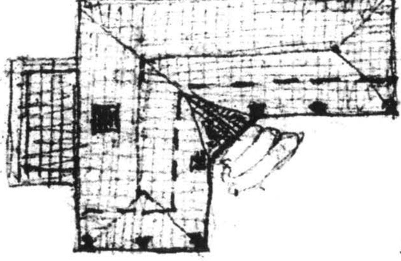

Casă în formă de L,
sat Fântânele (fost Iapa),
jud. Salaj, Măriuca Vulcănescu

https://biblioteca-digitala.ro

PLANURI NOI

„Interbelic, tipurile de casă se diversifică, importându-se modele din alte regiuni": BN 10; „Proiecte tip": Ab 6, BN 1; „Interbelic, modificările apar numai la sistemele de încălzire. Dispare vatra deschisă şi «corlanul»": Cj 3; „Astăzi patru camere, plus bucătărie, plus baie. Jos, bucătăria de vară şi garajul. Se fac case pătrate, cu verandă": Ab 14; „Şi casele noi (până la obligativitatea folosirii planurilor tipizate) erau îmbogăţită a tipului vechi «înşirat»": Bv 12.
Plan N1, N1.1: „A-, B- pivniţă, C- cameră de locuit, D- bucătărie, E- scară, F- hol, (casă cu G-cămară, H, I, J- dormitoare": Ab 5; două nivele).
Plan N2: „A- camera din spate, B- camera din faţă, C- antreu, D- odăiţă: Ab 11.
Plan N3: „A, E-camere, B-bucătărie, C-foişor, D-verandă cu sticlă": Cj 10, 11 (D-antreu).

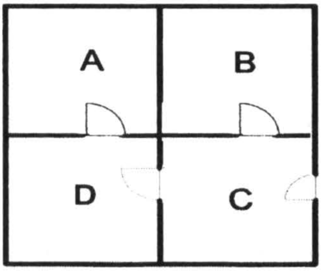

Plan N1

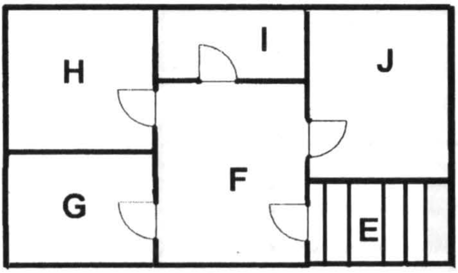

Plan N1.1

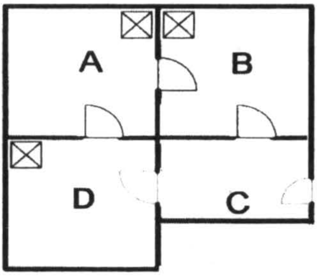

Plan N2

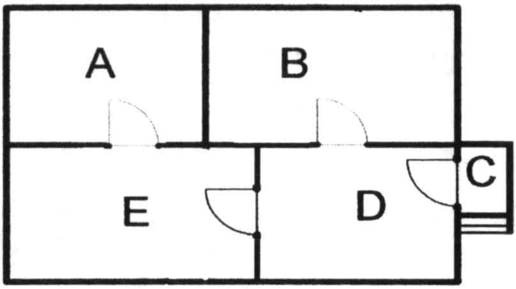

Plan N3

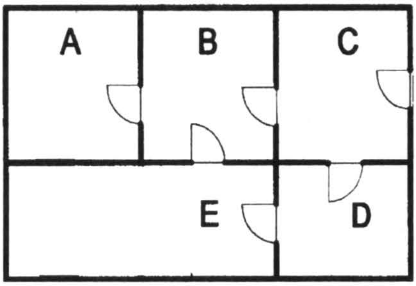

Plan N3

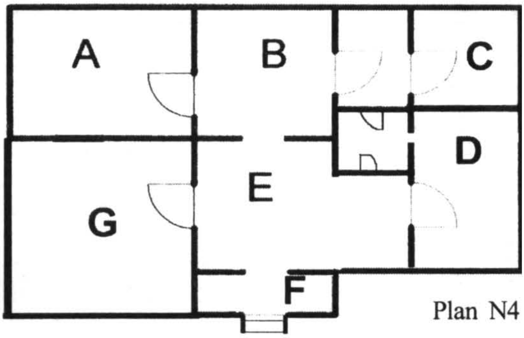

Plan N4

Plan N4: „A- cămară, B- cameră, C- antreu, D- cameră, E- cameră": Ab 12; „E- marchiză": Bv 4 (renovări).

https://biblioteca-digitala.ro

Plan N5: „A- cameră, B- sufragerie, C- baie, D- bucătărie, E- hol, F- verandă, G- cameră": Bv 6.

CASE «CU LEGĂTURĂ». „Foarte rar": Cj 9.

MODIFICAREA PLANULUI INIȚIAL AL CASEI

Spații sub prelungirea acoperişului

„La nevoie, «şoapre» diverse": BN 5, 9, 10; „Foarte rar, şopru": Cv 8; „Nu sub o apă a acoperişului, ci adăugat lateral, pentru loc de vatră şi cuptor de pâine afară": Hd 17; „Azi, la fel": Ms 5.

Terminologie: „Bucătărie de vară sau «şopru»": Ab 20; „Colnă": Cj 9, 10; „Colniță": Cj 10, 11, 16, Sj 8; „Corliță": Ms 9, 17; „Comandă": Sj 5; „Cornită": Ms 11; „Conie": BN 9; „Cotârneţe": BN 5; „«Crosnie»": Bv 7; „Dos": Cj 9; „Dolie": Cj 12; „Lemnărie": BN 1, 3, 4; „Plecătoare": Cj 10; „Staul pentru oi, şopru": Ab 10; „Şopru": Ab 5, 13, BN 5, 10, Hd 4, 6, 14; „Şoapre": BN 6, 9; „Şopron": Cv 8.

Caracteristici

Momentul apariției. ***Se construia după ce se făcea casa.*** „Mai târziu": Ab 10, 13, Cj 9-12, 16, Cv 1, 8, Ms 10, Sj 1, 4, 8; „Soluție târzie": BN 1; „După nevoi şi posibilități": BN 5, 6, 9, 10, Hd 4, 10; „Se adăugau ulterior, după necesități": Cj 11; „Rar": BN 3, Hd 6.

Odată cu casa, dar şi mai târziu. „Şi, şi": Ab 5, Ms 5.

Amplasare. ***Numai în spatele casei:*** Ab 5, 10 (în trecut), BN 9, Bv 7, Cj 10, 12, Hd 4, 6, 10 (în trecut), 14 (azi, la fel), Sj 8.

Sub o apă laterală: Ab 20; BN 1, 9 Cj 11, 16 (azi, la fel), Cv 8, Ms 9-11, 17, Sj 1, 5; „Prin prelungirea acoperişului, lateral, într-o singură parte": Cj 12.

Sub o apă laterală şi la spate: Ab 10 (în trecut), Cj 9, Sj 5.

În continuarea casei: Ab 13, BN 5; „Bucătăria de vară": Ab 20, „Cuptor": Cv 1.

Plan: „A- cameră, B- cameră; C- bucătărie, D- bucătărie de vară": Ab 13.

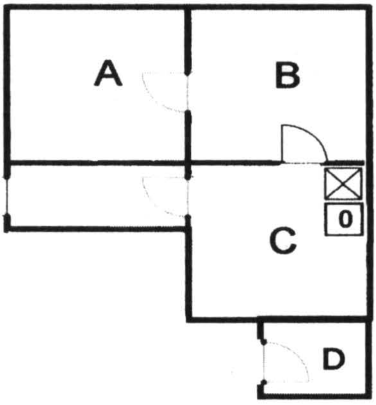

https://biblioteca-digitala.ro

Material. ***Din acelaşi material.*** Ab 5, 10, Ms 9.

Din acelaşi material sau din alte materiale. „Din acelaşi material": Cj 10 (prin prelungirea acoperişului), 12; „Şi, şi": Ab 13; „Din scânduri": BN 1, Cj 16; „Da, uneori, alteori din lemn, chiar dacă era casa construită din cărămidă": Cj 9; „Din scândură de brad": Cv 8; „Din materiale mai la îndemână": Hd 14; „Mai des, din alte materiale": Sj 1, 8, „Din «văioage»": Sj 4; „Oricum": Hd 6.

Funcţii. „Pentru animale": Ab 5, Bv 7, Ms 9; „Şopru pentru oi": BN 5, 10; „Magazii, depozit, adăpost pentru animale": Ab 10, Cj 9; „Adăpost pentru unelte agricole, uneori, iarna, pentru oi şi miei": Cj 10-12, 16; „Bucătărie de vară": Ab 13, 20, Cj 9, 11 (uneori), Ms 5, Sj 1, 7; „Loc pentru căldarea de făcut cartofi şi dovleci pentru porci": Cv 1; „Se ţineau unelte agricole": Cv 8, Ms 5, 10; „Depozitare": BN 1, 5, 6, 10, Hd 4, 14, Ms 10, 11, Sj 8.

Alte adăposturi

Surse de foc în spaţiile nou formate. „Cuptoare": Ab 13, 20, Cv 1, Sj 5; „Uneori era plasat cuptorul de pâine": Cj 10, 12, Ms 5, 10; „Cuptoare de copt pâine, în rare cazuri": Cv 8; „Cuptorişte": Sj 1, 4, 8.

Adaos de încăperi. „Dacă mai făceau încăperi, le făceau vis-a- vis , în curte, o bucătărie de vară şi o căsuţă": Ab 13.

PROPORŢII

Plan

Tendinţă spre dreptunghi alungit. *În trecut:* Ab 2, 3, 6, 10, 11, 13, 15-21, BN 1-7, 9-11, Bv 1-3, 5, 7-10, 12, 13, Cj 2-5, 7, 12-15, 17, 18, Cv 2, 3, 5, Hg 2, 3, 5, 7, 8, Hd 1-4, 6, 7, 9-15, 17, Ms 2, 4-9, 11-15, Sj 2, 3, 6, 9, 10, Sb 1-6, 8, 9, 11, 12; „6 m X 11/12 m": Hg 4; „Rar": Hd 16, Ms 16. *Azi, la fel:* Ab 1, 4, 5, 7-9, 12, BN 8, Bv 4, Cj 10, 16, Cv 6, Hg 6, Hd 5, Ms 3, 10, Sj 1 (frecvent spre L), 4, 7, 8; „Rar": Ms 1. *Azi, mai rar:* Bv 6, 14, Cj 6, 9, 11, Cv 1, 8, Ms 17, Sj 5, Sb 10. *Azi:* Ms 2 (şi spre L).

Tendinţă spre pătrat. *În trecut:* Hg 2, 3. *Azi, la fel:* Ms 10, Sj 7. „Rar": Ab 8; Ab 12, Cv 6, Ms 1, 2. *Azi, mai des:* Ab 1, 4, 14, Bv 11, Hg 1, Hd 1, 4, 8, 14, Sj 5, Sb 7. *Azi*: Ab 2, 3, 6, 10, 13, 16, 17, 19-21; BN 1-7, 9-11, Bv 1-7, 9, 10, 12, 13, Cj 1-15, 18, Cv 1, 3, 8, Hg 4, 5, 8, Hd 2, 3, 5-7, 9-13, 15, 17, Ms 2-6, 8, 9, 11, 13, 14, 16, Sj 2, 6, 9, 10, Sb 2, 3, 5, 6, 8, 10-12; „Rar": Ab 7, Bv 14, Cj 16, 17, Ms 12, 17, Sb 1, 4; „În vinclu": Ab 18.

Elevaţie

Tendinţă spre orizontalitate. *În trecut:* Ab 4, 6, 11, 13, 14, 16, 19, BN 1-11, Bv 1, 3-13, Cj 1-9, 13-15, 17, Cv 2, 3, 5, 6, Hg 1, 2, 4, 5, 7, 8, Hd 1, 4, 6-10, 13-17, Ms 1-9, 11, 12, 16, Sj 2, 3, 6, Sb 2, 3, 5, 6, 8, 9, 12. *Azi, la fel:* Ab 3, 7-9, 16, Bv 2, 14, Cj 10, Hg 6, Ms 10, Sj 4, 5, 9, 10; „Rar": Sb 7.

https://biblioteca-digitala.ro

Azi, mai des: Ab 1. *Azi, mai rar:* Cj 16, 18, Cv 1, 8, Ms 13, 17, Sb 4. *Azi:* Hd 12, Sj 8; „Rar": Hd 2.

Tendință spre verticalitate. „Totuși, spre vertical": Ab 1, 2; „Nu se fac case cu etaj": Ab 3; „Rar": Ab 7, 8. *În trecut:* Ab 4, 15, Hg 2, 7, Hd 12, 16, Sj 8; „La acoperiș de paie": Ms 3. *Azi, la fel:* Ab 5, 12, 21, Sj 7. *Azi, mai des:* Bv 13, Cj 16, Hd 3, 4, 14, Sj 1, Sb 7. *Azi, mai rar:* Ab 10, Hd 5; *Azi:* Ab 6, 11, 13, 14, 18, 19, BN 1-11, Bv 1, 3, 7, 9, 12, Cj 1-9, 13-15, 17, Cv 3, 6, 8, Hg 1, 4, 5, 8, Hd 2, 6-10, 13, 15, 17, Ms 1-9, 11-14, 16, Sj 6, Sb 2-6, 8, 9, 11, 12; „Azi se fac foișoare": Ab 17; „Rar": Bv 4, 5, 11, Cj 10, 18, Hd 11, Ms 17, Sj 1-2 (la casele cu două-trei nivele), 3, 9, Sb 9.

Raportul dintre înălțimea pereților și cea a acoperișului

Azi: „Divers": BN 5, Hd 6.

Înălțimea pereților este mai mică decât înălțimea acoperișului.

1/3 *din acoperiș.* *În trecut:* Ab 1, 17, Cj 1, 9, 11, 13, 16, Cv 1, Hd 1, 5, 8, 11, 12, 15, 16, Ms 2, 5, Sj 2, 4; „2 m peretele, 7 m acoperișul": Hd 3; „La 1900, peretele era a treia parte din înălțimea totală a casei": Sj 8; „Rar": Ab 2, 4, 20, Ms 11, Sj 1, 6. *Azi, mai rar:* Cv 8, Hd 2. *Azi, la fel:* Ab 5, 8.

1/2 *din acoperiș.* *În trecut:* Ab 2, 4, 7, 9, 11, 14, 16, 20, BN 6, 11, Bv 2, 14, Cj 1, 7, 12, 13, 15, Hg 2, 3, 7, 8, Hd 9, 11, 15, Ms 2, 3 (paie), 4, 7, 11, 13, Sj 1, 3, 5-7, 9, 10, Sb 6, 9; „Pentru casele vechi": Ab 15; „3-4 m [acoperișul], 2 m [pereții]": BN 8; „Paie": Sb 8, 10; „Rar": Cv 3, Hd 1, 3, 8, 16, Ms 1, 9, 16, Sb 4. *Azi, la fel:* Ab 12, Cj 6, Cv 1, Ms 5, 10, 17. *Azi, mai des:* Cv 8. *Azi, mai rar:* Sb 12. *Azi:* Cj 9, 10, Hd 2, 5, 12; „Rar": Cj 11.

2/3 din acoperiș. *În trecut:* BN 8, Sb 2; „Se întâmpla și 1,5 [acoperișul] la 1,0 [pereții], deci pereții cam două treimi din acoperiș": BN 2, „Mai demult, când cu paiele bătucite, udate și greblate": Sj 4. *Azi, mai des:* Hd 4.

Înălțimea pereților este egală cu înălțimea acoperișului. *În trecut:* Ab 4, 6, 19, BN 1-5, 7, 10, Cj 10, 12, 17, 18, Cv 2, Hg 8, Hd 4, 6, 10, Ms 1, 2, 6, 9, 12, 14, 16, 17, Sb 1-3, 5, 7, 11; „Casa de circa 2,50 m și acoperișul de 3 m": Hg 4; „La draniță": Ms 3, Sb 8; „La casele de țiglă": Sb 10; „Rar": Ab 3, 16, 20, BN 11, Bv 1, 3-11, 13, Cj 6, 7, Cv 5. *Azi, la fel:* BN 9, Bv 14, Cj 2, 4, 5, 8, 14, Cv 3, 6, Hg 5, 6, Hd 7, 13, 14, 17, Ms 8, Sj 4, Sb 4, 6; „Peretele 2,70 m, acoperișul 3 m": Hg 1; „Rar": Ms 13. *Azi, mai des:* Ab 2, 9, 13; Bv 14, Hd 9, Ms 7. *Azi, mai rar:* Bv 12. *Azi:* Ab 1, 7, 15, BN 6, 8, Bv 2, Cj 11, 15, 16, Cv 1; Cv 8, Hd 3, 15 Ms 4, 11, Sj 1, 2, 6, 7, 9, 10, Sb 9, 12; „Rar": Hd 2, 5, 12.

Înălțimea pereților este mai mare decât înălțimea acoperișului. *Azi, la fel:* „Pereții, aproximativ cât un acoperiș și jumătate": Ab 21, Hd 14. *Azi:* „Mai înalt zidul decât acoperișul": Ab 3; „Peretele mai mare decât acoperișul": Ms 2; „Un perete cât două acoperișuri": Sj 5, 8 (acoperișul, o treime din înălțimea totală a casei).

https://biblioteca-digitala.ro

PRISPA

Terminologie

Prispa. „Antreu": Hd 5 (azi); „Cinda (tinda) în partea de sus, târnaţul înfundat": Hd 3; „Coridor": Hd 2, 5 (azi), 7 (cu faleri), 9, 15 (închis cu «glaje»), Sb 10; „Gang": Hd 8 (azi); „Prismă": BN 1, 2, 4, 6-8, 10, 11, Cj 1, 4, 6, 8, Ms 11, Sj 5, 9, 10; „Prizmă": BN 9, Cj 6, Ms 17, Sj 4; „Privar": Ab 4, 9, 13, Bv 4, 6 (rar), Bv 12, Ms 12, Sb 1, 7, 10; „Privariu": Ab 19, Sb 6, 9, 12; „Pridvor": Cv 6, „Pridvar": Hg 7, Ms 7, Sb 5; „Privor": Cv 2, 5; „Prizvar": Ab 18, Bv 11, Sb 3, 4; „Podmol": Cj 12; „Polmod": Sb 11; „Pognol": Ab 7; „Polmon": Ab 18, Cj 3, 15, Ms 1, 2, 7, 8, 14; „Pomnol": Ab 2, Cj 3, 9, 10, 11, 16; Ms 16; „La cele mai vechi «polmol», la cele mai noi «privari»": Bv 2; „Talpă": Sj 1; „Târnaţ": Ab 1, 3, 4, 5, 7, 8, 10-12, 14, 16, 21, BN 3, 10, Cj 3, 11, 12, 16-18, Cv 1, 4, Hd 2, 5-7, 11-15, Ms 1-6, 9, 10, Sj 1-5, 7, 10, Sb 8; „Târnaţi": Ab 17, 20, BN 7-9, 11, Cj 1, 4, Hg 8, Hd 1, 8, Ms 13, 14, 17; „Târnaţi neîngrădit şi târnaţi înfundat": Ms 11; „Tornacz": Cj 7, Cv 1 (tornaţ, când este închis cu balustradă); „Verandă (azi)": Hd 3.

Stâlpii. „Banduri": BN 7, Sj 5; „Bandori": Cj 2, Ms 14; „Brâncare": Cj 5; «Brânci»: Sj 6; „Feist": Bv 12; „Láfa": Cj 14, Ms 4; „Faleri": Hd 7; „Picioare": Ab 13; „Răsloni": Ab 2; „Răzlogi": Ab 5; „Săgeţi": Cj 6, 9, 10, 12, 16, Hd 1, 2, 5, 6, 8, 11, 12, Sj 7; „Stâlpi cu brâncă, brânca este sub cosorău": Hd 6; „Stâlchi": BN 11; „Stâloni": Cj 13; „Şarampăi": Ms 9; „Şefi": Sj 9, 10; „Şoşi": Ab 17, 18, BN 1, 4, 6, 9, Cj 3, 4, 6, 15, 18, Cv 4; Hg 1 (rar, doar după 1920), Ms 2, 5-8, 10, 11, 13, 15-17; „Şeşi": BN 2, 3; „Usciori": Ab 12, Hd 17; „Uştiori": Ab 20; „Uşori": Hd 3; „Urşori": Sj 1.

Balustrada. „Bartă": Sj 1; „Brâncar": Ab 1; „Brâu la târnaţ": Ab 8; „Brâu la târnaţ": Cj 3; „Bârnă sau grindă": Ab 12; „Berluială": Cj 15, Ms 6, 8; „Blane de înfundat": Ab 16; „Blănitură de scânduri": BN 9; „Cerdac": Hg 1; „Corfă": Sj 4 (doar mâna curentă); „Gard (la târnaţ)": Cj 10, 16, Sj 5, 7; „Gardină (la târnaţ)": Cj 6, 10-12; „Gelenţ": BN 2; „Închisoare la prizvar": Bv 11; „Îngrădeală": Cj 18; „Îngrăditură la târnaţ": Hg 8, „Hereghe": Sj 6; „Herede": Sj 8; „Parmalâc": Cv 8; „Părcan": Cj 16; „Prizvar": Ab 11; „Scânduri": Cv 2, 4 (sau târnaţ din scânduri); „Stobor": Hd 2, 5, 6 (scânduri), 12, 14; „«Răzlogi»": Hd 16; „Talpa prizvarului": Ab 18; „Târnaţ": Ab 21, BN 4, Cj 9, 13, 17, Cv 8, Hd 15, 17, Ms 2, 3, Sj 9; „Târnaţi": Ab 2, 7, 10, 17, BN 7, 8, 11, Cj 1, 4, Hg 5, Hd 8, Ms 17; „Târnaţi închis": Ms 14, 15; „Târnaţi înfundat": Ab 20, Ms 11; „Tingă": Hd 13 (cu scânduri pe ea); „Tornac": Hg 2; „Zid": Ab 3; „Închis cu ulucă sau cu scânduri": Bv 6;

Prispa închisă cu geamlâc. „Antreu": Ms 14, Sb 1; „Coridor": Ab 12; „Prizvar": Ab 11; „Târnaţ închis": Ab 7 (după 1910), Ms 14; „Verandă": Ab 1, 17, 18, 19, 20, BN 9, Bv 1, Ms 9, 11, 15, Sb 3.

Prăjina pentru depozitarea textilelor. *În trecut:* BN 2, 6, Bv 1; „Culme": Ab 2, 5, 18,

https://biblioteca-digitala.ro

19, 21, Sb 6; „Culmă, pe cârlige de fag, bătute în grinzi": Bv 12; „Primblă": Sb 1; „Rudă": Ab 1, 16, 20, BN 7, Cj 1, 4, 13, Hg 1, 2, Ms 2, 3, 5, 9-11, 13, 15-17, Sb 2, 8. *Azi:* Cv 6.

Caracteristici

„Au existat case vechi fără prispă": Ab 19, 20, Bv 1, 4, 5, 7, 9-12, Cj 13, Cv 2 (rar), 5, 6, 8 (rar), Hg 3, 5, Ms 1, 2, 4-7, 10, 12, 13, 15-17, Sj 3, 4 (rar), 5, Sj 7, 9, Sb 1, 2, 4-7, 9-12; „Cele foarte vechi": Ab 20, Bv 6; „Rar, în trecut, case vechi fără prispă": Ab 16, Bv 13, Cj 10-12, 17, Cv 1, Ms 3, 8, Sj 10, Sb 8; „În trecut, cele mai multe case erau fără prispă. Azi, cam toate, cu prispă": Ab 12; „Prin 1940, se mai găseau 2-3 case fără «prismă»": Cv 3; „Şi azi, case fără prispă": Cj 3, 5, 7 (rar), 8, 15, 18; „Chiar şi în trecut, foarte rar, case fără prispă. Azi, «pomnol» fără «răsloni»": Ab 2; „«Pognolul» nu avea stâlpi şi nici balustradă. Avea nişte ţăruşi de 40 cm, împletitură de nuiele şi era bulgărit": Ab 7; „«Privar» lung, în faţa a două încăperi": Ab 9; „Azi, «filigorie» cu «roate»": Ab 10; „Iniţial, au existat numai «prisme», ca o platformă de pământ, lipită de casă. Şi nu erau prea numeroase": BN 2; „«Prisma» era numai o bătătură la jumătatea tălpii. «Târnaţul» apare numai interbelic": BN 10; „Prispele se conturează în pridvoare prin 1907-1908, căpătând stâlpi legaţi cu balustrade. Pridvorul apare mai generalizat prin 1909-1910, odată cu casa de cărămidă ": Bv 3; „După 1920, parapet de zid": Bv 1; „«Privarul» apare după 1910-1920. Pridvoarele, prin 1928-1930, de prin satele vecine (Prejmer, Hărman), de la oraşe moldovene şi de la germani şi unguri. Local nu se făceau case cu pridvor, prispă, etc. Mai aproape, veranda": Bv 12; „Prispa poate fi şi o «sală cu scânduri», pentru a adăposti fânul de ploaie": Bv 7; „Prispă pentru stupi, «casă», «târnaţ»": Cj 3; „Prispa, un fel de «pomnol», «pridvar (prighivar)» cu balustradă": Hg 7; „De cele mai multe ori «privarul» se adaugă ulterior": Ms 12; „Prispa, denumită în sat «talpă», nu avea «urşori», în forma ei veche, consta doar dintr-o platformă de pământ bătut sprijinită de un gard de nuiele sau un zid de piatră. Acest tip nu presupunea ieşirea tălpilor la faţadă": Sj 1; „Talpa prispei se aşează pe pietre şi se umple cu pământ bătut. În talpă se înfig «brâncii», la câte doi metri" : Sj 6 „Casele fără prispă aveau împrejur o platformă îngustă de piatră şi pământ": Sj 8; „Casele din paie aveau numai «pomnol». Unele case aveau intrare cu târnaţ («prizvar») din zid ": Sb 3; „«Polmod» era în jurul casei, îngrădit cu pământ. «Târnaţul» era sub formă de foişor": Sb 11.

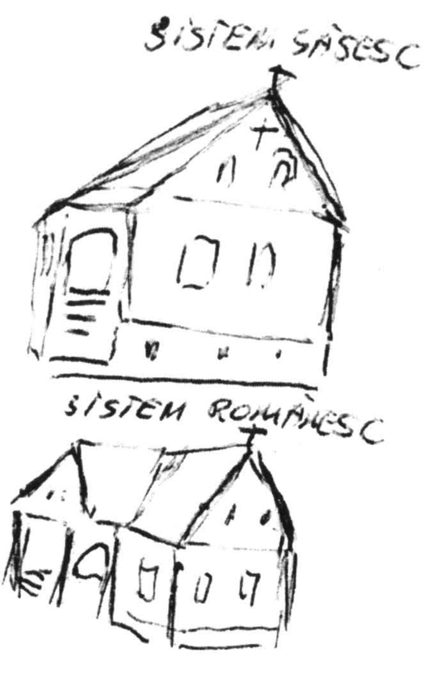

Târnaţ în formă de foişor, com. Şeica Mare, jud. Sibiu (Roswith Capesius)

https://biblioteca-digitala.ro

Amplasare

„Azi variază după model": Ab 21; „În spate «pomnol»": Ms 13.

Prispă parţială. *În trecut:* Ab 12, 17, Cj 8, 15, Cv 6, 8, Hg 3, 4, Hd 12, Sj 1, 3, 6, 9, Sb 1-3, 5, 11; „«Privariu» numai pe o porţiune a casei": Ab 13; „«Privarul» nu mergea decât o parte din casă": Sb 7 (rar); „«Polmon» în dreptul intrării": Cj 3; „«Polmol»": Ms 6; „Rar, numai în faţa tindei": Bv 4, 6, 10, Sb 4, 6; „La casele foarte vechi, dar şi după 1920": Hg 1; „Numai pe-o cameră": Sb 2; „La cele de pământ bătut": Sb 8; „Foarte rar, la locuinţe provizorii": Cj 10, 16; „«Târnaţ» închis" cu cămară de alimente": Hd 17 (rar); „Rar": Ab 5, 14, 20, 21, Cj 1, 2, 4, 12, Hg 5, Hd 7, 8, 11, 13, 15, 16, Ms 2, 3, 7, 8, Sj 8, 10. *Azi, la fel:* Ab 12, Cj 18, Hd 2, 5, Sj 5, Sb 9, 10, 12. *Azi, mai des:* Sj 7. *Azi, mai rar:* „Numai în dreptul unei singure încăperi a casei": Ab 1. *Azi:* Cj 6, Ms 13; „La casele refăcute": Sj 4; „Rar": Hg 6.

De-a lungul faţadei. *În trecut:* Ab 1-6, 9-11, 16, 17, 20, 21, BN 2, 3, 6, 9, 11, Bv 3, 4, 10-13, Cj 1-4, 6-8, 12, 14-17, Cv 2, 4, Hg 1-5, 8, Hd 1, 3, 4, 6, 8, 11, 13, 14, 16, 17, Ms 1-4, 7-12, 14, 16, 17, Sj 1-4, 6, 8-10, Sb 1-3, 5-8, 11; „Şi îndreptată spre deal": Ab 14; „Cât e casa de lungă": Ab 18; „Pe toată lungimea": Ab 19; „Pe toată faţa, numai interbelic": Cj 13; „De-a lungul faţadei înguste": BN 4; „Numai în curte": Hg 7; „Când exista": Cv 5; „Rar": Ab 13, Bv 11, Ms 6, Sb 4. *Azi, la fel:* Ab 7, 8, 12, Bv 2, 6, 7, Cj 5, 9, 11, 18, Cv 8, Hd 5, 7, 9, 15, Sj 4, 5, Sb 9, 12. *Azi, mai des:* Hd 12. *Azi, mai rar:* Hd 2, Sj 7, Ms 5, 11, 14.

De-a lungul faţadei şi pe o latură. *În trecut:* Ab 7, 14, 15, BN 1-4, 7-9, 11, Cj 4, 6, 11, 14, 17, Hg 5, 8, Ms 1, 4, 6, 8-11, 13, 15, Sj 1, 10, Sb 8; „Interbelic": BN 6; „Numai în cazul în care se ţin stupi, aceştia sunt amplasaţi pe «prispă», care se întinde pe latura dinspre grădină, în continuarea «târnaţului», dar mai înalt ca acesta şi necirculabil": Cj 3; „Rar": Ab 1, 2, 4, 16, 19, Cj 7, 12, Hg 2, 4, Hd 3, 12, 16, Ms 16, 17, Sj 4, 8, Sb 10. *Azi, la fel:* Ab 8, 12, Hg 6; „Rar": Cj 9, Cv 8; Sj 5. *Azi, mai rar:* Ab 10, Cj 10, 16. *Azi, mai des:* Bv 7. *Azi:* Bv 6; „La casele «în vinclu»": Hd 2.

De-a lungul faţadei şi pe două laturi. *În trecut:* Ab 7, BN 1, 9, Cj 14, Hg 2, 8, Ms 1, 5, 13; „Rar": BN 2, Cj 10, 16, Cv 8, Hg 5, Ms 6, 8, 14, 15, Sj 1, 4, 8 (foarte rar). *Azi, la fel:* „În vinclu": Ab 12. *Azi:* Bv 7.

Pe o latură. *În trecut:* „Rar": Sb 4. *Azi, la fel:* „Pe o latură, cel mai frecvent": Cj 11.

De jur-împrejurul casei. *În trecut:* Hg 6; „La casele unicelulare": Cj 18; „«Pomnolul»": Ms 16.

https://biblioteca-digitala.ro

Mod de construcţie

BAZA

Platformă din pământ bătut. *În trecut:* Ab 2, 4-8, 14, 16, 17, 20, BN 1-3, 6, 8, Bv 3, 4, 6, 7, 12, Cj 1-18, Cv 1, 2, 4, 8, Hg 1, 2, 4-7, Hd 1-9, 11-14, 16, Ms 3, 4, 9, 11, 13, 14, 16, 17, Sj 1-10, Sb 2, 8-10, 12; „«Prismă»": BN 7, 11; „«Prizmă»": BN 9; „«Prismă», mărginită cu scândură şi umplută cu pământ (călcat cu piciorul) sau cu bolovani acoperiţi cu pământ": BN 1; „Lateral cu piatră": Ms 1; „«Polmol», numai din pământ": Bv 2, Ms 6 (din «măglag»); „«Polmon»": Ms 8 (a disparut de zece-cincisprezece ani [1963-1968]), 15; „«Pomnol»": Sb 3; „«Supărete»": Ms 7; „Mai puţin": Ab 12; „Mărginită cu scânduri": Hd 15 (uneori); „Cu trepţi de lemn": Hd 17; „Piatră cu pământ": Ms 12; „Rar": Ab 13, 19, BN 4, Cv 6, Ms 2, Sb 1, 4, 7, Sb 11. *Azi, la fel:* Ms 5. *Azi, mai rar:* Ms 10; „«Polmon» din pământ în faţă şi înspre curte": Ab 18.

Podită cu scânduri. *În trecut:* Ab 13, 17, 19; BN 1, 4, Cv 2, 6, Hg 1, 3, 4, Hd 4, 12, 15, 16, Ms 1-3, 7, Sb 1, 5, 6, 8; „«Gang»": Bv 13; „«Privar», pământ bătut, apoi scânduri": Bv 2 „«Târnaţ»": BN 7, 8, Sb 11; „Interbelic": BN 6, Hd 6; „Cu trepţi de lemn": Hd 17; „Rar": Ab 5, 14, 18, 20, BN 11, Bv 3, 4, 6, 7, Bv 10 (de la trepte la tindă), Cj 3, 4, 9, Hg 2, 7, Hd 3, 7, Ms 5, 6, 8, 11, 12, 14, Sb 2, 7. *Azi, la fel:* Ab 12, Hd 2 (rar). *Azi, mai des:* Cj 5, 16, Cv 1, 8, Hg 5, Sb 9, 10. *Azi, mai rar:* Hd 5. *Azi:* Cj 6, 10, 12, 18, Hg 6, Hd 9, Ms 15, Sj 7.

Scânduri sau blăni aşezate în consolă pe capetele stâlpilor. *În trecut:* Cj 10, 12, Cv 6, Hd 16, Sb 8; „În cazul în care casa sta o vreme numai pe «căsulii» (popi), până se zidea sub ea pivniţa din piatră": Ab 21; „Rar": Ab 20, Cj 4, 11, Cv 2, 8, Hg 8, Hd 7, Sb 9. *Azi, la fel:* „Rar": Cj 9. *Azi, mai des:* Cj 5. *Azi:* „Rar": Cv 1.

Altfel de platformă. *În trecut:* „«Prizvar» din piatră": Sb 3. *Azi:* „Se fac din ciment": Bv 2; „Cei înstăriţi, cu ciment": Ms 5; „Târnaţul e betonat": Sj 5.

SUPRASTRUCTURA

„Cam de la 1900, erau şi la «târnaţul» cu stâlpi («săgeţi») şi la «coridorul» cu «faleri» (zidărie), «ochiuri», fereşti (geam)": Hd 7.

Fără stâlpi sau balustradă. *În trecut:* Ab 20, BN 8, 11, Bv 7, Cj 9-13, 16, 18, Cv 1, 2, 8, Hg 1, 4, 7, 8, Ms 1, 2, 5, 8, 9, 11, 13, 14, 16, Sj 1, 3, 4 (cele foarte vechi), 6; „La «polmon»": Ab 18; „«Polmol»": Bv 2; „«Prizmele»": BN 9; „Rar": Ab 13, 19, Cj 2, 3 («polmoane»), 4, 6, 17, Cv 6, Hd 8, Ms 6, 12, Sb 9. *Azi, la fel:* Ab 12. *Azi, mai des:* Ms 15.

Stâlpi. *În trecut:* Ab 1, 4, 5, 8, 11, 13, 14, 16-20, BN 3, 8, Bv 3, 4, 6, 11, Cj 1, 3 («târnaţe»), 4, 6, 7, 11, 13, 15, 17, Cv 2, 4, 6, Hg 2, 5 (interbelic), 7, 8, Hd 6, Hd 13, 14, 16, Ms 2-4, 7, 9, 11, 14, Sj 1-4, 6, 7, 10, Sb 1, 2, 5-7, 11; „Ades numai stâlpi, fără balustradă («târnaţ»)": Hd 17; „«Banduri»": BN 7; „«Faleri»": Hd 7; „«Feist»": Bv 13; „«Răsloni»": Ab 2; „«Săgeţi»": Hd 1, 2, 5,

https://biblioteca-digitala.ro

7, 8, 11, 12; „«Şoşi»”: Ab 17, BN 6, 9, Cj 18, Ms 2, 6, 8; 16, 17; „Stâlpi cioplişi şi «încrestaţi» din săcure”: BN 2; „«Uşori»”: Hd 3, 4; „Toate cele din secolul al XIX-lea”: Sj 8. „Rar”: Ab 9, 11, Cj 7, 8, Cv 8, Hg 1, 4, Ms 4, 11, Sb 3, 4, 10. *Azi, la fel:* Ab 12, 21, Cj 2, 5, Hd 9, 15, Ms 1, 10, Sj 9, Sb 9, 12. *Azi, mai des:* Cj 10, 16, Cv 8. *Azi, mai rar:* Ab 3, Cj 9, 14, Sb 8. *Azi:* „Pilaştri”: Ms 2, 13.

Balustradă (parmalâc). *În trecut:* Ab 2, 8, 13, 14, 17, 20, BN 1, 6, 8, Cj 4, 17, Cv 4, Hg 2, Hd 8, 16, Sj 4, Sb 1, 2, 5-7, 11; „Brâu şi scânduri”: Cj 3; „«Berluită»”: Ms 8; „«Închisoarea prizvarului» (numai după 1910-1920)”: Bv 11; „După 1918”: Ms 4; „«Răzlogi»”: Ab 5; „Scânduri”: Cj 18, Ms 12, Sb 8; „«Stobor»”: Hd 2, 5, 6, 12; „«Târnaţi»”: BN 7, Hg 5 (interbelic); „«Târnaţi înfundat»”: Ms 11 (rar); „După 1930”: Sj 9; „Interbelic”: Ms 16; „Rar”: Ab 4, 16, 19, BN 11, Cj 1, 7, 8, 11-13, 15, Hg 1 (după 1918 mai mult), 4 («târnaţi»), 7, 8, Hd 1, 11, 13, 17, Ms 2, 9, 14, 17, Sj 6, Sb 3, 4. *Azi, la fel:* Hd 15. *Azi, mai des:* Cj 2, 10, 16, Cv 1, 8, Hd 9, Sb 9, 12. *Azi, mai rar:* Ab 1, Cj 9. *Azi:* Ab 3, 21, Cj 14, Ms 10; „La casele noi, «târnaţul» este închis cu un zid mai înalt spre stradă, care are un mic acoperiş în două ape, ca un mic foişor din lemn traforat”: Ms 5; „Zidărie”: Ms 13; „Rar”: Ms 1.

Stâlpi cu balustradă. *În trecut:* Ab 5, 6, 13- 15, 17- 20, BN 1, 6, 8, Bv 3, 4, 6, 11, Cj 3-5, Cv 2, 4, 6 (după 1900), Hg 2, 3, Hd 3, 4, 6, 8, 12, 15, 16, Ms 3, 5, 7, 8, 11, 13, Sj 6, 7, 9, 10, Sb 1, 2, 5, 6, 8, 11; „După 1920”: Ms 4, 17; „La «târnaţuri»”: BN 2, 7, Hg 5 (interbelic); „Din 1910”: Ab 7; „Până în perioada interbelică”: Sj 8; „Erau «şoşi» şi un brâu de lemn”: BN 4; „Blănite cu scândură”: BN; „Scândura de circa. 0, 80 m”: Cj 1; „Câte un lemn, din stâlp în stâlp”: Cj 17 ; „«Stobor» de «laţuri»”: Hd 14; „Rar”: BN 11, Bv 10, Cj 7, 8, 12, 13, 15 (stâlpi cu balustradă «berluită»), Hg 4, Hd 1, 2, 11, 13, 17, Ms 2, 9, 12, 14, Sb 10. *Azi la fel:* Ab 10, 12, 21, Hg 6, Ms 10, Sj 5, Sb 9; „De fapt o scândură prinsă pe stâlpi”: Hd 9; „Dar din zid”: Bv 2; „Rar”: Cj 9, 10. *Azi, mai des:* Ab 8, BN 7, Bv 12, Cj 11, Cv 1, 8, Sb 12. *Azi, mai rar:* Ab 1, 3, 9, Cj 14, 18, Ms 1. *Azi:* Ab 7; „Divers”: BN 6.

Parapet de zidărie. *În trecut:* Ab 3, Bv 10, Sj 10, Sb 10, 11; „O singură casă”: Ab 14; „După 1920”: Ab 2; „Rar”: Sb 1, 6. *Azi, la fel:* Ab 12, Hd 7, „Din interbelic”: Hd 13, Sj 1. *Azi:* Ab 6, Bv 6, 7, 12, Cj 5, 8, 14, 15, 18, Cv 6, 8, Hd 5, Sb 12; „La verandă”: BN 9; „S-a schimbat structura, nu se mai poate numi «privariu», se cheamă «verandă»”: Bv 2; „Variat”: Ab 21, Hg 5; „Diverse balcoane”: BN 2, 3; „Rar”: Cj 9, 10, 12, Cv 1, Hd 2. *Azi, mai rar:* Hd 2. *Azi:* Hd 12, Sj 5, 7, 8, Ms 1, 2, 10, 13, Sb 9; „«Stobor» de cărămidă, chiar cu «curcubeu» (arcade în plincintru)”: Hd 14.

Capetele înfundate cu scânduri sau zidărie. *În trecut:* Ab 3, 11, 13, Bv 10, 11, Cj 5, Hg 7 (sau nuiele), Hd 16, Ms 14, Sj 1, Sb 5, 6, 10; „Scânduri”: BN 7, Cj 3, Hd 12; „Sau nuiele”: Hg 7; „La casele de la 1900, capetele prispei erau înfundate parţial prin prelungirea bârnelor din pereţii scurţi. La cele din pământ bătut sau zidărie, capetele erau încheiete la fel”: Sj 8; „Rar”: Ab 5, 14, 21, BN 8, 11, Hd 7, 15, Ms 1, 8, Sj 10, Sb1, 2. *Azi, la fel:* Ab 7, 8, 12; „Rar”: BN 9, Ms 5, 6 («ştucălite»), Sj 7, Sb 9, 12. *Azi, mai des:* Ms 10. *Azi, mai rar:* Cj 15, Hd 5, 17. *Azi:* Cj 2, 11, 18, Cv 6, Ms 2, 10, Sj 6, „La casele refăcute”: Sj 4; „În faţă cu fereastră”: Ms 13, „Când latura îngustă e spre drum, au zidărie în faţă”: Sj 5; „Rar”: Cv 1, 8.

Închisă cu geamlâc. *În trecut:* „Verandă”: Cj 1; „Rar”: Sb 1 (antreu). *Azi, la fel:* Sj 7 (rar); „Verandă”: Hd 3. *Azi, mai des:* Ab 14. *Azi:* Ab 7, 8, 13, BN 11, Bv 7, Cj 5, 6, 9, 11-13, 16, Cv 6,

https://biblioteca-digitala.ro

8, Hg 2, 7, Hd 1, 5, 9, 12, 13, Ms 2, 3, 5, 12, 14, Sj 1, 3-5, 8, Sb 4, 6, 9, 12; „Astăzi [1980] se fac antreuri": Bv 11; „«Coridor»": Hd 15; „«Gang»": Hd 8 „«Prizvar», dacă avea stâlpi şi era închisă": Ab 11; „Verandă": Ab 2, 3, 18, 19; BN 9, Hg 4, Ms 4, 9, 10, Sb 2, 3; „Rar, verandă": Ab 1; „Rar": Ab 20, BN 2, 3, Bv 3, Cj 2, 8, 10, 14, Cv 1, Hd 6 («coridor» închis cu geamuri), 14, 17, Ms 1.

Prăjină pentru ţesături (în partea de sus, sub streaşină). *În trecut:* Ab 9, 10, 11, 15, Bv 2, 3, 10, Cj 2, 5, 7, 8, 12, 14, 17, Hg 3-5, 7, Hd 4-6, 9, 15; „«Culme»": Ab 2, 5, 19, 21, Hd 11, 16, 17; „«Primblă»": Sb 1; „«Rudă»": Ab 1, 16, 17, BN 7, 8, 11, Bv 6, Cj 1, 4, 13, Cv 1, Hg 1, Hd 1-3, 8, 14 (sau «drot»), Ms 1-3, 5, 9, 13, 16, !7, Sj 1, 8, 10, Sb 2, 8; „«Rudă» de haine": Ab 7, Ms 14, Sj 4; «Rudă» pentru haine şi uscat": BN 3; „«Rudă» pentru aerisit şi uscat ţesăturile": BN 9; „«Rudă» de uscat rufe": Hg 8, Ms 6, Sj 6; „Rar": Hd 13, Sj 7. *Azi la fel:* Ab 8, 12, Cj 10, 11, 16, Hd 7. *Azi, mai rar:* Cj 6, 9, Cv 8 „«Rudă»": Sj 5.

Funcţionalitate

„Numai de circulaţie": Cj 18; „Azi, «coridoarele» sunt amenajate ca spaţii de trecere, cu flori la geamlâc": Hd 2, 5 (şi antreele).

Se lucra. *În trecut:* Ab 1, 2, 5, 10, 11, 14, 16, 18-20, BN 3, 6, 7, 11, Bv 2, 13, Cj 1, 3, 4, 13, 14, 17, Cv 2, Hg 2-4, 6-8, Hd 1, 3, 8, 11, 15, 16, Ms 9, 11, 16, 17, Sj 2, 3, 6, 8, Sb 1, 2, 5, 9; „Ca şi în «casă»": BN 9; „Scărmănat, uscat lână": Cv 4; „Se jupuia porumb, se urzea, se ţesea, se încindeau ţesături. Războiul se punea în lunile iunie-august": Hd 6; „Chiar gătit": Hd 7; „Femeile coseau vara, când ploua, torceau, îmblăteau floarea soarelui şi fasolea": Sj 1; „Rar": Ab 6, 13, BN 1, 2, Bv 4, Cj 5, 8, 15, Hg 5, Hd 4, 13, 17, Ms 2, 8, 14, Sb 4. *Azi, la fel:* Ab 7, Cj 6, 9-12, 16; Cv 6, Ms 1, 5, 10, Sj 7, 9; „Rar": Cj 2. *Azi, mai rar:* Ab 3, Cv 8, Ms 13, 15, Sj 4, 5, Sb 12.

Se dormea. *În trecut:* Ab 5, 10, 14-16, 18-20, BN 3, 7-9, 11, Bv 2, Cj 3, 4, 6, 7, 14, 15, 17, Cv 2, 4, Hg 6, 7, Hd 1-3, 7, 14-16, Ms 1, 3, 5, 9-11, 16, 17, Sj 5, 6, 8, 9, Sb 5; „Dormeau pe «pomnoale»": Ab 2; „Vara": Ab 11, Cj 13, Hg 2, 4, 8, 11, Sj 1, Sb 1, 8; „În capătul «târnaţului»" era un pat. Se dormea din 6 mai în «târnaţ»": Cj 1; „Aveau pat": Hd 3; „Pe «pomnol» se putea dormi la soare": Sb 3; „Rar": Ab 6, BN 1, 2, 6, Bv 6, Cj 5, 8, Cv 8, Hg 3, 5, Hd 4, 6, 9, 13, 17, Ms 2, 8, 14. *Azi, la fel:* Cj 2, 9-12, 16, Cv 6, Sj 4, Sb 9; „Pe laiţă": Ab 1. *Azi, mai rar:* Ms 13, 15, Sj 7, Sb 12. *Azi:* Ab 7.

Se puneau produse agricole la uscat. *În trecut:* Ab 2, 5, 11, 13, 14, 16, 18-20, BN 3, 7, 9, Bv 4, 6, 13, Cj 1, 3-8, 13-15, 17, 18 (rudă pentru uscat fasole), Cv 2, Hg 2, Hd 1, 3, 5, 6, 8, 11, 14-16, Ms 1, 3, 7-9, 11, 16, 17, Sj 1, 3, 8, Sb 1, 2, 8; „«Boba» (fasole păstăi), fasole, ardei, etc.": BN 6; „Lubeniţe, fasole, rar": Bv 2; „Fasole, cucuruz": Ms 6; „Floarea soarelui, cânepă, cartofi, fasole": Sj 2; „Rar": Ab 6, BN 1, 2, 8, 11, Cv 3, Hg 3, 5, 6, Hd 4, 7, 9, 13, 17, Ms 2, 12, Sb 5, 7, 11. *Azi, la fel:* Ab 3, 7, Cj 2, 9-11, 16, Cv 6, Ms 10, 15, Sj 4, 9, Sb 9. *Azi, mai rar:* Cv 1, Ms 5, 13, Sj 5, Sb 12.

Se depozitau unelte. *În trecut:* Ab 1, 3, 11, 14, 16, BN 1, 9, Cj 6, 14, Cv 1, 2, Hd 5, 11, 16, Ms 5, 9, 11, 17; „La capu' căşii, acăţa sapa, coasa": BN 3; „Firezul": Hd 3. „Coasa

https://biblioteca-digitala.ro

la streaşină": Hd 8; „Rar": BN 2, Cj 1, 5, Cv 3, 8, Hd 1, 2, 4, Ms 2, Sb 1, 7, 8, 11. *Azi, la fel:* Cj 9-11, 16, Sj 9; „Rar": Cj 12.

FOIŞORUL

Terminologie. „Antreu": Ab 11, Cj 6, 9, 11, Sj 4, 9, 10; „Balcon": Cv 6; „Coridor": Ab 4, 11, „Filigorie": Ab 3, 5, 8, 12, BN 1, 6, 7, 9, 11, Cj 17, Cv 1, Hg 8, Hd 8, 11, 16, Ms 1, 3-6, 8-11, 13, 15, Sj 5; „Filigoră": Sb 8; „Frigorie": Sj 1, 2, 4, 10; „Gang": Cj 4; „Marchiză": Ab 13, Sj 3; „Prispă închisă": Cv 6; „Turnuleţ": Ab 12 ; „Târnaţi": Hg 4, 6; „Verandă": Ab 3, 7, 19, BN 9, Bv 5, 6, Cj 1, 3, 9, 10, 12, 16, Cv 1 (azi), 6, 8, Hg 6 (azi), Ms 1, Sj 9, 10.

Caracteristici. „Foişor- pentru perioada interbelică, astăzi mai rar": Ab 7; „Rar, combinaţie între foişor şi «privar»": Ab 9; „«Filigorie»-lărgire pătrată la târnaţ. Chiar de la 1900, dar puţine": BN 1; „Foişor- «târnaţi» a apăruT după 1918": Hg 4; „«Filigorie», a apărut după 1918": Hd 8, Ms 11, 14; „«Filigorie», după 1920": Cj 17, Hd 11, Ms 7, 17; „«Filigorie», numai interbelic": BN 6, 9, Ms 8, Sb 8; „Fosta «firigoră» interbelică, dispărută": Hd 9; „Din 1930": BN 7, Ms 6; „A apărut în perioada interbelică, la casele celor înstăriţi. Este prezent şi azi, la casele modernizate": Sj 4; „Astăzi [1980], verandă cu stâlpi şi capitele din ipsos turnat": Bv 6; „Foişorul apare relativ târziu, interbelic": Bv 7; „După 1940": Ab 5, Hd 16; „Foişorul, apare mult după 1900, poate interbelic, şi azi [1979] este foarte variat": Bv 12, „«Filigorie» după al doilea război mondial": Hg 8; „Astăzi se fac turnuleţe într-un colţ de casă. Verandă-la târnaţul închis": Ab 3; „Astăzi se face câte un turnuleţ": Ab 18; „Azi, o apărătoare din sticlă deasupra scărilor": Ab 20; „Astăzi [1978] se pune din cauza legislaţiei, care cere case cu etaj": Hd 7.

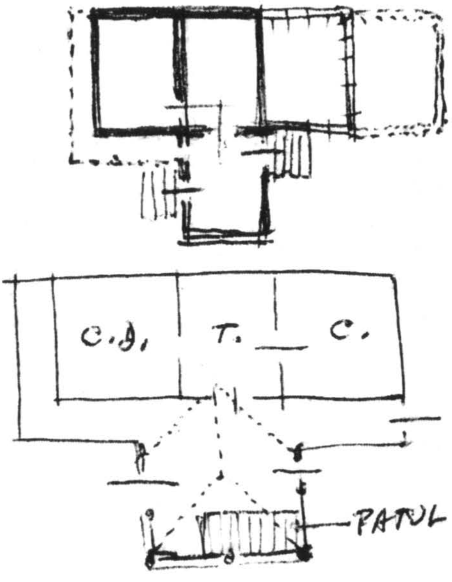

Filigorie interbelică, sat Mohu, jud. Sibiu (Irina Cajal-Marin)

Amplasare

Central. *În trecut:* Cj 3, 4, Sj 1, Ms 4; „Din 1930": BN 7, Ms 6; „Interbelic": BN 11, Cj 17, Ms 3, 8, 11, 14, Sb 8; „Rar": Ms 9, 17. *Azi, la fel:* Ab 12, Cv 6, Hg 6, Ms 10. *Azi, mai des:* Cv 8. *Azi, mai rar:* Ms 1, 5, 13, 15. *Azi:* Ab 7, 8, Cj 6, 10, 12, 16, Cv 1, Hg 4, Sj 2-5; „Rar": Cj 9, 11.

Lateral. *În trecut:* Ms 4; „Din 1930. În două colţuri"BN 7; „Interbelic": Ms 3; „Nu prea": Ab 12; „Rar": Cj 4, Ms 14, 17. *Azi, mai rar:* Ms 5. *Azi:* Ab 7, 8, 11, 12, Cj 9, Ms 1; „Rar": Cj 6, 10, 12, 16, Cv 8, Hd 7, Sj 9.

https://biblioteca-digitala.ro

Mod de construcție

BAZA

Pământ bătut. *În trecut:* Cj 4, Hg 6, Ms 1, 4-6, 9, 13, 15, 17, Sj 1; „«Privariu», lung, pe toată fațada": Bv 2; „Interbelic": Ms 8, 11, Sb 8. *Azi, la fel:* Ms 3, 10. *Azi, mai rar:* Sj 5. *Azi:* „Cărămidă": Ms 1; „Pământ bătut sau beton": Sj 4.

Podea de scânduri. *În trecut:* Cj 3, Ms 4, 5; „Din 1930": BN 7; „Interbelic": BN 11, Sb 8; „Rar": Cj 4. *Azi, la fel:* Ab 12, Sj 4; „Rar": Ms 15. *Azi, mai des:* Cv 6, 8, Hg 6, Ms 1. *Azi :*Ab 8, 11, Cj 6, 9, 10, 12, Cv 8, Hg 4, Ms 10, Sj 4.

Planșeu. *Azi :* „Cu ciment": Ab 7, 11, Sj 3; „Beton": Sj 4.

SUPRASTRUCTURA

Acoperișul. ***Cu o singură apă, realizată prin prelungirea acoperișului casei: În** trecut:* Bv 2; „Când intra sub acoperișul unei camere": Sj 5; „Rar": Cv 8. *Azi:* Ab 11; „Rar": Cj 6, 12, 16, Cv 1.

Cu două ape și fronton triunghiular: *În trecut:* Cj 3, 4, Ms 4, 9; „Din 1930": BN 7, Ms 6 (scânduri traforate); „Interbelic": BN 11, Hd 8, Ms 8, 11, 14, Sb 8; „Rar": Ab 10, Ms 17, Sj 1. *Azi, la fel:* Hg 6, Ms 5, 10. *Azi, mai des:* Cv 1, Sj 5. *Azi, mai rar:* Ms 1, 13, 15. *Azi*: Ab 7, 8, Cj 10, 16, Cv 6, 8, Hg 4.

Cu două ape și fronton trapezoidal (pinion): *În trecut:* Ms 3; „Din 1930": BN 7. *Azi, la fel:* Ms 10 (rar). *Azi:* Sj 10, „Rar": Cj 10, Cv 8, Ms 1, 13.

Cu trei ape: *În trecut:* Sj 1; „Rar": Cv 8. *Azi, la fel:* Ab 12; „Rar": Hg 6. *Azi, mai des:* Ms 1. *Azi:* Ab 8, Cj 6, 9-12, Cv 6, Ms 10, Sj 2, 9, 10; „Antreu închis": Sj 4; „Rar": Cv 8.

Cu patru ape (ca un fel de turnuleț): *Azi, la fel:* Ab 12, Sj 9, „La verandele scoase din plan": Bv 2; *Azi*: Ab 7, 10, 11, BN 7, 11, Cj 9, Ms 1; „Cu turnulețe": Cj 4; „Rar": Cj 6, 10, 12, 16, Cv 6, Ms 13, Sj 10.

Stâlpii. *În trecut:* Cj 3, Ms 1, 3, 9; „Din 1930": BN 7; „Doi": Sj 1, Ms17; „Doi-patru": Ms 4, 6; „Patru-șase": Ms 8 (interbelic), Sb 8; „Interbelic": Ms 11. *Azi, la fel:* Ms 13; „Patru stâlpi": Ab 12, Cv 8, Ms 10, „Doi-patru": Ms 5. *Azi*: Ab 7, 11, Cj 9; „Doi stâlpi": Cv 6, Hg 6, Sj 4, 5, 9; „Doi-patru stâlpi": Ab 13, Cj 4; „Trei-patru stâlpi": Cj 9, „Patru stâlpi": Ab 8; „Patru-cinci": Cv 8.

Balustrada. *În trecut:* Ms 1, 3, Sj 1; „Din 1930": BN 7; „De lemn": BN 7, Cj 3, 4, 6, Cv 6; „«Berluită»": Ms 6; „Jeluită": Sb 8. *Azi, la fel:* „De lemn": Ab 12, Hg 6, Ms 5, 10. *Azi, mai des:* Ms 13. *Azi, mai rar:* Cv 8. *Azi*: „De lemn": Ab 8, 13, Cj 10, Cv 1; „De zid": Ab 7, 8, 13 (rar), Cj 6, 9, 10, 12, 16, Cv 1 (rar), 6, 8, Ms 5, 10; „De fier": Ab 11.

https://biblioteca-digitala.ro

Geamlâcul. *Azi*: Ab 7, 8, 11, Cj 6, 11, 12, 16, Ms 1, 3, Sj 1, 3.

Funcționalitate

„Interbelic, folosit des": Cj 17.

Se dormea. *În trecut:* Cj 4, Ms 5, 6, 9; „Vara se aducea pat în «frigorie» sau o «laiță»": Sj 1, Sb 8; „Interbelic": Ms 11, 17, Sb 8. *Azi, la fel:* Ab 12, Ms 13 (rar); „În afară dormitului vara, foișorul mai servea la primirea cântătorilor de sărbători": Bv 7. *Azi, mai rar:* Ms 3. *Azi:* Ab 8, 12, Cj 6, 9, 12, 16, Ms 10, Sj 9; „Vara": Ab 11; „Rar": Cv 1 (dacă era geamlâc), 8, Hg 4.

Exista o laviță fixă. *În trecut:* Cj 4, Ms 15. *Azi, la fel:* „Rar": Ms 13.

Exista o platformă fixă de scânduri. *În trecut:* Cj 4; „Rar": Ms 9, 15. *Azi:* Cj 6, 9; „Rar": Hg 4.

Se mânca (existau mese și bănci). *În trecut:* Cj 4, Ms 5, 10, 15, Sj 1; „Interbelic": Hd 8, Ms 8, Sb 8; „Rar": Hg 6, Ms 13, 14. *Azi, la fel:* Ms 1, 3, Sj 5. *Azi, mai des:* Sj 4. *Azi:* Ab 8, 11, Cj 6, 11, 16, Sj 9, 10, „Rar": Cv 1 (vara).

Se lucra. *În trecut:* Cj 3, Ms 6; „Interbelic": Ms 8, 11; „Se bătea floarea soarelui, se desfăcea porumb": Sj 1. *Azi, la fel:* Ab 12, Sj 4. *Azi:* Ab 8, Cj 6, 11, 12, 16, Cv 8, Sj 10; „Rar": Cv 1.

Se punea războiul de țesut. *În trecut:* Hd 8, Ms 5, 6, 10, 13, 15, Sj 1; „Interbelic": Ms 8, Sb 8; „Rar": Ms 9, 14, 17. *Azi, la fel:* Ab 12, Ms 3, Sj 4. *Azi, mai rar:* Ms 1. *Azi:* Ab 8, Cj 6, 12, 16; „Rar": Cj 11, Cv 8.

Se torcea, se scărmăna lână. *În trecut:* Cj 4, Ms 1, 5, 6, 10, 15; „Interbelic": Sb 8; „Rar": Ms 9, Sj 5. *Azi, la fel:* Ab 12, Cv 8, Sj 4. *Azi, mai rar:* Ms 13. *Azi:* Ab 7, 8, Cj 6, 12, 16, Sj 10; „Rar": Cj 11, Cv 1.

Se dezghioca porumb, se curăța fasole. *În trecut:* Cj 4, Ms 1, 5, 9, 10, 15, Sj 1; „Interbelic": Sb 8; „Rar": Ms 3, 17. *Azi, la fel:* Ab 12, Sj 4, 5. *Azi, mai rar:* Cv 8, Ms 13. *Azi:* Ab 8, Cj 6, 12, 16, Cv 1, Sj 10; „Rar": Ab 7.

Se făcea clacă, se sta de vorbă, cântau lăutarii la nuntă. *În trecut:* Cj 4, Ms 1, 5, 10, 15, Sj 1; „Rar": Ms 9, 14. *Azi, la fel:* Ab 12, Hg 6, Sj 5; „«Habă»": Sj 4. *Azi, mai des:* Cv 8. *Azi, mai rar:* Ms 13. *Azi:* Ab 7, 8, Cj 6, 11, 12, 16, Cv 1, Sj 10.

Altceva. „Se depozitau la un capăt, vase, ciubere, etc.": Cj 3; „Se depozita": Ms 6.

Case cu intrând (ca o *loggia*) la fațadă. *Azi, mai rar:* „Numai două exemplare". Cv 8 (la fațada din curte). *Azi:* Ab 11; „«Coridoare»": Hd 12, Sj 1; „Rar": Hg 4 (verandă), Sj 3.

https://biblioteca-digitala.ro

MATERIALE ŞI TEHNICI DE CONSTRUCŢIE

TALPA

Amplasare

Direct pe pământ. *În trecut:* Cj 10, 12, 16, Hg 2, Hd 15, Ms 10, Sj 4, 9, Sb 3; „Înainte de 1900": Ab 13; „Grinzile îngropate puţin în pământ": Hg 1; „Tălpoi pe un rând de piatră": Hd 7; „[Casă] pe piatră de lut şi fără talpă": Ms 10; „Rar": Ab 17, BN 8, 10, Bv 7, Cv 1, Hg 6, Ms 16, Sb 1, 7, 9.

Pe bolovani mari puşi la colţuri. *În trecut:* Ab 7, 8, 10, 11, 17, 20, BN 4, 8-10, Bv 6, 7, 14, Cj 1, 4, 6, 7, 10, 12, 16, 17, Cv 2, 5, 6, 8, Hg 1 (pe urmă umplut ca o temelie), 2, 3, 5-7, Hd 1, 2, 5-8, 11, Ms 2, 7, 9, 11, 14-17, Sj 3, 6, 9; „Întâi pietre mari la colţuri şi se adăugau pietre între ele": Ab 9; „Întâi bolovani mari, apoi piatră fără lipitură": Bv 2; „Şi după ce era gata, o umplea cu pietre": BN 7; „La colţuri aveau lespezi": Ab 12; „Bolovani. Piatra de pe cîmp şi din «băile» de piatră albă": BN 1; „Picioare de chietre, câştigate pe pâraie (la Borza şi Sasud)": BN 2; „«Chituşi» de cca 200-500 kg": BN 3; „Din Valea Blaznei, de sub turnuri": BN 5; „De pe hotar, din teritoriul comunei, sau aduşi de pe Valea Luţului (afluent al Mureşului)": BN 6; „Patru-şase bolovani, între care umplutură. Piatră de la cariera Stânca Mărului sau de pe Valea Cârţibavei": BN 10; „La casele fără fundament se puneau doi bolovani la capete şi unul mai mare la mijloc, între care se umplea cu lespejoare. Ca la casa, de cca. 100 de ani, din fag, a lui Alexe Gal, cu bolovani de pe Valea Buzăului": Bv 12; „Înainte vreme se puneau pietre din «pământuri», apoi de la o carieră mai recentă": Cj 15; „Pe «mal», bucăţi de mal («spoială») luate din deal": Cj 18; „Şi se umplea cu pământ": Hg 4; „Bolovani din râu": Hd 12; „Şi umplut cu pietre de mal": Ms 12; „Bolovani puşi din loc în loc (50 cm înălţime)": Sj 1; „Câte trei pe fiecare latură": Sj 8; „«Temei» de stejar (uneori) direct pe pământ sau pe pietre la colţuri şi la mijloc": Sb 9; „Rar": Ab 16, 19, Bv 4, 9, Cv 1, Hd 3, 12, 15, Ms 1, 4, 13, Sb 10. *Azi, la fel:* Cj 8, 14, „La colţuri şi sub toată talpa": Ab 5. *Azi, mai rar:* Ab 1, 2, Cj 3, 9, 11, Hg 8.

Pe popi de lemn. *În trecut:* „Casele aveau «şoşi» înfipţi în pământ, pereţii se îngrădeau şi se «bulgăreau»": Ab 7, 11; „Pe «popice»": Ab 10; „De cca 60-70 cm": BN 3; „Popi cu scoarţa pe ei": Cj 8; „Popi de lemn cu piatră între ei": Cj 16; „«Şoşi»": Ms 3; „Talpa de la «târnaţ, la casele pe coastă, era sprijinită pe popi de lemn»": Ms 11 (rar); „Pe «boci» de stejar se aşeza talpa căsii (20 cm diametru). Cam zece bucăţi sub o casă, Aşezaţi direct pe pământ. Spaţiul dintre ei, umplut cu pământ bătut sau pământ şi pietre": Ms 12; „Rar": Ab 8, Ms 4, 10, 13. *Azi, mai rar:* „«Boci» de lemn. Boci simpli sau stivă de boci. Un «boc» e un buştean de 1, 50 m, cu diametre de 25-40 cm": Ab 1.

Pe pilaştri. ***De piatră.*** *În trecut:* Ab 10, Bv 7, Cj 14, Hd 9, „La colţuri": Cv 6; „La prispă": Hg 2; „Numai după 1920": Cj 7; „De prin 1920. Între ei tot piatră, dar neclădită": Sj 1; „Picioare": Sj 2; „Câte trei picioare de piatră lată, clădită, sub fiecare talpă": Sj 8 „Rar": Ab 11, BN 7. *Azi, la fel:* Sj 3. *Azi, mai des:* Cj 6, 9, 11, Cv 1. *Azi:* Cj 12, 16, Hd 8, Ms 11. ***De cărămidă:*** *În trecut:* Cv 6 (mai rar). *Azi:* Ms 3; „Rar": Ms 11.

https://biblioteca-digitala.ro

Pe temelie. *În trecut:* Ab 3, Bv 1, 2, 4, 7, 8, 14, Hg 6, Hd 1, 3, 6-8, 15, 16 (talpă sau «subtoaie»), Sb 1, 5; „Se clădea cu piatră rotundă şi pământ, roată numai sub tălpi şi lipită cu pământ": BN 2; „Umplutură de pământ şi piatră din Valea Pietrii": BN 3; „Umplutura dintre bolovanii de colţ": BN 5, Cv 5 (umplutura nu e temelie); „De bolovani": Bv 5, „Se puneau bolovani la colţuri şi se umpleau cu piatră": Cj 1, Hg 1; „Din piatră, cca. 0,50 m deasupra pământului": Bv 9; „Temelie de piatră": Cj 8, Ms 7 (unde era pivniţă), Sb 5, 6; „Piatră de pe pâraie, cărată cu carele. 1,50-2,00 m (la pivniţe)": Bv 10; „Temelie de piatră de râu sau de carieră": Cv 4; „Se făcea «polmon». Un rând de pietre sau piatră legată cu mortar": Bv 11; „0,60 cm, fundaţie de piatră": Cj 2; „Între bolovani, se înfundă cu piatră de pe pâraie": Hd 6; „Între bolovanii de la colţuri, umplutură, piatră mică sub marginea tălpoaielor": Hd 7; „Pe temelie de piatră, scoasă din pământ": Ms 6; „Din 1930-1935": Sj 1; „Rar": Ab 20, Hg 3 (de pietre), Ms 1, Sb 3. *Azi, la fel:* Ab 1, 2, 10, 14, 15, 20, Bv 3, Cj 3, Hg 7, Hd 4, 9, 10, 12, 17, Ms 8, 17, Sj 2, 3, 5, 10, Sb 8-10, 12; „«Podval» din pietre de pe vale": Ab 5; „ Din piatră": Ab 16, 17; „Pe fundaţie de piatră de 30 cm": BN 11; „Sub talpă. Totul umplut cu piatră": Cj 5; „O combinaţie, între bolovanii de colţ se întinde o temelie de umplutură, «zâd»": Cj 15; „«Mal»": Cj 18; „Bolovani din râu legaţi cu pământ, argilă din coaste": Hd 13; „Piatră de râu, pe un şanţ de 50 cm, lipită cu pământ": Hd 14; „O casă din 1880, cu temelie de piatră roată împrejur, elevaţie 30 cm": Sj 4. *Azi, mai des:* Cj 4, 14, Cv 6, 8, Hg 2, Hd 2, 5, Ms 9, 12, 14, Sb 4, 7; „Zidul de dedesubt, după ce era gata casa": Hg 8; „Bolovani de râu pe toată lungimea tălpii": Hd 15. „În trecut piatră cu pământ, azi piatră cu mortar sau beton": Sj 8. *Azi, mai rar:* „Bolovani de râu sau piatră de râu": Sj 7. *Azi:* Ab 7, 11, BN 1, 8, 9, Bv 12, Cj 9, 11, 16 (beton), Hg 5, Ms 2, 3, 10, 13, Sj 1 (exclusiv); „Din 1950": Ab 8; „Pe zid": Ab 12; „Zid de piatră": Bv 6; „Pe zid de piatră cu pământ": Ab 19; „Temelie de piatră şi beton": Cj 6; „La casele noi, temelii de ciment-beton": Cv 1; „Rar": Cj 10, 12.

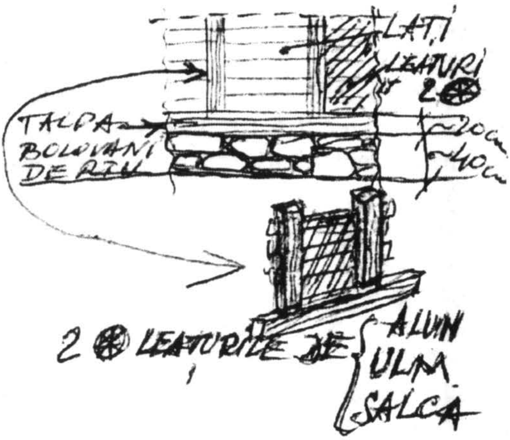

Talpă pe temelie, com. Romos, jud. Hunedoara (M.E. Enăchescu)

Tălpile casei se prelungeau la faţadă, ca să susţină pe cele ale prispei. *În trecut:* Ab 2, 3, 5, 7, 8, 11, 14-16, 19, 21; BN 2, 4, 6, 9, Bv 10, Cj 1, 3, 10, 12, 15, 16, Cv 4, Hg 3, 4, Hd 1, 3, 6-11, 13-17, Ms 12, 13, Sj 2, 3, 7-9, Sb 7, 9; „Înainte, casele aveau «pomnol» în jur. Talpa venea cât era «pomnolul» de lat": Ab 13; „Când era cu pivniţă dedesubt, ţinea târnaţul": Ab 20; „Cât ţine «prisma»": BN 8; „La faţadă, dacă avea «târnaţ»": Cj 7; „Şi cu «târnaţ». Încheierea tălpii în «muşcătură» simplă": Hd 7; „Ale «privorului»": Cv 2; „La casele cu «urşori» la «talpă» (prispă), tălpile ies în afară la faţadă şi eventual la un capăt al casei, sprijinind talpa lungă în «urşori»": Sj 1; „La faţadă şi lateral": BN 3, 4-6, Cj 4, 17, Hg 2, Hg 7 (rar), Hd 2, Ms 3, 9-11, 14, 16 (rar), 17, Sj 10; „Numai cât ţine casa, fiindcă putrezeşte mai uşor. Rar în faţă şi lateral": Hg 8; „La faţadă şi lateral. Casele cu «prismă» nu aveau talpa prelungită": BN 11; „La faţadă, lateral şi în spate, numai dacă are «târnaţi». La «prismă» nu": BN 7; „La faţadă,

https://biblioteca-digitala.ro

lateral şi în spate. Nu chiar de la 1900, puţin mai târziu": BN 10; „La faţadă rar, la spate": Cj 2; „La faţadă şi în spate": Cj 6; „Lateral şi în spate": Cj 9, 11, Hg 4 (rar); „Lateral": Hd 5, 12, Ms 6, 8; „Rar": Ms 7 (când avea «privar»), 15, Sb 4, 5. *Azi, la fel:* Cj 5, 8, „La faţadă şi lateral": Cj 14, Hg 5, Sb 8. *Azi, mai des:* Cv 1, „Prispa numai pe faţada lungă": Cv 8. *Azi, mai rar:* Ab 1, 10, 12, Sj 5. *Azi:* Cj 9 (rar); „Lateral": Cj 11 (rar); „La faţadă şi pe două părţi": Hg 2.

Talpă, doar la prispă. *În trecut:* Ab 4; „Alta era talpa «prismei»": Sj 4.

Materiale. „Cca. 20% de lemn": Bv 5.

Stejar. *În trecut:* Ab 7, 11, 16, 17, 20; BN 4, 5, 7, 9, 11, Bv 1, 4, 10, Cj 2, 4, 6, 7, 10, 12, 14-16, Cv 2, 5, 6, Hg 7, Hd 1, 4, 6-10, 13, 17, Ms 3, 6-15, Sj 1, 3, Sb 1, 3, 5, 6, 8-10; „Înainte de 1900": Ab 13; „Stejar din pădurile satului, cumpărat de la comună": BN 6; „«Stânjar», de la Reteag, Beclean, unde erau păduri": BN 2; „Gorun": Ab 2, 3, 5, 19, BN 3, Cj 1, 3, 17, Hd 15, 16, Sj 2-4, 6, 8-10; „Rar": Ab 10, BN 1, Bv 2, 3, 7, 12, Cj 18 (adus), Ms 1, 4, Sb 4. *Azi, la fel:* Ab 12, Cv 1, 8; „Se fac şi astăzi [1978] case de tip tradiţional": Cj 5; „Gorun": Cj 8. *Azi, mai rar:* Ab 9, Cj 9, 11, Hd 2, 5, 12, Ms 17, Sj 5; „Gorun": Hd 3, Sj 7.

Brad. *În trecut:* Ab 7, 8, 14, 19, 21, BN 5, 10, Bv 2, 3, 5, 6, 8-10, Cj 18 (local), Hg 1, 3-6, Hd 11, 14, Ms 6, 8, 15, Sb 4, 7; „Bine uscat": Cv 4; „Molid": BN 1, 10, Sb 6; „Rar": BN 7, Hd 9, 10, 17; „Rar": Ms 3, Sb 5. *Azi, la fel:* Ab 10, Hg 8; „Molift": Ab 1; „Rar": Cj 9, 11, Cv 1, Ms 17. *Azi, mai des:* Cv 8, Sb 9. *Azi, mai rar:* Hg 2, Hd 12, Sb 12.

Fag. *În trecut:* Ab 8, 10, 15, 21, BN 1, 3, Bv 9, 12, 14, Cv 2, 6, Hd 4, 9, Ms 9; Sj 1 (în lipsa stejarului); „Rar": Ab 19, BN 7, Bv 10, Cj 9-12, Hd 10, 11, 16, 17, Sj 8. *Azi, la fel:* Ms 17; „Rar": Cv 1. *Azi, mai rar:* Hd 5. *Azi:* Hd 12.

Salcâm. *În trecut:* Ms 10, 15; „Din «acăţ»": Ab 7 (rar), Ms 6, 8, 16; „«Acăţar»": BN 9; „Rar": Sj 1. *Azi, mai des:* Hd 2.

Alte esenţe. *În trecut:* „Arin": Sj 6, Sb 8; „Carpen": Ms 7 (rar); „Carpen, paltin, dar nu prea mult": Bv 12; „Salcie": Bv 12 (rar), Cj 18, Hd 10, 17, Ms 1 (rar); „Plop": Ms 8, Sj 3; „Mesteacăn": Sj 3; „Plop, jugrast (jugastru), lemn şi tare şi moale": Hd 17; „Tei": Sb 8 (slab). *Azi, la fel:* „Salcie": Ab 12; „Cu deosebire plop": Cv 1 (rar).

Alcătuire

Trunchi rotund. *În trecut:* Ab 2, 8, 9, 17, 20, Bv 5, 6, Cj 7, 9-12, 16, Cv 1, Hg 1, 2, 4-6, Hd 11, 13, 17, Sb 6; „«Drui»": Ab 10; „Înainte de 1900": Ab 13; „Cioplit «rău»": Cj 8; „Ajustat uşor": Hg 8; „Rar": Ab 1, 16, 19, BN 4, 7, Bv 4, 9, Hg 3, Hd 8, 15, Ms 11, 12, 16, 17, Sb 7, 12. *Azi, la fel:* Ab 12.

Trunchi cioplit. *În trecut:* Cj 11, Hg 1, Hd 1, 10, 15, Ms 7, 10, Sj 1, 2, 4, 6, Sb 3, 8; „Sau în «firez»": Hd 17; „Rar": Hg 6. *Azi, la fel:* Hg 5, Hd 3, Ms 17, Sb 9, 12.

https://biblioteca-digitala.ro

În patru muchii. *În trecut:* Ab 2, 3, 5, 7, 8, 11, 14-17, 20, 21, BN 2-11, Bv 1, 3-6, 8-11, 14, Cj 1-4, 6, 9, 10, 12, 14-18, Cv 2, 4-6, Hg 7, 8, Hd 1, 7-11, 13-17, Ms 1, 6-15. Sj 4, 6, 8, 10, Sb 1, 6, 8, 10; „Patru fețe": Sj 2; „Târziu": BN 1; „Rar": Hg 4, 6, Ms 4. *Azi, la fel:* Ab 1, Bv 7, Cj 5, 8, Hg 5, Ms 17, Sb 9, 12; „Patru fețe": Ab 10; „După 1920": Ab 12; „Din 1925": Hg 3, „«Tălponi»": Hd 2, 5, 12. *Azi, mai des:* Ab 9, Cv 1, 8, Hd 3. *Azi, mai rar:* Sj 5, 7.

În două muchii. *În trecut:* Ab 4, 8, 19, BN 1, 5, Cv 6, Hg 4, Hd 1, 10, 15, 17, Ms 7, 12, 16, Sj 4, Sb 6, 7; „Două fețe": Ab 10; „30-40 cm": Bv 2; „Ca și pereții. Lateral cu coaje, «închistreală», «cercuială» de alun sau «lățuială»": Bv 12; „Gorun": Sj 3; „Rar": BN 10, Bv 7, Hg 5, Cv 1, Hd 7 (dacă e mai subțire), 8, Sj 6, Sb 1, 10. *Azi:* Cv 8.

Altfel. *În trecut:* Sb 4; „Numai interior cioplit": Ms 14 (rar); „Depindea de secțiunea lemnului": Sb 8. *Azi, la fel:* „Cioplit în trei, în afară rotund": Ab 1.

TEMELIA

„La Șăulia și Năjlac, în Mureș, urcau calul pe zid ca să bată pământul": Hg 8; „Din 1930": Ms 2.

Adâncimea șanțului de fundație. *În trecut:* „Ori oblu, ori puțin șanț": Ms 16; „0 sau 0,20 m": Hd 5; „0,10-0,15 m": Bv 6; „0, 10- 0, 20": Cj 5; „0, 20 m": Ab 18, Cj 4, 8, Hd 2, 12; „0, 25 m": Sb 10; „0,30 m": Ab 11, Hd 8, 9, 17; „0,20-0,30 m": BN 11, Cj 14, Cv 4, Sj 6; „0,20-0,50": Ms 2; „0,30-0,40 m": Cj 18, Ms 6; „0,30-0,50 m": Ms 10; „0,40": Sb 4 (case de cărămidă) „0,40-0, 50 m": Cj 15, Sj 4 (doar la casele de «văioage»); „Până la 0,50 m": Ms 14, 15 (și înainte și azi); „0,50 m": Ab 3, 13, 14, 19, Bv 9, Cj 7, 8, Hd 13, 15, Sj 7, Sb 12; „0,60 m": Bv 11, 13, Hg 2 (doar după 1900), Hd 3, 4; „În vechime nu se săpa fundație. După 1900, se săpa 0,50-0,60 adânc": Ab 12; „0,40-0,60 m": Bv 1, 3; „0,50-0,60 m": Ms 4, 5, 11, Sb 3; „0,60-0,80 m": BN 7, Cv 1. *Azi, la fel:* „0,20-0,30 cm": Hg 6; „0,30-0,40 m": Ab 8, Ms 1; „0,40-0,50 m": Ab 2; „Cca. 0,50 m": Bv 4, Cv 6, Sj 4, Sb 11; „0,50-0,60 cm": Hg 7 (numai pentru pivniță), Hd 14, Sb 5; „0,60 m": Ms 7; „0,50-0,80 m": Ab 7, BN 8, Sb 2; „După cum era locul, 0,50-1 m": Ab 5, 17, Cj 6; „0,80- 1 m": Ab 16, Bv 5, Hd 15; „1 m": Cj 3, Ms 12, Sb 8; „Între 0,80 m și 1,50 m": Ab 1; „1-1,50 m": Ab 21, Hg 3, Sb 6, 7. *Azi, mai des:* „0,60 cm": Cj 13; „Până la 1 m": Sb 1, 9. *Azi:* „0,50-0,60 m": Hg 4, Hd 11, Sj 8; „0,50-1 m": Cj 8-12, Sj 1 (în funcție de înclinația și consistența terenului), 5 (piatră brută în șanț, beton de la fața pământului în sus); „0,50-1,50 m": Sj 9 (până se dă de pământ tare); „0,60 m": Ab 13, Cj 1, 17, Hg 1, Hd 1, Ms 2; „0,60-0,70 m": Ab 12, Cj 4, 7, Ms 17; „0,60-0,80 m": Ab 18, Bv 8, 13, Hg 8; „0,60-1 m": Ab 10; „0,70-0,80 m": Hd 17, Sj 6; „0,70-1,50 m": Sb 4; „Până la 0,80 m": Bv 2, Ms 16; „0,80 m": Ab 11, 19, BN 11, Hd 3, 8, Sb 3, 10; „0,75- 1 m": Hd 2, Ms 13; „0,80-1 m": BN 1, 3-6, Bv 6, 11, Cj 5, 15, Hd 9, 10; „0, 80-1,50": Cv 1; „1 m": Ab 3, 4, BN 5, 10, Bv 3, 16, Cv 4, Hg 5, Hd 4, 5, 7, 13, 15, Ms 1, 5, 8, 9, Sj 3, Sb 12; „1 m-1,50 m": Cv 8; „Până la 1,50 m, când terenul e «sclab»": Ab 9; „Cca. 1,50 m": Bv 12, Hd 12, Ms 10, 12; „1,50-2 m": Cj 6.

Temelia se umple. *În trecut:* „Integral": Cj 4, 6, 7, 13, 16, Cv 4, Hg 2, 4, 5, 7 (rar), Hd

https://biblioteca-digitala.ro

1, 7-11, 14, 16 (rar), 17 (uneori), Ms 3, 5, 7 (rar), 9, 14-16, Sj 8 (până la nivelul tălpilor), Sb 9 (rar); „Casele pe pământ nu aveau pivniță": Sb 3; „Integral. La casele de bârne": Sb 1; „Sub toată casa": Ab 11, 17, 18, 20, BN 4, 6-10, Bv 1, 3, 4 (fără pivniță), 8, 9, 14, Ms 1, 13; „Sub toate încăperile, cu «năglag» lipit cu «arină» (pământ galben, nisipos, de adâncime)": Ms 6; „Şi sub tindă şi sub «casă». Se umple integral cu pământ bătut, apoi lipit": Sj 7; „Depinde de aşezare, dacă este casa în pantă, numai în faţă": Bv 13; „După cum era aşezată casa": Hg 7; „Sub anumite încăperi": Ab 14, BN 4; „Sub una sau două «case»": Sb 1 (la casele de cărămidă), 3, 11; „Ori sub «casă», ori sub «casa dinainte»": Bv 1; „Sub o «casă»": Sb 12; „Sub camera de locuit": Hg 2, Ms 15; „Sub odaia din margine": Hg 4; „Umplutura de piatră mai măruntă dintre bolovanii puşi la colţurile căşii. La 1900, «groapa», acoperită cu scândură, era sub pat": BN 10; „De fapt, umplutura dintre chietre de la colurile casei": BN 2; „Sub «casă»": Bv 5; „Sub «casă» era pivniţă": Ab 16, Ms 12, 13; „Sub «casă», dar numai sub o parte": Bv 11; „Pivniţă sub «casa dinainte»": Ab 17 (rar), Ms 7; „Pivniţe, rar, de la 1880": Bv 10; „Sub casă, câte o pivniţă": Cj 4; „Sub cămară era pivniţa": Ms 10; „Pivniţa a ieşit după 1914": Hd 11; „Uneori se lăsa un fel de groapă cu intrare ca pivniţă de cartofi, mică, sub o porţiune din casă (o încăpere)": Cj 5; „Între bolovanii de la colţuri, se umplea cu alţi bolovani, amestecaţi cu pământ şi «lipiţi» cu lut. Numai umplutură, sub toată construcţia, ce se sprijină de fapt cu talpa pe bolovanii de colţ. [Uneori, umplutură] doar sub o încăpere. Pivniţă cu uşă din «casa» de locuit sau de paradă, ori din cămară": BN1; „Se umplea cu pământ la camera dinainte şi , uneori, pivniţă la camera dinapoi": Hd 15; „Majoritatea, aveau pivniţa sub casă": Hd 16; „Se face şi pivniţă": Ms 4; „Sub casa de la vale": Ms 17; „Se lasă pivniţa sub încăperea dinspre grădină": Sj 6; „Rar era pivniţă sub casă": Ms 1, 9; „Rar": Bv 10. *Azi, la fel:* „Integral": Cj 8-10, 18, Cv 6 (cu pământ zvântat sau zgură), Hg 1, 6, Hd 4, 12, 13, Ms 2, 8, 10, 17, Sj 4, 5, 9, 10; „Integral, cu excepţia spaţiilor pentru pivniţă, în pantă, rar ": Sj 1, 2; „Pivniţa este aparte, o gaură acoperită cu scânduri, deasupra cu «găbănaş» tot de scânduri": Cj 18; „Se umple sub toată casa": Ab 2, 9, BN 11, Bv 6 (nu cu pământ- ţine igrasie, se umple cu piatră şi nisip), Cj 1; „De-a lungul tălpilor, piatră şi pământ, lipită cu pleavă de grâu.": Cj 5; „Sub anumite încăperi": Ab 8, 10, 19, BN 10, Hd 4, Sb 4; „Bile de lemn de stejar, sub tindă şi sub «casă»": Sj 5; „Se umple sub anumite încăperi. Erau şi case fără pivniţă": Ab 7; „Sub «casă» era pivniţa. Sub celelalte încăperi se umple": Ab 1; „Sub oricare din încăperi («case»)": Ab 3, 4; „Unii au pivniţă sub toate «casele», alţii numai sub una": Sb 2; „Pivniţă sub o «casă» sau sub tindă": Sb 5; „Şi sub «casă» şi sub tindă": Sb 6, 7; „Şi sub toate dacă e nevoie. Şi cu bolţi de cărămidă din părete în părete": Sb 8; „Tindă şi cămară": Sb 10; „Pivniţă săpată din pământul căşii, cca 2 m, cu capac de scânduri [care da] în cămară": BN 5; „După 1850, se făcea beci sub una din camere, unde nu trebuia să sape mult pământ": Ab 12; „Dacă se lasă pivniţă sau groapă pentru alimente (legume, cartofi) se evită «casa» locuită pentru a nu vicia aerul": Bv 7; „Pivniţă se făcea rar, după putere. Groapa sub pat, în «casă»": Hd 14; „Sub încăperea locuită, un fel de pivniţă mai redusă, pentu produse care trebuie ferite de îngheţ": Bv 12; „Sub camera de locuit curent. Pivniţa se făcea sub «casa mare», «casa curată», dacă terenul era înclinat spre uliţă": Cv 1; „Sub bucătărie se fac pivniţe, cu intrare, fie din pivniţă, fie din curte": Cv 8; „Nu se umple toată, că se face pivniţă. Trei cu trei, rămâne pentru pivniţă": Hg 3; „După cum era casa aşezată pe pantă": Ab 13; „După cum e locul. Mai mult sub casă era pivniţă": Cj 7; „Era pivniţă sub toată casa": Ab 5; „Sub amândouă încăperile este pivniţă": Hd 3; „La 1900 chiar, existau beciuri sub

https://biblioteca-digitala.ro

«casă»" (sau ulterior sub două case)": Hd 6; „Înainte cu pământ, acum ciment în pivniță": Bv 2; „Integral sau sub anumite încăperi, depinde de cât de apos e terenul": Cj 14; „Sub oricare încăpere. Cine nu face groapă sub casă, făcea groapă în curte": Hg 8; „Numai la o cameră dinapoi": Hd 13; „Unde nu se face pivniță": Sj 3. *Azi, mai des:* „Integral": Hd 2; „Pivniță sub anumite încăperi": Bv 3; Cj 6, 15, Sb 9; „Intrarea la pivniță era din tindă sau din târnaț": Cj 16 „Pivnița era sub «casă»": Hd 2, Hd 5 (temelie înălțată până la 2 m), 8. *Azi, mai rar:* „Integral": Cj 11, 12, Cv 1, 8, Sb 10. *Azi:* „Integral": Cj 3, 15, 17, Cv 2; „Sub anumite încăperi": Ab 11, 20, BN 6, 8, 9, Cj 9, 10 și 12 (rar), 11, 17 (uneori), Cv 4, Hg 5, Hd 7, 9, 10, 14, Ms 3, Sj 4 (rar), 10; „Pivnița și sub «casă» și sub tindă": Bv 10; „Se fac unu sau două beciuri și câte o cameră jos, la subsol": Ab 12; „Temelia se umple perimetral. Era realizată în timp, când se puteau înlocui sau îngloba «căsuliile» de lemn provizorii ce conturau «pivnițele» viitoare, oarecum rezultate din condițiile terenului": Ab 21; „Numai sub tălpi": Cj 2; „Astăzi, toate au pivniță": Hd 15.

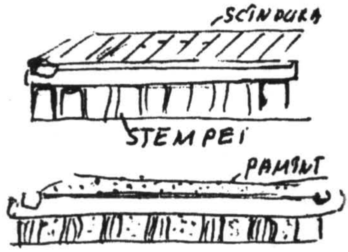

Temelie, sat Beica de Sus, jud. Mureș (Roswith Capesius)

Materiale

Piatră. „Dintotdeauna": Ab 1-3, 5, 13, 14-19, 21, BN 1, 2, 4-7, 11, Bv 1, 3-6, 8, 9, 11-13, Cj 2, 4-6, 8, 14, 18, Cv 4, 6, Hg 1, 4, Hd 2-4, 6, 9-17, Ms 1, 6-9, 11-14, 17, Sj 5, Sb 1, 2, 5-8, 10, 11; „De sute de ani": Cv 1; „Din vechime": Sj 7; „Dintotdeauna. Bolovani la câte un meter": BN 9; „Dintotdeauna a existat temelie de piatră la locuințele așezate pe teren denivelat": Hd 5; „Din secolul al XIX-lea": Sb 10; „Din 1820": Sb 3; „O casă din 1870 are temelie de piatră": Ab 7; „Dinainte de 1900": Ab 20, Bv 10, Cj 4, 11, Hg 1, 2, 7, 8, Sj 4, 6; „Dinainte de 1900, la chiaburi și comercianți": Cj 13; „După 1900": Ab 12, Cj 1, Hg 3, 6, Sb 4; „Din 1900, câte un rând de piatră": Ms 4; „După 1916": Cj 16; „După 1916 mai mult": Cj 7; „Din 1918": Ab 4; „După 1920": BN 8, Hd 1, Sj 3 (rar); „După 1930": Sj 1 (șirul de pietre de sub talpă nu alcătuia o temelie propriu-zisă); „Temelia cu piatră cu mortar a apărut prin 1930 (doar două-trei în sat)": Sj 8; „Circa 1930-1940": Cj 10, 12; „După 1945": Ms 3, Sj 3; „1950-1960": Cj 16; „Temelia se face din piatră aparentă (la vedere) sau piatră «lipită» cu lut (argilă)": Bv 7; „Considerând temelie «lespejoarele» ce umplu subtălpile între bolovanii mari de colț și mijloc": Bv 12; „De pe văi sau de pe Bobâlna": Cj 2; „Piatră de la Sbeg-Roșcani": Hd 7; „De pe vale sau din Colț": Hd 9; „Piatră adusă de la râul Sadului": Sb 11. *Azi, la fel:* Ab 8, Bv 7, 10, Cj 8, 15, Cv 8, Hg 6, Hd 2, 7, 9, 10, 13, 14, 17, Sj 2, Sb 12; „Dintotdeauna. Piatră de țanc, de apă, de râu": Sb 9; „Și azi, [pusă] în beton": BN 5, 10, Hd 13; „Fundament de piatră (1 m) și cărămidă": Bv 10. *Azi, mai rar:* Cv 1; „Dintotdeauna": Hd 15. *Azi:* „De zece-cincisprezece ani": Ms 2 [1964-1969]; „De zece ani": Hg 5 [1969]; „Recent": Cv 2, Hd 4.

Bolovani de râu. *În trecut:* Ab 4, 7, 8, 11, 14, 16, 18, 20, BN 1, 2, 4, 6, 10, Bv 8, 9, 12, 13, Cj 4, 6, 10, 12, 16, Hd 1, 4, 6, 10, 16, 17, Ms 5, 7, 12-14, Sj 5, 8-10, Sb 7; „La colțuri": BN 5; „De pe vale": Ab 2, Bv 3(văile Holoșag, Zizinaș, Chiolea, Sasului), Ms 8; „Bolovani din pământ. Între bolovani, pământ peste care, la interior, cam o palmă de «năglag»-argilă, «pământ spoelos» cu paie de grâu, călcat cu vitele": BN 9; „De pe Racoș": Cv 4; „De pe

https://biblioteca-digitala.ro

pârauă, de pe râpi, spre Hârtibaciu": Sb 8; „Rar": Ab 19, Cj 5, 18, Cv 8, Hg 4, Hd 5, Ms 1 (la fiecare «şoş» era o piatră), Sb 11. *Azi, la fel:* Ab 5, Bv 6, Hd 13, 14, Ms 17, Sb 9, 12, „După gârlă": Bv 7. *Azi, mai rar:* Ab 4, Cj 9, 11, Hd 9, 12, 15, Sb 4, 5. *Azi:* „De pe pâraie": Cj 17; „Rar": Ms 2.

Piatră lată de mal. *În trecut:* Ab 12, 18, BN 4, 6, Bv 1, 2, 14, Cj 1, 2, 6, 7, 15, 18, Hg 1, 2, 4, 7, Hd 3, 6, Ms 5, 6, 12, 17, Sj 1, 8, Sb 1, 10; „Lespezi de piatră dispuse în mai multe rânduri": Ab 15; „Piatră de «arină», rostogolită de vremuri de pe pâraie. Se găseşte pe pământuri, deal etc.": Cj 3 „Bolovani mari": Hg 8; „De pe deal": Ms 8; „Din Dealul Sfăraşului": Sj 6; „La casele din «văioage»": Sj 4; „De gresie": Sb 2; „Rar": Hd 9 (din Colţ). *Azi, la fel:* Ab 5, 8, 9, Bv 13, Cv 8, Hd 2, 8, Sb 5; „Piatră de la Sohodol": Ab 14; „Piatră de «răpci»": BN 11; „«De coaste»": Cj 5; „Piatră de munte": Sb 6; „Din malurile Hârtibaciului": Sb 8. *Azi, mai des:* Cv 1, Hd 16, Ms 13. *Azi, mai rar:* Bv 9, Cv 1, Ms 10, Sj 7; „Coaste": Hd 15 „Dărabe scoase din mal": Sb 3. *Azi:* BN 7, 8, Cj 17, Hd 1, Ms 7; „Rar": Cj 16.

Piatră neregulată de carieră. *În trecut:* Ab 7, 11, 12, BN 4, Bv 1, 4, Cj 2, Cv 4, Hg 1, 3, Hd 7, Sj 9, Sb 1, 11; „Piatră de «baie»": Ab 3; „Piatră de calcar": Ab 17; „Pentru umplutură": BN 5; „Rar": Bv 9, Hd 9, Sj 6. *Azi, la fel:* Ab 1, 10, BN 10, Cj 5, Hd 5, Sj 2, Sb 8; „Piatră de «baie»": Ab 19; „Piatră din deal": Ab 13; „Scoasă din pământ": Ms 6; „Stâncă": Cv 6; „Exploatată direct de săteni": Sj 1; „De la Târgu Turcului": Sb 12; „Rar": Cv 1, 8, Hd 2, 17. *Azi, mai des:* Cj 13, Hd 12, Ms 12; „Piatră de munte": Sb 9. *Azi, mai rar:* Cj 8, Sj 7, „De Zizin": Bv 3. *Azi:* Bv 13, Cj 4, Cj 10, 12, 15, Hg 5, Hd 3, Sj 4; „Piatră din cariera de la Vultureni": Cj 1, „Rar": Cj 9, 11, Ms 2, 17.

Piatră cioplită neregulat. *În trecut:* Ab 3, 11, 17, BN 2, 5, 6, Bv 4, 12, Cv 4, Hg 1, 6, Ms 5, 8, Sj 9, 10, Sb 8, 11; „Stâncă": Cv 6, „Rar": Hd 9, 17. *Azi, la fel:* Ab 21, Bv 1, 3, 7, 13, Cj 1, Cv 1, Sj 6, Sb 12; „După 1930": Ab 12; „După 1935-1940": Cj 2; „Cu barosul": Hd 14; „Cioplită de săteni. Prima casă e datată 1936-1937": Sj 1; „Fundaţii foarte frumoase": Sj 5; „Rar": Cj 5. *Azi, mai des:* Hg 8, Ms 4, 17, Sb 9. *Azi, mai rar:* BN 10, Cv 8, Sj 4; *Azi:* Ab 18, 20, Cj 4, 8, 13, 15, Hg 3, 5, 7, Hd 3, 16, Ms 11, 13, 14, Sb 5; „Rar": Hd 5, Ms 1, 2.

Cărămidă. „Înainte de 1900": Ms 1, Sb 5; „Din 1900": Ab 4, Cj 13 (rar); „De şaptezeci de ani [din 1910]": BN 6; „După 1918": Ms 11, 13, 15; „După 1920": Bv 1; „Din 1922-1925": Ab 11; „De circa patruzeci de ani": Ms 8 [1938]; „Interbelic": Bv 3 (rar); „1944": Ms 7; „După 1945": Ms 3; „Postbelic": BN 9, Cv 4; „Din 1960": Ab 8, 12, Sj 4. *Azi, la fel:* Hd 15. *Azi, mai des:* Ms 1; „Boltă": Sb 5. *Azi:* Ms 9, 12; „Recent": Bv 8, Cj 6; „Rar": Ms 16.

Beton. „Dinainte de primul război mondial": Ms 5; „Din 1916, cu ciment": Bv 4; „Din 1918": Hd 11; „După 1920": Bv 5, 7, Sb 2; „Din 1925": Sb 4 (rar); „1920-1930": Bv 14; „Din 1926-1930": Ab 7; „Din 1930": Ab 11, Bv 6 (au început cu ciment), 10, 11 (rar), Hg 4, Sb 6 (rar), 7; „1935": Ms 17; „După 1936": Sb 5; „De vreo patruzeci de ani": BN 10 [1940], Ms 8 [1938]; „Din 1939": Sb 10; „După 1940": Hg 7, Sj 10; „După 1945": Ab 4, 17, 18, 20; BN 11, Bv 1, 9, Cj 18, Hd 1, Ms 15, Sb 1, 11; „1940-1950": Ms 6; „Postbelic": BN 1, 9, Cv 4, 17, Ms 8, Sb 8, 9; „După 1950": Ab 2, 3, 4, 10, 13, 19, Cj 8, Hg 6, Ms 7 (dar şi astăzi,

https://biblioteca-digitala.ro

mai mult din piatră), 14; „Câteva în 1935, după 1950 mai multe": Bv 2; „1946-1950": Bv 3, Ms 2; „Din 1950": Bv 4 (piatră cu beton), Hg 1, 3 (dar multe se fac şi azi cu pietre), Hd 14, Ms 10, 13, Sb 3; „De vreo douăzeci-treizeci de ani [1950-1960]": BN 5; „De douăzecişicinci de ani": Hd 6 [1955]; „1955-1965": Cj 16; „Din 1955": Hg 2; „Din 1958": Ab 16; „Din 1959": Hd 5, Ms 11; „Din 1960": Ab 1, 8, 12, BN 8, Cj 4, 6, 9, 11, 14, 17, Cv 6, Hd 13, Ms 4, 12, Sj 4, 5; „Din 1961": Hd 16; „Din 1963- 1964": Ab 21; „1960-1965": Sj 7-9; „Circa 1965-1970": Cj 10, 12; „De circa cinsprezece ani": Hd 10 [1965]; „De zece ani": BN 6 [1970], Hg 5 [1969]; „După 1970": Ab 9, Hd 3, Ms 3; „De prin 1970. De atunci piatra cioplită mare nu se mai foloseşte": Sj 1; „Recent": Bv 8, 13 (numai îmbrăcat cu beton). *Azi:* Ab 14, 16, BN 2, 4, 6-8, Bv 12, Cj 3, 5-7, 9, 11, 13-15, 18, Cv 1, 6, 8, Hg 2-7, Hd 1, 4, 8, 9, 13, Ms 1, 3-6, 9, 16, Sj 2, 3, 6, 7, 9, Sb 5 (îmbrăcat cu beton), 12; „Încă nu prea frecvent": Cj 2; „Rar": Cj 12, Hd 1, 15, Sj 4, Sb 6, 7.

Altfel. *În trecut:* „Şanţ umplut cu pămât, udat şi bătut. Se puneau fire de trestie în pământ": Ms 2. *Azi:* „Piatră şi tină de pe drum": Hd 8; „Fundament de pământ amestecat cu pietre, deci pietre bătute cu pământ": Hd 15; „Piatră cu cărămidă": Ab 13; „Piatră cu beton": BN 10, 11, Cj 1, 4, 5, 7, Hd 1, 3, 11, Ms 14, Sb 3, 8; „Piatră cu beton, de vreo douăzeci de ani": Ab 5, Hd 16 [1961]; „Piatră cu mortar": Hg 4; „Beton armat": Ab 18; „Beton cu pietre": Cj 17, Ms 1; „Beton cu bolovani de râu": Hd 14; „Bolovani de râu cu ciment": Sb 4; „Pietriş, umplutura dintre bolovanii de colţ": Cv 2; „Piatră fărâmată cu beton": Hg 8; „Temelie de piatră cu centură de beton": Sj 1 (sporadic, ca formă de trecere), 8.

Lianţi. *În trecut:* „Se punea muşchi de brad": Hg 1; „Mai rapid se face cu pământ amestecat cu paie, călcat cu vitele, tăiat cu sapa, luat cu furca şi trântit pe «leţuri», după aceia «muruit» cu lut. Sau cu «văioage» între «şoşi» (mai bine, dar mai laborios)": Ms 6; „Fundamentul de piatră cu var stins, pus imediat sţ stângă piatra mai tare": Sb 8.

Pământ. *În trecut:* Ab 1-3, 5, 8, 13, BN 4, 11, Bv 1, 8, Cj 2, 4-6, 9, 18, Cv 1, 8, Hg 1, 7, Hd 1, 3, 4, 9, 10, 12-16, Ms 3, 5, 7, 8, 12, 13, Sj 8-10, Sb 2-4, 6, 7, 11, 12; „După 1900": Ab 12; „Se lega cu pământ": Ab 17, 20, BN 1, 2, 9, 10, Cv 4, 6 (frământat); „«Ajag», pământ galben cu pleavă": Cj 8; „«Arină»-lut nisipos, luat de la Coasta Fântânii": BN 6; „«Ciormăiag»": Ab 19; „Lut": Bv 5, 6, 13, Hg 8; „Lut din coaste": Bv 12; „«Maltăr»- nisip cu pământ": Sj 7; „«Năglag»": Ms 6; „«Păpălaşcă»" de pământ": Sb 1; „Pământ înmuiat": Sj 1 (interbelic); „Lipit cu pământ călcat cu paie de grâu sau pleavă şi balegă de vită": BN 3; „Pământ cu apă, frământat cu lopata": Ab 21; „Pământ galben": Ab 10, Sb 5; „Se lega cu pământ roşu": Ab 14; „Pământ nisipos": Ab 18; „Pământ şi nisip": Ab 11, Sb 10; „Cu balegă şi pleavă": Ab 16; „Pământ, nisip, lână, câlţi de cânepă, amestecate în «bărci» şi călcat cu picioarele": Bv 7; „Pământ cu var": Hd 7; „Rar": Bv 3, 9, Cj 1, 11, 16, Hd 1, 6, 11, Ms 1, 9,14, 16, 17, Sj 6, Sb 8. *Azi, la fel:* „Rar": Hg 3. *Azi, mai rar:* Hd 5, 8, „Un rând «molter» de pământ, un rând piatră": Sj 4.

Mortar. *În trecut:* Bv 1; „Var şi nisip": Ab 3, 15, Ab 16 (după 1918), Bv 4, 9, 11, 13, Hd 11 (din 1918), Ms 12, 15; «Ţifă» (nisip) şi var. «Ţifă» adusă de la Arieş": Ab 21; „Var nestins. Peste piatră, var zdrobit, adus cu carele de la vărării": BN 6; „«Malter», var şi

https://biblioteca-digitala.ro

nisip": Hd 6 (rar); „Rar": Cj 4, Sb 3 (var cu nisip) „Patru cincimi nisip, o cincime var": Sb 10. *Interbelic:* Ab 2; „După 1918": Hg 4, 7, Sj 1; „La casele de cărămidă, două-trei părți nisip, o parte var": Sb 4. *Azi, la fel:* Sb 8; „Var și nisip": Sj 2; Sb 6 («văcălaș»), 11; „«Maltăr»": Sb 9; „Var și nisip sau var ars în «bocșe» (calcar mai mult)": Hd 17. *Azi, mai des:* „Var și nisip": Bv 5, 6, 13, Cj 13, Cv 8, Hd 4, 14 («Malter», cine avea var), Sb 1, 2, 7; „«Tinci», var și nisip": Bv 3; „Var, nisip, humă": Hd 15; „Var cu prund": Sj 6; „Var, pământ galben": Sb 5. *Azi:* Ab 9, BN 4, 9-11, Bv 14, Cj 2, 3, 5, 6, 8, 14, 15, 18, Hg 2, 8-10, Hd 16, Ms 13, Sj 4; „Var și nisip": Ab 8, Bv 12, Cj 2, Hg 1 (și beton), 6, Hd 7, 8, Ms 6, Sj 8; „Var cu nisip de râu": Cj 1; „Var, nisip, pietriș": Cj 10, 16; „O parte var și trei părți nisip": Ab 12; „O parte var, patru părți nisip": Ab 10; „Cu nisip și ciment": Ab 5; „După al doilea război mondial, cu var, nisip și ciment": Ab 7; „Var, nisip, ciment": Cj 9, 11, Cv 6, Hd 14, Hg 5, Ms 8, 11, 17; „Pietriș, prund, var; de vreo douăzeci de ani [1960] se adaogă ciment": Cj 6; „Var, ciment": Hd 13, Sb 12; „Ciment": Ab 14, BN 10, Bv 3, Cj 4, Cv 4, Hd 15, Ms 5, 9, Sj 3, Sb 10; „Un brâu de ciment": BN 7; „Ciment, pietriș și pietre mari prin el": Bv 2, „«Maltăr», nisip, var și ciment": Hd 2, 12; „Cu beton": Cj 17, Ms 2, 14, Sj 6; „Mortar cu ciment": Ms 1 „Cu «văgăcaș»": Hd 3; „Rar": Hd 8.

Aspect. „Umplutura de piatră se acoperea cu pământ devenind «prismă», ridicătură de pământ împrejurul cășii": BN 10; „Partea din josul peretelui, «pălătarul», se spoia cu «spoială», adică cu argilă vânătă de pe pâraie, albăstruie-gri. Deasemeni, putea rămâne în culoarea galbenă a «muruielii» cu lut": Cj 3; „Liber la fund, sub tălpi, între pilaștri sau bolovani la colțuri": Cj 14.

Netencuită. *În trecut:* Ab 1, 9, 10, 17, 20, BN 6, Cj 1, 3, 9, 15, Hg 1-3, Hd 1-4, 7, 10, 12, 17, Ms 5, 10, 14, 16, Sj 6-10, Sb 9; „În vechime": Ab 12, „Se vedea pimnița dedesubt": Ab 19; „Rar": BN 4, Bv 13, 14, Hd 6. *Azi, la fel:* Ab 21, Cj 10, 12, 16, Cv 1, Hd 11 (se văd pietrele), Ms 13, 17, Sj 1; „Rar": Hd 9. *Azi, mai rar:* Cj 14, Cv 8, Hd 5, 13, Sj 5. *Azi:* Cj 5, 8, Hg 7, Sb 10; „Rar": Sb 8.

Tencuită (lipită). *În trecut:* Ab 13, 14, 17, 19, BN 4, 9, Cj 1, Cv 4, Hg 6, Hd 8, 14, Sb 4; „Lipită": Ab 4, 7, 13, 16, Bv 2, 8; „«Lipită (bulgărită, nădlăjită)»": BN 9; „Se lipea cu pământ": Ab 5, 8, Sj 1 («muruită»); „Lipită cu lut": Hg 4, Sj 10; „«Văcălită» cu «muruială»": Ms 6; „«Muruită» cu pământ": Sj 2; „Spoială de mal": Sj 9 (argilă gri); „În două rânduri, cu nisip, cu nisip și var": Sj 7; „Rar": Hd 3. *Azi, la fel:* Ab 3, 5, Bv 4, 5, 11, 13, Cj 4, 13, 14, Cv 6, Hd 16, Ms 1, 7, Sb 3, 5-7, 11; „De la 1900 încoace": Ab 12; „Lipită": Ab 2, BN 11, Bv 6, Ms 9; „Lipită cu lut": Hg 8, Sb 12; „Lipită cu balegă și lut": Ab 18; „Lipită cu lut, cu balegă de cal și apă, apoi «muruit» (netezit)": Bv 3; „Cu «țifă» și var": Ab 21; „Lipită cu «ajag» (pământ galben)": Ab 11, 16, BN 3, 6, 7, 10, Bv 7, Cj 2, 3; „Lipită cu pământ": Bv 12, „Balegă cu nisip din apă": Cj 7; „Lipită cu humă galbenă (galben) și humă neagră (gri)": Hd 7; „Pământ și muruit": Hd 9; „Lipită cu lut și pleavă": Sj 4; „Lipită cu var și nisip. Cei care aveau «varamiță» ardeau aici piatră de varși vindeau la oameni, care-l amestecau cu nisip de râu și humă de pe coaste": Hd 15; „«Văcălită»: Bv 7; „«Văcălită» cu «văcălaș», apoi «muruită» și văruită sau «feștită» sau spoită": Ms 8. *Azi, mai des:* Cj 1, Cv 8, Hg 1, 2, 4, Hd 1, 7, 8, 17, Ms 12; „Cu «malter»": Hd 6 „Var și nisip": Sb 7. *Azi, mai rar:* Cj 8, Sb 1, 10. *Azi:* Cj 9-11,

https://biblioteca-digitala.ro

15-18, Hg 3, 5, 7, Hd 2, 4, 9 (ciment), 10, 12-14, Ms 2, 5, 6 (tencuită), 10, 13, 16, Sj 5, 6, 8, 10. Sb 8, 9; „Cu var, nisip, ciment": Sj 2; „Rar": Hg 6, Ms 17, Sj 1 (cu mortar).

Văruită. *În trecut:* Ab 13, 15, 17, 18, 21, BN 2, Bv 5, 11-14, Cj 4, 13, Cv 4, Hd 8, 16, Ms 7, 9, 12, Sb 2, 7, 11; „Dată cu var şi pământ": Ab 3; „Cu «mal», ca şi la prispă. Unde se surpă pământul, se taie cu securea, se uscă, se sfarmă, se moaie cu apă şi se unge cu peria în culoare gri-albastru": BN 1; „Cu «spoitoriu» cu vineţeală": Hd 15. *Azi, la fel:* Ab 5, 12, 20, BN 11, Cj 15, Cv 1, Cv 6, 8, Hg 3, 7, 8, Hd 6, Sb 3, 5, 12; „Cu spoială": Cj 1; „Rar": Ab 14, Bv 3, 7, Cj 16, Hd 17, Ms 6. *Azi, mai des:* Ab 19, Hg 1, Hd 1. *Azi, mai rar:* Cj 2, Hd 7, 10, 13, Ms 8, S 10, Sb 9; „Spoită cu spoială mucedă, de la «ciorotei»": BN 9; „«Nieruială» albastră": Cj 8. *Azi:* Ab 8, BN 7, Cj 9, 11, 18, Hg 2, 5, Hd 5, Ms 2, 4, 13; „În ultima vreme": Sj 1; „Rar": Cj 5, Hd 4.

Dată cu culoare. *În trecut:* Hd 16; „Cu albastru": Ab 4, 16, Bv 11, Cj 8, Ms 1, 2; „Cu albastru. Unele erau şi galbene": Bv 4; „Spoială cu albastru": Bv 9, Ms 8 (spoială din dealuri); „Albăstrui": Cj 15, Hd 15 (cu vineţeală); „Culoare închisă": Hd 13; „Vânăt": Ab 13, Hd 15; „Alb cu vineţeală, rar": Ab 14; „Gri-albastru": BN 1; „Gri": BN 4, Hd 17, Ms 8, Sb 10; „Verde-gri": Cj 1; „Galben": Hd 15 (mai ieftin), Sj 7; „Lut galben": Sb 4; „Negru, brun, gri": Cj 16; „Negru": Ab 20, Bv 1, 7, Cj 13, Hg 2, Hd 7, 17, Ms 8 (feşteală), 9, Sj 7, Sb 6, 10; „Peste «muruială», cu vopsea": Sj 1 (în anii1930-1940); „La casele vechi, un brâu de culoare închisă (negru sau gri închis)": Sj 3. *Azi, la fel:* Ab 4, 5, 13, 20, Cv 1, Ms 1, 5, Sb 1, 3, 6, 7, 11; „Albastru": BN 11, Bv 6, Cj 7, Cv 6, Sb 7, 12; „Albastru de Kindrus": Cv 1; „Alb, mai rar cu albastru": Ab 12; „Alb, albastru, gri"": Sj 4; „Nisipiu": Cv 6; „Verde, albastru": Bv 5; „Galben": Ms 5, Sb 3, 12; „Roşu ca pământul": Sb 7; „Mai închisă": Ab 17, Cj 4, Hg 7; Sb 1; „Mai întunecată, gri": BN 9; „Gri": Cj 3, „Cenuşiu, gri, gri-maroniu": Cj 10 (rar), 16; „Vânăt": Sb 3; „Negru": Ms 5, Sb 11. *Azi, mai des:* Cj 15, Ms 2, 6 (divers), 7, 8, Sb 2, 9; „Albastru": Ms 12; „Vânăt": Cv 8; „Negru": Hg 1. *Azi, mai rar:* Sb 10; „Albastru, negru": Cj 18, „Pământ galben": Sj 10. *Azi:* Ab 10, 17, 21, Bv 2, Cj 2, 5, Cj 17, Hd 8, Sj 6; „Mai închisă la culoare": Ab 3, 19, Cj 13; „Maroniu": Ab 4; „Maro, verde": Ab 11; „Cu verde oliv şi maro": Ab 16; „Albastru închis": Ab 5; „Albastru, galben, gri etc.": Bv 13; „Gri, albastru": Ab 8, Bv 9; „Cu negru": Ab 18, BN 7, 11; „Negru sau gri": Ab 7, BN 8; „Negriu, cenuşiu": Cj 11; „Gri-negriu": Cj 12, Sb 2; „Culoarea pietrii": Cj 1. *Azi:* Ms 3, 4, 9, 11, 14-16, Sj 8; „Azi se face gri şi verde": Hg 3, „Albastru": Ms 10, 13, Sb 8 (vineţeală); „Albastru sau gri": Hd 2; „Verde": Ms 10, 13; „Verde închis": Hd 8; „Gri": Hd 8, Ms 2, 11, Sj 8; „Crem": Ms 10; „Culoarea căşii": Hg 4; „Roşietic, gălbui": Hg 6; „Maro": Ms 10, 13; „Maro-roşcat": Hd 1, Sb 6; „Divers": BN 1-3, 6, 10, Bv 7, Cj 2, 5, 15, Hg 5, Hd 6, 7; 10, 13, 14, 17, Ms 8, Sb 9, 10; „Rar": Bv 12, Cj 9 (negru, cenuşiu), Hd 9.

Decorată cu rosturi. *Azi, mai des:* Bv 5, Hd 17; „Dacă lespejoarele sau bolovanii ofereau o suprafaţă mai mare şi se puteau contura": Bv 12; „«Fuguită»": Cv 1. *Azi:* Ab 1, 5, 7, 10, 11, 13, 14, 16, 17, 20, BN 7, 8, 11, Bv 1, 2, 4, 6, 9, 11, 13, Cj 1, 2, 5, 7, 13, 17, Cv 6, Hg 1, Hd 2, 6-8, 15, Ms 3, 4, 7, 8, 11, 12, 14, 15, Sj 1, 3, 6, Sb 1-3, 5, 6, 9, 11; „Se vede şi piatra": Ab 19; „Piatra liberă": Hd 8; „«Răvaşuri»": Sb 8; „Rar": Ab 21, BN 4, Bv 14, Cj 15, 18, Cv 8, Hd 5, 9, 13, Ms 1, 16, Sj 8, Sb 10.

https://biblioteca-digitala.ro

Altfel. *Azi:* BN 8, Hg 1, Ms 6, 13, Sb 9; „Se vede piatra. Acum se construieşte şi casă cu temelie din marmură": Ab 14; „Piatră aparentă": Hd 16; „Figuri în mozaic": Bv 6; „Mozaic": Sb 4 (model curent); „Cu cioabe şi de marmură, de la Simeria": Hd 15; „Cioplită la faţă": Sj 6; „Bolovani de râu, ornamental, ca piatră aparentă": Sb 10; „Divers": Cv 4, Hd 6, Hd 6, 14, 15, 17.

PEREŢII

„Pereţii se făceau şi de «lotbe» şi de grădele": Cj 8.

Pereţi din pământ. „Casă de pământ gol": BN 9; „Interbelic, şi cu pământ": Cj 1; „Casă bătută din pământ": Cj 13; „«Năglag»": Ms 6.

Pământ bătut. *În trecut:* Ab 2, 3, Cj 4; „«Năglag» galben mestecat cu apă, paie, pleavă, călcat cu vite. Făcea platforma de la 0,50 m la 2 m, bătută de mai multe ori. Zidurile se clădeau cu furca (50 cm) şi se băteau (călcau) cu picioarele. Pe margini cioplişi («obliţi») cu hârleţul": BN 9; „«Văcălit» şi «năglăjit»": Cj 4; „Cu furca se bătea pământul": Cj 13; „Casă bătută de pământ cu lemn, numai la uşi şi la ferestre": Ms 6. *Azi, la fel:* Ms 10.

Bulgări mari muiaţi. *În trecut:* Ab 7, Ms 5, 6; „Pe la 1900, rar": Sj 8. *Azi, mai rar:* Ms 10.

Pământ bătut cu maiul. *În trecut:* Ab 7, 11, Cj 4, Ms 15, Sj 2; „Pământ bătut cu maiul între scânduri (cofrag), tăiat cu hârleţul, netezit, lipit cu lut şi balegă de vite, muruit cu lut cu apă": Cj 3; „După 1914, cu cofrag": Cj 7; „Bulgări îndesaţi, bătuţi cu bota": Cj 18 „Cu furca": Ms 2, 5; „«Năglag» bătut cu furca (câte un metru în trei rânduri)": Ms 6; „«Zid»": Ms 16. *Azi, la fel:* „Rar": Sj 8.

Chirpici. *În trecut:* Ab 11, Sj 2, 8; „Din argilă săpată, îngheţată, abia apoi amestecată cu pleavă de păioase, frământată şi pusă în forme de scânduri de 12 X 24 X 48, în general preparat de ţigani": Cj 3; „Cărămizile nearse se numeau «văioage»": Sj 1 (frecvent de prin 1920 până prin 1950); „«Văioage»": Sj 4; „«Văioagă»-cărămidă «verde»": Sj 9, 10. *Azi, mai rar:* „«Văioage»": Ms 2, 5, Sj 1, 7, 3. *Azi:* „«Văioage»": Ms 10, 13.

Pământ amestecat: ***Cu paie.*** *În trecut:* Ab 7, BN 9, Cj 1, 4, 7, 13, 18, Ms 6, 16, Sj 1, 10. *Azi, la fel:* Ms 2 (la chirpici), 10. *Azi, mai rar:* Ms 5, 13, Sj 3, 7.

Cu pleavă. *În trecut:* Ab 3, 7, 17, BN 9, Cj 1, 4, 7, 13, 18, Ms 2, Ms 6, 15, Sj 1, 2, 10; „«Năglaj»": Cj 3, „De grâu": Sj 4; „Rar": Ms 16. *Azi, la fel:* Ms 10. *Azi, mai rar:* Ms 5. 13, Sj 7.

Cu balegă. *În trecut:* Cj 4, 7, 13; „De cal. La finisaj, peste «văcălaş»": Sj 4; „De vită": Ab 17, BN 9.

Altfel. „Numai la pereţii de pământ, se băteau cuie şi se lega sârmă şi cioburi de sticlă sau cărămidă": Ms 6; „La casele bătute cu pământ se puneau nuiele": Sj 2.

https://biblioteca-digitala.ro

Pereți din împletitură. *În trecut:* „Se știe că ar fi fost, foarte de demult": BN 7; „Pereți din grădele, bușiți cu pământ amestecat cu pleavă": Ab 6; „În vechime": Ab 12; „Din 1900 nu s-au mai făcut case din stâlpi cu grădele lipite": Sb 11; „În 1910 mai erau două case": Hd 11; „Foarte rar. Mai mult anexele": Ab 5; „Numai țiganii de pe Pârâul Țiganilor făceau «cășí» din nuiele împletite. Patruzeci de «cășí», de familii. Lucrează la afine, zmeură. Au plecat la servicii...Acum treizeci de ani (1950) erau șapte-opt case": Ab 9; „Numai la țigani": Cv 8, Sb 2; „Mai târziu, în tălpile «jerebuite» se fixau «șeși» cu «muc» (sfredeluiți), ca să poată băga lemnele curmeziș pentru îngrăditură. Nuielele de stejar, [groase] cât să se poată «gânjui» (îndoi), se împleteau pe fușteii băgați în «șeși». Pe îngrăditură se punea pământ, o călcătură mare de pământ tăiat cu sapa sau călcat cu picioru. Muiat cu apă și pus pleavă de grâu (una-două «cotărgi»). Luat cu mâna, trântit (izdit) pe îngrăditură. După un rând pe «dinlontru» și unul afară, dădeau cu un rând mai subțire (ca «moltăru»), dar numai după ce se usca pământul isdit pe grădele, tot cu mâna se punea și netezea (cam un deget grosime). După netezit, uscat, puneau încă un rând, mai subțire, și cu balegă, să nu crape, și lipit tot cu mâna. După care, văruit cu var gol și nășip (var adus cu căruțele din com. Baba), și apoi var cu «arină» și «niereală». Sau, mai demult, cărbuni din cuptor, zdrobiți, opăriți, și zeama aceea pusă în var. În dosu cășii, din economie de var, se dădea cu «mal» («moltăr» ca de var), cu peria": BN 2; „Numai la țigani. Pe lângă râu, înainte, șase-șapte familii": Bv 2; „[Nuiele] bătute cu lut cu pleavă de păioase («năglaj»), muruite (lut cu apă) și văruite alb, cu partea de jos («pălătarul») spoită cu argilă vânătă de pe pâraie (albăstuie)": Cj 3; „Se construia astfel doar locuința provizorie": Cj 10; „«Case puricate»": Cj 13 (rar); „Casele provizorii după căsătorie sau «sălașele» provizorii de la fânețe. Se făceau din țăruși groși din gorun bătuți la colțurile casei, între aceștia împletindu-se cu nuiele din alun sau din carpen, apoi se lipea cu lut amestecat cu pleavă. Se realiza un perete cu grosimea de 20 cm. Parii de la colțuri se fixau mai des într-o talpă din bârne de fag sau stejar. Foarte rar, erau bătuți direct în pământ. Cununile acoperișului ce făceau din parii groși de la colțuri": Cj 16; „Pe «săgeți», între «săgeți», pari, cu «vișluitură» să nu se «înburde». «Horj» la scândurici. Lipit cu pământ cu pleavă de grâu": Hd 7; „Ziduri «îngrătejite» ca garduri. Bătea tină pe ăle două laturi. Lăsa loc de fereastră": Sj 4; „Se numeau case cu «potici», când nuielele erau verticale sau cu «grădele», când nuielele eru orizontale": Sj 8; „«Din gard», câteva case rîmase de demult": Sb 1; „Foarte rar": Hd 8 (la oameni săraci), Hd 11; „1930-1950": Sj 10; „Rar": BN 11, Cj 1, Cv 1, Ms 11. *Azi, la fel:* „Pereți de împletitură se mai făceau de către țigani până în deceniul al șaselea al secolului nostru [sec. XX]": Cv 1; „Rar": Cj 9, 11.

Nuiele (grădele). *În trecut:* Ab 6, 7, 11, 12, 17, Cj 1, 4, 7, Hd 7, 10, Ms 1-5, 10, 13, Sj 2; „Alun": Ab 4, 5, 16, Cj 16, Sj 3, 4, 8; „Salcă, carpin, alun, nuiele împletite și «bulgărite»"cu pământ, paie și balegă": Ab 18; „Nuiele de stejar": BN 2; „Nuiele de gorun": Hd 15; „Îngrădit cu nuiele de răchită, fag, carpen, alun etc.": BN 3; „Între «furcoaie» implânta pari și îngrădea cu nuiele de alun, carpen, răchită, peste care bătea «năglag» de la locuri rele ([unde]nu face bucate). Îl lăsa să se «uște» și să crepe și-l «lipea»

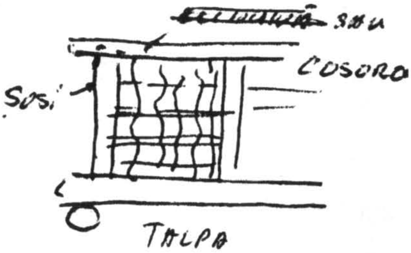

Pereți din împletitură, sat Sânmărtin, jud. Cluj (Roswith Capesius)

https://biblioteca-digitala.ro

cu lut cu balegă de vită şi pleavă (paie, «gozuri») de două-trei ori, până numai crăpa. Ferestrele, cu un ochi, nu se deschideau": BN 9; „Se făceau case din nuiele de alun, lipite cu pământ amestecat cu pleavă de grâu": Cj 6; „Nuiele din carpen, fag": Hg 7; „Mesteacăn, alun, anin": Hd 13; „«Îngrădeală»-nuiele de carpen, alun, împletite pe «fuştei» printre «şoşi»": Ms 6; „«Îngrădit»-nuiele de stejar împletite pe «fuştei» printre «şoşi»": Ms 8; „Pe «fuşteie», date cu «năglag»": Ms 13; „«Leţe»": Cj 18; „«Leţuri»": Sj 9; „Nuiele, cât mâna, împletite": Sj 7; „Înainte, câte o casă românească, la marginea satului": Sb 2; „Grădele de carpen şi alun": Sb 3; „Puţine. Nu se mai construiau de prin 1917": Sj 1; „Rar": BN 11, Bv 2, Cj 3, 13, 17, Cv 8, Hg 7, Hd 8, Ms 11, 15, „Foarte rar": Sb 7 (carpen). *Azi, la fel:* „Rar": Cj 9, 11. *Azi, mai rar:* Cj 8. *Azi:* „Numai ţiganii": Sb 2.

Vălătuci (de pământ cu paie de secară). *În trecut:* Ab 11, Ms 2, Sj 10; „«Văioaje»": Cj 3; „Bătut cu «năglăgeală»": Cj 18; „«Năglag»-pământ cu pleavă, călcat şi format în cutii de scândură": Ms 6; „«Case de bulgări». Pământ ud amestecat cu paie şi clădit între «leţuri»": Sj 8; „Rar": Ms 15 («văiugi»). *Azi, mai rar:* Ms 10; „«Boghi» de «ajag» bătut printre grădele": Cj 8. *Azi:*„De vreo douăzecişicinci de ani (1954)": Ab 7; „Pe «furcoaie». Pământ rupt din maldărul «»călcat cu vitele şi trântit cu furca": BN 9.

Trestie. *În trecut:* Cj 7, Ms 5;

Fâşii late de lemn crăpat. *În trecut:* Ab 11, Cj 2, Hd 17, Ms 1, 16, Sj 7; „«Fuştei»": Ms 6, 13 (din stejar sau carpen); „«Leţe»": Cj 18; „«Văcălaş» între fâşii crăpate. O modă veche, de pe timpuri ": Ab 5; „De prin 1920-1925, pe «şefi» (stâlpi verticali înfipţi în talpă şi cunună) se bătea un brâu median, iar peste acest cadru se băteau în cuie, de o parte şi de alta, «potici» verticale, între care se îndesau cu mîna grămezi de pământ călcat în amestec cu paie. De prin 1940, nu se mai construiesc astfel de case (doar anexe, până de curând)": Sj 1; „«Şoşi», pe care sunt bătuţi «leţuri» la 10-15-20 de «ţenti» pe o parte şi de alta. La mijloc se aruncă pământ muiat amestecat cu paie, care se bate cu maiul. Un astfel de perete este lipit pe afară": Sj 7; „Gorun, carpen": Sj 4; „La 1900, foarte puţine case": Ab 7; „«Toble»": Hd 7; „Rar": Cj 6, 10, Cv 1 şi 8 (bordeie la ţigani), Hd 13, Ms 8, Sb 2 (umplute cu pământ bătut).

Altfel: „Pari la colţuri, legaţi cu nuiele de gorun şi «oblitură» de pământ": Hd 15; „După 1918, cu «leţuri»": Ms 4.

Suportul împletiturii. ***Furci îngropate în pământ.*** *În trecut:* Ab 4, 7, 11, Cj 6, 13, Ms 4, 10; Sj 3, 8; „«Furcoaie» înfipte în pământ, la metru, pentru susţinerea pereţilor din împletitură": BN 9; „«Furcoaie»": Ms 13; „«Şoşi»": Cj 18, Ms 5; „Pari de gorun": Hd 15; „Aşezate pe pietre": Ms 1; „Casele foarte vechi, cu pereţii din «potici» împletite": Sj 1 „Rar": Cj 10, 16, Cv 1, 8, Hd 8 («ştempi»), Ms 11, Sb 7.

Stâlpi înfipţi în talpă. *În trecut:* Ab 16, 17, Cj 6, 10, 16, Hd 17, Ms 2, 3, 10, 16, Sj 2, 3, 7-9; „«Furci»": Cj 4; „Unele «furcoaie», înfipte în talpă": Ms 13 (rar); „«Fuştei» băgaţi în «şeşi»": BN 2; „Pari": Hd 13, 15 (de gorun), Sb 3; „Săgeţi": Hd 7; „«Şoşi»": BN 9, Cj 7, Ms 6, 8; „«Şoşii» se puneau direct pe piatră": Ab 18; „«Şoşi» în talpă, de gorun sau fag": BN 3;

https://biblioteca-digitala.ro

„«Şoşi» sau bulumaci de salcâm": Ms 11; „«Şefii», la casele cu «poticile» bătute în cuie": Sj 1; „«Potici». După ce se învelea casa ca o «colniţă» de lemn, «poticile» erau împletite cu vreo cinci-şase brâie": Sj 4; „«Uşori»": Hd 10; „Rar": Ab 5, BN 11, Cj 13, 17, 18 («şoşi»), Hg 7, Hd 11, Ms 1, 4, 15, Sb 7. *Azi, la fel:* „Rar": Cj 9, 11.

Pereţi din bârne. *În trecut:* Ab 15, BN 10, Bv 3, 10, 14, Cv 2, 4, 5, Hg 7, Hd 4, 6, 8, Ms 6-8, 11, Sb 8; „Doar mai înainte, 1600-1700. Cu lemne din Valea Băneşiţei": Sj 4; „Erau numai două case": Ab 16; „După 1900, nu s-au mai făcut case de lemn": Bv 5, Sb 1, 2 (mai existau doar câteva case), 6 (pe la câte o «colibă»), 7 (nu se mai lucrau case din bârne); „Erau pereţi din bârne, dar după 1900 nu s-au mai lucrat": Ms 12; „În 1910, mai erau două case": Ab 4; „Numai vreo patru căşi, din «lotbe», la «gazde» cu păduri. A lu' Vasilica din curte, a Varvarii; a lu' Gogancea Toader; a lu' Muscari Vasilică, a lu' Muscari Ionică «Bebea»": BN 9; „Case din «lotbe»": Cj 17; „Bârnuială": Hd 9; „Rar erau din bârne": Ab 7, 11, 13, Cj 3, 4 («lotbe»), Sb 5; „Rar": Sb 10. *Azi, la fel:* Ab 8, 12, 14, Cj 5, 11, Cv 1, Hg 3, 5, Hd 12, Sb 9, 12; „Grinzi necioplite din fag, stejar, brad, mai târziu grinzi cioplite în patru muchii sau «lotbe» de stejar": Cj 9. *Azi, mai rar:* Ab 9, 10, 19, Hg 4, 6, 8, Hd 1, 3, Ms 9; „După 1900, «cercuite» şi «văcălite»": Ab 21; „«Lotbe»": Cj 8. *Azi:* „Numai la casele noi, din lemne rotunde, arse cu lampa. Cu lemn aparent": Bv 2; „Pereţii, lateral cu coaje, «închistreală», «cercuială» de alun sau «lăţuială» de fag tânăr. La casele de bârne, «încheiate» în «căţăl». Se pot lăsa bârnele cioplite în două muchii, cu coaja pe feţele văzute (deci, bârne pe lat)": Bv 12; „Peste lemn s-a pus cărămidă şi crezi că [peretele] e de zid": Bv 14; „«Blăni» băgate în «şefi»": Cj 2; „Peste bârne se «cercuie» cu nuiele de alun ca să se prindă lutul mai bine": Cj 6; „Au fost aduse două-trei case din pădure, din bârne": Cj 13; „Case desfăcute la munte şi cumpărate": Ms 5.

Materiale: „Veneau pe plută": Ab 7; „Pădurea era «aciia», de pe loc a tăiat": Ab 9; „Cum se putea procura": Bv 12; „Talpa de gorun, pereţii de brad (şi la biserică la fel)": Cj 3; „Local nu prea, mai mult adus de la munte": Cj 18, „Gorunul era mai căutat": Hd 8; „Brad cumpărat de la munte, adus pe apă până la Brâncoveneşti": Ms 11; „Cumpărate de la Reghin şi aduse în sat": Ms 13; „Cumpărau o plută întreagă, care venea pe Mureş. Unii cumpărau case de la munte gata lucrate": Ms 15.

Stejar. *În trecut:* Ab 5, 12, 20, BN 2-4, 6, 11, Bv 4, 7, 10, Cj 1, 2, 6, 10, 14-15, 17, Cv 2, 5, Hd 1, 4, 6, 9, 10, Ms 6-8, 12, Sj 1, 3, 5, 9; „Frecvent în secolul al XIX-lea": Sj 8; „Gorun": Ab 2, 4, 16, BN 3, Cj 18, Hd 8, Sj 2, 4, 7; „Rar": Ab 9, 17, BN 8, Bv 3, Cj 12, 18, Hg 7, Hd 3, 5, Sb 5 (gorun), 6, 8. *Azi, la fel:* Cj 9, Hg 5, Hd 2; „Uneori până la ferestre": Ms 17; „Rar": BN 7, Cv 8, Hd 12, Sb 9. *Azi, mai rar:* Cj 16, Cv 1; „Gorun": Ab 19, Cj 8. *Azi:* Ms 9.

Brad. *În trecut:* Ab 7, 8, 11, 15, 17, BN 1, 10, Bv 2, 3, 5-11, Cv 4, Hd 5, 9- 11, 17, Ms 5, 7, 8, 13, Sj 7; Sb 4, 5, 8; „Numai pe munţi, la 4 km": Hd 13; „Se «coace» mai încet": Hd 14; „Molid": BN 7, 10, Hg 1; „Rar": Cj 3, 6, Hg 7 (cumpărat din Odorhei), Hd 2, 4, 11, Ms 6, 15, Sb 6. *Azi, la fel:* Ab 12, 14, Cj 5, 9, 11, Cv 1, Hg 2-4, Hd 12, Ms 17, Sb 9, 12; „Molift": Ab 1. *Azi, mai des:* BN 11. *Azi, mai rar:* Ab 9, 10, 19, 21, Cj 10, 12, 16, Cv 6, 8, Hg 1, 5, 8, Ms 14.

https://biblioteca-digitala.ro

Fag. *În trecut:* Ab 2, 5, 13, 15, 17, 19, 20, BN 1, 3, 8, 11, Bv 1, 9, 12, 14, Cv 5, Hg 7, 10, Hd 13, 16, Ms 7, Sj 3, 5, 7; „Frecvent din 1900": Sj 8; „Rar": Bv 7, 10, Cj 10, 17, Cv 1, 2, Hd 4, 8, 11, 17, Ms 11 (numai o casă de fag), Sj 1, Sb 4. *Azi, la fel:* Ab 8, Cj 9, Hg 2, Hd 2; „Rar": Ms 17. *Azi, mai des:* Hd 5. *Azi, mai rar:* Ab 21, BN 7, Bv 4, Hd 1, 3, Ms 9. *Azi:* Ab 12.

Alte esențe. *În trecut:* „«Acăț»": Cj 18; „Anine, mesteacăn": Hd 10; „Arin": Cv 6, Ms 17; „Carpen": Hd 8, Sj 7, „Cireș": Hd 16 (rar); „Mesteacăn": Ab 2 (rar), Cv 6, Hd 11, Sj 3; „Plop": BN 3, Cv 5, Hd 17 (rar), Ms 6, 9, Sj 1, 3; „Salcie, arin, carpen, paltin": Bv 12; „Salcie": Hd 17 (rar); „Salcâm": Ms 11 (rar). *Azi, mai des:* „Lemnul de plop, care se putea tăia în pădure fără nici un fel de restricție": Cj 1; „Plop": Cv 8. *Azi, mai rar:* „Plop, mesteacăn, frasin, mai rar tei și zadă": Ab 12; „Plop": Hd 1; «Șoșii» sunt și de plop": BN 7.

Esențe combinate. *În trecut:* Ab 12, 17, Bv 7, 12, Hd 1, 10, 11, Ms 6, Sb 4; „Brad și stejar": Ab 9, Cj 12, Ms 8; „Fag și brad": Ab 8, BN 8; „Fag și stejar": BN 8, Bv 4, Cv 2, 6 (rar); „Lemn de fag și puțin cireș": Ab 5; „Fag și gorun": Hd 8; „Brad și plop": Hd 9; „Amestecat și cu corn": Ab 2; „Stejar, fag, chiar plop sau salcâm, în urma împuținării lemnului": Sj 8; „Rar": Bv 10, Cj 14, 18, Hd 4, 5, 13, 17, Ms 7. *Azi, mai des:* Cj 1. *Azi:* „Rar": Ms 9.

Îmbinarea în cununi (orizontale) de bârne. *În trecut:* Ab 2, 7, 15, 16, 17, 20, BN 1, 3, 7, 10, 11, Bv 1-14, Cj 16-18, Cv 2, 4, 5, Hd 3-6, 8, 11, 13-16, Ms 11-14, Sj 2, 3, 5, 6, 9, Sb 8; „Maxim trei bârne pe toată înălțimea": BN 6; „«Mădulare»" așezate cam la 1 m distanță unele de altele": Hd 5; „«Lotbe»": BN 9, Hd 1; „Bârne puse de-a latul": Hg 2; „Grămădituri de bârne": Hg 7; „Cași în «chietori»": Ms 6, 8; „Bârnoace": Sj 4. *Azi, la fel:* Ab 8, 12, 14, 19, 21, Cj 9, 11, Cv 1, 6, 8, Hg 1, 3-6, 8, Hd 2, 12, Ms 9, Sj 1; „Grinzi": Ab 1; „Două-trei cununi de stejar, apoi în sus brad": Ab 9. *Azi, mai rar:* Cj 8, 10, 12.

Fasonarea: „Când nu erau destul de lungi se făceau cu «adăuguș»": Ab 1; „În trecut, brad sau gorun cioplit în două fețe, astăzi, gorun crăpat la drujbă": Ab 19; „«Lotbe»": BN 9; „Gata cioplite, aduse de la Sfântu Gheorghe sau Ozun": Bv 3; „Se ciopleau grinzile și se «încheiau»": Bv 7; „«Șehi»": Cj 1; „Trei fețe cioplite și una lăsată necioplită, către exterior. Încheieturile sunt deci și drepte și rotunde": Cv 4.

Bârne rotunde. *În trecut:* Ab 2, 8, 11, 13, 17, 19, 20, BN 10, Bv 4, 5, 7, 14, Cj 6, 9, 10, 12, 16, Cv 1, 2, Hg 1, 2, 4, 6, 8, Hd 1, 10-12, 14, 16, Ms 9, 11-13, Sj 1, 3, 5-7; „Numai pe vremea lui Horea o fi fost": Ab 1; „Pe timpuri era rotunde": Ab 9; „Foarte vechi": Ab 21; „Înainte de 1900": BN 6; „«Drui»": Cj 11 (grinzi necioplite din brad), Hd 5; „Grinzi cioplite «rău»": Cj 18; „«Răslogi»": Hd 2; „Aproape rotunde": Hd 13; „Bârnă necioplită, frecventă în secolul al XIX-lea, când trunchiurile erau groase": Sj 8; „Bârnește": Sb 6; „Rar": Ab 10, 16, 19, BN 7, Bv 6, 9, Hd 4, 8, 9, 17, Ms 6-8, 14, Sb 12. *Azi, la fel:* Ab 12. *Azi, mai rar:* Cj 12, Hg 3 (frecvent între 1900-1940), 5.

Jumătăți de bârne rotunde. *În trecut:* Ab 7, 11, 12, 19, BN 7, Bv 7, 12, Cj 8, 18, Cv 4, Hg 1, Hd 3, 4, Sj 8; „Rar": Cj 9, Hd 8, 17, Ms 6, 14, Sj 1, 5, 6, Sb 12. *Azi, la fel:* Ms 17. *Azi, mai des:* Ab 8. *Azi, mai rar:* Hg 5. *Azi:* Cj 11; „Grindă crăpată": Ab 1.

https://biblioteca-digitala.ro

Cioplite în patru muchii. *În trecut:* Ab 11, 15, 20, Bv 3-8, 10, Cj 3, 6, 10, 14-16, 18, Cv 2, 5, 6, Hd 1, 3, 4, 6, 8, 9, 13, 14, 16, 17, Ms 5-8, 14, 15, Sj 6, 9, Sb 8; „Numai la stâni, la munte": Bv 2; „De prin 1910-1915": Sj 1, 4; „Rar": Ab 17, Hd 10, 11, Ms 6, Sb 6, 7. *Azi, la fel:* Ab 9, 10; 21, Cj 5, 8, 9, Hg 1, 4, Ms 9, 17, Sb 9, 12; „După 1930": Ab 12; „Începând din 1930 până în 1960": Sj 8. *Azi, mai des:* Cv 1, 8, Hg 5, 6, Hd 2, 5, 12. *Azi:* Cj 11.

Bârne late. *În trecut:* Ab 14, 15, Bv 10, 12, Cj 3, 9, Cv 6, Hg 7, Hd 2, Ms 12, Sj 3, 7, Sb 4; „«Lodbe»": Hd 1; „Cioplite, încrestate, cu capetele ieşite din perete": Sj 4; „Rar": Hd 5, Hd 8, 12, Ms 7, 11, Sj 8, Sb 6. *Azi, la fel:* „După 1900": Ab 12, 14. *Azi, mai rar:* Ms 17. *Azi:* Ab 8, 19.

Bârne cu secţiune pătrată. *În trecut:* Ab 2, 4, 5, 7, 11, 14, 16, BN 1- 4, 8, 10, 11, Bv 1-4, 6-12, Cj 2, 6, 10, 14-16, 18, Cv 2, 5, Hg 2, 8, Hd 4, 6, 8, 9, 11, 13, 16, Ms 5-8, 11, 12, 14, Sj 1, 6, 9, Sb 4-6, 8; „Lemn «fetit», bârnă «fetită»": BN 5; „După 1900": BN 6; „«Oable», numai din secure": Hd 17; „Cioplite în patru muchii late de 25 cm": Sj 7 (cele în «şoşi»); „Rar": Hg 7, Hd 1, 10, 11, Sb 7. *Azi, la fel:* Ab 1, 21, BN 7, Cj 5, 8, 9, Hg 1, 4, Ms 9, Sj 8, Sb 12. *Azi, mai des:* Cv 1, 6, Hg 6. *Azi, mai rar:* Hd 3. *Azi:* Ab 8, 19, Hd 2, 5, 12, Ms 17, Sj 5.

Îmbinarea la colţuri (încheieturile bârnelor la capete). ***Rotunde.*** *În trecut:* Ab 7, 11, Cv 8, Hg 2, 5, 8, Hd 4, 11, 13, Ms 13, 17; „«Babe»": Cj 8; „«Căţei»": Hd 5; „«Cheotori»": Ab 13, 20, Bv 4, Cv 1, Hd 1, 14, Sj 1, 3, 8, Sb 6, 12 (lipite cu pământ galben); „«Ceotori»": Hg 4, Hd 8; „«Cheotori româneşti» sau «bătrâneşti»": Cj 6, 9; „«Cheotori româneşti»": Cj 11; „«Chiotori»": Ab 2, 17, Ms 7, 11 (rar), 12; „«Cetori»": BN 3, 5, 6 (până spre 1900), Hg 1, 6; „«Cetoare», «chetoare»": BN 10; „«Chietori»": Ms 6, 9; „Încheiate în cioplitură": Sj 5; „În «crestături»": Hd 10; „În «cuib»": Hd 12; „«Muşcătoare»": Ab 12; „În muşcătură, rar": Ab 16; „«Muşcături»": Ab 21, Hd 2, 5; „Muşcători": Cj 10, 16; „Încrestate, în cruciş, cca 10 cm": BN 2; „«Încheiate», cel mai ades": Bv 7; „La cele din brad. Rar": BN 11; „Cu o faţă rotundă. Se numesc «cu colţurile afară», dacă nu se taie capetele": Cv 4; „Bârne «în jumătate» numai la anexe": Cj 14; „Româneşte": Cj 16, Hd 5; „În «vislău»": Hd 8; „Îmbinare în pană şi uluc": Ms 11. „Rar": Ab 5, BN 7, 9, Bv 6, Cj 18 (foarte puţin cioplite), Hd 8, 9, 16, 17, Ms 8, 14 («cetori»). *Azi, la fel:* „«Cheotori» în creste": Ab 8; „Bătrâneşti": Ab 9; „«Cheotoare», «muşcători», rar": Ab 10; „«Muşcătoare» rotundă ori în unghi": Ab 1. *Azi, mai rar:* Cj 9; „«Cheotori»": Cj 12.

Drepte. *În trecut:* Bv 10, Cv 5, Hg 2, Hd 1, 3, 4, Ms 8, Sj 5, 9, Sb 8; „În «cepuri»": Ms 5; „«Cheotori»": Bv 4, 6, Hd 4, 6, 8, 11, 14, Sj 6, 8, Sb 5; „«Cheotori» în «melciuri»": Ab 8; „«Cheotori nemţeşti»": Cj 6, 10; „«Cheetori»": Bv 5; „«Chiotori»": Bv 9, 11, Ms 11, 12, Sb 4; „În «chietori»": BN 11, Ms 6; „«Încheiate»": Bv 7; „«Lemne încheiate»": Cv 2; „Încheietura în «căţăl»": Bv 12; „În «căţei»": Hg 8, Hd 13; Sj 1 (la cele cioplite în patru feţe), Sb 6; „Încrestate": Sj 7; „«Cepi» la jumătate grindă": Cj 3; „«Gerezd» (cheotori)": Cj 14; „În «gât»": Hd 12; „«Mucuri»": Cj 8; „«Muşcături» simple": Hd 9, 17; „Mai puţin": Hd 10; „Rar": Ms 7, Sb 12. *Azi, la fel:* Ms 9, 17; „«Cheotori»": Sb 9; „«Toble» în «căţei»": Hd 2. *Azi, mai des:* Cv 1, Hg 1, 5, 6 (după 1940), Ms 14 («cetori»); „În «muşcături», «năglăgite cu năglag»": Cj 18. *Azi, mai rar:* „«Cheotori»": Cj 12, 16. *Azi:* „«Nemţeşte»": Hd 1.

Cu capete tăiate. *În trecut:* Ab 5, 7, 20, BN 2, 4, 5, 7, 11, Bv 3, 5, 8-10, Cj 6, 15, Cv

https://biblioteca-digitala.ro

5, Hg 4, 7, Hd 3, 6, 9, Ms 6, 11, Sj 1 (majoritatea), 5, Sb 5, 6; „În «căţei»": Ab 7, 9, 11, Bv 12, Sb 6; „Casă încheiată în «cetori», capetele tăiate": BN 1; „În «cetori»": BN 6, 8; „În «cheetori»": Bv 1, 2; „«Cu colţuri drepte», dacă se taie capetele bârnelor la colţurile casei": Cv 4; „Nu rămâneau capetele în afară": Ms 5; „Rar": Ab 2, 13, 16, 17, Bv 6, 7, 11, Hg 8, Hd 4, 8, 11, 16, 17, Ms 8, 11, Sj 8, Sb 4. *Azi, la fel:* Ab 8, 10, 14, Ms 9; „După 1920": Ab 12; „În «căţei»": Ab 19; „«Muşcături». În «căţei», se numesc grinzile scurte dintre «uşorile» a două uşi": Ab 21, „Rar": Cj 16, Hd 1, Ms 7. *Azi, mai des:* Cj 18, Cv 1, Hg 1, 6, Ms 14. *Azi, mai rar:* Cv 8. *Azi:* Hg 5, Hd 2, 5, 12, Ms 17, Sb 9, 12; „Rar": Cj 9, 11, 12.

Cu capete lungi: *În trecut:* Ab 2, 8; 12, 14, 17, BN 7, Bv 3, 5-7, 10, 11, Cj 3, 8, Cv 1, 4, 5, 8, Hg 2, 5, 8, Hd 1, 2, 4-6, 12, 14, 16, 17, Ms 6-9, 15, 17; Sj 4, 6, 8, 9; Sb 4, 6, 8, 9; „De mult, erau capetele lăsate": Ab 1; „«Chiotori» încheiate cu depăşire": Ab 5; „Cetori, [cu capete lungi de] 15 cm": BN 3; „«Cetori», «mucuite» (şireguite)": BN 5; „În «cetori». Uneori le tăiau [capetele] pentru a face focul în ierni grele": BN 6; „În «cetori»": BN 8; „În «cetoare», «chetoare». [Cu capete lungi], să aibă pe ce se căţăra pisica la pod după şoareci": BN 10; „«Boc»": Ab 10; „Încrestate, în cruciş": BN 2; „Bârne în patru muchii şi în cheotori la case": Cj 14; „Lăsa o bârnă mai lungă, să pună «straiul», rar": Ab 19; „Rar": Ab 13, 16, 20, BN 4, 11, Bv 9, Hd 3, 8, 9, Ms 12, 14, Sb 7. *Azi, la fel:* Cj 9, 11; „În «cheotori»": Cj 5. *Azi, mai rar:* Cj 10, 12. *Azi, mai des:* Cj 18.

În coadă de rândunică. *În trecut:* Bn 7, Bv 8, 14, Cj 3, Hd 13; „În «colţ de lup»": Cv 6; „«Nemţească»": Hd 12; „«Cheotori» sau «lacăt»": Sb 5; „Rar": Cj 15, Hd 9, Sb 9. *Azi, la fel:* „După 1900, «muşcătoare»: Ab 12; „Numai la grinzi, când se prindeau în cunună, se da un lăcaş în coadă de rândunică, să nu se disloce": BN 1; „«Ceturi»: BN 3; „În «crestătură». «Chetoare după vinchel», numai de 40-50 de ani [1930-1940]": BN 10; „În «craisuri»": BN 11. *Azi, mai des:* Hg 6; „La lucru tare scump, la biserici": Ab 10; „Case mai noi": Bv 2. *Azi, mai rar:* „«Dinţii lupului»": Hg 4. *Azi:* Ab 14, Hg 7, Hd 5, Ms 9, 14; „«Încheietură moţească»": Hd 2; „Rar": Cv 1, Hg 1 (încrestat).

Jumătate. *În trecut:* Hd 13; „În «babe»": Ab 9; „Rar": Cj 15. *Azi:* Ab 19;

Întreagă. *În trecut:* Ab 7, 20, BN 7, 11, Bv 8, Cj 3; Hd 13, Sb 5; „Rar": Cj 15, Hd 9, Sb 9. *Azi, mai des:* Hg 6. *Azi, mai rar:* Hg 4. *Azi:* Ab 19, Hd 5, Ms 9; „În «căţei»": Hg 8.

Cuie de lemn. *În trecut:* Ab 4, 5, 7, 9, 11, 14, 16, 17, 19-21, Bv 3, 7, 8, 11, 14, Cj 1, 3, 5, 6, 8, 15, 16, 18, Cv 2, 5, Hg 1, 5, Hd 1, 3, 5, 8, 9, 11, 13, Ms 9, 11, 12, 15, Sj 6, Sb 5, 7, 8, 9, 12; „Bolţ şi cep de lemn": BN 3; „«Cepuri»": BN 7; „Se «cosea» cu «cepuri»": BN 11; „Cu cep, dar numai din două în trei bârne, nu la toate": Bv 12; „«Cune»": Hd 4, 6; „«Cune» în gaură făcută cu sfredelu": Hd 14; „«Cheotorile» în «muşcături»" se fixează uneori cu cuie de lemn, alteori nu": Hd 17; „«Melci»": Hd 12; „«Prinsoare»": BN 10; „Cuie de stejar, dar nu prea mari": Hg 3, Ms 17; „Cuie de tisă sau de fag": Ms 14; „«Ţincuşe»": BN 1; „Rar": BN 4, Bv 6, Cj 4, 17, Cv 1, 8, Hd 2, Ms 7, Sj 1, Sb 6. *Azi, la fel:* „Cam la un metru, se pun «melci» de frasin": Ab 1; „«Melci»": Ab 8, 10; „«Melciuri»": Ab 12.

https://biblioteca-digitala.ro

Bârne puse în picioare. *În trecut:* „Foarte rar": Cj 10. *Azi:* Ab 12.

Case cu unii pereți cu bârne orizontale și alții cu bârne puse în picioare. *În trecut:* Ab 11.

Pereți construiți în «amnari» (stâlpi verticali). Cj 17; „Stâlchi în «cocleţe» sau «cocleți»": Ab 19; „În «șoși»": BN 7, 8; „Numai de circa cincisprezece ani [1965], case de lemn «în șoși»": BN 10; „Numai la spatele casei": Bv 2; „Pe «dâjluitură»": Cj 1 „Plopi de pădure sau stejar": Hg 7; „Sistemul este folosit de aproximativ 60 de ani [1919], pentru locuințele din scânduri («toble»), cât și din cauza negăsirii unor bârne lungi cât viitoarea locuință. Se folosesc stâlpi verticali («ușori») la colțuri și flancând ușa de la intrare": Hd 5; „La «casele îngrădite», pe pari, se puneau «ușori» la «cornurile» (colțurile) căsii": Hd 10; „Stâlp cu «horj»": Hd 13 (rar) „«Șoș», «spaiț (spraiț)», cunună": Ms 9; „La 1900 existau deja. Se numeau «șefi». În ei se scobea «șefălitura» în care se prindeau capetele bârnelor orizontale": Sj 1; „«Șefi»": Sj 10.

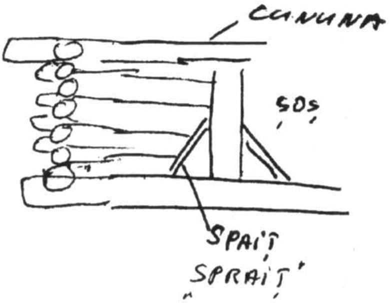

Pereți din bârne, sat Idicelu de Pădure jud. Mureș (Roswith Capesius)

La colțurile casei: *În trecut:* Ab 14, 19, BN 7, Bv 9, 10, Cj 1, 6, 14, 16-18, Hg 7, Ms 11, 12, Sj 2, 7, 9; „La colțurile casei, la uși și la ferestre. «Șeși de jghebuit», mai drepți, pentru băgat bârne. Pentru că de nu se putea scobi, trebuia aplicată o «chingă» (șipcă). În general, cât mai puțini «șeși»": BN 3; „Inițial la colțuri erau «cheotori», iar «șefii» doar la mijlocul pereților. Ulterior, apar și «șefii» la colțuri": Sj 1; „«Stâlpoi»": Sj 4; „«Șoși». După 1910-1915": Sj 8; „Rar": Cj 4, Cv 6, Hd 3, Sj 10. *Azi, la fel:* Cj 5, 8; „«Șefi»": Sj 5; „Rar": Cj 9, 11, Hd 5. *Azi, mai des:* Cv 1; „«Ușchiori» în talpă": Hd 1. *Azi:* Hg 3, Ms 9; „Rar": BN 11.

Din loc în loc: *În trecut:* Ab 2, 7, 19, 20, BN 3, Bv 9, 10, Cj 1, 10, 14, 17, 18, Cv 6, Hg 7, Hd 1, Ms 11, 12, Sj 1, 2, 8-10, Sb 3; „După 1916, case din «șoși»": Ab 17; „În «șoși»": BN 4, 7, Ms 3; „«Șefi»": Sj 4; „Circa trei-patru pari la un metru": BN 11; „La 1-1,5 m și la goluri": Hd 13; „La 2 m": Cj 2, 18 Ms 1, Sj 7 («șoși»); „«Ușori»": Hd 3; „La uși, ferești": Hd 10. *Azi, la fel:* Cj 5, 8, 9, Ms 9; „În «cățeі»": Bv 4, 6; „«Șefi»": Sj 5; „«Șoși». Lemn de stejar și fag": BN 8; „«Șoși» din lemn de stejar, fag și brad": Ms 14; „Rar": Ab 9, Cj 4, 9, 11, Hd 5. *Azi, mai des:* Cj 1, 8, Ms 17. *Azi, mai rar:* Ms 7. *Azi:* „Rar": Hd 11 (cu «ușori» «vișluiți» din lemn vechi).

Pereți din paiantă. Cj 1; Cj 5, Hd 7, 17; „Case «lețuite», 1940-1945": Ab 7; „În «cocleți»": Ab 19; „În «șoși»": BN 8; „Casă din nuiele": BN 11; „Înainte de 1900, pe talpă și stâlpi, se băteau «blănițe» și se lipeau cu pământ": Bv 10; „«Cu lodbe»": Cj 4 (rar); „«Părcani» slobozit în «șoși»": Cj 8; „«Părcănit»": Ms 6 («leațuri» și lipitură cu pământ); „«Case îngrădite»": Cj 13; „«Case bulgărite»": Cj 18; „În loc de «horj», în «usciori» se băteau două

https://biblioteca-digitala.ro

«leațuri»": Hd 17; „«Șoși», grădele, «fuștei», talpă": Ms 3; „«Șvențălași»": Ms 11; „Casă cu «fălțalaj»": Ms 15; „Rar": Hd 3 (azi), Ms 5, Sj 8, 9.

Umplutura paiantei din lemn. *În trecut:* BN 8, Cj 1, 2, 14, 17, Hg 7, Hd 9, Ms 6, 7, 11, 12, Sj 1; „«Toble»": Hd 7; „De gorun, brad, plop, etc.": Hd 17; „Brad": Ms 15; „Rar": Cj 4, 5, Sj 8. *Azi, la fel:* Cj 8, Ms 14; „Brad, fag, arin": Ab 19; „Rar": Ms 10. *Azi, mai rar:* Hd 1, Sj 5. *Azi:* BN 11, Ms 9, 17; „Rar": Hd 3.

Bârne orizontale. *În trecut:* Ab 2, 4, 16, BN 8, Bv 10, Cj 1, 5, 14, 17, Hg 7, Hd 9, 17, Ms 7, 11, 12, 15, Sj 1, 8; „Glisate în jgheaburile «șefilor»": Cj 2, „Rar": Cj 4. *Azi, la fel:* Cj 8, 9, Hd 1, Ms 14. *Azi, mai rar:* Sj 5. *Azi:* Ms 9, 17; „Rar": Hd 3.

Bârne verticale. *În trecut:* „Rar": Hd 9. *Azi:* BN 11 (*schiță R.C. p. 73*).

Oblice. *În trecut:* Cj 14; „Doar «cosașii» dintre «șefi» erau oblici": Sj 1; „Rar": Hd 9, Sj 8. *Azi, la fel:* „Contrafise": Ab 19.

Nuiele împletite. *În trecut:* Cj 1, Hd 9, Ms 3, 4, 6, 13, 15; „Scheletul este din nuiele împletite, la exterior cu două fețe de pământ": Ab 7; „Grădele": Ab 16, Cj 4; „Nuiele de alun, de carpen": Ab 17; „Rar": Cj 13, 17, Hg 7, Ms 5 (grădele). *Azi, la fel:* „Grădele cu «ajag» (pământ galben cu pleavă)": Cj 8. *Azi, mai rar:* Ms 10. *Azi:* „Nuiele de «tufă»": BN 11.

Vălătuci. *În trecut:* „«Bulgări»": Cj 18; „«Nădlac»": Ms 4, 13 («năglac»); „«Văioagă»": Ms 6; „«Șoși», «potici», «lețuri», între ei bulgări de pământ": Sj 8. *Azi, la fel:* Cj 8.

Cărămidă. *Azi:* Ms 7, 13; „Cărămidă în lemn, în «mușcătură»": Hd 3; „Rar": BN 8, Cj 8, Hd 1, Sj 1, 5 (prin 1935-1940).

Alte materiale. *Azi, la fel:* „Pământ cu paie sau pleavă": Ms 3, 4. „Pământ între «potici»": Sj 1. *Azi:* Ab 2.

Pereți de piatră. *În trecut:* Hd 10; „Dintotdeauna": Cj 14; „Erau câteva case, vechi de peste 200 de ani": Ms 12; „Din 1800, dar [la]puține [case], pentru că [erau] scumpe. Pereți de piatră lipiți cu lut cleios": BN 1; „Pereții de piatră erau tencuiți («văcăliți») sau nu, după cum se dorea. Și pivnița și casa se făceau din piatră «acățată» cu «țâfă» cu var (tencuială)": Ab 21; „Cel mult un perete": Ab 3; 2; „Până la 1900": Bv 13; „Numai cei mai săraci făceau, în trecut, rar. Pamfil Albu, născut în 1908, spune că știa una pe Cristian, pe la Gardinț. Se mai făceau și colibe de piatră, case din lespezi, «colibari»": Ab 10; „Mai rar. Prima școală din Ocoliș, făcută în 1860": Ab 12; „Era o singură casă din piatră": Ab 19, Hd 11; „Numai la Pătrângeni, sat vecin, unde era piatră": Ab 20; „Din 170 de case, numai două de piatră": BN 3; „Numai sașii": BN 4; „Circa zece case": BN 11; „Au mai rămas câteva din vechi, cu piatră și cărămidă amestecată": Bv 1; „La casa de lemn, se fac pereți de piatră lipită în jurul vetrei, al cărei horn (ce poate fi și din nuiele «îngrădite» pe pari) e lipit și scos în pod": Bv 12; „La casele bătrânești, peretele median, lângă care se așeza «călonul», era de

https://biblioteca-digitala.ro

piatră, fiind lipit (văcălit) şi apoi văruit": Hd 2; „La Perşani se fac case de piatră până sus": Bv 14; „Mai mult parțial din piatră, unii pereți": Cj 3; „În urmă cu 60-70 de ani [1908-1918]": Cj 8; „Rar": Ab 8, 10, 16, Cv 1, 8 (în sec. al XVIII-lea, pereți tencuiți), Hg 8 (în 1900, circa trei case de piatră, cu pereții tencuiți cu lut), Hd 3 (o singură casă a fost numai de piatră), 6, Ms 7; „La interiorul locuinței tradiționale, peretele despărțitor al «casei» de cămară, porțiunea care seînvecina cu sistemul de încălzire se ridica din piatră. La interior acest perete se lipea (lucea) cu lut şi apoi se văruia": Hd 5; „Numai casele ungurilor proprietari": Hd 8; „Circa patru-cinci case": Hd 9; „Mai sunt patru în funcție": Hd 14. *Interbelic:* „După 1920 s-au făcut case din piatră": Ab 2; „Câteva case, clădiri oficiale, vechea primărie": Cj 1; „Fundația şi pereții până la fereastră": Sj 4 (1938-1939); „Rar": Sb 10 (pe la 1830). *Azi, la fel:* „Rar": Ms 14. *Azi, mai rar:* Cj 5. *Azi:* Cj 15.

Materiale. ***Bolovani de râu.*** *În trecut:* Ab 5, 8, 13, Bv 13, Hd 6, 10, 14; „Piatră de pe pâraie": Hd 5; „Rar": Ab 16, Cv 8. *Azi, la fel:* „De vale": Cj 5 (rar).

Piatră plată de mal. *În trecut:* Ab 5, 8, 12, Bv 13, Hd 6, Ms 12; „Piatră adusă din deal": Ab 13; „Piatră de râpă. Rar": BN 11; „Rar": BN 7, Bv 1, Cj 1, 3, Cv 1, 8, Ms 7. *Azi, la fel:* „De coaste": Cj 5 (rar); „Rar": Ms 14. *Azi:* Cj 15.

Piatră neregulată de carieră. *În trecut:* Ab 12, 21, Bv 13, Sj 4; „Piatră albă, de «baie». Stânjeni de piatră din băile de la Dealu Podişor şi Dealu Albului": BN 1; „Din Valea Pietrei, pentru că nu costa nimic scosul din «baie»: BN 3; „Rar": Hg 8. *Azi, la fel:* Cj 8, 14 (parțial). *Azi, mai rar:* „De «baie» (cioplită)": Cj 5. *Azi:* Ab 13, Cj 15; „Rar": Ms 14.

Piatră cioplită. *În trecut:* Ab 21; „Pereți din «meal», pământ tare ca piatra, cioplit neregulat": Ab 6; „Rocă moale, «piatră de mial»": Ab 16; „Din ciocan, colțuri mai drepte": BN 3; „Din bolovani de râu": Hd 14; „Rar": Ab 5, BN 1, Hd 10 (potrivită). *Azi, la fel:* „Rar": Ms 14. *Azi*: Ab 13, Cj 5; „Rar": Cj 8, 14 (parțial).

Tuf vulcanic. *În trecut:* Ab 5; „Rar": Cj 1.

Pereți de cărămidă

Primele case de cărămidă. *În trecut:* „Dintotdeauna, întrucât s-au făcut local cărămizi (şi de către țigani şi de români), şi arse (la foc de spini) şi nearse. La ziduri de 40 cm grosime, o cărămidă şi jumătate": Ab 6; „Dintotdeauna. Nearsă. Pământ frământat cu picioarele (numai de țigani). Dacă se putea, ars în cuptor (tot de țigani)": Hd 15; „Odată cu celalte, foarte vechi": Hd 7; „Circa 1800": Bv 13; „Din 1820": Sb 2, 3; „Din 1830-1840": Bv 5; „1830-1860": Sb 10; „Din 1850": Sb 5, 7; „Din 1860-1870": Bv 4; „Circa 1870": Sb 4; „1880": Bv 10, Sb 8; „1880. Un sistem aparte, zid dublu căptuşit.

Casă cu etaj din 1857, com Ludoş, jud. Sibiu (Roswith Capesius)

https://biblioteca-digitala.ro

Lemn înăuntru şi cărămidă afară sau cărămidă înăuntru şi piatră afară": Bv 14; „Din secolul al XIX-lea": Cj 3, Cv 1, 8; „Dinainte de 1900, o singură casă ţărănească": Ms 4; „Dinainte de 1900": Ab 13, 16 (cca 1860), Bv 1, Hg 8, Ms 1, 12, Sb 1, 6, 11, 12; „Dinainte de 1900, cele din centru": Cj 13; „Câteva, dinainte de 1900": Ab 3, 4, Bv 6; „Se făceau încă de la sfârşitul secolului al XIX- lea. 1880. Mai mult de prin 1925, şi de atunci tot aşa se fac": Ab 7; „Faţada, înainte de 1900": Ab 18; „Una sau două, dinainte de 1900- locuinţa învăţătorului": Hg 1; „După 1900": Cj 4; „La 1900, foarte puţine, tot mai multe după 1918": Ab 19; „Din 1900, două-trei, după ce au venit din America": Bv 11; „Din 1900, câteva case": Cj 1; „După 1900 şi înainte de 1914, câteva": Cj 7; „Pe la 1900, 10-15 case, după 1920 mai multe, până în 1930, tot satul era de cărămidă. De lemn mai e una sau două": Bv 2; „Din 1900, case de proprietari. La ţărani din 1940-1950": Hd 8; „Dinainte de primul război mondial": Ms 2 (la cei bogaţi), 5, Sb 9; „1916": BN 6, Hd 17; „După 1918": Hg 7, Ms 11, 15; „După 1918, era câte una, dar mai mult după 1945": Bv 9; „Câteva case, după 1918": Hg 4, Ms 13; „Interbelic": Hd 6 (rar); „Interbelic": Hd 14 (făcută local, local, arsă cu lemne); „Din 1920": BN 1; „În 1920, atunci au început, erau patru case de zid": Bv 6; „Din 1925": Ab 11, Ms 7; „Cam din 1925. Mai înainte, doar casele evreilor (trei-patru)": Sj 3; „De circa cincizeci de ani [1928]. Fabrica de cărămidă de la Câmpia Turzii": Cj 18; „De prin 1930": Ab 5, Cj 17, Hg 5 (puţine), Hd 1 (câteva); „Rar şi înainte de răsboiul al doilea": BN 2; „După 1935, au început câteva case": Hd 11, Sj 1; „1937": Sj 5; „De treizeci-patruzeci de ani": Sj 6 [1938-1948]; „Din 1940": Ms 6, 8, 17 (puţine); „Postbelic": Cv 4, 5, Hd 10; „După 1944": Ms 16; „După 1945": Ab 2, 17, 20; „Din 1947": BN 3; „De circa 30 de ani": Cj 8, Hd 13 [1948], Hd 16 [1951]; „După 1950": Ab 10 (cei mai înstăriţi), Hd 9, 11 (mai multe), 12, Ms 10, Sj 1 (exclusiv), 2; „1950-1952": Cj 16; „1954": BN 9; „1950-1955": Cj 9, Sj 10; „1950-1960": Cj 6; „1955-1956": Hg 6; „Din 1955-1960. Astăzi sunt câteva zeci": Ab 9; „De vreo douăzecişicinci de ani [1955]": BN 10; „De cam douăzeci de ani (1958)": Ab 21; „Şcoala, primăria, prin 1914. Populaţia, de-abea prin 1960, dar puţine": BN 5; „1958-1960": Cj 10, 12; „Din 1960": Ab 1, 8, 12, 15, BN 7, 11, Cj 5 (de la Turda), Hg 1 (mai multe case), 14, Cv 6, Hd 5, Ms 3, 9; „La români, după 1960": BN 4; „1960-1965": Sj 8, 9; „După 1962": Hg 2; „Prin 1965": Cj 11, Hd 2, 17; „După 1968": Ab 14 (rar); „De vreo zece ani": Hd 3 [1970]; „1970": Sj 7; „1974": Sj 4; „De câţiva ani": Bv 12, Ms 14.

Azi, la fel: Bv 1, 10, Sb 2, 11; „Rar": Hg 8. *Azi, mai des:* Bv 4, 11, Cj 1, 3, 13, 17, Cv 1, 8, Hg 1, Hd 17, Ms 4, 7, 12, Sb 3, 4, 6, 7, 10. *Azi:* BN 8, Bv 6, Cj 4, Cj 5 (mai ieftin), 7, 14, Hg 4, 7, Hd 1, Sj 8; „Înainte de 1940 era o casă. Azi (1979), cam 8% se fac din cărămidă": Hg 3; „Azi sunt două case": Hg 2, „Recent": Cv 2, Hg 5.

Cărămidă şi piatră. ***Rânduri alternate.*** *În trecut:* Ab 13, Bv 13; „Numai la saşi": BN 4; „De la 1900, fie cu cărămidă arsă cu piatră, fie cu cărămidă nearsă cu piatră (bolovani de râu), pentru a cruţa cărămida": Hd 13; „Rar. Popa Moţa a avut casă cu rânduri alternate. Fosta casă a grofului": Bv 2; „Numai trei case din piatră şi cărămidă": Sb 6; „Economie de cărămidă": Sb 8; „Rar": BN 1, 7, Cv 8, Sb 10 (înainte de 1900). *Azi:* „Astăzi, alternate cu blocuri expandate": BN 7; „Rar": Cj 9.

Amestec. *În trecut:* Ab 13, Bv 1; „Amestecat, piatră şi cărămidă": Bv 13, Hd 7.

https://biblioteca-digitala.ro

Cărămidă şi beton

Blocuri expandate. *Azi:* Ab 3, 5, 14, 17, BN 7, Cj 3, 13, Hg 1, Ms 6, Sb 2; „«Bolţari», de cca doi-trei ani [1975-1976]": BN 11; „«Bolţuri» din ciment autoclavizat, rar": Ab 1, 21, BN 3; „Înlocuitori de cărămidă, calupi de ciment, 1970": Cv 6; „Rar": Ab 2, 9, Bv 11, Cj 5, 14 (parţial), 15, 18, Cv 1, 8, Hg 4, 7, Hd 6, 11, 16, Sj 8, 9, Sb 1.

Folosirea cimentului: „Din secolul trecut [sec. XIX], de la fabrica de ciment din Braşov": Cv 1; „Din 1910": Sb 11; „Din 1911": Hd 15 (apeduct din «oale» de ciment, la Cugir); „După 1915": Cv 8; „Înainte de primul război mondial": Ms 5; „După 1918": Ab 19, Bv 1, 9, Hg 4, Ms 1, Sj 3; „După 1920": Ab 3, 4, 7, 16, Bv 4, 5, 13, 14, Cj 7, Sb 2 (mortar înainte), 7; „Interbelic": Hd 7, 17 (sporadic), Sb 6 (numai la scări), Sb 8, 9; „Din 1920": Ms 16 (rar); „Din 1925": Ab 11, Sb 4 (mai puţin); „După 1929": Ab 13, Ms 12; „Din 1930": Bv 6, 10, 11, Cj 4, Hg 6, 8, Hd 1, 16, Ms 11, Sb 1, 3 (puţin), 5; „Din 1930-1940": Ms 2; „După 1935": Hd 11, Ms 15; „După 1936": Ab 18; „De patruzeci de ani": Hg 3 [1939], Ms 8 [1938]; „1938": Sb 10; „ Cca. 1940": Cj 15, 17, Ms 17; „1940-1945": Ms 10; „Postbelic": BN 1, Cj 2, 3, 18, Hd 6, Sb 12; „Din 1944": Ms 6; „Din 1945": Ab 5, 17, 20, Cj 13, Hg 7; „1945-1950": Cj 9; „De treizeci de ani": Cj 8, Hd 13 [1948]; „După 1950": Ab 10, Hd 8, 9, Ms 7, Sj 1, 2, 7, 10, Sb 4; „De douăzecişicinci de ani [1954]": Bv 7; „De douăzeci-douăzecişicinci de ani": Sj 6 [!953-1958]; „De douăzeci de ani": Ab 21 [1958-1960], Hg 5 [1959]; „1955-1960": Cj 10, 12, 16; „După 1955": Hd 12, Sj 5; „După 1960": Ab 9, 12, 14, 15, BN 4, 5, 7-9, 11, Cj 6, Cv 6, Hd 2, Ms 9, 13, Sj 4; „De cinsprezece ani": Ab 6 [1964], BN 2, 10 [1965], Bv 12, Ms 4 [1963]; „1960-1965": Sj 8; „1965": Cj 14, Hd 5; „De zece-cincisprezece ani": Hd 14 [1965-1970]; „De vreo zece ani": Hg 1 [1969]; „1970": BN 6, Hd 3, 4; „De cinci ani": Ms 14 [1973]; „De doi-trei ani": Ms 3 [1975-1976]; „Recent": Bv 8, Cv 2, 4, 5.

Folosirea betonului: „Înainte de primul război mondial": Ms 5 (numai ca fundaţie); „Din 1920": Bv 4, 5, Cj 7, Sb 2, 7, 11; „După 1930": Ab 13, Cv 8, Hg 4, Hd 1, Sb 1; „Din 1930": Hd 16; „Din 1930-1940": Ms 2; „De patruzeci de ani": Ms 8 [1938]; „Din 1940": Bv 11, Cj 15; „După 1944": Bv 13; Cj 1, 4; „După 1945": Ab 17, 18, 19, 20, Cj 13, Ms 16, Sb 5, „Postbelic": Cj 18, Hd 17, Sb 8, 9, 12; „1950": Hg 6 (temelie), Hd 7, 15, Ms 7, 10 (fundaţie), Sj 7, 10, Sb 3; „Din 1955": Hg 2 (la temelie), Ms 15, Sj 1 (rar), 5; „1955-1960": Cj 9; „După 1958": Ab 16, 21; „După 1959": Ms 11; „După 1960": Ab 12, BN 5, 7-9, Cj 17, Hd 11, Ms 12, 13, Sj 4; „1960-1965": Sj 8, 9; „De douăzeci-douăzecişicinci de ani": Sj 6 [1953-1958]; „De douăzeci de ani": Hg 5 [1959], Hd 6 [1960]; „De cincisprezece ani [1964]": Bv 12; „De zece-cincisprezece ani": Cj 3 [1964-1969], Hd 14, Sj 2 [1965-1970]; „După 1965": Cj 14; „1965-1970": Cj 10-12; „După 1966": Ms 9; „Din 1968": Ms 4; „De vreo zece ani": Hg 1 [1969], Hd 13 [1968], Sj 3 [1970]; „1970": BN 6, Cj 6, Hd 2, Ms 17; „De patrucinci ani [1975-1976]": BN 3; „1970-1975": Cj 8, Hd 5; „1975": Hd 3; „Recent": Bv 8, Cj 2, Cv 2, 4, 5, Hd 9, 10; „Azi": Ab 8, Cj 5, Cv 1, Hg 3, Ms 6; „Rar": Ms 14.

Grinzi la ferestre (boiandrugi): „După 1918": Bv 1; „După 1920": Ab 3, Bv 4, 5, Cj 7, Sb 7, 11; „Din 1925": Ab 7; „După 1930": Ab 11, 13, Cv 8, Hg 4 (rar), Sb 1; „Din 1932": Bv 6; „De patruzeci de ani": Ms 8 [1938]; „Din 1945": Cj 13, Sb 5; „Postbelic": Cj 18; „După

https://biblioteca-digitala.ro

1950": Ab 2, Hd 9, Ms 7, Sj 10, Sb 3, 10; „După 1955": Ms 15; „După 1958": Ab 16, 21; „După 1960": Ab 12, Bv 6, Hd 7; „1960-1965": Sj 8, 9; „După 1965": Cj 14; „De circa zece ani": Hd 13 [1968], Hd 14 [1970]; „1968-1970": Cj 16; „Din 1970": Ab 1, Cj 6, 11, Hd 15, Sb 4; „1970-1975": Cj 8; „1975": Cv 6, Sj 1, 4; „Azi": Cj 5, 12, Cv 1, Hg 1, Hd 2 (rar), Ms 2; „Recent": Cv 2, 4, 5, Hd 17.

Planşeu: „După 1920": Ab 3, Bv 4, Cj 7, Sb 2, 7; „Din 1925": Ab 11; „Din 1930": Ab 5, Cv 8, Hg 4, Hd 1; „De prin 1935": Bv 10; „De patruzeci de ani": Ms 8 [1938]; „Din 1945": Cj 13, Ms 16, Sb 5; „Postbelic": Cj 18; „1946": Sb 10; „1955-1960": Cj 16 Sj 1 (la pivniţe); „După 1950": Ms 7, Sj 7, Sb 3; „După 1958": Ab 4, 16, 21; „După 1960": Ab 2, 12, BN 11, Cv 6, Hd 7, Sb 1, 6; „1965": Cj 11, 12, 14; „După 1966": Ms 9; „1967": Sj 8; „1968-1970": Sj 9; „De circa zece ani": Hd 13 [1968]; „Din 1970": Ab 1, Bv 6, Cj 6, Hd 15, Sj 10, Sb 4; „1970-1975": Cj 8; „Azi": Bv 1, 10, Cv 1, Hg 1, Hd 2 (rar), Ms 2, 6; „1980": Sj 1 (primul planşeu la casă); „Recent": Cv 2, 4, 5, Hd 9, 17.

Foişor: „După 1920": Bv 4; „După 1950": Ms 7; „După 1958": Ab 16, 21; „După 1960": Ab 12; „1960-1965": Sj 9; „După 1970": Cj 6, Sj 10; „1975": Sj 4, 8; „În loc de grinzi pe zid": Ms 1; „Azi": Ms 2; „Recent": Cv 1, 2.

Învelitoarea pereţilor

Piatră fără tencuială (lipitură). *În trecut:* „Dacă aşa dorea": Ab 21, BN 3.

Bârne aparente, fără tencuială (lipitură). *În trecut:* Ab 10, 12, Cj 10, 12, 15, 16, Cv 6, Hg 1, 2, 6, Hd 3, 5, 8, 11, 12, 14, 17, Ms 14, 15, Sj 5, Sb 12; „Anterior anului 1900": Sj 8; „Până pe la 1900, pereţii nu se tencuiau decât în interior": Cj 9; „Ani de zile înainte de a fi lipiţi, pentru a nu face bureţi": Cv 4; „Unele case erau lipite doar până la înălţimea ferestrei": Ab 17; „Case, şi lipite şi nelipite la exterior": BN 5; „Uneori se acoperă cu «duşumea» (deci lemn aparent) contra intemperiilor": Bv 12; „La exterior, fiindcă lipit, se cocea lemnul. Cel mult se văruia cu «malter»": Hd 6; „Rar": Ab 2, 4, 9, 11, 15, 17, 20, Cv 1, 8 (foarte rar), Hg 3, Hd 13, Sb 6. *Azi, la fel:* „Casele de bârne se lipesc numai la interior. Pământ moale cu balegă de vite. O dată lipit şi o dată văruit, cu pământ albastru de la pădure": Hg 5. *Azi, mai rar:* Ab 8, 10, Cj 11, Hd 2; „Doar văruite": Ab 21. *Azi:* Ab 1.

Tencuială (lipitură) doar între bârne. *În trecut:* Ab 12, Cj 9, 10, 12, Ms 17; „Numai între bârne, din cauză că erau necioplite şi «preştile» nu se puteau prinde de bârne": BN 10; „Spaţiul dintre «toble» era lipit cu balegă": Hd 2; „Balegă": Hd 5; „Rar": Ab 20, Bv 10, Cj 16, Cv 1 (numai în interior), 6, 8. *Azi, mai rar:* „Cu «ţâfă» şi var": Ab 21. *Azi:* Cj 11.

Tencuială (lipitură) doar la cadrul uşilor şi ferestrelor: *În trecut:* Ab 12, Cv 6, Hg 2, 8, Hd 13; „Rar": Ab 2, Cj 9, 16. *Azi, mai rar:* Hg 1. *Azi:* „Rar": Cj 11.

Muşchi de pădure între bârne. *În trecut:* Ab 8, 10, Hd 12, Sj 8; „Pentru izolare": Ab 1, „Încheiate pe muşchi de la început şi văruite": Ab 21, „Până la 1900, pereţii de lemn nu se

https://biblioteca-digitala.ro

tencuiau; între bârne se introducea muşchi de pădure, «molhaş»": Cj 11; „Clădit pe muşchi, pentru că este durabil": Hd 17; „«La colibe»": Sb 6; „Rar": Hg 1.

Lipitura. *În trecut:* „Pământ": Ab 3, Cj 13, 14, Hg 2, Sj 3, 7; „Pământ, două straturi": Ab 9, Sj 2, Sb 6; „Pământ, în două-trei straturi": Ab 19, Hd 4, Sb 9 şi 12 (pământ galben); „Lut gol, din gros şi din subţire": Sj 5; „Pământ galben, simplu. Pământ lipicios, cu apă. Două lipituri, una mai groasă, alta mai subţire. Apoi spoia cu var": Bv 6; „Pământ galben şi nisip. Trei straturi": Sb 5; „Pământ şi pleavă, în două straturi": Ab 2, 12, 13; „Numai înainte de 1900, din «păpălaşcă», pleavă, bălegar. Două-trei straturi": Sb 1; „Pământ şi pleavă de grâu": Ab 8 (două straturi), Ms 3 (un strat); „Pământ şi pleavă, de două ori şi văruit": Ab 5, Hd 16; „Numai pământ şi pleavă. Se lipea de două-trei ori": Ab 4; „Pământ, apă, pleavă": Hd 10 (unu, două straturi), Sj 8; „Pământ şi paie tăiate mărunt, în două straturi, ultima [dată] şi cu bălegar": BN 7; „Pământ cu nisip şi pleavă, în două straturi": Ab 11, Bv 11; „Pământ cu «rome», rămăşiţe de nisip de la şteampuri": Ab 14; „Pământ nisipos şi balegă de cal şi cenuşă. De trei ori": Hg 7; „Pământ «modrogălit» cu pleavă, pământ moale «oblit», netezit cu mâna şi văruit cu var. Sau, pereţii sunt «văcăliţi» cu «arină» şi var. Lutul («arina») de la baia de arină se amesteca cu lopata în gropi cu apă şi var şi se aplica în două straturi. Unul «cu lingura» şi unul pentru «oblit», după care se văruia": Ab 6; „Lut necleios, apă, balegă de cal din gros, muruit şi văruit cu var, iar fundamentul cu «mal»": BN 1; „Lut. Pământ, argilă din grădină, cu pleavă de grâu şi balegă de cal. Două straturi, «din gros» şi «netezit»": BN 6; „Pământ amestecat cu pleavă, muiat cu apă. O dată mai gros, o dată cu palma, apoi cu var": Ab 10; „Pământ cu pleavă şi balegă de cal. O singură dată": Hg 2; „Pământ şi balegă, în două straturi": Ab 7, Sb 11, Sb 2; „Pământ cu balegă, cam un strat şi după acea muruit cu o zeamă moale de pământ": Hg 4; „Pământ galben şi bălegar, de două ori": Ab 17; „Pământ, pleavă şi balegă, în două straturi": Cj 4, 7, 17, Sb 6; „Pământ, pleavă, balegă, trei straturi": BN 2, Cj 17, Sb 7; „Pământ, pleavă, balegă, în mai multe straturi": Ab 20; „Pământ, pleavă şi balegă de cal sau de vite, de vreo patru-cinci ori": Ab 16; „Pământ, paie (pleavă), balegă de vită în trei straturi (1. isbit cu «brugi» de pământ; 2. mai subţire, netezit, muruit; 3. văruit cu «mal»)": BN 3; „Pământ, paie, balegă. De două-trei ori": Cv 5 («muruit»); „Pământ, paie, balegă. Odată sau de două ori": Bv 8, Ms 4 («nădlac»); „Pământ, paie, balegă de vite. Trei straturi (gros, subţire, gletuit)": Bv 14; „Pământ, galben cu paie, unu-două straturi": Ms 1 ; „Pământ, pleavă şi bălegar. De două ori": BN 8, Cj 11; „Cu balegă în trei straturi, apoi văruiala": Ab 18; „Pământ călcat, amestecat cu paie sau pleavă de ovăz, «izbit», «în gros» şi «muruit»": BN 10; „Lut şi bălegar, în două-trei straturi": BN 4; „Pământ şi balegă. În două straturi": Bv 9; „Lut şi balegă, în două straturi": Cj 1; „Lut, pleavă, bălegar. Trei straturi": Sb 10; „«Năglag», apă, pleavă, paie, balegă. De două- trei ori, până nu mai crapă": BN 9; „Pământ şi balegă de cal. Trei straturi": Bv 1; „Lut, balegă de vită, paie. [Trei straturi], gros, mai subţire, var": Bv 2; „Pământ, pleavă, balegă de vită. În două-trei straturi": Bv 4; „Pleavă sau paie tăiate şi balegă de cal în pământ. «Din gros», îndreptat şi văruit": Hg 8; „Lut şi balegă şi pleavă. În trei straturi": Bv 5, Cj 6, 16; „Pământ, nisip, balegă de cal, lut cu apă la netezit": Bv 7; „Pământ cu pleavă şi balegă. Pământ între grinzi, netezit şi văruit cu spoială (de la Bociu)": Cj 5; „Lut din coaste, cu apă şi pleavă de orz sau rumeguş (de la gatere sau ferăstrău) şi paie îmblătite şi balegă de cal sau vită. Călcat de trei-patru ori, tăiat cu lopata felii şi muiat cu apă, apoi dat cu mâna. Odată bătut şi odată netezit. Netezitul se încheie cu

https://biblioteca-digitala.ro

«muruitul», numai cu lut şi apă": Bv 12; „«Ajag», două-trei straturi, apoi «muruit» cu lut": Cj 2; „«Năglaj», lut cu pleavă, în două straturi sau lut cu balegă de vite şi «muruială» (lut cu apă)": Cj 3; „«Năglag» pentru «muruit»": Ms 6 (două-trei straturi); „Dinainte de 1900 şi până prin 1945-1950, case erau lipite, tencuite în întregime în interior şi parţial (adică faţada şi pereţii laterali) la exterior, spatele casei lăsându-se netencuit": Cj 6; „Foarte rar, cu pământ, la casele de bârne": Bv 13, „Pământ cu pleavă şi bălegar, în două-trei straturi, apoi se văruia. Interior": Cj 9; „Lut, pleavă, bălegar. Două-trei straturi": Cj 10; „Se mai făcea un «văcălaş», din lut şi balegă de vaci. Două straturi": Cj 13; „Un strat cu pământ, un strat cu lut": Cj 14; „Se făcea o groapă de pământ, pentru a scoate pământul şi a-l amesteca cu pleavă sau paie plus «cină» (pământ după ploaie)": Cj 15; „Lut şi var de văruit, ca să se « oblească » puţin. De două-trei ori": Cj 18; „Lipite cu «gard» («lăţuite») şi cu lut. Unu-două straturi": Cv 2, „Pământ, paie de orz, balegă, «arină» de la Mărtănuş. Una-două ori": Cv 4; „Pământ, pleavă şi paie. Două straturi": Hd 1; „Cu lut şi apoi se văruia. Două –trei straturi": Hg 1; „Lut cu paie": Hd 2; „Pământ cu «târnumată» de grâu. Două straturi": Hd 7; „Pământ şi «târnomată» şi în trei straturi, două cu lut şi «târnomată» şi unul cu «ţâfă»": Hd 9; „Pământ şi pleavă. Balegă, numai jos, când se făcea podeala": Hd 8; „Tină şi pleavă. Trei straturi": Hd 11; „Pământ şi pleavă": Hd 12; „Lut galben mai cleios cu «târnomată» şi balegă. De două ori (a doua «muruit»)": Hd 13; „Pământ cu apă, mestecat cu sapa. Unu-două straturi. Pe laturi prinse cu «cune» (cuie) de «drot» (sârmă) de la boltă, curmeziş": Hd 14; „Muia pământul cu apă şi pleavă de grâu («târnomeată»). Îl mesteca şi îl «oblea» pe perete cu o «blănătuie. Îl lăsa să se uşte, după care-l «muruia» cu «muruială» de pământ cu balegă de vite în câte straturi era nevoie. Apoi văruit cu alb, cu var şi vineţeală": Hd 15; „Pe cercuiala de lemn de tufă crăpat se lipeşte cu «leci» cu «târnomeată», apoi se muruieşte cu «vospă» de cucuruz cu «leci» de apă (var)": Hd 17; „Lut şi balegă": Ms 2 (de două-patru ori), 5 (un rând), 7 (de trei ori); „Cu «văcălaş», lut, paie sau pleavă, balegă. De trei ori- «văcălit», «muruit», spoit sau «feştit»": Ms 8, „Pământ (lut) cu bălegar. Două- trei straturi": Ms 10; „Lut cu balegă de vită şi pleavă de grâu. Două straturi": Ms 11; „Pământ galben, pleavă, balegă de cal. De trei ori, odată gros şi două subţiri": Ms 12, 16; „Cu balegă, două-trei straturi": Ms 13, 14; „Se «văcăleau» cu pământ moale şi balegă, în două straturi": Ms 15; „Lipitură din pământ cu pleavă sau paie şi «muruială» cu lut cu balegă. Două straturi": Sj 1; „Pe perete, mai întâi lut cu pleavă, apoi lut cu balegă, frământat cu picioarele sau cu sapa": Sj 4; „Învăliţi (lipiţi) cu lut cu pleavă şi balegă. Două-trei straturi": Sj 6; „Lut. Trei straturi": Sj 9, 10; „Pământ galben şi balegă. Trei straturi": Sb 3; „În două straturi, pământ galben, paie, pleavă, bălegar, al doilea strat, «muruială» (lut, nisip, bălegar)": Sb 4; „Pământ galben, tot de pe Hârtibaci. Două straturi": Sb 8. *Azi, la fel:* „Pământ, paie, pleavă şi balegă. Odată «izbeşte» şi pe urmă nitizeşte": BN 11; „Pământ, pleavă, balegă. De două-trei ori": Ms 9. *Azi, mai rar:* „«Ajag», un strat din gros şi unul netezit cu «şumităul»": Cj 8; „Lut galben cu pleavă. Două straturi, primul gros, al doilea subţire (muruială)": Cv. 1, Ms 17; „Pământ, pleavă, bălegar, de două ori, apoi cu var": Cv 6; „Pământ lutos cu paie şi bălegar. Două straturi": Cv 8, Hd 5; „Noroi, o dată. Apoi venea cu varul": Hg 3.

Tencuiala. *În trecut:* „Pereţii erau «văcăliţi» cu «ţâfă» cu var. Var făcut la «bocşe» cu lemne pentru ars piatra de var luată din «coaste». În trei straturi, «isbit», «făţat» şi văruit": Ab 21; „După a treia lipitură, cea în care se adăuga şi balega, se văruieşte, de fapt se

https://biblioteca-digitala.ro

tencuieşte, cu var gol şi nisip, după care se dă cu var cu «arină» şi «niereală»": BN 2; „«Malter», pămînt lipit (izbit) şi netezit (muruit) şi văruit. Două straturi": BN 5; „După 1920. Tencuială din var şi nisip": Bv 5, Cj 17; „Var şi nisip, după 1900": Cj 1; „Var şi nisip din pârău": Cj 7; „Var şi nisip": Cj 13, Ms 1 (rar), Sj 1 (de prin 1938), Sb 1, 2, 11; „Var, lut, pleavă": Cj 10; „Pământ, pleavă, bălegar": Cj 12 (rar); „Var, nisip, humă de pe coaste": Hd 15 (mai mult temelia de piatră); „Lut. Două-trei sraturi": Ms 3; „Rar": Bv 4 (cu var şi nisip), 11. *Azi, la fel:* „Var şi nisip": Bv 13, Cv 6, Sj 2, Sb 4, 6, 7; „Var şi nisip, după 1900": Ab 12, Bv 10; „Var şi nisip, azi şi cu ghips": Ab 13; „«Maltăr» (var, lut, pleavă)": Cj 16, „Lut şi mortar subţire": Sb 10; „Peste cele făcute din lemn se tencuiau pereţii": Hg 3. *Azi, mai des:* Ab 7; „Lut galben şi nisip de pârâu": Hd 13; „Var şi nisip": Ab 4, 19, Bv 1, Hg 4, 6, Ms 5, 11, Sb 3, 5; „Var şi nisip, după 1918": Ab 3; „Cu mortar": Ab 18 (după 1930), Cv 1, 8; „Var şi nisip. Apoi şi ciment": Ab 16, Cj 6, Hd 11, Sb 9; „Se lipea şi mai târziu cu mortar": Hg 1. *Azi:* Ab 5, 6, 20, BN 12, Cj 3, Cv 4, Hg 3, Hd 5, Sb 8; „«Moltăr»": Cj 11, Hd 2, 5 (var cu nisip), Hd 12, Ms 10 («moaltăr»), 12; „Var şi nisip": Ab 8, 15, BN 4, Bv 9, Cj 8, 18, Hg 8, Hd 1, 3, Ms 16; „Mortar": Cj 12; „Mortar de var cu nisip": Ab 1, Cj 10, Sj 10; „După 1950, cu var şi nisip": Ab 2; „Nisip, var, ciment": Ab 9, Bv 2, 14, Cv 4, Hd 4, 7, 17 (după cât var avea, se «muruia» după lipitură), Ms 2, 6, 8, 10, 14, 17, Sj 8, 9; „Var şi ciment": Bv 6, 12, Hd 1, Sb 12; „Ciment şi nisip": Ab 14; „Tencuială pe sârmă, nisip şi ciment": Sj 4; „Var, prund, ciment": Sj 6; „Var": Hg 3; „Ciment": BN 5, 10, Bv 7, Hg 7, Hd 10, Ms 9; „Plus puţin ciment. «Văcălaş» (var plus nisip), numai pe cărămidă": Hd 14; „Nisip cu var, pe cărămidă cu mistria": Sj 5.

Suportul (tencuielii, lipiturii): „Casa era «leţuită»": Ab 7; „Casă «toldelită»": BN 1; „«Ţâncuşi» bătuţi în cruce, lipiţi cu pământ, muruit, văruit cu «mal» de pe Valea Onii": BN 3; „[Înainte] nu se făcea «puricat» («leţuit»), ca astăzi": BN 6; „Nu era nevoie. Pământul lipicios se prindea de bârne şi de locurile goale dintre ele": Bv 6; „Se bătea amestecul pe trestii sau pe «laţi» de brad sau nuiele de pe coaste, apoi se spoia cu humă": Bv 7; „Printre bârne găseau cioate": Cj 1; „Cuie de lemn încrustate cu curmeiu, cu vrejuri de pădure, astăzi înlocuit cu sârmă": Cj 3, „Mai recent, de circa patruzeci de ani [1938], pe bârne, «zovoare»": Ms 8; „Împletitură, azi sârmă pe «văioage»": Sj 4.

Crestături în bârne. *În trecut:* Ab 10, 20, BN 4, 8, Bv 6, Cv 1, Hd 1, 5, Ms 11, 14, Sj 7-9, Sb 4; „În vechime": Ab 12; „«Închistrit»": Bv 12; „Rar": Ab 16, BN 7, Cv 8, Hg 7, Hd 2, 17, Ms 12, Sj 1, Sb 10.

Cercuială de nuiele de alun. *În trecut:* Ab 2, 5, 11, 13, 15, 17, 20, Bv 7, 8, 14, Cj 1, 3, 6, 10, 16, Cv 1, Hd 7, 16, Ms 6, 7, 15, Sj 7, Sb 6, 7 (înainte de 1900), 9, 12; „«Cercuială» de «tufă»": Ab 21, Hd 9, 17; „«Cercuit»": Bv 12; „[Alun] sau carpen": Cj 17; „Rar": Bv 2, Cj 4, Hg 7, Hd 1, 8. *Azi, la fel:* Ab 12, Cj 12, Hd 2, 12, Ms 17; „Cercuri de «tufă»": Ab 14. *Azi, mai rar:* Ab 9, 19, Cv 8. *Azi:* Ab 8, 10, Cj 11, Hd 5.

Şipci. *În trecut:* Ab 15; BN 5, Bv 8, 14, Cj 1, 2, 5, Hd 14, Ms 6, 7; Sj 7 («leţuri»), 8, Sb 10; „Par de fag cu muşchi, crăpat în două, de-a lungul bârnelor, între ele": Ab 10; „«Toldele» se «coseau» cu «ţincuşe» de lemn între bârne, să prindă lipitura. Casa «tolduită, toldeită»": BN 1; „Vergele de brad": BN 11; „«Preştile» («laţuri») de brad şi molid. Rar": BN 10; „Pe la

https://biblioteca-digitala.ro

1920-1930": Bv 2; „«Lați»": Bv 1, 4, 7, Sb 5 (din brad); „«Lațuri» de mesteacăn, prinși cu cuie de la boltă": Hd 10; „«Lețuit»": Bv 12; „«Gard», «lățuială»": Cv 2; „«Lețuială de brad»": Cv 4; „Pe «lețuri» de pădure se bat «cresturi» în vinclu": Sj 6; „La paiantă": Cj 14; „La bârnuială": Hd 13; „«Țandură»": Ms 15; „Rar": Ab 16, Cj 3, Hd 7, 8, 17 (surcele de tencuială din crengi de tufă crăpate), Sb 9. *Azi, la fel:* Cj 9; „«Puricit» cu lețuri mici": BN 7; „Găteje, lețurele": Cj 8; „«Lățișori» de alun": Cv 5; „Se «lățuia» cu «lați» din brazi": Cv 6; „«Leațuri»": Hg 6; „Rar": Cj 16. *Azi, mai des:* BN 11, Cj 12, Cv 1; „Lețuri din brad": Hg 1. *Azi:* Ab 9; BN 4, 8, Cv 8, Hg 2, Hd 5, Ms 14; „Crăpate în două": Ab 1; „«Lețe»": Ab 11; „«Lețuit»": Hg 4; „«Cantinele»": Hg 8; „Rar": Cj 11.

Pene de lemn înfipte în bârne (purici). *În trecut:* Ab 8, 14, 17, BN 11, Bv 8, Cj 5, 15, Hg 2, 4, Hd 5, 9, Ms 11; „În vechime": Ab 12; „Cu «icuri»": Ab 9; „Ținte de fag": Ab 10; „«Ik»": Cj 14; „La tencuiala subțire": Cj 18; „Țepușe": Cv 6; „Se bat purici de fag în coasta bârnelor": Hg 5; „Pe icuri la bârnele rotunde": Hg 8; „Rar": Ab 19, BN 7, Cj 9, Cv 1, 8, Hg 7.

Trestie. *În trecut:* Bv 7, 9. *Azi:* Ab 5, Hd 17.

ACOPERIȘUL

„Mai întâi câștigă brânza și apoi plăcinta. Înseamnă că acoperișul, materialul,să fie cioplit (cornii, căpriorii și dranița) și apoi să începi construirea casei": Hg 8.

Șarpanta: „Grinzile se pun pe ultimul rând de perete (bârna de sus), iar «cununa» pe capetele grinzilor, și pe ea «cornii» «haizașului»": BN 1; „«Târnațul» mai are o cunună, peste grinzi": BN 2; „«Vantura» se așează pe capetele grinzilor, scoase în afară cca. 1,00-1,30 m, formând o streașină largă, realizându-se un perimetru în afara celui al construcției": Bv 12; „«Corni» de 4-5 m": Cj 18; „La acoperișul în două ape avem o grindă de-a lungul casei, pe corni, sprijinită cu copcii și două picioare": Cv 1; „Sub cunună grinzi, «cornii» în «babe» fixate în cunună": Hg 8; „Pe «cosărăul»" de pe perimetrul locuinței se așează grinzile peste casă, pe capetele cărora se mai pune un alt «cosărău» de care se prind «coarnele» cu «cune» de lemn": Hd 6; „«Cusărău», fruntar": Hd 16; „«Șoși» la un metru. Pe «șoși» grinzi roată, «cusurauă». Pe «cusurauă» «grinzele». Pe «grizele» «corni» , încrestați cu cui de fier sau de lemn. Pe sub «grinzele», o grindă lungă pe mijlocul casei. «Mucul»«cornului» e băgat în «cuibul» grinzii. Peste «corni» se «lețuiește», chiar și acum la «ciripuri»": Sj 7.

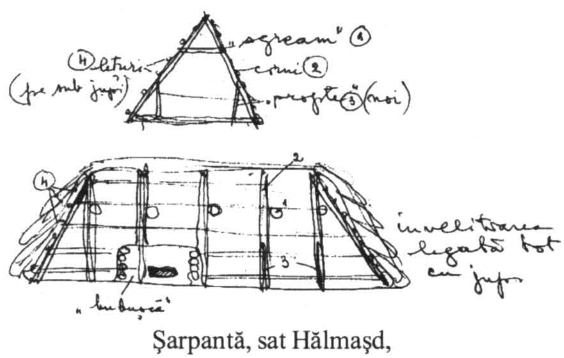

Șarpantă, sat Hălmașd, jud. Sălaj (Măriuca Vulcănescu)

Cununa superioară de bârne sprijinită numai pe perimetrul pereților. *În trecut:* Ab 20, BN 5, Bv 1, 5, 6, Cv 2, Hg 8, Hd 15, Ms 1, 6, 9, 12,

Sj 3, 8, Sb 7, 11; „În vechime": Ab 12; „Dacă nu era târnaț": Ab 17, Sj 1; „Fără «cunună la târnaț», când era numai «prizmă», numai 0,50 cm pământ, la casa pe «furcoaie»": BN 9; „«Colac»": Bv 10; „«Costoroabă»": Hg 2; „Cununa din «cosoreie»": Hd 7; „«Cusurăi»": Hd 9, 17 («cusurău»); „«Cusurauă»": Sj 7 (12 m); „«Legături»": BN 10; „«Vantură»": Ab 6, 18, Bv 4, 11, Cv 6, Ms 12 (grinda care susține acoperișul); „«Vantură» lungă, pe toți patru pereții de lemn și de cărămidă": Bv 2; „«Vănturi»": Cv 5, 6 (la capătul grinzilor); „«Vantrodă»": Ab 13; „«Vantrotă»": Ab 19; „«Vantros»": Bv 8; „«Vantroda» mergea pe zid": Sb 5; „Peste grinzi venea «vantura»" în care se înbucau, în «dinte de urs», bârne": Hg 7; „Când nu aveau «târnaț»": Hd 8; „Unde nu avea «privar»": Ms 7; „Când «târnațul» era numai pe o cameră": Sb 2; „Rar": Ab 4, BN 4, Cj 4, 10, 15, Cv 8, Hd 4, Ms 3. *Azi, la fel:* BN 2, Bv 14, Cj 14, 16, 18, Sb 1; „«Cosorău»": Hd 6; „«Cusurău». Peste «usciori» venea «legău»": Hd 1; „Cunună": Cj 17; „«Vantură»": Bv 3, 7, 9, 12, Ms 1, Sb 8; „«Vanturi»": Sb 3; „«Vantrut, vantortă, vantrotă, vantrodă»": Sb 6, 9, 12; „Numai la casele fără prispă": Ms 5. *Azi, mai des:* BN 3, 6, Hd 2, 5, Ms 16, Sb 10. *Azi, mai rar:* Cv 1, Sb 4. *Azi:* Ab 21, BN 7, Cj 6, Hg 1, Hd 11, 12, Ms 17, Sj 4, 5; „«Cosoroabă»": Cv 4.

Cununa superioară de bârne înglobează și prispa. *În trecut:* Ab 2, 3, 5, 6, 10, 14, 15, 19- 21; BN 4, 7, 8, Bv 3, 7, Cj 3, 5, 7, 8, 10, 13, 15, 16, Cv 2, 6, Hg 1, 2, 7, Hd 3, 7, 10-12, 16, Ms 2-6, 8-11, 14, 15, Sj 1, 2, 4, 6, 7, 9, 10; „Prindea și «prisma»": BN 1; „«Prisma»": BN 6, Cv 4; „«Târnațul». Cununa «cusută» cu cuie de lemn, de corn": BN 3; „Târziu, când apare târnațul": BN 5; „Cunună la «târnaț», pe capul grinzilor": BN 9; „Cununa pusă pe «stihuri», grinzi scurte, în «sapa cășii», latura mică și pe capătul grinzilor în lungul ei (după 1900)": BN 10; „Cu «custureie»": Hd 13; „Cunună în «cusureie»": Hd 15; „Cununa trecea peste «târnaț»": Cj 1; „Cununa («coszoru»)": Cj 4; „«Cusoroie»": Ab 17; „«Cusurăi» și legături": Hd 9; „«Privorul», rar întâlnit": Cv 5; „«Vantura»": Hg 4, Sb 2; „Un «cosorău» (cunună) pe «târnaț»": Hd 14; „Cununa de la «târnați»": Ms 13; „Toate care aveau prispă cu stâlpi, aveau cunună unică pentru casă și prispă": Sj 8; „Unde «privariu» e mare»": Sb 7; „Rar": Hd 4, 8 («cusărău»), 17, Ms 1, 7, 12, Sb 1 (meștergrindă), Sb 4. *Azi, la fel:* Ab 7, 8, 11, 12, BN 11, Cj 2, 9, 11, 12, 14, Cv 8, Hg 3, 5, 6, Ms 16; „«Cusărău»": Ab 16; „Și mai lată, să nu picure apa pe prispă": Hg 8. *Azi, mai des:* Cv 1. *Azi, mai rar:* Cj 6, Hd 2, 5, Ms 17, Sj 5, Sb 10. *Azi:* Bv 1.

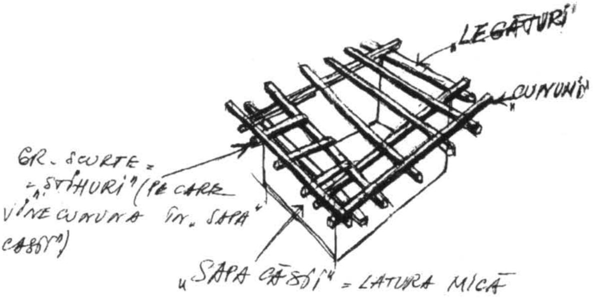

Cunună pe sapa casei, com. Șanț, jud. Bistrița Năsăud (M.E. Enăchescu)

Grinzile de susținere a șarpantei: „«Cusărău»": Ab 4; „«Cursuroi» pe capetele prelungite ale pereților. «Grinzele» transversal pe meștergrindă": Ab 10; „Pe «cosoroaie»": Ab 12; „«Sunătoare» pe lung, grindă pe lat. Pe «sunătoare» se pune grinda": Ab 7.

O singură grindă de-a lungul construcției. *În trecut:* Ab 1, 8, 10, 11, Bv 8, Cj 2, 3, 6, 8, 10, 12, 15, 18, Cv 5, Hd 2, 3, 5, 7, 13, 14, 17, Ms 8, Sj 7, 9, 10; „«Felgrinda», grinda

https://biblioteca-digitala.ro

mare sau meştergrinda": Ab 2, 5, 20, Hd 16; „Meştergrinda": Ab 3, 17, 18, BN 7, 8, Cj 7, 13 (ori sub ori peste grinzi), 16, 17, Cv 4, Hg 7, Hd 4, 11, 15 (gorun), Ms 4, 9, Sj 3, 6, Sb 2, 3 (la casele din paie), 11; „«Meştergerenda»": Cj 14; „Meştergrinda deasupra grinzilor": Ab 16; „La case de şapte metri se punea meştergrinda": Ab 4; „Meştergrinda apare la deschideri mari": Hd 6 (rar); „«Mauergrinda»": Hd 8; „Meştergrinda era o adevărată cămară, pentru că se depozita totul de-a-lungul acesteia": BN 6; „La casele mai vechi": Ms 15; „Pe «dricu căsii»": Ab 21; „Grindă sub grinzi, meştergrinda deasupra (la unii)": Cj 1; „Meştergrinda susţine «grinzelele» transversale": Sj 1, 8; „Grinda mare": Hd 1, 9, 16; „Mai de mult, grindă pă mijloc. Era scris anul în ce s-o făcut": Sj 4, „Grinda în pod, cu poditură de stejar pe cunună şi lipitură pe deasupra": Sj 5; „Numai la construcţii de peste 4 m lăţime": Ms 6; „Cu «rast»": Sb 5, 6; „Rar": Ab 13, BN 11, Hd 12, Ms 5 (meştergrinda, dacă casa era mai lată), 11-14, 17, Sb 5, 10. *Azi, la fel:* „Meştergrindă": Cj 4 («mestergerendo»), Sj 2. *Azi, mai des:* Ms 7 (astăzi deasupra), 16. *Azi, mai rar:* Cj 9, 11. *Azi:* „Astăzi deasupra": Cj 17.

Mai multe grinzi de-a lungul construcţiei. *În trecut:* Ab 5, 10, Cj 7, Sj 5; „Susţin «vănturile»": Cv 6 (două). *Azi, la fel:* „De la patru până la opt, după mărimea construcţiei": Ab 12. *Azi, mai des:* BN 6, Cj 10, 16. *Azi, mai rar:* Cj 12, Hd 2. *Azi:* Ab 8; „Rar": Cj 9, 11.

Grinzi transversale. *În trecut:* Ab 3, 5, 13, 15-17, 19, BN 4, 5, 9, 11, Bv 1, 2, 5, 11, 13, Cj 7, 13, Cv 2, 5, 6, Hg 1, 4, Hd 1, 6, 7, 11, 13, 14, 16, 17, Ms 4, 6, 7, 9, 11, 13-16, Sj 6, 7, 10, Sb 1-3, 5, 10, 12 («raşti»); „La casele vechi era o meştergrindă pe dedesubt": Ab 9; „Grinzi transversale puse peste grinda de-a lungul construcţiei": Ab 11; „Mai subţiri": Hd 15 (gorun sau brad); „Trei aparente, meştergrinda în pod": Sj 9; „Rar": Cv 1, Sj 3. *Azi, la fel:* Ab 2, 4-6, 10, 14, BN 1, 2, 10, Bv 2, 4, 6, 7, 10, 12, 14, Cj 4, Hg 3, 5-8, Hd 4, 10, Ms 1, 3, 5, 10, 12, 17, Sj 4 (mai nou), Sb 4, 6-8; „Pe o lungime de patru metri se puneau patru grinzi transversale": Ab 7; „«Grinzele»": Ab 21 (cinci-şase, după lungimea casei), Sj 5, 7 (7 m), 8; „Pe cărămizi se pun «vânturele»": Bv 6; „În patru feţe": BN 3; „«Rasturi»": Sb 9; „Grinzi mici": Hd 9; „La 0,80 m. Cinci, şase, zece bucăţi": Ms 2; „La lăţimi, deschideri, sub 7 m": Ms 8; „Rar": Hd 3. *Azi, mai des:* Ab 1, 18, 20, BN 7, 8, Bv 9, Cj 1, 3, 5, 6, 8, 15, 17, 18, Cv 1, Hd 5, 12, Sb 11. *Azi, mai rar:* Cv 8. *Azi:* Ab 8, Cj 2, 14, 16, Hd 2; „Se pune o grindă în pod peste cele transversale": Ab 9; „Rar": Cj 12.

Căpriorii

Denumire locală: „Coarne": Ab 1, 2, 5, 14, 20, 21, Hd 1, 6-8, 11, 13, 16, Sj 10; „Coarne sau cârlige": Ab 8; „Corni": Ab 16, 17, BN 1-5, 7-11, Cj 1, 2, 4, 10, 13, 16-18, Hg 8, Hd 3, 14, Ms 9, 16, Sj 1, 4, 6, 7, 9; „Caferi": Ab 4, 6, 9, 13, 18, 19, Bv 2, Ms 1, Sb 1-3, 5-9, 11, 12; „Koifer": Bv 13; „Szarufa": Cj 14.

Fasonarea căpriorilor: „Depinde de lemn, cât e de gros": Ms 2; „Din gorun, fag, cer, mălin": Sj 4; „Stejar, fag, mesteacăn": Sj 7; „Brad, plop sau plută": Sb 8.

Lemn rotund. *În trecut:* Ab 2, 4, 7, 8, 11, 14, 16, 19-21, BN 4-6, 9, Bv 4, 5, 8, 10, 11, 13, Cj 1, 4, 7, 8, 12, 13, 17, 18, Cv 2, 5, Hg 2-5, Hd 1-3, 7, 10-12, 14, Ms 1, 4, 8, 9, 14,

https://biblioteca-digitala.ro

15, 17, Sj 3, 4, 6, 8-10, Sb 1-3, 5, 11, 12; „Stejar": Sj 5; „Brad": BN 8, Bv 9, Hg 7, Hd 13; „Fag": Hd 13; „Stejar sau fag": Cj 6; „Gorun, plop, răchită": Hd 15; „Când se puneau paie": Bv 2; „Se cioplea numai fața «lețuită»": Cv 4; „Cioplit pe o față": Hd 6; „Rar": BN 3, Cj 2, Cv 1, Hd 17 (plop, stejar), Ms 11, Sb 7. *Azi, la fel:* Ab 1, 10, 12, BN 11, Bv 12, Ms 3, 7, 12 (fag, brad, plop, salcie), Sb 8 (cu față). *Azi, mai des:* Ms 2. *Azi, mai rar:* Ab 9, Bv 6, 7, Cj 5, 9-11, 14, 16, Cv 8, Hg 8, Hd 4, 5, Ms 13 (brad), 16, Sj 1 (bradul subțire poate rămâne rotund), Sb 9; „Lemn de gorun": Hd 9.

Lemn cioplit. *În trecut:* Ab 11, 15, BN 4, Bv 1, 2, 8, Cv 2, 5, 6, Hd 1, 8, Ms 12, Sj 3, 5, 7, 9, Sb 2; „Cioplită doar o față": Ab 6, 17, Hg 1, Hd 6, Ms 1; „Cu o latură cioplită": Ab 13, Cv 6; „Îndreptat într-o parte": BN 7; „Pe o față cioplit, unde vin «lații»": Bv 6 (uneori), Hd 14; „Partea superioară, unde vin «lații»": Bv 10; „Cu «față» pentru pus «leaturile»": Cj 2; „Cu față pentru «laturi»": Hd 13; „Pe o față": Hd 17; „Rar": Bv 9 (mesteacăn); „Rar": Ms 4. *Azi, mai rar:* „Cioplit pe o față": BN 10. *Azi, la fel:* Ab 3, 4, 12, 14, Bv 3, 14, Cj 3, 15, Hg 2, 6, Ms 5, 6, 10, 17, Sj 2, 10; „«Stânjar» rotund, cu o față pentru pus «lețuri». «Corni» de circa patru-cinci metri lungime": BN 2; „Patru fețe": BN 1, 3; „Pe o față": Sb 4, 10; „Rar": Ab 10. *Azi, mai des:* Ab 2, 7, 9, 16, 18, BN 2, 5, 6, Bv 4-6, 12, Cj 1, 8, Cv 1, 8, Hd 2, 4, 5, 7, Ms 3, 11, 15, Sb 3, 7, 8 (cumpărați), 9, 11; „Sau din secure": Hd 9. *Azi, mai rar:* Hg 8. *Azi:* Ab 6, 8, 19-21, BN 8-11, Bv 7, 10, 13, Cj 4-7, 9-14, 16-18, Cv 4, Hg 1, 3-5, 7, Hd 3, 10-12, 15, Ms 2, 7, 8, 13, 14, 16, Sj 1, 4, 6, Sb 5, 12.

Îmbinarea căpriorilor: „În cepuri": Ab 18; „Era «cusut» cu cepuri de lemn": BN 7; „Peste «coarne» se pun «lațuri»": Ab 21; „Pe «corni» erau «lețuri»": BN 5; „«Stablon»- scândură dintre grinzi și corni, ca să apere capu' grinzii de ploaie": BN 9; „La vechi, «cătușe». Alt sistem de prindere a căpriorilor, «femeie și bărbat»": Bv 14; „Încrestați la vârf": Cj 2; „«Căprior», «corni», «meștergrindă» pe cununi și deasupra grinzile": Cj 13; „Căpriorii erau prinși cu o «paliță»- segment de brad lung, de grosimea căpriorilor, pe diagonală, pe ambele ape ale acoperișului, numită «legătura de vânt»": Cv 1; „Se tăia în bârna «vantură» pe lățimea căpriorului. Grinzi la 1 m pe pereți. Peste grinzi, «vantură», din cap în cap. «Babele» au lăcașuri cioplite în care se înfig «scaunele» căpriorului": Cv 6; „Prin «mușcătură» întărită cu cuie cu floare mare": Hd 2; „«Cornii» de muchie, pe care se sprijină «ciotoace»- «cornii» scurți, pe care vin «lații» pentru «praștilă»": Hd 14; „Tăiat cu barda, sfredelit și prins cu cuie de lemn peste căpriori. Laturi de gorun, salcâm, plop, etc. Sprijinite cu cuie de lemn pe căpriori. Deasupra, paie de grâu, secară": Hd 15; „«Mucul cornului» e băgat în «cuibul» grinzii": Sj 7.

Cuie de lemn. *În trecut:* Ab 2-9, 11-21, BN 1-7, 10, 11, Bv 1-3, 5, 6, 8, 12, 14, Cj 1-5, 7, 8, 12-14, 17, Cv 1, 2, 4 (și la fixarea șarpantei pe «cosoroabă»), 8, Hg 1, 4-8, Hd 3-5, 7-17, Ms 1-4, 6-11, 13, 15, 17, Sj 2-10, Sb 4, 6, 8-12; „Foarte demult": Bv 10, Sj 1; „Înainte de 1900": Sb 1; „«Cuie de corn»": BN 9; „Cu «cep»": Bv 7; „Cepuri de lemn": Cj 6; „Cuie de lemn «în gaură»": Cj 18; „«Cune»": Hd 6, 14; „De stejar": Hg 3; „Rar": BN 8, Bv 4, 11, 13, Hd 2, Ms 12, 14. *Azi, la fel:* Ab 10.

Cuie de fier. *În trecut:* Ab 18, BN 8, Bv 9, 13, Hg 8, Ms 1, 2, 9, 12, Sb 1-3; „Rar": Ab 4, 13, 15-17, 20, BN 1, 11, Bv 4, 5, Cj 4, 17, Hg 1, Hd 1, 8, 9, Sj 5-7, Sb 6, 11. *Azi, la fel:* Ab 2, 12,

https://biblioteca-digitala.ro

Bv 1, 10, Cv 6, Ms 5, 17; „Cu «pisic» (scoabă)”: Bv 7. *Azi, mai des:* Ab 3, 9, 19, 21, BN 4, 7, Bv 3, 12, Cv 1, Hg 4, 6, Hd 3, 5, Ms 3, 7, 14, Sb 10; „«Ptiloane» de fier”: Cj 6; „De prin 1920”: Sj 1. *Azi, mai rar:* Hd 2. *Azi:* Ab 7, 8, 11, BN 2, 3, 6, Bv 2, 6, Cj 2, 3, 5, 9-15, 18, Cv 8, Hg 5, Hd 4, 6, 7, 13, 14, 17, Ms 6, 8, 10, 13, Sj 2, 4, 8, 10, Sb 4, 8, 9, 12; „Rar”: Hd 12.

Lemn transversal între doi căpriori (chingă). *În trecut:* Ab 3, 5, 11, 16, 20, Bv 9, Cj 4, Hg 2, Hd 1, Ms 4, 15, Sj 6, Sb 1-3, 11; „«Prinsoare»”: Ab 17; „«Cingă»”: Hd 8; „Chingi, una sub alta”: Hd 16. *Azi, la fel:* Ab 6-8, 10, 14, BN 3, 4, 8, Bv 5, Cj 2, 3, 15, Hd 4, 11, Ms 3; „Uneori, şi două chingi, una sub alta”: Ab 2, Hd 9; „«Capră»”: Bv 7, Ms 9; „«Căprioară»”: Ab 18; „«Căprioara», «cusută» tot cu cuie de lemn”: BN 2; „«Căprior»”: BN 5, 9, 10, Cj 13, Hg 8, Ms 1, 17; „«Căprioră»”: Cj 17; „«Căpriţă»”: Ab 12; „«Cruce» sau «căprior»”: BN 11; „«Cătuşă»”: Ab 4, 13, 19, Bv 1-4, 6, 8, 11, 14, Cv 6 («cătuş»), Hg 7, Sb 10; „«Cingă». Susţine şi parii pentru afumat”: BN 6; „«Cocleţi», dăltuiţi «da jum» şi «cusuţi» cu cuie de lemn”: BN 1; „Căpriorii se leagă cu «curmezişuri» («cătuşe»)”: Bv 12; „«Găinar»”: Ab 1; „«Jug»”: Bv 10; „Legătură”: Cj 5, Ms 12; „«Mănuşe»”: Cv 2, 5; „«Puşcău»”: Ab 21; „«Scleamă»”: Cj 1, Sj 1, 3, 7, 8; „«Zgleamă»”: Cj 8, Sj 4, 9; „«Tingă»”: Sj 5; „Rar”: Cj 12, Cv 8 («cătuşe»). *Azi, la fel:* Cj 18, Hg 5, Hd 4, Ms 11, 13, 14, 16, Sb 5, 8, 9, 12; „«Cotuşă»”: Cv 1 (rar); „«Cătuşă»”: Sb 6, 7; „«Grinduţă»”: Hd 15; „Legătură”: Hd 7, 17, Ms 6; „«Schleme»”: Hd 7; „«Zgleme»”: Sj 10; „«Tingi»”: Hd 6 (chingi); „«Tingă» între «corni»”: Hd 13; „Chinga în tăietura de la «corni». [Deasupra chingii], «boate» pentru afumături”: Hd 14, „La 1 m de la coamă”: Ms 8. *Azi, mai des:* Ms 5. *Azi, mai rar:* Cj 9, 11, Ms 7, Sb 4; „«Cătuşă»”: Ab 9; „Cingă”: Hg 1, Hd 3; „Chingă sau «kokoşülo»”: Hg 4; „«Cruci»”: BN 7; „«Cornii» prinşi cu «scleme»”: Cj 10; „Cornii sunt fixaţi în «scleme» (bârne orizontale de susţinere) cu cuie de lemn”: Cj 16.

Lemn de-a lungul coamei acoperişului. *În trecut:* Ab 4, 13, Hg 3; „Rar”: Hd 17. *Azi, la fel:* BN 5. *Azi, mai rar:* „«Coamă»”: Ab 1, Hg 2; *Azi:* Hg 1, Hd 4; „«Vantură» de vârf”: Cv 1; „Rar”: Ab 8; „«Vantură»”.

Lemne verticale la cele două capete sau de-a lungul coamei acoperişului (ţepe, bolduri): *În trecut:* Hd 2 (trei), 3, 5, 12, 17, Ms 5, 17; „La casele de paie”: Ab 3 (era un par), Sb 7; „Cruce”: Sj 4; „În frunte, o cruce”: BN 7, Bv 4-6, 9; „În capătul coamei se punea cruce”: Hg 1; „Două «cruci», la capetele coamei”: BN 1, Cv 6, Ms 14; „La acoperişul de paie, la capetele coamei, se făceau «comuri» din «paie sucite» ca ştreangul”: Hd 10; „Două «leaţuri»”: Ms 13; „Două ţepuşe”: Ab 20, Hd 11, Ms 16 (la casele cu paie), Sj 9; „Ţepuşe, de care se legau paiele”: Ab 5, Hd 16 (trei-patru); „Două ţepuşe neornamentate”: Cj 6; „«Popă». În faţă şi în spate”: Sb 3; „Ţepăruie”: Ab 17, Hd 1 (trei, patru), 6, 9 (două); „«Ţăpari»”: Sj 3; „Trei, cinci «suliţi», ţepuşe, ca să nu ia vântul învelitoarea. Pe ele, pe coamă, un lemn lung”: Ab 10; „Mai multe”: Ab 12, Cj 7 (pe ţapă pus un jup de paie), 17; „Numai «popă» de snopi de paie”: Hd 15, 17 («ojog»); „La casele vechi fiecare pereche de «corni» ţinea câte o ţeapă, care putea însă să nu fie vizibilă. Casele mai noi (interbelice) au câte o cruce la fiecare capăt”: Sj 1; „Două în vârf şi jos la «pazie»”: Sj 5; „«Suhac» la «corni»”: Sj 7; „La acoperişul de paie, o ţepuşă la capătul coamei, la faţadă, cu o oală de lut deasupra”: Sb 4; „Rar”: Cj 4 (la cele de stuf), Sj 2. *Azi, la fel:* Ab 2, BN 6, Cj 9-11, Cv 1; „«Ţepe» de lemn în formă de cruce”: Ab 8; „Astăzi se pun atâtea «cruci» (de tablă), câte «moţuri» are acoperişul (rezultate

https://biblioteca-digitala.ro

din acoperirea mai complicată a casei)": BN 1, 6; „Două «cruci», de lemn, [la capetele coamei] sau mai multe «cruci» de tablă": BN 3; „Două țepușe la capetele coamei": Cj 16; „Un cocoș sau o oală răsturnată": Bv 13; „Cruce și «bold» de ceramică": Bv 14; „La două capete, puneau de la «corni» cruci": Hg 8, „«Țăpăruie» (țăpușe) prinse de «scleme», «ciuhe» pentru fixat paiele": Hd 7, 8. *Azi, mai rar:* „Dacă era foișor, se puneau și pe muchea lui țepușe": Cv 8; „Trei țepe": Ms 2 (azi, la acoperișul de tablă). *Azi:* Sj 10; „Trei": Ms 16.

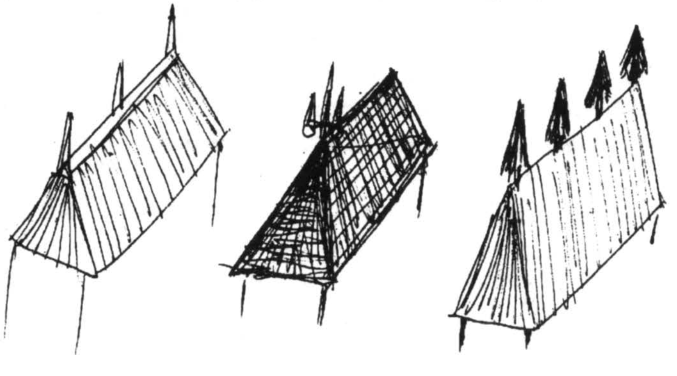

Țepe la acoperiș, sat. Dobra, jud. Hunedoara (M.E. Enăchescu)

Acoperiș cu sapă, com. Bistrița Bârgăului, jud. Bistrița Năsăud (M.E. Enăchescu)

Altfel: „«Lați» deasupra căpriorilor": Ab 6; „«Mâță», lemn în diagonală [pe o apă a acoperișului] de la [colțul de jos], de la «vantură» la coamă, pe dedesubtul «caferilor»": Sb 8; „«Mâța», lemn ce leagă doi-trei-patru «caferi»": Sb 9.

Susținerea căpriorilor: „Pe «cusuroaie» (cununa superioară de grinzi) în trecut, iar azi pe grinzi": Ab 8; „Prin lați de 4×3 cm, la distanță după sania țiglei": Cv 6; „«Jug»": Sj 9. *Azi:* „Rar": Cj 9.

Popi scurți, laterali. *În trecut:* Ab 15, Cj 6, 16, Hd 12, Sj 3, 5, 9, Sb 10; „De mult": Hg 3; „Numai la «fund»": Cj 18 (rar); „Rar": Hd 5. *Azi, la fel:* Cj 10, 12; „Popi": Ab 1; „Proptele": Sj 4. *Azi, mai des:* „«Șoșuți»": Ms 6; „Dacă e «polatul» mare": Ms 8; „Frecvent, din perioada interbelică": Sj 8. *Azi, mai rar:* Ab 12. *Azi:* Ab 7, Bv 14, Cj 1, 11(rar), 13, Cv 1, Sj 10.

Popi înalți, centrali, susținuți de grinda centrală, de-a lungul construcției. *În trecut:* Hd 2, 5; „Dacă e cu «funduri» se pun «șoși» și sub chingă": Sb 8. *Azi, mai des:* „Numai la casele cu acoperiș înalt": Cv 1. *Azi, mai rar:* Cj 9, 11. *Azi:* Cj 1, Ms 15, „Rar": Cv 8, Sj 8 (după 1946-1947).

Popi laterali, uniți de un lemn transversal (scaune). *În trecut:* Ab 17, Hg 4. *Azi, la fel:* Ab 12, Ms 2, 10 (când casa era mai mare de 8 m); „Cai": Ab 1, Hd 17 (rar); „Pop central cu chingă, dacă acoperișul e în două ape (funduri)": Ms 3; „Când e mai lungă casa": Ms 5; „«Jug»": Ms 7; „Rar": Bv 10 (2,00 m), Cj 9, 11. *Azi, mai des:* Sb 7 (cu scaun la casele mai late), 10. *Azi, mai rar:* Cv 1. *Azi:* Ab 3, 4, 13, 14, 18-20, BN 4, 8, 11, Bv 1, 4, 9, 11, 14, Cj 1, 4, 7, 13, 16, 17, Hg 3, 7, 8, Hd 1, 2, 5, 7, 11, 12, 16, Ms 8, 9, 12-14, Sj 3, 9, Sb 1, 2, 4,

https://biblioteca-digitala.ro

5, 11; „Azi se face cu «juguri» pe grinzi”: Bv 2; „Astăzi se face cu «scaun»”: Hg 1; „«Propte»”: Sj 7; „După 1950”: Sj 1; „Frecvent, după 1950-1960”: Sj 8; „Rar”: Cj 8, 10, 12, Cv 8, Sb 8.

Forma acoperişului: „Acoperişul, în prelungirea casei, pentru intrare în casă şi coborâre în «chivniţă»”: Bv 11; „Coperiş roată”: Cj 2; „«Faţă» (apă)”: Cj 6, Cv 6, Sj 1; „«Latură» (apă)”: Sj 2, 7; „«Scurgere» (apă)”: Sj 8; „Interbelic şi cu case model unguresc, cu coperişul oblu”: Hg 8; „Frontoane baroce”: Ms 11; „«Fundurile», numai interbelic”: Sj 6.

Acoperişuri şi frontoane, sat Sânmărtin, jud. Cluj (Roswith Capesius)

Fronton baroc, com. Suseni, jud. Mureş (Roswith Capesius)

Într-o apă. ***Cu terasă.*** *Azi:* Cj 6, 10, 16.

În două ape (cu fronton triunghiular). *În trecut:* Ab 10, 11, 17, BN 4, 8, Bv 1, 2, 4, 8, 11, 14, Cj 15, 18, Hd 13, 17, Ms 1-3, 5, 7, 8, Sj 7; Sb 1, 3, 5, 6, 9, 10; „«Fundoaie» de scândură”: Ab 4, 16; „Cu «fundoi»”: Ab 21; „Cu «fruntar» [la vârf cu cruce, la bază anul construcţiei]”: Ab 13; „Crucea pe fronton. Fundul de scândură sau de cărămidă şi două ferestre înguste spre pod”: Ab 18; „Cruce la front, la începutul coamei acoperişului”: Ab 19; „«Funduri»”: Cj 14; „Numai şurile se fac cu acoperişe în două ape”: Cv 4; „În perioada 1920-1930, se făceau multe case”: Hg 1 (cu «florării» [peste fronton]); „După primul război mondial a ieşit moda cu acoperiş în două ape”: Hd 3 „Numai la acoperişurile de «prăştilă» sau ţiglă”: Hd 14 (cu «faur maur»); „Acoperiş de paie cu fruntariu”: Hd 15; „Fronton înfundut cu scânduri”: Ms 12; „Fronton de scândură sau de zid”: Sb 5; „Scândură bătută”: Sb 11; „Fronton şindriluit şi uşor înclinat”: Sb 12; „Rar”: Ab 14, Bv 6, 10, 12, Cj 1, 3, 4, 13, Hg 4, Hd 4, 8 (câteva la 1900, cele cu ţiglă), 9, 11 (la casele cu ţiglă), Ms 16, Sj 9, Sb 7, 8. *Azi, la fel:* Cj 12, Cv 1; „Două «funduri»”: Ms 10. *Azi, mai des:* Cv 8. *Azi, mai rar:* Ab 7, 8, Bv 5, Cj 9, 11, 16; „Cu «fondoaie»”: Ab 1, 9.

În trei ape. *În trecut:* BN 5, Bv 12, 13, Cj 3; 14, 15, Hd 15, 17, Sb 3, 8; „Numai la acoperişurile de «praştilă» sau ţiglă”: Hd 14; „Rar”: Ab 5, BN 11,

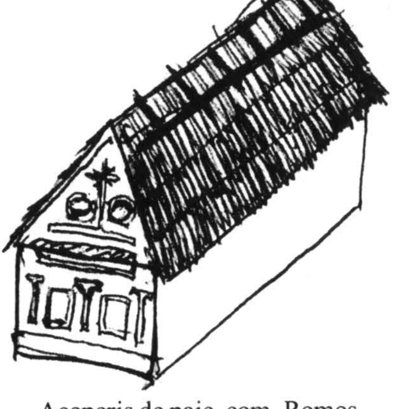

Acoperiş de paie, com. Romos, jud. Hunedoara (M.E. Enăchescu)

https://biblioteca-digitala.ro

Bv 11 (între 1920-1940, cu «funduri» de zid), Cj 7, 17, Hd 4, 9, 16, Ms 3, 16, Sj 7 (1938-1940); „Rar": Sj 10 (1930-1940), Sb 2. *Azi, la fel:* Ab 7, Bv 14, Cj 10, 16; „Cu «fundoaie», rar": Ab 1; „Rar": Ab 8, 11, BN 10, Cj 12, Cv 8. *Azi, mai des:* Cv 1. *Azi:* Sb 1, 4, 10; „Rar": Ms 2, 5.

Fronton la stradă. *În trecut:* BN 7, Bv 5, 10, 12, 13, Cj 6, 12, 15, Cj 16; Hd 15, 17, Sb 8, 9; „«Funduri» de scândură trafor": Cj 14 (interbelic); „Rar, cu «haizăş» de ţiglă": Ab 3; „Fronton triunghiular de lemn la dos": Sj 7; „Rar": Ab 8, BN 4, 8, 11, Bv 11, Cj 3, 4, 7, 17, Cv 8, Hd 9, 16, Ms 3, 16, Sj 10. *Azi, la fel:* Ab 7, Cj 9-11. *Azi, mai des:* Cv 1. *Azi:* Sb 10; „Rar": Ab 11, Ms 2, 5.

Fronton spre curte. *În trecut:* BN 4, 5, 10, Cj 3, Hd 15, 17; „Spre «ocol»": Hd 14; „Rar": Cj 15, Hd 4, Ms 3, 16, Sb 8. *Azi, la fel:* „Rar": Cv 8 (casele cu foişor şi casele numite «conac»). *Azi:* Bv 1, Sb 1, 4; „Azi cu multe forme": Sb 6; „Rar": Ab 11, Cj 9, 11, Cv 1, Ms 2.

Altfel: „Cu apa lungă la stradă": Bv 13.

În patru ape. *În trecut:* Cj 13, Cv 2, 5, Hg 1, Sb 8; „Rar": Bv 9, 11 (din paie), Hg 7, Hd 11, Ms 1, 4; „Rar": Sb 3, 5. *Azi, la fel:* Ab 1, 2, 5, 6, 8-10, 12-14, 16, 19, 20, BN 2-6, 9-11, Bv 2, 3, 7, 8, 10, Cj 2, 4-7, 14, 17, Cv 4, 6, 8, Hg 2, 3, 5, 6, 8, Hd 1-14, 16, Ms 5, 6, 8, 10-17, Sj 2-5, 7, 9, 10, Sb 4; „Acoperiş cu «sapă»": BN 1; „Patru «feţe»": Cj 10, Sj 1; „Patru laturi. Două pante şi două «funduri» al acoperişului": Cj 16; „Patru «scurgeri»": Sj 8; „Coperiş roată": Sj 6. *Azi, mai des:* Ab 7, 17, 18, 21, Bv 12, 14, Cj 3, 9, 15, Hg 4, Ms 3, 7, Sb 6, 12 (ţiglă); „După 1950, în patru ape": Bv 11; „Azi se transformă acoperişul în două ape într-unul în patru ape": Sb 7. *Azi, mai rar:* Cv 1. *Azi:* Ab 4, 11, Cj 12, Hd 15, 17, Ms 2, Sb 1, 2, 9, 11; „Şi cu turnuleţi": BN 7;„Astăzi în şapte-opt ape": Hg 1.

Coamă lungă. *În trecut:* Ab 2, 3, 5, 7, 10, 14, 17, 19, 21, BN 4, 6-8, Bv 8, Cj 1, 4, 7, 16, 17, Hg 7, Hd 2, 9, 10, Ms 4, 7, 11-15, 17, Sj 7, Sb 12; „Generală la 1900": Sj 1; „Draniţă": Sb 8; „De paie": Ab 16; „Rar, de paie": Ab 4, Ms 1, Sb 3, 5; „Rar": Sb 6, 7. *Azi, la fel:* Ab 6, 8, BN 2, 3, 5, 9-11, Bv 3, 12, Cv 4, Hg 2, 8, Hd 1, 6-8, 13, 14, Ms 5, 6, 9, 10, 16, Sj 2, 3, 9, Sb 9; „Cu măciucă": Cj 3; „Rar": Cv 8, Hd 11. *Azi, mai rar:* BN 1, Cj 9-11,

Acoperişuri de paie, sat Boju, jud. Cluj (M.E. Enăchescu)

https://biblioteca-digitala.ro

Hd 16, Sj 10, Sb 4. *Azi:* Ab 11, 20, Cj 5, Ms 2, Sj 5, Sb 1, 2, 10; „Şindrilă, ţigle": Cj 14; „După lungimea căşii": Hd 15; „Divers": BN 6.

Coamă mijlocie. *În trecut:* Hg 1. *Azi, la fel:* Hd 5, Sj 8. *Azi:* Hd 2.

Coamă scurtă. *În trecut:* Ab 20, BN 8, Cj 5, Hg 4, Hd 3, 9, Ms 8; „Paie": Cj 14, Sb 8; „Rar": Hd 14, Ms 4. *Azi, la fel:* Cj 1, 6, 15, Cv 8, Hg 3, 5 (atât cât permite şindrila), Hd 4, 8, 11, Sj 5, 6, 9, 10. *Azi, mai des:* Ab 7, 13, Cj 9, Ms 3, 15, 17, Sb 12. *Azi, mai rar:* Hd 12. *Azi:* Ab 2, 3, 5, 14, BN 1, 7, Cj 4, 7, 10, 11, 16, 17, Hd 16, 17, Ms 7, 11-14, 16, Sj 1, 4, Sb 4, 6, 7, 10; „Rar": Ms 2, 10.

Fără coamă (piramidal). *Azi:* Ab 14; 19, BN 7; Hg 1, 4, Sj 4; „Rar": Ab 16, Hg 7, Hd 8, Sj 10, Sb 4.

Altfel: „Azi sunt mai multe ape": Bv 2 (că sunt două clădiri ce se unesc), 9, 11, Cj 1, 17, 18, Sj 3; „Astăzi în patru, şase sau opt ape": Bv 4.

Cu pinion (fronton trapezoidal). *În trecut:* Bv 2, 6, 14, Sb 2, 3, 5, 7, 8, 10; „Mai mult, după 1900": Ab 13; „Casă cu fruntariu, chiar dacă e cu pinion": Hd 15; „Decorat cu lemn": Ms 16 (interbelic); „Căşi şvăbeşti, două-trei în tot satul": Sj 1; „Teşit de «cornuri»": Sb 6; „Rar": Ms 12, Sb 1, 4 (interbelic), 11. *Azi, la fel:* Ms 10, Sb 12; „«Ghibăl» sau «fevăr»": Cv 8. *Azi, mai des:* Cv 1. *Azi:* Ms 5, 15; „Rar": Ms 2.

Mic: *În trecut:* Ab 16, BN 7, Bv 5, 9, 13, Cj 4, 15, Hd 15, Sb 8; „Fronton de scândură sau tencuit": Bv 1; „Rar": Cj 6, Ms 7, 12, 16, Sj 1, Sb 1. *Azi, la fel:* Sb 12; „«Favăr», «ivăr»": Cv 1; „Rar": Cj 9, 11, 16, Hg 7. *Azi:* Ms 15; „Rar": Ms 2.

Mare: *În trecut:* Ab 17, 18, Bv 4, 6, 10, Cj 10, Sb 2, 5, 7, 10; „După 1925, extrem de bogat ornamentat, cu traforuri": BN 7; „Interbelic": BN 11; „«Fundu căsii», de scânduri": Cj 3; „Fruntariu cu grădele": Sb 3; „Rar": Ab 1, 3, 4, 8, 11, Cj 7, 13 (la case cu «şindilă»), 17, Hd 15, Ms 16. *Azi, la fel:* Ms 10; „Rar": Ab 10. *Azi, mai des:* „Se mai spune şi «ghibăl»": Cv 1; „«Fundul casei»": Cv 6. *Azi, mai rar:* Cj 16. *Azi:* Ms 5, 15; „Rar": Ab 9, Ms 2, 9.

Înălţimea acoperişului: „De la 1,80 m la 3 m": Ab 11; „2,50 m-3,50 m": Cv 1; „3-4 m": Cv 8; „Acoperişul ieşea maximum 40-50 cm înafară, iar târnaţ nu era la 1900. Înălţimea era dată de cele circa 45o la care erau înclinate apele": BN 10; „Circa două treimi din înălţimea casei": Cj 12 (cca. 4 m), 16; „Azi acoperişul e mai jos decât cel vechi. Înainte lungimea «cornilor» era egală cu lăţimea casei.Acum, din trei, unul se scoate afară. Rămân două părţi. La o casă lată de 6 m mărimea «cornului» este de 4 m": Sj 3; „La 1900, de două ori mai înalt decât pereţii, azi, acoperişul egal în înălţime cu pereţii": Sj 8.

Înalt (pantă repede). *În trecut:* Ab 2, 5, 14, 16, 20, BN 9, 11, Cj 1, 3, 5, 7, 9, 11, 13, 16-18, Hg 3, 8 (ieşite din «vinclu»), Hd 1, 3, 5, 8, 11-13, 15, 16, Ms 2, 4, 7, 8, 10, 11, 15, Sj 3, 5, 7-10, Sb 2, 6; „Cele cu paie": Ab 3, 8, 17, Ms 3, Sb 8; „Înainte era foarte înalt, ca

https://biblioteca-digitala.ro

să nu putrezească şindrila": Ab 9; „Opt metri, la casele cu acoperiş de paie: Ab 12; „4 m": Bv 10; „6 m": Sj 2; „De două ori înălţimea pereţilor": Cj 3; „Destul de înalt": Cv 6; „La paie mai «ţăptiş»": Hd 14; „Rar": Ab 13, 19, BN 7, 11 (din paie), Cj 6 (4-5 m), Hg 2, Hd 4, Ms 1, 6, 9, Sj 1, 6, Sb 3. *Azi, la fel:* „Trei metri şi jumătate": Ab 7; „Aproximativ de două ori înălţimea faţadei de la streaşină": Cj 8; „Rar": Sb 12. *Azi, mai rar:* Ab 10, Bv 2, 14, Cj 12, Cv 1, 8, Hd 2, Ms 5 (cel cu trestie); „Înălţimea acoperişului, cât lăţimea casei": Ab 1, 8; „Circa două treimi din înălţimea totală a casei": Cj 10. *Azi:* Ab 11, BN 4, Hg 7.

Mijlociu. *În trecut:* Ab 11, Cv 2, 5, Hg 2, 7, Hd 13, Sb 7; „Rar, cele cu ţiglă": Ab 2. *Azi, la fel:* Ab 4, 6, 18, 21, BN 1-5, 7, 8, 10, Bv 1, 4-7, 9-13, Cj 2, 4, 15, Cv 6, Hg 1, 4-6, Hd 4, 6, 7, 9, 10, 17, Ms 1, 5, 8, 12-14, 16, 17, Sj 4, 6, Sb 1, 3, 4 (2,50-3 m), 5, 9, 10 (3-3,50 m), 11, 12; „La cele de şindrilă": Ab 8; „La «prăştilă»": Hd 14; „Draniţă": Sb 8; „La casele din «şisă» sau ţiglă": Ab 13; „Au mai lăsat mai jos. Se face economie de material": Ab 1; „Şi cu streşini foarte joase": BN 6; „[Pantă de] circa 45o": Bv 3; „Destul de înalt, dar nu predominant, raporta la înălţimea pereţilor": Cv 4; „Rar": Cj 13, Sj 8. *Azi, mai des:* Ab 5, 14, 16, 17, 19, 20, Bv 2, Cj 3, 17, 18, Cv 1, 8, Hg 3, Hd 12, 16, Ms 6, 7, 9, 10, Sj 9, Sb 2; „Din perioada interbelică": Sj 1; „La cele de şindrilă sau ţiglă": Ab 12; „Mai mare la «praştilă»": Hd 15. *Azi:* Ab 2, 10, BN 11, 14, Cj 1, 5, 6 (3-4 m), 7, 9-12, 16, Hg 8, Hd 1-3, 5, 8, 11, Ms 2, 3, 11, 15, Sj 5, 10, Sb 6; „Mai mult de 45o ": BN 9; „Şindrilă, ţiglă, tablă": Cj 14.

Scund (pantă mică). *În trecut:* Ms 2, 3 (cu draniţă). *Azi:* Ms 4, Sj 2, 5, 8.

Învelitoarea acoperişului. „«Hăizaşul»": Ms 6; „[Scânduri lungi] înainte de 1900, apoi se înveleau mai mult cu paie. În perioada interbelică au fost înlocuite treptat cu cele din şindrilă": Cj 9; „Înainte de 1900 şindrilă, apoi s-a înlocuit cu acoperişul din paie, iar după 1930-1940 cu şiţă": Cj 11; „«Cunună» de trestie cu «noduri» şi «leaţuri» de-o parte şi de alta, pe toată lungimea": Cj 18; „Groasă de circa 0,80 m": Hd 11.

Învelitoarea acoperişului de paie, com. Vaţa de jos, jud. Hunedoara (M.E. Enăchescu)

Pământ. „Numai la nivelul «hrubelor» (depozit de alimente)": Cj 3.

În brazde. *În trecut:* Cj 3.

Amestecat cu pleavă (bătut, lutuit). *În trecut:* Cj 3.

Paie. „Înainte de 1900, au fost câteva": Hg 8, Sb 1, 5; „După 1900, nu se mai făceau acoperişuri de paie": Sb 11; „«Znopuţii» se udă, să nu se «împroaşte» la întoarcere. Se aşează în rânduri": Ab 6; „Când ardea o casă, puneau vecinii pâine pe casă, să nu se aprindă":

https://biblioteca-digitala.ro

Ab 13; „Cam [la] o treime din cele 150 de «fumuri», adică [la] cei mai puţin avuţi. «Pozmoage» (ca «jirebzile»), băgate între şi peste «leţuri» şi bătute, călcate cu maiul": BN 2; „Şi la pai şi la trestie, streaşina se taie şi se bate cu maiul": BN 3; „Puţine [case], pe dealuri": BN 5; „«Jupi» legaţi pe «leaţuri». Cu paie răsucite": BN 6; „«Jipii» sunt de cca. 0,70 m, prinşi ori cu sârmă de «latul» de fag, ori chiar legaţi cu paiele din «jip». Iar la vârf, de pe la sfertul «jipilor», se leagă pe «laţii» de pe coamă": Bv 12; „Se făcea iarbă deasupra": BN 8; „Jos în jur se punea o scândură şi de acolo începea să clădească": Cj 1; „De la câmp sau secară sălbatică de la pădure": Cv 5; „Paie de secară, grâu sau ovăz": Hd 2; „Primul rând pe «ţăpăruie»" şi călcat până sus, apoi «ciontate» la streaşină": Hd 6; „Peste stuh": Hd 9; „Un rând de «jupi» (snopi) la streaşină, roată apoi, paie clădite cu furca deasupra": Ms 6; „Paie lungi, mănunchi, legate la «leaţ» cu «drot» sau cu «sfâşie» de cânepă, începând de la streaşină, «cosite» şi «oblite». La muchii, o «cosiţă» pe «corn» la vale, legată tot pe «leaţurile» de pe «corni». La coamă, ambele părţi se leagă cu «gânji» şi sunt acoperite cu «leaţuri» legate tot de «leaţul» de pe «corni». Pe coamă se pune «ciotâmă»-două scânduri în unghi, ca la troacă- tot cusută de «corni»"(la acoperiş în două ape). Paie lungi, legate pe «leaţuri» de la streşină înspre coamă, tot cosite şi oblite, şi cu «leaţuri» exterioare sau «cotâmă» (la acoperiş în patru ape)": Ms 8; „Paie legate în snopi (jipi), după Primul Război Mondial, dar continuă şi cu paie călcate": Sj 3; „Rar": Cv 8, Hg 3, Ms 12, 14, Sb 6, 7, 10.

Paie de secară: „Mai lungi, mai trainice": Sj 10. ***Straturi călcate.*** *În trecut:* Ab 6, 8, 11, Bv 5, Cj 1, 2, 8, 10, 14, 16, 17, Hd 12, 16, Sj 5, 8-10; „Scuturat, bătut şi greblat": Sj 6; „Cu nisip, 60 cm grosime": Sj 7; „Rar": Cj 13, Hg 3, Hd 2, 3 (printre «laţi»), 5-7, 10, 11, 14, Ms 4 (deasupra), 13, Sj 2. ***Snopi.*** *În trecut:* Ab 4-6; BN 3, 5, Bv 2, 6, Cj 6, 8, 9, 11, 12, Cv 6, Hd 1, 13, Ms 2, 16 (mici), 17, Sn 4; „«Buturi»": Hd 14; „«Jipi»": Bv 3, 4, 6, 12, 14, Cv1, Hd 10, 15, Sj 4; „«Jupi»: Cj 1, 3 (rar), 18, Cv 5, Ms 4 (pe dedesubt), 5, 8, 10, 11, 13, Sj 1, 2, 7 (împletiţi), 8 (din perioada interbelică), 10; „«Jupcani» mici": BN 9; „«Jupuţi»": Ms 15; „Paie «jipuite»": Cv 2; „«Pozmoage» de paie": BN 2; „Rar": Ab 13, BN 4, 7 («jupi»), Bv 1, Cj 4, 7, 8, Hd 6, Sb 6, 7.

Paie de grâu. Straturi călcate. *În trecut:* Ab 2, 8, 11, 12, 15, 20, Cj 5, 8, 17, Hd 2, 3 (printre «laţi»), 6-9, 11, 16, Ms 3, Sj 2, 5, 8, 10, Sb 8; „Puneau cu furca paie călcate şi cetină, crengi de fag din pădure tânără": Ab 10; „Şi din furcă": Cj 7, „Clădite din furcă": Sj 1; „«Croată»": Hd 17; „Scuturat, bătut şi greblat": Sj 6; „Cu nisip. 60 cm grosime": Sj 7; „Rar": Cj 13, Hd 12, Ms 4 (deasupra), 12. ***Snopi.*** *În trecut:* Ab 4, 6, 12, 16, 17; BN 3, 11; Bv 8, Cj 6, 8, Cv 6, Hd 1, 13, Ms 2, 3 (după 1900), 7, 8, 12, Sb 3, 4, 10, 11; „[Paie] udate, cu cuie de lemn la două rânduri de laţuri, cu 20 cm înafară pentru a ţine snopii": Cj 2; „«Jipi»": Hd 15, Ms 1, 9; „«Jupi»": BN 6, 8, Cj 7, Cv 5, Ms 5, 6, 10, Sj 2, 7 (împletiţi), 8 (din perioada interbelică), 10, Sb 8 (după 1900); „«Jupcani» mici": BN 9; „«Jupci»": Cj 15; „Paie «jipuite»": Cv 2; «Şomoiege»": Ab 7; „«Pozmoage» de paie": BN 2; „Rar": Ab 13, 18, BN 4, 5, 7 («jupi»), Cj 4, 5, 10, Hg 7 («jipi»), Ms 1, Ms 4 (dedesubt), 13, Sb 7.

Alte paie. *În trecut:* „De alac": Hd 7; „De ovăz": Hd 7, 11, Ms 14 (rar).

Fixarea învelitorii de paie: „Un rând de «buturi» la streaşină, legat de două ori şi

https://biblioteca-digitala.ro

retezat la mijloc, ca să facă strat mai gros (dublu) la streaşină": Hd 14; „La acoperişul de trestie, se lega cu «zburători» din lemn de «drâmoc»": Ms 5; „La muchiile acoperişului, o «cosiţă» cusută pe corn la vale. La streaşină paiele, după legare, se cosesc (oblesc)": Ms 8; „[Trestia] se tăia în septembrie-octombrie. Dacă nu era uscată, se usca în căpiţe. Streaşina se făcea mai întâi, de pe scară. Se putea face fiecare faţă separat. Pentru straturile superioare se construieşte un «alaş», un suport mobil dintr-o «rudă» şi două funii pe care se stătea în picioare şi se lucra. Se ridica treptat. Se folosea «lopişca» de învelit. Doar la streaşină erau «jupişori» legaţi, mai sus de ea tulpinile se desfăceau cu vârfurile spre creasta acoperişului şi se băteau cu «lopişca». Stratul de 25-30 cm. Peste tulpini se punea o «rudă», ce se lega cu «gujbă» de răchită de «leţul» acoperişului. «Ruda» venea acoperită de stratul superior de trestie": Sj 1; „Acoperiş ca de «ciripuri», nu tare înalt, cu paie de secară (jupi), tot cu paie legate. Cu «drot» lega «rudele» de «leţ». Din sus, aşa mândru le împletea ca coada": Sj 4.

„Căpriori"exteriori. *În trecut:* Ab 7, 8, 11, BN 4, 8, Bv 4, 5, 14, Cj 6, 7, 17, Cv 1, 8, Hd 5, 10, 12, 14, Ms 1, 2, 5, 7, 9, 14, 16, Sb 10; „Lemn deasupra cornilor": Ab 2, Hd 17 (rudă); „«Codile» de paie": Ab 4; „Acoperişul de paie avea pe coamă o grindă lungă, o «culme», pe care se fixau de-o parte şi de alta mai multe «pozme»: Ab 6; „Pe vârf se punea un lemn lung": Hd 3; „«Călăreţi»": BN 5; „«Călădaua»": Hg 7; „«Capre»": Ab 13, Cj 4, 13; „«Capre» şi «leaţă»": Ab 18; „«Căpriţe» la coamă, pentru fixarea acoperişului de paie": Bv 3; „«Cai»": BN 9; „«Ciotâmă» cusută de corni. La coama acoperişului, paiele se petrec pe lângă «leaţ», se leagă cu «gânji» şi se acoperă cu alte «leaţuri» exterioare legate cu «drot» de «leaţul» de pe «corni»": Ms 8; „«Cleştăi»": Hd 2; „Corzi deasupra": BN 11; „«Cujbe»": Ms 11; „«Holţi»": Sb 6 (din gorun); „«Laţi»": Cv 6 (rar); „«Laţuri» de lemn cioplit, cu cuie de lemn tare în sfredelitură (să nu cadă), pentru susţinerea paielor": Hd 7; „«Laţuri»": Hd 11 (pe vârf); „«Leţuri» sau «joarde»": Ms 15; „«Mărtaci»": Bv 2, 6 (două lemne legate pe coamă, cam la 1 m), Sn 4; „«Păliţă», să nu fugă la vânt": Ms 12; „«Posme»": Cj 1, Ms 4; „«Posme» din lemn de mesteacăn, de doi-trei metri lungime, legate la coamă cu nuiele": Sj 3; „«Pozme»": Ab 10, Cj 8, 14, Hd 1, Ms 13; Sj 10; „«Pozme» din fag, mesteacăn, plop, pentru pus paiele": Hd 9; „«Pozme» din nuiele de mesteacăn legate, făcute «gujbă», la vârf": Sj 6; „Paiele călcate erau fixate cu «pozme», prăjini de lemn legate două câte două şi aşezate pe creasta acoperişului": Sj 8; „«Pozne», prinse cu cuie de lemn": Ab 17, „«Priviţe»": Hd 13 (de mesteacăn şi anin); „«Rudeţi»: BN 7; „Rudă de lemn peste paiele de la ultimul rând şi crăci, căpriori scurţi pentru fixare. Peste «laţuri», snopi de paie care la coamă se acoperă cu paie nelegate, bătute cu furcoiul pe capetele de snopi.Uneori, o «popă» din snopi, pe fruntari": Hd 15; „Mai punea o «rudă» în vârf": Hd 8, 17; „«Rude» la vârf": Ms 3, Sj 4, 7, Sb 8 (numai la coamă); „După ce era greblată, se puneau nişte «rude» (capre) legate cu «drot» la coamă": Ms 6; „Perechi de «rude» mobile, pentru fixare": Sj 1; „«Ţăpari»": Sj 2.

„Scări" la colţuri. *În trecut:* Cj 8, Hd 2, 13.

Legături. *În trecut:* „Nuiele": Ab 8, 12, 18, BN 2, 4, Bv 1, 8, Cj 6, 9-12, 15, 16; Cv 1 (rar), 5, 8, Hd 15, Ms 3-5, 7, 9, 10, 13, 16, Sj 1, 3, 6, 8; „Nuiele, doar primul rând": Ab 11; „Legături din nuiele sau, mai rar, cu paie": Ab 4; „Nuiele de salcie (salcă)": Ab 5, 13; 16, 17, Ms 2, 12, 15; „Nuiele de «drâmoz», salcă, răchită": Ab 6; „[Snopi] legaţi cu «gânji» de

https://biblioteca-digitala.ro

răchită": BN 3; „«Gânjuri»": Ms 5; „Nuia, «loză», de salcă sau mesteacăn sucită şi legată de căprior şi de «leaţ». «Leaţuri» legate cu «gânji»": Ms 8; „«Loză» de salcă, sucită şi înnodată": Sb 8; „«Buturi» legate cu nuiele de mesteacăn, pe «laţii» de pe «corni»": Hd 14; „Cu răchiţi": BN 8, Bv 6, Cj 3; „De răchită": Cj 8, Sb 10; „Legături de nuiele de salcă, legate de «leţuri». Una trecea de la un «şomoiag» (snop) la altul": Ab 7; „«Chişcări» de răchită": Cv 6; „Nuiele de tei": Cv 8; „Nuia de mesteacăn sau răchită": Hd 6; „Din salcă, din răchită, din mesteacăn": Hd 13; „Pe «haizăş» se pun paiele snopi. [Se leagă] tot cu paie, cu două «legători» de paie": BN 5; „Tot de paie": BN 6, 7, 11, Bv 2, 6, 8, 12, Hg 7, Hd 1, 15, Ms 17; Sj 1 (dispar de prin 1935), 4, 7, Sn 3, 4, 7 (se legau de «caferi»); „Paie de secară": Bv 4, Ms 11; „Paie, rar": Ab 16; „Tot din paie, sucite": Cj 7, Hd 10; „«Păpuşoi», «suciturii»": Cj 8; „Cu snopi micuţi de rogoz, «sucitură» de rogoz": BN 9; „«Drămoz» din păduri, «curpen»": Cj 4; „«Leaţuri»": Cj 18 „«Cujbă» de salcă sau carpen": Hd 7, 9.

Altfel. *În trecut:* „Învelitoatoarea de paie era fixată cu ţăruşi de lemn, băgaţi prin acoperiş": Ab 8; „Tot «ţăpăruie», la streaşină, să ţie paiele, iar la vârfu căşii se pun «ojoage» de paie, care puse în paie şi împlântate în paie, le fixează să nu zboare": Hd 9; „Nicio legătură, numai [paie] udate şi bătute cu «ruda» pentru aşezat până la scurgere": Cj 2; „Tot cu «jupi». Răsucea coarda pe după «leţ» şi adăojea tot roată până ajungea la vârf. Mai târziu tot aşa cu sârmă": Sj 7; „Pănuşi de porumb. Mai greu de lucrat, dar mai ieftin şi la îndemână (rar)": Bv 12; „Tulei de porumb": Ms 5; „«Cercuri» de curmei": Cj 3; „Sârmă": Bv 5, 12, Cj 4, 15, Hd 7, Ms 1, 2 (rar), 6 («drot»), 7 (rar), Sj 1, 7, 8 (după 1950); „«Sfâşii»": Cj 8; „Paiele lungi, legate mănunchi, cu «drot» sau «sfâşie»" de cânepă de «leaţ»": Ms 8; „Sfoară": Cj 16, Ms 10 (rar).

Trestie (papură). *În trecut:* Cj 18, Cv 8, Ms 2, 8, 9, 11 (în maldăr); „Znopuţi": Ab 6; „Znopi": Cj 13, Ms 16; „«Şomoiege»": Ab 7; „De la pâraiele de pe Vâlcea sau de pe «lacu» de la Cristur": BN 3; „Trestia se lega în «jupuţi»" cu «jordie» (nuia de salcă), solzit": Ms 6; „Stuf. Tot jupchii mici, şi la coamă, împletitură. Cu împletitură pe coamă şi slobozită în jos": BN 9; „Cu papură sau rogoz, e pe baltă lângă sat": Bv 14; „Din aşezarea trestiei în «jupi» reiese un fel de subliniere în dreptul streşinii pinionului": Cj 3; „«Jupi»": Cj 4, Ms 2, 15; „Rogoz, iarbă de baltă, legat cu «gâljuri» de salcâm": Cj 13, „Stuf": Hd 9 (stuh), Ms 4 (în maldăr), Cv 1, 8 (papură), Sj 1; „Rar se mai găsea câte o casă, pe la 1900": Sb 2; „Rar": Cj 17 (în jupi), Ms 13. *Azi, mai rar:* Ms 5, 10 (solzit).

Scânduri lungi. *În trecut:* Cj 12; „Foarte rar. Numai până putea face draniţa": BN 1; „Scândură «de frunză», 3 ţol grosime": Cj 3 (rar); „Rar": Ab 14, Cj 1, 18, Cv 1, Ms 4 (de 4 m), Ms 5, 10, 13, 17, Sj 2. *Azi, la fel:* „Rar": Ab 1, 15.

Şindrilă, şiţă, draniţă. *În trecut:* Ab 14, Bv 8, Cj 2, Hg 2, 5, 6, 8, Hd 4, Ms 8; „A fost o singură casă acoperită cu «şiţă»": Sb 11; „Au mai fost, pe la 1900, două-trei case acoperite cu şiţă": Ab 4; „Aduceau «sindila » din partea Abrudului": Ab 5; „Cea de brad era cumpărată de la moţi, de la munte": Ab 20; „Numai între 1870-1900, adusă din alte părţi": Cj 3; „Puţine case. Care erau mai înstăriţi": Ab 7; „Draniţa, la cuţitoi (se «cuţitoia»)": BN 1; „Din cele 150 de fumuri, cam două treimi aveau şindrilă, cumpărată de la meşteri, din Canci, Răcari etc": BN 2; „Numai la patru-cinci case, din cele circa 400": BN 6; „Şindrila, cu «horj», draniţa,

https://biblioteca-digitala.ro

fără «horj»": BN 3; „În 1900 erau puţine case cu şindrilă. Se cumpăra de la Buzău": Bv 5; „Şindrilă de la Întorsura Buzăului": Cv 2; „Erau în 1900, câteva acoperişuri cu «scheindeln»": Bv 13; „Adusă de la Miercurea Ciuc, Sf. Gheorghe": Bv 8; „Adusă de la Vinerea, Orăştie şi Bătrâna": Hd 7; „Lucrată cu «scoc». Şindrila se bătea uneori şi pe pereţii mai expuşi la ploaie": Bv 12; „Şindrilari localnici": Cj 5; „Interbelic": Hd 17 (ca trecere de la paie la ţiglă-«ciripă»); „Acum 50-60 de ani [1920-1930] mai existau astfel de case nou construite. S-au păstrat aşadar până în urmă cu 25-30 de ani [1945- 1950]. «Şindila»" era lucrată în sat, de oameni specializaţi din cătunul Dosu Bricii": Cj 6; „Şiţa-fără «uluc», şindrila-cu «uluc»": Cv 1; „De la Covasna": Cv 5; „Şindrila cu îmbinare era mai economică decât draniţa, care trebuia petrecută şi deci consuma material mai mult": Cv 4; „«Sindilă» trasă în «horj»": Hd 11; „«Praştilă»": Hd 13, 14; „«Praştilă» de la Vinerea (10 km)": Hd 15; „«Sindilă» de la Abrud": Hd 16; „Interbelic": Cj 14, Hd 13; „După 1930-1940": Cj 11; „Foarte puţin, numai la boieri. «Părcănită», adusă de la Reghin": Ms 6; „Rar": Cj 18, Hd 3, 8, 16, Ms 3, 15, Sj 8 (meşterii nu erau din sat), Sb 4, 5, 7. *Azi, la fel:* Cv 8, Sj 7; „Rar": BN 6. *Azi, mai rar:* Ab 8, 9, 21, Bv 7, Cj 10, 12, Hg 3, Hd 9. *Azi:* Hd 5; „Numai trei-patru case, cu şindrilă adusă (foarte rar)": Cj 8; „Nu se mai fac [case cu şindrilă], dar mai sunt": Cv 6 „Din interbelic, adusă de la munte": Sb 8.

Denumire locală: „Draniţă": BN 3-5, 7, 8, 10, 11, Cj 16, Cv 4, Hg 1, 2, 4 (lungă), 6, 8, Ms 2-4, 6, 9, 11, 13, 14, 17, Sb 8; „Draniţă. Cu «horj» sau fără, tot la fel": BN ; „Jendö": Cj 7; „Jindrilă": Ms 10, 15; „Praştilă": Hd 4-6, 10, 11, 13-15; „Părcănită": Ms 8; „Şindrilă": BN 2, 3, 6, Bv 12, Cj 2, 5, 7, 9, 16, Cv 1, 2, 4, 8, Hg 3, Hd 1, 2, 7, 12, 17, Ms 2, 4-6, 11, 13 (mai îngustă); „Şindrilă şenţuită": Hg 1; „Sindilă": Ab 1, 2, 5, 17, Hg 4 (scurtă) Hd 11, 16; „Şindilă": Ab 10, 20, Bv 3, 4, 7, 8, Cj 1, 6, 10, 12, 13, 17, Cv 5, 6, Hg 5, Hd 3, 8, Ms 7, 16, Sj 1, 3-7, 9, Sb 9, 12; „Şindilă, dreaptă sau cu «horj»": Ab 21; „Şinghilă": Cj 3; „«Jindilă»": Cj 4; „Şisă": Ab 9, 13, 19, Sb 6, 9, 12; „Şiţă": Cj 11, Cv 1, Sb 4; „Zsidely": Cj 14.

Esenţe: „Brad": Ab 5, 7, 9, 10, 12-14; 19, BN 1-5, 8, 10, Bv 3, 5, 7, 8, 12, Cj 1-6, 10-13, 16, 17, Cv 1, 2, 6, 8, Hg 1-3, 5, 6, 8, Hd 2, 4-7, 9-17, Ms 2-6, 8-10, 13-17, Sj 3-6, 9, Sb 4-9, 12; „Brad. [Şindrilă] adusă de moţi, gata făcută": BN 6; „Molid": Ab 1, Hg 8; „Fag": Bv 4, 12, Cv 6, Hd 2, 3, 5, 8, 13 (mai rar), Ms 4 (draniţă), 9, Sj 1, 5, 7, 8; „«Fenyö»": Cj 14; „Brad şi fag": Ab 8, 17, 20, 21, BN 2 (mai mult fag), 11; „Molid şi fag": BN 7; „Brad, fag şi gorun": Ab 2; „Plop. Veneau oameni şi cu brad": Cj 7; „Stejar": Ab 11, Hd ; „Salcă": Hd 1.

Lungime: „14-20 cm": Ms 5; „20-30 cm": Cj 3, Ms 2 (şindrila); „25-30 cm": Bv 12; „30 cm": Ms 6 (şindrila), Sj 4, 5; „30 cm-35 cm": Ab 12; „18 ţoli": Cj 14; „35 cm": Ab 7, Ms 10, Sj 1; „30-40 cm": Bv 5, Cj 5, Cv 6, Hd 2, Ms 16; „35-40 cm": Hd 5, 12; „35-45 cm": Cj 10, 12; „Cca 40 cm": Ab 2, 20, Cv 1, Ms 4, 15, 17, Sj 7, 9; „Cca 40 cm, cât un «cărpător»": Bv 4; „40-48 cm": Cj 6, 9, 11, Sj 8; „40-50 cm": BN 1, 2, 6, Bv 3, Cj 10, Cv 4 (şindrila), 8, Hd 4, 10, 11, Ms 9; „40-60 cm": Ab 13, Bv 8, Cv 5, Sj 6; „50 cm": Ab 10, 11, 17, 21, BN 8, 11 (la draniţa de fag), Hg 2 (şindrila), 4, Cj 16 (draniţă sau şindrilă, fixate în «falţ»), Hd 7, 17, Ms 6 (draniţa), Sj 3, Sb 4, 5; „50-60 cm": BN 10, Bv 7, Cj 2, Hd 6, Cv 2, Ms 11, Sb 9 («şindila»), 12 («şindilă», mai durabilă); „60 cm": Ab 14, Hg 3, 6, Hd 1, 3, 8, 14, 15, Ms 8, 13 (draniţa), Sb 6; „40, 60, 80 cm": Ab 1; „40 cm şindrila, 70 cm draniţa": BN 3; „50-70 cm": Hg 5, Hd 9, 13; „60-70 cm": Ab 8, 11 (la draniţa de brad), Cj 1, 4, 13, 17, Cv 4 (draniţa), Hg 1 (draniţa);

https://biblioteca-digitala.ro

„60-80 cm": Ms 7; „65-70 cm": Hg 8 (patru pălmi); „70 cm": BN 5, Cj 7; „70-75 cm": BN 7; „70-80 cm": Ms 3, Sb 8; „De 1 m şi de 0,50 m în trecut, de 0,75-0,80 m azi": Ms 14 (draniţă); „80 cm": BN 4; „80-90 cm": Ab 9; „60 cm-1 m": Ms 2 (draniţa); „70 cm-1 m": Ab 19; „0,80-1 m": Sb 7, 9 şi 12 («şisa»); „1 m": Hg 4 (draniţa), Sb 5; „Până la 1,10 m": Hg 2.

Lăţime: „5-6 cm": Ms 6 (şindrila); „5-8 cm": Cj 3, Ms 2, 10; „5-8-10 cm": Bv 12, Ms 5, 13; „6-7 cm": Cj 14, Sj 1; „7-8 cm": Sj 7-9; „7 cm şindrila, 10 cm draniţa": BN 3; „8 cm": Ab 7, 11, Hd 17, „8-10 cm": BN 2, 6, Bv 3; 7, Cv 2, 4 (şindrila), Hd 4, 10, Ms 7, Sj 3, 6; „10 cm": Ab 2, 13, 21, Bv 4, Cj 2, Hg 6, Hd 5, 7, 9, 13, 15, Ms 4, 6 (draniţa), 8, 14, Sj 4, 5, Sb 9 şi 12 (trei, patru degete); „8, 10, 12 cm": BN 1; „8-12 cm": Cv 8, Hd 6, Sb 4; „10-12 cm": Ab 9, BN 10 (varia după calitatea lemnului), Bv 8, Cv 1, 4 (draniţa), 5, Hd 1, 2, 12, Ms 3, Sb 8; „10-12-14 cm": BN 11; „10-15 cm": Ab 1, 10, 12, 19, Hg 5, 14 (după lemn); „14-20 cm": Hg 2; „15 cm": BN 4, 8, Bv 5, Cj 1, 4, 7, 13, Cv 6, Hg 1, 8, Ms 11, 16; „10-20 cm": Ab 8; „15 cm": Sb 6; „15-18 cm": Cj 9, 11, 12; „15- 20 cm": Sb 7; „15-18 sau 23": Cj 10; „18-20 cm": Cj 6; „15-25 cm": Cj 16; „20 cm": Hg 3; „Cât ese": BN 5.

Grosime: „Cât de subţire": Hd 14; „0,5 cm": Cj 3, Hd 15, Sb 4; „0,5-1,5 cm": BN 6; „Cca 1 cm": Cj 2, Ms 3, Sj 5, 9, Sb 8; „1-1,5 cm": Ab 21, BN 2, 5, 10, Bv 3, 7, Cj 10, 16, Cv 2, 4, Hd 6, 10, Sj 8; „1,5 cm": Ab 1, 11, 12, Bv 12, Hg 5, Hd 4, 5, 7, 13, 17, Ms 5, 8, Sj 3, 6; „0,5 cm pe o parte, 1,5-2 cm pe cealaltă": Ms 2; „1 cm la draniţă, 1,5 cm la «horj»": BN 3; „1-2 cm": Cv 6, Ms 6, 10, Sb 9; „1 cm şi 2 cm (la «horj»): BN 1; „1,5-2 cm": Cj 10, 16, Hd 2, Sj 1; „2 cm": Ab 10, Cj 6, 8, Hg 6, Hd 9, 12, „2-2,5 cm": Sj 7; „2,5 cm": Ab 8, Cv 1; „2-3 cm": Cj 11, 12; „Un deget (cca. 3 cm)": Sb 12; „2-4 cm": Cj 9.

Cuie. Cuie de lemn. *În trecut:* Cj 6, 9-12, Hg 5, Hd 12, Sj 3, 5, 8, 9; „În 1900 erau astfel de case. Cepi din creangă de molid": BN 7; „Rar": Cv 1, 8, Hg 1, 2 (draniţă găurită cu cuie de lemn), 4, 6, 8 (cuie din lemn de tisă). ***Cuie de fier.*** *În trecut:* „Cuie de fier ţigăneşti": Ab 11, 12, 19, 20, 21, BN 2, 3, 5, 6, 8, 10, 11, Bv 3, 5, 7. 8, 12, Cj 1, 2, 4-7, 9, 12, 14, 17, Cv 1, 2, 4, 5, 8, Hg 4, 6, 8, Hd 1, 4, 6, 7, 9-11, 14, Ms 2, 5-10, 13-17, Sj 3, 5; „Cuie de fierar": Ab 1, 7, 8; „Făcute de fierari": BN 7; „Cuie de «covaci», de ţigani": Ab 9; „Covăceşti": Cj 3; „Cuie de fier": Ab 17, Hd 17, Sj 6-9, Sb 5, 6 (cuie de şiţă); „Cuie din sârmă": Cv 6; „Cuie de fier şi cu «urechi», rar": Ab 10; „Cuie de «drod», făcute de gospodar": BN 3; „În patru muchii": Cj 16; „Cu capul pătrat": Ms 4, 11; „Cuie obişnuite": Hg 2; „Cuie de «praştilă»": Hd 13(de fabrică); „Cuie de fabrică, de la prăvălii": Hd 15, Sj 3; „Rar": Cj 10, Hd 8, Ms 3. *Azi, la fel:* „Cuiele erau pătrate": Hg 3; „Ţigăneşti": Sb 8. *Azi, mai rar:* Sb 12 (mai la pădure, unde-i vântul mai puternic). *Azi:* „Cu floare mare": Cj 11; „Cuie de fier ţigăneşti": Hg 5, Hd 2, 5, 12 (rar), „De fabrică": Hd 3.

Rânduri: „Se bătea într-un rând": Ab 12, Cv 1, 6, Sj 8; „Într-un strat, în patru-cinci rânduri": Sb 6; „Într-un rând, pe «leţuri» la 30 cm": Sj 7; „La un rând jumătate şi la două rânduri": Hd 5, 12; „Se bătea în două rânduri": Ab 7, 8, 11, 14, 17, 20, BN 2, 5, 10, Bv 3, Cj 1, Cv 2, Hg 8, Hd 4, 6 (cât călca «laţul»): Hd 6, 13, Ms 2, 3, 5-8, Sj 1, Sb 4, 5, 12; „Două-trei rânduri": Hd 7, 10, 11, Sb 9; „Două-patru rânduri (dublu sau simplu)": Cj 2; „Trei-patru rânduri": Bv 5, Sj 6 (20 cm petrecătură); „Patru rânduri": Ab 19; „Pe două «leţuri» şindrila, pe trei «leţuri» draniţa":

https://biblioteca-digitala.ro

BN 3; „Două-cinci rânduri": Hd 9; „5-6 rânduri": Hg 4 (drăniţi); „8-9 rânduri": Cj 6; „7-8-14 rânduri": BN 11; „10 rânduri": Bv 12; „10-12 rânduri. Unii puneau dublu": BN 7; „12 rânduri": BN 8; „12-13 rânduri": Sb 8; „13-14 rânduri": Hg 1; „10-12-15 rânduri": Hg 5; „15 rânduri (în 2-3)": Bv 7, Cv 8, Hg 6; „Circa 20 de rânduri": Ms 4; „Câte două suprapuse; pe fiecare şir erau circa 10-15%. Cu câte un şir de şindrile erau majoritatea, total fiind circa 20-22 de rânduri": Cj 6; „Unu-două rânduri suprapuse pe 30-40": Cj 9; „Majoritatea erau cu un singur rând. În proporţie de 18-25% din case erau cu două rânduri suprapuse. În total erau cam 20-22 rânduri de şindrilă pe un acoperiş": Cj 10; „Câte două rânduri suprapuse, în total erau 20 de rânduri pe toată panta": Cj 16; „Tradiţional, se practica învelirea caselor cu un singur rând de şindrile. Circa 30-40% din case aveau învelişul din 2 rânduri de şindrile suprapuse": Cj 12; „40 rânduri": Ms 14; „50 de rânduri": Cj 14; „Multe rânduri": Ms 10; „După tehnica de îmbinare sau de petrecere": Cv 4; „«Şfoltăite», cele din fag, una peste alta, cele din brad": Sj 5; „După înălţime": Ab 21, Hd 15, 17; „Petrecut" Hd 14 (circa 10 cm).

Număr de bucăţi (la un acoperiş). „20-30 de legături cu cca 20 de bucăţi": Ab 20; „Circa 1000": Ab 19, 21, Bv 4, Hd 3 (când era casa în două ape), 8 (dar nu le număra), 9; „Câte 8-10 poveri de «şisă» şi mai mult": Sb 12; „Câteva mii": Hg 3; „Circa 2000": Hd 14, Sb 6; „Până la 2500": Ab 8; „2-3000": BN 5, Hg 1 (dranița), Hd 6; „2-4000": Ab 12, Cj 10; „După mărimea acoperişului, între 2-4000": BN 1, Cj 16; „3000": BN 10, Cv 6; „3-4000": Ab 10, BN 7, Hg 4 (dranița); „3-5000": Ab 1; „Peste 4000": Hd 11 (prăştila); „20-30 de legături. 1 legătură=150 de şindrile": Hd 7; „3-10000": Cj 9; „4-5000": Ab 9, 14, BN 4, 8, Bv 5, Hg 8, 13, Ms 14, 17; „5000": Bv 7, 12, Hd 17 (tăiate în «horj»), Ms 9; „5-6000": Ab 2, Cj 2, 4, 7, Hg 1 (şindrila), Ms 8, 10, Sb 4; „6-7000": BN 11, Hg 4 (şindrila), Ms 4; „7-8000": Ab 17; „8000-10000": Cv 8; „10.000": Ab 7 11, Cj 6, 10, 16, Hd 12; „14000": Hd 2; „10-15.000 (după casă)": Cj 5, 14, Cv 1, Hg 5, Hd 15, Ms 5; „14000-15000": Sj 6; „14000-16000": Hd 5; „15000-20000": Ms 2; „Până la 20000": Ms 15; „Circa 12-13 rânduri pe înălţime": Ms 3; „20000-30000": Ms 11; „1000 pe metru pătrat": Ms 7; „După mărimea acoperişului": BN 3, 6, Bv 3, 8, Cv 2, 4, 5, Hd 4, 10, Ms 6, Sb 8, 9; „Cât de mare era casa": BN 2.

Ţiglă. ***Apariţie.*** „De prin secolul trecut, dar numai cea măruntă": BN 1; „De prin 1900, de la ţiglării": Bv 3, Hd 8 (rar), Sj 8 («solz»); „Era ţiglărie în sat": Sb 2; „Satul a ars la 1890 şi după aceea cu ţiglă": Hg 4; „Patru case dinainte de 1900": Ms 12. „La 1900, doar trei-patru case cu «cirip»": Sj 1; „Din 1910": Ab 7; „1910-1920": Sj 8 (cea mare, roşie); „[Câteva] căşi înainte de 1914": Cj 4 (trei-patru), Hd 11 (doar două-trei); „După 1914 mai mult": Hd 8; „Ţiglă de la Cristian": Ab 13; „După Primul război mondial, ţiglă de Lugoj": Ab 12, Bv 6; „«Leu» de Jimbolia, după 1918": Hd 3; „După 1918": Ms 15; „După 1920 a apărut ţigla. Ţiglă de Lugoj. După aceea, de la Orăştie, de la Wegner": Ab 5; „Numai după 1920": Bv 12, Cj 17, Hd 16, Ms 8 (mică); „Din 1923": Ab 11; „Interbelic. Maxim la o sută de case din cinci sute": Ab 6; „«Cerepuri», de patruzeci-cincizeci de ani": Ms 6 [1928-1938]; „Interbelic mai mult, după care pier paiele. De la Lugoj, înainte, 1898, de la Jimbolia": Hd 7; „De la Jimbolia, Cicinda, sau Lugoj": Hd 17; „Din 1928": Ab 8; „Interbelic, târziu": BN 2; „Interbelic": Cj 14, Hd 6, 13, 14, 17 («ciripă»), Sj 4 («ciripuri»); „Mai mult din interbelic. «Ciripuri» din «crepărie» locală. Ţigani": BN 6; „A ieşit cam din 1930": Ab 2, Bv 2, 14, Cv 6; „Din 1935": BN 7; „1930-1940": Ab 1; „După 1940": Cj 5 (adusă), Ms 8 («cerepuri»); „Târziu, postbelic": BN

https://biblioteca-digitala.ro

2; „Mai târziu": Bv 8; „Adusă de la Câmpia Turzii, Turda, Cluj": Cj 3.

În trecut: „Ţiglă neagră de Bălcaci, făcută de ţigani": Ab 18; „«Cirepuri». Numai la casa de pământ, «bătută numai din pământ gol»": BN 9; „«Ciripuri»": Sj 10; „Rar": Ms 4, 7, 9 (făcută de ţigani). *Azi, la fel:* Sb 10. *Azi, mai des:* Ab 16, Cj 7, Cv 6, 8, Hg 6, Hd 15, Ms 2, 5, 10, 15, Sb 4; „«Cirep»": Ms 11. *Azi:* Ab 4, 9, 10, Hg 5, Sb 8; „De Ghireş sau Lugoj": Ab 21; „Circa 70%": Cj 6; „Foarte divers": BN 5, Hd 6, 10; „Rar": Cj 9.

Ţiglă roşie. Mare. *În trecut:* Ab 1, 2, 4, 5, 10-12, Hd 8, Sj 9, 10; „Rar, din Jimbolia": Ab 19; „Rar. Ţagla lui Schmidt": Bv 5; „Rar": Bv 13, Cj 1, Hd 11. *Azi, la fel:* BN 6, Bv 3, 7, Cv 6, Hd 9, 17, Ms 1, 12, Sj 2, 8, Sb 10; „De la Jimbolia şi Câmpia Turzii": BN 9; „De la Orăştie": Hd 15; „De la Turda": Sj 6. *Azi, mai des:* Bv 12, Cj 3, 5, 7, Cv 1, 8, Hg 1, 6, 7, Ms 6, 8, 13, 15, 17, Sj 3, 5, Sb 4; „Începând din perioada interbelică": Sj 1; „De la Târnăveni": Ab 18; „De la Jimbolia": Bv 6, Hd 3. *Azi:* Ab 16, 21, BN 1, 3, Bv 4, 14, Cj 2, 10-16, Hg 3-5, Hd 2, 5, 11-13, Ms 3, 5, 7, 10, 16, Sj 4, Sb 2, 3, 7-9, 12; „De Lugoj": Sb 11; „Rar": Cj 9. ***Mică.*** *În trecut:* Ab 5, 7, 8, 13, 15; BN 6, Bv 3, Cj 3, Hg 4, 7, Hd 7, Sj 3, 5, Sb 2, 9; „Ţiglă de Lugoj": Ab 18; „Măruntă, de la Bistriţa": BN 1; „De la Dej": BN 3; „De la Sângiorzu' Săsesc şi de la Jeica": BN 9; „Era fabrică de mână, în câmp": Bv 1; „Solzi (de peşte)": Bv 4 (rar), Hd 13 (interbelic), 17, Ms 4; „Ţaglă veche": Bv 5; „Adusă din Criţ, Cloasdorf şi Mesindorf": Bv 13, „«Şirepuri», se făceau în Lăzăria-Harghita": Hg 1; „De la Orăştie": Hd 15; „De solz, cea mai veche": Sj 1; „«Ciripuri»": Sj 7, 9; „«Solz»": Sj 8, Sb 7 (rar), „Ţiglăria era la Târnăveni": Sb 3; „De la Cristian": Sb 11; „Rar": Ab 16, 20, Bv 6, Cj 4, Ms 6 (1920), 7, 9, 17, Sj 10, Sb 4. *Azi, la fel:* Bv 14, Cv 1, 8, Ms 2, 10, Sb 5; „Rotundă": Ms 5; „Ţiglă de Şeica": Ms 11; „În Alţâna erau ţiglării": Sb 1; „Erau şuri de ţiglă, către Sibiu, unde se făcea ţiglă": Sb 5; „De la Cristian şi Orlat": Sb 12. *Azi, mai des:* Ab 19, BN 4, 7, 8, 11, Ms 13, 14, Sb 6; „Acum cincizeci de ani [1930], erau deja mai multe case cu ţiglă decât cu paie": Bv 2; „Rotundă": Sj 4 (din interbelic). *Azi, mai rar:* Cv 6, Ms 8. *Azi:* Cj 1, 17, Hd 1, 8, „Făcute la Lazaria": Hg 8.

Ţiglă albă. Mare. *În trecut:* Ab 11; „De Jimbolia": Cj 14; „Rar": Cj 1, 4, 17, Sj 1 (în perioada interbelică). *Azi:* Hd 5.

Olane. *Azi:* Ab 7.

Plăci de ardezie. *În trecut:* „Rar": Sj 1 (interbelic). *Azi, la fel:* Sj 2. *Azi:* „Rar": Cj 9, 10, 16.

Tablă. *În trecut:* „La 1900, doar prăvălia şi conacul erau cu tablă": Sj 1. *Azi:* Ab 7, 8, 9, 15; BN 3, 11, Bv 3, 7, Cj 1, 3, 17, Ms 6, 8, Sb 8; „«Plev»: Ab 21; „Rar": Ab 1, 10, Cj 5, 6 (15%), 9-12, Hg 1, Hd 3 (două case, de curând), 7, 9, 17.

Eternit, azbociment. *În trecut:* „Azbociment fabricat local, din 1912, dar a dat faliment": BN 6. *Azi, la fel:* „Rar": Cj 11. *Azi:* Ab 1, 14, BN 7; Bv 12; „«Ciripuri» de ciment (ciment şi nisip) de la Turda": Sj 6; „După 1970": Sj 7; „Rar": Ab 8, 15, Bv 5, Cj 5, 6 (10%), 16, Cv 1, Hg 1, 4, 6, Hd 2, 8, Ms 2.

https://biblioteca-digitala.ro

Deschideri în învelitoare

Brâu (la două treimi din înălţime). *În trecut:* Ms 2; „Fumul ieşea sub acoperiş": Hg 3; „Rar": Cj 3, Sb 9. *Azi, la fel:* „Rar": Cv 8 (acoperiş dublu). *Azi:* Ab 13, Cj 4, 15, Hg 4, Ms 17; „Acoperiş «mânzat». Cam multe, după 1950": Ab 7; „Astăzi, multe": Ab 16; „De când se fac case pătrate": Hg 1; „Toate casele, stil 1700": Ms 16; „Rar": Ab 1, Cj 1.

Străpunsă de bagea. *În trecut:* BN 1, 5, 8, Cj 1, 4, 5, Cv 5, Ms 17; „Rar. Fumul ieşea în «babura» din tindă": Ab 4; „Nu prea erau coşuri, fumul mergea în pod": Ab 11; „«Cohăre»": Ab 9; „«Cobăl» pentru aerisire": BN 10; „«Fumare»": Ab 14, Hg 1; „«Hurloaie» pentru fum": BN 3; „«Horneţ»": BN 7; „«Horneţ», mai târziu, după 1920": BN 11; „«Ursoaica», era făcută din scândură. În pod": Bv 2; „«Ochian»": Bv 8; „Fumul ieşea liber, era captat doar de coşul cu deschidere în pod având deasupra lui o găleată fixată ca apărătoare de scântei": Cj 16; „O mică deschizătură, tot din şindrilă": Hg 3; „Răsuflătoare de fum. La casele cu draniţă ieşea fumul în pod": Hg 4; „«Uşuţă» la o «fundoaie», ca să iasă fumul": Hd 3; „Firidă sau «omnă»": Hd 4; „Avea «băbură» în pod, din grădele": Hd 1; „Fumul intra în «băbură» de nuiele": Hd 11; „ La «prăştilă», fumul se răspândea sub învelitoare prin «camniţă» (lespezi de piatră pe pod)": Hd 14; „În pod era «bubuşca» îngrădită cu nuiele şi lipită. Bătea fumul acolo şi improşca în pod de afuma clisa": Sj 7; „Rar": BN 4, Bv 14, Ms 16. *Azi, la fel:* Ab 1; „Rar, «gavernă», se făcea şi înainte, la şindrilă, să iasă fumul şi se vedea în pod": Ab 10; „Acoperişurile de paie sau de «şisă» nu aveau horn": Ab 13; „«Fumătoare», «cucumea», luminator": Cv 1; „«Fumătoare»": Cv 8. *Azi, mai des:* Hg 4, Hd 9; „Cele mai multe aveau «urloi»": Ms 12. *Azi, mai rar:* „«Coş», pentru fumul care se răspândeşte în pod": BN 6.

Străpunsă de coş. *În trecut:* BN 1, Bv 5, 8, 13, 14, Cv 5, Hd 6, Ms 1; „Horn": Ab 16; „Horn cu «cotargă»": Cj 10, 12 («coşarcă»); „La case acoperite cu ţiglă": Ab 20, Cj 1(rar), Ms 7; „Cei cu ţiglă aveau «hornoi» mare": BN 8; „Unele aveau «urloi» în pod": Bv 1; „Rar. Avea «corlon» în pod": Bv 4; „Coşul-hornul lateral acoperit de o «cotargă» ca să nu se înfunde": Cj 6; „Puţine coşuri străbăteau acoperişul": Cj 16; „«Hoarnă»": Cv 2, „Numai la ţiglă": Hd 14. *Azi, la fel:* Ab 9; 12, 18, Cj 3, 15, Hg 5, Ms 14, 16, Sj 4, 5, Sb 1, 5 (horn); „Cu «babă». Făcut din nuiele, «bulgărit» şi lipit": Ab 7; „Horn în pod": Hd 15; „La casele acoperite cu trestie, iese un fel de coş, de scândură": Ms 5; „Rar": Hg 6, Hd 16 (numai la casele cu ţiglă), Ms 17. *Azi, mai des:* Ab 5, Ms 10, Sb 3, 10; „La casele de ţiglă": Ab 19, Sb 4; „Burlan de tablă sau «urloi» de cărămidă": Cv 6; „Aveau «ursoaică»": Ms 4; „Unele scoteau fumul afară. «Afumar» şi [deasupra] horn din scândură": Ms 13; „Din «comarnic»" dădea un horn din scândură afară": Ms 15; „Horn": Sb 6, 7 (case din cărămidă). *Azi, mai rar:* „La casele de paie aveau în pod un coş din grădele": Sb 11. *Azi:* Ab 8, 14, 21, BN 11, Bv 6, Cj 4, 5, 9 (horn), 11, 16, 17, Hd 2, 4, 5, 9, 12, Ms 2, 3, 11, Sj 9, 10, Sb 8, 12; „Mai făceau coşuri de nuiele lipite şi ieşea afară din pod": Ab 17; „Afumătoare în pod": Ab 1; „La acoperişuri de ţiglă sau tablă": Ab 15; „«Hurloaie» în pod": Hg 1, Sb 9 (coş de cărămidă); „Rar": Ab 10, BN 7, Cv 8.

Altele: „«Ochiuri»": Ab 21, Sb 9; „O gaură pentru fum [în fronton]": Cj 1; „La case cu paie, era şi câte o gaură": Cj 7; „Casele cu paie aveau o gaură": Cj 13; „Făcea câte o gaură

https://biblioteca-digitala.ro

de dimensiuni mici unei buturugi lipite cu tină, ca să iasă fumul": Hd 11; „Ferestruică la fronton": Ms 7, Sb 2, 6 (azi mai des); „Ferestre la pod": Sb 3; „Doar răsuflători pentru fum": Sj 1, „Fumul ieşea prin acoperişul de «jupi» sau prin ferestruicile frontoanelor de la capăt": Sj 7; „«Fumare»": Sb 5 (rar), 9.

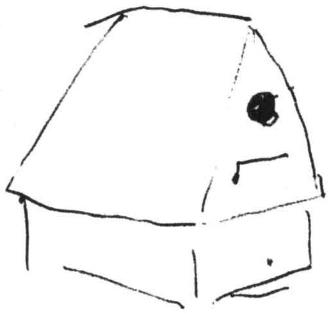

Evacuarea fumului, sat Aşchileul Mare, jud. Cluj (Roswith Capesius)

Streaşina: „Streaşina, ca să fie mai groasă, se făcea din două rânduri de «znopuţi»": Ab 6.

Mică. *În trecut:* Ab 5, 8, 11, 14, 17, 20, BN 4, Bv 1, 8, Cj 13, Cv 5, Hg 2, 4, 7, Hd 6, 10, 11, 16, Ms 1, 4-6, 11, Sj 8, 10, Sb 2, 7; „50-60 cm": Hd 13, Sj 6. *Azi, la fel:* Ab 4, 13, 16, 18, 21, BN 1-3, 5-7, 9, Bv 3-7, 12, Cj 3-5, 7, 8, 15, 17, Cv 2, Hd 7, 17, Ms 16; „Aproximativ treizeci de centimetri. Dar şi după cum erau capetele grinzilor": Ab 7; „Circa 40-50 cm": BN 10, Cj 2; „La spate": Hg 3; „Rar": Cj 11, Cv 8. *Azi, la fel:* Cj 14, Hg 5, 6, Hd 1, 8, 9, 14, 15, Ms 2, 7-9, 12, 14, 15, 17, Sj 2, 4, 5 (maximum 0,50 cm), 9, Sb 1, 3, 9, 11, 12; „Rar": Cv 1. *Azi, mai des:* „La acoperişurile de ţiglă": Ab 12. *Azi, mai rar:* Ab 9; Hd 3, Sb 10. *Azi:* BN 11, Bv 2, 14, Cj 10, 16, Hg 1, 8, Hd 12, Ms 3, Sb 6; „0,50 m": Cv 6, Sj 3, „Rar": Hd 2, 5, Ms 10.

Largă. *În trecut:* Ab 14, 15, BN 11, Bv 2, Hg 1, 8, 16, Ms 3, Sj 9; „La acoperişurile de paie": Ab 12; „La «prismă»": Cv 4; „0,50-0,60 m": Sj 1, 6, 7; „Circa 0,70 m": Sj 3; „0,80 m": Cv 6. *Azi, la fel:* Ab 1, 19, Cj 10, 11, 16, Cv 1, 8, Hd 5, Ms 5, 10, Sb 4 (0,80-1 m); „La faţă": Hg 3; „0,70 m": Sb 8. *Azi, mai des:* Ab 9, Bv 14. *Azi, mai rar:* Ab 10, Cj 6, 12, Hd 2, 12, Sb 6. *Azi:* Ab 8, 11, Ms 2.

Prelungiri ale acoperişului (pentru depozitare). *În trecut:* Ab 2, Cj 6, 10, 12; „«Colnă»": Hd 3; „«Colniţă»": Hd 11 (numai lângă şopru); „«Corliţă»": Ms 9 (pentru oi), 17; „«Cornită»": Ms 11; „«Crosme» (pentru animale)": Bv 7; „«Lemnării», târziu": BN 1; „Şopru": Ab 5, Bv 6; „În continuarea casei, un «şopru»": BN 8; „La spatele căşii, pe toată lungimea, «şopru» pentru oi, iar lateral «lemnărie» pentru lemne, unelte, depozitare": BN 10; „«Şopru» (plug, grapă, «vozori», etc.)": Hd 13; „În continuarea căsii un «şopru»": Ms 12; „Într-un capăt, rar, apărea o aplecătoare pentru adăpostit cuptorul de copt": Sj 1; „Rar": Ab 1, 10, 15, Cj 4, Hd 4, 10, Sj 9. *Azi, la fel:* Cj 9, Sj 10; „După nevoi": BN 2, 10; „Ulterior casei, la nevoie. În spate, un «scut» pentru lemnărie sau «găinari» sau vite, oi, porc etc.": BN 3; „«Şoapre»": BN 9, Sb 6; „«Şopru» pentru lemne şi depozitare": Hd 14; „«Şleghin», lateral, pentru bucătăria de vară sau depozitare": Ms 5; „Magazii, bucătării": Cv 6; „Rar": BN 6, Bv 3, Cj 16 («dolie»), Cv 8. *Azi, mai des:* „«Şleg»": Ms 10; „«Comanda» de lemne": Sj 5. *Azi, mai rar:* Ms 2; „«Colnă», «colniţă»": Cj 9, 11. *Azi:* „Rar": Hd 5, Sj 8.

Ieşinduri (deasupra intrării). *În trecut:* „Un acoperiş separat deasupra intrării din faţă": Ms 12; „La «filigorie»": Sb 8 (interbelic). *Azi, la fel:* Ms 5, 10 (foişorul). *Azi:* Ab 7, Cj 12, Hd 12, Ms 2; „La «filigorie»": Sj 5; „Diverse": Bv 3; „Rar": Ab 8, 11.

Scară permanentă (pe una din ape). *În trecut:* Ab 15, Cj 10, 12; „Pentru întâmplare de foc": Ms 8. *Azi, mai rar:* Cj 16. *Azi:* „La faţadă": Hd 5, Hd 12 (rar).

https://biblioteca-digitala.ro

VALORI ARTISTICE

Decor din lemn cioplit

În trecut: BN 1-3, 11, Bv 2, Bv 10, 11, Cj 1, 4, 7, Hd 1, 3, 6-8, 10, 11, 14, Ms 3, 11, 13, 14, 17, Sj 9, Sb 1, 2, 8; „Numai de la Abrud în sus, se făceau cioplituri de case": Ab 20; „Era o casă în sat, foarte veche, cu decor bogat sculptat, tip Maramureş": BN 7; „Capetele grinzilor, contrafisele, pazia, balustrada «târnaţului», capitelurile stâlpilor": Cj 10; „Pazia «târnaţului» şi a căpriorilor, ca şi capetele de sus ale stâlpilor": Cj 12; „Nedecorat, românii fiind mai mult duşi cu turmele, sau comandat la cioplitori maghiari": Cv 3; „Numai între cele două războaie": Hg 1; „Interbelic mai mult": Hg 5; „Rar": BN 4, 8, Bv 1, Ms 1, 2, 7, 9, 12, Sb 7. *Azi, la fel:* Hg 6.

Balustrada. *În trecut:* Ab 3, 5, 11, 15, 16, 19, BN 6, Bv 10, Cj 1, 4, 10-12, 16, Hd 4, 6, 16, Ms 4, 5, 8, 11, 13, Sj 9, 10; „Talpa «prizvarului»: Ab 18; „«Blănitură» de brad, uneori cu «flori»": BN 9; „Balustrada numai din «brâu» este cioplită la fel cu stâlpii": Cj 3; „«Berluială»": Cj 15; „Scândură spălată, «arinită»": Cj 18; „Scânduri «închistrite»": Cv 6, „La «stobor», scândurile aveau la partea superioară «cipta», rezultată din suprapunerea unei şipci mici peste rostul celorlalte două": Hd 5; „Rar": Ab 6, 13, BN 1, 3, 8, Bv 11, Cj 13, 17, Cv 6, Hg 4, Hd 2, 3, 15, Ms 2, 17, Sb 2, 7, 9, 11, 12. *Azi, la fel:* Ab 8, 12, Sj 5. *Azi, mai des:* Cv 1.

Stâlpii. ***Simpli.*** *În trecut:* Ab 2, 3, 5, 6, 7, 11, 13-15, 17, 19, 20, BN 1, 6-9, 11, Bv 3, 4, 10, 11, Cj 5-12, 14, 15, 17, Cv 2, 6, Hg 1, 4, 5, 7, 8, Hd 3, 4, 6, 8-17, Ms 1, 3, 4, 5, 8-10, 12-17, Sj 1-4, 6, 7, 9, 10, Sb 2, 5, 6, 9, 12; „«Şeşii»": BN 3; „«Săgeţi»": Hd 7 (cu decor); „«Jiluiţi» sau cu barda, în patru feţe, după ce veneau de la «firez»": Hd 15; „Cioplîţi în patru feţe cu securea, cu «forme»" din daltă şi cuţitoaie": Ms 6; „Rar": BN 4, Bv 6, Cj 1, 13, 16, Hd 1, Ms 2, 7, Sb 1, 7, 11. *Azi, la fel:* Ab 12, 21, Cj 18, Cv 1, 8, Hg 6. *Azi, mai rar:* Ab 1, 9, 10. *Azi:* Sj 5.

De diferite volume: *În trecut:* Ab 3, 4, 13, 16, 18, 19, BN 1, 6, 11, Bv 2, 11, Cj 1, 4, 7, 13, 17, Hg 2, 7, 8, Hd 1, 2, 6, 7, 16, Ms 3, 4, 11, 13, 17, Sj 9, Sb 1, 5; „Se făceau cu flori, cu dalta": Ab 17; „Încrestaţi din secure": BN 2; „Unii «încrestaţi»": BN 9; „Ciopliri în patru şi şase «dungi». Câte patru «dungi» la 50 cm sus şi jos, şase «dungi» între (pe fus)": Cj 2; „Capitelele stâlpilor erau cioplite decorativ": Cj 10; „«Faragot láfa»": Cj 14; „Tăiaţi în patru-opt feţe": Cj 16; „«Căţei»": Hd 12; „La unii, stâlpii de la târnaţ erau lucraţi cu «forme», de mână": Sj 4; „Încrestaţi din săcure": Sb 2; „Cioplîţi cu securea şi jiluişi. Luate dungile sau făcute «forme» cu dalta": Sb 8; „Rar": Ab 14, BN 3, 4, 7, 8, Cj 6, 9, Hg 4, Hd 4 (crestături minime), 10, 11, Ms 1, 7, 14, Sj 1, 7, 9, Sb 12. *Azi, la fel:* Ab 8, 12; „Fasonaţi ca undrele": Cv 8 (rar). *Azi, mai rar:* „La «privar» stâlpii erau încrestaţi": Ab 9. *Azi:* Sj 5.

Contrafisele: „Numai la biserică şi la ţăranii bogaţi": Cj 1, „«Sprijoane»": Cj 3; „Cioplite în trepte şi arcuite, formând uneori arcade": Cj 12; „Cioplite «model»": Cj 14 „Legături": Ms 6; „«Fixuri»": Ms 8, 9; „Interbelic se fac «forme» şi «flori»": Sb 8.

https://biblioteca-digitala.ro

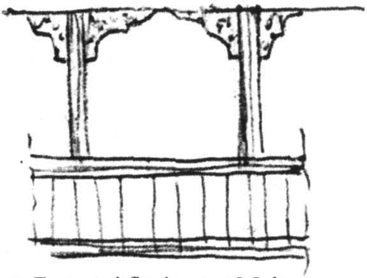

Forme şi flori, com. Mohu, jud. Sibiu (Irina Cajal-Marin)

Drepte. *În trecut:* Ab 11, 15, Bv 11, Cj 3, 6, 9, 10, 14, Hg 7, Hd 7, 8, 11, Ms 8-10, Sj 9; „«Prinsoare»": Ab 16; „Rar": Hd 17, Ms 12, Sb 9, 12. *Azi, la fel:* Cj 11, 16, 18. *Azi.* „Rar": Cv 8, Hd 3.

Arcuite. *În trecut:* Ab 1, Bv 11, Cj 3, 9, 10, 14, Hd 3, 9, 17, Ms 8, 10, Sj 2; „Rar": Cj 18, Hd 7, 8, Sb 9, 12. *Azi, la fel:* „Rar": Cj 11, 16. *Azi:* Cv 8; „Rar": Cv 1.

Arcuite, formând arcade. *În trecut:* Ab 10, Cj 3, 10, 14, Hd 3, 7; „Rar": Cj 9, 18, Ms 3, 8, Sb 9, 12. *Azi, la fel:* Cv 8 (rar), Hd 9, Ms 9. *Azi, la fel:* Cj 16; „Brâul «târnaţului», sus cu boltă, cu arcade": Ab 8; „Rar": Cj 11. *Azi, mai rar:* Ab 1. *Azi:* Ms 13, Sj 9.

Neformând arcade. *În trecut:* Ms 6, 8, Sj 1, 2, 9. *Azi:* Ms 13.

Stâlpii angajaţi (undrelele). *În trecut:* „Rar": Cv 1, 8. *Azi:* „Rar": Cv 1.

Fruntarul prispei. *În trecut:* Ab 5, BN 7, 11, Hd 3, 11, 16, Ms 5, 10; „Din 1930": Ab 7; „Scândură cu «colţişori»": Sb 1 (rar); „Rar": Ab 4, 8, 16, Bv 1, Cj 4, 9, 17, Ms 17. *Azi, la fel:* Sj 5. *Azi:* Cv 1.

Grinda arcuită legând cununa casei de fruntarul prispei («calul»). *În trecut:* Cj 11, Hd 11, Ms 10; „Rar": Bv 11, Cj 1, Hd 3, Ms 5.

Capetele bârnelor (lăsate în consolă, la colţurile de sus ale pereţilor). *În trecut:* Ab 5, 7, Cj 4, 10-12, 15, Cv 6, Hd 16, Ms 8, 16, Sj 9; „Lăsate în consolă şi «crestelate»": Ab 21; „În afara casei": Bv 11; „Rar": BN 7, Bv 1, Cj 1, Cv 1, 8, Sb 12. *Azi, la fel:* Cj 9, 16, Ms 11. *Azi, mai des:* Ms 13. *Azi, mai rar:* Cj 6.

Capetele căpriorilor. *În trecut:* BN 11, Cj 11, Hd 7. *Azi,la fel:* Ab 8, Cj 6. *Azi, mai rar:* Cv 8.

Ţepele (boldurile) de pe acoperiş. *În trecut:* Ab 14, 17, Cj 1, 6, Cv 6, Hd 3; „Ţepe la casele cu paie": Ab 5; „Ţepe simple din lemn, neornamentate": Cj 10, 12, 16; „«Ciuhă» de paie": Hd 7; „«Ţăpăruie»": Hd 9; „«Popa» (snop de paie)": Hd 15 (uneori); „Rar": Ab 2, Cj 4, 13, 17, Ms 5, 13. *Azi, la fel:* Cv 8, Ms 14. *Azi, mai des:* Hd 12. *Azi, mai rar:* Cv 1. *Azi:* Sj 9.

Ramele uşilor, ferestrelor. *În trecut:* Ab 2, 3, 15-17, Bv 11, Cj 4, 13, Hg 7, Hd 3, 8, Ms 4, 11, 16, Sj 9, 10, Sb 5, 6; „La ferestre se făceau cruşi de lemn, crestate în diverse forme geometrice": Hd 5; „Din secure şi bardă, şi în «ochiuri». De mult, la ferestre, în loc de «glaje», «borf» de oaie. Ţâţânile de piele" : Hd 15; „Rar": Ab 4, 5, 19, BN 7, Cj 1, 7, Ms 9, 10, Sj 5, Sb 10, 12. *Azi, mai des:* Sj 4 (cu tăblii şi geam). *Azi, mai rar:* Cv 8; „Tocuri «horjite», «popoliţe»": Hd 12. *Azi:* Ab 10, Ms 3.

https://biblioteca-digitala.ro

Decor din lemn tăiat, traforat

În trecut: Ab 11, BN 11, Hg 4; „După 1918, rar": Bv 9; „După 1920, grilaje la fronton": Cj 1; „În perioada după 1920 făceau «florărie» la căpriorul din față": Cv 6; „Interbelic": Hg 5, 8; „Începând din interbelic": Bv 2, Sj 7; „Din 1930": Ab 7; „În 1930, mult lemn traforat": BN 7; „Numai interbelic": Sb 8; „Cu «hereşteu»": BN 9; „Ornamente traforate existau la friza de lemn de sub streaşină şi la înfundătura cu scânduri a târnaţului. Toate aceste elemente apar sporadic şi numai interbelic. Varietatea rezultă din proveniența diversă a populației": Bv 12; „Fruntarul prispei": Cj 16; „La prispă. Lemn traforat (sau cioplit) la «filigorie» sau deasupra antreului": Ms 2 (rar); „«Forme de scândură» din ferăstrău": Ms 6; „[Frontoane de foişor] în perioada de după 1920 şi până în 1960 mai frecvent": Ms 16; „Pe faţada casei erau bătute scânduri şi şipci cu decor": Sb 6 (rar); „Rar": BN 4, Bv 1, 4, Ms 9, Sb 7. *Azi, la fel:* Ab 8, Ms 14; „Rar": Ab 9, Bv 2. *Azi, mai rar:* Cj 9. *Azi:* „Rar": Ab 1.

Balustrada. *În trecut:* Ab 13, 14, BN 1, 9, 11, Cj 3, 5, 6, 11, Hg 3-5, Hd 16, Ms 4, 5, 10, 14, Sj 9, 10; „Se trafora balustrada «târnaţului»": Cj 12; „Cerdac": Hg 1; „«Colţişori»": Ms 6; „«Berluială» cu «inimi» şi «peană» de brad": Ms 9; „Rar": Ab 4, 16, 17, BN 4, 7, 8, Bv 2, 3 (cu flori), 4, Cj 4, 6, 16, Cv 6, Hd 17, Ms 12, 17, Sb 7, 9, 12. *Azi, la fel:* Ab 8, Sj 5. *Azi, mai des:* Cv 1; „Scânduri traforate": Cv 8. *Azi, mai rar:* Cj 9. *Azi:* Hg 6; „Rar": Ms 2.

Stâlpii. *În trecut:* Ab 14, Cj 7, 11; „«Aripi» de scândură traforată la partea superioară a stâlpilor": Cj 3; „Se făceau «aripi»": Hg 4; „Cu «forme»": Ms 6; „Rar": BN 4, 7, 8, 11, Cv 6, Ms 3-5, 10, 12, 14, Sj 9, Sb 9, 12. *Azi, la fel:* „Rar": Cv 8. *Azi, mai rar:* Cj 9. *Azi:* „Rar": Ms 2.

Capitelele stâlpilor. *În trecut:* Ab 4, Cj 6, 11, 14, Cv 6, Hg 4, 5, Ms 5; „Una sau două «cruci» suprapuse, în trepte sau cu profile": Cj 3; „Rar": Ab 16, BN 1, 4, 7, Cj 5, Ms 3, 6 (legături), 14, Sj 9, Sb 9, 10, 12. *Azi, la fel:* Cj 16. *Azi:* „Rar": Ab 7, Cv 8, Ms 2.

Pazii la streaşină. *În trecut:* Ab 4, 16, BN 3, 5, Bv 3, Cj 3, 4, Hg 5, Ms 4-6, 11, 14; „«Şipcuri»": BN 9; „«Şipcă», scândură încrestată cu «flori»": BN 10; „Pazia la streaşină era traforată cu «ochi» şi «colţi»": Cj 10; „Cu «colţuri»": Cv 2; „Scânduri «închistrite»": Ms 8, 9; „Rar": Ab 5, BN 7, 11, Bv 1, Hg 4, Hd 16, Ms 10, Sj 10 (1930), Sb 7. *Azi, la fel:* Ab 9, Bv 2, Cj 12, 16, Cv 6, Sj 5; „«Ţacăni» din scândură": BN 1; „Rar": Ab 8, Hd 15. *Azi, mai des:* Cv 8, Sj 7, „Scândurele": Cv 1. *Azi, mai rar:* Cj 6, 9, 11. *Azi:* Hg 6, Hd 9; „Rar": Ab 1.

Frontoane de casă sau foişor. *În trecut:* Ab 7, Cj 3, 4, Ms 4, 5, 8, 10; „Către stradă mai făcea o ţâr de «ţifroşag»": Ab 16; „Numai interbelic": Cj 1, Sb 8 (scândură cu fereastră); „După 1920": Ms 17; „Din 1930": BN 7, Sj 7; „Numai la frontonul de «filigorie»": Ms 6 (după 1930); „Rar": Hg 4, Ms 14, Sj 10, Sb 10. *Azi, la fel:* „Se traforau scândurile cu care era placat pinionul sau partea de sus a frontonului casei": Cj 12; „Fruntarul prispei": Sj 5. *Azi, mai des:* Cv 1, 8, Sj 7. *Azi, mai rar:* Cj 9.

Rame la ferestre. *În trecut:* Cj 14, Hg 4, 5, Ms 4, Sj 10; „La casele foarte vechi, «ferestrele erau foarte mici, cu burtuşi de oaie în loc de geam, iar ţâţâiele din piele»": Ab 21;

https://biblioteca-digitala.ro

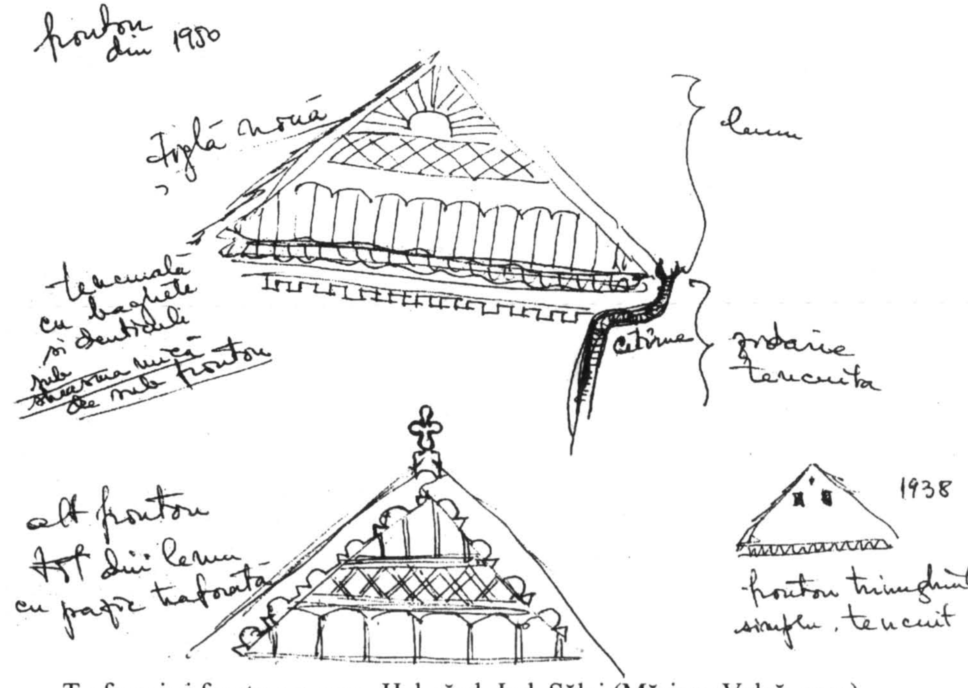

Traforuri şi frontoane, com. Halmăşd. Jud. Sălaj (Măriuca Vulcănescu)

„De 40/60 cm. Uneori, chiar cu burduf de oaie": BN 3; „Rar": Ab 5, 11, Cj 6, Hd 16, Ms 8, 14, Sb 9, 12. *Azi, la fel:* „Rar": Cj 11, Cv 8.

Tăieturile şindrilei. *În trecut:* BN 1, Hg 1, 4, Ms 8, „Cu «parcan»": Cj 2; „Dreaptă sau un unghi": Cj 10, Cv 1; „Rar": Ms 14. *Azi, la fel:* Cv 6. *Azi, mai rar:* Cv 8.

Ciocârlanii de pe coama acoperişului. *În trecut:* Ab 13, Cv 6, Hg 4, Ms 14. *Azi, la fel:* „Rar": Cv 8.

Tăbliile uşilor. *În trecut:* Ab 5, 16, 19, BN 7, 11, Cj 4, 11, Hd 2, 7, 12, 16, Ms 8, 17; „Uşa de la intrare are uneori un oblon glisabil pe orizontală": Cj 3; „Uşile se lucrau din lemn masiv de stejar («lodbă»), ulterior din tăblii prinse în «pană şi uluc» în rama uşii, adică în cadrul de susţinere": Cj 10; „La uşa din faţă, cu «forme» de scândură din ferestrău": Ms 6; „Rar": Ab 14, 17, Ms 3, 4, 11, Sb 6, 7. *Azi, la fel:* Cj 9, Sb 9; „Rar": Cj 12, Hg 7, Sb 12. *Azi, mai des:* Hg 4; „În dreptunghi": Cv 1. *Azi, mai rar:* Cj 6, Sj 9. *Azi:* Ab 11.

Decor din lemn strunjit

„Ramele uşilor şi ferestrelor": Sj 5 (la 1900).

Balustrada. *În trecut:* Ab 8; „Rar": Ab 14. *Azi, mai rar:* Cj 12, 16. *Azi:* Ab 11.

https://biblioteca-digitala.ro

Stâlpii. *În trecut:* Ab 8, Cj 4; „Rar": Cv 8. *Azi:* Ab 11; „Rar": Cj 9, 16.

Decor din elemente de zidărie

În trecut: „Interbelic": Hd 14. *Azi:* Bv 2; „Astăzi, zidărie simplă, fără arcade, calcio vecchio dat cu puţin gri": Ab 5; „Diferite forme, din cofrag": Bv 6; „Profil în fronton": Bv 13; „La ferestre, uşi, brâie, pilaştrii din tencuială": Cj 18; „Astăzi, case simple, fără arcade, doar cu calcio vecchio. Câmp încadrat în stucatură simplă, gri-alb": Hd 16; „Stâlpi de piatră, coloane, în colţuri la casele în formă de L": Ms 2; „Rar": Bv 4, Ms 5, „Case decorate cu ornamente în tăblii şi, foarte rar, faianţă de baie": Ms 9; „Zidărie la geamlâc": Sj 8 (rar).

Pilaştrii. *În trecut:* „Interbelic": Hd 15; „Rar": Bv 1, Cj 1. *Azi, mai des:* Ab 13, Sb 5. *Azi, mai rar:* Cv 8. *Azi:* Ab 21, BN 4, 7, Bv 2, 5, Cj 6, Cv 6, Ms 3, Sj 5, 6; „În ciment rotunjit": Bv 6, „Rar": BN 8, Cj 10, 11, 14, 16, Hg 1, Sj 8.

Coloanele. *În trecut:* „«Dodoloţ» cu «parcane» (flori) cu şablon": Hd 13 (rar); „Rar": Ms 4. *Azi:* Hd 17, Ms 2, 13; „La «privariu», pătrate": Sb 6; „Rar": Ms 5, 11.

Drepte. *În trecut:* Sb 11; „Interbelic": Hd 15; „Rar": Ab 3, Cj 1, Cv 8. *Azi, la fel:* „Rar": Bv 1 (pătrate). *Azi:* Ab 7, 21, Bv 2 (ciment), Cj 6; 10, Cv 6, Hg 3, Ms 3, 13, Sj 5, Sb 4; „La verandă": Hg 1; „Rar": Ab 13, Cj 11, 14, 16, Ms 5, 11, Sj 8.

Răsucite. *Azi:* Ab 11, Sb 4; „Rar": Bv 2.

Rotunde. *În trecut:* „Rar": Ab 3.

Arcadele. *Azi:* „Bolteală": Bv 6; „Primele prin 1960": Sj 1; „Rar": Cv 6, hd 8.

În plin-cintru. *În trecut:* Ms 4; „Rar": Ms 11, Sb 11. *Azi, mai rar:* Cv 8. *Azi:* Ab 7, 11, Bv 6, Cj 15, Hg 1, 3, Sj 9, 10, Sb 4; „Arcuri. Ciment turnat în cofrag": Bv 2; „Rar": Ab 21, Bv 1, Cj 1, 6, 14, Hd 9, Ms 2, 3, 13, Sj 5.

Bilobate. *În trecut:* Cv 8. *Azi:* Ab 7, 11, Bv 2, 6, Sb 4; „Rar": Ab 13. *Azi:* „Rar": Sj 9.

Trilobate: *Azi:* Ab 7, 11, Cv 6, Sb 4, „Şi cu cinci arcade": Sj 5; „Rar": Ab 21, Bv 1, 6, Hg 1, Hd 8, Sj 10.

Decor din tencuială (stucatură)

În trecut: Sb 2; „După 1918": Bv „Interbelic": Cj 14, Hd 14, 15; „Stucatură cu colonete şi rozete": Sb 11. *Azi, la fel:* Sb 10. *Azi, mai des:* Ab 9, 13, 18, Cj 9, 15, Hg 6, Sb 6; „Stucatură policromă şi biscuit": Ab 19. *Azi, mai rar:* Cv 8; „Turnate în ghips, plăci cu

https://biblioteca-digitala.ro

«struguri».Era şi la case vechi, de tip nemţesc": Bv 2. *Azi:* Ab 7, Cj 17, Cv 1, Hg 1, 4, Hd 8, 11, 17, Ms 5, 11, Sj 4, 10, Sb 4; „Decor foarte simplu. Dungi, registre": Ab 2, Bv 1; „Tencuială aparentă": Ab 11; „Tencuială în suprafeţe diferenţiate prin factura tencuielii": Hg 8; „Astăzi nu se mai fac decât renovări": Ab 16; „Oglinzi fixaţi în perete ca decor, sub streaşină. Decor realizat în faianţă": BN 4; „Astăzi, unii, fac decor de faianţă": BN 8; „Astăzi calcio vecchio şi baghete din tencuială": Bv 4, 6; „În perioada interbelică. Astăzi [1980], cu câmp cu baghete şi calcio vecchio": Bv 11; „Mult calcio vecchio": Cj 4; „La case din centru": Cj 13; „Modele cu şablon": Cj 18; „Astăzi cu tencuiala colorară diferit": Hd 1; „De douăzeci de ani cu tencuială": Hd 3 [1960]; „Calcio veccio cu baghete de tencuială": Hd 8; „Astăzi casele au un decor simplu din tencuială, spaţii pătrate cu tencuiala în relief şi baghete diferit colorate": Ms 16; „Astăzi decorul este foarte simplu, câteva baghete de stucatură. În perioada interbelică, frontoane cu nume, date şi alte motive decorative": Sb 7; „Rar": Ab 1, 9.

Amplasare

La colţurile casei. *În trecut:* Ab 4, Bv 5, 13, Cj 3, Cv 6, Ms 2, Sb 2, 10, 12; „Interbelic": Hd 15; „Rar": Ab 3, Cv 14. *Azi, la fel:* Cj 16, Sb 5, 9. *Azi, mai des:* Ab 13, 19, BN 11, Bv 4, Cj 13, Hg 6, Ms 1, 7, Sb 3, 6, 7, 11. *Azi, mai rar:* Bv 2. *Azi:* Ab 7, 8, 9, 11, 16-18, 20, 21, BN 4, 7, Bv 1, 9, 10, Cj 2, 4, 15, 17, 18, Hg 7, 8, Hd 3, 8, 11, 17, Ms 2, 4, 5, 8, 10-14, 17, Sj 3, 5, 10, Sb 1, 4; „«Forme»": Sj 1; „Rar": Ab 4, 8, Cj 7, 9, 11, Hg 1, 2, 4, Ms 16.

La chenarul ferestrelor. *În trecut:* Cj 3, Cv 6, Hd 12, 16, Ms 2, Sb 2, 5, 12; „Interbelic": Hd 15; „Mai făceau, rar, «colţunaşi» lângă ferestri": Ab 16; „Rar": Bv 5, 13, Cj 14, 15, Sb 3. *Azi, la fel:* Sb 9; „Rar": Ab 3, Bv 4. *Azi, mai des:* Ab 13, Ms 7, Sb 1, 6, 10, 11. *Azi:* Ab 4, 7, 8, 11, 16-21, BN 4, 11, Bv 1, 6, 9, 10, Cj 2, 4, 12, 17, 18, Hg 1, 2, 4, 7, 8, Hd 3, 8, 11, 17; Ms 1, 2, 4, 5, 8, 10-12, 14, 16, 17, Sj 3, 4, 8-10, Sb 4, 7; „Flori": Hd 2; „Tăblii": Hd 5; „«Forme»": Sj 1; „Rar": BN 7, 8, Cj 7, Cv 8, Ms 13.

Între ferestre. *În trecut:* Cj 3, Cv 6, Ms 2, Sb 5, 10, 12; „Interbelic": Hd 15; „Rar": Ab 19, Bv 5, Cj 14, Sb 2. *Azi, la fel:* Cj 6, 16, Sb 9. *Azi, mai des:* BN 11, Bv 4, Cj 10, 15, Ms 7, Sb 6. *Azi, mai rar:* Bv 2. *Azi:* Ab 4, 7-9, 11, 16, 17, 20, BN 4, Bv 1, 6, 9, 11, Cj 2, 4, 9, 11, 12, 17, 18, Hg 1, 7, 8, Hd 8, 17, Ms 1, 2, 5, 8, 10-12, 14, 17, Sj 4, 5, 8, 9, Sb 1, 4, 7; „«Forme»": Ms 1; „Rar": BN 7, 8, Cj 7, Hg 4, Hd 11, Ms 13, 16.

Pe frontonul caselor sau foişoarelor. *În trecut:* Ab 4, 13, 16, 18, 19, Bv 2, 4, 6, 9-11, Ms 2, Sb 1-3, 10-12; „Interbelic": Hd 15; „Numele şi anul": Ms 1, Sb 3 (1883); „Pe fronton, o cruce": Sb 5; „Rar": Bv 5, Cj 14. *Azi, la fel:* Sb 9. *Azi, mai des:* Ms 7. *Azi, mai rar:* Sb 6, „Cruce, iniţiale, 1868": Sb 7. *Azi:* Ab 7, 8, Cj 9, 18, Ms 2, 4, 5, 10-12, 14, Sj 5, 10; „Pe frontonul trapezoidal spre uliţă": Cv 1. „Rar": BN 7, Ms 13, Sj 9.

Sub streaşină. *În trecut:* Bv 10, Cv 6, Sb 1; „Sub «streşinar»": Cj 3; „Interbelic": Hd 15; „Rar": Ab 16, Bv 5, Ms 7, Sb 2. *Azi, la fel:* Ab 4, Sb 10; „Rar": Cj 10. *Azi, mai des:* Ab 9, 13, BN 11, Sb 6, 7. *Azi, mai rar:* Bv 2. *Azi:* Ab 7, 11, 17, 18, BN 4, 7, 8, Bv 6, Cj 4, 18, Hg 2, 8, Hd 8, Ms 1, 2, 4, 5, 10-14, 16, 17, Sj 5, 9, 10, Sb 4; „«Ciptă»": Hd 5, „Sub frontonul de lemn ornamentat": Sj 7; „Rar": Hd 17.

https://biblioteca-digitala.ro

Altundeva. *În trecut:* „Pe frontonul triunghiular, spre stradă": Hd 15. *Azi, mai rar:* „Pe frotonul trapezoidal, spre stradă": Cv 8. *Azi, la fel:* „Sub ferestre, pe soclu": Sj 9. *Azi:* „De-a lungul casei": Ab 3; „Pe soclu": Hd 2; „«Forme» pe fundaţie": Hd 5; „Sub ferestre": Sj 4 (la casele cu soclu de un metru şi peste), 5, 10; „Astăzi numai în registre": Sb 3; „Pe horn": Sb 5.

Motive

Abstracte (geometrice). *În trecut:* Ab 19, Bv 5, Cj 3, 9, 13, 14, Cv 6, Hd 16, Ms 2, Sb 2, 11, 12; „Interbelic": Hd 15. *Azi, la fel:* Ab 4, 13, 16, BN 11, Bv 6, 9, Cj 6, 10, 15, 16, Ms 1, Sb 6, 7, 9, 10. *Azi, mai des:* Bv 13, Hg 6, Ms 7, Sb 3. *Azi:* Ab 2, 3, 7, 8, 11, 17, 18, 20, 21; BN 4, 7, 8, Bv 10, 11, Cj 2, 4, 7, 11, 12, 17, 18 (geometrice); Cv 1, Hg 1, 2, 4, 7, 8, Hd 3, 8, 11, 17, Ms 2, 4, 5, 10-14, 16, 17, Sj 1, 3-5, 7, 9, 10, Sb 1, 4; „«Forme» pe soclu, de regulă romburi sau pătrate": Hd 2; „«Parcane»- grupaje de brâie, «forme»- pentagoane": Hd 5; „Romburi, dreptunghuri, pătrate, chenare": Sj 8.

Cosmice. *În trecut:* Ms 2, Sb 2; „Roata, soarele": Cj 6; „Stele": Sb 11; „Rar": Ab 4, 13, 16. *Azi, la fel:* Cj 9. *Azi, mai des:* Ms 7. *Azi, mai rar:* Cj 10, 16. *Azi:* Ab 20, Hd 12, Ms 12, „Rar": Cj 11, 12, Ms 14.

Fitomorfe. *În trecut:* Ab 13, 18; 19, Bv 13, Cj 14, Cv 6, Ms 2, Sb 2-4, 10-12; „Floarea în ghiveci": Cj 6; „Rar": Ab 4, 16, Bv 5, 11, Hd 15 (rar). *Azi, la fel:* Cj 16, Sb 1, 9; „Rar": Ms 7. *Azi, mai des:* Cj 9. *Azi, mai rar:* Cv 8. *Azi:* Ms 2, 5, 12, Sj 5, 9, 10; „Rar": Cj 10, 11, Cv 1, Hd 5 (flori), 11, Ms 14.

Zoomorfe. *În trecut:* Cv 6, „Doi lei, grifoni": Sb 2; „Şarpe, leu": Sb 11. *Azi:* Sb 1; „Păsări": Hd 2; „Rar": Cj 10.

Antropomorfe. *Azi:* Sb 1; „Rar": Cj 10, Cv 6.

Skeomorfe. *Azi:* „Rar": Cj 10, Ms 5.

Inscripţii, date, nume, texte. *În trecut:* Ab 11, 13, 18, Bv 10, Cj 12, Cv 6, Sb 10; „Data": Bv 5, Cj 14; „Date, nume": Ab 16, Ms 1, Sb 3 (iniţiale); „Date, nume şi cruce": Ab 4; „Frontonul avea inscripţii": Ab 19; „Anul şi proprietarul": Bv 13; „Anul şi iniţiale": Ms 2; „Cruce": Sb 5; „Rar": Bv 6, Hg 4, Sb 4 (perioada interbelică). *Azi, la fel:* Ab 8, Bv 4; „Data construirii şi iniţialele proprietarului": Cj 6, Sb 6; „Data zidirii casei": Cj 9; „Cruce, anul, cine a făcut şi vers": Sb 1; „An, nume": Sb 11; „Rar": Sb 7, 9. *Azi, mai des:* Cv 1, Ms 10. *Azi, mai rar:* Cj 10, Cv 8, Ms 7, Sb 12; „Iniţialele proprietarului, anul construcţiei": Cj 16. *Azi:* Ms 2, 5; „Date, nume": Ab 2; „Numai numele şi anul": Ab 18; „Anul, numele şi câte o floare": Bv 1; „În perioada interbelică, inscripţii pe fronton": Bv 9; „Pe fronton": Ms 12; „Astăzi se fac sculpturi, doi lei, ciobănaş cu oi, etc. şi pictate": Sb 1; „Rar": BN 4, Hd 11 (date), Sj 10.

https://biblioteca-digitala.ro

Culoare

Stucatură albă. *În trecut:* Ab 13, 19, Bv 1, 5, 9, 10, 13, Cj 3, 14, Sb 1, 2, 7, 12 (sau mai deschisă decât restul zugrăvelii); „Interbelic": Hd 15; „Alb pe albastru": Ms 1. *Azi, la fel:* Cj 12, 16; „Rar": BN 4, Bv 2, 11, Cj 6, 9, 10, Cv 8, Sb 10. *Azi, mai des:* Hg 6. *Azi, mai rar:* Bv 4, Sb 9. *Azi:* Ab 7, 8, 11, 21, Cj 2, 18, Hd 2, 5, 12, Ms 2, 5, 10, 12, Sj 1, 4, 9, 10, Sb 4; „Pe fond colorat": Sj 8; „Rar": Hd 17, Sj 5, Sb 5.

Stucatură colorată. *În trecut:* „Albastru": Ms 2, 7. *Azi, la fel:* „Albastru deschis" Cv 1.

Stucatură policromă. *În trecut:* Bv 11; „Albastru cu alb, rar": Ab 4, 16, BN 11; „Rar": Bv 5, Cj 14, Hd 15, Ms 7. *Azi, la fel:* Ab 13, 18, Bv 6, Sb 5; „Verde şi ocru": Sb 6, „Alb şi albastru": Sb 11. *Azi, mai des:* Ab 19, Bv 2, 4, Cv 8. *Azi:* Ab 3, 4, 11, 16, 17, 20, BN 4, 7, 8, 11, Bv 1, 9, 10, Cj 4, 6, 7, 13, Hg 1, 2, 4, 8, Hd 1, 3, 8, 11, 16, 17, Ms 2, 4, 5, 8, 10-14, 16, 17, Sj 1, 3-5, 9, 10, Sb 1, 7, 9; „Verde, gri, albastru": Ab 2; „Albastru, roşu, verde": Bv 13; „Pe fond alb": Sj 8; „După 1950, case foarte înflorate": Sb 3; „Rar": Ab 21, Cj 2, 9, 18, Hd 5, 12.

Decor din muluri (ghips turnat)

Azi, la fel: „Rar": Cj 6. *Azi, mai des:* Cj 16. *Azi:* Cj 12; „Diverse forme": BN 5, Bv 3; „Diverse «mode»": BN 10; „Variat": BN 6; „Rar": Bv 2, Cj 7, 9, Hd 3.

La coloane. *Azi:* Ab 3, Bv 6, Cj 6, 15, Sb 4; „«Parcane»": Hd 13; „Rar": Sj 5.

La ferestre. *În trecut:* Cv 8. *Azi:* Bv 6, Cj 10, Ms 2, Sj 1, 9, 10, Sb 4, 10; „Baghete din ghips" „Rar": Bv 4, Cj 7, 9, 11, 15, Cv 1, Hd 3, Sj 5.

Altfel. *În trecut:* „Pe frontonul spre stradă": Cv 8. *Azi:* Cj 7; „Sub streaşină": Bv 11, Sj 7; „Forme trasate cu un şablon": Cv 1.

Decor realizat în culoare

Exterior

Casa văruită. *În trecut:* Ab 4, 10, 14, 16-21, BN 5, 6, 9, 11, Bv 1, 13, Cj 3, 13, Cv 2, 3, 5, 6, Hg 2, 7, 8, Hd 1, 15, Ms 5, 8, Sj 7, 9, 10, Sb 8; „Albăstruie": Bv 5, Ms 3; „Alb, puţin albăstrită": Ms 4; „Cu albastru. Se spoia cu alb": Bv 6; „Var cu albăstreală, cu funingine sau cărbuni": Ab 5; „Văruit învineţit": Ab 9; „În albastru": BN 7, Ms 14; „În albastru ca cerul": Hg 1; „[Case] «măluite»": BN 3; „Cu «mieruială»": Cj 1; „Cu «sineală»": Hg 3; „Cu «vineţeală» şi var, humă de coaste": Hd 13; „Var cu funingine": Hd 16; „Var cu «meruială»": Ms 6; „Faţada dinspre drum se văruieşte cu spoială de văruit, care se obţine din «tăruţ» de spoială de pe Dealul Greabăn sau cu «mieruială» de prăvălie": Sj 6; „Alb-vineţiu, spoială": Sj 8; „Văruită cu alb": Sb 5; „Rar": Bv 9, Cj 7, Hd 8, Sj 1, Sb 2. *Azi, la fel:* Ab 8, 11, Bv 10, Cj

https://biblioteca-digitala.ro

4, 17. Cv 1, 8, Ms 10, 17. *Azi, mai des:* Cj 9, 11, Ms 16. *Azi, mai rar:* Ab 7, BN 1, 2, 5, 6, 9, 10, Bv 3, 4, 12, Cj 2, 6, 10, 15, 16, 18, Hd 14, 17, Ms 2 («mealã»), 6, Sj 4, 5, 7, Sb 2, 9, 12; „Albăstrite": Bv 2; „Cu var şi «neruială»": Ms 8. *Azi:* Sb 7.

Casa zugrăvită în altă culoare. *Azi, la fel:* Ab 3, Ms 10, 16, Sj 2-4. *Azi, mai des:* Cj 6, 10, 15, Sj 5, Sb 9, 12. *Azi:* Ab 6, 7, BN 1, Cj 2, 9, Hg 4, 6, Hd 1, 8, 11, Ms 8, Sj 9, Sb 8; „Toate [culorile]": BN 1, 2; „Diverse culori": BN 5, 9, 10, Bv 3; „La geamlâcul «coridoarelor» există rame din lemn cu diverse motive geometrice ce amintesc de nervurile gotice": Hd 2; „Predomină galben sau maro cu verde-oliv": Ms 16; „Divers": BN 3, 6, Hd 13-15, 17, Sj 7, Sb 2, 8; „Rar": Cj 18.

Albastru. *În trecut:* Ab 2, 3, 5, 7, 8, 11, 13, 18-20, BN 4, 7, 8, 11, Bv 4, 5, 9-11, Cj 1, 3, 7, 9, 15, 17, Hg 4, 8, Hd 13, 15, 16, Ms 2, 8, 9, 12, 13, 16, 17, Sj 3, 5, 10, Sb 1, 3-7, 11; „Uşor albăstriţi": Ab 14; „Albastru închis": Ab 4, 11, 16, Ms 1; „«Miereală»": Cj 4; „Prin 1920 exteriorul se zugrăvea cu albastru intens, «mneriu»": Sj 8; „Cu muruială": Cj 13; „Rar": Bv 1, Sj 7, Sb 9, 12. *Azi, la fel:* Cj 16, Cv 6; Ms 5, 10, Sb 2; „«Vineţeală»": Hd 17; „«Nereală»": Ms 2, 4; „«Mirăială»": Sj 7; „Rar": Cj 6, 10. *Azi, mai rar:* Cv 1, 8, Hg 1, Sj 1, 4, 9, Sb 10; „Mneriu": Sj 2. *Azi:* Ab 6, 9, 10, 21, Bv 2, Hd 3, „Albastru deschis": Sj 8; „Rar": Cj 2, 11.

Ocru. *Azi, la fel:* Sb 5; „Rar": Cv 8. *Azi, mai des:* Bv 4, 5, Cv 1, Sb 1. *Azi:* Ab 2, 6, 7, 9, 20. 21, BN 4, 7, 8, 11, Bv 2, Cj 4, 10, 15, 17, Hg 1, 4, 8, Ms 1-3, 5, 7, 8, 10-14, 16, 17, Sj 9, Sb 2, 6, 7, 11; „Spre închis": Ab 4; „Spre maro": Ab 16; „Rar": Ab 3, 10, 19, Cj 2, 6, 7, 16, 18, Hd 3, Ms 6, Sj 10, Sb 3, 4, 9, 12.

Verzui. *Azi, mai des:* Bv 5. *Azi:* Ab 2, 3, 6-9, 11, 13, 14, 17-21, BN 4, 8, 11, Bv 1, 2, 4, 6, 10, 11, 13, Cj 4, 7, 10, 12, 17, Cv 6, Hg 2, 4, 7, 8, Hd 1, 3, 8, 11, Ms 1-3, 5, 7, 9-11, 13, 14, 16, 17, Sj 3, 7, 9, 10, Sb 1, 2, 5-7, 10, 11; „Oliv": Ab 4, 16; „Verde": Bv 9, Sj 8; „La ramele de lemn ale geamlâcului": Hd 2; „Rar": Ab 10, BN 7, Cj 2, 6, 11, 18, Ms 6, 8, 12, Sj 4, Sb 4, 9, 12.

Roşietic. *Azi, mai des:* Bv 5, Sb 7. *Azi:* Ab 4, 6, 9, 16, 20, 21, BN 7, 11, Bv 2, 10, 11, Cj 4, 15, Hg 1, 2, 4, 6-8, Hd 1, 3, Ms 1, 3, 8, 9, 11-14, 16, Sj 9, 10, Sb 1, 5; „Rar": Ab 7, 19, BN 4, Bv 13, Cj 2, 9, 12, 17, 18, Ms 2, 7, Sb 2, 4, 6, 9, 12.

Gălbui. *În trecut:* „Rar": Ab 3. *Azi, la fel:* Ab 18, Bv 1; „Rar": Cv 1, 8, Sb 5, 7, 9. *Azi, mai des:* Ms 2, Sb 10, 11. *Azi, mai rar:* Bv 5, Cj 18, Sb 1. *Azi:* Ab 2, 6, 7, 8, 10, 11, 13, 17, 19-21, BN 4, 7, 8, 11, Bv 2, 10, 11, Cj 4, 15, Hg 6, Hd 11, 16, Ms 1, 5, 7, 8, 10-13, 17, Sj 3, 5, 7, 8, 10, Sb 6; „Rar": Ab 4, 16, Bv 9, 13, Cj 2, 16, 17, Hg 1, 2, 4, 8, Hd 3, Ms 2, 6, 14, 16, Sj 9, Sb 4, 9, 12.

Alte culori. *În trecut:* „Brun, roşu, maroniu, gri": Cj 1; „Galben mai închis": Cj 4; „Postbelic, diverse": Cj 18; „Culori pastelate": Ms 4. *Azi, la fel:* „Roz deschis": Cv 1 (rar). *Azi:* Cj 2, 15, Sb 12; „Gri": Ab 5, 18, Bv 9, Hd 8, 11 (calcio vecchio), 16, Sj 9; „Culori deschise": Ab 14; „Mai mult verde, brun, roşiatic şi ocru": Cj 4; „Roşu, alb pe verde": Hg 3;

https://biblioteca-digitala.ro

„Oranj": Ms 13; „Maro": Ms 2, Sj 8; „Verde închis": Sj 10, Sb 3; „Roz": Ms 2; „Diverse": Ms 6, 8.

Combinații de două, trei culori. *În trecut:* „Frecvent la casele interbelice": Sj 5. *Azi, mai des:* Bv 12, Sb 5, 12. *Azi:* Ab 6, 7, 8, 9, 11, 13, 19-21, BN 1, 2, 4, 5, 7, 9-11, Bv 1, 2, 5, 6, 9-11, Cj 2, 3, 7, 15, 18, Hg 2-4, 7, Hd 1, 3, 15, 17, Ms 2-5, 7, 9, 11-13, 17, Sj 1, 10, Sb 2, 3, 6, 7; „Verde, brun, galben": Cj 17; „Mai mult o culoare în mai multe nuanțe": Hg 1; „Verde cu verzui": Sb 3; „Maro-ocru-alb, albastru-gri-alb, ocru-verde-alb": Sj 1; „Albastru și galben": Sj 5; „Rar": Ab 2, 3, Cj 6, 9-11, 16, Ms 1, Sb 4.

Brâul de la baza casei (sau de la ramele ferestrelor). *În trecut:* „Negru": Ab 2, 4, 11, 13, 16, 20, Bv 1, Cj 4, 6, 7, 9-11, 13, 17, Hg 1, 8, Hd 15, 16, Ms 5, 10, 16, Sj 3 (la casele vechi), Sb 1, 3, 5, 6; „Din funingine": Ab 18, Bv 2, Ms 4; „Se «deschilinea» temelia de pereți cu negru": Ab 9; „Negru, temelia": BN 8, Hd 17; „Negriu": Cj 6; „Nisipiu sau negru": Sj 5; „Mai întunecat": Ab 6, Bv 13, Cj 15, Hg 2, Hd 13, 17; „Mai întunecat, gri": BN 2, 10, Sb 2; „Mai întunecat, spoială gri": BN 9; „Temelia era mai închisă la culoare, «polmon» cu galben": Sb 2; „Negru-cenușiu": Cj 11, 12; „Spoite cu «spoială» (argilă vânătă) de la pâraie, deci albăstrui-gri": Cj 3; „«Spoială» sură (gri)": Hg 7, 8, Ms 13; „Mai închis sau pământiu": Cj 2; „Un gri cu «marnă»": Cj 1; „Cenușiu": Ms 10, 11, Sj 7, 9; „Albastru închis": Ab 14; „Atât la exterior cât și la interior, se afla un brâu de circa 50-60 cm, de culoare albastru închis": Hg 5; „Gri-albastru": Cv 6, Sj 7; „Se trăgea un brâu cu pământ": Ab 3; „Cu pământ galben": Ab 17, Ms 12, Sj 7; „Gălbui": Ab 11, Bv 2; „Galben": Bv 11 (rar), Sj 9, Sb 3, 4 (lutișor), 11; „Brun-roșcat": Cj 6; „Brâu cu pământ roșu": Hd 1; „Cafeniu-roșcat": Cj 10; „Alb": Ab 7, 21, Cj 18, Ms 6 (făcut cu «liniarul»). *Azi, la fel:* BN 6; „Negru": BN 4, 7, Hg 4, Ms 8; „Culoare de mal, sură": BN 1; „Culori închise, gri, vânăt": BN 5, Sb 12; „Gri": Ms 8, Sj 10; „Gri, vânăt, negru (cu humă sau negru de la cărbunii folosiți la arsul varului)": Bv 12; „Cenușiu": Ms 10; „Negru-cenușiu și brun-roșcat": Cj 16; „Gri din «kindrus» ori din humă vânătă": Cv 8; „Albastru": Hg 6; „Mai închis": Sj 6, Sb 7; „Mai deschis decât restul suprafețelor zugrăvite colorat": Sb 9. *Azi, mai rar:* Bv 5; „Culoare albastră (vânăt)": Cv 1, „Roșu sau negru": Sj 4. *Azi:* „Negru": BN 11; „Flori cu negru": Sj 5; „Soclu negru. Astăzi se fac și multe case cu temelie din piatră netencuită": Ab 19; „Roșu sau negru": Sj 4; „Piatră aparentă": Hd 11; „Astăzi soclu mai închis": Cj 1, Sj 7; „Mai deschis la culoare": Ms 3; „Culoarea gri (a cimentului) la soclu": Hd 2; „Albastru închis sau verde, verde ramele ferestrelor": Hd 12; „Verde cu alb": Ab 8; „Ramele albe, brâul gri sau negru": Sj 1; „Verde": Ms 10; „Albastru («senin») soclul, alb, ramele ferestrelor": Hd 5; „Albastru": Ms 10, Sj 10 (ramele ferestrelor); „Vernil, maro": Ab 11; „Diverse culori": Ab 21, Bv 3, Cj 18, Hd 13, Ms 6, 11.

Lemnăria. *În trecut:* „Lemn natural. Se spăla cu sodă": Ab 16; „Se lasă lemnul natural": Cj 1, Sb 5, 11; „Nevopsită": Bv 4, 9, 11, Cj 7, 13, Hg 1-4, Hd 3, 8, 11, Ms 9, 16, 17, Sb 3, 6; „Simplă sau maronie": Ab 17; „Nevopsită sau verde": Ab 19; „Înainte de 1918, era arsă, să nu putrezească": Ms 4; „După 1918, gri și verde": Sb 10. *Azi, mai des:* Cv 8. *Azi:* „După 1960, vopsită": Sj 1; „Mai mult culori deschise": Sb 12.

Vopsită. *În trecut:* „Maro": BN 4, Bv 1, 4, 11, Cj 10 (rar), 12, Cv 1, Hg 7, Ms 1, 4, 7, Sb 2, 7; „Albastru": Bv 2, 5, Cv 1 (rar), Sb 5, 6; „Roșu": Bv 5, Cj 6, Cv 6, Hd 17 (rar), Ms

https://biblioteca-digitala.ro

2, 7, Sb 7 (rar); „Galben": Hd 15 (mai mult), Ms 5; „Verde": Ms 2, Sb 6; „Verde foarte deschis": Bv 13; „Cafeniu, verde, albastru": Cj 9; „Albastru": Sj 9; „Cenuşiu": Ms 2; „Cafeniu": Ms 2. *Azi, la fel:* „Roşu": Cj 6 „Albastru": Cj 16, Hg 4; „Verde": Cv 6. *Azi, mai rar:* „Albastru": Cj 10, Ms 13; „Maro": Sb 1. *Azi:* Ab 18, Cj 11, 12, Hd 15; „Roşu. Albastru, rar": Ab 1, 7; „Roşu": Hg 3, Ms 3, 13, Sb 1; „Verde": Ab 8, 11, 16, Bv 13, Cj 10, Hd 2, Ms 5, 12, Sb 10; „Verde şi crem": Ab 7; „Alb": Ab 11; „Maro şi verde": Bv 1, Cj 6; „Maro, verde, alb": BN 4; „Galben": Ms 2; „Gălbui": Sj 1; „Albastru": Hg 3, 6 (rar), Ms 3, Sb 1; „Maro": Ms 2, 12; „Verde": Hd 11, 12, Ms 2; „Maro, verde închis, cenuşiu": Cj 16; „Ocru": Sj 1; „Se foloseşte de preferinţă verdele în fonduri deschise": Hd 5; „Vânăt, cenuşiu": Cv 1, Ms 2; „Vernil, alb, bleu": Hg 1; „Vernil, crem": Hd 13; „În toate culorile": Ab 13; „Rar": Ab 3.

Picturi murale naive. *Azi:* Hd 15; „Astăzi [1979] este un maistru din Părcăreni. Făcea pictură după 1960, Gicu Vlad": Bv 5; „Câteva case cu faianţă strident colorată": Bv 9; „Faianţă colorată": Ms 14; „Pe prispă, cu şablon": Bv 13; „Imagini din natură": Cj 3; „Peisaje": Cv 6, Hg 8; „Rar. Peretele primei încăperi, pe partea către grădină": Cj 18; „Flori, păsări, scene de vânătoare sau pescuit": Ms 2, 5; „Vânătoare, peisaje": Ms 10; „Medalioane pictate, peisaj şi ciobănaş": Ms 9; „Mici medalioane cu peisaje": Ms 17 (rar); „Decor cu lei şi tigri": Ms 11 (pictat de Ion Supleca, 40 de ani, meşter zugrav şi pictor naiv); „După 1976, s-au zugrăvit două case cu scene de vânătoare. Au apărut însă mai multe case cu pereţii placaţi cu ceramică policromă": Sj 3; „Reliefuri pictate": Sb 1; „Rar": Cj 9, Sj 9, 10.

Interiorul

Podeaua. ***Pământ lipit:*** *În trecut:* Ab 1, 3-6, 8-11, 13, 14, 16, 19, 21; BN 1-7, 9, 11; Bv 1-4, 6-11, Cj 1-6, 8, 9, 11, 13-15, 17, 18, Cv 2, 5, 8, Hg 1, 3-5, 7, 8, Hd 2-17, Ms 1-3, 5-11, 13-17, Sj 3, 4, 7, 8, 10, Sb 1-4, 6-8, 11; „Cu «lichealǎ»": Ab 7; „Lipit şi cernut cu nisip galben": Ab 17, 18, Ms 12; „«Muruială»": Bv 12; „Se mai găseau încă prin 1940": Cv 1; „«Muruit» cu balegă": Hd 1; „Şi se cernea nisip": Ms 4; „Pământ galben ceruit": Sb 12; „Rar": Ab 12, BN 8, Bv 5, 14, Hg 2, 6, Sb 5. *Azi, mai rar:* Cj 10, 16, Sj 1, 5, 9.

Scândură: *În trecut:* BN 1, 8, 4, 11, Bv 5, 14, Hg 2, 3, Hd 15, 16, Ms 2, 12, 14, 15, Sb 5, 6; „Brad": Ab 8, 12, 13, Cv 1, Ms 1, Sj 6; „Molid": BN 7; „Fag": Ab 15; „De fag, peste pivniţă": Hd 3; „Târziu, după 1920": Ab 7; „Grindă pe jos": Ab 1; „Podeală": Cv 3; „În casă mai mult podit": Hg 8; „Podele de gorun, lungime de 2 m, lăţime de 10 cm": Sj 4; „Interbelic": Hd 14; „Scândură din blană": Sb 12; „Rar": Ab 14, 19, BN 5; Bv 4, 7, 9, 11, Cj 1 (cel mult una din camere), 3, 4, 6 (brad), 15, 17, Cv 2, Hg 1, 4, 5, 7, Hd 8, Ms 2, 3, 10, Sb 1, 3, 7, 11. *Azi, la fel:* Hg 6, Sj 9. *Azi, mai des:* Ab 9, Cj 11, 14, 18, Cv 8, Sb 4; „Brad": Ab 21, Bv 6, Cj 10, 16, Hd 13. *Azi:* Bv 2, Cj 5, 8, 9, Hd 7, 9, 17, Ms 6, 16, Sb 8; „Abea după 1950. Casele construite anterior au şi azi pământ pe jos, doar o cameră fiind eventual prevăzută cu podea": Sj 8; „De prin 1950-1960": Sj 1; „De douăzeci-douăzecişicinci de ani [1955-1960]": Sj 3.

Altfel: *În trecut:* „Cărămidă (în tindă)": Ms 2, Sb 1 (rar). *Azi:* BN 5; „Parchet": Bv 7; „Astăzi case cu parchet": Ms 11 [1978] (multe), 13 (două); „Parchet de stejar": Sj 5 (din1975).

https://biblioteca-digitala.ro

Tavanul: „Pământ «bulucit» între grinzi şi apoi netezit": Ab 6; „Cu grinzi aparente": Ab 7, 8, Ms 5; „«Laţi» pe grinzi, «închistriţi» ca să prindă lutul moale («tinciul»). Se finisează astfel, se bate «tinciul» între «laţi», se netezeşte, se «muruieşte» şi se spoieşte": Bv 12; „Lipit, tencuit": Cj 2; „Tavanele sunt finisate tot cu «ajag» (pământ cu pleavă) pe «grândele»": Cj 8; „Tăvănit prin tencuială": Sj 1 (azi).

Grădele lipite: *În trecut:* BN 10, Bv 7, 8, 12, Cj, 3, 5, 8, 18, Hd 7, 9, 15, 17, Sj 4, 6, 7; „De vreo optzeci de ani [1898]": Ab 21; „Grădele «năglăjite»": Ms 5; „Rar"; Cj 15.

Fără grinzi aparente: *În trecut:* Ab 1, 10, 21; Bv 10, 12, Cj 3, Cv 1, Ms 10, Sj 6; „Rar": Ab 13, Bv 7, Cj 7, 15, Hg 5, Hd 15, Sb 6, 11. *Azi, la fel:* Cj 2, Hg 6. *Azi, mai des:* Cj 18, Cv 8. *Azi:* BN 10, Cj 5, 9, 10, Hd 7, 9, 13, 17, Ms 3, 4, 6, 11, 13, 16; „De prin 1950": Sj 1.

Scândură simplă: *În trecut:* Ab 1, 3, 4, 7, 8, 11, 13-19, 21, BN 4, 7, 8, Cj 2, 5, 6, Cj 14, Cv 5, Hg 2, 4, 5, Hd 1, 2, 5, 8, 11, 12, Ms 2-4, 6-8, 11-17, Sj 4, 6, 7, 9, Sb 3, 5-8, 11, 12; „De brad": Ab 12; Bv 1, 4-6, 9, 10; „[Tăvănit] cu «fals» şi «înflorit» cu «răvare», cu dalta": Bv 12; „Între grinzi": Hg 3, 7, 8; „Scândură cu «horj»": Hd 7; „Anterior 1920": Sj 8; „Rar": Bv 14, Cj 3, 11, Cv 1, Hd 3, Sb 1, 8. *Azi, la fel:* Cj 18, Hg 6. *Azi, mai des:* Cv 8. *Azi:* Cj 10; „Începând din 1960-1965": Sj 8.

Scândură fasonată între grinzi: *În trecut:* Ab 5-9, 12, 14, 19, 21, BN 1-3, 5, 6, 8, 9, Bv 5-8, 14, Cj 1-7, 9, 17, Cv 3, 5, Hg 1, Hd 2-8, 10, 12, 15, 16, Ms 1, 2, 7, 9, 12, 14, Sj 4, 7, Sb 1, 2, 4-6, 11; „Pe grinzi": Ab 11; „«Pod creţ», de brad": BN 10; „Grinzi, «foastăne», pământ (10 cm), podeala de scânduri": Bv 10; „Grinzi cu «podină părcănită»": Bv 12; „Podeală peste grinzi": Cv 2; „Geluite şi «părcănite», câte două şi «fedeu»": Hd 13; „Grinzi cu «pondele»": Hd 14; „La casele rămase din perioada interbelică": Sj 1; „După 1920": Sj 8; „Rar": BN 4, 7, Bv 1, Cj 18, Hg 1, Hd 9, 11, 17, Ms 3, 8, 17, Sj 6, Sb 8, 12. *Azi, la fel:* Cj 16. *Azi, mai rar:* Bv 2, Cj 10, 11. *Azi:* Bv 3, 11, Sj 9.

Inscripţii pe meşter grindă: *În trecut:* Ab 16, 17, BN 3, Bv 4, Cj 14, Cv 3, Ms 7, Sb 12; „Se scria pe grinzi anul şi meşterul": Ab 13, Cj 7, Hg 2, 3, Sj 4, Sj 6; „Anul, meşterul şi proprietarul": Bv 1, 2 (1877, preot Naftanasie Răduleţ), Hg 7, Ms 4; „Anul, meşterul şi ornamente": Bv 5; „Anul şi proprietarul": Bv 14, Cj 4; „Anul sau numele": Sb 11; „Numele proprietarului şi anul construcţiei": Cv 1; „Anul construcţiei": Ms 2; „Anul, câteodată": Bv 6, 11, Sj 1, Sb 3, 6; „Anul construcţiei, pe unele grinzi transversale": Bv 7; „Anul construcţiei şi numele": Bv 9; „Data construirii casei, numele gazdei sau al meşterului": Cj 11, Ms 2; „Anul construcţiei şi numele proprietarului, numele soţului şi al consoartei cu numele de fată": Cv 8; „Anul, ziua şi numele meşterului": Ms 1; „Anul construcţiei şi figuri": Hg 8; „Iniţialele meşterului": Cj 16; „Numele proprietarului, al meşterului, anul construirii, câteva crestături («flori»)": Ms 5, 10; „Semn de cruce (câţi au decedat din familia respectivă)": Ab 12; „Crucea, spirala": Cj 10, 16; „Rozete (motive geometrice, abstracte)": Ab 8; „Rozetă, numele meşterului care a ridicat casa": Cj 6; „Motive cosmice": Cj 9; „Făcea o roată ori o cruce la mijlocul grindei": Hd 11; „Trei triunghiuri": Sj 10; „Rar": Ab 1 («pistrituri»), 19, BN 8, 11, Bv 10, Cj 8, Hd 13, 15, 16 (s-a găsit o casă), Ms 14, Sb 1, 5.

https://biblioteca-digitala.ro

Altfel: *În trecut:* „«Podeaua», vopsită cu verde şi flori albe": Bv 4; „«Lipit» (tavan văruit)": Cj 15; „Cu grinzi aparente, aşezate peste meştergrindă şi scândură peste grinzi": Sj 3; „Grinzele aparente": Sj 5; „În general, tavan tencuit": Cv 1. *Azi:* „Tavan văruit": Cv 8; „Podele pe grinzele, lipite în pod": Sj 10.

Pereţii: „Pereţii se spoiau cu «spoială» de pe pâraie, topită în apă şi stropită cu mătură de pelin pe lipitură de «ajag»": Cj 8; „Văruiţi albastru deschis şi lut galben, «părcană» galbenă la temelie": Sj 9.

Lemn natural afumat. *În trecut:* Ab 1, 8, 10-12, 14, 15, Cj 11.

Lut galben. *În trecut:* Ab 8, 12, Cj 18, Sj 4; „În tindă": Ms 2; „Rar": Ms 10, Sb 6. *Azi, mai rar:* Cj 9, Sj 5.

Albi. *În trecut:* Ab 7, 8, 11,14, 17, 19, 21, BN 1, 7, Bv 8, 14, Cj 2, 8, Cv 3, 5, Hg 2, 6, 7, Hd 3, 11, Ms 2, 4, 9, 10, 13, 14, 16, 17, Sj 7, 9, Sb 6, 8; „Văruiţi cu piatră de var": Sj 4; „Cu pământ alb": Hd 1; „Spoiala, un lut special de culoare albă": Sj 8; „Albi spre cenuşiu": Hd 5; „Rar": Sj 6. *Azi, la fel:* Ab 12, Bv 3, Cj 3, 5, 6, 9, 14, 16, 18, Cv 2, Hg 5, Hd 2, 7, 9, 13, 15, 17, Ms 5, Sj 5. *Azi, mai des:* Cj 11. *Azi, mai rar:* Ab 6, BN 2, 6, 9, 10; Bv 6, 7, 10, 12, Cj 10, 15, Hd 4, 6, 10, 12, 14, Sb 2.

Uşor albăstriţi. *În trecut:* Ab 5, 7-9, 11, 14, 16, 17, BN 1, 7, 8, 11, Bv 1, 2 (la Paşti, Crăciun, se spoia), 5, 11, Cj 1, 2, 7, 13, 18, Cv 5, 8, Hg 1-3, 8, Hd 7, 8, 16, 17, Ms 2, 4, 6, 9-12, 14-17, Sj 3, 4, 6, Sb 4-6; „Cu «mândrămălie»: Ab 18; „Puţină «nereală»": BN 4, Hg 4; „«Miereală»": Cj 4, SJ 1, 10 («mieriu»); „Albi cu «vineţeală», cărbune pisat": Ab 10; „Văruială cu adaos de cărbune de brad, pisat şi cernut": Ab 21; „Văruiţi cu albastru, cu «vineţeală»": Ms 1; „Rar": Ab 3, 6, BN 1, 2, 6, Bv 9, 14, Cj 8, Ms 3, 13, Sb 2, 7, 8. *Azi, la fel:* Ab 12, Bv 6, Cj 3, 6, 16, Cv 1, 8, Hg 5, Hd 9, Sj 8; „Cu «mieriu»": Sj 5; „Rar": BN 9, Cj 11, Hg 6, Hd 15. *Azi, mai des:* Bv 7, Cj 15, Ms 5. *Azi, mai rar:* Ab 9, BN 10, Bv 10, Cj 9, 10, Sj 9. *Azi:* „Albi şi cu diverse tapete": Hd 5, „Rar": Hd 13.

Albastru închis. *În trecut:* Ab 3, 4, 8, 13, 16, 20, BN 8, Bv 9, 11, Cv 3, Ms 3, Sb 1, 3-5, 7, 11, 12; „«Vineţeală»": Ab 2; „Rar": BN 2; Bv 6, Cj 7, Cv 1, Hd 9, Ms 7, 11, 12, 14, Sb 2. *Azi, la fel:* Cj 6. *Azi, mai rar:* BN 10. *Azi:* „Recent": Ms 6.

Coloraţi doar în jurul sobei. *În trecut:* Bv 12, Cj 1 (cu spoială, vatra); „Doar soclul vetrei se vopsea cu negru, obţinut prin amestecarea funinginei cu lut": Sj 8; „La vatră, cu galben": Sb 11; „Rar": Bv 7, Cj 3, 8, 15, 16, Hd 13, Ms 14, Sj 6 (albastru, roşu), Sb 2.

Brâu colorat. *În trecut:* „Negru": Bv 1, 12, Hg 1, 2, 4, 8, Hd 9, Ms 4, 7, Sb 5, 6 (din funingine); „Brâu colorat în partea de jos, cu negru": Ab 2, 7, 20; „O vargă cu negru": Sb 1; „Negru de funingine": Ab 18; „Cu pământ sau cu negru": Ab 3; „Cu spoială, cenuşiu": BN 4, Hg 7, Ms 11, 14; „Brâu cu spoială, plus gri, plus funingine": Cj 13; „Uneori cu spoială şi cu lut mai galben": Cj 1, Ms 13; „Cu humă": Hg 1; „«Spoială» de pe pâraie": Cj 3; „«Păretar» cu pământ galben": Ab 4, 8, 16; „«Părcană» galbenă": Sj 9; „De culoarea lutului": Cj 7; „Lut

https://biblioteca-digitala.ro

galben, numai în partea de jos a pereţilor. O «petea» de 10 cm, din lut moale, galben, dat cu peria (ca şi la exterior): Bn 3; „Galben (lut)": BN 6, Bv 8, Ms 3, 4, 6, 7, 15, 16; „Un brâu cu galben din deal": Cj 4; „Lut roşu": Sj 4; „Cu negru sau cu galben": Ab 17; „Cu pământ negru sau roşu": Bv 5; „Cu pământ roşu": Hd 1; „Mai închis": Bv 7 (rar), Cj 8, 18, Hd 7, 17; „Mai întunecat": Bv 10, Cv 2, Hd 10, Sj 6; „Întunecat, spoială gri": BN 9, 11, Ms 17; „Alb sau albastru, în contrast cu restul peretelui": BN 10; „Albastru închis": Hg 5; „Roşcat": Cj 6, 11. „Roşcat, cafeniu": Cj 9, 16; „Un brâu cu verde": Sb 3; „Rar": Sb 2. *Azi, la fel:* „Rar": Cj 5 (gri şi azi divers), Hd 13, 15. *Azi, mai des:* Cj 15. *Azi, mai rar:* Cv 1; „Vânăt": Cv 8; „Galben": Sj 5. *Azi:* „Divers": Cj 8.

Zugrăvitul cu modele

Apariţie: „Din 1900": Sb 5; „După 1918": Bv 1, Hg 1, Sb 1; „După 1920": Bv 5, Sb 7 (puţini făceau modele de tapet); „1928": Hg 4; „Interbelic": Bv 3, Cj 8, Cv 8, Hd 6, 7; „S-a introdus în perioada interbelică": Sb 12; „După 1930": Ab 13, 20, BN 11; Bv 14, Cj 1 (unii intelectuali), Hg 8; „Circa treizeci-patruzeci de ani": Cj 3 [1929-1939]; „1930": Cj 7 (puţin), Ms 1 (câteva case); „1930-1940": Cj 2, Cv 1; „Din 1935": Hd 11; „1935-1936": Bv 10, Hg 6; „De cca patruzeci de ani": Bv 12 [1939]; „Dinainte de 1940": Ms 12; „[Începe] după 1940": Bv 6, Hd 8; „Postbelic": Ab 6, 7, BN 1, 3, 9, 10, Bv 8, Cj 18, Cv 3, Hd 4, 6, 14; „Postbelic s-a generalizat": BN 2, 6, Hd 10 (puţin şi interbelic), 15, 17, Sb 2; „După 1945": Ab 4, 16, 18, Hg 7, Ms 2, 9, 13, 16, Sb 11; „După 1950": Ab 2, 3, 9-11, 14, BN 4, Bv 2, Cj 4, 13, 14, Hd 13, 16, Ms 11, 17, Sj 4, Sb 3; „1950-1955": Hg 5; „1950-1960": Cj 11, Ms 5, Sj 5, Sb 8; „De douăzeci-douăzecişicinci de ani": Cj 15 [1954-1959]; „După 1955": Hd 12, Sj 9; „1955-1960": Cj 9; „De douăzeci de ani": Hg 3 [1959]; „În ultimele două decenii": Hd 5 şi Ms 3 [din 1959]; „1958-1959": Ms 10; „1958-1960": Ab 21; „După 1959": Bv 9; „După 1960": Ab 5, 17, BN 7, Bv 6 (de când lucrează în fabrici), Cj 1 (toţi), 7; „De prin 1960-1965": Sj 1 (se dădea cu rolu); „1960-1970": Ab 1; „De circa zece-cinsprezece ani": Sj 6 [1963-1968]; „Din 1965": BN 8, Hd 1, Sj 3, 8 (sporadic), Sb 4 (rar interbelic); „1965-1970": Ab 12, Cj 10; „Din 1968": Hd 2; „1968-1970": Cj 16; „După 1970": Ab 8, Hd 3; „Cu tapet în multe culori, preferinţă pentru verde": Ms 8.

Culori predominante. ***Galben:*** Ab 2, 4, 6,7, 8, 9, 11-13, 16, 20, 21, BN 4, 7, 8, 11; Bv 1, 2, 5, 6, 11, 14, Cj 1, 2, 6, 10, 13, 14, Cv 1, Hg 1, 3, 4, 7, Hd 3, 7, 8, Ms 1-3, 5, 6, 8, 10-13, 15, 16, Sj 4, 7, 9, Sb 1, 4-7, 11, 12; „Ca fond": Sj 1; „Rar": Ab 18, Hg 6, Ms 4, Sj 10.

Verzui: Ab 2, 4, 7-14, 16, 18, 20, 21, BN 7, 8, 11, Bv 2, 5, 6, 9, 14, Cj 1, 2, 4, 6, 7, 13, 14, Hg 1-4, 7, 8, Hd 1, 5, 7, 8, 11, Ms 1-8, 10-13, 15, Sj 3, 5, 9, 10, Sb 1, 3-7, 11, 12; „Ca fond": Sj 1; „Rar": Bv 1, 11, Cj 9,10, Hg 6.

Albăstrui: Ab 6, 8-11, 14, 18, 20, 21, BN 4, 7, Bv 2, 6, 14, Cj 2, 4, 9-11, Cv 1, Hd 3, 12, Ms 2-8, 10, 15, Sj 3, 4, 9, 10, Sb 4-6; „Rar": Ab 7, 13, 16, BN 1, Bv 9, 14, Hg 1, 4, 6, Hd 2, 11, Ms 11, 13.

https://biblioteca-digitala.ro

Roz: Ab 6, 8, 11, 12, 16, 21, Bv 2, 5, Cj 1, Cj 2, 4, Cv 1, Hg 2, 4, 7, 8, Hd 1, 11, Ms 1, 2, 5, 16, Sj 7, 9, Sb 4; „Rar": Ab 4, 7, 13, BN 8, 11, Bv 6, 11, Cj 14, Hd 8, Ms 10-12, Sj 10, Sb 1, 3, 5, 7.

Cu auriu: Ab 4, 6, 8, 11, 13, 18, 20, BN 7, 8, 11, Bv 2, 5 (după 1950), 6, 9, 11, 14, Cj 1, 2, 4, 6, 7, 13-15, Cv 1, 4, Hg 8, Hd 2, 3, 5, 7, 8, 11, 12, Ms 1-8, 10-13, 16, Sj 5, 9, 10, Sb 3, 4, 6, 7, 11; „Ca model": Sj 1; „Acum": Bv 1 [1979], Sj 4 [1978], Sb 1, 5; „Rar": Ab 7, 9, BN 4, 16, Cj 10, 11, Hg 1, 2, 6, 7, Hd 1, Sb 12.

Cu argintiu: Ab 4, 6, 8, 11, 13, 16, 18, 20, BN 7, 8, 11, Bv 2, 5 (după 1950), 6, 9, 11, Cj 2, 4, 6, 7, Hg 4, 7, 8, Hd 2, 3, 5, 7, 8, 11, 12, Ms 2-8, 10-12, 16, Sj 5, 9, 10, Sb 1, 3, 4, 7, 11; „Ca model": Sj 1; „Acum": Bv 1 [1979], Sj 4 [1978], 5, 6; „Rar": Ab 7, 9, BN 4; 14, Cj 10, 11, 13, 14, Hg 1, 2, Hd 1, Ms 1, Sb12.

Diverse. Cj 3, 5, 8, 18, Hd 4, 9, 17, Sb 8; „Toate, foarte variat": Cj 15, Cv 2, 3, 8, Hg 5, Hd 6, 10, 13, 15, Sj 6, Sb 2.

INTERIORUL

SISTEME DE AMENAJARE A CAMEREI DE LOCUIT

Planuri tradiționale

⊠ - vatră, cuptor, sobă

A - pat
B - masă
C - scaun
D - bancă, laviță, lădoi, canapea
E - ladă de zestre, lădoi
F - dulap
G – bufet, coasten
H - raft, poliță

Planul cu un singur pat, aşezat la peretele din spate (Plan 1). *În trecut:* Ab 1, BN 1, Bv 3, 7, 8, Sj 2, 3, 10; „Rar": Cj 14 (cu două «rude»), Cv 8 (numai la casele săracilor), Ms 2. *Azi, la fel:* Cv 1, Sj 7, „Şi cu laviţe": Ab 12, Cj 8, Ms 17. *Azi, mai des:* Ms 10. *Azi, mai rar:* Ms 5, Sj 5. *Azi:* Cj 18.

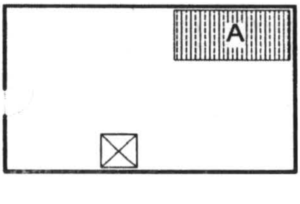

https://biblioteca-digitala.ro

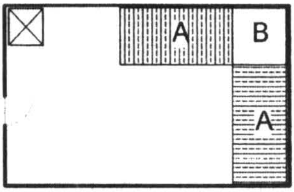

Plan 2

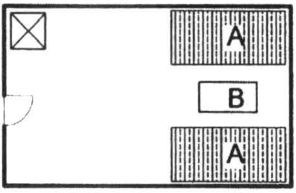

Plan 3

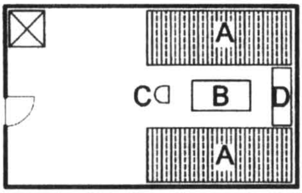

Plan 4

Planul cu paturile pe colț (Plan 2). *În trecut:* Ms 2, 5, 17; „Paturi în vinclu": Hg 3.

Planul cu două paturi paralele (Plan 3). *În trecut:* Cj 13, 17, Cv 3, Hg 3, Hd 7, 15, Ms 8, 13, Sj 6, 10; „Încăperile mărindu-se, paturile se pot depărta, permițând așezarea unui «scaun» sub fereastră": Hd 10; „Rar": Cj 14, 15, Hg 4, 5, 8, Ms 3, 7, 17. *Azi, la fel:* Sj 2, 4, 9; „Rar": Ms 11. *Azi, mai des:* Cj 8, 14, 18, Cv 8, Sj 7, 8. *Azi, mai rar:* Cv 1, Hg 6, Sj 5. *Azi:* Cj 9-12, 15, Hd 12.

Planul cu două paturi paralele, cu lavița între ele (Plan 4). *În trecut:* Cj 2, 4, Hd 7, 10, Ms 9, Sj 6, Sb 8; „D- «laiță», foarte simplă": BN 5; BN 6; „Masă și «laiță pe pociumbi». Lada de mireasă la picioarele patului, pe jos": BN 10 „D-canape": Ms 13, 16; „Rar": Hd 11. *Interbelic:* Ab 6,12, BN 9, Cj 7, 17, Ms 15, Sj 4, 10, Sb 8; „Lada de zestre în tinda (cu «băbălău»)": BN 3; „D-canape": Cj 4, Hg 3, Ms 2. *Azi, la fel:* Hd 15; „D-canape": Ms 5, 10, Sj 1. *Azi:* „Rar": Bv 12.

Plan 5. *În trecut:* BN 3.

Plan 6. *În trecut:* BN 5. *Azi:* Cj 6.

Plan 7. *În trecut:* „Vatra cu hornuri de cahle, A- paturi cu «căpătâi», D- «lădoi» pentru haine, E- ladă de mireasă (făcută la Răteag), H- stelaj pentru vase": BN 2. *Azi:* Cj 6.

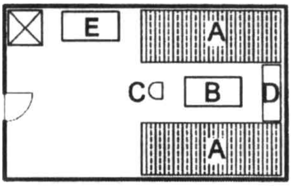

Plan 5

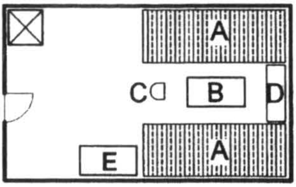

Plan 6

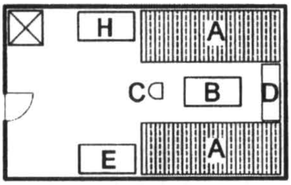

Plan 7

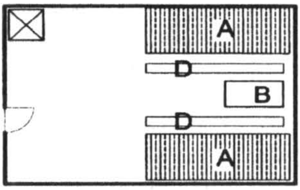

Plan 8

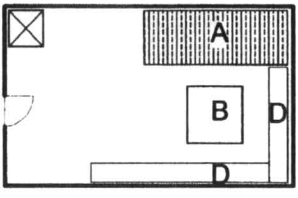

Plan 9

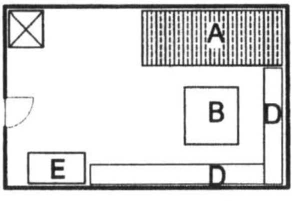

Plan 10

Planul cu două paturi paralele și bănci în față (Plan 8). *În trecut:* Ab 6, 21, Cj 5, 8, 18, Hd 3, 4, 6, 8, 13, 17; „Rar": Cj 9, 15, Cv 1, 8, Hd 2, 9, Ms 8. *Interbelic:* Cj 15, Hd 12, 13. *Azi, mai des:* Hd 5. *Azi:* Cj 10-12, 15.

https://biblioteca-digitala.ro

Planul cu un pat şi laviţe sau bănci pe colţ (Plan 9). *În trecut:* Ab 1, 3, 5-11; 13-15, 18, 20, BN 1, 4, Bv 7, 9, 10, 12-14, Cj 1, 3, 5, 6, 8-10, 13, 15, 17, 18, Cv 1, Hg 1, 3-5; 7, 8, Hd 2, 4, 5, 9, 11, 13, 16, Ms 2-4, 6, 11, 13-15, Sj 1, 3, 4, 6, 7, 9, 10, Sb 3, 8; „Pat, «trun» şi «lăcriţă» pe colţ": Ab 4; „Lada pe «laiţă»": BN 11; „Lădoi sau laviţă, dacă era bancă simplă": Bv 1; „D, D, canapele, nu laviţe": Bv 2; „D, D-laiţă şi canapele": Ms 8; „D- Lădoi": Bv 5; „Rar": Ab 19, BN 8, Cj 14, 15, Hd 3, Ms 1, Sb 1, 6. *Interbelic:* Bv 9, 11, Cj 9, Ms 9, 12, 13, 17, Sb 7; „Lădoi sau canapea [pe colţ]": Ab 17; „«Trun» [pe colţ]": Ab 18; „Canapea, între pat şi laiţă": Bv 4; „Pat cu boltă": Cj 10; „D, D-canape": Ms 7, 8; „Ladă cu flori la un cap al patului": Sb 10; „Rar": Cj 4, Hd 15. *Azi, la fel:* Sj 2, 8; „Rar": Ms 5, 17. *Azi, mai rar:* Cj 11, 12, Hd 12.

Plan 10. *În trecut:* „Vatra hornului, pat, masă cu «puioc», «lăiţi», lada de mireasă pe laiţă": BN 5; „Patul la uşii cămării. Lada de zestre, foarte simplă, pe «laiţă», ca să nu stea pe pământul căsii": BN 10. *Interbelic:* „D-canape, E-costen": Sb 2. *Azi, la fel:*„E-ladă cu «podişor» deasupra": Cj 11.

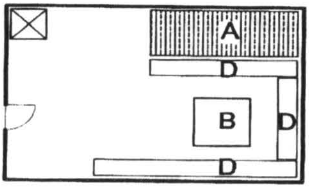

Plan 11

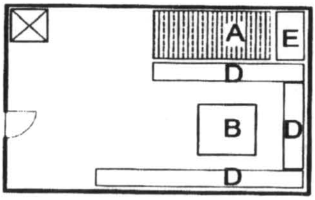

Plan 12

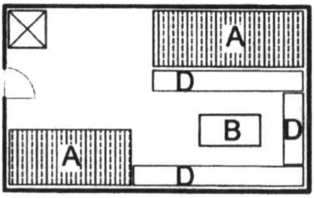

Plan 13

Plan 11. **Planul cu bănci pe colţ şi o bancă în faţa patului.** *În trecut:* Ab 3, 4, 11, 13, 16-18, 20, BN 8, Bv 2, 4, 5, 8, 10, 12, 13, Cj 1, Hd 1, 9, Ms 1, 7, 9, 16, 17, Sj 6, 7, Sb 1, 2, 5-10, 12; „Scaun lung [în faţa patului]": Ab 2, 19; „D- dintre pat şi colţ, scaun lung": Bv 11; „Laiţe": Ab 7; „D-scaun cu rezemuş sau cu jiţ": Ms 12; „D-scaun lung cu jilţ, D-laghiţă": Sb 3; „Rar": Bv 9, Hd 11, 15, Ms 4, 11, Sb 10. *Azi, la fel:* Ms 5.

Plan 12. „Lada de zestre la capul patului (pe pat)": BN 7.

Plan 13. **Planul cu bănci pe colţ şi în faţa patului şi încă un pat lângă uşă.** *În trecut:* Ab 12, 16, Hg 3, Hd 3, Ms 3, 7, 12, 15, Sj 3, 4, Sb 12; „Uneori în loc de bănci, canapele. Un pătuc mic pentru copii, sub cotlonul patului" Bv 6; „«Laiţă» [în faţa patului]": BN 8; „D-laiţă, D-scaun lung, D- laiţă": Ms 7; „D, D, D-trei scaune lungi": Ms 16: „Rar": Ab 2, 3, 4, BN 4, Bv 11, Cj 1, 8, Hd 1, 11, Ms 4, 11, 17. *Interbelic:* Sb 4. *Azi, la fel:* Ms 5, Sj 2; „Rar": Cj 12, Cv 1. *Azi, mai rar:* Sj 1.

Plan 14. „Lada de zestre la capul patului (pe pat)": BN 7; „Lada pe «laiţă»": BN 11; *Interbelic:* BN 4.

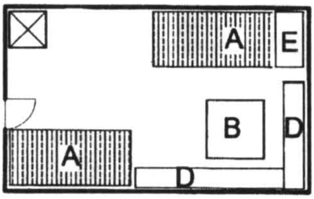

Plan 14

https://biblioteca-digitala.ro

Alte planuri (la 1900)

Planul cu două paturi paralele, cu bănci în faţă, şi încă o bancă la capul unuia dintre paturi (Plan 15): Ab 21, Hd 8.

Planul cu două paturi cap la cap, laviţe pe colţ şi bancă în faţa unui pat (Plan 16): Ab 5, 8, 20, Hg 2, 5, Ms 11, Sb 6, 9; „Păcel, pat, scaun de pat, laviţe pe colţ": Ab 13; „A-pat închis, A-patul ăl mare, D-scaun cu jilţ, D, D-laiţă": Sb 10. *Interbelic:* Ms 11, Sb 5.

Planul cu două paturi cap la cap, laviţe pe colţ şi bănci în faţa fiecărui pat (Plan 17): Hd 16.

Plan 18. „Lada pe «laiţă»": BN 11.

Planul cu două paturi cap la cap şi laviţe pe colţ (Plan 19): Bv 3, Sb 12.

Planul cu două paturi cap la cap şi canapea pe colţ sau vis-a-vis (Plan 20): „D-Canapea": Ab 9, Cv 6; „D- Lădoi": Bv 5.

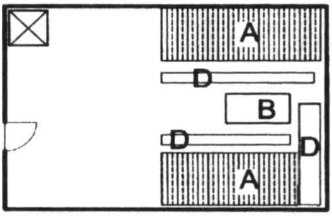

Plan 15

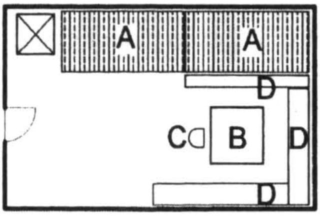

Plan 16

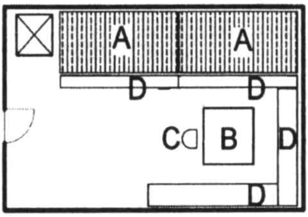

Plan 17

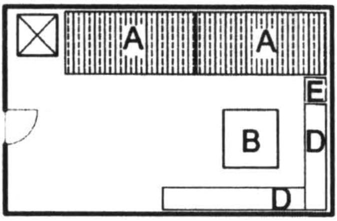

Plan 18

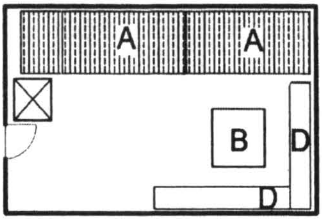

Plan 19

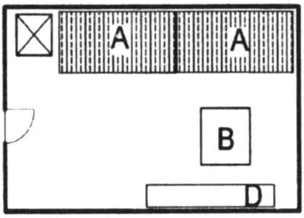

Plan 20

Planul cu două paturi în colţuri opuse, cu laviţe şi ladă de zestre (sau lădoi) pe colţul dintre ele (Plan 21). „«Plopten», laiţă sau lădoi": Ab 16.

Planul cu paturi în trei colţuri (Plan 22). „Când erau câte opt până la treisprezece în familie, copiii mici se culcau pe duşumea, pe paie, nu toţi în pat": Ab 12.

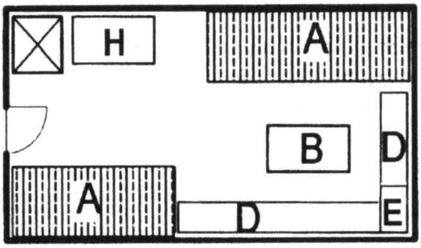

Plan 21

https://biblioteca-digitala.ro

Planul cu pat şi laviţă în colţ şi altă laviţă (bancă) pe un perete (Plan 23). BN 1, Cj 11, Ms 15; „D- lădoiul de dormit, D- ladă de haine": Bv 12.

Planul cu două paturi , cu laviţă şi masă între ele (Plan 24). „D-lădoi de brad cu spătar": Sj 1.

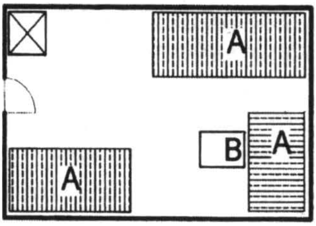

Plan 22

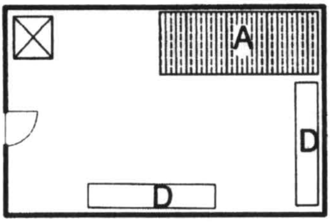

Plan 23

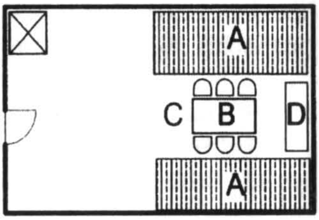

Plan 24

Alte planuri (perioada interbelică sau azi)

Mobilier din comerţ": Ab 6, BN 1, 5- 7, 9, 10; „Mobilier de serie": BN 2; „Felurite": Ab 16.

Planul cu două paturi paralele şi un al treilea pat adăugat (Plan 25): Sj 5.

Planul cu două paturi paralele, cu masă şi scaune între ele (Plan 26): Cj 12, Hg 1, 4, 6, 7, Hd 1-4, 6, Ms 4, 6, Sj 5.

Planul cu două paturi cap la cap şi laviţă (Plan 27): BN 8.

Planul cu două paturi, cap la cap, la perete, şi laviţe pe colţ (Plan 28): Sb 12; „A-pat, A-păcel, B-masă, D-costen, D-lădoi": Sb 1; „D-casten, D-laviţă": Sb 11.

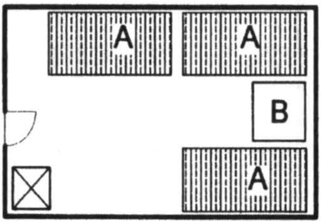

Plan 25

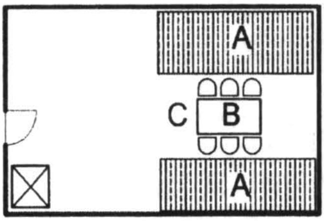

Plan 26

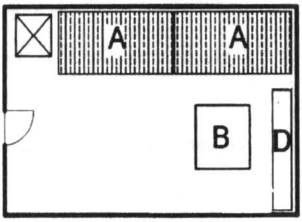

Plan 27

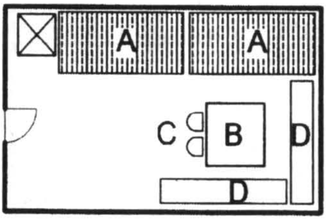

Plan 28

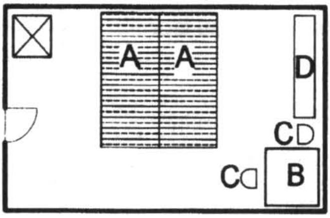

Plan 29

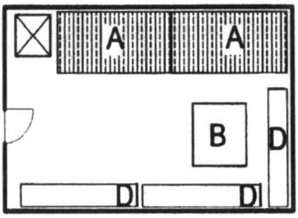

Plan 30

https://biblioteca-digitala.ro

Planul cu două paturi alăturate, ca un pat dublu (Plan 29): Bv 10, 12, Hg 1, 2, 6, Hd 17, Sj 6.

Planul cu două paturi, cap la cap la perete, şi laviţe pe colţ şi de-a lungul peretelui (Plan 30): Ab 13, 14, 16, BN 7; „D- canapea, D- lădoi": Bv 1.

Planul cu un pat, laviţă, bufet, dulap şi masă la mijloc (Plan 31): „D- lădoi, F- dulap, G- «coasten»": Bv 5; „Laviţe pe colţ, F-«gloser kasten» şi «kasten» lângă pat": Bv 13; „D-lădoi, F, G-coasten": Sb 1.

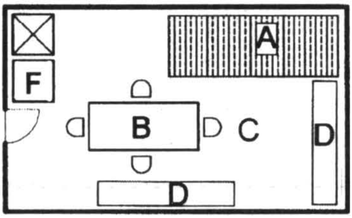

Plan 31

Planuri cu masa la mijloc (apariţie): „Din bătrâni": Cj 18, Cv 8; „De demult": Ms 14; „1900": Sb 2; „După 1900": Ab 11, Bv 5, 11, 13, Hg 7, Ms 8, Sb 1, 5, 9, 11, 12; „După 1918": Hg 4; „Interbelic": Ab 19, Bv 7; „Spre centru încă din 1918": Ab 16, 18; „După 1920": Ab 19, Hd 3 (rar); „Din 1929": Ms 13; „După 1930": Ab 13, Bv 6, Ms 12, Sb 3, 7; „După 1940": Ab 8; „Postbelic": BN 1-3, 5, 6, 9, 10, Bv 3, 10, 12, Hd 4, 5, 10, Ms 2, Sj 6; „După 1945": Ab 3, 4, 6, Bv 9, Sj 10; „După 1950": Ab 7, 17, Bv 4, Cv 7, Ms 10, Hd 16; „După 1959": Hd 11; „După 1960": Ab 1, 2, Bv 2, Ms 15; „1960-1965": Sj 9, Sb 4; „Din 1967, când apare prima mobilă modernă, cumpărată din oraş, masa se plasează în centrul camerei. Dar şi în prezent, în camera de locuit se păstrează cele două paturi paralele, lădoiul şi masa": Sj 1; „De zece-cincisprezece ani [1965-1970], de când a apărut mobila cumpărată": Sj 2, 4; „După 1970": Ab 9, Hd 5; „1975": Cj 9 „Recent": BN 4, Bv 14, Hd 8.

Plan 32: „A- «recameu», F- dulap, G- bufet, - toaletă": BN 2.

Plan 33: Ab 13, Cj 10, Sb 4.

Plan 34: Ab 13, Cj 9, Cv 7, Ms 6.

Plan 35: Ms 4, 15; „F- şifonier": BN 4, Hd 2.

Plan 36: „Sobă, A- recamier, toaletă, F- şifonier, covor": BN 5.

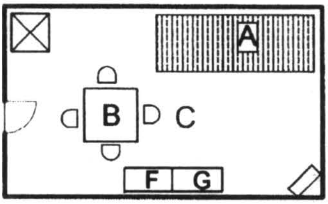

Plan 32

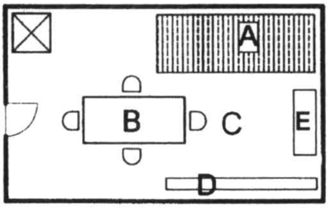

Plan 33

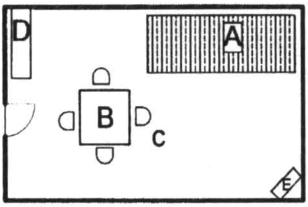

Plan 34

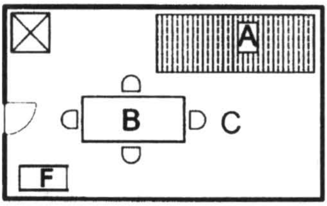

Plan 35

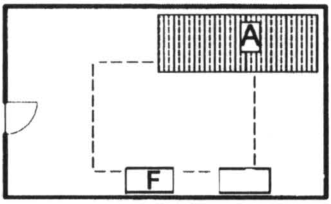

Plan 36

https://biblioteca-digitala.ro

VATRA

„La Târlişua (spre Spermezeu-Molişeţu) se mai pot găsi vetre": BN 3; „Vatra face parte din cuptor": BN 7; „Vetre de pământ, în tindă şi în «casă»": BN 9; „Până prin 1925, circa 50%, vetre în tindă, sub «urloiu» mare, de cărămidă, care aduna fumul şi din «casă» şi din «căsuţă»": Bv 10; „Vatra, de piatră lipită cu lut, cu «urloi», era într-un colţ cu pereţii de „lespezi" şi era mărginită la partea de deasupra ei de «vantură», pe care se ridica «urloiul», la început din lespezi (acesta putând consuma şi trei care de lespezi), mai apoi de cărămidă. Vatra are şi loc de fiert căldarea pentru «lucsuit» (fiert cu cenuşe) rufele": Bv 12; „Un fel de adâncitură...punea o oală cu fundu' în sus...se făcea pâine ca la ţest. «Cahali» jos": Bv 14; „Vatra, aşezată în centrul peretelui din fundul «chindiei». Era flancată de «muţi», sobe mai mici de gătit": Cj 3; „Focul era deschis în vatră, deasupra se deschidea coşul exhaustor care comunica direct în pod, uneori deasupra acoperişului. După 1900, deasupra unei părţi din vatră s-a pus pe nişte suporţi din lespezi de piatră sau cărămidă «lodbe de cioaie», un fel de plită": Cj 11.

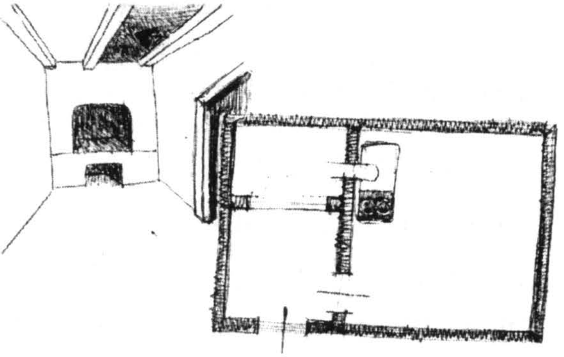

Coştobar, sat Daia Română, jud. Alba (M.E. Enăchescu)

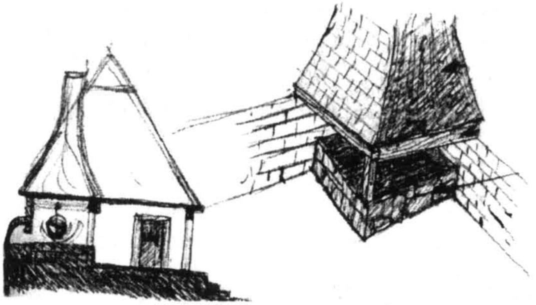

Vatră şi urloi, com. Vama Buzăului, jud. Braşov (M.E. Enăchescu)

Amplasare

„În casa dinainte (de locuit), «plot» cu două «crengi» (căi), pentru fum şi foc neacoperit. «Plot» cu foc deschis şi jar tras pe vatră. În casa dinapoi (tinda) era «cuptoriu cocătoriu»": BN 2; „Tinda cu vetriţă, «casa» cu «horn» de lespezi, şi una şi alta pe porţiunea de perete de piatră din peretele de lemn dintre tindă şi «casă»": BN 5, 10; „Lângă cuptor": Bv 1, 2; „Focul era în tindă, se făcea cu lemne lungi, puse pe «privită»": Cv 2; „În jur de 1920 coşoiul se mută din casă în tindă": Ms 8.

Vatră liberă în centrul încăperii. *În trecut:* Ab 3, Bv 10, Bv 13, Ms 8, Sb 3, 5; „La «colibă» şi la stână, era vatra la mijloc": Ab 19.

Vatră într-un colţ al încăperii. *În trecut:* Ab 2-4, 7-10, 12, 16, 18-20, BN 1-3, 8, 9, 11Bv 2-5, 8-12, Cj 1, 2, 4-7, 10-12, 14-18, Cv 1, 2, 4, 5, Hg 3-5, Hd 1, 3, 4, 6-8, 11, Ms 1-

https://biblioteca-digitala.ro

3, 5, 6, 8, 10, 12, 14, 17, Sj 2, 4-6, 8, 10, Sb 3-5, 7-9. 12; „Cam la un metru de colţ": Bv 6; „«Camniţă»": Ab 21, Hd 9 («camniţe»); „Cu «coştobariu»": Ab 6; „«Codie» cu cujbă de agăţat tuciul": Bv 7; „«Ploaptăn»": Ab 11; „Vatra hornului": BN 5, 10; „Sau ocupă tot fundul tindei": Cv 4; „Colţ format de peretele faţadei dinspre târnaţ cu cel lateral": Hd 2; „Colţ format de peretele median cu cel din fundul casei; se cheama «pomnol»": Hd 5; „«Caloni» cu coş tronconic": Hd 6; „«Camniţa» are coşul suspendat, trapezoidal, deschis în pod, «şeriu», la distanţă de vatră, şi «ploaten», vatră cu plită, mică, joasă, lipit de vatră": Hd 13; „Vatră cu «caloniu»: vatră pe un postament numit «tapşan», făcut din lespezi sau pietre cu pîmânt, deschisă în faţă; închisă de pereţi cu coş zidit pe pereţii vetrei, cu poliţă; la interior, pereţi subţiri de piatră cu pământ dublează pereţii de bârnă": Hd 14; „Vatră cu cuptor": Sj 3; „Vatră sau «temei»": Sb 6; „În faţa cuptorului": Sb 11.

Vatră aşezată spre centrul peretelui. *În trecut:* Ab 20, BN 8, 9, 11, Bv 2, 5, 6, 10, 14, Cj 3, 4, 6, 9, 10, 12, 15, Hg 1, 6, Ms 2, 6, 11, 12, 15, 17, Sj 1, Sb 2, 12; „Vetriţa": BN 5, 10; „Rar": Ab 4, 16, Hd 5; „La mijloc": Ms 4; „Din perete în perete, la peretele din fund": Sj 4. *În trecut şi azi:* Cv 8 (pe peretele median), Hd 5, Sj 5; „La locuinţele compuse numai dintr-o «căşuţă» cu «târnaţ» găsim «soba cu feţe», căloni, cu «tăpşane» de făcut focul în ele. Adică o vatră cu focul jos, mărginită cu «lătunoaie» în interiorul cărora se bătea pământ (de prin grădini, fâneţe), lătunoaie pe care le făceau olarii de la Baru Mare (localitate vecină). Fumul trecea în pod prin «dudă» care avea nişte apărători sa nu se aprindă podelele (adică podul casei) sau «prăştia» din pod": Hd 10; „De la târnaţ (tindă)": Hd 12.

Amplasarea în casă

În tindă. *În trecut:* Ab 3, 4, 8, 9, 12, 15, 16, 18-20, BN 1, Bv 1-6, 8, 10-12, 14, Cj 1-2, 4, 6, 7, 9, 10, 12 (cea spre centrul peretrelui), 13-16, Cv 1, 2, 4, 6, 8, Hg 7, Hd 4, 6, 7, 12, 13, 15, Ms 4-7, 8 (vatra liberă), 9-14, 16, 17, Sj 6, 7, 9, 10, Sb 1, 2 (în fundul tinzii), 3, 5, 6, 8, 11, 12; „Latura de 70-80 cm": Ab 6; „Pe peretele din faţa uşii": Ab 7; „În colţul din faţă al tindei": Bv 7; „În «casa dinapoi»": BN 2; „Vetriţa": BN 5, 10, 11; „În tindă, vatra era de cca. 2 m / 2 m": BN 9; „Numai vara": Bv 13; „Rar": Ab 5, 13, BN 8, Bv 7, Cj 17, Hg 4, Ms 1, 15, Sb 4, 9; „Se afla între cuptor şi «cotruţele» cu «crăcane», picioare, pentru ceaune": Cj 3. „Cu cuptor «cocător» (în care se cocea pîinea)": Cj 8; „Dacă erau trei camere": Ms 3; „La 1900 era tindă rece, fără vatră; focul a apărut aici interbelic, «şpor», sobiţă de fontă. Între 1918-1940 se gătea vara în tindă. Apoi, când tinda a fost transformată în cameră, se gătea în ea şi iarna": Sj 1; „Cea din perete în perete": Sj 4; „Rar": Sb 7. *În trecut şi azi:* Bv 5, Sj 5 (azi, rar).

În camera de locuit: *În trecut:* Ab 1, 8, 10, 12-14, 21, BN 4, Bv 1, 2, 4, 6, 7, 10 («ploaten»), 12, 14, Cj 1, 2, 4-7, 9-11, 12 (cea de colţ), 13, 14, 17, 18, Cv 1, 2, 6, Hg 1, 3-8, Hd 2, 4, 5-7, 9-16, Ms 3, 7, 11, 12, 14, 15, 17, Sj 2, 3, 5-7, 10, Sb 3, 4, 12; „În «casă»": Ab 18, BN 3, 8, Hd 1, 3, 7, Sb 1, 2, 5, 7, 8, 11; „Cuptor pe vatră": Ab 17; „Vatra la «camniţă» de gătit": Ab 3; „Sobă cu plită": Ab 4; „Când intrai, în dreapta uşii": Ab 11; „Fumul către tinda «fără» pod": BN 1; „În «casa dinainte»": BN 2; „Vatra hornului": BN 5, 10, 11; „Pe vatra din «casă» era «fiteul» (soba de tuci)": BN 9; „Casă": Bv 9, Sj 9; „«Stuf»": Bv 13; „Rar": Ab 5, 20, Bv 5 (numai sobă), Ms 4, 5 (mai târziu), 8, Sb 9; „Numai dacă era o singură încăpere": Cj 3;

https://biblioteca-digitala.ro

„Cu cuptor «slobod»": Cj 8; „La 1900 camera de locuit era şi bucătărie şi avea vatră": Sj 1; „Cea de colţ": Sj 4; „Vatra a fost aşezată în «casă», camera de locuit, în colţul dintre peretele din spate şi peretele tindei. Când cuptorul de copt a fost mutat în tindă, s-a gătit şi pe vatra din faşa gurii acestuia": Sj 8. *În trecut şi azi*: Cv 8; „Vatră şi cuptor, rar": Ms 2.

În bucătărie: *Înainte:* Ab 12, 14, Cj 6, 9, 10, 12, 14, 16, Hg 3, Ms 7, 12; „Rar": Hg 6, Ms 2, 13, 14; „Tinda este şi bucătărie": Hd 14; „Bucătăria de vară, construcţie aparte, rar": Ms 5. *Azi:* Cj 3, Hd 5, Ms 17.

Altundeva. „În pivniţa de locuit": Ab 21; „Cândva a fost aşezată în colţul din faţa tindei": Cj 5, 6, 9-12, Cv 1 (rar), 8, Hd 13, 15, Sb 12; „În colţul format din peretele tindei şi peretele din spate al casei": Sj 1.

Amplasarea în gospodărie

Într-o anexă: Cj 6, Ms 1. *În trecut:* Cj 10; „În «băcăză»": Ab 18, Sb 11 («boacăză»), 12 («bacăză», rar); „«Bakoven»": Bv 13; „O căsuţă pentru cuptor": Ab 2; „În «conie»": BN 9; „În «conie», rar": Ab 4; „În «şopru»": Ab 13, BN 9; „În «şopru», rar": Ab 16; „În «găbănaş» sau «cohe»": Cj 3; „În «cohe», bucătăria de vară": Cj 9; „Într-o colibă deschisă, rar": Hg 1; „În şopru": Ms 6; „În căsoaie": Sb 9. *În trecut şi azi:* „În bucătăria de vară": Bv 4. *Azi:* „În «cohne», bucătărie de vară": BN 8; „În «colnă»": Cj 10, 12; „Bucătărie de vară, apărută după 1960": Sj 1.

În curte. *În trecut:* Ab 5, Cj 3, 9, Cv 6, Hd 8, 11, 16, Sb 8; „La cuptor era o vatră «fiures». Se mânca în pivniţă": Bv 13; „Rar": Ab 14, BN 8, Hg 1; „Vatra liberă": Hg 2; „În curte, lipit de casă şi cu cuptor, sau izolat (interbelic)": Sj 6; „La cuptor, rar": Sb 7. *În trecut şi azi:* Cj 4; „Cu locuri pentru fiert căldările de rufe şi hrana animalelor; extrem de rar, şi azi": Cj 3. *Azi:* Cj 10, 12, Hd 1, Ms 3 (cuptor), 11, 17, Sb 5.

Cuptor cu cahali,
com. Rimetea, jud. Alba
(Roswith Capesius)

Materiale şi construcţie

„Pereţii de piatră, mijloc de pământ şi, pentru cuptor, zgură": Ab 17; „Vatră pe chicioare": Ab 17; „În tindă, «vetriţa», unde se fierbea pentru porci. Un pătrat de piatră (de oriunde), lipită cu pământ, înaltă de 50 cm. Se şi gătea vara.[...] Tinda nepodită lăsa fumul în pod, unde ieşea prin «cobăle»": BN 10; „Până a nu fi cărămidă mai multă, atât vatra vatra cât şi «urloiul» (care putea fi şi de 8-9 metri înălţime, egal trei care de lespezi) erau de lespezi": Bv 12.

Vatră din:

Piatră: Ab 5, 12, 14, 17, 19, 20, BN 8, 10, 11, Bv 1, 4, 7, 9, Cj 3, 6, 9, 14, 16, 17, Cv 4, 5, Hd 3, 6, 8, 13, 14, Ms 7, 14, Sj 5, 9, Sb 1, 8; „Lespezi": Bv 12; „Lespezi cu grindă jur împrejur": Hd 3; „Rar": Ab 13, BN 2, Sb 12; „Bolovani": Cj; „Piatră cu lemn de jur împrejur": Cj 4; „Lipită": Cv 2, Hg 3; „Prund lipit cu lut": Hg 1; „Tăblii de «colţ», iar subasmentul de piatră cu

pământ": Hd 9; „Rar": Hd 10; „Cea din perete în perete": Sj 4. *În trecut şi azi*: Cj 10, 12.

Lut ars: Bv 7, Cj 5, 6, 14, Cv 6, Hd 4, Ms 5, Sj 7, 9; „Lut cu lemn": Ab 21; „Rar": Cj 3.

Pământ: Ab 2- 7, 10, 16, 17, BN 9, Bv 7, Cj 2, 3, 5, 12, 14, 15, Hg 7, Hd 2, 10, 11, 13, Ms 1, 5, 6, 10, 12, 13, 16, 17, Sj 5, 7, 9, Sb 3, 6, 7; „Rar": Cj 6, Sj 8; „Picioare din «năglag» pe lemn, legate de perete şi plită": Cj 18; „Lut pe talpă de fag": Hd 5; „Cu marginea din lemn de stejar": Ms 4; „Postamentul, frecvent": Sj 1; „Corpul cuptorului de la vatră din văioagă": Sj 3; „Postamentul vetrei": Sj 4.

Piatră cu pământ. *În trecut:* Ab 3, 5, 6, 8, 9, 12, 14, 15, 17, 20; BN 1-3, 8, 10, 11, Bv 2, 3, 7-9, 11, Cj 1-4, 6, 8, 9, 14-17, Cv1, Hg 1, 2, 4, 5, 8, Hd 1, 4-6, 8, 11-13, 16, Ms 2, 3, 9, 11, 12, 14, 17, Sj 7-9, Sb 8, 12; „Se punea şi sticlă la vatră": Ab 19; „Vatră de piatră, lipită": BN 5; „Lespezi": Bv 12; „Rar": Ab 2, Bv 3, Cj 15, Hd 2, Sj 1; „Şi cu balegă": Cj 5; „Şi cu un lemn la margine": Cj 7; „Lespezi de piatră legate cu pământ călcat cu pleavă de ovăz şi balegă de cal. Se numea «ploaptăr»": Cj 11; „Lipită": Cv 2; „Coşoiul vetrei, de piatră de apă, lipită cu lut": Ms 8; „Pământ de cu un lemn în faţă, pe postament de piatră": Sj 1; „«Ajag», care cu timpul se ardea": Sj 10; „Piatră cu pământ şi cioburi": Sb 12. *În trecut şi azi*: Cj 10, 12 (azi, rar).

Cărămidă: Ab 5, 6, 13, 20, Bv 3-6, 8, 9, 12, 13, Cj 3, 6, 7, Cv 1, 5, Hg 4-6, Hd 15, Ms 3, 6, 8, 15, Sj 7, Sb 1, 2, 5, 7-9, 11; „Cu «păpălaşcă»": Bv 10; „Pavată cu cărămidă": Bv 14; „Rar": Ab 2-4, BN 8, Bv 11, Cj 4, 8, 15, 17, Hd 3, Sb 6; „Lipită": Cv 2, Ms 12; „Există fabrică de cărămidă din timpul Austro-Ungariei": Cv 4; „Lucrată de ţigani": Ms 11; „Cărămidă cu pământ": Sb 4. *În trecut şi azi:* Cv 8. *Azi*: Cj 10, 12, Ms 13, Sj 5; „Rar": Hd 5.

Alte materiale: „Cărămidă nearsă": Ab 11, 18; „Piatră cu cărămidă şi sticlă pisată": Hd 7; „Camniţa este din cahale de Orăştie": Hd 15; „«Ciripuri», ţigle mici; la vatra din perete în perete": Sj 4; „Piatră cu cărămidă: soclu de piatră, deasupra cărămiă, «văcălit» cu lut cu nisip (ca să nu se «hâie»)": Sj 6.

Nivelul vetrei: „Mai joasă în «casă», mai înaltă cea din tindă": Bv 11.

Pe pământ: Ab 19, Bv 7, Cj 15, Cv 2, Hd 10; „Rar": Hd 11; „În tindă": Ms 8.

Puţin ridicată: Ab 6, 11, 18, Bv 3, 7, 9, 11, 13, Cv 1, Cv 2, 6, Hg 2, 6, Hd 4, 8, 10, 11, Ms 1, 12, 15; „Rar": Ab 19, Cj 15, Ms 17, Sj 7; „10 cm": Hd 6, Sj 6; „Până spre 20 cm": Hd 2, 12; „20-30 cm": Cv 8; „Spre 20 cm, înainte; spre 30 cm, azi": Hd 5; „În casă": Ms 8.

Ridicată cu circa 40 cm: Ab 1-4, 6, 7, 9, 12, 13, 15-17, 20; BN 1, 4, 10, 11, Bv 2-6, 9, 11, 13, Cj 1-3, 5, 8-13, 16, Cv 1, 5, 6, Hg 1, 3, 5, 7, 8, Hd 1, 3, 7, 9, 13, 14, 16, Ms 1, 5, 7, 8, 10-14, 17, Sj 3, 6-8, 10, Sb 3, 5-7, 9, 10, 12; „Peste 40 cm": Ab 5, Bv 1, Cj 4, 6, 7, 17, Ms 2, 9, 16, Sj 1, 5, Sb 1; „45 cm, cea din perete în perete": Sj 4; „50 cm": Ab 8, Ms 3, 4, 6; „Cu 50-60 cm": Ab 21, Cv 4 (la înălţimea gurii cuptorului), Ms 17, Sj 4 (cea de colţ);

https://biblioteca-digitala.ro

„50-70 cm”: Sj 9; „60 cm”: Ab 11, BN 2, 3, 5, 9, Bv 8, Hg 4, Hd 15, Ms 8, Sj 1; „60-70 cm”: Sb 2; „Până la 70 cm”: Bv 14; „70 cm”: BN 8, Sb 8; „Circa 80 cm”: Bv 10, 12; „Era înaltă”: Ab 10; „Rar”: Bv 7, Hd 10; „100 cm”: Cj 14, 18; „15 cm-100 cm”: Sb 4.

Vatră închisă

De un perete: Ab 3, 13, 19, BN 5, 11, Bv 1, 6, 9, 13, Cj 9, 10 (şi azi), 11, 12 (azi, rar), Hg 4, Hd 16, Ms 3, 8, 17, Sj 1, 2, 9, 11, 12; „De cuptor”: Ab 20, BN 8, Ms 12 (în tindă), 13, 14, Sb 6; „În peretele despărţitor dintre tindă şi casă se clădea o porţiune la care erau adosate vetriţa tindei şi vatra hornului căsii”: BN 10; „Semideschis”: Cj 7, 17; „De un perete de cuptor”: Hg 1; „Se aşeza piatră lată înspre peretele din spate”: Hd 2; „Rezemată de peretele casei”: Ms 5; „De peretele de fund”: Ms 11.

De doi pereţi: Ab 5, 8, 12, 21, BN 1-3, 9, Bv 3-8, 10, 12, Cj 1, 2, 6, 8-11, 12 (înainte), 14, 13, 16, 18, Cv 1, 2, 5, 8, Hg 3-5, 7, Hd 7, 9, 13, 15, 16, Ms 2, 3, 12 (în casă), Sj 6, Sb 1, 2, 8, 9, 12; „Vatră rezemată pe «pomnolete» şi pe popic. Culcuş în spatele vetrei”: Ab 10; „Pereţii casei”: Ab 11; „«Camniţă», rar”: Ab 14; „Pereţi de piatră”: Ab 17; „De peretele cuptorului şi cel al camerei”: Ms 4, 8; „Între perete şi cuptor”: Sj 9; „Şi de cuptor”. Sj 10.

De trei pereţi: Hd 4, 6, 14; „Are feţe şi «tăpşane»”: Hd 10.

De jur împrejur: Ab 6, 15, Bv 4, 6, Cj 3, Cv 4, Hd 15, Sb 4; „Rar”: Cj 15.

CUPTORUL

cuptor simplu | cuptor cu corpul în afară | cuptor cu horn şi vatră orientate spre centru | cuptor cu horn şi vatră orientate spre faţă | cuptor cu horn şi vatră orientate pe diagonală

„Cu bărbatul beutor/ Nu faci pită în cuptor/ Şi de-ai face câteodată/ Nu ai «dârg», ori n-ai lopată”: Ab 13; „Cu omul beutor nu bagi pita în cuptor”: Sb 9; „Cuptorul atât de mare era, după cum erau căsenii de mulţi. De câte pite (4-5-10) era nevoie. Rămânea în faţa cuptorului cam 1m, loc de tras «şperla» (rest de paie, «tuşleni» sau «jupchi» de porumb) cu «drâgla» şi de fiert pe picioară. Pe vatra din casă era «fiteul» (soba de tuci) şi totul era sub «horn» (cu pereţii sprijiniţi pe vatră) şi din care fumul în tindă prin perete, prin gaura hornului, «ţeghe» (mărginită cu tină, să nu ardă). Fumul ieşea sub «cotlanul» împletit din răchită, «îmbuibat» cu pământ, să oprescă scânteile”: BN 9; „Cuptor simplu, dar mare, aproape tot fundul tinzii, cu horn direct în pod. Avea şi vatră în faţă, avea şi «cujbă» pentru ceaun, în gura cuptorului. Cuptor de 15 pâini, de câte 3 kile de secară. Trei pătrimi din sat nu mai are cuptoare. E bucătărie”: Bv 6; „Mai recent, de 40-50 de ani, pâinea [se face] şi la cuptorul din curte”: Bv 7; „Numai unii aveau cuptor, separat de casă”: Bv 10; „Cuptor «de ţigle» (cahle), cuptor de pită”:

https://biblioteca-digitala.ro

Bv 11; „Vara făceau cuptoraş [în curte]": Cj 1; „Vara se foloseau cuptoarele din curte, pentru fiert căldări, rufe, etc": Cj 3; „Fiind sat de baci, cuptoare nu prea erau, pâinea aducându-se de la Prejmer, la «boltă»": Cv 2; „Nu te da cătă «căloni»/ Că vărs oala cu «bândoni»": Hd 14.

Tipologie

Cuptor simplu. *În trecut:* Ab 2, 4, 12, 16, 18, 20, BN 9, Bv 2, 4-6, 9, 11, 14, Cj 1, 4, 7, 9 (în tindă), 10, 16, 17, Cv 4, 5, Hg 4, Hd 3, 8, 13, Ms 6, 12, 13, 17, Sj 7, 10, Sb 1, 2, 4, 5, 10-12; „Bakowen": Bv 13; „Cuptor cu «camniţă», cu horn şi cu vatră": Ab 8; „Cuptor de pită": Ab 11, 19, Sj 4; „Cuptor cu vatră şi «cotlan»": BN 9; „Cuptor şi «ursoaică», ca un coş de nuiele împletite, deasupra cuptorului": Ms 4. *În trecut şi azi:* Ab 1, 3, 5, 7, 17, Cj 12, Cv 8, Hg 7, 8, Hd 2, 5, 11, Sj 1 (azi, rar), 3, 5 (azi, rar), 6, 7, 9; „Rar": Ab 13, 14, Sb 3; „După 1920": Cj 18, Cv 1; „De copt pită": Ms 11, 16, Sb 8; „Cuptor cocător": Sj 9. *Azi:* „Pentru pâine, în curte": Cj 11, Ms 15.

Cuptor cu corpul în afară. *În trecut:* Ab 6, 10, 16, 18, 19, Bv 7, 11, 12, Cj 12, Cv 2, Hg 4, Ms 15, Sj 7, 9, Sb 1, 6, 10, 12; „Cuptor spre tindă, dinspre vatra din casă; cuptorul are ades şi «ungheţ», loc pentru dormit": Sj 6. *În trecut şi azi:* Ab 9, Sj 5, 10. *Azi:* Ab 8, 12; „Pentru pâine, în curte": Cj 11.

Cuptor cu horn şi vatră orientate: „Cuptor cu horn": Bv 1.

Spre centru. *În trecut:* Ab 6, BN 1, 3, 8, 9, 11, Bv 2, 6, 12, 14, Cj 1 [cuptor cu vatră], 3-7, 10, 13-18, Cv 4, Hg 2, 3, 5, 6, Hd 13, 16, Ms 2, 9, 10, 12, 14, 17, Sb 9; „«Cuptori cocători» în «casa dinapoi»": BN 2; „Vatra hornului cu cuptor": BN 5; „Cuptor cu «horneţ», vătruţă cu plită fără uşă": BN 6; „Vatra hornului, [mare] şi de şase pâini": BN 10; „Cuptor cu «căhâli»": Bv 4; „Vatră, cuptor, coş de cărămidă": Bv 8; „Sunt două variante: cuptor «cocător», în tindă şi cuptor «slobod, în camera de locuit, cu laiţă de pus picioarele la foc»": Cj 8; „Vatră de cărămidă cu cuptor": Cv 2; „«Camniţa» era folosită şi de cuptor": Hd 15; „Cuptor la vatră cu «căloiu» şi horn de piatră până în acoperişul de «prăştilă»": Hd 17; „Cuptor cu hornoi şi comarnic (sub acoperişul de paie)": Ms 8; „Cu gura îndreptată spre peretele opus peretelui cu uşa, cu «bolfă», coş, care conducea fumul. Avea însă doi fuştei de fier iar alături era «şporul» (sobiţă de fontă cu picioare şi uşiţă), pe la 1910": Sj 1; „O variantă a cuptorului cu horn şi vatră orientate spre centru, cu vatră jos, horn cu picioare deasupra vetrei, şi «băbătie» de nuiele în pod": Sj 4; „Cuptor cu «cârlan» şi «fitieu»": Sj 6; „«Cuptor cu şatră»": Sj 8; „Cuptor cu «cahâu»": Sb 1; „Rar": Sb 4; „Cuptor cu vatră şi «afumariu», pe o vatră lipită de perete, cu plocten; iese printre două grinzi în «afumariul» aşezat pe pod": Sb 8. În trecut şi azi": Hd 12 (azi, rar), Sj 10.

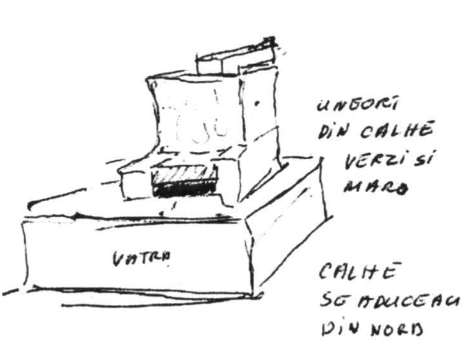

Cuptor, sat Aşchileu Mare, jud. Cluj (Roswith Capesius)

https://biblioteca-digitala.ro

Spre față: BN 8, Cj 6, 11, 12, Cv 8, Hg 1, 5, Hd 2 («căloniu»), 5 («caloniu»), Ms 2, 3, 11, Sj 9; „Cuptor închis, orientat în față [de fapt era «mutuț», sobă oarbă cu cuptor, cu vatra în tindă și corpul în camera de locuit]": Cj 2; „Rar": Cj 10; „Dar cu hornul plecând din partea de sus, nu de pe lateral": Hg 8; „Cuptor cu corlan rotund": Ms 5; „Cu ieșire în pod": Ms 8; „Cu vatră în față și coș drept (și azi)": Sj 5. *Azi*: „Rar": Sb 10.

Pe diagonală: BN 11, Hd 16; „Cuptor cu horn cu «țeagă»": BN 7.

Altfel: Bv 1, Cv 6; „Către fereastra din față, ca să se vadă în cuptor": BN 8; „Uneori cuptor cu «ploaten» și căldare mare pentru fiert": Bv 10; „Cuptor interbelic, în beci": Hd 6; „Sobă cu cuptor": Hd 7; „Cuptor cu urloi și ursoaică": Ms 7; „Azi, numai «lerul», cuptorul de la soba de fier": Sj 7.

Amplasare

„Cuptor era și în tindă și în casa dindărăt": Bv 1.

În tindă. *În trecut:* Ab 3, 4, 7-13, 16, 17, 19, BN 1, 2, 4, Bv 1, 4-9, 11, Cj 4, 6, 7, 9, 11-16, Cv 2, 4, 5, 8, Hg 8, Hd 7, 13, 15, Ms 1-6, 8, 10, 12, 15-17, Sj 1, 4, 6, 7, 9, 10, Sb 1, 3, 5-8, 10, 11 (rar), 12; „Cuptor în «privar» (tindă) sau «casă». Apare mai târziu, separat din tindă": Ab 5; „Cuptor cu vatră și «cotlan»": BN 9; „Cel de pâine": Bv 2; „Cuptor mare": Bv 14; „Rar": Ab 17, 20, BN 7, 8, 11, Cj 17, Ms 7, Sb 9; „Cuptorul din tindă putea avea și vatră de cca 50 cm la gura lui, pentru pus și «laboșul», care altfel se punea pe vatra cu din cameră": Cj 18; „În «chindă»": Cj 3; „După 1920": Ms 8; „Vatra cu horn pe stâlpi de susținere": Ms 11; „Rar": Ms 12, Sb 2; „În perioada interbelică": Sj 1; „Mutat aici prin 1920": Sj 9. *În trecut și azi:* Bv 5, Sj 5.

În camera de locuit. *În trecut:* Ab 10, BN 1, 3, 4, 6, 7, 10, 11, Bv 1, 12, Cj 1, 3, 5, 7, 9-12, 14, 16, 17, Hg 1, 3, 5, 6, 8, Hd 2, 7, 16, 17, Ms 2, 3, 7, 12, 17, Sj 3, 5 (cel cu corpul în afară), 6, 9, 10, Sb 1, 8; „Cel cu «căhăli»": Bv 2; „«Casa dinente»": Ab 6; „«Casă»: BN 8; „Cuptor cu «fiteu»": BN 9; „Rar": Ab 19, Cj 6, 15, Cv 2, Hd 5, Ms 4, 5, 8, 9; „Înainte de 1920": Ms 8; „Vatra cu horn pe stâlpi de susținere": Ms 11; „Casele aveau numai două camere: una de locuit, și una de ținut [de reprezentare]": Ms 14; „Înainte de I Război": Sj 1; „Varianta de cuptor cu horn și vatră orientate spre centru": Sj 4; „Până în 1920; dar și azi, camera de locuit este și spațiu pentru gătit": Sj 8. *În trecut și azi*: „Înainte, cel cu focul din tindă; azi, cel de la soba de tablă": Sj 7.

În bucătărie: Cj 4, 10, 14, Hg 6, Ms 7; „Apărută cam de treizeci de ani (1948)": Ab 7, 8, Ms 2; „Rar": Cj 6; „Azi, în «cohe»": Cj 9; „În bucătăria de vară": Ms 1; „Cuptorul de pâine": Ms 12. *În trecut și azi:* Ms 13; *Azi:* Ms 17, Sj 3, 10; „În bucătăria de vară, rar": Sj 1.

Altfel: „După Primul Război Mondial locuinței i se adaugă o încăpere în care este așezat cuptorul de pită; spațiul se numea «cuptior»": Hd 5.

https://biblioteca-digitala.ro

Într-o anexă. *În trecut:* Sb 3; „În «conie», în curte": Ab 7; „În «conia» din şopru sau de vară": BN 9; „Într-o căsuţă": Ab 2, 13, Hg 1 (sau colibă); „«Cuptorişte»": Ab 15; „«Cuptorie»": Ab 20; „În şopru, rar": Ab 16; „În tinda lângă casă": Ab 17; „«Băcază»": Ab 18, Sb 11 («boacăză»); „«Colniţă»": Ab 19, Cj 10 (colnă); „Numai în «găbănaş», afară din casă": Bv 3; „Lângă casă, sub un acoperiş": Bv 13; „Rar": Ab 4, Bv 5 (în «tinderle»); „În bucătărie de vară": Cj 3 («cohe»), 11; „În cămară": Hg 4; „La cuptor": Sb 1; „Căsoaie de blană": Sb 9. *În trecut şi azi:* Bv 4; „Mai des": „În şopru": Ab 3; „«Cuptorişte»": Ab 12, Sj 8; „În «colnă»; înainte, şi cuptorul cu corpul în afară; azi, numai cel simplu": Cj 12; „În casa mică de vară era cuptor cu horn din pietre şi lipit. Dedesubt, pietre lipite cu lut; era o cujbă pe care se atârna ceaunul": Hg 2; „Cuptor, construcţie specială": Hd 2, 12 (azi, mai rar); „La cuptor": Sb 7. *Azi:* „În cămară, cel simplu": Sj 5.

În curte. *În trecut:* Ab 2, 15, Bv 10, Cj 14, Cv 6, Hg 6, Hd 3, Ms 1, 4, 7, Sj 6, Sb 1, 2; „Rar": Bv 4, 6, 12, Cj 15, Hd 13 (cel simplu), 15, 17 (lipit de latura mică a casei, spre curte). *În trecut şi azi:* Ab 5, 12, Cj 4, Cv 1, 8 (azi, mai des), Hg 7, 8, Hd 8, 11, Ms 2, 3, 10 (mai rar azi), 12, Sj 9, Sb 3, 6, 8; „Pe dealuri, au toţi": Ab 1 Bv 7 (de 40-50 de ani); „Rar": Sj 3, 7; „Cel de pâine, simplu": Sj 4; „În spatele casei, cel cu vatră în faţă şi coş drept": Sj 5; „În căsoaie": Sb 9. *Azi:* Ab 4, 8, 17, 20, Bv 5, Hg 1, Hd 9, Ms 5, 8, 11, 14-17, Sj 10, Sb 10; „Rar": Ab 13, 14, Cj 3; „Sub un adăpost independent în curte": Cj 9; „După 1940, în variantă fără «bolfă»": Sj 1.

Materiale şi construcţie

„Cuptor cu «căhăli», feştit în verde": Ab 17; „Cuptor cu horn «cumpănit», lespezi de pe râpi, picioare din «şer», vatră cu bancă în jur": BN1; „La Târlişua se mai găsesc vetre-cuptoare, cu «horneţ» şi «babalău»": BN 3; „Cuptorul clădit pe vatra din pământ călcat pe margini şi cu umplutură de ţărnă la interior": BN 9; „În «casă» era «hornul», ca o masă de pietre lipite cu pământ (cca. 1m/1,5m). Pe acest pătrat era cuptorul şi, în gura lui, vatra": BN 10; „Cuptor cu margine de lemn, cu fiteu": Cj 13.

Lut (şi nuiele arse sau lemn). *În trecut:* Ab 9, 12, 17, Cj 6-8, 16, Ms 3-5, Sj 1, 7-9; „Pământ galben cu pleavă": Ab 7; „Împletitură de nuiele şi lipit cu pământ": Ab 11, Hd 16; „Cofrag din lemne": Ab 14; „Cuptoare din «gujbe» (de răchiţi groase, alun sau lemne care se „gânjoaie, lipite cu tină)": BN 9; „Lemn gros, care se ardea, folosit ca cofrag": Hg 1; „«Năglag»": Ms 6; „Din nuiele «năglăjite»": Ms 16. „Şi paie arse": Sj 4; „Rar": Sb 3. *În trecut şi azi:* Cj 10, 12; „Lut cu pleavă, paie, «năglag», cu vatra de cărămidă": Cj 18; „«Năglag»; azi, rar": Ms 13; „Salcâm cu «năglag»": Ms 15. *Azi:* „Cofrag din nuiele. Cercuri de alun şi pământ (mai rar)": Ab 5.

Piatră. *În trecut:* Ab 20, BN 7, Bv 4, Cj 3, 9, Hg 2, 3, Hd 17, Sj 5, 6, 8, 10; „Lespezi de pe râpi": BN 1; „Piatră de apă (care nu «puşcă»), deasupra cuptorului": BN 3; „Hornul": BN 10; „Rar": BN 8, Sj 1; „Cu cărămidă": Sb 12. *În trecut şi azi:* Cv 1; „Rar": Hd 5.

Pământ şi piatră. *În trecut:* Ab 2, 7, 8, 10, 15, BN 2, 6, 11, Cj 1-3, 5, 8, 15, Hd 3, 11,

https://biblioteca-digitala.ro

13, 17, Ms 11, 12, 17, Sj 1, 5, 8; „Vatra": BN 10; „Vatra cu sticlă spartă": Ab 19, 20; „Cu cfrag de lemn": Hg 4; „«Chirici», piatră albă, cu sticlă şi cărămidă; se strângeau sticlele ca să ţină căldură": Sb 9. *În trecut şi azi:* Ab 1, Cj 9-12, 16, Hd 1, 5, 8, 12, Ms 3, 14; „Numai soclul": Cv 1; „O singură piatră mare, cu gaură în semicerc dedesubt": Hg 8.

Pământ şi cărămidă. *În trecut:* Ab 4, Bv 14, Cj 4. „Şi sticlă": Sb 6.

Pământ: Cj 13, 14, Ms 10; „Pământ cu plită de fier, cu «fumariu» din nuiele lipite cu pământ, cu hornoi mic, de scăndură, înainte": Ms 2.

Cărămidă nearsă. *În trecut:* Ab 6, 11. *În trecut şi azi*: „Corpul cuptorului cu vatră din văioagă şi tină": Sj 3.

Cărămidă. *În trecut:* Ab 6, 16, BN 4-8, Bv 2- 5, 8, 9, 10 (rar, când există cu «ploatenul»), 11, 13, Cj 2, 3, 8, Cj 15, 17, Cv 2, 4-6, Hg 1, 5, 6, Hd 7, 15, 17, Ms 7, 8, Sb 1, 2, 4, 11; „Fundaţie de piatră, [apoi] cărămidă şi piatră, 80 cm, [apoi] «boldeală» de cărămidă": Bv 6; „Cărămidă şi cu lut": Bv 1, Sb 5; „Cărămidă lipită cu balegă de cal": Bv 12; „Cărămidă şi ţiglă în dungă": Ab 18; „«Boldu» cuptorului": BN 10; „Rar": Ab 2, 4, Hd 3, 13, Sb 3; „Cărămidă subţire": Cj 1; „Fundamentul": Ms 4, 6; „Cărămidă specială": Ms 9. *În trecut şi azi:* Ab 3, Bv 7, 14, Cj 11, Cv 8, Hg 7, Ms 1, 3, 11, 12, Sj 4, Sb 3, 6, 7, 10; „Înainte, rar; azi, des": Cj 6; „După 1935, până azi": Sj 1; „Cuptor de copt din cărămidă şi voioage, ca şi fântânile": Sj 7. *Azi:* Ab 1, 8, 9, 12, 17, 20, Cj 9, 16, Hg 2, Hd 1, 11, Ms 5, 13, 16, 17, Sj 1, 5, 8-10; „Târziu, numai căptuşeala": BN1; „Rar": Ab 13, 14, Hd 2, 5; „Cărămidă cu fundaţie de beton, sub acoperiş de ţiglă": Ms 2.

Cahle. *În trecut:* Cj 1, 16, Cv 8, Hg 7, Ms 3, Sj 6; „«Căhăli»": Ab 17, Sb 9 (căhâli); „Oale de cuptor, şi deasupra cu «ţacăne»": BN 8; „«Căhăli» pune pe frunte": Bv 2; „Cahle erau la cuptorul din casă": Bv 11; „După 1900": Cj 7; „La cuptorul din cameră era «corlanul» din căhale nesmălţuite sau smălţuite maro": Cj 10, 12 (cahle verziu-maro); „După 1940, la placare, numai în casele mai înstărite": Cj 11; „Rar": Cj 17, Ms 7; „Coşoiul (hornul) era cu «cahale»": Ms 8; „«Şatra» cuptorului se confecţiona uneori din cahle": Sj 8; „La cuptorul din casă": Sb 3. *În trecut şi azi:* „Cahale": Sb 8. *Azi*: Sj 9.

Horn direct în pod. *În trecut:* Ab 18, 19, BN 8, Bv 1, 5-9, 13, 14, Cj 3, 5, 10-12, 15, 16, 18, Cv 8, Hd 8, 11, 13, 15, 17, Ms 4, 7, 8, 10, 11, 15, 17, Sb 1, 7, 12; „Fumul direct în pod": Ab 17, Bv 1 (la unele case), Cj 2, Ms 14 (din pod, afară), Sb 3, 4; „În pod era un «hot» în care ieşea fumul": Ab 20; „«Camniţă»": Ab 3; „Horn «cumpănit». Şi mai cut«cumpănit», când ieşea prin tindă spre pod": BN 1; „«Fumariu»": BN 2, Ms 2 (cu hornoi mic); „«Horneţ» spre «băbălăul» din pod": BN 3; „Fumul ieşea în tindă": BN 4, 6, 7, 10, Ms 9; „«Ţege» spre tindă": BN 5; „Hornul dădea în tindă": BN 11, Sb 5; „Prin perete, la «cotlanul» din tindă": BN 9; „Rar": Ab 13; «Urloi» în pod": Bv 4, 12; „«Corlan»": Cj 8, 14 («cârlan»), Sj 6 («cârlan»); „Hoarnă de scânduri lipite cu lut": Cv 2; „Coş de scânduri în pod": Hg 5; „În «afumari»": Ms 3, Sb 8 (afumariul, proteja de scântei); „Fumul ieşea în comarnic": Ms 6; „La casele cu tindă, hornul ieşea în tindă, sub «băbătie»": Sj 1; „La 1900, hornul trecea în tindă, sub

https://biblioteca-digitala.ro

«cârlan»": Sj 8; „Ţeavă": Sj 10; „În pod era un cot care prindea fumul": Sb 9. *În trecut şi azi*: Sb 10. *Azi:* Ab 12, 13; „Hurloni": Hd 12.

Completări cu plite *În trecut:* Ab 10, 13, 19, BN 4, 7, 8, 11, Bv 7, 12, Cj 2, 4, 7, 9, 14, 17, Hg 3, Hd 8, 16, Ms 1, 7, 8 (ploten), 15, 16, Sj 3, 4, Sb 2; „Cu o căldare": Bv 1; „«Ploatăn»": Bv 2, 11, 15; „Rar": Ab 2, 14, 16, 18, 20, Bv 9, 13, Cj 5, 15, Hd 17, Ms 2, 4, 5, Sb 9; „Târziu": BN 3; „Cu trei plite": Cj 1; „«Cotruţe»": Cj 3; „Cu plită de «cioaie», fontă": Cj 10, 12; „La vatră": Cv 2; „O sobă cu plită «urs» lângă cuptor": Hg 1; „Cu «plopten»": Ms 3, 17 (şi vatră pentru cazan); „Cu plită, «şpor» şi «ploatăn». o tablă de fontă simplă, prinsă la capete în doi pereţi de lut": Sj 1; „«Fitieu»": Sj 6; „Prin 1900, pe vatră, lângă cuptorul de copt s-a montat «cuptorul cu ploaptăn», acoperit în partea superioară cu table de fontă": Sj 8; „Cel aşezat în casă": Sb 11. *În trecut şi azi:* Ab 3, 17, Bv 14; „Rar": Ab 5, 8, Cj 8, Hd 8, 9, Sj 10; „Înainte, rar; azi, multe cuptoare cu şpor, sobă de gătit aflată în cameră care evacuează fumul spre tindă": Cj 6; „Mai mult azi": Cj 16; „Rar, mai mult interbelic": Hd 13; „Cu plită pentru gătit, cazan de fiert rufe": Sb 10. *Azi*: Hd 5, Ms 13.

Completări cu alte cuptoare, mai mici. *În trecut:* Ab 13, BN 8, 11, Hd 13, Ms 7, 9, 11, 16, Sb 5, 12; „Cuptoraş cu ceaun": BN 4; „«Rel» (cuptoraş mic)": BN 7; „Se punea «cujbă»": Bv 2; „Rar": Ab 14, 20, Bv 1, 9, Cj 5, 17, Hd 17, Ms 8; „Uneori aveau şi «ler»": Cj 1; „Cuptor «slobod» şi cuptor «cocător»": Cj 8; „Cuptorul de pâine, completat cu soba zidită, având plită de fontă: Lângă cuptor, «cătlanul», locul pentru căldarea mare, de aramă": Cj 10; „Cuptorul de pâine avea deseori alături cuptorul cu plită, după 1900 zidit ca un corp anexat, din piatră şi pământ sau din cărămidă. În bucătăria de vară se anexa şi «cătlanul», locul pentru fiert la cazan rufele sau mâncarea animalelor": Cj 11; „Cuptorul de căldare": Cj 12; „Rar": Ms 14, Sj 6, Sb 2. *În trecut şi azi:* Ms 1. *Azi:* Ab 17, Cj 9; „Cuptor pentru căldarea de aramă": Cj 16; „Ler": Hd 5; „Rar": Ms 13.

Bancă împrejur. *În trecut:* Ab 12, 15, BN 4, 8, 11, Cj 6, Cv 6, Hg 3, 8, Hd 13, 15, Sj 3; „Numai vatra": BN 1; „«Copchileţ»": BN 3; „«Vatră de lemn», «blăni» mari în jurul cuptorului şi al vetrei de foc, pentru stat pe ele": BN 5; „«Vatra de lemn» (bancă)": BN 10; „Vatra, piatră înconjurată cu lemn": BN 7; „Lemn pe margine (scânduri de fag)": Bv 2, Cj 7; „Între corpul cuptorului şi perete, un loc pentru copii, denumit «ungi (unghi)»": BN 6, „Numai pe vatra goală, se şedea la cald": BN 9; „Rar": Cj 2 (loc de dormit), 16, Sb 9; „Pe o latură": Cj 10; „De o parte şi de alta, laviţe pe care se dormea": Cj 11; „Loc de şezut": Cj 18, Ms 14; „De lăţimea unei bârne": Ms 4; „O laiţă lângă vatră, pe care mâncau copiii": Ms 11; „Sus pe cuptor se dormea": Sj 3; „Se numea «vatra de lemn» lângă cuptor şi cu «barta» de pus «meciul» să lumineze la tors": Sj 6; „Patru pari şi o scândură groasă": Sj 10; „În jur era o bârnă sculptată": Sb 11. *În trecut şi azi*: Cj 9, Ms 17.

Stâlpi ornamentaţi (pentru susţinerea hornului). *În trecut:* BN 4, Cv 8, Ms 11, 17; „Numai de fier": BN 11 («chier»), Ms 14; „Rar": BN 7, Hg 1, Ms 3, 4, 8; „De lemn de stejar neornamentat": Cj 11; „Cu stâlpi lucraţi la strung": Ms 3.

Alte ornamente: „Cărămizi verzi, galbene, roşii": Ms 14; „Cahle verzi": Sj 6.

https://biblioteca-digitala.ro

Acoperiş (la cuptorul din curte). *În trecut:* Ab 13-15, 19, Bv 13, Cj 6, Cv 6, Hg 1, Hd 3, 13, 15, 16, Ms 1, 4, 7; „Interbelic, cu «ceripuri», ţigle": Sj 6. *În trecut şi azi:* Ab 12, Bv 4, 7, Cj 4, 15, 16, Cv 1, 8 (azi, mai des), Hg 7, 8, Hd 5, 8, 12, 17, Ms 2, 3, 10, 12, 17, Sj 1 (sau sub o prelungire a acoperişului casei), 3-6, 9, Sb 3, 7; „Este casă de cuptor": Hd 11; „Cuptoriştea aveau un acoperiş într-o apă, sprijinit pe patru stâlpi": Sj 8. *Azi:* Ab 4, 8, Bv 12, Cj 12, 18, Hd 5, Ms 11, 14, Sj 10; „Un mic acoperiş ori un mic adăpost, dar numai de circa treizeci de ani (1948)": Ab 7; „Acoperiş de şindrilă sau carton asfaltat": Cj 9; „Rar": Ms 5, Sb 10.

SOBA

„Ca să nu bată muierea, strica «camniţa»": Ab 3; „În genere, la 1900, nu se putea separa soba de cuptor": Ab 6; „Sobele cu «cahâli» au cam dispărut după 1900": Ab 13; „«Fiteu» de tuci, în care se puneau lemne lungi": BN 9, „Predomina «cameniţa», soba apare târziu, după 1900": Ab 21; „Vetre şi hornuri de lespezi": BN 10; „Sobă cu «ploaten»": Bv 10; „Sobe de cărămidă, lipite, cu plita de fier şi cuptor cu corpul tot afară (chiar până prin anii '50)": Bv 12; „[Cuptor cu vatră, aşezat în camera de locuit] cu cahle smălţuite, lucrat de meşteri": Cj 1; „Pare să fi existat cândva sobe cu «căhale» (cahle)": Cj 3.

sobă oarbă | sobă cu plită şi cuptor de bucătărie | sobă cu olane | sobă din fontă | sobă de teracotă

Tipologie

Sobă oarbă: Ms 5; „«Camniţă»": Ab 12; „«Cameniţă»": Ab 21; „Sobă oarbă-«doba»": Ab 18; „Cuptor cu corpul în încăperea de locuit, cu vătruţă cu plită, fără uşă": BN 6; „Cuptor cu corpul în casă": Bv 7; „«Mutuţ», sobă oarbă, dar cu cuptor şi bancă împrejur, pentru dormit": Cj 2; „Rar": Hd 6; „«Ploten cu căhâli» încălzea şi soba din camera cealaltă": Sb 2.

Sobă cu plită şi cuptor de bucătărie: Ab 1, 7, 10, 17, Bv 5, 12 (pentru ars lemne mai lungi, 0,50-0,60 cm), 14, Cj 5 (interbelic), Cj 6, 7, 8 (interbelic),10-12, 14, 15, Cv 1, 8, Hg 3, 5, 7, Hd 7, 12, Ms 1, 2, 4, 7-9, 15, 17, Sb 1-3, 9, 11; „Sobă cu «ploten» şi «ler»": Ab 2, 4, 16; „Sobă cu «ploten», fără «ler»": Ab 3, 16, BN 4; „«Ploten»": Ab 18; „«Ploten». Făceau vatră şi sobe la marginea «camniţei»": Ab 5; „Sobă cu «ploaten» cu două «cărigi» (pentru pus oale) şi patru «răvaşe» (pentru încheiat)": Ab 6; „«Ploapten» cu plită şi cuptor": Ab

Sobă, sat Mihai Viteazu, jud. Mureş (Roswith Capesius)

https://biblioteca-digitala.ro

8; „Sobă cu «ploapten» şi «cocătoare» (cocătoarea nu este cuptor pentru pâine)": Bv 7; „Sobă cu «ploaten» şi, eventual, rar, cuptor de bucătărie": Bv 10; „«Plopten» din «pleh»": Bv 3; „Sobă cu «căhăli»": Ab 9; „«Ploaptăn» cu plită şi cu «ler» (un cuptor mai înalt pentru copt)": Ab 11, 15; „Ploaptăn": Bv 4, 9; „«Platon»": Ab 19; „Sobă cu «blodărie»": Ab 13; „Sobă cu «camniţă»": Ab 20, Hd 13; „Sobă cu «camniţă», din lespezi şi «căhăli»": Ab 14; „«Cuptori cocători» în «casa dinapoi», «plot» cu foc deschis în «casa dinainte»": BN 2; „Cuptor cu vatră şi «horneţ»": BN 3; „Vatra hornului, cu horn şi cuptor, dar fără plită": BN 10; „Sobă cu plită şi «rel»": Bv 6, 11; „Mai nou": Bv 2; „Maşină de gătit": Bv 4, 6 (maşină de fier); „Vatră de cărămidă cu plite": Cv 2; „Apărute după 1920": Hg 8; „Spor, rar": Hd 1; „Sobă cu «leriu»": Hd 3; „Sobă cu camniţă şi ler şi alt tip cu coş şi «ler», «spor»": Hd 8; „Sobă cu feţe şi tăpşane, pentru gătit şi şezut": Hd 10; „«Camniţă» cu «ploaten»": Hd 15; „Sobă pe vatră, lipită de «camniţă»": Hd 16; „Imediat după ploatănul simplu, de la 1900, a apărut un «şpor» din văioage, cu plită şi uşiţe, dar fără cuptor de copt": Sj 1; „«Fiteu»": Sj 3; „«Fiteu» sau «fiteu înfundat» prin 1910-1915 sau «spor cu ler»; cu «ploat» (placă de fontă) şi «dobă» pentru fum, perete de vaioage": Sj 4; „«Platen înfundat» din perioada interbelică": Sb 4; „De prin 1930, «cuptor înfundat»": Sj 8; „Sobă cu plită şi cu «ler», cuptor înfundat": Sj 10; „«Platen cu brotin» - cu plită şi cuptor": Sb 5; „«Platen»": Sb 6; „Era «plat» şi «plat cu brot»": Sb 7. *În trecut şi azi:* Cj 9, 16 (azi, mai rar), Ms 12, Sj 5, Sb 8 (azi, rar); „Cuptor, după 1935": Hd 2; „După 1925": Hd 5; „«Spor»": Hd 11; „Vatră cu «placten»": Ms 13; „Sobă cu plită şi foc deschis, înainte; cu foc închis, azi": Sj 2; „«Fitieul» devine sobă": Sj 6; „«Fitău» cu «ler»": Sj 7; „Din 1925": Sj 9; „«Plat» cu cuptor": Sb 10.

Sobă cu olane. *În trecut*: Hg 6.

Sobă de fontă (godin): „De fier, tuci (cumpărate)": Ab 1, 2 («ploten», rar), 3, 6, 7 («ploaten»), 8 («ploapten»), 10, 20, BN 4, 11, Bv 1, 5, 8, 9, 11 («ploaten»), 13, Cj 2 («plot»), 3 («plocten»), 4, Cv 4, 5, Hg 1, 7, Hd 7, Ms 2, 4, 5, 9, 10, Sb 2, 11, 12; „Rar": Ab 16, Cj 1 (la 1900), 13; „Generalizate": Cv 1; „«Plopten» de tuci, pus pe vatră": Ms 9; „«Şporul» din fontă, cu picioare mici, fără cuptor, prin 1920-1930": Sj 1; „Sobă de «pleu»": Sb 6. *În trecut şi azi:* Hg 6, Ms 12, 15; „Fiteu cu ler (cu cuptor) şi fiteu orb": Ms 6, 8. *Azi:* Ab 12, Hd 10, Sb 4, 10; „«Fiteu»" de tuci": BN 9; „Sobă de «ţioaie», sobă de fontă": Cj 9, 16; „Sobă de «cioaie» (fontă) sau de «plev» (tablă şi fontă)": Cj 11; „Sobe de bucătărie cumpărate": Sj 1; „Din 1960": Sj 9; „Cu cărbuni": Sj 10.

Sobă de teracotă: Ab 10, Bv 6, 14, Cj 7, Cv 6, Hd 7; „Din 1940": Bv 3; „Rar": Sb 12. *În trecut şi azi:* „Rar, înainte": Cv 1. *Azi:* Ab 8, Bv 12, Cj 5, 6, 8, 10, 12, 16, 18, Cv 1, 8, Hg 3, 6, Hd 4, 9-13, 15, 17, Ms 2, 3, 5, 7, 8, 10, 12, 14, Sj 3-8, 10, Sb 4, 10; „Mai nou": Bv 2; „Rar": Ab 12; „După 1960": Hd 2, 5, Sj 9; „De 10-15 ani [1965-70]": Sj 2.

Alte sobe: „Sobă de fier cu picioare": BN 7, 8, 11, Cj 17, Cv 4, 6, Hg 1-4, Hd 3, 8, Ms 1, 3 (sobă cu ler, cuptor), 7 («ploten»), 9, 11 (plopten), 12, 13 (şi azi), 14, 15 (şi azi), 16, 17 (şi azi), Sj 4, 5 (azi), 8 (azi), Sb 1 («plat»), 2, 5, 6, 7 («plat»), 9 («plat cu picioare»); „Sobă de ţagle": Bv 1, 5; „«Maschinfiures»": Bv 13; „Sobe cu «căhale»": Cj 3; „Şi combinată cu cuptor": Hg 4; „Vatră cu sobiţă de tuci joasă, pusă pe vatră, cu burlan": Hg 8; „Nu era

https://biblioteca-digitala.ro

sobă ci doar «caloni», vatră închisă pe trei laturi, cu corlată şi coş zidit": Hd 6; „Vatră ridicată cu plită, cu coş rotund, suspendat": Ms 11; „Soba cu plită, fără «ler», cuptor; şi azi": Ms 16; „«Plotăn» sau «plopten» din fier, sobă joasă, pusă pe vatră": Ms 17; „Azi, şi sobe cu motorină sau «fotoghin» şi sobe cu aragaz": Sj 9.

Amplasare

În tindă. *În trecut:* Ab 9, 18, 20, Bv 1, 4, 5, 9, 13, Cj 6, Cv 2, 6, Hg 7, 8, Hd 7, Ms 1, 10, 12, Sj 1, 4 (după tăvănire), 7, 8; „Rar, când se locuia": Ab 13, Sb 2; „Rar": Ab 5, 16, 19, BN 4, 8, 11, Cv 8, Sb 1, 5; „Cea cu plită şi cuptor de bucătărie": Cj 10, Cv 1, Sb 11; „Numai gura cuptorului": Cj 14. *În trecut şi azi:* Bv 5, Sj 5 „Soba cu plită şi cuptor de bucătărie": Sj 5, 8 (când tinda se transformă în bucătărie). *Azi:* Cj 9, 11, Sj 6, 10.

În camera de locuit. *În trecut:* Ab 1-7, 10-16, 18-20; BN 2-4, 6; 8, 10, Bv 2, 4-10, 13, 14, Cj 1-5, 7, 9, 12, 14, 15, 17, Cv 2, 5, 6, Hg 4, 5, 7, 8. Hd 1-3, 6, 8, 13, 16, Ms 1, 8, 17, Sb 1-3, 5, 8, 9, 12; „După 1900": Ab 8; „Rar": Ab 9, 17, BN 7, 11, Bv 4, 11; „Soba cu şi fără plită": Cv 4; „În «casă»": Hd 11, Sb 7; „Soba cu plită": Ms 4, Sj 8, Sb 11 («casa dinapoi»). *În trecut şi azi:* Bv 12, Cj 5, 10 (cea cu plită şi cuptor), 11 (azi, mai rar), 12, 16, Cv 1 (teracota), 8, Hg 1, 6, Hd 10, 12, 15, Ms 5, 7, 9, 10, 12-16, Sj 1-3, 5 (cea cu plită şi cuptor), 6, 9, 10, Sb 6, 10 (cea cu plită şi cuptor); „«Casa dinapoi»": Ms 6, 8. *Azi:* Ab 21, Cj 8, 10 (teracota), Hg 3 (în toate încăperile, teracota)": Hd 3, 17, Ms 2, Sb 4; „Cea cu plită şi cuptor": Hd 5, Sj 7; „Camera de «şezut»": Sj 4; „De teracotă": Sj 5, 7; „Cele cumpărate": Sj 9.

În camera „curată". *În trecut:* Ab 4, 7-10, Bv 2, 13, Cj 4, 7, 13, 17, Cv 6, Hd 1, 7, Ms 1, 8, Sb 5, 12; „«Camniţă»": Ab 2; „În «casa dinainte», când erau mai multe familii": Ab 3; „«Casa dinainte»": BN 7, Ms 3, 11, Sb 11 (soba din fontă); „În «casa mare»": Bv 5 (soba de fontă), Hd 11; „Soba de teracotă": Bv 6; „Interbelic": Bv 10, Cj 8; „Rar": Ab 14, 18, 20, BN 4, Bv 9, Cv 8; „Soba fără plită": Cv 4; „Soba cu plită şi cuptor de bucătărie": Sj 8, Sb 10; „Rar": Sb 1, 2. *În trecut şi azi:* Cv 1 (teracota), Ms 7, 12, 14, Sj 1, 6 (rar); „Cea de fontă; azi, rar": Ms 4; „«Casa dinainte»": Ms 6, 8, 16, Sj 2; „În «ceea casă»": Sb 6. *Azi:* Ab 12, 21, Bv 12, Cj 8, 10 (teracota), Hg 1, 3, 17, Ms 10, Sb 4. *Azi:* Hd 2, 5 (teracota), 15, Ms 2, 13, Sj 8 (teracota, rar), 10, Sb 10 (teracota).

În bucătărie. *În trecut:* Bv 13, Cv 6, Hd 2, 7, Ms 11; „Cea cu plită şi cuptor": Cj 10, 12, 16, Ms 15 (în «conie»), Sj 8, Sb 4. *În trecut şi azi:* Cj 6, 11 (rar), Hd 12, Ms 12-14; „Înainte, ce acu plită şi cuptor; azi, cea de fontă cu patru picioare, cu plită şi cuptor": Sj 4. *Azi:* Ab 12, BN 4, Ms 5, 10, 17, Sj 6, 10; „La casele noi": Ab 1; „În bucătăria de vară": Sj 3; „Soba cu plită şi cuptor": Sj 5 (şi cea de teracotă), 6, 9, Sb 10; „Sobele de gătit de cumpărat, mobile şi aragazul": Sj 8.

Altundeva: „La demisol, pentru încălzire centrală": Sj 9.

Materiale şi construcţie

Piatră: Ab 1, 2, 10, 16, 17, 19, Cj 10, 11 (şi azi), 12, Cv 1, Hg 3, Hd 1, 5, 6, 8, Ms 5, Sj 5; „Rar": Ab 3, Hg 7, Hd 11, Sj 4. *În trecut şi azi*: Hd 12 (azi, mai rar). *Azi:* Hd 2.

https://biblioteca-digitala.ro

Pământ. *În trecut:* Cj 2, 15, Cv 8, Hg 7, Hd 10, Ms 2, 4, 10, 17, Sj 3 (cu plită de fier), 4 (voioage), Sb 6; „«Năglag»": Ms 13, 15; „Presat": Sj 8. *În trecut și azi:* Cj 9, 11, Sj 7.

Piatră și pământ: Ab 8, BN 2, 3, Cj 14, 16, Hd 1, 11, Sj 10; „Piatră cu tină": BN 10; „Lespezi mari, lipite cu lut": Ab 12; „Lespezi": Ab 14; „Și cu cărămidă": Sb 8.

Cărămidă nearsă: Ab 6, 11, Sj 8 (înainte); „«Șporul cu ușiță» și «șporul cu ploatăn»": Sj 1.

Cărămidă. *În trecut:* Ab 3, 4, 15, 16, 18, 19, BN 4, 8, Bv 5, 6, 9-12, Cj 5, 7, 8, Cv 1, 2, Hg 5, Hd 7, 8, 15, Ms 1, 7, 9, Sj 6, Sb 1-5, 7, 11; „Cărămidă de țigani": Ab 13; „Se zidea cu cărămidă de lut, arsă («țigănească»)": Bv 7; „Interbelic": Ab 6, Hd 13; „Rar": Ab 2, 20, Bv 1, Cj 15, Hg 1, 8; „Cărămidă cu piatră": Hd 3; „«Ciripuri»": Sj 4. *În trecut și azi:* Cj 6, Ms 11-13, Sj 7, 9, 10; „Rar": Hd 11; „Cărămidă vopsită": Ms 16; „Rar, înainte; frecvant, azi": Sj 9. *Azi:* Ab 8, 12, Bv 14, Cj 10-12, 16, Cv 8, Hd 1, 5, 12, Sj 10; „Rar": Ms 17.

Fier. *În trecut:* Ab 3, 7, 10, 18, BN 7, 11, Bv 1, 5, 6, 8, 10 («ploaptenul»), 11-13, Cj 2 (plotul), 3, 7, 8, 13, 17, Cv 4, Hg 4, 8, Hd 6 (rar), 8, Ms 1, 3, 6, 14, Sb 1, 5, 9, 11, 12; „Plita la «ploaptăn»": Ab 8; „«Plev» (tablă)": Ab 20; „După război": Ab 6; „Rar": Ab 2, 4, 16, BN 4, Bv 9, Cj 15, Hg 5, 7, Hd 3, Sj 8 (plita), Sb 2, 8 (plita); „Fontă smălțuită la mașina de gătit": Cv 6. *În trecut și azi:* Cj 10 (azi, mai mult), 12, Cv 1, Hg 1, 6, 16, Ms 2 (azi, mai rar), 4, 5, 7-13, 16, 17, Sj 1, 2, Sb 6, 7, 10. *Azi:* Sb 4; „Fontă": Ab 12, Cj 6, 9, 11, 16, Hg 3 (și tuci), Hd 2, 10, 12, Sj 4, 8-10.

Cahle. *În trecut:* Ab 10, Cj 9, 14, 16, Cv 6, Sb 9, 11; „«Căhăli»" Ab 6, 14, 20; „«Căhăli» foarte mari, 40-50 cm": Ab 9; „Cahle, fond albastru cu flori verzi în relief": Bv 11; „Rar": BN 4, Bv 9, Hg 7, Sj 9, Sb 12. *În trecut și azi:* Cv 8 (rar, înainte), Hd 15, Ms 15, Sj 6, 10. *Azi:* Ab 8, 12, 21, BN 8, Bv 7, 10, 12, Cj 5, 6, 8, Hg 5, 6, Hd 10, 13, 17, Ms 3, 5, 7, 12, 14, Sj 3, 4, 7, Sb 4; „Teracotă": Bv 6, Hg 3, Hd 2, 9, Ms 2, 7, 10, Sj 2, 4, 8 (rar), 10; „Rar": Ms 17.

Constructori

Femei. *În trecut:* Cj 5, Ms 13, 16, 17, Sj 9, 10; „Numai le lipeau": Ab 10, Ms 3.

Bărbați. *În trecut:* Ab 2, Bv 9, Cj 5, 6, 14, 15, Cv 1 (rar), 8, Hd 1, 8, 13 (rar), Ms 3, 4, 6-8, 10, 13, 16, 17, Sj 1, 3, 6, 8, 10; „Mai bătrâni": Hd 7. *În trecut și azi:* Ab 10, 12, Cj 10, 12, 16, Sj 7, 9; „Câte un om mai meșter": Hd 11; „Câte un om mai deștept": Sj 4.

Meșteri specializați. *În trecut:* Ab 2, 4, 7-9, 11, 13, 15, 16, 19, 20, BN 3, 4, 7, 8, 10, 11, Bv 1, 9, 11, Cj 1, 2, 4, 7, 13, 15, 17, Cv 2, 6, 7, Hg 8, Hd 3, 6, 7, 8, Ms 3, 6, 8, Sb 2, 5, 9, 11, 12; „Țigani": Bv 7; „Rar": Sj 1. *În trecut și azi:* Ab 1, 6, 12, Bv 2, 6, 10, 12, 14, Cj 6, 8-12, 14, 16, Cv 1, 4 (se cumpărau), 8 (azi, des), Hg 1, 3-7, Hd 2, 5, 10, 12, 13, 15, Ms 1, 2 (se și cumpărau), 4, 5, 7, 10-12, 14, 16, 17, Sj 2, 6 (azi, des), 7, 8 (rar, înainte; numai ei, azi), Sb 4, 6-8, 10. *Azi:* Hd 17, Ms 13, Sj 3, 9, 10.

Valori artistice: „«Căhăli» verzi, cu decor vegetal în relief": Ab 9; „Cahle smălțuite": BN

https://biblioteca-digitala.ro

8, Ms 12 (colorate), 14 (colorate), Sb 12 (verzi); „Fontă presată”: Bv 1; „Decor turnat”: Bv 5; „«Căhăli» cu albastru şi alb”: Bv 6; „Relief la cahle”: Bv 13; „Stucatură colorată, pictată”: Cj 14; „Stucatură, rar”: Cv 1; „Se lustruia cu «niereală» cu ou”: Ms 16; „Cu modele”: Sb 9.

Numărul focurilor în gospodărie. *În trecut:* „Unul”: Cj 14, Cv 2, Hg 4, Hd 9, 10, Sj 1; „În genere, un singur foc; interbelic, se mai alipesc la casă vatra şi cuptorul de afară”: Sj 6; „Unul în tindă, unul în gospodărie”: Sb 9; „Unul sau două”: Ab 2, 4, 6, 11, BN 2, 8, Cj 5, 8, 15 (unul în tindă), Cv 5, Hg 6; „Una sau două «cameniţe», câte camere”: Ab 21; „Două”: Ab 7, 8, 16, 18-20, BN 10, Hg 1 (unul în căsuţă), Hd 5; „Două-trei”: Ab 17, Bv 5, 14; „Unul, în tindă, trei, în gospodărie”: Cj 1, 17, Sj 7, 10; „Unul în tindă, două în gospodărie”: Hg 7, 8, Hd 6, Ms 4, 7-9, 11, Sj 5, 9, Sb 1-6, 10-12; „Unul-două în tindă, două în gospodărie”: Ms 3; „Două-trei”: Ms 1; „Un singur foc, iniţial în casă, apoi în tindă; o singură vatră în uz, chiar şi iarna”: Sj 4; „Trei focuri”: Sb 8. *În trecut şi azi:* „Trei”: Cj 9, Ms 2; „Unul în tindă, 2-3 în gospodărie”: Cv 1; „Unul-două în tindă, mai multe în gospodărie”: Hd 7; „Înainte, unul; azi, în fiecare încăpere”: Hd 2 (căloniul), 12; „Unul-două”: Hd 13, 15; „Unul în tindă, unul-două în gospodărie”: Ms 5, 12, 13; „Unul-două în tindă, trei în gospodărie”: Ms 10; „Unul în tindă, două în gospodărie”: Ms 14-17; „Unul, în casă; mai târziu, şi unul în bucătăria de vară”: Sj 3. *Azi:* „Unul, în tindă, două-trei în gospodărie”: Sj 5, 7; „Două”: Hg 6; „Două-trei”: Cj 7, Sb 10 (în gospodărie); „Trei-patru”: Ab 8; „Câte trebuie”: BN 2; „După numărul de încăperi”: Cj 8, Hd 5, Sb 4; „Două în tindă, patru în gospodărie”: Sj 10.

INSTALAŢII PENTRU CAPTAREA FUMULUI

„Pe corni se aşeza «sterejia» (funinginea). Se făcea ca o smoală”: BN 1; „Din horn era o uşă din care mergea fumul în pod, pentru afumat”: Bv 11; „«Urloiul» din lespezi (sau cărămidă), «vantura» sau grinzile pe care se sprijină «urloiul», vatra din lespezi (sau cărămidă) lipită cu lut moale, pereţii de lespezi (sau cărămidă) din jurul vetrei”: Bv 12; „La casele cu «jipi», nu aveau coş. Din tindă fumul ieşea în pod, deasupra vetrei şi coşului avea o gaură în «jipi»”: Bv 14; „Corlanul este tras anual, de Paşte, până sus, la marginea hornului şi mutuit, pentru ca scândura sau nuielele să nu se aprindă”: Cj 3; „Nu este horn deschis”: Hg 2.

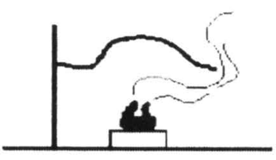

apărătoare pentru scântei (babură, babă)

horn pentru evacuarea fumului (horn, urloi)

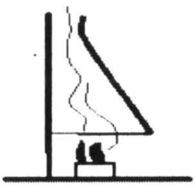

horn (ogeac, corlată)

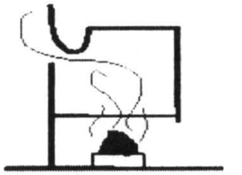

coş pentru captarea căldurii (călci, sobă cu cahle)

Terminologie. „Afumar”: Ms 3, Sb 8 (afumariu); „Babalău”: BN 3; „Babă”: Ab 7, Cj 10; „Babură”: Ab 11, 17, Cj 10, 16; „Băbătie”: Cj 10, 11 (sau corlan), 16, Sj 1, 4, 5, 10; „Băbură”: Ab 18 (bobură), Cj 10, 12, 16, Hd 1, 2; „Boboroancă”: Sj 3; „Bobuşcă”: Sj 7; „«Buduleţ»”: Ab 12; „Caloniu, coşul pentru captarea căldurii”: Hd 2, 6 (caloni), 12, 14;

https://biblioteca-digitala.ro

„Camniță": Ab 1; „Căloni, cu dudă de oale, de ceramică, direct în pod, unde avea apărătoare": Hd 10; „Căloi, apărătoare de scântei": Hd 11; „Căminez, hornul tip 3": Hd 2, 5, 8, 10, 14, 15, 20, Hd 3, 16, 17 (şi căloi cu horn); „Cergă": Sb 7; „Cobără": Ab 13, Sb 3; „Codie": Bv 7; „Comarnic": Ms 1, 6 (cu ţeghe), 13, 15; „Corlan": Cj 2, 3, 11 (sau băbătie), 13, 14 (cârlan), 18, Ms 16, Sj 1 (cârlan), 8 (cârlan), 9; „Coş": Ab 4, 7, 9, Hg 5; „Coş cu «şeriu»": Hd 13; „Coşarcă": Sb 6; „Coşoi": Ms 3, 8; „Coştiobariu": Ab 6; „Cotlan": BN 9; „Cu cuşcă": Ms 17; „Fumariu (fumar)": BN 2, Ms 11; „Horn": Ab 16, 19, BN 9, 11, Bv 1, Cv 2 (hoarnă), 5 (hoarnă), Hg 1, 3, Sj 1 (hornul modern), 4 (azi); „Horn cu babdiță": Ab 21; „Horn cumpănit": BN 1; „Hornoi şi hornuri": BN 2; „Horn mare": Sb 11; „Horn cu podlaş [în tindă], horneț cumpănit [în cameră]": BN 6; „Horn cu ţeagă": BN 7, 10; „Horneț şi babalău": BN 3; „Hurloi (horn)": Bv 3, 4, 14, Cv 2, Sb 1; „Nadăş (sau cârlan)": Cj 14; „Porlaş": BN 4; „Şeriu": Hd 15; „Targă": Ab 3; „Unghețí": Hd 1; „Urloi": Bv 5, 9-12, Cv 5, Ms 7, 12; „Ursoaie": Sb 4.

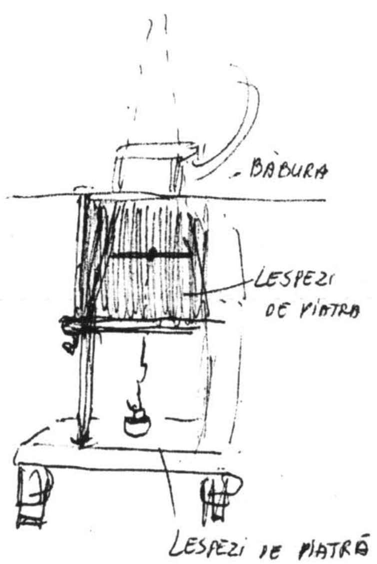

Bubură, sat Ceru Băcăinți, jud. Alba (Roswith Capesius)

Tipologie

Apărătoare de scântei: Ab 4, 11, 13, 17, 19, BN 3, 9, Cj 4, 6, 7, 9, 10, 12, 13 (în tindă), 16, Hd 1, 7, Hd 11, 17, Ms 2, 3, 6, 13, 15, 17, Sj 3, 4, 8, 10, Sb 3, 4, 6, 7, 8; „«Coştiobariu» este plasat peste cuptor, să oprească scânteile de la vatră": Ab 6; „«Porlaş»": BN 4; „«Targă»": Ab 3; „În pod": Hd 2; „La 1900": Sj 1, 3 (rar); „Rar": Sb 12. *În trecut şi azi*: Sj 5 (în pod, rar azi).

Horn simplu: Ab 16, 18, 19, Bv 3, 9-13, Cj 15, Cv 2, 5, Ms 7, 8, 10-12, 16, Sj 6, Sb 2, 6, 9, 11 (horn mare); „Horn era deasupra «babei»": Ab 7; „«Hurloni» până în pod, unde se află «capra» de nuiele lipite": Hd 5; „Un coş împletit": Ms 4; „«Urloiul» ieşea afară din acoperiş": Ms 7; „«Hurloaie»; după meşter-grindă se făcea bolta şi ieşea fumul": Sb 1; „Interbelic": Sb 10.

Horn cu corlată: Ab 4, 21, Bv 11, 14, Cj 5, 18, Cv 1, 4, 5, Hd 10, 12, Ms 8, Sj 5, 9, Sb 1, 6, 8; „«Fumariu» din lemne («lotbe») de plop şi «loză», îngrădite şi lipite. Dispare, începând din 1912, aproape de tot prin 1930, când se mai adaugă, în genere, o a doua încăpere locuinței": BN 2; „Horn cu «podlaş» [în tindă]": BN 6; „«Codie»": Bv 7; „Horn cu «corlan»": Cj 1-3; „Hoarnă": Cv 2; „«Căminez»": Hd 2; „Cu «caloniu»": Hd 5; „Mai complex puţin, cu vatră ridicată care are alături ploaten (plită), iar construcţia de deasupra de captare a fumului se cheamă «şeriu»": Hd 13; „«Caloniu» cu «camniță» în pod din lespezi de piatră, pentru oprirea scânteielor": Hd 14; „«Şeriu», o variantă a hornului cu corlată, tot

https://biblioteca-digitala.ro

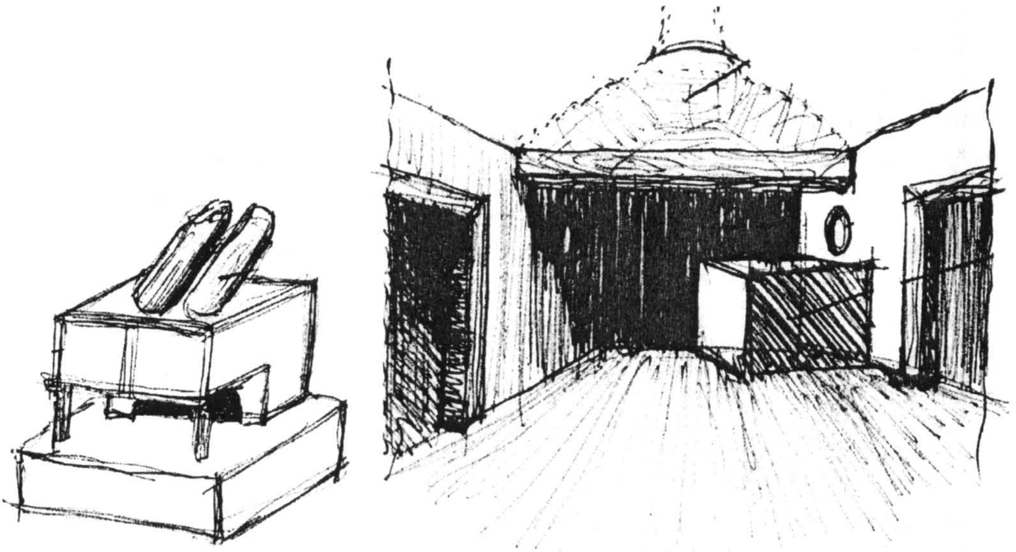

Vatră cu hornuri şi fumariu, com. Braniştea, jud. Bistriţa Năsăud (M.E. Enăchescu)

suspendat deasupra vetrei care este pe o platformă; are o grindă pe margine cu cărămidă deasupra": Hd 15; „Cârlan": Sj 6. *Azi*: Sj 3.

Horn (coş) pentru evacuarea fumului şi captarea căldurii: Ab 5, 6, 10, 15, BN 11, Bv 4, 10, 11, 13, 14, Cj 4-7, 13 (în camera de locuit), 14 (tindă, camera de locuit), 17, Cv 8, Hg 1, 3, 4, 7, 8, Hd 7-9, 12, Ms 3, 9, 12, Sb 1, 2, 4, 9, 11, 12; „«Camniţă» de piatră, fără cuptor": Ab 1; „«Camniţă» din cinci lespezi": Ab 2; „Era vatră cu «camniţă». Rar": Ab 3; „«Camniţă» cu horn": Ab 8; „«Camniţă» cu «căhăli»": Ab 14; „Sobă cu «camniţă»": Ab 20, Hd 8; „«Cohară», unde se face focul şi de acolo în sus, coş cu «căhăli»": Ab 9; „Horn cu «babdiţă». Hornul din scânduri conduce fumul în «babdiţă»": Ab 21; „Horn afară, azi": Ab 12; „În camera de locuit": Ab 17; „Cuptor": Ab 18, Bv 9; „Cuptor cu horn": Bv 1; „Cuptor cu «căhăli». Fumul în tindă": Bv 6; „Horn înclinat, «cumpănit», direct sub [sau] în «haizăş». [Mai nou], tot horn direct, dar iese peste acoperiş": BN 1; „Interbelic apare «hornoiul» la cuptor, construit pe «raft», de tipul celui de la carul cu vite": BN 2; „Deasupra cuptorului, plăcile de piatră «de apă», aşezate pe două «rafturi» de fier, adună fumul de la focul vetrei spre «horneţ»-ul ce trece prin perete în tindă, sub «babalăul» de deasupra tindei, în pod": BN 3; „Horn deasupra vetrei hornului şi «ţege» din patru lespezi. Fumul trece prin perete în tindă, deasupra vetriţei": BN 5; „Horn cu «ţeagă» [spre tindă]": BN 7; „Locul de trecere de la cuptorul din cameră în peretele spre tindă, «horneţul cumpănit» al cuptorului": BN 6; „Hornul cu «ţeagă», de la «fiteu»": BN 9; „Fumul trecea prin «ţegea» hornului, prin perete, în tindă, spre pod": BN 10; „Vatră cu coş de cărămidă lipită": Bv 8; „Horn de ceramică, cu coş de scânduri în pod": Hg 5; „«Caloniu»": Hd 2, 4 («căloniu»); „«Camniţă» cu horn deasupra": Hd 3, 11; „Hornul se prelungeşte cu coş sus, prin acoperiş": Hd 5; „O combinaţie între coşul cu corlată şi cel de captare a căldurii; este «caloni cu ţâţă» trecută pe o gaură în „podeaua" de scândură; ţâţa de pleu (metal) izolată cu pământ să nu se aprindă lemnul podelii, iese de sub «capra» de lespezi sa nu se aprindă acoperişul de la scântei": Hd 6;

https://biblioteca-digitala.ro

„Camniță cu «budureț», «horneț»": Hd 9; „«Camniță» cu «budurol»": Hd 16; „Cine avea acoperiș de țiglă, avea și horn": Ms 1; „Cu corlan rotund": Ms 5; „Soba cu căhâli": Sb 3; „Cuptor cu cahale, doar la colibi": Sb 6. *Azi:* Cj 11.

Altfel: „Era o combinație între horn cu corlată și cel pentru captarea căldurii și evacuare: exista «corlan» de «lotbe», unde fumul trece peste «cuptorul cocătoriu», peste ușă, în casă (cameră), pentru a o încălzi": Cj 7; „Burlan de tablă, uneori în pod, de iese prin acoperiș, parte lucrată de cărămidă": Cv 6; „Horn modern, cu țeavă de la «șpori»": Sj 4.

Amplasare

Tindă: Ab 3-12, 15, 16-20, BN 1-4, Bv 3, 7, 8, 11, 13, Cj 2, 3, 6-9, 11, 12-18, Cv 2, 4-6, 8, Hg 7, Hd 4, 6, 7 (apărătoarea), 13, 15, Ms 1-3, 5, 7, 8, 10, 11, 13, 15, 17, Sj 1, 2, 4-10, Sb 1-4, 7, 8, 9 (după 1900), 10 (interbelic), 11; „Fumul iese în tindă": Ab 13, Sb 6; „«Cotlan»": BN 9; „«Podlaș»": BN 6; „«Urloi»": Bv 10; „Rar": Bv 9, Cj 4; „Cu titlu de excepție hornul era situat în târnaț care se închidea cu table": Hd 2; „După 1900": Sb 9; „Apărătoarea de scântei": Sb 12. *În trecut și azi:* Ms 12; „Mai există un exemplar": Ms 16.

Camera de locuit: Ab 2, 5, 8-10, 13, 14, 20, 21, BN 1, 3, 9, 10, Bv 7, 9, 11-13, Cj 2, 4, 5, 8, 10, 13-15, 17, Cv 1, 6, 8, Hg 1, 3, 4, 7, 8, Hd 1-4, 7 (pentru captare...), 8-10, 12, 16, 17, Ms 3, 6, 12, 17, Sj 6, Sb 2-4, 8, 9, 12; „[Camera] de stat": Ab 1; „«Casă»: BN 5, 7, Hd 6, 11; „Cuptor cu «horneț»": BN 6; „Cuptor cu cahle": Bv 10; „Rar": Ab 18, Cj 3, Cv 2, 13, Ms 8. *În trecut și azi:* Hg 5. *Azi:* Ab 12, Cj 6.

Camera curată: Cv 6.

Bucătărie: Ab 7, Cj 3, 6, 9, 11, Cv 1, 6, Hg 3, 12. *Azi:* Ab 12; „Actual, «ploatăn» cu plita din tuci": Ab 15.

Anexă: „Căsuța din curte": Hg 1, Hd 12; „În curte, azi": Ms 10.

Altfel: „Afară, când se amplasează vatră și cuptor alipit la casă (interbelic)": Sj 6. *În trecut și azi*: „În zid, iar «băbătia» în pod": Sj 3, 4.

Materiale

Nuiele împletite lipite cu lut: Ab 4, 11, 16, 18, 19, BN 4, Bv 7, 14, Cj 2-4, 6, 9-12, 14-18, Cv 5, Hg 3, 7, 8, Hd 1, 2, 4, 6, 7, 11, 12, Ms 1-4, 6, 8, 10, 11, 13, 15, 17, Sj 1-3, 6-8, Sb 3, 7. „«Coștobariu» este din «grădele», «văcălit» cu pământ": Ab 6; „Din cânepă «îngrădită» și «bulgărită»": Ab 7; „«Leasă» împletită": BN 6; „Răchită împletită «îmbuibată» cu pământ": BN 9; „Rar": Bv 3, Sb 6; „Nuiele «năglăjite»": Cj 13; „Lipite și înăuntru și înafară": Hg 1; „Toate tipurile": Hd 2; „«Coștiuleți»": Hd 17; „«Băbătia»": Sj 4. *În trecut și azi:* Ms 5 (azi, rar), 12 (azi, rar).

https://biblioteca-digitala.ro

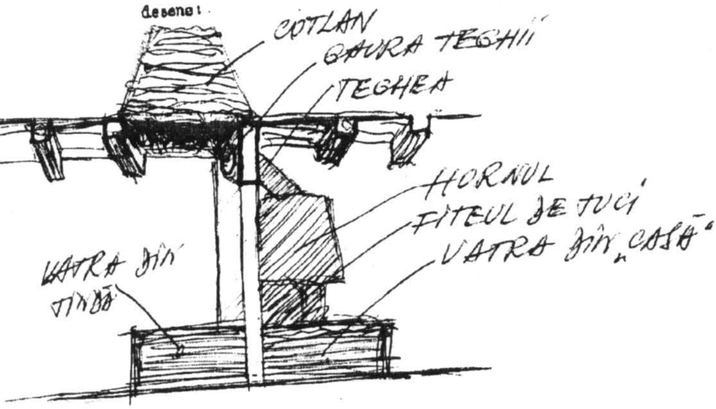

Horn şi cotlan, com. Sânmihaiu de Câmpie, jud. Bistriţa Năsăud (M.E. Enăchescu)

Coş, com. Cergău, jud. Alba (Roswith Capesius)

Bârne: Ms 8, 16, Sj 5; „«Bulgărite» şi lipite": Ab 7; „Numai partea de peste tindă": BN 1, 3; „Rar": Ab 16, Cj 1, Hd 17, Sj 1, Sb 8; „Cu cărămidă": Hd 13; „Grinzi de gorun": Hd 15; „Din grinduţe lipite cu lut": Ms 16; „Frecvent": Sj 8; „Lipite cu lut, văruite cu lut subţire de sărbători": Sj 9; „Lipite": Sj 10; „«Ursoaie» din lemn de fag crăpat": Sb 4.

Scândură: Ab 21, BN 7, Cj 2, 3, 6, Cv 5, Hg 5, Ms 8, 12, 13, Sb 8; „Din lemn gros lipit cu mult pământ": Ab 3; „Scândură lipită": Ab 4, BN 6, Cv 2, Hd 6, Ms 7, 17; „Numai partea de peste tindă": BN 1; „Lemne îngrădite şi lipite": BN 2; „«Babalău» din «lotbe» de plop şi «loză», lemne în «cetori», lipit şi «măluit»": BN 3; „Rar": Bv 3, Hd 2, 17, Ms 1; „«Lobde», des": Cj 1; „Din «lotbe»": Cj 8. *În trecut şi azi*: Sj 5.

Piatră: Ab 1, 8, 10, BN 7, Hd 8; „Table de piatră": Ab 2; „Lespezi de piatră": Ab 5, BN 1, 5, Bv 12, Hd 3, 9, 14, 16; „Zid de lespezi scos până în podul casei, în vechime": Ab 12; „«Babdiţa» este piatră de pe coaste": Ab 21; „Horn din lespezi, «ţeghea» din patru lespezi de piatră «ciorască», «de plai», nu de carieră carieră": BN 10; „Piatră cu pământ": Hg 8; „Rar": Hd 12, 17. *În trecut şi azi:* Cj 11.

Cărămidă: BN 7, Bv 10, 13, 14, Cj 5, Cv 1, 4, 6, 8, Hd 7, 8, 10, 14, Ms 7, 9, 12, Sb 1, 2, 6 (hornul ieşea în pod, unde era «coşarca»), 9-12; „Coş, tot din cărămidă": Ab 4; „Deabea cu apariţia acoperişului de ţiglă, apare hornul de cărămidă, «văcălită»": Ab 6; „Horn din cărămidă, azi": Ab 12; „Şi «urloiu»": Bv 9; „Lipită": Bv 12; „Rar": Ab 18, 19, Bv 3, Ms 3; „«Ciripe»": Cj 13; „Făcută de ţigani": Hg 1; „Cu bârne": Hd 13; „Deasupra grinzii": Hd 15. *Azi:* Cj 6, 11, 16, Hd 2, Ms 5, Sj 5; „Hornul": Sj 1, 3 (şi în perioada interbelică), 4.

Cahle: Ab 17, Bv 13, Cj 4, 11, 13, Cv 1 (rar), 8, Ms 3, 8, 9, 12, Sb 1, 3, 4, 9, 12; „Era un pic de cărămidă verde": Ab 3; „«Căhăli» de dimensiuni foarte mari, 30-40 cm, verzi, decor vegetal în relief": Ab 9; „«Căhăli»": Ab14, Bv 6; „«Cahale»": Ab 20; „Hornuri de cahle": BN 2; „Rar": Bv 9, 10; „Oale verzi": Hg 4; „Cahle verzi": Hg 5; „Văruite": Hg 7; „Cu «ţeghe» în comarnic": Ms 6; „Cu căhâli verzi, cahale, rar": Sb 11.

https://biblioteca-digitala.ro

Alte materiale sau combinaţii de materiale: „«Plev» (tablă)": Ab 20; „«Şer» (fier)": BN 3; „Burlan": Bv 6; „Pământ": Cj 7; „Ceramică": Hg 5; „Pioatră cu cărămidă şi sticlă spartă": Hd 7.

ŢESTUL

„A fost înainte şi puţin după 1900": Ab 5; „La o singură familie, ţest de piatră. Acum e la muzeu": Ab 10; „Bătrânul de nouăzeci de ani (Ştefan Jurcă) nu a avut ţest. Doar o bătrână spune că a văzut unul": Ab 14; „Lucrat la Boiu de Jos": Hd 1; „Aduse de la Grăileşti, cu calul; şi astăzi": Hd 9; „Ţestul se aducea de la Petreni, de la piaţă": Hd 11; „Se făcea la Ilia": Hd 15; „Foarte rar": Sb 10.

Materiale

Pământ. „Rar": Ab 5, 9, Hd 2, 5, 12, 15, Sb 10; „Ţăste cu ureche": Hd 7, 13, 14 (toartă).

Piatră: Ab 2, Hd 1-3, 8, 11, 15-17; „Rar": Ab 5, 16.

Fier: Hd 4, 10, 13, 14; „Tuci": Ab 9; „Rar, nu-şi puteau cumpăra decât cei avuţi; se cuptorea în vecini, la câte unul care avea cuptor": Hd 6.

Amplasare: „În tindă": Hd 7.

Direct pe vatră. Ab 9, Hd 1, 2, 4, 6, 7, 9, 10, 12-15, 17; „Pe «podmal»": Hd 5.

Pe un postament. Ab 5, 15, Hd 16; „Pe patru cărămizi": Ab 2; „Pe o cărămidă, pe dungă": Hd 8; „Pe două cărămizi": Sb 10.

Lanţul ţestului: Hd 2, 5, 9, 12; „Boata (bâta) ţestului": Hd 10, 11.

Confecţionare. „Erau lucrate de meşteri": Ab 2; „Bărbaţii ciopleau piatra": Hd 3.

USTENSILE LEGATE DE VATRĂ, SOBĂ ŞI CUPTOR

Aprinderea focului. „Cu cremene, amnar şi iască": Ab 4, 5, 13, BN 1, 3, 6, 8, BN 11, Bv 3, 6, 9, 11, 13, Cj 1, 4, Cv 2, 4, 6, 8 (iască pregătită din burete de copac), Hg 1 (amnar sau criţă), 2, 8, Hd 3, 5, 10, 14, 16, 17 (burete-iască), Ms 4 (până în 1950), Sj 2 (iasca se punea într-un şomoiog de paie care se aprindea), 5, Sb 3, 5, 6, 9; „Cu amnar şi iască": Ab 1, 7, 10, Bv 12, Cj 5, 8, 15, Hd 7, 13, Sj 3, 10; „Cu cremene şi amnar": Ab 2, 16, 19, 20, Bv 1, 4, Cj 6, 7, 11, 13 (foarte rar), 17, Hg 4-6, Hd 1, 8, 11, Ms 1, 3, 6-9, 12, 14, 15, 17, Sb

https://biblioteca-digitala.ro

1, 2, 7, 8, 11; „Cu cremene şi iască": Ab 3, 8, Ms 11, 13, Sj 9 (iască de pe răchită, putregai, cu puzderii de cânepă); „Cu amnar şi iască": Cv 1 (prin scăpărare cu «ghicociul», piatră ce dădea scântei), Ms 17; „Iască, fier, piatră": Ab 6, Bv 10, Hd 4, 6; „Cu cremene, amnar şi iască pregătită, cu urină de cal": BN 4; „Cu cremene, amnar, iască şi «buci» de cânepă": BN 9; „Cu amnari şi piatră şi cu iască": BN 7; „O bucată de oțel (amnar) se lovea de o piatră (cremene) care scotea scânteie şi era dirijată să cadă pe o iască uscată bine şi care lua repede foc. Se puneau pe iască paie şi se sufla până făcea pară": Ab 12; „Scăpăra cremene la două aşchiuțe": Ab 14; „Cu iască şi oțel cu «bdicaş» (piatră albă de munte şi nisip)": BN 5; „Se aprindea cu surcele": Ab 15; „Cu chibrite": Ab 21; „Iască şi scânteie": BN 2; „Cu iască": BN 10; „Tăciune aprins": Bv 2; „Cu cânepă şi paie": Cj 14; „Iască în «jeşcău», piele de oaie ținută în sân": Cv 6; „Frecau două lemne de fag şi aprindeau o cârpă înmuiată în seu": Hg 1; „Cu piatră": Hg 3; „Focul viu: două lemne de brad şi unul transversal, se învârt şi se aprinde focul": Hg 8; „Cu amnar": Hd 12, Sj 6; „Şomoiog de paie, amnar, chibrituri": Ms 2; „Paie, lemne mici, aşchii, amnar": Ms 5; „Paie şi amnar": Ms 10; „Chibrituri, frecvent la 1900": Sj 8; „Chibrite, şi la 1900; numai pentru aprinsul pipei se foloseau «oțălul», amnarul şi iasca": Sj 1; „Scăpărătoare sau iască, cremene albă sau neagră; covaciul (fierarul) făcea şi un «oțel» şi cu iască pe piatră o prindeai": Sj 4; „Cu oțăl se scăpăra şi iasca fiartă în bitulan (bitum) şi uscată se aprindea": Sj 7; „Focul se aprindea cu paie şi «puzderie de cânepă», folosind amnarul cu iască şi se sufla cu «sufloiu», lemn găurit de cca 80 cm lungime": Sb 4; „Cu surcele şi paie [şi chibrituri]": Sb 10.

Menținerea jarului: „Se punea cenuşă şi un putregai de salcie": Ab 1; „Un ciot învelit în cenuşă, un butuc, buturugă, ținea şi o săptămână": Ab 2, 16, BN 7, Hg 1, Hd 8, 9 («şteble»), 11, Ms 7-9, 13, 14, Sj 1, Sb 1, 2, 10, 12; „Un tăciune învelit în cenuşă": BN 11, Bv 9; „Mențineau mai mult jarul produs din lemne de esență tare. Era acoperit bine cu cenuşă şi se ținea de dimineață până seara în «camniță» (sobă)": Ab 12; „Se acoperea jarul cu cenuşă, să ardă mocnit": Ab 3, 6, 7, 8-11, 15, 19, BN 1-3, 5, 6, 8, 9, 10, Bv 1-4, 6, 10, 14 (sau lua de la vecini), Cj 6, 11, Cv 2, 4, Hg 3, Hd 4-6, 10, 12, 14, Ms 3, 12, 17, Sj 2, 3, 8, Sb 3, 4, 6; „Lemnele mai lungi ardeau treptat luminând încăperea": Bv 12; „Se ținea cu uscături": Hg 6; „Băga «neglad» lemn gros în foc": Hd 3; „Se acoperea cu cenuşă şi bălegar": Ms 5; „Bălegar uscat, cârpă răsucită": Ms 10; „De întreținut focul era un «meci» (opaiț) într-un blid": Sj 4; „Nu se păstra": Sb 11.

Amplasarea vaselor pe vatră: „Oala mare se agăța cu lanț în cârlig pus pe o «rudă», o bucată de lemn sau se punea pe «cal» (roată de fier cu trei picioare). Vara, pe doi «cai» lungi. Se puneau lemne pe «vetriță» şi oala pe ele. Până să apuce să se ardă lemnele, fierbea oala bine": BN 10; „În fața cuptorului": Bv 6; „La foc, agățată cu toarta de rudă era căldarea": Cj 5; „Nu era [înainte] decât o oală de lut": Sj 5.

Cu lanț: Bv 4, 6, 12, Cj 1, 5, 11, Cv 1, 2, 4, 8, Hd 2, 4, 5, 7, 9, 11, 12, 14, Ms 1-4, 6, 9, 10, 12, 13, 15, 16, Sb 2, 6, 9-12; „Din «urloi»: Bv 5; „Lanțul coşului": Bv 8; „Rar": BN 11, Bv 9, Cj 8, Hd 1, 6, 17, Ms 7, 11, Sb 8; „Numai pentru fiert la porci": Sb 7.

Cu vârtej: Cv 4; „Rar": Ms 7.

https://biblioteca-digitala.ro

Cu cârlig: Ab 12, 13, 15, 19-21, BN 10, Bv 4, 12, Cj 5, 6, 8, 11, Hg 3, Hd 2, 4, 5, 7, 9, 12, 14, Ms 2, 4, 5, 8, 10, 12, 13, Sj 6, 9, Sb 3, 9; „Agăţat de o bârnă în «babă»": Ab 7; „La cuptor fără «camniţă»": Ab 8; „Rar": Bv 9, Cv 1, Hd 17; „La focul făcut în curte": Hg 1; „Cu boată": Hd 10; „De jar": Hd 17, Sj 5; „De lemn, la colibă [în colibă]": Sb 6; „Rar": Sb 8.

Cu cujbă: Ab 12, Bv 2, 6, 7, 9, 11, Cv 5, 6, 8, Hg 3, 4, 7, Ms 3, 12, 17, Sb 4, 6; „La cuptor cu «camniţă»": Ab 8; „Un fel de «cujbă», pe furci": Ab 10; „Rar": Ab 18, Cj 6, Cv 1, Hg 2; „Numai la stână": Cj 11; „La focul făcut în curte, rar": Hg 1.

Pe pirostrie: Ab 4, 6, 8, 9, 11, 14, BN 3, Bv 1, 8, 10, Cj 4-7, 13-15, 17, 18, Cv 1, 2, Hg 1, 4-6, Hd 5, 12, 16, Ms 5, 10, 12, 14, Sb 4, 5, 9-12; „«Cal»": BN 5, 10, 11, Cj 1, 2, Ms 11, 17; „«Căpriţe»": Ab 2, Hd 1, (capră), 3 (capră), 8 («capră»); „«Capră» cu trei picioare": Sj 4, 9; „Chicioare": Ab 3, 13, 16, 18, 19, Bv 9, Ms 9, 16, Sb 1, 3, 7; „«Chirosteie»: două cărămizi de fier unite deasupra de două bare metalice": Cv 4; „«Crac»": BN 6; „«Crăcani»": Ab 19; „Crăcană, cu trei picioare": Bv 14, Cj 3; „«Chirostrii»": Bv 5; „Cu picioare": Ab 20, Bv 2, 6; „«Picioare»": Hd 7, 11, 13-15, 17, Ms 2, 4 (de ceaun), Sj 9 (de oală), Sb 2; „Pirosteu": BN 1; „«Pirostee»": Ms 15; „«Roşteiu»": BN 2; „Rar": Cj 8, 11, Hg 3, Hd 2, 6, Ms 7; „Pusă afară": Hg 8.

Altfel: „Pe piatră": Ab 1; „Lângă jar": Ab 6, Cj 4; „Cratiţă cu trei picioare": Ab 14, BN 8, Cj 1, Hg 5, Sj 8; „Cratiţă de tuci": Bv 11; „Tigaie cu picioare": BN 1, 6, 7, Bv 8; „Tigăiţă cu picioare": BN 3; „Scaunul era clădit în cuptoraş": BN 4; „La vetriţă, pe un par curmeziş": BN 5; „«Cai» (pirostrii) lungi cu lemne": BN 5; „Vase de tuci cu trei picioare": Bv 3, Cv 5 (cratiţe), 6; „O bară de fier în tindă": Bv 13; „Tiganie de «ciuhai» cu trei picioare şi coadă": Hd 10; „«Laboş» cu picioare": Ms 3, 6, 8; „Ţâţe de fier cu trei picioare": Sj 1; „Pe două pietre cu jar la mijloc": Sj 10.

Ustensile ale vetrei

Vătraiul: Ab 4, 6, 8-10, 12- 16, 18-20, BN 10, Bv 3, 4, 8, 10, 11, Cj 1-8, 11, 13-15, 18, Cv 1, 2, 4, 5, 8, Hg 3, 5-8, Hd 1, 2, 5, 7, 9, 12, 13, 17, Ms 1, 5, Sj 3, 6, Sb 1, 4-12; „Cârlig": BN 5; „Cârlig de umblat în foc": BN 2; „«Chică»": Ms 16; „«Cioc»": Ab 21; „Cleşte": Ab 16, BN 1, 4, 5, 7, 8, 11, Ms 9, 14, 17; „Cleşte de jar": BN 6, Sj 5; „Cleşte de foc sau fier de tras foc": Sj 1, 10; „«Cociorvă»": BN 1, Cj 17 (cociorba), Sj 4 (cociorbă lnngă de 1, 70, cu cârlig la capăt), 5 (cociorbă); „Cleşte şi cârling": BN 3; „Cârlig": Bv 14; „«Dârg»": Ab 8, 15, Hd 3, 8; „«Dârg», «cioc» de tras jarul, cenuşa": Ab 1, Hd 15; „«Dârg». Trage jar din cuptor, ca o sapă de lemn": Bv 2, 14; „«Drâglă»": Ms 9, 10 (de lemn), 17, Sj 2, 8; „«Râcâitor» (par de lemn)": Ab 11; „«Vătrar»": Ab 2, 17, Bv 1, 2, 6, 7, 9, 12, Cv 6 (ca o lopată), Hg 1, 4, 16, Ms 2-4, 6, 7, 11, 12, 15, Sj 4, 9 (ca o lopată), Sb 1-3; „«Vătrariu»": Ab 3, Bv 5, Ms 8, 13; „Vătrani": Hd 4, 6, 10, 11, 14.

Mâţa: Ab 10, 12, Cj 5, 6, 11, Cv 1, 8, Hd 2, 5, 16, Sj 3, 6, Sb 4; „«Cocioarbă»": BN 7; „Pentru găleată": Hd 7; „Cleşte de «plau»": Hd 15; „R ar": Ms 11, Sj 1.

https://biblioteca-digitala.ro

Lopata: Ab 4, 7-9, 11-20, BN 4, 7, 8, 11, Bv 2, 4-6, 9, Bv 10, 11, 14, Cj 2-8, 11, 13-15, 17, 18, Cv 1, 2, 4-6, 8, Hg 1, 3-5, 7, 8, Hd 2, 5, 7-9, 13 (lopăţâe), 14, Ms 1-17, Sj 2, 3, 6, Sb 1-12; „Pentru pâine, la cuptor": BN 1, Sj 4, 8; „De pâine": BN 10, Bv 1, Hd 15, Sj 1; „«Fund» de băgat pâine": Ab 1; „«Cărpător»": Ab 2, 3, Hd 11, 16 (cârpător); „Curpător": Ab 5, Cj 1, Hd 3, Ms 6 (de mămăligă); „Gaiţă": Hg 2; «Lopar»": Hd 1; „Lopăţică": BN 5; „«Lupuscaie»": Ab 21; „Rar": Ab 6, Bv 3, Hd 6, 17; „Pentru cenuşă": Hd 4; „De lemn": Sj 5; „Sapă uzată fără coadă": Sj 10.

Albia (covata): Ab 6, Cj 2-7, 11, 13-15, 17, 18, Cv 2, 4, 5, Hg 1-6, 8, Ms 5, Sj 6; „Albie tronconică pentru plăcintă": Cv 6; „Ciubăr": Bv 6, Sb 9; „Ciubăr din doage": Ab 19; „Copaie, troacă": Hd 1; „Covată": Ab 14, 17, BN 5, 8, 10, Cj 1, Ms 3, 4, 6, 8 (de pită), 9-11, 13, 14 (de pâine), 15, 16, Sj 1 (de «ptită»), 8, 9; „Covată şi covăţică": BN 4; „Covăţea": BN 11; „«Găvan» pentru pâine": Cv 6; „«Mëld»": Bv 13; „«Moldă»": Ab 9, 13, 19, Bv 1, 3, 4 (de pâine), 9, 10, 14, Cv 6 (de cozonaci), Ms 12 (de pâine), Sb 1, 2 (de pită), 4 (de pâine), 6, 7 (de pâine); „«Postavă» de pâine": Ab 5, Hd 16; „Săpată în lemn de salcie": Ab 1; „«Troch»": Bv 13; „Troacă": Ab 2, 4, 5, 7, 10, 15, 16, 18, 20, BN 2, Bv 1, 4 (de spălat), 5, 8-11, Cv 1, Hd 2 (troc), 3 (troc), 4, 5 (troc), 7 (trocă), 8, 10, 11 (şi trocuţă), 12, 14, 16, Ms 7, 12, Sb 3, 6 (troc), 12; „Troaca de pită": Ab 3, Bv 6 (de pâine), Hg 7, Ms 1, Sb 11; „Troacă de frământat, din paltin, plop sau fag; ţigănească": Bv 7; „Vană": Ab 18, Sb 1, 2 (de spălat), 3, 5 (de lemn), 7 (de spălat); „«Vandel» (covată)": BN 7, 8 (pentru spălat), 11; „Rar": Hd 6, 17; „Pentru spălat rufe": Ms 11.

Căldarea: Ab 10, 16, 18, Bv 12, Cj 1-4, 6, 8, 11, 13-15, 18, Cv 1, 2, 5, 8, Hg 5, Hd 2, 5, 7, 9, 10, 12-14, 16, Sj 6, Sb 8, 9; „Căldăruşe. Căldare pe lanţ, la «vetriţă».": BN 10; „Numai de tuci": Ab 2, Bv 9, Cj 5; „Căldări de tuci, rar de aramă": Ab 3; „De aramă şi tuci": Ab 17; „De aramă": Ab 19, 20, BN 4, Bv 1 (numai la oi), 6, 11, Hg 1 (la stână), 2 (pentru urdă), 4, Hd 1, 3, 11, Ms 3, 4, 6-9, 13, Sb 3, 6 (pentru lapte), 7, 11 (de fiert la porci); „De aramă şi de tuci": Bv 5; „Arămită": Ab 14; „Pentru fiert vinars": BN 11; „De apă": Bv 7; „«Troacă»": Bv 2, 3; „Găleţi": Bv 8; „Rar": Ab 6, Bv 10; „«Vidără»": Cv 4; „Rar": Hg 3, Hd 6, 17; „De fiert haine, lângă cuptor": Sj 1, 4 (mai nou apărută); „Doar interbelic; rare înainte": Sj 8; „Încastrată în cuptor": Sj 9.

Altele: „«Lespede» rotundă, de piatră, pe care se coace plăcinta. «Lespezile de plăcintă» se fac la Bărăşti, spre Horea": Ab 1; „Ceaun": Ab 7, Ms 15; „Cârlig de jăruit": Bv 12; „«Drâglă» de băgat pâinea": Cj 5; „Ciubere": Ms 14.

MIJLOACE DE ILUMINAT

„Aşchie din lemn răşinos, în trecut, la cei mai săraci": Ab 7, 16, Hg 3, Sj 2 (înainte de 1900); „De brad": Cj 6, 9-12, Hd 5, Ms 5; „Cânepă fără seminţe, «haldăr»": Ab 10; „Mai mult din cuptor se lumina": Ab 17; „Lumina focului din «camniţă»": Ab 21; „Ceară de la stupi cu câlţi, făcea lumina. Şi «fofează», gaz în sticluţă, feştilă de cânepă": Bv 2; „«Fufuiază», sticluţă cu petrol, cu ţeavă şi fitil": Bv 3; „Seu şi feştilă": Bv 4; „Nu se cunoaşte opaiţul. Zice

https://biblioteca-digitala.ro

că erau la cărăuşi făclii în cutii de gaz cu feştilă": Bv 14; „«Aţâţăle», aşchie de lemn răşinos": Hd 13; „Aşchii de răchită sau de gorun, uscate": Sj 1.

Opaiţul: Ab 7, 8, 11, 20, BN 7-9, Bv 10-12, Cj 2, 5-12, 14-17, Cv 2, 4, Hg 1, 3-5, 9, 12, Ms 2, 4-8, 10, 12, 14, 16, Sj 3, Sb 2, 3, 8, 11, 12; „«Opâc»": BN 11; „«Ştearţ»": Ab 10, 14, 19, Hd 2, 4, 8; „«Ştearţ» din lut": Ab 3; „«Ştearţ» cu său": Ab 1, 12, Hd 1 (seu de oaie), (stearţ); „«Ştearţ» cu seu şi fitil": Ab 5, Hd 16 (şi feştilă); „«Ştiarţ» cu seu şi cârpă": Hd 7; „«Ştearcă»-fir de bumbac într-o farfurie sau cratiţă": Ab 6; „«Şchiarţ»-bumbac şi său de vită": Ab 21, Hd 15; „Şchiarţ cu seu şi lapte": Hd 17; „Lămpaş": Ab 16, Bv 4; „Lămpaş şi opaiţ": Ab 2; „Lămpaş-zdranţă cu fitil": Ab 3; „Lămpaş de plev, tablă cu sticlă": Sj 6; „Un hârb cu feştil": Ab 4; „Oală cu feştilă": Ab 9; „Feştilă în pământ, sau seu de oaie": Bv 7; „Un hârb cu o zdreanţă şi o jumeară din slănină": Ab 14; „Un hârb cu seu şi feştilă": BN 4, Hg 8 (fitil), Ms 13 (cu fitil); „Oloi cu cârpă (feştilă)": BN 2; „Opaiţ de «plev» cu «fedeu» şi «dubuş» care cobora după cum cobora seul de oaie. Mai târziu, cu oloi de floarea soarelui": BN 3; „Cu răşină de molid": BN 5; „De lut, cumpărat de la «corundari», cu seu topit şi fitil de câlţi": BN 6; „Cu seu şi feştilă": BN 10, Bv 6; „Cu seu de oi, sau aţa de fuior (cânepă sau in) de cca 0,5-1cm, muiată în seu sau «rotiţe cu muc»": Bv 12; „«Meci» cu feştilă, cu ulei": Cj 3, Sj 2 (făcut de olarii din localitate), 5, 6, 8; „«Meci» sau lămpaş în care se punea oloi şi o feştilă de cânepă sau iască cu paie": Sj 7; „«Meci» cu oloi, în păhar de lut, cu feştilă de postav": Sj 9; „«Meci», farfurioară de lut cu ulei şi feştilă şi era şi lămpaş": Sj 10; „Rar": Ab 18, BN 4, Bv 5, 6 (lămpaş), Cj 1 (lămpaş), 4, Sb 4; „«Văpaiţ»": Cj 18; „Opaiţ cu «ronghi» (feştilă din zdreanţă)": Cv 4; „«Mucă»; în cartof fitil cu petrol": Hd 3; „«Viagă» cu feştilă de câlţi": Hd 6; „Limpaşe": Hd 11; „Schiarţ cu ulei şi treanţă de cânepă; cu bât (băţ) se punea şi la căruţă": Hd 13; „Hârb (vas de lut ciobit) de oloi de floare (floarea soarelui)": Ms 3; „Lămpaşe": Cj 13, Hg 7, Hd 10, 17; „Lămpaş cu seu": Ms 9; „După I Război": Ms 11; „Unsoare într-un hârb cu feştilă; rar": Ms 15; «Sterţ» de lut, cât o roată de fus, cu ulei sau unsoare": Sj 1; „«Meci», farfurioară de lut, cu oloi sau vin din struguri, cu un fitil «ronghi», zdreanţă aprins": Sj 4; „«Tifimoacă» cu fitil şi seu": Sb 5.

Din lut: Ab 3, 4, 5, 9, 11, 12, 14, 19, 20, BN 3, 9, Bv 5, Cj 4, 7, 10, 12, 15, 17, Cv 2, 4, Hg 1, 3, Hd 11, Ms 2-4, 6-13, 15, 16, Sj 1, 2, 4, 5, 8-10, Sb 3, 11 (blid); „Fund de oală spartă": BN 10; „Rar": BN 8, Bv 11, Cj 16, Hd 5, 12, Sb 4.

Din metal: Ab 7, 8, 10, Bv 10, 12, Cj 2, 5, 6, 9, 11, 12, 13, 15, 16, Cv 2, Hg 1, 4, 5, 8, Hd 2, 4, 5, 8, 9, 12, 17, Ms 5, 12, 14, 17, Sb 8; „«Plev»": Ab 21, BN 2, 3, 7, 8, Hd 1, 6 (pleu), 7 (pleu), 13 (pleu), 17, Sj 6; „De la fierari": BN 5; „O tinichea cu unsoare de porc, feştilă câlţi de cânepă": Bv 6; „Fontă": Cj 10; „De «pleu»: cu coadă de lemn, legată cu sârmă «drot»": Hd 15; „Rar": Ms 4, Sj 1, 8; „Sau o cratiţă": Ms 5; „O cutie": Sb 5.

Alte materiale: „Sticlă": Ab 1, Bv 2, Cj 2, 18, Sj 8 (rar); „Cartofi": Bv 11 («crumpănă»), Hd 3; „Lemn de stejar": Cv 4; „«Iagă», sticlă şi ceramică": Sj 3; „Tablă cu sticlă": Sj 6; „«Oiagă», sticlă cu tortiţă şi un şurub": Sj 7; „Se scobea o sfeclă": Sb 2.

Formă. ***Rotundă:*** Ab 1-8, 10, 17, 19, 21, BN 3-7, 9, 10, Bv 5, 10, 12, Cj 2, 4-9, 11,

https://biblioteca-digitala.ro

12, 15-18, Cv 4, Hg 1, 3, 5, 8, Hd 1, 3, 4, 6-9, 11, 13, 15-17, Ms 2-5, 7-12, 14-17, Sj 1 (cele de lut), 2-6, 10, Sb 2-5, 8, 11; „Rar”: Hd 2, 5, 12, 13. ***Ovală:*** Ab 12, Cj 6, 11, 12, 16, Hd 2, 5, 12, Sj 1 (cele de fier), Sb 11 (rar). ***Altfel:*** „Cu mâner de acățat”: BN 2; „Cu toartă”: Hd 7; „Hârb neregulat”: Ms 6; „Căsuță cilindrică sau tronconică”: Sj 8.

Lumânări (fixate pe suporți): Ab 17, BN 7, Cj 14, Cv 1, 8, Hg 3, Hd 3, 7, 11, 13, 14, Ms 1, 2, 10, Sb 4, 10; „Din ceară de albine”: Ab 1, Hg 8, Sj 4 (câte trei); „Rar”: Ab 7, Bv 5 («feşnici»), Cj 5, 8, 10, Hg 5, Hd 9, 17, Ms 3, 6, 13; „Lumânare în lanternă”: Hg 2; „Lumânări de său cumpărate, fixate în pahar”. Sj 1; „De seu”: Sj 5; „Din seu şi ceară de albine”: Sj 8.

Făclii. „Din brad”: Ab 12, Cv 1 (răşină).

Altfel: „În «taniere» (farfurii, blide)”: Hd 6; „De la foc, din căloni”: Hd 6, 11.

Lămpi de petrol: Ab 2-5, 10, 11, 13, 15, 16, 19-21, BN 4, 6-8, Bv 4-6, 8-13, Cj 1, 2, 4-6, 8, 9, 14, 18, Cv 1, 2, 4, 5, 8, Hg 1, 2, 4, 5, 7, 8, Hd 3, 4, 6-8, 10, 12-14, 16, 17, Ms 1-8, 10-15, Sj 1, 2, Sb 1-7, 9, 10, 12; „«Loampă»”: BN 11; „Mai târziu”: BN 2, 5, 10, Hg 3, Sj 4; „De la 1870”: Cj 3; „Din 1911”: Sj 5; „Din 1915”: Sj 8; „Din 1920”: Ab 12; „După 1930”: Sj 7; „Interbelic”: BN 3; „Şi acum [1978], în [satele din] afara vetrei satului”: Ab 7; „Rar”: Ab 17, 18, Hd 5, 9, 11. *Azi:* Cj 10, 12.

Lumina electrică: „1907, turbină la moară”: Sb 5; „1909”: Sb 2; „1913, motor de la Râşnov”: Bv 5; „După 1926”: Sb 9; „Din 1929, cu motor; din 1967 [de la rețea]”: Ms 12; „Pe la 1930, în centrul localității; abia prin 1950 în toată comuna”: Cv 1; „În 1936”: Sb 12; „În 1937”: Sb 7; „Postbelic”: Bv 3; „După 1945”: BN 4; „De treizeci de ani [1949]”: Bv 7; „Din 1950”: Cj 2, Ms 7, Sj 10; „Din 1950-55”: Cj 14;„Din 1953 în centru, iar în sat din 1968”: Ab 2; „1955”: Bv 12, Sb 10; „1955-1960”: Hg 5; „Din 1956”: Cj 1, Hd 7, Sb 1, 11; „Din 1957-1958”: Ms 2; „Din 1958”: Ab 13, 20, Cj 18, Hd 6, Sb 6; „Din 1958-1960”: Sj 2; „Din 1959”: Ab 18, Bv 1, Cj 17, Hd 11; „Din 1959-1960”: Sj 1; „Din 1960”: Ab 3, 6, 10, 12, 16, BN 5, 9, Bv 4, 6, Hg 3, 4, Hd 4, 8, 15, Ms 5, 9, Sj 6, 8; „Din 1960-1962”: Ms 17, Sb 4; „Din 1960, cu un motor de la moară, apoi din 1968 [de la rețea]”: Hg 2; „Din 1961”: Ms 11; „Din 1962”: Bv 2, 10, Hg 8, Ms 1, Sj 4; „Din 1962-1963”: Ms 13, Sj 8; „Din 1963”: BN 11, Bv 13, 14; „Din 1964”: Ab 7, Cj 15, Hd 14, Sj 9, Sb 3; „Din 1964-1965”: Ms 15; „Din 1965”: Ab 1, 17, Bv 8, 9, Cj 5, 6, 8, Cv 2, Hd 9; „Circa 1965. Înainte de 1960 era motor”: Bv 11; „Un motor de cca 15 ani [1965]. După aceea s-a racordat la rețea”: Ab 4; „Din 1965-70”: Cj 9, 16, Hd 17; „Din 1966”: BN 2, Ms 4; „De 16 ani [1966]”: BN 6; „Din 1967”: BN 8, Cj 4, Ms 3, 8, Sj 3; „Din 1968”: Bv 10, Ms 14; „De cca 10 ani [1968]”: Ab 21; „Din 1968-1969”: Sj 5; „Din 1968-1970”: Hd 13; „Din 1969”: Ab 14, Hd 12, Ms 10; „Din 1970”: Ab 19, BN 10, Cv 4, Hg 2, 7, Ms 6, Sj 7; „Din 1970-72”: Cj 10; „Din 1971”: Hd 5; „Din 1972”: Hd 2; „Din 1972”: Ab 8, Cj 13; „Din 1973”: Ab 5, Hd 16; „1975”: Ab 9, Cj 7, Ms 16; „Din 1976”: Ab 15; „De 6 ani [1976]”: BN 3; „Din 1980”: Hd 1, 3.

https://biblioteca-digitala.ro

PIESE DE UZ GOSPODĂRESC

Piese de păstrat făina şi mălaiul, cerealele şi boabele, aşezate în casă

Coşuri lipite cu pământ. *În trecut:* Ab 10, 11, 14, Bv 1, 5, 8, Cj 7, 9, 11, 12, 14, Cv 5, 8, Ms 13, Sb 1, 6; „Coşuri împletite din nuiele de alun şi «modrogălite» cu lut galben de la pârâul Mândrii": Ab 6; „În coşuri se păstra porumbul şi fasolea": Ab 7; „O coşniţă din nuiele pentru fasole": Cj 1; „«Chelieu»": Sb 12; „Îi ziceau «coş». Probabil că era din nuiele lipite": Ab 9; „Coş de ţinut bucate, lipit cu balegă": BN 3; „«Coş» din nuiele de «curpeni», lipite pe dinăuntru, rar": BN 11; „Coş de răchită": Bv 3; „«Coşerci» din răchită, curmei": Cj 3, 6, Sb 1; „Coş lipit cu balegă de oaie": Cj 4; „Îngrădite cu curpeni": Cj 17 (pentru mălai); „«Sâsâi», [lipite] cu balegă de vită": BN 2; „«Susii»": BN 6; „Pentru cucuruz, strujit": Cv 2; „De nuiele de salcâm": Hd 15; „Pentru floarea soarelui, fasole, ovăz": Sj 1; „Porumbul boabe": Sj 8; „Împletite din curpeni": Sj 9. *Azi, mai rar:* Cj 10; „Hambar": Cj 16.

Buduroaie (din trunchi de copac). *În trecut:* Ab 8, Cj 9-12, Cv 1, 8; „Buduroaie": Cj 6 (de răchită sau stejar), 16; „«Bodorog»": Ab 5, Hd 16; „«Burtucă»": BN 3; „«Butoarcă»": Ab 12; „Buturi", înainte, lăzi, azi": Hd 5; „Buturugă": Ab 9; „Buturugă bortită, «poloboace»": Hg 1.

Butoaie. *În trecut:* Ab 13; „Bute": Ab 14; „Ciubere": Ab 20, Cj 3; „În ciubăre [făcute] de ciubărari de munte": Cj 14; „Mari": Bv 3; „Putine": Bv 5, Cv 1 (pentru lactate etc), 5 (în cămara de lângă tindă).

Hambare, lăzi. *În trecut:* Ab 2, 6, 20, Bv 8, 13, Cj 5, 18, Hg 6, Hd 3, 4 (de 15-20 mierţi), 6 (de 10-20 mierţi), 9 (în cămară) 17 (de 2-400 kg), Ms 12, Sb 8; „Din brad": Bv 5; „Din lemn de fag": Ab 5, 8, 11, Cj 16, Hd 5, 8, 12 (hâmbari), Ms 3, 4, 6, 13, 17, Sj 1, 7 (şi stejar), 8; „Cadă de făină": Ab 13; „Cioplite cu toporul, şi de circa două sute de ani": Bv 12; „«Coş»": Ab 13, 19, Sb 11 (de fag), 12; „Coş din scândură, lucrat de oameni din sat": Ab 4, Sb 5; „«Coş», ladă de făină": Ab 18; „«Coşuri» pentru făină, din scânduri de brad, de fapt lăzi": Bv 10, Sb 7; „«Fislog» din scândură pentru fărină": Cj 13; „Hambare târziu, mai întâi au fost «lădoaie»": BN 9; „Hambar sau «tron» pentru mălai": Bv 7; „Hambar sau «săcriu»": Hd 1; „«Humbari» sau ladă": Hd 7; „Hambar de 2 m pe 2 m şi 1 m înălţime, de 20-40 ferdele, făcute de băieşi, de fag, lucrate cu horjul": Hd 13; „Ladă": Ab 17, 19, BN 1 (de fărină), Bv 9, Hd 15; „Ladă simplă, de 1 m pe 3 m, nedulgherească": Hg 1; „Lădoaie": Cj 5, 18; „Lădoaie în fiocuri": Ms 16; „Lădoi pentru grăunţe": Cj 8, Ms 10; „Lădoi de cucuruz sfărâmat": Cj 18; „Lădoieş": Ms 2; «Sâsâie»": Sj 10; „«Susechi»": Ms 7; „«Susei»": Bv 6, CJ 1 (lucrate în sat); „«Susii» din lemn": BN 6, Ms 17 (pentru ovăz şi grâu); „«Susiu» pentru grâu şi ladă de 100 de litri pentru făină. Le lucrau anume oameni, din sat": BN 8; „«Susuiac»": Ab 16. *Azi, la fel:* Ab 1, 9; „Lăzi ori hambare de brad": Ab 7; „Din lemn de fag": Ab 8, Cj 9 (fag), 10, 12, 14, Hd 2 (azi, şi brad); „Din brad şi fag": Ab 12; „Din brad şi fag": Ab 21 (în pod), Cv 1; „Hambare din «doscă», numai la cei bogaţi": Ab 14; „Lădoi, rar": BN 7; „Doar grâul; făina se păstra în lăzi mici sau saci": Sj 4. *Înainte şi azi:* Cj 9 (fag), 12, Bv 14, Sj 8; „Ladă": Ab 3; „Lădoaie": Ab 10; „Fălţuite": Bv 6. *Azi:* „«Jimniţă»": Bv 4 (mai nou); „De fag": Cj 11.

https://biblioteca-digitala.ro

Mari, fixe. *În trecut:* Ab 5, 8; BN 6, 8, Bv 1, 5, 6, 8, 9, 13, Cj 7, 14, Cv 1, 8, Hg 6, Hd 3, 5, 7, 9, 13, Ms 2, 7; „«Hambar»": Ms 12; „Lada de făină, de cca. 200 kg, în tindă": BN 2; „«Lădoi»": Cj 13 (cumpărat); „«Lădoaie» pentru cereale în podul casei, clădite acolo. Aici se spune «lădoi» lăzii de depozitat orez, grâu, porumb, ovăz în cămară, magazie, pod": BN 1; „«Lădoaie», de 20-30 de «litre» (1 litră = 15 kg), în tindă şi grajd": BN 9; „De 5 «măji»": BN 2; „«Lădoi» din «lotbe» de fag cu «gardină» («horj»)": BN 3; „«Lădoi» pentru produsele nemăcinate": BN 10; „«Lădoi» (20 de «merţi»)": BN 11; „Ladă de făină, de «urloi» şi tărâţe pentru porci": Bv 2; „Lăzi şi butoaie mari, pentru orz, grâu, porumb": Bv 3; „«Susâiuri»": Cj 3 (de fag); „Tron": Bv 4; „Rar": Ab 6, Cj 1, Sj 1; „De 1000 kg": Cv 4; „Se păstrează în cămară, târnaţ sau beciul de lângă cuptorie (beciul cu cuptoriul)": Hd 6; „Săcrin de lemn de fag, cu horjul": Hd 11; „Pentru grâu, cucuruz": Hd 13; *Înainte şi azi:* Cj 9 (mai rar), Cv 6, Hd 10, Ms 5, Sj 8, Sb 6. *Azi:* Cj 11.

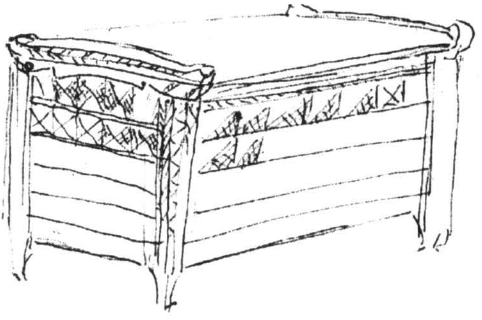

Săcrin din lemn de fag, cu horjul decorat, com. Lelese, jud. Hunedoara (Roswith Capesius)

Transportabile. *În trecut:* Ab 1-6, 11, 13, 16, 17, 20, BN 10, Bv 8, 10, 12, 13, Cj 5, 8, 13, 17, 18, Cv 2, 5, 8, Hg 5, Hd 1, 2, 7, 9; „«Găbănaşe»": Cj 15; „Lădiţe de fărină, în tindă sau «cone»": BN 9; „Lădiţă": Bv 7; „«Susii» de lemn": BN 6, 8; „«Susei»" din scânduri de plop. Se ţineau mai mult în şuri": Cj 1; „De 20-30 de «bănicioare»": Ab 21; „Până într-un metru": BN 1; „Mai puţine, pentru făină": Bv 3; „«Tron»": Bv 11; „Toate aduse de la târguri": Cj 3; „De 100 kg": Cv 4; „Mijlocii, de 10 mierţi": Hd 4; „De 2-7 mierţi": Hd 6; „Hambar mic sau ladă mare": Hd 13; „De un mierţ": Hd 14; *Azi, la fel:* Ab 8, 9, BN 5, Cj 6, 10, 16, Cv 1, 6; „De 40-50 de «ferdele»": Ab 7; „Ladă din «lotbe» de fag": BN 3. *Azi, mai des:* Cj 9, 12, Hd 5. *Azi, mai rar:*.Bv 14. *Azi:* Cj 11.

Cu capac plan. *În trecut:* Ab 4, 5; 6, 11, 13, 14, 16, 18, 19, 21, BN 1, 3, 6, 8-11, Bv 3, 5, 8-13, Cj 1, 2, 4, 5, 8, 15, 17, 18, Cv 1, 2, 4, 5, Hg 3, 5-7, Hd 1, 4, 6, 7, 9, 12-16, Ms 2, 4, 7-9, 11, 14, 16, Sj 1, 7, Sb 1-3, 7, 8, 11, 12; „De douăzeci de «ferdeli»": Ab 2; „Numai într-o apă": BN 2; „Coş de blană": Sb 9; „«Hambar»": Ms 12; „Ladă": BN 4; „Lădoaie": Cj 3 (brad), Ms 3 (lădoi), 6, 15 (lădoi şi firlog), Sj 6 (lădoi); „Ladă de făină": Hg 2, Ms 1; „Ladă de tâmplar": Hg 4; „Săcrie": Hd 8; „«Susechi»": Hg 6; „Tron închistrit": Bv 4. *Înainte şi azi:* Ab 1, 3, 7-9, 12, BN 5, Cj 9, 10, 12, Cv 6, Hd 5, 10, 11, Ms 5, 13, Sj 2 (cele mai multe), 5, 8, 10, Sb 4, 6, 10. „«Coş»": Bv 6. *Azi:* Cj 11, 16; „Mai recente": Hg 1.

Cu capac în două ape. *În trecut:* Ab 16, Bv 13, Cv 4, Hd 3, 8, 14, Ms 7; „«Susechiu»": Ms 12; „Rar": Bv 3. *Înainte şi azi:* Ab 12, Hd 10, Sj 3, 7, 10; „Rar": Cj 16, Sj 2.

Cu capac într-o apă. Bv 7.

Cu capac boltit. *În trecut:* „Cu spinare bombată": Cj 1, 5 (boltit), Hd 1, 2 (uşor, lucrat în sat), 7, 8, 11, 17 (lucrate de trocari ţigani). *Azi, la fel:* BN 3, 5.

De forma lăzii de zestre. *În trecut:* Ab 8, 11, 14, BN 2, 9, 10, Bv 3, 8, 10, 12, Cj 8, 14 (cu capacul oval, curb), 15, 16, Cv 1, 4, 8, Hg 5, Hd 4, 6, 7, 9, 13, 14 (de cumpărat), Sj 6, 9; „Mai mari": Ab 21, Sj 1; „Mai lungi de un metru": BN 1. *Înainte şi azi:* Ab 12, Hd 12, Sj 8, 10. *Azi*: Sb 10.

https://biblioteca-digitala.ro

Altfel. *În trecut:* „În podul casei, pe jos": Ab 19; „«Bărbânţe»": Cj 3; „«Bărbânţă» (doage de molid cu cercuri din «tufă»)": BN 1; „«Bărbânţă» de doage cu cercuri, acoperită cu fund (20 kg)": BN 10; „«Budâi»": Cj 3; „În lădoiul mesei": BN 6; „În saci": BN 7, Bv 11, 12 (mai mult de secară)": Bv 12; „Ciubăr": Hd 3; „În saci": Hg 4. *Azi, la fel:* „În saci": BN 5, Hd 10. *Azi:* „În saci": Bv 6, 14.

Gropi de bucate: „Gropi pentru cartofi în cameră": Hg 1; „Sub pat": Ab 10, 14, Bv 14; „Sub pat, pentru cartofi sau mere": Ab 5; „Sub pat, pentru cartofi sau cereale": Ab 19, BN 7; „De cartofi. Cu intrarea din cămară": BN 5; „De cartofi, sub pat": BN 4 (în Bidiu), 10, Hd 16, Ms 9, 17; „În cămară": Ab 9 (puneau un capac peste groapă), Sj 3; „Casele foarte vechi nu aveau pivniţă de piatră, fiind cu talpa numai pe un «fundament» de piatră. Aşa că se săpa o groapă sub camera de locuit, cu accesul de sub unul din paturile din încăpere": Ab 21; „În «celar», care n-aveau pivniţă": Bv 2; „Care nu avea pivniţă, făcea în casă o groapă cu capac în podeală": Bv 5; „În «celar» sau sub pat, o groapă de «crumpeni»": Bv 11; „La intrarea în tindă": Bv 14; „De cartofi şi legume, în tindă": Sb 7.

Masa

„Pentru pătura de tăieţei": Cj 8.

Rotundă. *În trecut:* Hg 5, Ms 15; „Masa joasă era rotundă, cu scăunele cu trei picioare şi servea la mâncat": Bv 7; „Pentru mâncat şi preparat": Bv 12; „Mică, lângă «caloni»": Hd 6; „Pentru luat masa": Hd 10. *Azi, la fel:* Cj 16. *Azi:* Ab 12, Cv 1, 8, Sb 4.

Dreptunghiulară. *În trecut:* Ab 19, BN 4, 7, 8, Bv 1, 3-5, 8, 9, 11, 13, Cj 3, Cv 5, 4, 6, 8, Hg 1, 4, Hd 1, 11, Ms 2, 3, 6-8, 12-14, 16, 17, Sj 2, 4, Sb 1, 6, 7, 12; „Înaltă": Ab 5, 14, Cj 1, 2, Hd 3, 6, 16, Sj 8, 10, Sb 5, 8, 9; „Joasă": Cj 4, Hg 5, 6, 7 (pentru copii), Ms 1; „Cu «puiuţ» (sertar). Masă normală, servind la preparat, de exemplu «laşca», aşezată lângă fereastră, între bănci": Ab 21; „Cu «puic»": BN 2, 3; „Cu «puig»": Cj 15, Sj 6; „Cu «puig» şi cu picioare «crăcane»": BN 9; „Masă cu «sicrin» (sertar)": BN 1; „Cu «săcriu»": Cj 5; „Din «lotbe» de răchită": Cj 8; „«Pătură» pentru tăieturi şi tăieţei": Cj 18; „Pentru copii, masă lungă, joasă": Hg 2; „Cu măduţa mesei": Hd 7, 9 (ladă), 14 (ladă), 15 (cu lăcriţă), Sj 9 (ladă); „Cu «pui» (sertare), pe pari": Hd 13; „Masă de 4-5 m lungime, în «puciumbi», pe pari": Ms 4; „Din lespezi de piatră": Ms 15; „Pentru mâncare, «pătură»": Sj 6. *Azi, la fel:* Ab 1, 6, 8- 10, 14, BN 5, 11, Bv 1, 2, 5, 10, 14, Cj 6, 9-12, 14, 16, Cv 1, 4, 6, Hd 2, 5, 10, 12, 17, Ms 5, 10, 11, Sj 1, 3, 5, 7, Sb 10; „Cu «puiu mesii»": Bv 7; „Cu «puiuc»": BN 10, Cj 18 (cu «puiug»). *Azi:* Ab 12, Sb 4; „Numai de circa treizeci de ani": Bv 12 [1949]; „Diverse [tipuri]": Ab 21.

Masa-dulap. *În trecut:* BN 2, 5, 10, Cj 4, 6, 10, 12, 13, 16, Cv 1, Hd 2, 4, 5, 9, 11, Ms 5, 10, 14, 15, Sj 9; „Cu «sicriu» de vase": BN 3; „Masă cu lădoi. În lădoiul mesei, făina, unt, slănină, ouă": BN 6; „«Lada mesei»": Bv 10; „Masă cu ladă": Cj 17; „Cu ladă şi puiug; tăblia mesei amovibilă": Sb 8; „Masă cu şoltan şi cutie pentru păstrat aliment": Cv 1; „Era cu sau fără ladă": Hd 6; „Cu ţâţâni de la picior": Hd 7; „Pentru ţinut bucate": Hd 13; „Parsechiu mesei": Hd 14; „Rar": Ab 8, Hd 17 (cu «fioc», lăduţă), Ms 13. *Azi, la fel:* „Rar": Ab 9, 10, Sj 1 (în casele vechi), Sb 12; Cv 6. *Azi, mai rar:* Cj 6, 9, 11. *Azi:* Ab 12.

https://biblioteca-digitala.ro

Altfel de masă. „Pe «cărpător»”: Ab 16, Bv 6; „Cu tăblia mesei glisantă”: BN 5; „Masă «nicuţă» (micuţă) în odaie”: Cv 1; „Pătrată”: Hg 3; „Rotundă, joasă”: Hd 10; „Azi, masă pătrată cu sertar”: Sj 7; „Masa-ladă”: Sj 8.

Masa joasă (amplasare)

În timpul folosirii. *În trecut:* „Lângă vatră”: Ab 6, 8, 14, Bv 3, 10, Cj 10, Hg 6, Hd 2, 6, 10, 12, 14 (era dreptunghiulară), Sb 4, 8; „În casă”: Hd 11. *Azi, la fel:* „Lângă vatră”: Cj 6, 11, 16.

După folosire. *În trecut:* „Sprijinită de perete”: Ab 6, 8, 12, Bv 10, 12, Hd 4-6, 12, Ms 2, 5; „În cămară”: Bv 3; „Pusă sub masa înaltă”: Bv 7, 8, 12, Hd 2, 4, 5, 14, Sb 4; „Afară sau sub pat”: Hd 10; „În târnaţ”: Hd 11. *Azi, la fel:* Hd 5; „Sprijinită de perete”: Cj 10, 11, 16. *Azi*: „Rămâne în acelaşi loc şi poziţie”: Hd 2, 12.

Masa înaltă

Înainte: Cv 5. *Azi la fel:* Ab 6, 8, BN 5, 9, 10, Bv 3, 7, 8, 10, 12, Cj 6, 9-12, 16, Cv 1, Hd 10; „Azi, din comerţ”: Hd 5.

Cu ladă. *În trecut:* Ab 2, 7, 9, 10, 14, 19, BN 1; 10, 11, Bv 3, 4, 6, 9, 11, 13, Cj 1, 4, 6, 7, 10, 16, 17, Cv 6, Hg 3, 7, Hd 3-7, 9, Ms 3, 12, Sj 4, 8, Sb 4-6, 8, 9, 11, 12; „Cu «fuioc»; se împingea tabla de sus”: Ms 11; „Se trăgea tabla şi dormea înăuntru”: Ab 16; „Cu «lădoi» (dulap)”: BN 6, Ms 17, Sb 2, 3; „Pentru linguri, blide”: Bv 2; „Lada mesei”: Bv 10, „Cu parsechi”: Hd 14; „Cu «sicriu» şi cu «fuioc» cu incizie. Se trăgea tabla”: Ms 9; „Cu tron”: Cv 4; „Rar”: Ab 4, 6, 20, Bv 14, Cv 1, Hd 17 (cu fioc). *Azi, la fel:* Ab 12, Hd 1, Sj 1 (foarte rar); „Cu «puic»”: BN 9, Sj 6 (puiug); „Masă cu dulap”: Cj 11; „Cu sau fără ladă”: Hd 6; „Masă cu «săcrie»”: Hd 11. *Azi, mai des:* Cj 12. *Azi, mai rar:* Cj 9.

Cu sertare. *În trecut:* Ab 2, 5, 7, 8, 15, 18, 19, 20, BN 8, 11, Bv 1, 2, 8, 11, 12, 13, Cj 1, 2, 4, 7, 13, 17, Cv 1, 5, Hg 2, 3, 6, Hd 2, 4, 5, 9, 12, 15, 16, Ms 1, 7, 13, Sb 1, 5-9, 11, 12; „[Masă cu] «fioc»”: Ab 11; „Masă cu «fioace»”: Cv 8; „Un «piuc» şi o poliţă pentru vase”: Ab 3; „Cu «puiuţ»”: Ab 21; „Cu «puic»: BN 2, 3; „Cu «puiug»”: Cj 3, 15, 18, Ms 8 («puiuc»); „Cu ladă şi poliţă”: Ab 17; „Cu «săcriu»”: BN 1, Cj 5; „Masă cu «săcrie». Se trăgea scândura de o parte şi dedesubt era «săcrie»”: BN 7, Ms 8 (şi cu fuioc); „Cu läduţa (sertar) mesei”: Hd 7; „Cu lada mesei”: Hd 13; „Rar”: Ab 6, 14, Bv 5. *Azi, la fel:* BN 6, Bv 3, 9, 10, Cj 6, 8, 10, 11, 14, Cv 1, Hg 4, 5, Hd 5, 13, Ms 4, 5 (sertare mici), Sj 5 (cu «puic»), 6 (cu «puiug»), 8, Sb 4, 10; „Cu «pui»”: Sj 1, 4; „Cu «puiuc»: BN 5, 10; „După 1940”: Ab 12; „Masă cu capac care se trage”: Ms 3. *Azi:* Cj 16, Cv 6.

Altfel de masă (înaltă). *În trecut:* „Simplă”: Ab 4, Hg 1, Sj 2; „Masă cu scândură între picioare, unde se aşezau blidele”: BN 4; „Cu picioare în formă de X”: Bv 2, Hd 8, Cv 1, 8, Ms 13, 15-17; „Făcută în casă”: Bv 12; „Cu «leaţuri» şi scânduri”: Cj 18; „Masă rotundă cu puiuc (sertar)”: Hg 4; „Masă înfundată”: Hd 1; „Ladă cu ţâţâni de la picior (avea câte două ţâţâni pe picioare)”: Hd 7; „Masă la care glisează tăblia”: Sb 9. *Azi:* „Masă simplă, fără sertare”: Cj 10-12, Sj 4; „Mobilă de oraş”: Hg 6, Sb 4; „Rotundă”: Sb 10.

https://biblioteca-digitala.ro

Aşezarea la masă

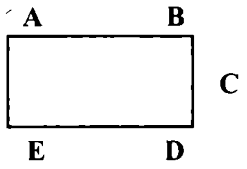

În trecut: „Femeile mâncau şi la vatră": Ab 3; „A - tată, B - mamă, C - copii, D - bunică, E - bunic": Ab 12; „C - «După masă» (locul de cinste), cel mai vârstnic, capul familiei": BN 10, Sj 2, 3; „C - tatăl, D - mama. Musafirii cu faţa spre uşă, sub ferestre, gazdele casei cu spatele spre uşă, pe laviţă, lateral, bătrânii": Cj 6; „A, B - musafiri, C - rude, D, E - gazde": Cj 9; „A, B - oaspeţii de onoare, sub geamuri, C - bătrânul casei, D, E - gazdele tinere (soţ şi soţie), stăpânii casei": Cj 10; „A, B - musafiri de onoare, C - bătrânul casei, C, D - gazdele, cu spatele la uşă": Cj 11; „A, B - oaspeţii, C - bătrânul din casă, D, E-stăpânii (gazdele) casei": Cj 12, 16; „A - bătrânii, oaspeţii, B, C copiii, D, E tinerii, femeile se aşezau rar la masă": Sj 4; „Tata, la perete, în fund; bătrâna, separat, la scaun; copiii, în faţa tatii iar mama circulă": Sj 5; „După rang şi vârstă": BN 2; „După vârstă şi rol, importanţă în familie": BN 3, 5, 9, Hd 10; „În ordinea vârstei": Cv 4; „După importanţa în familie": BN 6, Hd 6; „Copiii separat": Bv 6, 12 (la masa joasă rotundă), Hg 1 (la o măsuţă); „Copiii nu stăteau la masă până nu mergeau la prăşit": Ms 4; „După vârstă şi şefia în familie": Hd 4; „În capul mesei, bărbatul mai vârstnic, femeia apoi tineretul": Cv 1; „Tatăl, în capul mesei": Ms 5, Sb 6; „În mijlocul canapelei, tatăl, de o parte, feciorul cel mai mare": Ms 10; „Capul familiei îşi avea locul lui, soţia, alături; restul, cum apucă": Sj 7; „Tatăl sau bătrânii (ori oaspeţii), pe laviţa de pe peretele opus intrării; copiii nu veneau la masă ci stăteau pe vatră; femeia, nu se aşeza": Sj 8; „Copiii, în faţa tatii": Sj 10, Sb 5 (mama nu se aşeza); „Oricum": Ab 17, BN 1, Bv 1, 3, 7, 8, 10, Cj 5, 8, 15, Cv 1, 2, 5, 6, Hg 2-5, 7, Hd 5, 7, 9, 12-15, Ms 1-3, 14, Sj 6, 8, 10. *Azi:* „După membrii din familie": Ab 12.

Aparatură casnică

Maşină de cusut: „Dinainte de 1900": Ab 10, 11, Bv 2, 5, 14, Hd 3, Cv 1, Hg 1, 3 (marca Singer), Ms 7, Sb 1, 5, 9; „Din 1900": Ab 4, 5, 7, 14, 16, 18, 19; BN 7, 8, 11, Bv 6, 9, 11, 13, Cj 1, 3-5, 7, 8, 13, 17, Hg 2, 4, 5, 7, Hd 7-9, 15-17, Ms 1, 4, 6, 8, 9, 12, 14, 16, 17, Sj 4, 10, Sb 2 (Kaiser), 3, 4, 7, 8, 10, 11; „De cca optzeci de ani": BN 2, 10 [1900], Bv 3, 12, Cj 15 [1899], Cv 4 [1899]; „1900-1910": Bv 1, Cj 14, Sj 6, Sb 12; „Dinainte de 1910": Ab 13, Bv 10, Cj 18; „Pe la 1910, două evreice ce aveau prăvălie": Sj 1; „De cca şaptezeci de ani": BN 5 [1910], Sj 6; „1910-1916": Bv 12; „Dinainte de 1914": Ab 20, Ms 5, 10, Sb 6; „Din 1914": Ab 2, Cv 6, Ms 2; „Înainte de 1918": Ab 1, 9 (aici în centru), Ms 11, 13, Sj 2, 3; „1918": Bv 7; „1918-1920": Sj 8; „De şaizeci de ani": Ab 6 [1919], BN 3 [1920], Hd 6 [1920]; „1920": Ab 8, BN 1, Cj 2, Bv 4 (Singer), Cv 8, Hg 6, Hd 4, 15; „După 1920": BN 4; „1925": Sj 9; „Interbelic": Ab 21, Cj 16, Hd 10; „După 1930": Ab 3, Cj 11, Hd 5; „Din 1935": Hd 12, Sj 5; „De cincizeci de ani [1930]": BN 6, Hd 14; „1940": Cj 9, Hd 2; „Postbelic": Bv 8, Cj 6, Cv 5; „Din 1960": Hd 11; „Maşini de cusut, una-două, de prin 1938-1940. S-au răspândit mai mult la localnici abia de prin 1965": Cj 10; „Din 1960": Sj 7; „Câte una": Ms 3; „De zece ani [1970]": Ab 15; „Recent": Cv 2, Hd 13.

https://biblioteca-digitala.ro

Aragaz. „După 1945": Bv 5; „Postbelic": Bv 8, Cv 5, Hd 10; „După 1950": BN 4, Bv 7, Cj 2, Sb 5; „La săteni] a apărut după 1950 dar pentru încălzit apa minerală pentru cura balneară se folosea încă din 1935": Cv 1; „Din 1950": Hg 5, Sb 1; „1950-1955": Cj 14; „Din 1955-1960": Hd 7, Cv 8; „Din 1955": Sb 11; „Din 1956-1957": Ab 3, Sb 10; „Din 1957, gaz metan": Bv 11, Sb 2, 3 (din 1958); „După 1958": Ab 4, 16, Bv 4, 13, Sb 7, 9; „Din 1959": Sb 4; „De cca douăzeci de ani": Ab 6 [1959], BN 2 [1960], Cj 13 [1962], Hd 6 [1960], Ms 11 [1968]; „1960": Ab 5 (de-abia zece aragaze), 11, 12, 14 (puţini), 17, 18, BN 1, 8, Hd 5, 8 (şi cu curent), 15-17, Ms 1, 2, 14, Sb 8; „Din 1960 este gaz metan": Ms 4; „De douăzeci de ani": BN 6 [1960], Bv 3, 12 [1959], Bv 6 [1960], Cj J [1962], Cj 3, 15 [1959], Hd 4 [1960]; „Din 1960-1962": Sj 1, 10; „1960-1965": Cj 8; „1962": Ab 13; „De 15 ani": Hg 3 [1964], 4; „După 1964": Ms 12; „După 1965": Bv 2 (cam la 50% din populaţie), 14 (două treimi), 17, 18, Hd 9, 11, 14, Sj 2, 9; „1965-1970": Bv 10, Sj 4; „De 10 ani": Ms 7 [1968], 8 [1968], Sj 6 [1968]; „1968-1970": Ab 10, BN 11, Hd 13, Ms 16, Sj 8, Sb 6, 12,; „Din 1970": BN 7, Cj 5, 9, Hg 6, Ms 6, 13, Sj 3; „1970-1975": Cj 6, 10 (rar, la intelectuali), 16; „De vreo zece ani": Ab 2, 15, Ab 19, 20, 21 [1968], BN 3 [1970], Bv 1 [1969], Bv 9 [1969], Cj 4 [1972], Hg 7; „1972": Cj 7; „De cinci-şase ani": Ms 3 [1973]; „Din 1975": Ab 9 (puţine, mai mult de zece nu sunt, nici în centru), Hd 12; „1975-1980": Cj 11; „1976": Ab 8; „Din 1977": Cv 6; „Din 1980": Hd 3; „Şi azi [1978], doar patru, cinci, în tot satul": Ab 1; „Foarte puţine": Hg 1; „Unul singur [1980]": BN 5; „Recent": Cv 2, 4; „Azi" : BN 10 [1980]; „Nu există încă": Hg 2, Hd 2, Ms 5, 9, 10, 15, 17, Sj 5, 7.

Frigider. „Postbelic": Bv 8, Cv 5; „După 1950": Ab 20 (pe Valea Morilor), Ms 10; „Din 1955": Cv 1; „După 1958": Ms 12; „După 1960": Ab 3, 11, 13, 16, Bv 1, 5, Hg 5, Cv 8, Ms 2, 5, Ms 11, Sb 1, 7, 11; „De cca cincisprezece ani": Ab 6, Bv 12 [1964], BN 6 [1965], Hd 4 [1965], 6 [1965]; „Din 1964": Ab 7; „După 1965": Ab 4, 10, BN 1, Bv 13, Cj 1, 2, Hd 8, Sj 9, Sb 2, 4; „Din 1965-1970": Bv 4, 6, Cj 14, Hd 7, Sj 4; „Din 1966": Sb 10; „De 10-15 ani": Hd 14, Sj 2; „Circa 1968": Cj 18, Ms 14, Sb 9, 12; „Din 1968-1969": Sj 5, 6; „Din 1969-1970": Sj 1 (puţin după electrificare), Sb 5; „Din 1970 încoace": Ab 1, 8, 12, 14, 17, 18, BN 4, 8, Bv 2 (cam la 25% din populaţie), Bv 7, 9, 11, 14 (50%), Cj 5, 8, 13, 17, Hg 2, 6, Hd 9, 11, 15-17, Ms 1, Sj 10, Sb 8; „De zece ani": Ab 2, BN 2, 3 [1970], Bv 3, Cj 3, 15 [1969], 4 [1972], Hg 3, 4, 10; „1970-1975": Cj 10 (rar, la intelectuali); „Din 1970": Ms 8, 9, Sb 3 (de 10 ani); „Din 1970-1972": Sb 6; „Din 1972": Ms 6, 13; „1972-1973": Sj 8; „Din 1973": Hd 13; „De 5-10 ani": Hg 1; „De cinci-şase ani": BN 7 [1972-1973], BN 9, 11 [1974-1975]; „Din 1974": Hd 2; „De şase ani": Ms 7 [1968]; „După 1975": Ab 5, 9, 19, 21, Cj 6, 7, 16, Hd 5, Ms 3, 4, Sj 3 (după electrificare); „1978-1980": Cj 9; „În ultimii patru ani [1976]": Ab 15; „De patru-cinci ani": Bv 10 [1977-1978]; „Din 1979": Hd 12, Cv 6; „Recent": BN 5, Cv 2; „Foarte recent": Cv 5; „Azi [1980]": BN 10, Cj 11, Ms 16; „Nu există": Ms 15, 17, Sj 7.

Altele. Maşină de spălat. „În 1975, cam la 30% din populaţie. Se lucrează la combinat, se câştigă la C.A.P. 24 de lei-ziua muncă, 1 kg de grâu, 3 kg de cartofi": Bv 2; „De 10-15 ani": Sj 2. **Sobe electrice.** Hg 1. **Autoturism.** „În sat, circa 15 maşini. Mai toţi copiii plecaţi din sat au astăzi turisme": Bv 4.

https://biblioteca-digitala.ro

SPAŢII ŞI PIESE PENTRU ODIHNĂ

Spaţii pentru dormit

Pentru adulţi şi copiii mai mari

În aceeaşi încăpere, toţi. *În trecut:* Ab 17 (aveau o singură cameră), BN 2-10, Bv 1-8, 10-12, 14, Cj 2-6, 7, 9, 10, 12-15, 18, Cv 1, 4-6, 8, Hg 1, 4-7, Hd 1, 2, 4-7, 9-15, 17, Ms 2, 4-6, 8-14, 16, Sj 1 (iarna), 5, 6, 9, 10, Sb 1, 3-8, 10; „Bătrânii dormeau separat": Bv 9; „Iarna": Bv 13, Sj 4, 8 (exceptând cuplul tânăr); „Rar": Cj 16, 17, Ms 7.

În camera din faţă. *În trecut:* Ab 4, 6, 8, 12, 21, BN 2, 3, 5, 9, 10, Bv 3, 11, 13, Cj 1, 4, 7, 13, 17, Cv 2, 6, Hg 6, 7, Hd 9, 10, 14, Ms 1, 16, Sj 2, 3, 5 (de locuit), 9, Sb 4; „Camera curată": Sj 10; „Casă": Ab 5, 12-14, 16, 18-20, BN 4, 7, 8, 11, Bv 4, 5, 9, Hg 4, Hd 1, 3, 8, 11, 12, Sj 7, Sb 3, 6, 7, 12 (sau cămara); „Casa dinainte": Ab 2, BN 4, Bv 1, Ms 7-9, Sb 10; „Camera dinapoi": Sb 2, 5; „Casa dindărăpt": Sb 11; „Casa cu foc": Bv 6; „Casa din faţă": Hg 1; „Casa mare": Sb 9; „Casa de mijloc": Ms 14; „Rar": Ab 3 (când erau mai multe familii), 12, Hd 16, Ms 3, 4, 6; „Iarna": Cj 18; „Oaspeţii": Sj 4.

În camera dinapoi. *În trecut:* Ab 6-8, 11, 12, 15, 21, BN 1, 5, 6, 9, Bv 2, 8, 10, 12, 14, Cj 5-11, 14-17, Cv 1, 2, 4-6, 8, Hg 5, 7, Hd 4, 6, 7, 9, 10, 13-15, 17, Ms 1, 3-6, 8-10, 15-17, Sj 6, Sb 4, 8, 10; „[Camera] de stat": Ab 1, 9; „Camera de locuit": Ab 10, Sj 10; „Casa cealaltă": Sb 6; „Casa dinainte": Sb 5, 11; „Casa dinapoi": Ab 3, Bv 1, Ms 7, 11-13, Sb 1, 5; „Casa aia mare (rar)": Bv 9, Sb 12; „Casa cea mândră, numai musafirii": Hg 4; „Casa mică": Bv 7; „Casă": Cj 2, Sj 7; „«Căsuţă»": Ab 18, Bv 5, Cj 3; „Cămăruţă": Bv 11; „Cealaltă casă": Ab 20; „Când erau două camere": Sj 1; „Coamăru": Sb 9; „Vara": Cj 18; „Rar": Ab 13, BN 2, 4, Cj 1, 4, 13, Ms 2 (când erau trei camere), 17. *Azi, la fel:* Cj 12.

În tindă. *În trecut:* Ab 6, 11, Bv 9, Cj 11, Cv 6, Ms 5, 7, Sj 4, 5, 10; „Dacă era de locuit": Ab 20, Ms 17, Sj 1, 3, Sb 2, 9; „Casa de locuit": Hg 2, Hd 4; „Casă": Hd 6; „Vara": Ab 12, BN 10, Cv 8, Ms 10, Sb 4; „Rar": Ab 13, BN 2, 3, 7 (vara), Cj 9, 16, Hd 16, Ms 3, 4, 13, Sb 1 (dacă nu aveau casa dinainte).

Pe prispă sau în foişor. *În trecut:* Ab 5, 8, 10, 11, 19, BN 11, Cj 1, 2, 7, 13, 15, Hg 1, Hd 3, 8, 11, 14, 16, Ms 4, 5, 8-10, 13-17, Sj 4, 9, 10; „Vara": Ab 1, 2, 4, 12, 14, 16, BN 2, (rar) 5, 7, 8, Bv 6, 7, Cj 4, 6, 16, Cv 4, Hd 1, 2, 7, 10, 17, Sj 1 (bunicii, părinţii), 2, 3, 5; „«Privariu»": Ab 13, Sb 5, 6, 9 (vara); „Prispă": Ab 18, Sj 8 (tinerii, chiar şi iarna); „«Târnaţ»": Ab 3, 20, Cj 3, 11 (vara), Ms 3, 6 (cu «filigorie»), Sb 2, 11; „Pe «târnaţ» sau foişor, vara": BN 3, Ms 1; „Rar": Ab 6, 17, BN 6, 9, Bv 3, 10-12, Cj 5, 8-10, 14, 18, Cv 2, Hg 5, Hd 4-6, 12, 13, 15. *Azi, la fel:* „Rar": Cj 12, 17.

În bucătărie: Hg 3; „Care era camera de locuit": Sj 4.

https://biblioteca-digitala.ro

În bucătăria de vară. *În trecut:* Ab 8, Cj 2, 6, 9-11, Cv 1, 6, Ms 10, 13; „«Cohe»": Cj 3; „Rar": BN 11, Bv 7, Cj 5, 8, 14-16, Cv 8, Hg 5, 6, Hd 4, 13, 15, 17, Sj 6. *Azi, la fel:* Cj 12, Sj 4.

În şură. *În trecut:* Ab 5, 8, 11, 12, 14, 17-20, BN 5, 10, Cj 1, 3, 7, 8, 15, Cv 6, Hg 1, Hd 3, 4, 6, 8, 10, 13-15, 17, Ms 3-5, 7-9, 11-13, 15, 17, Sj 4 (şi în pod), 8 (vara şi iarna), 9, Sb 8, 11; „Vara": Ab 1, 2, 7, 21, BN 3, 7, 8, 11, Bv 5, 9, 13, Cj 4, 8, 13, 18, Cv 1 (adulţii), 2, 4, Hg 4, 16, Ms 1 (toţi), 3, 6, Sj 1 (perechile tinere, necăsătorite), 2, 3, Sb 3-6, 10; „În podul şurii": Ab 13, Sj 10; „Podul şurii, al grajdului": BN 5, 9; „Vara şi toamna": Bv 1; „Bărbaţii": Cj 11; „Rar": Ab 6, BN 2, 6, Bv 10, Cj 2, 5, 9, 10, 14, Hg 5, Hd 6, 11; „Vara în pod, şuri, etc; iarna, toţi într-o cameră; feciorii dormeau şi pe două scaune puse la un loc": Hd 13; „Pod, grajd": Sb 8. *Azi, la fel:* „Rar": Cj 12.

Altundeva: „În pod. Şi iarna, în iesle": Ab 3; „În grajd, când se căsătoreau": Ab 4; „Vara, în podul grajdului": Ab 7, 14, 16, BN 11, Hg 2, Hd 14 («puiag»), Ms 5, 10; „În pod. În fân": Bv 7, Hd 15; „În cămară": Cj 16 (uneori); „La câmp, vara": Cj 18; „În căsuţă, vara": Hg 1; „În fânar": Ms 10; „În poiată, slugile, flăcăii": Sj 1; „Şop (şopru)": BN 1, 4, Bv 4-6, 11, 12 (fân), Hg 7, Ms 14, Sb 7; „În grajd": Sj 7, 9 (în ieslea vitelor); „În prispa grajdului de alimente": Sj 8; „În pridvor, şopru": Sb 1; „Vara, şi în car": Sb 11.

Azi: „Ţine una de curat, unde nu se doarme": Ab 16, Cv 1 (pentru musafiri), Bv 6, Cj 4 (una de paradă), Hd 1, 2 (bătrânii, în bucătărie), Ms 4, 11, 14, 15 (cea dinainte), Sb 3, 6, 7; „Se ţine una sau două camere de curat, unde nu se doarme": Ab 2, Ms 7; „Cel puţin una sau două camere «curate», unde nu se doarme. Nu mai dorm mai multe generaţii într-o încăpere": Ab 3; „În camera dinapoi": Ab 15; „În bucătărie mai mult": Ab 7; „În bucătărie şi în camera de lucru": Cj 9, 11, Cv 6; „În dormitor": Ab 8, 11, 12, Bv 2 (dormitoare), 14, Ms 10; „[În] tindă şi casa dinainte": Ab 13, Sj 5 (de locuit); „În «casa dinapoi», în bucătărie, în «casa dinainte»": Cj 10; „În camera dinapoi, în camera dinainte, în bucătărie": Cj 12, 16; „În cele de jos": Ab 14; „În două-trei [camere]": BN 8, Bv 1, Hg 7, Sb 9; „În mai multe [camere]": Ab 20, Bv 9, Sb 11; „În toate, în afară de sufragerie": BN 11; „În camerele de locuit şi foişor": Cj 6; „În una-două din cinci deseori; vara, în căsuţă": Hg 1; „Fiecare unde apucă, separat": Hg 3; „În două, cel mult": Hg 4; „În două încăperi, camere de dormit": Sb 10; „În camera de locuit": Hg 6, Sj 3 (rar stau in una şi dorm în alta); „Bătrânii în bucătărie, împreună cu copiii mai mici iar tinerii în «casa mică»": Hd 5; „Vara, două camere (separat pentru fetele mari), podul şurii (tinerii), bucătăria de vară (bunicii, părinţii); iarna, de regulă, o singură cameră, cea de locuit şi, uneori, bucătăria de vară": Sj 1; „În casele vechi, în bucătărie, iarna; la cele noi, în bucătărie sau cea de vară, iarna şi vara": Sj 4; „În camera curată": Sj 2; „În trei-patru": Ms 8; „Într-o cameră": Sb 12; „În camera de zi; dacă sunt mari copiii sau dacă sunt mulţi, iarna se încălzeşte şi a doua cameră": Sj 8; „În camera din faţă, în şură, etc": Sj 9; „În casa de locuit şi în casa bună": Sj 10; „«Azi au toţi căşi faine dar stau ca proştii în chivniţă (se referă la casa cu două caturi)»": Sb 1; „În camerele de dormit şi în bucătărie": Sb 4; „În câteva": Hd 8; „În toate încăperile": Ab 4-6, 18, 19, 21, BN 1-6, 9, 10, Bv 3, 4, 7, 8, 10-13, Cj 1-3, 5, 7, 8, 13-15, 17, 18, Cv 2, 4, 5, Hd 3, 4, 6, 7, 9, 10, 12-17, Ms 1-3, 5, 6, 12, 16, Sj 6, Sb 5, 8.

https://biblioteca-digitala.ro

Piese pentru dormit

Pentru copiii mici

„Din leagăn, copiii treceau în pat, pe «strujac», adică un «lepedeu» umplut cu fân sau paie": Ab 21; „După cuptor, în «ungheț» cei până la cinci ani": Sj 1.

În pat, împreună cu părinții. *În trecut:* Ab 3, 4, 6, 8, 12, 13, 16, BN 2, 3, 5, 6, 9-11, Bv 3, 6, 8, 12, Cj 2, 4-6, 8, 14-16, 18, Cv 2, 5, 6, Hg 5, Hd 4, 6, 7, 9, 10, 12-15, 17, Ms 10, 16, Sj 4-6, 9, Sb 5, 6, 8; „Cu «strujac» de paie": Ab 1, Sj 5 (de patru ițe); „Rar": Ab 21, BN 7, Cv 1, Hd 5, Sj 8.

În leagăn. *În trecut:* Ab 6, 8, 11, 12, 15, BN 2, 5, 9, 10, Bv 2, 3, 8, 12, Cj 3, 6, 9-11, 14 (cu talpă), 15, 16, 18, Cv 1, 6, 8, Hg 5, 6, Hd 4, 7, 13, 15, 17, Ms 2, 4, 10, Sj 3 (până la trei ani), 9, 10, Sb 4, 10; „«Belceu»": Cj 2, 8, Sj 2; „«Luică»": Ab 21; „Din scândură de brad": Ab 7; „«Tânic»- leagăn agățat de grindă în belciuge": Bv 7; „Cu tălpi": Hd 14; „De scânduri": Sb 8; „Rar": Cj 5. *Azi, la fel:* Cj 12.

Albie. *În trecut:* Ab 8, 11, 12, 14, BN 11, Bv 1, 3 (numai la câmp), 4, Cj 10, 13, 16, Cv 2, Hg 3, 5-7, Hd 2, 4, 5, 8, 12, Ms 2, 5, 13, Sj 2, 5, 8 (la câmp), 9, Sb 3, 11, 12; „Suspendată": Bv 5; „«Ciupă»": Sj 10; „«Covată»": BN 1, 2, 5, 6 (chiar de pâine), 9, 10, Cv 4, Hg 1, 2, 4, Ms 3, 8, 15-17; „Covățică": BN 4; „Troacă": Ab 2-5, 10, 13, 16, 18, Bv 4 (rar), 10, Hd 1, 3, 6, 10, 14, Ms 7, Sb 5, 7, 9; „Troacă și fixă, și suspendată; ambele pe capră": Hd 9; „Trocuță": Ab 19, Sb 6; „«Vandel»": BN 7; „Rar": Ab 6, 20, BN 3, Cj 5, Cj 6, 7, 17, Hd 13, 15, Ms 6, 9 (covată), 10, Sb 2.

Lădiță. *În trecut:* „«Droabăn» - lădiță articulată pe picioare": Bv 7.

Lădiță cu talpă curbată. *În trecut:* Ab 2-6, 10, 12-14, 17-20, BN 1-10, Bv 1, 2, 3, 9, 13, Cj 1-4, 6, 7, 9, 10, 13-16, 18, Cv 6, Hg 1, 5, Hd 1, 2, 4, 6, 13, 15-17, Ms 2, 3, 5-11, 13-17, Sj 4, 5, 8-10, Sb 2, 3, 8, 11; „«Belceu»": Cj 5, 17, Sj 6, 7; „Până la doi ani": Sj 1; „Rar": Ab 7, 16, Bv 4, 10, 12, Hd 8, Sb 1. *Azi, la fel:* Cj 12.

Lădiță suspendată. *În trecut:* Ab 12, Bv 2, 3, 5, 12, Cj 7, 17, Cv 1, 4, 6, Hg 1, Hd 15, Ms 1, 3, 8, 11, 12, Sj 5; „La grindă": Bv 14; „Cu lanț": Cj 8.

Lădiță suspendată între doi stâlpi. *În trecut:* BN 3, 6, 8, 11, Bv 2, 5, Cj 1, 8-11, Cv 6, Hg 1-5, 7, Hd 7, 13, Ms 4, 7, 10, 12-14, 17, Sb 9, 12; „În cârlige": BN 1; „Rar": Bv 4, 7, Ms 3, 5, 8, Sb 1.

Coș suspendat. *În trecut:* Ab 4, 9, 12, 19, Bv 1, 4, 6, 11, Cj 8, 9, 11, Hd 3, 8, 11, 16, Sj 9, Sb 1, 2, 4-7, 10-12; „Corfă": Sb 8; „De grindă. Din nuiele împletite": Ab 1, Bv 10; „Coș de nuiele cu sfori": Bv 14; „Leagăn": Bv 9; „Rar": Ab 6, 13, 20, Bv 3, 5, Hd 15, 17, Ms 14.

https://biblioteca-digitala.ro

***Altfel*:** „În blidar": Ms 11; „Între «capre» Hd 7 (cu «țâțâni»)", Ms 11, Sj 10 (între două furci); „Leagăn de câmp": BN 8, Ms 7 (între capre), 12; „Pat extensibil, «lădăi» pentru copii": Cv 8; „Pat pe roți, [ținut] sub patul înalt, pentru copii": Hg 2; „Patru bețe și o cârpă": Bv 13; „Pânză legată cu sfori de grindă": BN 11; „În «zahaidac» (hamac), acățat în pom sau două lemne, la câmp": BN 3; „Toți copiii «gârluiți» (înghesuiți) într-un pat și sub un singur țol": Hd 10; „În pătuț": Sj 9; „Azi, în cărucior": Sb 10.

Pentru adulți

Lavița. *În trecut:* Ab 1, 3, 8, 11, 12, BN 5, Bv 10, Cj 3, 6, 9, 11, 12, 16, Cv 4, Hg 5, Hd 1, 4, 6, Sj 1, 6 (bogăți); „Lavițe sunt și băncile": Ab 2; „Laiță": BN 10, Bv 9, Hg 1, 7 (pictată); „Lădoi": BN 2, Bv 9, 12; „Prici": Ab 19; „«Scaun lung»": BN 1; „Canapea": Bv 2; „Pe «talpă»": Bv 7; „Interbelic": Cj 14; „Dormeau și pe «porladă», laița lungă extensibilă, lucrată de meșterii din sat": Cj 16; „Rar": Ab 6, BN 3, 8, 11, Cj 2, 5, 8, 10, 15, 18, Sb 4; „Cu spate și brațe; ziua este scaun, noaptea, pat": Cv 6; „Laiță de canapea": Hg 2; „Laghiță de tras [extensibilă]": Hd 3; „«Scaune cu spate»": Hd 13; „Canapei cu ladă, pe care se poate dormi vara": Hd 14; „Cu scânduri, cu spate și ladă, făcută de tișleri sau stăluși (tâmplari) locali sau de la Orăștie": Hd 15.

Laviță pe pari. *În trecut:* Ab 10, 19, Cv 2, Hg 1 (laiță), Hd 2, 7, 9, 11, 12, 16 (pat), Ms 2, 4, Sj 1, 6 (țiepți), 7-10, Sb 8; „Pe «pociumbi». Lățită cu un scaun adus din tindă": BN 6; „«Lăițucă» pe «pociumbi», fără spate": BN 9; „Pe picioare": Ms 5; „Copiii mai mari": Hd 5; „Dormeau și câte doi pe o laiță": Ms 14; „Cu picioare": Sj 4; „Rar": Ab 2.

Laviță pe butuci. *În trecut:* Ab 8, 12; BN 9, Bv 9, Cj 8, 11, Hg 1 (laiță), 4, Hd 9, 11, Ms 4, 14, Sj 6 (țiepți), 7-9; „Copiii mai mari": Hd 5; „Rar": Ab 2, Cj 9.

Laviță fixată în perete. *În trecut:* Ab 11, 12, Cj 8, 10, 11, 16, Ms 14; „Rar": Cj 9. *Azi, la fel:* „Rar": Cj 12, Hd 5.

***Alfel*:** „Laviță din voioage": Sj 7; „Laviță de vatră, între vatră și pat": Sj 8;

Scaun. „Se puneau scaune pe lângă paturi; se foloseau după nevoi și la dormit": Hd 10;

Patul

***De pământ*:** Sb 4; „«Plomod» din pământ cu cărămidă, scândură": Sb 7.

Din scânduri. *În trecut:* Ab 5-21, BN 1-11, Bv 1, 3-13, Cj 1-11, 13-18, Cv 1, 2, 4, 5, 8, Hg 2, 3, 5, 6, Hd 2-13, 16, 17, Ms 2-10, 12-15, 17, Sj 1 (mobil), 2, 3, 5-10, Sb 2, 5, 6, 8, 9, 11, 12; „Pat cu tăblii": Ab 17, Hg 1, 4, 7; „Pat cu tăblii, pe țărusi": Ab 3; „Pat pe «pociumbi»": Ab 4, 16, Hg 1, Sb 3; „Pat pe «pociumbi», 2 rigluțe de scânduri; peste ele, paie sau fân și lepedeu de cânepă": Hd 15; „De cca 50 de ani [1930], pat tâmplăresc (local)": BN 3; „Pe pari": Bv 2, Hd 13 (păcel), Sb 10; „Perne, «țol» alb din cânepă, «țol» din lână, vărgat": Bv 9;

https://biblioteca-digitala.ro

„Paturile făcute de gospodari aveau «căpătâie» înalte şi «păretar». Se acopereau cu «străjac», «lepedee» în 2-4 iţe din cânepă, in, bumbac. Picioare legate de scânduri, peste care, pe lungime se pun doi laţi pentru a susţine scândurile în curmeziş, peste care se pun «străjacul», «lepedeul», «ţoluri învărgate» (în dungi)”: Bv 12; „De cumpărat”: Bv 14; „Paturi pe picioare înalte”: Hd 1; „Pat «cusut» pe picioare, pat pe pari, pe furci”: Hd 13; „Cu paie, lepedeu de câlţi, fuior, «pricoiţă» de lână”: Hd 14; „Simplu şi pictat, cu căpătâi”: Ms 11, Sb 1; *Azi, mai rar:* Cj 12.

Din împletitură. *În trecut:* „Din nuiele”: Ab 12; „De papură”: Cv 1; „Din scoarţă”: Hd 17.

Fixat în pereţi. *În trecut:* Ms 16, Sj 5; „Rar”: Ab 8, BN 11.

Cu baldachin. *În trecut:* Bv 13, Cv 1, Hg 3, Ms 8, 16, Sj 5, 9, Sb 2; „Foarte rar, la sărbători, pat cu «armeu»”: Sj 8; „Pat aşternut”: Cj 13; „Pat cu «babură»”: Ab 4, 6; „Pat cu «baracă» (baldachin) continuat cu «păcel»”: Hd 15; „Pat cu «băbău»”: Ab 16, 18 («babaua»)”; „Pat cu boltă”: Ab 3, Bv 1 (rar); „Cu «bortă»”: Cj 4, 6, 9-11, 16; „Pat cu «budureţi»”: Ab 13; „«Cobără»”: Ms 7, 11 («cobăr»), 12; „«Cobâr»”: Cj 11; „Cu «cobârlău», stâlpi cu platformă de scânduri, pe care se puneau toate lucrurile, perne”: Bv 14, Ms 3, 6 («cobărlâu»), 7, Sb 8; „Pat cu «colibă»”: Cj 9-11; „Cu cort”: Cj 3, 12, 15, 16; „Pat cu cort, în care dormeau femeile înainte şi după naştere”: Cj 10; „«Cotârlău»”: Bv 4; „Cu «coteţ»”: Sj 2, 3 (rar); „Era «cotroană» («cotloană»), patru stâlpi cu ţol deasupra, la cei mai înstăriţi”: Bv 6, Sj 4 (cotron), Sb 7; „Pat cu «gobărlău»”: Ab 5, Sb 5 (godărlău); „Pat cu «herneu», la casele sărace şi cu copii mulţi. Uneori era etajat, până la grinzele, unde era fixat. Acolo sus se culcau copiii mai mici. Un lipideu mare acoperea totul”: Sj 1; „Pat cu «horneţ»”: Sj 7; „Pat cu «huidubeţ»”: Ms 13; „Pat înalt cu scândură deasupra”: Ab 20, BN 7 (rar), Ms 9 (înalt); „Cu «huzum»”: Bv 2; „Pat înalt; se puneau două-trei scânduri şi deasupra un rând de ţoluri, lipedeu alb, lipedeu colorat”: Ms 14; «Lotbe» pe pari, supraetajat, acoperit cu paie, «lepedee» şi patru perini de «buci» (cânepă)”: Cj 8; „Pat mare”: Ms 4, Sb 3; „Pat mândru”: Hg 4; „Pat cu perini”: Sb 1; „Pat suprapus, pat şi pătuşor (acoperit de «lepedeu»)”: Ab 21; „Pat sus”: Ms 17, Sj 6; „Cu «scorboci»”: Ms 7; „Rar, mai mult la Buru”: Ab 17; „Rar”: Ab 19, Cj 1 (cu cort, mai de demult), 14, Cv 8; „Pat înalt cu două - trei perini”: Ms 1; „Exclusiv decorativ”: Hg 7.

Extensibil. *În trecut:* Ab 4, 5, 9, 10, 13, 14, 16, 20, 21, Bv 7, 13, 14, Cj 4, 14, 15, Hd 16, Ms 1, 12, Sb 8, 9, 12; „«Conopeia»”: Cj 3, Ms 10 («canape»); „Laghiţă de tras”: Ms 1; „Lădoi”: Ab 19, Bv 12, Cv 1, 2, Sb 1, 6; „Lădoi care se trăgea”: Hg 7; „Pat cu fuioc”: Ms 4; „Pat de lăţit”: Ab 3; „Pat cu (de) tras”: Ab 1, 8, 17, BN 8, 11, Bv 1, 2, 5, 9, Cj 9-11, 16, Sb 2, 11; „Pat trăgător”: Ab 7, Sb 3; „«Tron»”: Bv 8; „Se aduceau de la Turda”: Cj 18, „Rar”: BN 7, Hg 5, Ms 6, 8, 13, 15, Sj 1, Sb 4 (interbelic). *Înainte şi azi:* Sj 8, Sb 10 (din 1930); „Pat cu tras”: Cj 12.

Altfel de pat: „Paturi gen prici”: Ab 5, 14; „Priciul din «lotbe» de fag, pe capre”: BN 3; „Prici pe «pociumbi»”: BN 6; „Prici pe picioare fixe”: Bv 12, Sj 7 (care se termină sub patul înalt); „Paturi mai multe, ce se trăgeau de sub cele mari”: Sj 9; „Patul din fundul «târnaţului»” înfundat”: Cj 3; „Pat cu «ridică», cel mai frecvent aduse după primul război mondial, «din jos, de pe ţară»”: Cj 11; „Paturi cumpărate, cu tăblii, care fac parte de obicei din zestrea

https://biblioteca-digitala.ro

fetelor": Cv 6; „Pat de roate sub pat": Hd 3; „Paturile puteau fi din patru propte cu rude. Rudele mai subţiri se împleteau cu scoarţă de tei sau cireş - «târguţă» (partea de sus, pe care se stă) împletită": Hd 17; „Pat împletit de spetează de jitiei": Sj 5; „Păcel, scund, scurt, sub pat": Sb 4-6; „Păcel, pat mic, special pentru zestre": Sb 9; „Un pătuţ sub pat": Bv 6, 11, Hg 2, Sj 10; „Pătuţ pe roţi de tras": Ms 1; „Azi, cu somieră, canapea": Sj 8.

Numărul de paturi. *În trecut:* „Un pat": Ab 12, 19, Hg 1, Hd 11, 12; „Unu-două": Ab 3-6, 16, 20, BN 1, 2, 5, 6, 9-11, Bv 3-6, 10-12, Cj 15, 17, Cv 1, 2, 4, Hg 5, 6, Hd 2, 4, 5, 10, 14, Ms 4, 8, Sj 1, 2, 5, 7, 8, 10, Sb 2, 7, 9, 12; „Unul şi o bancă extensibilă": Sb 3; „Unul-trei": Ms 14; „Două": Ab 8, 9, 11, 13-15, BN 8, Bv 1, Cj 2, 4, 7, 8, 13, 14, 18, Cv 8, Hg 2, 4, Hd 1, 3, 6, 8, 9, 13, 16, 17, Ms 3, 5, 9, 16, 17, Sj 3 (cel mult), 4, Sb 1, 5, 11; „Două şi un «lădoi»": Bv 9; „Două-trei": Ab 1, Cj 1, 6, 9-12, 16, Hg 3, Hd 7, 15, Ms 2, 7, 10-13, 15, Sj 9, Sb 3, 8; „Trei": Cv 6; „Două paturi şi un pat închis": Sb 10; „Trei-patru": Cj 6; „Câte persoane": Cj 3, 5. *Azi:* „Două": Hg 6, 7, Sj 1 (în camera de locuit şi în bucătăria de vară), 2-4; „Două-trei": Cv 1 (şi patru, extensibile, canapele din comerţ), Ms 15; „Două-patru": Cj 14, Sj 5; „Două-şase": Sb 7; „Trei": Ab 4, 15, 16; „Trei-patru": Ab 8, 19, 20, BN 7, Bv 1, 5, Cj 11, 16, 17, Hg 1, Hd 11, Ms 3, 8, 11, Sb 6, 9; „Trei-cinci": Ab 3, 5, BN 4, Hg 4, Ms 12; „Trei-şase": Bv 11, Sb 1; „Patru": Ab 9, 11, Cj 9, Sb 2, 5, 11; „Patru-cinci": Ab 13, 14, BN 8, Cj 4-7, 13, Hd 1, 16, Ms 7, 14, 17, Sj 7; „Patru-şase": Cv 6, Hd 8, Sj 9; „Şi cinci": Bv 4, „Cinci-şase": Ab 10 (recamieuri), Hd 3, Ms 9, Sj 10; „În fiecare încăpere câte unul;": Hd 2 (sau două), Sj 8 (două, în camera locuită); „După numărul membrilor de familie": Ab 6, 12, 21, BN 2, 5, 6, 9, Bv 3, Cj 10, 12, 16, Cv 2, 8, Ms 2, 10, Sb 4; „Câte trebuie": BN 1, 10, Hd 4, 6, 10, 14; „Mai multe": Bv 10, Cj 2, 3, 5, 8, 15, Cv 4, Hg 5, Hd 7, 9, 13, 15, 17, Sb 8; „Variat": Bv 12; „Câte două în fiecare încăpere": Hd 5 (inclusiv în bucătărie), 12.

Banca. „Lada-«tron» se da la nuntă, mai lungă. De prin 1918, «coastenele» au înlocuit «tronul» la zestre": Bv 10; „Pe «laiţă» nu se doarme, şi nici pe «lada» (cu capac, pentru haine), numai pe «lădoiul» cu capac rabatabil": Bv 12; „Scaune cu spate": Hd 13; „Laviţă, cu sau fără spătar": Sj 7.

Extensibilă: Ab 8, 14, 20, 21, Bv 1, 2, 5, 14, Hg 3, 5, Hd 17, Ms 6; „Uneori dorm pe ea copiii mai mari sau bătrânii": Cj 12; „Canape cu (de) tras": Ab 1, 17, BN 8, Ms 1, 4 (canapee), 8; „Canapea cu spătar şi apărătoare": Ab 9; „Canape": BN 7, Bv 11, Cj 4, Ms 3 (interbelic), 11 (canapeu); „Canapea de dormit": Bv 6, Hg 4; „Canape sau «kanaboit»": Bv 13; „Canapei, bancă cu sau fără ladă": Cv 6, Sb 2 (cu flori); „Laghiţă cu ladă": Ab 3; „Laiţă cu tras, numită «porlată»": Cj 10; „Laviţă care se face pat": Ab 11; „Laviţă cu tras": Cj 11; „Lădoi": Ab 16, Bv 4, 9, Ms 7, 12, Sb 5, 7, 9, 10 (şi pat închis), 11; „Lădoi care se trăgea": Ab 13; „Lădoi-pat": Cv 2; „Lăiţi": Ab 5, Hd 16; „Lăiţer de tras": BN 11; „«Porladă (porlată)»": Cj 16; „«Trun»": Ab 4; „«Trun» sau «lădoi»": Ab 18; „«Tron»": Bv 8; „«Tron» cu şi fără spătar": Bv 10; „De dormit": BN 4; „Interbelic": Cj 14; „Rar": Cj 8, Hd 2, Ms 13.

Altfel. „«Scaun lung»": BN 1; „«Talpă»": Bv 7.

https://biblioteca-digitala.ro

Se dormea şi:

-pe cuptor. BN 1, 5, Cj 4 (după cuptor), Ms 3; „Copiii": Ab 11, BN 4, 8, 10, Cj 1, 17, Hg 2 (din bucătăria de vară), Ms 12, 17, Sj 1, 8, Sb 8; „Copiii şi bătrânii": BN 7, Hg 1, Sj 9; „Copiii şi babele. «Până m-am măritat, nu m-am băgat în pat, numai pe cuptor dormeam» (inf. Titeana Bumbu, 86 ani)": BN 11; „Pe «camniţă»": Ab 14; „Lângă cuptor era «copchileţ» (cca 1 m pe 0, 60 m)": BN 3; „La nevoie": BN 9, Bv 3, „După cuptor, în «budurοi»": Cj 11; „În «ungheţ»": Sj 2, 5, 7; „Toţi": Ms 14; „Rar": Ab 20, BN 2, 6 (copiii), Cj 15. *Înainte şi azi*: Ms 8.

-pe vatră. Ab 17, 20, BN 1, 5, Cj 4, 7, Hd 4; „Toţi": Hd 11; „Copiii": BN 10, Cj 11, Ms 11 (pe «unghi»), Sj 1, 3-5, 8, 10, Sb 7, 8; „Bătrânii": Ab 3, 10, 12, Bv 9, Cj 11, Sj 10; „La nevoie": BN 9, Bv 3, „Rar": Ab 6, BN 2, 6 (copiii), 8, Bv 4, 12, Cj 15, Hd 3 (pe «pondele» (podele), cu jipi de secară şi ţoale, procoiţă cu table), Ms 2.

-pe jos. Ab 4, 5, 14, 16, 18, BN 5, 7, 11, Hd 3, 14, Ms 17, Sj 5, Sb 12; „Copiii": Ab 3, 8, 11, 12, 20, Ms 13, Sj 3, 7, 9 (cei mici), Sb 3, 4, 8; „Bătrânii": Ab 7; „Bătrâni şi copii": Bv 11, Ms 2; „Tinerii": Hd 2 (şi copiii), 12; „Maturii şi copiii, la familiile numeroase": Sj 8; „[Puneau] «strujac» pe jos": Ab 10, Cj 17; „Pe paie": Ab 19; „Numai când veneau musafiri": Ab 13; „Numai străini, aşterneau pe jos": Hd 1; „Pe paie": BN 1 (rar), Ms 16 (toţi), Sj 1 (copii, familie mai numeroasă); „La nevoie": BN 9, Bv 3; „Toţi": Hg 1, Hd 16, Ms 9, Sb 7 (rar); „Cei necăsătoriţi": Hd 5; „Rar": Ab 6, BN 4, Bv 5 (bătrâni), 9 (copiii), Cj 5, 15, Cv 4, Hg 3, Hd 4; „Oricine, rar": Hd 13.

Piese pentru stat jos

Scaune mici, fără spătar. BN 2, Bv 3, 8, 10, 12, Cj 3, 8, 9, 11, 14-16, 18, Cv 5, Hd 17 (foarte rar).

Rotunde. *În trecut:* Ab 4, 5, 7-10, 18,19, BN 7, 8, Bv 1, 3, 4, 10, Cj 3, 4, 9, 11, Cv 1, 2, 4, 6, 8, Hg 5, 7, Hd 1-6, 12, 13, 15, 16, Ms 1-4, 8-11, 14-17, Sj 4, Sb 1-6, 9, 11, 12; „Numai pentru furcă": Ab 13; „Pentru mestecat mămăliga": Bv 11; „Rar": Ab 2, 3, 6, 20, BN 11, Bv 5, 7, 9, Cj 1, 8, 13, 15, 17, Hg 4, Hd 8, 10, 11, Ms 12, Sj 8. Înainte şi azi: Cj 6, 10, 12, 16, Sj 1, 6; „Cu trei picioare": Bv 2, 6.

Dreptunghiulare. *În trecut:* Ab 1-14,17-21, BN1, 3, 4, 7-9, 11, Bv 1, 3-6, 9-11, 13, Cj 1-5, 7-9, 11, 13-15, 17, 18, Cv 2, 4, 8, Hg 1-7, Hd 1-13, 15, 16, Ms 1-10, 12-17, Sj 2-10, Sb 1-7, 9-12; „Scăunaşe": BN 2; „Scaune lungi (scăunele)": BN 5; „Scăunel, pentru stat la vatră sau în grajd": BN 6; „Rar": Ab 16. *Azi, la fel:* Ab 4, Bv 12, 14, Cj 10, Cv 1, Sj 1, Sb 8; „Scaune lungi, joase, ca nişte băncuţe": BN 10; „În patru cornuri": Hd 14; „Rar": Cj 12. *Azi, mai des:* Cj 6, 16. *Azi, mai rar:* Bv 7, Ms 11.

Altfel. „Din despicături de brad, picioarele fiind cioplite din «cisturile» de crengi": Cj 10; „Pătrate": Cv 6; „Scaune înalte, fără spătar": Sj 4, 9; „Trapezoidale": Sj 10.

Scaune cu spătar. *În trecut:* BN 2, 3, Bv 3, 8, 10, Cj 1, 3, 5, 11, 14 (simple), 17, Cv 5, Hg 6, Hd 13 (cu spate), 14, 16; „După 1920": Ab 12; „Lunguţe, 0,50-0,80cm": BN 1;

https://biblioteca-digitala.ro

„Rotunde, cu spare de gorun": Cj 8; „Din despicături de brad, picioare cioplite": Cj 12; „Foarte rar. Nu prea erau scaune, mai mult bănci-scaune lungi": Hd 17. *Azi, la fel:* BN 10, Bv 7, Cv 1; „Scaun cu spătar, cioplit din lemn de fag": Cj 16. *Azi*: Hd 7.

- din scândură decupată. Ab 4, 5, 8-10, 16-21, Bv 3, 8, 10, Cj 1, 5, 8-12, 17, Cv 1, Hd 13 (găurită), Sj 1; „[Din lemn de] paltin sau molid": Ab 1; „Scândură cu «leaţ»": Cj 18; „Rar": Ab 6, BN 6, Hg 5. *Azi, mai rar:* Bv 14, Cj 6, 16; „Vopsit cu vopsea, se cumpăra de la oraş": Bv 2. *Azi*: Hd 7.

Scaune joase. În trecut: *Ab 10, 21, Cj 5, 6, 10-12, 14, 16, 18, Hg 2, 7, Hd 8, 13, Ms 4, 5, 8-10, Sj 3; „Rar": Cj 3, Hd 1, 3, Ms 3, 6, 11, 13, 17, Sj 8.* Înainte şi azi*: Sj 6, Sb 8 (scăunuţe).*

Scaune înalte. *În trecut:* Ab 4-6, 9, 15-21, BN 1, 2, 5-7, 8, 11, Bv 3-5, 7, 10, 11, 13, Cj 1-5, 8, 9, 13, 14, 17, 18, Cv 4, 8, Hg 1, 3, 5, 7, Hd 1, 4-6, 8, 11-13, Ms 2, 3, 10, Sj 2, 3, 8-10, Sb 4, 9-12; „Jilţuri": Hg 4; „Scaun cu fuş": Sb 6; „0,50 m": Ab 8; „Rar": Ab 13, Bv 6, 9, Hd 2, Ms 1, 4, Sj 1, 4, Sb 1. *Înainte şi azi:* Cj 6, 10, 12, 16, Cv 1, Hd 15, Sj 6, Sb 8. *Azi*: Sj 7.

Spătar din zăbrele. *În trecut:* BN 2, 6, Bv 3, 10, 13, Hg 3, Hd 14, Ms 7, Sj 2; „Interbelic, strunjite": Cj 14, Sj 6; „Din cuţitoaie": Hd 13; „Interbelic": Sj 4. Azi: BN 10, Cj 6, 11 (după 1950), Hd 7, Cj 16, Sj 1 (din 1948-1950), Sj 6; „Rar": Cj 12, Ms 8, Sb 4 (după 1918).

Drept. *În trecut:* Ab 6-8, 11, 13, 17, 19, 20, BN 2-6, Bv 1, 3, 4, 9, 10, Cj 1, 7, 9, 13 (scaune de tâmplari), Cv 4, 6, 8, Hg 1, 2, 4, 7, Hd 4, 6, 11, 14, 16, Ms 1, 5, 9, 10, 12-14, 17, Sj 5, 8-10, Sb 2, 9-12; „Cu leţuri": Sb 3; „Scaun cu spete şi cu jeţ, rar": Sb 9; „Rar": Ab 2, 3, 14, 18, BN 7-9, 11, Bv 5, 13, Cj 4, Hd 1, Ms 3, 4, 6, Sb 1, 5. Azi, la fel: BN 10, Bv 12, Cv 1, Hd 15, Ms 11, 15. Azi: Cj 6, 10, 16, Sj 1, 7.

Curbat. *În trecut:* Ab 8, 11, BN 2, Hg 4, 6, Ms 5, 10-12, 14, Sj 8 (rar), 10; „Scaun cu jeţ": Bv 4; „Trei crengi îndoite de alun": Cj 13. *Înainte şi azi*: Cv 1, Sj 6;. *Azi:* BN 10, Cj 10, 12, 16, Sj 1 (rar), 5, 7.

Bănci simple, fără spătar. *În trecut:* Ab 1, 2, 6, 9-13, 19, 21, BN 7, 8, Bv 5, 8, 10, Cj 2-4, 6, 7, 9, 13, 14, Cv 1, 2, 4, 5, 8, Hg 3, 6, Hd 2, 4, 6-9, 12, 14-16, Ms 2, 4, 9-11, 17, Sj 10, Sb 2-4, 7-10; „Laviţe": Ab 20, Cj 18, Hd 1, 11, 13, Ms 15, Sj 2, 6, 9; „Laghiţă": Ab 3, 4, 16, 18, Cj 17, Ms 1, Sb 1, 5; „Laiţă": Ab 8, 17, BN 1, 5, 11, Bv 12, Cj 1, Hg 1, 4, 7 (pictată), Ms 3, 12, 14; „Laiţă, pe pari înfipţi în pământ": Cj 8; „Lădiţă, scăndură pe pari": Sj 8; „Lăicioară": BN 3; „Lăicior": Bv 3; „Lăiţucă": BN 9; „Scaun": Ab 5, Bv 6, Hd 3; „Scaunul simplu era «de lăut», laiţa era de şezut": BN 2; „Scaun lung": Hg 5, 10, Hd 13, 17 (cioplit din secure), Ms 16; „Scaun lung, numai scaunul de «lăut» la vale (pentru dat cu maiul)": BN 3; „Scaune lungi (cca 1 m), unele cu scândură dedesubt pentru încălţăminte": BN 10; „Scaune, se ţin în tindă": BN 6; „«Talpă»": Bv 7, Sb 12; „La cuptor": Cj 11; „Rar": Ab 14, Bv 1, 9, 13, 15, Ms 7, 8. *Înainte şi azi:* Bv 2, 14, Cj 10, 12, 16, Sj 5, 7. *Azi*: „Din 1948-1950": Sj 1.

Bănci cu spătar. Cj 9; „Mai târzii": BN 8, Bv 8; „Scaun cu răzimi": Bv 3; „Laiţă cu spătar": Hg 1.

https://biblioteca-digitala.ro

Spătar de şipci. *În trecut:* Ab 3, 6, 8, 11, 14; 21, BN 1, 2, 8, Bv 3, 7, 10, Cj 3, 4, 6, 9, Cv 1, 6, 8, Hd 4, 5, 13-17, Ms 3, 5, 10, 16, Sj 9, 10, Sb 3, 8-10, 12; „«Laiţă»": Ab 2, 5, BN 5, 11, Hd 3, Ms 6, 11, 17, Sj 3; „Laghiţă": Sb 11; „Laghiţă, vopsită în albastru «mândra Mariei»": Ab 16; „Lagiţă, scaun lung, cât era casa de lungă": Sb 7; „Laviţă": Ab 20, Cj 18, Hd 1, 6, 8; „Laviţă cu spate": Hd 11, Ms 4 (spătar), 8, 12 (laiţă); „Laviţa din faţa patului": Cj 1; „Lădoiul cu spate sau laviţa fără ladă": Cj 11; „«Scaun lung»": Ab 4, 17, 19, Bv 11, Ms 7, Sb 6; „Scaun hălung": Bv 4; „Scaun lung cu «jeţ»": Bv 6; „Rar": Bv 5, 12, Cj 8, 15, Hg 4, Hd 2, Ms 9, Sb 1, 4. *Înainte şi azi:* Cj 10, 12, 16, Sj 5, 7; „Lădiţă cu spate, rar azi": Sj 8 .

Spătar plin. *În trecut:* Ab 12, 14, 15, 21, BN 1, Cj 1-5, 8, 9, 12, 14, Cv 4, Hg 3, Hd 13, 15, 16, Ms 2, Sj 6, 9, 10, Sb 1, 8, 12; „Boncă sau laiţă": BN 4; „Laghiţă": Ab 18, Ms 1, Sb 2 (cu fuioace), 11; „Laviţă cu spate": Cj 13, 18, Ms 6 (laiţă...), Sb 5; „Laiţă": BN 8, Bv 4, 6; „Laiţă înfundată": Ms 3; „Laiţă înfundată cu uşiţă care lunecă în rosturi": Sb 9; „Lăiţer": BN 7; „Lădoi": Ab 17, 19; „«Scaun lung», lângă pat": Ab 16; „Ladă. Cu flori, cumpărată de la Făgăraş": Bv 9; „Cu flori": Ab 13, Bv 4; „Ladă de haine, până la 4 m": Bv 11; „Lădiţă": Sb 6; „Luate de la târg": Cj 11; „Rar": Ab 3, 6, 13, 20, BN 2, 10, Bv 5, 7, 10, Cj 15, 17, Hg 4, Sb 3, 7. *Azi, la fel:* „Rar": Cj 10, 16, Ms 14; „Lădiţă cu spate, rar azi": Sj 8.

Spătar şi braţe (canapea). *În trecut:* Ab 1, 3, 5, 7, 9, 10, 14, 17, 19, 21, BN 10, Bv 4, 13, Cj 1-7, 9, 10, 12, 14, 18, Cv 1, 4, 8, Hg 2 (şi pictată), 3, 7, Hd 4, 7, 9, 13-16, Ms 2, 7-9, 12, 14-17, Sj 6, 10, Sb 1, 6, 8, 11, 12; „Canapea cu ladă de haine": BN 1, Hg 1, Sb 2; „Canape": BN 7, Cv 6 (canapei), Ms 3 (canapeu), 4 (canapea), 5, 10, Sj 8 (canapei); „Canapee": Ms 1 (lucrate în sat), 6, 11 (laiţă cu spate şi ladă, canapee), 13; „Conopeie": Cj 13, 15, 17 (sau lădoi); „Laghiţă": Ab 4, 16; „Laviţă": Sj 3, 9; „«Lăiţari», canapeaua apare mai târziu": BN 5; „Lăiţer": BN 11; „Pictată, cumpărată din târg": Bv 1; „După 1900": Hd 6; „După 1920, cumpărată": Sj 4; „Interbelic": Ab 6, Bv 10, Cj 8; „După 1940": Ab 12; „De tras": Bv 11; „Rar": Ab 18, BN 8, Bv 3 (cu spătare mai mult strunjite), 7, 12; „Mai târziu": Hd 10. *Înainte şi azi:* Sj 5, 7; *Azi:* Ab 11, Bv 2, 14, Cj 16; „În ultimul deceniu": Hd 4.

Banca cu ladă (lădoi). *În trecut:* Ab 3, 7, 9, 11, 12, 21, BN 2, 10, Bv 9, 10 (interbelic), 13, Cj 3-7, 9, 18, Cv 1, 2, 4, Hg 4, 7, Hd 4, 7, 13, 15, 16, Ms 2, 4, 6, 10, 15, Sj 2, 3, 9, 10, Sb 4-6, 8, 10, 12; „«Boncă»": BN 4; „Canapei cu ladă": Hd 11, 14; „Canapeu": BN 8; „Canapea": Bv 6, Ms 8 (canapee), 13 (canapee); „Ladă lungă": Hd 8; „Laghiţă; se puneau haine": Sb 3; „Laiţă": Ms 14, Sb 9; „«Laiţă de tras»": Ab 2; „Laviţă": Hd 9; „Lădoi": Ab 5, 14, 19, 20, Cv 6, Ms 7, Sb 1, 7, 11; „Lădoiul: fie de fag, ca o ladă de zestre lungă, fie de brad, cu spătar şi uşi cu ţâţâni de fier": Sj 8; „Lădoi sau canape": Ab 13; „Lădoi cu capac pentru ţinut": Ab 17; „Lădoi. Se şi dormea": Cj 1 (pentru haine), Ms 12; „În lădoi se păstrau ghemele de cânepă şi «jirebele» (sculele)": Cj 8; „Lădoi cu spinare": Cj 11; „Ladă înfundată cu acoperiş": Ab 8; „«Lăiţari» cu ladă": BN 5; „Lăiţer pentru haine": BN 7, 11; „Porladă": Sj 6; „Scaun înfundat": Hd 1; „Scaun mare". Hd 17; „«Trun»": Ab 4, 16, 18; „Extensibile": Ab 10; „Care se făcea făcea pat": Bv 4, 12; „Pictată, cumpărată din târg": Bv 1; „Interbelic": Ab 6; „Rar": Bv 3, 7, Cj 14; „Laiţă de butuc, pictată": Hg 2; „Târziu". Hd 10. *Azi, la fel:* Cj 16, Sj 5; „Rar": Cj 10, 12; „La familiile cu copii mulţi": Cv 8; „De la Carei": Sj 4. *Azi, mai rar:* Bv 2, 14.

https://biblioteca-digitala.ro

PIESE PENTRU ARANJAT ŞI DEPOZITAT

TEXTILE

„Numai «cuier» cu «ştergurі», pe peretele din casă, după «cuptorul slobod»": Cj 8.

Prăjina pentru haine şi ţesături decorative

Ab 7, Bv 14, Cj 5, Cv 1, 8, Hg 3, 6, Hd 1, 7; „O femeie de optzeci de ani îşi aminteşte că a auzit": Hd 1; „O «beldie» pe care se puneau «plocoveţele»": Hg 1; „Un băţ băgat în rost": Sb 9.

Denumire

Culme: Ab 1, 2, 3, 8, 9, 20, 21; Bv 2-4, 6, 10, 11, Hd 2, 4, 5, 9, 11-13, 15, 16, Sb 4, 6, 7, 10; „«Măsariţă» şi «tindee» [puse pe] o rudă": Ab 5; „Culme cu «chindeaue»": Ab 12; „Culme cu «funduri» de «căpătuie»: Ab 19; „Foarte rar, pentru depozitat haine": Bv 12; „Cu lepedeuţe, cârpe, baticuri, cămăşi, catrinţe": Hg 5; „Pat cu culme": Sb 5; „Şi azi": Cv 6.

Rudă: Ab 10, 12, BN 1-4, 6-8, 11, Cj 12, 14, Hg 2, 4, Hd 4, 10, Ms 2, 4, 7, 8, 11-14, 17, Sj 1, 3, 4 (rar), 5, 7-10; „O rudă cu «tindee». Foarte rar. Mai mult din auzite": Ab 14; „Se punea «lepedeaua», ţoluri, perini cu «funduri» cusute cu «ruji» şi haine": BN 3; „«Rudă creaţă», cu cerge şi ştergare colorate, cu «alesături»": BN 5; „«Rudă creaţă» cu cerge, cu «procuţă», «funduri» de perine umplute cu paie. «Rudă creaţă» aveau numai crescătorii de oi, pentru că aveau mai multe ţesături («bogăii») de pus pe ea. Ruda simplă, deasupra patului, la sărmani (două-trei cergi)": BN 10; „Rudă pentru (de) haine": Bv 9, Cj 6, 9-11, 16; „Rudă şi «fogaşe» cu oale şi «chindeie»; era vorba: să nu se stângă fogaşul": Hd 6; „Mai multe lemne": Ms 9; „Rudar cu dosoaie": Sj 6; „Doar pentru uscat rufe, lângă sobă": Sb 8.

Leaţă. Ab 11.

Amplasare: „De-a lungul peretelui din spate": Ab 2, 5-9, 11-13, 19, 20, BN 1-8, 10, 11, Bv 11, 12, Cj 5, 10, 16, Cv 6, 8 (uneori), Hg 1-6, Hd 2 (rar), 4-7, 9-12, 15, 16, Ms 4, 7-9, 11-14, Sj 3, 4 (dacă patul nu avea cotron - baldachin), 5-10, Sb 4-7, 9, 10; „De-a lungul peretelui din spate şi până la grinda centrală": Ab 3, Cj 5, 14, Hd 1, 4-6, 11, Ms 4, Sj 1, 3, 9, 10, Sb 5; „În «casa de ţinut» şi în «casa de stat»": Ab 1; „În «casa mare», pentru haine, în loc de dulap": Bv 7; BN 6; „Pe fundu «căşii dinainte», cu «chindeaua» cu vărgi": Bv 10; „Se afla numai deasupra sobei. Nu şi la «cameniţă» (deci mai târziu)": Ab 21; „În faţa sobei, pentru uscat": Cj 6, 9, 11, 16, Cv 1, 6, 8, Hd 2, 5, 11, 12, Ms 4, 12 (şi în jurul ei), Sj 3, 4 (curmeziş, pe lăţimea casei), 7-10, Sb 4, 10; „Deasupra patului": Ab 1, 10, BN 10, Cj 6, 9-12 (pentru ţesăturile decorative), 16, Cv 6; „În partea uşii": Ab 3; „Şi pe târnaţ, din «bandor» în «bandor» (stâlp). «Blănitura» la târnaţ, tot în afara «bandorilor»": BN 1; „Pe cele două laturi lungi": BN 6, Hd 2 (când erau două paturi), 6, 10, 16, Ms 12, Sj 7, 8 (rar), Sb 7; „În «celar», în casă": Bv 2, 9, 14 («celar»); „În «celar» era culme pe care puneau «legătură»": Bv 6; „«Culme», se

https://biblioteca-digitala.ro

punea din grindă în grindă, pe care se punea tortul": Bv 4; „Numai în pridvor, culme pentru uscat": Bv 3, Hd 13 (pe târnaţ); „În mijlocul «casei de curat»": Hg 1; „Pe trei laturi": Hd 10, Ms 4 (rar), 12; „În «fundoanea» casei": Hd 10; „În funcţie de intrare se aşeza pe peretele opus, să fie în faţă [la vedere]": Hd 2; „Pe lângă vatră": Sj 5; „Afară, sub straşină": Sj 10.

VASE ŞI ALTE PRODUSE

„Numai cuie pentru blide": Cj 8.

Poliţe

Amplasare: „Între grinzile tavanului": Ab 1, 2, 4-7, 10, 12-14, 16-20, BN 2, 4(rar), 5-11, Bv 1-4, 6, 7 (rar), 8, 10, 13, Cj 1-6, 9-11, 13, 15 (rar), 17, 18, Cv 1, 2, 4, 5, 8, Hg 5, 6 (rar), Hd 2, 4-7, 9-15, 17, Ms 1-3, 5-17, Sj 4-7, 9, 10 (rar), Sb 1-3, 5-8, 10, 11; „Pe cuie, la grinzi. «Cănţi», pahare, oale": BN 3; „Pe lungimea grinzii centrale": Ab 2, 3 (pe meştergrindă), 7, 9, 10, 12, BN 6, 7 (rar), Bv 2, Cj 1-4, 6, 7, 9-14, 16-18, Hg 5, Hd 1, 2 (rar), 3, 4, 6, 11, 13-17, Ms 5, 6 (rar), 17, Sj 1-10; „De la o grindă transversală la alta": Cj 18; „La un perete; la «pădure» erau şi în «casă»": BN 1; „De-a lungul peretelui lung din faţă": Ab 8, 21, Cj 14, 15 (rar), Hd 15, Ms 3, 8, Sj 5 (rar), 9; „Pe latura îngustă spre exterior": Ab 21, Cj 10, Cj 14 (cu cănceie), 15 (rar), 16, Cv 1, Hg 6 (rar), Ms 3, 9; „De-a lungul peretelui din spate": BN 1; „În continuarea patului, de-a lungul peretelui din spate": Ab 11; „Deasupra uşii": Ab 8; 21 (şi alături de uşă), BN 10, 11, Bv 4, 11 (pentru caş), Cj 14, Cv 1, 2, 8, Hd 4, 5 (rar), 7, Ms 6, 8, Sj 3, 8, 9, Sb 2, 4, 8; „Deasupra, lângă sobă": Bv 5, Cj 18, Ms 4; „La cuptor": Ms 2, Sj 3; „Deasupra icoanei": Cj 10; „Deasupra icoanelor, ferestrelor, oglinzii": Cj 12; „Într-o firidă zidită": Cj 12; „În colţ": Hg 3; „Deasupra uşii": Hg 4, Hd 6, 12, 14 (rar), 17 (rar), Sj 1, 6, 7, Sb 4; „Pe patru «ştempi»": Hd 1; „La caloni": Hd 6; „În tindă": Ab 4, 5 (trei poliţe pentru pită), 8, 12, 17-21, BN 1, 6-9, 11, Bv 3 (rar), 4, 6, 8, 11, 13, 14, Cj 1, 3-7, 9, 10 (într-o firidă), 17, Cv 1, 2, 5, 8, Hg 7 (primblă), Hd 4, 7, 16, 17 (rar), Ms 1, 2 (rar), 4-7, 9, 10, 12, 14, 17, Sj 1, 4, 6, 7, 8 (rar), Sb 2, 3, 5, 7, 8, 10; „În târnaţ": Ab 2; „Mai curând în cămări şi numai pentru alimente. În casă, deasupra culmei, era şi poliţa de diverse obiecte": Bv 12; „În căsuţă («almarul»)": Cj 3; „În cămară": Cv 2, Hg 1 (trei rânduri de poliţe), Hd 3, 8, 9, 11, 12; „În pivniţă": Sb 9; „Oriunde, cuierele": Hd 13.

Dulapuri (stelaje de perete)

Blidare: Ab 7, BN 2, 6-8, Bv 3, 6-10, Cj 2, 3, 5, 6, 9-12, 14 («fazakas»), 15 (cu poliţe), 16, Cv 1, 8, Hg 5, Ms 1, 6, 8, Sj 8, Sb 4; „Cuiere pe «parsechi»": Bv 12; „Cuiere, roată împrejur": Bv 2; „Dulap": Ms 2; „«Glăjer»": Ms 11; „«Parsechi»": Ab 8, BN 9, Cv 6 (şi «blidăraş»), Hd 10, 14 («parsechiuri»), 15 («parseciu»), Ms 3 («parsetchi»), 9 («pârsechi»), 13 («parsteni»); „«Podişor»": BN 1; „Poliţe (în sens de rafturi)": BN 3; „«Parsechiuri» foarte diverse": Bv 7, 12 (de colţ, de perete, între ferestre); „Poliţi": BN 11; „Stelaje, din 1945": Sj 9; „«Văsar»": Sj 7; „De jur împrejurul camerei curate": Bv 14; „Pe peretele cuptorului": Cj 18.

Blidar cu raft deschis: Ab 3-6, 8, 10, 11, 15-20, BN 2, 3, 6, 7, Bv 1, 3-12, Cj 1, 2, 4, 6, 7, 14, 16, 17, Cv 1, 2, 4, 5, Hg 1-3, 5-7, Hd 13 (între ferestre), 14, 15, 17, Ms 2-11, 13,

https://biblioteca-digitala.ro

16, Sj 9, Sb 8, 10; „«Almariu» pentru vase": Sj 6, 10; «Blidar»": Ms 12, 14, 15, Sb 2, 3, 6, 7, 9, 11; „«Credenţ»": Cj 5; „Dulap": Ab 7; „Fogaş [blidar cu raft deschis, sus pentru blide, dedesubt, pentru atârnat cani, etc]": Hd 11; „«Leţe»": Cj 18; „«Podişor»": Ab 21, BN 10, Cj 10, Hd 3, 9, 12, 16; „Poliţă": Cj 3, Hd 2, 5; „«Stălaj» (stelaj)": Ab 2, 13, Bv 13, Cj 9-13, Cv 8, Hd 4, 6, Ms 17, Sj 1, 4, 7, Sb 1 (stalaş), 4 (stelaj, din 1920), 5, 12; „Rar": BN 4, Hd 8, Sj 5.

Blidar închis cu uşă: Ab 8, 18, BN 4, Bv 3-6, 10, Cj 1, 4, 13, Hd 8, 9, 12, 14, 16, Ms 2-8, 11, 13, Sj 7, Sb 8, 11; „«Almariu»": BN 3, Cj 3, 6, 9 (almar), Sj 8 (almăreu); „«Blidar»": Ms 12, 14, Sb 2, 5-7; „«Chelecheu», colţar sau rectangular": Ab 21; „«Podişor»": Ab 1, 12, 20, Cj 6, 10-12, 16, Hd 2, 3; „«Parsechiu»": Bv 12, Hd 6 (parseci); „Pareschiurile erau şi pentru vase şi pentru haine, echivalent cu sâcrâniul": Hd 4; „«Stălaj»": Ab 13, Sj 1; „Rar": Ab 2, 3, 19, Bv 1, 9, Ms 9, 10, Sb 3.

Dulap combinat (cu raft deschis şi uşă): Ab 2. 5, 9, 18, BN 6, 7, Bv 3-6, 8, Hd 7, 17, Ms 2, 5, 8, 10, 13, Sb 8; „«Almar(i)»": BN 2, 3, Cj 6, 10, 12, 15, Hg 6, 7, Sj 5 (cu geam), 8; „«Armuroi»": Bv 14; „«Blidar»: BN 4, Bv 1, 9, Ms 6, 7, Sb 10; „Sus, blidar şi jos, un fel de credenţ": Hg 1; „«Costen»": Ms 11, Sb 1 (închis); „«Credenţ», cumpărat de vechi de la unguri": Ab 17; „«Credenţ»": Cj 16, Hg 2, Ms 15, Sj 7; „«Glăjer»": Ms 12; „«Părsechi»": Ab 4, 16, BN 9, Bv 3, Cv 2, 5; „«Parsechi»": Bv 12 (cu cuier deasupra), Cv 6, Hd 6 (parseci), 8, 10, 14, Ms 14, 17; „«Parsek»": Bv 13; „«Păretchi»: AB 19; „«Podişor»": Ab 10, 12, 14, 20, BN 5, 10, 11, Cj 5, 9-11, Hd 2, 3, 5, 9, 11, 14, Sj 3, 9 (din 1960); „«Podişor», cu rafturi sus şi dulap cu uşă jos": Ab 21; „«Podişor în cuier»": Hd 17; „«Podişor» întreg": BN 1, Ms 4; „«Stălaj»: Ab 13, Sb 1 (stalaş), 2 (stălaj sau blidar), 9 (stelaj), 12; „«Văsar»": Ab 7; „Rar": Cj 1, 16, Sb 3, 11; „De prin 1950, dulap": Sj 1.

Altfel: „«Armăroi», ca un dulăpaş, sus, poliţe, jos, dulap": Sb 9; „«Almariu»": Cj 16 (mare şi mic), Sj 2, 9; „«Costen cu blidar de glajă»": Ms 12; „«Credenţ»": Cj 4, 13, 17, Ms 14; „Cuier pentru pahare şi «tiere» (blide)": Hd 15; „Cuiere - blidare": Bv 10; „«Lingurare»": Hd 2, 5, 12, Sj 9; „«Prepeleac»": Bv 7; „Sub masă, «leaţuri» şi scânduri": Cj 18, Sj 6 (raft pentru găleată şi cantă, cană de apă); „Taloş": Hg 4 (cu fuioc-sertar), Ms 13.

Dulap înfundat în perete.

„La case de cărămidă": Ab 20; „Românii nu aveau «armăroaie» în zid": BN 8; „La 1900, nefiind prea mulţi tâmplari, se mai foloseau spaţii de depozitare oferite chiar de elementele locuinţei. Astfel erau «hirizile», nişte scobituri în pereţii tindei şi cămării": Bv 3; „La case din zid": Bv 4; „Fereastră oarbă": Hd 13.

Nişă deschisă: Bv 1, 4, Hd 13, Ms 2; „«Almareu» sau «captileţ»": Sj 1; „«Armănia»": Sb 10; „Armăroi": Sb 1, 5 (armăroaie); „Armurariu": Sb 2; „«Blidar» în perete": Ms 12, Sb 11; „Fereastră oarbă": Ab 4, 13, 16, Cv 8, Sj 7, Sb 3, 4, 6, 7; „Fereastră înfundată": Sj 8; „Feride": Bv 5, Sb 9; „Hiridă": Bv 3; „Geam înfundat": Ab 7; „În perete, lângă masă, pentru «ghinars»": BN 8; „«Podişor": Cj 10, 11 (podişor orb), 12, 16 (podişor în perete); „La casele de văioage, «cotron»": Sj 4; „Rar": Ab 20, Ms 5.

Nişă inchisă cu uşă: BN 7, Bv 3, Hd 13, Sj 2, Sb 7; „«Armeroi» între ferestre": Bv 13, Ms 12 («armurău» cu flori), Sj 8 (almăreu), 10 (almar); „Armurariu": Sb 2; „Blidar": Sb 11; „Colţar": Cj 10, 12; „Dulap în perete": Sj 5; „Fereastră oarbă": Ab 13 (cu uşă pictată), Sb 3, 6; „«Parsechi»": Bv 4 (cu flori), 5; „«Podişor»": BN 11, Cj 10, Sj 3; „Rar": Bv 1, 11 («armuroi»), Cj 16, Sb 4 («armăroaie»).

https://biblioteca-digitala.ro

Colțare atârnate.
Cv 1; „Glăjere": Ms 4; „De sticle și pahare": Sj 6. *Azi, la fel:* Bv 14.

Deschise: Ab 9, Bv 4, Cj 9-12, 14, Cv 4, Ms 4; „«Almareu»": Sj 1; „«Blidar»": Ms 14 (în tindă), Sb 11; „«Cărturariu»": Sb 9; „«Comorariu»": Ab 13; „«Părsechi»": Ab 19, Bv 7; „«Podișor»": Cj 16, Sj 10; „Rar": Ab 19, BN 11, Bv 12.

Închise: Ab 10, 14, BN 11, Bv 6, 12, Cj 6, 9, 10, 12, Cv 8, Hg 3, Ms 4; „«Almar»": Hg 4; „«Armăroi»": Bv 14; „«Chelecheu»": Ab 21; „Colțar": Sb 11; „«Comorariu»": Ab 13, Sb 9, 12; „«Părsechi»": Ab 19, Bv 4, 7; „«Podișor»": Cj 11 16 (podișor cu oblon); „Pentru acte, bani": Ab 1, „Pictate": Bv 5; „Rar": Bv 2, 11.
Combinate. Ab 10, Cj 12; „«Podișor»": Cj 9.

Podișoare (blidare compuse): Ab 1, 5, 12, BN 6, 11, Bv 6, 9, Cv 8, Hg 6, Hd 6 (parseci), 11, 17 (în cuier), Sj 9, Sb 6, 8; „«Parsechiu»": BN 9, Bv 7, 10, 12, Hd 8, 9, 16, Ms 14 (parsec); „Rar": Bv 14, Ms 3.

Așezate pe laviță: Ab 8, BN 7, 8, Bv 4, 6, Sj 5, Sb 7; „Blidar": Sb 6; „«Costen cu glăjer»": Ms 12; „«Credenț»": Sj 7; „Cu ladă închisă": Cj 5; „Rar": Ab 2, 4, 20, Ms 17.

Altfel: „Pe jos": Ab 2, 14, Hd 16; „Direct pe perete": Cj 10, 12, Sj 9 (atârnate); „«Almari»": BN 2; „«Credenț»": Ab 18; „«Glásem kasten": Bv 13.

Dulapuri țărănești (așezate pe podea)
„Târziu, după 1920": BN 1; „Interbelic": Bv 12; „Dulapuri înalte": Bv 5; „Stelaje": Sb 12.

Dulap dulgheresc cu uși: Ab 7-9, 11, 12, 15, Cj 3, 6, 9, 16, Cv 1, 8, Hg 6, Hd 8, Ms 2, Sj 7, Sb 8; „«Almar»": Cj 11, Sj 5; „Garderob": Bv 1; „După 1920": Sj 4; „De prin 1948": Sj 1; „Rar": Cj 15, Hd 11, Sj 8.

Colțar: Ab 8, Cj 9, 10, 12, 16, Cv 1, 8, Hd 16; „«Podișor»: Ab 5; „«Parsechi»": Bv 7, 12; „Rar": Bv 2, Cj 14, Sb 8.
Deschis: Ab 5, 8, 12, Cj 9, 16, Cv 1, 6, Hd 16; „«Stălaje»": Cj 18, Cv 8 (stelaj), Hg 2; „Rar": Bv 7, Cj 14, Sb 8.
Închis: Ab 5, 8, 12, Bv 7 (după 1910), Cj 6, 9, Cv 1, 6, Hd 15; „«Chelecheu»": Ab 21; „Ladă cu fuioc": Ms 7; „Taloș, credenț": Hg 2; „Meșteri sași, ~1910": Bv 10. *Azi, mai rar:* Bv 2.
Combinat: Cj 12, Cv 1, Hd 16; „Blidar": Cv 8, Bs 6; „Credenț sau taloș": Hg 3; „Tip parsechi pentru haine, în loc de culmea de haine din cameră": Hd 4; „Dulapuri-șifonier": Ms 12; „După 1914": Hd 5.

Dulap masă cu sertare (scrin): „Bufet": Bv 1; „«Costen»": Ab 3, Hg 7, Ms 7, 14; „«Coasten»": Ab 18, Bv 1, Hd 15 (și ladă cu «trăsură»); „«Coastăn» cu trei sertare": Bv 5, Ms 1 (trei fioce), 4 (cu fioci), Sb 2 (costen, ca un scrin), 11 (casten); „Șubladă": Hg 3.

Dulap cu ascuzătoare
Cu intrare secretă în pivniță. „Era la cineva o uscioară în pivniță, lipită cu pământ": Bv 11.

https://biblioteca-digitala.ro

SPAȚII ȘI PIESE CU FUNCȚIE DE REPREZENTARE

Amplasarea pieselor decorative

„Interiorul cel mai bogat din sat": BN 7; „Pe tot «fundu căsii» (trei pereți, opus ușii) cuiere de farfurii cu ștergare (până la 60 pe 60, de toate mărimile)": Bv 12; „«Nielcoșagurile»": Cj 8; „Roată": Cj 18; „Nu se puneau piese decorative pe pereți": Hd 14; „Azi, icoane cu «chindee» puse pe perete în târnaț": Ms 5; „În jurul casei, pe toți pereții, câte două rânduri. Azi, se zugrăvește": Sj 3.

În jurul patului. *În trecut:* Ab 1, 3-7, 10, 11, 13, 16-20, BN 2, 8, Bv 1-6, 8, 11-14, Cj 1, 4, 5, 8, 13, 15, Cv 2, 4, 5, Hg 1-5, 8; Hd 3-7, 9-13, 15, 16, Ms 1, 3, 4, 6, 9, 11-13, 15, 17, Sj 1, 4, 6-8, Sb 2, 3, 5-12; „Ruda cu «lipidee»": BN 4, 7, Ms 8; „Pe rudă": BN 11, Cj 14; „«Chindeie»": Ab 21; „Patul în sine": Bv 9; „Pe pat și deasupra patului, pe rudă, la icoane și deasupra ferestrelor": Cj 12; „Pe rudă": Ms 14; „Rar": Ab 14, Hd 1, 2, Sb 4, 8. *Azi, la fel:* Ab 2, 8, 12, BN 5, 9, 10, Bv 7, 10, Cj 6, 9, 11, 16, Cv 1, Hd 17, Ms 1, 5, Sb 1; „Pe pat și deasupra patului, pe rudă": Cj 10 „Azi, în spatele canapelei": Ms 10. *Azi, mai rar:* Ab 9, BN 1, 3, 6, Hg 7, Ms 16, Sj 5, 9.

Pe peretele opus ușii de la intrare. *În trecut:* Ab 3, 4, 6, 13, 16, 18, 20, 21, BN 2, 4, 7, 11, Bv 4, 8, 12, 13, Cj 4, 5, 7, 8, 13-15, 17, Cv 2, 4, 5, Hg 4, Hd 1, 2, 6-10, 12, 13, Ms 2, 11, Sj 4-8, Sb 1, 4-6, 11, 12; „Între ferestre, oglindă, icoane": Bv 9; „În fundul căsii": Sj 2; „Rar": Ab 19, Bv 9, 13, Cv 2, 6, Hg 5, Hd 2, Ms 4, 14, Sb 10. *Azi, la fel:* BN 9, 10, Bv 3, 10, 11, 16, Cv 1, 8, Hd 17, Ms 17, Sj 1, 4; „La icoane și deasupra ferestrelor": Cj 10; „Rar": Hd 8. *Azi, mai des:* Hg 1. *Azi, mai rar:* BN 1, 3, 5. *Azi:* Ab 12.

În preajma mesei. *În trecut:* Ab 2, 13, 14, 21, BN 4, 7, 8, Bv 4-6, 8, Cj 1, 4, 8 (dacă este la perete), 5, Cv 6, Hg 8, Hd 1, 5, Ms 1, 4, 9-12, 15, Sj 2, Sb 2, 5, 6, 9, 11, 12; „Rar": Hg 1, Sb 4. *Azi, la fel:* Bv 14, Cj 6, 9, 16, Ms 13, 16, 17, Sj 1; „Fața de masă": Cj 10-12, „Rar": Cv 1, Hd 4. *Azi, mai des:* Bv 1, Cv 8, Hd 9. *Azi, mai rar:* Bv 2, 11, Sj 9, Sb 7. *Azi:* Ab 12, 17, 18, 20, Cj 15, Hg 5, Hd 8, Ms 6, Sj 6, Sb 3, 8; „Rar": BN 1-3, 6, 9, Bv 3, 10, 12, Sb 1.

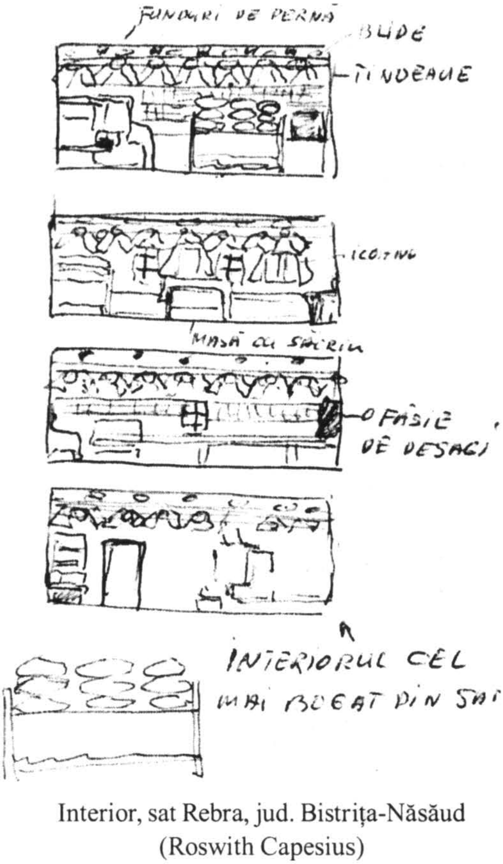

Interior, sat Rebra, jud. Bistrița-Năsăud (Roswith Capesius)

https://biblioteca-digitala.ro

În egală măsură, în întreaga încăpere. *În trecut:* Ab 7, 19, 21, Bv 5, 8, Cv 5, Hd 2, 10, Ms 7, 11, 12, 15, Sj 10, Sb 12; „Blide şi icoane ci «tindee», erau jur-împrejurul camerei": Ms 14; „În jurul camerei, între grinzi, câte o stinghie cu «mese» pe ele şi pe grindă o foaie-«culme»": Sb 1; „Rar": Ab 6, BN 4, Cv 2, 6, Hd 1. *Azi, la fel:* Ab 8, 11, 12, 14, 15, BN 5-7, 9, Bv 1, 7, 10, Cj 2, 6, 8, Hg 5, 6, 8, Hd 17, Ms 8, 13, Sj 5; „Rar": Sj 6. *Azi, mai des:* Cj 15, Cv 1, Hd 5, 6, 9, Ms 3, Sj 7, Sb 2, 7; „Din perioada interbelică": BN 11. *Azi:* Ab 2, 3, 5, 9, 13, 18, 20, BN 1-3, 10, Bv 2-4, 6, 9, 11-14, Cj 1, 4, 5, 10, 12-14, 17, Cv 4, Hg 1-4, 7, Hd 2, 4, 7, 11-13, 15, 16, Ms 16, Sj 1, Sb 3-5, 8-11; „Rar": Ab 17, Hd 14, Ms 9.

Piese de mobilier

Lada de zestre

În trecut: Ab 1, 15; BN 2, Bv 8, Cj 5, 8, Hg 5, Hd 7, 9, Ms 1, Sb 5 (cumpărată), 6-8; „Trei «fuioce» şi opt perini, asta era zestrea": Ab 18; „Nu era ceva prea important": Hd 10; „Cei înstăriţi": Ms 10; „În 1914, se măritau cu canapee": Ms 16. *Azi, la fel:* Cj 9, 11. *Azi, mai rar:* Ab 9, Cj 6, 10, Cv 1.

Terminologie: „Ladă": Ab 2, 6, 7 (cumpărată), 8, 10, 11, BN 3, 11, Bv 3, 4, 6, 14, Cj 1, 4, 7, 14, 17, Cv 2, 5, 6, 8, Hg 2, 4, 6-8 Hd 1-3, 17, Ms 1-10, 13, 15-17, Sj 1, 6, Sb 4, 7-9; „Lada de zestre": Ab 17, Bv 1, Hg 3, Sj 5; „Ladă de mireasă": BN 2, 4, 5, 8-10, Bv 7, Cj 15, 18, Cv 4, Ms 4, Sj 3, Sb 2, 12; „În timpul nunţii era denumită «lada miresii», ulterior doar «ladă»": Sj 8; „Lada muierii": Cj 6; „Ladă cu flori": BN 6, Bv 5, Ms 14, Sb 10, 11; „Ladă cu lalele": Cj 4; „Ladă feştită": Ms 11; „Lada babei, a nevestei, a miresei, etc": Ab 12; „Ladă de haine": Bv 12, Cj 9-11, 13 (vopsită într-o culoare); „Lădoi": Ab 14, Sj 5; „Ladă cu lăcriţă": Sb 3; „Lădoi de haine": Cj 6, 10, 12, 16, Sj 7; „Ladă de cele mari, cu lăcriţă": Ms 12; „Ladă braşovenească": Cv 1; „Ladă cu «trăsură» (sertar) sau «coasten»": Hd 15; „Lăduţă": Sj 4; „«Săcriu»": Hd 1, 8, 17; „Săcrin": Hd 2, 5, 11, 12, 14; „Tron": Bv 2, 10; „Tron-la Alţâna şi la satele din jur": Sb 1; „Tron şi ladă": Bv 11.

Tipologie: „Lada de zestre de fag, cu «flori» făcute cu «ţârcalamu» şi scos «floarea» cu «din» (daltă). Lada de mireasă (ca toate felurile de lăzi), cu balamale şi încuietoare de lemn": BN 3; „«Tron» din lemn de fag, cu sculptură": Bv 2; „Ladă-«tron», înlocuită cu «coasten»-ul prin 1920": Bv 10; „Din plop, cu incizii": Cj 1, „Lăzi cu picioare, vopsite sau cu bumbi, aduse de la Turda": Cj 15; „Ladă vopsită în maron": Cj 16; „Ladă pictată sau nepictată": Cv 1; „Ladă cu «fuioc»": Ms 7 (pictată la Sighişoara), 15; „Ladă cu flori, lucrată de «măsari» din sat": Sb 6; „Moda cu «conopei» între 1938-1940. Două lăzi pentru 1000 de lei": Sj 5.

Ladă dulgherească. *În trecut:* Ab 3, 6, 8, 11, 14, 15, 21, BN 1-3, 5, 9, 10, Bv 3, 10, 12, Cj 5, 12, 14, Hg 6, Hd 1, 7-9, 14, 17, Ms 17, Sj 3, 8, 10; „O ladă dulgherească foarte veche s-a găsit în pod. Era pentru haine în incinta cetăţii": Bv 13; „Se aduceau": Cj 2; „Lăzi lucrate la Muntele Săcelului şi Dângău": Cj 6; „De la Turda": Cj 18; „Făcute în sat. Se măritau şi fără": Hd 6; „După 1920": Sj 1; „Rar": Ab 2, 5, 19, Bv 11, Cj 7, 17, Cv 8, Hg 2, Ms 9, Sb 4, 10. *Azi, mai rar:* Ab 9, Cj 9-11, 16, Hd 2, 5.

https://biblioteca-digitala.ro

Ladă pictată. *În trecut:* BN 2, Bv 2, 5, 7, 8, 10, 11, 13, 14, Cj 15, Cv 2, 4-6, 8, Hg 2-4, 7 (ladă de Sighişoara, lucrată la Cristur), 8, Hd 1, 7, 10, 12, 14, Ms 3-9, 13, 14, 17, Sj 5, 6, 10, Sb 1, 4-7, 10-12; „Ladă": Ab 2 (100 cm × 0, 50 cm), 4, 7, 10, 13, 16, 19, 20;: Ab 2, Bv 1; „Mai mult imitaţie de furnir, lucrată de tâmplari, de obicei saşi": BN 4; „De mireasă": BN 9; „Cu flori, de la Turda sau Aiud": Ab 17; „Cu flori pe maro cu galben, roşu etc.": Cj 18; „Cu flori": Hg 1; „Tâmplari locali. «Feştite» cu flori": BN 3, 7; „În genere, cumpărată de la Reghin": BN 6; „Cumpărată de la Bistriţa": BN 8; „Cumpărată din târg": Bv 4; „Rar, feştită, cumpărată la oraş": Ab 5; „«Tron» cu flori": Bv 9; „Ladă pictată, lucrată în Aşchileu, dar mai mult de la târguri": Cj 1; „Ladă cu lalele": Cj 4 (se cumpăra de la Gherla); „Cu tulipane": Hg 5; „Vopsită": Cj 17; „Se aduceau": Cj 2; „Ladă de Braşov": Cj 7; „Vopsite şi cu flori, cumpărate în târg la Hunedoara": Hd 11; „După 1920": Sj 1; „Ladă cu flori colorate, ca două pahare cu flori": Ms 16; „De vreo patruzeci de ani [1940], cumpărată": Sj 3; „Lăzi de la Sasreghin, pe fond închis cu flori colorate": Sj 6; „Cu flori, de la târg": Sb 2; „Lăzi cu flori, din Mediaş": Sb 3; „De la Sighişoara şi Răşinari": Sb 8; „Cu «tărcături»": Sj 7; „Rar": Ab 3, 14, 18, BN 1, 5, 11, Cj 5, Hd 8, Ms 1, Sb 9. *Azi, la fel:* Ab 9; „Rar": Cj 10, 12. *Azi, mai des:* Cj 9. *Azi, mai rar:* Bv 14, Cj 16; „Nu se mai folosesc": Bv 6. *Azi:* „Rar": Hd 5.

Cufăr ferecat cu metal. *În trecut:* „La încuietori": Ab 21; „«Cufer» cu metal, adus din America": Bv 11; „Se aduceau": Cj 2; „Cu bumbi": Cj 15; „«Zar»-ul de fier": Cj 18; „Rar": Ab 3, 9, Cj 8 (cu cuie de hier), Hd 2. *Azi:* „Rar": Hd 5, 12.

Altfel de ladă: „«Costen»": Ab 4, 18, Ms 12, Sb 7, 10; „Simplă, cioplită, ladă tâmplărească": Ab 5; „Tâmplărească, «împiestricată»": Cj 5; „Ladă simplă": BN 11, Bv 10, Hg 1 (vopsită), Hd 3; „Nu aveau ladă de reprezentare, doar de haine": Ab 5, 19; „Ladă cu «fioc»": Ab 13; „Îmbrăcămintea, în lada «de purtat» (la uşă)": BN 9; „De prin 1910, «lădoiul» lung devine «ladă de zestre»": Sj 4; „«Dângău», cu capac în două ape": Sj 6; „Rudărească": Sb 4.

Amplasare

Pe jos. *În trecut:* Ab 1, 3, 4, 6-19, 21, BN 2, 3, 6-9, Bv 1, 4, 6, 7, 9-11, 13, 14, Cj 1, 2, 4, 9-18, Cv 2, 4, 8, Hd 1, Hg 1, 2, Ms 5, 7-9, 12, 15-17, Sb 5-8; „La picioarele patului sau [într-un] colţ": BN 1; „În rând cu patul": Bv 8; „În dosul patului, rar": BN 7; „La capul patului": Cv 5, Sb 4; „Lângă masă": Cj 8; „După uşă": Cj 18; „În cămară": Hd 6; „Rar": BN 11. *Azi, la fel:* Bv 3, Cv 1. *Azi:* „Acum se ţine în cămară sau se pun puii în ea": Bv 2, „În cămara de haine": Hd 2, 12.

Pe laviţă. *În trecut:* BN 10, 11, Bv 5; „Pe «laiţă», şi deasupra haine de zestre": Ab 2; „Colţul între ferestre, se punea deasupra haine şi ţoluri": Ab 20; „Să nu se strice, de la pământul de pe jos": BN 5; „Rar": Cv 1.

Patul înalt

„Pat cu «băbură»": Ab 6; „Pat cu boltă": Bv 1; „Pat cu cort": Hd 9; „Pat cu «cobără»": Hd 13; „«Cotroană»": Sb 7; „Pat cu «cobârlău»": Sb 8; „Pe pat se puneau «sărmăjac» cu

https://biblioteca-digitala.ro

paie de grâu, «lepedeu» de cânepă sau, de prin anii '30, de «jolj», «lepedeu» de lână cu vârste colorate, «ţol» cu pătrate în culori naturale şi «păretari» ţesut şi «scris» cu «ruje» cusute": BN 2; „Pe pat se puneau, paie de ovăz, «lepedeu» de cânepă, «ţol» în «ochiuri», «lepedeauă» cu «cipcă», păretar vărgat şi perini cu funduri cusute": BN 3; „Pe patul de scânduri, «strujacul» cu paie de ovăz, deasupra «vernică» cu «cipcă», apoi «cergă» de lână (în patru iţe), apoi două «procuţe» alese cu «ruji» şi perini la un capăt, câte patru-şase, în funduri cu «alesături» la capăt, ţesute în «teară» (pânză) în două-patru iţe. «Alesăturile» erau în «vârste» şi numai flori («ruji», frunze, viorele, buburuze)": BN 5; „Perini lungi, «ţoluri» felurite (de la cele în culori naturale la cele «vrâstate» divers), «verincă» de «buci» de cânepă, «strujac»": BN 6; „Decorul pe latura lungă şi perinele «până în grindă». În restul patului, «ţoale groase» de învelit, din lână, acoperite cu «lepedee», tot de lână, alese": BN 9; „Scândură, paie de ovăz, lepedeu de cânepă (patru iţe), cergă miţoasă, perini (la cap, trei cu flori)": BN 10; „Pat cu «ţol» întărcat şi perine cu «cipcă» aşezate la cap": Bv 12; „Pe pat, între şipci de scândură era «străjac» cu paie, pe care erau pături de cânepă, «ţol» de lână învărgat şi perine multe": Cv 2; „«Străjac», «lepedeie», pături, «ţol cu ţurţuri». La perete «foaie» de lână din pătură": Cv 5; „Pat pe «ştiompi»": Hd 2; „Pe pat se punea sau fân sau «foieză» de cucuruz, «lepedeu» de fuior, «ţol» subţire de lână (în patru iţe) cu «table», «pricoiţă» (în două-patru iţe) cu vergi şi alesături. Se mai punea şi covor, tot cu «table» (carouri)": Hd 4; „Pat înalt, numai de «ţifăşag»": Ms 1; „Pat cu «cobârlău»": Ms 3; „Pat cu «codârlău» sau pat înalt (nu erau oi, ca să aibă straie multe)": Sb 5.

Pat împodobit cu perne. *În trecut:* Ab 2-7, 11, 13, 16-19, BN 1, 2, 4, 6-10, Bv 1, 4, 5- 7, 9-11, 13, Cj 1-5, 7, 8 («cu colibă»), 10-18, Cv 2, 5, 6, Hg 1, 7, 8, Hd 4, 5, 8, 11, 12, 15-17, Ms 1-10, 12, 14-17, Sj 6, Sb 2-7, 10-12; „În capul patului": Ab 1, BN 5; „Numai la capul patului": BN 9, Hd 6; „Gătit": Bv 12; „Pat îmbrăcat": Cv 1; „Perine de fulgi şi de paie (de «fudulie»)": Cv 2; „Nouă perne": Hg 2, Ms 15; „Numai una-două": Hd 14; „La camera curată": Hg 3; „Pat mândru": Hg 4; „Pat cu «cobară» şi cu şase-nouă perini cu «fund» roşu": Ms 11; „Pat cu perine": Sb 1, Sj 1; „Şase «căpătâie» din bumbac, cu decor din alesături, roşu şi negru, de dimensiuni mari, lungi": Sb 8; „Câte cinci rânduri, trei-patru perne laolaltă": Sj 5; „Nouă perne (3 grupuri de 3)": Sj 8; „Rar": BN 11, Hd 3, 7. *Azi, la fel:* Ab 8, Sj 3, 6, 9, Sb 9; „După 1920": Ab 12. *Azi, mai rar:* Bv 14, Hg 5, 6, Ms 13.

Aşezate de-a lungul peretelui. *În trecut:* Cv 2, Ms 10. *Azi, la fel:* Ab 12, Cj 6, 11, Cv 8. *Azi, mai des:* Sb 10. *Azi, mai rar:* Hg 6. *Azi:* Cv 6, Sb 4; „Rar": Cj 12.

Aşezate transversal pe lăţime. *În trecut:* Ab 3, 5, 6, 10, 13, 14, 16-21, BN 1-3, 5-8, 11, Bv 1, 2, 4, 7-9, 11, 13, Cj 1-5, 7, 8, 10, 12-15, 17, Cv 2, 5, 6, Hg 1-5, 8, Hd 4 (la cap), 5-8, 11, 12, 14-17, Ms 4-9, 11-17, Sj 1, 4, 6, 8, 10, Sb 1-8, 10-12; „Cu «funduri» cu flori alese în degete": Ab 2; „Cu «funduri»": Ab 4, Ms 1; „Câte 9-18 perini": Ab 7; „Câte 6-8 perne": Ab 11; „Perini cu feţişoare cu fund frumos": BN 4; „La capul patului, până-n grindă": BN 9. *Azi, la fel:* Ab 8, Bv 10, Sj 3, 7; Sb 9; „Rar": Cv 1. *Azi, mai rar:* Ab 9, Bv 14, Cv 1, Hd 2, Sj 5; „La capul patului, trei perini cu flori": BN 10; „Cu funduri ţesute. Rar, se puneau pe «cotloană», deasupra": Bv 6.

Aşezate transversal pe muchie. *În trecut:* „La capete": Ab 6.

https://biblioteca-digitala.ro

Altfel: „Pe mijlocul patului, pe lungime": Ab 11; „Decorativ, pe «huzum»": Bv 2, „Numai una sau două perini": Hd 3.

Pat acoperit cu ţesături (pe planşeu). *În trecut:* Ab 1-6, BN 1-3, 5, 9, 10, Bv 1, 2, 7, 8, 10, Cj 2, 4, 6, 9, 11, 12, 16, Cv 2, 5, Hg 3, 8, Ms 2, 6-8, 11, 12, 14-17, Sb 3-5, 7, 10-12; „«Ţol» şi «lepedeie» (covoare), după 1920": Ab 12; „Pat cu «cobăra», cu «budureţi»": Ab 13; „Pe «băbău»": Ab 16, 18; „«Ţol», «velinţă» (două iţe) de lână «în verguţe»": Bv 3; „«Cotârbău»": Bv 4; „Pat cu «cort» acoperit cu «lepedee» şi perini": Cj 10, 16; „«Lepedee», cergi": Cj 14; „Covor ales în două iţe sau cu «table»": Hd 14; „Pat cu «cotron»": Sj 4; „Rar": Ab 17, BN 7, Bv 11. *Azi, la fel:* Sj 7; „Cu «pricoiţi», azi cu macat": Hd 10.

Pat înalt scurt (păcel). *În trecut:* Ab 11, Bv 11, Hd 15, Sb 4, 6, 11; „Era un pat, după uşă": Ab 3; „Lângă patul mare": Ab 13; „Pat mai mic": Ab 18; „O «blană» între pat şi vatră": Ab 19; „«Unghet», pat din scândură între pat şi vatră": Ab 20; „Pătuşor": Ab 21; „Pătuţ": Cj 3; „Sub patul de reprezentare": Ms 1; „Păcel este patul care se trage": Sb 5, 9 (construit în sat); „Un pat scurt pentru dormit": Sb 12; „Rar": Sb 10.

Altfel de pat (decorativ). *În trecut:* „Pat cu «băbură»": Ab 4, 6; „Pat cu «cobară»": Ab 3; „Pat cu «cobără»": Ab 2 (rar), 11, 13; „Pat înalt": BN 8, „Mai demult era cu cort": Cj 1, 3; „Cu «colibă»": Cj 8; „Pat «coteţ»": Sj 3; „Pat de aşternut perini": Cj 18; „Patul este acoperit cu cerga peste perini": Hd 1. *Azi:* „Canapea (recamier), acoperită cu ţesături şi perne mici": Cj 10.

Piese textile

Pe culme. *În trecut:* BN 2, 10, Bv 10, 11, Cj 5, 8, 10, 12, 16, Cv 8, Hg 5, 6, Hd 6, 7, Sb 4; „«Rudă»": Ab 10, BN 1, 3, Bv 4, 12, Hd 1 (în 1900, pe cale de dispariţie), 10, Ms 8, 17, Sj 7; „«Rudă creaţă»": BN 10; „La un singur moş, de nouăzeci de ani": Ab 14. *Azi, la fel:* Cj 9, 11, Sj 3.

Piese de port. *În trecut:* Ab 9; BN 3, Bv 7, Cj 6, 16, Cv 1, 8, Hg 1, 5, 6, Ms 2, 4; „Ii şi poale": Ab 19; „Hainele bune, sumane": BN 1; „Numai în «celar»": Bv 9; „Numai în ladă": Bv 12; „Unele cămăşi, rochii de lână, haine de lână («lacreul»), pieptare, năfrămi": Cj 10; „Cămăşi, sumanele de lână, catrinţele": Cj 12; „Numai pentru uscat": Ab 7; „Haine spălate. Nu le călca nimeni de Sf. Haralambie": Ab 10; „De sărbători, şi cămeşi alternate cu cârpe": Hg 2, „Năframe, poale şi cămeşe": Hg 8; „Zadii, spăcele": Sj 1; „Ocazional": Hd 5; „Cătrinţe, doar la nuntă": Sb 10; „Rar": Hd 10. Azi, la fel: Ab 12, Cj 9, 11, Sj 3, 9; „Cojoacele": Cj 6.

Ţesături. *În trecut:* Ab 9, 15, BN 2, 3, 5, 10, Cj 14, Cv 1, 8, Hg 4, Hd 7, 9, 12, 16, Ms 2, 7, 8, Sb 4, 10; „«Chindee» cu vărgi": Bv 10; „«Culme» se numea ţesătura, ca un «merindar»": Ms 12; „«Culme» şi «tindeuţe»": Sb 5; „«Culme» şi «lesnicuţe»": Sb 9; „«Dosoaie» alese cu roşu şi negru": Sj 6; „«Măsariţă» şi «tindee»": Ab 5, 20; „«Chindeie» şi «masariţe»": Hd 15; „Ştergare, «chindeie» şi «lepedeie»": Ab 8, 11; „Ştergare de culme": Cj 12; „«Şterguri»": Cj 8, Sj 1; „Pe culme se puneau «măsăriţe» şi cârpe de culme": Ab 10;

https://biblioteca-digitala.ro

„Cârpe de perete, de fundul căsii. Erau şi cu lână, schimbate cu cele din vale": Sb 6; „«Plocoviţe»": Ab 19; „«Procuţ» de lână cu flori, peste «verincă», decorată cu «ţăcăni» care se vedeau de sub «procuţ», perini de un metru, cu capete înflorate, cergi de lână înflorate": BN 1; „«Păsturi» de culme": Sb 8; „O «rudă» de o lăţime, şi deasupra «tindeaue»": Ab 1; „«Tindeaue, tindee»": Ab 3, Cj 11, Hd 1 (rar); „«Tindeaue» de culme": Ab 13; Sb 7 (ţesute cu alesături); „«Ţol», «lipideu» de pânză, «lipideu» de lână, etc": BN 4; „«Ţol», «lipedeu», perini": BN 8; „«Ţoluri», «verinci», «lepedee guşete» (covoare de lână), perini": BN 6; „Un rând de «ţoale», desagi şi «velinţe», deasupra funduri de perini": BN 7; „Desagi, «ţol», cergă": BN 11; „«Tort», în «celar»": Bv 2; „Se punea pe culme un păretar înfăşurat, un covor din lână, cârpe cu flori şi deasupra funduri de perini": Bv 11; „«Dosuri» şi şterguri": Cj 5; „Ştergare, feţe de masă, feţe de perină, «lepedee»": Cj 10; „«Lepedee», «tindee», traiste": Cj 16, Ms 4, Sj 4; „«Rudar» de cânepă, «ţol» din lână, «lipideu» alb sau colorat": Hg 1; „«Lipideu»": Hg 2; „Lepedeuţe, cârpe, catrinţe, baticuri": Hg 5; „Un rând de velinţe şi apoi lepedeu de lână vărgat şi deasupra perini": Hg 8; „«Măsai» lung, încins pe culme (rudă), alb ori cu vergi, deasupra căruia căruia se pun «măsaie» mici, cu capetele cusute (cu păsări şi flori), în roşu, negru, verde, etc. terminate cu «ciptă»": Hd 6; „«Lepedee» lungi pe rudă, ştergare pe «tanere», «mesoni» de masă, la fel ca «lepedeul» cu vergi, dar din două «foi» legate cu «ciptă» pe mijloc şi pe «mărgi». Ştergarele se coseau şi se terminau cu «ciptă»": Hd 10; „«Foaie» de culme şi «tindee» cu arnici": Hd 11; „Peste fiecare din «rude» pune un «ţol» şi un «lepedeu» şi deasupra perini cu două «perini»": Ms 9; „Pe rudă se puneau «lipidee» (alternat lipideu alb şi de lână), «ţoluri» cu roşu şi cănafi, şi perini îmbrăcate frumos": Ms 11; „«Ţoale», «lipidee» de lână şi perne, trei rânduri": Ms 14; „Mai multe rude, cu «ţol», «lepedeu» alb şi vărgat, perini": Ms 17; „Rar": Ms 13, Sj 8. *Azi, la fel:* Cj 9, Cv 6, Sj 3, 9; „Cergă, covoare, cearceaf": Ab 12; „Cuverturi, covoare, cergi": Cj 6 „«Şterguri»": Sj 5. *Azi, mai rar:* Hd 2, 5, 12, „Feţe de masă": Sj 7.

Pe grindă: „Pe prima grindă, la intrare, se fixa o «foaie»": Ab 4; „Pe «meşter-grindă»": Ab 11; „Pe prima grindă se punea o cârpă de cânepă sau bumbac cu arnici, pe alta cănuţe de porţelan şi pe alta ulcele": Bv 4; „Pe grinda din faţă covoarele, se băteau de Crăciun, pe altă grindă ulcioraşe, pe alta căni şi farfurioare, pe alte grinzi cârpe": Bv 6; „De sărbători, punea şi câte un păretar şi cârpe pe grindă": Bv 11; „Sub tavan băteau un rând de ţesături cărora li se spunea «culme»": Sb 2; „«Culmar»-o ţesătură atârnată de grindă": Sb 3.

Pe pereţi.

A

D B

⟶

C

În trecut: „Pe perete, între grinzi, «funduri» colorate": Ab 16; „Scoarţe şi macate, pe pat şi pe perete": Bv 8; „Jur, roată în casă": Cj 4; „Înainte, puneau rogojină de papură": Ms 15; „Capete de catrinţă în colţurile casei la sărbători": Ms 11. *Azi*: Cj 14.

https://biblioteca-digitala.ro

Foaie de pânză sub tavan. *În trecut:* Sb 4. *Azi, la fel:* „Fâşie de pânză fixată sub tavan": Ab 12; „«Foaie» de lână deasupra patului": Bv 5 „«Culme», pe grindă": Sb 1, 9; „Sub «cârpe», prinse pe perete, un rând de «mese» din bumbac, cu «ochiuri»": Sb 6; „«Foaie» de culme": Sb 7, Hd 16; „«Masă» de culme": Sb 11 (până în 1914); „«Masă» de poliţă, învărgată": Sb 12.

Păretar vărgat. *În trecut:* BN 2, 3, 7, Cv 6, Hg 3, 8, Ms 1, 4, 5, 8; „«Foaie», pe pereţii A, B, C": Ab 4, 16; „Pe A, B": Ab 9, 10, BN 8 (lat), Bv 14, Ms 6; „Pe C şi D": Bv 11; „Pe peretele A": Ab 1, Cj 1; „«Foaie» pe A": Ab 18, Sb 4; „Pe B": Bv 2; „Foiţe de perete": Bv 1, 4; „«Foaie» de perete, de lână": Ms 12; „Foaie de perete": Sb 1 (după 1900), 2 (sub geamuri), 7, Hd 15; „«Lepedeu» de perete": Ms 17; „Un «lat» (ţesătură de cânepă) la perete, vărgat": Ab 20; „Păretar cu «alesături» («ruji»), pe perete, roată. Acelaşi model cu «procuţul» («ruji» egal repartizate)": BN 5; „Păretar cu «vârste», roată pe toţi pereţii": BN 10; „Păretar simplu": Cj 1, Hg 2; „Păretar de lână": Ms 3; „Desagi, «ţol»": BN 11; „Covor lung, jur împrejur": Bv 6; „La pat şi la canape": Ms 2; „Deasupra patului, în spatele canapelei": Ms 10; „Rar": Sj 1. *Azi, la fel:* „Pe pereţii A, B": Ab 12; „«Lipidee» de perete din lână": Ab 14. *Azi, mai des:* Sb 10. *Azi, mai rar:* Cv 1, 8, Sj 5. *Azi:* Sb 5, Sj 6; „În funcţie de amplasarea patului": Hd 5, 12.

Scoarţă. *În trecut:* Ab 6, Cj 1, 3, Hg 5; „«Foaie» de perete, alese cu mâna": Ab 18; „«Foaie» de pătură coţcată": Cv 5; „«Procuţ». Acelaşi fel de motive ca păretarul, dar din doi «laţi»": BN 5; „«Plocoveţe» cu flori de trandafir sau simple, vârstate": Hg 1; „«Procovă»": Sb 9; „La pat": Bv 7, „«Sineree»": Hg 4 (după 1918). *Azi, la fel:* „Pe pereţii A, C": Ab 12. *Azi, mai rar:* Cv 8.

Covor. *În trecut:* Ab 6, Hg 5 («sânierău»), 6; „Pe A, B, C": Bv 3; „Cuverturi în vergi": Ab 20; „«Procuţ»": BN 1; „La pat": Bv 7; „«Ţol» sau covor în ochiuri": Bv 9; „Covoare cu flori": Bv 10; „Covoare cu vergi pe pat": Sb 11; „Pe culme": Bv 11; „Rar": Cj 3. *Azi, la fel:* Cv 4; „Covoare din lână": Sb 1; „Pe pereţii A, B": Ab 12. *Azi, mai rar:* Cv 1. *Azi:* BN 5, 8, Cj 4, Ms 6, 13; „Pe peretele din spatele patului": Cj 12; „Pe pat": Ms 1; „Pe pereţi": Sb 7. *Azi:* Sb 4, „Pe A": Hd 5; „De prin 1970, deasupra patului": Sj 1.

Ştergare. *În trecut:* Ab 6, BN 5, Bv 2, 8, Cj 15, Cv 4, 6, Hg 5-7, Hd 7, 9, 17, Ms 7, 8, 13, 17, Sj 8, 9, Sb 8; „Pe pereţii A, B, C, D": Ab 12, 21, Cj 11; „Pe A, B, C": Ab 8, 10, 11 («tindee»), 15, Cj 6; „Pe pereţii A şi B": Ab 7, Cj 5; „Pe B, C": Ab 9, BN 7 («tindeaue»), Sb 4; „Ştergare la icoane": Ab 13, Ms 1, 2, 12, Sj 6; „Numai la icoane": BN 6, Hd 2; „După icoane şi uneori la farfurii": Bv 1; „Ştergare după «taiere»": Ab 3; „Ştergare pe blide": Hg 8, Hd 16, Sj 1; „«Taiere» cu «tindee» sau «merindere»": Cj 4; „Ştergură": Cj 1; „Şterguri": Cj 2 (peste tot), 8 (pe cuiere); Cj 18 (roată); „Şterguri pe blide şi icoane": Cj 13, 17, Ms 10; „Ştergare cu vergi, cusute cu acul «în cruci», cu iniţiale şi flori, cu motive din caietele de modele (circa 1912)": Bv 3; „Ştergare cu învărgături": şi cusături între registre": Cv 5; „Ştergare vârstate": Hg 1; „Ştergare de culme": Hd 13, 15; „Cârpe din bumbac peste «foaie»": Bv 6; „«Chindee»": Ab 19, 21, Ms 9; „«Cindee», merindare": Ms 11; „«Chindeaue» pe blide cu cocoş": Ab 16; „«Chindeaue» ţesute şi cu alesături": BN 1; „«Chindeu» ţesut, la blide şi icoane": Ab 18, Hg 4, Ms 5, 15, 16, Sb 2; „La icoane, la oglindă, cu capete ţesute şi cusute": Bv 5; „«Chindeaua» cu «ruje» pe blide": BN 2; „«Chindeauă» pe icoane": BN 3, Bv 4; „«Cindee» la icoane, [alternativ] o icoană, un blid": BN 4; „«Cindeele» au lăţimi diferite, după obiectul la care se pun": Hd 6; „Un rând de «chindee»,după uşă": Bv 10, „«Tindee»

https://biblioteca-digitala.ro

puse pe perete, în jur la blide, la icoană": Ab 1, 14; „«Tindee»": BN 8, Cj 11, Ms 14; „«Tindee» (tendö) și «lepedee»": Cj 7; „«Tindeaue»": BN 11; „«Tindee» lungi, pe cuie și blide": Ab 2; „«Tindeu» pe blide": Ab 4, 17; „«Tindee» pe icoane": Ab 20; „«Tindee» de cui și de culme. Și la icoane": Ab 5, Ms 4; „«Tindee» la cui": Cj 9; „«Tindea» cu «strămătură» și cu «arnici»": Bv 6; „«Tindeu», «merindare», prosoape mai mici": Ms 3; „«Tindee» lungi, la capul «culmii»": Sb 5, 7; „"«Tindeaue» pe fereastră, icoane și oglindă": Sb 11, 12; „«Tindee» la «taiere»": Hd 3, 4, 8, 11 (după ce a dispărut culmea); „«Meseriță» cu ștergare, la «taiere» și deasupra ferestrei": Hd 10; „La străchini, la icoane": Bv 7; „«Lipedee» la icoane": Bv 9; „«Tindeu» la icoane și la blide": Bv 11; „Ștergare cu alesături și cusute (cu râuri) și tivite cu «cipcă». Se pun la farfurii și la icoane, ca și la ferestre": Bv 12; „Ștergari sau «tindee»": Hd 1; „«Păsturi» mici, învărgate la blide și «chindee». «Mese» între grinzi": Sb 1; „Mai nou se pun și la icoane": Sb 6; „«Chindeu» nu se punea decât unul, pe ușă": Sb 3; 9 (rar). *Azi, la fel:* Cj 16, Hd 12, Sj 2-4, 7, 10; „Pe A, B, C": Cj 12, Hd 5; „Deasupra icoanelor": Ab 12; „«Chindeie»": Cj 3; „Ștergare de cui": Cj 6; „«Țol»" subțire și alb": Sj 1 (rar); „Rar": Sb 10. *Azi, mai rar:* „«Cindeauă» la icoane și blide (de la Bârgaie)": BN 10. *Azi:* „Pe peretele din spatele patului": Cj 10.

Alte țesături decorative: „Carpete": Bv 1; „Carpete brodate": Bv 13; „Cârpe de merinde cu arnică, roșu și negru": Bv 4; „Mergeau la sași, să învețe gospodărie": Bv 6; „«Lepedee» de cânepă, de bumbac, de lână": Cj 6; „Macate de lână": Cv 2; „Cusături scrise, tip 1930": Cv 6; „Față de masă, vărgat cu negru, albastru și puțin galben": Hg 7.

Pe pat.

„«Lepedee» de cânepă și lână, «țol» cu ciucuri": Ab 1; „«Lepedee» de cânepă și de lână": Ms 7; „Paie sau «strujac». Deasupra «lipedeele» de cânepă, «lipedeu» de lână, «țol», [apoi] «lipidee», [apoi] «țol» și deasupra perini": Ab 3; „«Strujac» [plus] «lepedeu» [plus] «țol» [plus] strai alb, straie cumpărate de la Săliște": Ab 4; „«Strujac», «lepedeu» de cânepă, cergă «dubită»": Hd 1; „«Lepedeu» de cânepă și «țol» de lână": Ab 5; „«Strujac» cu paie, «lepedeu» de cânepă, «straniu» de lână, «scoarță», «covor», perini": Ab 6; „«Lepedeu» alb, «lepedeu» în carouri, «țol»": Ab 8; „«Străjac» cu paie, «strai» (alb, cu fire trase) și «procoghiță» («țol» păstoresc în carouri), «lepedee» și «covor limpede»": Ab 13; „«Străjac», «lepedeu» alb cu «șipcă», «lepedeu» de lână, «țol» de lână învărgat": Ab 16; „«Strușac», «lepedeu» de cânepă, «lepedeu șurdiu» de lână, «țol», perini": Ab 17; „«Strujac» cu paie, «lepedeu» și perine, «țol» dat la piuă": Ab 18; „«Străjac», «lepedeu» și covor, «straiu»": Ab 19; „Paie, «lepedeu», «cergă», perini cu «funturi»": Ab 21; „Paie de ovăz sau pănușele de porumb sau, mai rar, rogoz (fân, dar mai «petelos», mai lat), «verincă», cergă, perini": BN 1; „«Străjac» de paie, «lipideu» alb, «țol» de lână alb sau vărgat, «lipidee» colorate": BN 8; „«Străjacul», «lepedeu», «țol», «lepedeu» vărgat și perine": Bv 1; „«Pârnajac» pe paie de grâu (din cânepă, în patru ițe), «lipideu gol» alb (în patru ițe), «lipideu» de lână (în patru ițe) învrâstate cu roșu, verde, «mneriu», alb, perini cu pene în «coșuri» de cânepă și fețe de pernă. Fața de perină de cânepă (două ițe) avea scoasă cu «cordenciul» «fața» cu «ruji» și pătrățele și «vrâste» roșu și negru": BN 9; „Paie, cergă de cânepă, «țol»": BN 11; „«Străjac», «lepedeu» de cânepă alb, «țol» de lână pe lepedeu, perini cu funduri țesute": Bv 4; „«Străjac», «lepedeu» alb cu vărguțe și «sneieri» cu colțuri în partea de jos, «țol» din lână învărgată, «macat» țesut, perini cu funduri țesute": Bv 5; „Paie, «țol» alb din cânepă, cârpe netăiate și covoare. Ziua se punea un «țol piuit» sau «țol ales»": Bv 6; „«Țol» de cânepă, «țol» de lână,

https://biblioteca-digitala.ro

«strai» împăturit la capul patului şi perini peste el": Bv 11; „«Fädreboiter», «lenoich», «doikeldach», «wallenach», «pill»": Bv 13; „Paie sau «solmojac», «lepedeu» de cânepă şi «ţol» de lână, perne": Cj 1;„«Solmojac», «lepedee»": Cj 7; „«Lepedeele» de lână, la sărbători, cele de cânepă, cotidian": Cj 8; „«Ţol» şi «lepedeu» de bumbac şi de lână": Cj 9; „Pe pat, în mod obişnuit, se punea «strujac»-saltea cu paie, apoi «lepedeul» de pânză, din cânepă, urmând «lepedeul-cuvertură», des sau cusut pe marginea de jos cu modele florale sau geometrice. Peste acestea se punea «lepedeul» de lână (urzeala din cânepă), «ţol» ţesut cu două suveici, cu băteala în vergi, sau «cotruţe»": Cj 11; „«Ţol», cergă, cuverturi, perini": Cj 12; „Paie, «lepedeu», «ţol» pentru dormit, «lepedeu» colorat pentru decor": Cj 13; „«Lepedee» de lână şi din bumbac cu in ţesute în casă": Cj 16; „Paie, «lepedeu» alb, «lepedeu» colorat, de lână şi două-trei perini": Cj 17; „Macaturi": Cv 1; „Patru-cinci «plocoveţe», două-trei «lepedee» cu alesături, şase perne cu «funduri»": Hg 1; „«Strujac», «lepedeu» vărgat, «lepedeu» alb, şi cergă, şi deasupra nouă «căpătâie» plus trei perini mici": Hg 2; „Pe pat «strujac», «lepedeu» de cânepă cu «cipcă», «lepedeu» de lână, perini lungi cu feţe ţesute cu roşu, alb şi negru şi pilotă pe pat ": Hg 7; „«Strujac» sau paie, «velincă» din cânepă şi «lipideu», lână în lână gros": Hg 8; „«Strujac», «lepedeu» de cânepă şi de lână vărgată, şi cergă": Hd 8; „«Strujece» umplute cu paie, nu cu fân, care se acopereau cu «pricoiţe» de lână sau «ţoluri» de câlţi (cânepă)": Hd 10; „«Strujac», lepedeu alb din cânepă, lepedeu de lână şi perini": Ms 1-4, 14; „«Străjac», «lepedeu» (alb şi vărgat), «ţol», perini cu funduri ţesute cu arnici": Ms 12, 17; „«Strujac» cu capete, «lipideu şi nouă perne cu ruptură şi cusătură»": Ms 15; „«Ţoale» în flori sau bătute cu vîrste negre": Sj 7; „«Strijac», «lepedeu» de cânepă, «ţol» de lână învărgat şi uşor carelat, negru şi alb sau cu culori multe (negru, verde, roşu) şi cu ciucuri": Sb 1; „Pe pat, «strujac», covoare în careuri, mov, roşu, verde, «lepedee» de pânză, «straie» de lână, «ţol» vărgat": Sb 2; „«Ţol» şi «strai»": Sb 4, 6, 7, 12; „«Lepedee» de cânepă (simple şi cu «cipcă») şi de lână (în carouri şi cu «cipcă»)": Sb 8; „«Lepedeu», «procovă», «căpătâie»": Sb 9.

Ţesături din lână. *În trecut:* Ab 3, 7, 10, 13, 17, 19, Bv 4, 8, 10, 13, Cj 8, 12-14, 16, Cv 8, Hg 2, 7, Hd 4, 8, 10, 12, 15, 17, Ms 1-4, 11, 12, 14, Sj 9, Sb 2, 6, 8, 9, 11, 12; „Cergă de lână vărgată şi «piuată»": BN 1; „Cerge vârstate (dungi şi carouri), «procuţe» alese cu «rugi», frunze etc. (cu chenar şi motiv central)": BN 5; „Cergi miţoase şi «procuţe» alese cu «ruji»": BN 10; „Cergă": Hd 7; „Lepedeie": Cj 2, 9, 15 (două, patru iţe), 18, Ms 10; „«Lepedeu» de lână": Ab 2, 8, 16, Bv 1, Cj 4, 10, 11, 17, Hg 4, Hd 3, 9, 16, Ms 5, 9, 16, 17, Sj 6, 10; „«Lepedeu» în carouri mari": Ab 5; „«Lepedeu» de lână cu vârste colorate şi «ţol» cu pătrate şi «păretar» cusut cu «ruje»": BN 2; „«Lepedee» cu alb, negru, roşu, în «vărgi», în «tăbliţe»": Bv 2; „«Lepedeu» vărgat": Bv 1; „«Lepedeu» cu vergi şi flori": Cj 5; „«Lepedeu» alb, «ţol» dat la piuă": Bv 9; „«Lipideu», «ţol» gros alb şi cu vârste": Ms 6; „«Lipideu» de lână în vergi şi roate": Ms 15; „«Lipideu de cânepă peste covor de lână": Sb 5; „«Procoviţă», straie": Bv 7; „«Procoviţă»": Hd 11, 13, 14; „«Straniu» de lână, şi scoarţă şi covor, alese şi înflorite": Ab 6; „«Strujac», «ţol rău» plus «vernică» albă şi «ţol bun» (ţesut din lână în vergi) şi perini": BN 7; „Sarica": Cv 4; „«Strai» miţos": Sb 1; „«Ţol»": Ab 15, Bv 1, 5, 6, Cj 3, 4, 10, Hg 5, Hd 13, Ms 9; „«Ţol» de lână, alb cu vergi": Ab 20; „«Ţol» adică «velinţa» în două iţe în vergi viu colorate": Bv 3; „«Ţol» cu flori din lână": Bv 11; „«Ţoale», «cergi» «dubite» la «vâltori», preşuri din câlţi (se urzeau, se băteau şi se vopseau cu «galiţă» (scoarţă de arin), azi, din cârpe": Ab 21; „«Ţoluri» cu flori (cu «ruje») şi «lepedeu» (sau

https://biblioteca-digitala.ro

păretar) cu «vrâste»”: BN 3 „«Ţoluri» (simple şi «vrâstate» colorat). «Lepedee guşate» (covoare de lână)”: BN 6; „«Lepedeau» cu «ochişori»”: Sb 3; „«Ţol», «macat» şi ţesături date la «moara de ciocane» la Săcele. Înainte de lână, şi «ţolul» era de fuior, cu bătătură groasă de cânepă în cânepă şi învărgat cu flori la capete”: Bv 12; „«Ţol» de lână, de acoperit”: Cj 1, Sj 3-5, 10; „Cergă, «ţol», «poneavă» (cuvertură)”: Cj 6; „«Ţol» de lână învărgat”: Cv 2; „«Ţol», «verincă» de cânepă şi cânepă cu lână, «lepedee»”: Ms 13; „Velinţe învărgate şi pătură cu coţcă”: Cv 5; „Velinţe, macaturi”: Cv 6; „«Pricoiţă» «slabă» (subţire), «pricoiţă» cu «table» (carouri)”: Hd 6; „«Ţol» vărgat în alb şi negru, «piuat», «lipideu» tărcat, urzit cu lână, bătut, dar nepiuat. În carouri, albe şi negre sau în dungi, «lipideu» cu iţe multe, urzit cu bumbac, bătut cu lână colorată”: Sj 8; „«Straie», «ţol», covor (din 1930)”: Sb 10; „Rar”: Hg 6, Sj 1. *Azi, la fel:* Hd 2, 5, Sj 2; „Covoare, perine”: Ab 12.

Perne.

Perne lungi, ţesute din lână. *În trecut:* Cv 2, 5, Sb 6, 12, „Umplute cu lână sau fân, cu funduri ţesute”: Sb 9. *Azi, la fel:* Ab 12, Bv 8. *Azi, mai rar:* Hd 5.

Perne lungi de pânză, cu capete ornamentate. *În trecut:* Ab 4-6, 11, 16-20, BN 2, 4-6, 8, 11, Bv 4-10, 13, Cj 1, 3-5, 7, 10, 12, 13, 15-17, Cv 2, 8, Hg 2, 4, 5, 7, 8, Hd 3-8, 11, 13, 15-17, Ms 2, 3, 5, 6, 8, 11-17, Sj 1, 3, 6, 8, Sb 3,6-8, 11, 12; „Perne lungi, cu «funduri» colorate”: Ab 2; „Perini cu «funduri» ţesute, ales în motive geometrice”: Ab 13; „De cânepă, cu «funduri» ornamentate în «ţesărie» în «degete»”: Ab 21; „Cu «funduri» cu «pene»”: BN 7; „Perini”: Ab 3; „De «tort» sau bumbac”: BN 1; „De «jolj»”: BN 3; „Cânepă. Laturile «ornamentate»”: BN 9; „Din «pânză mestecată» (fuior şi bumbac) în patru iţe, cu «alesături din stative» (flori)”: BN 10; „Cu funduri ţesute cu roşu şi albastru”: Bv 1; „Cu funduri alese”: Bv 2, 4; „Cu fund ales în război”: Cj 11; „Ţesute cu flori”: Bv 11; „«Cipcă» pe fond colorat”: Bv 12; „Roşu, negru, alb, alese cu mână”: Cj 1, Ms 4; „Pânză cu «fir în dinte»”: Cv 5; „«Funduri» ţesute sau cusute”: Hg 1, Ms 1; „Perini cu funduri cu alesături geometrice şi flori”: Sb 1 „«Căpătuie», perini cu funduri ţesute”: Sb 5; „Din material de desagă cu model la fund”: Sb 6. *Azi, la fel:* Ab 8, 12, Cj 2, 6, 18, Sj 2, 7, 9, 10; „De cânepă, în «funduri» învârstate cu «fiteu»”. Cj 8. *Azi, mai rar:* Ab 9, Bv 14, Cv 1, Hd 2, 12, Ms 10, Sj 4, 5, Sb 4, 10.

Perne mari umplute (cu pene, etc). *În trecut:* BN 9, Bv 5, 7, Cv 2, 6, Hd 14, 17, Ms 2, Sb 9, 12; „Umplute cu pene de găină”: BN „Cu «funduri» ţesute şi cusute”: Ab 7; „Cu otavă sau lână etc.”: BN 1, 3; „Cu paie”: BN 10; „Pătrate”: BN 4; „În «tocuri» învârstate cu fărină de secară”: Cj 8; „Rar, târziu”: BN 6; *Azi la fel:* Bv 14, Cj 2, 3, 5, 6, Cj 14, 18, Cv 8, Hg 5, 6, Hd 13, 15; „În «butuşi»”: Hd 7; „Rar”: Cv 1. *Azi, mai des:* Bv 10, Ms 12, Sj 7, Sb 8;. *Azi:* Ab 8, 12, 13, Cj 4, 10, 12, 15, Hd 2, 5, 6, 9, 10, 12, 16, Sj 5, Sb 4, 10; „Perne umplute cu otavă (fân cosit a doua oară)”: Ab 21; „Cu paie”: BN 5; „Începând din 1960”: Sj 1, 8.

Perne mici, brodate (pătrate). *În trecut:* Ab 7, Cv 6, Hg 2, 3, 5; „Cu «musculiţe»”: Bv 5; „Cu lână”: Bv 7; „Rar”: Ab 17, Sb 12. *Azi, la fel:* Cj 14 (ţesute), Hg 6, Hd 15. *Azi, mai des:* Bv 10, Ms 12. *Azi:* Ab 12, Cj 3-5, 15, Hd 2, 5, 7, 9, 10, 12, Ms 11, Sj 9, Sb 4, 9, 10; „Diverse”: BN 1; „Rar”: Hd 6, Sb 8 .

https://biblioteca-digitala.ro

Alte piese

A

D B

⟶

C

Lemn

Cuiere. *În trecut:* Ab 17, 18, Bv 3, 4, 6, 8, 13, 14, Cj 8, Cv 2, 5, 8, Hg 1-5, 7, Hd 3, 5, 8, 11, 12, 15-17, Ms 1-4, 14, 15, Sj 2, 4, 7, 9, Sb 3, 5, 8, 10-12; „Fag cu «cuie», pentru acățat blide și oale": BN 3; „Din lemn curbat natural sau confecționate": Cj 11; „Pe pereții A și B": Cv 1; „Pe pereții B, C, D": Bv 9, Sb 6; „Pe pereții B, C": Ab 4 (rar), 5, 16, Hd 2, Sb 4; „Pe C, D": Ab 9, 20, Bv 11, Cv 6; „Pe peretele D": Ab 2, 10, 11, 13, 19; „Pe D, în dreapta ușii": Ab 7; „Pe C": Hd 1 («fogaș»); „«Fogașe»": Hd 6, Sj 8; „După ușă și la sobă": Ms 10; „«Părcan», pentru blide": Ms 11; „Rar": BN 4, Hd 5, Ms 17, Sj 1, Sb 1. *Azi, la fel:* Ab 6, BN 2, 5, 8, 10, Bv 7, 10, 12, Cj 3, 5, 6, 10 (D, după ușă), 14-16, Cv 4, Hg 6, Hd 4 («fogașuri»), 7, 9, 13, Ms 6, 8, Sj 6; „Pictate, pentru «cănți» și blide": BN 9; „Pe pereții B, D": Ab 21; „Pe peretele C": Ab 12; „Pe D": Ab 8, „De haine": Bv 2; „În jos de cuier, pe cuie sunt ștergare": Hg 2; „Cuiere cu flori": Sb 9; „Rar": BN 6, 11, Bv 1, 5, Cj 12, Ms 9. *Azi, mai rar:* Cj 9, Ms 12, 13. *Azi:* BN 1, Hd 10, 14.

Blidare-cuiere. *În trecut:* Ab 2, 6, 8, 17, BN 3, 10, Bv 3, 7, 8, 10, 12-14, Cj 1, 3, 6, 8, 13, Cv 1, 2, 5, Hg 2, 5, 8, Hd 1, 4 («parsechiuri»), 6, 7, 10, 12, 13, 15-17, Ms 1, 2, 7, 12, 17, Sj 2, 4-9, Sb 3, 5, 7, 9, 11, 12; „În casele dinainte de 1900": Sb 1; „Roată": BN 9, Cj 15, Hg 1, Ms 5; „În jurul «casei»": Bv 5; „Jur roată, cu «taiere» și căncee": Hd 3; „În «casa cea mândră»": Hg 4; „Pe pereții A, B, C": Ab 11; „Pe B, C, D": Ab 7, 13, Bv 2, 9, Sb 6; „Pe A și B": Ab 14, Hg 3; „Pe B, C": Ab 4 (rar), 5, 16; BN 7 (deasupra de ferestre), 11, Bv 4, Cj 4, Hd 2; „În «fogașe» se păstra și vesela care se utiliza la ospețe, între posturi": Hd 2; „Cuiere de «căncee», pe pereți B și C": Ab 1; „«Tiere» și linguri, alternativ, pe B și C": Ab 20; „Pe C": Ab 19, BN 4, 8, Cj 1; „Pe C și D": Bv 11, Cv 6; „Deasupra ferestrelor": BN 5; „Pe D": Cj 13; „Cu blide și «canceaue»": Ab 18; „«Podișon»": BN 1; „«Fogaș»": Hd 11; „Pe cuiere, «căntuțe»": BN 4; „Rame pentru căni și ulcioare": Bv 1; „«Plimbe», ulcele": Bv 6; „Rar": Ab 3, Hg 7, Sj 1 (stelaj după ușă); Sb 2. *Azi, la fel:* BN 2, Cj 2, 5, 14, 16, 18, Hd 9, Ms 8; „Pe pereții A, B, D": Ab 21; „Pe A, C": Cj 10; „Pe peretele D": Ab 12; „Rar": BN 6. *Azi, mai rar:* Cj 9.

Mobilă pictată. *În trecut:* Bv 3, 10, 14, Cv 8, Ms 5, Sb 10, 11; „Ladă": Ab 2, 3, 7, 10, 16, 17, 19, 20, BN 4, 6, 11, Bv 5, 6, 8, Cj 1, 4, 5, 7, Cv 1, 5, Hg 1, 2, 4, Hd 7, 10, 11, Ms 3, 7-9, 12, 17, Sj 5, Sb 2, 3, 7; „La capul patului": Ms 10; „Cuiere de căncee și blidare": Cj 16, Ms 12; „Canapele cu flori de la Reghin": Ms 11; „Canapele și lăzi": Ms 13; „«Coasten»": Ms 15; „Ladă «feștită»": BN 7; „Lada de zestre": BN 1, Cj 11 (în casele bogate), Ms 4, Sb 4; „Lada de mireasă și «căpătâiele» la pat (cumpărate de la oraș)": BN 9; „Lada miresii": Bv 7, Cv 4, Hg 8; „Lada cu «fioc»": Ab 13; „Lăzi, puține": Ab 9, Sj 6; „Lădoi": Ab 16; „Ladă și «trun», cumpărate la Cetatea de Baltă": Ab 18; „Ladă, «laițe»": BN 8; „Lada și canapelele erau pictate. Cumpărate de la târg, la Reghin": Ms 14; „Lada, lădoaie, cuiere": Bv 1; „Lădoi

https://biblioteca-digitala.ro

de haine, cuier de ulcioare": Cj 10; „Laiţă, «coastăn», mai nou «canape»": Bv 2; „Lada, laiţa, blidarele, «părsecurile», cuierele etc": Bv 4; „Ladă, «armăroi», cuiere, canapele": Bv 11; „Ladă, bănci, dulap, pat, rame, cuiere": Bv 13; „«Părsechi»": Bv 5; „Lăzi cu tulipane": Hg 5; „Laiţe, lăzi şi cuiere": Hg 7, Sb 6, 8; „Ladă": Hd 1, Ms 15; „Ladă, lădoi, «armăroi»": Sb 1; „Ladă, scaune lungi, laviţă de lăcrar": Sb 5, 9, 12; „«Tron»": Bv 9; „«Trun»": Ab 4; „Rar": Ab 5, BN 2, Cj 8, Ms 1, 6, Sj 1. *Azi:* „Rar": Cj 9, Sj 9.

Icoane pe lemn: Ab 2, 16, BN 4, 10, 11, Bv 1, Hg 3, 7, 8, Hd 15, Ms 3, 4, 10, Sb 4, 7; „Spre răsărit": Ab 10, 13, BN 1, 3, 9, Cj 1, 3, 5, 6, 8, Hg 4, Hd 7, 9-13, Sb 9, 11, 12; „Pe A, B, D": Ab 11; „Pe B": Ab 7; „Deasupra ferestrei sub care era aşezată masa": Hd 2; „Rar": Ab 20, BN 2, Bv 9, Hd 1, Ms 6, 13, 17. *Azi, la fel:* „Pe pereţii A, B, C, D": Ab 12, Sj 10.

Sticlă

Icoane pe sticlă. *În trecut:* Ab 2, 4, 18, 20, BN 2, 4, 10, Bv 1, 5, 6, 11, Cj 1, 3, 6, 11, Cv 6, Hd 8, 15, 16, Ms 2-4, 7, 10, 17, Sj 8, 9, Sb 8, 10, 11; „Spre răsărit": Ab 1, 10, 13, 19; 21 (aduse de la Turda), BN 1, 3, 9, Bv 2, 4, 9, 12, 14, Cj 4, 5, 8, 13 (aduse cu căruţa), 17, Hd 2, 3 (de la Nicula), 5, 7, 9, 13, Ms 1, 6, 12, Sj 6, 7, Sb 9, 12; „Pe pereţii A, B, C": Ab 8, 15; „Pe A, B, D": Ab 11; „Pe B, C, D": Ab 5(rar); „Pe B şi C": BN 11, Bv 9, Sj 2, Sb 4; „Pe B şi C, foarte demult": BN 7; „Pe B": Ab 7, Hd 1; „Iconiţe pe «glajă»": Ms 11; „Icoane pe «glajă»": Sb 5, 6; „Între ferestre": Sb 1; „Rar": Ab 3 (din Sebeş), 16, BN 8, 10, Hd 11, Ms 8, 9, Sj 1, 3, Sb 2, 7. *Azi, la fel:* Cj 9; „La răsărit": Hd 5; „Pe pereţii A, B, C, D": Ab 12; „Pe B, C": Cj 10, 12, 16. *Azi, mai des:* Hd 10. *Azi, mai rar:* Cv 1, 8; „Pe pereţii B, C": Ab 9.

Icoane pe hârtie: BN 9, Cv 4, Hg 1, 5 (spre est), Hd 4, Ms 1, 4, 11, 16, Sb 7; „Icoană de hârtie cu sticlă şi ramă": Ab 17; „Numai de hârtie": BN 5, 7, Hd 6; „Litografii": Cj 4 (spre răsărit), Sb 3; „Cu geam": Sj 5.

Tablouri de bâlci. *În trecut:* Hg 3; „Pe A, B, D": Ab 11; „De la Câmpeni, Albac, Abrud; Găina": Ab 21; „Rar": Ab 12, Bv 9, Cj 8, Hd 15, 17. *Azi, la fel:* Cj 10. *Azi:* Ab 2, 3, 10, 18, BN 8, 11, Bv 1, 11, Cj 7, 14, Cv 1, Hg 8, Hd 3, 8, 11, Ms 1, 14, Sb 5, 8, 9; „Astăzi, pictate de Ana Pop, învăţătoare": Cj 1; „Rar": Ab 13, 16, BN 1, 4, Bv 4, Cj 11, 13, Hg 5, Ms 15.

Alte piese. *În trecut:* „După pat puneau rogojina de spetează. Erau şi cu forme, făceau ţiganii": Cj 13, „Turtă în formă de inimă cu oglindă": Cv 1 (la casele cu fete), 8; „Între ferestre, oglinda": Ms 14; „Căni de sticlă, la grindă": Sb 4. *Azi, la fel:* Sj 6. *Azi:* „Plastice": BN 1.

Ceramică

Blide. *În trecut:* BN 2, 3, 6, 10, Bv 3, 7, 8, 10, 12, 13, Cj 3-6, Cv 6, Hg 1-3, 8, Hd 5, 9, 12, 17, Ms 2, 7, 8, 10, 12-16, 17, Sj 2, 5-7, 9, 10, Sb 10, 11; „Pe pereţii A, B, C, D": Ab 3, 17, BN 7 (blide pe cuiere), Bv 6, Cj 10, 12, 13, Ms 15, Sj 3, Sb 1, 2, 6, 9; „Pe A, B, C": Ab 2, 8, 15, 18, Cj 6, Cv 1, Hd 1; „Pe B, C, D": Ab 5, 9, 13, Bv 9, Sb 5; „B, C, D, toate roată. Blide multe, şi două rânduri. Blide de lut şi de porţelan": BN 4, Ms 14; „Pe A, B": Cj 8,

https://biblioteca-digitala.ro

15; „Pe B, C": Ab 10, Bv 2, 14, Hd 7, 16, Sb 4; „Pe B, C, şi pe grinzi": Ab 4, 16; „Pe C şi D": Bv 11, Cj 1; „Pe B şi C, în «fogaşe»": Hd 2, Sj 8; „Pe A": Ab 11; „Pe B": Ab 7 («taiere», farfurii colorate), BN 8, Hg 4; „Pe C": Ab 1, Hd 11; „Roată în jurul camerei, câte două-trei rânduri de farfurii": Ab 19; „Blide roată, în cuie": BN 9, Ms 5; „Roată, cuiere cu blide şi căncee": Ms 1; „Jur împrejur": Bv 5; „Cu «chindeaua». Cumpărate": BN 1; „Blide cu ştergare": BN 5; „«Taiere»": Ab 8, Hd 3-6, 8; „«Tiere»": Ab 20, Ms 3 (cu flori), 4; „«Tanere», farfurii, pe grindă": Ab 6; „«Tinere»": Hd 10; „Aduse de la Bulzeşti şi Turda": Ab 21; „Au cam dispărut după 1900": Bv 1; „Şi în grindă": Bv 4, Hg 7, Sb 12; „Pe grinzi se prindeau şi blide şi ulcioare": Bv 6, Sb 7; „Pe cuie (bătute pe grindă)": Cj 7, Ms 11; „Între ferestre": Cj 14; „Într-o cameră şi 150 de blide pe perete": Sb 3; „Rar": Cj 18 (se aduceau). *Azi, la fel:* BN 11, Cj 9, 11,Cv 8, Sj 1, 4; „Pe A, B, C, D": Cj 16; „Pe pereţii A, B, C": Ab 12.

Căni mari. *În trecut:* Bv 3, 8, 13, Cj 5, 7, 11, Hg 3, Hd 4, 5, 9, 10, 12, 16, Ms 5, Sj 5, 9, Sb 3, 9, 10; „Ulcele şi «cănţi» pe la grinzi": BN 9; „Pe toţi pereţii. târnate «Cănţi» de «glajă» şi de lut, pe cuie": BN 11; „Oale": Hd 4, 5, 11, „Pe pereţii A, B, C şi la meştegrindă (grinda mediană)": Cj 6; „Pe pereţii B, C": Ab 10, Bv 2, Hd 2; „Pe C, D": Ab 9, 21; „Pe peretele A": Ab 11, Hd 7; „Pe B": Ab 1, Hd 7; „Cupe": Ab 19; „La meştergrindă": Cj 12, Sj 8; „Oale, pe grindă": Ab 6, Sj 10; „Atârnate de grindă": Bv 9, Ms 11, Sj 5; „La grindă. Şi în tindă uneori": BN 1; „Pe cuie (de lemn) şi la meştergrindă": Cj 10; „În casă se agăţau": Ab 13; „Ulcioare pe dedesubt de blide, în cuiere lungi, pe pereţii opuşi «rudei creţe»": Bn 10; „Pe cuiere şi pe grindă": Ms 1; „La perete, în cui": Ms 15; „Oale de la Alejd (Vadu Crişului)": Sj 7; „Căni pe cuiere. După 1900, blide direct pe pereţi şi cu «păsturi» în jur": Sb 1; „Pe tavan": Sb 4; „Căni mari pe bârna de la «privariu»": Sb 6; „Rar": Cj 3, Sj 1. *Azi, la fel:* Cj 9; „Pe grinzile de sub tavan": Ab 12, „Pe cuier, pe grinzi": Cj 16, Sj 4.

Căncee. *În trecut:* Ab 7, Bv 1, 3, 8, 10, Cj 4, 9, Hg 2, 4, 7, 8, Hd 3, 5, 7, 9-12, Ms 7, 12, Sj 2, 3, 5, 8, Sb 3, 5-12; „Pe pereţii A, B, C, D": Ab 2, 17, 19, Cj 6, Cv 8; „Pe toţi pereţii": Cj 11; „Pe A, B, C": Ab 18, Hd 1; „Pe B, C, D": Ab 5, 10, 13, 20, Bv 9, 13; „Pe B, C": Ab 4 (căni), Bv 2, 14, Hg 1, Hd 2 (în «fogaşe»), 16, Sb 4, 16, BN 7 («cănţi»), „Pe C, D": Ab 9, 21, Bv 11 (şi pe grinzi), Cj 1, Cv 1; „Pe peretele A": Ab 11; „Pe peretele B": BN 8 (ori erau blide, ori erau căncee); „Pe peretele C": BN 4; „Pe D": Cj 13; „«Cancee» pe cuiere": Ab 8; „Pe grinzi": Ab 12, Hd 6; „Pe grinzele": Sj 7; „La grindă şi pe cuier": Cj 10; „Pe prima grindă de la fund, în faţa ferestrelor": Ms 16, 17; „La grinzi şi roată": BN 9; „Jur împrejur": Bv 5; „«Cănceauă»": BN 1, 3, 6; „«Cănceauă», pe meşter-grindă": BN 2; „«Cănţi»": BN 11; „Ulcioare": BN 10; „Alternate cu icoane şi blide": Ms 15; „Rar": Ab 3 (după aceea a început), Cj 3, 5, Sj 1, Sb 2. *Azi, la fel:* „Pe A, B, C, D": Cj 16 (pe cuierul de căncee, la grindă).

Tablouri

„De circa douăzeci-treizeci de ani, pe oricare dintre pereţi": Sj 2.

Tablouri brodate. *În trecut:* Ab 1, 10. *Azi, la fel:* Bv 7; „Carpete": Bv 13, Sb 6; „Rar": Cv 1, Hd 2. *Azi, mai des:* Hg 3, Ms 10. *Azi:* Ab 2, 4, 5, 7, 11, 12, 16, 18, 19, BN 4, 7, 11, Bv 1, 2, 9, 11, Cj 1, 5, 7, 11, 13, Cv 8, Hg 1, 2, 7, 8, Hd 3, 8, 11, Ms 1-7, 12, 15-17, Sj 9, 10, Sb 2, 3; „Lângă maşina de gătit": Sj 4; „Rar": Ab 13, 20, Bv 4, 5, Cj 4, 17, Hg 5, Hd 5, 12, 17, Ms 8, 11, 14, Sj 3, Sb 1, 5, 7, 11, 12.

https://biblioteca-digitala.ro

Litografii. *În trecut:* Ab 5, 10, 18, Cj 17, Hg 3, Hd 3, 15, Ms 2, 16, 17, Sb 1, 6; „Scara vieții": Bv 1, 13; „Rar": Ab 2, 7, Bv 6, Hg 5. *Azi, la fel:* Ab 4, 16, 19, Bv 4, Cj 1, 6, Cv 6, 8, Hg 2, 7, 8, Hd 8, Sj 3, 4, 8-10, Sb 2, 4-6; „Icoane": BN 8, Hg 1, 4, 6, Ms 13, Sj 1; „Rar": Ab 20, Bv 5, Ms 4, 8. *Azi, mai des:* BN 4, Bv 14, Cj 10, 16, Cv 1, Hd 1, Ms 3, 12, 15, Sb 9, 10, 12. *Azi, mai rar:* Ab 17, BN 11, Cj 7, 9, 11, 13, Ms 3, 11, 14, Sj 7, Sb 3, 7, 11. *Azi:* BN 7, Bv 9, Cj 5, 6, Hd 5, 7, 12, Ms 5, 6, 10; „Rar": Ab 13, Bv 11, Hd 2, Ms 7.

Fotografii. *În trecut:* Ab 1, 10, Hg 3; „Pe pereții A, C": Ab 8; „După 1916 mai mult": Ab 17. *Azi, la fel:* Ab 11, Bv 7, Cj 6, 9, 11, 16, Cv 1, 6, Hg 2, 8, Ms 2, 6, Sj 1, 3, 6, Sj 8, Sb 4, 6; „Pe A, B, C, D": Cj 10, 12. *Azi, mai des:* Ab 4, 13, 16, 18-20, BN 4, 7, 8, 11, Bv 1, 2, 4-6, 9, 11, 13, 14, Cj 1, 4, 7, 13, 17, Cv 8, Hg 4, 5, 7, Hd 1, 3, 8, Ms 3, 7, 8, 10, 12, 13, 15, Sb 1-3, 5, 7, 10, 11; „Chipuri închise în «părcane»": Sb 9. *Azi:* Ab 2, 3, 5, 12, Bv 10, Cj 2, 5, 18, Hd 2, 5, 7, 9, 12, 13, 15, Ms 1, 4, 5, 9, 11, 14, 16, 17, Sj 4, 7, 9, 10, Sb 12; „Rar": Hd 17.

Picturi. *Azi, la fel:* „Rar": Sb 4. *Azi, mai des:* Bv 14, Hg 3, 5. *Azi:* Ab 2-5, 7, 11-13, 16, 20, BN 4, 8, Bv 1, 2, 4-7, 11, 13, Cj 1, 4, 5, 13, 18, Hd 1, 9, 13, Ms 13, Sb 1; „Rar": BN 11, Bv 9, 10, Cj 2, 7, Hg 1, 8, Hd 5, 7, 8, 11, 15, 17, Ms 5-8, 14, 15, 17, Sj 3, 10, Sb 2, 5, 7, 11.

Alte tablouri. *În trecut:* „Cu Franz Iosef": Hg 3. *Azi:* Hd 1; „Icoane reproduse în culori": Sj 7.

Piese de interior recente: „Bibelouri": Ab 2, 4, 16, BN 10, Bv 4, 7, 13 (rar), Cj 2, 5, 8, 14, 15, 18, Cv 4, Hd 7, 9, 15; „Bibelouri și flori de plastic": Ab 3, Cj 17, Hd 10, 13, 17, Sj 4, 9, 10, Sb 1, 4, 7, 9, 10; „Bibelouri, macrameuri": Ab 17; „Bibelouri, pește de sticlă": Ab 19; „Pește de sticlă": Cj 4, Ms 9, 16; „Bibelouri și podoabe de serie": BN 6; „Bibelouri și obiecte de serie, industriale": BN 9; „Fotografii": Hg 2; „Plastice": BN 2, 3, Bv 7, 8, 12, Cj 3, 14, Cv 2, Hd 15, Ms 7, Sb 8, 12; „De serie, plastice, etc": Ab 6, Cj 8, Hd 14; „Perdele la geamuri și draperii deasupra ușilor": Ab 12; „Covoare pe jos, flori [artificiale]": Ab 13; „Flori de plastic": Ab 7, BN 1, 8, Bv 5, 9, Cj 4, Hg 8, Ms 11, 13, Sb 3, 11; „Flori de plastic, păpuși, pește de sticlă": BN 11; „Flori de plastic, vaze, etc.": Bv 11, Ms 1; „Flori de plastic, macrameuri, bibelouri": Cj 7; „Pește de sticlă, flori de plastic, cusături": Cj 1; „Cusături": Ab 18; „Dantele": Cj 10; „Dantele croșetate din bumbac alb și mătase colorată la ferestre, pe mobilier": Cj 6; „Tot «chindee», dar de etamină cu melană": Ab 21; „Carpete": BN 4, Hd 5, Sb 8-10; „Covoare plușate": Bv 5; „Textile din comerț": Cj 8, Hg 1, Hd 13; „Cuverturi și covoare": Cj 9, Hd 12; „Perinițe de divan, dantele, milieuri brodate, cuverturi din comerț": Cj 16, Sj 2; „Perne": Ms 4; „Macaturi țesute din lână sau bumbac": Cv 8; „Icoane tipărite, provenite din Iugoslavia": Cv 1; „Mileuri din macrame, flori artificiale, lămpi (veioze) cu picior traforat": Cv 6, Ms 13; „Storuri, flori de plastic, macrameuri": Hg 4; „Plastice, bibelouri, macrameuri": Hg 5, Sj 5; „Parchet, flori de plastic": Ms 15; „Tablouri brodate, fotografii, tablouri cumpărate": Ms 2, 10; „Țesături": Ms 17; „Carpete și cuverturi": Hd 2; „Icoane pe sticlă cumpărate": Hd 10; „Cusăturile pe imprimeuri cumpărate, cusute acasă": Sj 6, „Draperii cusute, macrameuri, perne de mătase, tablouri cusute, bibelouri din scoici, carpete de artizanat, tablouri pirogravate, fructe de plastic": Sb 6; „Reproduceri de pictură de la librărie, păretare cu inscripții": Sj 1; „Icoane noi, fotografii, oglinzi": Sj 8; „Vederi": Sb 6, 7; „Diverse": BN 1, Sj 7; „Industriale":

https://biblioteca-digitala.ro

Bv 3, Cj 3, Hd 4, 6; „Puţine": Cj 13, Hd 1, 3, 8, 16, Sb 2 (bibelouri).

Piese de mobilier de la oraş: „Dinainte de 1900": Bv 1, Hg 1, Ms 12, Sb 2; „Dinainte de 1900, «lădoaie», «costen», canapee, lucrate la Sighişoara": Ms 7; „Din 1900": BN 8, 11, Bv 5, 13, Hg 2, 4, Ms 1 («costen»), 6, 8, 14, Sj 4 (paturi cu căpătâi), Sb 1 («coasten»), 5, 6, 9, 11; „Cam din 1900, «gardirob şi coasten»": Bv 4; „După 1900, rar": Ab 20; „Dinainte de 1910": Sb 12; „Din 1916": Ab 4, Cj 4; „Din 1918": Ab 18, Bv 6, 9, Hg 8, Ms 4, Sb 7; „După 1920": BN 4, Bv 10 (au lucrat mulţi ca servitori la Bucureşti), Cj 7 (rar), Ms 15 («coasten»), Sb 3; „Şifoniere din 1920": Ab 7, 16, Sb 2; „Din Reghin aduceau canapele": Ms 3, 13; „Şi din 1930, şifoniere": Ab 8; „După 1930": Ab 2, 3, BN 7, Cj 1, 13, 17, Cv 1, Hd 8, Ms 11 («costen»), 17, Sj 1, Sb 10; „1935-1940": Cj 9; „Din 1940": Ab 17, Bv 11, Cj 14; „Interbelic": Bv 7, Cj 3, Cv 8 (dulapul şi recamierul), Hd 17, Ms 2, Sj 6; „Postbelic": BN 2, 6, Cj 18, Cv 4, Hd 10, 13, 15; „După 1945": Ab 5, Hd 1, Ms 5; „1940-1950": Ab 21; „1948-1950": Cj 2; „1950": Cj 8, Hg 6, Hd 4, 9, 16, Ms 10, 16, Sj 10; „1950-1960": Cj 11, Hd 7; „De treizeci de ani": Ab 6, Cj 15 [1949], Hd 6 [1950]; „După 1950": Ab 11, Sj 7, Sb 4; „De douăzecişicinci de ani": Bv 3 [1954], Cj 5 [1953]; „1955-1960": Cj 6, Hd 5, 12; „După 1960": Ab1, 7, 10, 12, Hd 2, Ms 9, Sj 2, 8, Sb 8; „După 1964": BN 4, Hg 5, Hd 14, Sj 3, 5, 9; „În ultimii douăzeci de ani": Ab 15, BN 9, 10 [din 1960]; „1965-1970": Cj 10, 16, Hg 3, Hd 3; „De zece-douăzeci de ani": BN 1 [1960-1970]; „De cinci-şase ani": BN 3 [1974-1975], Hg 7 (costen); „Recent": Bv 8, Cj 12, Cv 2; „Rar": Ab 13, 19.

Garnituri de mobilă tip: „Postbelic": BN 2, 6, Bv 12, Cj 3, 14, 18, Cv 4, Hd 10, Sj 6, 8; „Din 1945": Bv 13, Ms 5; „După 1950": Ab 11, 13, 20, Bv 2, 5, 12, Hg 2; Ms 7, 10, Sj 7, Sb 3, 5; „Din 1953-1954": Ab 3; „1955": Bv 14, Cv 6, Sb 2, 10; „După 1958": Ab 2, 19, Hd 8, 16, 17, Ms 14; „1958-1960": Ab 21; „Din 1960": Ab 16, 17, BN 7, Bv 1, 4, 6 (după «colectiv»), 7, 11, 13, Cv 1, Hg 1, 4, Ms 4, 11, 12, Sj 4, Sb 1, 4, 7, 9, 12; „1960-1962": Cj 2, Ms 8; „De douăzeci de ani": BN 9 [1960], 10 (în rate); „De zece-douăzeci de ani [1960-1970]": BN 1; „De cincisprezece ani": Bv 3 [1964], Cj 5 [1963], Hd 6, Sj 2 [1965]; „1963": Cj 4, 7; „Din 1964": Ab 4, BN 11, Ms 15; „Din 1965": Ab 5, 7, BN 8, Cj 8, 17, Hg 5, 6, Sj 5, 9; „1965-1970": Cj 6, 10, Hd 7, 14, Sj 1; „Din 1969": Ab 18, Ms 13, 17; „De zece ani": Ab 6, Cj 15 [1969], Ms 3; „După 1970": Ab 8, 12, Bv 10, Cj 12, Hg 6, Hd 2, 4, 9, 12, Ms 6, 16, Sb 6, 8; „De cinci-şase ani [1974-1975]": BN 3; „Circa 1975": Cj 11, 16; „Recent": Bv 8, Cv 2, Hd 1, 13, 15.

Covoare pe jos: „Preşuri de cârpe, de foarte demult": Ab 20, Ms 1, Sb 11; „De pe la începutul secolului [al XX-lea]": Cv 8; „Întâi preşuri, din 1900": Bv 4, Sb 7, 10; „Dinainte de 1900, unii": Bv 9, Sb 2 (preşuri); „Unii aveau covoare, fâşii dintr-un lat de lână, din 1900": Cj 1; „Din 1900, preşuri din lână şi cârpe, în camera bună": Hg 2; „Din 1900 rar, după 1918 general": Hg 4, Sb 12; „După 1910": Sb 5; „Dinainte de 1920, preşuri": Ms 12; „După 1920": Ab 11, BN 11, Bv 5, 13; „Din 1920 aveau câţiva preşuri pe jos": Ab 4, BN 8; „După 1920. Înainte, nu se puneau": Ab 10; „După 1920 era scândură şi puneau şi preşuri": Hg 1; „Preşuri din perioada interbelică. Covoare după apariţia podelelor": Sj 1, 4 (1973), 6; „După 1930": Cj 17, Hg 7, 8, Ms 2, 7, 14; „Preşuri din 1930, de la «colectiv» covoare": Bv 6; „Pe la 1940": Hd 15, Ms 13, Sb 3, 6; „După 1945": Ab 2, 5, 18, BN 7, Bv 11, Ms 15, 17;

https://biblioteca-digitala.ro

„După război (postbelic)": Ab 9, Bv 7, 12, Cj 3, 5, Cv 4, Hd 13, Ms 6, 8; „Din 1950": Ab 3, 17, 19, BN 4, Bv 2, 4, Cj 8, Hd 7, 16, Ms 4, 5, 16, Sj 5 (preşuri), Sb 2 (covoare); „După 1959": Bv 9, Cj 4 Sb 4 (înainte preşuri); „1950-1955": Cj 6, Ms 11; „1955-1960": Cj 9, 10, 12; „După 1960": Ab 12, Cj 1, 11, Cv 1, Hg 5, Sj 8, 9, Sb 8; „De zece-douăzeci de ani": Cj 2, 18 [1958-1968]; „De douăzeci de ani": Bv 10 [1962], Hg 3 [1969]; „De cincisprezece ani": Bv 3 [1964], Hd 17 [1963]; „După 1965": Cj 14, Hg 6, Hd 4, 14, Ms 1, Sj 2, 3, Sb 11; „De zece ani": Ab 6, 8, Cj 15, Hd 2 [1969], BN 2, 3, 6, 9, Hd 6 [1970]; „1968-1970": „Înainte preşuri": Ab 21, Hd 5, Sj 7; „Se folosesc numai preşuri, de aproximativ zece ani [1969], iar covoarele se pun numai în camera nelocuită": Hd 2; „După 1970": Ab 1 (rar), Cj 16, Cv 6, Hd 8, 10, 12, Ms 6; „Recent": Ab 13 (înainte se puneau paie pe jos), 16 (numai preşuri), BN 1, 10, Bv 8, Cj 13, Cv 2, 4, Hd 1, 9.

Radio: „De mult": Hg 3; „Numai popa şi boierul": Ms 6; „Între războaie": BN 1, Cj 3, Sj 4; „1925": BN 2; „Din 1930": Bv 4, 14, Cv 1, Hg 4, Ms 12, Sb 6, 9; „Era în 1930": Bv 13; „După 1935": Ab 10, Sj 9; „Din 1936": Bv 11 (cu barerii), Sb 12; „Din 1939": BN 8 (învăţătorul); „Era un singur radio, în timpul războiului. Cu căşti": Ab 3; „Pe la 1940": Cv 8, Hg 6, Hd 7, 9, Ms 11 (trei aparate); „De patruzeci de ani: BN 6 [1940], Cj 5 [1938], 15 [1939]; „Din 1944": Cj 17; „După 1945": Ab 2, BN 7, 10, Bv 9, Hd 13, 15, Ms 13, Sb 3, 7; „De treizeci de ani": Ab 6 [1949], BN 7 [1950], Hd 17 [1963]; „Postbelic": Bv 7, Cj 18, Cv 4, Hd 10; „După 1950": Ab 7, 12, 16, 18, Bv 2, 6, 12, Cj 4, 8, Hg 7, Ms 5, 10, Sj 1, 10, Sb 4, 8, „De douăzecişicinci de ani": BN 3, Hd 6 [1955]; „După 1956": Ab 4, Hg 5; „De douăzeci de ani": Bv 3 [1959], Bv 10 [1962]; „După 1960": Ab 1, 9, 11, Hd 4, 8, Ms 1; „În ultimii cincisprezece ani [din 1965]": Ab 15; „După 1965": Cj 14, Hd 5, 14; „Odată cu lumina şi tranzistorii": Sj 5; „1968-1970": Ab 21, Hd 2, Sj 8; „După 1970": Ab 8, Hg 2, 12; „1970-1975": Cj 9; „După 1975": Cj 10, 16; „1975-1980": Cj 12; „1970-1980": Cj 11; „Recent": Bv 8, Cv 2.

Televizor: „După 1960": Ab 2, 3, 11, 13, 18, Bv 1, 4-6, 11, Cv 1, Hg 4, Ms 10, 12, Sb 7, 12; „De cincisprezece-douăzeci de ani": BN 1 [1960-1965]; „După 1960": Sb 1; „Din 1963": Ab 4, 14, hd 8, Sb 6; „După 1964": Ab 7, BN 8, Ms 13, 15, Sb 4; „De cincisprezece ani: Ab 6, Bv 3, Cj 15 [1964], BN 3, 9, Hd 6 [1965], 17 [1963]; „După 1965": Ab 12, 16, Bv 2 [toţi au], 10, 12, 13, Cj 8, 14, Hg 3, 5, Hd 7, 13, 15, Sj 9, Sb 3, 8; „1965-1970": Bv 7, Hd 4, 10, 14, Ms 5; „Din 1966": BN 11; „De doisprezece ani": BN 2 [1968]; „Din 1967": Ms 3; „După 1968": Ab 17, BN 7, Bv 9, Cj 1, 4, Hg 1, 8, Ms 14, Sb 2, 5; „1969": Cj 17, 18; „1968-1970": Ab 21, Sj 1, 8; „De zece-doisprezece ani": Cj 3 [1967-1969]; „De zece ani": BN 6 [1970], Cj 5 [1968], Hg 7 [1973]; „După 1970": Ab 1, 8, 10, 19, Cj 7, Cv 6, Hg 2, Hd 9, Ms 1, 6, 17, Sj 5, 10; „După 1973": Ab 5, Hg 6; „După 1975": Ab 9, Cj 16, Hd 2, 5, Ms 16; „Din 1978": Ab 15; „1975-1980": Cj 10 (rar), 12; „1980": Cj 9, Hd 1, 3, 12; „Recent": BN 10, Bv 8, Cv 2, 4.

https://biblioteca-digitala.ro

LOCUINȚA SEMIÎNGROPATĂ (BORDEIUL)

Terminologie: „Crambă» în pământ: Ab 12; „Hrube în pământ": Cj 3; „Bordeie": Cv 1; „Colibe": Sj 8.

Locuitori: „Oameni săraci": Ab 12; „Populația din hotarul dinspre Turda, deci afară din comună": Cj 3; „Țiganii": Cv 1, Ms 15; „Doar țiganii sedenterizați, lingurari": Sj 8.

Ultimul exemplar (dispariție): „Înainte de 1880": Ab 12; „Acum șaptezeci de ani [1908]": Ab 21; „Prin 1925-1928": Sj 8.

Mod de construcție: „ Populația ...locuind azi în gospodării numite «hodăi», izolate sau grupate, are asemenea «hrube în pământ», acoperite cu grinzi, căpriori și lețuri, deasupra cărora se pun crengi, paie, rogoz și pământ cu lopata sau în brazde": Cj 3.

Accesul. Groapa (adâncime).: „Direct în pantă, 0,50 m-2,00 m": Ab 12; „Circa 1 m": Sj 8.

Căptușeala (pereții, bârnele...). „În general cu nuiele împletite orizontal": Sj 8.

Acoperișul. ***In două ape:*** Ab 12, Sj 8.

Furcile grinzii principale: „Două furci erau plasate în față, între ele se fixa ușa, iar a treia, în spate": Sj 8.

Patru furci. Ab 12.

LOCUINȚA PE DIFERENȚE DE NIVEL ȘI/SAU SOCLU ÎNALT

În trecut: Ab 5, 15, Hd 3, 8, Ms 7; „Cu chivniță": Ab 13; „Existau pe pivnițe de piatră, după 1900": Cj 14; „Numai cu pivniță dedesubt": Sb 1; „Cu temelie mai înaltă și pivniță": Sb 11; „Cu soclu înalt": Hg 7; „Interbelic": Hd 4, 9 (pivniță și «casă»); „Interbelic apare locuința cu două «case»" pe beci cu «cuptorie». Până pe la 1920 erau numai cu o «casă» pe beci": Hd 6; „Foarte puține": Ab 19; „Rar": Bv 1, Ms 9, 11, 14, Sj 7, Sb 2, 4, 6. *Azi, la fel:* Ab 1, 9, 10, 20, Bv 4, 5, Cj 9, 11, Hd 2, 14, 15, Sj 4, 8, Sb 10; „Erau trei, patru case cu etaj și altele cu soclu înalt": Ab 14; „Soclul înalt se dezvoltă interbelic": Hd 14; „Unde era mal": Ms 4; „Puține": Ab 12, Bv 6, Cj 12; „Rar": Bv 14, Cj 4, 6, Cv 1, 8, Sj 3, 5, Sb 9. *Azi, mai des:* Ab 8, Cj 16, 18, Hd 5, 12. *Azi, mai rar:* Cj 10, Hd 16, Ms 12. *Azi:* Ab 2, Cv 6, Hg 1, Hd 11, „Case tip, numai la Mărgineni": Hd 13.

Panta (o latura a casei pe un soclu înalt cât un nivel, iar o altă latură la nivelul solului). *În trecut:* Ab 14, 15, Bv 13, Hd 3, 8, 16, Ms 7, 12; „Rar": Ab 4, 13, Cj 4, Ms 9, 11, 14, Sj 7, Sb 6. *Azi, la fel:* Ab 1 (frecvent), 8, 10, 20, Sj 4, 5, Sb 10; „Rar": Cj 9-12, 16, Cv 8, Sj 3, Sb 9. *Azi, mai des:* Cv 1. *Azi:* Cv 6, Sj 8; „Rar": Hd 2.

https://biblioteca-digitala.ro

Soclul (casei cu un nivel)

Înălţime

Până la 1m. *În trecut:* Ab 14, Bv 4, 8, 13, Cj 4, Cv 5, Hd 3, 8, 12, Ms 7, Sj 8, Sb 5, 8; „Case de cărămidă cu soclu, rar": Ab 4; „Rar": Ab 5, 13, 16, 20, Bv 1, Cj 16, Hg 4, Ms 9, 14, Sb 6, 7, 11. *Azi, la fel:* Ab 9, Bv 5, Cj 3, 10, 14, 18, Hg 6, Hd 4, 14, 15, Ms 3, Sj 5, Sb 4; „Rar": Hd 2, 13. *Azi, mai des:* Ab 17, Cv 1, Ms 4, 11, 12, Sb 12. *Azi, mai rar:* Bv 6, Hd 5. *Azi:* Ab 11, 21, Bv 10, Cv 6.

Până la 1,50 m. *În trecut:* Ab 14, Hg 7, Ms 12, Sb 5; „Rar": Ab 5, 13, 20, Cj 4, Hd 3, 4, 16, Ms 7, 11, Sj 7, Sb 1, 7, 8. *Azi, la fel:* Bv 5, Cj 6, 9, 11, 12, 14, Hd 13, 14, Ms 3, 5, Sb 10; „Rar": Sb 9. *Azi, mai des:* Ms 4. *Azi, mai rar:* Cj 3. *Azi:* Bv 4, Hd 5, 12, Sj 8 (în partea pantei); „Rar": Cj 18.

Peste 1,50 m. *În trecut:* Ab 15, Hd 16; „Şi 2,00 m": Ab 21, Bv 10; „Rar": Ab 17, 19. *Azi, la fel:* Ab 1, Sj 3; „Casele se ridică pe soclu mai înalt de 1 m-1,50 m începând din perioada interbelică": Hd 14, „1,60 m": Ab 12; „Încape un om în picioare": Sj 4; „1,80 m": Ab 8; „1,50-2 m": Ms 10; „2,00 m": Ab 10, Hd 5; „Rar": Bv 14, Cv 8, Hd 13, Sb 2, 12. *Azi, mai des:* Hd 2. *Azi:* „1,80 m": Ab 11; „Rar": Cj 16.

Utilizarea subsolului

Pivniţă. *În trecut:* Ab 1, 5, 14, 15, 19, Bv 8, 10, 13, Cv 5, Hg 7, Hd 6, 8, 16, Ms 5, 7, Sj 8, Sb 1, 2, 5; „Mai înainte erau pivniţe sub «găvănaş»": Cj 4; „Pivniţele erau pe grinzi de lemn, dar şi boltite, de cărămidă": Sb 11; „Bute, cartofi": Hd 3; „Pentru cartofi, butoiul de vin, cada cu varză": Sj 7; „Rar": Bv 1, Hg 6, Sb 6, 8. *Azi, la fel:* Ab 8, 10, 12, 13, 16, Bv 4, 5, 6 (mare, pentru cartofi), Cj 6, 10-12, Sb 10, 12; „O cameră şi o cămară. Din camera din pivniţă, fumul ieşea în pod pe hoarne din «chipă» de «plev». Trecerea prin planşeul de lemn făcându-se prin «babdiţă»": Ab 2; „Parţial, sub o cameră": Hd 15; „Rar": Bv 14, Ms 9, 14. *Azi, la fel:* Cj 14, Cv 1, 8, Hd 2, Ms 3, 10, Sj 3-5, Sb 9; „Numai pentru alimente": Hd 13; „Pivniţă se făcea mai rar, după putere. La peste 1,50 m": Hd 14. *Azi, mai des:* Cj 3, 9, 11, 16, Hg 4, Ms 11, Sb 4, 7; „Sub cămară şi după loc, în faţă sau în spate": Cj 18; „Temelia este înălţată până la 2 m, spaţiul fiind folosit în dublu scop, pivniţa propriu-zisă şi bucătăria. Cele două spaţii se delimitează prin zid": Hd 5. *Azi, mai rar:* Hd 12, Ms 4; „Pentru varză, cartofi, etc.": Ms 12. *Azi:* Ab 11, Cv 6.

Adăpost pentru vite. *În trecut:* Ab 1; „Oi, capre, porci": Ab 20; „Mai rar": Ab 12, 21, Cj 11, Cv 8, „Dacă făcea două pivniţi": Hd 3.

Coteţ de păsări (sub scară sau sub prispă). *În trecut:* Ab 13; 20, Bv 8, Cj 14, Cv 5, Hd 12, 16; „Sub prispă": Ab 5; „Cotecuţ sub «prizmă»": Cj 6; „Sub «târnaţ»": Hd 3; „Sub «privari»": Sb 12; „Rar": Ab 8, 21, Cj 16, Hd 2, 5, Sb 10. *Azi, la fel:* Ab 12, Hd 4; „Rar": Cj 9-11, Sb 9. *Azi, mai rar:* Cv 1, 8; „Şi la numai 1 m": Hd 14. *Azi:* Ms 4.

Depozit de lemne, unelte. *În trecut:* Ab 5, 14, 16, 20, Cj 12, Hd 3, 4; „Subtârnaţul": Hd

https://biblioteca-digitala.ro

14; „Rar": Ab 8, 16, Hd 8, Sj 7. *Azi, la fel:* Ab 12, Cj 9, 11, Ms 4; „Rar": Cv 8. *Azi, mai rar:* Cv 1. *Azi:* Hd 5; „Rar": Cv 6.

Intrarea la casele cu un nivel: „La cap de casă sau la mijloc": Bv 6; „Trepte cu coperiş": Bv 10; „La treimea posterioară a laturii lungi, fără scară. Din curte, la mijlocul laturii lungi": Sb 4.

Pe scară, din fața casei. *În trecut:* Ab 2, 11, 16, 19, Bv 8; Cj 4, 14, 16, Cv 5, Hd 3, 8, 13, 16, Ms 4, 5, 11, 14, Sj 7, Sb 1, 6-8, 11, 12; „Rar": Ab 4, 13, Bv 1. *Azi, la fel:* Ab 12; Bv 5, 6, 14, Cj 3, 6, 10, 12, 18, Cv 1, 8, Hg 6, Hd 4, 15, Ms 3, 10, Sj 3, 5, 8. *Azi, mai des:* Ms 7, Sb 9. *Azi, mai rar:* Ab 8, 9, Hd 2, 5, 12, Ms 12. *Azi:* Cv 6; „Privariu": Ab 19.

Pe scara laterală, din capul prispei la fațadă. *În trecut:* Ab 5, 13, 15, 20, 22, Bv 4, 13, Hd 8, 14, 16, Ms 7, Sb 2, 5, 7-9, 12; „Şi din faţă, şi din lateral": Ab 2; „Din curte": Hd 6; „Rar": Ab 4, 16, Cj 12, Ms 12, Sb 4. *Azi, la fel:* Ab 8, Bv 6, Hd 4, „Rar": Cj 9, 11, 16, Cv 8. *Azi, mai des:* Hd 5. *Azi:* Ab 11, Cv 6, Hd 2, 12.

Pe scara din spatele prispei laterale. *În trecut:* Ab 14, 21, Hd 3, Sb 11. *Azi, mai rar:* Cj 9, 11, Sb 10. *Azi:* „Numai când se ceartă două gazde": Cv 6.

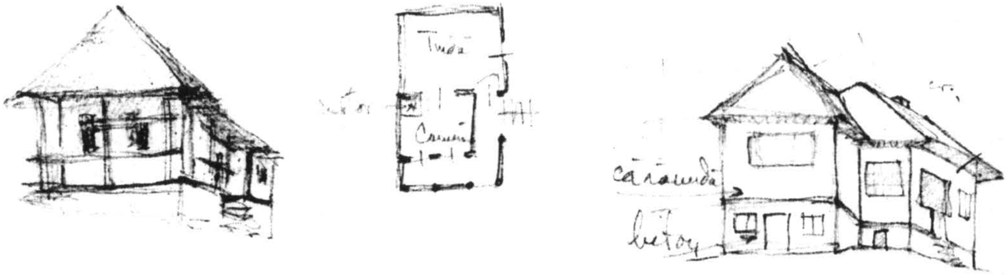

Case cu soclu inalt, sat Fântânele (fost iapa), jud. Salaj, Mãriuca Vulcanescu

LOCUINȚA CU DOUĂ NIVELE

Apariție. „De două sute de ani": Ms 12; „După 1848": Ab 14; „Din 1880, au început case cu pivniță şi privar": Ab 19; „Nu s-au construit decât la cele două încăperi câte o pivniță": Sj 5; „1880-1890": Sb 9 (foarte puține); „Înainte de 1900": Ab 21; „Înainte de 1900, o singură casă cu două rânduri": Sb 6; „După 1900": Ab 12; „1910-1915": Cj 10; „Înainte de 1914": Ab 13; „Casă de după 1914": Hd 8; „Numai o casă era, din piatră şi cărămidă, din 1916": Cj 7; „După 1918": Sb 1; „1915-1920": Cj 12; „În perioada interbelică şi postbelică, case cu două nivele. În ultimii ani [anii '70], case cu două, trei nivele": Ab 2; „Interbelic": Hd 4; „1920": Cj 14; „Din 1930": Sb 7 (una); „După 1930, cu bucătărie jos": Ms 11; „Primul exemplar-în 1935, al doilea-în 1972. Azi [1980]- cinci exemplare în sat, toate din cărămidă": Sj 8; „1936-1940": Cj 16; „1938-1947": Sb 10; „1940": Cv 8; „Circa

https://biblioteca-digitala.ro

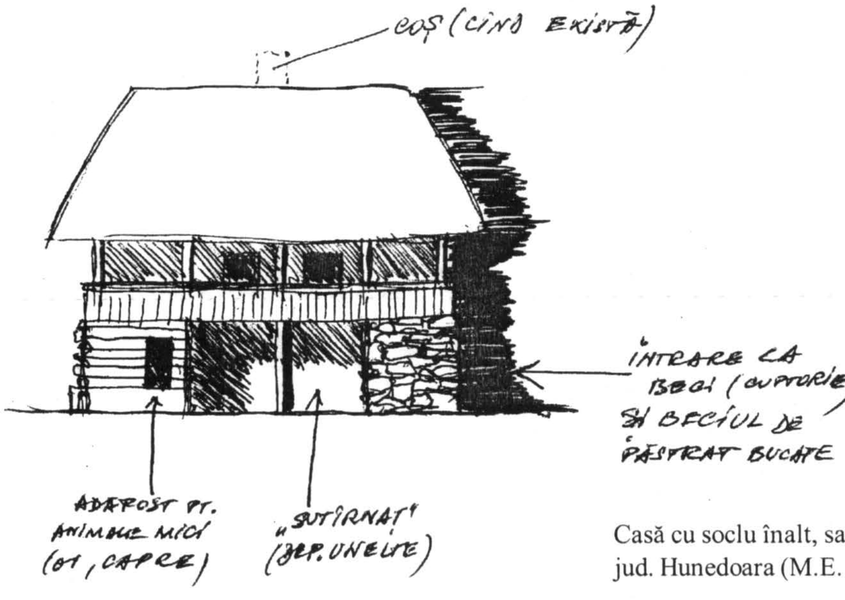

Casă cu soclu înalt, sat Clopotiva, jud. Hunedoara (M.E. Enăchescu)

1920, şi 1960-1970": Cj 9; „După 1944": Cj 5; „După 1945": Ms 12 (mai des); „După 1950, dar şi înainte": Ab 5; „Din 1950": Ab 8, Sb 3; „Din 1955": Hd 12 (cu podul înălţat); „1955-1960": Cj 16, „Din 1960": Ab 1, Cj 1, Hd 5 (foarte rar), Ms 7, Sj 2, Sb 11; „Astăzi [anii '70] se construiesc blocuri mici": Ab 4; „Din 1970": Cj 6, 10, 12; „Din 1972": Ab 11, Ms 11 (case tip), Sj 9; „Din 1974": Sb 4; „1975": Hg 6, Hd 15 (şase-şapte case), Ms 14, Sj 3, 4, Sj 7; „Acum un an, doi": Cj 3 [1977-1978]; „De vreo doi ani": Bv 1 [1977], Cj 18 [1976]; „De circa trei-patru ani": Hg 1 [1975-1976]; „Acum circa cinci ani [1977]. Astăzi sunt circa zece case": Cj 4; „Din 1978": Bv 11, Sb 5 (primele două case); „Azi, rar": Ab 10 [1978], Cv 6 [1979]; „Din 1979, două, trei": Ab 9, 20, Ms 9 (câteva); „Vreo zece case [1979]": Bv 5; „Astăzi [1980] a început. Se fac cereri de renovare şi modifică": Bv 4; „După 1980": Bv 13, Cj 13 (sunt două case), Hd 11 (din cărămidă); „Azi există o singură casă cu etaj": Hg 2 [1983], 4 [1979]; „Azi [1983], cinci-şase case cu etaj": Hg 8; „Azi [1979], multe case cu două etaje": Sb 1; „Recent": Hd 9, 16 (doar două-trei case).

Proprietari de case înalte (în trecut): „Oameni mai înstăriţi, negustori, meseriaşi": Ab 1; „Negustori, meşteşugari...": Sb 9; „Gospodarii mai bogaţi": Ab 5, Hd 16; „Cei înstăriţi": Ab 8; „Oameni cu situaţie materială bună": Cj 10, 12, 16; „Ţărani mai înstăriţi": Ms 11, Sb 3; „Şi ţărani": Sb 1; „Familii mai înstărite sau cu mai multe menaje": Cv 8; „Giurgiu Pamfil": Ab 10; „Preotul, învăţătorul, primarul şi oameni mai înstăriţi": Ab 12; „Au fost două case. Unul [dintre proprietari] era colonel la unguri": Ab 13; „Bembea, Lupu, Bogdan, oameni înstăriţi , care extrăgeau aur": Ab 14; „Oieri": Ab 19; „Negustori şi oieri. Notarul": Sb 6; „Crâşmarul": Sb 7; „O singură casă înaltă, a unui şofer la Braşov": Bv 6; „Prima casă era a unui zidar. Restul, «navetişti»": Sj 8; „Intelectualii satului": Sb 10; „Numai instituţiile": Cj 3; „Treptat, după putinţă, oricare": Cj 14; „Toată lumea": Hd 4; „Jumătate din sat": Ms 12.

https://biblioteca-digitala.ro

Materiale de construcţie

Nivelul de jos. ***Lemn.*** *În trecut:* Cj 6, 9, 11, Sb 6 (rar); „Provizoriu, pe «căsulii» (popi)": Ab 21. *Azi, la fel:* „Rar": Ab 1, Cv 8; „La locuinţă": Sj 5. *Azi, mai rar:* Cj 10, 12, 16. *Azi:* Cv 8, Hg 1.

Piatră. *În trecut:* Ab 5, 8, 13-15, 19, 20, Bv 4, 13, Cj 14, Hd 4, Sb 1; „Rar": Ms 11, Sj 8, Sb 6, 7, 9. *Azi, la fel:* Ab 1, 12, 21, Cj 16; „Pentru temelie şi pivniţă": Sj 5; „Rar": Cv 8. *Azi, mai des:* Cj 10, 12. *Azi, mai rar:* Ms 12. *Azi:* Ab 10, Bv 6, Cj 1, Hd 5, 12, Sj 9; „Rar": Cj 3, 5, 6, Cj 9, Hd 16, Ms 14, Sj 2, 4.

Cărămidă. *În trecut:* „Rar": Ab 4. *Azi, mai des:* Cv 8. *Azi, la fel:* „La temelie şi la pivniţă": Sj 5. *Azi:* Ab 10, 13, Cj 3, 4, 10, 16, Cv 6, Hg 1, Ms 7, 12, Sj 3, Sb 4, 9, 10; „Rar": Ab 8, Cj 6, 9, 12, Hg 6, Sj 2, 4, Sj 8, 9, Sb 5, 7.

Piatră alternând cu cărămidă în straturi. *În trecut:* Bv 13; „Rar": Ab 13, Cv 8. *Azi:* Sj 9; „Combinat": Ab 13.

O parte piatră, o parte cărămidă. *În trecut:* „Rar": Cv 8. *Azi:* Sb 9.

Alte materiale. *Azi:* Hd 4; „Ciment": Ab 11; „«Văioage»": Sj 4.

Nivelul de sus. ***Lemn.*** *În trecut:* Cj 10, 12, 14, 16, Hd 4, Sj 5; „Rar": Ms 12, Sb 6. *Azi, la fel:* Ab 12, Sb 9. *Azi, mai rar:* Ab 21, Cv 8; *Azi:* Ab 10, Hd 5; „Rar": Hg 6, Hd 16.

Bârne aşezate orizontal. *În trecut:* Ab 5, 14, 15, 19, Cj 10, 12, 14, 16, Hd 4, Sj 5; „Rar": Ms 12, Sb 6. *Azi, la fel:* Ab 1, 8, 12, Cv 8, Sb 9. *Azi, mai rar:* Ab 21, Cj 9. *Azi:* Cv 6, Hg 1, Hd 5, 12; „Rar": Hg 6, Hd 16.

Amnari. *În trecut:* Cj 14; „Rar": Cj 16, ms 12. *Azi, mai des:* Ab 19, Cv 8.

Nuiele împletite, grădele. *În trecut:* „Rar": Cj 12.

Piatră. *În trecut:* „Rar": Ab 8. *Azi, la fel:* „Rar": Ab 21; *Azi:* Ab 19.

Cărămidă. *Azi, mai des:* Cv 8, Sb 6. *Azi:* Ab 8, 10, 21, Bv 13, Cj 3, 10, 16, Cv 6, Sj 3, 9, Sb 4, 5, 10; „După 1960": Ab 12, Cj 1, Hg 1, Hd 4; „Pe placă de beton": Sj 5; „Rar": Ab 1, Sj 2, 4, 8.

Piatră alternată cu cărămidă. *În trecut:* „Rar": Cv 8. *Azi:* Bv 13.

Paiantă. *Azi:* „Rar": Sj 4.

Chirpici. *Azi:* „Rar": Sj 4.

Alte materiale. „Ciment": Ab 11.

https://biblioteca-digitala.ro

Utilizare. Nivelul de sus. ***Numai ca locuință.*** *În trecut:* Ab 5, 13-15, 20, 21, Ms 12, Sj 8, Sb 7. *Azi, la fel:* Ab 1, 8, 12, 19, Cj 9, 10, 12, 14, 16, Cv 8, Hd 4, Sj 5, Sb 6, 9. *Azi:* Ab 11, Bv 13, Cj 3, 6, Cv 6, Hg 1, 6, Hd 5, 12, 16, Ms 7, Sj 2-4, 9, Sb 4, 10.

Nivelul de jos. „După teren": Cj 14.

Pivnița sub o parte a casei (restul umplutură de pământ). *În trecut:* Ab 5, 13, Cj 14, Sb 6, 9; „Rar": Ab 14, 19, 20, Bv 13, Sj 8; „Înainte de 1900, casa era construită cu talpa pe fundamentul de piatră, iar ca pivniță se făcea o groapă sub încăperea de locuit cu intrarea sub pat.Deasupra pivniții se punea o grindă («grinda lungă» sau «dricu cășii»), peste ea «grindele», peste care podirea era cu «foastănă» băgată în «horj». La fel se podea și «târnațul»": Ab 21; „Rar": Sb 7. *Azi, la fel:* Ab 1, 2, 8, 12, Cj 6, 9, 10, 12, 16, Hd 4, Ms 12, Sj 5. *Azi, mai des:* Cv 8, Sb 4. *Azi, mai rar:* Hd 5, 12. *Azi:* Cj 3, Cv 6, Hd 16, Ms 7, Sj 4, 9, Sb 5, 10.

Pivniță mare (sub toată casă). *În trecut:* Bv 1 „Rar": Ab 2, 5, 13, 14, Cv 8. *Azi, la fel:* Hd 4. *Azi, mai des:* Ab 20. *Azi:* „Rar": Ab 12, Cj 3, Hd 16, Sb 5.

Două pivnițe. *În trecut:* Ab 14, 19; „Rar": Ab 2, Sb 7. *Azi, la fel:* Ab 12, 21, Cj 9, 14. *Azi, mai rar:* Ab 1. *Azi, mai des:* Ab 13, Cv 8, Hd 4, Sb 6, 9. *Azi:* Ab 8, 10, Cv 6, Sb 10; „Rar": Cj 3, Hd 16, Sj 5, Sb 4.

Pivniță și adăpost de vite. *În trecut:* Ab 21; „Rar": Ab 20, Cv 8.

Pivniță și bucătărie. *În trecut:* Ab 14; „În perioada interbelică": Ab 2; „Rar": Ms 12. *Azi, la fel:* Ab 12, Cj 10, 12, 16; „Rar": Hd 4, Sb 6. *Azi, mai rar:* Ab 21; *Azi:* Ab 8, 10, 11, Bv 13, Cv 6, Hd 5, 12, Sj 3, 8, 9, Sb 4, 10; „Rar": Cv 8, Hd 16, Sj 4.

Pivniță și cameră de locuit. *În trecut:* Ab 14; „Rar": Ab 19; „În perioada interbelică": Ab 2. *Azi, la fel:* Ab 12, Cj 9; „Doar din 1975 se mai locuiește jos, vara": Sj 5; „Rar": Cj 12, 16, Sb 6. *Azi, mai des:* Ab 1. *Azi, mai rar:* Ab 21; *Azi:* Ab 8, 10, 13, Cv 6, Hd 5, Sj 3, 9, Sb 1, 4, 5; „Cameră de locuit, baie": Ab 11; „Rar": Cv 8, Sj 4.

Prăvălie sau atelier. *În trecut:* Sb 9; „Crâșmă, rar": Ab 21; *Azi, la fel:* Ab 12; „Rar": Ab 1, Cv 8. *Azi:* „Rar": Ab 8, 13, Cj 9, 16, Sj 4, 8, Sb 5.

Altfel. *Azi:* „Pivniță și garaj": Sb 10.

Foișor (la casa înaltă)

Lateral. *În trecut:* „Avea «privariu»": Ab 13; *Azi, la fel:* Cv 8. *Azi:* Ab 8; „Rar": Cj 9, Sj 4, 9.

Central. *În trecut:* Ms 11 (1929). *Azi, la fel:* Ab 12; „Rar": Ab 10, Cj 9. *Azi:* Ab 8, Cj 16, Cv 6, Sj 9; „Rar": Cv 8, Sj 4.

https://biblioteca-digitala.ro

Prispă (la casa înaltă)

La ambele nivele. *În trecut:* „Rar": Cj 9, 16. *Azi, la fel:* „Rar": Cv 8. *Azi:* Ab 8; „Sau liber la ambele sau clădit jos": Cj 14; „Rar": Ab 1.

Sus, numai la fațada. *În trecut:* Ab 5, Cj 16, Hd 4, Ms 11, 12, Sb 6; „Rar": Cj 12, Sb 7. *Azi, la fel:* Ab 12, Cj 14, Cv 8; „Târnaț": Ab 1. *Azi, mai rar:* Cj 9. *Azi:* Ab 10, 11, Cj 6, Hd 5, 12, 16, Sj 5, 8; „Pridvor": Cv 6; „Divers": Cj 14; „Rar": Sb 4.

Sus, la fațadă și pe o latură. *În trecut:* Ab 21, Cj 9, Ms 11, „Rar": Cj 12, 16. *Azi:* Ab 8; „Rar": Hd 16, Sb 4.

Sus, la fațadă și pe două laturi. *În trecut:* „Rar": Cj 9, 10.

Accesul (la nivelul de sus)

„În genere și accesul depinde de teren": Cj 14; „Antreu cu scări pe afară": Sj 4.

Pe scara din fața casei. *În trecut:* Ms 12, Sb 7. *Azi, la fel:* Ab 1, 12, Cj 10, 14, 16, Sj 5, 8. *Azi:* Ab 8, Cj 1, Cv 6, Sj 3, 4; „Rar": Ab 10, Cj 12.

Pe scara laterală din capul prispei de la fațadă. *În trecut:* Ab 5, 13, 19, Cj 14, Hd 4, Sj 5, Sb 1, 6; „Rar": Ab 14, Ms 12. *Azi, la fel:* Cj 10; „Rar": Cj 16, Cv 8. *Azi, mai rar:* Cj 12. *Azi:* Hd 5, 12, 16, Sj 4.

Pe scara din spatele prispei laterale. *În trecut:* Ab 21; „Rar": Cj 14, 16, Sb 7. *Azi, la fel:* Ab 8; „Rar": Cv 8. *Azi:* Ab 10, Sb 10.

Pe scara din foișor sau alipită lui. *În trecut:* Ms 11. *Azi, la fel:* „Rar": Cv 8. *Azi:* „Rar": Ab 8, Cj 10, 12, 16; Hd 12, Sj 4, 5.

Pe scara interioară. *Azi:* Ab 11, Hg 6, Sj 2; „Înăuntru căsii": Hg 1; „Rar": Sb 4.

Casa cu mansardă. *Azi:* Ab 2, Bv 11; „Rar": Ab 1, 5, Cj 14, Cv 8; „Uneori, în loc de etaj": Hd 16.

La case cu un nivel. *Azi, mai des:* Cv 8. *Azi:* „Astăzi se fac ferestre la pod": Bv 6; „Rar": Hd 16.

La case cu două nivele. *Azi, mai des:* Cv 8. *Azi:* Hg 1, Sb 6.

https://biblioteca-digitala.ro

GLOSAR

A

Acăţ (acău, agăţ)- *ari*: salcâm.
Adăuguş: îmbinare în lungime a bârnelor.
Afumariu: apărătoare de scântei.
Ai: usturoi.
Ajag: pământ galben cu pleavă şi balegă folosit la lipit pereţii; amestecat cu piatră, la construirea vetrei.
Alaş: schelă suspendată, pentru constructorii învelitorii de paie, trestie
Almariu: blidar închis cu uşă, podişor.
Amendă: etaj, mansardă.
Amnar: stâlp la pereţii din bârne.
Aplecătoare: prelungire până aproape de pământ a unei laturi a acoperişului casei, grajdului, şurii, folosită ca loc de adăpost pentru furaje, lemne, unelte, etc.
Ardău - *i*: paznic la câmp.
Armăroaie: dulap mare pentru veselă.
Argea: şarpantă.
Arină: nisip.
Arină (piatră de): pietriş.
Arinit: frecat cu nisip (arină).
Aţâţăle: aşchie de lemn răşinos, pentru iluminat.

B

Babă (bârne încheiate în...): bârne crestate pentru îmbinare, cu gaură.
Babdiţă: coş, căptuşeală din piatră de mal a coşului.
Bacauă: cană.
Bácâză (băcăză, boacăză): amenajare din 1-2 încăperi, un fel de bucătărie de vară.
Bagea: deschidere în învelitoarea acoperişului pentru evacuarea fumului şi luminarea podului.
Baie: carieră de piatră.
Banduri (bandori): stâlpi la prispă (la târnaţ).
Baniţă: unitate de măsură a suprafeţei de pământ prin echivalare, o baniţă = 7 ari = 20 de litre = 16 cupe; se spune: am pământ de x baniţe.
Baraboi: cartofi.
Barbă (în...sau bărbie): tip de montare a căpriorilor, în X în partea superioară, şi în costoroabă scobită în partea de jos.
Bartă: margine de lemn în partea superioară a cuptorului.
Băbătie (băbură, bobuşcă): apărătoare de scântei la vatră, rotundă sau tronconică, de obicei din nuiele împletite şi lipite.
Băbău (pat cu...): baldachin.
Bărcarie: târlă.
Bândoni: drob din stomac de porc.
Bdicaş: piatră albă de munte şi nisip.
Belceu: leagăn.
Belde (beldie): trunchiuri rotunde, cu diametru mic.
Beli (a): a jupui, a curăţa.
Berluială: balustradă (la prispă).
Berc: răchită.
Biriş: om sărac, muncitor agricol.
Blăniţe: scânduri mici, bătute peste stâlpii unui perete.
Blodărie: sobă cu cuptor.
Boacăse: bucătărie de vară.
Boade (bozi): căpiţe, clăi.
Boboroancă: v. **băbătie**.
Boc: pop de lemn.
Boci: stâlpi de temelie.
Bodorog: trunchi de copac scobit pentru a depozita făină şi mălai.
Boghi (bodi, boghie, boghiu): grămadă de fân, mai multe căpiţe la un loc.
Bolfă: prima parte a coşului, care conduce fumul spre horn.
Boltă: cârciumă, mic local.
Boncă: laviţă cu spătar.
Bordei: pivniţă.
Borducă: izvor la care se pune o bucată de trunchi scorburos pe unde curge apa.
Borf: burduf de oaie (la ferestre).
Bormoşală: pământ galben cu apă, liant pentru construcţii.

https://biblioteca-digitala.ro

Brazdă: porţiune îngustă de teren, nearată, semn de limitare a proprietăţii funciare.
Brâncar (brâncare): 1. Stâlp cu contrafişe. **2.** Balustradă, parmalâc.
Brâie (breiele): grinzi ale pereţilor.
Broancă: izvor amenajat rudimentar.
Bucată: suprafaţă de pământ cu dimensiuni neprecizate, formă arhaică de împărţire a terenului.
Budie (fântână cu...): izvor captat într-un trunchi scorburos.
Budoroni: v. **buturoi**.
Budureţ (budureţi): **1.** Coş de fum. **2.** (Pat cu...) pat cu baldachin.
Bugilă: semn de hotar între sate, pământ sau piatră îngrămădită în care se pune un stâlp.
Buglă: semn de hotar între sate, movilă făcută din pietre.
Bujdei: amenajare primitivă pentru uscat fructele; nu are pereţi; are acoperiş pe 4 stâlpi, cu groapa de foc cu 3-4 lese.
Bujdule: totalitatea anexelor gospodăreşti, acareturi.
Bulgări (a se buşi): a arunca pământul pe o reţea de nuiele împletite sau şipcuţe, modalitate de construcţie a pereţilor.
Bureţi (în): mod de încheiere a bârnelor cu tăietură dreaptă.
Buşcă: amenajare rudimentară mutătoare, cu trei pereţi, pentru adăpostul oamenilor în moşia satului.
Butoară: fag mare şi scorburos.
Butoarcă v. **bodorog**.
Buturi: **1.** Lăzi pentru depozitarea cerealelor, cioplite din trunchiuri de copac. **2.** Snopi.
Buturoi (budunoi, buduroi): **1.** Izvor amenajat rudimentar, eventual într-un trunchi de copac scorburos, ştiubei. **2.** Loc îngust în spatele cuptorului.

C

Caferi: v. **căprior** (1).
Cahale: cahle.
Cal: **1.** Compas, instrument de măsurat pământul, cu deschidere de 2 m. **2.** Element al şarpantei, lemn fixat la capetele acoperişului unde nu există grinzi. **3.** Element al şarpantei în care se fixează căpriorii în partea superioară. **4.** v. **război**.
Caloni (caloniu): **1.** Vatra ridicată pe un postament împreună cu construcţia de deasupra, de captare a fumului şi căldurii. **2.** Construcţia de deasupra vetrei care captează căldura şi fumul.
Camera de şezut: camera de locuit.
Camniţă (cameniţă): **1.** Vatră, coş de evacuare a fumului. **2.** Parte a coşului de evacuare care se găseşte în pod. **3.** Sobă oarbă
Canceu (căncee): cană mare.
Cantă (cănţi): v. canceu.
C.A.P.: cooperativă agricolă de producţie, forma de organizare funciară specifică perioadei comuniste.
Capră: **1.** Pirostrie. **2.** Coş de fum, din împletitură de nuiele lipite **3.** v. **căprior** (1).
Capre: căpriori exteriori de-o parte şi de alta a acoperişului de paie.
Casa dinainte: **1.** Camera de reprezentare. **2.** Încăpere dinspre drum, cameră de locuit.
Casa dinapoi: **1.** Tindă. **2.** Camera de locuit.
Casa mare: camera de reprezentare.
Casa de stat: încăpere de locuit.
Casa de ţinut: încăpere de reprezentare.
Casă: încăperea de locuit.
Casă cu crosne: clădire compusă din trei încăperi: casa bună, tinda şi casa de stat, care are pe toată lungimea laturii din spate o aplecătoare mare sub care este grajd.
Casă la deal: gospodărie în moşia satului, cu locuinţă şi acareturi, locuită permanent.
Casă îngrădită: casă cu pereţi din paiantă.
Casă mândră: camera de reprezentare.
Casă puricată: casă cu pereţi din împletitură (nuiele, grădele).
Catasterii: cadastru.
Catrafori: un fel de plantă cu spini din care se face gard viu.
Călăreţ: instrument de măsurat pământul egal cu un metru.
Călchii: crestătură la baza căpriorului ce se fixează într-o altă crestătură a cununii.
Căloniu (caloni): cuptor.

https://biblioteca-digitala.ro

Cănac: fierar.
Căprior: **1.** Element al şarpantei pe care se sprijină învelitoarea, montat în perechi. **2.** Element de susţinere, scândurică, pus între cei doi caferi, care alcătuiesc o pereche. v. **căpriţă** (1).
Căpriţă (căprioară): **1.** Element de susţinere, scândurică, pus între cei doi căpriori care alcătuiesc o pereche. **2.** O pereche de căpriori
Căroaie: car mare, de transportat fân.
Cărpător: lopată de lemn, mică, pentru pâinea făcută la cuptor.
Căsoi (căsoaie, căsoane): construcţie la hotar, pentru locuit.
Căstau, - *pl* căştoi: spânzurătoare.
Căsuţă: odaia cu funcţie multiplă în casa cu două încăperi.
Căşiţă (câsiţă): lucrări de protejare contra inundaţiilor, de întărire a malurilor cu material lemnos, împletituri de nuiele pentru îndiguire.
Cătează: portiţă mică, pentru oameni, decupată în poarta unică.
Cătlan: lăcaş al cuptorului, pentru aşezat căldarea mare.
Cătreţ: coteţ, adăpost pentru porci sau păsări.
Cături (de pomi): crăci de pomi.
Cătuş: coteţ de găini.
Cătuşă: v. **căpriţă** (1).
Căţei: lemne care ajută la fixarea stâlpilor pereţilor de grădele. Se fixează de stâlpi în perechi, de o parte şi de alta, iar sus pe grinda de deasupra pereţilor.
Cârlige: v. **căprior** (1).
Ceamur: pământ lucrat pentru pereţi.
Ceea casă: camera de reprezentare.
Celar: **1.** Cămară. **2.** Construcţie de bârne pentru prelucrarea laptelui, fie separată, fie în cadrul stânei.
Cercuială: nuiele sau şipci, bătute pe pereţii din bârne sau paiantă ca suport al tencuielii.
Cergă: apărătoare de scântei.
Certuri: totalitatea anexelor gospodăreşti.
Chelecheu: blidar, colţar închis cu uşă.
Cherosteie: pirostrii.
Chibul: unitate de măsură a suprafeţei, egală cu 4 vici, unde o vică = 7 ari.
Chindea (chindeauă, chindeaue, chindeu): ştergar ornat, ţesătură ornamentală.
Chindie: tindă.
Chingă (cingă): **1.** O fâşie de pământ îngustă şi lungă. **2.** Lemn pus între căpriori, pentru a-i întări.
Chirici: piatră albă.
Cingă: v. **chingă** (2).
Cilioaie: pasăre al cărei cântat e prevestitor de rele.
Cioaie: fontă.
Cionci: amenajare contra inundaţiilor, îngrăditură de nuiele împletite cu pari şi pietre.
Ciormăiag: liant cu pământ, la temelie.
Ciorotei: ţigani.
Ciotârnă: călăreţ (din două scânduri) peste acoperişul de paie.
Cirip (ciripă) -*uri*: ţiglă, ţiglă mică, cărămidă.
Citeră: ridicătură de teren.
Ciuciur (ciuciuraş, ciuciuruş, ţuţuraş): izvor amenajat rudimentar, de obicei în trunchi de copac.
Ciufuli (a): a porecli.
Ciuhai: fier.
Ciurgău (ciurgauă): izvor a cărui apă curge pe un jgheab de lemn, şipot.
Ciurloi: izvor amenajat rudimentar.
Clăditură: claie.
Clăpiţă: căpiţă, 3-4 clăpiţe fac o claie.
Clemi: elemente constructive de prindere.
Clociumbi. v. **pociumb**.
Coama de sub coarne (de sub căpriori): o grindă cioplită care se aşează fix sub îmbinarea de sus a căpriorilor, pentru o mai bună susţinere a acoperişului.
Coasten: scrin.
Cobaşă: totalitatea construcţiilor şi amenajărilor gospodăreşti, acareturi.
Cobără (pat cu...): coviltir, baldachin.
Cobile: pari de gard.
Coclete: legătura orizontală dintre căpriori.
Codie: vatră, corlată, horn de fum.
Codilă (coghilă): prăjină care fixează paiele, să nu le bată vântul.
Codirleaţă: adăpost pentru câine.
Cohăre: bagea, cameră cu cuptor.
Cohe: bucătărie.

https://biblioteca-digitala.ro

Colectiv, colectivă: v. **C.A.P.**
Colestur: obor comunal.
Colibă: **1.** Unitate de locuit de sine stătătoare, alcătuită din casă și acareturi, situată în moșia satului. **2.** Încăpere.
Colnă: **1.** Prelungire a acoperișului peste un perete lateral. Spațiul astfel obținut este folosit pentru depozitarea fânului, frunzei. **2.** O parte a șurii pentru adăpostirea cerealelor până la treierat. **3.** Bucătărie.
Colnic: tăietură de pădure.
Colniță: adăpost pentru oi.
Colop: acoperiș care ferește focul la stână.
Colț: lespezi cioplite.
Colțunași: ornamente din tencuială (stucatură).
Comandă: prelungire a acoperișului unei anexe folosită la adăpostit pleavă, unelte etc.
Comnă (comne, comnie, conie, cumnă): v. **cohe**.
Conac: v. **colibă**.
Conace: totalitatea anexelor gospodărești, acareturi.
Conihău: construcție rudimentară pentru adăpostit oile.
Conițoaie: adăpost pentru oi, șopron.
Copcelău: sistem de prindere a vanturilor, ca o agrafă.
Copșalao: operațiunea de cioplire și așezare a bârnelor.
Cordenciu: piesă la războiul de țesut (pentru făcut alesături).
Corfaie: islaz.
Corlan (cârlan, corlon): coș, horn, instalație pentru evacuarea fumului.
Corlată, *-ăți*: lemn crăpat, lucrat din topor.
Corlă (corliță): amenajare pentru oi.
Corliță: **1.** Adăpost pentru atelaje, unelte, pe o latură a șurii, închis pe două sau trei laturi. **2.** Adăpost pentru lemne, sub același acoperiș cu cuptorul.
Corni (coarne, cornișe): v. **căpriori** (1).
Cornorariu: colțar.
Cort: un fel de colibă pentru oameni, în moșia satului.
Cosalău (cositoriu): teren de fânețe.
Cosoroabă (cosorău, cosoree, cosoreie, cusurău): parte a șarpantei, grindă mare pe care se sprijină căpriorii în partea inferioară
Costen (coastăn, castăn): scrin, dulap masă cu sertare.
Costișă (în...): modalitate de îmbinare la vârf a căpriorilor, parte pe parte, tăiați ușor oblic, să se poată lipi.
Coș: ladă pentru păstrarea cerealelor
Coșar (coșer, coșeri): **1.** Construcție pentru uscat și afumat fructe. **2.** Construcție pentru păstrat știuleții de porumb. **3.** Poarta mică pentru oameni.
Coșarcă: apărătoare de scântei din împletitură semicirculară de nuiele.
Coșoi: leasă pe stâlpi, pentru depozitat porumbul.
Coștei: v. **coșar** (2).
Coștiobariu: v. **coșarcă**.
Coștobariu: **1.** Grindă la baza șarpantei, de care se prind căpriorii. **2.** Apărătoare de scântei deasupra vetrei.
Coștiuleți: nuiele împletite, lipite cu lut.
Cotarcă (cotargă): construcție pentru păstrarea cerealelor.
Cotârlău: pat cu baldachin.
Coteț (de vite): construcție similară grajdului, adăpost pentru vite, cai.
Cotlan: coș (hotă) pentru evacuarea fumului.
Cotloană, cotroană: (pat cu) baldachin.
Cotreț (cătreață, cotreață): cocină de porci.
Cotră: coteț de găini.
Cotruță: plită de gătit.
Covaci: fierar.
Crambă: amenajare pentru păcurari.
Cramuri: acareturi.
Crăcană: pirostrii.
Creastă: lemn al șarpantei în care se bat căpriorii și care se așează pe dungă la vantură.
Cresturi: grinzele, lemne care se pun peste cusurău, pe lățimea pereților.
Crosme (crosne): prelungire a acoperișului în spatele casei sau încăpere anexă, pentru adăpostit animale.
Cruce: v. **chingă** (2).
Crumpene (grumpene): cartofi.
Cucumea: fumătoare, ochi în acoperiș, luminator.

https://biblioteca-digitala.ro

Cuhnă: v. **cohe**.
Cujbă: ustensilă pentru atârnat ceaunul.
Culme v. **Rudă**.
(A) Cumpăni: a înclina.
Cunună (curună): grinda în care se prind căpriorii.
Cuptior: încăpere a casei unde este aşezat cuptorul de pită.
Cuptor cocător: cuptor de copt pâinea.
Cuptor înfundat: sobă cu plită şi cuptor de bucătărie.
Cuptor slobod: cuptor cu laiţă de pus picioarele la foc, aşezat în casă (cameră).
Cuptor cu şatră: cuptor cu horn şi vatră liberă; şatra se referă la vatră.
Cuptori (coptorie, cuptorişte): bucătărie în curte, spaţiu acoperit unde se construieşte cuptorul.
Curcubotă: dovleac.
Curcubeu (poartă cu...): arcadă de cărămidă.
Cureac: coteţ de păsări.
Curechişte: teren special pentru cultivat varza, unde familiile aveau o porţiune proporţională cu numărul lor de iuşuri.
Curpător: lopată.
Curte: construcţie gospodărească pentru adăpostit animalele (în special oi).
Curună: v. **cusurău**.
Cusurău (cosorăi, cosorău, cosoroaie, cursurău, cusuraie, cusuroaie): **1.** Element al şarpantei acoperişului, grindă mare care se pune pe pereţi de jur împrejur şi pe care se fixează, de-a latul pereţilor, grinzile. **2.** Element al şarpantei care face pereche cu **legăul**, ambele grinzi fiind ultimele bârne ale pereţilor, între care se prind grinzile tavanului.
Cusuroaie lungă: grindă care se pune pe pereţi, pe lungimea construcţiei.
Cusuroaie scurtă: grindă care se pune pe pereţi, pe lăţimea construcţiei.
Curte de oi: târlă.

D

Darab: unitate de suprafaţă a pământului, măsurată după cantitatea de cereale sau de cartofi necesară pentru semănat.
Darabă: suprafaţă de pământ.
Dâjluitură: îmbinare a stâlpilor.
Dâlmă: movilă.
Dârg: vătrai pentru tras jarul.
Decheli: lemne sparte, crăpate.
Delniţă (ghelniţă) 1. Un teren îngust dar foarte lung. **2.** Fâşie de pământ îngustă, rămasă necultivată. **3.** Pământ cu fânaţ sau bun pentru cartofi, varză, sfeclă, cânepă, napi pentru vite. **4.** Fâşie de pământ, termen folosit pentru delimitarea locurilor de casă. **5.** Fâşie de pământ lungă şi îngustă, cultivată cu cereale sau cânepă. **6.** O bucată compactă de pământ. **7.** O delniţă are un iugăr şi trei fârtaie. **8.** Loc mai mic în vatra satului, unde se pune zarzavat. **9.** Terenul unde aveau oamenii pământurile.
Deschilini (a): a delimita.
Din: daltă.
Dobă: sobă oarbă.
Dodoloţ: coloană de zidărie.
Dolie: prelungire a acoperişului, aplecătoare.
Doscă, *-şte*: lemne sparte, scânduri groase, cioplite cu barda folosite la confecţionarea porţii, a tavanului, a acoperişului.
Doştină: loc dosnic.
Drăgan: bivol.
Drâglă: unealtă la vatră, pentru băgat şi scos pâinea în cuptor şi pentru tras (scos) focul (jarul).
Dricu căsii: meştergrindă, grindă lungă.
Droabăn: lădiţă, leagăn cu picioare.
Drod: plasă de sârmă, sârmă.
Drui: pari, bârnă, grindă necioplită.
Duhăni (a..): a fuma.
Duleu (dulău): o porţiune de teren nemuncit, semn de hotar intersătesc sau intrasătesc.

F

Falţ (în...): tip de încheiere a bârnelor pereţilor care au locaş şi intră la mijloc în şoş şi la colţuri în căţei.
Faţă: apă a acoperişului.
Favăr: pinion mic (la casă).
Fânăriţă: un compartiment al şurii pentru depozitat nutreţul.

https://biblioteca-digitala.ro

Fârcitură (furcitură): claie de fân.
Fârtai (fârcitură, fârtaie, stârcitură): 1.Amenajare pentru păstrarea nutreţului. 2. Claie. 3. Unitate de măsurare a pământului, fără a se preciza echivalentul în unităţi precise.
Fedeu: capac.
Felgrindă: meştergrindă.
Ferdelă (felder, felderă, ferderă): 1. Unitate de măsură a suprafeţei de pământ, subunitate a şindilei; o ferdelă are 20 de kg de grâu (o baniţă), deci este egală cu suprafaţa semănată cu 20 de kg de grâu. Se calculează suprafaţa în şindile de atâtea ferdele. 2. Unitate de măsură a cantităţii; o felderă are 15 kg; sau, în altă zonă 4 feldere = 30 de arii; 12 feldere = un iugăr sau o ferdelă = 1600 m^2. 3. Un loc de o ferdelă = 7 ari = 200 stânjeni, care are nevoie de o dublă de cereale (ovăz, grâu etc) pentru semănat. 4. Un loc de o felderă = 6 ari; o găleată are 4 feldere. 5. Patru feldere = o jumătate de holdă, unde holda = un iugăr iar un iugăr = 57 de ari. 6. O felderă = 25 de litre. 7. O felderă = 200 de stânjeni. 8. Un ferdel = 30 litre; 8 ferdele = 7 ari. 9. Feldere de un litru mare şi de un litru mic = 25 kg. După cantitatea pe care o semănai, ştiai câte feldere de pământ aveai. Se folosea numai pentru holde. 10. 10 feldere = un iugăr. Mai nou, un ha = 1, 750 ferdele 11. Un loc de X ferdele (fără a se preciza o unitate exactă de măsură pentru ferdelă). 12. Amenajare sub acelaşi acoperiş cu grajdul şi şura, cu pereţi, pentru depozitarea cerealelor (coşurilor cu grâu, etc). 13. Amenajare sub acelaşi acoperiş cu grajdul şi şura, fără pereţi, pentru depozitat nutreţul.
Feredeu: loc de unde apa izvorăşte cu putere, direct din piatră.
Feşti (a): a vopsi.
Feţe: apele acoperişului.
Firiz: ferăstrău.
Fişlong (fislog): lădoi pentru păstrat cereale, făină.
Fiteu (fitieu): sobă, sobă cu plită, plită.
Foastăne (fostăne): scândură groasă, scânduri groase.
Fotoghin: petrol lampant.
Frăgar: dud.
Frunt: latura dinspre stradă a casei
Fruntariu: 1. Fronton. **2.** Grindă pe care se sprijină frontonul.
Fumar (fumariu): **1.** Horn. **2.** Despărţitură, în tindă, pentru evacuarea fumului, folosită ca afumătoare.
Fumuri (număr de): gospodării, familii într-un sat.
Fundoaie: **1.** Bârne cioplite care se aşează pe lăţimea pereţilor poieţii **2.** Fronton al casei cu acoperiş în două ape.
Fundoane: frontonul sau faţa triunghiulară a unui acoperiş în patru ape.
Fundul casei: pinion, fronton trapezoidal.
Funduri: 1. (de căpătâie), feţe de pernă; **2. (la acoperiş),** frontoane.
Funie: instrument de măsurare a pământului, care se împarte în 12, fiecare parte având 1, 89 m.
Furcoaie: stâlpi înfipţi în pământ, la pereţii din împletitură sau paiantă.
Furdulaşe: unităţi de suprafaţă mari, separate prin căi de hotar. Sunt ogoare cu (holdă), porumb, eventual o parte imaş. Furdulaşul poate fi împărţit în tăblii.
Furdulău, *-lăie*: unitate mare de suprafaţă; moşia satului este împărţită în patru furdulăie, pentru rotaţia culturilor.
Fuştei: vergele, leaţuri.

G

Gaiţă: lopată la vatră.
Galiţe: păsări de curte.
Gard: stinghiile paiantei.
Gardină: balustradă (la prispă).
G.A.S. v: **I.A.S.**
Gazdă (găzdac): om gospodar, cu situaţie economică bună.
Găbănaş (găbâlnaş, găvănaş): **1.** Construcţie de păstrat cereale, magazie, **2.** Loc pentru oi, iarna. **3.** Pivniţă sub casă.
Găinar: **1.** Scândură aşezată între căpriori, pentru întărire. **2.** Coteţ de păsări.
Găleată: unitate de măsură pentru suprafeţe;

https://biblioteca-digitala.ro

o găleată = 4 feldere.

Gălendre (gard de...): lemn crăpat în două.

Gărdăoaie: gard ce înconjura nutrețul lăsat pe hotar.

Găvan: albie de lemn pentru pâine.

Găzduşaguri: totalitatea anexelor gospodăreşti.

Gânj, *-uri*: ramuri subțiri de molid, mesteacăn, răchită care fixează prin legare răslogii în gard ori snopii de paie de leațurile acoperişului.

Ghebă: manta cusută (brodată).

Ghibăl: pinion mare (la casă).

Ghigoci: piatră ce dă scântei.

Ghile (gard de..): scânduri de gard, rudimentar fasonate.

Ghiriş: servitor pe moşia boierească.

Glaje: geam, sticlă.

Gobărlău, gobără (pat cu...): baldachin.

Gogoşar: cartof.

Gomilă- *e*: movilă ce marchează hotare intersăteşti.

Gornic: paznic la câmp.

Gostat: v. **I.A.S.**

Goz: buruiană.

Grădele (pereți din...): nuiele împletite, folosite la confecționarea pereților sau a tavanului. Se bulgăresc, adică se „tencuiesc" cu pământ amestecat cu pleavă.

Grăjdoaie (grajd): cămară pentru bucate, lăzi de cereale, haine.

Grăjdoi: încăpere pentru depozitat fânul sau lăzile cu cereale, sub acelaşi acoperiş cu şura şi grajdul.

Grăjdiuț: spațiu sub o apă prelungită a acoperişului grajdului sau şurii, pentru adăpostit unelte, atelaje.

Grăjduț: compartiment al şurii, unde se păstrează alimente, cereale etc şi se mai locuieşte, când timpul este bun.

Grinzei, grinzele: grinzi transversale de susținere a şarpantei.

Grumpile (grumpeni): cartofi.

Grun: grui, colină.

Gujbă: legătură la acoperişul de paie.

Gurguleu: movilă ce marchează hotare intersăteşti.

H

Habă: clacă.

Halău (în): şanț, tip de încheietură a bârnelor.

Hambar (humbar): **1.** Un fel de construcție mică, portativă, pentru depozitarea grânelor, lucrată din lemn de fag. **2.** Ladă de depozitat grâne.

Hat: semn de hotar între proprietăți individuale, fâşie îngustă nearată, limitată uneori şi cu piatră.

Hăitaş: paznic la țarină.

Hăizaş, -uri: **1.** Termen generic pentru anexele gospodăreşti. **2.** Acoperiş, şarpantă, pod.

Hăzaş: adăpost pentru oameni la stână.

Hâi (a se...): a se deteriora.

Hâlnuri: v. **gomilă.**

Hei de casă (heiu): **1.** Loc de casă, teren pe care este aşezată gospodăria. **2.** v. **hăizaş** (1).

Heiuri: acareturi.

Hereghe: balustradă (la prispă).

Hereşteu: fierăstrău.

Hleaburi (şleaburi): totalitatea construcțiilor anexe din gospodărie.

Hoancă: adăpost în tulpină de fag bătrân, în moşia satului.

Hodaie: casă cu o singură încăpere, locuință temporară sau permanentă în hotar, gospodărie în hotar.

Hoduri: lemne neprelucrate sau rudimentar prelucrate.

Hold: **1.** Unitate de măsură a suprafeței, egală cu 1600 de stânjeni, unde stânjenul = 2 m. **2.** Un hold = 6, 7 vici, când vica are 7 arii.

Holdă: 1. Teren cultivat cu grâu. **2.** O holdă = un hectar; 2 holde = 1 iugăr. **3.** O holdă = un iugăr. **4.** O holdă = 1600 m2.

Holți: căpriori exteriori.

Holumbă, - *e*: **1.** Movilă mică, cu o piatră în vârf, semn de hotar intersătesc. **2.** **(Holumburi)** Morminte.

Horj: **1.** Unealtă cu care se fac şanțurile laterale la şindrilă. **2.** Şanț lateral, canelură la şindrilă, pentru îmbucare.

Horn: amenajare pentru depozitat porumbul ştiuleți, pătul.

https://biblioteca-digitala.ro

Horneţ: coş de fum.

Hrubă (hurubă): **1.** Bordei. **2.** Grajd săpat într-o coastă.

Huiţa (a..): a se legăna.

Hulă: ruptură de teren, de ridicătură de pământ.

Huluji: **1.** Paie încurcate, legate, pentru învelitoarea acoperişului. **2.** Coceni de porumb.

Humbari: hambar, ladă pentru depozitat cereale.

Hurloni (hurloaie): prima porţiune a coşului, până în pod sau hornul simplu.

I

Iagă: material compus din sticlă şi ceramică.

I.A.S.: întreprindere agricolă de stat, formă de exploatare agricolă de stat care a luat fiinţă prin naţionalizarea forţată a terenurilor.

Iertat (femeie...): femeie care a depăşit menopauza.

Inimaş: islaz.

Internit: material de învelit acoperişul.

Iortoane: acareturi, totalitatea construcţiilor gospodăreşti.

Iosaguri: v. **iortoane**.

Ipuletiuri (epulaturi): v. **iortoane**.

Ipuli (a se...): a se ipuli bine = a avea gospodărie frumoasă.

Ivăr: pinion mic (la casă).

Iugăr: unitate de măsură a pământului; un iugăr = 10 lanţuri; un lanţ (petea) = 20 m.

Iuş: drept funciar căpătat de foştii iobagi care au făcut parte din composesorat. Cei care au avut iuşuri au avut şi dreptul la păşunat şi la un loc de curechişte, teren unde se cultiva varza, proporţional cu numărul de iuşuri al familiei respective. Câteodată numărul de iuşuri era proporţional cu cât se lucra la pământul proprietarului, în vale.

Î

Îmbrânzit: obiceiul măsurării laptelui oilor la adunatul turmelor.

împreuniş: adunatul turmei de oi.

Încheia (a) cu faţă, fără faţă: a încheia bârnele fără faţă, a nu le reteza; cele cu faţă sunt retezate după încheiere.

Încheietoare în scaon: încheietoare cu popi la colţuri.

Încheietură în ceoptori, creste: încheietură în căţei, la capătul bârnei sunt cioplite şanţuri adânci şi drepte, perpendiculare pe direcţia de îmbucare a bârnelor. Capetele bârnelor sunt sau nu sunt retezate.

Încheietură nemţească: încheietură la care capetele bârnelor sunt retezate oblic pentru îmbinare.

Îndoiele: şiţă.

Înnodătură: o pereche de căpriori.

J

Jipi (jâpi, jichi, jipci, jupci, jupi, jupti): snopi de păioase, trestie.

Jidov: uriaş.

Jigniţă (jimniţă): ladă mare, pentru depozitat cereale boabe sau făină.

Jireadă (gireadă): claie de fân sau de paie.

Joardă: nuia.

Jutar: paznic al holdelor.

Jimniţă: hambar pentru făină.

Jirebzi: mănunchiuri de snopi de paie pentru învelitoarea acoperişului.

Jolj: pânză de bumbac, albă şi foarte fină.

Jug: lemn transversal care uneşte popii ce sprijină căpriorii.

Jupi (jupchi, jupci, jipi): snopi sau mănunchiuri de paie pentru învelitoarea acoperişului.

L

Laboş: cratiţă, oală.

Laiţă (laiţucă): laviţă.

Lanţ (de pământ): fâşie de pământ.

Laşcă: lopăţică.

Laţi (leţ, laţuri): **1.** Trunchiuri subţiri, despicate, nefinisate, pentru confecţionarea gardului sau a construcţiei pentru depozitat

https://biblioteca-digitala.ro

știuleții de porumb. **2.** Rude (trunchiuri subțiri) crăpate sau scânduri care se așează pe căpriori, suport pentru învelitoarea acoperișului, parte a șarpantei.

Lăturoi (lăturoaie, lătunoi): **1.** Scânduri mai groase, așa cum se crapă, pentru confecționarea gardului sau a pereților acareturilor. **2.** Bârne groase, cioplite care se așează pe lungimea pereților poiatei. **3.** Lătunoi, unitate de măsură a suprafeței, egală cu 1800 de stânjeni, unde stânjenul are 1, 95 m^2.

Lățuială (lețuială): stinghii încrucișate, suport al tencuielii (paiantă).

Lăzdrogi: v. **răzlogi.**

Legate (bârne...): bârne încheiate în colțuri.

Legătură: scândurică de susținere între căpriori.

Legău (și cusurău): bârne care se pun ultimele la pereții de bârne și între care se prind grinzile tavanului.

Lepedeu: țesătură dreptunghiulară simplă folosită ca așternut.

Lepedee gușete: covoare de lână.

Ler: cuptor separat sau încorporat în soba cu plită.

Lescioară: poartă mică, pentru accesul oamenilor.

Litră: **1.** Unitate de măsurat cerealele necesare semănatului, egală cu 15 sau 20 de kg. **2.** Unitate de măsurat pământul; se spune pământ de x litre, unde litra = o baniță = 15 kg, după sămânța necesară la atâtea zile de plug. **3.** Ladă mare de depozitat cereale, cu o capacitate de până la 20 de duble. Unele hambare, lădoaie au 6 despărțituri.

Lițion: un fel de spini.

Lodbă (lobă, lotbă): bârnă rudimentar prelucrată, crăpată cu securea, scândură lată, groasă.

Lopar: lopată la cuptor.

Loză: soi de plop sau nuiele de răchită, salcie, pentru împletituri.

Luică: leagăn.

M

Majă: unitate de măsură, egală cu 100 de kg.

Marhe: vite.

Marmure: semne de hotar intersătesc, de piatră, în pădure.

Mazăre: fasole.

Măciugă: un fag mare și scorburos.

Măietoare: grajd.

Măietori (muietori): totalitatea anexelor gospodărești.

Măiug: pământ amestecat cu paie, nisip, pentru lucratul sau tencuitul pereților.

Mălai: porumb.

Măluit: lipit cu lut.

Mămular: negustor de produse țesute și cusute ale industriei casnice, de tipul dimiei, ghebelor, cioarecilor, etc.

Mărturie: târg săptămânal.

Măsariță: față de masă.

Măsură (de grâu): o măsură de grâu = 20 kg = 30 litri.

Mândrămărie (mândră Mărie, mândrămălie): nuanță de albastru, muruială și spoire a tencuielii cu o soluție de piatră vânătă.

Mărăcește (încheietură...): mod de încheiere rotund a bârnelor rotunde.

Mârtaci: „căpriori" exteriori, pentru fixarea învelitorii de paie a acoperișului.

Meal (mial): material de construcție, rocă moale sau pământ tare ca piatra.

Meci: opaiț.

Mejdă – *e* **(mejdină, mejdie, mejdră, miezunie, mujde)**: **1.** Semn de hotar între proprietăți, loc nearat, răzor **2.** Orice semn de hotar, indiferent de natura lui (copac, piatră, loc nearat, etc). **3.** Hotar.

Melc: **1.** Element al șarpantei, un băț care se bagă dintr-un căprior în altul, ca să nu se miște. **2.** Cui de lemn.

(A) Merge în pâine: a merge la secerat cu plata în natură, grâu.

Meșter-grindă: grindă groasă, așezată pe sub grinzile tavanului.

Metă: semn de hotar intersătesc, răzor, măgură.

Meter: instrument de măsurare a pământului,

https://biblioteca-digitala.ro

compas cu deschiderea de 2 metri.

Mierța de boabe: **1.** Unitate de măsurare a suprafeței, patru mierțe de boabe sunt necesare pentru semănatul unui hectar de pământ. **2.** Unitate de măsura a greutății, egală cu 22 de kg. **3.** O mierță = 10 kg.

Mială: piatră de calitate inferioară.

Miriște: loc de arătură.

Mizună: știubeu.

Mreaje: țarc de nuiel.

Mluhă: loc fără fund.

Mnezuină: limită de proprietate, de obicei o porțiune îngustă rămasă nerată.

Moaltăr (maltăr, moalter, moltar): pământ amestecat cu nisip sau cu balegă și pleavă, liant în construcții.

Moină: loc defrișat.

Moinos: (loc) umed.

Molăti (a... lumea): a da de pomană.

Moldă: covată de pâine.

Molhaș: mușchi de pădure.

Moși: masă comună la biserică, a doua sau a treia zi de Paște.

Movilă: mormânt.

Mucuri: tip de încheiere la capete a bârnelor pătrate.

Muncel: ridicătură de teren.

Mure: morcovi.

Murui (a..): a netezi.

Muruială: lut cu apă.

Mușcătoare (mușcătură): **1.** Crestătură. **2.** Tip de îmbinare a grinzilor pereților (necioplite sau cioplite); este identic încheieturii stânești sau ciobănești. Acest tip de prindere se folosește și la căpriori.

Mutuț: sobă oarbă, cu vatra in tindă și corpul în cameră, care are cuptor încorporat.

Muți: sobe mici, de gătit, așezate lângă vatră.

N

Nadă: trestie.

Nadăș: coș de fum.

Napchi (napci): sfeclă (cartofi).

Navetist: persoană care are locul de muncă la țară și domiciliul la oraș.

Năglap (năglag, năglaj, năglăgeală): material de construcție pentru pereți, amestec de pământ cu paie, pleavă, uneori modelat în cutii de scândură.

Năglăjite (nuiele...): nuiele lipite, bulgărite cu lut.

Neclad: lemn gros.

Nemțește: mod de încheiere a bârnelor cu tăietură oblică, în coadă de rândunică, fără prelungirea capetelor bârnelor.

Nielcoșaguri: piese decorative.

Niereală: văruire cu var în care se pune albăstreală.

Nimaș: imaș, teren de pășunat, islaz.

Nimestii (nemestii, nimestre): acareturi.

Nimotenii: neamuri.

Nintă: iarbă lată și verde.

O

Obli (a): a îndrepta, a netezi.

Oblitură: netezeală (lipitură, tencuială).

Obloc: ușiță pentru evacuarea gunoiul din grajd.

Oca: măsurătoare aproximativă a suprafeței de pământ a pășunii.

Ocături: totalitatea anexelor gospodărești.

Ochiuri: deschideri pe apa unui acoperiș.

Ocol: **1.** Gard pentru oi. **2.** Curte.

Odor: construcție gospodărească pentru depozitat fânul, fie independentă, fie încăpere sub acoperișul șurii.

Ogor negru: teren pentru pășunatul oilor și porcilor, unde moșia satului era împărțită în trei, pentru rotația culturilor.

Ogradă: orice teren îngrădit în munte (pentru fân, cartofi etc).

Ogrăzea: grădină de legume.

Ogrinji: resturi de nutreț, coceni.

Oiagă: sticlă.

Ojog: v. **popă** (2).

Olate (holate): totalitatea construcțiilor și amenajărilor gospodărești, cu excepția casei de locuit.

Omnă: deschidere spre pod.

Oprice: v. **scleamă.**

Oțăl: amnar.

https://biblioteca-digitala.ro

P

Paiantă (paiante): 1. Tehnică de construcţie pentru pereţi. Peste parii înfipţi în pământ se bat nuiele, şipci sau spărturi de lemne. **2.** Lemne orizontale care se bat de o parte şi de alta a parilor. Spaţiile dintre ele se umplu cu bulgări de pământ amestecat cu paie sau cu pleavă.
Palan (palaci, palanc, pălan, pălanc, palang, pălang, pălant): **1.** Scândură lată. **2.** Gard cu pari şi scânduri late, rudimentar fasonate, cu spaţii mari între elemente.
Paliţă: prăjină.
Pantică (petea): ruletă de măsurat suprafeţe de teren.
Par: unitate de măsură a cantităţii de furaje sau grâne. Un par de fân = două care de fân; un par de grâu = două clăi = 52 de snopi
Parcane: ornamente (după şablon) în zidărie (flori), muluri din ghips turnat
Parsechi: dulap înalt pentru vase, dulap în perete.
Paştele Mic: Duminica Tomii.
Păcurar: oier.
Păidaş: lucrător agricol.
Pălătar: partea inferioară (spre temelie) a peretelui exterior al casei.
Păpălaşcă: liant pentru piatră, din nisip şi apă.
Părcan: perete de lemn.
Părticică: unitate de împărţire a suprafeţei de pământ, cu valoare neprecizată.
Părţătoare: încăpere a grajdului unde se pune grâul până la treierat iar apoi se ţin furaje, oi.
Păstăi (păstae): fasole.
Pătul. amenajare sumară pentru depozitat fânul.
Păunjen: lemne lungi, prăjini care se pun peste acoperişurile de paie, ca să le fixeze.
Pârcan: şanţ lateral mic de îmbinare la şindrilă.
Pârgăli (a...): a găti la foc.
Pârlaz: **1.** Portiţă pentru oameni, la intrarea în gospodărie. **2.** Loc de odihnă faţa porţii, la stradă, care are bancă (scaun), cofă cu apă şi o ulcică.
Pâş (i): tulpini de porumb, coceni, snopi de paie.
Pene: ornamente florale pe ţesături.
Pere de pământ: cartofi.
Peruşte: cartofi.
Petea (pecea, pitea): **1.** Panglică de măsurare a pământului, lungă de 20 de m, din pânză ca o muşama. **2.** Panglică de măsurare a pământului, lungă de 50 de m. **3.** Lanţ cu verigă pentru măsurarea pământului.
Petercaie: canelură pe stâlpii de colţ ai pereţilor, în care se fixează bârnele cioplite la capete, ca să se potrivească.
Picioare: pirostrie.
Picioci (pichioci): cartofi.
Picioicărie: grădină de legume.
Pişi: v. **jipi**.
Piuată (cergă): bătută (cu ţesătura îndesită) la piuă.
Piuc (puiuc): sertar (la masă).
Plat: sobă.
Platen înfundat: sobă cu plită şi cuptor de bucătărie.
Plemnicier (plevnicer, plimicer, pliniceri): v. **plesnicar**.
Plesnicar (pliznicar): **1.** amenajare sub o prelungire a acoperişului şurii, cu diverse utilizări, de obicei de depozitare a plevei, dar câteodată poate fi şi adăpost pentru lemne, unelte, viţel, porc. **2.** ocol, amenajare pentru adăpostirea oilor.
Pleu (plev): tablă, fontă, metal.
Ploaten (plat, ploaptăn, ploaptăr, plopt, plopten, ploten, plot): vatră joasă, cu plită, lipită de vatra mare; plită; sobă de fier, plită, cuptor, sobă cu plită.
Ploşter: prăjină, unitate de măsură a terenului, egală cu 2-3 metri.
Ploştină: loc mlăştinos.
Pociumb (păciumb, pocimb, pocium, pociump, pociung, pocei): par.
Pod creţ: tavan cu scândură fasonată.
Podea: tavan.
Podeală (de paie): acoperiş (al gardului).
Podină părcănită: tavan de scândură cu grinzi.
Podireu: platou al unei văi de râu.

https://biblioteca-digitala.ro

Podişor: blidar.
Podlaş: instalaţie pentru evacuarea fumului.
Podmol:(pognol): 1. Vatră. 2. Prispă.
Podval: temelie, soclu. prispă deschisă.
Poi: coşer, târlă.
Poiată: grajd.
Polat: apă a acoperişului.
Polmod (polmon): ridicătură de lut bătătorit, lângă poartă, folosită ca loc de odihnă.
Poloboc: butoi.
Popă: 1. Element al şarpantei care se fixează la îmbinarea dintre căpriori şi scândurica ce face legătura între ei, la capătul superior şi de grindă, la capătul inferior. 2. Snopi de paie puşi în vârful unei ţepuşe înalte, la fronton.
Popice: popi de lemn.
Porumbei: arbust cu ţepi, plantat ca gard viu.
Poştă: scândură groasă, blană.
Potice (potici, îngrădele): 1. Nuiele lipite din care se fac pereţi. 2. Fâşii de lemn bătute vertical pe cadrul unui perete. 3. Crengi crăpate pentru lucrat garduri.
Potopi (a ...): a dispare (despre izvoare).
Pozmotoace: snopi, jipi, mănunchiuri de paie, la învelitoarea acoperişului.
Pozná (pozmă): leaţ, prăjină, un fel de căpriori exteriori, care se pun peste paiele de învelit construcţia sau direct pe laţuri iar paiele se aşează deasupra lor.
Prăştele (prăştilă): uluci.
Prăştilă (prăştie): şindrilă.
Prelucă: poiană.
Preştile: şipci.
Prilaz: 1. Poartă. 2. Pârleaz, policioară pe care se păşea peste gard, aşezată lângă poarta pentru atelaje.
Primblă: prăjină pentru haine (la prispă).
Prinsoare: 1. Contrafişă, lemn care prinde o pereche de căpriori. 2. v. **căpriţă** (1).
Prislop: un platou mai ridicat pe un deal.
Prismă (prizmă): târnaţ neprins sub streaşină
Privită: loc la vatră unde se pun lemnele lungi.
Procuţ: ţesătură groasă de lână, covor.
Progade (progadie): cimitir.
Prizvar (privar, privari): pridvor, prispă, sală, verandă, tindă.
Ptiloane: piroane.
Ptită: pâine.
Puiag: 1. Podul grajdului. 2. Despărţitură a şurii.
Puiuţul şurii: încăpere a şurii unde se ţine otava.
Purica (a): a lipi (cu lut).
Puscă: baros.
Puzderie de cânepă: resturile de tulpini de cânepă prelucrate la meliţă, rămase după ce s-a scos fuiorul.

R

Rast (raşt): grinda transversală, meştergrindă.
Răstignire: cruce mare, cu Ilsus Christos răstignit.
Răvar: crestătură.
Răvaş: 1. Scobitură în grindă. 2. Şanţ pe marginea şindrilei, pentru îmbucare.
Răvaşuri: rosturi decorative (la soclul casei).
Război: sistem de prindere al căpriorilor când se formează un patrulater cu ajutorul unei chingi, a grinzii inferioare şi/ sau cu o grindă care merge pe toată lungimea acoperişului şi fixează căpriorii în partea superioară.
Răzlogi (lăzdrogi, răslogi, răzgroşi): 1. Lemne rotunde, cu diametrul mic, 5-10 cm. 2 Balustradă (la prispă).
Răzor (răzvor): v. **hat.**
Riglă: 1. Scândură mai subţire şi lungă, dintr-un laţ crăpat, folosită la gard sau ca element al şarpantei.
Recuină: iarbă care creşte la umezeală.
Rome: rămăşiţe de nisip de la şteampuri (jud. Alba).
Ronghi: cârpă, zdreanţă folosită ca feştilă pentru opaiţ.
Rude (ruge, gard de...): 1. Scânduri nefasonate, lemne sparte în două, pari mai subţiri. 2. Prăjină fixată sub tavan, în casă sau pe prispă, pentru depozitarea, expunerea, uscarea sau aerisirea ţesăturilor.
Ruje: motive florale.
Rusuroi: 1. Aluatul care rămâne de la o zi la

https://biblioteca-digitala.ro

alta. **2.** Copilul care rămâne cu părinții, în aceeași gospodărie.

S

Sapă: **1.** Căprior lung ce se pune la colțuri. **2.** Apă a acoperișului, latura mică.
Săcastru: **1.** Încăpere sub același acoperiș cu grajdul și șura, pentru depozitatul furajelor. **2.** Amenajare pentru depozitarea fânului. **3.** Claie mare, dreptunghiulară, șiră de paie.
Săcriu: sertar, hambar (pentru făină sau mălai).
Săgeată: stâlp (la prispă).
Sălaș: **1.** Termen generic toate anexele gospodărești. **2.** Construcție ce cuprinde sub același acoperiș adăpostul pentru vite, cel pentru nutreț, atelaje. **3.** v. **colibă.**
Sălceri (de fân): claie.
Sâși (soși): stâlpi de lemn.
Sâhlă: molid.
Sâp: șipot.
Sâsâi (sâsâiac, sâsâie, sinsiac, susâi): **1.** Ladă de scândură, cu sau fără despărțituri, pentru depozitarea cerealelor. **2.** Coș de nuiele lipite cu lut, pentru depozitat cereale.
Scaun (scamn): v. **război.**
Scăunași (sat de...): țărani liberi.
Schini: mărăcini.
Scleamă (ocleamă, zgleamă): legătură între căpriori, pentru întărire.
Scof: lemn pus pe pereți, pe lat, perpendicular pe cunună.
Sfânțălaș: uluc, șanț pe marginea șindrilei, pentru îmbucare.
Sin: încăpere sub același acoperiș cu grajdul și șura sau amenajare separată, pentru depozitarea furajelor.
Slaniță: uscătorie de fructe, gratie de nuiele pusă pe groapa cu foc.
Slog: fâșie de pământ rămasă nearată, semn de hotar între proprietățile sătenilor.
Sobă cu fețe: vatră cu foc jos, mărginită de pereți joși, cu horn tronconic cu apărători în pod ca să fie ferit de scântei.
Sobă de țioaie: sobă de fontă.
Spențe: uluci, scânduri lungi, mai înguste, tăiate la joagăr.
Spaiț (spraiț): proptea la stâlpii de lemn.
Speteze: scânduri mai subțiri, bătute de obicei orizontal, pentru confecționarea gardului.
Spoială: argilă vânătă.
Spor (șpor): **1.** Cuptor. **2.** Sobă cu plită și cuptor. **3.** Sobiță de fontă.
Sprijoană: legătură de susținere atât orizontală între căpriorii care formează o pereche cât și verticală, pe mijlocul cornilor, contrafișă.
Stabloane: grinzi în care se fixează căpriorii.
Stacheți: scânduri lungi, bătute orizontal, pentru gard.
Staul: țarc pentru oi, care se mută ca să îngrașe pământul; sensul s-a extins și „a plăti staulul" înseamnă suma dată ciobanilor pentru a sta pe un anume teren.
Staure (staor): îngrăditură de nuiele împletite, amenajare pentru animale.
Stavă: crescătorie de cai.
Stălaj: blidar.
Stănină: cimitir.
Stăuroi (de noapte): amenajare acoperită pentru oi, din nuiele, azi, din cărămidă, piatră, lemn.
Stânjen: **1.** Unitate de măsură a lungimii, egală cu 2 m. **2.** Unitate de măsură egală cu mărimea brațelor.
Stânjenar: lucrător la pădure.
Stârcitură: v. **fârcitură.**
Sterejie: funingine.
Sticlar: bufet.
Stih: grindă mică.
Stobor: balustradă.
Stobori: crăpături de lemn.
Stogar (stogărie): adăpost pentru furaje.
Strai: țesătură groasă de lână, așternut sau cuvertură de pat.
Strajă – *e*: lemn vertical pe care se bate leasa din care este confecționată poarta.
Straturi: grădină.
Streașină (în...): apă a acoperișului, se spune «acoperiș în două streașini».
Strujac: saltea (umplută cu fân, paie sau pănuși de porumb).
Stuf: încăpere.
Subtoaie (suptoaie): prima bârnă pe care se ridică pereții.
Sulăi (suli): elemente lemnoase ale gardului,

https://biblioteca-digitala.ro

lemne rotunde mai subţiri.
Sulunar: prăjină.
Sunătoare: cunună, lemn lung al şarpantei, aşezat deasupra pereţilor, de-a lungul pe care se fixează căpriorii.
Supărete: prispă simplă din pământ bătut.
Surlă: prelungire a acoperişului unei anexe gospodăreşti, spaţiu pentru depozitare.
Susechi (suseghi): ladă sau coş de depozitat cereale.
Suşnic (sujnic): v. **slaniţă.**
Suşop (subşop): spaţiu de 3-4 m, între grajd şi casă; casa şi grajdul sunt sub acelaşi acoperiş.

Ş

Şarampăi: stâlpi (la prispă).
Şef: stâlp.
Şeriu: coş, corlată, construcţie suspendată deasupra vetrei, trapezoidală, de captare a fumului.
Şezată: stâlp din centrul construcţiei.
Şfoltăite: (şindrile) înfipte.
Şift: prelungire a unei ape a acoperişului, utilizată pentru depozitare.
Şindilă: **1.** Unitate de măsură a suprafeţei de pământ, multiplu al ferdelei. Se calcula suprafaţa în şindile de atâtea (x) ferdele. Exista şi şindilă de o litră, o litră fiind egală cu suprafaţa de pământ pe care se puteau semăna 15 kg de grâu. **2.** Şindrilă.
Şireagă (în...): tăietură oblică a căpriorului.
Şirepuri: ţiglă.
Şisă (şişă): şiţă.
Şistori: lanţi, lemne care se fixează orizontal pe poartă.
Şlic: vinclă, tip de încheietură a bârnelor.
Şoapră (şopru): podul grajdului, folosit pentru depozitarea furajelor.
Şofreică: horn.
Şomoiege: snopi de paie pentru învelitoarea acoperişului.
Şop: **1.** Podul şurii, unde se depozitează furaje. **2.** Construcţie în moşia satului, pentru adăpostirea vitelor.
Şopre: adăpost pentru unelte, atelaje.
Şoş (şehi, şefi, şoţ): **1.** Par. **2.** Butuc înfipt în pământ, suport pentru pereţii de nuiele împletite, bulgărite. **3.** Bârnă (ne)cioplită ridicată perpendicular pe tălpi, la colţurile construcţiei.
Şperlă: resturi de paie.
Ştacheţi: scânduri înguste.
Ştafli: grinzi subţiri.
Şteble: ramură, trunchi.
Ştempi (ştempei): 1. Pari, stâlpi (în pereţii casei). **2.** Popi de lemn (la talpa casei).
Ştiarţ (sterţ, şchiarţ, ştearţ, şteorcă): opaiţ.
Ştiezi: pari.
Ştiubei: **1.** Groapă naturală în care se adună apă sărată sau dulce de izvor. **2.** Izvor captat în scorbură de copac.
Ştiucătură: lemne crăpate, pentru tavan.
Ştucălite (capete): înfundate (la prispă).
Şuc: este o unitate de măsură aproximativă a pământului; este echivalentul distanţei dintre degetele mici a două palme unite prin atingerea degetelor mari care sunt în unghi drept faţă de palme.
Şură din scaon: şură cu un singur grajd.
Şureică: v. **grăjdiuţ.**
Şuster: cizmar.
Şuşnic: v. **slaniţă.**

T

Taban: şipcă.
Tablă: **1.** Suprafaţă variabilă de pământ în moşia satului, proprietate a unui proprietar, a unei familii sau a mai multor familii înrudite. O tablă putea fi la rândul ei, împărţită în trei table, corespunzătoare rotaţiei culturilor: pământ odihnit, pământ cultivat cu grâu şi pământ cultivat cu porumb. **2.** Terenul pe care se află întreaga gospodărie.
Taier, - *e*: farfurie.
Tanier: farfurie, blid.
Tapşan: platformă pe care este ridicată vatra.
Tarniţă: şa.
Tălpi (tălponie, tălpoi): **1.** Bârne groase, necioplite sau fasonate, cu funcţie de temelie, aşezate fie direct pe pământ, fie pe pietroaie aşezate la colţurile

https://biblioteca-digitala.ro

construcției, fie pe un zid de dimensiuni și materiale diferite. Pe tălpi se ridică pereții. **2.** Bancă.

Tânic: leagăn.

Târnaţ: **1.** Tindă. **2.** Prispă.

Târnomeaţă (târnumată, târnomeată) frunză și paie mărunte, rămase de la batoză, pleavă de grâu.

Târșă: pădure slab dezvoltată.

Teleguţe: rotile la plug.

Temei: **1.** Vatră. **2.** Talpă a casei.

Temeie: v. **tălpi.**

Temeteu (pl. **temeteauă**): cimitir.

Tifimoacă: opaiț dintr-o cutie de metal.

Tifirioi: v. **plesnicar.**

Tinci: **1.** Liant pentru pereți din var și nisip. **2.** Un fel de tencuială (lut moale).

Tindeu, e (tindee): țesătură ornamentală, ștergar.

Tirși: crengi pentru gard.

Toble: scânduri.

Tolde: șipci.

Toșilă: topilă, loc unde se topesc tulpinile de in, cânepă.

Tras (pat cu): extensibil.

Troaș: o bucată de pământ mai mică, împrejmuită.

Troian: o bucată de teren în șes, împrejmuită.

Tron (trun): ladă mare, ladă, ladă de zestre, bancă cu ladă.

Tufă: alun.

Tulei: tulpini de porumb.

Tuleni de vejă: tulpini de porumb.

Turgău: izvor rudimentar amenajat.

Turnumătari (turmătar, turmătoare, turnmătari): amenajare pentru depozitat pleava.

Tușleni: coceni de porumb.

Ţ

Ţambră: scânduri groase pentru gard.

Ţăpăruie: bucățică de lemn care se introduce între cusurău și ultima bârnă, cu rostul de a constitui streașina; sunt mai multe țăpărui între căpriori și ultima rudă. Pot fi și țăpărui mai lungi decât căpriorii cu doi metri, care se pun din două în două perechi de căpriori.

Ţăpușe: par ascuțit fixat perpendicular pe lemnul care susține între ei căpriorii și care trece prin încrucișarea lor din partea de sus.

Ţârău: izvor amenajat: se pune o țeavă sau un scoc mic iar apa se scurge în vălău, șipot.

Ţârcalam: unealtă de trasat linii pe suprafețe de lemn, compas.

Ţeagă: coș de legătură pentru evacuarea fumului.

Ţeap (ţiap): par.

Ţeghe: cahle.

Ţelină: loc pentru coasă sau pentru pășunat, teren lăsat necultivat pentru a se odihni.

Ţenti: centrimetri.

Ţepăruie: țepușă lungă, pusă la îmbinarea căpriorilor, în vârf, pentru susținerea paielor învelitorii.

Ţepi: ulucă, scânduri ascuțite la vârf pentru gard.

Ţichileu: teren mai ascuțit, sub formă de mușuroi.

Ţifă: nisip de râu.

Ţifonșaguri: elemente decorative la streașina acoperișului.

Ţipa (a): a arunca.

Ţintirim: cimitir.

Ţioaie (cioaie): v. **sobă de...**

Ţoghi (de piatră): semn de hotar de piatră, pus între proprietăți individuale.

Ţope: țăpușe.

Ţimorman: dulgher.

Ţincușe: cuie, ținte, de lemn sau fier.

Ţurlă (surlă): construcție la stână, de obicei rotundă, lucrată de obicei din nuiele, coceni, trestie; deseori cu vatră deschisă la mijloc.

U

Ungheți: coș de evacuare și captarea căldurii.

Urechi: cele două părți în care este împărțit găbănașul, ladă mai mare pentru depozitat cereale.

Urloi: coș de fum.

Urs: sobă de tuci joasă, de pus pe vatră.

https://biblioteca-digitala.ro

Ursoaică: coş de nuiele împletite, deasupra cuptorului.
Uşori (uşchiori, urşori): stâlpi.
Uştioară (uşteoară): poartă mică pentru oameni.

V

Vantură (vantrotă, vantrotele, vânturi): grindă transversală care se fixează peste cele puse direct pe pereţi, în care se fixează căpriorii; poate avea 6-10 m lungime.
Vatră de lemn: bancă pusă în jurul cuptorului.
Vatră de sat: loc neconstruit din perimetrul satului.
Văcălaş (văcelaj, văgăcaş):): **1.** Material de construcţie, amestec de pământ cu păioase. **2.** Mortar, amestec de nisip, var, apă. **3.** Tencuială.
Văcăli (a se...): a tencui.
Văiugă (vălioci, voiog, văioage, văioaje): material de construcţie, pământ amestecat cu pleavă, uscat la soare, cărămidă nearsă, chirpici.
Vălătuci: material de construcţie, amestec de pământ şi paie.
Vălău: **1.** Ştiubei, izvor amenajat. **2.** Loc de colectare a apei de izvor, scursă printr-o ţeavă sau un scoc, jgheab, pentru adăparea animalelor la hotar.
Vecsele (vexele): elemente ale şarpantei, lemne care sprijină chinga de grindă, formând împreună cu chinga un dreptunghi de susţinere a căpriorilor.
Veje (de porumb): tulpini de porumb.
Verincă (vernică): ţesătură decorativă de cânepă.
Vica (ghica): **1.** Unitate de măsură a pământului egală cu suprafaţa care poate fi însămânţată cu 22 de kg de cereale ori 30 de litre. **2.** Unitate de suprafaţă, 5 vici = un iugăr pe care se semănau 125 kg de grâu. **3.** Unitate de măsură a cerealelor egală cu 25 de kg sau 20 de cupe. **4.** Unitate de suprafaţă egală cu 7 arii. **5.** Unitate de măsură a pământului egală cu suprafaţa care poate fi însămânţată cu 20 kg de grâu.
Vidără: căldare.
Vinchel: vinclu, instrument de măsurat şi trasat unghiuri.
Vineţeală: colorant natural, în nuanţe de albastru sau gri.
Vintriş: v. **căprior** (2).
Vinţeler (vinţelen): viticultor.
Viroagă: pârâu, albie de...
Vişluitură (vislău): canelură.
Vizitie: izvor neamenajat sau amenajat rudimentar.
Voştină: boştină, substanţă solidă care rămâne după ce s-au scos mierea şi ceara din faguri.
Voştinar: persoană care se ocupă de voştină.
Vraniţă (vramiţă, vramniţă): poartă mare, fie unică, fie parte a unei porţi duble, poarta de acces a atelajelor, vitelor.
Vreji: tulpini uscate de porumb
Vandel: albie, covată.

Z

Zvârdole: pârleaz, bancă (?).
Zvârgie (zvârghiu, zvârgină): prăjină, lemn mai lung de susţinere a învelitorii adăpostului la amenajările mai sumare.
Zahaidac: hamac.
Zâd: temelie.

https://biblioteca-digitala.ro

ANEXA 1: LISTA SATELOR CERCETATE DIN TRANSILVANIA

ALBA (Ab)

1. Albac
2. Almaşu Mare
3. Bucerdea Vinoasă, com. Ighiu
4. Cergău Mare, com. Cergău
5. Ceru Băcăinţi
6. Daia Română
7. Gura Arieşului, com. Lunca Mureşului
8. Intregalde
9. Loman, com. Săsciori
10. Lupşa
11. Mihalţ
12. Ocoliş
13. Pianu de Sus
14. Poieni, com. Bucium
15. Ponor
16. Rachiş, com. Mirăslău
17. Rimetea
18. Şona
19. Şugag
20. Valea Morilor, oraş Zlatna
21. Vidra

BISTRIŢA NĂSĂUD (BN)

1. Bistriţa Bârgăului
2. Branişteа
3. Căianu Mic
4. Lechinţa
5. Măgura Ilvei
6. Monor
7. Rebra
8. Satu Nou, com. Cetate
9. Sânmihaiu de Câmpie
10. Şanţ
11. Zagra

BRAŞOV (Bv)

1. Apaţa
2. Berevoi, com. Recea
3. Cărpiniş, com. Târlungeni
4. Comana de Jos, com. Comana
5. Hărman
6. Lisa
7. Moieciu de Sus, com. Moieciu
8. Satulung, com. Săcele
9. Şinca Nouă, com. Poiana Mărului
10. Toarcla, com. Cincu
11. Ucea de Sus, com Ucea
12. Vama Buzăului
13. Viscri, com. Buneşti
14. Vlădeni, com. Dumbrăviţa
15. Drăguş, com. Viştea
16. Recea

CLUJ (Cj)

1. Aşchileu Mare, com. Aşchileu
2. Bobâlna
3. Boju, com.Cojocna
4. Buza
5. Călata, com. Călăţele
6. Chiuieşti, com. Chiuieşti
7. Cutca, com. Sânmartin
8. Dăbâca
9. Feleacu
10. Hăşdate, com. Săvădisla
11. Măguri, com. Măguri Răcătău
12. Mărgău
13. Mociu
14. Nadăşu, com. Izvoru Crişului
15. Petreştii de Jos
16. Someşu Rece, com. Gilău
17. Vad
18. Viişoara

COVASNA (Cv)

1. Ariuşd, com. Vâlcele
2. Băcel, com. Chichiş
3. Belin
4. Breţcu
5. Dobârlău
6. Lădăuţi, com. Barcani
7. Voineşti
8. Zăbala

https://biblioteca-digitala.ro

HARGHITA (Hr)

1. Corbu
2. Făgeţel, com. Frumoasa
3. Imper, com. Plăieşii de Jos
4. Izvoru Mureşului, com. Voşlobeni
5. Livezi, com. Mihăileni
6. Răchiş, com. Bilbor
7. Săcel
8. Subcetate

HUNEDOARA (Hd)

1. Almaş – Sălişte, com. Zam
2. Bătrâna
3. Bulzeştii de Sus
4. Câmpu lui Neag
5. Cerbăl
6. Clopotiva, com. Râu de Mori
7. Dobra
8. Dumbrava de Sus, com. Râbiţa
9. Hărţăgani, com. Băiţa
10. Hobiţa, com. Pui
11. Lelese
12. Meria, com Lunca Cernii de Jos
13. Orăştioara de Sus
14. Paroş, com. Sălaşu de Sus
15. Romos
16. Stănija, com. Buceş
17. Vaţa de Jos

MUREŞ (Ms)

1. Adămuş
2. Band
3. Beica de Sus, com. Beica de Jos
4. Bolintineni, com. Păsăreni
5. Căpuşu de Câmpie, com. Iclănzel
6. Crăieşti
7. Feleag, com. Vânători
8. Ibăneşti
9. Idicel-Pădure, com. Brâncoveneşti
10. Lechincioara, com Şincai
11. Luieriu, com. Suseni
12. Mihai Viteazu, com Saschiz
13. Moişa, com. Glodeni
14. Răstoliţa
15. Vaideiu, com. Ogra
16. Valea Largă
17. Vătava

SĂLAJ (Sj)

1. Benesat
2. Buciumi
3. Cizer
4. Coşeiu
5. Fântânele-Rus, com. Rus
6. Fildu de Sus, com. Fildu de Jos
7. Halmăşd
8. Meseşenii de Sus, Meseşenii de Jos
9. Sânpetru Almaşului, com. Hida
10. Tihău, com. Surduc

SIBIU (Sb)

1. Alţâna
2. Biertan
3. Blăjel
4. Cârţişoara
5. Cristian
6. Jina
7. Ludoş
8. Mohu, com. Şelimbăr
9. Răşinari
10. Săcădate, com. Avrig
11. Şeica Mare
12. Tilişca
13. Poiana Sibiului
14. Avrig

https://biblioteca-digitala.ro

Anexa 2: LOCALITĂŢI, CULEGĂTORI, SUBIECŢI

ALBA (Ab)

Cod localitate	Numele satului	Culegători	Data culegerii	Informatori
Ab 1	**Albac**	Alina Ioana Ciobănel, IEF	1979	Paşca Gheorghe, n. 1893, 5 clase, crescător de animale
		Ion Ghinoiu, IEF	1982	Todea Ioan, n. 1891; Berindei Ilie, n. 1931, profesor de istorie Danciu Traian, (Micuţ), n. 1922, 8 clase, lemnar Popa Vasile Giurghiu, n. 1922, 4 clase, fierar
		Paul Petrescu, IEF	1978	Negrea Petre (a Ciutului), n. 1911, Şcoala de arte şi meserii, tâmplar, sculptor în lemn Negrea Vasile (a Petriţii), n. 1942, facultate, profesor
Ab 2	**Almaşu Mare**	Gheorghe Aldea, IEF	1979	Trif Pascu, n. 1904, Academia Teologică Sibiu, preot Trif Tiberia, n. 1911, Şcoala Normală, învăţătoare Lasc Niculaie (a lui Niculaie Salomie; pe buletinul de identitate prenumele este maghiarizat, Miklos, dar el şi localnicii n-au folosit niciodată numele acesta ci numai Niculaie), n. 1898, şcoala primară, agricultor, rotar, dulgher, dogar, pietrar (cruci)
		Roswith Capesius IEF	1980	Ursa Ştefan, n. 1896, analfabet, cărăuş la mină, agricultor; Costea Elena, n. 1925, 8 clase, agricultoare Lascu Nicolae, n. 1898, 3 clase, agricultor Mihalea Susana, n. 1915, analfabetă, agricultoare
Ab 3	**Bucerdea Vinoasă, com. Ighiu**	Petre Popovăţ, IEF	1979	Florea Aurel (al lui Niculae), n. 1901, 4 clase, agricultor Prisăcaru Niculae, n. 1896, 2 clase, agricultor
		Roswith Capesius, IEF	1980	Fenişer Maria, n. 1900, 7 clase, agricultoare Presăcani Nicolae, n. 1894, 2 clase, agricultor Presecan Maria, n. 1902, 4 clase, agricultoare Truţă Maria (a lui Clement), n. 1898, analfabetă, agricultoare
Ab 4	**Cergău Mare, com. Cergău**	Gheorghe Aldea, IEF	1979	Pădurean Gheorghe (Gheorghe a lui Cantoru), n. 1899, 7 clase şi curs de cantori, cantor Sântimbrean Grigore (Gligore a lu´ Dănilă), n. 1896, 3 clase, agricultor Pădurean Ion (Ion a lu´ Cula lu' Ceacu), 4 clase, agricultor
		Roswith Capesius	1980	Sântimbran Maria, n. 1899 Oancea Vasile, n. 1891, 4 clase, slugă Oancea Maria, n. 1915, 4 clase, agricultoare Oancea Catarina, 1907, analfabetă, agricultoare
Ab 5	**Ceru Băcăinţi**	Gheorghe Aldea, IEF	1979	Bota Victor (a lu' David şi a Mariei), n. 1903, analfabet, agricultor Bot Avram (Boltaşu), n. 1905, 2 clase, agricultor Bota Maria (a lu' Mujdai), n. 1889, casnică Badiu Avram (a lu' Mitu), n. 1909, 2 clase, agricultor, lucrător în comerţ Bucur Avram, n. 1901

https://biblioteca-digitala.ro

		Roswith Capesius, IEF	1980	Achim Petru (Vuple), n. 1905, 2 clase, miner, agricultor Sârbu Avram, n. 1923, liceul teoretic, secretar de consiliu Leş Pătru (a Ţichii), n. 1893, analfabet, miner, zidar Bădiu Avram, n. 1908, 2 clase de liceu, gestionar Iancu Petru, n. 1914, Facultatea de istorie şi geografie, profesor Bădiu Gheorghiţa, n. 1911
		Virgil Grosu, Muzeul Unirii, Alba Iulia	1980	Ciuşcă Serafim, n. 1915, 7 clase, muncitor, agricultor
Ab 6	**Daia Română**	Boris Zderciuc, IEF	1979	Gherghiu Ion (Orghinariu), n. 1899, 6 clase, agricultor Păţan Vasile Coconel), n. 1900, 6 clase, agricultor Hăpran C. (a lui Duţu), n. 1889, 6 clase, agricultor
		Maria Elena Enăchescu, IEF	1979	Timariu Ana, n. 1924, Şcoala Normală, învăţătoare Timariu Liviu, n. 1921, Şcoala Normală, învăţător Sâmza Ion (a lu' Piroaie), n. 1919, 4 clase, agricultor Pop Ana, n. 1910, 4 clase, agricultoare Istrate Rafila (Nesa lu' Gligor), n. 1901, 5 clase, agricultoare
Ab 7	**Gura Arieşului, com. Lunca Mureşului**	Gheorghe Aldea, IEF	1979	Hopârtean Iuachim, n. 1893, 4 clase, agricultor Pitea Ilie, n. 1910, Şcoala normală, învăţător Ocnean Ioan (Ion a lu' Izidon), n. 1909, 4 clase, agricultor şi lucrător CFR
		Maria Cioară, IEF	1979	Hopârtean Ioachim (a lu' Alexe), n. 1893, 4 clase, agricultor
		Roswith Capesius, IEF	1982	Popa Virgil, n. 1898, 4 clase, ceferist Hopârtean Ştefan, n. 1917, 7 clase, agricultor Popa Domnica, n. 1903, 4 clase, agricultoare Ocnean Ioan (Ioan a lu' Izidon), 4 clase, agricultor
Ab 8	**Întregalde**	Petre Popovăţ, IEF	1979	Florea Maftei, n. 1909, 4 clase, agricultor Popa Emanuil, n. 1901, 4 clase, agricultor
		Maria Cioară, IEF	1979	Clamba Ioan Emanoil, n. 1915, 4 clase, agricultor, crescător de animale
		Roswith Capesius, IEF	1982	Drăgan Ion (Bitea), n. 1903, 2 clase, crescător de animale Jina Domnica, n. 1903, analfabetă, agricultoare Oltean Teofila, n. 1908, 3 clase, agricultoare
Ab 9	**Loman, com. Săsciori**	Ion Ghinoiu IEF	1979	Salcu Petre (a lui Iosif), n. 1895, 4 clase, crescător de animale Radu Petru,, n. 1910, 4 clase, crescător de animale Măcinic Nicolae, n. 1924, crescător de animale, primar Radu Ana, n. 1906, analfabetă, casnică
		Paul Petrescu, IEF	1980	Vulc Gheorghe, n. 1931, 7 clase, constructor, lemnar Stancu Elena, n. 1920, agricultoare, ţesătoare
Ab 10	**Lupşa**	Ion Ghinoiu, IEF	1978	Praţa Nicolae (a lui Vasile), n. 1912, 5 clase, agricultor, muncitor forestier Căbulea Elena (Coc), n. 1900, 6 clase, casnică Nandra Dumitru, n. 1896, crescător de animale Borstan Sabin (a Orălicei), n. 1904, 4 clase, muncitor forestier, aurar

https://biblioteca-digitala.ro

		Paul Petrescu, IEF	1978	Cristea Victor (Banci), n. 1909, 4 clase, lemnar, constructor Albu Pamfil, n. 1908, Şcoala Normală, învăţător, colecţionar, muzeograf Cristea Vasile-Veselie (Banci), n. 1937, 7 clase, lemnar, constructor de case Albu-Ceapa Ana, n. 1910, 4 clase de liceu, învăţătoare, muzeograf
Ab 11	**Mihalţ**	Lia Stoica, IEF	1979	Bârlog Mircea, n. 1909, agricultor Breaz Maria, n. 1950, Liceul agricol, funcţionar Nicoară Ion, n. 1922, 10 clase, primar Usca Silvia, n. 1960, Liceul agricol, tehnician agricol
		Ion Ghinoiu, IEF	1982	Muntean Nicolae (Cantorul), n. 1895, 8 clase, cantor Usca Nicolae (Becana), n. 1908, 6 clase, zidar, dulgher Comşa Simion (Grosu), n. 1903, 4 clase, agricultor Popa I. Aurel (Gudră), n. 1910, 4 clase, ceferist
		Maria Cioară, IEF	1979	Usca Nicolae, n, 1908, 7 clase, zidar Comşa Nicolae, 1903, 8 clase, rotar Decean Carolina, n. 1904, 2 clase, agricultoare Decean Traian, n. 1895, 6 clase, agricultor Florea Ana, n. 1895, analfabetă, agricultoare
		Roswith Capesius, IEF	1982	
Ab 12	**Ocoliş**	Monica Budiş, IEF	1979	Doboş Teodor (Moceol), n. 1916, 7 clase, agricultor, sanitar Borhotă Nistor (Prundariu), n. 1902, 6 clase, crescător de animale, agricultor Curşeu Iosif (Hâşu), n. 1911, 4 clase, agricultor, crescător de vite Curşeu Ion (Hâşu), n. 1933, 7 clase, agricultor, muncitor dulgher Ciorga Ion (Cioacă), n. 1929, 8 clase, agricultor, administrator de internat Ioaniciu Ioan, n. 1912, Teologie, preot Borhotă Chiril (Prundariu), n. 1912, 4 clase, agricultor, crescător de animale
		Gelu Hărdălău, muzeograf OPCN Alba	1980	Ioanicu Vasile (Dascălu' Ţăranului), n. 1912, Şcoala Normală, învăţător Ioaniciu Alexandru (cantoru'), n. 1906, 4 clase, agricultor
		Chestionar cu informaţii foarte bune, prezente în volum; lipseşte numele cercetătorului	1982	lipsesc numele informatorilor
Ab 13	**Pianu de Sus**	Boris Zderciuc, IEF	1979	Iosif Ion (Ionu Ticului), n. 1930, 8 clase, agricultor, salariat la Consiliul Popular Maniu Virgil (Gilu popii), n. 1912, Politehnica, inginer electromecanic Voişan Lazăr, n. 1914, Fac. de Teologie, preot

https://biblioteca-digitala.ro

		Roswith Capesius, IEF	1979	Purlea Ioana, n. 1910, 7 clase, agricultoare Purlea Simion, n. 1916, 7 clase, agricultor Alion Simion (Ioţa), n. 1928, 7 clase, muncitor; Vlad Simion
Ab 14	**Poieni, com. Bucium**	Boris Zderciuc IEF	1979	Creţ Ioan, n. 1948, Institutul Teologic, preot Tomuş Constantin (a lui Gheorghe a Ghichii), n. 1907, 4 clase, mecanic
		Roswith Capesius, IEF	1981	Iancu Maria, n. 1911, agricultoare Popa Ştefan, n. 1910, 4 clase, miner Jurca Ştefan, n. 1889, analfabet, miner.
Ab 15	**Ponor**	Radu Maier, IEF	1979	Ţârău Ion, n. 1903, 4 clase, rotar Tolan Nicolae, n. 1914, 4 clase, fierar
		Ion Ghinoiu, IEF	1982	Honea Silvestru, n. 1894, 4 clase, crescător de animale Manolescu, n. 1918, doctorand în teologie, preot Maxa Toma, n. 1918, 4 clase, crescător de animale Herdea Gavrilă, n. 1904, 4 clase, crescător de animale Bârbuţu Vilma, n. 1909, casnică
		Virgil Grosu, Muzeul Unirii, Alba Iulia	1980	Blagu Ioan (moş Blagu), n. 1902, 4 clase, agricultor
Ab 16	**Rachiş, com. Mirăslău**	Monica Budiş, IEF	1979	Groza Ion (a Inănii), n. 1899, o clasă, agricultor Şosa Maria, n. 1913, 3 clase, agricultoare, ţesătoare Brad Olivia (a lu' Filon ori a lu' Lonuţ), n. 1931, 4 clase, agricultoare
		Roswith Capesius, IEF	1980	Călin Florentina (Tina), n. 1918, 4 clase, servitoare, agricultoare Vâşteu Căliman Sas Maria, n. 1919, 4 clase, servitoare, agricultoare Călin Gheorghe, n. 1906, 4 clase, dulgher
Ab 17	**Rimetea**	Roswith Capesius, IEF	1980	Mulea Vasile, n. 1912, slugă, agricultor Brad N. Ion, n. 1909, analfabet, slugă Bela Iacob, n. 1911, analfabet, agricultor Deac Ana
Ab 18	**Şona**	Ion Ghinoiu, IEF	1979	Capesius Vilhem, n. 1900 Gâldean Vasile, n. 1910, 5 clase, agricultor
		Roswith Capesius, IEF	1979	Mărgineanu Veronica (Minica), n. 1903, 3 clase, agricultoare Nuţu Ion, n. 1906, 4 clase, agricultor Cristea Ion (a lui Gheorghe), n. 1911, agricultor Cristea Onica, n. 1896, 3 clase, agricultoare
Ab 19	**Şugag**	Ion Ghinoiu, IEF	1979	Delurean Gheorghe, n. 1903, crescător de animale Orăşan Dumitru, n. 1900, 4 clase, crescător de animale Nicoară Ion, n. 1933, 8 clase, crescător de animale Jinar Ion, n. 1914, 7 clase Ghib Petru, n. 1935, 7 clase
		Roswith Capesius, IEF	1979	Ştefan Isaia, n. 1893, 4 clase, agricultor Cernat Ion (Deacu), n. 1906, 4 clase, agricultor Cernat Nicolae, n. 1891, 4 clase, pădurar Bogdan Marina, n. 1911, agricultoare

https://biblioteca-digitala.ro

Ab 20	**Valea Morilor, oraş Zlatna**	Georghe Aldea, IEF	1979	Pătrângenar Ioan (a lu' Ion), n. 1886, 7 clase, agricultor, pădurar Pop Roman, n. 1913, Fac. de istorie, profesor Ponoran St. Ioan, n. 1906, Şcoala de arte şi meserii, pietrar Puiuleţ Alexandru, n. 1911, 6 clase, lemnar, dulgher, tâmplar David Traian, n. 1892, 4 clase, crescător de animale
		Roswith Capesius, IEF	1979	Vasile Elena, n. 1911, 7 clase, agricultoare Nicula Petre, n. 1910, Şcoala de meserii, 1910
Ab 21	**Vidra**	Alina Ioana Ciobănel, IEF	1979	Puiuleţ Alexandru, n. 1911, 6 clase, lemnar, dulgher, tâmplar David Traian, n. 1892, 4 clase, lucrul la pădure, creşterea animalelor
		Maria Elena Enăchescu, IEF	1978	Iancu Avram, n. 1918, Liceu, dogar, agricultor Iancu Maria, n. 1905, analfabetă, agricultoare Tălpaş Ana, n. 1920, 4 clase, agricultoare, custode de muzeu Iancu Aurel, n. 1917, 4 clase, agricultor Resiga Elena, n. 1930, 4 clase, agricultoare

BISTRIŢA – NĂSĂUD (BN)

Cod localitate	**Numele satului**	**Culegători**	**Data culegerii**	**Informatori**
BN 1	**Bistriţa Bârgăului**	Ion Ghinoiu, IEF	1977	Coşofreţ Vasile, n. 1937, 8 clase, agricultor, funcţionar-economist Hangan George, n. 1900, Şcoala normală, învăţător
		Maria Elena Enăchescu, IEF	1980	Ciurea Ilie (a Şiureanului), n. 1910, 4 clase, învăţător Leuca Eugenia (Jenica lui Isip), n. 1920, 4 clase, agricultoare Morar Ana, n. 1900, 4 clase, agricultoare Giorza Dumitru, n. 1897, 6 clase, agricultor, cărăuş, secretar al primăriei Moldovan Ion, n. 1912, 4 clase şi 4 de ucenicie, rotar şi agricultor Cordovan Raveca, n. 1910, 4 clase, agricultoare Neuc Andrei, n. 1928, Facultatea de filologie, profesor
BN 2	**Braniştea**	Ion Ghinoiu, IEF	1983	Văleanu Vartolomei, n. 1901, 4 clase, agricultor Silagy Andrei, n. 1894, 3 clase, agricultor Bezeriţă Teodor, n. 1909, Facultatea de filozofie şi Teologie, preot Săsărman Vasile (Colac), n. 1922, 7 clase, agricultor Levay Ştefan, n. 1904, agricultor
		Maria Elena Enăchescu, IEF	1980	Moiş Florin, n. 1933, 8 clase şi Şcoala de mecanici agricoli, Şef secţie SMA (Staţiunea de Maşini şi Tractoare) Lăpuşan Maria (a lu' Micu), n. 1890, analfabetă, agricultoare Bezeriţă Teodor, n. 1912, 4 clase, agricultor Vălean Aurel (a lu' Sasu), n. 1909, 4 clase, agricultor Şupelt Alexandr, n. 1909, 5 clase, agricultor

https://biblioteca-digitala.ro

		Ştefan Palada, Muzeul Brukenthal	1977	Balint Şandor, n. 1942, Facultatea de istorie, profesor Câmpean Simion (a lui Pătru), n. 1921, 7 clase, agricultor, om de serviciu la Consiliul Popular Szabo Ştefan, n. 1936, Liceul teoretic, secretar al Consiliului Popular
BN 3	**Căianu Mic**	Monica Budiş, IEF	1982	Retegan Alexandru, n. 1934, Facultatea de istorie, profesor Rusu Grigore, n. 1929, Facultatea de geologie-geografie, profesor Păltineanu Alexandru, n. 1946, Facultatea de filologie, profesor Chindiş Dumitru, n. 1900, 7 clase, telefonist pensionar Moldovan Ion, n. 1924 (al Rusului), 4 clase, agricultor Tăut Vasile, n. 1930, 8 clase, agricultor, om de serviciu la Consiliul Popular
		Maria Elena Enăchescu, IEF	1980	Boca Ioan (Boja), n. 1905, 4 clase, agricultor, constructor de mori de apă Boca Florea (Boja), n. 1932, 4 clase, tâmplar Boca Mariuţă (Boja), agricultoare, ţesătoare Chindriş Dumitru (Moş Chindriş), n. 1910, analfabet, agricultor Pugnă Oniţă (Letoaie), n. 1912, agricultor
BN 4	**Lechinţa, sat Lechinţa**	Ion Ghinoiu, IEF	1982	Fodor Traian, n. 1903, 4 clase, agricultor Banu Vasile, n. 1920, 4 clase, agricultor Rus Maria, n. 1902 Goanză Alexandru, n. 1928, Liceul teoretic Fodor Ana, n. 1910, 4 clase
	Lechinţa, sat Chiraleş	Ştefan Palada Muzeul Brukenthal	1977	Drăgan Ion (Fătu), n. 1906, 4 clase, agricultor Dănilă Ionel, n. 1920, 5 clase, agricultor, om de serviciu la şcoală Albeţel Grigore, n. 1935, Facultatea de istorie-geografie, profesor
		Roswith Capesius IEF	1978	Câmpeanu Veronica, n. 1910, analfabetă, agricultoare
BN 5	**Măgura Ilvei**	Petre Popovăţ, IEF	1979	Ruşti Pompei, n. 1914, 11 clase, morar, agricultor Rusti Anton, n. 1902, 6 clase, agricultor
		Maria Elena Enăchescu, IEF	1980	Bora Filimon, n. 1900, 6 clase, agricultor Ureche Saveta, n. 1914, 6 clase, agricultoare Rusti Anton, n. 1910, 6 clase, agricultor, ajutor de notar Bulbuc Octavian, n. 1899, 4 clase, agricultor Bumbu Palagica, n. 1947 (a lu' Şofronia), n. 1947, ţesătoare Sităriţii Şofronia, n. 1915, 4 clase, agricultoare Sităriţii Partenie, n. 1900, 4 clase, agricultor
BN 6	**Monor**	Ştefan Palada, Muzeul Brukenthal	1977	Furdui Emilian, n. 1910, Facultatea de geografie, profesor Ciucea Corneliu, n. 1937, Şcoala medie tehnică de construcţii, tehnician Bălcescu B. Ion, n. 1941, Facultatea de agronomie şi ştiinţe economice, inginer şef CAP Moţoc M. Simion (de la Duca), n. 1891, 7 clase, agricultor Moţoc M. I. Ion, n. 1927, 7 clase, agricultor

https://biblioteca-digitala.ro

		Maria Elena Enăchescu, IEF	1980	Furdui Emilian, n. 1910, Şcoala normală, învăţător Moţoc Simion (Duca), n. 1900, 4 clase, agricultor Furdui Maria, n. 1913, Şcoala normală, învăţătoare Tanco Mihai, autorul monografiei satului
BN 7	**Rebra**	Alina Ioana Ciobănel, IEF	1977	Rus Petru, n. 1910, Şcoala normală, învăţător Rus Saveta, n. 1919, 7 clase, agricultoare
		Roswith Capesius	1978	Panciu Victoria, n. 1893, 5 clase, agricultoare Suciu Maria, n. 1906, analfabetă, agricultoare Mâţi Nicolae, n. 1903, 4 clase, tâmplar Rusu Ilie, n. 1918, 4 clase, dulgher
BN 8	**Satu Nou, com. Cetate**	Roswith Capesius, IEF	1978	Moldovan Mărioara (Casiriu), n. 1916, 5 clase, agricultoare Câmpean Dumitru (Badea), n. 1899, 7 clase, agricultor Rebreanu Florica (Brumoaica), n. 1899, o clasă, agricultoare, slujnică
BN 9	**Sânmihaiu de Câmpie**	Boris Zderciuc, IEF	1977	Focşa Ion (a lui Pitimon), n. 1905, 3 clase, agricultor Samşudean Ion, n. 1906, 2 clase, agricultor, dulgher Negruşa Iosif, n. 1905, analfabet, agricultor Gogance Teodor (Bătrânu), n. 1895, 3 clase, agricultor
		Maria Elena Enăchescu, IEF	1980	Gorea Vasile (Bădiucu), n. 1904, o clasă, agricultor, muncitor Gorea Maria (născută Teoltişan), n. 1910, analfabetă, agricultoare Mânecan Ionică (Mânecănuţu), n. 1900, 6 clase, agricultor Ţâc Toader (Flişcheri), n. 1900, 6 clase, agricultor Mânecan maria (Mânecan pe pârâu), n. 1889, 4 clase, agricultoare Gorea Vasile (Bădiucu), n. 1930, agricultor, vizitiu la Ocna Mureş
BN 10	**Şanţ**	Petre Popovăţ, IEF	1977	Scripeţi Sever, n. 1910, 4 clase, dogar Anca Toader, n. 1915, 4 clase, dulgher
		Maria Elena Enăchescu IEF	1980	Sângiorzan Letiţia, n. 1889, 6 clase, agricultoare Cotu Zamfira, n. 1910, 6 clase, agricultoare Moisil Iosif, n. 1935, 7 clase, agricultor, a organizat un muzeu de cultură populară Pătrăşcan Octavian (a lu' Dămian), 6 clase, agricultor
BN 11	**Zagra**	Monica Budiş, IEF	1977	Ilie Todor, n. 1924, 7 clase, agricultor Neamţ Gavrilă (a lui Ion), n. 1904, 4 clase, agricultor, crescător de animale Cocean Grigore, n. 1930, 4 clase + 3 profesionale, tâmplar, dulgher Buşcoi Gavrilă, n. 1911, 6 clase, agricultor
		Roswith Capesius IEF	1978	Hoştea Traian, n. 1901, 8 clase, agricultor Bumbu Titeana, n. 1892, 7 clase şi Şcoala de sărbători, agricultoare Tohati Ştefan, n. 1913, 7 clase, dulgher, agricultor

https://biblioteca-digitala.ro

BRAŞOV (Bv)

Cod localitate	Numele satului	Culegători	Data culegerii	Informatori
Bv 1	**Apaţa**	Monica Budiş, IEF	1982	Marcu Vasile, n. 1898, 6 clase + 3 gimnaziale, pictor de firme, lustruitor de mobilă Boier Ştefan, n. 1928, Liceul, vicepreşedinte Marcu Elena, n. 1910, 7 clase, casnică Zsiszik, n. 1929, Facultatea de biologie, profesor.
		Roswith Capesius, IEF	1979	Marcu Gheorghe, n. 1900, 6 clase, funcţionar la CFR, pensionar Suciu Ion, n. 1904, 6 clase, agricultor Suciu Elena, n. 1913, 8 clase, agricultoare.
Bv 2	**Berevoi, com. Recea**	Silvia Iosipescu, IEF	1983	Coman V. Ion, n. 1914, agricultor; Anghel Ion, n. 1908, Şcoala normală, învăţător
		Paul Petrescu, IEF	1980	Răduleţ Liviu, n. 1910, 7 clase, constructor Aldea Andrei, n. 1923, constructor, fierar, dulgher
Bv 3	**Cărpiniş, com. Târlungeni**	Petre Popovăţ IEF	1979	Bocârnea Ion, n. 1897, 7 clase, agricultor
		Maria Elena Enăchescu, IEF	1979	Şerban Suzana, n. 1926, 4 clase, agricultoare Domnişor Ion, n. 1926, 7 clase, agricultor Bocârnea Maria (Pogăcel), n. 1898, 5 clase, agricultoare Moise Ana (a lu' Pivaşu, a lu' Pascu), n. 1901, 8 clase, agricultoare Dogaru Niculaie, n. 1901, 6 clase, agricultor şi dulgher
Bv 4	**Comana de Jos, com. Comana**	Ion Ghinoiu, IEF	1979	Popa Ion, n. 1916, 7 clase, agricultor; Costea Gheorghe, n. 1898, 6 clase, dulgher
		Roswith Capesius, IEF	1980	Neagoie Vasile, n. 1905, 4 clase, agricultor, poliţist Neagoie Maria, n. 1908, 4 clase, agricultoare Gridan Ileana, n. 1913, 5 clase, agricultoare
Bv 5	**Hărman**	Ion Drăgoescu, IEF	1979	Bătrânu I. Gheorghe, n. 1912, 7 clase, dulgher; Mitrofan I. Damian, n. 1920, 4 clase, fierar
		Roswith Capesius, IEF	1979	Velican Ioan, n. 1898, 7 clase, veterinar, primar, pensionar Velican Valentina, n. 1904, 7 clase, agricultoare
Bv 6	**Lisa**	Boris Zderciuc, IEF	1908	Paler Nicolae, n. 1908, Şcoala normală, Şcoala de notari, învăţător şi profesor; Munteanu Vichente (a lui Vărtalucă), n. 1901, 7 clase, agricultor; Stanislav Axente, n. 1908, Şcoala pedagogică şi Academia Teologică, învăţător
		Roswith Capesius, IEF	1980	Muntean Octavian, n. 1904, 4 clase, agricultor Gavrilă Alexandru, n. 1913, Şcoala de meşteri, dulgher Moga Victoria, n. 1913, 4 clase, agricultoare Tocaciu Maria, n. 1919, 11 clase, ospătară.
		Paul Petrescu, IEF	1980	Vintilă n. Ioan (Trăistaru), n. 1903, 5 clase, constructor, lemnar, dulgher Haşu Gheorghe (Haşu), n. 1930, constructor de case

https://biblioteca-digitala.ro

Bv. 7	**Moeciu de Sus, com. Moeciu**	Monica Budiş, IEF	1982	Pucheanu Petre, n. 1929, Şcoala pedagogică, preot Clinciu Teodor, n. 1892, 4 clase + 2 secundare, cioban, lucrător la pădure, cantor Clinciu Maria, b. 1899, 4 clase + 2 secundare Tişca Ioan Maria (Ţârloaica), n. 1889, 3 clase Lupoiu Gheorghe (Bărboi), n. 1907, 4 clase, lucru la pădure Lupoiu Elena, n. 1921, 2 clase, agricultoare, ţesătoare
		Maria Elena Enăchescu, IEF	1979	Darie Ion, n: 1909, 4 clase, agricultor Aldulea Maria (Tica Moaşii), n. 1907, 3-4 clase, agricultoare Brătescu Eugenia, n. 1924, 7 clase, agricultoare Chielmea Ana, n. 1892, 2-3 clase, agricultoare Bărbieru Ion (Naparu'), n. 1884, 2 clase, agricultor
Bv 8	**Satulung, com. Săcele**	Monica Budiş, IEF	1983	Ardelean Emilia, n. 1910, învăţătoare Şeitan Gheorghe, n. 1890, 4 clase, cioban Şeitan Maria, n. 1919, 7 clase, casnică Comşa Dumitru, n. 1894, 5 clase, cioban Comşa Maria, b. 1908, 4 clase + 4 gimnaziale, casnică Comşa Fulga Corina, n. 1939, ISE (Institutul de studii economice), economistă la Electroprecizia
		Maria Elena Enăchescu, IEF	1983	Barbu Ion, n. 1910, 4 clase, agricultor; Băbuş Traian, n. 1912, Academia Comercială, contabil; Biriş Gheorghe, n. 1899, analfabet, agricultor.
Bv 9	**Şinca Nouă, com. Poiana Mărului**	Petre Popovăţ, IEF	1979	Chiujdea Aurel (Aurelu lu' Trucă), n. 1909, 3 clase, agricultor Gârcea Militaru, n. 1902, 6 clase, agricultor.
		Irina Cajal Marin, IEF	1979	Flucuş Miron, n. 1902, 4 clase, revizor CFR, pensionar Jugan Bucura, n. 1900, 2 clase, agriculoare Flucuş Valeria, n. 1935
Bv 10	**Toarcla, com. Cincu**	Monica Budiş, IEF	1979	Branişte Ion (Onu Netii), n. 1905, 4 clase, agricultor Ciocan Augustin (Gusti), n. 1920, 5 clase + 3 Şcoala de ucenici, agricultor, fierar Gherghel Ion (Miron), n. 1904, 7 clase, agricultor Pascu Ion (Badea), n. 1912, 7 clase, agricultor
		Roswith Capesius, IEF	1982	Călboreanu Rafira, n. 1906, 5 clase, agricultoare; Morariu Gheoghe, n. 1890, 6 clase, agricultor.
		Maria Elena Enăchescu, IEF	1979	Suciu Ion (a lu' Gabor), n. 1906, 7 clase, agricultor Tiut Nicolae (a lu' Anton), n. 1914, 7 claase, agricultor Rusu Leonora (a lu' Muşinoi), n. 1919, 4 clase, agricultoare Tătaru Virginia (a lu' Geamănu), n. 1921, 7 clase, agricultoare Comşa Nicolae, n. 1897, 6 clase, agricultor
Bv 11	**Ucea de Sus, com. Ucea**	Boris Zderciuc, IEF	1980	Busu Dumitru, n. 1906, 6 clase, agricultor Flora Aurel (Lătărică), n. 1896, 7 clase + ucenicie de cojocar la Sibiu, agricultor şi cojocar Fucui Ioan (Mojar), n. 1911, 6 clase, agricultor Ghindea Gheorghe (Onisin), n. 1907, agricultor

https://biblioteca-digitala.ro

		Silvia Iosipescu, IEF	1983	Ştefan Nicolae (a lui Lenuţa), n. 1910, 6 clase, agricultor Iosipescu Silvia, n. 1908, Şcoala normală, învăţătoare.
		Roswith Capesius, IEF	1980	Grindea Emanoil, n. 1900, 6 clase, dulgher Grindea Paraschiva, n. 1910, 6 clase, agricultoare Nan Vasile, n. 1899, 6 clase, agricultor Voilă Gheorghe, 4 clase, dulgher
Bv 12	**Vama Buzăului**	Monica Budiş, IEF	1979	Telean Şofron, n. 1892, analfabet, agricultor Baba Gheorghe, n. 1900, 7 clase, agricultor Baba Maria, n. 1914, 6 clase, casnică.
		Maria Elena Enăchescu, IEF	1979	Baba Maria (Comaniţă), n. 1900, 7 clase, agricultoare Ardelean Elena (n. Bularca), n. 1901, 9 clase, agricultoare Baba Sofron, n, 1911, 6 clase, agricultor Baba Gheorghe, n. 1901, 6 clase, agricultor, pădurar, primar Telean Sofron, n. 1892, 3-4 clase, agricultor
Bv 13	**Viscri, com. Buneşti**	Alina Ioana Ciobănel, IEF	1980	Binder Gheorghe, n. 1912, 7 clase Teutch Martin, n. 1918, 7 clase.
		Roswith Capesius, IEF	1979	Seibet Kathrina, n. 1898, 8 clase, agricultoar Dotz Michael, n. 1903, 9 clase, agricultor Dotz Katharina, n. 1913, 8 clase, servitoare şi agricultoare Markel Johann, 7 clase, agricultor
Bv 14	**Vlădeni, com. Dumbrăviţa**	Monica Budiş, IEF	1982	Meiu Ion, n. 1908, Şcoala pedagogică, învăţător.
		Paul Petrescu, IEF	1980	Bozucea Gligor, n. 1928, 7 clase, constructor Enache Ion, n. 1900, 4 clase, meşter de case Micu Maria, n. 1921, 7 clase, agricultor, crescător de animale.
Bv 15	**Drăguş, com Viştea**	Ştefan Palada, Muzeul Brukenthal, Sibiu	1979	Solomon Ilie, n. 1938, Şcoala pedagogică, învăţător Tătaru Vichente (al Sârbului), n. 1926, Institutul pedagogic, profesor Rogozea Lavinia, n. 1942, Institutul pedagogic, profesoară
BV 16	**Recea**	Petre Popovăţ, IEF	1981	Bobeş Ion, n. 1906, 4 clase, agricultor Urs Gheorghe, n. 1911, 7 clase, agricultor.

CLUJ (Cj)

Cod localitate	**Numele satului**	**Culegători**	**Data culegerii**	**Informatori**
Cj 1	**Aşchileu Mare, com. Aşchileu**	Boris Zderciuc, IEF	1978	Pop Gheorghe, n. 1902, 4 clase, agricultor Turcu Ioan, n. 1903, 4 clase, agricultor
		Roswith Capesius, IEF	1982	Pop Simion, n. 1909, învăţător, profesor Pop Ana, n. 1914, Şcoala normală, casnică Pop Finuca, n. 1932, 8 clase de alfabetizare, ţesătoare la cooperativă Pelecan Simion, n. 1911, 4 clase, şofer, mecanic

https://biblioteca-digitala.ro

Cj 2	**Bobâlna**	Gheorghe Aldea, IEF	1978	Chira Ioan (Ionu lui Grigoruţ), n. 1889, 4 clase, agricultor Jeler Ion (Ionaş a Văsiescului), n. 1897, fără şcoală, dar citeşte, agricultor Stuparu Florea (Florea a Băşcului), n. 1909, 4 clase, agricultor
		Irina Cajal Marin, IEF	1978	Faur Aurel, n. 1921, 7 clase, rotar, agricultor Jeler Florea, n. 1930, 7 clase, agricultor Tripon Ana (Hudoaie), n. 1918, 4 clase, agricultoare
Cj 3	**Boju, com. Cojocna**	Monica Budiş, IEF	1895	Hădărean Simion (bătrânul, a Fătului), n. 1895, 6 clase, agricultor, funcţionar, pensionar Moldovan Vasile (a lu' Prioş), n. 1922, 4 clase, agricultor, rotar, tâmplar, dogar Pop Zaharia (Ciucuţ), n. 1899, 4 clase, agricultor Pop Adolfina, n. 1909, 4 clase, agricultoare
		Maria Elena Enăchescu, IEF	1979	Moldovan Vasile, n. 1909, Şcoala normală, profesor Suciu Veturia (Cuza), n. 1930, 7 clase, agricultoare Bereţki Alexandru, n. 1910, 4 clase, agricultor Sălăgean Ioan, n. 1887, 4 clase, agricultor Baba Veronica, n. 1909, 4 clase, agricultor
Cj 4	**Buza**	Ion Ghinoiu, IEF	1982	Câmpeanu Nistor, n. 1914, 7 clase, agricultor Cheţa Dionisie, n. 1897, 4 clase, agricultor Cheţa Petru, n. 1926, agricultor Cheţa Ion, n. 1924, agricultor
		Roswith Capesius, IEF	1982	Ceaba Ion, n. 1904, 4 clase, agricultor Cheţa Ion, n. 1906, 6 clase, agricultor
Cj 5	**Călata, com. Călăţele**	Boris Zderciuc, IEF	1978	Herdea Teodor (Jelcu), n. 1905, fără şcoală dar alfabetizat, agricultor Gârban Gheorghe (a Visului), n. 1928, Institutul Teologic, preot Vereşiu Vasile, n. 1906, Şcoala normală, învăţător
		Maria Elena Enăchescu, IEF	1978	Sulea Niculaie (a Boului), n. 1895, agricultor Costin Oniţă, n. 1898, analfabet, agricultor; Bâlc Petru (a Mitroaiei), n. 1911, 7 clase, agricultor Sulea Niculaie, n. 1925, 7 clase, agricultor Popa Petre, n. 1898, analfabet, agricultor
Cj 6	**Chiuieşti**	Alina Ioana Ciobănel, IEF	1979	Lador Petre (Petre a Viligaşii). n. 1898, 3 clase, agricultor Sălătioan Gheorghe (Gheorghe de la Todor Măgojdeanului), n. 1910, 2 clase, lemnar, agricultor, crescător de animale
		Maria Bocşe, Muzeul etnografic al Transilvaniei	1978	Pop Susana (a lui Pop Vasile), n. 1914, analfabetă, agricultoare Goga Domnica, n. 1951, 8 clase, agricultoare Sălătioan Gavril, 1940, 7 clase, tâmplar, agricultor Paşca Irina, n. 1920, analfabetă, agricultoare Paşca Gavril, n. 1906, 4 clase, agricultoare
			1980	Pop Susana (a lui Pop Vasilie), n. 1915, analfabetă, agricultoare Goga Domnica, (a Strâmbului), n. 1952, 8 clase, agricultoare Sărman Domnica, n. 1947, 7 clase, agricultoare

https://biblioteca-digitala.ro

Cj 7	**Cutca, com. Sânmartin**	Boris Zderciuc, IEF	1978	Fărtan Iosif, n. 1912, 3 clase, agricultor Boca Petru (a lui Feri), n. 1945, Liceul agricol, tehnician Consiliul Popular Butur Simion, n. 1897, analfabet, agricultor Orşan Maria, n. 1905, 2 clase, agricultoare Boca Petru (Ciotu), n. 1898, analfabet, agricultor
		Ion Ghinoiu, IEF	1983	Zăgrean Iuliu, n. 1913, 7 clase, contabil la Consiliul Popular, agricultor Biriş Petru, n. 1933, 10 clase, agricultor Suciu Clara, n. 1909, casnică Horongoza Andrei, n. 1924, agricultor
		Roswith Capesius, IEF	1982	Blag Alexandru, n. 1899, 6 clase Horungoza Alexander, n. 1911, 6 clase, agricultor Orban Peter,n. 1896, 2 clase, agricultor Orban Maria, n. 1900, 4 clase, agricultoare Horungoza Peter, 1930, 8 clase, constructor
Cj 8	**Dăbâca**	Ion Ghinoiu, IEF	1982	Perşa Ion, n. 1891, 6 clase, agricultor Chiş Andrei, n. 1895, agricultor Răcean Gherasim, n. 1900, 6 clase, agricultor
		Maria Elena Enăchescu, IEF	1978	Meseşan Irina, n. 1896, analfabetă, agricultoare Chidean Aurel (a Buţului), n. 1896, 4 clase, constructor de case Câmpean Simion (Baciu), n. 1927, dulgher, agricultor Perşa Pantelimon (de la pârău), n. 1896, 4 clase, constructor, agricultor Oltean Susana (Ciufan), n. 1902, 6 clase, agricultoare
Cj 9	**Feleacu**	Petre Popovăţ, IEF	1979	Balea Ion Ionu Radului), n. 1897, 4 clase, agricultor Pop Ion, n. 1902, 4 clase, agricultor, lucrător la pădure
		Maria Bocşe, Muzeul etnografic al Transilvaniei	1982	Balea Ioan, n. 1918, 4 clase, agricultor Moldovan Maria, n. 1938, 5 clase, agricultoare Flic Vasile, n. 1932, 6 clase, agricultor, tâmplar
Cj 10	**Hăşdate, com. Săvădisla**	Gheorghe Aldea, IEF	1978	Bonda Vasile (Vasilie a Ustinii), n. 1911, 5 clase, dulgher, agricultor Bonda Vasile (Vasilie a lui Irimie), n. 1896, 4 clase, agricultor Bonda Maria (Maria lui Vasilie a Ustinii), n. 1907, casnică
		Maria Bocşe, Muzeul Etnografic al Transilvaniei	1980	Bonda Vasile (Ţilie), n. 1928, 4 clase, agricultor şi lucrător la pădure Bondea Anton (Antoanea lui Nistor), 4 clase, agricultor Farcaş Iacob, n. 1907, 4 clase, agricultor, lucrător la pădure Bonda Alexandru (Ciocârla), n. 1927, 3 clase, agricultor, lucrător la pădure Blag Victor, n. 1905, 2 clase, agricultor Farcaş Iacob (a Codoeţii), n. 1903, 3 clase, agricultor
Cj 11	**Măguri, com.**	Ion Ghinoiu. IEF	1978	Matiş Nicolae (a Pili Ciofolă), n. 1904, analfabet, crescător de animale

https://biblioteca-digitala.ro

	Măguri Răcătău	Maria Bocşe, Muzeul etnografic al Transilvaniei	1981	Stan Maria, n. 1921, 4 clase, agricultoare, casnică Lăpuştea Nicolae, n. 1897, 3 clase, agricultor, lucrător la pădure Roşu Maria, n. 1890, agricultoare Ghic Todoruţa, n. 1933, 4 clase, agricultoare
Cj 12	**Mărgău**	Alina Ioana Ciobănel, IEF	1979	Brad Iosif (a Tetii), n. 1913, 4 clase, dulgher, geamgiu, crescător de animale Ungur Gheorghe (Diacu-Ghengheuţă), n. 1905, 2 clase şi Şcoală de cântăreţi bisericeşti, crescător de vite, cântăreţ la biserică, agricultor
		Maria Bocşe, Muzeul etnografic al Transilvaniei	1981	Mâţ Gheorghe (a Petrii Toanţii), n. 1925, 4 clase, agricultor Pavel Ion (a Ioanii), n. 1926, 5 clase, agricultor Ungur Floare (Trăianu Gheorghiuţii), n. 1929, 8 clase, agricultor Braica Eugenia (a Lupului), n. 1926, 6 clase, agricultoare Brad Ana (a Ghimului Florii), n. 1933, 8 clase, agricultoare
Cj 13	**Mociu**	Alina Ioana Ciobănel, IEF	1978	Călăceanu Ion, n. 1897, 6 clase, agricultor Şuteu Constantin, n. 1896, analfabet, agricultor, lemnar, fierar
		Roswith Capesius, IEF	1982	Deac Alexandru, n. 1908, analfabet Deac Alexandrina, n. 1912, analfabetă, agricultoare Cretu Veronica, 2 clase, agricultoare Cretu Todor, n. 1909, 2 clase, agricultor
Cj 14	**Nadăşu, com. Izvoru Crişului**	Maria Elena Enăchescu, IEF	1978	Perte Ioan (a lui Simon), n. 1928, 8 clase, agricultor Márton Iános (Balogh), n. 1917, agricultor Haiduc Nicolae (Culiţă), n. 1925, 7 clase, pădurar Antal György (Cucu), n. 1909, agricultor Antal Ianos, n. 1892, 6 clase, agricultor
Cj 15	**Petreştii de Jos**	Ion Ghinoiu, IEF	1982	Puşa Ion, n. 1905, 4 clase, agricultor Balica Gheorghe, n. 1905, 6 clase, agricultor Anca Iacob, n. 1905, 4 clase, agricultor Belu Ileana, n. 1913, 3 clase, casnică
		Maria Elena Enăchescu, IEF	1979	Şandru Lucreţia (a Nanului), n. 1907, 4 clase, agricultoare Pârvu Emilia (Onuca lui Boni), n. 1899, 4 clase, agricultoare Coltor Vasile (Micu), n. 1929, 4 clase, agricultor Nicolaie Ion (a Bălului), n. 1899, 4 clase, agricultor Niculici Vasile (Ţâlea), n. 1919, 2 clase, agricultor
Cj 16	**Someşu Rece, com. Gilău**	Monica Budiş, IEF	1980	Stănescu Aurel, n. 1911, Facultatea de ştiinţe juridice, avocat Hăndru Ioan (a lui Ilisie), n. 1928, 7 clase, agricultor, silvicultor Petrişor Gligor (Primarul), n. 1925, 7 clase, gestionar, agricultor Irima Gheorghe, n. 1910, 4 clase, agricultor Pop Gheorghe (Gheorghe a Bâcului), n. 1902, agricultor, silvicultor Pop Florica (a Bâcului), n. 1905, analfabetă, agricultoare

https://biblioteca-digitala.ro

		Maria Bocşe, Muzeul etnografic al Transilvaniei	1980	Duma Ion, n. 1910, 4 clase, agricultor Cadiş Ioan, n. 1950, 7 clase, agricultor Baica Vasile, n. 1899, 2 clase, agricultor Duma Sofica, n. 1902, agricultoare Baias Iulia, n. 1896, 4 clase, agricultoare
Cj 17	**Vad**	Alina Ioana Ciobânel, IEF	1979	Călugăru Vasile (Tont'ea), n. 1920, 7 clase, crescător de animale, agricultor, muncitor navetist; Rus Ioan, n. 1915, 4 clase, lemnar, rotar, dulgher, agricultor
		Roswith Capesius, IEF	1982	Mureşan Reghina, n. 1906, agricultoare Deac Varvara, n. 1911, 4 clase, ţesătoare
Cj 18	**Viişoara**	Petre Popovăţ, IEF	1979	Dragotă Gheorghe, n. 1883, 2 clase, agricultor Barabás Ioszef, n. 1884, 5 clase, agricultor Brad Nichifor, n. 1909, 6 clase, agricultor
		Irina Cajal Marin, IEF	1978	Radu Lenuţa, n. 1912, agricultoare Turean Maria, n. 1908, 4 clase, agricultoare Tarovski Claudia, n. 1912, 6 clase, agricultoare Ana Marinca-Vescan, n. 1902, 3 clase, agricultoar Iova Ion, n. 1907, 7 clase, agricultor

COVASNA (Cv)

Cod localitate	**Numele satului**	**Culegători**	**Data culegerii**	**Informatori**
Cv 1	**Ariuşd, com Vâlcele**	Ion Ghinoiu, IEF	1982	Cherciu David, n. 1890, 2 clase, agricultor Radu Gheorghe, n. 1900, 6 clase, agricultor Cherciu Iosif, n 1902, 6 clase, agricultor
		Nicolae Moldovan, Muzeul Judeţean Covasna	1979	Mămăligoi Dumitru (Mitică), n. 1903, 5 clase, dulgher, rotar Mămăligoi Ioan (Toapşi), n. 1917, 7 clase, agricultor Rafiroiu Vasile, n. 1893, 7 clase, agricultor
Cv 2	**Băcel, com. Chichiş**	Monica Budiş, IEF	1979	Petrescu Traian, n. 1948, Facultatea de Română – Istorie, profesor Şoşu Nicodim (Dinu Buii), n. 1905, 2 clase, lucrător în fabrică, agricultor
		Maria Elena Enăchescu, IEF	1905	Şoşu Nicodim, n. 1905, 2 clase, agricultor Zaharie Ion, n. 1903, 2 clase, agricultor Şoşu Valeria, n. 1910, 2 clase, agricultoare
Cv 3	**Belin**	Monica Budiş, IEF	1983	Păcurar David, străbunicul lui a fost primul învăţător român, n. 1922, Facultate, profesor de chimie-biologie Vaida Emeric, n. 1925, 5 clase, agricultor
Cv 4	**Breţcu**	Alina Ioana Ciobânel, IEF	1979 1983	Moldoveanu Constantin, n. 1907, o clasă, paznic, agricultor Boroş Ioan, n. 1923, 4 clase, agricultor Bejan Vasile, n. 1907, 5 clase, agricultor
		Maria Elena Enăchescu, IEF	1981	Butu Toader („Şef" al satului), n. 1883, 6 clase, agricultor Moldovean Gheorghe (Jutcă), n. 1890, 6 clase, agricultor Jămescu Nicolae (Buligă), n. 1921, 4 clase,

https://biblioteca-digitala.ro

				agricultor Sămărteanu Toma, n. 1906, Facultatea de Teologie, preot
Cv 5	**Dobârlău**	Monica Budiş, IEF	1983	Toderică Gheorghe, n. 1903, 4 clase, agricultor Vobiloş Ion, n. 1903, analfabet, agricultor, morar Stanciu Teodor, n. 1930, 8 clase şi 2 profesionale, tinichigiu Vasiaş Maria, n. 1908, analfabet, casnică
		Maria Elena Enăchescu, IEF	1983	Oprea Maria, n. 1913, 6 clase, agricultoare Frăţilă Maria, n. 1923, 7 clase, agricultoare Frăţilă Maria, n. 1911, 4 clase, agricultoare Taraş Ioan, n. 1923, 6 clase, agricultor Taraş Valeria, n. 1931, 5 clase, agricultoare
Cv 6	**Lădăuţi, com. Barcani**	Monica Budiş, IEF	1979	Mareş A. Gheorghe (Gheorghe al Vămaşului), n. 1906, 2 clase, agricultor, lucrător la pădure Mareş Maria (Şica Banciului), n. 1912, 4 clase, casnică Banciu Gh. Ion, n. 1907, 4 clase, funcţionar
		Ioana Maria Vulcănescu, IEF	1979	Dârstaru Emil, n. 1918, agricultor; Mareş Gheorghe (Gheorghe al Vămaşului), n. 1906, 2 clase, agricultor Caba Maria, n. 1934, 3 clase, agricultoare Radu Maria (Mariţi), n. 1926, 4 clase Mocanu Iosif (Iosif a lu' Toader), 4 clase, agricultor şi pădurar
Cv 7	**Voineşti**	Ion Ghinoiu, IEF	1982	Giuglea Nicolae, n. 1894, 5 clase, baci Olteanu Ion (Rusu), n. 1898, 6 clase Furtună Constantin, n. 1897, 9 clase Ceangă Răveica, n. 1888, 7 clase Soroscu Ion (Şerbănel), n. 1902, 6 clase
Cv 8	**Zăbala**	Ion Ghinoiu, IEF	1979	Condrea Ana, n. 1912, 7 clase, casnică Condrea Mihai, n. 1901, 5 clase, cioban, agricultor
		Nicolae Moldovanu, Muzeul Judeţean Covasna	1980	

HARGHITA (Hg)

Cod localitate	**Numele satului**	**Culegători**	**Data culegerii**	**Informatori**
Hg 1	**Corbu**	Alina Ioana Ciobănel, IEF	1979	Cheşa Neculai, n. 1887 (extrem de lucid la 92 de ani, coseşte încă), 3 clase, crescător de animale Cazan Gheorghe, n. 1912, 4 clase, dulgher, crescător de animale
		Roswith Capesius, IEF	1979	Goia Maria, n. 1904, 4 clase, agricultoare Zvancea Grigore, n. 1904, 4 clase, poştaş Lăbonţ P. Ştefan, n. 1909, cantonier Drugă Leontina, n. 1898, 7 clase, agricultoare Lăcătuşu Emil, n. 1908, Şcoala de meserii, meşter

https://biblioteca-digitala.ro

Hg 2	**Făgeţel, com. Frumoasa**	Ion Ghinoiu, IEF	1983	Bucur Mihai, n. 1913, 7 clase, agricultor, crescător de animale Bucur Simion, n. 1929, 7 clase, crescător de animale
		Roswith Capesius, IEF	1983	Bucur Matilda, n. 1909, o clasă
Hg 3	**Imper, com. Plăieşii de Jos**	Petre Popovăţ, IEF	1983	Todoran Ion, n. 1915, 4 clase, agricultor Vancea Gheorghe, n. 1913, 6 clase, agricultor
		Boris Zderciuc, IRF	1983	Vancea Gheorghe, n. 1921, 7 clase, agricultor Vancea Maria, 4 clase, agricultoare
		Irina Cajal Marin IEF	1979	Andu Mihai, n. 1915, 8 clase, măcelar, mezelar; Simon Andrei, n. 1902, 6 clase, agricultor Todoran Simion, n. 1920, 7 clase, agricultor
Hg 4	**Izvoru Mureşului, com. Voşlobeni**	Ion Ghinoiu, IEF	1979	Voidaş Mihai, n. 1903, 5 clase Ţepeluş Gavril, n. 1910, 7 clase
		Capesius Roswith, IEF	1979	Voidaş Petru, n. 1891, 8 clase, agricultor Cândea Ion, n. 1884, analfabet, agricultor
		Irina Cajal Marin, IEF	1979	Colceriu Lina, n. 1910, 4 clase, agricultoare Ţiriac Ana, n. 1905, analfabetă, agicultoare
Hg 5	**Livezi, com. Mihăileni**	Ion Ghinoiu, IEF	1979	Bucur Simion, n. 1884, 6 clase, agricultor Strâmba Toader, n. 1914, 5 clase, muncitor ceferist Strâmbu Ileana, n. 1914, 7 clase, casnică
		Irina Cajal Marin, IEF	1979	Strâmbu Ileana, n. 1914, 7 clase, agricultoare Tancu Gheorghe, n. 1909, 7 clase, agricultor, tâmplar Bucur Bucur, n. 1926, învăţător, director de şcoală Colceru Ion, n. 1893, 3 clase, agricultor Vaşloban Maria, n. 1907, 4 clase, agricultoare
Hg 6	**Răchiş, Bilbor**	Petre Popovăţ, IEF	1982	Stan Vasile, n. 1906, 4 clase, agricultor Moraru Adrian, n. 1905, 4 clase, agricultor
		Ispir Mihai, Institutul de Istoria Artei	1980	Vâlcan Ana, n. 1908, agricultoare Ţăran maria, n. 1941, agricultoare
Hg 7	**Săcel**	Ion Ghinoiu, IEF	1983	Maior Maria, n. 1921, 6 clase, casnică Nanu Mihai, n. 1895, 4 clase, agricultor, primar Hanaş Toader, n. 1921, 7 clase, agricultor
		Roswith Capesius, IEF	1983	Aldea Ion, n. 1893, 6 clase, agricultor, fost şi slugă la Bucureşti Aldea Maria, n. 19o4, agricultoare şi slujnică Ilisie Maria, n. 1908, 3 clase, agricultoare
Hg 8	**Subcetate**	Petre Popovăţ, IEF	1983	Urzică Petru, n. 1909, 7 clase, agricultor Dobrean Dumitru, n. 1901, 4 clase, agricultor
		Roswith Capesius, IEF	1983	Marcu V. Ioan, n. 1902, 6 clase, cantor Marcu Maria, n. 1911, agricultoare

https://biblioteca-digitala.ro

HUNEDOARA (Hd)

Cod localitate	Numele satului	Culegători	Data culegerii	Informatori
Hd 1	**Almaş, com. Zam**	Ion Ghinoiu, IEF	1980	Deholean Roman, n. 1899, 5 clase Brătean Andronic, n. 1901, 5 clase, agricultor Tămaş Traian, n. 1936, profesor de istorie şi geografie
		Roswith Capesius, IEF	1980	Madoşa Roman, n. 1915, agricultor Muntean Boriţa, n. 1900, analfabetă, agricultoare Mihulei Florean, n. 1918, agricultor Madoşa Maria, n. 1900, analfabetă, agricultoare
Hd 2	**Bătrâna**	Ion Ghinoiu, IEF	1979	Moldovan Siminic, n. 1922, 7 clase
		Doina Dascălu, Muzeul Satului şi de Arta Populară	1979	Herciu Gheorghe (Guluţ), n. 1933, 8 clase, agricultor, păstor Stănică Cornel, n. 1932, 4 clase, morar, miner Bodea Dumitru (Bodonii), n. 1898, 5 clase, pădurar Crăciunescu Paraschiva, n. 1889, analfabetă, agricultoare Roman Aniţa (Pistolea), n. 1920, 2 clase, agricultoare
Hd 3	**Bulzeştii de Sus**	Ion Ghinoiu, IEF	1980	Giurgiu Mihai, n. 1909, analfabet, agricultor, crescător de animale Cozma Ionel, n. 1914, 5 clase, agricultor, muncitor forestier Alba Nicodim, n. 1908, 5 clase Stanca Ana, n. 1914, analfabetă Aslău Maria, n. 1897, analfabetă, casnică
		Roswith Capesius, IEF	1980	Aslău Alexandru, n. 1896, 3 clase, agricultor Pau Ruzalia, n. 1912, analfabetă, agricultoare Aslău Maria, n. 1910, analfabetă, agricultoare
Hd 4	**Câmpu lui Neag**	Corneliu Bucur, Muzeul Brukenthal, Sibiu	1977	Manolesc Simion, n. 1887, 8 clase, crescător de animale Hamz Petru (Poştariu), n. 1902, 4 clase, crescător de vite, dulgher, şindrilar Todea Pantelimon, n. 1922, 7 clase, crescător de vite, picher Mihăiasă Stănilă, n. 1898, 4 clase, crescător de animale, dulgher, zidar Lazăr Silvia, n. 1949, liceul, secretară la Consiliul Popular
		Maria Elena Enăchescu, IEF	1980	Todea Pantelimon (Pation), n. 1922, 7 clase, agricultor, lemnar Barb Victor, n. 1900, 6 clase, agricultor Mihaiasă Stănilă (din luncă), n. 1896, 1-2 clase, agricultor Tabără Floarea (Tăbăroane), n. 1900, 2 clase, agricultoare Munteanu Iuliana, n. 1955, Liceul teoretic, director Cămin cultural
Hd 5	**Cerbăl**	Alina Ioana Ciobănel, IEF	1978	Lăscuş Petru, n. 1914, 4 clase, agricultor, pădurar, crescător de animale Medeleanu Vasile, n. 1920, 4 clase, agricultor

https://biblioteca-digitala.ro

		Doina Dascălu, Muzeul Satului şi de Artă Populară	1979	Josan Cosma (Leliţa), n. 1923, 4 clase, agricultor, muncitor la funicular Băcian Ion, n. 1907, 4 clase, stânjenar [lucrător la pădure] Pătru Maria (Cicilic), n. 1908, 4 clase, agricultoare Lăscus Maria (Lelea), n. 1922, 4 clase, cojocăriţă, agricultoare Ianc Pătru (Chimu), n. 1905, 2 clase, agricultor, păcurar
Hd 6	**Clopotiva, com. Râu de Mori**	Corneliu Bucur, Muzeul Brukenthal, Sibiu	1977	Torcea Ion (Burghie), n. 1897, 7 clase, agricultor, crescător de vite Ivanc Isidor (Fona), n. 1906, 2 clase, agricultor, crescător de vite Munteanu Mihai, n. 1907, 4 clase, agricultor, crescător de animale Lupu Damaschin, n. 1905, 4 clase, agricultor, crescător de vite Radu Ioan, Şcoala normală, învăţător Mihăiloni Petre, n. 1928, liceul, secretar la Consiliul Popular Gonano Ioan (Tita), n. 1915, 7 clase, zidar, dulgher Tomescu Damaschin (Boanţă), n. 1909, crescător de animale, dulgher
		Maria Elena Enăchescu, IEF	1980	Dumbravă Ion (Ionu' lui Măriuţa), n. 1908, analfabet, agricultor Morar Lăscuţ, n. o clasă, agricultor, crescător de animale Dumbravă Maria (a lu' Paveloni), 2 clase, agricultor Radu Ioan, n. 1905, Şcoala Normală, învăţător Boceat Opriţa, n. 1910, 2 clase, agricultoare
Hd 7	**Dobra**	Ion Ghinoiu, IEF	1979	Neagu Roman, n. 1919, agricultor Crainic Roman, n. 1920 Crainíc Roman, n. 1920, morar, mecanic Opreanu Ion, n. 1893, 5 clase, cizmar
		Maria Elena Enăchescu, IEF	1978	Coman Sofronie, n. 1916, 6 clase, agricultor Herbai Avram (Hârbei de la Câmpuri) Bocşeru, după socru), n. 1893, analfabet, agricultor Nemeş Nicolae (Ludovic), n. 1918, 6 clase, agricultor Groşan Iosif (Bolşevicu'), n. 1915, 4 clase (alfabetizat), agricultor Draghincea Carolina, n. 1910, 2 clase, agricultoare
Hd 8	**Dumbrava de Sus, com. Râbiţa**	Ion Ghinoiu, IEF	1978	Ancăş Petru (lui Aron), n. 1915, 6 clase Ancăş Aron, n. 1896, 4 clase
		Roswith Capesius, IEF	1980	Niţă Sofia (Sofica Bolborea), n. 1909, 6 clase, agricultoare Niţă Lazăr, n. 1904, 4 clase, agricultor, ceferist Jula Toader (Popa Toader), n. 1902, o clasă, miner, agricultor

https://biblioteca-digitala.ro

Hd 9	**Hărţăgani, com. Băiţa**	Petre Popovăţ, IEF	1978	Gherman Cornel (Americanu), n. 1903, 4 clase, agricultor, miner Haneş Romulus (Rom), n. 1903, 4 clase, agricultor
		Maria Elena Enăchescu, IEF	1978	Moisă Ana (A Bacului), n. 1906, analfabetă, agricultoare Rad Ioan (Griva), n. 1918, 6 clase, agricultor Neagu Letiţia (a lu' Ursică a lu' Lăbău), n. 1923, 4 clase, agricultoare Hogman Ana (a lu' Lăbău), n. 1903, analfabetă, agricultoare Mihet Florica, n. 1928, 7 clase, agricultoare
Hd 10	**Hobiţa, com. Pui**	Ion Ghinoiu, IEF	1982	Cocola Ştefan, n. 1894, 6 clase, agricultor, crescător de animale Dăneasă Isădor (Doru), n. 1894, 7 clase, constructor de mori, ferăstraie
		Maria Elena Enăchescu, IEF	1980	Stanciu Petru (a lu' Vistian), n. 1898, analfabet, agricultor Voicu Opriţa (Cocoloni, după soţ), n. 1920, 4 clase, agricultor Poroabă Creştina (Cocoloni), n. 1914, 4 clase, agricultoare Papa Isidor (a lu' Papa), n. 1900, analfabet, agricultor Orga Ana (a lu' Justin), n. 1910, 4 clase, agricultoare
Hd 11	**Lelese**	Ion Ghinoiu, IEF	1982	Pătrău Petre, n. 1914, 6 clase, agricultor, miner Muşa Petru (Şuica), n. 1915, 4 clase, crescător de animale Pasăre Pătru, n. 1904, crescăor de animale
		Roswith Capesius, IEF	1980	Ticulă Gheorghe, n. 1898, 4 clase, agricultor, miner Ticula Armina, n. 1943, 6 clase, vicepreşedinta Sfatului [primăriei] Tălăuca Manga, n. 1900, 3 clase, agricultoare
Hd 12	**Meria, com. Lunca Cernii de Jos**	Gheorghe Aldea, IEF	1978	Bumbesc Avram (Cioncu), n. 1907, analfabet, agricultor, lucrător la pădure Lupulesc Avram (Boactăru), n. 1908, agricultor, lucrător la pădure Crăciunescu Ion, n. 1918, 4 clase, agricultor, lucrător la pădure Spăriosu Pătru (Pătruţ), n. 1908, analfabet, agricultor, lucrător la pădure Sălăşan Andrei (Badiu), 4 clase, n. 1899, 4 clase
		Doina Dascălu, Muzeul Satului şi de Artă Populară	1979	Mihăescu Nicolae, n. 1910, analfabet, pădurar, agricultor Sălăşan Aruja, n. 1913, analfabetă, agricultoare Lupulescu Maria, n. 1913, 2 clase, agricultoare Sălăşan Elena, n. 1925, 2 clase, agricultoare Scorobete Ion, n. 1954, Institutul Pedagogic, învăţător

https://biblioteca-digitala.ro

Hd 13	**Orăştioara de Sus**	Monica Budiş, IEF	1978	Rujoiu Cornel, n. 1945, 7 clase+3 profesională, strungar, primar Visaroi Samoilă (a lu' Trifu), n. 1893, 7 clase, agricultor, dulgher Manolescu Ion (a lu' Ilisie, n.1908, 4 clase, agricultor, crescător de animale Manolescu Maria (Marea lu' Ilă), 7 clase, agricultoare, ţesătoare, crescătoare de animale Munteanu Vasile (Drăghici), n. 1900, 4 clase, agricultor Mihăescu Mihăilă (Crâstnicul), n. 1920, 5 clase, pădurar, crâstnic
		Maria Elena Enăchescu, IEF	1978	Dănilă Ilie (Ilie Amăriţii), n. 1924, 4 clase, tractorist, agricultor Bodea Vasile (Vasilie Aioanei), n. 1913, 7 clase, agricultor, zidar Băroi Cosma, n. 1900, analfabet, agricultor Romoşan Petru (Ticărău), n. 1910, analfabet, agricultor
Hd 14	**Paroş, com. Sălaşu de Sus**	Corneliu Bucur, Muzeul Brukenthal, Sibiu	1977	Andraş Petru, n. 1893, 3 clase, agricultor Drăghici Nicolae, n. 1908, 4 clase, agricultor, crescător de animale Farcaş Dumitru (Vlaicu), n. 1903, 4 clase, agricultor Băcălete Mihai, n. 1906, 4 clase, agricultor Oneasă Victor, n. 1919, 4 clase, tâmplar Mihăiasă Ioniţă, n. 1897, 6 clase, agricultor, crescător de animale Basarabă Ştefan, n. 1900, 2 clase, agricultor, crescător de animale Popescu Petru (Şari), n. 1921, 5 clase, rotar, dulgher, fierar Crişan Maria, n. 1936, 7 clase, secretar la Consiliul Popular
		Maria Elena Enchescu, IEF	1980	Andraş Lascu (Lăsconi), n. 1904, analfabet, agricultor Liorinţ Ioan (Ioniţă din luncă), n. 1911, 4 clase, agricultor Basarabă Ştefan (a lu' Păluţ), n. 1900, 2 clase, agricultor Andraş Aurica, n. 1890, 3 clase, agricultoare Basarabă Lena, n. 1911, analfabetă, agricultoare
Hd 15	**Romos**	Monica Budiş, IEF	1978	Basarab Gheorghe, n. 1914, Şcoala normală, învăţător Basarab Ana, n. 1890, 5 clase, agricultoare Basarab Aurel, n. 1920, 7 clase, agricultor, agent fiscal Dubles Traian, n. 1899, notar; Ioani Simion (a lu' Chirilă), 4 clase, agricultor, pădurar
		Maria Elena Enăchescu, IEF	1978	Heckel Aurel, n. 1892, analfabet, agricultor Boboi Saveta, n. 1901, 6 clase, agricultoare baba Simuş, n. 1900, 6 clase, agricultor Ilea Iosif (Săvucu' lui Ilea), n. 1918, 6 clase, agricultor, viticultor; Coman raveca, n. 1885, analfabetă, agricultoare

https://biblioteca-digitala.ro

Hd 16	**Stănija, com. Buceş**	Petre Popovăţ, IEF	1978	Cătălina Nicolae (Senti), n. 1903, 4 clase, agricultor şi morar, pietrar Crăciun Avram (Şabu), n. 1908, 2 clase, agricultor
		Roswith Capesius, IEF	1981	Achim Petre (Vulpe), n. 1905, 2 clase, miner Iancu Petru, n. 1914, Şcoala Normală, Facultatea de Istorie, profesor
Hd 17	**Vaţa de Jos**	Ion Ghinoiu, IEF	1980	Turucu Amos, n. 1894, Şcoala de notari, notar, contabil Maciu Gheorghe, n. 1890, 7 clase, agricultor Boloţ Sabin, n. 1925, 4 clase, agricultor
		Maria Elena Enăchescu, IEF	1978	Muntean Valeria (Icoana), n. 1905, analfabetă, agricultoare Turucu Amos, n. 1894, Şcoală Austro-Ungară, notar

MUREŞ (Ms)

Cod localitate	Numele satului	Culegători	Data culegerii	Informatori
Ms 1	**Adămuş**	Petre Popovăţ, IEF	1983	Dragomir Niculae, n. 1910, 7 clase, agricultor Popovici Mihai, n. 1895, 2 clase, agricultor
		Roswith Capesius, IEF	1983	Copăcean Ana, n. 1909, 4 clase, agricultoare Dascăl Vasile, n. 1905, 7 clase Copăcean Vasile, n. 1901, agricultor
Ms 2	**Band**	Radu Octavian Maier, IEF	1978	Pop Vasile, n. 1922, Şcoala Normală, învăţător Cerghizan Gheorghe, n. 1922, 7 clase, agricultor Guţu Victoria, n. 1916, 7 clase, agricultoare Bota Simion, n. 1913, 4 clase, agricultor
		Mira Meitert, IEF	1979	Costin Ion, n. 1896, 0 clasă, agricultor Szekely Ludovic, n. 1932, 7 clase, dulgher, constructor Guţu Victoria, n. 1916, 7 clase, agricultoare Macarie Ana, n. 1908, 4 clase, agricultoare Guţu Ioan, n. 1911, 7 clase, bucătar, agricultor
Ms 3	**Beica de Sus, com Beica de Jos**	Boris Zderciuc, IEF	1979	Boda Ioan (Şmecher), n. 1901, 4 clase, agricultor Borda Ion (Lungu), n. 1901, 4 clase, agricultor, cantor Borda Dănilă (a tatălui), n. 1921, 7 clase şi cursuri la cooperaţie, salariat cooperaţie Borda Ana, n. 1905, 6 clase, agricultoare
		Roswith Capesius, IEF	1978	Truţă Ion (Goreanu), n. 1908, 8 clase, agricultor Truţă Dumitru, n. 1911, 5 clase, agricultor Husar Mihai, n. 1924, 6 clase, agricultor Truţă Carolina, n. 1906, 6 clase, agricultoare
Ms 4	**Bolintineni, com. Păsăreni**	Gheorghe Aldea, IEF	1978	Şimon Alexandru, n. 1893, 8 clase, agricultor
		Maria Elena Enăchescu, IEF	1978	Şimon Emil (Emil), n. 1913, 6 clase, agricultor Olah Gheorghe (a lui Chirişcu), n. 1902, 3 clase, agricultor Fărcăşanu Vasile (Laszlo baci), n. 1898, 7 clase, agricultor Olaru Rozalia, n. 1900, 4 clase, agricultor

https://biblioteca-digitala.ro

Ms 5	**Căpuşu de Câmpie, com. Iclănzel**	Alina Ioana Ciobănel, IEF	1982	Dorja Vasile, n. 1912, 7 clase, agricultor Õsz Ion, n. 1907 Niguea Ion, n. 1916, 4 clase, agricultor
		Mira Meitert, IEF	1979	Sărac Gheorghe, n. 1892, 7 clase, agricultor, dulgher Cristureanu Ana, n. 1909, analfabetă, agricultoare
Ms 6	**Crăieşti**	Alina Ioana Ciobănel, IEF	1982	Mircea Gheorghe, n. 1944, Facultatea de Istorie, profesor Bucşe Ilie, n. 1919, 6 clase, dulgher, tâmplar Slătineanu Vasile, n. 1919, Şcoala Normală, învăţător
		Irina Cajal - Marin, IEF	1978	Tompa Simion, n. 1907, analfabet, agricultor Tompa Domnica, n. 1905, analfabetă, agricultoare Porav Pavel, n. 1915, 7 clase, agricultor Scarlat Lina, n. 1910, 6 clase, agricultoare Boancă Victoria, n. 1920, 4 clase, agricultoare
Ms 7	**Feleag, com Vânători**	Petre Popovăţ, IEF	1978	Dâţa Achim (Baciu), n. 1899, 6 clase, agricultor Pumnea Traian, n. 1904, 4 clase, agricultor
		Roswith Capesius, IEF	1978	Parusan Reghina, n. 1906, 4 clase, agricultoare Păluşan Ion, n. 1917, 7 clase, agricultor Comara Raveca, n. 1885, 4 clase, agricultoare Iosif Aurelia, n. 1920, 5 clase, agricultoare
Ms 8	**Ibăneşti**	Gheorghe Aldea, IEF	1978	*Numele original al familiei este Lupu[nu Fărcaş] dar au fost maghiarizate în timpul ocupaţiei.* Fărcaş Nicolae, n. 1902, 2 clase, agricultor Fărcaş Marcu, n. 1886, analfabet, agricultor
		Irina Cajal – Marin, IEF	1978	Lateş Ion, n. 1906, 6 clase, frânar la CFR, morar, dulgher (de războaie de ţesut) Gliga Dumitru, n. 1905, 4 clase, dulgher Suceava Vasile, n. 1930, 7 clase, agricultor, constructor de case Petrea Niculaie, n. 1930, 4 clase, agricultor
			1979	Tudoran Vasile, n. 1929, 4 clase, cioplitor în piatră Puşcaş Maria, n. 1892, 3 clase, agricultoare Suceava Maria, n. 1930, 5 clase, agricultoare
Ms 9	**Idicel-Pădure, com. Brâncoveneşti**	Petre Popovăţ, IEF	1978	Cengher Toader, n. 1913, 4 clase, agricultor Pui Ion, n. 1908, 4 clase, agricultor
		Roswith Capesius, IEF	1979	Fusan Iosif, n. 1899, 4 clase, factor poştal Cincea Ravica, n. 1908, 4 clase, agricultoare Suci-Oltean Rafira, 2 clase, agricultoare
Ms 10	**Lechincioara, com. Şincai**	Alina Ioana Ciobănel, IEF	1982	Saltelechi Petru, n. 1907, 4 clase, agricultor Saltelechi-Almăjan Ana, n. 1915, 7 clase, agricultoare
		Mira Meitert, IEF	1979	Iosuf Augustin, n. 1919, 8 clase, dulgher Vaidezan Ion, 1905, dulgher; Kiss Ioan, 1910, dulgher
Ms 11	**Luieriu, com. Suseni**	Alina Ioana Ciobănel, IEF	1982	Câmpean Ion, n. 1906, 2 clase, agricultor
		Roswith Capesius, IEF	1978	Secărean Tudorica (Dârmă), n. 1908, analfabetă, agricultoare Butnariu Ilie (Toder), n. 1895, 4 clase, cioban Butnariu Florea, n. 1909, analfabetă, agricultoare Siplecan Flora (Şpănoie), n. 1900, 3 clase, agricultoare

https://biblioteca-digitala.ro

Ms 12	**Mihai Viteazu, com. Saschiz**	Alina Ioana Ciobănel, IEF	1982	Baciu Octavian, n. 1902, 7 clase, agricultor
		Roswith Capesius, IEF	1978	Oțetea Ioana, n. 1896, 7 clase, agricultoare Burlea Ion, n. 1906, 4 clase, agricultor, funcționar Burlea Valeria, n. 1913, 7 clase, agricultoare Morariu Eugenia (a Zicuțului), n. 1909, 3 clase, servitoare Tudoran Ioana, n. 1909, 4 clase, agricultoare Morariu Dumitru (a Zicuțului), n. 1895, 7 clase, agricultor
Ms 13	**Moișa, com. Glodeni**	Ion Ghinoiu, IEF	1978	Cătană Ion, n. 1904, 4 clase, agricultor Cătană Lazăr, n. 1899, 4 clase, agricultor Pânea Toader, n. 1906 Roșca Ion, n. 1903, 3 clase Oltean Maria, n. 1912, 4 clase
		Roswith Capesius, IEF	1978	Ceaușan Teodor, n. 1906, 4 clase, rotar Cătană Ana, n. 1906, analfabetă, agricultoare Cătană Ion, n. 1904, 4 clase, agricultor Roșca Avram, n. 1903, 4 clase, agricultor
Ms 14	**Răstolița**	Ion Ghinoiu, IEF	1978	Damian Petre, n. 1931, 4 clase Movilă (Mihăilă a lui Gheorghe), n. 1883, analfabet, plutaș pe Mureș, vânător Lirca Grigore, n. 1930, 5 clase, cioban Șagău Nicolae, n. 1921, 7 clase, muncitor forestier, agricultor
		Roswith Capesius, IEF	1978	Demian Paraschiva, n. 1902, analfabetă, agricultoare Pășcan Maria, n. 1905, analfabetă, agricultoare Șagău Lazăr, n. 1915, Școala profesională, muncitor forestier
Ms 15	**Vaideiu, com. Ogra**	Boris Zderciuc, IEF	1979	Guțiu Artinie, n. 1899, 4 clase, cioban Lanțoș Remus, n. 1905, autodidact, agricultor Olteanu Iacob (Buțu), n. 1907, 2 clase, agricultor, meșteșugar
		Roswith Capesius, IEF	1979	Guțu Pompei (a lui Vian), n. 1905, 7 clase, agricultor, fost primar Olteanu Zenovia, n. 1901, 7 clase, agricultoare
Ms 16	**Valea Largă**	Alina Ioana Ciobănel, IEF	1982	Cocan Vasile (Olteanu), n. 1903, 3 clase, agricultor, crescător de animale Cocan Dochița, n. 1902, analfabetă, agricultoare
		Roswith Capesius, IEF	1980	Călugăr Toader, n. 1905, analfabet, agricultor Călugăr Anica, n. 1906, 2 clase, agricultoare Călugăru Ana, n. 1908, 4 clase, agricultoare
Ms 17	**Vătava**	Petre Popovăț, IEF	1978	Cioată Vasile. n. 1920, 7 clase, agricultor
		Roswith Capesius, IEF	1980	Covrig Anuca, n. 1900, analfabetă, agricultoare Crăciun Zamfira, n. 1898, analfabetă, agricultoare Petruț Anisia, 1906, analfabetă, agricultoare Crăciun Simion, n. 1904, 2 clase, agricultor
		Vasile Pop, Muzeul Județean Mureș	1981	Cioată Pantelimon, n. 1948, Universitatea, profesor Cioată Ștefan (Condau), n. 1913, 7 clase, agricultor Petruț Ion (a lui Dumitru a lu' Tănase), n. 1912, agricultor

https://biblioteca-digitala.ro

SĂLAJ (Sj)

Cod localitate	Numele satului	Culegători	Data culegerii	Informatori
Sj 1	**Benesat**	Gheorghe Aldea, IEF	1978	Opriş Gheorghe (Şuba), n. 1894, analfabet, agricultor Mureşan Vasile (Brehanul), n. 1910, Şcoala Normală, învăţător Paşca Alexe (Alexucă), n. 1917, 7 clase, tâmplar, agricultor
		Ioan Goia, Muzeul de Istorie şi Artă Zalău	1982	Paşca Alexa, n. 1917, 7 clase, agricultor, tâmplar Suciu Gheorghe, n. 1904, 4 clase, agricultor, dulgher Năprădean Maria, n. 1907, 2 clase, agricultoare Opriş Gheorghe, n. 1894, analfabet, agricultor Suciu Reghina, n. 1911, analfabetă, agricultoare
Sj 2	**Buciumi**	Petre Popovăţ, IEF	1982	Negreanu Ion, n. 1901, 4 clase, agricultor Mocanu Ion, n. 1912, 6 clase, agricultor
		Boris Zderciuc, IEF	1980	Ţap Maria (a lui Horoş), n. 1925, 4 clase, agricultoare Negrean Aurel (a Savii), n. 1922, 5 clase, agricultor, tâmplar Pop Papiriu Silviu, n. 1895, 4 clase, agricultor, pomicultor Negrean Paulina (a Savii), n. 1904, analfabetă, agricultoare Guşeţ Eugenia (a Savii), n. 1945, 4 clase, agricultoare Opriş Gatina (a lui Ghenţi), n. 1915, 5 clase, agricultoare
Sj 3	**Cizer**	Boris Zderciuc, IEF	1978	Peşcheleu Dumitru (Mitru Tacului), n. 1908, 4 clase, agricultor Barbos Şofron, n. 1920, 4 clase, agricultor
			1980	Ţolaş Gheorghe, n. 1905, 4 clase, agricultor, dulgher Patronea Floarea, n. 1904, agricultoare Pop Sofron (a Diacului), n. 1923, 4 clase, agricultor, dulgher
Sj 4	**Coşeiu**	Alina Ioana Ciobănel, IEF	1977	Sabou Isidor, n. 1896, 4 clase, agricultor Sabou Ioan, n. 1916, 4 clase, meşteşugar, agricultor
		Ioan Goia, Muzeul de Istorie şi Artă Zalău	1984	Ardelean Vasile, n. 1905, 5 clase, agricultor Bogdan Maria, n. 1907, 5 clase, agricultoare Ardelean Maria, n. 1897, 2 clase, agricultoare
		Maria Ioana Vulcănescu, IEF	1978	Cosma Gheorghe, n. 1910, 2 clase, dulgher Cosma Maria, n. 1930, 4 clase, agricultoare
		Ioan Goia, Muzeul de Istorie şi Artă Zalău	1983	Gal Ioan, n. 1927, 6 clase, agricultor Ardelean Maria, n. 1897, 2 clase, agricultoare
Sj 5	**Fântânele-Rus, com. Rus**	Petre Popovăţ, IEF	1982	Mureşan Niculae, n. 1905, analfabet, agricultor; Voicu Stan, n. 1900, 4 clase, agricultor
		Maria Ioana Vulcănescu, IEF	1978	Grad Ion, n. 1906, 2 clase, agricultor Andreica Lisandru, 1908, cioban Andreica Maria, n. 1914, 1-2 clase, agricultoare Grad Năstasia (Dieciţa), n. 1882, analfabetă, agricultoare Iepan Todor, n. 1903, 5 clase, econom de pământ (în trecut)

https://biblioteca-digitala.ro

Sj 6	**Fildu de Sus. com. Fildu de Jos**	Petre Popovăţ, IEF	1983	Blogoş Pamfil, n. 1913, 4 clase, agricultor Prodan Ion, n. 1908, 4 clase, agricultor
		Maria Elena Enăchescu, IEF	1978	Ile Verona, n. 1907, 4 clase, agricultoare Sânpălean Ana, n. 1911, 6 clase, agricultoare Martin Avram (Apiştei), n. 1902, 6 clase, agricultor Cosma Clariţa (De-a Clariţii), n. 1901, 4 clase, agricultoare Sânpălean Ana (a Hulpii), n. 1908, 4 clase, agricultoare
Sj 7	**Halmăşd**	Alina Ioana Ciobănel, IEF	1977	Roşu Teodor, n. 1922, 4 clase, agricultor, crescător de animale Pupoiaş Gavril, n. 1936, 8 clase, om de serviciu la Sfat, agricultor, pomicultor
		Maria Ioana Vulcănescu, IEF	1978	Moise Floriţa (văduva Moisii), n. 1910, analfabetă, agricultoare Păcurar Teodor (Toderu Butii), n. 1913, agricultor Sabin Alimpia Măriuţă Ana, n. 1896, analfabetă, agricultoare Coman Dumitru (a Coparău), croitor şi face clopuri de paie Costelaj Iuliana (Iulişca a Ţibâcului), n. 1907, 3 clase, agricultoare Codeus Dumitru (Mitru Mihaiului), n. 1912, 7 clase, tâmplar
Sj 8	**Meseşenii de Sus, com. Meseşenii de Jos**	Ion Ghinoiu, IEF	1979	Vereş Petru, n. 1896, 4 clase, agricultor Copos Ilie, n. 1945, 8 clase Dehelean Dumitru, n. 1907, 4 clase, agricultor
		Ioan Goia, Muzeul de Istorie şi Artă Zalău	1980	Neaga Petru, n. 1910, 4 clase, agricultor Ţurcaş Emilia, n. 1899, 2 clase, agricultoare Tărău Maria, n. 1901, analfabetă, agricultoare Buciu Petre, n. 1924, 4 clase, agricultor, zidar Bica Nicolae, n. 1900, analfabet, agricultor
				Milaş Ilie, n. 1908, 4 clase, agricultor Ilonţa Nicolae, n. 1907, analfabet, agricultor, dulgher Alb Veronica, n. 1905, 4 clase, agricultoare
Sj 9	**Sânpetru Almaşului, com. Hida**	Ion Ghinoiu, IEF	1980	Popa Aurel, n. 1900, 6 clase, agricultor Sălăjan Nistor, n. 1898, 4 clase, agricultor Drăgan Rozalia, n. 1903, 4 clase, agricultoare
		Maria Ioana Vulcănescu, IEF	1978	Pop Aurel (Aurel a' moaşei), n. 1900, 6 clase, agricultor Birtocian Macovei (a Gustinului Ignatului), n. 1896, 3 clase, agricultor Groza Teodor, n. 1928, învăţăto Sabău Aurel
Sj 10	**Tihău, com. Surduc**	Petre Popovăţ, IEF	1982	Bot Vasile, n. 1904, 4 clase, agricultor Bot Anania, n. 1920, 6 clase, agricultor
		Maria Ioana Vulcănescu, IEF	1978	Cheţa Teodor, n. 1902, analfabet, agricultor

https://biblioteca-digitala.ro

SIBIU (Sb)

Cod localitate	Numele satului	Culegători	Data culegerii	Informatori
Sb 1	**Alţâna**	Monica Budiş, IEF	1979	Gaură Ion, n. 1904, 6 clase, agricultor Frătici Nicolae (Ţârca), n. 1897, 6 clase, agricultor Monda Traian (a lu' Cazanu), n. 1938, 8 clase, agricultor, ceferist Frătici Teofila (a lu' Ţârca), n. 1906, 6 clase, agricultoare, ţesătoare
		Roswith Capesius, IEF	1979	Bârsan Ana, n. 1898, 7 clase, servitoare, agricultoare Ţichindelean Toader, n. 1897, 5 clase, agricultor Ţichindelean maria, n. 1901, 6 clase, agricultoare
Sb 2	**Biertan**	Lia Stoica, IEF	1979	Iacob Gheorghe, n. 1935, Şcoala de maiştri, preşedinte de cooperativă Moldovan Ion, n. 1928, Facultate, profesor, primar
		Roswith Capesius, IEF	1980	Radu Niculae, n. 1901, 10 clase, comerciant Peţerea Teodora, n. 1905, 7 clase, agricultoare Filip Veronica, n. 1930, 4 clase, agricultoare
Sb 3	**Blăjel**	Alina Ioana Ciobănel, IEF	1979	Hosu Ioan (Nunicu Hosului), n. 1901, 7 clase, agricultor Virca Ignat, n. 1915, 7 clase, dulgher, agricultor
		Roswith Capesius, IEF	1980	Drăghici Gheorghe, n. 1910, 7 clase, agricultor Drăghici Ana, n. 1902, 7 clase, agricultoare Vasiu Idifta, n. 1930, 7 clase, agricultoare
Sb 4	**Cârţişoara**	Ştefan Palada, Muzeul Brukenthal,Sibiu	1978	Ciuduleţ Traian (Traian), n. 1926, 7 clase, secretar Consiliu Popular, supraveghetor muzeu Căpăţână Nicolae (Lae Ciuciu), n. 1905, 5 clase, agricultor, dulgher Budac Nicolae (a lu' Pupoi), n. 1933, Institutul de 3 ani, istorie-Geografie, profesor Blendea Gheorghe (al Niţului), n. 1927, 7 clase, agricultor, funcţionar
		Hedviga Rusdea, Muzeul Brukenthal, Sibiu	1979	Pandrea Victor, n. 1904, 3 clase, agricultor Budac Gheorghe (Buţic), n. 1919, 4 clase, agricultor, dulgher Grovu Elena (Ileana Mardana), n. 1894, 6 clase, agricultoare Cânduleţ Traian, n. 1926, 7 clase, agricultor, secretar Consiliu, responsabil muzeu sătesc
Sb 5	**Cristian**	Roswith Capesius, IEF	1983	Voicu Vasile, 1897, 7 clase Bălan Vasile, n. 1890, 6 clase şi una de gimnaziu, agricultor, cârciumar Bartesch Georg, n. 1902, 7 clase, agricultor, muncitor Hutter Georg, n. 1919, zidar Bartesch Benning, n. 19o8, agricultor
			1979	Bălan Vasile, n. 1890 Bălan Maria, n. 1936, agricultoare Voicu Ion, n. 1892, 7 clase, rotar Gligor Maria, n. 1935, ţesătoare

https://biblioteca-digitala.ro

Sb 6	**Jina**	Ion Ghinoiu, IEF	1979	Pamfiloi Constantin, n. 1912, crescător de animale, rotar, tâmplar Vingărzan Nicolae, n. 1907, 4 clase, cioban
		Roswith Capesius, IEF	1979	Beşchiu Luca, n. 1898, 6 clase, agricultor, oier Polhac Ana, n. 1937, 8 clase, învăţătoare Iancu Barb Marina, n. 1907, 6 clase, agricultoare Iancu Dumitru, n. 1911, 6 clase, cojocar
Sb 7	**Ludoş**	Alina Ioana Ciobănel, IEF	1979	Muţiu Aurel, n. 1931, liceul, lăcătuş mecanic, primar Rău Ana (Suciu), n. 1900, 6 clase, agricultoare
		Roswith Capesius, IEF	1980	Nan Nicolae (Brânzoi), n. 1897, 6 clase, agricultor Frum Ilie, n. 1899, 4 clase, măcelar, negustor Fulea Estiva (a Moncei), n. 1904, 6 clase, agricultoare, servitoare Muţiu Ana (Ana Părăuţ), n. 1905, 6 clase, agricultoare
8	**Mohu, com. Şelimbăr**	Monica Budiş, IEF	1979	Radu Olimpia (a lu' Răduţu), n. 1917, 7 clase, agricultor Nica Achim, n. 1909, 5 clase, agricultor, ceferist
		Irina Cajal-Marin, IEF	1978	Dordea Ion (de la Podişor), n. 1914, 7 clase, agricultor Dănilă Ilie (A Cotorii), n. 1909, 7 clase, agricultor Nica Marta, n. 1916, 7 clase, agricultoare
Sb 9	**Răşinari**	Petre Popovăţ, IEF	1979	Bâca Ion (Sturzu), n. 1902, 4 clase, agricultor; Blezu Maniu (Iliu), n. 1907, 4 clase, agricultor, oier
		Roswith Capesius, IEF	1978	Duca Dobra (Duca-Ducoi), n. 1921, 7 clase, agricultoare Bâra Sabina (Sora), n. 1904, 7 clase, agricultoare Dancăş Paraschiva, n. 1922, 7 clase, agricultoare Omotă Ion, n. 1915, 7 clase, cojocar
Sb 10	**Săcădate, com. Avrig**	Ion Ghinoiu, IEF	1982	Beşte Nicolae, n. 1910, 4 clase, cioban, văcar Bădilă Ion, n. 1902, 7 clase, fântânar, agricultor Şefan Maria, n. 1906, 7 clase, agricultoare Petca Toma, n. 1918, 7 clase, agricultor Stanciu Ilie, n. 1935, mecanic, preşedinte CAP
		Hedviga Ruşdea, Muzeul Brukenthal, Sibiu	1979	Mahâra Ion, (Niţă Oni), n. 1893, 6 clase, agricultor, ajutor de primar Dănilă D. Ilie, n. 1892, 6 clase şi şcoala profesională, tâmplar, cârciumar Ghergheli Ion (Zidariu), n. 1930, zidar Opocaştef Ion (Niţă Oprii Ştef), n. 1907, 6 clase, dulgher, zidar, agricultor Zaharie Toma, b. 1908, 6 clase, agricultor
Sb 11	**Şeica Mare**	Ion Ghinoiu, IEF	1982	Cernică Aurel, n. 1920, 7 clase, agricultor Bucur Aurel, n. 1896, 7 clase, agricultor Achim Stoia, n. 1949, Facultatea de istorie, profesor Sabra Ana, n. 1896, 7 clase, agricultoare

https://biblioteca-digitala.ro

		Roswith Capesius, IEF	1979	Buchendra Leontina (a Cucului), n. 1899, 6 clase, slujnică la Bucureşti, agricultoare Stoia Achim, n. 1892, 4 clase, agricultor, căruţaş la Bucureşti Vintilă Ana, n. 1884, 4 clase, agricultoare Rotariu Maria, n. 1907, 7 clase, agricultoare
Sb 12	**Tilişca**	Ion Ghinoiu, IEF	1982	Gligor Ion, n. 1908, 7 clase, cioban Hosu Dumitru, n. 1908, 6 clase, cioban Opriş Paraschiva, n. 1921, agricultoare Mihăilaşu Scarlat, n. 1908, facultate, profesor
		Irina Cajal-Marin, IEF	1978	Miclăuş Ana, n. 1905, 6 clase, agricultoare Ştitea Maria, n. 1896, 4 clase, agricultoare Bunea Maria, n. 1908, 4 clase, agricultoare Hânsa Gheorghe, n. 1910, 6 clase, agricultor Prică Elisabeta (Veta lui Chivuţă), n. 1911, 6 clase, agricultoare, ţinea prăvălie
Sb 13	**Poiana Sibiului**	Ştefan Palada, Muzeul Brukenthal, Sibiu	1980	Munteanu Ilie (Flocosu), n. 1910, Şcoala Normală, învăţător Lazăr Constantin (Cantoru), n. 1949, Facultatea de Ştiinţe Economice, economist, secretar Consiliul Popular Vonica Gheorghe (Aronaş), n. 1925, Şcoala Normală, învăţător Zidu Ioan, n. 1909, 5 clase, tâmplar Farcaş Gheorghe, n. 1914, 5 clase, rotar
Sb 14	**Avrig**	Ştefan Palada, Muzeul Brukenthal, Sibiu	1978	Guşe Nicolae, n. 1948, Fac. de Ştiinţe economice şi administrative, secretar al Consiliului Popular Răduţiu Gheorghe, n. 1912, Şcoala Normală, învăţător David Dumitru (a lui Pantelimon), n. 1909, Şcoala de meserii, tâmplar

Abrevieri:
IEF: Institutul de Etnografie şi Folclor „Constantin Brăiloiu" al Academiei Române, Bucureşti
ICSU: Institutul de Cercetări Socio-Umane „C.S. Nicolăescu Plopşor" al Academiei Române, Craiova

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

Inelul muntos care înconjoară Transilvania a generat o dispunere etajată şi armonioasă a elementelor etnografice. Această *corona montium* a avut un rol însemnat atât în apărarea locuitorilor, cât şi în comunicarea lor cu vecinii din celelalte ţări româneşti. Volumul al treilea din seria *Habitat* a Corpusului de *Documente Etnografice Româneşti* (DER) prezintă informaţii etnografice culese de 28 de specialişti de la peste o mie de locuitori din 140 de sate ale celor zece judeţe transilvănene.

Cartea a apărut cu sprijinul
Administraţiei Fondului Cultural Naţional

COLECŢIA DE ETNOLOGIE

ISBN 973-87372-4-9
978-973-8920-31-6

Preţ 20,74 lei
fără TVA

https://biblioteca-digitala.ro